

1.476

REGISTRO DE LA PROPIEDAD I... BIBLIOTECA

PRAXIS

ECCLESIASTICAE ET SECVLARIS, CVM actionum formulis, & actis proceſſuum

Hiſpano ſermone compoſitis, Tomi tres.

Autore Gonçalo Suarez de Paz vtriuſq; iuris Doctore, inſignisq; collegij Beatæ Mariæ Magdalenæ collega, iuriſq; pontificij Cathedram publico ſtipendio in florentiſsimo Salmanticenſi gymnaſio regente.

AD ILLVSTRISSIMVM DOMINVM D. FRANCISCVM AZAPATA Comitem de Barajas, Philippi. II. Hiſpaniarumq; Regis ſummum Præſidem.

54
94
16
16
146
028
174

Cum Licentia & Priuilegio.

SALMANTICAE,

Apud Petrum Laſſum Typographum

M. D. LXXXIII.

Eſta taſſado a marauedis el pliego

Aprobacion.

C. R. M.

Yo he visto este libro intitulado, Praxis Ecclesiastica, & Secularis, partido en tres libros, que ha compuesto el Doctor Gonçalo Suarez de Paz collegial del collegio de Sancta Maria Magdalena de la ciudad de Salamanca, y cathedratico de la vniuersidad de la dicha ciudad: en el qual con mucha erudicion ha resuelto las dichas Practicas, comprouandolas y sacandolas de los derechos Canonico, Ciuil, y Real, disputando, y resoluiendo muchas questiones dudosas, que enellas se ofrecen, y las materias de los actos que en los juyzios se proueen, y guardan, y son necessarios, poniendo la Theorica y Practica de todos ellos, y la orden en cada cosa, con los Libellos, y Peticiones de las partes, Autos y sentencias de los juezes en Romance, explicando los, y prouando los por derecho. La qual obra sera de mucho aprouechamiento, y escusara de mucho trubajo, a los letrados que salen de los estudios, y comiençan a abogar, y a los juezes modernos, y a los que no han sido muy versados en la practica de los juyzios, Y para modernos y antiguos ay enel muchas y muy buenas resoluciones, en differentes materias bien resueltas, y trabajadas. Y ansi me parece que siendo vuestra Magestad seruido le podra hazer merced de le dar licencia y priuilegio para que lo imprima.

El Doctor Escudero.

LICENCIA.

DON Phelippe por la gracia de Dios Rey de Castilla, de Leõ, de Aragõ, de las dos Secilias, de Hierusalẽ, de Portugal, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorcas, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, Corcega, de Murcia, de Iaẽ, de los Algarbes de Algecira, de Gibraltar, de las Islas de Canaria, de las Indias Orientales, y Occidentales, Islas y tierra firme del mar Occeano, Archiduque de Austria, Duque de Borgoña, de Brauante, y Milan, Conde de Aspurg, de Flandes, y de Tyrol, y de Barcelona, Señor de Bizcaya y de Molina. &c. Por quanto por parte de vos el Doctor Gonçalo Suarez de Paz, Cathedratico de Canones en la vniuersidad de Salamanca, nos ha sido fecha relacion que vos auiades compuesto vn libro intitulado Praxis Ecclesiastica, & secularis, del qual ante nos haziades presentacion: y porq̃ era util y prouechoso para todas las personas que del se quisiessen aprouechar, nos pedistes y suplicastes os diessemos licencia y facultad para lo poder imprimir, o que sobre ello proueyessemos como la nuestra merced fuesse, lo qual visto por los del nuestro Consejo, por quanto enel dicho libro se hizo la diligencia que la pragmatica por nos agora nueuamente fecha dispone fue acordado que deuiamos mãdar dar esta nuestra carta para vos en la dicha razon, y nos touimos lo por bien. Y por la presente vos damos licencia y facultad para que por esta vez podays hazer imprimir el dicho libro q̃ de suso se haze mencion enestos nuestros Reynos, sin por ello incurrir en pena alguna. Y mandamos que despues de impresso, no se pueda vender ni venda, sin que primero se traygu al nuestro Consejo juntamente con el original que enel fue visto, que van rubricadas las hojas, y firmadas al fin del de Miguel de Ondarça çauala nuestro escriuano de camara de los que residen enel nuestro consejo, para que se vea si la dicha impression esta cõforme al original, y se tasse el precio porque se vuiere de vẽder cada volumen, so pena de caer y incurrir en las penas contenidas en la dicha pragmatica y leyes de nuestros reynos. E no sagades ende al so pena de la nuestra merced, y de diez mill marauedis para la nuestra camara. Dada en Madrid a cinco dias delmes de Agosto de mill y quinientos y ochenta y dos años.

...rdubeñ. El Doctor Don Yñigo de Cardenas çapata. El Licenciado Ximenez Ortiz. El Licenciado Don Pedro Portocarrero.

El Licenciado Mardones. El Licenciado Don Iuan de çuaçola.

...iel de Ondarça çauala Secretario de camara de su Magestad la fize escreuir por su ...ado, con acuerdo de los del su Consejo.

EL REY.

POr quãto por parte de vos el Doctor Gonçalo Suarez de Paz Cathedratico de Canones en la Vniuersidad de Salamãca nos ha sido fecha relacion que vos auiades compuesto vn libro intitulado Praxis Ecclesiastica & secularis, que era de mucho prouecho y vtilidad para nuestros Reynos y Señorios, e lo auiades impresso cõ nuestra licẽcia y traydo a nuestro cõsejo para q̃ en el se tassase y hiziessen las demas diligẽcias de la pragmatica: supplicãdonos os diessemos licẽcia para lo imprimir por tiempo y espacio de diez años, y priuilegio para lo poder vẽder, y que otra persona alguna no lo pudiesse imprimir, ni vender sin vuestro poder, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro consejo, por quanto en el dicho libro se hizieron las diligencias que la Pragmatica por nos fecha dispone, Por os hazer bien y merced fue acordado que deuiamos mãdar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon: y nos tuuimos lo por bien. Por la qual os damos licencia y facultad para que vos o quien vuestro poder ouiere, podays imprimir el dicho libro, y vender lo por tiempo de diez años, que corren y se cuenten desde el dia de la data desta nuestra cedula en adelante. Y mãdamos y defendemos que persona alguna durante el dicho tiempo, sin vuestra licencia y poder lo pueda imprimir ni vender ni traer impresso de fuera parte, sino solo vos, o la persona que vuestro poder ouiere: so pena que la persona o personas que sin tener vuestro poder lo imprimieren o vendieren o hizieren imprimir o vender, pierdan toda la impression que hizieren con los moldes y aparejos della, y mas incurran en pena de cinquẽta mill marauedis cada vez que lo cõtrario hizieren: la qual pena sea, la tercia parte para la persona que lo accusare, y la otra tercia parte para el juez que lo sentenciare, y la otra tercia parte para la nuestra camara y fisco. Contanto que todas las vezes que ouieredes de hazer imprimir el dicho libro durante el tiempo de los dichos diez años lo traygais a nuestro consejo juntamente con el original para que se vea si la dicha impression esta conforme a el, y se tasse el precio a como se ouiere de vender: so pena de caer e incurrir en las penas contenidas en la pragmatica y leyes destos Reynos. Y mandamos a los del nuestro consejo y a otras qualesquier justicias destos nuestros Reynos y señorios, y a cada vno y qual quier dellos, assi a los que agora son como a los que seran de aqui adelante, que guarden cumplan y executen esta nuestra cedula y todo lo enella contenido, y contra el tener y forma della no vayan ni passen ni cõsientan yr ni passar por alguna manera: so pena de la nuestra merced, y de veynte mill marauedis para la nuestra camara. Dada en Madrid a catorze dias del mes de Iulio de mill y quinientos y ochenta y tres Años.

YO EL REY.

Por mandado de su Mageſtad.

Antonio de Eraſſo.

Taſſa.

YO Chriſtoual de Leon Secretario del conſejo de ſu Mageſtad, doy fee que auiendoſe preſentado ante los Señores del cõſejo por el Doctor Gonçalo Suarez de Paz Cathedratico de Canones en la Vniuerſidad de Salamãca, vn libro que cõpuſo intitulado Praxis Eccleſiaſtica, & Secularis, que con ſuliçencia ſe imprimio, le dieron licencia para que puedavender el dicho libro a tres marauedis e medio cada pliego en papel en que le taſſaron: y mãdaron que eſta taſſa ſe ponga al principio de cada libro para q̃ ſe ſepa en lo que eſta taſſado y que no ſe venda ſin ella. Y para que dello conſte: de mandamiento de los dichos ſeñores del cõſejo y pedimiento del dicho doctor Gõçalo Suarez de Paz di eſta fee, que fecha en Madrid a veynte y cinco dias del mes de Mayo de mill e quinientos y ochenta tres años.

Chriſtoual de Leon.

COntiene cada cuerpo deſta obra ciento y ochenta y ſiete pliegos, a tres marauedis y medio cada vno, conforme a la dicha taſſa vale y nueue reales y vn quartillo.

ERRATA EX PRIMO TOMO.

Fol.2.col.3.Verſ.dicium Pro ſignificare Lege ſignificare. fol.10.col.2.verſ.Vltimo pro officium lege officium. Verſ.tor pro oduocati lege aduocati.col.3.verſ.reſoluit pro c.18.tit.7.lege c.19.n.7. fol.15.col.4.verſ.tione pro & eius lege & eis. fol.16.col.1.verſ.neq; pro ipſo ſuo lege ipſiſuo. verſ.tus pro ſuerit lege fuerit.col.4.verſ.uar.pro nu.15.lege nu.11.fol.17. col.2.verſ.prætorũ pro n.45.&.6.lege n.4.5.&.6. fol.20. col.2.verſ.quendis pro 2.part.lege 1.part.col.3. verſ.Ex.pro nobilis habens lege nobili habenti. verſ.pido pro pido, quodilla lege pido,illa. fol.21.col.2.verſ ditur pro pex prædictos lege per prædictos. fol.22.col.1.verſ.56.tu.pro 1.lib.3.lege.2.lib.3.col.4.verſ.de pœna pro part.5.lege part.3.fol.23.col.1.verſ. furioſus pro in.l.51.longius.lege in.l.ſi longius.col.2.verſ.in ſpecie pro verſic.ſupra,lege vbi ſupra.fol.26.col.1.verſ.Quarto pro attentat actor lege attendat actor fol.29.col.1.verſ.minabitur pro in.5.p.lege in.3.p. col.3.verſ.num pro colligatur lege colligit.fol.30.col.4.verſ.artic.pro artic.1.lege artic.2.fol.32.col.4.verſ.4.pro 4.tit.2.lege 40.tit.2.fol.33.col.1.verſ. nis, pro num.6.lege num.9.col.4.verſ.ratio pro conraria lege contraria. verſ.pet. pro nu.189.lege nu.139. fol.37.col. 2.verſ.cundùm pro glo.& ibi lege glo.c.1.de ordin.cogni.& ibi fol.38. col.4. verſ.c.pro ſolitudinem lege ſolicitudinem fol.41.col.1. verſ.de.pro nu.3.lege nu.22.verſ.ta pro parte.48.lege parte.47. fol.44.col.4.verſ.iud.pro nu.6.lege nu.9. fol.47.col.4.verſ.liquid pro qoſſunt,lege poſſunt.fol.50.col.1. verſ.nem pro iſtrumenta lege inſtrumenta col.3.verſ.de pro juſticia,y negando lege juſticia,y coſtas,y negando verſ.circa pro in margine lege.36.circa verſ.ſas pro terminadas lege terminãdas.col.4.verſ.cui pro cuiqque lege cuique fol.51.col.1.verſ.Hero pro Hero lege Geronimo.verſ.que el pro hubo lege huo col.3.verſ.muni.pro triplatio lege triplicatio fol.52.col.2. verſ.67 pro conſtitututum lege conſtitutum col.3.verſ.in ſummario pro 121.lege 86.& oẽs numeri conſecutiuè emendentur vſque infinem. fol.53.col.4.verſ.col.pro n.44.lege nu.4.3. fol.54 col.1.verſ.14.a pro atriginta lege adtriginta col.2.verſ.Panor.pro nu.1.& lege nu.1.& Felinum nun.1.& verſ. l.3.pro teſt.l.8.lege teſt.& l.8. verſ.rare.pro debet.tradit. lege debet,vt eis fides ſit adhibenda,tradit verſ.cti pro teſti lege teſta. fol.55.col.1. verſ.obſer.pro criminalibus,quando lege criminalibus grauibus, quando col.4.verſ.git pro in hys lege in his fol.56. col.4 verſ.35.pro 35.lege 31. pro Adueate lege Aduerte verſ.termi pro poterũ lege poterunt fol.57. col.1.verſ.ibi pro ibi ad rei veritatẽ.& tx.in.c.per tuas.lege deleantur hæc verba col.2.verſ.duos pro ſingunl. lege ſingul. fol.58.col.3. verſ.in margine pro 102.lege 67.& emẽdentur vſque in finẽ fol.59.col.3.verſi.mini pro præfictione lege præfixione verſ.eſt pro Marantam lege Maranta fol.60.col.1. verſ.diſt pro & in omnibus lege in omnibus verſ.riæ pro a a pruena lege a pruena col.2.verſ.cap.pro nu.26. lege nu.27. col.3.verſ.bus.pro in cap.tuis lege in cap. fraternitatis, & in cap.tuis verſ.Couarr.pro num.1.lege nu.2. col.4.verſ.re regio pro titu.19.lege titu.16. fol.61.col.1. verſ.jas pro ſingul. 288.lege ſingul.188.col.2.verſ.6.part.pro part de lege parte.tit.de col.3.verſ.in margine pro Fulano lege 152.Fulano.verſ. ſele pro que fue lege que le fue col.4. verſ.dicis pro vprobat lege vt probat. fol.62.col.2. verſ.ctos pro Capucium lege Capicium col.3. verſ.las pro eſcpritos lege eſcriptos fol.63. col.3.verſ.dine pro ſubſtantiali lege ſubſtantialis col.4. verſ.non pro ſubſtẽtia lege ſubſtantia fol.64. col.1. verſ.ex pro exactis lege ex actis fol.65. col.4.Verſ.De pro oppendæ lege opponendæ fol.66. col.1.Verſ.infa.pro periurium lege periurum fol.67. col.4.Verſ.Marãt.pro &.15.lege &.13. Verſ.in cap.pro parte.8.lege parte.7. fol.69.col.4. Verſ.&.25.pro in.6.lege in.l.6. fol.72.col.3. Verſ.&.6. pro 6.ibi de lege 6.tamen de Verſ.ſed pro ſecuudum Socium lege ſecũ ſociũ fol.73.col.3.verſ.cho pro Hieronimo oq̃ lege Hieronimo aq̃ fol.80.col.1.verſ. contra pro defectum lege defunctũ fol.81.col.3.verſ.actor pro executionẽ lege exactionẽ fol.85.col.1.verſ.batur pro tit.15. lege tit.25 Col.2.verſ.meꝛ pro nu.5.lege nu.4. Col.4.verſ.gationis pro cameralis lege cameraria fol.86.col.1.verſ.Secun pro ſecundo lege Quinto col.3.verſ.tur pro Quinimo quando ſcriptura lege Quinimo ſcriptura col.4.verſ.ctos pro Doctores,ſuperiores lege Doctores,iudices ſuperiores Verſ.pareret pro ſcripturam à ſe lege ſcripturam priuatam à ſe fol.87.col.3. verſ.l.1. pro num.12.lege num.22. Verſ.dem pro perſonam legitimet, lege perſonam ſuam legitimet, fol.88.col.1.verſ. cus pro in ſtict.lege in dict. col.2.verſ.vt pro incurrat lege occurrat, col.3.verſ.ſe &c. pro in.d.ſi. lege in dict.l.ſi. verſtores pro teſtaoris lege teſtatoris col.4.verſ tractatu pro tractatu temporis lege tractu temporis fol.89.col.3.verſ.etiam pro & & Auiles lege & Auiles Verſ.cit pro in.l.1.lege in.l.2. Verſ.cũ pro lib.1. lege lib.2. col.4.verſ.l.64.pro tranſibo lege trãſcribo fol.91.col.1.verſ.iudicis pro reus mittẽdus lege reus remittẽdus fol.92.col.2.verſ.omiũ pro Titum lege Titium col.4.verſ.ſolu pro executienem lege executionem fol.93.col.1.verſ.lud procõ duplo lege cum duplo verſ. De pro acreedores.Rode.lege acreedores.num.81.Rode. Verſ.8.pro mihi.1089.lege mihi.1085. Col.3.v tentareur lege intentaretur Verſ.cutionem pro hobentis lege habentis col.4.verſ.c.10.pro c.10.in gl.lege aliàs.94.col.1.verſ.menti pro glo.1.verſic.lege glo.1.in verſic. col.3.verſ.limit.pro niſi bona lege niſi alii 2.verſ.ta pro in.l.2.lege in.l.1.fol.98.col.1.verſ.quid pro requiritur contrarium lege requiritur in contrari verſ.in.l.4.pro lib.9.lege lib.3.fol.100.col.2.verſ.iſta pro in.l.ſi.ff.lege in.l.ſi.§.ſi.ff. fol.114.col.2. verſ lege el jueꝛ fol.118.col.4.verſ.de pre pro ff.de publicanis lege ff.de public.in rem actio. fol.114.aliàs.11 pro odidque lege obidque verſ.niſ.pro in.l.y lege in.l.11. fol.121.col.2.verſ.ſæpiſ.pro accuſaterum leg verſ.iudici pro quinquaginta lege quingẽta fol.121.aliàs.122. col.4. verſ.ri.n.pro n.15.lege n.25.fol.12 pro hanc in lege hacin fol.128.col.4.verſ.dini pro aubrica lege rubrica fol.129.col.1.Verſ.ctus pr tuendus fol.130.col.3.verſ.xi pro Anſerium lege Auſrerium fol.131.col.1.Verſ.Caſt pro C 2.Verſ.tum pro tum intra lege tum extra fol.133.col.3.Verſ.confugit pro fuit extractum lege fuit e pro l.2.§.lege l.1.§. Verſ.pit pro ſecundem lege ſecundum fol.134.col.1.Verſ.ad id pro operes leg tia pro excõmunicationis.11.quæſtione lege excõmunicatienis.&.c.canonica.11.quæſtione. col 1 do lege deferendo fol.135.col.2.Verſ.2.Re pro 2.Recopil. lege.1.Recopil.fol.137.col.1.V

*fol.*139.*col.*2.*Vers.*4.*Vari.* pro.4.*Variarum* lege 1.*Variarũ fol.*140.*col.*3.*Vers.nat.* pro *obsequatur* lege *obseruatur fol.*143. *col.* 3. *Vers.in.l.* pro *in.l.*11. lege *in.l.*14. pro *qart.* lege *part. Vers.illustris* pro *qui per* lege *quæ per fol.*114. *col.*4. *Vers.* 1.*nu.* pro *comulatiuè* lege *cumulatiuè fol.*145.*col.* 2. *Vers.accusa* pro *quo ad* lege *quod ad col.* 3. *Vers.guiente* pro *suele dar* lege *suele dezir fol.*148.*col.*1. *Vers.mat.* pro 664. lege 694. *col.*2.*Vers.interro* pro *oppositionibus* lege *positionibus fol.*153 *col.*2.*Vers.ritur* pro *tit.*95. lege *tit.*65 *fol.*154.*col.*4.*Vers.tem* pro *sacerdoti* lege *sacerdotij fol.*160.*col.*1.*Vers.otro* pro *cõpetenta* lege *competente.Vers.tur* pro *inter dicis* lege *inter dictis fo.*161.*col.*1.*Vers.in.l.* pro *tit.*25. lege *tit.*15.*fol.*163.*col.*1. *Vers.Veri* pro *ac gloss.* lege *à gloss. fol.*164.*col.*1.*Vers.in.l.* pro *nume.*7.*c.* lege *nume.*7.*C.col.*2.*Vers.cedit* pro *fraternitis* lege *fraternitatis.fol.*166.*col.*3.*Vers.Adui* pro *Aduierte q̃ se* lege *Aduierte se que fol.*170.*col.*2.*Vers.appe* pro *appellatio duplicem* lege *appellationem duplicem fol.*172.*col.*1.*Vers.te* pro *te in in cis* lege *tæ in eis fol.*175.*col.*3.*Vers.pinio* pro *Bartoldus* lege *Bertoldus Vers.rece* pro *recepti a Dicio* lege *recepti à Decio fol.*176.*col.*2.*Vers.si* pro *si procuratorem* lege *si per procuratorem fol.*179.*col.*1.*Vers.tos* pro *dias,y para* lege *dias,y pena de tantos ducados,y para fol.*182.*col.*1 *Vers.in titulo* pro *sententia diffinitiua* lege *sentẽtia diffinitiua reuocatoria fol.*183.*col.Vers.digo* pro *dicha es* lege *dicha sentencia es col.*4.*Vers.in.l.* pro *part.*3. lege *partita.*3.*fol.*191.*col.*4.*Vers.pellatio* por *Vallisolenam* lege *Vallisoletanam fol.*192.*col.*2.*Vers.cta* pro *cta libus* lege *galibus Vers.peta* pro *petatio* lege *pretatio fol.*193.*col.*3. *Vers.ter* pro *Didadum* lege *Didacum fol.*195. *col.*3. *Vers.Videt.* pro *videt nomero* lege *videtur numero.fol.*198.*col.*3. *Vers.hendam* pro *& itra* lege *& intra fol.*203.*col.*2. *Vers.como* pro *titulo.*24. lege *titulo.*20.*fol.*218.*col.*2. *Vers.de* pro *dichos descargos* lege *dichos cargos ,y recebir los dichos descargos col.*3. *Vers.ria,* pro *a consejo* lege *al consejo fol.*219.*col.*2.*Vers.cis* pro *condemnatis* lege *condenantis*

ERRATA EX SECVNDO TOMO.

*fol.*6.*col.*2. *Vers.sus* pro *inuasiores* lege *inuaseres fol.*9.*col.*2. *Vers.ne* pro *tametsi Hosci.* lege *tametsi Hostiens. Vers. Hos* pro *Hosciensi* lege *Hostiensi col.*4.*Vers.pum* pro *bum* lege *dum fol.*20. *col.*3. *Vers.Vbi* pro *sita fit* lege *sita sunt fol.*21. *Vers.erit* pro *Hosci* lege *Hosti. fol.*42. *col.*4. *Vers.sitore* pro *cocoalli* lege *como alli Vers.diin* pro *executoria* lege *executiua fol.*45.*col.*1. *Vers.& Dei* pro *instituit* lege *iustruit fol.*47.*col.*4.*Vers.quisi* pro *de dunciationis* lege *denuntiationis fol.*51. *col.*3.*Vers.y para* pro *aposlos* lege *apostolos fol.*53.*col.*2. *Vers.tentia* pro *grauem* lege *grauamen col.*3.*Vers.lidad* pro *se deuen collegir* lege *se deuen y pueden collegir fol.*54. *col.*1.*Vers.te el* pro *y que la* lege *y porque la Vers. Vey* pro *la primera,y conforme* lege *la primera instancia,y conforme Vers.in* pro *harte* lege *parte col.*2.*Vers. uamẽ* pro *diffiniuam* lege *diffinitiuam col.*3.*Vers. & in* pro *titul. & lib. &* lege *titul.lib.*6.*& fol.*55.*col.*3.*Vers.causa* pro *absoluar* lege *absoluer.*

EX TERTIO TOMO ERRATA

*Fol.*3. *col.*2.*Vers.l.iuris* pro *§.sed ideo.* lege *§. & ideo fol.*12. *col.*2. *Vers.c.*11. pro *peterit* lege *poterit fol.*14. *col.*2.*Vers.bet* pro *Gre.Lupi.* lege *Greg.Lupus fol.*15.*col.*2.*Vers.dire* pro *Vtilem* lege *Vtile fol.*16.*col.*1.*Vers. Vend.* pro *auctorem* lege *actorem fol.*24.*col.*2. *Vers. cum* pro *tantodem* lege *tantundem fol.*32.*col.*1. *Vers.xis* pro *Ita tamen* lege *Ista tamen fol.*49. *col.*2. *Vers.tur* pro *tex.* lege *titulus fol.*72. *col.*1. *Vers.tione* pro *subsequitur* lege *subsequente fol.*76. *col.*2. *Vers.li.*3. pro *li.*3.*Et* lege *lib.*3.*Fori.Et fol.*87.*col.*1.*Vers.Bart.* pro *l.merces.* lege *l.si merces.*

Sunt & nonnulla alia, sed ita minutula, vt interlegendum quiuis notare facilè possit: non enim eius sensum offendunt.

Digo yo el Bachiller Alonso Gonçalez de la Torre, residente en esta ciudad de Salamãca, corrector de los libros de la insigne Vniuersidad della, y por ella elegido y nombrado en virtud de vna carta y prouision Real de su Magestad, emanada de los muy poderosos señores su Presidente y Oydores, que he visto este libro intitulado Praxis Eccles. & Secular. que compuso el Doctor Gonçalo Suarez de Paz: el qual va bien y fielmente corregido, y con las sobredichas erratas esta conforme a su original. En fe de lo qual en la mejor manera que puedo en virtud de la dicha prouision Real y nombramiento en mi fecho lo firme de mi nombre, en Salamanca a [illegible] dias del mes de Mayo de mill y quinientos y ochenta y tres años.

El Bachiller Alonso Gonçalez de la Torre.

AD ILLVSTRISSIMVM Dominum D. Franciſcũ à Zapata Comitem de Barajas, PHILIPPI. II. Hiſpaniarum Regis ſummũ Præſidem, Doctoris Gonçali Suarez de Paz Collegæ inſignis Collegij Beatæ Mariæ Magdalenæ, iuris pontificij Cathedram Salmanticæ regentis in Praxim eccleſiaſticam, & ſecularem præfatio.

IQVIS vnquam extitit, illuſtri, & excelſo loco natus, qui ſecundo rumore hominum, tot iuſq; penè Chriſtiani orbis gratulatione ſummum amplitudinis culmen aliquando conſcẽderet, rerũq; omnium gubernacula ſuſtineret, is tu Illuſtriſſime Comes, ſupremeq; Præſeſes noſtris temporibus meritò exiſtimandus. Cum enim dies ille cunctis fœliciſſimus illuxiſſet, quo te Hiſpana Reſpublica ſummũ accepit moderatorem, verbis explicari non poteſt, quanta animorum conſenſione omnes omnium ordinũ homines lætari, & exultare viderentur. Nam cùm antiquiſſimam generis claritatem, rerumq; tuarum præclarè geſtarum gloriam cum admiranda ingenij, animiq; natura, cumq; iuſtitiæ, prudentiæq; inſignibus ornamentis coniunctam intuerentur, iure ſibi maximo gratulabantur omnes, neminemq; omnino, nec ex noſtrorũ, nec ex antiquorum, clarorumq; hominum exemplis reperiebant, quem tecum cõparare vlla ex parte poſſent. Tu cum Cordubenſem, Hiſpalenſemq; ciuitatẽ, clariſſimasq; alias vrbes, atque adeo vniuerſam Hiſpaniã iam pridem ſingulari æquitate, & ſapientia moderatus eſſes, maximaq;, & ampliſſima regni negotia bello, pace q; adminiſtraſſes, nobilium, militariumq; ordinũ præfectus, ſummaq; omnia regio planè pectore tuereris, ac regeres, Regumq; amplitudinem (à quibus originem ducis) autoritate, & virtutũ magnitudine repræſentares, Regij, ac ſupremi ſenatus Princeps, Præſesq; à PHILIPPO Regum Rege prudentiſſimo, ac iuſtiſſimo meritiſſimè es electus. Cum ergo tuæ, tuorumq; laudes obſcuræ nunquã hactenus eſſe potuerint, indiesq; magis non ſolùm noſtris, ſed penè omnium gentium linguis, ac literis celebrandæ eſſe videantur, inſolenter, arroganterq; nimium viderer facere, ſi exiguo, & inculto orationis genere perſequi tot rerum monumenta vellem. Quis enim tot Comitum, Marchionum, potentiſſimorumq; Ducum ſummorumq; Aragoniæ Regum maiorũ tuorum victorias, triumphos, totq; inclyta bello facta, Mauroru, Turcarumq; repreſſos impetus, totq; ex hoſtibus ſpolia capta, tot magnanimitatis, pietatisq; opera pro dignitate commemorare ſe ſperet poſſe. Cumq; duæ ſint artes, clariſſimæq; virtutes, quibus principes, & maximi viri vigere, ac florere ſoleant, militaris vna, qua hoſtiles iniuriæ propulſantur, altera domeſtica, & ciuilis, per quã ocio, & tranquillitate Reſpublica perfruatur: cumq; te in vtraq; ſemper excelluiſſe conſtet, illa tamẽ laus tua quaſi proprior, nobisq; quaſi gratior, iucũdiorq; videri ſolet, qua ciuilibus, vrbaniſq; rebus ſapientiſſimè conſtituendis, deſcribendisq; iuris, legumq; rationibus, informandis moribus, tuendis publicis, priuatisq; commodis, hominum ſaluti & regnorum dignitati conſulere perpetuò conſueuiſti. Quanto nanq; corporibus nobiliores ſunt animi, digniores, tanto ſunt bellatoribus, valentiſſimiſq; Ducibus inſtruendæ, cõponendæq; vitæ rectores, & ſapientiſſimi moderatores anteponẽdi. Nam ſi verè Plato fœliciſſimas reſpublicas regnaq; fore ſperauit, cum aut ſapientes homines principatum tenerent aut Principes ſapientiã amplecterentur, nemini dubium relinqui poteſt, quin patrocinio, tuoq; ductu Hiſpaniæ res quàm primum florere, & amplificari incipiant, ſummisq; vndiq; opibus, bonisq; omnibus

lari. Tu animi magnitudinem, integritatem, fidem æquitatem, constantiam, inuictumq;, & excel sum robur cum hactenus ad Hispaniæ, hoc est patriæ tuæ salutem conseruandam, colendamq; Regiam Maiestatem contuleris: tum maxime hoc tempore spem eandem confirmas, maioraque de te indies, amplioráq; polliceris. Tu quemadmodum ad improborum cupiditates comprimẽdas, infringendámq; sceleratorum audaciam seueritatem adhibes, ita te mitem probis, clementissimúmque præbes: tu ad excitanda eruditorum studia, industriámque actuendam, atq; optimè de Hispanarum rerum omnium statu in posterum sperandum quasi aliquod signum tollis. Cum ergo in hac semper cura, & cogitatione verseris, vt iustitiæ cultores, & conseruatores ab imperio, nutúque tuo pẽdentes, ad tuique imitationem se studiosissimè comparantes, exornes adiuues, ad pulcherrimáq; munera sapienter, strenuéque exercenda excusites, cũ ad iudicia forensiáque negocia prudenter, iustéque tractanda consilia, conatúsque tuos omnes dirigas, nullãque reipublicæ partem deserendã putes, opportunam mihi occasionem oblatam, quasiq; licentiam datam existimabam, vt tibi non solũ prudẽtiæ, sed mansuetudinis, & clemẽtiæ quoq; laude clarissimo scriptiones, lucubrationésq; has meas offerre, ac dicare auderẽ, quæ (qualescúmq; erunt) ad reipublicæ cultũ, & vtilitatem summo sunt à me studio, summáq; ac diuturna industria elaboratæ. Qua in re certo scio, non tantum in me facultatis esse, quantũ tibi inseruiendi, & gratificandi voluntatis, cum tamen æquitatem, & humanitatem tuam cognouerim, cúmque nobilium, & principũ virorum ingenium tale esse animaduerterim, vt non tam rei, quæ offertur, quàm animi magnitudinem spectandam ducant, audacius hoc munusculum ad te mittere, in tuóque nomine euulgare constitui. Habes itaque à me Comes amplissime practici, ac iudiciarij ordinis libros, quibus tota pene iuris ciuilis prudentia ad quotidianum vsum traducta, & explicata dilucidè continetur, quaque aduocati, causarúmque patroni adiuti, & quasi manu ducti suum munus facilius, & expeditius obire possint, iudicésque mortalibus ius suum tribuere. Quanuis enim eruditissimi, & iuris prudentissimi homines quamplurimi nostro tempore existant, qui legum nodos & ænigmata explicare possint, in intimáque, & abstrusa sensa acutissimè penetrare, cum tamen res postulat, vt ad cõmunes controuersias, & quotidianas lites dirimendas ingeniorum aciem intendere, & accommodare debeant, hærent, & conturbantur plerique, & tanquam in mari magno fluctuantes, nec cursum tenere, nec dirigere, nec portum vnquam conspicere potuerunt. Accipe igitur humanissime, & clementissime Comes hoc nostrarum vigiliarum opus, quod tuo præsidio, tuíq; nominis autoritate munitum, in doctorum hominum manus tutissimè, ac fœlicissimè spero veniet. Vale, Princeps Illustrissime.

PRAXIS ECCLESIASTICAE, ET SECVLARIS

INITIVM.

SVMMARIA.

1 AVtor vtriusq; iuris theoricam Salmanticæ docuit prius octo annis, quàm ad hãc praxim legendam appullerit.
2 Autor praxim perlegit, vt iuri operam dantes praxi post theoricam imbuti aduocare, & iudicare possent. & nu. 16. & .22.
3 Qui vel theoricam, vel praxim ignorat claudicans nec ius redere, neque aduocare poterit.
4 Legibus consuetudinibus, & stylo iudicandum est.
5 Per stylum, longeuum causarũ vsum lites ordinari, & causæ decidi possunt.
6 Stylo leges sæpè derogantur.
7 Iudex contra fori consuetudinem iudicans iniquè agit.
8 Stylus ex nimia peritia procedit, quæ artem facit.
9 Stylus succedit lege deficiente.
10 Iudex contra stylum iudicans litem suam facit.
11 Sententia contra notorium stylum lata nulla est.
12 Aduocatus falsum stylum citans, sicut qui falsam legem citauerit, puniendus.
13 L. 1. tit. 7. par. 7. qualiter amplianda?
14 Leges per stylum interpretantur.
15 Theorica absq; praxi parum prodest ijs, qui officijs & causarum strepitibus se inserere cupiunt.
16 Autor quare praxim Salmanticæ docuerit, exponit.
17 Autor magna audientium copia circunstante & applaudente, Salmanticæ, anno. 1572. hanc praxim perlegit.
18 Autor rationẽ reddit quare typis prælectam praxim mandauerit.
19 Autor quare partim Latino sermone, partim vulgari idiomate conscripserit, ostendit.
20 Rudis stylus, & nudus in causis procedẽdi modus, & vndè emanauerit hoc opere edocetur, & vbi opus est nonnihil disputationi relinquit.
21 Ciuitas vnaquæq; suo sensu abundare solet.
22 Autoris mens fuit in hoc opere condendo instruere iuuenes, vt causas agere & inchoare valeant absq; tabellionum & procuratorum ducatu.
23 Vera praxis quotidiano vsu forensi acquiritur.
24 Spes sit ei qui præsens opus euoluerit, & in eo contentorum meminerit, & patrocinium præstare, & publicæ rei, vbi sibi committatur, curam gerere posse.
25 Opus in tres tomos diuiditur, & quid in quolibet eorum contineatur, ostenditur.

Totius operis Initium.

1 CVM per curriculũ annorũ octo, vtriusq; iuris theoricã, studentibus in Salmãticensi Academia exponere insudauerim, venit mihi in mentem, quantum ex vsu eisdem esset, praxim, & stylum etiam ostendere: vt sic theorica, praxi, & communi procedendi stylo instructi, & foro aduocare, & in iudicio mortalibus ius suũ tribuere possent. Quod minimè eis liceret, si eorũ altero carerẽt: claudicarẽt enim, sicut aliquo pede orbati: nam nõ solùm legibus, & cõsuetudinibus, verùm etiã stylo, & vsitata praxi iudicandum est: & stylus, qui lõgeuus est vsus causarũ, potest æquè vt ius allegari, cùm ad litium ordinationem, tùm ad earum decisionem: vt probat Cardi. in Clem. sæpè. §. & quia. nu. 4. de verb. signifi. &

relati per Matien.in tractatu dialogi re
latorum.3.p.ca.9.nu.7. quia ſtylus fa-
cit ius.l.more.vbi Lancelo.ff.de iuriſd.
omni.iudic. Refert & alia congerit Syl
ua nupt.lib.3.nu.32. Didac. Perez in.l.
28.tit.4.lib.2.ordi. ver. ſegun el eſtilo.
col.421.Ab exea.in Rub.de conſti.nu.
181. & per ſtylum non ſemel legibus
6 derogatur, vt probat Aymon Sabilia,
7 conſi.201.n.21.Ideò iudex contra fori
conſuetudinem iudicãs inique agere di
citur in.l.vlt. ff.de teſta.Bart.in authen.
qui ſemel.n.14.in fi.C.quomodo & quã
8 do iudex.nã ſtylus ex nimia peritia pro
cedit,quę facit artẽ,vt ait philoſo.1.me
9 taphi.c.item.1.& vbi deeſſet lex,ſtylus
ſuccederet,vt per Belloviſ.in ſua pract.
10 Rubr.de fuga reorum.n.39. Vſq; adeò
q iudex contra eum decernens, ſuam
11 litem facit: & ſi ſtylus notorius ſit, erit
ſententia nulla,vt aſſerit Iaſſ. in authen.
iubemus.n.3. C. de iudi.ſequitur Sylua
Nupt.vbi ſuprà,optimè Guido. q.292.
12 n.2. Hinc aduocatus qui falſò vſitatum
ſtylum allegauerit, ſicut qui legem,pu
13 nietur ex.l.fi.ff.de falſis.l.1.ti.7.p.7.quę
ſic amplianda & accipiẽda eſt.Et meri-
14 tò quia vera legum interpretatio à pra-
xi, & communi ſtylo ſumitur, vt ex
Bald. & Decio reaſſumpſit Hyppolit.
in practi.crimin.§. principium.num.3.
15 Vbi num.4.conſcripſit,parum prodeſ-
ſe habere theoricam abſque praxi, &
peritia ſtyli, maximè tironibus qui in
16 officijs ſe exercere cupiũt. Quæ omnia
& alia, quæ paſsim de ſtylo,& praxi oc
currunt, attentè perpendens præle-
ctæ theoricæ exercendæ modum, pra-
xim & fori ſtylũ, quo ad eius varia mu
17 tatio patiebatur,edocere decreui: & tã
dem præterito anno.1572. magno aſtã
tiũ applauſu, & aula ſtudentium plena,
quos præ eorum multitudine non ca-
18 piebat publicè edocui. Vnde cùm tem-
poris progreſſu ipſa practica praxis præ
ſe tuliſſet, quantum emolumenti iudi-
cibus, & tironibus cauſarum patronis
uliſſet, & in dies allatura eſſet, eorũ
inſtãtiſsimis precibus deuictus,coactus
19 fui eam etiam prælo mandare. Quam
tamen ſic mandaui partim Latino ſer-
mone,partim noſtro Caſtellæ commu
ni idiomate: quia tractatus ipſe qui hoc
in regno modum procedendi, & ſty-
lum pertractat, aliud non patiebatur:
20 Nam in eo non iuris ſubſtilitates, non
eius apices, ſed nudum rudemq; ſtylũ
vtroque in foro agendi tàm iudicibus,
quàm aduocatis demonſtramus, in ſi-
mul & fontes,vnde ille ſtyli riuus,ema
nauerit,oſtẽdemus: & interim nonnul
lus etiam locus, vbi opus fuerit, & res
ſuaſerit, diſputationi relinquitur. Nos
tamen non fugit, noſtrum humile ty-
pis mandatum opus vniuerſæ praxi ci-
uitatum,& locorum Caſtellæ haud fa-
21 cturum ſatis: quia vnaqueq; ciuitas ſuo
22 ſolet abundare ſenſu, ſed nobis ſat erit
ad ea quæ frequẽtius accidunt praxim
adaptare,& ſic componere iuuenes,ti-
roneſq; iudices,& aduocatos, vt nullo
tabellione, aut procuratore magiſtro,
ius reddere, & cauſas agere incipere va
23 leant: vt inde veram praxim quæ quo-
tidiano forenſi vſu, & exercicio para-
tur,faciliùs ſibi quærãt. Quidquid tan-
dem illud fuerit,gratioſè ſuſceptum,cu
rioſè perlectum, & fructuoſè memo-
24 riæ commendatum velim:& qui ſuſce-
perit, perlegerit,& memoriæ cõmen-
dauerit, ſpes eum pulcherrima foueat,
ſuo patrocinio clientulos defendere,
& rem publicam in partibus ſibi cre-
dendis poſſe gubernare, vt promiſsit
25 Iuſtin. in proëmio Inſtitu. in fin. Quò
vt pergant,præſens opus in tres partes,
ſeu tomos partiri inſtitui: & in primo
formam procedẽdi qua iudices, & ad-
uocati ſeculares in ſuo foro vtuntur cõ
pono:in Secũdo ſtylum,& modũ pce-
dendi in tribunalibus eccleſiaſticis con
ſcribo: in Tertio praxim & exercitium
actionum,& aliorum remediorũ,quæ
in iure diuerſis in locis diſperſa ſunt,
edoceo. Qui quidem tomi ſub ſe plu-
res rubricellas, capita, & paragraphos

conti-

continebunt, vt ex eorum fractione quicquid vnicuiq; ſtudentiũ vtile ſit, facilius memoriæ mandetur, & tenatius inhæreat. Ante omnia tamen quaſdam Annotationes vniuerſo operi deſſeruientes præmitto, quæ incipiunt.

PRAXIS ECCLES. ET SECVL. ANNOTATIONES.

SVMMARIA.

1 *Iudicium plures ſignificationes habet.*
2 *Iudicium ſignificat diſcuſſionem cauſæ vel proceſſum iudicialem.*
3 *Iudicium figuratè & per tranſlationem plures acceptiones habet, non verò ſecũdum propriſſimam eius ſignificationem.*
4 *Iudicium propriè & originaliter ſignificat dictionem iuris, id eſt, actum iudicis.*
5 *Iudicium magis propriè ſignificat exiſtimationem, opinionem, ſeu actum quo aliquid determinatur à quocunq;.*
6 *Iudicium pro proceſſu ſumptum communiter à doctoribus definitur.*
7 *Definitio iudicij, à Curtio tradita impugnatur.*
8 *Inquiſitio generalis non eſt iudicium, ſed præparatoria.*
9 *Decreta iudicis ſuper prædijs minorum, vel eccleſiarum diſtrahendis non ſunt actus iudicij.*
10 *Definitio communis iudicij defenditur à Nauarro quibuſdam expoſitionibus additis.*
11 *Alia definitio iudicij traditur ab Autore.*
12 *Inquiſitio contra certam perſonam facta iudicium eſt.*
13 *Iudicium diuiditur in ordinarium & extraordinarium.*
14 *Ordinarium iudicium quale ſit docetur.*
15 *Extraordinarium iudicium quid ſit, explicatur.*
16 *Alia definitio ordinarij, & extraordinarij iudicij traditur à Nauarro.*
17 *Inquiſitionem remedium extraordinarium eſſe, defenditur cum communi, contra Innocentium & alios.*
18 *Inquiſitio de omni crimine permiſſa eſt ab vtroq; iure, præcedenti infamia, vel ſufficienti præſumptione.*
19 *Iudicium diuiditur in ciuile, criminale, & miſtum.*
20 *Iudicium ciuile quid ſit, traditur, veluti quando aliquid petitur abſq; origine criminis.*
21 *Iudicium ciuile, dicitur etiam quando pœna pecuniaria applicatur parti, licèt ex delicto deſcendat.*
22 *Intellectus verus aſſignatur ad cap. per tuas. 1. de ſimonia.*
23 *Iudicium criminale eſt quando de crimine agitur principaliter ad vtilitatem publicam.*
24 *Iudicium criminale etiam dicitur tàm de iure communi quàm Regio, quando pœna pecuniaria applicatur fiſco.*
25 *Iudicium criminale non eſt quando pœna pecuniaria applicatur fiſco ex contractu partium.*
26 *Iudicium miſtum dicitur quando nec merè ciuiliter, nec merè criminaliter agitur.*
27 *Miſtum iudicium etiam eſt quando pœna pecuniaria applicatur fiſco ſimul & parti.*
28 *Intellectus verus legis Gaius. ff. ad ſen. con. Sillan.*
29 *Crimen licet morte delinquentis extinguatur quo ad alias pœnas non tamen quoad pœnam pecuniariam.*
30 *Iudicium aliud eſt ordinarium & aliud ſummarium.*
31 *Summarium iudicium eſt, in quo proceditur ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicij, & etiam alijs modis dicitur remiſſiuè.*
32 *Iudicium aliud eſt eccleſiaſticum, & aliud ſeculare.*
33 *Iudicij alias plures diuiſiones eſſe traditur remiſſiuè.*
34 *Iudicia omnia originem trahunt à iure diuino, modum & formam à iure poſitiuo.*
35 *Iudicium à qua parte litis incipiat traditur.*
36 *Iudicium incipere à litis conteſtatione dicitur ſecundùm communem Doctorum.*
37 *Litis conteſtatio eſt fundamentum & lapis angularis totius iudicij.*
38 *Iudicium à citatione incipere dicitur, ſecundùm quorundam opinionem.*
39 *Iudicium propriè dicitur incipere à litis conteſtatione: impropriè verò à citatione inchoari dici ſecundum veriorem opinionem.*

40 *Iurisdictio perpetuatur per solam citationem, tam de iure communi quàm de iure Regio, quidquid contrarium teneat Didacus Perez.*

Prima Annotatio.

De Iudicio.

TRactaturus ď praxi, & modo circa causas in iudicio expediendas, non ab re erit, aliqua de ipso iudicio prænotare: 1 hæc enim vox Iudicium, plures acceptiones habet, quas congerit glo.in.§.præterea. Instit.quibus non est permissum fac. testam. quã commendat Ioan. Monach. in Rubrica de iudicijs.lib.6.Iaff.in Rubric.C. de iudicijs.Deci.in Rubric.extra, de iudicijs.lectura.1.num.5.& easdem significationes recensetglo.in Rubric. de iudic. in extrauagantibus communibus quas explicat Robert. Marant.de ordi. iudicior.1.par.a num.1.Asinius in praxi iudic.in princ. Menoc.libr.1.de arbitrar.quęst.8.nu.14.Didac.Perez in Rubric. titu.1.libr.3. ordinam. Nauarr.in 2 Rubric.de iudic.num.14. In nostro tamen proposito iudicium significat discussionem causæ, vel processum iudicialem,vt in cap.forus.extra,de verbo. signif.& tradũt Deci.Nauar.& reliqui, 3 vbi suprà. Bene verum est, nullam ex prædictis significationibus(à glos.in. d. §.præterea congestis) habere secũdùm suam propriſsimam, & originariam ſignificationem,ſed figuratè per translationem,vt optimè aduertit Nauarr.vbi 4 suprà.n.39. Propriè enim & originaliter significat dictionẽ iuris,idest,actum iudicis, quatenus est iudex, & ius inter litigãtes dicit, seu decernit, vt deducit ex dict. ca.forus. & docet Sanctus Thomas.2.2.quæst.60.artic.1. Quo fit,iu ium magis propriè significare omnem exiſtimationem, opinionem, seu actũ, quo aliquid determinatur,à quocunq; etiam non iudice, ſecundum Nauar.in dict.num.39. quam significationem agnouit Ambro. Calepi. in suo dictionario,verbo,Iudicium.

6 At verò Iudicium pro discussione, vel processu sumptum variè à Doctoribus definitur: crebrior tamen definitio est, quòd est actus trium personarũ, Iudicis,Actoris,& Rei, in iudicio contendẽtium, ſecundum Gofred. in ſumma. titu.de iudicijs. Hostien.in ſumma.eodem tit.§.1.Cardi.Panorm.Deci.& Ripa.num.24.& Mantua. in Rubr. extra, de iudic. & tanquam communem defendit Didac.Perez vbi ſubrà. Quã tamen definitionem improbant Cagnol. in.l.omnis definitio.num.37.de regul. iur.Curt.in Rub.ff.de iudic.n.7. Iacob. Rub.C.eodem tit.n.1.Alciat.lib.6.Parerg.c.9.& Maran.de ordine iudicio.2. p.à nu.2. Vnde Curt.vbi ſuprà in dict. Rubr. ff. de iudi.aliter definit, ſcilicet, quòd iudicium est actus à iudice factus ad finem condemnandi, abſoluendi, vel exequendi. Quæ tamen definitio 7 mihi diſplicet, cùm conueniat inquiſitioni generali, quæ fieri poteſt aduerſus incertas perſonas, ſecundùm Innocentium in cap. Bonæ.de electio.nu.3. communiter receptum, vt ex illa generali inquiſitione condemnatio ſequi valeat, teſtibus poſtmodum reproductis 8 in iudicio plenario, parte audita: quæ quidem inquiſitio generalis non eſt iudicium,ſed potius præparatoria appellatur,ſecũdum Bart.& Doct.in.l.vlt.ff. de quæſtionib.& Alex.in cõſi.183.li.2. Rurſus prædicta definitio Curtij Corruit ex eo, quòd conuenit decretis iudicum ſuper prædijs minorum,vel eccleſiarum diſtrahendis, ad exequendas ſententias aduerſus eos latas: quæ 9 decreta actus iudicij non ſunt, ſecundùm Deci. in Rubri. extra de iudic.lectu.1.num.4.& lectu.2.num.3.Quam obrem Nauar.vbi ſuprà,num.15.contendit

10 tendit defendere communem definitionem, quasdam expositiones adijciendo, nempè quòd iudiciũ est actus trium personarum Iudicis, Actoris, & Rei in discutiendo contẽdentium, contendere parantium: quas expositiones 11 ibi eleganter explicat. Vel tu aptius definire poteris, scilicet, quòd iudicium est discussio causæ, quæ coram iudice fit, iuris ordine seruato, cum legitimo contradictore. Et quòd sit discussio causæ coram iudice, probatur in dict. cap. forus. Quodq; fieri debeat iuris ordine seruato, patet, alioquin esset quid extraordinarium, argumento text. in l. prolatam. C. de senten. & interloqu. & in l. 1. C. de execut. rei iudi. iuncta l. si cum nulla. ff. de re iudi. Debet etiam fieri cum legitimo contradictore, quia de natura iudicij est, vt legitimus adsit contradictor, iuxta text. in. l. interstipulantem. §. stichum. ff. de verb. is enim cuius non interest, audiri non solet, iuxta text. in cap. non solet. 2. quæst. 6. & hinc est, processum cum falso procuratore gestum, nullum esse, vt in. l. licet. C. de procurator.

12. Ex qua Definitione consequitur, inquisitionem contra certam personam factam, iudicium esse, cùm capitula inquisitionis inquisito, sint exhibenda, & fama loco accusatoris habeatur, iuxta text. in cap. qualiter, & quando, el segũdo. extra de accusatio. at verò inquisitio generalis iudicium non est, sed potius quædam præparatio, vt suprà diximus, & firmãt Deci. & Beroi. nu. 35. in Rubric. extra, de iudici. & Didac. Perez vbi suprà.

13 Quòd iudicium sic definitum, multis modis diuiditur: primò enim in ordinarium, & extraordinarium, iuxta text. in cap. quoniam contra. extra, de 14 probatio. ordinarium enim est, quoties concurrunt tres illæ personæ, scilicet, Iudex, Actor, & Reus, vt in cap. forus. de verborum. tradit Ioan. Igneus, in repetitione. l. 1. C. qui admitti. vel quoties per viam accusationis, aut petitionis intentatur, vt in. l. nihil aliud. ff. de actio. & obligatio. vel quoties proceditur iuris ordine seruato, præcedẽtibus citatione, libelli oblatione, litis cõtestatione, publicatione, conclusione, & alijs solemnitatibus, vt eleganter resoluit Damhouder. in praxi rerum ciuilium. ca. 21. Extraordinarium verò dicitur, quoties non seruato iuris ordine proceditur, & alijs modis, vt resoluit Marant. de ordi. iudicio. 4. part. 10. dist. Nauarr. verò in Rubrica extra, de iudici. n. 17. existimat, difficile esse membra huius diuisionis iudicij definire, ita vt aliquid scrupuli non remaneat. Arbitraturq; iudicium ordinarium sic posse definiri, scilicet, quod est iudicium, in quo proceditur mediante actione, vel accusatione vera: loco enim gene- 16 ris ponitur Iudicium, & pro differẽtijs reliqua verba ponuntur, nempè, cum actione, ad comprehendenda omnia iudicia ciuilia ordinaria. Cum accusatione, dicitur, ad comprehendenda ordinaria criminalia: nam actio & accusatio ita differunt, iuxta glo. receptam, in principio Instit. de actio. & in Rubric. ff. & C. de actio. iuncta Rubric. ff. & C. de accusatio. Iudicium autem extraordinarium opinatur sic definiendum esse, nempè, quòd est iudicium, in quo sine actione, vel accusatione vera proceditur. Posuit enim Iudicium, pro genere, reliqua verba pro differentia: nam extraordinarium dicitur illud, quod contra iuris regulas fit, vt in. l. in causæ. La segunda, in principio. ff. de minoribus. Dicitur etiam extraordinarium quod iudicis officio expeditur, vt in. l. 2. ff. de varijs, & extraordi. cognitio. & in. l. pecuniæ verbum. §. persecutionis. ff. de verb. signifi. l. cum filius. ff. si certum petatur.

17 Ex quibus infero, iudicium inquisitionis esse extraordinarium, & per consequens cessare adueniẽte remedio ordinario accusationis: neque haber

cum, vbi lex, vel ſtatutum præceperit procededum eſſe ſecũdum remedia ordinaria: nã inquiſitio iudicis officio fit, vt in.d.ca. qualiter. el. 2. Deinde repugnat iuris regulis, quia in ea proceditur abſq; accuſatore vero, contra regulã iuris, in.l. reſcripto. §. ſi quis. ff. de muneribus, & honori. in cap. 1. in principio, vt eccleſiaſtica beneficia. Rurſus repugnat regulæ iuris, quæ habet, quòd ante litem conteſtatam ad receptionem teſtium non procedatur, vt in titul. vt lite non conteſtat. & tamen in ea recipiuntur teſtes lite non conteſtata, vt probatur in ca. quoniam. §. ſunt & alij, extrà, vt lite non conteſtata. & notat glo. 1. in. c. 1. de offi. ordi. Deinde pœna extraordinaria iudicis arbitrio imponitur inquiſito, non autem pœna ordinaria à lege pro illo crimine inducta eſt, iuxta text. in. c. inquiſitionis. in principio. & ibi Doctores, extra, de accuſatio. Et per prædicta fundamenta hoc corollarium tenuerunt glo. in cap. quoniam. verbo extraordinario, extrà, de probatio. glo. in cap. multi verò extraordinario. 2. quæſt. 1. Deci. in Rubr. extra, de iudic. 2. lectu. num. 7. & ibi Ripa. n. 54. & Nauar. num. 18. Aretin. in cap. qualiter. 2. num. 11. extra de accuſatio. & Marant. de ordi. iudicio. 4. par. diſt. 10. nu. 5. & communiter omnes, Scẽm plures, quos refert & ſequitur Iulius Clarus libr. 5. receptarum ſent. §. fi. quæſt. 3. num. 3. Quicquid oppoſitum velint Innoc. in cap. dilecto. extra, de ſentent. excommu. Archidiac. in cap. ſi quid. 86. diſtinctione. Specul. in titu. de inquiſitione. §. viſo igitur. num. 21. & Alciat. in cap. 1. num. 15. extra, de offic. ordin. aſſerens, hanc opinionem ſibi verioremvideri cõtra communem. Quibus non ſuffragatur tex. in ca. qualiter, & quando. 1. & 2. extra, de accuſationibus. vbi præſcribitur ordo ſeruandus in inquiſitione facienda, ergo videtur q̃ inquiſitio iudicium ordinariũ ſit, cùm are præſcribatur ordo in ea procedendi. Nam reſpondeo, quòd non ſequitur inde, iudicium ordinarium eſſe, quia ſtatuitur ordo à iure procedendi: nam etiam omnia remedia extraordinaria habent ſuum ordinem à iure ſtatutum, vt eſt in reſtitutione minorum, iuxta tex. in. l. in cauſæ. la ſegunda. ff. de minor. igitur nõ ſequitur, ius ſtatuit ordinẽ, ergo cõcedit ordinariũ remediũ. Non etiam fauet Innoc. & ſequacibus, quòd de iure canonico & ciuili præcedenti infamia, vel ſufficienti præſumptione de omni crimine permiſſa eſt 18 inquiſitio, iuxta text. in. l. 1. C. de cuſtodia reorum. & in. l. iuſtiſsimos. C. de officio Rectoris prouin. & iuxta ea, quæ tradunt Areti. num. 67. Socin. nu. 397. in dict. cap. qualiter & quando. el ſegundo. & Alciat. vbi ſuprà. num. 12. Anto. Gom. 2. tomo Varia. cap. 1. num. 49. verſic. 9. Petrus Foleri. in practica criminali. 1. part. 3. partis. num. 9. Boſſius in practica criminali. tit. de inquiſitione. num. 8. & Nauar. in cap. inter verba. 11. quæſt. 3. Corol. 62. Nam reſpõdeo quòd licet inquiſitio ab vtroq; iure permiſſa ſit, non tamen inde ſequitur eſſe remedium ordinarium.

19 Secũdò iudicium diuiditur in ciuile, criminale, & miſtũ: ciuile eſt qñ aliqd 20 petitur abſque origine criminis, veluti ex cauſa emptionis, venditionis, locationis, vel ex ſimilibus, vt probat text. in. l. properandum. in principio. C. de de iudic. & in cap. cæterum. cap. fin. extra de iudic. & in. l. 9. titu. 4. part. 3. tradit Speculat. titul. de contumacia. §. ſequitur videre. & Bald. in Rubric. C. de 21 iudic. colum. 1. Et tandem ciuile dicitur, quando principaliter agitur ad vtilitatem priuatam, licèt ex delicto deſcendat, vt putà quoties pœna pecuniaria venerit applicanda parti, ſecundum glo. in. l. 3. verbo. aureorum. ff. de ſepulchro violato. receptam communiter ex Iaſſ. in Rubric. C. de iudic. Deci. in Rubr. extra eod. num. 9. per tex. in. l. Vnica. C. quando ciuilis actio, iuncta

l. ſi.

l.fi.ff.de furtis.&.c.tuæ.de procurat.ita colligitur ex Ripa,Deci.Nauar.nu.31. & ex alijs in.d.Rub.extra,de iudic,Cui tamen reſolutioni obſtare videtur.tex. in.c.p tuas,el.1.extra,d̄ ſimonia,ibi,ſed ciuiliter,vt ab adminiſtratione amouereť.quibus verbis cõſtat, iudiciũ ciuile eſſe, quanuis pœna delicti non veniret applicãda parti. Nec ſatisfacit interpretatio Panor.in Rub.extra, de iudi.in fi. & ibi Nauar.n.32.nec alia Areti.ibid.n. 22.quas optimè improbãt Deci.lect.1. in fi.& Beroi.n.37.in.d.Rubr.extra,de iudic.vbi tex.illũ aliter interpretantur, ſcilicet, procedere quando per viã denũtiationis agitur,quo caſu, cùm de ſola correctione agatur iuxta tex.in.c.nouit. de iudic. iudicium ſemper ciuile dicitur. Quæ tamen interpretatio cõfunditur ex verbis præcedentibus eiuſdem tex.ibi,cum agitur nõ criminaliter, vt deponeretur ab ordine. quibus manifeſte apparet, per viam denũtiationis criminaliter poſſe procedi ad depoſitionẽ ordinis, cùm prædicta pœna potuerit neceſſaria eſſe ad correctionem. Vnde verius dicẽdum erit cum Rip.in Rubr.
22 extra,de iudic.n.94.ſcilicet, in illo tex. iudicium ciuile fuiſſe:nam monaſteriũ agebat ad ſuum intereſſe, vt euitaretur damnum,quod ſibi imminebat ex mala adminiſtratione damnoſi prælati: ideoq; pœna remotionis ab adminiſtratione applicatur parti, cùm ſuũ intereſſe in hoc conſiſtat,ob idq; iudicium ciuile ibi dicitur.

23 Criminale autẽ iudiciũ dicitur,quando principaliter agitur d̄ crimine, principaliterq; ad vtilitatẽ publicã, vt probat text.in.l.ſeruos. C. ad.l.Iul.de vi.& in.l.vbi.C.de falſis.& in.l.2.ff.de publi. iudic.& in.l.9.tit.4.p.3.Similiter crimi
24 nale appellatur quãdo pœna pecuniaria veniret applicanda fiſco,ex glo.in.l. 3.verbo,aureorũ. ff. de ſepulchro violato.glo.in.§.ſumma. verbo,extraordinaria.Inſtit.de iniur.glo.1.in.l.aut damnum. ff. de pœnis. Panormit. & cõiter omnes ex Rip.in Rubr. extra,de iudic. n.92.Marãt.de ordi.iudicio.4.p.diſt.1. n.2.& Iul.Clarus.lib.5.recept.ſentent. §.fin.in praxi criminali.q.1. & Aſini.in praxi iudicio.c.5.n.14.Idq; verũ eſſe tã de iure communi, quàm regio contra Auend.contendit Didac.Perez in Rubri.tit.1.lib.3.ordin.col.748. Quod tamen intellige verum,quando principaliter de crimine ageretur, & pœna pe-
25 cuniaria veniret applicanda fiſco:alioquin ſi ageretur ad pœnam,ex contractu partium,vel alia de cauſa applicandam fiſco,tunc iudicium criminale nõ eſſet,ita dictam gl.in.l. 3. de ſepulc.violato.intelligit Nauar.in Rubrica,extra, de iudic.nu.31.

26 Miſtum verò iudicium eſt, quando nec merè ciuiliter,nec merè criminaliter agitur,ſed inter ciuile,& criminale, iuxta tex.in.c.tuæ.de procurato.de cuius intellectu agunt Beroi.n.33.& Rip. nu.99.in Rub.extra,de iudic.Pari mo-
27 do miſtum eſt, quando pœna venit applicanda fiſco, ſimul & parti,vt in ſpetie.l.lege Cornelia.§.fin. ff. ad Silania. quam notãt Deci.& Nauar.n.34.in Rubrica,extra,de iudic. probat etiam tex. in.l.2.titu.10.lib.8. recopil. quem optime explicat Couar.lib.1.Varia. ca. 11.
28 n.2.Nec prædictis obſtat text.in.l. Caius. ff. ad Sillani. quatenus cauſam, in qua pœna applicatur fiſco,appellat pecuniariam:nam reſpõdeo, quòd aliud eſt dicere, cauſam pecuniariam morte delinquentis non extingui, vt ibi dicitur: aliud verò eſt dicere cauſam non
28 eſſe criminalem.Quanuis enim crimina morte extinguãtur, quo ad alias pœnas, non tamen quo ad pœnam pecuniariam cenſetur extincta, vt ex.l. ex iudiciorum.ff.de accuſa. & glo.in.l. 1. C.ne ex delictis defunct. colligitur.

30 Tertiò iudicium diſtinguitur in ordinariũ,& ſummariũ. De ordinario iã
31 ſuprà diximus:ſummarium aũt dicitur qñ in eo ꝓceditur ſummariè, ſimpliciter,& de plano, ſine ſtrepitu, & fig-

31 iudicij, vt in Clem. sæpè. de verbo. dicturq; alijs modis quos congerit Maranta de ordine iudicio. 4. par. dist. 9. & nos inferiùs suo loco dicemus.

32 Quartò iudiciũ diuidit in seculare, & in ecclesiasticũ: seculare dicit quod corã iudice seculari fit: de quo erit agẽdũ in primo tomo huius operis. Ecclesiasticũ verò est, quod corã ecclesiastico iudice agitatur: de quo agemus in secũdo huius operis Tomo. Et de hac distinctione tractat Marant. de ordi. iudicio.

33 4. p. dist. 11. Et plures alias distinctiões iudiciorum idem Maranta congerit in d. 4. p. quæ ad nostrum institutum non multum pertinent.

34 Nunc videndum erit, quonam iure hoc iudicium inuentum fuerit. Qua in re glo. in principio Instit. de obligatio. firmat, omnia iudicia à iure ciuili inuẽta fuisse: quam notat Iass. in. §. supereſt. nu. 41. Instit. de actio. & Asini. in praxi. iudicio. c. 2. Cui tamen opinioni obstat illud Deuteronomi. c. 17. &. 25. & habetur in. c. per venerabilem. versi. rationibus. extra, qui filij sint legit. & in cap. nouit de iudic. vbi probari videtur, iudicia à iure diuino inuẽta fuisse. Quod expresse firmat Angel. in princip. Insti. de exceptio. idq; verius esse testatur Gomez. in dict. §. supereſt. nu. 34. Quas tamen opiniones contrarias cõponi posse existimo, si dixerimus, iudicia à iure diuino suum originẽ trahere, à iure ciuili formam & praxim traditam fuisse.

35 Oportunè vltimo videndum erit, à quanam parte iudicium, prout hic sumitur, incipiat. & glo. in l. si is, qui Romæ. verbo, iudiciũ. & gl. 5. in l. iudiciũ. ff. de iudic. firmat, à litis contestatione iudicium incipere: nam iudicium à discussione causæ denominatur, vt probat text. in cap. forus. de verborum. ibi, dum discutitur iudicium est, quæ discus-

36 sio inter actorem & reum à litis contestatiõe incipit. ergo principium iudicij litis contestatio est, & ideo quæ ante litem contestatam fiunt, ante iudicium fieri dicuntur, iuxta tex. in l. is qui se obtulit. ff. de rei vendi. in l. amplius nõ peti. ff. rem ratam hab. & in l. 1. C. de litis contest. Quo fit verã esse doctrinã Baldi. in. c. 1. extra, de litis cõtest. oppositio

37 ne. 1. asserentis, litis cõtestationem fundamẽtum esse, & lapidem angularem totius iudicij, quarum glossarum opinionẽ sequũtur Deci. & Alcia. in Rub. C. de in ius voc. & communiter omnes ex Curtio in Rub. ff. de iudici. n. 12. Cui tamen cõmuni resolutioni obstat text. in l. vbi cœptum. iũcta. l. si quis postea. ff. de iudic. & text. in. §. fi. Insti. de pœna temer. liti. & text. in. c. pen. de foro cõ-

38 pe. vbi probatur iudicium à citacione inchoari. ergo non à litis cõtestatione. Quæ difficultas augetur ex tex. in principio Instit. de actio. dum ibi dicitur, iudicium consistere vbi primum actio intenditur, & sic ante quàm reus respondeat, idq; satis vult Bart. in. l. 2. ff. de fur. & subscribit Alex. in Rubr. ff. de in ius vocan. consentitq; Marant. de ordi. iudic. 6. p. in princ. n. 2. Cui difficultati nõ satisfacit Ripa in Rubr. extra de iudici. nu. 47. &. 48. dum prædicta iura intelligit de iudicio cœpto & inchoato: at verò prædictam communem resolutionẽ intellegit, de iudicio integro & formato, & sic quòd iudicium cœptum dicatur à citatione, iudiciũ integrum & formatũ à contestatione. Corruit enim hæc interpretatio ex tex. in cap. gratũ. de officio deleg. ibi citatione facta negotium sit quasi cœptum. ergo iudiciũ cœptum non dicitur propriè ab ipsa citatione. Quamobrem dicendum erit,

39 iudicium propriè dici à litis cõtestatione: & in hunc sensum est accipiẽda prædicta communis resolutio, improprie verò iudicium dici à citatione: quo modo sunt intelligenda suprà dicta iura in contrarium adducta, & glo. in Rub. C. de edend. & glo. in Clem. 1. de iudi. verbo, citationis, & glo. in ca. dudum. el. 2. verbo, Responsionem. de electio. Quã interpretationem assignat Paul. in. l. 1.

nu. 4.

nu.4. C. de iudic. & cõmuniter omnes ex Curtio in Rub.ff.de iudic.n.11. Deci.in Rub.extra,eod.lectu.2.n.1. & Didac.Perez in Rub.tit.1.lib.3.Ordi.q.7. Ac ideò in.d.c. gratũ.iudicium dicitur quasi cœptum à citatione: quod sufficit ad perpetuandam iurisdictionem iudicis delegati, vt probat tex.ille,& tex. in.c.si à subdelegato.de offi.deleg.li.6. & tradit Barto. in.l. more. ff.de iurisd. omni.iud.& communis legistarum,& canonistarum,secundùm Alex.nu.30. Deci.n.46.& Iass.nu.35.in. d.l. more. Panor.& Dec.n.2.in. c.relatũ.de offic. delegat.& Didac. Perez vbi supra, vbi subdit,de iure huius regni iurisdictionẽ perpetuari per solam litis contestationẽ,non tñ per citationẽ,per tex.in.l.19 &.21.tit.4.p.3. Sed quicq̃d ipse vir alioquin doctus dicat,contrariũ verius esse existimo.imò per solã citationẽ, etiam de iure huius regni, iurisdictionẽ delegati perpetuari, vt expresè probat tex. in.l.35.tit.18.p.3. Cui nõ obstat tex. in d.l.19.&.21.nam illa iura cũ prædicta. l.35.sunt componenda, & intelligẽda, sicuti intelligitur tex.in.d.c.gratũ,cum text.in.d.c.relatum.

SVMMARIA.

1 *Iudicium,causa,lis,controuersia,& instantia inter se differunt, etsi aliquãdo confundãtur.*
2 *Causa multis modis summitur, vt remissiuè traditur.*
3 *Causa summitur pro ipso iure deducto in iudicio, et dicitur antè & post litem contestatam.*
4 *Lis propriè est causa ipsa deducta in iudicium ante litem contestatam, impropriè summitur pro instantia.*
5 *Controuersia dicitur tam in iudicio, quàm extrà iudicium, & etiam ante litem non contestatã.*
6 *Instantia quid sit reiectis aliis definitionibus traditur.*
7 *Instantia quadruplex reperitur in iure.*
8 *Princeps ex plenitudine potestatis potest concedere alicui, vt possit tertio appellare.*
9 *Prima instantia de iure ciuili & regio in causis ciuilibus triennio terminatur, in criminalibus biennio.*
10 *De consuetudine in regno non obseruatur, vt instantia spiret biennio vel triennio: tutius tamen erit intra dicta tempora concludere in negotio sat alia protestando.*
11 *De iure canonico prima instãtia nullo tẽpore perijt.*
12 *Iure nouissimo Concilij Tridentini prima Instantia in foro canonico biennio erit terminanda.*
13 *Secunda Instantia appellationis omni iure vno anno terminari debet, & ex iusta causa conceditur biennium.*
14 *Biennium ex iusta causa ad prosequendam appellationem ipso iure conceditur.*
15 *Triennium & longius tempus ad prosequendam appellationem ex iusta causa per viam restitutionis conceditur.*
17 *De iure regio Instantia appellationis vno anno est terminanda,tñ hoc in desuetudinem abijt,& nullo tempore perit.*
18 *Biennium,& triennium, & aliud tempus datur de stylo curiæ Romanæ absque aliquo impedimento,dum modo intrà annum appellationis aliquis actus fiat in curia Romana.*
19 *In consilio supremo Regis Philippi.2.biẽnium,triennium, & longius tempus conceditur ad prosequendam appellationem nullo dato impedimẽto.*
20 *Instantia appellationis causarum ciuilium,non excedentium quantitatem decem millium marapetinorum, terminari debet per decuriones ciuitatum intra.45.dies.*
21 *Sententia lata à decurionibus ciuitatum elapsis.45. diebus est nulla.*
22 *Instantia perempta transcursu temporis,an ius partis pereat? remissiuè traditur.*

Secũda Annotatio.

De Instantia.

1 IN iure nostro reperiuntur huiusmodi termini, Iudicium, Causa,Lis,Controuersia, & Instantia: qui licet inter se differant, aliquando tamen confunduntur,& vnus pro alio accipitur, de iudicio enim iam in præcedenti Annotatione diximus.

2 Causa verò multifariã accipitur, vt notat Asin. in praxi iudicio. c. 1. in nostra tamen specie summitur pro ipso re deducto in iudicium, vt probat

3 in.l.properandum.in princ. C. de iudi. & in.d.c.forus. de verbo. & ita causa dicitur antè & pòst litem contestatam, secundùm Bar.in.l.causas. C.de transact. quem sequuntur ibi Riminal. & Iass.nu. 11.Maran. de ordi.iudic.5.p.nu.66.& Asini.vbi supra.n.11.contra glo.in.d.l. causas. & comprehendit tam ciuilem, quam criminalẽ causam, secũdùm Cardi.in Clem.1.q.18.de offic. vicarij. per tex.in.c.1.§.nos itaq;.de iuram.calum.

4 Lis aũt propriè dicitur causa ipsa deducta in iudicium ante litis contestationem, iuxta tex.in.l.litis nomẽ.ff.de verbo.signifi.impropriè verò sumitur pro instantia, iuxta tex.in.l.properandum. in principio.C.de iudic. & resoluit Alcia.in.d.l.litis nomẽ, receptus ab Asin. vbi suprà.n.11.verificaturque etiam in contentione extra iudiciali, secundùm Panor.& Deci.nu.7.in.c.sæpè.de apel.

5 Controuersia fit in iudicio, & extra iudicium, tam agendo, quàm excipiẽdo, diciturq; etiam ante litem cõtestatam, secundùm Bal. & communiter omnes in.d.l.causas. resoluit Marant.vbi suprà 5.par. nu.68.

6 Instantia autem nihil aliud est, quàm exercitatio actionis, à litis contestatione, vsq; ad sententiam diffinitiuam certo tẽpore coarctata, secundùm Alciat. in.l.si diuersa.n.16. C.de trãsactio. quẽ sequitur Asin.in sua praxi. c.3. nu.7. & Didac.Perez.in Rub.tit.1.lib.3. ordin. versi.Dubitatur vlterius. reiecta definitione Marantæ, de ordi.Iudiciorum.5. part.num.1.omissaque alia definitione Curtij in. l. postquam liti. C. de pactis.

7 Quæ instantia de iure reperitur quadruplex, prima quæ instituitur coram iudicibus ordinarijs: secunda, & tertia quæ fit coram iudicibus appellationũ: nam in eadem causa semel & iterum licet vnicuiq; appellare, vt in.l.vni.C.ne liceat tertio prouocare. &.l.25. tit.23. par.3.l.5.ti.17. li.4.Recop.& Innoc.in rectæ. & in.c.sua nobis. de appella. ...a est supplicationis, qñ. s. primas duas sentẽtias cõfirmatorias iudex infirmasset, nã tunc ab eius sentẽtia tertiò supplicari poterit, vt in. l. si quis. C.de præcib. impera. offeren. & in.l.1.ff.de offi.præfecti, prætor. & firmat gloss.in d.l.vnica.verb.Retractare.& in.d.l.25. tit.23.par.3.alioquin eñ nõ liceret tertiò appellare, vt probant prædicta iura: annotat Specul.in tit. de appellatione. §.quoties.& Panor.in.d.c.directæ.Bal. & Imol.in.d.cap.sua nobis. Vbi dicunt,

8 principẽ ex plenitudine potestatis posse alicui cõcedere facultatem tertiò appellãdi, quod expressè probat tex.in.l. 4.tit.24.p.3.& notat Gregor.Lupus in d.l.25.in glo.1.De iure autem regio reperitur & alia instãtia, quæ supplicationis dicitur, vt putà quando regis auditores sententias inferiorum, vel aliquã ex eis reuocauerint: tũc enim à tali sententia reuocatoria pars grauata supplicare poterit. Idemq; obseruãdum erit, quando lis primitùs cœpta fuerit corã auditoribus regijs, nam ab eorum sententia supplicari poterit, vt probatur in l.2.tit.17.lib.4. Recopil.in quo tit.agitur de prima supplicatione, & plura de ea congerit Didac. Perez in.l.8. titu.4. lib.2.ordi.& Auenda.in tractatu de secunda supplicatione. Reperiturq; eodẽ iure regio alia instantia, quæ secundæ supplicationis dicitur, cum pœna mille quingẽtarum Duplarum, de qua agitur in titu.20.libr.4. Recopilla.& apud Auend. vbi suprà. & nos infrà suo loco dicemus.

9 Opportunè erit vidẽdum, quãto tempore Instantia durare, & finiri debeat. Qua in re cõstituitur regula generalis, quòd prima instantia in causis ciuilibus finiri, & terminari debet triennio, iuxtex.in.l.properandum.in principio. C. de iudic.& ibi notant Doctores, & conuenit.l.27.tit.4.par.3.&.l.9.ti.6.par.6. in causis verò criminalibus biennio terminari debet, iuxta tex.in dict. l. properandum.& in.l.3. C.vt intra certũ tempus criminalis quæstio terminetur, & conuenit

conuenit.l.9.tit.6.part.6.&.l.7.tit.29. part.7.not.Iaſſ.in.l.1. ff. ſolut. matrim. nu.20.Beroi.in. c.venerabilis.extra,de iudic.Marant.de ordi.iudic. 5.par.n.5. vbi prædictam regulam ſex ampliationibus, & viginti limitationibus ornat: quam etiam regulam notat Paul.Pariſ. in conſi.158.col.1.lib.4.Cæterùm Grego.Lupus in.l.9.tit.6.par.6.in glo.verbo, Tres años. & in.l.7.titu.29.part.7. verbo, dos años. inquit, hoc iam in
10 deſuetudinem hiſce nris regnis abijſſe, & inſtãtiam minimè biennio vel triennio ſpirare, ſibiq; id placere. Ego verò exiſtimo, tutius eſſe intra prædicta tempora in negotio concludere proteſtando, requirendoq; iudicem, vt ſententiã debito tempore proferat.

11 Supradicta verò regula procedit de iure ciuili, & regio: tñ de iure canonico prima Inſtantia nullo tempore perit, ſed eſt perpetua, vt in cap.venerabilis. vbi Panorm.& alij, extrà, de iudic.& in cap.fin.de probatio.& text.in cap.cum olim.de priuileg.docet glo.in cap.fi.de dolo & contu.& glo.in. c.anteriorum. §.ſed hæc.2.q.6.& glo.in dict.l.properandum.verbo, Triennio. & hanc opinionem teſtatur communem Felin. in dict.c.venerabilis.Iaſſ. in dict.l.properandum.num.27.Alex.conſi.23.lib.3. num. 2. & ad vtramq; partem eam diſputat Melchior Kerling.in dict.ca.venerabilis.concludens, ab ea non eſſe recedendum.& defendit Aſin.in praxi.c. 3.nu.22. Et hanc opinionem praxi receptam eſſe teſtatur Couarru. in capit. quanuis pactum. §. 1.2.p. n. 4. & ſi ipſe ibi contendat, diſcrimen non eſſe inter vtrunq; ius, imò Inſtantiam iure pontificio per lapſum triennij perire, ad eius opinionem citans Fulgoſ.& Iaſſ.in.d.l. properãdum, in principio.col.fi.& Roman.in conſi. 220. Hodie verò iure no
12 uiſſimo ſtatutũ eſt in concilio Triden. ſeſſ.24.de reformatio.c.20. omnes cauſas ad forũ eccleſiaſticum pertinentes, etiam beneficiales in prima Inſtãtia coram ordinarijs locorum infrà bienniũ à die motæ litis terminandas eſſe, alioquin vnicuiq; ex litigantibus licere ſuperiorem adire: quæ omnia ſupradicta de prima Inſtantia ſunt intelligenda.

13 Cæterùm Inſtãtia appellationis vno anno terminari debet, tàm de iure canonico, & ciuili, quàm de iure regio, iuxta tex.in authen.ei,qui.C.de temporibus & reparat.appel.& in cap.cum ſit Romana.de appellat. & in.l.11.tit.18.
14 lib.4.Recopil. Ex cauſa tamen impedimenti ineuitabilis, biennium conceditur, vt ſupradicta iura probant, & tunc ipſo iure abſq; aliqua reſtitutione conceditur, ſecundum glo.in dict. authen. Ei, qui. verbo, Indulgetur. & verbo, Manet.imò ex iuxta cauſa triẽnium,& longius tempus datur, iuxta tex.in cap.
15 ex ratione,extra de appella. Quod tamen triennium, vel longius tẽpus non ipſo iure indulgetur, vt perperam voluit glo.ibi:ſed per viam reſtitutionis, ex clauſula generali,Si qua mihi alia iuſta cauſa.&c. vt in.l.1. ff. ex quib. cauſ. maio.& in ſpecie firmat glo.in dict.authen.ei,qui.verbo,Manet.recepta communiter ex Panor. nu.3. &.9.Præpoſ. nu. 33. Deci.nu.12. & Peruſ.num.45. in dict.cap. ex ratione. & Greg.Lopez in.l.24.tit.23.par.3.in gl.fi.&ſi Decius, & Peruſinus vbi ſuprà, opinionem glo. in dict.cap.ex ratione teneãt. Quæ cauſa impedimenti ab appellante probari debet, vt communi calculo ſcribẽtium receptũ eſt in dict.ca.cum ſit Romana. nec ſtabitur iudici Ad quem, afferenti ſe impeditum fuiſſe, ſecundum Deciũ in dict.c.cum ſit Romana.nu.3.Et ſatis intendit Iaſſ.in.l.1.in prin.nu.60.ff. de offi.eius,cui eſt mand.iur. & Decius in cap.quæ in eccleſiarum.nu.27.de cõſt. & probatur ratione, quia vbi vertitur notabile præiudicium partium, nõ creditur iudici, niſi quatenus ex actis, pceſſus cõſtiterit, iuxta text.in cap. qm̃ in fi. de probatio. iuncto.ca.cum à nobis.de teſtibus.& reſoluit Menochius,de Re-

cuper-

perand. posſeſ. Rem. 16. quæſt. 26. nu. 352. De iure autem regio, licèt diſpoſi
17 tum ſit, Inſtantiam appellationis termi nandam eſſe intra annum per text. in l. 11. titu. 18. libr. 4. Recopil. id enim in deſuetudinem abijt, ſecundùm Grego. Lopez in locis ſupra citatis: Cautius tamen erit, quòd in audientijs regalibus proceſſus intra annum concludatur, fa talia proteſtentur, & auditores Regis cum proceſſu requirantur, vt ſenten-
18 tiam proferant. De ſtylo curiæ Romanæ nullo dato impedimento, biēnium, & aliud tempus conceditur, dummodo, intra annum aliquis actus fiat, ſecundum Caſsiadorum, deciſione. 6. nu. 8. in tit. de appellatio. idem obſeruatur in
19 ſupremo Conſilio noſtri regis inuictiſſimi. Et quòd ita in conſiſtorio Principis obſeruetur firmat Marant. de ordi. iudi. 5. part. num. 15. & Aſin. cum alijs compluribus in praxi iudicio. in princ. cap. 3. num. 28. & 31. Circa ſupradicta aduertendum erit, Inſtantiam appellationis cauſarum ciuilium, non excedē tium quantitatem decem millium ma
20 rapetinorum (de quibus per viā appellationis in iſto regno decuriones ciuitatū & locorū cognoſcunt) terminari debere ſpatio quadragintaquinq; dierū à die latæ ſententiæ per inferiorem, iuxta text. in l. 7. tit. 18. libr. 4. Recopil. quo tempore elapſo, appellatio remanebit deſerta, neq; aliud tempus, etiam ex iuſtiſsima cauſa concedi poterit: & licèt de facto poſt illud tempus decuriones
21 proferāt ſententiam, ſententia erit nulla, vt eleganter reſoluit Didac. Perez in l. 6. tit. 16. lib. 3. ordina. verſic. vtrùm autem? contra plures, quos ibi refert: & contra Panorm. in ca. de cauſis in prin.
22 num. 10. de offic. delegat. Et an Inſtantia perempta lapſu temporis ius partis pereat? reſoluit Thom. Grammat. in voto. 31. num. 4. & Didac. Perez in Rubric. titu. 1. lib. 3. ordinam. verſic. inquirendum eſt, & plures alias quæſtiones de Inſtantia congerunt Marant. de ordin. iudic. 5. part. & Aſinius in praxi iuci. cap. 3.

SVMMARIA.

1 *Iudex, Actor, & Reus de ſubſtantia cuiuſcunq; iudicij ſunt neceſſarij.*
2 *Teſtes de neceſsitate præciſſa iudicij non ſunt neceſſarij.*
3 *Iudicium, & ſententia abſq; teſtibus & probationibus valet.*
4 *Intellectus verus ad tex. in cap. 1. 4. q. 4. traditur.*
5 *Teſtes in iudicio debent eſſe diſtinctæ perſonæ à iudice, & ab accuſatore, nec iudex vel accuſator ſupplent vicem teſtium.*
6 *Actoris officium quid ſit, traditur.*
7 *Actor in omnibus cauſarum diſcuſsionibus, prior habetur & in iure præponitur.*
8 *Actor quæ attendere debeat antequam actionem moueat, traditur remiſsiue.*
9 *Officium Rei quid ſit, explicatur, & quid ſit iudicis officium.*
10 *Officium teſtium quid ſit, demonſtratur.*

Tertia Annotatio,

De perſonis neceſſarijs in iudicio.

1 IN quocūq; iudicio, ſiue agitetur per viā actionis, ſiue accuſationis, ſiue denuntiationis, ſiue inquiſitionis, ſiue p officiū iudicis, tres perſonæ de ſubſtantia eius interuenire debent, nempè Actor, vel Accuſator verus, vel fictus, Reus, & Iudex, vt ex definitione iudicij ſupra in Prima annotatione tradita conſtat. Cui reſolutioni non obſtat text. in cap. 1. 4. quæſt. 4. & text. in cap. forus. de verbo. ſignif. quibus probatur, in omni negotio quatuor perſonas interuenire debere, nempè Iudicē, Actorem, Reum, & Teſtes: nam reſpondeo primò, ad eſſentiam iudicij neceſsitate præciſſa tres perſonas tantùm neceſſarias eſſe, ſcilicet, Iudicem, Actorem, &

Reum

Reum, & Testes, in qua specie intelliguntur iura cõtraria. Testes enim non sunt necessarij præcise, sed ad effectum vt Actor obtineat: nam actore non probante, Reus absolui debet. l. Actor. C. de probatio. cap. vnico. vt eccleſiastica beneficia. & in. c. fi. de iureiurand. Sine testibus enim & probationibus iudiciũ & sententia tenent, secũdùm Azonem in summa. C. de iudicijs. & Bartol. in. l. prolata definiantur. C. de sententi& interlocutio, & in. l. per hanc. C. de temporibus appella. Alexãd. in consil. 105. num. 4. libr. 5. Panormit. in cap. afferte. de præsump. Decius in consil. 294. vol. 1. num. 11. & 12. & Felin. in cap. ecclesia. num. 24. de constitutio. Et hanc interpretationem ad prædicta iura tradit Deci. in Rubric. extra, de iudicijs. 2. lectura, num. 3. vbi Beroi. num. 27. & nemine relato eam sibi vendicat Didac. Perez in Rubr. titul. 1. libr. 3. ordinam.

Quæ tamen interpretatio ad text. in. d. cap. 1. 4. quæst. 4. sustineri nequit: confunditur enim ex verbo, Necesse, ibi positum, quod respicit omnes personas ibi descriptas sub vna determinatione, & sic pariformiter terminari debet, in l. iam hoc iure. ff. de vulg. Ideoq; sicut Iudex, Actor, & Reus sunt necessarij necesitate præcisa, ita & eodem modo Testes. Quamobrem aliter prædicta difficultas potest intelligi, scilicet, quòd quanuis Iudicium sit actus trium personarum in iudicio contẽdentium, non tamen inde sequitur, testes non cõtendentes adesse non posse in iudicio, secundùm Basianum in Rubr. de iudi. col. 2. Vel verius intelligi potest tex. in dict. capit. 1. 4. quæst. 4. nempè quòd ibi non definiatur Iudicium à Fabiano Summ. Pontif. sed solummodò improbetur quidam abusus, quo vtebantur Orientales, scilicet, quod accusator, & aliquando iudex fungebantur munere testium improbandis criminibus, cùm tamen deberent necessariò testes esse distinctæ personæ, ab accusatore, & iudice. Quo circa Summus Pontifex ibi præcipit, quòd si testes fuerint producẽdi in iudicio, iudex, vel accusator vicem testium supplere non possint, sed quod quatuor personæ distinctæ debẽt adesse. Qui intellectus deprehendit ex Architipo in. 2. epistola Fabiani ad episcopos Oriẽtales. col. 6. pag. 115. idéq; obseruandum erit in iudicio ciuili, quãdo Actor probare debuerit, quod asseuerauerit, iuxta text. in dict. l. Actor. Ex quo intellectu deducitur tres personas de substantia iudicij necessarias esse Iudicem, Actorem, & Reum, vt supra resoluimus: cæterum testes non esse de substantia, sed ex accidenti, quãdo producendi fuerint, quo casu eadem necessitate præcisa debent esse distincti à iudice, & ab Actore: & in hunc sensum est accipiẽdus text. in dict. cap. 1. 4. q. 4. & in dict. cap. forus. & ita communiter præceptores vniuersitatis Salmantinæ interpretantur.

Officium Actoris est, intẽdere, obijcere, & expetere, qui in omnibus causarum discussionibus prior habetur, & in iure præponitur, cùm ipse sit qui causam moueat, vt in dict. ca. 1. 4. quæst. 4. & in dict. cap. forus. §. omni, eiusq; officium voluntarium est, vt in rubro & nigro. C. vt nemo inuitus agere. & notat Dominus Franciscus à Sarmiento, lib. 1. Selectarum. cap. 2. num. 1. Et regulariter omnis potest esse Actor, qui prohibitus non reperiatur, vt tradit Speculator in tit. de Actore. num. 1. Qui ante litem motam attendere debet ea, quæ continentur in principio tit. 2. par. 3. vt laboribus partium & expẽsis parcatur, & suæ conscientiæ consulatur.

Officium Rei est, intẽtata refellere, & petita negare, & officium eius explicatur in procœmio. tit. 3. par. 3. & est videnda regula, cum sunt partium. iũcta sua. gloss. de reg. iur. in. 6. & in. l. fauora biliores. ff. de reg. iur. & notat Sarmiento, vbi suprà. Et ad hos duos collitigantes accedit iudex intermedius: cuius offic

ibi. Reum, † *Post istud verbũ deficiunt ex originali vitio impressionis verba sequentia,* At vero necessitate causatiua quatuor personas necessarias esse, nẽpè, iudicem actorẽ, Reũ

officium est, vtrunq; Actorem, & Reũ, æquis & benignis auribus audire, alterum damnãs, alteri verò iustitiam adiudicans, iuxt. text. in. l. inter litigantes. ff. de iudicijs.

10 Testium officium est, intentionem partium probare & processus instruere. de quibus differendum erit infra in octauo tempore viæ ordinariæ in. 1. p. 1. tomi.

Sũt & aliæ personæ, quæ in Iudicio interueniunt ad instruẽdos processus & lites, vt Procurator, Aduocatus, & Tabellio. de quibus in sequentibus erit agendum.

SVMMARIA.

1 *Definitio procuratoris ponitur.*
Procurator dicitur, qui aliena negotia de mandato domini administrat.

2 *Procurator in rem propriam improprie dicitur procurator.*

3 *Disposita in procuratore ad lites non procedũt in procuratore in rem propriam.*

4 *Procurator qui negotia aliena de mandato domini gerit, duplex est, vnus ad lites, & alter ad negotia.*

5 *Procurator ad lites ante litem contestatam non potest alium substituere, nisi mandatum habeat cum clausula, de substituendo.*

6 *Procurator datus post litem contestatam à domino, non potest alium substituere, nisi specialiter hoc in mandato contineatur.*

7 *Procurator ad lites tenetur comparere in iudicio cũ mandato domini sufficienter instructus, aliàs processus redderetur nullus, nec domino præiudicabit.*

8 *Iudex compellere potest procuratorem, vt mãdatum ostendat etiam parte non petente.*

9 *Procurator hodie in iudicio non est audiendus prius quàm exhibeat sufficiens mandatum, à tergo manu aduocati subscriptum.*

10 *Iudex debet esse multum cautus vt in primis faciat sibi ostendi mandatum in scriptis redactum.*

11 *Mandatum procuratoriũ de iure probari sufficeret per testes, tamen de communi praxi, & stylo iudicorum probari potest per instrumentum.*

12 *Mandatum non probatur præsumptiuè ex allegatione diuturni temporis.*

13 *Instrumentum mandati in Iudicio produci debet, nec sufficit, quòd tabellio de eo fidem faciat in processu.*

14 *Iudex ante omnia inspicere debet an mandatum sit sufficiens.*

15 *Mandatum spetiale in quibus casibus requiratur, traditur remissiuè.*

16 *Processus gestus cum procuratore generali in causis requirentibus speciale mãdatum, nullus est, etiam si procurator datus sit generaliter ad omnia, quæ speciale mandatum exigant.*

17 *Procurator datus cum libera administratione, expedire potest omnia quæ speciale mandatum requirunt, nisi in his quæ solent afferre graue damnum domino.*

18 *Clausula, Cum libera administratione, in mandatis potius ex abusu, & stylo notariorum, quàm ex Voluntate domini solet apponi,*

19 *Mandatum specialiter concessum ad aliquas lites vel negotia non comprehendit maiora, vel grauiora expressis, quamuis adiecta sit clausula: Y para en todos mis negocios y pleytos que tengo y espero tener. &c.*

20 *Syndicus constitutus ad certa negocia mandatum speciale requirentia, & generaliter ad omnia, donare, vel renuntiare non potest.*

21 *Procurator constitutus contra certam personam in certa causa, & in omni alia, intelligitur cõtra eandem & non alium.*

22 *Mandatum contra vnum, & contra alios non includit illo digniores.*

23 *Mandatum concessum cum clausula: Y para en todos mis negocios y pleytos, que he y tengo, y espero haber y tener, Sclumodo includit lites præsentes, & ex iure de præsenti ortas, non tamen futuras, nisi dependerent ex litibus de præsenti.*

24 *Spes, & sperare proprie dicitur quando est spes probabilis ex aliqua causa de præsenti.*

25 *Mandatum contra Titium cum clausula generali: Contra qualesquier personas. &c. non comprehendit Vniuersitatem, Ciuitatem, aut Collegium, nisi specialiter exprimantur.*

26 *Procurator ad lites constituendus debet esse maior 25. annis, nec minor potest.*

27 *Mutus, surdus omnino, exul, bannitus procuratores constitui non possunt.*

28 *Criminosus de crimine accusatus procurator constitui non potest.*

29 *Plures arcentur à munere procuratorio, remissiuè.*

30 *Procuratores esse prohibentur clerici, & monachi.*

31 *Procurator in audientijs Regijs nemo potest esse, nisi prius examinetur, & sit ex numero illius audientiæ.*

32 *Procurator nemo potest esse in illo tribunali, in quo certus numerus procuratorum deputatus fuerit, nisi ex eis sit.*

33 *Procuratores plura hodie tenentur obseruare remissiuè.*

34 *Prælatus ecclesiæ absq; mandato capituli causas ec-*

clesiæ

cleſiæ agere poteſt niſi eſſent arduæ.

35 *Vicarius perpetuus eccleſiæ pro ſua Vicaria agere poteſt abſq; mandato Rectoris.*

36 *Prælatus eccleſiæ in caſibus, in quibus poteſt agere cauſas eccleſiæ ſine mandato Capituli, poteſt ipſe ſolus procuratorem conſtituere.*

37 *Quæ perſonæ in iudicio pro alijs cõparere poſſint ſine eorum mandato remiſſiuè.*

38 *Iudex cùm primùm viderit proceſſum geſtum abſq; mandato, non debet illum illuſorium iudicare, ſed inquiret prius de illo mandato.*

39 *Mandatum ad validitatem proceſſus ſufficit offerri etiam poſt concluſum in cauſa.*

40 *Procurator datus ad præparatoria tenetur dominum defendere in præparatis.*

41 *Procurator primæ Inſtantiæ nõ tenetur dominum defendere in ſecunda Inſtantia, quamuis à ſententia lata in prima Inſtantia teneatur appellare.*

42 *Procurator nedum debet iurare in animam ſui domini, verùm etiam in animam ſui ipſius.*

43 *Procuratoris officium de iure ciuili vile eſt, non verò de iure canonico, & n. 47.*

44 *Procurator officium aduocati exercere non poteſt.*

45 *Procuratoris officium à principe conceſſum nobile eſt.*

46 *Procuratoris officium hodie in tribunalibus vbi certus numerus deputatus eſt, nobile cenſetur, cùm à principe concedatur.*

47 *Procuratoris officiũ de iure canonico nobile eſt, nec infamis poteſt illud exercere.*

48 *Nobilis vtens officio procuratoris etiam non cõceſſo à principe priuilegia nobilitatis non amittit.*

Quarta Annotatio,

De Procuratore.

COllitigãtes aliquando in iudicio cõparẽt perſonaliter, ſpõte, vel inuiti, vt putà quãdo citati ſunt vt in propria perſona compareant: aliquãdo verò in Iudicio per alios comparẽt, vt per procuratorem, ob idq; aliqua de 1 de procuratore erunt adnotanda, & in primis quòd procurator dicitur ille, q aliena negotia mandato domini adminiſtrat, iuxta tex. in l. 1. ff. de procura. & l. 1. tit 5. part. 3. Vnde conſtat, Procuratorem in rem ſuam in propriè dici Procuratorem, cùm potius rem propriam, quàm alienam agat, vt in. l. qui ſtipendia. C. de procurat. & ibi Bald. num. 1. 2

Quò fit diſpoſita in procuratore ad lites, non habere locum in Procuratore in rem propriã, vt reſoluit Aſini. in praxi iudic. §. 28. cap. 4. Et Procurator, qui negotia aliena mandato domini adminiſtrat, duplex eſt, vnus ad lites, alter ad negotia, iuxta text. in cap. 1. §. licet. & §. fi. de procurato. in. 6. Procurator enim ad lites, de quo in noſtro propoſito, ante litis conteſtationẽ nequit alium ſubſtituere, niſi mãdatum habeat cum ſpeciali clauſula ſubſtituendi, vt in. l. quod quis. iuncta gloſ. 1. ibi. & in. l. neq; tutores. C. de procurato. & in dict. cap. 1. §. licet. eod. tit. in. 6. & in. l. 19. titu. 5. part. 3. & Petrus Rachæ in praxi cauſarum ciuilium. c. 5. num. 11. Eſt tamen aduertendum, quod ſi dominus priùs fuerit litem conteſtatus, & deinde Procuratorem conſtituat, quod tunc Procurator non poterit alium ſubſtituere, niſi ſpecialiter hoc in mandato contineatur, iuxta gloſſ. in cap. 1. §. 1. verb. ab eo. de procurator. in. 6. & firmant Bart. & Angel. in. l. nihil. C. eod. & Gregor. Lup. in l. 19. titu. 5. part. 3. vbi prædicta opinio probari videtur, & ſi oppoſitam teneãt plures relati à Grego. ibi, verbo, Si primeramente. 3 4 5 6

Et iſte Procurator ad lites nomine alieno in iudicio comparens, tenetur cum mandato domini ſufficiẽter inſtructus cõparere, alioquin proceſſus erit nullus, nec Procurator poterit domino præiudicium inferre, vt probat text. in l. ſi procurator. C. de procuratoribus. in cap. 1. extra, eod. tit. & in cap. venerabilis. de dolo, & cõtumacia. & ibi notat Cardi. & eſt. l. 10. tit. 5. par. 3. Ideoq; receptum eſt iudicem ex ſuo officio procuratorem compellere poſſe, vt mandatum oſtendat, ne poſtea iudicium illuſorium reddatur, ſecundùm gloſſ. in ca. 1. verbo, Abſentia. de electio. in. 6. & 7 8

eam

eam tãquam notabilem & ſingularem ſequuntur Bal.in.l.exceptionem.nu.7. C.de probationibus. Panormit. in cap. cauſamq;.1.n.3.de iudic.& Alex.in.l.licèt.nu.6.&.7. C. de procurato. Quam opinionẽ teſtatur magis communem Deci. in ca.cauſamq;. 1. de iudic.num. 2.& ibi Barba.col.7. Quãuis contrariũ tenuerit Imol.in.c.cùm in iure peritus. de officio delegat.cuius opinionem cõmunem dicit Felin.in dict. c.cauſamq; col.2. Sed prior communis, iam hodie comprobata eſt iure nouiſsimo huius regni in.l.3.titu.2.lib.4.Recop.&.l.55. tit.1.lib.3.Recopil.vbi ſtatuitur, quod quando procurator in iudicio comparuerit nomine alterius,prius quàm audiatur, debeat oſtendere & producere
9 ſufficiens mandatum, & à tergo manu aduocati ſubſcriptum, vt ſi poſtmodũ inſufficiẽs apparuerit, & ex eo proceſſus annullandus venerit, Aduocatus teneatur ſoluere expenſas in lite factas.
10 Ideoq; iudex debet eſſe multũ cautus, vt in primis faciat ſibi oſtendi mandatũ
11 in ſcriptis redactum, licèt enim de iure communi ſufficeret mandatum procuratorium per teſtes probari, ſecundum glo.in cap.1.verbo.Portitoribus.extra, de procuratoribus. quam ibi commendat Ioan. de Imol. num.4. idem tenet glo.fin.in.l.Maritus. C. de procuratoribus.Doctores in.l.nõ ſolum.§.qui aliena.ff.de procuratori.& omnes communiter ex Iaſſ.in.l.1.num.6. &.7. C.eod. titu.&Boeri.in Deciſione.281.num.1. In praxi tamen receptum eſt, mandatum probari per inſtrumentum, & nõ per teſtes, ſecundum Ioan. Andræam. in Additionibus ad Speculato. titul. de procuratore. §.ratione autem.nu.2.ſuper litera, A. Et ita ſtylo iudiciorum obſeruari teſtatur Gregor.Lup.in.l.21. tit.5.part.3.in glo.1.& Didac. Perez in l.1.tit.4.libr.3.ordina.col.mihi.893.in fine.& Petrus Rocha in ſua praxi cauſarum ciuilium.cap.5.num.13.idq; ſatis apertè diſponitur in dict.l.3.titul.2.
12 lib.4.Recop. Quo fit non ſufficere,diuturnitatem temporis allegare ad probandum præſumptiuè mandatum, ſecundum Bald.in.l.2.nu.2.verſic.quæro quid ſi dominus. C. ſi ex falſis inſtrumentis.& Bald.in.l.1. C. de rebus alienis non alienandis.Aymon Craueta de antiquitate temporis. 2. part. num. 46. & omnes cõmuniter ex Balbo de præſcript. 1.p. 3.partis.q.10.nu.30.
13 Quinimo non ſufficeret, ſi Tabellio fidem in proceſſu faceret, procuratorem mandatum habere,imò requiritur, q; inſtrumentum ipſius mandati in iudicio producatur, ſecundum Angel.in.l.ſi donationem. C.de donatio.& in.l.2.C.de teſtam. & in.l. ſciendum.ff.de verbo.& Alexan. in conſi.6. num.8.lib.4. In tantum quòd non ſufficeret,Si Tabellio diceret, prout apparet in mandato procuratorio corã me antea confecto, de quo fidem facio. ſecundùm Ange.vbi ſuprà, quem ſequitur Iaſſ.per tex.ibi, in Authen. ſi quis in aliquo, nu.7. C. de edendo. & Boerius in Deciſione. 281. num.3. & Auiles in cc.prætorum.c.15.nu.23. & ita in praxi obſeruandum eſt:tametſi Fulgoſius in conſi.181.cõtrarium teneat, & eum ſequatur Iaſſ.ſibi contrarius. Et probatio huiuſmodi mandati incumbit procuratori aſſerenti,ſe mãdatum habere, ſecundum Panor. in cap. coram. nu. 6. &.9.Felin.nu. 8. de officio delegati. & Panor.in cap.1.num.3. de procuratoribus.
14 Itaq; iudex in primis inſpicere debebit, an mandatũ ſit ſufficiens ad expedi tionem illius cauſæ, & an in ea ſpeciale mandatum requiratur,& quæ negotia
15 mandatum ſpeciale exigant, tradit glo. in. c.qui ad agendum. de procurato. in 6.glo.in cap.coram.de in integrum reſtitutione. verbo, mandatum, & notat Couar.libr.1.Variarum.cap. 6.num.2. gloſſ. in. l. illud. §. fin. ff. de minorib. glo.in.l.ſi quis mihi bona. §. ſed vtrum. verbo,Sepecialiter.ff.de acquir.hæred.

glo.in

glo.in.§. præterea.Inſtit.de his,per quos ag.poſ.& triginta & octo cauſas mandatũ ſpeciale exigẽtes cõgerit Felip. Fran. in.d.c.qui ad agendum: &.73. cumulat Firmianus in ſuo Repertorio.verb.Mãdatum, in quibus cauſis mandatum ge-
16 nerale non ſufficiet, alioquin proceſſus geſtus cum procuratore generali nullus erit:ideoq; procurator generaliter conſtitutus ad omnia, quæ ſpeciale mandatum exigant,non poterit paciſci, tranſigere,iuramentum deferre, in integrum reſtitutionem petere, neq; alia,quæ ſpeciale mandatum exigunt,per tex.in.d.c. qui ad agendum. quem explicat Couar. lib.2.Variarum.c.5.n.8.ad idem eſt tex. in.l.mandato generali.ff.de procurat.&
17 l.19.titu.5.part. 3. niſi mandatum conceſſum ſit cũ libera adminiſtratione, nã procurator cum libera adminiſtratione expedire poterit omnia, quæ ſpeciale mandatum exigant,vt in. d.c. qui ad agẽ dum.& in.l.tranſactionis. C. de tranſactio.& in.l. procurator cui generaliter. ff.de procurato.&in.l.19.tit.5.p. 3. notat Bald.in.l.illud.ff.de minoribus.& Iaſ ſo.in.l. indebitam. ff. de cond. indeb. & Couar.lib.1.Variarum.c.6.nu.3.verſ.5. Quod tamen non procedit in his, quæ ſolent afferre graue damnum, & præiudicium domino mandãti, propter abu-
18 ſum notariorum, qui potius ex eorum ſtylo, quàm ex mandato, & voluntate domini prædictam clauſulam, Cum libera.&c.apponere ſolent, ſecũdum Ange.in.l.licèt,col.1.C. de locato. Bald. in Rub. C.de his quæ in fraudem creditorum.Panorm.in.c.1.vt lite non conteſtata.nu.28.Molineum in conſuetudinibus Pariſienſibus.titu.1.§.10.quæſt.3.& Grego.Lup.in.l.19.titu.5.par.3.verbo, Quãdo.& verbo, Qualquier. Villalpãdũ in.l.22.tit.1.part.7.tertia. part. q.12. num.61.& Couar. in Rubric.de teſtam. 2.p.nu.14.& in libr.1. Variarum cap.6. num.3.verſi.5.

19 Præterea inſpici debet, an mãdatum ſit ſpecialiter cõceſſum ad aliquas lites,vel negotia: nam licèt poſt modum ſequatur clauſula conſueta apponi,ſcilicet, Y para en todos mis negocios, y pleytos, que tengo.&c. non comprehendit maiora,vel grauiora, quàm in ipſo mandato ſint expreſſa: quia in quibuſcunq; diſpoſitionibus receptum eſt,quòd clauſula generalis capiat reſtrictionem ab his, quæ ſpeciatim præceſſerunt, ſecundum Barba.in ca.ſedes.num.158.& ibi Felin. col.7.verſi.Quinta declaratio.poſt Anto.de Butrio.ibi,extrà,de reſcript. Quan uis contrarium ſentiat glo.ibi,verb. Maiores.& latè probẽt Imol. nu.6. Panor. & Decius nu.7.poſt. Innocen. Et quòd in mandato procuratorio clauſula generalis capiat reſtrictionem ab his quæ ſpeciatim præceſſerunt, efficaciter probat tex.in Clem.2. de ꝓcurato. ex nõe ibidẽ ꝓſcripta,quæ cũ ſit generalis non reſtringitur ad exẽplum.argu.l.regulæ.§.& licet.ff.de iuris & facti ignorantia.& ita in mãdato procuratorio agnoſcũt Decius. nu.8.& Feli.n.3.in.d.c. ſedes: quidquid, ibi, repugnauerint Panor. & Imol.

20 Ex quibus Alex.in conſi.22.lib.1.n.8. &.9.cõſuluit,ſyndicũ cõſtitutum ad certa negotia,mãdatũ ſpeciale requirentia, & generaliter ad reliqua omnia, ſpeciale mãdatum exigentia, non poſſe donare,vel renuntiare,quia hæc ſunt grauiora expreſsis. Similiter procurator con-
21 ſtitutus contra Titium,in certa cauſa, & in omni alia, intelligitur cõtra eundem, & non alium, ſecũdùm Roma. in ſingulari.155.& Deci. cõſi.502.n.9.p.4.cõſi.

22 Pari modo mãdatum conceſſum contra Titiũ debitorẽ,& cõtra alios,non includit digniores,vt optimè aduertit Anania in.d.c.ſedes.n.3.cõtra Ancharr.in.c. 2.de reſcript.in.6. in quã rẽ facit gl. ordinaria,in.c.fi.verb.Speciali.de ꝓcur.in.6.

23 Conſequitur etiam, mandatum cõceſſum cum clauſula, Y para en todos mis negocios,y pleytos que yo tengo,y eſpero haber,y tener. &c. Solùm comprehẽdere lites præſentes,& ex iure de præſenti ortas, non tamen lites futuras, quæ ex

iure de futuro poſt mandatum conceſſum oriuntur, ſecundum gloſſ. in. l. dãni infecti. §. ſi is, qui. ff. de damno infecto, glo. in. l. omnium. verbo, Dantur. ff. de procuratoribus. vbi Barto. & alij. Ange. in. §. præterea. n. 33. Inſtit. de except. Felin. in cap. relatum. nu. 8. de officio delega. Quod verum eſt, niſi lites futuræ dependerent ex litibus de præſenti, ſecundum Ioãnem Andream in addit. ad Speculatorem. titul. de procurato. §. ratione autem. num. 11. ſuper litera. C. quem ſequitur Gregorius Lupus in. l. 14. titu. 5. part. 3. verbo, Sobre tal mi pleyto. &c. Nec his obſtat illa clauſula, Que eſpero haber y tener. &c. nam redigenda eſt ad lites futuras dependentes ex iure de præſenti, non vero de futuris & inſperatis, ad quas nullum ius de præſenti haberet:

24 Spes enim, & ſperare dicitur propriè quando eſt ſpes probabilis ex aliqua cauſa de præſenti, iux. text. cum glo. l. ſpem. C. de donatio. l. propter ſpem. ff. familiæ herciſ. Bart. l. poſt emancipationem. §. 1. nu. 2. & 3. ff. de liberat. legat. Tiraq. in leg. connubialib. fol. 131. num. 37.

25 Conſequitur deinde, quòd mandatũ conceſſum contra Titium, & cum illa clauſula generali, Y contra qualeſquier perſonas. &c. non comprehendit Vniuerſitatem, Ciuitatem, & Collegium, nec ſufficiens erit ad litigandum cùm illis, dummodo generaliter Vniuerſitas, Ciuitas, vel Collegium nõ exprimatur: procurator enim datus contra omnes perſonas, non comprehendit Vniuerſitatem, vel Collegium, ſecundũ Archid. in. c. 2. de reſcript. in. 6. vbi Ioan. Andr. & Dominicus, col. 3. Bald. in Authen. item quencunq;. C. de epiſc. & cleri. & Felin. cap. eam te. num. 15. de reſcript.

26 Inſuper inſpiciendum erit, an procurator ad lites cõſtitutus maior ſit viginti quinq; annis: quia nemo ante illã ætatẽ conſtitui debet, vt probat text. in. l. minor. ff. de procurat. cap. qui generaliter.

27 §. fi. de procurat. in. 6. l. 5. tit. 5. par. 3. Nec etiam mutus, ſurdus omnino, exul, bannitus cõſtitui poterunt procuratores, iux-

28 ta tex. l. 2. & l. mutus. ff. de procurat. nec criminoſus, vt. l. reum. C. de procurato. dũmodo de crimine capitali fuerit accuſatus, vt in dict. l. 5. tit. 5. part. 3. & ibi Gregorius Lupus. nec alij, de quibus in. l.

29 nec fœmina. ff. de procurat. in. l. placet. C. de epiſcopis & clericis. in. l. quæ abſen-

30 te. & in. l. militem. C. de procurato. & in cap. poſt ceſſionem de probatio. & in cap. 3. ne clerici vel monachi, & in. l. 5. titu. 5. part. 3. & in. l. 7. titu. 25. libr. 4. Recopil.

31 Nec hodie, in audientijs regalibus poterit quis fungi officio procuratoris priùs quàm examinetur à præſide, & ab auditoribus & ſit ex numero procuratorũ illius audiẽtiæ, vt inquit tex. in. l. 1. ti. 24. lib. 2.

32 Recopila. nec in alijs tribunalibus inferioribus (vbi certus numerus procuratorum deputatus eſt) poterit vnus pro alio interuenire, iuxta prouiſiones Regias, quas habent illi qui ex numero ſunt. Et

33 plura quæ hodie teneantur obſeruare procuratores, præſcribuntur in tit. 16. & 24. lib. 2. Recop.

34 Erit tamen aduertendum, quòd prælatus eccleſiæ abſque mandato Capituli poterit cauſam ipſius eccleſiæ agere, vt ſentit glo. in. l. ait prætor. verbo, Actiones. ff. de iure delibe. & firmat Innocentius in cap. edoceri. num. 4. de reſcript. & hanc eſſe cõmunem opinionem teſtantur Panorm. n. 6. & Felin. nu. 2. in dict. c. edoceri. & Auguſtinus in cap. ex literis. nu. 45. de probatio. reiecta gloſ. 1. in cap. inter dilectos. de fide inſtru. & glo. 1. in dict. cap. edoceri. & glo. pen. in cap. 1. de procurato. & glo. 1. in cap. contingit. de tranſactio. & gl. in. c. cauſamq;. 1. de iud. Quarum gloſſarum opinio ſaluari poterit, in caſu arduo in quo mãdatum Capituli neceſſarium eſſet, ſecundum Panor. & Andre. Barba. n. 31. in. d. c. edoceri.

35 Par modo Vicarius perpetuus cuiuſlibet eccleſiæ pro ſua vicaria agere poterit ſine mandato rectoris, ſecundum Panor. in. c. G. perpetuus. n. 2. de fide inſtr.

& ſi glo.

& si glo. 1. ibi, contrarium velit. Imò in
36 omnibus casibus, in quibus solus prælatus potest esse in iudicio pro sua ecclesia absq; mandato Capituli, poterit ipse solus procuratorem constituere absq; cõsensu Capituli, secundum communem ex Abbate. in dict. ca. edoceri, & ibi Barba. n. 49. per text. in dict. capit. petitio. de
37 procurato. Et quæ aliæ personæ possunt pro alijs absq; eorum mandato in iudicio cõparere, traditur in. l. 10. titu. 5. p. 3. vbi elegãter Gregorius Lupus resoluit.
38 Cæterùm si iudex inspexerit, processum gestum fuisse per procuratorem, nec de mandato domini in processu constiterit, non debebit statim sententiam proferre, declarãdo processum ex defectu procuratoris illusorium esse: sed priùs inuestigabit, an procurator ille mãdatum sufficiens habuerit: & si inuenerit quòd habuerit, debet ei præcipere, vt illud exhibeat, & in processu producat:
39 nam ad validitatẽ processus sufficit mãdatum quandocunq; offerri, etiam post conclusum in causa, secundum Rotam nouam. 145. n. 2. in fi. & antiquam. 247. & Felin. in cap. suscitatus. num. 15. de rescript. & Bantium in tractat. de nullitate sententiæ ex defectu mãdati. num. 116. & Specul. tit. de procuratore. §. ratione igitur. n. 18. & 19. & probat. l. 16. styli. Et ita in praxi memini fecisse obseruari, in
40 causa cuiusdam amici. Rursus aduertendum erit, quòd procurator constitutus ad præparatoria tenetur defendere dominum in præparatis, secundum Barto. per text. ibi, in. l. qui proprio. §. itẽ quæri
41 tur. ff. de procurato. non tamen procurator primæ Instantiæ tenetur defendere dominum in secunda instantia, quanuis à sententia lata in prima Instantia teneatur appellare, vt in. l. inuitus. C. de procurato. & tenet Bart. vbi suprà, & Nauarr. in Rub. extra, de iudicijs. n. 5.
42 Deniq; aduertè, quòd procurator nedum tenetur iurare in animam domini, verũ etiam in animam sui ipsius, aliàs haberet locum pœna. cap. fi. de iuramento calum, quia ipse ita calumniari potest sicut dominus, secũdùm Rotam antiq. 1. sub titu. de iuramento calum. & eod. tit. in nouis. decis. 1. glo. in authen. principales. verbo, Migrauerit. C. de iureiurand. propter calum. dan. gloss. cap. 2. §. 1. verbo, Ab ipsis. de iuramen. calum. in. 6. Angel. §. nunc admonendi. col. 1. num. 6. Instit. de pœna temerè litig. & Belam. in cap. cum in causa. num. 4. de iuramen. calum. Et ita in fine cuiuslibet petitionis præiudicialis dicitur, (E juro en forma de derecho, en anima de mi parte y la mia.)
43 Vltimò aduerte, officium procuratoris vile esse, vt probat tex. in. l. si quis procurationem. C. de decurion. lib. 10. & in
44 §. fin. Instit. de except. ideoq; procurator non poterit officium oduocati exercere, secundum glo. l. generali. C. de tabu. lib. 10. & tradit Bart. in. l. 1. C. de primi. lib. 12. Bald. in. l. Senatores. lect. 1. ff. de senator. Iass. in Rubr. C. de procurat. & Tiraq. in Tract. de nobilitate. cap. 29.
45 num. 13. tamen si officium procuratoris à principe esset concessum, nobile esset. vt resoluit Rebuffus in constit. Reg. Gall. Tract. de senten. execu. gloss. 14. nu. 5. pag. 422. & Boërius in quæst. 222. quia habens officium à principe dicitur dignitatem habere, iuxta text. in. l. nemo. C. de dignit. lib. 12. Vnde cùm ho-
46 die officium procuratoris à Rege concedatur in tribunalibus vbi certus numerus deputatus est, existimo ibi officium
47 nobile esse. De iure tamen canonico est officium nobile, & ita illud non potest exercere infamis, vt ca. 1. 3. quæst. 7. not. glo. 2. in cap. cùm deputati. de iud. & ibi Panorm. num. 6. & latius in cap. imperatores num. 9. de iuramento calum. vbi aliter distinguit. Et ita est tenendum, & si Petrus Rocha nouissimè in sua praxi causarum ciuil. cap. 5. num. 19. contendat, omni iure officium procuratoris ad lites nobile esse. Verùm licèt hoc officium à principe non esset cõcessum, & perconsequens vile esset, nihilomi-

nus tamen si aliquis nobilis eo vtatur nõ priuabitur nobilitatis priuilegijs, quò ad contributionem tributorum, vt optimè resoluit Couarr. in pract. quæst. cap. 18. titu. 7. etsi additionator Abb. in cap. cùm deputati. num. 6. de iud. contrarium teneat. Plura alia de procuratoribus videnda erunt in Speculat. tit. de procuratore. & apud Masue. in sua pract. tit. de procuratore. & in toto tit. 5. part. 3. & in tit. 25. lib. 2. Recopil. & apud Lusitanos libr. 1. Ordinationum. tit. 88. & tit. 50.

SVMMARIA.

1 *Aduocati in iure dicuntur postulantes.*
2 *Postulare quid sit declaratur.*
3 *Aduocati officium laudabile est, & aduocatus quæ obseruare debeat, vt munere suo dignè fungi dicatur, traditur.*
4 *Aduocatus debet esse modestus in sermone.*
5 *Aduocato verboso, & procaciter loquenti pœna suspensionis ab officio imponi potest.*
6 *Aduocatus debet esse veracissimus tam in verbis quã in scriptis.*
7 *Aduocati non possunt esse infideles, hæretici, excommunicati, infames, procuratores.*
8 *Aduocati non possunt esse minores decem & septem annis, nec fœminæ, nec alij.*
9 *Aduocatus priusquam officiũ aduocationis incipiat, habere debet peritiã vtriusq; iuris, & experiẽtiã negotiorum, nec sufficiet, solam experientiam habere.*
10 *Aduocatus qui absq; iurisperitia & negotiorum experientia officio se ingerit, mortaliter peccat.*
11 *Aduocatum per spatium quinquennij operam iuris prudentiæ dedisse, necesse est.*
12 *Ad aduocationis officium admittẽdus debet esse hodie graduatus in iure canonico vel ciuili.*
13 *Gradus baccalaureatus per quinquennium, & aliud breuius spatiũ in nõnullis vniuersitatibus acquiritur.*
14 *Lex Regia Recopilationis solummodò requirit vt quis possit esse aduocatus, quòd graduatus sit in iure pontificio vel cæsareo.*
15 *Aduocatus non debet esse qui prius non fuerit examinatus & approbatus à præside, & ab auditoribus Regijs in suis audiẽtijs, vel à iudicibus tribunalium inferiorum, positusq; in matricula aduocatorum.*
16 *Aduocatus in principio sui officij, & quolibet anno iuramentum præstare debet, q bene exercet suum officium.*
17 *In tribunalibus inferioribus de consuetudine non obseruatur, quòd aduocatus examinetur & iuramentum præstet.*
Aduocatus summè curare debet in exordio litis, q

sua pars veritatem facti narret, & quòd narrationem facti in scriptis à parte recipiat, & ibi quare id facere debeat.
19 *Aduocatus relatione facti sibi à parte facta interrogare debet, an probationes actionis, vel defensionis habeat,*
20 *Victoria causæ ex probationibus pendet.*
21 *Aduocatus semper studere debet, ad decisionem, & defensionem suæ causæ,*
22 *ius Regni Castellæ in decisionibus causarum qualiter obseruari debeat.*
23 *Causæ in Regno prius decidi debent per pragmaticas Regias editas post promulgationem legum nouæ Recopilationis.*
24 *Pragmaticæ ante nouam Recopilationem editæ, sunt abrogatæ per leges eiusdem Recopilationis.*
25 *Pragmaticis non existentibus, causæ prius decidendæ erunt per leges nouæ Recopilationis.*
26 *Lex nedum corrigitur per legem posteriorem tempore, verùm etiam per posteriorem in ordine, quando de die promulgationis non constat.*
27 *Prior pars legis per posteriorem corrigitur.*
28 *Quando dubitatur de tempore promulgationis legis, & de loco situationis eius, quid sit obseruandum, remissiuè traditur.*
29 *Lex priori loco sita maiori æquitate nitens præferri debet in obseruatione legi posteriori loco sitæ.*
30 *Causæ in regno decidendæ erunt per leges Fori, vel styli deficientibus pragmaticis, & legibus Recopilationis, dummodo leges Fori, & styli ratione nitantur, & in vsu, & obseruantia sint.*
31 *Alleganti pro se legem Fori, vel styli incumbit onus probandi illam. l. in vsu esse.*
32 *Praxis & forma articulandi, & probandi leges styli in vsu esse, traditur remissiuè.*
33 *Stylus, & forus quid significent, & in quo differant traditur remissiuè.*
34 *Foro legum generali derogatur per municipale.*
35 *Leges partitarum in decidendis causis sunt obseruandæ in defectum pragmaticarum, legum Recopilationis, & Fori, vel styli.*
36 *Deficiente iure Regio recurrendum erit ad ius canonicum, & non ad ciuile in causis decidendis: & in foro ecclesiastico deficiente iure canonico ad ius Regium erit recurrendum.*
37 *Aduocatus postquam exactè intellexerit suum cliẽtulũ iustam causam habere, illam tuẽdam suscipiat.*
38 *Aduocatus nunquam debet clientulo victoriam causæ promittere.*
39 *Aduocatus nullo modo suscipere debet in iustã causam protegendam, alioquin si sciens susceperit, mortaliter peccat, & ad restitutionem dãni aduersarij, & resartionem expensarum sui clientuli tenetur.*
40 *Aduocatus qui à principio litis intellexit, suum clientulum iustam causam habere, si ex post facto iniquam*

quam esse cognouerit, statim deserere debet, cautè tamen absque periculo sui clientuli: aliàs ad damnum & expensas tenetur, etiam si suus clientulus instet, vt eius causam iniustam defendat.

41 Aduocatus tuta conscientia non potest consulere suo clientulo, q̃ cum aduersario paciscatur, quando intelligit causam clientuli iniquam esse.

42 Aduocatus an in causa dubia patrocinari possit, remissiuè.

43 Aduocatus ad damni resartionem tenetur aduersario, quando per cauillationem, vel aliam fraudem iustam causam abstulit eidem, vel aliud grauamẽ intulit: & de iure Regio arbitrio iudicis est suspendendus ab officio.

44 Aduocatus propter negligentiam, vel imperitiam amittens causam iustam sui cliẽtuli mortaliter peccat, & ad interesse suo cliẽtulo tenetur cum duplo, quando iactabat se peritum, cum non esset, & clientulus imperitiam eius ignorabat: si vero eam sciret ex solo dolo, & lata culpa teneretur.

45 Aduocatus causam sui cliẽtuli summa fidelitate defendere debet.

46 Aduocatus iura & arcana sui clientuli reuelãs parti aduersæ, ad quid teneatur, docetur.

47 Aduocatus non debet fauere parti aduersæ etiam in secunda instantia.

48 Aduocatus in stipẽdio & mercede, debet esse æquus & honestus: nam licèt possit vendere iustum patrocinium, non tamen plus debito exigere debet.

49 Aduocatus etiam si absq; reuolutione librorum patrocinium præstet, illud vendere potest.

50 Aduocatus pro modo litis, & laboris, & fori consuetudine mercedem exigere debet, alioquin plus debito exigens mortaliter peccat, & ad restitutionem tenetur.

51 Aduocatus tuta conscientia percipere potest gratis oblatum vltra salarium à lege taxatum, quod an hodie verum sit stante lege Regia declarat autor.

52 L. 19. tit. 16. lib. 2. Recopi. prohibens aduocatis, vltra salarium à lege taxatum aliquid etiam vltrò oblatum percipere, nouè declaratur, quãdo tempore ministerij illud datum esset.

53 Aduocatus finito ministerio sponte datum vltra salarium taxatum recipere potest.

54 Circunstantia temporis facit præsummi aliquid datum gratis esse, vel in fraudem prohibitionis simulatè.

55 Prohibitus dare vel accipere aliquid pro aliquare, nõ cẽsetur prohibitus dare seu gratis oblatũ suscipere, quia cessant verba & mens prohibitionis.

56 Circunstantia temporis, & quãtitatis muneris dati, vel qualitatis personarũ arguit, spõtè oblatum simulatè conceptum esse in fraudem prohibitionis.

57 Interpretatio vera. c. si quis obiecerit. 1. q. 3.

58 Interpretatio tex. in cap. fi. 1. q. 3.

59 Interpretatio tex. c. 1. de simonia. c. Statutum. §. insuper de rescript. in. 6. cap. Statuẽtes de censibus in. 6. decreti concil. Trident. seß. 21. de refor. cap. 1.

60 Leuitas muneris dati, suadet potius ex amicitia & beneuolentia quàm pro ministerio gratis datum esse.

61 Circunstantiæ temporis, personarum, & quantitatis muneris dati considerari debent ad iudicãdum, an gratis oblatum sit, an simulatè in fraudem prohibitionis.

62 Intellectus. l. 8. tit. 6. lib. 3. Recopi. & l. 5. tit. 9. lib. 3. Recopil. & l. 1. tit. 27. cap. de los derechos. Versi. Y mandamos que los dichos escriuanos. lib. 4. Recopi.

63 Aduocatus olim cum clientulo nõ poterat paciscì de quota litis pro mercede sui laboris: hodie vero vigesimam partem percipere potest in cõsilio supremo Regio, & in audientijs Regijs dummodo non excedat summam triginta mille marapetinorum, & in tribunalibus inferioribus non debet excedere medietatem illius summæ.

64 Aduocatus non potest aliquid percipere nomine palmarum, & victoriæ.

65 Aduocatus tenetur præstare gratis patrocinium pauperibus, vbi stipẽdio publico non est constitutus aduocatus ad causas pauperum.

66 Aduocatus in libellis nõ debet citare iura & leges, sed solummodo narrare factum cum rationibus.

67 Aduocatus non debet patrocinari contra aliquam legem expressam huius regni.

68 Aduocatus inquirere debet à tabellionibus, procuratoribus, & à viris expertis de stylo audiẽtiæ in qua patrocinatur.

Quinta Annotatio.

De Aduocato.

1 ADVOCATI iure dicuntur postulantes, iuxta text. in. l. 1. §. postulare. ff. de post. postulare enim nihil aliud est, quàm ius alicuius & legitimam causam expressis demonstrationibus ostendere, firmis rationibus comprobare, statutis & legibus in iudicio tueri, atque defendere: quod omne proprium aduocatorum est, vti constat ex definitione Iurisconsulti in. l. 1. §. postulare. ff. de postulando. quorum officium laudabile est, iuxta text. in. l. laudabile. C. de aduocatis diuersorum iudicum. & in capit. quia episcopus

2

3

quæſt. 3. tradit Cagnolus in repetitione l. 2. ff. de origine iuris. num. 11. & qui dignè hoc munere fungi velit ſequētia ob ſeruare debet.

4 Primò vt bonis moribus præditus ſit, ideoq; debet eſſe modeſtus in ſermone, iuxta illud eccle. 28. aurū & argentū tuū confla, & verbis tuis fac ſtateram, & ori
5 tuo frænos rectos. &c. alioquin aduocato verboſo & procaciter loquenti impoſi poteſt pœna ſuſpenſionis ab officio, ſecundum gloſſ. in. l. ex ea. ff. de poſtu. commēdatam à pluribus relatis per Rebuffum in repet. l. vnicæ. nu. 3. C. de ſententijs, quæ pro eo quod intereſt. facit. l. 7. & 12. titu. 6. part. 3. Veraciſsimusque
6 debet eſſe, tā in verbis, quàm in ſcriptis, nec falſas leges aut correctas allegare debet, quia incideret in pœnam falſi, iuxta. l. fin. ff. ad. l. Cornel. de fal. & l. 1. §. hunc igitur. C. de iuſtinianeo. Cod. confir. not. Barto. l. omnes populi. num. 68.
7 de Iuſt. & iur. l. 1. titu. 7. part. 7. Et ob defectum bonitatis plures arcentur ab officio aduocationis, vt puta infideles, hæretici, excommunicati, infames, procuratores, & alij de quibus in. l. 1. cum ſuis. §§.
8 ff. de poſtul, & in. l. 5. tit. 6. par. 3. Pari modo ob defectum naturalem, vel corporalem ab huiuſmodi munere prohibētur, nempè fœminæ, minores. 17. annorum, cæci, & alij de quibus in dict. l. 1. ff. de poſtulan. & in. l. 15. & 30. titu. 16. libr. 2. Recopil. & l. 7. titul. 25. libr. 4. Recopil. tradit Damhouderius in ſua praxi capitulo. 96.

9 Secundò obſeruet etiam aduocatus, quòd priuſquam ad exercitium aduocationis accedat, habeat peritiam vtriuſq; iuris, & experientiam negotiorum, idq; veriſimilibus coniecturis cognoſcat, nā non ſufficit experientiam cauſarum habere, ſecundum Barto. in. l. 1. §. poſtulare. ff. de poſtul. quem ſequitur Montaluus in repertorio legum regni, verbo, Aduocati, & ſi glo. in dict. §. poſtula-
10 re, verbo. Exponere. contrarium velit: alias enim ſi abſq; vlla iuriſperitia, & negotiorum experientia, ſe ingerat officio aduocationis, à mortali culpa immunis non erit, vt eleganter docet Soto lib. 5. de iuſti. & iur. quæſt. 8. artic. 2. in fine. & Nauarr. in Manuali Hiſpano, & Latino cap. 25. num. 28. verſi. 1. Quo circa ſpa-
11 tio quinque annorum debet operam dare iuriſprudentiæ, ex text. in procœmio Digeſtorū. §. duobus. & in. l. iuuemus. §. ne de cætero, & ibi gloſ. verb. Per ſtatuta. C. de aduocatis diuerſorum iudicum. glo. in. l. 1. §. aduocatus. verb. Quoquo. ff. de Varijs & extraordinar. cognit. Barto. in. 1. conſtitutione Codicis, col. 1. &
12 omnes Docto. in. l. 2. Tauri. & ita hodie debet eſſe graduatus in iure canonico, vel ciuili, iuxta text. in. l. 1. titu. 16. libr. 2.
13 Recopi. Vnde cùm gradus baccalaureatus per quinquennium in hac Vniuerſitate Salmantina, & per aliud breuius tēpus in nonnullis alijs acquiratur, non requiritur in aduocato ſtudium decem annorum, prout requirebat pragmatica 58. fol. 64. Regum catholicorum: quia
14 hodie prædicta. l. 1. Recopil. ſolummodò requirit aduocatum graduatum eſſe. Nec obſtat dict. pragmat. 58. nam iam cum alijs ante Recopilationem conditis eſt abrogata, vt conſtat ex pragmatica poſita in initio Recopilationis. Quinimò aduocatus debet eſſe examinatus, & approbatus à præſide, & ab auditoribus Regijs, vel à iudicibus inferiorum tribunalium, poniq; debet in ma-
15 tricula aduocatorum: aliter enim non poterit munus exercere, iuxta text. in. l. 1. titul. 16. libr. 2. Recopilat. & antea de iure communi erat deciſum in. l. nemini licere. C. de aduocatis diuerſorum iudicum, cui conuenit. l. 13. titu
16 lo. 6. part. 3. debetq; in principio ſui officij, & quolibet anno iuramentum præſtare de bene exercendo ſuum officium iuxta text. in. l. 2. titu. 16. libr. 2. Recopil.
17 Sed licet hoc de iure verum ſit, tamen de conſuetudine apud tribunalia inferiora, hodie aduocatus nec examinatī, nec iuramentum præſtat.

18 Tertiò obſeruet deinde aduocatus, quòd in exordio litis curet, & ſua pars facti veritatem narret, cùm ex facto ius oriatur, vt in.l. ſi ex plagijs. §. incliuo. ff. ad.l.Aquil.l.4.tit.16.lib.2.Recopil.relationemq; facti in ſcriptis recipiat ſubſcriptam manu propria clientuli, ne poſtmodum clientulus dicat, cauſam amiſſam fuiſſe culpa ſui aduocati: quia non allegauit iuxta narrationem facti, ita diſponit
19 l.14.tit.16.libr.2.Recopilat. Qua relatione ſic ſuſcepta, debet interrogare ſuum clientulum, an probationes ſuæ actionis, vel defenſionis habeat, ex quibus victoria cauſæ pendet, iuxta text. in
20 l. duo ſunt Titij. ff. de teſtament. tutel. deficiente enim probatione, & ipſum ius corruit, vt in cap. plerunq;.2.quæſt. 7. & ſi clientulus aſſeuerauerit, ſuæ in-
21 tentionis probationes habere, tunc aduocatus ſemper operam iuri dabit in reuoluendis libris, & allegationibus prælegendis, ad deciſionem, & defenſionem cauſæ ſui clientuli, ex mente gloſſ. in cap. non licet. 11. quæſt. 3. & in.l.3.titul.16.libr.2.Recopilat. ibi, Y eſtudiando el derecho, &c. Iuxta ordinem præſcriptũ in.l.1. Tauri, quæ habetur. in.l.3. ti.1.lib.2.Recop. & in pragmatica poſita
22 in initio recopilationis. Et circa obſeruãtiam iuris huius regni aduocatus conſiderabit ſequentia, Primo quòd cauſæ debent prius decidi per regias conſtitutio-
23 nes (quæ vulgo Pragmaticas dicuntur) poſt nouam Recopilationem conditas: nam cũ ſint nouiores præponuntur, iux text. in.l.nõ eſt nouum. ff. de legib. & ibi Barto. & Bald. Iaſſ. in.l. pacta nouiſsima. num.3. C. de pactis, & gloſſ. recepta per Docto. in cap.1. verb. Iura. de cõſtit. tex. in cap.1. de cognatione ſpirit. Grego. Lupus in.l.7.tit.3.part.1. & facit. l.3. titu.1. lib.2. Recopil. ibi, Y las de los Reyes que
24 de nos vinieren. &c. Pragmaticæ enim ante prædictam Recopilationem conditæ iam ſunt abrogatæ per eãdem, vt conſtat ex pragmatica poſita in princi. Reco-
25 pil. Si verò nulla pragmatica condita ſit poſt prædictam Recopilationem, tunc cauſæ decidi debent per leges illius recopilationis, vt diſpoſitum eſt in dict. pragmatica poſita in initio Recopil. & in.l.3.
26 titu.1.lib.2.Recopil. Circa quod aduocatus conſideret legem nedum corrigi per poſteriorem tempore, vt diximus, verum etiam per poſteriorem in ordine illius libri Recopilationis, ſi de die prolationis non apparuerit, ſecundum ea quę docet Cynus, receptus à Barto. & Doct. in.l.2. C. de teſtament. tutel. Angel. in.l. in ciuile. ff. de legib. Alex. & Imol. in.l. ſi miles. ff. ad.l. Falcid. Barto. num.35. & Salomonius. n.58. in.l. omnes populi. ff. de Iuſt. & iur. per text. in.l. ſi certarum. §. fi. ff. de milit, teſtam. & in.l. cõficiuntur.
27 §. ſi miles. ff. de iure codicillorũ. Conſideret etiam aduocatus priorem partem legis per poſteriorem corrigi, ſecũdum gl. in.l. ſi tibi. ff. ſi cert. petat. quam ſequũtur Iaſſo, & Decius ibi & Bart. in.l. fides. ff. de poſiti. & Marius Salomonius, vbi ſuprà, Bald. in.l. nõ eſt nouum. C. de legib. & eſt text. in.l. in ciuile. ff. de legib. Quo fit, veram eſſe glo. in.l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Senatuſconſul. Trebell. cuius meminerunt Iaſſ. & Angel. in.l. ſi idem §. vna. ff. de iuriſd. omn. iudic. & Alexan. conſil.164. & communiter omnes in §. item precium. Inſtit. de emptio. & vend.
28 Et ſi forſan aliquãdo dubitaretur de loco & tempore, tunc erit obſeruandum quod reſoluit Albericus in.l.2. C. de teſtament. tutel. & Salomonius vbi ſuprà. Quod autem de poſteriori loco dictum
29 eſt, obtinebit niſi lex priori loco ſita maiori æquitate nitatur, ſecundum Aretin. conſi.163. quẽ ſequitur Iaſſ. & Decius in.l. ſi tibi. ff. ſi cert. petat. & Iaſſ. in.l. ſi idẽ. §. vna. ff. de iuriſd. omn. iud. quãuis ibi Decius ſibi cõtrarius cõtrariũ teneat, quẽ ſequitur Curtius ibi. Cæterùm ſi nec pragmaticis, nec legibus Recopilationis negotiũ decidatur, tunc cauſa terminanda erit per leges Fori, vel Styli, iuxta tex. in.l.3. titul.1. libr.2. Recopilat. dummodò leges illæ irrationabiles, vel iuri huius

regni contrariæ non ſint, & in vſu & obſeruantia cõſtet eas leges eſſe, in caſibus in iudicio agitatis, vt diſponitur in dict.
31 l.3.& alleganti pro ſe legem Fori incũbit onus probandi talem legem eſſe in vſu receptam, ſecundùm Rodericum Suarez in procœmio Fori in princ. Oroſciũ, in. l. de quibus. ff. de legib. Zaſium conſi.5.n.109.lib.1.Gregor.Lup.in.l.7. tit.2.p.1.Auiles in Cap.prætorum.c.19.
32 & ita in praxi obſeruari teſtatur Suarez vbi ſuprà. quo in loco ponit modũ & formam articulandi, & probandi legem illam Fori eſſe in vſu: & ibi limitat duobus modis hanc reſolutionem. Idemq; obſeruandum eſſe circa leges ſtyli reſoluit Rodericus Suerez in. l.6. titu. de las ganancias. libr.3.Fori. in verſic. vlterius
33 quæro. prope finem. Et quid ſignificẽt forus & ſtylus, & qualiter inter ſe differant, explicant Bart. num.10. Oroſcius nu.33.in dict.l. de quibus. ff. de legibus. Rochus de Curte in Rubri. de conſuetune. à num. 24. Gregorius Lupus in. l. 7. titu.3.part.1.verb.Fuero.& gloſſ. in.l.1.
34 tit.1.lib.1.Fori. Aduertendũ tñ erit, foro generali derogari per municipale, vt notatur in cap. 1. de conſt. in.6. Et ſi aduocatus non inuenerit negotium deciſſum prædictis iuribus, vt ſuprà dictum eſt, tunc recurrere debebit ad le
35 ges Partitarum, quæ obſeruandæ erunt in defectum ſupradictorum iurium, iuxta text. in. l.3.tit.1.lib.2. Recopi.& in.d. pragmatica ſita in principio Recopila-
36 tionis. Deficiente autem iure regio, recurrendum erit ad ius canonicũ, & non ad ius ciuile: & econuerſò in foro eccleſiaſtico, deficiente iure canonico, recurrendum erit ad ius Regni, vt eleganter reſoluit Palacius Ruuius in. l. 1. Tauri, num.9.& ibi Doctor del Caſtillo, Villa Diego in repet. capit. conſtitutus. de in integrum reſtit. Ciſuentes in. l.3. Tauri, num. 3. Bernard. Diaz in pract. crimin. cap.60.& Auiles in Cap. prætorum. ca. 19.& Caputius in ſingul.69.per.l. fi.C. de teſtibus. & Didac. Perez in quæſt.3. procœmiali ordinam. Si vero negotium
37 ſit extraordinarium, aduocatus requirat in repertorijs Doctorũ, ante omnia attendendo ad ea quæ ponuntur in principio, tit.2.p.3.& demũ ſi exacte cognouerit, ſuum clientulum iuſtã cauſam fo-
38 uere, tunc aduocatus obſeruet, vt illam tuendam ſuſcipiat: caueat tamen ne eire promittat victoriã cauſæ, vt docet Speculator tit. de aduocato. verſic. nunc tractemus. num.9.& eſt text. in. l. fin. tit.6. part.3. Alioquin ſi intellexerit cauſam ſui clientuli, iniquam, & à iure, & ratio-
39 ne, remotam, & alienam eſſe, nullo modo protegendam ſuſcipiat, iuxta text. in l.13.titu.6.par.3.& in.l.2.&.l.22.tit.16. lib.2. Recopil. Qui verò ſciens & prudẽs iniuſtam cauſam defendit, mortaliter peccat, & ad reſartionẽ damni quod paſſus fuerit aduerſarius, & reſtitutionẽ expenſarum, quas ſuus cliẽtulus fecerit, tenetur: quia qui ad malum cooperatur eiuſdem eſt iniquitatis, atq; ipſe qui facit, iuxta illud Pauli ad Roma. 1. digni ſunt morte non ſolùm qui faciunt, ſed etiam qui facientibus conſentiunt. & cũ illud peccatum ſit cõtra iuſticiam, nempè in nocumentum alterius partis, ad reſtitutionem obligatur: nam qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur vt in cap. fin. de iniurijs & firmat Anto. de Butrio in capit. breui. de iure iur. & Auguſtinus Beroius in Rubric. de appellat. num.91.Soto lib.5.de Iuſt.& iur. quæſt. 8.arti.3.& Nauarr. in Manua. cap.25.in
40 verſic.2.num.28. Quinimò ſi à principio crediderit, cauſam iuſtam eſſe, & ex poſt facto cognouerit iniquam eſſe, ſtatim debet illam deſerere, cautè tñ abſq; periculo ſui clientuli, aliàs ad damnum reſarciendum aduerſario teneretur, & ad expenſas ſuo clientulo, ſecundùm S. Thom. in.2.2.quæſt.71.arti.3.probat l.12.tit.16.lib.2.Recopil. Quod procedit etiam ſi ſuus clientulus inſtet, vt eius cauſam iniuſtam foueat, quia facit contra ſuam conſcientiam, ita contra Matthæum de Afflictis reſoluit Burgos de

Paz

Paz in proœmio legum Tauri. nu. 271.
41 Imò aduocatus tuta conſcientia non po
terit conſulere ſuo cliẽtulo, vt faciat pa-
ctum, vel tranſactionẽ cum aduerſario,
dando ei modum, vt aliquid habeat, ſi
intellexerit, cauſam cliẽtuli iniuſtam eſ-
ſe, ita elegãter probat Bartholomeus So
cinus in.l.quidam.n.11.ff.ſi certum pet.
& Cacialupus in tractat.de trãſact.q.20.
42 in fi. Et an in cauſa dubia aduocatus poſ-
ſit patrocinari, latè diſputat Burgos de
Paz vbi ſuprà, num. 389. & Soto libr. 5.
43 de Iuſt. & iur. quæſt. 8. artic. 3. Pari mo-
modo aduocatus tenetur reſarcire da-
mnum aduerſario, ſi per cauillationem
abſtulerit iuſtam cauſam, vel grauaue-
rit eum, petẽdo dilationem ſuperfluam,
vel allegando falſum, vel faciendo caui
loſam poſitionem, aut inſtruendo fal-
ſum teſtem, vel conſulendo clientulo,
vt veritatem neget, ſecundùm Hoſci. in
cap. calumniam. de pœnis. communiter
receptum ex Nauarro in Manua. dict. c.
25. num. 29. & vltra pœnas impoſitas à
iure communi, de iure regio tunc aduo
catus erit ſuſpendendus ab officio arbi-
trio iudicis, per text. in.l.3. titu. 16. lib. 2.
44 Recopilat. Inſuper ſi propter ſuam ne-
gligentiam, vel imperitiam, cauſa iuſta
ſui clientuli fuerit amiſſa, aduocatus te-
nebitur ad intereſſe ſuo cliẽtulo, & mor
taliter peccabit, argum. tex. in.l. idem iu
ris. §. 1. ff. ad.l. Aquil. imò hoc caſu cum
duplo debet damnum & intereſſe reſar
cire ſuo clientulo. vt in.l.6. tit. 16. lib. 2.
Recopi. Quod eſt verum, quando aduo
catus iactabat ſe peritum cum non eſſet,
& cliẽtulus ignorabat eius imperitiam:
ſecus tamen eſſet ſi clientulus eam co-
gnoſcebat, nam in hoc caſu aduocatus
non teneretur niſi ex dolo, & lata culpa,
ex mente Innocentij in cap. ſicut dignũ,
de homicid. quem ſequitur Silueſter in
ſumma, verbo, Aduocatus. quæſt. 24. &
Nauarr. in dict. cap. 25. nu. 29. ita intelli-
gens text. in dict.l.6. titu. 16. libr. 2. Re-
copilat.
45 Quartò obſeruet inſuper aduocatus,
vt ſumma fidelitate clientuli cauſam de
fendat, iuxta tex. in cap. qui religioſum.
& ibi glo. verb. Non omni. 87. diſtin. &
Grego. Lupũ in proœmio. tit. 6. part. 3.
46 alioquin ſi iura & arcana ſui clientuli re
uelauerit parti aduerſæ, mortaliter pec-
cabit, & ad reſartionem damni tenebi-
tur, vt probat glo. & Iaſſ. in.l. ſi procura-
tor. C. de procurat. num. 15. & text. in.l.
9. titu. 6. part. 3. & reſoluit Nauarr. dict.
cap. 25. num. 29. & incidit in pœnam fal
ſi. iuxta text. & ibi Bartol. in.l. ſi quis
aliquid. la ſegunda. §. inſtrumenta. ff. de
pœnis. & appellatur proditor, & effici-
tur infamis, debetq; puniri arbitrio iudi-
cis, vt in dict.l.9. titul. 6. part. 3. quinimò
ipſo iure priuatur officio, & ſi de facto
exercuerit erit puniendus amiſsione di-
midietatis bonorum fiſco applicandæ,
ſiue ex tali reuelatione dãnum ſuo clien
tulo inde ſequatur, ſiue non: & ita ceſſat
opinio Cini & Pauli, in.l.1. C. de ordin.
iud. & Grego. Lup. in dict.l.9. verb. Por
el tal engaño. &c. Nec debet vtriq; parti
fauere, aut cum aduerſario colludere,
quia præuaricator diceretur, vt in.l.1. ff.
de præuaricat. & in.l. athletas. §. præuari
cator. ff. de poſtulan. & in cap. ſi quem.
verſi. Præuaricator. 2. quæſt. 3. & in.l. fi.
tit. 6. par. 3. quam optime explicat Auen
danius in cap. prætorum. 1. part. cap. 2. à
num. 24. imò neq; in ſecunda Inſtantia
24 poterit aduocatus alteri parti fauere in
eodẽ negotio, ſecundùm glo. in.l. fin. ff.
de poſtulan. & ibi Paul. probat.l.13. tit.
16. libr. 2. Recopil. & aduocatus qui ſe-
mel ſuſcepit protegendam cauſam, non
poterit illam deſerere & derelinquere.
48 Quintò obſeruet præterea aduocatus,
vt in ſtipendio, & mercede pro labore,
ſit æquus, & honeſtus: nã licèt poſsit ven
dere iuſtum patrocinium vt in cap. non
49 licet. 11. quæſt. 3. etiam ſi abſq; reuolu-
tione librorum præſtet illud, ſecundùm
Ioan. And. ad Speculat. tit. de ſalar. addi-
tione. 1. Archid. dict. ca. non licet. Felin.
in cap. per tuas. n. 3. de Simon. Iaſſ. §. ſed
iſte quidé. n. 113. Inſtit. de act. & Deciũ

in cap.cum in cunctis.in princ.num. 15. de elect.reiecta gloss. quam intendit saluare Tiraquell.de nobilitate,cap.29.nu. 32.tamen non debet plus debito exige-
50 re à clientulis,sed pro modo litis,fori cõ suetudine, & laboris: alioquin plus exigendo mortaliter peccaret, & ad restitutionem teneretur,ex S.Thom.2,2.q.71. Soto.lib.5.de Iusti.& iur.quæst.8.arti.4. Tiraquel.de nobil.cap.29.num.26.Couarr.in Regula peccatum.2.p.§.3.nu.2. de regul.iur.in.6.Didac. Perez in.l.2.tit. 19.lib.2.ordin.col.664.versic.Aduocatus præterea non debet. vbi cum Abb. Ioan.Andr.Tiraquel. & alijs contra So-
51 tum,& alios resoluit aduocatum tuta cõ scientia posse percipere sibi sponte oblatum,vltra salarium à lege taxatum, hodie tamen opinio Soti verior videtur,&
52 approbatur per.l.19.tit.16.libr.2.Recopil. vbi dispositum est quòd vltra salariũ taxatum, aduocatus non possit aliquid percipere etiã si vltrò sit oblatum, quod tamen intelige verum quando tempore ministerij, vltra salarium aliquid offerretur, etiã si diceretur quod gratis datur, quia ex circunstantia temporis præsumeretur illud datum fuisse in fraudem prohibitionis,ac ideò standum erit prohitiõni,vt scilicet hæc gratuita oblatio prohibita censeatur,argum.l.1.& toto titul.C.
53 plus valere quod agitur, cæterùm finito
54 iam ministerio,vltra salariũ aduocatus bene poterit oblatum suscipere, quia ex circunstãtia temporis præsumitur quod illud non datur, nec suscipitur pro illo
55 ministerio: Imò censetur omnimoda gratuita datio,prohibitus enim dare,seu accipere aliquid pro aliqua re,non censetur prohibitus dare,seu gratis oblatum suscipere: quia eo casu cessant verba & mens prohibitionis, nam qui gratis dat ex mera liberalitate absq; vllo respectu commutationis dat,siue oblatum recipit,argum.l.1.ff. de donationibus,& in cap.1.eod. titul. quod limitatur, nisi ex
56 circunstantijs temporis, seu dati muneris, verò similiter appareret, gratuitam donationem simulatè conceptam fuisse in fraudem prohibitionis: vnde si finito ministerio aliquid gratis offeratur, cessat præsumptio simulationis,quod pro illo ministerio detur argum. text. in cap. sicut episcopum.1.quæst.2. & in cap. & si quæstiones, & in cap.dilectus.2. de simonia,quæ iura ita accipienda sunt:Nec
57 huic verè interpretationi obstat text. in cap.si quis obiecerit.1.q.3.ibi(antea,nec postea)quibus verbis constat quod prohibitus dare,vel suscipere aliquid pro aliqua re,nec tempore ministerij, nec finito ministerio possit dare, vel suscipere: nam respondeo quod verbum (Soluat) in illo text.appositum, tollit difficultatem,nam significat debitum reddere,ex Ambrosio Calepino in suo Dictionario,verbo,Soluo, &ita significat text.ille quod qui finito ministerio,aliquid soluit pro re spirituali,censetur quod illud soluit, tanquam debitum pro illa re, quòd tamen prohibitũ est: qui vero gratis dat finito ministerio, non dicitur debitum soluere: non etiam obstat text. in cap. fi.
58 1.quæst.3.ibi(ante,vel post)nam respõdeo quod verbum(Exigatur)De quo ibi difficultatem tollit, quia verbum exigo, significat rem aliquam iure debitã petere,ex Laurentio Valla.lib.5. Elegantiarum. cap.24.& Ambrosio Calepino in suo dictionario,verb.Exigo,qui vero gratis oblatum recipit in nostra specie, non dicitur rem debitam exigere: Non
59 deniq; obstat textus in ca.1. de simonia, ibi,omnino dare,& in ca.statutum.§.insuper de rescript.lib.6.& in cap.1.§.procurationes,& in.c.2.§.statuentes de censibus.lib.6.& in cõcilio Tridentino,sess. 21.de reformatione.c.1. & quod notat glo.in.l.inuitus.§.fi. ff.de regul.iur. quæ iura videtur excludere omnẽ dationẽ, etiam gratuitam, & spontaneam: nam respondeo quod debent intelligi quando tẽpore ministerij aliquid offerreretẽ etiam gratis:nam licet verba dationis sonarent in dationem gratuitam, illa temporis circunstantia arguit ipsam datio-

nem

nem ſpontaneam ſimulatè conceptam eſſe, ad pallandam prohibitionem legis: ita intelligit Ripa in Tract. de peſte. vlt.part.tit de remedijs præſeruatiuis cõtra peſtem.num. 114. Nos verò loquimur,quando finito miniſterio gratis aliquid offertur: nam temporis circunſtantia facit ceſſare ſuſpicionem fraudis. Et
60 idem dicendum erit, quando quantitas muneris oblati, ſuaderet illã dationem procedere ex amicitia, vel beneuolentia, vt munuſculũ ad eſſum,aut potum: tunc enim licèt daretur tempore miniſterij, tamen ex leuitate muneris ſuſpicio ceſſat, quod pro illo miniſterio da-
61 tur,argum.text. in dict.cap. etſi quæſtiones.circunſtantiæ enim temporis, perſonarum,& quantitatis muneris dati,conſiderãdæ ſunt ad inducendam coniecturam, an gratis datum ſit, an verò ſimulatè in fraudem prohibitionis,vt probat text.in dict.cap.etſi quæſtiones.Ex quibus conſtat, prædictum intellectum ad textum in dict.l.19.titu.16. libr.2.Recopil.verum eſſe, ſcilicèt, quòd procedat quando tempore miniſterij, aliquid vltra ſalarium aduocato offeratur: nam tunc illud recipere non poterit, ſecus tñ quando poſt finitum miniſterium, vel quando leuitas muneris ſuaderet, quòd ex amicitia,aut beneuolentia,datum eſſet: nam tunc iure optimo, & tuta conſcientia ſuſcipere poterit. Et quod in animæ iudicio tutus ſit, ita quod ad reſtitutionem non teneatur fatetur Couarr. in cap.quanuis pactum.2.part.§.3. num.6. de pact.in. 6. aſſerẽs in foro exteriori difficile contrariam opinionẽ defendi poſ-
62 ſe. Et iuxta prędictam reſolutionem erit intelligenda.l.8.tit.6.libr. 3. Recopil.& l.5.tit.9.lib.3. Recop. prohibens iudicibus,ne aliquid à litigantibus percipiant, & etiam.l.1.tit. 27. cap. de los derechos en las cauſas criminales.verſic. Y mandamos que los dichos eſcribanos. &c. libr.4.Recopi. prohibens tabellionibus, ne percipiant aliquid etiam ſponte oblatum vltra taxationem ibi factam: debẽt enim illa iura intelligi,quando tempore miniſterij,gratis offerretur,ſecus tamen ſi poſt finitum miniſterium daretur, vel ſi leuitas muneris ſuaderet, quod ex beneuolentia, & amicitia, & non pro ipſo miniſterio illud munus datum eſſet.

63 Aduertendum tamen erit, quod & ſi olim aduocatus non poſſet paciſci de quota litis,iuxta text.in.l.ſi quis.C.de poſtulando.& in.l.14.tit.6.part.3.hodie tamen in cõſilio ſupremo Regis,& in alijs audientijs Regis bene poterit percipere vigeſimam partem litis, dummodo nõ excedat quantitatem trigintamille marapetinorum, & in alijs tribunalibus inferioribus dimidietatem dictæ quantitatis,& hoc tam in cauſis ciuilibus, quàm in criminalibus,iuxta text. in. l. 18. cum duabus ſequentibus.tit.16.lib.2.Recop.
64 non tamen poterit aliquid nomine victoriæ, & palmarum percipere, vt in.l. 29.tit.16.lib.2.Recopil. Et plura de modo percipiendi ſtipẽdia ab aduocatis tradita ſunt in. l. 7. cum plurib. ſequentib. titu.16.libr.2.Recopil.& per Didacum Perez in.l.2.tit.19.lib.2.Ordi. verſi.decimo quartò verſatur. Cæterùm aduo-
65 catus tenetur gratis præſtare patrociniũ pauperibus, in locis in quibus non ſunt aduocati conducti publico ſtipendio ad patrocinium pauperum, iuxta text. in.l. 16.tit.16.lib.2.Recopil.& reſoluit Soto lib.5.de iuſt.& iur.q.8.arti.1.& Couarr. in pract.quæſt.cap.6.n.4. & Didacus Perez in.l.1.titu.19.lib.2.Orordi.verſic.6. dubitatur.

66 Sextò obſeruet deniq;, quòd in libellis proceſſus non citet iura, & leges, ſed tantum narret factum cum ſuis rationibus,iuxta tex.in.l.4.tit.16.lib.2. Recop.
67 nec patrocinetur contra legem expreſſam huius regni,iuxta text.in.l.16.titul.
68 16.lib.2.Recop.Summaq; diligentia inquirat à Tabellionibus,procuratoribus, & ab alijs expertis,de ſtylo illius audientiæ,argum.tex.in.l.3.§.teſtes.verſi. ad teſtes.ff.de teſtib. & ibi Barto. & Doctor Bald.& Alexan.in.l.1. C. vt quæ deſunt

aduocatis. Bantius in Rubri. de nullitate ex defectu processus. num. 86. pag. 314. & aduocatus qui superiora obseruauerit laudabiliter exercebit aduocationis officium.

SVMMARIA.

1 Definitio Tabellionis.
2 Tabellio pluribus alijs nominibus nuncupat̃.
3 Tabellio seruus publicus dicitur.
4 Officium tabellionatus quãdo sit vile, & quãdo non, resoluitur.
5 Officium tabellionis deseruientis principi, vel alicui loco sub certo numero deputati, vile non est.
6 Officium tabellionis nõ est vile, quãdo eius nomen trã sit in speciale nomen maioris officij.
7 Tabelliones Regij simpliciter qui populariter Reales dicuntur, viles sunt.
8 Infamis infamia iuris vel facti non potest creari tabellio ad deseruiendum principi.
9 Nullus infamia notatus creandus est tabellio, quia quilibet debet esse optimæ existimationis & famæ.
10 Tabellio creãdus debet esse Christianus & nõ Iudæus, vel Agarenus, debet á esse vicinus illius loci in quo officio fungi debet.
11 Tabellio creandus debet esse laicus, & non in sacris ordinibus constitutus.
12 Tabellio impubes creari non debet, & de iure regio debet esse maior. 25. annis.
13 Solus princeps, vel alius de speciali mandato principis creare potest tabelliones.
14 Duces, Comites, Marchiones, Episcopi & similes an possint creare tabelliones? tractatur, & Gregorius Lupus & Auendanius componuntur.
15 Iure regio nouissimo nemo potest cõficere tanquam tabellio acta iudicialia & extraiudicialia, nisi prius creatus fuerit regius tabellio, vel saltem præhabito præuio examine consilij Regij.
16 Tabellionum creatio ex consuetudine introduci potest immemorialis quoad proprietatem, & quadragenaria quoad possessionem.
17 In tabellionum creatione quæ interuenire debeãt, traditur.
18 Vbi certus numerus tabellionũ deputatus fuerit, nulla fides tabellionibus simpliciter Regijs adhibenda est, nec ipsi poterunt ibi fungi suo munere, nisi tempore pestis.
19 Tabelliones omnia acta, & instrumenta ad partis rogitum, & requisitionem conscribere tenentur, & per iudicem ad id inuiti compelluntur.
20 Tabellio non obtemperans mandato superioris circa eius officiũ priuari poterit, nisi nimis occupatus esset in alijs instrumentis conscribendis.
21 Tabellio non cõpellitur gratis seruire, nisi rogatus fuerit à paupere, ecclesia, uel ciuitate.
22 Tabellio pro suo labore exigere potest mercedem consuetudine, vel lege taxatam.
23 Merces tabellionibus iure huius regni taxata est nouissimè per Regiam pragmaticam.
24 Tabellio vltra mercedem iure regio taxatam non potest aliquid percipere etiam sponte oblatum, & qualiter intelligi debet traditur remissiuè.
25 Tabellio in fine instrumenti apponere debet mercedẽ receptam, vel si gratis ministerium præstauit illud dicere debet.
26 Tabellio an teneatur apponere in instrumentis nomina contrahentium, causam, annum, mẽsem, diem, & quot testes explicatur,
27 Tabellio in actis iudicialibus testes apponere non debet, nisi ex stylo illius audientiæ soleant apponi, & quid in actis quæ extrinsecus apud acta iudicialia celebrantur fieri debeat, declaratur.
28 Tabelliones tenentur registrum & protocollum actorum iudicialium & extraiudicialium secum retinere, nec partibus debẽt exhibere, nisi ex iudicis præcepto.
29 Tabellio protocolli partibus cõcedens mortaliter peccat, & periurium incurrit.
30 Tabellio potest committere confectionem protocoli alteri non tabellioni, dummodo ipse præsens sit rei gestæ, & se subscribat, & proprio signo signet: & idem erit quoad traductionem, dummodo trasumptum cum protocolo conferat.
31 Instrumentum qualiter traduci debeat ex protocolo tabellionis mortui, traditur remissiuè.
32 Tabellio tenetur partibus & testibus recitare instrumentum à se confectum.
33 Testi asserẽti aliter se deposuisse quàm à tabellione fuit scriptum in causis ciuilibus non est adhibenda fides, in criminalibus fides tabellionis vacillat.
34 Tabellioni potius quàm testi credendum esse, apud Hispanos obtentum est, nisi testis probare possit duobus testibus de iure ciuili, vel quatuor de iure Regio eius assertionem.
35 Instrumẽtum quodlibet publicum quatuor testibus improbari potest,
36 Tabellioni testanti, & fidem facienti de commissione receptionis testium sibi facta, credẽdum non est, ac ideo talis commissio coram alio tabellione scribẽdaerit, quanuis de consuetudine oppositum obseruetur.
37 Tabellio vltra ea quæ tempore suæ creationis iurauit, debet à pluribus alijs abstinere, de quibus remissiuè.
38 Lis tractari non debet coram tabellione fratre, vel patrueli actoris.
39 Tabellio præcauere debet ne instrumentũ falsum conscribat.
40 Signans aliquod instrumentũ tãquam tabellio, cum tamen

tamen non esset, vel iam quod aliquando fuisset, priuatus tamen esset, pœna mortis est afficiendus.

41 *Exercens officium tabellionatus quæsitum contra formam traditam à lege Regia, tanquam falsarius pœna mortis erit afficiendus, nec vnquam tabellio reputari debet.*

42 *Tabellio tanquam suspectus recusari potest, non tamẽ remouetur in totum, sed datur sibi adiunctus, quàm uis de iure communi in totum remoueretur.*

43 *Tabellio absque causæ expressione solo iuramento calumniæ à recusatore præstito recusari potest.*

44 *Actus gestus per tabellionem recusatum absque adiuncto est nullus.*

45 *Tabelliones pollere debent iuris peritia, & quales debeãt esse explicatur, & ob quam rationem.*

Vltima Annotatio,

De Tabellione.

1 TAbellio est persona publica, habens officium scribẽdi instrumenta super cõtracti bus, actis, & alijs rebus, ad fidem faciendam super eisdem, vt colligitur ex authẽtico, de tabellionibus colla. 4. & ex principio ti. 19. p. 3. & ex. l. 1.

2 ti. 8. lib. 1. Fori. Qui etiã alijs nominibus nuncupatur, vt cõstat ex. l. præcipimus. & in. l. in offerendis. C. de appellationibus. & ex Rubro & Nigro. C. de tabularijs. lib. 10. & l. si librarios. ff. de regu. iur. & l. scrinarios. C. de testa. milit. & vbiq; gl. & Doct. Quibus promiscue vtimur, secũdum Plateã in Rubri. de tabularijs. lib. 10. in fi. Sebastianũ Brant. in expositione titulorũ. titu. de tabularijs. libr. 10.

3 Qui etiã seruus publicus dicit, vt in. l. 2. C. de adoptionibus. & in. l. non enim. ff. de adoptionibus. & in. l. 2. ff. rem pupilli saluam fore. & in. c. 2. de vsuris. libr. 6. & ibi gl. verbo, Seruo. & ttadit Romanus in singulari. 350. & Dida. Perez in. l. 2. ti. 5.

4 lib. 2. Ordinam. in princ. Quo fit, quod cũ tabellio seruus publicus appelletur, (cum seruire omnibus teneatur) eius officiũ vile sit, vt tradunt glo. Bart. & Platea in. l. vniuersos. C. de decurio. lib. 10. Mõtal. in. l. 1. ti. 8. lib. 1. Fori. in gl. verb. Porq̃ los iurados. & Palacios Rub. in rep. c. per vestras. notab. 3. §. 10. nu. 7. Sylueștr. in summa. verb. Tabellio. q. 3. Grego. Lup. in princ. ti. 19. p. 3. verb. Escriuanos. Tametsi oppositã sentẽtiã teneat Couar. in practicis quæst. c. 19. à. n. 5. & nouissimè Petrus Rocha in sua praxi causarũ ciuiliũ. c. 5. n. 20. contẽdat officiũ cuiuslibet notariatus nobile esse, nec iura, in cõtrariũ aducta aliud probare. Quibus nõ suffragatur tex. in. l. 1. C. de mãdatis Principũ, dũ ꝓbat notarios, seu tabelliones obtinere dignitatẽ: & idẽ probat text. in. l. laudabile. C. de aduocatis diuersorũ iudicũ: Nã respõdeo ꝓdicta iura intelligẽda esse de notarijs Principũ, secũdũ Bar. Plateã, Mõtal. vbi suprà, & in. l. 14. ti. 19. par. 3. & Greg. Lup. vbi suprà, & Zasiũ in scholijs ad. l. 2. ff. de orig. iur. vers. postea cũ Apius. verb. Scriba. De iure autẽ Regio officiũ tabelliõis, tã deseruiẽtis Principi, q̃ & tabellionis deputati cuicũq; Ciuitati, vel loco, sub certo numero, vile nõ est, iuxta text. in. d. l. 14. tit. 19. p. 3. & ibi Montal. & Greg. Lup. in princ. tit. 19. p. 3. & probatur in. l. 3. titu. 8. libr. 1. Fori.

5 ibi, E hõrado. &c. Nec etiã est vile qñ nomen tabellionis trãsijt in spetiale nomẽ maioris officij, vt in. l. 1. & 2. C. de primicerio, & secũdicerio. li. 12. Cęteriverò tabelliones, prout sunt simpliciter tabelliones Regij, quos vulgo, Escriuanos reales appellamus, non obtinẽt dignitatẽ, neq; habẽt officiũ honorificũ, etiã de iure Regio secũdum Mõtaluũ in. d. l. 14. Ex quibus cõsequitur nõ posse creari tabelliones seu notarios, Principibus deseruiẽtes eos, qui aliquã iuris, vel facti infamiã patiũtur, cũ portæ dignitatũ eis nõ pateãt, iuxta tex. in. c. infamibus. de reg. iur. in. 6. & in. l. 2. C. de dignitatibus. lib. 11. & tradit Bart. in. l. 2. C de mandatis Principũ. & in. l. eadẽ. §. hac lege. ff. ad. l. Iul. repetũ darũ. & ꝓbat. l. 2. ibi, Buena fama. tit. 19. p. 3. & ibi. Greg. Lup. & cõiter oẽs ex Couar. vbi sup. vers. Prima cõclusio. Quod verũ est, in quibuscũq; tabelliõibus creãdis, & dignitates nõ habẽtibus: nam oẽs optimæ

9 optimæ exiſtimationis,& famæ, & non infames creandi ſunt,vt optimè reſoluit Couarr.vbi ſuprà,contra Barto, Aimonem,Plateam, Palatiũ Rub. & alios per ipſum citatos. & idem tenet Greg. Lup. in.l.2.tit.19.par.3.verb,Buena fama. & ſatis probat.l.1.tit.25.lib.4. Recopil.ibi, 10 Buena fama. Debentq; tabelliones crea ri Chriſtianni & non Iudæi, aut Agareni:debentq; eſſe vicini illius loci, in quo fungi debent officio tabellionatus:& debent eſſe liberi,& nõ ſerui, habereq; alia requiſita,congeſta à.l.2. tit.19.part.3.& l.5.tit.2.lib.7.Recopil.vbi diſponitur,ꝙ debent eſſe laici, & non in ſacris ordinibus conſtituti, vt probatur in dict.l.2.& firmat Couarr.vbi ſuprà num.8.vbi probat, hoc officium Monachis interdictũ eſſe:& ibi inter clericos diſtinguit,& ꝓ- 11 batur in.l.10.tit.3.lib.1.Recopil.Item tabellio non debet creari impubes,vt in.l. impuberũ.in principio,& ibi Bart. ff. de falſis.& Decius in.l.fœminæ.§.impuberes.num.2.&.8.ff.de regu.iur.& de iure 12 Regio ætas tabellionis debet eſſe viginti quinq; annorũ cõpletorum, vt probat 13 in.l.30.ti.25.li.4.Recopi. Et ſolus Princeps,ſeu Rex, vel alius de eius ſpeciali mandato tabelliones creare poteſt,iuxt. text.in.l.3.ti.19.par.3.& tradit Montal. in.l.1.titu.8.libr.1. Fori. verbo, E otro no. Oldraldus in conſi.75.Alex.in.l.nec ei.§.1.ff.de adoptionibus.Auend.de exequendis mãdatis Principum. lib.1.c.10. 14 in princ. Itẽ Duces,Comites,Marchiones, Vicecomites,Epiſcopi, & ſimiles in ſuis territorijs creare poſſunt tabelliones ad hoc ſolùm, vt teſtificentur de ijs, quæ fiunt in iudicio, ſecundùm Montal uum in.d.l.1.Fori.verbo,E no por otro. & Greg. Lup. in dict.l.3.partitæ.verbo, Iuzgadores. tamen per dict.l.3.partitæ, contrarium(imò quod etiam extrà iudiciũ tales tabelliones teſtificari poſsint,) defendit Auend. vbi ſuprà, nu.2. Quos ita componere poteris,vt Duces, Comites,Marchiones & alij magnates.& quicũq; domini vaſſallorum poſsint creare tabelliones,cum hoc diſcrimine,vt magni illi domini eos creent cum poteſtate teſtificandi in iudicio, & extra,prout Principes & Reges : nam de iure ſeu conſuetudine id ſibi licet tanquam ſint rami dependẽtes ab eorum dominio, & in hac ſpecie procedit opinio Auẽdani, &.l.12.tit.1.partita,2.Cæterum alij Domini vaſſallorum, qui ſolùm id poſſunt, quod ſibi conceditur, prout ſunt illi de quibus in.l.13.titu.1.part.2. tabelliones creabunt,vt poſsint duntaxat in iudicio teſtificari:& in hac ſpecie procedit, opinio Gregorij Lopez,& dict.l.3.titul.19. 15 part.3.quæ ſic intelligenda eſt. Iure vero nouiſsimo exiſtimo ſupradicta ceſſare ex.l.2.tit.25.lib.4.Recopil.qua cautũ eſt, neminem poſſe conficere acta iudicialia,vel extraiudicialia in quibuſcunq; locis,niſi prius creatus fuerit Regius tabellio, vel ſaltim præuio conſilij Regis examine præhabito. ergo ſi priùs quàm à Duce,Comite,vel ab alio quis tabellio debeat nominari,creãdus eſt Regius tabellio,conſequitur ſibi cõceſſam eſſe po teſtatem conficiendi quæcunq;, & qua- 16 liacunq; acta& inſtrumenta. Poſſet etiã conſuetudine introduci tabellionũ conſtitutio, ſeu creatio,ꝓ tex.in.l.actuarios. C.de numerarijs, & actuarijs. libr.12.& ibi Ioan.Platea,quæ conſuetudo, quantum ad proprietatem debet eſſe immemorialis, quantum verò ad poſſeſsionẽ quadraginta annorum ſufficiet iure Regio attento,vt reſoluit Grego. Lup.in.l. 3.tit.19.par.3.verbo, Otorgaſſe.Cuius opinio plana eſt.poſt.l.5.titul.2.libr.7. Recop.& ſic ceſſant adducta per Auẽd. 17 vbi ſupra.n. 3. Et in tabellionum creatione prẽcedere debet examen,& eius titulus tabellionatus cõcedi,iuxta formã. l.47.tit.4.lib.2.Recopil. Qui tabelliones plura iurare tenentur, iuxta text. in. l. 1. tit.8.lib.1.Fori. vbi Montaluus octo iuranda congerit,& in.l.4. titu.19.part.3. vbi idem Montaluus.& Gregor.Lup.in l.8.tit.18.par.3.verbo, Debẽ iurar.&c. & tradit Sylueſt. in ſumma, verbo, Tabellio.

bellio. quæſt. 2. in fine. & Nauar. in Ma-
18 nuali Latino. c. 25. num. 52. Nulla tamen fides tabellionibus adhibenda erit, neq; ipſo ſuo fungentur officio, vbi certus numerus tabellionum deputatus fuerit, iuxta tex. in. l. 1. tit. 25. lib. 4. Recopil. etiam ſi ſint in territorijs Ducum & ſimilium dominorum, ſi ibi certus numerus deputatus fuerit, ſecundum Auend. vbi ſuprà. num. 5. &. 6. hoc in fine limitatem. niſi tempore peſtis, quo caſu Regij tabelliones teſtamenta conficere po-
19 terunt. Qui tabelliones acta & inſtrumenta quæcunq; adrogitum, & partis requiſitionem conſcribere tenentur, & ad id per iudicem inuiti compelli poterũt, ſecundum Bar. in. l. 1. C. de tabellion. lib. 10. & Plateam in Rub. illius titu. & in. §. cum autem. n. 2. de adoptionibus. Sylueſtrũ vbi ſuprà; Grego. Lup. in. l. 4. tit. 19. part. 3. verbo, Fagan las cartas. &c. Auiles in capitibus prætorum. cap. 39. nu. 3. & cap. 17. num. 21. & Rojas in Epitome ſucceſsionu. cap. 10. nu. 30. vſqueadeo
20 quod ſi mandato ſuperioris non obtemperauerint officio priuandi erunt, ſecundum Bald. in. l. prouidendum in fine. C. de poſtulando. & ſequitur Romanus in ſingulari. 259. additio Bartoli in. l. 1. §. ſerui, verbo, Cogatur. ff. furti aduerſus nautas. Sylueſter, vbi ſuprà, quæſt. 5. Auiles vbi ſuprà, cap. 39. nu. 7. & probatur in. l. 3. tit. 8. lib. 1. Fori. & ibi Montal. & Auend. de exequendis mandatis Principum. 1. par. cap. 27. num. 14. Quod tamen fallit, quando tabellio nimis occupatus eſſet in aliorum inſtrumentorum conſcriptione, ſecundum Bart. in dict. l. 1. de tabularijs. & in dict. §. ſerui. n. 3. Auiles, & Sylueſt. vbi ſuprà, vel quando ex alia iuſta cauſa ſe excuſaret, ſecundum Montaluum in ſumma. titu. 19. part. 3.
21 Tabelliones tamen ſic rogati non compelluntur gratis ſeruire, niſi rogati fuerint à paupere, Eccleſia, vel Ciuitate, iuxta tex. in. l. fi. poſt medium. C. de principibus agentium in rebus. lib. 12. Plateam in dict. §. cum autem. & latè Auiles, vbi ſuprà, in dict. cap. 39. & in. l. 2. titul. 18. libr. 4. Recopil. & in. l. 8. tiul. 25. libr. 4.
22 Recopil. & in. l. 30. titu. 6. libr. 3. Recopil. Qui tabelliones exigere poterunt mercede ſui laboris conſuetudine introductã, vel lege prætaxatã, vt reſoluit Couar. in regula, peccatũ. 2. p. §. 3. n. 2. Quæ
23 tamen merces de iure huius Regni prætaxata & præfinita eſt in tit. 26. &. 27. lib. 4. Recop. & nouiſsimè in quadam pragmatica Philippi. II. Madri. 6. die men-
24 ſis Maij. Anno. 1569. promulgata. Vltra quam mercedem & ſalariũ conſtitutum nihil aliud petere aut recipere poterunt citra onus reſtitutionis. ſecundum Couar. vbi ſuprà, & Nauar. in manuali. c. 25. num. 54. etiam ſi ſponte & liberè aliquid vltra præſtetur, ſecundùm Grego, Lup. in. l. 15. tit. 19. par. 3. verbo, Dezimos, &c. & Nauarr. vbi ſuprà. & latiſsimo ſermone Auiles, vbi ſuprà. cap. 1. verbo, Ni lleuaran. fol. 51. & Couar. vbi ſuprà. & probatur in dict. tit. 27. lib. 4. Recopil. propè finem. ibi, Aunque las partes
25 lo den graciosamente, &c. Ideoq; meritò & cum iudicio decretum fuit, mercedem receptã à tabellionibus apponendã eſſe in quolibet inſtrumento, vt innoteſcat quatum tabellioni ſolutũ fuerit: & ſi gratis inſtrumentũ cõfecerit ſubſcribere debet ſe illud gratis conſcripſiſſe, iuxta text. in. l. 6. tit. 25. lib. 4. Recopil. & in. d. tit. 27. in princ. verſic. Otroſi que anſi en el regiſtro, &c. Et plura in materia huius ſalarij tradit Auend. de exequendis mandatis Principum. 1. part. cap. 27. à nu. 14. Quam formam & definitum ſalarium etiam notarij apoſtolici obſeruare tenentur, ex. l. 27. titu. 25. lib. 4. Recopil. quam tamen reſolutionem circa recipiendum ſponte oblatum intellige iuxta ea, quæ reſoluimus ſuprà in Annotatione. 6. pro
26 pe finem. Tenentur præterea tabelliones in inſtrumẽtis à ſe conficiẽdis apponere nomina contrahentiũ, cauſam, annum, menſem, diem, & duos teſtes, qui ſint notarij, aut tres teſtes viros probos, præterquam in teſtamẽtis vbi maior numerus

merus testium exigitur, vt probat tex. in Authen. de tabellio. §. illud quoq;. colla. 4. & in. l. 54. titu. 18. p. 3. vbi idem notat Grego. Lup. quo in loco idem Grego. in gloss. 6. firmat illud quod in. d. l. 54. dicitur de duobus testibus notarijs adhibendis in praxi non obseruari, præterquàm in ciuitate Hispalensi: & ibidem in gl. 7. idem Gregorius testatur in quolibet instrumento duos testes ad minus per tabellionem apponendos fore, prout di-
27 sponit. l. 111. ti. 18. p. 3. In actis verò iudicialibus testes apponi non debere, probat tex. in. l. in donationibus. C. de dona. & firmat gl. in. c. quoniam contra. verb. Viros, in fin. de probatio. & sequuntur Bal. in Rubric. C. de fide instrum. Panor. col. 4. & communiter omnes ex Decio nu. 19. in. d. c. quoniam contra. Quòd tamen supradicti Doct. intelligunt verum esse, nisi de stylo illius tribunalis aliud obseruaretur, & testes in actis iudicialibus apponi solerẽt, tũc enim eorũ omissio redderet processum nullũ, iuxta ea quę resoluit Hippolyt. in singulari. 118. Cæterùm in actis quæ extrinsecus apud acta iudicialia fieri solent, testes apponũtur secundum prædictos doctores in. d. c. quoniam cõtra. præter Areti. cuius tñ doctrinam intelligit ibidẽ Decius. num.
28 19. in fi. Tenẽturq; tabelliones, registrũ seu protocolum habere omnium instrumentorum, & actorum iudicialium, & extraiudicialium, idq; retinere secũ debent, nec partibus concedendum, nisi ex
h iudicis præcepto, iuxta text. in Authentico, de tabellionibus. §. fi. & in. l. 9. ti. 19. par. 3. & in. l. 2. tit. 8. lib. 1. Fori. & in. l. 12 & 13. tit. 25. lib. 4. Recopil. & vbiq; glo. & Didac. Perez in. l. 2. tit. 5. lib. 2. Ordinamenti, in versi. Est sexta alia dubitatio. vbi plura de protocolo cumulat. & Auiles vbi suprà, cap. 36. num. 1. & fin. & quid sit protocolum probat text. in. l. 8. tit. 19. par. 3. & tradit Couar. in practicis quæst. cap. 19. nu. 1. cum duobus sequen
29 tibus. Et tabellio qui protocolum tradit partibus, & illud secum nõ retinet, mor taliter peccat: quia incurrit periuriũ contraueniens præstito iuramento de eo re- 21
tinẽdo, secũdum Nauar. vbi suprà. c. 25.
30 num. 52. Cuius protocoli, seu cuiusvis instrumenti confectionem alteri etiam non tabellioni committere tabellio poterit, siue impeditus sit, siue non, dum modò ipse præsens sit rei gestæ, & se subscribat ipsi instrumẽto, & proprio signo signet, & idem quo ad traductionem alicuius instrumenti ex eiusdem tabellionis protocolo (modò scripturã, & instrumentum cum eo cõferat) obseruandum esse, & apud Hispanos consuetudine receptum testatur Couar. in practicis quæstionibus, cap. 21. n. 1. quidquid alij, contradicant, & contrarium teneat Auẽ
31 da. in responso. 38. num. 1. Et qualiter autem possit traduci aliquod instrumentum ex protocolo tabellionis mortui, vel impediti, per alium tabellionem, & veram huius rei praxim resoluit Couar. in practicis quæstionibus, in. d. c. 21. n. 3. & probatur in. l. 4. ti. 8. li. 1. Fori. & in. l. 55. tit. 18. par. 3. & ibi Gregor. Lup. in verb. Que fino. & Guido Papa in decisione. 2 nu. 2. & Auiles. vbi suprà, cap. 19. verbo, Traslade. à nu. 1. & probatur in. l. 24. tit.
32 25. lib. 4. Recop. Tenetur etiam tabellio legere, & recitare partibus, & testibus instrumentum à se scriptum, ne aliàs eidem fides debita detrahatur, & id magis communiter receptum esse firmat Couar. in cap. relatum. i. nu. 15. de testamentis. & Montal. in. l. 5. titu. 8. lib. 1. Fori. in
33 princ. Aduerte tamen, quòd testi asserenti, aliter se præstitisse testimonium quàm à tabellione scriptum fuit, non est credendum in causis ciuilibus, sed potius tabellioni adhibenda est fides, pro quo præsumitur, vt cum pluribus resoluit Couar. lib. 2. Variarum. cap. 13. n. 10. in causis verò criminalibus ex iurata testis assertione, fides tabellionis vacillabit, argu. text. in. l. fi. C. de probationibus. Tamen apud nos obtentum esse, po
34 tiùs tabellioni, quã testi credẽdum esse resoluit Couar. vbi suprà, in dict. cap. 13.

num. 10.

num.10.quod verũ eſt,niſi aliud teſtis probare valeat duobus teſtibus, oi exceptione maioribus de iure ciuili. vel
35 quatuor ḋ iure regio,ex.l.117.ti.18.p.3.Quibus teſtibus quodlibet publicũ inſtrumẽtũ improbari põt, vt reſoluit Couar.in dict.cap.13.num.11.&.12. & Montal.in.l.18.titu.8.libr.2.Fori. in glo.magna.in fi.verſic.an autem ſit credendum teſti. Solet etiã in cauſis ciuilibus quotidie examen teſtium cõmitti proprio tabellioni cauſæ, in quo dubitatur, an credendum ſit eidem tabellioni teſtanti, & fidem facienti de tali
36 commiſsione? In quo dubio dicendũ erit,magis communiter receptum eſſe talem cõmiſsionem coram alio tabellione(ſi reperiri poſsit)ſcribẽdam eſſe, maximè in arduis & lucratiuis cauſis, ſecundum Auiles,vbi ſuprà,in cap.27. num.19.aſſerentem, ſe vſquequaq; ita obſeruaſſe,ego tamen ſemper oppoſi-
37 tum obſeruatum eſſe vidi. Vlterius tabelliones abſtinere debẽt à pluribus, vltra ea, quæ ſuæ creationis tempore iureiurando promiſerunt:nam debent omnino abſtinere à prohibitis in.l.1. &.2.8.&.14.tit.25.lib.4.Recopil.& in l.11.&.12.titu.1.libr.4.Recopil.& in l.2.titu.8.libr.1.Recopil.& in.l.31.tit. 16.lib.2.Recopil.& in.l.26.tit.8.lib.2. Recopil.& in.l.13.tit.9.lib.3.Recopi. & in.l.30.tit.6.lib.3.Recop.& in.l.34. tit.18.lib.6.Recopil.& in.l.6.tit.2.lib. 7.Recopil.& in.l.20.tit.3.lib.7.Recopilat.& in.l.8.titu.9.part.2.&in.l.23. tit.11.part.3.& tradit Auend.de mandatis exequendis.1.part.cap.2.num.5.
38 Nec lis intentari poterit coram tabellione, qui ſit frater vel patruelis ipſius actoris,iuxta tex.in.l.19.tit.5.lib.2.Recop.& in.l.7.tit.25.lib.4.Recop. Et ta-
39 bellio præcipuè obſeruare debebit, vt fidem ſeruet,neq; aliquod inſtrumentum falſum cõſcribat, vel acta cauſæ falſet alioquin puniẽdus erit modo & pœna tradita in.l.fi.tit.19.p.3.& reſoluit Auend.de mandatis exequendis.2. part.ca.30.nu.1. Ex cuius reſolutione
40 deducitur eum, qui nunquam fuit tabellio,vel quondam fuit ſed iam priuatus,ſignantem aliquod inſtrumentum tanquam tabellionem morte afficien-
41 dum eſſe. Quo fit,quòd is,qui vſus fuerit tabellionatus officio, quæſito præter formam traditam in.l.1.&.2.ti.25. lib.4. Recopil.eadem pœna mortis puniendus erit tanquam falſarius, ſiquidem pro tali reputatur eiſdem legibus: neq; aliquo tempore dicendum eſt,tabellionem extitiſſe abſq; forma,ibi, tradita creatum,quod maximè adnotandum eſt ad prædictas leges Regias.
42 Aduerte inſuper,quòd ſi tabellio ſit parti ſuſpectus, ab eodem recuſari poterit,non vt omnino remoueatur, ſed vt alius adiunctus ſibi detur, vt ſit in iudice ordinario, ex.l. apertiſsimi. C. de iudicijs, quanuis de iure communi in totum recuſetur ſecundùm Plateam in.l.nulli.in fin. C. de nume. & actual.
43 lib.12. Et præſtito iuramento à recuſante de tali ſuſpitione, abſq; alicuius cauſę cognitione,ſeu eius expreſsione, alius tabellio eidem adiungitur, vt ambo ſubſcribant,ſignent, & in cauſa procedant:& quidquid abſq; adiuncto per
44 recuſatum fuerit geſtum, aut actum, nullius erit momenti, ſecundum Auiles vbi ſuprà.c.35.verſi.Quexas.nu.4. cum ſequentibus.Auend. vbi ſuprà,in capitibus prætorum. 2.par. cap.23.nu. 13.& latè in hac materia tabellionis recuſati per eundem Auend.in capitibus prætorũ.2.p.c.15.n.45.&.6.vbi reſoluit,quis debeat ſoluere ſalariũ tabellioni adiũcto:& q̃ tabellio recuſari poterit ſatis probat gl.in authen.de triẽte & ſemiſ.§.& qđ ſæpè.verb.Artifices. collatione.7.quã ad hoc notat Bald. c.qm̃ cõtra falſam.n.12.de prob.l.1.ti.27.li. 4.Recopila.ibi, Por aſſentar la recuſa-
45 cion. Et cùm tabelliones tot iurare teneãtur,totq; obſeruare, neceſſum erit,

45 eos iurisperitia pollere, ne aliàs eius ignari conscribant instrumẽtum alicuius contractus reprobati, vel id minus peritè conficiant, vel circa iudicialia acta, & iustum ordinem processus in ordinatè & minus bene se gerant: Non tamen requiritur, quòd sint Doctores nec totius iurisperiti: sed satis erit quod sint instructi circa notariatus artem, & notas, & formas consuetas, & clausulas solitas apponi, & quod intelligãt illicitos & reprobatos cõtractus, quod intelligere poterũt, si relegerint notas Rochi de Orta, & Monterrosi, & similium secundum Grego. Lup. per text. ibi, in.l.2.tit.25.part.3. in verbo, De la arte de escriuania. & Auiles in capitibus Prætorum.c.36. verbo, Ordenados.n.6. & Auẽd. in declaratione ad.l. 4.&.5.tit. De las exceptiones.li.3. Ordinam.n.21. fol.142.col.2. vbi aduertit, qua pœna puniri debeat tabellio errans in publico instrumẽto conficiẽdo.

Et aduerte denique, quòd omnia supradicta, in ista annotatione adducta deseruiunt præcipuè tribus tabellionũ speciebus, de quibus per Auend. in respõso.38. tametsi etiam alijs scribis seu secretarijs Regijs, aut Regij cõsilij, aut Cancellariæ conducant, vltra alia decreta & statuta in titu.18. vsque ad titu. 22. lib.4. Recopil. & in.l.7. &. 8. titu.9. part.2. vbi tangentia alios tabelliones, & Regios scribas, & eorum diuersæ species congeruntur. Quamobrem finem huic annotioni imponere decreui: sat enim fuit, pertractasse ea, quę vt in plurimum contingere possunt, pro iuuenum instructione, alioquin hæc materia integrũ tractatum requireret.

LAVS DEO.

PRIMVS

PRIMVS TOMVS,

DE FORMA ET MODO PROCEDENDI,

tàm in cauſis ciuilibus, quàm in criminalibus, agitandis in tribunalibus ſecularibus, tàm in prima, quàm in reliquis Inſtantijs.

SVMMA HVIVS PRIMI TOMI.

PRimus Tomus huius praxis octo partibus claudi-tur.

IN iſto Primo Tomo erit agẽdum de praxi, forma, & modo procedendi in cauſis ciuilibus, & criminalibus, in foro ſeculari agitãdis tam in prima quàm in alijs Inſtantijs: qui octo partes continebit. Prima tractabit de forma procedendi via ordinaria in cauſis ciuilibus, in prima inſtãtia intentandis. Secunda de ordine & forma procedendi cõtra reum cõtumacem in cauſis ciuilibus. Tertia de modo & forma procedendi contra abſentem non contumacem, & de curatore eius bonis dãdo. Quarta de forma & modo procedendi via executiua in cauſis ciuilibus. Quinta de modo & forma procedendi in cauſis criminalibus. Sexta de ordine & forma procedendi in ſecunda Inſtantia, tam in ciuilibus quàm in criminalibus cauſis. Septima de ordine & forma procedendi in ſecunda ſupplicatione, cum pœna millequingentarum duplarum. Octaua & vltima de modo & forma procedendi à iudicibus ſyndicatoribus in ſyndicatu. Quibus omnibus explicitis iſte Primus Tomus complectus erit.

PRIMI TOMI, DE ORDINE ET FORMA procedendi via ordinaria in cauſis ciuilibus.

SVMMA HVIVS PRIMAE PARTIS.

Iudicium ſolenne & ordinarium in duodecim tempora diuidit Autor.

IVDICIVM ſolẽne & ordinarium exiſtimo, in duodecim tempora diuidẽdum fore, quanuis Barto. in Tractat. de ordine iudicij. in decem tãtum tempora diuidat: quorum primum erit, de iudice eligendo. Secũdum de prę paratorijs ante citationem. Tertium de ipſa citatione. Quartum de libelli oblatione. Quintum de exceptionibus dilatorijs opponend. Sextum de litis conteſtatione. Septimum de proponẽdis exceptionibus peremptorijs. Octauum de probationibus & teſtibus producendis. Nonum de diſputationibus & allegationibus. Decimum de concluſione in cauſa ad definitiuam. Vndecimum de prolatione ſententiæ definitiuæ. Duodecimum & vltimum de executione ſentẽtiæ definitiuæ. De quibus omnibus agẽdum erit in ſequentibus.

EX PRIMO TEMPORE.

SVMMARIA.

1 *Magiſtratus & alij plures iuris miniſtri, quare creati fuerunt?*

2 *Iudicantis munus proprium eſt ius ſuum vnicuique reddere.*

3 *Iudices omnes ſunt aut ordinarij aut extraordinarij.*

4 *Iudices ordinarij qui dicantur.*

5 *Ordinarij iudices alij ſunt ſummi, alij inferiores, ſeu ſubalterni: & qui ſint ſummi & qui inferiores explicatur.*

6 *Vicarij generales epiſcoporum ordinarij ſunt.*

7 *Vicarij generales epiſcoporũ ex iuris permiſſione iuriſdictionem ordinariam exercent.*

8 *Tenentes locũ Correctorũ apud Hiſpanos iuriſdictionem ordinariam exercent ex conſenſu Principis, licèt ab ipſis Correctoribus eligantur.*

9 *Officium locum Correctorum tenentium durat mortuis correctoribus, non ſic officium vicarij epi.*

10 *Iudices ordinarij, licèt in ſuis territorijs habeãt vniuerſalem iuriſdictionẽ meri & miſti imperij: tñ apud Hiſpanos in aliquibus caſibus nec in prima nec in reliquis inſtantijs cognoſcunt.*

11 *Solus Papa, Rex, Lex, ſeu Populus, vel Vniuerſitas iudices ordinarios creat.*

12 *Tota ciuilis poteſtas & iuriſdictio in Regnis Hiſpaniæ penes ipſum ſolùm reſidet, & ab eo derivatur in ciuitates & reliqua oppida regni.*

13 *Nobilis vel aliquis alius habens iuriſdictionem in ſuis oppidis ceſſetur ſibi conceſſam habere ex primi legio principis, vel ex præſcriptione.*

14 *Rex Hiſpaniarum quare tot actam diuerſos magiſtratus creauerit, expenditur.*

15 *Conſiliarij ſupremi Regis de quibus cauſis cognoſcũt, remiſſiuè, & etiam à quibus arcentur.*

16 *Iudices cauſarum criminalium in curia creati, id ideſt, Alcaldes de corte, de quibus cognoſcant, remiſſiuè traditur.*

17 *Auditores Cãcellariarũ Valliſoleti, et Granatæ quatuor modis à cauſis cognoſcũt, et qui ſint explicat.*

18 *Audi-*

18 *Auditores Cancellariarum de casibus curiæ in prima instantia cognoscunt.*

19 *Non licèt quem vocari ad curiam principis prolite examinanda.*

20 *Casus curiæ qui sint traditur remissiuè.*

21 *Casus curiæ excedere debet summam decemmilliũ marapetinorum vt in prima instantia tractari possit coram auditoribus.*

22 *Auditores Cancellariarum per viam appellationis de omnibus causis cognoscunt, dummodo excedãt quantitatem decemmillium marapetinorum.*

23 *Auditores Cancellariarum cognoscunt de causis ecclesiasticis per viam violentiæ ad eos delatis.*

24 *Prouisio Regia ordinaria, quæ ab auditoribus in causis ecclesiasticis datur ante grauamen illatum, defenditur, & si contra ius videatur.*

35 *Auditores Cancellariæ Vallisoleti, non cognoscunt de causis ecclesiasticis iam decisis ab Auditoribus Regni Galleciæ, & si ad eos per appellationem deferantur.*

36 *Auditores Cantellariarum cognoscunt quando aliquis exterus impetrat beneficium in istis Regnis, vel aliquis naturalis impetrat beneficium iurispatronatus laicorum, vel beneficia patrimonialia diœcesis Palentinæ, Burgensis, aut Calagurritanæ, seu canonicatum doctoralem vel magistralem, & literas apostolicas examinant, & impetrantibus interdicunt earum vsum.*

37 *Auditores Regij absque timore excõicationis incurrendæ examinant literas apostolicas, & earum executionem suspendunt, quando concessæ fuerunt contra leges huius Regni.*

38 *Impetratio beneficiorum iurispatronatus Regij, vel laicorum, patrimonialium quarundã diœcesum, huius Regni prohibetur per leges Regias.*

39 *Auditores Regij præmissa prius supplicatione ad Papam suspendunt executionem literarum Apostolicarum, quam cum effectu debent mandare prosequi, alioquin non euadent excõicationem in bulla Cœnæ Domini latam.*

40 *Iudices criminum creati in Cancellarijs de quibus causis cognoscant, traditur remissiuè.*

41 *Iudices nobilitatum, idest, Alcaldes de hijos dalgo, De quibus cognoscant, traditur remissiuè.*

42 *Iudices audientiæ Regni Galleciæ, Alcaldes maiores appellantur, & in prima instãtia cognoscunt de omnibus causis illius loci, in quo residet, cum quinque leucis in circuitu.*

43 *Auditores Galleciæ extra circuitũ quinque leucarum in prima instantia, nec etiam partium submissione cognoscere possunt.*

44 *L. 27. titu. 1. lib. 3. Recop. limitatur quadam noua pragmatica Sanctione.*

45 *Iudices Galleciæ cognoscunt in prima instantia de omnibus casibus curiæ, in quibus nullus vicinus illius Regni in prima instantia, Pinciæ conueniri poterit, exceptis quibusdam casibus.*

46 *Auditores Galleciæ in illo Regno causas ad se delatas per appellationem decernunt, in quibus (si minoris summiæ, centummille marapetinorum fuerint) ad eosdem datur supplicatio, & non proceditur vltra: si verò excesserint centummille marapetinos ad Pincianã Cancellariam appellari potest.*

47 *Ab auditoribus Galleciæ in criminalibus ad Cancellariã Vallisoleti appellari non potest, excepto, si in sententia mortis pœna inferatur.*

48 *Auditores Galleciæ de sententijs latis à iudicibus syndicatoribus per viam appellationis cognoscũt, & ab eorum sententijs ad Pincianos iudices non appellatur, sed ad ipsos supplicatur, præterquam si in ciuilibus causa centummille marapetinos excedat, & in criminalibus mortis pœna sit imposita.*

49 *Auditores Galleciæ de causis ecclesiasticis per viã violentiæ cognoscunt.*

50 *Auditores Galleciæ cognoscunt quando quis petit se tueri in possessione beneficij.*

51 *Est etiam Audientia Hispalensis, in qua cognoscitur de casibus curiæ vicinorum illius ciuitatis, & territorij.*

52 *Auditores Hispalenses cognoscunt per appellationem de causis excedentibus decemmillia marapetinorum, deminoribus vero causis ad decuriones ciuitatis datur appellatio.*

53 *Auditores Hispalenses cognoscunt per viam appellationis de causis pecuniarijs fraternitatis excedẽtibus sexmille marapetinos.*

54 *In causis criminalibus fraternitatis territorij Hispalensis ad iudices maiores illius ciuitatis est appellandum.*

55 *Auditores Hispalenses per appellationes cognoscũt de sententijs iudicum nomine Alarifes, mesta & aliorum illius ciuitatis, & territorij: de quibus iudices maiores cognoscere solebant.*

56 *Iudices audientiæ Hispalensis cognoscunt de causis ciuilibus excedentibus trecentamillia marapetinorum, quæ ad eos per appellationem deuoluũtur ab auditoribus Canariæ, & de criminalibus in quibus pœna mortis inflicta fuerit.*

57 *Auditores Hispalenses cognoscunt de causis ecclesiasticis illius ciuitatis & territorij sibi propter violentiã delatis.*

58 *Canariæ etiã alia audientia est, qua cognoscitur in prima instantia de casibus curiæ, & de causis ecclesiasticis per viam violentiæ ad se delatis, & per appell. de causis ciuilibus non excedẽtibus trecentamillia marapetinorum,*

59 *Plures iudices, & magistratus enarrantur.*
60 *Iudices extraordinary qui dicantur.*
61 *Creandi iudices & magistratus ad minus decẽnij spatio operã dare debent, iuri canonico aut ciuili: & .26. annorum esse opus est.*
62 *Creandi iudices iurisperitia, & causarum experientia polleant.*
63 *Qui causarum experientia pollet, & si minus iurisperitia imbutus magistratui præfici poterit.*
64 *Qui non legitimè doctus aut expertus ad officium iudicandi animum appullerit, male iudicans suã litem facit, & parti interesse soluere obligatur.*
65 *Iudex qui iudicans & difficilem l. ignorans minus iustè iudicauit, parti ad interesse non tenetur.*
66 *Iudex qui in articulo difficili, & arduo defecit, vel saltim minus punitur vel ei omnino parcitur.*
67 *Iudex adhibens debitam & necessariam diligentiam in iudicando, licèt erret propter iuris subtilitatem, in nihilum tenetur.*
68 *Iudex qui sui præceptoris doctrinam defendens erranerit, non tenetur ad aliquid.*
69 *Iudex (licèt magistri sui defendere opinionẽ laudabile sit) à cõi recedere opinione non debet,*
70 *Iudex propter imperitiam proferens sententiam iniquam, ad damna & expensas tenetur parti læsæ.*
71 *Iudex malè iudicans ex dolo, vel malitia corruptus precibus, vel precio in causis ciuilibus infamiam iucurrit, & potestatem iudicandi amittit, & ad tantundem damna, & expensas, quas in litem iuraverit pars læsa, tenetur.*
72 *Iudex ex dolo vel malitia in causis criminalibus corruptus precibus vel pretio malè iudicans, eandem pœnam incurrit, quam innocenti imposuit, & confiscatis suis bonis in exilium perpetuum mittitur.*
73 *Iudex dolo, vel culpa iniquè iudicans in foro conscientiæ tenetur parti læsæ ad totale interesse.*
74 *Plures personæ à ministerio iudicandi arcentur.*
75 *Actor forum rei sequi debet.*
76 *Forum pluribus modis quem sortiri posse, & quibus traditur.*
77 *Actori electio datur eligendi iudicem, quando reus plures iudices habuerit.*
78 *Intentans remedium, l. diffamari. adire debet iudicem ipsius diffamati.*
79 *Proposito remedio. l. diffamari. coram vno ex pluribus iudicibus diffamato competentibus, Actor petere poterit causam remitti ad alterum rei iudicem, quia tunc eius electio est.*
80 *Actor debet animaduertere, an ex præuilegio, vel consuetudine reum in suum proprium forum trahere possit, vt in audientijs scholastica, & episcopali Salmantinis.*
81 *Actor debet aduertere, an causa, quam agere cupit, sit ex ijs, quarum cognitio ad iudicem ecclesiasticum pertineat.*
82 *Actor consideret an casus super quo reum conuenire intendit, casus curiæ sit, vt inde perpendat coram quo iudice vtilius sit actionẽ intendere.*
83 *Actor reum coram incompetenti iudice conueniẽs, efficit, quòd processus sit nullus.*
84 *Exceptio nullitatis processus ratione incompetentiæ iudicis quacunque litis parte, & quocunque tempore opponi potest.*
85 *Intellectus. l. 2. tit. 17. lib. 4. cop.*

Primum Tempus,

De Iudice eligendo.

1 PARVM prodesset ius in Republica cõditum fuisse, ni essent q iura vnicuiq; redderent. l. 2. §. post originem. ff. de origine iuris. ac ideò
2 creati fuerunt Magistratus, Iudices, & alij iuris ministri, qui ius suum vnicuique tribuerent: nam id proprium munus iudicantis est. capit. Forus. de
3 verb. signific. & cap. 1. versic. iudex. 23. quæst. 2. Qui quidem iudices in dupli ci differentia sunt, alij enim sunt ordi-
4 narij, alij extraordinarij. Ordinarij dicuntur, qui propriam iurisdictionem habent sibi delatam à lege, Principe, consuetudine, vniuersitate, aut populo, ad vniuersitatem causarum, vel ad aliquorum negotiorum cognitionem, secundum Bar. Orosium. num. 4. & alios in. l. more. ff. de iurisdictione omnium iudic. Decium in Rubri. extra de officio delegat. num. 2. & Alciat. in Rubrica, extra de officio ordinarij num. 5. & probatur de iure regio in. l. 1. titu. 4.
5 part. 3. Qui ordinarij alij sunt summi, alij inferiores. seu subalterni: Summi dicuntur quibus plena potestas per se competit, qualis est Pontificis, Imperatoris

ratoris, & Regis: quoniam in ea nullũ superiorem recognoscunt, vt in dict. l. more. & in. cap. à iudicibus. 2. quæst. 6. inferiores seu subalterni dicuntur, qui suam iurisdictionem à suis superioribus, quibus immediate subsunt, receperunt: & ij quandoq; plenam & vniuersalem iurisdictionem obtinent, non per sè sed ex Principis beneficio, aut iuris ordinatione, vt sunt Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, & alij huiusmodi auditores supremorum consiliorum Regis, & aliarum audiẽtiarum Regiarum: (licèt enim hos auditores priores & honorabiliores appellet. d. l. 1. tit. 4. par. 3. tñ respectu Principis inferiores sunt) Quandoq; tamen hi inferiores non habent plenam iurisdictionem, sed limitatam ad certas causas, vt sunt Correctores, & alij iudices ordinarij locorum, & iudices syndicatus, & vicarij generales Episcoporum, qui ordinarij sunt secundum glo. in cap. 2. verbo, Officialem. de officio vicarij. lib. 6. & glo. in cap. perlectis. 25. dist. verbo, Iurgia. & glo. in cap. Romana. verbo, Generaliter. de appell. lib. 6. Felinus in Rub. de officio delegat. num. 4. & Couarr. in lib. 3. Variarum. c. 20. num. 4. Quidquid aliter distinguat Alexand. in Rub. ff. de officio eius. à nu. 15. & Alciat. vbi suprà, nam hniusmodi vicarij ex quadã iuris permissione exercent iurisdictionem à Prælatis sibi mandatam, & tacitè cẽsetur permissum Episcopis hos vicarios constituere, atq; eis iurisdictionem demãdare, vt eorum locum teneant, vicesq; gerant, ex dispositione tex. in cap. licèt. de officio vicarij. lib. 6. & in cap. cum Episcopus. de officio ordinarij. libr. 6. Eademq; ratione idem dicendum erit in iudicibus secularibus, qui apud Hispanos à correctoribus ciuitatum deleganꝰ, & eorum locũ tenentes nuncupãtur, habentq; ordinariam iurisdictionem, & consensu Principis eam exercent, licèt ã Correctoribus nominẽtur, & eligantur, secundùm Paul. Castrens. in Rubr. ff. de officio assessoris, & Curtium Iuniorem in Rubr. ff. de officio eius. quidquid oppositum teneat, ibi, Alexand. & eandem opinionem tenent Couarr. vbi sup. & Auend. de exequendis mandatis Regum. 1. par. cap. 3. num. 2. Et Correctore mortuo, horum locum tenentium officium durat: licèt contrarium sit in vicarijs Episcoporum, & aliorum prælatorum, ex eodem Auendaño, vbi suprà, num. 3. quo in loco plura alia cumulat de istis locum correctorum tenentibus, quem omnino videas. Qui omnes ordinarij inferiores licèt in suo territorio habeãt vniuersalem iurisdictionem meri, & misti imperij, vt in. l. pupillus. versi. Territorium. ff. de verb. signific. in aliquibus tamen casibus in hisce Regnis Castellæ neq; in prima, neq; in secunda instantia cognoscunt, vt constat ex toto titu. 9. lib. 3. Recopi. Quos iudices ordinarios inferiores solus Papa, vel Rex, aut Lex, seu Populus, vel Vniuersitas constituit, iuxta text. in Extrauag. ecclesiæ Romanæ. & ibi glos. verbo, Ius. de maioritate & obedientia. Ioann. 22. & facit. l. bene à Zenone. C. de quadriennij præscriptione. & l. 1. versi. Cum vrbẽ. ff. de offcio prẽfecti vrbis. & l. more. & l. & quia & ibi Bart. & Docto. ff. de iurisdictione omnium iudic. tradunt Imol. num. 7. & Barb. num. 30. in cap. cum ab ecclesiarum, de officio ordinarij. In hisce tamen Hispaniarum regnis tota ciuilis potestas & iurisdictio penes ipsum solùm Regem consistit, ab eoq; in singulas totius Regni Ciuitates, Villas, Castra, & oppida deriuatur, vt probatur in. l. 2. & 5. cum tribus sequentibus. titu. 1. part. 2. & in. l. 18. titu. 4. & in. l. 18. cum duabus sequentibus. tit. 23. par. 3. & in. l. 2. tit. 1. lib. 4. Recopil. & in. l. 1. eod. tit. & libro. & ita resoluit Auilesius in Cap. prætorum. cap. 1. in glos. 1. Auendan. de exequendis mandatis. 2. par. cap. 1. Couarr. in practicis quæstionibus. cap. 1. nu. 9. & Didacus Perez in. l. 4. tit. 1. lib. 2. Ordinamẽti. & in. l. 1. tit. 15. lib. 2. Ordina.

13 Ex quibus conſtat, quòd nobilis habẽs inhoc regno iuriſdictionem in ſuo oppido, quòd illa ſibi competit iure ſpeciali priuilegij à Rege conceſsi, vel præſcriptionis, vt in dictis legibus Regni probatur, & tradit Couarru. in regu. peſſeſſor. 2. part. §. 3. de regulis iur. libr. 6.

14 Quamobrem, vt ſubditorum commodis & expenſis Rex Hiſpaniarum conſuleret, & ne paſsim ſubditi ipſum ſequi cogerentur, & vt commodius Res publica regereẽ, plures ac diuerſos magiſtratus creauit, apud quos vnuſquiſque

15 ius ſuũ conſequi poſſet. Imprimis enim creauit ſupremos cõſiliarios regios, qui in prima inſtãtia cognoſcere poſſent de omnibus, de quibus ipſemet Rex cognoſcere poterat, iuxta text. in l. 1. 11. 22. 35. 36. 37. 44. 45. 47. & 48. tit. 4. lib. 2. Recopil. & in l. 4. tit. 6. lib. 1. Recopil. & in l. fin. tit. 1. lib. 2. Recopil. & in l. 11. tit. 15. lib. 2. Recopil. & in l. 9. & 10. tit. 7. lib. 5. Recopil. & in l. 13. tit. 11. libr. 6. Recopilat. exceptis quibuſdam caſibus, quos ſibi Rex reſeruauit, de quibus in l. 10. & 12. & 22. tit. 4. lib. 2. Recopi. & in l. 21. & 24. eod. ti. & lib. & in l. 22. tit. 5. lib. 2. Recopil. & in l. 10. tit. 9. lib. 3. Recopil. Qui etiam ſupremi Regij conſiliarij per viam appellationis cognoſcũt de caſibus connumeratis in l. 20. & 23.

16 titu. 4. lib. 2. Recopil. Creauit inſuper in ſua curia alios quatuor iudices cauſarũ criminalium, quos vulgò (Alcaldes de caſa y corte) dicimus, de quorum iuriſdictione agitur in titu. 6. libr. 2. Recop. Creauit præterea alia Regia prætoria, quæ Audientiæ Regiæ, vel Cancellariæ

17 appellantur: quarum vna reſidet Valliſoleti, & alia Granatæ, & earũ auditores quatuor modis iuriſdictionem exercẽt. Primo enim cognoſcunt in prima in-

18 ſtãtia de caſibus, quos vulgo (de corte) dicimus, vt in l. 11. & 21. tit. 5. lib. 2. Re-

19 copi. Nam licèt receptiſsimum ſit, neminem poſſe ad curiam Principis vocari pro lite examinanda, niſi per appellationem trahatur. l. nemo. C. de iuriſdictione omnium iudicum. text. in Autentico. vt differentes iudices. §. 1. colla. 9. & in l. 8. & 9. titn. 3. libr. 4. Recopil. & in l. 21. titu. 5. libr. 2. Recopil. ſunt tamẽ

20 nonulli, quibus licet ad curiam principis vocare eos, aduerſus quos actiones habent, de quibus agitur in l. 5. ti. 3. p. 3. & in l. 8. 9. & 11. tit. 3. lib. 4. Recopil. & tradit eleganter more ſuo ſolito Couar. in practicis quæſtionibus. cap. 6. & 7.

21 Qui caſus Curiæ excedere debent ſummam decem millium marapetinorum, alioquin de eis prædicti Auditores cognoſcere nequeunt, vt probat text. in l. 11. tit. 3. lib. 4. Recopil. Et modus & forma procedendi ab iſtis Auditoribus in caſibus curiæ in prima inſtantia præſcribitur à Mõterroſo in ſua practica in Tractat. 5. fol. 68. cum ſequentib. Secundo

22 modo Auditores Cancellariarũ cognoſcunt de omnibus cauſis, per viã appellationis ad ſe deuolutis, vt probat text. in l. 12. & toto tit. 5. lib. 2. Recopi. dum modo cauſæ excedãt ſummam decem millium marapetinorum, iuxta text. in l. 7. titu. 18. libr. 4. Recopil. Et modus & forma procedendi in hoc caſu à prædictis auditoribus, præſcribitur à nobis, in

23 frà, in. 6. parte huius primi tomi. Tertio modo prædicti Auditores cognoſcunt de vi, & violentia, quæ appellantibus fieriſolet per iudices eccleſiaſticos, nõ deferẽtes appellationibus legitimis, vt probatur in l. 36. cum tribus ſequentibus. titu. 5. libr. 2. Recop. nam Regum officiũ eſt vi oppreſſos eripere. c. Regum. 23. q. 5. & in cap. filijs. 16. q. 7. qui text. in hac ſpecie accipi debet, quanuis Panorm. in cap. qualiter de iudicijs. aliter intelligat: & facit tex. in cap. Principes. & in. c. adminiſtratores. 23. quæſt. 5. & in l. 13. tit. 13. part. 2. & ibi notat Grego. Lupus, & eſt text. in l. 2. titu. 6. lib. 1. Recopil. & in terminis ita reſoluunt Nauar. in. c. cum contingat. de reſcript. rem. 1. pag. 147. Couar. in practicis quæſt. ca. 35. num. 3. & Didac. Perez in l. 5. tit. 1. lib. 2. Ordi-

24 namenti. Circa quod animaduertendũ

erit, ꝙ prouiſio Regia, quæ vulgò dicitur La ordinaria, ab iſtis auditoribus ante grauamen impetranti illatum, conceditur aſſerenti grauamen iam fuiſſe ſibi illatum, cum tamen tempore impetrationis nondum ſententia ab eccleſiaſtico lata fuiſſet: quod non videtur rationi cõſonum, & eſt contra text. in Clement. appellanti. de appell. & nihilominus prædicta praxis ſubſtinetur, exeo ꝙ hæc reſcripta Regia conceduntur in duplicem euẽtum vnus eſt, quòd ſi grauamen reperiatur illatum, tollatur: alter eſt, quòd ſi illatum nondum ſit, proceſſus ad Auditores remittatur, & vterque euentus iuſtus cenſetur: ob idq; non iniuſtè prædicta prouiſio ad vtrumq; effectum conceditur ante impletam conditionem. argu. tex. in l. cum hæres. §. pro
35 parte. ff. de acquir. hæreditat. Non tamẽ Auditores Cancellariæ Valliſoleti cognoſcere porterunt de cauſis eccleſiaſticis iam deciſis per Auditores Regni Galæciæ quãdo ad eos per viam violentiæ fuerunt delatæ & poſt modũ ab eiſdem pars læſa appellauit ad prædictos Auditores cancellariæ: nam in hoc caſu non eſt locus appellationi, vt diſponit. l. 35. tit. 5. lib. 2. Recop. Et qualiter proceſſus fulminari debeat quando iſto tertio modo Auditores cancellariæ cognoſcunt de cauſis eccleſiaſticis per viam violentiæ præſcribitur à Mõterroſo in ſua practica Tract. 5. fol. 92. in verſi. Sigue ſe el
36 tercero proceſſo. Quarto modo prædicti Auditores cognoſcunt, quando aliquis exterus impetrat aliquod beneficiũ eccleſiaſticum in his Regnis, vel quãdo naturalis impetrat beneficium iuriſpatronatus laicorum, vel iuriſpratonatus Regis, vel beneficia patrimonialia, quæ præuio examine incolis & originarijs in Dioceſi Palentina, Burgenſi, ac Calagurritana conferenda ſunt: vel quãdo quis impetrat Canonicatum magiſtralem, aut doctoralem alicuius eccleſiæ cathedralis, aut collegiatæ: nã in his caſibus de predictis cauſis Auditores cognoſcũt iuxta tex. in l. 34. tit. 5. lib. 2. Recopil. & tunc examinant literas Apoſtolicas, & ſuſpendunt earum executionẽ, interdicentes impetrantibus earũ vſum ſub grauiſsimis pœnis & comminatio-
37 nibus: quòd facere poſſe abſq; aliquo timore excõicationis, reſoluit Palacios Rubios in Tract. de beneficijs vacantibus in curia. §. 7. & 12. & Couar. in practicis quæſt. cap. 36. num. 3. & Didacus Perez in l. 2. tit. 6. lib. 1. Ordina. in gl. 1. verſi. in Hiſpaniæ. idemq; apud Gallos obſeruari teſtatur Rebuf. in praxi beneficiorum. 3. p. ſignaturæ. verſic. nec non iurepatronatus. num. 12. & 35. & Molin. in regu. cancellariæ de infirmis reſi-
38 gnantibus. nu. 32. Nam in hiſce Regnis cautum eſt, nullum auſum fore impetrare literas Apoſtolicas à Papa ad dignitates vel beneficia vacantia, quę ſunt Regij iuriſpratonatus ſub grauiſsimis pœnis, vt conſtat ex l. 5. tit. 6. libr. 1. Recopil. nec beneficia patrimonalia Dioceſsis Palentinæ, & Calagurritanæ, vt in l. 21. & 22. titu. 3. lib. 1. Recopi. prohibitumq; eſſe, quem poſſe impetrare literas Apoſtolicas in derogationem iuriſpatronatus laicorum, & in prẹiudicium canonicatuum magiſtralium, vt conſtat ex l. 24. & 25. titu. 3. lib. 1. Recopil.
39 In quibus caſibus præmiſſa prius ſupplicatione ad ſummũ Pontificem vſus & executio literarũ appoſtolicarum ſuſpẽditur pex prædictos Regios Auditores. Et praxis quæ in hoc ſeruatur, præſcribitur à l. 14. & 24. & 25. tit. 3. lib. 1. Recopil. & nos infrà ſuo loco dicemus. Interim tñ aduertendũ erit ꝙ ſupplicatio, quæ ad ſummũ Pontificẽ in prędictis caſibus interponitur cũ effectu legitimè proſequenda eſt coram Papa, & eius ſede Apoſtolica: alioquin impediẽtes exe cutionem literarum Apoſtolicarũ, non euadẽt excommunicationem latam in bulla Cœnæ Domini, vt cõſtat in Motu prioprio Gregorij. XIII. Summi Põtif. de literis proceſſus fulminati die cœnæ Domini anno. 1575. Ruſus idem

40 Rex creauit in qualibet Cãcellaria alios iudices criminum, qui vulgò dicuntur (Alcaldes del crimen) de quorum iurisdictione, & de quibus causis cognoscere possint, agitur in toto titu. 7. lib. 2. Recopil. & in eadẽ Cancellaria alios iu-
41 dices, qui populariter, (Alcaldes de hijos dalgo) dicuntur, creauit, qui de causis nobilitatis cognoscunt, & de eorum iurisdictione agitur in toto tit. 22. lib. 2.
42 Recopil. Deinde creauit in Regno Galleciæ aliam audientiam, cuius iudices (Alcaldes maiores) dicuntur, & cognoscunt in prima instãcia de omnibus cau sis illius loci, vbi audientia residet, cum
43 quinq; leucis in circuitu, neq; extra circuitum quinq; leucarum in prima instãcia cognoscere possunt, quanuis partes ex contractu se submisserint eorum iu-
44 risdictioni, iuxta text. in. l. 27. titu. 1. lib. 3 Recopil. quæ lex intelligi & limitari hodie debet per quãdam Pragmaticam Sanctionem, cuius meminimus in. 4. p.
45 huius Primi tomi. c. 2. nu. 11. Cognoscũt etiam dicti iudices in prima instantia de omnibus casibus curiæ, vt probatur in. l. 3. tit. 1. lib. 3 Recopi. neq; in prędictis casibus curiæ aliquis vicinus illius Regni cõueniri poterit in prima instantia coram auditoribus Cancellariæ Val
46 lisoleti, nisi in certis casibus exceptis in l. 4. ti. 1. lib. 3. Recopil. Cognoscent præterea per viam appellationis de omnibus causis ciuilibus, & criminalibus illius Regni, ab eorum tamen sentẽtijs in gradu appellationis latis appellari poterit ad Auditores Cancellariæ Vallisoleti, si causæ ciuiles excesserint summã centum mille marapetinorum: si verò fuerint minoris summæ, non erit locus prædictæ appellationi, sed ad ipsosmet supplicari poterit, & à sentẽtia, quam in gradu supplicationis tulerint, amplius neq; appellari, nec supplicari poterit, ita determinat. l. 1. titu. 1. lib. 3. Recopil. in causis tamen criminalibus ab eis ad Cancellariam Vallisoleti appellari non potest, præterquam si in sentẽtia pœna mortis naturalis apposita fuerit, iuxta text. in. l. 9. titu. 1. lib. 3. Recopilationis.
47 Cognoscunt etiam per viam appellationis de sententijs in Regno latis à iudicibus syndicatoribus in causis syndicatus, & à sententijs eorum in gradu appellationis latis appellãdum nõ est ad Cancellariam Vallisoleti, sed ad ipsosmet erit supplicandum, præterquàm si condemnatio in causis ciuilibus excesserit summã centum mille marapetinorum, & in criminalibus apposita fuerit pœna mortis naturalis, ita probatur in. l. 15. ti-
48 tu. 1. lib. 3. Recopil. Similiter cognoscunt de causis ecclesiasticis per viam violentiæ, sicuti Auditores Cancellariarum, vt probat. l. 35. tit. 5. lib. 2. Recopil.
49 Cognoscunt etiam de causis beneficialibus, quando quis petit se defendi, & tueri in possessione beneficij, iuxta text. in. l. 10. tit. 1. lib. 3. Recopil. & in toto illo tit. latè agitur de eorũ iurisdictione.
50 Creauit etiam idem Rex aliam audientiam Hispalis, quæ dicitur Audiencia de los grados de Seuilla, Regente, Iuezes y Alcaldes, de quadra: & de quibus causis cognoscere possint eius auditores, & de eorum iurisdictione agitur in toto tit. 2. lib. 3. Recopil. Qui iudices in
51 prima instantia similiter cognoscunt de casibus curiæ vicinorum, de los lugares de señorio y abbadengo, que caen en el suelo de Seuilla, vt in. l. 43. capit. 10. tit. 2. lib. 3. Recopil. & per viam appellationis cognoscunt de causis ciuilibus, de quibus in prima instantia cognouerant iudices ordinarij illius ciuitatis & sui territorij. l. 1. tit. 2. lib. 3. Recopil. dũ modo causæ ciuiles excedant summam
52 decem milliũ marapetinorum, alioqui si minoris summæ fuerint apud Decuriones illius ciuitatis erunt tractandæ. l. 3. eiusdem tit, & libri. Similiter per viã
53 appellationis cognoscunt de causis pecuniarijs fraternitatis excedentibus summã sex milliũ marapetinorum. l. 4. eius-
54 dem titu. & libri. & in causis criminalibus fraternitatis appellandum erit ad iu

dices

dices maiores illius ciuitatis, qui dicũtur Alcaldes maiores, vt in dict. l. 4. di-
54 citur: in cauſis verò ciuilibus fraternitatis, quæ fuerint minoris quantitatis ſex millium marapetinorum, appellandũ erit ad eos, quos determinat. l. 49. &
55 50. tit. 13. lib. 8. Recopi. Pari modo per viam appellationis cognoſcunt prædicti Auditores, de las ſentencias de los juezes Alarifes, y de Meſta, y otros juezes de la dicha ciudad y ſu tierra: las quales ſolian yr a los Alcaldes maiores de la dicha ciudad, vt probat. l. 5. ti-
56 tu. 1. lib. 3. Recopil. Cognoſcunt etiã per viam appellationis de ſententijs latis ab auditoribus audientiæ Canariæ, quando cauſæ ciuiles exceſſerint ſummam trecẽtorũ milliũ marapetinorũ, & in criminalibns fuerit inflicta pœna mortis naturalis, vt probatur in. l. 42. ti. 2. lib. 3. Recopilatiõis. iũctis legibus. 2.
57 &. 3. tit. 3. li. 3. Recop. Præterea cognoſcunt de cauſis eccleſiaſticis, per viam violentiæ ad eos delatis à iudicibus eccleſiaſticis illius ciuitatis, & ſui territorij, non verò ab alijs iudicibus eccleſiaſticis reſidentibus extra ciuitatem Hiſpalenſem, & eius iuriſdictionem, vt probatur in. l. 7. titu. 2. lib. 3. Recopil. & in toto illo titu. latè agitur de eorum iuriſdictione, vbi in. l. 43. præſcribitur eis nouus ordo procedendi in cauſis corã
58 eiſdem agitandis. Creauit etiam idem Rex aliam audientiam Canariæ, & in illis ſeptem inſulis adiacentibus, cuius Auditores in prima inſtantia cognoſcunt de caſibus curiæ, & de cauſis eccleſiaſticis per viam violentiæ ad ipſos delatis: & per viã appellationis cognoſcunt de cauſis ciuilibus non excedentibus ſummam trecẽtorũ milliũ marapetinorum, à quorum ſententijs in gradu appellationis latis, nõ poterit ad audientiam Hiſpalenſem appellari, ſed ad ipſoſmet erit ſupplicãdum: neq; in cauſis criminalibus vbi pœna mortis naturalis inflicta non fuerit ab eis appellandum erit, vt probatur in. l. 2. 3. 4. &. 14. cum alijs titu. 3. lib. 3. Recopilat. quo in loco agitur de iuriſdictione illius audiẽtię. Creauit idem Rex alios iudices, qui
59 dicuntur Alcaldes maiores de los adelantamientos, de quibus in titu. 4. lib. 3. Recopila. & alios, qui dicuntur Alcaldes de ſacas, de quibus in titu. 12. lib. 3. Recopil. & alios, qui nuncupantur Alcaldes entregadores de las cañadas y meſtas, de quibus in tit. 14. libr. 3. Recopil. & alios, qui dicuntur Alcaldes de las caſas de la moneda. De quibus in. l. 1. &. 2. cap. 2. &. 3. in. l. 3. titu. 20. libr. 5. Recopil. & alios. qui appellantur Alcaldes de las Ataraçanas, de quibus in. l. 3, tit. 24. lib. 9. Recopilat. Sunt & alij iudices, qui nuncupantur Alcaldes de la hermandad, de quibus in titu. 13. lib. 8. Recopil. Sunt præterea alij qui dicuntur Aſsiſtentes, Correctores, iudices ſyndicatores, Ordinarij, & delegati, de quorum iuriſdictione agitur in tit. 5. cũ tribus ſequentibus lib. 3. Recopil. Sunt deniq; alij plures magiſtratus, quos recenſere longum eſſet.

60 Extraordinarij iudices dicũtur, Delegati, Arbitri iuris, Executores, & qui ex ſacra iuſsione & forma ſunt dati, de quibus latè agit Alciat. in Rub. extra de officio ordinarij, à num. 6. qui iudices propriam iuriſdictionem nõ exercent, ſed ſibi commiſſam ab habente poteſtatem, ideoq; extraordinarij dicũtur.

61 In quibus omnibus magiſtratibus, iudices tam ordinarij quàm extraordinarij creandi, debent eſſe literati, ita vt ad minus per ſpatium decem annorũ operam dederint iuri canonico, aut ciuili: ſintq; ætatis. 26. annorũ, iuxtà tex. in. l. 2. tit. 9. lib. 3. Recop. per quam declaratur. l. 5. tit. 4. par. 3. &. l. 3. tit. 9. li. 3. Recopil. & quod ſpecialiter relegerint leges huius Regni, iuxtà tex. in. l. 4. ti. 1.
62 lib. 2. Recop. Et quod habeant iuriſperitiam, & cauſarum experientiam: in quibuſcũq; enim magiſtratibus gerendis.

dis, experientia summè est necessaria, vt iud. l. 1. §. sed cum sit necessarium. de Iustiniano. C. confir. & in Anthentico, de iudicibus. in princ. versic. non enim collatione. 6. & in l. 3. tit. 4. part. 3. ibi, E quié ayan sabiduria para juzgar los pleytos derechamente por su saber, o
63 por vso de luengo tiempo. Imò iudex, qui non sit nimis iurisperitus magistratui præficiporerit; dummodò causarũ experientiam habeat, vt probat text. in l. certi iuris. C. de iudicijs, & in l. expertes. C. de decurionibus. lib. 12. & firmat glo. in cap. suscitatus. extrà, de rescript. Bernardus Diaz in tractatu, de doctoribus. q. 12. volum. 6. Diuersorum Doctorum. & Matienzo in dialogo relatoris. 3. part. capit. 9. num. 5. alioquin qui
64 non ita doctus, aut expertus officium iudicandi susceperit, litem suam faciet, si per imperitiam malè iudicauerit, & parti ad interesse tenebitur, vt pbat text. in princ. de obligatio. quæ ex quasi delicto, & in l. si iudex. ff. de varijs & extraordinarijs cog. quibus conuenit. l. 24. tit. 22. par. 3. nisi circa Legem
65 difficilem lapsus fuerit, quia tunc à condemnatione interesse excusabitur, vt firmat glo. in princ. Instit. de oblig. quæ ex quasi delict. verbo, Videbitur. recepta à Barto. in. l. 2. num. 4. C. de pœna iud. qui malè iudi. & Iaff. in l. Gallus. in
66 princ. ff. de lib. & postum. & quando articulus esset valde difficilis & arduus, tunc iudici parcitur, vel saltem minus punitur, secundum Bald. l. mãcipia. C.
67 seruis fugit. Quinimò si iudex adhibuerit debitam diligentiam, & per se processum examinauerit, nil de necessarijs omittendo, & postmodum aliud de iuris subtilitate apparuerit, ad aliqd non tenebitur, secundum Andr. de Isernia, in cap. vnico. de controuersia inter dom. & empt. col. pen. quem sequitur Grego. Lupus in. d. l. 24. verbo, Daño,
68 Aut si defendens doctrinam sui præceptoris errauerit, exẽplo Casij Iurisconsulti quem refert Iulianus in. l. dicere. §. Cassius, aliàs Sabinus. ff. de arbitr. Panorm. c. 1. de postulatione præla. n. 25. & Auiles in cap. prætor. c. 1. §. y fiel. & cap. 20. & 22. Nos tamen, & si laudabile iudicemus discipulũ defendere opi-
69 nionem sui magistri, tamen obid censemus, non esse recedendum à communi Doctorũ quãdoquidè hoc longè melius & tutius sit, argum. tex. l. vnica ibi, Crebrior opinio est. ff. de offic. quæst. & in prin. Instit. de hæredib. instit. &. c. nouimus. de verb. signifi. nam minimè sunt mutanda quæ à maioribus nostris
70 les, vbi suprà. in dict. c. 1. num. 15. Insuper si propter imperitiam protulerit sententiam nullam, ad damna & expẽsas tenebitur. secundùm Bartol. in. q. 9. incip. Iudex. & Auiles. d. cap. 1. §. a las partes. num. 15. & Bernard. Diaz in Re-
71 gul. 363. versic. 2. declara. Cæterùm si propter malitiam, vel dolum, precibus, vel pretio corruptus male iudicauerit, tenebitur ex maleficio: & in causis ciuilibus, vltra infamiam, quàm incurrit amittit potestatem iudicandi, & parti læsæ in tãtundem, & ad omnia damna, & expensas, quas prætextu iniustitiæ pars læsa in iudicio iuraverit, tenetur, per tex. in l. si. C. de pœna iudi. qui mãlè iud. l. si filius fami. §. si iudex. ff. de iud. & in authentic. nouo iure. C.
72 de pœna iud. & in l. 52. titu. 14. part. 5. & l. 24. tit. 22. p. 3. in criminalibus causis eandem pœnam, quam innocenti imposuerit, substinebit, & confiscatis suis bonis in exilium perpetuum mittetur, iuxta text. in l. 25. tit. 22. par. 3. & in l. 5. tit. 9. lib. 3. Recopil. tradit Auiles vbi suprà, cap. 1. §. fiel. n. 10. & Auend. in Tract. de mandatis Regis exequendis. cap. 2. nu. 2. versi. siquidem, & Ma-
73 tiezo in dialog. 3. p. c. 33. n. 6. & in foro conscientiæ iudex dolo, vel culpa malè

lè iudicans tenetur parti læſæ ad totale intereſſe, vt probat text. in cap. ſi quis dixerit. & in cap. qui rectè. & in cap. licèt. 11. q. 3. iuncto text. in cap. fi. de iniurijs & firmat Caietanus in ſumma. verbo, Iudicis peccata. Auguſt. Beroi. in Rubri. extrà, de appella. num. 91. Soto lib. 3. de iuſtit. & iur. q. 4. arti. 2. Nauarr. in Manua. cap. 25. num. 12. & Couarr. in reg. peccatum. 2. part. §. 3. num. 1. de regul. iur. in. 6.

74 Aduerte tamen officium iudicandi pluribus prohibitum eſſe, quorum mẽtio fit in. l. cum prætor. §. fi. & in. l. cum furioſus. & in. l. cœcus. & in. l. 51. longius. ff. de iudic. quibus iuribus. conuenit de iure regio. l. 4. titu. 4. part. 3. vbi Grego. Lup. & tex. in. l. 7. &. 8. tit. 9. lib. 3. Recop. & tradit Didac. Perez in. l. 2. &. 3. tit. 15. lib. 2. Ordinamenti.

75 Ex ſuperioribus apparet, plures eſſe iudices, atq; magiſtratus diuerſos: vnde cùm actor ſequi debeat forum rei, vt probat tex. in. l. iuris ordinem. C. de iuriſd. omnium iudic. & in cap. cum ſit generale. de foro compet. in. l. 23. tit. 2. part. 3. & in. l. 8. &. 9. titu. 3. lib. 4. Recopil (quem forum pluribus modis vnuſquiſq; ſortiri poteſt, vel ratione rei ſitæ, quæ petitur, vt in cap. ſanè. de foro compe. vel ratione originis, vel ratione domicilij, vel ratione beneficij, vt in cap. fi. de foro compet. vel ratione contractus, vt in cap. dilecti. de foro compet. vel etiam ratione delicti. vt in cap. cum ſit generale. eod. titu. & latè docet glo. in. l. hæres abſens. §. perinde. verb. 77 Debebit. ff. de iudic.) oportebit actori iudicem competentem ipſius rei eligere, coram quo ipſum reum conueniat: qui reus ſi iure cõmuni vel ſpetiali diuerſos iudices habuerit, tunc actor ad actionem intentandam eligere poterit quem maluerit, vt probat text. & ibi, Doctores in. l. vlt. C. de iuriſd. omnium iudic. & text. in. l. cum clericis. vbi Bal. in nu. 1. C. de epiſc. & cleri. gloſ. & Doctores in. l. vlti. C. vbi in rem actio. glo. in cap. cum dilecti. de foro compet. Roman. in cõſil. 412. Matthæus de Afflict. in deciſionibus Neapolit. deciſ. 257. & in conſtit. libr. 1. Rubric. 37. num. 18.

78 Quo fit quòd intentans remedium. l. diffamari. C. de ingenu. & manumi. adire debeat iudicem ipſius diffamati, vt cum pluribus reſoluit Couarru. libr. 1. Variarum. cap. 18. num. 4. &. 5. Tamen

79 ſi plures iudices diffamato competant de iure communi, & coram iudice ab eo electo prædictum remedium pronat, Actor petere poterit cauſam remitti ad alterum iudicem rei, nam tunc electio actori datur, ex ſupra reſolutis & in ſpetie reſoluit Couarr. verſic. ſuprà, num. 6.

80 Conſiderabit etiam Actor, an ex aliquo priuilegio ad ſuum proprium forum trahere reum poſsit, vt in Audientia ſcholaſtica Salmantina, & in alijs huiuſmodi: vel, an hoc ius ſibi competat ex conſuetudine, vt in audientia epiſcopali Salmantina, & in ſimilibus, vbi clerici ex conſuetudine præſcripta, laicos conueniunt, quod fieri poteſt, vt probat tex. in cap. ſi clericus laicum. de foro comp. Præterea aduertat actor, an caſus ſit ex ijs quorum cognitio ad iudicem eccleſiaſticum ſpectet, quorum meminimus in procœmio. 2. Tomi huius operis, in. 1. præludio, de quibus iudex eccleſiaſticus cognoſcit: nam tunc eundem eccleſiaſticum adire debebit.

81

82 Aduertet inſuper actor, an caſus ſuper quo reum conuenire debet, ſit curiæ necne, &, an vtiliùs ſit reum coram iudice ordinario inferiori conuenire, vel coram Auditoribus regalibus, de quibus caſibus curiæ, quos vulgo Caſos de corte dicimus, fit mentio in. l. 5. titul. 3. part. 3. & in. l. 21. tit. 5. lib. 2. Recopil. & in. l. 8. cum tribus ſequent. titu. 3. libr. 4. Recopi. & in. l. 11. tit. 5. lib. 2. Recop. & apud Couar. in pract. quæſt. c. 6. &. 7.

83 Deniq; actor conuenire debet reum coram

coram ſuo iudice competēti, alioquin ſi ad incompetentem trahat, proceſſus nullus erit, vt probat text. in l. 1. C. ſi à non competent. Iudice, & in cap. at ſi
84 clerici, de iudic. Quæ exceptio nullitatis ex defectu iudicis competentis, quocunq; tempore, & in quacunq; parte litis opponi poterit, ſecundùm gloſ. ſi. in Clemen. 1. de ſequæſt. poſſeſ. quã ſequitur Paulus in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudica. & Hippolyt. in ſingul. 78. & Couarr. in pract. queſt. cap. 25. nu. 4.
85 Ex qua reſolutione intelliges text. in l. 2. titul. 17. lib. 4. Recopil. dum probat nullitatem ſententiæ opponēdam eſſe intra ſexaginta dies, vt intelligi debeat niſi opponatur exceptio nullitatis ex defectu omnimodæ incompetentiæ: nam talis exceptio quocunq; tempore opponi poterit, vt ſuprà diximus, ſecundum Couar. in practi. quæſt. ca. 25. num. 4.

Ex Secundo Tempore.

SVMMARIA.

1 REVS extraiudicialiter prius ab actore monendus ex vrbanitate: & non ex iuris neceſsitate.
2 Interpellatio extraiudicialis efficit, quòd reus condẽnetur in expenſis primæ citationis, & ſi compareat, & confiteatur debitum.
3 Limitantur glo. verb. Rationabili. in cap. querela. de procura. & in cap. honoratus. glo. magna. 74. diſtinct. & in c. 1. de dolo & contum.
4 Filiusfamilias patrem, & quilibet actor quẽcunq; aſcendentem vt conuenire valeat, à iudice veniã prius petere debet.
5 Filiusfam. etiam cum venia iudicis patrẽ conuenire non poteſt, niſi in quibuſdam caſibus, & tunc venia à iudice petita.
6 Filius emancipatus veniam petere debet, vt parentes ſuos conuenire valeat.
7 Sunt plures perſonæ quæ abſque venia conueniri nequeunt.
8 Gener ſocrum abſque venia conuenire non poteſt, etiam affinitate diſſoluta.
9 Intellectus ad l. cui eorum. §. affinitate. ff. de poſtu-
10 Quòd monachus contra abbatẽ agere valet nulla petita venia contra Archid. verius eſt.
11 Qui ſine venia agere nequeunt, ſi eam non petant, de iure communi pœna. 50. aureorum, & de iure regio pœna amiſſionis cauſæ puniantur.
12 Qui ſine venia agere non poſſẽ ea non petita agit, et ante litẽ conteſt. pœnitet, vel vocati non comparuerint inuiti, liberatur à pœna.
13 Nulla præcedente partis citatione, venia ad agendũ concedi poterit.
14 Forma petendi veniam ad agendum, & aliquem conueniendum.
15 Filiusfamil. qui aliquem extraneum ſuper aduentitijs conuenire vult patris conſenſum exigere debet.
16 Quando filiusfami. agit ſuper aduentijs cum conſenſu patris, libellus concipiendus erit in eiuſdem patris perſona, cum qualitate legitimi adminiſtratoris.
17 Vt filiusfam. extraneum conuenire poſsit ſuper aduentitijs, in quibus pater vſufructu caret, patris cõſenſu opus eſt, contra Otonem, & alios.
18 Patre abſente, filiusfami. maior. 25. annis, abſque eius conſenſu in iudicio eſſe poteſt.
19 Forma concipiendi libellum, quando filiusfami. aliquid petere, vel aliquem ſuper aduentitijs conuenire vult.
20 Filiusfami. quando ſuper Caſtrenſibus vel quaſi, vel ſuper beneficialibus, aut ſpiritualibus actionem intendere vult, patris conſenſus neceſſarius nõ eſt: & in propria & non patris perſona libellus concipiendus erit.
21 Quia minor curatorem habens in iudicio comparere non poteſt, libellus in curatoris perſona concipiendus erit.
22 Minor abſque curatoris, aut patris conſenſu in iudicio ſtare poteſt in beneficialibus, aut ſpiritualibus, & alijs caſibus relatiuè congeſtis: in quibus ſi deciatur, reſtitui poterit.
23 Si minori deſit curator aut tutor: ei à iudice ad litẽ dandus eſt alius quem maluerit.
24 Minor qui abſque tutore, aut curatore litem intendit, compelli poterit ad patris inſtãtiam tutorem aut curatorem ad litem aſſumere: alias iudicio repellendus.
25 Minor cauſatiue & non præciſè curatorem ad litem accipere aſtringitur.
26 Curator ad litem ſatisdare debet.
27 Mulier coniugata antequam contra aliquem experiatur, veniam & expreſſam mariti ſui licentiã conſequi debet, nec tacita ſufficiet, contra Ciſuen. & Gome.
28 Quando ex. l. diſpoſitione alicuius licentiam ad aliquem

quem actum exigitur, expressa opus est, & non tacita.

29 Licentia mariti, vt mulier agat nunquam ex temporis diuturnitate præsumitur, nisi tantum temporis effluxerit, cuius contrarium in mortalium memoriã non cadat.

30 Licentia danda à marito vxori sufficit testibus probari.

31 Licentia præstanda à marito, vt vxor agat ab excõmunicato non præstanda.

32 Præscriptionem contra coniugatã matrimonio constante currere, substinet autor contra alios.

33 Præstita licentia à marito ut vxor agat sufficit vsq; ad executionem sententiæ.

34 Maritus ratum habere potest gestum ab vxore sine licentia in iudicio, si ratificet antequam nullitas ab aduersario opponatur.

35 Maritus ex causa compelli poterit vxori licentiam præstare, vt agere valeat.

36 Marito absente, qui non speratur de proximo venire, causæ cognitione præcedente poterit eius vxori à iudice præstari licentia agendi.

37 Vt iudex licentiã præstare post vxori agere volenti propter mariti absentiam sufficit, quòd absit à loco in quo est agendum, nec opus est absit à territorio contra Auend.

38 Consideratio ad.l.59.Tauri, quæ est l,6.tit.3.lib.4. Recopil.

39 Iudex potest agendi licentiam vxori præstare eius marito muto, aut furioso existente, qui loco absentis habetur.

40 Forma petendi licentiam agendi ab vxore, agere volente in mariti sui absentia, aut quando mutus furiosusue fuerit.

41 Mulier agere volens contra maritum vergentem ad inopiam, nulla licentia eius aut iudicis petita, experiri iudicio poterit.

42 Agens contra maiorem in eius personam, contra minorem habentem tutorem, aut curatorem in eorũ, & minoris personas, citationẽ, & petitionẽ formare debet.

43 Processus gestus cum minore, absque tutoris, aut curatoris autoritate nullus est.

44 Minori cõparenti in iudicio sine tutore, aut curatore dandus est curator ad litem, qui curator satisdare tenetur.

45 Agere volens contra ciuitatem, capitulum, collegium, aut quancũq; vniuersitatem, in eorum procuratorem tendat actionem & non in singulas personas vniuersitatis.

46 Libellus licèt possit concipi contra ciuitatem, aut quancunq; vniuersitatem, si ab ea mittatur procurator, aut syndicus responsurus cum eo lis agitari valet.

47 Etiam si solus syndicus vniuersitatis proea compareat citatus, valida erit sententia.

48 Si actori competat aliqua actio in aliquem defunctum, antequam agat, petat hæredes defuncti, vel adire, vel hæreditatem repudiare intra definitũ aliquod tempus.

49 Forma qua petitur, quòd defuncti hæredes, adeant vel hæreditatem repudient.

50 Ad petitionem creditoris defuncti iudex assignat arbitrio suo terminum hæredi defuncti, vt adeat, vel repudiet, qui ter contumacia incusata habetur pro adeũte, vel repudiante, quòd sibi deterius fuerit: & tunc contra ipsum agitur.

51 Hæres contumax in adeundo, vel repudiando habetur pro repudiante, vel adeunte quo ad creditores, ad quorum petitionem terminus sibi fuit præfixus, non quo ad alios.

52 Hæredi petenti tẽpus iuris sibi dari ad acceptandũ, vel repudiandũ dari potest annus, si à principe impetretur, & si ab alio nouem menses statuuntur.

53 Tempus nouem mensium iure hæredibus concessum vt repudient, vel adeant coarctari à iudice potest intra tempus centum dierum, & non vltrà, ad hoc, vt hæres pro adeunte, vel repudiante habeatur: sed vt hæreditati curator detur, ad respondendum creditoribus breuius tempus statui potest.

54 Vnde emanauerit praxis, quòd iudex assignet aliquem terminum, vt quis adeat, vel repudiet, & quod non adeunte, vel intra terminum non recusante hæreditatem, aduersus eum intententur actiones: & si recusauerit, quòd sequentes in gradu requirantur, & nemine adeunte, curator bonis detur contra quem actiones dirigantur?

55 Quoties maritus hærésue eius aduersus vxorem vel hæredẽ eius agere intentat petat priùs bona quæsita constante matrimonio acceptari, vel repudiari intra breue temporis spatium.

56 Si reus conueniendus absens sit in locis remotis, aut captus ab hostibus, suis bonis defensor dandus est, in quem dentur actiones, præhabita informatione absentiæ, captiuitatis, debiti, & quòd bona illa ad absentem spectent.

Secũdum Tempus,

De præparatorijs ante Citationem.

POST QVAM Actor deliberauerit coram quo iudice suum aduersarium conuenire debeat, oportebit, eundem & eius

& eius aduocatum ſequentia attẽdere.
1 Primò quòd extraiudicialiter reum admoneat, vt probat tex.in.l.quidam Hiberus.ff.de ſeruitut.vrbano.prædio. & in.l.debitores. C. de pignor. quæ tamẽ admonitio de neceſsitate iudicij non eſt ſed potiùs ex quadam vrbanitate, ſecundùm gloſ.in cap.licèt Heli. verb. Inſcriptio.extrà,de ſimonia. & gloſ.in dict.l.debitores. Et hunc eſſe communem intellectum. d.l. quidam Iberus. teſtantur Angel.num.11. & Iaſſ.n.41. in.§.ſic itaq;.Inſtit.de actio.Panorm.& Feli.in.c.2.de accuſatio. Quanuis text. ille hoc non probet vt aduertit Duare-
2 nus lib.2.diſputa. cap.28. Hæc tamen interpellatio extraiudicialis vtilis erit, quia ea præcedente reus condemnari poterit in expenſis primæ citationis, licèt ad iudicium veniens fateatur debitum, quanuis ab actore non petantur, ſecundum Bald.in.l.non ignoret.C.de fructibus,& lit.expenſis.Bal. & Salice. in.l.properandum. §.ſinautem. C. de iudit. Iaſſo. in.l. certi condictio.col.1. ff.ſi cert.peta. Deci.in.l.qui in alterius. num.9. ff.de reg.iur. & Didacus Perez in Rub.tit.1.libr.3. Ordinam.quæſt.6. & Rebufus in. 3. Tomo ad leges Gall.
3 tit. de expẽſis,ex quibus limitatur glo. in cap.querelam. verb. Rationabili. de procu.& glo.magna. in ca. honoratus. 74.diſt.& glo.in cap.1.de dolo & contum.afferentes, citatum comparẽtem in termino, non teneri ſoluere expẽſas primæ citationis,vt non procedant dictæ gloſſæ quando prius extraiudiciali ter eſſet interpellatus. Quinimo ex parte actoris præſumitur hanc denunciationem extraiudicialẽ reo factam fuiſſe ac proinde reum arctari ad probandum ſibi denunciatum non fuiſſe aliàs teneri ad expenſas vſq; illud tẽpus factas,ita colligit Romanus ex text. in. l. in fideicõmiſsi.in prin. verſi. Tametſi. ff.de vſuris & fruct. ibi, in notab. 397. & verba illius legis notat Barto. ibi, & Florianus ponderat ad materiam. d.l. quidam Hiberus. & hoc corollarium tenet idem Romanus in ſingulari.396. Sequitur Felin.cap.non eſt, in fin. cap. quoniam contra.n.15.& ibi Decius de probat. Hipolyt.l. patre vel marito.n. 43.ff.de quæſtionib. Sed in pũcto iuris crederem contrariam ſententiam veram eſſe : imo quòd non præſumatur interpellatio,niſi probetur:quę opinio primo probatur ex iuris regulis quæ arctant ad probandam qualitatem deductam.iuxta.l.2. ff.de probat. tradit Hipolyt.in Rubric. C.de probat.nu.437. Secundo facit. l. ſi ex legati cauſa. ff. de verborum oblig.ibi ſi interpellatio, ſi naturam adiectionis conſideremus. Tertio facit, quia reſultaret iniquitas cum reus obligaretur ad probandam negatiuam quòd impoſsibile eſt ſecundù Felin.cap.nouit.de iudi. nec obſtat text.dict.l. in fideicõmiſsi. quia loquitur in actione ex teſtamento in qua nõ eſt neceſſaria interpellatio, & ſic non requiritur probatio denunciationis, ſecundum Bar.l.ſi hæres.ff.de eo q̃ cert. loco.Iaſ. §.actionum.Inſtitut.de actio.
4 Secundo aduertat Actor, ſi ſit filiusfamilias,& conuenire velit patrem, matrem, vel alios aſcendentes vtriuſque ſexus in infinitum,q̃ imprimis veniã à
5 iudice petat:licèt enim filiusfamil.non poſsit etiam cum venia ſuos parentes cõuenire,vt probat tex.in.l.lis nulla.4. ff.de iudic.& in.l.fin.C. de in ius voca. & in.l.2.tit.2.part.3. & in.l.11.titu.17. par.4. Tamen in pluribus caſibus congeſtis per.glo.in. d.l.lis nulla. & glo.in cap.fi.verbo, Regulariter. de iudic.lib. 6.& Crego.Lupum.in dict.l.2.&.3.ti. 2. part. 3. bene poterit eos conuenire, dummodo priùs veniam à iudice petat,iuxta gl.in.§.pœnales.verbo, Cum hic.Inſtitu.de actio.& glo.in.l.adoptiuum.verbo,Vocari. ff.de in ius vocan. quarum opinionem dicit communem Iaſſ.in.d.§.pœnales.nu.87. Quinimo

filius

6 filius emancipatus eandem veniam petere tenebitur quoties ſuos parẽtes cõ uenire voluerit, vt probat text. in. l. 4. verſi. prætor. & in. l. adoptiuum. §. 1. ff. de in ius vocan. & in. l. fi. C. de in ius vo ca. & in. l. 3. tit. 2. p. 3. & in. l. 4. tit. 3. p. 3. & ita pro regula conſtituit cũ pluribus ampliationibus, & limitatiõibus Soci. in regul. 244. Hipol. in ſing. 613. Rode ri. Suarez. in. l. 9. ti. 11. li. 1. For. Horoſi. in. l. quique litigãdi. num. 3. ff. de in ius. voca. & Petrus Dueñas in Regul. 351.

7 Sunt plures alij, qui abſq; prædicta venia conueniri nequeunt, quorum meminit text. in. l. 4. §. prætor ait. ff. de in ius voca. & alijs legib. illius tit. & in. l. 2. titu. 2. part. 3.

8 Præterea ſocer, & ſocrus à genero con ueniri non poſſunt ſine dicta venia, ſecundum gloſ. receptam communiter ex Alex. ibi. num. 1. in. l. generaliter. ff. de inius voc. vbi Alexand. firmat idem obſeruandum eſſe, etiam affinitate diſſoluta, per text. in. l. penult. C. de iure doti. Cui opinioni non obſtat text. in. l.

9 cui eorum. §. affinitate. ff. de poſtul. quatenus probat affinitate finita, eius effectus cẽſeri finitos: nam illud procedit, quãdo effectus conſiſteret in aliqua vtilitate abſq; reuerentia: cæterùm ſi in aliqua reuerentia cõſiſteret, affinitate diſſoluta, eius effectus non ceſſarent, ſecundum Ange. & Alex. in dict. l. generaliter.

10 Rurſus monachus ſuum Abbatẽ conuenire non poterit, niſi petita prius venia, vt firmat Archid. in cap. cum paſtoris. 2. q. 7. in hoc tamen caſu verior opinio eſt, veniam non eſſe neceſſariam, vt docet Innocen. in cap. cum. P. de accuſat. & ſequitur Panor. in cap. ex parte. n. 6. de accuſat.

11 Et aduerte, ꝙ ſi aliquis ex ſupradictis, qui veniam tenentur petere conuenerit aliquem in iudicio, erit puniẽdus de iure communi pœna quinquaginta aureorum, vt probat text. in. l. in eum. ff. de inius vocan. & §. fin. Inſtit. de pœ. temere litig. & not. glo. in. §. pœnales. Inſt. de act. verb. In eum. & ibi Miſinge rius à nu. 29. & Iaſ. à nu. 43. & de iure regio punitur pœna amiſsionis cauſæ, vt in. l. 14. tit. 2. p. 3. à qua pœna liberabi-

12 tur, ſi ante litem conteſtatam pœnituerit, & ab inſtantia receſſerit: vel vocati non inuiti comparuerint, nil opponendo contra vocantem, ita tenet gloſ. in dict. §. pœnales. verbo, In ius vocaſſet. & ibi Iaſ. nu. 85. per tex. in. l. quanuis. ff. de in ius vocand.

13 Aduerte inſuper, ꝙ ad hanc veniam concedendam citatio partis non requiritur, vt docet Bald. in. l. ea quæ. C. quo modo, & quando iud. col. fi. & in. l. ſed ſi hac. §. prætor ait. ff. de in ius vocan. & Maranta de ordine iudic. 6. p. memb. 1. in. n. 8. ſed erit petenda modo, & forma ſequenti in principio libelli.

Illuſtre Señor.

14 FVlano, con licencia q̃ ante todas coſas a. v. m. pido, y ſiendo me concedida, o injuſtamente denegada, como mas aya lugar de derecho parezco ante. v. m. y pongo demanda contra fulano mi padre, legitimo: y contando el caſo della, Digo que aſsi es. &c.

Et ita erit de reliquis dicendum mutatis mutandis.

15 Cæterùm ſi filius familiàs cõuenire velit alium extraneum, non parentem ſuper bonis aduentitijs, in quibus pater vſumfructum habet, non poterit in iu-

iudicio esse absq; consensu patris, vt in l.fi.§.necessitate.C.de bonis quæ liber. & in.l.7.tit.2.par.3.& ibi Gregor. Lupus in glo. 1. & Socinus in Regul.195. ideoq; tunc libellus erit concipiendus in persona patris cum qualitate legi-
16 timi administratoris. Quinimo si extraneus esset conueniendus à filiofamiliàs super bonis aduentitijs, in quibus pater nõ habet vsumfructum, vt in spetie text. Authen. excipitur, & Authen.
17 idem. C.de bonis quæ liber. absq; consensu patris non posset filius in iudicio esse, secundum gl.in.l.fi. versi. Necessitate.C.de bonis quæ.lib.verbo,Imponenda.quam dicunt communiter receptam Bart.& Bald. num.9.ibi,& verio rem & tutiorẽ appellat Ioan. de Imol. l.fi.§.1.ff. de verb.obliga. & Asinius in praxi.§.18.cap.1.num.3. Pro qua opinione facit tex.in cap.fin.§.huiusmodi. de iudic.libr.6. &.l.7.tit.2.part.3.dum illa iura indistinctè requirunt patris cõ sensum. Et ita existimo tenẽdum esse, & si oppositam sententiam imò consensum patris non esse necessarium, asserat Oto Doctor antiquus, relatus à glo.dict.l.fi.verbo. Imponenda. C. de bonis quæ libe. Bart. vbi Angelus dicit hanc esse veriorem opinionem: & cõmunẽ testatur Curtius in.l.1. C.qui admitti. nu.38.& Zucardus.n.68. & Sebastianus Bantius in Tract.de null.proceſſus. in Rubric.ex defectu inhabilita
18 tis.num.41. Quod tamen verum est nisi pater absens esset: nam tunc filiusfamiliàs maior vigintiquinq; annis poterit in iudicio esse,iuxta text.in.l.7.tit.2. part.3. Ex qua resolutione constat,q; in prædictis casibus libellus erit formãdus in persona patris,adiecta qualitate legitimi administratoris, quæ qualitas adijci debet, vt consuluit Barto. in.l.1. nu.2. C. de bonis maternis.& Felin.in cap.cum olim.col.4.de testibus.Et forma libelli erit in hunc modum.

Illustre Señor.

19 FVlano,como padre y legitimo administrador que soy de la persona,y bienes de fulano mi hijolegitimo,como mas aya lugar de derecho parezco ante. v. m. &c.

20 Sed si filiusfamiliàs velit extraneum conuenire super bonis castrẽsibus, vel quasi,vel beneficialibus, aut spiritualibus,tunc patris consensus non requiritur, & libellus in propria persona erit concipiendus, iuxta text.in.l.2.ff.ad Senatusconsul.Macedon.l.1.§.1.ff. de castrensi pecul.l. filiusfam.in princ.ff. de procur.l. si longius.§.1.ff. de iud.& text.cap.fi.de iudi.in.6. & tradit Greg. Lupus in.l.2.tit.2.part.3.& in.l.7.tit.2. par.3.in glos.1.& Sebastianus Bantius in Tract.de nullitate proceſſ. num.41. Rubric. ex defectu inhabilitatis. vbi à num.4. cum multis, plures personas, quæ in iudicio stare non possunt, congerit quem require qñ casus occurerit.

21 Tertio aduertat actor,quòd si sit impubes,vel pubes minor.25. ann. & tutorem,vel curatorem habeat, quòd libellus & petitio cõcipiatur nomine tutoris,vel curatoris:nam minor.25.annis,nõ habet personam legitimam standi in iudicio, vt probat text. in.l.1.&.2. C.qui personam legitim.&.l.7. &. 11.
22 titu.2.part.3. nisi pro rebus beneficialibus,vel spiritualibus voluerit comparere, quia tunc maior putatur, & super illis

illis absq; cõsensu patris,& tutoris, vel curatoris in iudicio experiri poterit, vt in cap. fi. de iudic.in. 6. & etiam in alijs casibus, quos congerit Panor.in cap.ex parte de restit.spoli. Et si in eisdem casibus decipiatur bene restitui poterit, vt docet Panorm. in dict. cap. ex parte.n. 16.& sequitur Couar. lib.1. Variarum resolu.cap.5. nu.8. sic intelligens text.
23 dict.c.fi.de iud.lib.6. At verò si tutorẽ, vel curatorem actor minor nõ habuerit, petere debebit à iudice, vt sibi detur tutor, vel curator ad lites, qui ei dãdus erit, quem ipse voluerit, vt probat text. in.l.qui habent. §. si pupillus.& ibi glo. ff.de tutellis. & in.l.13.titu. 16. part. 6.
24 Quinimo si absq; tutore, vel curatore in iudicio experiatur,& aduersarius petat, vt tutor, vel curator ad lites ei detur, compellendus erit etiam inuitus tutorem, vel curatorem accipere, alioquin non erit audiendus, cùm non habeat personam legitimam standi in iudicio, & processus & sententia contra eum lata esset nulla, vt probat text. in l.non ideo minus. C.de procurat.& firmat Angelus glos.fi.in.l.si longius.§.fi. ff.de iudi.ibi.putò quòd,vbi eam sequũtur Bart.Bald.& Paul.& Bancius, Tracta.de nullit.ex defectu inhabilitatis.n. 42.& Ange. in.§.1.num.4. Instit.de curat.pro cuius opinione est.l.13. tit. 16. part.6. Vnde constat, hunc minorem
25 causatiuè, & non præcisè cogendum esse, tutorem vel curatorem suscipere, hoc est, quòd si velit audiri in iudicio, tutorem vel curatorem accipiat, aliâs non audiatur: in quem sensum est accipiendus tex. in.l.3.§.si pupillus.ff.de tutellis. qui sibi videbatur contradicere.
26 Qui curator satisdare debet, vt resolui mus infrà in isto tẽpore in versi. Quinto aduerte.
27 Quarto attentat actor, quòd si sit mulier coniugata, & contra aliquem voluerit in iudicio experiri, tenetur prius veniam à marito impetrare, quia absq; licẽtia mariti in iudicio esse nõ potest, vt probat text.in.l.55. Tauri.quæ habetur in.l.2.tit.3.lib. 5. Recopil. alioquin processus, & omnia acta essent nullius momenti: quæ licentia expresè à marito præstanda erit, nec sufficiet tacita: vt putà si maritus præsens esset, tempore quo mulier in iudicio ageret, nec
28 maritus contradiceret. Nam quoties ex.l.dispositione licentia alicuius in aliquo actu requiritur, expresè & non tacitè erit præstanda, secundùm Bar. Angelum. Roma. & Imol.in.l.2.§.voluntatem.ff.soluto matri. Archid. & Ioan. Andr. in cap. Abbatem. de electione. lib.6.& est cõmunis opinio, teste Corseto, in singulari suo, in parte, Licẽtiæ. Decio in consilio.38. & eãdem tenent plures alij relati ab Anto.Gomez in. d. l.55.nu.5. & ab Auend. quos ipse ibi sequitur in declaratione.l.4. &.5.titu. de las exceptiones.libr.3. Ordinam.n.39. quanuis Cifuen.in dict.l.55.quæst. 14. & Anto. Gomez, ibi.nu. 5. oppositam sentẽtiam teneat, nempè tacitam licen
29 tiam sufficere. Nec talis licentia præsumitur, si actus reperiatur gestus à muliere coniugata, etiam ex diuturnitate temporis, nisi tantum tempus elapsum esset, cuius memoria hominum in contrarium non esset, vt resoluit Auend.
30 vbi suprà, num.41.&. 42. Non tamen requiritur, quod prædicta licẽtia in scriptis detur, sed sufficit testibus probari, vt tenet Montaluus in.l.41. Tauri.verbo, De la licencia. nam per epistolam, vel nuntium maritus hanc licentiam vxori dare potest, vt colligitur ex glos. l.si cum dotem.§.si patri.verbo, Oportet.ff.soluto matrim.text. l. honores.ff. de decurion.Bart.l.si filiusfamil. in fin. ff.de donat.notat Speculator in titu.de Actore.§.1.col.14.Bar.in.l.fi.§.necessitate.in fin.C.de bonis quæ liberis. quos sequit Cifuent. in.d.l.55. Tauri.q.9. & Roderic.Suarez in.l.13. tit. De las deudas.lib.3.Fori.versi. Quæritur vlterius.

31 Nec ſufficit ſi à marito excommunicato præſtetur talis licentia, vt tenet Bald. in l. 1. col. fin. C. de iuris & facti ignorantia.

32 Ex quibus ſequitur, quòd cum mulier coniugata ſit impedita agere, quòd matrimonio conſtante, cõtra eam non currat præſcriptio in ſuis bonis, etiam non dotalibus: per text. in l. in rebus. §. fi. C. de iure dotium. & facit Regula q̃ non valenti agere non currit præſcriptio, vt in l. 1. §. fin. C. de annali exceptione. & in Authen. niſi tricennale. C. de bonis maternis. vbi Pinelus à n. 42. prædictam regulam explicat, & pluribus ornat. Nihilominus tamẽ Ioan. Faber in l. 1. col. 2. C. de bonis maternis. oppoſitã ſententiam tenet argum. tex. in cap. conſtitutus. de in integr. reſtitu. præſertim q̃ in curia eccleſiaſtica potuit agere, & impedito currit tempus ſi non fecit diligentias de tollendo impedimento, vt in cap. fin. de electione. Cifuentes tamen in dict. l. 55. in fin. diſtinguit in hunc modum, videlicèt, q̃ contra talem mulierem in rebus dotalibus non currat præſcriptio, & ita intelligit. text. in dict. l. in rebus. §. fi. gl. 3. & Docto. in cap. cum non liceat. de prę ſcript. & conuenit. l. 8. tit. 29. part. 3. & idem eſſe in rebus donatis propter nuptias, quæ hodie Arrhæ dicuntur, reſoluit Rodericus Suarez in titu. de las arrhas. libr. 3. Fori. in. 1. l. & eum refert Gregor. Lupus. dict. l. 8. verbo, En dote. In rebus verò non dotalibus, inquit Cifuentes quòd præſcriptio contra eam currat, per text. l. velles necne. C. de reuocand. donat. Nec obſtat text. in dict. l. 1. §. fi. C. de annali except. nam reſpondeo, q̃ mulier in prę ſenti potuit agere cum licẽtia mariti, ad quam præſtandam erit compellendus, vt in l. 56. 57. Tauri. cęterùm in dict. l. 1. §. fi. filius familias non potuit agere impediente patria poteſtate. Sed quia cõgrua ratio differentiæ reddi non poteſt inter coniugatam, & filiumfamilias, cùm filius poſſit agere de licentia patris, & compellere patrem ad dandam ſibi licentiam, vt in l. fi. §. neceſsitate. C. de bon. quæ lib. ideo ipſe Cifuentes hoc reliquit cogitandum. Vnde Palatius Rubeus in dict. l. 55. Tauri. n. 21. & ibidem Doct. Caſtellus in glo. fin. verſic. Adde mulier. exiſtimant, præſcriptionẽ non currere contra talem mulierem, tam in bonis dotalibus, quàm in alijs quibuſcunq;, tum quia eſt impedita agere cõſtãte matrimonio, tum etiã quia ex alio capite cõtra cõiugatã præſcriptio non currit, ex eo quod eſt prohibita cõtrahere, & alienare, vt probatur in. d. l. 55. Tauri. & contra prohibitum alienare præſcriptio non currit: nam in alienationis verbo præſcriptio continetur, vt in. l. Alienationis verbo. ff. de verborum ſignific. & ita firmant gloſ. & Doct. in l. 1. C. ſi aduerſus vſucapio. Mihi autem magis placet opinio Ioannis Fabri, cui libenter adhæreo, exiſtimãs in praxi tanquam veriorem, & receptiorem admittendam fore, ex eo q̃ qui de facili impedimentum remouere poteſt adeũdo iudicem, vel alio modo, impeditus dici non poteſt, vt probat text. in l. qui poteſt. 135. ff. de regu. iur. & ibi notãt. gl. & Decius, tex. & ibi. Panorm. in. c. fi. de elect. optimus text. in l. quibus diebus. ff. de cond. & demõſtra. Ex quo idem colligunt Alberic. & Bald. ibi. Felin. Rubeus. & alij plures, quos refert & ſequitur Pinelus in Authenti. niſi tricennale. n. 48. C. de bon. mater. & ad idẽ eſt text. melior in l. ſed & fi. §. hęc clauſulæ. ff. ex qui cau. maio. ſed mulier coniugata de licẽtia mariti, vel eo recuſante adeundo iudicem, vt maritum compellat ad præſtãdam ſibi licentiam, poteſt eſſe in iudicio, & ſic illud impedimentum remouere, iuxta text. in l. 55. Tau. cum duabus ſequent. quarum deciſio innouata eſt. in l. 2. 3. & 4. tit. 3. lib. 5. Recopil. Ergo aduerſus eam

eam bene poterit præſcriptio currere in bonis non dotalibus, nec arrhalibus, cum poteſt facili negotio impedimentum remouere: ſic etiam contra filium familias currit præſcriptio in illis bonis, in quibus pater non habet vſumfructum, vel illi renũtiauit, quia licèt abſq; licentia patris non poſsit agere tamen cum illud impedimentum de facili potuit remouere per iudicis aditũ, vt patrem compelleret ad dandam ſibi licẽtiam iuxta ſpeciem text. in l. fi. §. neceſtate. C. de bonis, quæ liber. ideo contra filiumfamilias in illis bonis præſcriptiõ currit viuo patre, ſecundum Bal. in dict. Authen. niſi tricennali, ante numerum. 1. Bald. in l. 1. num. 21. C. qui admitti. Balb. Tractatu deſcriptio. 1. p. 6. partis. nu. 15. in princ. & plures alios, quos refert & ſequitur Pinelus, vbi ſuprà. num. 33. Vnde cõſtat, lapſum fuiſſe Cifuentem in dict. l. 55. Tauri. in fin. dum aſſeruit, rationem differentiæ cõſtitui non poſſe inter mulierem coniugatam & filiumfamilias, quaſi voluerit contra filiumfamilias non poſſe præſcriptionẽ currere in bonis, in quibus vſusfructus patri nõ quæritur, etiam ſi de licẽtia eius poſsit agere, & iudicem adire vt patrem compellat, cum tamẽ oppoſitum verum ſit, vt ſuprà reſoluimus. Nec huic noſtræ veræ opinioni obſtabit dicere contra reuerẽtiam marito, vel patri debitam videri, quòd iudicem adeant, vt maritum vel patrem cõpellat, iuxta ea, quæ notat Pinel. vbi ſuprà. n. 45. in fi. nam reſpondeo: quòd vxor & filiusfamilias hoc facere poſſunt ex permiſſu legis: atq; ideo eis licitum, & honeſtũ eſt, argum. l. grachus. C. de adult. Non etiam refragatur argumentum adductum ex dict. l. alienationis. verbũ, Nam reſpondetur, oppoſitã ſententiam veriorem eſſe, imò prohibita alienatione, non cenſeri prohibitam præſcriptionem, ſeu vſucapionẽ, ſecundùm Barto. in l. filiusfam. §. diui. num. 22. de leg. 1. cuius opinionem veriorem teſtatur Pinel. vbi ſuprà. n. 25. & opinioni Ioann. Fabri reiectis eius fundamentis expreſsè ſe ſubſcribit per plura fundamenta Roder. Xuar. in l. 3. tit. de las deudas. lib. 3. Fori. verſi. Quæro vlterius, vtrum. quo in loco ſatisfacit tex. in l. 1. §. ne autem. C. de anna. excep. quem etiam aliter, & nouè intelligit Pine. vbi ſuprà. n. 45. conſenſit ſatis huic opinioni Greg. Lup. in l. 8. tit. 29. par. 3. in gl. verb. En dote. dum quæres, an in bonis non dotalibus, nec arrhalibus mulieri cõiugatæ præſcriptio currat, ſe remittit ad Ioan. Fabr. & ad Panor. in c. 2. de conce. præb. vbi Panor. firmat impedimentum non excuſare eum, qui per aditum iudicis illud remouere potuit: hanc tamẽ opinionem Fabri limitat Roderic. vbi ſuprà, dict. l. 3. quando maritus eſſet ita ſæuus, & auſterus, quod præſumeretur manus violentas in vxorem inijcere, ſi eum ad iudicium traheret: cuius doctrinam ego intelligo veram, quando maritus ſolitus eſſet mulierem male tractare, & minas in executionem ponere, ex his quæ nos infra reſoluimus in. 3. tomo. c. 5. §. 4. num. 6.

33 Aduerte tamen, quòd ſi maritus in initio litis præſtitit prædictam licẽtiam vxori, non requiritur alia licentia, nec nouus conſenſus mariti ad prolationem ſententiæ, vel executionem eius, vt reſoluit Cifuent. in dict. l. 55. Tauri. quæſt. 15. per ea. quæ notant glo. & Docto. in dict. l. fi. §. neceſsitate.

34 Auerte etiam, quòd maritus poterit ratum habere omne actum in iudicio per eius coniugem abſque licentia, & validum erit, vt probat text. in l. 58. Tauri, quæ habetur in l. 5. titu. 3. lib. 5. Recopil. Quod intellige verum ſi ratificatio interueniat anteaquam exceptio nullitatis oppoſita eſſet per aduerſarium. vt tenet Cifuẽtes in dict. l. 58. in. 2. dubio.

35 Aduerte insuper, q̃ si necessitas exegerit, & maritus nõ uerit præstare vxori licentiam ad agendum, q̃ poterit per iudicem compelli præcedente causæ cognitione, vt dictam licentiam præstet, iuxta text. in l. 57. Tau. quæ habetur in l. 4. tit. 3. lib. 5. Recopil.

36 Rursus aduerte, q̃ si maritus sit absens, & non speretur de proximo venire, tunc iudex poterit prædictam licentiam vxori dare præcedente causæ cognitione, vt in l. 59. Tauri. quæ habetur

37 in l. 6. tit. 3. lib. 4. Recopil. & sufficit, q̃ maritus sit absens à loco in quo erit agendum, argum. text. in l. absentem, & in l. collegarum. §. 1. & in l. mulierum. §. fin. ff. de verb. signific. Nec erit necesse, q̃ absit à territorio iudicis, vt asserebat Auend. in declaratione l. 4. &. 5. tit. de las exceptiones. lib. 3. Ordina. n. 43.

38 versi. Quãdo. quia prędicta lex. 59. solummodò considerat, q̃ non speretur maritum de proximo venire, & ita si intra territorium sit impeditus tali impedimento q̃ nõ speretur de proximo venire iudex cum cognitione causæ legitimæ necessitatis, vel vtilitatis poterit prædictam licentiam concedere. Nec satisfacit dicere, intra territorium posse à iudice compelli: nam propter reuerentiã maritalem rationi consonum est, quòd mulier contra maritum non agat.

39 Aduerte præterea eandem licentiam posse iudicem coniugatæ concedere, quando maritus esset mutus, licèt præsens esset: vel quando esset furiosus: nam tunc loco absentis habetur, vt in l. sed si vnus. §. filiofamilias. ff. de iniurijs. & ita resoluit Auenda vbi suprà. num. 41. & in his casibus, quando iudex licentiam concedere potest, petitio erit formanda modo sequenti.

Illustre Señor.

40 FVlana, muger legitima de fulano, digo que yo tengo necesidad de mouer y tratar ciertos pleytos en juyzio contra fulano, y el dicho mi marido esta ausente deste lugar, y no espero que vendra tan presto: por ende a. v. m. pido que auida informacion de la ausencia del dicho mi marido, y de la necesidad que tengo de mouer los dichos pleytos, me mande dar licencia para los poder mouer y estar en juyzio, y hazer los demas autos necessarios para su buena expedicion: sobre que pido justicia, y el officio de v. m. imploro, y juro en forma de derecho. &c. que esto no pido de malicia.

41 Cæterùm si mulier coniugata velit agere contra suum maritum ad inopiã vergẽtem pro dote sibi restituẽda, vel pro alimentis, aut alia causa bene poterit in iudicio experiri, sine licentia mariti, vel iudicis, argum. eorum quæ notat glo. in l. fi. §. necessitate. C. de bonis quæ liberis. & in spetie firmat Alberic. quem sequitur Palac. Rubeus in Repe. cap. per vestras. §. 27. num. 1. &. 2. de donatio. inter vir. Segura in Repet. l. 1. §. si vir vxori. col. 2. ff. de adquir. possess. & Cifuentes in dict. l. 55. Tauri. q. 16. & ibi Anto. Gomez. n. 3.

42 Quintò aduertat actor, an experiri debeat cũ maiori vel minori. 25. annis: nã si maior fuerit reus, cõtra ipsum citatio & petitio erit formãda, si verò fuerit minor, habens tutorẽ vel curatorẽ tũc contra tutorẽ, vel curatorẽ, & ipsum minorẽ erit intentãdũ, iuxta text. in. l. 1. §. sufficit. ff. de adminiſt. tuto. vbi Bart. & Imol. in. l. cõtra pupillũ. ff. de re iudi. & probatur in. c. ſua. & ibi not. Decius, de appell. n. 1. alioquin proceſſus
43 geſtus cum minore abſque autoritate tutoris vel curatoris nullus eſſet, vt p̃bat text. in. l. clarũ. C. de auto. præſt. & in. l. acta. §. fi. & in. l. cõtra pupillũ. ff. de re iudi. & tunc debet dicere: Pongo demanda a Fulano, y a Fulano ſu tutor o curador. vel ſic. A fulano como actor, o curador q̃ es de la perſona y bienes
44 de Fulano. Cæterùm ſi minor contra quem actor velit agere, tutorẽ, vel curatorem non habuerit, citandus erit ad inſtantiã actoris, vt legitimè cõpareat reſponſurus actori: & ſi comparuerit ſine tutore, vel curatore, tunc actor petere debet, vt ſibi detur tutor ad litem: quo caſu dabitur etiam inuito, vt probat tex. in. §. item inuiti. Inſtitu. de curatoribus. & in. l. qui habẽt. §. ſi pupillus. ff. de tutellis. & in. l. 7. titu. 2. part. 3. & l. 13. tit. 16. p. 6. Qui curator ad litem datus ſtatim debet ſatiſdare, vt docet Bar. in. l. & ſi ſpecies. ff. rem pupilli. & Neuiza. in conſi. 17. n. 64. Alex. in cõſil. 122. tomo. 1. & Menoch. libr. 2. de arbitra. cent. 2. caſu. 50. nu. 25.

45 Sexto aduertat Actor, q̃ ſi agere velit contra ciuitatem, Villam, Oppidũ, Capitulum, Conuẽtum, Collegium, q̃ conueniat procuratorẽ ſiue ſyndicũ ipſius ciuitatis, Villæ, Oppidi, capituli, conuentus, vel vniuerſitatis, non tñ ſingulares perſonas, vt probat tex. de iure cõi, in. l. in tãtum. §. vniuerſitatis. & ibi, Doct. ff. de rerũ diuiſ. & in. l. ſed ſi hac. §. qui manumittitur. ff. de in ius vocan. & de iure regio, in. l. 13. tit. 2. p. 3. Benè
46 tamen verum eſt, libellum poſſe cõcipi cõtra ciuitatem, & villam, Oppidũ, capitulum, vniuerſitatem, vel conuentum: & ſi ab eis mittatur ſyndicus reſponſurus, poterit cum eo proceſſus agitari, ſecundùm Ioan. Plat. in. l. 1. C. de iure reipubl. lib. 11. aſſerẽtem quod
47 ſi ſolus ſyndicus citaretur, & compareret, ſententia valeret: pro cuius opinione facit. d. l. 13.

48 Septimo aduertat actor, an actio quã velit intendere, cõpetat ſibi contra aliquem defunctum, qui deceſſerit relictis hæredibus, quia tunc prius debet à iudice petere mandatum contra hæredes ad adeundam vel repudiandam hę reditatem intra certum tempus: nam omnes hæredes debẽt requiri, anteaq̃ curator detur bonis, vt docet Barto. in l. 1. n. 3. ff. de curatore bonis dãdo. quo caſu petitio modo ſequẽti formabitur.

Illuſtre Señor.

49 FVlano como mas aya lugar de derecho parezco ante. v. m. y digo q̃ fulano me eſta obligado a dar tal coſa, y es difuncto, y paſſado deſta preſente vida, y dexo por ſus hijos y herederos legitimos a fulano, y fulano: A. v. m. pido mande dar ſu mandamiento, en q̃ mande a los dichos ſus herederos, que dentro de vn breue termino parezcan ante. v. m. legitimamente a acceptar o repudiar la dicha herẽcia, ſobre que pido juſticia, y el officio de. v. m. imploro, y juro en forma de derecho. &c.

50 Tunc iudex præcipit, ꝙ intra tres dies compareant ad acceptandam, vel repudiandam hæreditatem, vel intra alium terminum à iudice præfigendũ, ſecundum diſtantiam loci: & ſi in illo termino non comparuerint, actor incuſabit eis contumaciam, & iudex præcipiet, ꝙ intra alios tres dies cõpareãt, ad adeundam, vel repudiandam hæreditatem: & iſto ſecundo termino elapſo, actor incuſabit ſecundam contumaciam: & tunc iudex aſsignabit tertium terminũ aliorũ trium dierũ, aſſerens, ꝙ ſi non cõparuerint, habebit eos pro acceptãtibus, vel repudiãtibus, pro ut actor maluerit. Intentabitq; actor aduerſus eos tanquam in hæredes acceptantes: nam elapſo tempore per iudicem conceſſo ad deliberandum, hæredes habentur pro acceptantibus, vel repudiantibus, quod deterius eis fuerit, vt probat text. iuncta glo. verb. Deliberationem. in. l. ſcimus. §. ſinautem. C. de iure delib. & tradit Palat. Rub. in repe. Rubrice. §. 66. nu. 3. de donat. inter vir.

51 & vxorem. Quod tamen intellige verum quo ad creditores, ad quorum inſtantiam terminus fuit præfixus, quia ſolum eis prodeſt, non alijs, argum. l. de ætate. §. qui tacuit. & in. l. fin. ff. de interrogat. act. docet Bald. in Rubr. C. de ſucceſſ. ædict. à nemine reprehẽſus ſecundùm Grego. Lupum in. l. 2. titu. 6.

52 parᵗ. 6. verb. Cient dias. Sed hæredes ſi in aliqua ex illis dilationibus, comparuerint, petendo tempus iuris ſibi aſsignari ad deliberandum, an adire, vel repudiare debeant hæreditatem! tunc tẽpus iuris poterit aſsignari, ꝙ eſt vnius anni, ſi à principe impetretur, & ſi ab alio iudice eſt nouem menſium, vt probat tex. in dict. l. ſcimus. §. hæc quidem.

53 cui conuenit. l. 2. tit. 6. p. 6. vbi dicitur, tẽpus nouẽ mẽſium poſſe coarctari arbitrio iudicis, dummodo non ſit tempus minus centum dierum: quod procedit ad hoc vt hæres habeatur pro adeunte, vel repudiante. Tamen quo ad hoc vt curator bonis detur ad reſpondendum creditoribus, breuius tempus præfigi poterit à iudice, vt probatur in l. 1. §. ſanè. ff. de ſucceſſ. ædict. & in. l. ſi curatoris. C. de iure delibe. & firmant communiter doct. ex Alexand. Iaſ. & Deci. in Rubr. C. de ſucceſſ. ædict. & notatur in glo. cap. ex parte. 1. de verborum ſignific. Et hinc praxis orta fuit,

54 quod iudex aſsignat decem, vel viginti dies hæredibus ad acceptandam vel repudiandam hæreditatem defuncti, ſecundùm Palac. Rub. vbi ſuprà. ſed ſi intra terminum eis præfixum adierint hæreditatem, vel nec adierint, nec recuſauerint (quo caſu pro adeũtibus habentur, vt ſupra diximus) aduerſus eos actio erit intentanda: at verò ſi hæreditatẽ recuſauerint, requirendi erũt quibus cauſa ſucceſsionis contingit, ſecundùm Bart. in. l. 1. num. 3. ff. de curat. bonis dand. & Grego. Lupum in. l. 12. tit. 2. part. 3. in glo. verb. Sin herederos. Et ſi in gradu ſequentes ſe abſtinuerint, tunc actor petet, curatorẽ, vel defenſorem bonis dari, qui dandus erit, vt in d. l. 1. ff. de cura. bon. dand. nã perinde erit, ac ſi ſine hærede defunctus decederet, quo caſu curator bonis datur, vt probat tex. in. l. ſi diu. ff. quibus ex cauſis in poſſeſ. eatur. & in. l. 12. tit. 2. par. 3. not. Ange. & Imol. in. l. ſi ſeruus hæreditarius. ff. de ſtipulat. ſeruorum. & Iaſ. in. l. cum debitoris. C. de iudic. & notat Menochius in lib. 2. de arbitrarijs. centu. 2. caſu. 150. à nu. 1. & curatore, vel defenſore dato, aduerſus eum erit in-

55 tentãdum. Similiter quoties maritus, vel eius hæres, aut quilibet alius creditor voluerit conuenire vxorẽ, aut eius hæredem, prius debebit petere à iudice, quòd præcipiat, vt intra breue tempus vxor vel eius hæres acceptet, vel repudiet lucra quæſita conſtante matrimonio, vt docet Palac. Rub. in dict. Rubric. §. 66. &c.

56 Octauo

56 Octauo aduertat Actor, an reus conueniendus, sit absens, in partibus remotis, vel sit captiuus, ita q̃ de proximo non speretur venire, quia tunc prius debebit comparere coram iudice asserens, aduersarium suum sibi debere certam quãtitatem pecuniæ, absentemq; esse in partibus remotis, & bona reliquisse, opusq; esse defensorem illis bonis dari, aduersus quem ipse actionem intendat, quo casu iudex (recepta informatione absentiæ, debiti, & quòd illa bona spectant ad absentem,) præcipit bona sequestrari, & defensorem eis dat, aduersus quem actor pro suo debito aget: quod procedit per text. in. l. ab hostibus, iuncta gloss. ibi. ff. ex quibus causis maiores. & in. l. 12. titu. 2. part. 3. & notat Menochius lib. 2. de arbit. centu. 2. casu. 150. à nu. 15. & processus fulminabitur, vt dicimus infrà, in. 5. p. huius primi tomi.

Ex Tertio Tempore.

SVMMARIA.

1 *Citatio quid sit?*
2 *Iudicium propriè non incipit à citatione, sed impropriè*
3 *Citatio necessaria, vt iudicium inchoetur*
4 *Defensio à iure naturali prouenit.*
5 *Defensio nemini denegandæ est.*
6 *Iudex pro absente defensiones supplere debet.*
7 *Citatio omni iure introducta.*
8 *Iudicium sine citatione etiam coram principe actũ nullum omnino est.*
9 *Si detur commissio procedendi, nullo iuris ordine seruato, intelligenda est de alio ordine, quam citationis.*
10 *Intellectus. l. 10. tit. 7. lib. 4. Recopil*
11 *Citatio ab omni iure descendit, modus tamen & eius forma à iure tantum positiuo qui variari potest, & alterari, per. l. aut principem.*
12 *Prima citatio ad iudicium est de iure naturali, reliquæ inductæ ad præparationem sententiæ de iure positiuo, & ab eo tolli possunt.*
13 *Multi sunt casus, quibus proceditur absq; citatione, quia defensio in eis non competit reo.*
14 *Citatio altera realis, altera verbalis.*
15 *Realis citatio quæ sit.*
16 *Citatio verbalis quæ sit.*
17 *Citatio verbalis vna iuris, altera hominis est.*
18 *Citatio verbalis iuris quæ sit.*
19 *Citatio verbalis hominis in plures species scinditur.*
20 *Citatio fit per edictum.*
21 *Citatio fit etiam per literas, seu epistolam.*
22 *Citatio regulariter fit per scripturam.*
23 *Citatio fit per vocem præconis.*
24 *Citatio aliquando proprio iudicis ore fit quæ vim peremptory obtinet.*
25 *Citatio per nuntium, apparitorem, aut executorem fit.*
26 *Nuntius aliquem citare non potest absque iudicis mandato.*
27 *Citatio quæ extra locum vbi sit iudex est facienda, licèt intra eius territorium, mandatum in scriptis exigit.*
28 *Nuntius debet de iudicis mandato reum etiam in criminalibus citare, quòd de iure communi, & Castellæ procedit.*
29 *Si nuntius nullo iudicis præcedente præcepto aliquẽ capiat, qui delictum confiteatur, nulla erit eius confessio.*
30 *Nuntius in quatuor casibus absque iudicis mandato poterit aliquem capere realiter.*
31 *Nuntio asserenti, se aliquem citasse credendum est.*
32 *Nuntio dicenti, sibi iniuriam illatam, nulla fides adhibenda, nisi testibus probet.*
33 *Nuntio vt credatur aliquem citasse, requiruntur duo testes de iure castellæ, si ille sit nuntius iudicis inferioris, si regis vnus testis sufficit.*
34 *Iudicibus curiæ Regis asseretibus, aliquem citasse datur fides absque vllo teste.*
35 *Citatio etiam fit per tabellionem intimantem libellum de mandato iudicis.*
36 *Libelli oblatio vim citationis non habet, tamen eius notificatio de iudicis mandato vim citationis obtinet.*
37 *Citatio fit etiam per partem aduersam.*
38 *Citantur aliquando aliqui per tubam, aut campanam.*
39 *Citandi sunt omnes de quorum præiudicio principaliter & non secundario tractatur.*
40 *Is in quem petitio dirigitur præcipuè citandus est.*
41 *Citatio debet emanare à iudice iurisdictionem habente.*
42 *Citatus à iudice incompetenti coram eo comparere debet, suum priuilegium allegaturus, nisi notoriè & clare de incompetentia eius constet.*
43 *Citatio ad partis instantiam decernenda est.*
44 *Citationem ad partis instantiam decernendam esse non probatur in cap. 1. de iudi. contra Panor.*
45 *Citatio decernenda absque partis petitione quando iudex*

do iudex ex officio procedit.

46 *Citatio in actis processus descripta, parte petente, & ex iudicis præcepto decreta præsumitur in dubio.*

47 *Intellectus ad.l.3.tit.3.lib.4.Recopil. & lib.apud Lusitanos.3.tit.1.§.1.*

48 *Plura de citatione remissiuè.*

Tertium Tempus,

De Citatione.

OMnis institutio processuum ab ipsa citatione exordium sumit, quæ nihil aliud est, quàm iuridica vocatio ad iudicis conspectum estque fundamentum, & principium ordinis iudiciarij, seu caput substantiale ordinum iudiciorum, vt colligatur ex.§.fi. Institut.de pœna temerè litigant.& ex glo.in Rub.ff. &. C. de inius vocan.gl. in Clem.1.verbo, Citationes. de iudicijs. & ex.l.1. tit.7. part.3. & ita definit Alciat.in pract.1.p.fol.13. cui subscribit Didac.Perez in.l.1.tit.2.lib.3. Ordinam.col.mihi. 813. & nemine relato consentit Damhauderius in praxi cap.54.nu.1.&.2. Nec intelligas inde propriè iudicium incipere à citatione, sed potiùs impropriè, vt suprà resolui- 3 sti in fine secũdæ annotationis: Nihilo minus tamen ex superioribus constat, citationem omnino necessariam esse ad iudicia inchoanda, cum defensionẽ 4 respiciat, quæ à iure prouenit naturali, vt in.l.vt vim. ff.de iust.& iur.& in.l.1. §.cũ atietes.ff.si quadrup. paup.fecis.di 5 cat? quæ nemini deneganda est, vt in.l. defensionis facultas.& ibi Bart.C.de iure fisci.libr.10.& in.l.vnius.§.cognitur̃.ff.de quæstio. & in.c.cũ inter. extra de exceptionibus. Ideoq; iudex non solùm illam tollere, imò pro absente de 6 fensiones supplere debebit, vt in.l.si non defendantur.ff.de pœnis.&.l.ampliorem.C.de appellat.

Omniq; iure introducta est, nã Deus omnipotens volens exemplum iudicibus seculi præstare, vt inquit text.in.c. Deus omnipotens.2.q.1. vsus fuit hac citatione, priùs quàm Adam iudicaret dicens Adam: Vbi es? vt cõstat Genes. cap.3. Et de iure naturali inuentã fuisse constat ex Clem. pastoralis. §. cæterum.de re iud.ad effectũ vt vnusquisq; se defenderet, vt in. l. de vnoquoq;.ff. de re iud.&.l.nam ita diuus.ff.de adop. quæ defensio de iure naturali est in. d. l.vt vim. De iure canonico & ciuili ne cessariam esse cõstat ex text.in.ca.inter quatuor.de maior.& obed.& in.l.Arrianus.ff.de iure fisci.& docet Barto.in Extrauag.ad reprimendum.verb.Sine figura.& Imol.in Clem.sæpe. de verb. 8 signi. In tantum ℘ omissio citationis reddit nullum omne iudicium, etiam si coram Principe ventiletur, vt probatur in dict. Clem.pastoralis. §. cæterũ. & in.c. 1. de causa possess. & propriet. quod intellige vt per Couarr. in pract. quæstionib.c.23.nu. 6. versic. Tertio. 9 Quo fit, quòd si in aliqua commissione dicatur, vt procedatur non seruato iuris ordine, illud intelligi debet de alio ordine, puta de conclusione, iuramento calumniæ, libelli oblatione, & de alijs, non tamen de citatione, quia hæc omitti non debet, nec per principem, nec per legem, vt probatur in.d. Clem.pastoralis.§.cæterum.& in dict. Clemen.sæpe.& in dict.cap.1. de caus. poss.& prop.& tradit Marant.de ordine iud.6.p. membro.1.nu.3. Asinius. in praxi.§.1.cap.1.num.28.& Bantius de nullit.process.in Rubr. de nullit. ex defectu citationis.num.8. nisi in aliquibus casibus, quos notat Couar.in pract. quæstionib.cap.23.num.6.versic.Primum. Et iuxta hanc resolutionem intelliges text.in.l.10.titu.7.lib.4.Recopila.vt dũ disponit, processum valere

non

non ſeruato iuris ordine, ſed tantum conſtito de veritate, procedat & intelligatur de alio ordine, non verò de citatione, cum tolli nequeat, nec per principem, nec per legem.

11 Aduerte tamen, quòd licèt hæc citatio deſcendat à iure diuino, & naturali, omniq; iure ſit approbata, tamen modus & forma citandi introducti ſunt à iure poſitiuo, ac ideò modus poterit variari, & alterari per principem, vel legem, vt not. Bald. in l. 1. num. 7. C. quomodo & quando iudex. Felin. in ca. dilecti. col. 5. de except. & Alexand. cõſi. 225. col. 2. tomo. 6.

12 Hinc eſt, q̃ prima citatio, per quam poteſt quis ſe defendere, dicitur de iure naturali, & quòd à principe non poteſt tolli, reliquæ tamen citationes, quę inducte ſunt ad præparationem ſententiæ, de iure poſitiuo dicuntur inſtitutæ, & à principe tolli poſſunt, ſecundùm Bald. in cap. cum ſit Romana. col. fi. de appellat. Decium in l. militis. num. 12. ff. de teſtamento milit. & Matthæum de Afflict. in deciſ. Neapoli. 283. & Couarru. vbi ſuprà. verſic. primum.

13 Hinc fit, q̃ in multis caſibus abſque citatione proceditur, quia defenſio reo non competit, quos cõgerit Marianus Socinus in Rubric. de dilationibus. artic. 7. principali, & Antonius Micellus. in concordat. glo. iuris ciuilis, & canon concordantia. 52. Iaſ. in l. nec quicquã §. vbi decretum. ff. de officio proconſulis. Hippolyt. in ſingu. 175. Marant. vbi ſuprà, à num. 5. & Bantius de nullit. ex defectu citationis. num. 21. & Couarr. in pract. quæſtionib. cap. 23. num. 6. verſic. 2.

14 Eſt aduertendum, citationem duplicem eſſe, nempe realem, & verbalem:

15 realis eſt, quæ fit per detentionem, ſeu captionem perſonæ, de qua loquitur text. in l. neminem. C. de exhibẽd. reis. & in cap. ſi clericos. de ſentent. excom. in. 6. tradit Bart. per tex. ibi. in l. pleriq; ff. de in ius vocand. Ioan. Andr. in cap. Romana. §. contrahentes. de foro com

16 pet. libr. 6. Verbalis autem citatio eſt, quæ tantùm verbis fit: & has duas ſpecies citationis colliges ex text. in l. conſentaneum, & ibi glo. verb. Cogẽdum. C. quomodo & quando iud. tradit Socinus in Tract. de citatione, arti. 3. Rur

17 ſus citatio verbalis eſt duplex, vna iuris

18 & altera hominis: citatio iuris dicitur illa quæ à lege fit, de qua in. c. 1. & cap. cupientes. de electione, in. 6. & in cap. quanuis de offic. ordin. in. 6. & in l. fin. C. de dolo. & differentiam inter vtrãq; refert Didac. Perez in l. 1. titu. 2. libr. 3.

19 Ordin. verſic. Differt tamen. Præterea citatio verbalis hominis ſubdiuiditur

20 in plures ſpecies: Prima eſt, quæ fit per edictum, de qua agit text. in cap. gratũ. de officio deleg. cap. fi. de dolo & cõtuma. & tradit Bart. in Extrauag. ad reprimẽdum. verb. per ædictũ. & l. 3. tit. 10.

21 lib. 4. Recopilat. Secunda eſt, quæ fit, per literas ſeu epiſtolã, de qua agit tex. in l. ſed interpollatur. §. ſi arbiter. ff. de receptis arbit. & in cap. quoniam contra. de probat. & Bar. in d. Extrauag. ad reprimẽdũ. verb. Per literas. & in l. 3. ti

22 tu. 3. lib. 4. Recop. regulariter tamen citatio in ſcriptis fit, vt pro regula conſti

23 tuit Dueñas in regul. 93. Tertia eſt, quæ fit per vocem præconis, vt in Authen. qui ſemel. C. quomodo & quando iud. & in l. fi. C. de ferijs. & in l. 7. titu. 6. lib. 2. Recop. & in l. 3. tit. 10. lib. 4.

24 Recop. Quarta eſt, quę fit ꝓprio ore iudicis, de qua agit text. in l. 2. C. quomodo & quando iud, & iſta habet vim peremptorij, vt notat Matheſilanus in ſingul. 131. Corſetus in ſingulari citatio. 2. Barbac. in Clem. 1. de exceptio col. 12. & Iaſ. in l. ſi procurator. not. 1.

25 ff. de verb. obliga. Quinta quæ fit per nuntium, apparitorem, ſeu executorẽ, vt in cap. prudentiam. 1. reſp. de offic. deleg. & cap. cum parati. de appellat. & in l. magis. verſic. Illud. ff. de rebus eorum. &

rum. & tradit Barto. in dict. Extrauag.
26 ad reprimend. verb. Per nuntium. Iste tamen nuntius destinatus ad citandum non poterit citare absq; commissione, & mandato iudicis, vt probatur in. l. cum clericis, & ibi Bald. C. de episcop. & cleri. & in. l. sed si hac. §. prætor ait. ff. de inius vocãd. firmat Bar. vbi suprà, verb. Per nuntiũ. & probatur inl. 1. ti. 7. p. 3. l. 2. ti. 29. p. 7. & in. l. 3. ti. 3. lib. 4. Re
27 copil. Quinimò si citatio fieri debeat extra locum iudicis, tamen intra eius territorium, necessarium erit mandatũ iudicis in scriptis redactũ, vt probat text. in. d. l. 3. lib. 4. Recop. & apud Lusitanos lib. 3. Ordina. tit. 1. §. 1. vbi dicitur, quòd si citatio fieri debeat intra ciuitatem, quòd nuntius poterit citare absque licentia iudicis, & eius mãdato.
28 Et quòd de mandato iudicis Nuntius debeat citare de iure communi, & de iure huius Regni Castellæ, in causis criminalibus etiã procedit, vt probat tex. dict. l. neminem. C. de exhibend. reis. & in. l. 6. titu. 4. lib. 3. Recopila. & l. 7. titu. 23. libr. 4. Recopilat. alioquin si asque
29 mandato iudicis Nuntius personaliter caperet aliquem, & confiteretur delictum, talis confessio esset nulla, nec ex ea delinquẽs posset puniri: ita cum Ancharra. & communi firmat Alex. in. l. qui in aliena. §. Celsus. col. fin. ff. de ac-
30 quiren. hæred. In quatuor tamen casibus, absque mandato iudicis Nuntius poterit realiter capere, quorum memi nit text. in. l. 2. tit. 29. part. 7. & tradit Didac. Perez. in. l. 1. tit. 2. libr. 3. Ordinam. col. mihi. 819.
31 Aduerte etiam, quòd Nuntio asserenti, se aliquem citasse plena fides adhibenda erit, secundùm communiter omnes, teste Niconitio in repet. c. quoniam contra fal. de probat. versic. Citationes. n. 99. non tamen erit credendũ
32 Nuntio asserenti, sibi fuisse iniuriam illatam à citato, nisi testibus probetur, secundùm glos. in cap. venerabilibus, verb. iudicio. de sententia excommunicationis, in. 6. tradit Segura in. l. si ex legati causa. num. 58. ff. de verborum. At
33 verò de iure huius regni ad hoc vt fides adhibeatur Nuntio asserenti, se aliquem citasse, requiruntur duo testes, si nuntius fuerit iudicum inferiorum, si verò fuerit nũtius regis, vnus testis sufficiet. Iudici regiæ curiæ asserẽti, se aliquem citasse, creditur absque aliquo teste, ita disponit. l. 1. titu. 7. part. 3. & firmat Montaluus. in. l. 6. tit. 3. lib. 2. Fori. verbo, Su ome. & Rebuf. de citatione. artic. 1. glo. 4. num. 14. & Didacus Perez in. l. 1. tit. 9. libr. 2. Ordina. col. mihi 1120. & in. l. 1. ti. 2. li. 3. Ordi. gl. 1. q. 23.
35 Sexta citatio est, quæ fit per tabellionem cum intimatione libelli de mandato iudicis, argum. text. in cap. circumciliones. 23. quæst. 5. ibi, Sed illorum notarijs. & probatur in. l. 3. titu. 3. lib. 4. Recop. tradit Damhauderius in praxi.
36 cap. 54. num. 6. Nam licèt libelli oblatio vim citationis non habeat, vt firmat glo. in. l. 1. ff. de in ius vocand. per text. in. l. libertus. ff. eod. tit. tamen libelli notificatio per tabellionem de mandato iudicis vim citationis habet: nam si per nuntium fieri potest, à fortiori per tabellionem.
37 Septima citatio est, quæ fit per partem aduersam, de qua agit. l. 1. ff. de seruis fugit. & l. eum qui. §. si epistola. ff. de furt. & not. Ias. in. §. quadrupli. num. 32. Instit. de act. & Montaluus in. l. 6. tit. 3. lib. 2. Fori. verb. Su ome.
38 Octaua citatio est, quæ fit per tubam vel campanam, de qua agit glo. in Clemen. grauis. verbo, Voce præconia. de sent. excommuni. tradit Socin. Tracta. de citatione. artic. 3. & Montal. vbi suprà. Et ita in ecclesia cathedrali Salmãtina tempore interdicti canonici per tubam ad horas canonicas citãtur: & nos in hac vniuersitate Salmãtina per campanam citamur, vt in capella Beatæ Barbaræ congregemur ad examen pri

uatum

uatum ſubeundum per aliquem licentiandum.

39 Aduerte inſuper, quòd omnes ſunt citandi, de quorum præiudicio principaliter non ſecundario agitur, vt probat text. in. l. nam ita diuus. ff. de adoptionibus. l. 1. §. denuntiari. ff. de ventre inſpiciendo. quem text. ad hoc allegat Bald. in. l. iubemus. col. 2. C. ad Trebel. & in Rubric. in fin. C. de ſucceſſ. ædict. ad idem eſt text. in. l. de vnoquoq;. ff.
40 de re iud. Et præcipuè eſt citandus is, contra quem petitio dirigitur, vt probatur in cap. fi. de maior. & obed. & tradit Bald. in. l. ab eo. in fin. C. quomodo, & quando iud. Felin. in cap. fin. de maior. & obed. col. 2. Alexan. conſi. 86. tomo. 2. Decius. 445. lib. 4. col. 8. Marianus Socinus in Tract. de citatione. arti. 5. queſt. 1. & Miles in repertorio. verb. Citari oportet.

41 Rurſus aduerte, quòd citatio decerni debet à iudice competenti, iuriſdictionem habente, iuxta tex. in Clem. 2. vt lite penden. iuncta gl. ibi. verb. Competenti. quam teſtantur communiter receptam Peruſinus. n. 17. Decius. n. 6. in cap. ſi duobus. extra, de appel. & Docto. communiter in. l. ſi quis ex aliena. ff. de iud. & eſt cõmunis opinio ſecundùm Iaſ. in. l. more. num. 6. ff. de iuriſd. omnium iudic. Nihilominus tamen ſi
42 quis citetur à iudice incompetenti tenebitur comparere ad allegãdum ſuũ priuilegium, ſecundùm glo. in dict. c. ſi duobus. verbo, Tenebit. per text. in. d. l. ſi quis. & in. l. ex quacunq;. & ibi Iaſ. n. 37. ff. ſi quis vocatus in ius non ierit. & in. l. 2. tit. 7. part. 3. Quòd intellige verum, quando de iuriſdictione iudicis dubitaretur: cæterùm ſi notorium eſſet iudicem incompetentem eſſe, citatus non teneretur comparere etiam ad allegandum priuilegium, ſecundùm glo. cap. ſi epiſcopus. verb. Conuocari. 3. quæſt. 4. glo. cap. conuenior. verbo, Congrueret. 23. quæſt. 8. & glo. fi. cap. veniens, de accuſat. & ibi remiſsiuè tradit Socinus. n. 286.

43 Præterea aduerte, quòd vt citatio firma ſit decerni debet per iudicem ad inſtantiam partis, vt probat text. in cap. propoſuiſti. ibi, ad petitionem cuiuſdam aduerſarij. de foro compet. & in. l. properandum. §. & ſi quidam. C. de iudic. ibi, requirente aduerſario. & ita firmat Panor. cap. 1. de iudic. & Socinus in Tract. de citatione. arti. 6. n. 1. & plures alij, quos refert & ſequitur.
44 Dueñas in Regul. 96. Hæc opinio licèt vera ſit, non tamen probatur in. d. c. 1. de iud. quicquid ibi dicat Panorm. quia ibi tantùm ſeries facti ponitur vt bene aduertit Decius ibi. n. 7. Intellige tamẽ prædictam opinionem veram eſſe, niſi
45 iudex procederet ex officio, vt notat Panorm. in dict. cap. propoſuiſti, not. 2. Alex. l. 4. §. Iulianus. ff. de iud. & Ripa in cap. 1. num. 20. extra, de iudic. At ve
46 rò quoties citatio in actis proceſſus deſcripta inueniretur, ex mandato iudicis parte petente in dubio præſumeretur decreta, ita tenent Doct. communiter, teſte Barbatia. num. 13. & Ripa. n. 20. in dict. cap. 1. de iud. & Curtio. n. 5. in. l. ad peremptorium. ff. de iud. quãuis Auguſtinus Beroius in dict. cap. 1. nu. 49. incaute dicat oppoſitam ſentẽtiam receptiorem eſſe.

47 Ex quibus intelliges text. in. l. 3. titu. 3. lib. 4. Recop. & text. apud Luſitanos lib. 3. Ordina. tit. 1. §. 1. vt dum ibi dicitur, Nuntium non poſſe aliquem citare extra ciuitatẽ in loco territorij ſine iuſſu iudicis, alioquin puniri poſſe pœna, de qua ibi, & citationẽ nullam ipſo iure eſſe, intelligantur, illud verũ eſſe, niſi in actis proceſſus reperiatur citatio deſcripta, quo caſu præſumitur de mandato iudicis facta fuiſſe, niſi contrarium probaretur. &c.

48 Et hæc ſufficiant de citatione, à nobis dicta pro inſtructione, plura alia materiã citationis tangentia require apud

Socinum

Socinum in illo Tractat. de citatione, & Sebastianum Banci. in Tract. de nullit. proceſſ. Rubric. de nullit. ex defectu citationis, & in tit. 7. part. 3. & ibi Greg. Lup. & in tit. 3. lib. 4. Recopila. & apud Luſitanos. lib. 3. Ordin. titu. 1. & tradit Didacus Perez in l. 1. tit. 2. lib. 3. Ordi.

Poſtquam reus citatus fuerit, & comparere noluerit, vel iam quòd comparuit à iudicio receſsit, ſine iudicis licentia, tunc actori tria remedia de iure prodita ſunt, in quibus erit procedendum modo & forma à nobis aſsignata infrà in. 2. part. huius. 1. tomi. Si verò comparuerit reus legitimè, nec receſſerit, tũc ſi actor non compareat, puniẽdus erit, iuxta text. in l. 5. tit. 3. lib. 4. Recop. cæterũm ſi cõpareat actor in iudicio, offeret ſuum libellum petitionis, ideò de quarto tempore oblationis libelli erit dicendum.

Ex Quarto Tempore.

SVMMARIA.

1 *Libelli definitio ſcribitur.*

2 *Libellus de iure communi in ſcriptis offerendus eſt.*

3 *Libellus in ſcriptis offerri debeat necne, iudicis arbitrio relinquitur de iure huius regni, dum tamen aliqualis petitio apud acta interueniat ſuper qua iudex ſententia fundare valeat.*

4 *Libellus in ſcriptis offerendus apud regia tribunalia, & auditoria.*

5 *Libellum concipiat aduocatus iuxta ſtylum regionis, vbi cauſa agitanda ſit.*

6 *Libellus qualis debet eſſe.*

7 *Libellus compendioſe & multiloquio contempto componendus eſt.*

8 *Libellus breuiter, & in ſumma quid continere debeat, traditur.*

9 *Libellus nomen actoris ſeu accuſatoris contineat.*

10 *Libellus nomen actoris aut accuſatoris debet cõtinere, ſi ipſemet compareat, ſi verò eius procurator tunc eius nomen apponendum in libello erit,*

11 *Si conſtituto procuratore, conſtituens perſonaliter vult comparere ad aliquid petendum, debet in libello adijci, No reuocando mis procuradores. aliàs ſuos procuratores reuocare viſus erit.*

12 *Clauſula libello ſolita apponi, Como mejor aya lugar de derecho. quos effectus operetur.*

13 *Clauſula, Y me querello y pongo demanda. quam vtilitatem afferat de iure communi, quæ nullam affere de iure regio.*

14 *Libellus abſque cõcluſione ſubſtinetur de iure regio.*

15 *Libellus etiam rei nomen contineat.*

16 *Libellus rem petitam continere debet.*

17 *Libellus conſtat ex facti narratione, cauſa facti, & concluſione.*

18 *Narratio facti in libello qualis eſſe debeat.*

19 *Petitio, et narratio obſcura de iure regio non admittitur, quam etiã ex officio iudici repellere fas eſt.*

20 *Petitio generalis de iure regio in quibuſdam caſibus admittitur.*

21 *Petitio generalis libello concepta non repellebatur de iure communi parte non opponente.*

22 *Libellus continere debet cauſam, & ius ſufficiens, ex quibus concluſio ſequatur, nomen tamen actionis proponere opus non eſt.*

23 *In actionibus tam realibus quàm perſonalibus duplicem cauſam reperiri conſtat, propinqua & remota.*

24 *Cauſa propinqua in realibus eſt dominium, aut ius reale: remota autem eſt cauſa, ex qua id fuit cauſatum.*

25 *Cauſa propinqua in perſonalibus actionibus ipſa obligatio eſt: remota verò contractus ex quo ea ortum habuit.*

26 *In libello, in quo actione perſonali agitur, cauſa remotæ actionis exprimenda eſt: ſi verò reali propinquam cauſam exprimere ſat erit.*

27 *Clauſula, Y pueſto q̃ por mi ha ſido requerido. &c. operatur, quòd per eam conſtet interpellationem iudicialem præceſsiſſe: vt reus in expenſis condemnetur.*

28 *Clauſula, Porque pido a. V. m. que auida mi relacion por verdadera en quanto. &c. Quid operetur in libello poſita.*

29 *Plura libello petens omnia aſtringitur probare.*

30 *Per clauſulã, Por ſu ſentencia diffinitiua, o por otra qualque ental caſo. & inducitur libelli concluſio, quæ nunquam omittenda eſt.*

31 *Si in libello narratio facti, & concluſio interueniãt, concluſioni ſtandum erit, niſi apponatur clauſula, Peto iuſtitiam: quia tunc narratis etiam erit ſtandum.*

32 *Plures caſus in quibus concluſione opus non eſt in libello, remiſsiue.*

33 *Clauſula, Y aſsi condemnado, a ello le compela y apremie. &c. qualiter intelligatur.*

34 *Libellus in quo præpoſteratur ordo illorum verborũ,*

Locom-

Lo compela y apremie y condene. substinetur.

35 *Clausula, Sobre lo qual todo, pido cumplimiento de justicia. Plures effectus habet, & nunquam omittenda tam ex parte actoris quam rei.*

36 *Clausula, Y el officio de. v, m. imploro. operatur ꝙ iudex poßit officium suum ad vtilitatem petentis concedere, licèt aliàs ad vtilitatem priuatam illud impartiri nequeat.*

37 *Clausula, Y las costas protesto. operatur ꝙ iudex victum in expensis condemnet, quem aliàs condemnare non potest parte non petente,*

38 *Iudex parte etiam non petente victum in expensis condemnare poterit, quæ factæ fuerint post litis contestationem,*

39 *Iuramentum malitiæ ante & post litem contest. se semel & pluries, quoties contra aliquem adest præsumptio, ꝙ aliquid malitiose proponit, debet præstari, tam in secalaribus quàm in ecclesiasticis causis.*

40 *Iuramentum calumniæ in secularibus tribunalibus regni Castellæ vsu receptum non est.*

41 *Iuramẽtum calumniæ de iure communi ad omnia, quæ accederent post litem contestatam præstandũ est, ne quid in lite calumniose fiat.*

42 *Aduocati regni Hispaniarum in libello actionis et in alijs petitionibus vtuntur iuramento malitiæ loco iuramenti calumniæ.*

43 *Si petitur à parte ipsa cum iuramento malitiæ aliquid, iuramentum qualiter præstandum.*

44 *Quando aliquid petitur à procuratore, tunc iuramẽtum malitiæ in eius animam, & domini præstari debet, etiam si alia iuramẽta in animam sui domini duntaxat præstet.*

45 *Clausula apponi solita in libello: juro a Dios y a esta Cruz. &c. necessaria non est.*

46 *Iuramentum calumniæ, parte aduersa non petente non est de substãtia iudicij, & ideo nullitatem processus non inducit, & si omittatur tacitè.*

47 *Iuramento calumniæ tacitè renũtari potest, non verò expreßè.*

48 *In libello nomen iudicis apponendum est cum titulo qui suæ dignitati conueniat.*

49 *Nomen iudicis in libello omittitur de cõsuetudine, nisi in negotijs curiæ Romanæ.*

50 *Libellus inscribendus cum titulo conuenienti iudici coram quo porrigitur.*

51 *Exprimuntur tituli quidam, & inscriptiones, quæ in libellis, diuersis iudicibus apponi solent.*

52 *Libellus debet esse subscriptus manu aduocati.*

53 *Forma libelli in actione de constituta, Hispanè concepti.*

54 *Actio de constituta pecunia competit, si debitum præcedat.*

55 *Constitutor post debitum contractum, fideiussor ante, & post interuenire potest.*

56 *Actione de constituta obligatur quis nudo pacto.*

57 *Vt actio de constituta competat primum debitum, non debet posse elidi exceptione de iure prætorio introducta.*

58 *Volens intentionem suam instrumentis probare, cũ libello actionis ea producere debet, & iurare ea vera & non falsa esse, aliàs post non admittetur, nisi iuret de nouo instrumenta reperisse.*

59 *L. 1. tit. 2. lib. 4. Recop. quomodo intelligenda.*

60 *Libelli ab actore oblati reo copia danda est, vt cedat vel contendat.*

61 *Reus libello ab actore oblato, intra nouem dies de iure regio respondere debet.*

62 *Reus in causis gabellarum intra tres dies libello respondere tenetur.*

63 *Dilatio viginti dierum dabatur reo de iure communi, vt libello actoris responderet.*

64 *Si reus intra terminum iuris non compareat respondens libello actoris, tunc actor vno ex tribus remedijs vti poterit.*

65 *Si reus compareat & confiteatur, ꝙ in libello continetur iudicium finietur.*

66 *Si reus conuentus compareat negans, opponat dilatoriam aut fori exceptionem declinatoriam ante litis contestationem.*

Quartum Tempus,

De oblationis libelli.

1 Libellus varijs modis definitur, vt constat ex glo. in cap. 1. de libelli oblatione, Speculat. in tit. de libellorum cõceptione. §. 1. Gofred. de libellorum forma, in principio, Alberi. tradit in suo dictionario, verb. Libellus pract. Papi. in form. lib. in act. real. glo. 1. & Alciat. in sua practic. fol. 101. col. 2. Imol. & Ancar. in Clem. sæpè de verborum signi. asserẽtibus, libellum esse scripturam breuem continentem claram intentionem actoris. Et licèt libellus de iure communi in scriptis esset offerendus, vt probat text. in Auth. offeratur. cap. de litis contestatione. & in cap. 1. de libell. oblatione. & ibi glos. verb.

verb. Neceſſario. & Gratus conſil. 75. num. 22. & de iure Luſitan. idem eſſet diſpoſitum. libr. 3. Ordin. tit. 19. in tantum quòd erat de ſubſtantia ordinis iudiciarij, vt not. glo. in ſumma. 2. quæſt. 1. & glo. in cap. de cauſis. de officio delegat. & gl. in cap. 1. de libell. oblat. Iaſ.
3 in. §. tripli. num. 35. Inſtit. de act. Tamẽ de iure huiusregni relinquitur arbitrio iudicis, an libellus inſcriptis ſit offerendus necne, vt extat deciſum in. l. 10. tit. 17. lib. 4. Recopil. & explicat Auendanius in ſuis reſponſis in reſponſo. 1. à num. 15. Quòd verum eſt, dummodo interueniat aliqualis petitio in ſcriptis redacta apud acta proceſſus per notarium, vel per viuam vocem petentis, ſuper qua iudex poſsit ſuam ſentẽtiam fundare, vt not. glo. in dict. Clem. ſæpè verb. Neceſſario. Oroſcius. in. l. actione. n. 41. ff. de edendo. & Auẽd. in dict. reſponſo. 1. num. 17. At verò in regijs
4 auditorijs, & ſupremis tribunalibus libellus inſcriptis eſt offerendus, vt probat tex. in. l. 1. tit. 2. lib. 4. Recopi. & reſoluit Ioannes Matienço in dialogo relator. 3. p. cap. 43. num. 10.

5 Quãdo autem libellus inſcriptis offerendus ſit, aduocatus debet illum cõcipere ſecũdum ſtylum illius regionis, vbi cauſa agitanda erit, vt firmat glo. in Authen. offeratur. verb. Prædictis. Speculator in tit. de libellorum cõceptione. §. iam nunc. Socinus in cap. 1. col. fi. de libell. obl. Debetq; libellus eſſe clarus, certus, & concludens petitionem
6 agentis, per quem demõſtretur ſpecies futuræ litis ſine incertitudine, vt probat text. in. l. 1. ff. de ædend. & in cap. fi. de libell. Oblatione. Iaſ. in. §. omnium. num. 125. Inſtit. de act. Oroſcius vbi ſuprà. n. 34. & probat tex. in. l. 4. tit. 2. libr. 4. Recopil. Et debet componi compen
7 dioſè ſub verbis breuibus abſq; multiloquio verborum, vt probatur in. l. amplioré. §. in refutatorijs. C. de appellat. & l. fin. C. de precibus imperat. offere.

8 Et in ſumma quid libellus cõtinere debeat, tradit Speculator vbi ſuprà, ſub quibuſdam verſibus, quos refert glo. in cap. 1. de libelli oblatione. & Iaſ. dict. §. omnium. num. 139. & 144. Maranta. de ordi. iud. in dict. 6. par. memb. 3. n. 4. & verſus ſic ſe habẽt. *Quis, quid, coram quo, quo iure habetur, Et à quo, rectè compoſitus quisq; libellus habet.* quòd etiam de iure regio probatur in. l. 40. tit. 2. par. 3. vnde Operæpretium erit videre explicationem vniuſcuiuſq; clauſulæ dicti libelli.

9 Primo in libello requiritur, quòd apponatur, Quis, nam nomẽ actoris, vel accuſatoris, ſemper apponi debet, vt probat text. in. l. libellorum. in prin. ff. de accuſat. ca. per ſcripta. §. libellorum. 2. q. 8. c. forus de verborum ſignifi. in. l. 4. tit. 2. part. 3. Et in iſto regno formatur hoc modo, q̃ ſi actor perſonaliter in iudicio compareat, nomen eius erit
10 apponendum, vt putà, Fulano vezino de tal lugar. &c. ſi verò per procuratorem compareat, tunc nomen procuratoris erit apponendum, forma ſequẽti, Fulano en nõbre y como procurador de fulano, de cuyo poder hago preſen-
11 tacion, &c. Et quia ſæpiſsime contingit, q̃ poſtquàm aliquis conſtituit procuratorẽ ad aliquam cauſam, ipſemet vult cõparere perſonaliter in iudicio ad aliquid petendum in illa cauſa, vel alia, tunc poſt nomen eius in libello apoſitum, erit adijcienda ſequens clauſula, Fulano vezino de tal lugar (no reuocãdo mis procuradores) parezco ante. v. m. alioquin ſi prædicta clauſula nõ adijceretur, per illam comparitionem viſus eſſet, ſuum procuratorem reuocaſſe, vt probat tex. in cap. ſi quem. de procurat. lib. 6. & not. glo. & Docto. in cap. non iniuſtè. extra de procurat. Barto. & omnes in. l. mutari. num. 5. ff. de procurato. Cepola in cautela. 119. Poſt nomen actoris ſolet adijci alia clauſula,
12 ſcilicet, Como mejor aya lugar de derecho. quæ licèt non ſit neceſſaria, eſt

tamen

tamẽ vtilis,& habet hunc effectum, ꝙ ſi duo remedia ꝓpoſita ſint in libello, vnũ aptũ,& aliud ineptum: vel aduocatus ſit dubius de remedio cõpetenti, virtute dictæ clauſulæ ſubſtinetur libellus eo modo quo melius de iure valere poſsit, vt notat Imol.in.l.cũ pater. §. filius matrẽ. ff.de lega.2.& in.l.nemo põt.in princ.ff. de leg.1.Panor.& Belam.in. c.exhibita. de iudic.Et prędictæ clauſulæ plures effectus cõgerit Decius in. c.cum ſuper.n. 12.de offi.deleg.Iaſſ.in.§.omniũ.n.149. &.n.151.Inſt.de act.Marant.de ordi.iudi.6.par.membr.3.n.10.Poſt prædictas
13 clauſulas ſolet apponi alia,ſcilicet,Y me querello y pongo demanda. quæ clauſula licèt vtilis eſſet attẽto iure cõi, cum per eam ſuppleretur defectus concluſionis,vt not. Bal.in.l.ædicta.num.6. C. de ædend.& gl.1. c. quia præſulatus.1,q.4, & Iaſ.in.l.1.n.1. ff. de ædend.iure tamen regio non eſt neceſſaria:quia abſq; con-
14 cluſione libellus ſubſtinetur, dũmodo aliqualis petitio in ſcriptis redacta interueniat, ex qua colligi poſsit, quid actor petere velit, quãuis ineptè ſit cõpoſita, vt probat tex.in.l.10.tit.17.lib.4.Reco. Et idẽ diſpoſitũ eſt apud Luſitanos.libr. 3.Ordin.tit.49.in princ. & notat Auen. in.1.reſponſo.n.18.& Matienço in dialogo relat.3.p.c.43.num.2.

15 Secũdò in libello requiritur,ꝙ apponatur,A quo:qa nomẽ rei apponi debet,vt in.d.l.libellorũ.in princ. & in.d.c.forus. & tradit Speculator in tit.de libelli cõceptiõe.§.quid libellus. & cõcipiť hoc modo, Y põgo demãda cõtra fulano.&c.

16 Tertiò, in libello requiriť ꝙ apponať, Quid:quia id,ꝙ petiť apponi debet narrãdo factũ per hãc clauſulã, Y contãdo el caſo de mi demanda,digo q̃ aſsi es. vt probat text.in.l.ſi in rẽ. & in.l.officiũ.ff. de rei vẽd.& ibi not.Bart.& Porca.in.§.
17 curare.Inſtit.de act. nãlibellus ex tribus cõſtat,nẽpè ex facti narratione, cauſa facti,& concluſione, ſecũdum Bart.in.l.ſi prius. n.3. ff.de noui oper.nunt.Iaſ.in.§.
18 omniũ,n.115.Inſt.de act.Quæ facti narratio debet eſſe breuis,clara,certa,& ſpecifica per quã res petita ſuis limitibus,& qualitatibus exprimatur,& animus petẽtis cõſtet,vt reus facilius deliberet,an cedere vel contẽdere debeat.ita ꝓbat tex. in.c.2.de libelli oblatione. & expreſsiùs
19 in.l.4.ti.2.lib.4.Reco.Petitio eñ & narratio generalis,& obſcura nõ admittiť de iure regio,imò & ſi nõ opponať à parte, iudex ex officio repellere poterit petitionẽ generalẽ,& obſcurã,vt ꝓbat text. in.d.l.4.tit.2.li.4.Recop. iũcta.l.10.ti.17. lib.4,Recop.& in ſpecie not.Auen.d.reſponſo.1.n.19.& Matiẽço dialogo relat.
20 3.p.c.43.n.3.&.4. niſi in quibuſdã caſibus exceptis in.d.l.4. vbi narratio gene-
21 ralis admittitur,quãuis de iure cõi libellus generalis nõ repellebatur, niſi parte opponẽte,vt not.Alex.conſi.32.libt.4. conſi.n.7.&.8.Marant.de ordi.iud. 6.p. memb.3.n.16.Auend.in.d.reſponſo.1. n.19.& Matienço.vbi ſuprà,nu.9.

22 Quartò,in libello requiriť,ꝙ apponatur,Quo: nam apponi debet quo iure, cauſa,vel actione petatur,non tñ neceſſariũ erit nomẽ actionis proponere, ſed ſufficit cauſam ſufficiẽtẽ ponere,ex qua cõcluſio ſequatur,ſecũdum Bar.in.l.edita.C.de ædẽd.Panor.& Felin. c. dilecti. de iudic.& cõiter oẽs ex Iaſ.in.§.omniũ. num. 165.Inſtit. de act. & de iure regio probatur in.l.40.ti.2.p.3.& Latius reſoluimus,infrà,in.3.tomo in Initio. nu.7.

23 Circa quod eſt aduertẽdum,ꝙ in actionibus tã realibus,q̃ perſonalibus duplex cauſa reperitur,propinqua.ſ.& remota:
24 ꝓpinqua verò in realibus eſt dominiũ, ſeu ius reale: remota autẽ eſt cauſa illa, ex qua illud dominiũ fuit cauſatũ.Cæterùm in actionibus ꝑſonalibus cauſa pro
25 pinqua eſt ipſa obligatio, remota verò cõtractus, ex quo oritur ipſa obligatio, ita docet Bar.in.l.& an eadẽ.§.actiones. n.19.ff.de except.rei iud.Oroſcius.n.18. & reliqui moderni in.l.1.ff.de excep.rei
26 iudi.His ſic cõſtitutis,reſoluẽdum erit, ꝙ in actione perſonali eſt exprimenda cauſa remota, & nõ ſufficit propinquã

exprimere, verbi gratia, si mihi debes decem ratione mutui, non sufficit dicere, peto decẽ, qa mihi ad illa es obligatus, sed requiritur dici, quia illa mihi debes ratione mutui: at verò in actiõe reali suffi cit causa propinqua exprimi, nec necesse est remota exprimere, vt puta, peto domũ, quia ad me pertinet ratione dñij, vel quasi, nec opus est dicere, qa dñium ad me spectat ratione legati, vel alicuius cõtractus, ita firmat gl. in. l. 1. in prin. ff. de ædend. recepta cõiter ibi per Doct. & gl. in. c. 2. de libelli oblatione. & hãc testantur cõem opinionẽ Panor. n. 14. & Decius. n. 9. in. c. dilecti de iudi. &c.

27 Pòst prædictã clausulã apponi solet clausula sequens, Y puesto q̃ por mi ha sido requerido, no lo ha querido ni quiere hazer sin cõtiẽda de juyzio. vt per eã constet de interpellatione extraiudiciali, & reus veniat in expensis cõdemnandus, vt resoluisti suprà. 2. Tempore. n. 2.

28 Statim subsequitur alia clausula. s. Porq̃ pido a. v. m. q̃ auida mi relacion por verdadera, en quãto baste para el vẽcimiẽto desta causa. &c. quæ operatur hunc

29 effectũ, q̃ licèt plura in libello cumulãs ea oĩa adstringatur probare, vt docet Archi. in. c. 2. de testibus. in. 6. tñ per prædictã clausulã solũmodo adstringitur probare id, quod ad victoriã illius causæ sufficiat: quę clausula succesit in locũ clau læ antiquæ, scilicet, No me obligando a prouar mas de lo necessario. de qua agit Panor. in. c. ex parte. 1. n. 8. de rescript. & in. c. examinata. de iud. & Gometius in §. omniũ. col. 5. Instit. de act. & Angel. in Tract. de malef. verb. In porticũ eccle-

30 siæ. Post modũ subsequitur alia clausula, nẽpè, Por su sentẽcia diffinitiua, o por otra q̃ en tal caso lugar aya, condẽne al dicho fulano, a que me de y pague. &c. per quam inducitur cõclusio libelli, & nunquam omitti debet, quia vis libellorũ in ea consistit: nam non attẽditur qd narretur, sed quid cõcludatur, secũdùm glo. 1. in. c. hæc quippe. 3. quæst. 6. Innocen. c. super literis. de rescrip. & Ias. in. l. 1. in prin. ff. de ædendo. & in. d. §. omniũ. n. 135. Et licèt de iure regio cõclusio nõ sit necessaria, vt diximus suprà. n. 14. aliqualis tñ petitio in actis redacta requiritur, ex qua colligi possit, quid actor intẽdat, vt ibi resoluimus. Si tñ in libello nar

31 ratio facti conraria vel diuersa à cõclusione interuenerit, standum erit cõclusioni, nõ verò narrationi, secũdùm Deciũ. consi. 28. col. 2. n. 3. vol. 1. post Anto. de Butr. & Panor. in. cap. ex parte. B. de foro competent. per text. ibi, nisi apponatur clausula, Peto iustitiã, quia tũc etiam narratis standum erit, ita cũ Corneo, & alijs resoluit Auen. in. d. 1. respõ.

32 n. 18. Sunt tñ de iure cõi plures casus, in quibus cõclusio nõ est necessaria, quos congerit Ias. in. d. l. 1. n. 17. ff. de ædend.

33 Subsequitur alia clausula, scilicet, Y assi condẽnado a ello le cõpela y apremie por todo remedio y rigor de derecho. de qua agit Bal. in. l. vinũ. ff. si cert. pet. & Ias. in. d. §. omniũ. à nu. 189. & est

34 clausula executiua. & licèt ordo præposteretur, dicẽdo, Pido le cõpela y apremie y cõdene. tñ libellus sustinebitur, secũdùm Bart. in. l. 1. C. de executione rei iudicat. &. l. si cùm nulla. ff. de re iud. & Ias. d. §. omniũ. n. 144. & facit tex. in. c. 1. de off. ord. vbi Doct. cõiter idẽ resoluũt.

35 Alia clausula sequitur. s. Sobrelo qual todo, pido cũmplimiẽto de iusticia. &c. quæ clausula salutaris appellatur, & nunq̃ omittẽda erit tã ex parte actoris, q̃ ex parte rei: nã plures effectus operaĩ, multiq̃; defectus per eã supplẽtur, vt videre est per Anto. Butri. in. c. 2. de libelli obl. Panor. & oẽs in. c. cũ dilectus. de ordi. cog. Panor. Deci. & Feli. in. c. 1. de offic. deleg. & Ias. in. d. §. omniũ. à. nu. 147. Et aliũ effectũ huius clausulæ ponit Didac. Perez in. l. fi. tit. 4. lib. 3. Ordi. in glo. pen. in fine. Quem tamen tu improba ex ijs, quæ notasti infrà in. 7. tempore, in fine libelli replicationis actoris.

36 Sequit̃ alia clausula. s. Y el officio de v. m. imploro. &c. qa iudex officiũ suũ ad vtilitatẽ priuatã impartiri nequit, vt

l. 4. §.

l.4.§.hoc aũt iudiciũ. ff.de damn.infect. vbi Bar.& oẽs,Innoc.& Panor. c.ad nostrã. 2.de iure iur. tñ per prædictã clausulã iudex poterit officium suũ ad vtilitatẽ priuatam impartiri in omnibus sibi necessarijs.

37 Alia clausula sequitur. ſ. Y las costas protesto.nam licèt victus condẽnandus sit victori in expẽsis,vt in.l.properandũ. §.siue autẽ alterutra. C.de iud.& in.c.calũniam extra de pœnis. c.olim. 2.de priuil.c.finẽ litibus.de dolo,& cõtu.& in.l. 8.ti.3.&.l.7.tit.22.p.3. nõ tñ iudex tenetur hãc condẽnationem expẽsarum facere,nisi à parte petitę fuerint,secũdùm gl.in. c. fin. de rescript.receptam cõiter à Panor.Imol.& Belam.ibi, Bart.Alex. & Iaſ.d.l.properandũ.§.siue autẽ. & Couar.in pract.quæst.c.27.n.5. vbi per totum caput agit de his expẽsis, & earum condẽnatione. ideoq; in libello prædi-
38 cta clausula ponitur: iudex tñ, ſi voluerit, bene poterit condẽnare victũ victori in expẽsis factis post litis contestationem, quãuis à parte non fuerint petitæ, secundũ glo.in.d.c.finẽ litibus.Barto.& alios in.l.4. §. hoc autem iudicium.ff.de damn.infecto.& Couar. vbi.suprà.

39 Vltimo subsequitur alia clausula,scilicet, Y juro a Dios y a esta Cruz † q̃ esta demãda no põgo de malicia. &c. Licèt hoc iuramẽtum malitiæ pręstari debeat super exceptionibus, vel quãdo aliquid loco exceptionis ꝓponitur,semel& pluries, quoties p̃sumptio est cõtra aliquẽ, quòd malitioſè proponat, & ita ante & post litem contestatam, tam in profanis q̃ in ecclesiasticis causis,vt in.l.Thesaurus.ff.ad exhibendũ.c.cũ dilecti. de electione. c.pastoralis. de except.c. præsentiũ.de testibus,in. 6. & docet Specul.tit. de iuramẽto.§.1.n.6.& Host. in summa
40 de iur.calum.§.& in quibus.in fi. Tamẽ q̃a in tribunalibus secularibus huius regni iuramẽtum calũmniæ de cõsuetudine non obseruatur (vt resolues infrà in
41 fine septimi Tẽporis) q̃ iuramentũ calumniæ de iure præstãdum erat post litẽ contestatã,in causa principali, ad oĩa quæ accederẽt vel emergerẽt, ne quid calũnioſè in totalite fieret, vt ꝓbatur in Authẽ.hoc sacramẽtum. C. de iure iur. propter calum.c.1.de iuramẽto calũnię
42 in. q̃.ideò aduocati huius regni paſsim vtũtur iuramẽto malitiæ in libello principali actionis, & in quibuſcũq; alijs petitionibus, oppoſitionibus exceptionũ,
43 accuſatiõibus,& denũtiationibus.Vnde cũ aduocati ob prædictã rationẽ vtãtur iuramẽto malitiæ in locũ iuramẽti calumniæ,ſiid, q̃ petit,vel ꝓponitur ab ipſa parte principali proponatur, præſtandum erit ſub forma in iſta clauſula contẽta: ſi vero proponatur à procuratore,
44 aliter erit dicẽdum,nẽpè, Y juro a Dios y a esta † en anima de mi parte,y la mia. nã licèt procurator debeat præſtare alia iuramẽta in animã ſui dñi, vt ꝓbat text. in.c.procurator.38. de electione. lib.6. tñ quãdo iuratur de calũnia,erit iuramẽtũ præſtãdum à procuratore in animã ſuã,& in animã dñi,iuxta tex.in. c.2.§.1. &ibi gl.verb.Ab ipſis. de iuramẽto calũ. in.6.gl.in Authen.principales.verb. Migrauerit.C.de iureiur.propter calum.& not.Ange.in.§. nũc admonẽdi.n.6.Inſt.
45 de pœna temerè litig.Et ob eandẽ ratiõnem dicẽdum erit, hãc clauſulã neceſſa-
46 riã non eſſe: nam etiã iuramẽtum calumniæ nõ eſt de ſubſtãtia iudicij, niſi par-
47 te aduerſa petente, ideoq; tacitè omittí põt,nec inducit nullitatẽ proceſſus,quãuis expreſsè renuntiari non poſsit,iuxta tex.c.1.§.1.de iuramẽto calũ.in.6. cæterũ parte aduerſa petẽte de ſubſtãtia iudicij eſt,præſtãdumq; erit,alioquin ꝓceſſus erit nullus,iuxta tex.d.c.1.§.1.de iura.calũ.in.6.& not.Sebaſt.Bãtius.Trac. de nullitatibus ꝓceſ.ſub tit. de nullitate ex defectu proceſſus.n. 29. Praxis verò hãc clauſulã recipit,vt ſupradictũ eſt,nõ tñ inde proceſſus erit nullus ſi omittat.

48 Quinto requirit q̃ in libello apponat corã quo:nam nomẽ iudicis apponi debet cum titulo cõgruẽti ſuę dignitati, vt probat text.d.l.libellorũ.& in.l.40.ti.2.

p. 3. & not. Speculator in ti. de libellorũ concept. §. 4. & Alciat. in ſua practica.
49 fol. 102. col. 2. Hodie tamen conſuetudine introductũ eſt, q̃ nomẽ iudicis nõ apponatur niſi negotijs Curiæ Romanę ſecũdũ Gomez. in c. ſtatutũ. §. 1. in prin. de reſcrip. in. 6. quia tabelliones libello oblato in actis ſtatim redigũt, libellum fuiſſe porrectũ tali die corã tali iudice.
50 Aduerte præterea q̃ in libello & in quacũq; petitione inſcriptio apponi debet cum titulo congruẽti dignitati iudicis ſecũdùm ſtylum regionis: apud nos
51 verò ſi petitio porrigenda ſit ipſi regi, ponitur titulus. C. R. M. ſi porrigenda ſit in aliquo ex cõſilijs ſupremis, vel in audientijs regalibus, titulus erit Muy Poderoſo ſeñor. Y por eſcripto llaman los Alteza: y de palabra en las ſalas llama los Señoria. Si verò porrigatur alicui Præſidi, Epiſcopo, vel Archiepiſcopo, titulus erit, Illuſtriſsimo ſeñor. Si alicui auditori titulus hodie eſt, Muy Illuſtre ſeñor. A los de mas juezes inferiores no ay poner regla, ſegũ eneſto de la corteſia el dia de hoy ay abuſiõ, ſi no es q̃ cadavno trate al otro ſegũ lo há menester, y la neceſsidad q̃ del tenga, haſta que venga alguna pragmatica de reformacion. Inſuper aduerte, q̃ libellus (at-
52 tẽto iure huius regni) debet eſſe ſubſcriptus manu aduocati cogniti, vt probat text. in l. 4. tit. 16. lib. 2. Recopil.

Et, vt facilius Tirones aduocati inſtruantur, & perfectiùs omnia ſupradicta intelligant, libellus in actione de cõſtituta pecunia erit formandus cũ omnibus prædictis clauſulis, cũ quo hæc tela iudicij ordinarij erit ordienda, & contexenda, modo & forma ſequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE de conſtituta pecunia.

Illuſtre Señor.

53 PEdro vezino de Salamanca, como mas aya lugar de derecho, parezco ante. v m. y me querello y pongo demãda a Hieronymo, vezino deſta cibdad de çamora, y contando el caſo della, Digo que aſsi es, que Iuan vezino deſta dicha cibdad me eſta obligado adar y pagar cien ducados, [a] que me auia prometido, y ſabiendolo, y entẽdiendolo el dicho aduerſo, vino ami ſin le dezir yo ni pedir coſa alguna, [b] y ſe me cõſtituyo por pagador y deudor principal de la dicha deuda: prometiendo me de me dar y pagar los dichos cien ducados, y aſsi quedo obligado a melos dar: y pueſto caſo que por mi ha ſido requerido muchas y diuerſas vezes, a q̃ me los de y pague no lo ha querido hazer ſin cõtienda de juyzio. Por que pido a. v. m. que auida mi relacion por verdadera en quanto baſte para el vencimiento deſta cauſa, por ſu ſentencia diffinitiua, o otra que en tal caſo lugar aya condemne al dicho Hieronymo, a que me de y pague los dichos cien ducados, y aſsi cõdemnado a ello le cõpela y apremie por todo rigor y remedio de derecho, ſobre que pido cũplimiẽto de juſticia, y las coſtas proteſto, y el officio de v. m. imploro: y juro en forma de derecho, q̃ eſta demãda no põgo de malicia, ſino por q̃ aſsi cũple a mi derecho y juſticia.

Expoſitio

Expositio huius Libelli.

54 Diximus, Vno esta obligado a pa-
a gar cien ducados[a]. quia ad hoc vt actio de cõstituta pecunia alicui cõpetat, præ cedere debet aliquod debitum, vt probat tex. in. l. 1. §. debitum. ff. de cõstit. pe cun. Et hinc deducitur aliud requisitũ ad hoc vt actio ista cõpetat, scilicet, q̃ cõstitutor se obliget post debitum con tractum, & hoc discrimen constituitur inter constitutorem, & fideiussorem,
55 quia fideiussor ante & post obligationem interuenire potest, constitutor verò post obligationem tantùm, iuxta glo. in Authen. de fideiuss. §. si quis. ver bo, Fideiussorem. collatione. 1. ideò in libello dicitur, Y sabiendolo. &c.
56 Diximus, Sin le pedir yo cosa alguna.
b quia ad hoc vt cõpetat actio de cõstitu ta, requiritur q̃ cõstitutor nudo pacto promittat, alioquin stipulatione interueniente ex stipulatu agendum esset, vt probat tex. in. §. de constituta. Instit.
57 de actio. Deinde requiritur, q̃ illud pri mum debitum elidi non possit per exceptionem introductam de iure præto rio, iuxta text. in. l. q̃ si maritus. 3. ff. de constitu. pecun. Et est aduertendum, q̃ si intentionẽ suam actor per instrumẽ-
58 ta probare habuerit, tenebit illa simul cũ libello actionis corã iudice produ cere, iurans se eis vti velle tanquam ve ris, & authẽticis, nec falsa vel simulatè
c concepta esse: aliàs si simul cum suo li bello non produxerit, postmodum ad mittenda non erũt, nec eis vti poterit, nisi cum iuramẽto dixerit de nouo re perta fuisse, & antea in eius notitiã non venisse: nam tunc in quacunq; parte li tis producere actor poterit, iuxta. l. 1. ti
59 tu. 2. lib. 4. Recopil. quæ licet loquatur in litibus agitandis in cancellarijs, & au dientijs regijs, etiam idem obseruandũ erit in tribunalibus inferioribus, cùm prædicta lex situata sit sub Rubr. titu. agentis de actionibus intentandis, tã in audientijs regijs, q̃ in alijs tribunalibus.
60 Postquam libellus actionis intentan dæ iudici ab actore porrectus fuerit, iu dex, inquit, se illum pro oblato habere. præcipitq; reo intimari, & q̃ sibi de illo copia detur, vt veniat responsurus, ita firmat gl. in. l. de pupillo. §. meminis se. verb. Cum. ff. de noui operis nuntia. & glo. fi. in. c. ex parte. 1. de verb. signif. & ibi not. Panorm. & Felin. in. c. qualiter. §. licèt. n. 13. de accusat. Alex. & Ias. dict. §. meminisse. Copia enim libelli aduersario dari debet, vt videat an cedere vel contendere debeat, secundum angel. in. l. 1. §. ædere. ff. de æden. per text. in Authen. offeratur. C. de litis cõtest. & in. l. 40. tit. 2. p. 3. & copia istius primi libelli expensis actoris danda erit reo, secundũ glo. verb. Oblatos. in Clem. 2. de appel. & tunc tabellio inscriptis redi git hanc præsentationem libelli, & re-
61 sponsum iudicis cum duobus testibus si de stylo audientiæ soleant testes in actis processus apponi, iuxta ea quæ re soluimus, suprà, in annotatione vlti. ad totum opus. n. 26. & iste actus erit scribendus modo quo diximus in. 1. p. 2. to mi. c. 5. n. 31. Qui reus respondere de-
62 bet de iure regio intra nouẽ dies cõnumerandos à die intimationis, iuxta tex. in. d. l. 1. lib. 4. Recop. præterquã in cau sis gabellarum, in quibus intra tres dies tenetur respõdere. iuxta tex. in. l. 5. ti. 7.
63 lib. 6. Recopil. Licèt de iure communi dilatio viginti dierum dabatur, vt probat text. in Authen. offeratur. C. de litis
64 contest. Et si intra prædictum terminũ reus nõ comparuerit, actor poterit vti vno ex tribus remedijs relatis suprà in fine tertij Temporis: sed si cõparuerit
65 in termino prædicto, cõfitendo id, qđ in libello cõtinetur iudiciũ finietur cũ confitens pro condemnato habeatur, & nullæ sint partes iudicis, iuxta text. l. 1. C. de confessis. tamen si in libello

66 cõtẽta negauerit, & habuerit aliquã exceptionẽ dilatoriã, vel declinatoriã fori, tenebitur illã opponere ante litis cõtestationẽ, vt ꝓbat tex. in l. fi. C. de excep. & in c. inter monasteriũ. de re iud. & in .l. 1. tit. 5. lib. 4. Recopi. ob idq; opportunè erit dicendũ de Quinto Tempore.

Ex Quinto Tẽpore.

SVMMARIA.

1 *Exceptio est actionis aut intentionis exclusio.*

2 *Actio & exceptio, sicut pater & filius, ita sunt correlatiua, vt sine actione cõsistere non possit exceptio.*

3 *Exceptio actionis exclusio dicitur, intẽtionis autem repulsio, proprie defensio appellatur.*

4 *Criminis exceptio aduersus spoliatũ opponi nequit.*

5 *Inimicus illegitimus est ad accusandum.*

6 *Non valentibus accusare licitum est excipere.*

7 *Qui excipiendo crimen obijcit, criminaliter agere non videtur.*

8 *Pendẽtia accusationis accusatum infamem reddit, & restitutionem retardat.*

9 *Nouo iure præiudicialis, seu peremptoria exceptio opponi potest, post litis contestationem, dummodo intra viginti dies, & non vltra fuerit opposita.*

10 *Defensio, seu intentionis repulsio vltrà viginti dierum terminum opponi poterit.*

11 *Exceptiones aliæ peremptoriæ, aliæ dilatoriæ dicuntur, aliæ secundum Doct. mistæ appellantur.*

12 *Dilatoriæ exceptiones sunt quæ differũt, non autem causam finiunt.*

13 *Exceptiones dilatoriæ in tres diuiduntur species, Quædam enim iudicis personam respiciunt, quædam litigantis personam, aliæ verò ad totam causam respiciendam sunt adinuentæ.*

14 *Post litis contestationem non possunt dilatoriæ exceptiones à litigantibus opponi.*

15 *Prædicta regula limitanda est. ex cap. pastoralis. de exceptio. cum alijs.*

16 *Exceptiones dilatoriæ intra nouẽ dies iure regio sunt opponẽdæ, qui à fine vltimi termini ad comparendum in citatione assignati, connumerari debent:*

17 *Dilatoriarum terminus iure communi arbitrio iudicis, & restringi, & ampliari poterat.*

18 *Terminus à lege regia concessus, scilicet, nouem dierum per iudicem abbreuiari nequit.*

19 *Verius est terminũ. 9. dierũ à iudice abbreuiari posse.*

20 *Omnem dilationem à lege cõcessam iudex ex causa restringere potest.*

21 *Recusatio iudicis suspecti ante oẽs alias dilatorias exceptiones opponenda est.*

22 *Exceptio fori declinatoria ante alias dilatorias opponenda est.*

23 *Qui post aliam exceptionem dilatoriam, fori declinatoriam opponit, iudicis non sui iurisdictionem consensu tacitè prorogare videtur.*

24 *Coram iudice nullam habẽte iurisdictionẽ conuẽtus, in quacunq; litis parte fori exceptionẽ obijcere potest.*

25 *Qui omnino iurisdictione caret ex solo priuatorum consensu iudex fieri non potest.*

26 *Cum errantis nullus sit cõsensus, si per errorem quis coram iudice non suo compareat, poterit fori exceptionem quandocunq; opponere.*

27 *Interrogatus an velit coram tali iudice litigare, si se velle responderit, nõ poterit postea iudicẽ recusare.*

28 *Reus respõdens, se velle coram tali iudice litigare, saluis suis exceptionibus, poterit iudici recusationẽ op-*

29 *Libellus Hispano sermone confectus.* (*ponere.*

30 *Expositio supra dicti libelli.*

31 *Incõpetentia iudicis in libelli initio opponẽda est, ea protestatione præhabita, ꝙ reus non intendit iurisdictionem aliquam iudici tribuere, nisi eam quæ sibi iure competit.*

32 *Recusatio sicut quælibet alia dilatoria exceptio intra nouem dies proponi debet, intra quos & reus litem contestari tenetur.*

33 *Intra terminum assignatum reus litem non contestans habetur pro confesso,*

34 *Litis contestationis effectus est, viam exceptiones dilatorias opponendi præcludere.*

35 *Actor forum rei sequi debet.*

36 *Summariè debet iudex de exceptione iudicij declinatoria cognoscere, & super ea pronuntiare.*

37 *Si iudex iurisdictionem suam ignorans pronuntiet processus & sententia est ipso iure nulla.*

38 *Exceptiones aliæ dilatoriæ post declinatoriam possunt in eodem libello cumulari.*

39 *Libellus Hispano sermone compositus.*

40 *Excommunicatus in iudicio comparere non potest.*

41 *Publica autoritas iudicio debita obseruanda est.*

42 *Excõicatus aduersario in iudicio rẽdere cogẽdus est.*

43 *Nõ debet excõicatus ex delicto suo cõmodũ reportare*

44 *Permissum est excommunicato ad iudicium venire compulso, excipere, defendere, & appellare.*

45 *Frangenda non est lex naturæ, quæ omnibus defensionem pollicetur.*

46 *Diuino iure prohibitũ est, cũ excõicatis cõmunicare.*

47 *In actibus diuinis participatio cum excommunicatis diuino iure prohibita est, at verò in actibus humanis non nisi positiuo.*

48 *Romanꝰ Põtifex ius diuinũ interp̃tari ex causa põt.*

49 *Per procuratorem tenetur excommunicatus in iudicio respondere.* (*tuere.*

50 *In causis arduis nõ cõpellitur quis procuratorẽ cõsti-*

51 *Excom-*

51 *Excommunicatus in arduis causis personaliter in iudicio comparere potest.*

52 *Verbum, Debet, necessitatem interdum, voluntatem tamen aliquando importat.*

53 *Personaliter etiam in causis arduis excommunicatus respondere non potest, sed procuratorem constituere compellendus est.*

54 *Excommunicato exceptiones competentes per procuratorem opponuntur.*

55 *Quoties propter delictum non potest quis in iudicio comparere etiam in causis arduis procuratorem constituere compellendus erit.*

56 *Excommunicatus per procuratorem excipere, se defendere, & appellare debet.*

57 *Excommunicato in iudicio agenti exceptio obijci potest.*

58 *Exceptio quæ excommunicatis obijcitur cum dilatoria sit, ante litem contestatam opponenda est.*

59 *Excommunicationis exceptio in quacunque litis parte opponi potest.*

60 *Cum excommunicatis participans peccat.*

61 *Loci non tuti exceptio, iudici in quacunque litis parte obijci potest.*

62 *Inter exceptionem loci non tuti & excommunicationis maxima versatur differentia.*

63 *Excommunicationis exceptionem obijciens, exprimere tenetur, an sit maior vel minor excommunicatio, & nomen excommunicatoris declarare debet.*

64 *Quoties mentio fit excommunicationis de maiori in dubio intelligitur.*

65 *Pœna in dubio de minori intelligenda est.*

66 *Excommunicatione nulla pœna in ecclesia maior.*

67 *Ante dispositionem c. penult. de sententia excommu. excommunicatio in dubio pro minori accipiebatur.*

68 *Minor excommunicatio sufficiès non est ad cõtumaces refrenandos. Quæ nihil vltra peccatum mortale operatur.*

69 *Interdicta ciuitate suburbia interdicta nõ videtur.*

70 *Iure veteri eo ipso q constabat excommunicatum aliquem esse, is statim vitandus erat.*

71 *Excommunicatus vitari non debet ante publicationem, & excommunicationis denuntiationem.*

72 *Interpretatur Extrauagans ad euitanda scandala, Martini quinti.*

73 *Quanuis testibus duobus excõicatio probetur, nihilominus tamen ante denuntiationem excõicatus vitari nequit, etiam si publica fama testaretur.*

74 *Hodie excommunicatum occultum, etiam occultè vitare non tenemur ante denuntiationem.*

75 *Excommunicatus etiam nominatim & spetialiter non est vitandus ante denuntiationem.*

76 *Nominatim aliquid dicitur cum exæquipolentibus id cognoscitur.*

77 *Si excommunicatus ita sit notorius, vt nulla excusatione celari possit, etiam ante denuntiationem & publicationem vitandus est.*

78 *Securius est omnes notorios excommunicatos etiam ante denuntiationem vitare.*

76 *Excommunicatus notorius necessario denuntiandus non est.*

80 *Ante denuntiationem & publicationem excommunicatus vitari nequit, nisi ita sit notorius, vt nulla valeat tergiuersatione celari.*

81 *Litis pendentiæ exceptio cum dilatoria sit, ante litis contestationem obijcienda est.*

82 *Mistæ seu anomalæ exceptiones quia aliarum naturam non imittantur in quacunq; litis parte opponi poterunt.*

83 *Excommunicationis aut nonnumeratæ pecuniæ, vel dotis exceptio ante & post litis contestationem obijci possunt, sicut exceptio rei iudicatæ, iusiurandi, & transactionis, quæ quidem iudicãtur secundum formam & modum eas opponendi.*

84 *De exceptionibus dilatoriis summariè ante definitiuam sententiam cognoscitur, & super ipsis pronuntiatur.*

85 *Reus cui nulla dilatoria exceptio competit, itra nouem dies litem contestari tenetur.*

Quintum Tempus,

Proponendarum exceptionum dilatoriarum.

1 EXceptio est Actionis, vel intentionis exclusio. Ita deducit Panorm. in Rubric. extra de except. ex text. in. l. 2. ff. de except. & hanc definitionem præsensit. glo. in dict. l. 2. verb. Intentionem. & eam explicat Socinus in Rubr. ff. de excep. & Rebusus in Tracta. de except. num. 2. Sed aduersus hãc

2 definitionem obijcitur, quòd actio & exceptio sunt correlatiua, vt pater & filius, maritus, & vxor, vt in. l. si quidem. C. de exceptio. & notat Bald. in. l. in rebus. num. 12. C. de iure dot. ergo quanuis exceptio sit actionis exclusio,

tamen non poteſt eſſe intẽtionis repul ſio, cùm actio deficiat cui opponatur, & quam exceptio præmittit. Rurſus contra Panormitanum facit glo.in.c.1. de litis conſt.in.6.aſſerens, exceptionẽ
3 ptopriè dici actionis excluſionem: defenſionem autem eſſe intentionis repulſam. cuius opinionem probant ibi Dominicus & Frãcus:& communem teſtatur Socinus in Rubri. ff.de except. Didacus Perez in.l.1.tit.8.libr.3. Ordi. in glo.1. verſi. videtur tamen. Et hinc Azo.in Summa. C.de except.& Speculator.in tit.de exceptionibus. §.1.nu.9. dicunt exceptionem propriè eſſe actionis excluſionem,non verò intentionis. quam opinionem contra Panorm.pro bat Decius in Rubr.num.4.extra de ex cept. dicens eam cõmunem Mantua. num.10.& Pariſius.num.29.&Couar. in Regula poſſeſſor.in initio prioris partis.n.4. & Didacus Perez. vbi ſuprà, & Aſinius in praxi. §.13. cap.1.nu.2.Nec huic opinioni refragatur text. in. d.l.2. Imo ei ſuffragatur, nam in hũc ſenſum verba eius accipiuntur, quòd exceptio opponitur actioni ad excludendum id quod in intentionem deductum eſt,id eſt,ad excludendum id, quòd per eam actionem actor intendit: non tamẽ ex hoc probat text.ille,exceptionem dici, cùm quid opponitur ad excluſionem intentionis in iudicium deductæ abſq; actione, ſecundùm Couarr.vbi ſuprà, ex prædicta reſolutione plura inferentem.Et vltra ab eo illata,infero ex prædicta reſolutione notabilem intellectũ ad text.in cap.item cum quis,de reſtitutione ſpoliatorũ. dum text. ille probat,
4 exceptionem criminis contra ſpoliatũ obijci non poſſe, nec impedire reſtitutionem : alioquin ſequeretur ſpoliatorem criminaliter agere poſſe cõtra ſpoliatum:quòd tamen text.ille negat, ex eo ꝙ ſpoliator inimicus ſpoliati præſumitur,
5 ſed inimicus ad accuſandum nõ admittitur, vt probat text.cap.cùm. P. Manconela.c.meminimus. c. repellantur.c.cùm oporteat.de accuſat.meritò ergo exceptio criminis contra ſpoliatum non admittitur.ita illum tex. intel lexerunt Docto.communiter ibi, & in cap.1.de iudic.Panormit. & Decius.in cap.cùm ſuper.de officio deleg. Felin. & Anania.cap.cùm oporteat.de accuſat.Alex.in.l.3. ff. teſtibus. & Hipolyt. in.l.1.§.præterea.num.42. de quæſtionibus.Cui tamen intellectui videbatur obſtare,quod in illo tex.videtur actum fuiſſe via exceptionis de crimine aduerſus ſpoliatum: dicitur enim ibi crimen obiectum fuiſſe ab aduerſario,vt ſpoliatum remoueret à ſua intẽtione:ſed pro
6 hibitis accuſare licitũ eſt excipere,iuxta text.in cap.cùm inter.de except. præ
7 ſertim quia qui via exceptionis crimẽ obijcit,non dicitur criminaliter agere, vt in.c.ſuper his.de accuſat.ergo inepta videtur ratio põtificis in dict.cap. item cum quis. aſsignata, dum ad repellendum ſpoliatorem excipientem de crimine, inquit, Quoniam criminaliter aduerſus eum agere nõ poteſt,ac ideò text.ille difficillimus reputatur. Vnde (omiſsis intellectibus relatis,& aſsignatis ab Auguſtino Beroio in cap.1.extra, de accuſat.reiectoq; alio intellectu aſsignato â Mantua in cap.1.num.15. de iudic. afferente, exceptionem criminis in dict.c.item cum quis. ideo non fuiſſe admiſſam,quia de mente ipſius text. conſtat, præſumi obiectam fuiſſe fraudulenter. qui tamen intellectus ex eo confunditur, quòd Mantua diuerſam rationem à Pontificis ratione retulit, contra doctrinam tex. in cap.ne innitaris.de conſtitut.) ex præhabita reſolutione facilè intelligitur tex.ille,ſcilicèt ꝙ ibi ſpoliator egit via accuſationis, eo præ textu, vt ſuſpenderetur reſtitutio
8 poſſeſsionis:Pendentia enim accuſationis accuſatum infamat, & reſtitutionẽ retardat,vt in cap.accedens. c.omnipotens.de accuſat.cap. conſtitutis. de appellat.

appellat. Nec huic intellectui obstant verba illa in tex. præscripta, scilicet, Vt eum à sua intentione repellat, &c. Imò suffragantur, quia nõ sunt exceptionis, nam exceptio non est intentionis repulsio, vt suprà diximus: & ideò põtifex ibi dixit vt eum à sua intentione repellat, vt ostenderet alia via, quàm via exceptionis aduersarium intentasse impedire restitutionem spoliato. Sic iuxta hunc sensum litera illius text. clara remanet, & ratio Pontificis nõ inepta, aliaq; plura argumenta soluuntur.

Rursus ex prædicta resolutione Didacus Perez in.l.1.tit.8.libr.3. Ordina. gl.1.vers. Suaderi potest. inferebat intellectum ad illam legem, quæ hodie habetur in.l.1.tit.5.lib.4. Recopilat. vt
9 dum illa.l. determinat exceptiones prę iudiciales, & peremptorias, obijci posse, post litis cõtestationem, intra termi num tamen viginti dierum, & non vltra, non habeat locum, quando exceptio opponeretur ad excludendam intentionem, & factum actoris agentis absq; actione, quia talis non est exceptio, sed potius defensio, iuxta prædi-
10 ctam resolutionem, ac ideo defensio facti & intentionis elapso termino viginti dierum obijci poterit, quia illa lege nõ includuntur. Sed hæc interpretatio confunditur ex litera illius tex. ibi, Defensiones. quo verbo constat, etiam defensionem comprehendi in.d.l.1. quia defensio propriè dicitur in terminis repulsio, iuxta glo. cap.1. de litis contestatione. in. 6. ideò reijcienda erit opinio Didaci Perez. Et summã diuisionẽ exceptionũ ad duo genera reducit Iurisc õsultus in.l.1.§.fi. & in.l.3.ff. de except. & imperator in.§. appellantur. Insti. de excep. dũ inquit, Appellatur exceptiones, aliæ perpetuæ, & peremptoriæ, aliæ tẽporales, & dilatoriæ. Et hæc duo genera alijs nominibus extitisse iure primæuo apparet ex Fauio Victorino lib. 2. Rhetori. Ciceronis, de actionibus translationis. & ex Alciato lib. de singu lari certamine. c.17.n.1. nempè perem ptorias rescriptiones, dilatorias transla tiones. Postmodum autem Doctores nostri prædictis duobus generibus a - lias species exceptionum addiderunt, scilicèt, anomalas, siue mistas, iuxta gl. in cap.2.3. quæst.6. & in cap. pastoralis. §. perpetuæ. & in cap. exceptionem. de except. tradit Maran. de ordine iud. 6. par. membro.9. c. de exceptionibus. &
11 Rebufus in Tracta. de excep. num.2. & ita sunt hodie tres species exceptionũ, nempè peremptoriæ, quę alio nomine incidentes appellantur: dilatoriæ, quæ alio nomine emergentes dicuntur, secundùm glo. & ibi Panorm. col. penul. Imol. n.6. & Butri. nu.10. & mistæ. de
12 peremptorijs suo loco erit dicendum: dilatoriæ autem sunt quæ differunt, nõ tamen extingunt negotium secũdum Guidonem Papam in consil.24. Casaneum consil.2. num.73. & Marantam vbi suprà, Iacob. Menoc. lib.2. de arbi-
13 trarijs. cas.19. &.240. & harum dilatoriarum tres sunt species, quædam enim iudicis personam respiciũt, vt exceptio declinatoria fori, seu incõpetentiæ, aut recusationis: quædam verò respiciunt personam litigantis, & dicuntur exceptiones legitimationis personę, vt si pupillus sine tutore, minor sine curatore, filiusfamiliàs sine cõsensu patris, vxor sine licentia mariti, vt in toto tit. C. qui ligitimam personam habeant standi in iudicio: quędam autem exceptiones respiciunt totã causam, vt exceptio inepti, vel obscuri libelli, vel exceptio male agis, quia ante diẽ agis, vt.l.1.ff. quando dies legati cedat.

14 Omnesq; exceptiones dilatoriæ opponendæ sunt ante litis contestationẽ, iuxta text. in cap. inter monasterium. de re iud. l. fin. C. de except. & expressius probatur in. l. exceptionem. C. de probat. & in.l.1.tit.5.libr.4. Recopilat. apud Lusitanus lib.3. ordinat. tit.37.§.

1.& notat glo.1.in. c. exceptionem.de except.Alexand.in.l.ita demum. C.de procurato.Felin.dict.c. exceptionem. num.2.Iaſ.l.ſi arrogator. ff. de adoptio nibus.n.59.& Carolus Ruinus in cõſil. 71.num.5.volu.5.& Rebuf.Tracta.de except.num.9.Quam tamen regulam
15 limitabis ex text. in cap. Paſtoralis. de except.& eam cum ſeptem ampliationibus, & viginti limitationibus ponit Aſinius in praxi.§.13.cap.2. & Dueñas
16 in regul.263. iureq; regio ſunt opponendæ intra nouem dies connumerandos à fine vltimi termini aſsignati in citatione ad comparendum, & reſpondendum, intra quem reus tenetur illas probare, iuxta tex.in.l. 1.tit.5.lib.4. Recopil.& licèt de iure communi termi-
17 nus dilatoriarum arbitrio iudicis poterat reſtringi, & abbreuiari, ſecundum Bart.in.l.2.num.4. ff.de re iud.per tex. dict.cap.paſtoralis.& Iaſ.dict.l.2.n.23. &.36.& latè vtranq; partem refert Didacus Perez in.l.1.titu.4.libr.3.Ordin.
18 verb.Da la ley. tamen de iure regio terminus nouem dierum, qui datur ad litem conteſtandam, & intra quem dilatoriæ ſunt opponendæ, Iuxta text. d.l. 1.tit.5.lib.4.Recopil.non poteſt per iudicem abbreuiari, quia eſt terminus à lege cõceſſus, abſq; miniſterio iudicis, ſecundum Didacum Perez vbi ſuprà, & in.l.1.tit.3.lib.3.Ordinam.in gloſ.5.
19 quæſt.4. Ego verò exiſtimo, etiam de iure regio talem terminũ ex cauſa bre-
20 uiari poſſe à iudice, quia omnem dilationem à lege conceſſam, ſiue cum miniſterio iudicis, ſiue abſq; illo ex cauſa iudex breuiare poteſt. Secundùm Bar. vbi ſuprà, & ibi Alexan. num.5.& Vincent.num.27.& Anto.num.12.Panor. num.10. Felin.num.1. & Deci.nu.13. in cap. cum ſit Romana. de appell.& hanc teſtatur communem opinionem Auguſt.Beroius.n.61.& ſi oppoſitam ſententiam teneat gl. in cap. indultum de reg.iur. in. 6. & eius opinionem dicat communiorem Iaſ. dict.l.2.nu.24. & ibi Cuman. nu.4. & Ripa. nu.14. & Didacus Perez vbi ſuprà.

Conſidera tamen inter omnes exceptiones dilatorias, primo loco exce-
21 ptionem recuſationis opponendam eſſe, vt probatur in. l. apertiſsimi. C. de iud. Auth. offeratur. C. de litis conteſt. cap. cum ſpetiali. de appellat.& probat text. ab ordine literæ in.c. quoniã contra falſam. de probat. firmat glo.1.c. exceptionem.de except.glo .in cap. inter monaſterium. verb. Subeundo . de re iud.& ibi Felin. nu.4.Bart. Paul. Alex. & Iaſ.l.ſi cõuenerit. ff. de iuriſdict. om. iud. & Couarr. in pract. quæſtion.cap. 26.n.2.& ita diſponit ordinatio Luſitanorum.lib.3.tit.22.§.2.&.tit.37.§.1.& de hac recuſatione iudicis infrà latius dicendum erit in iſto.1.Tomo, in.10. Tempore.

22 Deinde exceptio declinatoria fori, ſeu incompetentiæ, ante alias exceptiones dilatorias, erit opponenda, iuxta tex.in.l.fi.C.de except.nam ſi alia exceptio prius opponeretur, videretur opponens interpellare iudicem, vt ſuper
23 illa pronuntiaret, & per conſequens in iudicem non ſuum conſentire, ſuamq; iuriſdictionẽ prorogare, vt probat tex. in.l.ſed & ſi ſuſceperit.ff.de iudic.& notat glo.2.d. c.inter monaſterium Bart. Imol.Alex.& omnes in.l. quidam conſulebat. ff. de re iud. tradunt Marant. de ordine iud.6.part.memb.9.nu.1.& Aſinius in praxi.§.13.ca.8. & ita diſponit.l.1.tit.5.lib.4.Recopilat. & ordinatio Luſitanorum.lib.3.tit.37.§.2.Dueñas in regula.379.in fin. Quod tamen erit limitandum, quando quis conue-
24 niretur coram iudice omnino incompetenti nullam iuriſdictionem habenti, tunc enim in quacunq; parte litis exceptio declinatoria fori opponi pote-
25 rit, quia qs non põt effici iudex ex ſolo conſenſu tacito, vel expreſſo partium, vt probat text.in.l.priuatorum conſen-

ſus.

ſus.C.de iuriſd.omn.iud. c. ſi diligenti. de foro comp. vbi enim quis principiũ iuriſdictionis non habet, nec prorogationem habere poterit, ideoq; in quacũq; parte litis talis exceptio omnimodæ incompetẽtiæ poterit opponi iuxta glo.in Clem.vnica.verb.Non obſtãte. de ſequeſtratione poſſ.&fruct.quam ſequitur Decius in.l.hoc ædictum.§.hæc autem verba.nu.5.ff. ꝙ quiſq; iuris.Romanus conſi.42.Areti. conſi.68.col.3. Alex.in.l.de pupillo.§.qui opus. nu.9. ff.de noui operis nunt.Rodericus Suarez in.l.poſt rem iudicatã. ff. de re iud. in declaratione.l.2.tit. De los emplazamientos.lib.2.Fori.§.ſed attende.n.47. & Couar.in pract.quæſtion.ca.25.n.4. qui illam gloſ. intelligit in omnimoda incompetentia. Secundo prædicta reſolutio erit limitanda,quãdo quis igno
26 ranter,& per errorem comparet corã iudice non ſuo,alias habenti iuriſdictionem:nam tunc etiam in quacunq; litis parte exceptio incompetentiæ opponi poterit, quia errantis nullus eſt conſenſus ad inducẽdam prorogationem,iuxta text.in.l.ſi per errorem. ff. de iuriſdi. omn.iud.tradit Petrus de Belapertica in.l.ex quacunq;. num. 12. ff. ſi quis in ius vocatus nõ ierit.Greg.Lup.l.15.tit. 22.part.3.verbo, Las partes erraren. Dueñas in regul.257.

27 Optima tamẽ cautela erit ad hoc vt reus obijcere non poſsit exceptionem declinatoriam fori, ſcilicet,vt ab actore interrogetur coram iudice, an velit ibi litigare, & ſi reſponderit quod ſic, non poterit deinde opponere declinatoriam, ſecundum Cepolam in cautel. 120. receptum à Sebaſt. Bancio de nul lit.proceſſ.pagin.356. num.58. & hæc cautela procedit ex text. in. l. eſt receptum. ff.de iuriſd.omni.iud.& ex notatis à Iaſ. in. l. ſi conuenerit.num. 18. ff. eod. tit. Cui cautelæ datur contra cautela, ſcilicet, quòd reus conſtituat procuratorem ad reſpondendum,quia per reſponſum procuratoris non præiudicatur domino,quin poſsit obijcere declinatoriam.ita tenent Docto. & ibi Ripa.in cap.1.de iud. Secundum Rebuff. in Tract.de except.num.10. Sed cum ratio diſcriminis conſtitui non poſsit inter dominum,& procuratorem,prædictam cõtracautelam non eſſe tutam exiſtimat.Iaſ.vbi ſuprà. Quamobrem
28 tutior contracautela erit, quòd reus interrogatus reſpondeat, ſe velle coram illo iudice litigare, ſaluis ſuis exceptionibus, iuxta gloſ. in cap. expoſuit.verb.Saluis.de dilat.& quando exceptio declinatoria fuerit proponenda, libellus erit formandus modo ſequenti. &c.

LIBELLVS EXCEPTIONIS declinatoriæ Fori.

Illuſtre Señor.

29 a Hieronymo vezino de la ciudad de çamora, con proteſtacion q̃ ante todas coſas hago[a], que por auto o autos que ante. v. m. haga de no le atribuyr mas juriſdicion de la que en tal caſo de derecho le competa, y eſſa no declinable: parezco

ante

ante. v. m. y digo que Pedro vezino desta ciudad de Salamanca, me tiene puesta cierta demanda. en que en effecto me pide le pague cien ducados, que dize le estoy obligado a pagar por causa que deuiendo se los Iuan vezino desta dicha ciudad, yo me constituy por pagador de la dicha deuda, segun y que mas largamente en la dicha su demanda se contiene: cuyo tenor auido aqui por repetido, y a el me refiriendo hablande con el acatamiento deuido. v. m. no deue conoscer desta causa. Y caso no confessado, que el conoscimiento della le competa, me deue absoluer y dar por libre de la dicha demanda, condemnando en costas al dicho aduerso. Lo qual assi pido y. v. m. deue hazer por lo siguiente: Lo primero, por todo lo general que he aqui por expresso, y porque la dicha demãda no esta puesta por parte, ni contra parte: en tiempo, ni en forma, ni ante juez competente, caresce de relacion verdadera, y assi lo niego en todo y por todo segun y como en ella se contiene, con animo de la
b contestar[b] siendo de contestacion digna. Lo otro, porque el
c dicho aduerso es actor è yo reo vezino y morador[c] de la ciudad de çamora donde tengo mi proprio fuero y domicilio, y juez competente: Y assi caso negado que deua pagar al dicho aduerso lo que menos bien me pide, deuo ser conueuido ante mi proprio juez q̃ reside en la dicha ciudad de çamora, a quien compete el conoscimiento desta causa, y no a. v. m. Porque pido a. v. m. que auida summaria informacion de lo dicho en
d este articulo. v. m. se pronuncie por no juez[d] desta causa, y remita el conoscimiento della a quien de derecho le compete: sobre que pido cumplimiento de justicia y las costas protesto y el officio de. v. m. imploro, y sobre este articulo de la declinatoria pido ante todas cosas deuido pronunciamiento, y juro a Dios y a esta Cruz † que la dicha excepcion no pongo de malicia. &c.

Expositio supra dicti Libelli.

30 Diximus, Con protestacion que ante
a todas cosas hago [a], &c. quia exceptio incompetentiæ in initio libelli propo-
31 nẽda est cum protestatione, quod reus non intendit tribuere iudici iurisdictionem aliquam, nisi solũmodò eam, quæ de iure sibi competat, vt post modum allegatio exceptionũ dilatoriarum nõ obstat reo, ita docet Innocẽtius in cap. cumana. de electione. Præpositus in c. solitudinem. num. 71. &. 72. de appellationibus. Rubeus in repetitiõe. l. non solùm

ſolùm.§.morte.nu.234. ff. de noui operis nuntiatione. Hypolytus in.l.ſi quis ne quæſtio.num.27.ff.de quæſtionibus. & Decius in cap. cum M. Ferrarienſis. num.29.&.30. de conſtitu. vbi reſoluit, vtile eſſe hanc proteſtationem repeti.

b Diximus, Niegola en todo y por to-
32 do, con animo de la conteſtar. quia exceptio declinatoria, & alia quæuis dilatoria, probari debet intra nouem dies connumerandos à fine vltimi termini aſsignati in citatione ad comparẽdum, & reſpondendum: & intra illam dilationem nouem dierum tenetur reus litem conteſtari, vt probat text. in.l.1.ti-
33 tul.5.libr.4.Recopilat.ac ideò prædicta clauſula conteſtationis apponitur, ne poſtea ſi exceptionem declinatoriam non probet reus habeatur pro confeſſo, ex eo quòd in termino non fuit litem conteſtatus, vt probat text.in.l.1.tit.4. libr.4.Recopila. Quo circa aduocatus debet eſſe cautus, vt in libello exceptionis declinatoriæ lis conteſtetur, vel faciat intra illos nouem dies conteſtari.
34 Nec intelligas per hanc clauſulam præcludi viam opponendi exceptiones dilatorias, nam licèt effectus litis conteſtationis ſit præcludere viam obijciendi exceptiones dilatorias, iuxta text. in cap. inter monaſterium, de re iudi. & in l.Pomponius.§.ratihabitionis. ff.de procurato. & tradit Panorm.in cap. ſi clericus.num.17. de foro competen. tamen in hac ſpetie per prædictam clauſulam, non inducitur iſte effectus, quia principalis intentus fuit declinare iuriſdictionem non ſui iudicis, vt cõſtat ex verbis libelli, ibi, Y ſobre eſte articulo de la declinatoria pido ante todas coſas deuido pronunciamiento. &c. at verò prædicta clauſula conteſtationis fuit appoſita ad ſupradictam cautelam, ſcilicet, ne reus haberetur pro confeſſo, ſi intra nouem dies non probaret declinatoriam, nec litem conteſtaretur. ita colliges ex Montaluo in ſuo repertorio ad Abb. verbo, Lis. verſic.5.

c Diximus, Lo otro porque yo ſoy ve
35 zino y morador, &c. per hanc clauſulam fori declinatio inducitur, quia actor tenetur reum conuenire coram iudice competenti in loco domicilij ipſius rei, vt probat text. in.l. iuris ordinem.C.de iuriſdict. omnium iudic.cap. cum ſit generale. de foro compet.l.32. ti.2.p.3.l.9.tit.3.lib.4. Recopil. Quam regulam proſequitur Socinus in Tract. fallent. regul.10. & Speculator in titu. de competente iud.adit. §.generaliter. à num.1.

d Diximus, Que auida informacion
36 ſummaria de lo en eſte articulo contenido ſe pronuncie por no juez, &c. quia iudex ſummariè debet cognoſcere de hac exceptione declinatoria, & ſuper ea pronunciare, vt docent Paulus Caſtrenſis, & omnes communiter in.l.1. C. de ordine iud. nu.9. alioquin ſi abſq;
37 pronuntiatione ad vlteriora procederet, proceſſus tanquam à iudice ſuam iuriſdictionem ignorante factus, eſſet nullus, vt voluit Calcaneus conſil.115.n.4. Bart.l.multum.ff.de condi.& demonſt. Paulus Caſtrenſis vbi ſuprà, & Aſinius in praxi.§.13.cap.8.num.2.
38 Cæterùm ſi aliæ exceptiones dilatoriæ reo competerent, in ſupradicto libello poſt declinatoriam cumulari poſſent: & ſi declinatoria non competeret, & alias dilatorias haberet reus, illas poterit opponere formando libellum modo ſequenti.

LIBEL-

LIBELLVS ALIARVM dilatoriarum.

Illustre Señor.

Hieronymo vezino de la cibdad de çamora parezco ante v.m. respondiendo a vna demanda contra mi puesta por parte de Pedro vezino desta cibdad de salamanca sobre tal cosa, cuya forma auida aqui por inserta y a ella me refiriendo, Digo que no soy obligado a responder a ella por lo siguiente. Lo primero por lo general que he aqui por expresso, y porque no es puesta por parte en tiẽpo ni en forma y caresce de relacion verdadera y assi la niego en todo y por todo, con animo de la contestar siendo de contestacion digna. Lo otro porq̃ el dicho Pedro es actor, y no puede estar en juyzio estando como esta descomulgado[a] de excomuniõ mayor[b], agrauado, y reagrauado, y denũciado[c] por tal descomulgado por el prouisor desta cibdad a pedimiento de fulano, sobre que le deue ciertos dineros, y selos pide: Lo otro porque caso negado que cessara lo susodicho, que no cessa. v.m. sabra, q̃ sobre este negocio ay pleyto pendiente[d] ante los señores presidente, è oydores de la real chancilleria de Valladolid, y sobre vna mesma cosa no deue vno ser molestado en diuersos tribunales. Lo otro porq̃ el dicho aduerso es hijo familias[e], y assi no es psona legitima para poder estar en juyzio y deue ser repelido. Lo otro porque caso negado que lo susodicho cessara, que no cessa, la demanda puesta por la parte contraria es incierta è inepta y deue ser repelida del processo. Lo otro por que caso no confessado, que no le obstaran las dichas excepciones, no deue ser oydo, porque si algo le deuo, no ha llegado el plazo, y assi pide antes de tiẽpo y ha incurrido en las penas del derecho. Por las quales razones y por la q̃ mas en mi fauor haga, a. v. m. pido que auida informaciõ de lo susodicho, declare al dicho aduerso obstarle las dichas excepciones, y sobre ellas ante todas cosas pido deuido pronunciamiento y ser dado por libre de la dicha demanda, y para ello el officio de. v. m. imploro, y las costas protesto, y pido cumplimiento de justicia, y juro a Dios y a esta Cruz † que estas excepciones no alego de malicia. &c.

Exceptio

Expoſitio ſupradicti Libelli.

a 40 DIximus, Eſtãdo como eſta deſcomulgado. &c. nã excõmunicato maiori excõmunicatione poteſtas ſtandi in iudicio interdicta eſt, vt in cap. intelleximus. de iudic. cap. excommunicamus. 1. §. credentes. de hæreticis. in. c. à nobis. c. cũ inter. c. dilecti. c. exceptionem de except. cap. 1. de except. in. 6. l. 4. tit. 10. lib. 2. fori. ex eo quòd nedum prohibitus eſt participatione ſacramentorum, verùm etiam communione fidelium, vt in cap. audi deniq;. cap. cum excõmunicato. 11. quæſt. 3. cap. inter alia. de ſententia excommunic. cap. 1. de ſententia excommunicationis. in. 6. Ideoq; in iudicio agere non poteſt propter periculum participationis cũ alijs, & in pœ-
41 nam ſuæ contumatiæ, & vt publica autoritas iudicio debita obſeruetur, vt in
42 cap. 1. de except. in. 6. Cæterùm cogendus erit excommunicatus ſuis aduerſarijs reſpondere, & ab omnibus conueniri poterit, iuxta text. in dict. cap. intelleximus. & in d. §. credẽtes. & in cap. ſi verò. de ſententia excommunicationis. & hoc inductum eſt in pœnam ſui delicti, & ne aliquod præiudicium irrogaretur non agenti contra excommunicatum,
43 & vt ex ſuo delicto non reportaret commodum excõmunicatus, vt colligitur ex text. dict. cap. ſi verò. & ex cap. 1. de excep. in. 6. & reſoluunt Socinus in reg. 132. Dueñas in regul. 268. Felin. in dict. cap. intelleximus. à num. 7. & Anto. Gabriel. libr. 4. conclu. 1. tom. 2. commu. opi. Ex quibus deducitur, quòd excommunicatus ad iudicium ſpontè veniens erit repellẽdus, ſi verò coactus venerit, vt alijs reſpondeat, erit audiẽdus in pœnam ſui delicti, & vt agenti conſulatur,
44 & ipſe vtilitatem non reportet. Quo fit, excommunicato in iudicio venire compulſo permiſſum eſſe excipere, ſe defendere, & appellare, iuxta text. in dict. cap.
45 cum inter. de except. alioquin compulſus venire omni auxilio deſtitutus, contra legem condemnari poſſet, & lex naturæ infringeretur, ſi contingeret q̃ innocens condemnaretur, ex eo quòd ſuas exceptiones non allegauerit. Et vt dicta lex naturæ non infringeretur, ſi innocens condemnaretur, excommunicato in iudicium venire compulſo conceditur, vt poſsit excipere, ſe defendere, & appellare, quatenus hæc omnia ad ius naturale ſpectant, argumento Clemen. Paſtoralis. §. Cæterùm. de re iudi. & l. vt vim. ff. de iuſti. & iure. & tradit Iacobus Menochius. libr. 1. de
46 arbitrarijs. quæſt. 77. num. 4. Nec ſupra dictis oberit, ſi obijcias, participationẽ cum excommunicatis iure diuino prohibitam eſſe, vt conſtat ex illo Matthæi cap. 18. ſi eccleſiam non audierit, ſit tibi tãquã ethnicus, & publicanus. &c. & ex illo Pauli ad Corinthios. cap. 5. cum huiuſmodi nec cibũ ſummere. &c. Ioan. 2. cap. 1. nolite eum recipere in domum, nec, Aue, ei dixeritis. &c. & habetur in c. excõmunicatos. 11. quæſt. 3. & in cap. nuper. de ſententia excommunicat. Et per prædicta fundamenta ita firmat cõmunis opinio, ſecundum Felinum in capit. nulli. de ſententia excommunic. Sylueſtrum, verb. Excommunicatio. 5. nu. 10. & Coſmam in pragmatica ſanctione. tit. de excõicatis nõ vitãdis. verb. Niſi. ergo videtur q̃ Sũmus Põtifex nõ poteſt ſtatuere, q̃ excõicatus compulſus ad iudicium venire, poſsit excipere, ſe defendere, & appellare. Nam reſpondeo, participationem cum excom
47 municato prohibitam eſſe de iure diuino, in actibus diuinis, cæterũ in actibus humanis de iure poſitiuo tantũ eſſe prohibitã, ſecundum Sanct. Thom. in additionibus ad tertiam Partem, quæſt. 23. artic. 3. Ioann. Maior in. 4. diſtinctione.

18. quæſt.

8.q.4. Driedonem de libertate Christiana. pag. 137. & Couarr. in cap. alma mater. 1. part. §. 1. num. 2. de sententia excommunic. in. 6. & Soto in. 4. distin. 22. quæst. 1. art. 4. in casu. 5. Ac ideo constat prohibitionem participationis in iudicialibus esse de iure positiuo, ob idq; Pontificem propter supradictas rationes posse constituere, vt excommunicatus possit excipere, se defendere, & appellare. Et si fateremur, prædictam participationem etiam in actibus humanis prohibitam
48 esse de iure diuino: adhuc erit dicendum, Pontificem ob prædictas causas potuisse interpretari illud ius diuinum, concedendo excommunicato, vt exciperet, & se defenderet: sicut interpretatus fuit, non peccare participantem cum excommunicato in casibus. cap. quoniam multos. 11. q. 3. &. c. si verò. de sententia ex-
49 communic. Rursus non obstat, q excõmunicatus non compellitur personaliter in iudicio respondere, bene tamen per procuratorem, iuxta text. dict. cap.
50 intelleximus. sed in causis arduis non compellitur quis procuratorem cõstituere, vt in cap. 2. de procurator. Ergo excommunicatus super causa ardua conueniri
51 non poterit. Nam respondeo, q in causis arduis excommunicatus personaliter poterit comparere, cum procuratorem constituere compelli non possit, secundum glos. in dict. cap. intelleximus. & ibi Hosci. Ancharra. & Imol. & dicit communiter receptam Panormi. nu. 5. Barbat. num. 27. & Feli. num. 3. ibidem,
52 cui intellectui non obstat verbum eiusdem text. ibi, Debet. nam licèt ex sui natura importet necessitatem, secundum glo. in Clemen. attendentes. verbo, Debeant. de statu monachorum, quam sequuntur Doct. ibi, & Panor. Francus, & Decius. n. 5. in. c. proposuit. de appellat. & alij plures relati à Tiraquelo de retractu. §. 1. glo. 15. num. fi. tamen iuxta subiectam materiam in dict. cap. intelleximus. verbũ, Debet, exponi debet de debito honestatis, & ita de honestate excõmunicatus tenetur procuratorem con-
53 stituere ad respondendum. Sed etsi ista sit cõmunis interpretatio ad illum text. tamen opposita sententia verior, & receptior est, imò quòd excõmunicatus etiam in arduis debeat procuratorẽ constituere ad respondendum, quam probat glo. in cap. pastoralis. de iudic. Calderinus, Aretinus, nu. 21. in dict. cap. intelleximus. vbi Decius. n. 7. & Alciat. n. 13. eam dicũt cõem & veriorẽ esse & Parisius in. c. cum inter. de excep. n. 1. Et suadetur hæc interpretatio ex tex. in dict. c. intelleximus. vbi expressè dicitur excõmunicatum debere nõ personaliter, sed per procuratorem respondere. facit etiã tex. in cap. per tuas. de sententia excom. vbi excõmunicatus prosequitur appellationem per procuratorem, ad idem
54 est text. in. d. c. cum inter. vbi exceptiones ab excõicato admittuntur per eius procuratorẽ oppositę. Nec huic veriori interpretationi obstat tex. in dict. cap. 2. de procurat. vbi in arduis non compelli
55 tur quis procuratorem cõstituere: nam respondeo illud non procedere quoties quis propter delictum prohibitus esset personaliter in iudicio comparere, argumento text. in. l. Papinianus exuli. ff. de minor. quem tex. ad hoc expẽdunt Aretinus, Decius, Alciatus, & Parisius vbi suprà, ac ideo cum excommunicatus in pœnam sui delicti prohibitus sit personaliter in iudicio esse, compellẽdus erit etiam in causis arduis procuratorem cõstituere: & hinc est, q licèt excommunicato permittatur excipere, se defende-
56 re & appellare, fieri hoc debet per procuratorem: & ita obseruandum erit. Et hanc opinionem testatur communem, contrariam verò cõmuniter refelli Parisius in cap. significauerunt. & in. c. vlt. num. 8. de except. Ex quibus manifestè
57 constat, agenti exceptionem excommunicationis obijci posse ad repellendum illum à iudicio: vnde cum sit exceptio dilatoria, & inter dilatorias connumeretur, vt probatur in. c. exceptionẽ. extrà,

de except.

de except.in.c.1.eod.tit.lib.6.in Clem.
58 vnica.de except.gl.in. d. c. exceptionẽ quam explicant ibi Panor. Feli. & Parisius.n. 10.&. 13. & Rebuffus in Tract. de except.nu.3. tradit Maranta de ordine iudiciorum.6.p.membro.9.nu.4.& Asinius.in praxi.§.13.c.2.in limitatiõe 2.principali,ideoq; ante litem contesta tam erit opponenda,sicuti reliquæ dilatoriæ,vt in. c.insinuante.de officio delegat. c. inter monasterium. de re iud.
59 Nihilominus tamen dicendum erit, hanc exceptionem excommunicationis in quacunq; parte litis opponi posse, etiam si scienter à reo fuerit omissa. iuxta text.in.dict.cap.exceptionẽ. & in c.1.de except.in.6.& in.d. Clem.vnica. eod.tit.nam hæc exceptio hoc speciale habet,vt inquit tex.in.d. c.exceptionẽ. reddens rationem specialitatis,scilicet, ne inuitus in animæ periculũ cum ex-
60 cõicato cõmunicet: cõmunicans enim cũ excõmunicato peccat,vt in.c.illud. iũcta gl.verb. Vitari. de clerico excõicato.Panor.c.si quis presbyter.n.9.eodẽ tit.& in.d.c.exceptionem.n.28. Diuus Anto. 3.p.tit.25.c.2.§.2.& Nauar. in.c.cũ cõtingat. pag.169. versi. sexto. de rescript.quod tamẽ periculũ animæ durat per totam litem, ideo in quacũq; eius parte opponi poterit,vt in dictis iu-
61 ribus dicitur.Nec his obstat, ℣ nonnulli Doct.asserunt,scilicet,exceptionẽ loci non tuti opponi posse, quoties quis à iudice vocatus esset ad locum nõ tutũ, quia illud periculũ semper durat, iuxta tex.in. c. ex parte. 48. de appellat. & in.c.cum olim.de testibus.ergo non est illud solummodò spetiale in exceptione excommunicationis, vt propter periculum animæ in quacunque parte li-
62 tis opponi possit. Nam respondeo ℣ etsi exceptio loci non tuti inducat ius illud spetiale, non inde sequitur detrahendam esse spetialitatem concessam exceptioni excommunicationis, quia dicendum est, duos esse casus spetiales fundatos in vna & eadem ratione.Rursus & secundò respondetur, discrimen esse inter exceptionẽ loci nõ tuti, & exceptionem excõicationis: licèt enim exceptio loci nõ tuti cõpetat quotiescũq; iudex vocet aliquẽ ad locũ non tutũ, tamen si vocatus noluerit ea vti, nõ poterit post modũ illam opponere, quia videt illi renuntiasse: at verò exceptio excõicationis scienter & malitiosè omissa,postmodum opponi poterit,in quacunq; parte litis,vt dicitur in.d.c.excetionem.cum similibus.

b Diximus, De excõmunion mayor
63 por el prouisor de Salamãca. &c. nam obijciens exceptionẽ excõicationis ad repellẽdum aliquem à iudicio tenetur exprimere spetiem excõicationis, an sit maior,vel minor:& etiã nomen excõmunicatoris iuxta tex.in.c. 1. de except.in.6.Sed videtur hoc non esse necessarium,sed satis esse dicere,Estando
64 como esta descomulgado,&c. nã quoties fit mẽtio excõicationis intelligitur de maiori, vt probat text. in. c. penult. extra,de sentẽtia excõicationis:Nihilominus tamen erit dicẽdum necessariò exprimẽdam esse spetiem excõcationis,vt inquit tex.d.c.1.idq; Pontificem statuisse ne excipiẽs vagetur & illudat iudici,actori,& iudicio, & vt finis litibus imponatur. ita resoluit Couarr.in cap.alma mater.§. 8.num.5.1. part. de sentẽtia excõmunicationis in.6.Vel aliter text.in.d.c.1.intelligunt nõnulli, ℣ per spetiem ibi intelligatur casus,vel factum, propter quòd lata fuit excommunicatio, nam ℣ nos vulgariter appellamus Casum,docti appellãt spetiẽ, vt annotauit Budæus in Pandect.in.l.1. ff.de iust. & iur.fol.7. pag.2.Prior tñ intellectus verior & receptior est: cæterùm in alio quocunq; actu, & dispositione,appellatione excõicationis venit excõmunicatio maior, vt probat text.
65 d.c.penult. Nec obstat huic resolutiõi, ℣ in pœnis in dubio de minori est intel-

ligendum, vt in.l.ſi præſes. l.interpreta
tione. ff.de pœnis. & in. c. in pœnis.de
66 regul.iuris.in.6.ſed excomunicatio eſt
maior pœna quàm ſit in eccleſia, vt in
cap.corripiãtur.24.quæſt.3.cap.perve
nerabilem.qui filij ſint legitimi.cap.ſa-
cro.verſi.cumq;.& ibi.glo.verbo, Pœ
nam. de ſententia excommunic. ergo
videbatur, quòd appellatione excom-
municationis, in dubio veniret minor.
Nam omiſsis ſolutionibus relatis, & re
iectis à Couarr.in dict. cap. alma.1.par.
§.8.num. 5. omiſſaq; alia Ancharrani,
quàm ſequitur Couar.vbi ſupra, ex eo
quòd non tollit difficultatem ex dict.
cap.in pœnis. cum ſimilibus, exiſtimo
67 rectiùs dicendũ eſſe, ſcilicet, quòd an-
te diſpoſitionem text. in dict.ca.penul.
ſi fieret mẽtio excommunicationis, in
dubio intelligendum eſſet de minori,
iuxta dictam regulam, in pœnis: tamen
68 Gregorius. IX. Pontifex (Prævidens,
minorem excommunicationem non
eſſe congruens remedium ad compe-
ſcẽdos contumaces, minoremq; excõ
munionem, nil vltra peccatum mor-
tale operari, & facilè contemni poſſe
iudicum eccleſiaſticorum mandata) il
lam decretalem condidit contra illud
iuris principium, quòd in pœnis mini-
mum eſt ſequendum: Nec id mirum
eſt, cùm multoties legiſlatores aliqua
ratione ducti multa contra iuris princi
pia ſtatuerunt: & hoc eſt quòd ipſi di-
cunt contra ſtrictam rationem diſpu-
tandi multa eſſe in iure admiſſa, vt in
l.ita vulneratus.in fin. ff. ad.l.Aquil.l.ſi
quis ſeruo.C.de furtis.text.in cap.cum
vniuerſorum.de rerum permutatione,
cap. ſi beneficia. de præben. in. 6. facit
text.in cap.ſi ciuitas.de ſententia excõ-
municationis. libr. 6. dum dicit, quòd
69 licèt ſecundum iuris principiũ interdi-
cta ciuitate ſuburbia non cõtineantur,
cum appellatione ciuitatis ſuburbia nõ
veniant, tamẽ ne ſentẽtia interdicti vili
pẽdi valeat, ſtatuitur, vt interdicta ciui
tate ſuburbia etiã interdicta cẽſeantur.

c Diximus, Agrauado y reagrauado,
70 y denunciado, &c. nam licèt de iure ve
teri excommunicatus vitandus erat ſta
tim quòd conſtabat eum eſſe excom-
municatum, iuxta text. & ibi glo.in.c.
cum non ab homine, de ſententia ex-
communicationis. de cuius vera reſo-
lutione concertatio fuerat apud Doct.
hodie tamen hanc cõcertationem diſ-
ſoluit Extrauagans Martini. V. inci-
piens, Aduitandum ſcandala, &c. qua
71 ſtatuitur excommunicatum non eſ-
ſe vitandum ante publicationem, &
72 denuntiationem excõmunicationis. Et
quia magna controuerſia eſt inter Do-
ctores, circa veram literam illius Ex-
trauagantis nondum typis excuſſam, li
buit mihi eam in præſenti inſerere, iux
ta veram & tenendam literam conci-
lij Baſilienſis, vt ita facili negocio per-
cipi poſsit quem excommunicatum vi
tare teneamur: litera ſic ſe habet.

*Ad vitãdum ſcãdala, & multa pericula, ſubueniẽ
dumq; conſcientijs timoratis, ſtatuit etiam, quòd ne
modo deinceps à communione alicuius in ſacramen-
torum adminiſtratione, vel receptione, aut alijs qui
buſcunque diuinis, vel extra, prætextu cuiuſcunque
ſententiæ, aut cenſuræ eccleſiaſticæ, ſeu ſuſpen-
ſionis, aut prohibitionis ab homine, vel à iure ge-
neraliter promulgatæ, teneatur abſtinere, vel ali-
quem vitare, aut interdictum eccleſiaſticum obſer-
uare, niſi ſententia, prohibitio, ſuſpenſio, vel cenſu
ra huiuſmodi fuerit in vel contra perſonam, colle-
gium, Vniuerſitatem, eccleſiam, aut locum certum,
aut certam, à iudice publicata, vel denuntiata ſpe-
cialiter, & expreſsè: aut ſi aliquam ita notoriè ex-
communicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe,
quod nulla poſsit tergiuerſatione celari, aut aliquo
modo iuris ſuffragio excuſari: nam à communione
illius abſtineri vult, iuxta canonicas ſanctiones. Per
hoc tamen huiuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos,
interdictos, ſeu prohibitos non intendit in aliquo re
leuare, nec eis quomodolibet ſuffragari.* Hacte-
nus litera prædictæ Extrauagantis. Ex
qua colligitur, excommunicatum ho-
die non eſſe vitandum, donec eſſet pu
blicatus, & denuntiatus à iudice: vel
niſi ita notoriè excommunicationem

incur

incurreret, ꝙ nulla excuſatione celari poſſet. Et iuxta prædictã literam eã referunt & ſequuntur Panor. in Clem. 2. de ſent. excõmu. in ſuis recollectis. Felinus in c. Rodulphus. n. 39. de reſcript. Diuus Antoninus. 3. p. tit. 25. c. 3. & Nicolaus de Auſmo in ſupplemẽto Piſanelæ, verbo, Clericus. 3. aſſerens ſe hãc extrauagantem iuxta prædictam literam extraxiſſe de libro domini Iuliani Cardinalis, qui præfuit dicto concilio Baſilienſi, & ſibi oſtendit hãc conſtitutionem in ſua camera. Et eandem literam agnouerunt pragmatica Sanctio Galicana. tit. de non vitandis excõmunicatis in principio, Sylueſter in ſumma, verb. Excõicatio. 5. notabili. 4. Rebuf. in concordata. verb. de excõmunicatis non vitandis. pag. 687. Nauar. in c. 1. §. laboret. n. 10. de pœnit. diſt. 6. & in Manuali Hiſpano, & Latino. c. 27. n. 35. ſubdens iuxta prædictam literam fuiſſe illam Extrauagãtem confirmatã in concilio Bituricenſi, & in cõcilio Lateranenſi ſub Leone. X. ſeſsione. 11. Couar. in. d. c. alma. 1. p. §. 2. nu. 7.

73 Vnde primo conſequitur, verã eſſe opinionem Inno. & ſequatium in. c. in quiſitioni. de ſent. excõmu. afſerentis, ante denuntiationem non eſſe vitandũ excõmunicatum, quanuis eius excommunicatio duobus teſtibus probari poſſit: quicquid oppoſitum velint Panor. Henrricus & Felin. in. c. cum nõ ab homine. de ſenten. excom. Quæ doctrina Innoc. procedit etiam ſi excõmunicatio per famam publicam probaretur: & ita iam eſt ſublata reſpõſio text. in. c. cùm deſideres, ibi ſecundæ quæſtioni de ſentet. excommuni. ſecundum Couar. d. cap. alma mater. 1. p. §. 2. nu. 7.

74 Conſequitur Secũdo ſublatam eſſe diſtinctionẽ tex. in. c. cùm nõ ab homine. de ſenten. excom. qui diſponebat excommunicatum publicum publicè vitandum eſſe, occultum verò occultè: nam ante denuntiationẽ non tenemur hodie vitare occultum, etiam occultè.

75 Tertiò conſequitur, ante denuntiationem non eſſe vitãdum excõmunicatũ, etiam nominatim, & ſpecialiter:

76 vt putà ſi nomine proprio, vel ſignis æquipollentibus eſſet excõicatus, tunc eſſet nominatim excõmunicatus, argumẽto. l. 1. &. 2. ff. de liber. & poſthu. l. ſi nominatim. ff. de cond. & demõſt. glo. in. c. cum & plãtare. §. excõicatos. verb. nominatim. de priui. Et hoc corollariũ probat Coſmas in pragm. ſanctio. tit. de excõicatis non vitand. verb. Generaliter. cui conſentit Nauar. c. 1. §. laboret. n. 22. de pœnit. diſ. 6. & in Manuali Hiſpano, c. 27. n. 36. & in Latino. n. 35. & ſubſcribit Couar. in. d. c. alma. 1. p. §. 2. n. 7. verſ. 4. afferẽs vſum & cõem interpretationẽ Chriſtiani orbis prędictã Extrauagãtem ita accepiſſe, & ſi cõtradicat Adrianus in. 4. Tract. de Euchariſtia. c. viſo de impedimẽtis. verſi. quantum ad tertiũ. & in Tract. de cõfeſsione, dubio. 9. Felin. in. c. Rodulphus. nu. 39. de reſcript. & Medina in. C. de Pœnitẽtia. Tract. 2. c. de confeſsione: qui oẽs fundãtur in. d. Extrauagãti, ibi, Generaliter, &c. ergo videtur ꝙ ſi nominatim & ſpecialiter quis eſſet excõicatus, ꝙ ante denũtiationẽ eſſet vitãdus: Nã illo verbo, & fundamẽto nõ obſtãte, exiſtimo priorẽ opinionẽ veriorẽ, & tenendam eſſe: qa verba illius Extrruagãtis aptiſsima ſunt ad excuſandos participãtes cũ excõicato, tam generaliter, q̃ nominatim, qui intellectus ſuadetur ex verbis eiuſdẽ Extrauagãtis, ibi. cuiuſcunq;.

77 Quarto cõſequitur ex. d. litera Extrauagantis, vitandum eſſe quemlibet excõmunicatum, ita notorium, ꝙ nulla poſsit excuſatione celari, etiã antea q̃ eſſet publicatus, & denuntiatus: nam legendo eam, pro vt ſupra retulimus, debemus hodie vitare excõmunicatũ denuntiatum, & excõmunicatum ita notorium, quod nulla tergiuerſatione celari poſſet, & ſi nondum denũtiatus

esset. & ita hoc corollariũ probant Doctores suprà citati, qui prædictam literam sequuntur. Alij verò ex concilio Constantiensi aliter legunt prædictam Extrauagantẽ: nã loco illorum verborum, *Aut si aliquam ita notoriè excõmunicationis sententiam constiterit incidisse, quod nulla possit tergiuersatione celari, &c.* substituũt hæc verba, *Saluo si quem pro sacrilega manuum injectione in clericum sententiam latam à Canone, adeò notoriè constiterit incidisse.* Iuxta quam literam prædictam Extrauagantem refert Diuus Antoninus. 3. part. titu. 25. cap. 3. sequitur Angelus de Clauasio in summa. verb. Excõmunicatio. 8. §. 63. Maior in. 4. distin. 18. q. 3. Caietanus in summa. verb. Excõmunicatio minor. Driedonius de libert. Christ. pagin. 88. Ledesma in secundam. 4. q. 25. artic. 1. & Soto in. 4. dist. 1. q. 5. artic. 6. & dist. 22. q. 1. artic. 4. dicens iuxta hanc literã vsu ecclesiæ hanc Extrauagantem receptam esse. idem firmat Victoria in Tract. de excõmunic. n. 10. Ex quibus lecturis constat, maximum discrimen esse, nam iuxta primam literam concilij Basilienſis, quilibet notoriè excõicatus, ita q̃ nulla excusatione celari possit, vitandus erit ante denũtiationem: at verò secũdùm literam posteriorem cõcilij Constãtiensis solummodò sunt vitãdi notorij percussores clericorum ante denũtiationem: reliqui autem notorij excõicati ante denũciationem nõ erunt vitandi. Sed proculdubio recedẽdum non esse existimo à litera concilij Basilienſis, tum quia inter acta concilij Basilienſis illa Extrauagans reperitur iuxta primam literã: at verò inter acta Cõstantiensis nõ reperitur, nec secũdũ hãc, nec illam literam. Tum etiã quia cõcilium Basilienſe fuit celebratũ post conciliũ Constantiense, & quæ in concilio Basilienſi decreta fuerũt circa cẽsuras, approbata postea fuerũt per Martinum. V. & Nicolaũ. V. Summos Pontifices, vt ex eorum bullis contentis in volumine cõciliorum cõsta t, vt refert Couarr. in. d. §. 2. n. 7. versi. quædam verò in fin. qui etsi vacilet in isto artic. in hanc tñ partem magis se inclinat. Facit etiam pro hac sententia q̃ securius est,
78 vt omnes notorios excommunicatos vitemus, cùm prædicta Extrauagans veniat ad subueniendum conscientijs timoratis, vt in principio eius dicitur: & ex hoc nullum inconueniẽs resultat, quòd tamen resultaret ex litera cõcilij Constantiensis. Insuper facit, quia notorius excommunicatus necessario
79 non est denuntiandus, secundum Panorm. & Deci. in. c. peruenit. 1. de appellat. & Dominic. in. c. cum secũdum leges. de hæret. in. 6. & Felin. in. c. Rodulphus. n. 39. de rescript. Et hac consideratione vtitur Nauar. in. d. c. 1. §. laboret. n. 18. per tex. in. c. quoniam. de filijs præsbyte. & si displiceat Couar. d. §. 2. n. 7. Stat igitur cõclusio, quod hodie excõicatus non est repellendus à iudi-
80 cio, nec ab alia cõmunione ante denuntiationem, nisi esset ita notoriè excõicatus, q̃ nulla tergiuersatione celari possit, ideoq̃ue in libello dictum fuit, Y denunciado.

d Diximus in. d. libello, Ay pleyto pẽ-
81 diente. nam exceptio litispẽdentiæ est dilatoria, & ante litis contestationẽ erit objciẽda secũdum Bald. in. l. perẽptorias. n. 40. C. sent. rescind. nõ posse. Feli. d. c. exceptionẽ. n. 32. Matth. de Afflic. in decis. 130. nu. 5. lib. 4. & Asinium in praxi. §. 13. cap. 2. nu. 3.

e Reliquæ verò exceptiones in dicto libello appositę sunt dilatoriæ, vt in principio huius temporis resoluimus, de quibus quando casus occurrerit consulendus erit Speculator in titu. de excepț. & replicat. §. nunc videndum restat. Felin. dict. cap. exceptionem, à num. 7. & ibi Paris. num. 4. Alex. & Ias. in. l. ita demum. C. de procurator. Dueñas in regul. 263. & latius Asinius in praxi. §. 13. cap. 2. per totum.

Restat

Reſtat vt videamus de exceptionibus mixtis ſeu anomalis: & exceptiones mixtæ dicuntur quæ naturam aliarum exceptionum non ſequuntur, propterea quòd ante, & poſt litem conteſtatã opponi poſſunt, vt putà exceptio excommunicationis, quæ in quacunq; parte litis obijci poteſt. vt dict. cap. exceptionem. de except. & in cap. 1. eod. tit. in. 6. & exceptio non numeratæ dotis, vel pecuniæ, ſecũdum Speculat. tit. de excep. in princ. nu. 7. verſi, anomalæ verò. Aſinium in praxi. §. 13. cap. 7. n. 2. item exceptiones rei iudicatæ, iuſiurãdi, & tranſactionis, quia in vim dilatoriarum opponuntur ad proceſſum, & etiam in vim peremptoriarum, & ita iudicantur à forma & modo opponendi illas, ſecundum Lancelotum Corradum in ſua pract. lib. 1. cap. 9. de prætore. §. 2. de officio prætoris in cauſis ciuilibus. ti. de incidẽtibus, & emergẽtibus. n. 2. Beroium. c. ſuper literis. nu. 76. de reſcript. ſimiliter exceptio tu nõ es procurator, quã probat. l. licèt. & ibi Alex. C. de procur. & Dueñas in Regu. 264. vel exceptio, tu es filiusfamilias, vel es ſeruus, vel es minor, vel pupillus: nã licèt iſtæ exceptiones ſint dilatoriæ, tamen quia proceſſus redditur nullus ex actis geſtis ab eis, quandocunq; opponi poſſunt, etiam poſt litem conteſtatã: ac ideò anomalæ dicuntur, ſecundum Aſinium in praxi. §. 13. cap. 2. limitatione. 8. præiudiciales etiam dicuntur, vt reſoluit. Didac. Perez in. l. 1. tit. 8. lib. 3. Ordi. col. mihi. 1007.

Et de iſto libello exceptionum dilatoriarum, vel emergentium datur copia actori: & ſummariè de eis cognoſcitur, & in eis ante diffinitiuam expreſſa, vel tacita pronũtiatio, procedendo ad vlteriora proceſſus, requiritur, ſecundum glo. in cap. 1. de ord. cognit. & ibi Panorm. num. 22. & communiter omnes ex Imol. ibi. n. 6. Cinus, & Paulus Caſtr. num. 9. in. l. 1. C. de ord. iudi.

Cæterùm ſi reo nulla exceptio dilatoria, ſeu emergens competat, ſtatim poſt oblationem, & intimationem libelli actoris eidem reo factã, intra nouem dies tenetur litem cõteſtari de iure huius regni, iuxta text. in. l. 1. titu. 4. lib. 4. Recopil. at verò apud Luſitanos reus tenetur litem conteſtari intra terminum à iudice aſsignandum, iuxta ordinat. Luſitan. libr. 3. titu. 39. in princ. ideoq; opportunè erit dicẽdum de Sexto Tempore. &c.

Ex Sexto Tempore.

SVMMARIA.

1 *LIS conteſtatio nihil aliud eſt, quàm principalis cauſæ narratio, & ad eam apud iudicem competentem ſequuta reſponſio.*
2 *Litis conteſtatione omiſſa proceſſus erit nullus.*
3 *Litis conteſtatio eſt lapis angularis, & iudicij fundamentum.*
4 *A partibus remitti non poteſt litis conteſtatio.*
5 *Poteſt reus à iudice compelli litem conteſtari.*
6 *Reus litem non conteſtans pro confeſſo habetur.*
7 *Litis conteſtatio in cauſis ſummarijs neceſſaria non eſt, niſi iure regio.*
8 *In quibuſdam caſibus litis conteſtatio non requiritur, remiſſiuè traditur.*
9 *Litis conteſtatio præcludit viam dilatorias exceptiones opponendi.*
10 *Perſonalis actio poſt litis conteſtationem vſque ad 40. annos perpetuatur.*
11 *Inualida litis conteſtatio actionem non perpetuat.*
12 *De dolo actio per litis conteſtationem non perpetuatur.*
13 *Quamlibet præſcriptionem litis conteſtatio (etiam coram arbitrio facta) interrumpit.*
14 *Per litis conteſtationem aduerſarius in mala fide conſtituitur.*
15 *Per litis conteſtationem in mora quis conſtituitur.*
16 *Procurator lite conteſtata dominus litis efficitur, nec reuocari poteſt niſi in certis caſibus.*
17 *Poteſt procurator poſt litem conteſtatam, vt potè dominus litis alium procuratorem ſubſtituere.*
18 *Poſt litis conteſtationem delegatus ab alijs quàm à principe poteſt alijs cauſam committere.*
19 *Lite non conteſtata non poteſt procedi ad teſtium receptionem, vel ad iuramentum calumniæ, aut ad ſententiam diffinitiuam.*

21 *Post litem contestatam reus iudici subijcitur & actori obligatur.*
22 *Post litis contestationem causa Vsuraria efficitur.*
23 *Litis contestatio fieri debet post libellum porrectum, & post Viginti dierum dilationem ad deliberandum concessam.*
24 *Iure regio intra nouẽ dies lis contestanda est alias reus pro confesso habetur.* (*nem.*
25 *Contumax nemo dicitur ante cõtumatiæ incusatio*
26 *Terminus nouem dierum ad contestãdum assignatus nõ potest per iudicem restringi secũdum coem Doct. tamen autor tenet contrarium.*
27 *Quoties cunq; ipso iure aliqua à lege pœna imponitur, sententia prius declaratoria requiritur,*
28 *Reo ante iudicis declarationem mortuo pœna non transit ad hæredes.*
29 *Reus intra nouem dies litem non contestans, potest nihilominus intra dies Viginti peremptorias exceptiones obijcere.*
30 *Reus intra nouem dies litem non contestãs videtur confirmare petitionem aduersarij.*
31 *Nouem dies ad contestandum à lege concessi sunt continui & non vtiles.*
32 *Contestatio non solum die feriata, sed etiam actore absente fieri potest.*
33 *Si reus per viã reconuẽtionis aliquid ab actore petierit, etiam si actor intra nouem dies petitionem nõ fuerit contestatus non habebitur pro confesso.*
34 *Si dominus non fuerit citatus, vel procurator specialiter ad eam causam non fuerit constitutus, procuratoris contumacia in non respondendo, domino nocere non potest.*
35 *Si reus compareat, & postea sine iudicis licentia recedat, lis pro contestata habetur.*
36 *Lex. 1. titu. 4. lib. 4. Recopilat. non habet locum in causis criminalibus, etiam ciuiliter intentatis.*
37 *Reus libello inepto non respondens pro confesso, vel contumace iure communi non habebatur.*
38 *Etiam si petitio inepta sit dum talis inueniatur, ex qua intentio actoris cognosci possit, reus intra nouem dies non respondens habetur pro confesso, regio iure.*
39 *Reus intra nouem dies litem non cõtestans si postea onus probandi q̃ actori incumbebat, in se suscipiat, etiam termino elapso excusatur, & appellare potest à sententia iudicis declaratoria.*
40 *Contumax non auditur appellans.*
41 *Fictus contumax appellare potest.*
42 *Aduersus lapsum termini minor restituitur.*
43 *Minor aduersus veram confessionem restitui potest.*
44 *Lex. 1. tit. 4. lib. 4. Recopil. non seruatur apud regios supremos q̃ iudices.*
45 *Inferiores iudices non possunt recedere ab obseruantia legis, etiam durissimæ.*
46 *In causis gabellarũ lis contestanda est infra trium dierũ spatiũ, aliàs reus pro confesso habendus est.*
47 *Contestatio antiquitus per diuersa, & plura verba fiebat,*
48 *Regio iure contestatio sit per verbum, Nego, aut per verbum, Confiteor.*
49 *Contestatio litis fieri debet intra nouẽ dies iudice, actore, & tabellione præsentibus.*
50 *Si actor inueniri, aut iudex nõ possint, litis contestatio absente actore fieri poterit in eo loco in quo iudex inueniri possit.*
51 *Libellus litis cõtestationis Hispano sermone cõpositus*
52 *Per hæc verba, Nego intotum petitionem, sicut in ipsa continetur, litis contestatio inducitur.*
53 *Verba, Cum animo petitionem contestandi, non sunt necessaria.*
54 *Litis contestatio super inepto libello facta est ipso iure nulla.*
55 *Reus habet Viginti dies ad opponendas exceptiones peremptorias post litis contestationem.*
56 *Quando bene fundatum est ius litigantis in ipsa litis contestatione potest peremptorias opponere.*
57 *Iuri suo potest quilibet renuntiare.*

Sextum Tempus,
Litis contestationis.

1 LItis contestatio est principalis negotij apud iudicem competentem facta narratio, & ad eam sequuta responsio, ita colligitur ex. c. vnico. iuncta glo. extrà, de litis contestatione. ex cap. dudum. secundo. de electione. ex. l. rem nõ nouã. §. Patroni. C. de iud. conuenit. l. 19. tit. 4. & l. 2. & 3. tit. 10. par. 3. l. 1. tit. 4. lib. 4. Recopil. & ordinatio Lusitan. lib. 3. tit. 19. in prin. tradit Tiraquel. de retractu. lib. 1. §. 15. glos. 2. num. 1. Damhauderius in praxi cap. 120. num. 1. & cap. 140. num. 1. & Maranta de ord. iud. 6. part. memb. 10. num. 3.

2 Quæ litis contestatio est actus substantialis iudicij, & processus, adeò q̃ si omittatur, processus erit nullus, secundum glo. dict. cap. dudum. verb. Irritũ

duximus

duximus. & gloſ.in.l.prolatam.C. de ſent.& interloq.omni.iudic.& ibi Bar. & omnes.glo.cap. vnico.de litis conteſtatione.in fin.& de iure regio hæc opinio probatur in.l.7 tit.3 part.3.& in.l. 2.titu.16.part.3.& in.l.8.&.9.titu.22. par.3.& reſoluit Auend.in.1.reſponſo nnm.4. Vnde Bald.in cap.1.extrà de litis conteſt.inquit, quòd conteſtatio litis eſt lapis angularis, & fundamẽtum iudicij,not.Iaſ.in.l.ſi is qui.num.7.ff.de iure iur. Sebaſt. Bantius de nullit. proceſſ. pag.298.num.28.in tãtum quod à partibus conteſtatio litis remitti non poteſt,ſecundum glo.in cap. de cauſis. de officio delegati. quam ibi teſtãtur communiter receptam Decius, & Socinus in cap.1,de litis conteſt. Gregor. Lup.in.l.fin.titu.10.part.3. verbo, Lo que no ſe podria. & Didac. Perez in.l. 1.tit.3.lib.3.Ordi.col.mihi.862.vbi in quæſt.4.concludit, reum poſſe præciſſè à iudice cõpelli litem conteſtari,per tex.in.l.10.tit.3.p.3.& ante eum idem reſoluit Marant. vbi ſuprà, num. 8. & Aſinius in praxi.§.17.cap.5. Tametſi Bologninus in repet.l.ſi finita.§. Iulianus.num.78.ff.de dam.infect.duas opiniones communes cõtrarias adducat. Cæterùm ſi reus noluerit litem conteſtari, proceſſus geſtus abſq; litis cõteſtatione validus erit,ſecundũ Bar. in.l.nõ videtur defendere.ff. de regul.iur. Et Auend.in dict. reſponſo.1. num.21.in quit hodie proceſſum ſine cõteſtatione valere, cùm reus non conteſtando pro confeſſo habeatur, & condemnari poſsit, vt probatur in.l.1. titu.4.libr.4. Recopil.Sed hoc eſt falſum,nã ibi non deficit litis conteſtatio,cũ illa ficta confeſsio pro cõteſtatione habeatur,vt infrà dicemus in ſexto intellectu.dict.l.1. In cauſis vero ſummarijs de iure communi litis conteſtatio non requiritur, vt probat tex.in Clem.ſæpe.de verborum ſignifi.& ibi firmant Card. & Bonifa.nam in eis loco litis conteſtatæ habetur ille primus actus qui in iudicijs ordinarijs ſolet ſequi poſt litem conteſtatam, vt putà dilatio ad probandum. ita reſoluũt Didacus Perez vbi ſuprà, col.861.& Aſinius in praxi.in princ.c. 8. num. 11. tamen de iure regio etiam in cauſis ſummarijs litis conteſtatio neceſſaria eſt,vt probat text.in.l.10.titu. 17.lib.4.Recopil.ibi, Deſque los pleytos ſon conteſtados.nam ibi dicitur, ꝙ attenta veritate procedatur,etiam ſi omiſſa fuerit aliqua ſolennitas ordinis iudiciarij:ergo ſupponit quod in cauſis ſummarijs litis cõteſtatio interueniat. probatur etiam in.l.5.tit.7.lib.9. Recopilat.vbi dicitur, quod in cauſis gabellarum, in quibus ſummariè proceditur, litis conteſtatio fiat. Et octuaginta & duos caſus, in quibus litis conteſtatio non requiritur congerit Socinus in cap.quoniam frequenter. à num. 9. vt lite non conſtet.

¶ Litis tamen conteſtatio operatur effectus ſequentes. 1. enim præcludit viam opponendi exceptiones dilatorias,nec poſt eam opponi poteſt declinatoria fori, vt in.l.Pomponius.§. ratihabitionis. ff. de procurat.

Secundò poſt litem conteſtatam omnis perſonalis actio perpetuatur vſq; ad.40.annos, vt in.l.ſæpe. C. de præſcript. 30. vel.40. ann. & in.l. 1. C. de annali exceptione. tradit latè Alexan. in.l.ſi quis eum.§.qui iniuriarum.ff.ſi quis caut.Rebuf.in conſtit. regal. Galliæ.2.tomo.Tract.de reciſione contractus.glo.19.num.14. Quæ tamen opinio vera eſt in cõteſtatione valida,nam cõteſtatio inualida nõ perpetuat actionem ſecundum Paul. Caſtr.in.l.ſi quis. §.quod ſi quis.nu.2.ff.de iniuſt.rupt.& latè Tiraquelus de vtroq; retract.lib.1. §.1.gloſ.9.num.83. & Didacus Perez in.l.1.tit.3.lib.3.Ordinam. Pari modo actio de dolo non perpetuatur per litis conteſtationem, vt probat.l. vltima. C.de dolo.

13 Tertiò, Litis cõteſtatio interrumpit quamlibet præſcriptionem, vt probat tex. in l. ſicut. C. de præſcrip. 30. vel. 40. ann. & l. more. C. de rei vend. etiam ſi facta fuerit coram arbitro, vt probat text. in l. pen. C. de recept. arbitris.

14 Quarto, Per conteſtationem aduerſarius conſtituitur in mala fide quantũ ad fructus, vt probat text. in l. certum. & in l. more. C. de rei vend.

15 Quinto, Conteſtatio litis conſtituit partem aduerſam in mora, ſecundum Alex. in conſil. 48. libr. 4. col. fi. præſertim in ijs, quæ debẽtur officio iudicis, vt in l. cum poſtulaſſem. ff. de damno infect.

16 Sexto, Per litis conſtationem procurator conſtitutus efficitur dominus litis, nec reuocari poteſt, niſi in certis caſibus, vt in l. poſt litem. cum l. ſequent. ff. de procurato.

17 Septimo, Procurator poſt litem cõteſtatam poteſt alios ſubſtituere tanquàm dominus litis, vt in l. neque. C. de procurat.

18 Octauo, Poſt litem conteſtatam delegatus ab alio, quàm à principe poteſt alijs cauſam committere, iuxta gloſ. in l. & quia. verbo, Nec ipſa lex. in fi. ff. de iuriſd. omn. iud. & glo. in l. fi. verb. Nec habent. C. vbi, & apud quem. Speculator in titu. de litis conteſtatione. verſic. effectus. Quæ opinio iure regio approbata eſt per text. in l. 19. tit. 4. part. 4. de iure tamen communi contraria opinio verior eſt: quam firmat gl. in cap. cum Bartoldus. verb. Committentibus. de rei iud. & gloſ. cap. 1. de procurat. in. 6. gl. in l. à iudice. C. de iudic. tradũt Bart. num. 11. Iaſſ. & Zaſius. nu. 36. in l. more. ff. de iuriſd. omn. iud.

19 Nono, Facta litis conteſtatione iuratur de calumnia, & teſtes recipiuntur: quòd tamen antea fieri nequit, vt in toto titu. vt lite non conteſta.

20 Decimo, ad diffinitiuam ſententiam proceditur poſt litem conteſtatam, ad quam ſine litis conteſtatione procedi non poteſt, vt in Authen. de exhibend. reis. §. ſi verò. collatione. 5.

21 Vndecimo, Per litis cõteſtationem clauditur via multis malitijs, & reus iudici ſubijcitur, & obligatur actori, ſecũdum Specula. tit. de litis conteſtatione. verſi. effectus. in fine.

22 Duodecimo, Poſt litem conteſtatã cauſa fit vſuraria, quæ prius non erat, vt probat text. in l. lite. ff. de vſuris. Alios plures effectus congerit Speculator in tit. de litis conteſt. verſi. effectus. Bonifacius in ſua Peregrina. verb. litis conteſtatio. quæſt. 3. Marant. de ordi. iud. 6. part. membro. 10. nu. 6. & Damhauderius. in praxi. ca. 120. & cap. 140.

23 Hæc litis conteſtatio de iure cõmuni fieri debet poſt exhibitum, & porrectum libellum ab actore, & poſt dilationem viginti dierum conceſſam ad deliberandum, vt in Authen. offeratur. C. de litis conteſta. & in cap. inducię. verſic. offeratur. 3. q. 3. at verò de iure regio lis conteſtari debet intra nouem
24 dies continuos connumerandos à die quo libellus porrectus ab actore fuit intimatus reo, vel eius procuratori: alioquin reus ſi non fuerit conteſtatus litẽ in dicto termino habetur ipſo iure pro confeſſo, ob eius contumaciam, abſq; eo quòd iudex ſuper iſto articulo ſententiam condemnatoriam proferat. ita expreſsè diſponit. l. 1. tit. 4. lib. 4. Recopil. Cuius tñ legis. 1. diſpoſitionẽ intelligo procedere primò, quando reus fuit citatus perſonaliter, & recepit copiam libelli: ſecus verò quando non comparuit, nec recepit copiam libelli, nam tunc vigore citationis aduerſus citatũ proceditur ad miſsionem ex. 1. & 2. de creto, vel alijs remedijs, vt reſoluiſti, infrà. 2. p. huius. 1. tomi. Et ita. d. l. 1. intelligit Didac. Perez in l. 1. tit. 3. lib. 3. Ordi. col. mihi. 873. ¶ Secundò intelligo diſpoſitionẽ. d. l. 1. procedere etiam ſi accuſatio contumaciæ ab actore nõ fiat:

adhuc

adhuc enim reus pro confesso haberetur vt probat.d.l.1.in illis verbis. Si assi no respondiere,sea auido por confesso por su rebeldia. & firmat Bald. in. l. si tutor.C.de interdict.lectu.1.num.1.refert Didacus Perez in addit.ad Segurã in.l.3.§.fi.de lib.& posthu.num.82. Nihilominus tamen oppositam sententiam praxis recepit, imò incusationem cõtumaciæ præcedere debere ab actore,ad hoc, vt reus pro confesso habeatur.quam opinionem firmat Innocen. in cap. calũniam.de pœnis. & ibi Ioan. Andr.& Ancharr.consi.97. col.2.in fi. qui stylus tanquã lex obseruandus erit secundùm Matthæum de Afflict. decisione.135.num.3. Decium in cap.ex literis. num. 6. de constit.& satis probat
25 ipsa.l.1.ibi, Por su rebeldia. quia contumax non dicitur antè incusationem contumaciæ, vt probat.l.properandũ. §.1.de iudic.& ibi Bald.num. 4. & hoc modo procedit ordinatio Lusitanorũ. lib.3.tit.39.in prin.ibi, A a sua rebelia o julgador cõteste por ele. ¶Tertiò decisionem dict.l. 1. intelligo procedere
26 dummodo terminus nouem dierum non restringatur à iudice: nam iudex etiam ex aliqua causa non potest illum perstringere, cùm sit à lege concessus, argum. text.in cap.indultum.de regul. iur.in.6.& firmat Iacobus de Arec. relatus à Bart.in. l. 2. num.4. ff. de re iud. vbi hanc opinionem testatur communem Ias.num.22.Ripa.n.14. & Decius in Rubr.C.de succeff.edict.num.4.Oppositam tamen sententia verior est,vt cõstat ex his quæ supra resoluimus in. 5. tẽpore.n.18. ¶Quartò intelligo.d.decisionem tex.in.d.l. 1.quòd licèt per lapsum nouẽ dierum ipso iure, sine aliquo processu,& sententia, reus habeatur pro confesso, vt probat.d.l.1.tamẽ requiritur sentẽtia interloqutoria hoc
27 declarans:nam quando ipso iure est imposita aliqua pœna, semper requiritur sententia declaratoria, secundum Bar. in. l. eius qui. ff. de iure fisci. Bald.l.iubemus. §. sanè. C.de sacrosanct.eccles. Roma.consi.211.col.3. & probatur in cap. cum secundum leges de hæret. in 6.& probat.glo. in cap. quam sit.verb. Ipso.de electione.in.6.glo.in.c.licet canon.verb. Iusto impedimento. eod.tit. & lib. & hanc dicit veriorem & magis communem opin. August. Beroius,in cap.1. de constit. num. 137. Tiraquel. in.l.si vnquam.verb.Reuertatur.num. 400. C. de reuocand. donat.Couarru. cap. cum esses. num. 6. de testamen. & in.4.Decretal.2.p.c.6.§.8.n.10. & in regula peccatum.2.part.§.5.nu.6. &.§.8. num.4.Soto lib.1. de Iust.& iur.q. 6.ar
28 tic.6. ¶Quintò intelligo quod si reus moriatur antequàm à iudice declaretur pro confesso, quòd pœna huius.l.1. ad hæredes non transit secundùm Bar. in.l.1.§.sed & constitutio.num.4. ff.de calum.facit text.in.l.eius qui delatorẽ, & ibi Bart.& in. l.exiudiciorũ.ff.de accusat. Nec huic intellectui obstat quòd cũ ista pœna imposita sit à lege,percon sequens deberet ad hæredes transire. Secundum glo.in.l.3.§.quod autem.ff. quod quisque iuris. & firmat Panorm. in capi.vlti.n.11.de iuramento calum. nam illud est verum,quando sententia declaratoria iudicis præcesserit. Secun dum Didac.Perez.in.l.1.tit.3.lib.3.Ordin. ¶Sextò intelligo, quod licèt reus
29 non contestando litẽ intra nouem dies habeatur pro confesso, non tamen pro hibetur postea intra viginti dies obijcere exceptiones peremptorias ad repellendam intentionem aduersarij super principali quæstione, vt putà si opponat exceptionem pacti de non petẽdo,iureiurando,præscriptionis, vel similis:nam per prædictã.l.1.hoc non est
30 prohibitum,imò permittitur, quia per hanc fictam confessionem litis contestatio inducitur confirmando petitionem actoris: negando enim vel confitẽdo litis contestatio fit. vt probat. d. l. 1.

& infrà dicemus, ergo poſt hanc conteſtationem exceptiones peremptoriæ obijci poterunt à reo intra viginti dies à iure aſsignatos ad illas opponendas, iuxta text. l. 1. titu. 5. libr. 4. Recopila.

31 ¶ Septimò intelligo, quod nouẽ dies à l. 1. aſsignati ad conteſtandam litem, ſunt continui, & non vtiles, & ita currunt de momento ad momentum, vt conſtat ex verbis eiuſdem. l. ibi, Continuos. & de tempore continuo loquitur text. in cap. quia diuerſitatem. de conceſsione præb. & text. in Clemen. vnica. de reſtitutione in integ. & ibi. gl. verbo, Continuum. Tiraquelus de vtroq; retract. libr. 1. §. 35. glo. 4. ac ideo vt reus habeatur pro confeſſo, requiritur, quòd totus terminus nouem die-

32 rum ſit elapſus. Et hinc eſt, conteſtationem fieri poſſe die feriata, vt probat text. in l. 2. tit. 4. lib. 4. Recopila. Poteſt etiam fieri actore abſente, vt probatur in dict. l. 2. tit. 4. lib. 4. Recopila. & ſi de iure communi actore præſente fieri debeat ſecundum Bald. in l. 1. ver ſic. 3. quæro. num. 4. C. de litis conteſtatione. Marant. de ordine iudic. 6. p. membr. 10. num. 7. & Aſinium in praxi. §. 17. cap. 3. ¶ Octauo intelligo di-

33 ctam. l. 1. non procedere quando reus per viam reconuentionis aliquid petierit in libello reſponſorio: nam licèt actor litem non conteſtetur, non habebitur pro confeſſo, vt probat text. in l. fi. tit. 4. libr. 4. Recopil. ¶ Nono intelligo dict. l. 1. quod dum inquit, quòd ſi petitio actoris intimata fuerit reo, vel eius procuratori, & neuter intra terminum conteſtationem fecerit, quòd

34 reus habebitur pro confeſſo, intelligi debet, quando dominus citatus fuerit, vel procurator ſpecialiter fuerit conſtitutus ad illam cauſam, alioquin cõtumacia procuratoris in non reſpondendo nõ nocebit domino, ex doctrina Barto. in. l. 1. §. ſi procurator. nu. 1. ff. ſi quis ius dicent. communiter recepta ex Socino. ibi. num. 5. & ita intelligit Didacus Perez in. l. 1. titu. 3. libr. 3. Ordi. col. 868. ¶ Decimo intelligo. d. l. 1. habere locum in caſu. l. 1. titu. 11. lib. 4. Recop. vt putà quando quis perſonaliter fuit citatus. & noluit compa-

35 rere, vel iam quòd comparuit illicentiatus receſsit, tunc enim lis habetur

36 pro conteſtata. ¶ Vndecimo intelligo dict. l. 1. non habere locum in cauſis criminalibus, etiam ciuiliter intentatis, & idem obſeruandum eſſe in cauſa iniuriarum criminaliter, vel ciuiliter intentata. Secundum Didacum Perez. l. 1. tit. 7. lib. 3. Ordinam. glo. verb. Maguer que diga q̃ el procurador. ¶ Duo-

37 decimo intelligo. d. l. 1. quòd licèt de iure communi reus non reſpõdens libello inepto, non habeatur pro confeſſo, vel contumace, quia iudicium eſt nullum, vt not. Barto. in. l. filius familias. ff. de interrogat. act. Paul. Caſt. l. fideiuſſor. nu. 2. ff. de nego. geſt. hodie tamen quãuis petitio ſit inepta, dummodo ſit talis qualis, ex qua colligi poſsit quid

38 actor petere velit, reus non conteſtando litem intra terminum pro confeſſo habebitur, vel contumace, cum hodie iam qualis talis petitio ſufficiat. Hæc colliges ex ijs quę reſoluiſti ſuprà in. 4. tempore. nu. 5. &. 16. & in ſpecie firmat Auendanius in reſponſo. 1. nu. 21. verſi. hodie tamen ſi petitio. quanuis ipſe perperàm citet Docto. pro ſua

39 opinione. ¶ Decimotertio intelligo. d. l. 1. quòd licèt reus pro confeſſo habeatur non cõteſtando litem, tamen ſi voluerit in ſe aſſumere onus probãdi ſuã innocentiam, & cõtrarium eius quod ſibi petitur, admittendus erit, & excuſabitur argumento text. in. l. 2. C. qui teſtamenta. facere poſſ. vbi Angel. Paul. Salicet. Alexand. & Iaſ. num. 6. & Bald. in. l. ita demũ. C. de procurat. facit text. in. l. fi. §. fin. ff. de bonis eorum qui ante ſentẽtiam mortẽ. &c. poterit etiã reus appellare à ſententia iudicis, quia eum

pro

pro confeſſo declarauit, licèt enim cõ-
40 tumax, nõ audiatur appellans. l. prope randũ. §. fin autẽ. & ibi Bald. n. 5. C. de iud. id intelligi debet in vero contuma-
41 ce, ſecus tamen eſt in ficto, ſecundùm Bald. vbi ſuprà, & ibi, Alexand. nu. 17. & Hippolytum in ſingul. 87. Deinde ſi reus minor. 25. ann. fuerit, in integrũ
42 reſtitutionẽ petere poterit aduerſus lapſum tẽporis, præſertim quia aduerſus cõfeſsionem verã minor reſtituitur, ſecundum Bart. in. l. auxilium. §. in delic-
43 tis. num. 2. ff. de minor. Alexand. & Iaſ. in. l. nam & poſtea. §. ſi minor. ff. de iure iurand. Decium in. l. nil conſenſui. §. nõ capitur. ff. de regul. iur. & Hippolyt. in. l. 1. §. fin. nu. 70. ff. de quæſtionibus. ¶ Decimoquarto intelligo rigo-
44 rem. d. l. 1. quòd reus habeatur pro confeſſo non conteſtando litem intra terminum, non ſeruari apud regios & ſupremos iudices ſecũdum Matiençũ in dialogo relatoris. 3. part. cap. 44. nu. 6. Couarr. in lib. 1. Variarum reſol. cap. 1. num. 8. & Auendanium in reſponſo. 1. num. 21. Cæterùm apud Iudices inferiores rigor illius. l. oſſeruandus erit,
45 quia iudices inferiores recedere non debent ab obſeruatione legum quantũcunq; duræ ſint. ¶ Vltimo etiam intelligo. d. l. 1. vt dum diſponit litem conteſtandam eſſe intra nouem dies, nõ pro-
46 cedere in cauſis gabellarum: nam in eis lis conteſtanda eſt intra tres dies con-
47 numerandos à die intimationis libelli factæ reo, alioquin reus non conteſtando intra illum terminum, pro confeſſo habebitur. ita diſponit. l. 5. tit. 7. lib. 9. Recopila.

Rurſus hæc litis conteſtatio de iure cõmuni fiebat pluribus & diuerſis ver-
48 bis, vt notat Socinus in cap. 1. de litis cõteſtatione. à. num. 77. Marant. de ordine iudic. 6. part. membro. 10. nu. 4. de iure tamen regio lis planè & clarè eſt conteſtanda per verbum, Nego, vel Confiteor, vt probat expreſsè tex. in. d. l. 1. tit. 4. lib. 4. Recopil.

49 Inſuper litis conteſtatio fieri debet intra nouẽ dies continuos, præſentibus iudice, actore, & tabellione cauſæ, ſi inueniri poſsint: alioquin fieri poterit die feriata, præſente, vel abſente actore, in
50 loco vbi iudex inueniri poſsit, domi ſuæ, vel vbi pro tribunali ſedere ſolet, corã tabellione cauſæ, qñ petitio eſſet in ſcriptis oblata, vel corã alio tabellione illius loci, & teſtibus, quando non eſſet in ſcriptis redacta apud tabellionem, coram quo petitio fuiſſet producta: & ſi abſente actore fuerit lis conteſtata, reus tenebitur conteſtationem coram iudice oſtendere, & actori dicere cum primùm in iudicio actor comparuerit, aliàs incurret pœnas. l. 2. tit. 4. lib. 4. Recopil. vbi prædicta forma præſcribitur, & conteſtatio erit formanda modo ſequenti.

Illuſtre Señor.

51 Hieronymo vezino de la ciudad de çamora reſpõdiẽdo a vna demanda contra mi pueſta a pedimiento de Pedro, vezino deſta ciudad de Salamanca en que en effecto me pide tal coſa, cuya forma auida aqui por inſerta, Digo que la dicha demanda no es pueſta por parte, ni contra parte, en tiẽpo, ni en forma ni ſegun y como de derecho deuia: y aſsi la niego

la niego en todo y por todo segun y como en ella se contiene[a], con animo de la contestar[b] siendo de contestacion digna[c]: y protesto de allegar mis excepciones[d] y defensiones dentro del termino de la ley, sobre que pido justicia, y el officio de v. m. imploro y las costas protesto, y pido lo por testimonio.

Expositio supradicti Libelli.

a 52 DIximus, Niego la en todo y por todo como en ella se contiene. &c. per hæc verba communis practica contestatur litem secundum Marantam de ordine iud. 6. part. membro 10. num. 4. Asinium in praxi. §. 17. cap. 2. versi. fi. Practicam Ferrariæ in forma responsionis rei, versic. Maranta. & de iure regio probatur in. l. 3. tit. 10. par. 3. vbi Gregorius Lupus verb. Non son. defendit hanc formam cõtestandi procedere etiam stante. d. l. 1. tit. 4. lib. 4. Recopil. disponente, contestationem fieri debere per verbum, Nego. vel, Confiteor: & prędicta verba sunt magni effectus: nam ob ea reus ita respondens euitabit pœnas impositas aduersus negantes; de quibus in. l. fi. ff. de rei vendi. l. contra negantem. C. de lege Aquilia. quas tamen incurreret si simpliciter negaret, secundùm Barto. in. l. si dubitetur. §. ita demum. ff. de fideiuss. receptũ à Maranta, & Asinio in locis supra proximè citatis.

b 53 Diximus, Con animo de la contestar, &c. nã licèt hæc verba nõ sint necessaria, vt dispositum est in Rota. 2. ti. de litis contest. in nouis. & in antiquis, decis. 472. tradit Specul. tit. de litis contest. §. 1. num. 16. &. 17. &. 12. & Gregorius Lupus. l. 3. tit. 10. p. 3. verb. Non. tamen cõis stylus vtitur in contestatione dictis verbis: & quãdo fuerit talis cõsuetudo obseruanda erit, secundum Socinum. c. 1. num. 68. de litis contest. Et facit quia requiritur animus & voluntas contestandi litem: nam humanæ aures nostra verba iudicant qualia foris sonant, vt in cap. humanæ aures. 22. q. 5.

c 54 Diximus, Siendo de contestacion digna, &c. quia si super inepto libello fieret cõtestatio, esset nulla: tamẽ quia poterat esse aliqualis petitio, ex qua cõsta ret quid actor petebat, in dubio illa verba apponuntur, vt si postea apparuerit, libellum non fuisse ineptum, reus non habeatur pro confesso, non contestando litem.

d 55 Diximus, Y protesto de alegar mis excepciones, &c. quia post hãc cõtestationem reus habet alios viginti dies ab obijciendas suas exceptiones peremptorias, vt in. l. 1. tit. 5. lib. 4. Recopil. & licèt hanc protestationem reus non apponeret, non ideò amitteret ius opponendi illas, nihilominus tamen est vtile hanc protestationem subijcere, argumento tex. cap. cum. M. iuncta glo. verbo, Sine præiudicio de constitut.

56 Aduertendum est, prædictam formã cõtestationis simpliciter fieri absq; allegatione exceptionum peremptoriarum in causis arduis, vel quando dubitaretur de iure rei cõuenti: cæterùm in causis paruis, vel quando reus vellet, aut suus aduocatus intelligeret suum ius bene fundatũ esse, statim in ipsa litis cõtestatione, post illam clausulam, Y assi la niego, &c. exceptiones peremptoriæ erunt allegandæ, quinimò hoc casu respondendum erit absq; alle
57 gatione dilatoriarum, & renũtiandum

crit

erit terminis litis conteſtationis, & exceptionum peremptoriarum: quòd fieri poterit, cùm iuri pro ſe inducto quis renutiare valeat, vt cap. ad Apoſtolicã de regul. Vnde cum poſt litis conteſtationem opponendæ ſint exceptiones peremptoriæ, videndum erit de Septimo Tempore.

Ex Septimo Tempore.

SVMMARIA.

1 *Peremptoria exceptio appellatur quæ ius actoris perimit.*

2 *Peremptoriarum exceptionum quædam ſunt litis finitæ, vt puta iuris iurandi, tranſactionis, & rei iudicatæ.*

3 *Exceptiones litis finitæ ſi ante litem conteſtatam oppoſitæ fuerint, litis ingreſſum impediunt,*

4 *Si poſt litem conteſtatam fuerint oppoſite exceptiones litis finitæ, cenſentur obiici ad merita cauſæ, vt ius agentis perimãt, & iudex cognoſcit de eis in diffinitiua ſententia.*

5 *Si exceptiones litis finitæ altiorem indaginem requirant, tum temporis nõ impediunt litis ingreſſum, ſed reſeruandæ ſunt, vt de eis poſtea cognoſcatur.*

6 *Libellus opponendi excep. peremp. ſermone Hiſpano formatus.*

7 *Si reus exceptiones litis finitæ in vim dilatoriarum ante litem conteſtatam oppoſuerit, & in earum probatione defecerit, poterit poſt litem conteſtatam eaſdem in modum peremptoriarum obijcere, & per alios teſtes probare.*

8 *Peremptoria exceptio non poteſt poſt diffinitiuam ſententiam opponi.*

9 *Aliquæ exceptiones peremptoriæ etiam poſt ſententiam opponi poſſunt.*

10 *In regno Luſitaniæ tenetur reus poſt litem conteſtatam peremptorias exceptiones obijcere, & intra decem dies illas probare debet.*

11 *Reus exceptiones nõ probãs in expenſis condẽnatur.*

12 *Reus intra viginti dies actorem ſi velit reconuenire tenetur.*

13 *Si exceptiones probari debeant per inſtrumẽta, reus tenetur ea porrigere ſimul cum exceptionibus, aut reconuentionibus.*

14 *Si per teſtes ſunt probãdæ exceptiones, reus cum eas opponit, iurare debet, ſe habere teſtes ad id probandum.*

15 *Si quis intra viginti dies peremptorias exceptiones non oppoſuerit, poterit reſtitutionem impetrare ſi talis ſit perſona, cui reſtitutio competat.*

16 *Reſtitutio non niſi ſemel peti poſt.*

17 *Libellus reſponſorius Rei ad petitionem Actoris, Hiſpano ſermone compoſitus.*

18 *In libello reſponſorio nomen Actoris, & Rei debet adſcribi.*

19 *Reus in exceptionibus actor reputatur.*

20 *Quod licet Actori, non debet Reo non licere.*

21 *Narratio Rei ſummariè fieri debet.*

22 *Ex narratione ſimplici facti colligitur exceptio quæ competit reo.*

23 *Exceptio non eſt in genere, ſed in ſpecie ponenda.*

24 *Poſito vno ex correlatiuis reliquum poſitum cenſetur.*

25 *Præſcriptione. 30. vel. 40. annorum reus ſecurus eſt.*

26 *Petitionis libellus qui cauſam non continet reijcitur.*

27 *Debitum præcedere requiritur vt conſtitutum locum habere poſſit.*

28 *Si debitum aliqua poſſit exceptione prætoria elidi, conſtitui non poteſt.*

29 *Reconuentio intra dies. 20. opponenda eſt.*

30 *In actoris & rei libello oportet, vt adſit clauſula concluſionis.*

31 *Actori libelli reſponſorij Rei copia exhibenda eſt.*

32 *Sex dies Actori conceduntur ad reſpondendum libello reſpoſorio Rei, à die notificationis libelli, connumerandos.*

33 *Si actor iurauerit inſtrumenta ſe de nouo inuenisſe vltra ſex dies audiri debet.*

34 *Si actor reconueniatur habebit nouem dies ad reſpõdendum reconuentioni cum exceptionibus.*

35 *Libellus replicationis actoris Hiſpano ſermone confectus.*

36 *Clauſula quæ apponitur in libello, ſcilicet, No ſon dichas por parte ni contra parte, en tiempo y forma. hodie poteſt eſſe magni momenti & vtilitatis.*

37 *Copia libelli replicationis præbenda eſt reo.*

38 *Reus intra ſex dies tenetur reſpondere libello replicationis.*

39 *Reus iurans ſe inſtrumenta de nouo inuenisſe auditur etiam vltra ſex dies.*

40 *Copia ſimplex ſine die, & menſe, & anno vnicuiq; parti eſt præſtanda.*

41 *Libellus duplicatiõis Rei Hiſpano ſermone cõfectus.*

42 *Per clauſulam, Nouatione ceſſante negando lo preiudicial, &c. Videtur quis recedere à qualibet erronea confeſsione.*

43 *Iure cõi conceſſa erat triplicatio & quadruplicatio.*

44 *Regio iure duplicatio tantum permiſſa eſt.*

45 *Poſt duplicationem porrectam, ipſo iure, abſq; partiũ petitione concluſum cenſetur in cauſa.*

Septimum

Septimum Tempus,

Obijciendi exceptiones peremptorias.

1 EXceptio peremptoria ſeu incidens dicitur illa, quæ ius actoris in totum perimit iuxta tex.in.§.appellantur. Inſtit.de excep.& ſecundũ Guidonem Papam,conſi.24.num.4.Caſaneum conſil.9.num. 73. Lancelotum in ſua practica.cap.9.de prętore.§.2.de officio prætoris in cauſis ciuil. Rubrica de exceptione.num. 11. Marantam de ordine iud.6.par.mem.9.n.11. Damhauderium. cap. 136. in praxi & Rebuffum in Tract. de exceptionibus. à num.25. & eſt ordinatio Luſitanorũ
2 lib.3.tit.38.in princ. Et ex his exceptionibus tres appellantur litis finitæ, nempè, exceptio iuriſiurãdi,tranſactionis, & rei iudicatæ: dicunturq; litis finitæ, quia inductæ ſunt adhoc, vt finem litibus imponant ſecundum Doct. communiter in.l.fratris. & ibi Riminald. n. 1.C.de tranſact. Et de exceptione iuris iurandi,loquitur text.in.l.1. ff.de iureiur. de exceptione vero tranſactionis loquitur text.in dict. l.fratris. & ibi Decius.num.1. Et de exceptione rei iudi. agit text.in.l.1.ff.de re iud.& tradit Barto.in.l.nam & poſtea. ff.de iureiurand. Doct.in.c.1.de litis conteſtatione.in6. Et his tribus exceptionibus litis finitæ addit quartam Marãta vbi ſuprà,nempè exceptionem preſcriptionis,de qua in.l.fi. & ibi Barto. ff. pro ſuo. Alias ſex addit Bald. in.l.poſtquã liti. C. de pact.
3 Quæ exceceptiones litis finitæ dupliciter conſueuerunt obijci, propterea quod dilatoriæ & peremptoriæ ſunt, & ita aliquando opponuntur in vim dilatoriarum, vt putà cum opponuntur ante litem conteſtatam, quo caſu litis ingreſſum & proceſſum impediunt,vt probat text.cap.1. de litis cõteſtatione. in.6.& tradit Ioannes de Amicis conſi. 48.n.1.6.8.&.12.& conſil.63.n.2. Cumanus conſi.39.num. 5. aliquando verò opponuntur in vim peremptoriarum, vt putà cum poſt litem coteſtatã
4 opponuntur, & tunc ad merita cauſæ obijci cenſentur, vt ius agẽtis perimãt: & de eis cognoſcit iudex in diffinitiua ſententia, ſecũdum Bal.in.d.l. poſtquã liti.col.2.Alex.& omnes in dict.l.nam & poſtea.Ripam in.l.ſi inſulam.nu.79. ff.de verborũ oblig. Quæ exceptiones quoties requirũt altiorẽ indaginẽ, nẽpè quãdo nõ ſunt liquidæ, nec de facilĩ liquidari qoſſunt, vt declarant Bald.& Alexã.in.l.4.§.condemnatum. ff. de re
5 iud.ſi opponantur ante litem cõteſtatam non impediunt ingreſſum litis,ſed iudex eas reſeruat ad merita cauſæ, & ad vlteriora procedit,niſi opponens offerat ſe incontinenti probaturum eas: nam tunc impeditur litis ingreſſus, ſecundum Bart.in.l.ille à quo. §. ſi de teſtamẽto.ff.ad Trebel. & libellus in opponẽdis peremptorijs ante litis cõteſtationem ad impediendum ingreſſum erit formandus modo ſequenti.

Illuſtre Señor.

6 GEronymo vezino de la Ciudad de çamora parezco ante.v.m. y digo,que no eſtoy obligado a reſponder a la demanda contra mi pueſta por parte de Pedro vezino deſta ciudad

ciudad, en que en effeto me pide tal cosa, cuyo tenor auido por inserto, Digo que la dicha demanda no es puesta por parte, ni cõtra parte: en tiempo, ni en forma, caresce de relacion verdadera y que .v. m. me debe dar por libre. Porque al dicho aduerso le obsta la excepcion de transaction sobre esta misma causa, la qual le opongo in vim dilatoriæ, vel perẽptoriæ, como mas aya lugar de derecho, para impidir el ingresso y progresso desta causa, y para hazer cessar el ordẽ deste juyzio, y me offrezco luego in continẽti a probar la dicha excepciõ, no me offresciẽdo a superflua probança, porq̃ pido a. v. m. q̃ auida sumaria informacion de lo dicho, me absuelua de ste juyzio condemnando en costas al dicho aduerso, sobre que pido justicia y costas el officio de. v. m. imploro: y ante todas cosas pido deuido pronũciamiẽto sobre este articulo, y juro en forma de derecho que esta excepcion no pido de malicia. &c.

7 ET intellige, quòd quando reus opponit exceptionem peremptoriã in vim dilatoriarum ante litem contestatam, ad impediendũ litis ingressum, & super ea recipiuntur testes, & in ea succubuit, quòd poterit post litem contestatã eandẽ opponere in vim peremptoriæ ad merita causæ, & nouos testes super ea producere, iuxta text. in cap. veniens. 2. de testibus.

8 Quando verò prædictæ tres exceptiones litis finitæ, & reliquæ, quarum exempla subnectit Asinius in praxi. §. 13. cap. 6. & Maranta. 6. par. membr. 9. num. 11. opponũtur in vim peremptoriarum ad merita causæ, obijci debent post litem contestatam vsq; ad sententiam diffinitiuam, & non pòst, vt probatur in. l. peremptorias. vbi Bald. & alij. C. sentent. rescindi non poss. & Bertrandus consi. 75. num. 4. volum. 1. Decius in Rubric. C. de edendo. n. 6. Imola & omnes in cap. exceptionẽ, extra,
9 de except. Sunt tamẽ aliquæ exceptiones peremptoriæ quæ post diffinitiuã opponi possunt, de quibus agit Marãta in dict. membro. 9. num. 17. & nos dicemus infrà in Duodecimo Tempore: in
10 Lusitania verò reus tenetur opponere exceptiones peremptorias post litem contestatam, & intra decem dies illas probare, vt in lib. 3. Ordinationum. tit. 38. in princ. De iure huius regni debet eas opponere reus post litem contestatam intra viginti dies, vt probat text. in l. 1. tit. 5. lib. 4. Recop. quo termino elapso reus non poterit eas opponere, nisi cũ iuramẽto asserat, eas de nouo emergisse, vel nouiter ad suam notitiam venisse, & simul iudex determinet admittendas esse: & si reus non probauerit di
11 ctas exceptiones intra terminum ei à iudice concessum ad eas probandas, in expensis condemnãdus erit arbitrio iudicis, vt probat. d. l. 1. Quæ tamen limitanda erit ex traditis per Rodericum Suarez in. l. post rem iudicatam. in declaratione. l. regni. §. pro euidẽtia. n. 40.
12 ff. de re iud. Rursus si reus viderit aliquod ius sibi competere aduersus actorem, tenebitur intra dictos viginti dies proponere reconuentionem, vel mu-
13 tuã petitionem: & si exceptiones aliæ, vel reconuentiones fuerint eius qualitatis

tatis, quòd probari debeant per inſtrumenta, debebit illa porrigere ſimul cũ exceptionibus, & reconuentionibus: ſi verò per teſtes ſint probãdæ, iurare de
14 habet, ſe teſtes ad hoc habere. Cæterùm ſi dixerit, probandas eſſe per teſtes, & inſtrumenta, tenebitur producere inſtrumenta intra dictos viginti dies: quibus tranſactis, non debent per iudicem admitti, niſi reus iurauerit ſolemniter, inſtrumẽta de nouo fuiſſe reperta, nec ante à ſe potuiſſe illa producere. Hæc praxis præſcribitur à. d.l. 1. tit. 5. libr. 4.
15 Recop. cæterùm ſi obijciens exceptiones perẽptorias fuerit minor, ciuitas, eccleſia, collegium, vel vniuerſitas, vel alia quæcunque perſona, cui de iure competat reſtitutio in integrum, tranſactis illis. 20. diebus poterit hanc reſtitutionem petere, & ſibi erit concedẽda ſemel cum denegatione alterius reſtitutionis concedendæ, dummodo illam petat ante concluſionem cauſæ
16 ad diffinitiuam. Si verò fuerit perſona, cui prædicta reſtitutio non competat, publicatis atteſtationibus non poterit obijcere aliam exceptionem in prima inſtãtia, ad hoc vt ſuper ea probatio admittatur, niſi per confeſsionem partis aduerſæ velit eam probare. ita diſponit. l. 5. ti. 5. lib. 4. Recop. & in. l. 6. eiuſdẽ tit. & lib. præſcribitur pœna contra minorem petentẽ reſtitutionem, ad obijciendas nouas exceptiones, publicatis atteſtationibus, ſi eas non probauerit. Et quando reus obijcit prædictas exceptiones peremptorias reſpondet directè ad petitionem principalem actoris, modo & forma ſequenti.

LIBELLVS RESPONSORIVS

Rei ad petitionem actoris, cum exceptionibus peremptorijs, & reconuentione.

Illuſtre Señor.

17 Hieronymo[a] vezino de la Ciudad de çamora, como mejor aya lugar de derecho parezco ante. v. m. reſpondiendo a vna demanda contra mi pueſta por parte de Pedro vezino deſta ciudad de Salamãca, en que en effecto me pide cien ducados[b], q̃ dize le eſto y obligado apagar, por razon de que deuiendoſelos vn Iuan, vezino deſta dicha ciudad, yo me le conſtituy por pagador de la dicha deuda ſegun y que mas largamente en ſu demanda ſe contiene, cuyo tenor auido aqui por repetido y a el me refiriendo, Digo que juſticia mediante. v. m. me deue abſoluer y dar por libre de la dicha demãda y de lo en ella contenido, condemnando en coſtas a la parte contraria. Lo qual aſsi pido y. v. m. deue hazer por lo ſiguiente. Lo primero por todo lo general que ſe ſuele dezir y alegar que he aqui por expreſſo, y porque la dicha demanda no es pueſta por parte[c], ni contra parte[d], tiempo[e], y forma[f], careſce

reſce de relacion verdadera en todo y por todo, y por tal la niego afirmãdome en la cõteſtaciõ por mi fecha. Lo otro por que niego eſtar yo obligado a pagar al dicho aduerſo los dichos cien ducados, ni tal con verdad ſe prouara. Lo otro por que el dicho Iuan, al tiempo que el dicho aduerſo dize me conſtituy por ſu pagador no le debia coſa alguna, y ſi algo le deuio fue mucho tiempo deſpues de quando dize que yo me conſtituy por ſu pagador, y aſsi no le compete a la parte contraria la action que menos bien ha intẽtado. Lo otro por que caſo no cõfeſſado que lo ſuſo dicho ceſſara, que no ceſſa, v.m. ſabra que el dicho aduerſo auia hecho pacto y concierto con el dicho Iuan de no le pedir la dicha deuda, y aſsi le obſta la excepcion pacti de non petendo, y por el conſiguiente a mi en ſu nombre la qual opongo al dicho aduerſo in vim peremptoriæ. Lo otro porque aunque no ouiera lugar lo arriba dicho que ſi ha, el dicho aduerſo me eſta obligado a pagar dozientos ducados que le preſte, de los quales me hizo eſcriptura de obligaciõ y el plazo de la paga es paſſado como conſta deſta eſcriptura publica de obligaciõ, de la qual hago preſentaciõ con el juramẽto y ſolẽnidad neceſſario &c. los quales le pongo por reconuencion mutua peticion o nueua demanda o como mas aya lugar de derecho. A. v. m. pido que por ſu ſentencia que en tal caſo lugar aya le condemne a que me los dey page por todo remedio y via executiua: Por lo qualꝰ, y lo que mas en mi fauor haga pido a. v. m. ſegũ e como de ſuſo pedido tengo, y en lo neceſſario el officio de v. m. imploro, pido cumplimiento de juſticia, y las coſtas proteſto, y juro a Dios y a eſta cruz † que eſtas excepciones y reconuencion no pongo de malicia. &c.

Expoſitio huius libelli reſponſorij.

a 18 DIximus, Hieronymo, &c. quia in iſto libello reſponſorio nomen actoris & rei apponi debet, ſicut in libello principali actoris diximus ſupra 19 in Quarto tempore: nam in obijciẽdis exceptionibus reus efficitur actor, iuxta tex. in. l. 1. &. 2. ff. de except. quod eñ licèt actori, licèt & reo, vt in. l. non de- 20 obet. ff. de regul. iur. cap. non licet. de regul. iur. in. 6.

b 21 Diximus, Reſpondiendo a vna demanda en que en effecto dize, &c. Iſta clauſula continet narrationem petitionis actoris: quę narratio fieri debet ſummariè ad petitionem actoris ſe referendo per illa verba, Segun è que mas largamente

22 gamente,&c. ex narratione enim ſimpliciter facti reſultat exceptio competens reo, ſecundum Bart. num. 5. &. 6. in. l. 1. ff. de except. vbi num. 7. concludit, exceptionem non in genere, ſed in ſpecie proponendam eſſe. idem firmat Felinus in. cap. paſtoralis. col. 5. de excet. & in cap. cum ordinem. de reſcrip. col. 7. verſi. Prima declaratio. & verſi. Sexta declaratio.

c Diximus, No es pueſta por parte, &c. quia petitio forſan propoſita fuit ab aliquo non habente ligitimam perſonam ſtandi in iudicio, vt putà à procuratore non habente mandatum, vt in. l. procuratorem. ff. de procurat. l. 3. tit. 2. libr. 4. Recopi. vel ab alijs, de quibus diximus in Quinto Tempore. num. 13. &. 83.

d Diximus, Ni contra parte, &c. nam ſi petitio non fuit propoſita à parte, ſequitur, quòd nec contra partem, cum ſint correlatiua, & ex vi correlatiui poſito vno, reliquum cẽſetur poſitum, vt inquit gl. in Clem. 1. verb. AEternaliter. de ſumma Trinit.

e Diximus, En tiempo, &c. ratione præſcriptionis, qua tutus eſſet reus, vt in titul. C. de præſcript. 30. vel. 40. ann. & plures caſus præſcriptionis congerit Montaluus. in. l. 7. titu. 11. lib. 2. Fori. in gloſ. 1. & vide per Couarr. in Regula poſſeſſor. de reg. iur. in. 6. Apponitur etiam iſta clauſula ad excludẽdam intentionem actoris, ſi forſan ante tempus intentauit actionem contra text. in §. plus autem. Inſtit. de actio. & in cap. vnico. de plus peti.

f Diximus, Ni en forma, &c. quia ſi libellus petitionis non cõtineat cauſam, vel in eo deficiat aliquid ex ſubſtantialibus, de quibus diximus in quarto Tẽpore, reijciendus erit. Et omnes ſupradictæ clauſulæ frequẽter & ſemper apponuntur in quolibet libello reſponſorio: deinde in ſpetie adijciuntur exceptiones reo competẽtes aduerſus actorem per illa verba, Lo otro, &c. Et in præſenti libello exempli gratia, appoſuimus illam exceptionem, q̃ debitum non præceſſerat: quia ad hoc vt actio de conſtituta competat, requiritur q̃ poſt debitum contractum conſtitutor ſe obliget, vt in. l. 1. §. debitum. &. §. fin. ff. de conſt. pecu. Deinde fuit appoſita alia exceptio pacti de non petendo facti ab actore in fauorem primi debitoris: ad hoc enim vt actio de conſtituta pecunia competat, primum debitum elidi non debet aliqua exceptione à iure prætorio inducta, vt probat text. in l. quod ſi maritus. & ibi glo. ff. de conſt. pecun. Fuit etiam appoſita clauſula reconuentionis, quæ quando reo competit, intra illos. 20. dies apponi debet. vt in. l. 1. tit. 5. lib. 4. Recop. Et plura de reconuentione inuenies apud Marantam de ord. iud. 4. p. in. 6. diſ. iudiciorũ.

g Diximus, Por todo lo qual, &c. quia per hæc verba ponit clauſula cõcluſionis, quæ ſicut in libello actoris requiritur, ita & in libello rei, ſecundum gl. in l. 1. verb. Videtur. ff. de except. & notat ibi Bar. n. 5. & etiã praxis obſeruat, tametſi Barto. & alij in. d. l. 1. ff. de except. oppoſitum teneant.

Poſtquam iſte libellus reſponſorius productus fuerit à reo, iudex mãdat copiam eius actori exhiberi, vt firmat Barto. l. 1. §. 1. num. 7. ff. de edend. & nos diximus ſupra in. 4. Temp. nu. 60. & tunc actor habet ſex dies connumerandos à die notificationis illius libelli, ad reſpondendum exceptionibus in dicto libello contentis, & ad replicandum, & producenda ſua inſtrumenta ſuper illis. Quibus ſex diebus trãſactis, Actor amplius nõ poterit ſua inſtrumẽta producere, niſi cum iuramẽto, q̃ de nouo venerũt in eius notitiam: quo caſu actor poterit illa producere vſq; ad ſentẽtiam interlocutoriã probationis.

Et ſi in libello reſponſorio rei fuerit appoſita reconuentio aduerſus actorem, tunc actor habebit nouẽ dies ad reſpõdendum

dendum, & obijciendas ſuas exceptiones, & producẽda ſua inſtrumenta. Ita diſponitur in l. 2. ti. 5. lib. 4. Reco. quã diſpoſitionẽ Stylus foreſis nõ recepit, ſed in quacũq; parte litis vſq; ad concluſionem cauſæ iſtrumẽta tã ab Actore, q̃ à Reo producta admitit, iuxta diſpoſitionẽ iuris cõis in. c. cum dilectus, extra, de fide inſtr. imò ex iuſta cauſa poſt cõcluſionem admittit, vt reſoluit Marãt. de ord. iud. 6. p. act. 7. nu. 27. etſi in foro ſeculari in quo leges Regiæ ſunt obſeruãdę oppoſita fuerit exceptio de. l. 1. ti. 2. & l. 2. tit. 5. lib. 4. Recop. in quibus intra certũ terminũ ſtatuitur inſtrumẽta eſſe producẽda, & nõ vltra, tũc pars p̃ducẽs tenebitur articulare, & probare ſtylũ hũc cõtrariũ illis legibus per decẽniũ eſſẽ inductũ, aliàs prædictæ leges Regiæ nouæ Recopilationis eſſent obſeruãdæ iuxta notata ab Imola & Felin. in. c. 1. de tregua & pace: nam q̃ ſtylũ contrariũ allegat illũ probare debet ex notatis à nobis ſuprà in. 5. annot. nu. 32. Et hinc eſt q̃ qñ inſtrumẽta producũtur ab aliqua parte, iudex reſpõdet q̃ habet pro productis, & q̃ in proceſſu ponãtur, Saluo iure impertinẽtiũ, & nõ admittẽdorũ, &c. Et ita ſemper iudex reſpondere debet, vt ius ſaluũ partibus remaneat opponẽdi dictã exceptionẽ: & iuxta hãc reſolutionẽ ſunt intelligenda quæ diximus ſupra, in. 4. Tempore. n. 58. & in. 7. Tẽpore. n. 13. & ſupradicta replicatio actoris eſt per quã reſoluitur exceptio, & ius Rei, vt probatur in prin. Iſtit. de replicat. & in. l. 1. & l. antepenult. ff. de except. & notant Ioan. Andr. & omnes incap. 1. de except.. in lib. 6. Et libellum replicationis ab actore producendum formabis modo ſequenti.

LIBELLVS REPLICAtionis Actoris ad libellum Rei.

Illuſtre Señor.

35 PEdro vezino deſta ciudad, en la cauſa con Hieronymo, reſpõdiendo a vn eſcripto de excepciones preſentado por la parte aduerſa, en que en effeto dize no eſtar obligado a darme coſa alguna, por quanto al tiempo que ſe me conſtituyo por pagador de la dicha deuda el dicho Iuã no me deuia nada: y porque entre mi y el dicho Iuan auia auido pacto y concierto de que no le pediria coſa alguna, antes dize deuerle yo a el dozientos ducados q̃ me empreſto, y dellos me pone reconuencion ſegun y que mas largamente ſe contiene en el dicho ſu eſcripto, cuyo tenor auido aqui por inſerto y a el me refiriẽdo, Digo que ſin embargo de las excepciones y defenſiones por el dicho aduerſo alegadas. v. m. deue hazer ſegun y como por mi es pedido, aſsi por lo por mi dicho y alegado, como por lo ſiguiente. Lo primero porque las dichas excepciones, no ſon dichas por parte, en tiempo, y forma, no conſiſten en hecho, ni han lugar de derecho, ſon friuolas y no verdaderas y tales que no deuen ſer admitidas, y aſsi las niego. Lo otro porque niego que el dicho Iuan no eſtuuieſſe obligado a pagarme los

dichos ciẽ ducados antes y al tiempo que el dicho aduerſo ſe me conſtituyo por pagador dellos: porque v.m. ſabra, q̃ yo empreſte al dicho Iuan los dichos cien ducados por el mes de Março proximo paſſado deſte preſente año, y el dicho aduerſo ſe me conſtituyo por pagador dellos a principio del mes de Mayo ꝓximo paſſado deſte dicho año. Lo otro niego el pacto y concierto q̃ alega, y ſi algun concierto vuo ſeria ſobre otros cien ducados que el dicho Iuan me deuia de vna heredad que le vendi. Lo otro niego que yo deua al dicho aduerſo los dozientos ducados, que pone por reconuẽcion: porque caſo que me los empreſtaſſe, ſe los tengo pagados y recebida carta de pago del, como cõſta deſta eſcriptura publica de q̃ hago preſentaciõ, con el juramẽto y ſolennidad neceſſario, &c. Por lo qual, y lo q̃ mas en fauor mio haga a. v. m. pido ſegun y como pedido tengo, y en lo neceſſario el officio de. v. m. &c. y pido juſticia, y negando lo prejudicial nouatione ceſſante concluyo, &c.

CIrca ſupradictũ libellũ eſt aduertendum, ꝙ illa clauſula, No ſon dichas por parte, ni contra parte, en tiẽ a po ni en forma, &c. hodie poteſt eſſe magni momenti attẽta diſpoſitione. l. 10. tit. 17. lib. 4. Recop. qua ſtatuitur cauſas terminadas eſſe ſola veritate attẽta, nec proceſſus eſſe annullandos quãuis ſubſtantialia ordinis iudiciarij fuerint omiſſa, niſi à parte aduerſa fuerit oppoſita exceptio ordinis iudiciarij non ſeruati, & petitum fuerit, quòd ordo iudiciarius ſeruetur: nã ſi exceptiones non fuerint oppoſitæ tempore debito, & in eis opponẽdis non fuerit ſeruatus ordo iudicij à legibus huius regni requiſitus, videtur ꝙ veniãt annullãdę, cũ per prædictã clauſulã implicitè oppoſita exceptio ordinis nõ ſeruaticẽſeatur, ita in ſimili reſoluit Didacus Perez in. l. fi. tit. 4. lib. 3. Ordin. in gl. penult. lo quẽs de clauſula. (Peto iuſtitiam.) Ego verò exiſtimo, per prædictas clauſulas non eſſe annullandos proceſſus ex eo quòd ſubſtantialia ordinis iudiciarij in eis fuerũt omiſſa, nã non ſufficit à parte prædictã exceptionẽ opponi, & peti implicitè, ſed neceſſe eſt, quòd explicitè, & expreſsè pars petat nominatim, in quibus ſubſtantialia iudicij debeant obſeruari, vt conſtat ex verbis. d. l. 10. ibi, Declarando las. &c.

Poſtquam iſte libellus replicationis
37 actoris fuerit oblatus iudici, copia eius exhibenda eſt reo: qui habet alios ſex
38 dies à die notificationis ad reſpondendũ huic libello replicationis, & ad duplicandũ ſuper exceptionibus ab acto re in illo libello allegatis, & ad producenda ſua inſtrumenta, ſuper ſua duplicatione. Et tranſactis illis ſex diebus, reus deinceps non poterit producere
39 ſua inſtrumenta, niſi cum iuramento affirmet de nouo in ſuam notitiam perueniſſe, quo caſu reus vſque ad ſententiam diffinitiuam poterit ſua inſtrumẽta producere, hãc praxim præſcribit. d. l. 2. tit. 5. lib. 4. Recopil. Et eſt aduertendum quod eodem die, quo inſtrumenta fuerint producta, tam ab actore, quã
40 à reo, temporibus ſibi permiſsis, copia ſimplex ſine die, menſe, & anno vnicuiqque parti erit danda, niſi aliqua ex partibus cum iuramento aſſerat, ſe velle inſtrumenta partis aduerſæ de falſo redarguere: nam tunc originaliter ſecundum Specul. tit. de teſt. §. videndũ. n. 13. & Bart. l. 1. §. 1. n. 6. ff. de æden.

erunt

erunt ſibi oſtendenda, ita diſponit. l. 3. tit. 5. lib. 4. Recopi. & libellus duplicationis Rei concipiendus erit forma ſequenti.

LIBELLVS DVPLICAtionis Rei ad replicationem actoris.

Illuſtre Señor.

41 HIeronymo vezino de la ciudad de çamora en la cauſa cõ el dicho Pedro, en reſpueſta de vna replica de razones por el dicho aduerſo preſentada, en que dize que ſin embargo de mis excepciones ſoy obligado a le pagar los dichos cien ducados que menos bien me pide, a cuyo tenor me refiriendo, Digo que toda via de juſticia. v. m. me deue dar por libre de lo que el dicho aduerſo me pide, y en eſta cauſa hazer ſegun è como por mi es pedido: y a las razones de ſu replica ſe ſatisfaze por lo ſiguiente. Lo primero que en lo que dize, que yo me conſtituy por pagador del dicho Iuan a principio del dicho mes de Mayo, no pudo ſer, porque aquel tiempo y muchos dias antes y deſpues yo no eſtuue en eſta ciudad, y aſsi no me le pude obligar. Lo otro porq̃ a aquel dicho tiempo ya el dicho aduerſo auia aueriguado y fenecido ſus quentas conel dicho Iuan, de todos los dares y tomares que entre ellos auia auido haſta aquel dicho tiempo, y de cierto alcãce q̃ el dicho aduerſo le hizo, hubo pacto y cõcierto de no ſe los pedir jamas, en el qual concierto ſe incluyeron los dichos cien ducados que agora me pide. Lo otro niego que me aya pagado los dichos dozientos ducados que le empreſte, ni que yo le aya dado carta de pago: y la eſcriptura que dello preſento, no es authentica ni verdadera, y aſsi la redarguyo de falſo ciuilmente: y juro a Dios y a eſta. Cruz † q̃ eſta redargucion no hago de malicia porque pido a. v. m. ſegun pedido tengo, y en lo neceſſario el officio de. v. m. imploro, pido cũplimiento de juſticia, y coſtas, y negãdo lo perjudicial, noua tione ceſſante[a], concluyo en el articulo[b] que concluſion requiere, &c.

a DIximus tam in libello replicatio nis Actoris, quàm in libello duplicatiõis Rei, Nouatione ceſſante, ne 42 gando lo prejudicial, &c. quia clauſula iſta erit apponenda in quolibet horum libellorum, cùm ſit valde vtilis, & magni effectus: nam ſi aliquid præiudiciale fuerit appoſitũ in libello aduerſarij,

quod in ſpetie non fuerit negatum: vel ſi ab ipſomet producẽte aliquid per incuriam, vel errorem in ſuo libello dictum fuerit, quod damnum eidem inferret, per prædictam clauſulam videtur illud reuocare, & recedere à ſua cõfeſsione per errorẽ facta, vt in.l.error. C.de iuris, & fact. igno. & in.l.nõ fateť. de cõfeſsis.ff.& in.c.fin.extra de cõfeſſ.

b Diximus etiam in vtroq; libello re-
43 plicationis, & duplicationis, Cõcluyo enel articulo, &c. nam licèt de iure cõmuni dabatur triplatio & quadruplicatio, iuxta text. in.l.2.ff. de except. & in
44 princi. Inſtitutis de replicat. tamen de iure huius regni ſolummodò datur replicatio, & duplicatio, & ita neutra pars porrigere poteſt vltra duos libellos: actor nempè libellum petitionis principalis, & libellum replicationis, reus verò libellum reſponſorium ad petitionem actoris, & libellum duplicationis, & deinceps nullus alius libellus, nec petitio erit admittenda, ſed ſtatim cauſa habetur pro cõcluſa ad probationes re-
45 cipiendas, ſine aliquo actu concluſionis etiam ſi per partes non cõcludatur, iuxta tex.in.l.2.titu.5.lib.4.Recopil.& in.l.9.titulo.6.libro.4. Recopila. & in.l.4.in fi.tit.16.lib.2. Recopil. in Luſitania verò quot libelli ab vtraq; parte produci poſsint, diſponit ordinatio Luſita.l.3.ti.15.§.12. Ac ideo iudex ſtatim proferet ſentẽtiam interlocutoriã per quam partes ad probationem recipit, ideo videndũ erit de Octauo Tempore.

Ex Octauo Tempore:

SVMMARIA.

1 *IVdex intra ſex dies interlocutoriam ſentẽtiam proferre tenetur, per quam recipiat partes ad probationem.*
2 *Iudex à parte requiſitus vt intra ſex dies ſentẽtiam interlocutoriam proferat, ſi facere neglexerit, pœnam quinquagintamille dipondiorum ſuſtinebit.*
3 *Probatio eſt alicuius rei per argumenta oſtenſio.*
4 *Probationum ſpeties ſunt ſex ad quas cæteræ rediguntur.*
5 *Plena & legitima probatio eſt illa, quæ fit aut per inſtrumentum, aut per duos teſtes.*
6 *Efficatior eſt probatio teſtiũ quàm inſtrumentorũ.*
7 *Inſtrumentum per duos teſtes reprobari poteſt.*
8 *In litibus exercendis parem obtinent autoritatem teſtes & inſtrumenta.*
9 *Ad reprobationem inſtrumenti duo teſtes non ſufficiunt.*
10 *Plures ſunt caſus in quibus duo teſtes non ſufficiunt.*
11 *Vox vnius, vox nullius eſt.*
12 *In aliquibus caſibus dictum vnius teſtis fidẽ facit.*
13 *Iudex multitudinem teſtium refrenare poteſt.*
14 *Regio iure numerus teſtium taxatus eſt vſque ad 30. & in Luſitania vſque ad. 20.*
15 *Hodierno ſtyllo duodecim tantum teſtes in quolibet articulo recipiuntur.*
16 *Teſtes per iudicem compelli poſſunt vt ad teſtificandum veniant.*
17 *Teſtis qui ſe ingerit ſuſpectus cenſendus eſt.*
18 *Teſti precibus aducto magna fides adhibetur.*
19 *Teſtis non precibus ſed precio corrumpitur.*
20 *Poteſt pars teſtem inſtruere de his quæ diſturus eſt.*
21 *Centum requiſita debet iudex in teſtibus conſiderare vt eis fidem adhibeat.*
22 *In cauſis pecuniarijs vnica tantum dilatio olim ad probandum dabatur.*
23 *Tres dilationes, & nõ plures poteſt concedere iudex.*
24 *Quartam dilationem iuris ſolennitate ſeruata poteſt iudex concedere.*
25 *Si pars renũtiet productioni teſtiũ amplius nõ auditur.*
26 *Si pars ignoret alios habere teſtes, etiam ſi productioni teſtium renuntiet, audiri poterit.*
27 *Regio iure ſi pars renuntiauerit teſtium productioni, auditur alios producendo.*
28 *Poſt didiſcita teſtificata non recipiuntur alij teſtes.*
29 *Regio iure omnes tres dilationes ſub vna concedũtur, & non ſucceſsiuè.*
30 *Arbitrio iudicis taxari debet dilatio.*
31 *Iure communi dandæ ſunt in criminalibus duæ dilationes accuſatori, & reo tres.*
32 *Termini probatorij varij indicantur.*
33 *Termini probatorij ſunt arbitrarij, ac propterea reſtringi poterunt, ſeu prorogari.*
34 *Iure regio iudices non poſſunt prolongare terminos probatorios vltra octuaginta dies, quando fieri debet probatio aquende los puertos.*
35 *Quando probatio fieri debet allende los puertos, terminus probatorius tantum poteſt vſque ad cẽtum & viginti dies prorogari.*

36 Ex causa bene potest iudex terminum probatorium coarctare.

37 Quando probatio fieri debet Vltra mare aut extra regnum, possunt petere partes terminum Vltramarinum.

38 Sex menses assignantur in termino Vltramarino, et quæ requirantur vt concedi debeat sermone Hispano traditur.

30 Si probatio fieri debeat apud Indos, non terminus Vltramarinus, sed dilatio ordinaria vnius anni peti debet.

40 Si terminus probatorius in prima instantia petitus non fuerit, in causa appellationis exigi poterit.

41 Libellus petitionis termini Vltramarini sermone Hispano conceptus.

42 Responsio iudicis ad petitione termini Vltramarini.

43 Pars producit testes ad testificandum super petitione termini Vltra marini.

44 Sententia iudicis interlocutoria, qua præcipitur parti petenti terminum Vltramarinum, vt pecunias deponat ad persoluendas sportulas & pœnã.

45 Probatio facta, nulla dilatione à iudice assignata, valida est & tenet.

46 Elapso termino à iudice assignato non possunt amplius testes recipi.

47 Testes ante elapsum terminum producti & iurati possunt etiam eo elapso examinari.

48 Si dilatio assignetur à iudice, testes intra dilationẽ debẽt iurare & examinari, aliàs nõ admittũtur.

49 Post testiũ publicationẽ non potest testis examinari.

50 Impertinẽtes & superfluas probationes iudex admittere non debet.

51 Si iudex admiserit probationẽ cum hac clausula, Saluo iure impertinentium & non admittẽdorum. euitabit pœnam. l. 3. tit. 12. part. 3.

52 Testis qui aliàs non debuit ob eius infamiam examinari, si examinatus fuit, ad torturã fidem facit.

53 Si apponatur clausula, Saluo iure non admittendorum. & testis fuerit exàminatus, qui aliàs examinãdus nõ erat, nullã nec ad torturã fidem faciet.

54 Testes nisi parte citata recipi non debent,

55 In crimine sodomiæ testes etiam parte non citata recipi poterunt.

56 Ex partium conuentione etiam parte non citata testes recipi possunt & in alijs casibus remissuè.

57 Intra sex dies sunt obijciendæ exceptiones testibus.

58 Quando pars aduersa præsens est testium depositionibus, statim in termino probatorio negotij principalis exceptiones eis opponere debet.

59 Exceptio, quod testis fuit nummis corruptus, opponi potest intra sex dies, siue præsens, siue absens pars inueniatur.

60 Pars cum præsens est ad testium depositiones, protestari tenetur suas exceptiones saluas fore, vt postea eas intra sex dies probare possit.

61 Articulus est pars intentionis, continens id q̃ quis probare intendit per testes aut scripturas.

62 Articuli multum differunt ab interrogatorijs.

63 Forma interrogatorij ex parte actoris sermone Hispano.

64 Caput in quolibet interrogatorio poni debet, vt iudici, & tabellioni constet, illud esse ad instructionẽ testium.

65 Testes debent cognoscere personam litigantium à quibus & contra quos producuntur.

66 Quando factum sumit effectum ex persona tantum vnius litigatoris, sufficit vt testis eundem tãtum cognoscat.

67 Constitutum debet præcedere debitum.

68 Vt actio de constituta pecunia locum habere possit, necessarium est, vt principale debitum nulla possit exceptione elidi.

69 Fama publica tantum inducit semiplenam probationem.

70 Fama publica iunctis alijs adminiculis & vno teste plenam probationem inducit.

71 Positio est pars intentionis, continens id, super quo quis petit ab aduersario responderi.

72 Prius sunt faciendæ positiones quàm articuli proponendi.

73 Hodie positiones & articuli simul concipi & formari debent.

74 Si pars aduersa aliquem articulorum confiteatur, articulus conuertitur in positionem.

75 Pars debet positionibus respondere per verbum, Nego, aut per verbum, Confiteor.

76 Responsio debet esse clara.

77 Pars non potest positionibus respõdere per verbum Credo, vel, Non credo, quia positiones fiunt ad inducendam certam probationem.

78 Verbum, Credo regulariter non probat.

79 Positionibus sic respõderi non potest, Nego narrata, prout narrantur: sed simpliciter respondendũ est.

80 Iußus à iudice positionibus respondere, si clarè & simpliciter nõ respõdeat, pro confesso habẽdus est.

81 Pœna quòd positionibus non respondens pro confesso habeatur, in causis criminalibus locum nõ habet.

82 Aduersus eam fictam confessionem, quam lex inducit, probatio admmittitur in contrarium.

83 Lex rebus & non verbis imponi debet.

84 Si reus positionibus non respondeat, ac per hoc pro confesso habeatur, & postea aduersus confessionẽ in contrarium probauerit, nihilominus actor reluabitur à positionum probatione, quas aliàs probare debebat.

85 Ad hoc vt reus nolens positionibus respondere pro confesso habeatur, necessariũ est eum à iudice præsente tabellione interrogari, vt respondeat.

121 *Si reus à tabellione ex iudicis commissione interrogetur, & respondere nolit, non est habendus pro confesso.*
122 *Qui ponit, censetur fateri id quod ponit.*
123 *Qui articulos format, non confitetur eos.*
124 *Quando articuli ponuntur proposítionibus, eos intelligitur quis fateri.*
125 *Positionibus hodie tenetur quis respondere sine vlla termini dilatione, & absque sui aduocati cõsilio.*
126 *Si respondendo quis positionibus falsum iurando respondeat, solum Deum vltorem habet.*
127 *Actor positionibus respondens, & falsum iurans, in amissione causæ punitur: reus autem pro confesso habebitur.*
128 *Articuli ideo porriguntur, vt per eos testes examinentur.*
129 *Articulorum copia parti aduersæ dari debet.*
130 *Copia interrogatoriorum non est præstanda.*
131 *Hodie nec articulorum, nec interrogatoriorum copia parti aduersæ exhibenda est.*
132 *Testis sponte propria ad testificandum veniens, vt-pote se ingerens, suspectus reputatur.*
133 *Testis debet examinari ab eodem iudice.*
134 *Probatio iudici & non notario fieri debet.*
135 *Ex causa potest committi testium examinatio.*
136 *Si in processu nõ constat de cõmissione examinationis testium, processus est nullus.*
137 *Si testes sint in alio loco, iudex potest committere eorum examinationem iudici illius loci.*
138 *Instrumenta sunt producenda coram proprio iudice.*
139 *Sine iuramento non valet testis depositio.*
140 *Præcedere debet testis iuramentum eius depositionem.*
141 *Si incontinenti testis deposuerit, & iurauerit validum erit eius dictum.*
142 *Testis non potest per procuratorem iurare.*
143 *Testes ita sunt secretè & sigillatim examinandi, vt alter eorum alterius dictum scire non possit.*
144 *Si secunda dilatio, quæ, Quarto plazo dicitur. (vt testes iurare possint) denegata fuerit pars appellare poterit.*
145 *Peti potest prorogatio del quarto plazo.*
146 *Prorogatio non est, termino qui prorogatur finito.*
147 *Elapso termino probatorio non possunt amplius testes produci.*
148 *Aduersus omissam allegationem, vel termini lapsum restitutio peti potest, dummodo is eam petat cui de iure competere restitutio possit.*
149 *Si minor criminaliter aliquem accuset, non restituitur aduersus omissam allegationem.*
150 *Minor iurisperitus restitui nõ potest aduersus omissam allegationẽ, cõtrarium tñ defendit Sarmiẽto.*
151 *Aduersarius etiam maior potest vti termino probatorio minori concesso.*
152 *Restitutio semel est concedenda.*
153 *Minori non datur procurator, sed curator.*
154 *Propter negligentiam procuratorum minoris, potest minor restitui.*
155 *Restitutio non conceditur pro modica læsione.*
156 *Restitutio competit minori iure spetiali, non iure ordinario.*
157 *Restitutio non iure actionis, sed iudicis officio nobili postulatur.*
158 *Minor ipso iure læsus esse censetur, allegationibus omissis, absque eo quod probet.*
159 *Minor ita demum in alijs casibus restituitur, si probet se minorem, & læsum esse.*
160 *Quando minor facit actum, ex quo sibi nulla vtilitas prouenit, sed potius potuit damnum sibi inferri, ipso iure læsus esse censetur.*
161 *Minor intra quindecim dies à die publicationis testium, vel à die termini elapsi connumerandos restitutionem aduersus allegationem omissam postulare debet.*
162 *Interrogatorium super articulo restitutionis sermone Hispano compositum.*
163 *Si pars aduersa positiones negauerit, duobus testibus adhibitis proceditur ad sententiam.*
164 *Sententia, qua minor restituitur, sermone Hispano concepta.*
165 *Pars debet citari vt ad publicationem testium veniat.*
166 *Sufficit vna citatio, vt pars aduersa ad videndam testium publicationem veniat.*
167 *Si pars citata non comparuerit intra terminum, aduersa pars eius contumatiam incusare debet, & tunc testium dicta publicabuntur.*
168 *Publcatio testium qualiter de iure regio fit, sermone Hispano componitur.*
169 *Dictis testium publicatis amplius non possunt testes produci.*
170 *Testium publicatio omissa non reddit processum nullum.*
171 *Si omissa fuerit testium publicatio, quæ à parte petita fuit, & processus erit nullus.*
172 *Regio iure si publicatio testium omittatur, processus est nullus,*
173 *Ablatiuus absolutus conditionem facit.*
174 *Conditio formam inducit.*
175 *omissio formæ quemcunque actum vitiat.*
176 *Omissio publicationis testium ita demum reddit nullum processum, si ab eius denegatione fuerit appellatum.*
177 *In causis etiã criminalibus, publicationis testium omissio reddit processum nullum.*
178 *Testis intra terminum productus potest aliquãdo, etiam attestationibus publicatis, examinari.*

179 *Etiam*

179 *Etiam post didiscita testificata instrumenta admittenda sunt, vsque ad causæ conclusionem.*
180 *Producens instrumenta post didiscita testificata, iurare debet se de nouo inuenisse.*
181 *Etiam publicatis attestationibus potest peti restitutio aduersus omissam probationem, si talis persona eam petierit, quæ de iure restitui possit.*
182 *Publicatio fieri debet per iudicem, qui de negotio cognoscit.*
183 *Etiam si alicui committatur testium examen, non potest eius dicta publicare,*
184 *Publicatio ideo fit, vt partes dictæ testium sciant, & eis exceptiones opponere possint.*
185 *Intra sex dies debent testibus exceptiones opponi.*

Octauum Tempus probationis, & testium producendorum.

1 POSTQVAM fuerit cõclusum à partibus, vel elapsi fuerint termini, iudex tenetur proferre intra sex dies sententiam interlocutoriam, per quam recipiat partes litigantes ad probationem: alioquin si intra dictum terminum non proferat, damna propter litem retardatam soluere debebit, cùm quinquagintamille dipondijs, si requisitus fuerit à parte, vt sententiam proferat, aliàs ante requisitionem pœnam suprà dictam non incurret, iuxta text. in l. 1. titu. 17. lib. 4. Recopilat, & tradit Didacus Perez in l. 11. tit. 11. lib. 3. Ordinam. & in l. 6. tit. 16. lib. 3. Ordi. & quòd partes recipiantur ad probanda allegata, & quòd testes admittantur est de substantia iudicij, vt probat glos. in summa. 2. quæst. 1. & glos. in l. prolatam. C. de sentent. & interlocut. omnium iudic. & de iure regio, probatur in l. 2. titul. 15. partit. 3. & in l. 2. & 3. titu. 16. part. 3. & in l. 1. titul. 6. lib. 4. Recopilat. tradit Auend. in 1. respõso num. 7. quam sententiam interlocutoriam iudex forma sequenti concipiet.

Sentencia interlocutoria de prueba.

EN Salamanca a primero dia del mes de Agosto, de. 1581. años, ante mi el presente escribano, y testigos de yuso escriptos, el dicho señor Alcalde mayor dixo q̃ debia de rebir y recibio a ambas las partes a prueba[a] de lo por ellas dicho y alegado cõ plazo y termino de nueue dias[b] primeros siguiẽtes, saluo iure impertinẽtium & nõ admittẽdorum[c]: Y mando citar [d] a ambas las partes para ver presentar, jurar, y conoscer los testigos, que la vna parte presentare contra la otra, y la otra contra la otra, y firmolo de su nombre. Testigos, fulano y fulano.

Expositio huius sententiæ.

a 3 DIximus, Recibio a prueba, &c. Probatio nihil aliud est q̃ alicuius rei per argumenta ostensio, secundum gl. in Rubr. C. de probat. receptã à Saliceto & Paulo ibi. num. 2. Rota noua. 465. num. 4. Aretino. n. 1. Barbac. n. 5. & Decio. n. 4. in Rubr. extra, de probat. Et hanc definitionẽ testatur communem

munem Gometius in. §. item si quis. n. 4. Instit. de Act. & eam defendit Berous in dict. Rubr. extra, de prob. nu. 29. tametsi multi relati à Didaco Perez in Rubr. tit. 11. lib. 3. Ordi. in gl. 1. eã improbẽt: vbi aliã ipse assignat. Et quid veniat appellatione probationis docẽt Feli. n. 1. & Decius. n. 13. in Rubr. extra, de pro-
4 bat. Et aduerte q̃ sex sunt species probationis ad quas cæteræ redigũtur: Prima est quæ fit per testes omni exceptione maiores: Secunda quæ fit per priuilegia, aut instrumenta indubitata: Tertia quæ fit per iuramẽtum parti delatum: Quarta quæ fit per confessionem factam in iudicio: Quinta quæ fit per euidentiam facti: Sexta quæ fit per coniecturas, & præsumptiones. Et has sex species probationis cõgerit Oldẽdorpius in Tract. de probationibus. §. 2. num. 1. & Didacus Perez, vbi suprà. Et probatio est duplex simiplena, & plena. Et
5 quot sint genera semiplenæ probationis tradit Speculator in tit. de probat. §. vidẽtur. num. 28. Probatio autem plena & legitima est quæ fit duobus testibus, aut per instrumenta, secundum gl. in. l. cum de indebito. verb. Legitimis. ff. de probat. not. Felin. cap. prudẽtiam. §. sexta. n. 2. de offi. delegati. Barb. in. c. at si clerici. num. 105. de iud. Iaſ. l. fin. §. licentia. num. 2. C. de iure deliberandi. Decius in Rubr. num. 8. extrà, de pro-
6 batio. probatio tamen testium ex vna parte, præfertur probationi factæ per instrumenta ex altera parte, quia probatio testium efficatior est, secundum glo. Rubric. extra, de testibus. receptam communiter ex Bal. Panorm. Imol. & omnibus ibi. Felino in Rubric. num. 1. & in cap. cum Ioan. de fide instrum. num. 35. pet text. in Authent. de instrumentorum cautela & fide, in
7 princ. versi. si verò tale, collat. 6. Facit text. in dict. cap. cũ Ioan. §. porro. dum probat, instrumentum reprobari posse per duos testes omni exceptione maiores, etiam si nõ sint ex descriptis in instrumẽto illo, secũdum cõmunem opinionem ex Felino ibi, nu. 35. & Decio in cap. Tertio loco. nu. 11. de probat. & Couar. lib. 2. Variarum. cap. 13. nu. 10. Nec huic veræ resolutioni obstat text. in. l. in exercendis. C. de fide instrum.
8 quatenus inquit quòd in exercendis litibus parẽ vim habent testes, & instrumenta. ergo videtur quòd non sit efficatior probatio testium probatione instrumenti. Nam respondeo, quòd text. ille est accipiendus in hunc sensum, q̃ probatio ita fieri potest per testes, sicut per instrumenta, & vtraq; plena & legitima erit: non tamen inde sequitur, probationem testium efficatiorẽ non esse.
9 Rursus prædictæ resolutioni nõ obstat text. in dict. c. cum Ioan. ibi, Trium. vbi ad reprobationem instrumenti requiruntur tres testes, nec duo sufficiunt, ergo videtur probationem per instrumẽtum efficatiorem esse. Nam respõdeo, quòd ideo ibi requirũtur tres testes ad reprobationem instrumenti, quia cum instrumentum æquipolleat duobus testibus, vt firmat glo. ibi recepta cõmuniter, & in illo text. esset vnus testis pro instrumento, ad reprobationem illius instrumenti fuerunt necessarij tres testes, vt superior probatio esset: qua ratione si duo testes essent pro instrumẽto, tunc quatuor testes requirerentur ad improbandum instrumẽtum. Et in hunc sensum text. illum dicit Imol. ibi. col. penult. optimum, & Felinus. n. 44. Decius consi. 101. num. 2. in fi. volu. 1. Alex. consi. 93. num. 12. volu. 5. & Couar. vbi suprà, alioquin enim probatio per duos testes efficatior est quàm probatio per instrumentum, vt suprà resol-
10 uisti. Sunt tamẽ plures casus, in quibus requiruntur plures q̃ duo testes, quos congerit Specul. tit. de teste. §. restat de numero. Barto. Tract. de testibus. c. de numero testium. Nulla tamẽ causa ter-
11 minari poterit testimonio vnius testis

quantum

quantum vis legitimo, inxta text. cap. licèt vniuersis. in fin. & in cap. licèt ex quadam. de testibus. In aliquibus verò
12 casibus dictum vnius fidem facit, quorũ triginta cumulat Speculator vbi supra. nu. 8. Et alios plures casus congerit Felin. cap. veniens. 1. de test. colum. penult. Dec. in consil. 56. volumine. 1. Ias. in repet. l. admonendi. nu. 187. ff. de iure iur. & Dueñas in regul. 84. in fin.
13 Aduerte quòd licèt in vnâ causa plures testes produci possint, iudex tamẽ multitudinẽ testium refrenare potest, iuxta text. l. 1. §. 1. ff. de testa. Et de iure huius regni numerus testium taxatus est vsq;
14 à triginta: & in Lusitania vsq; ad viginti, vt probat test. in l. 7. tit. 6. lib. 4. Recopilat. & ordinatio Lusitanorũ, lib. 3. tit. 42. §. 1. Praxis vero in tribunalibus infe-
15 rioribus iam obtinuit, quòd tantùm duodecim testes in qualibet causa reci-
16 piantur super quolibet articulo. Qui testes compelli poterunt per iudicem vt veniant ad testificandum, iuxta. text. in l. si quãdo. C. de testibus. & in l. 6. tit. 6. lib. 4. Recopil. & in ordinatione Lusitaniæ, lib. 3. tit. 42. §. 20. debentq; à parte
17 adduci vel à iudice citari: alias si sponte se offerant præsumuntur suspecti, vt in l. quæ omnia. §. 1. ff. de procura. text. in Authẽ. de testibus. §. si verò ignoti. collatione. 7. not. Bart. in l. post legatum. §. his verò. ff. de his, quibus vt indig. Panorm. in cap. cum in tua. nu. 2. de sponsal. Hippoly. in singu. 140. & Alex. Stiaticus in pract. iud. c. 16. nu. 40. Nec obstat text. in dict. l. post legatum. §. his. vbi denegatur actio pro legatis exigendis legatarijs spontè testificantibus in fauorem eorum, qui testamentum de falso accusabant. Ergo cõstat quòd spõte se obtulerunt: nã si inuiti testificarentur, non dicerentur indigni, nec ab eis legatum auferretur. Nam respondeo, quòd ab accusatoribus fuerunt producti, licèt postea sponte testimoniũ protulerunt, ideoq; admissi fuerunt. ita illum tex. intelligunt Bart. ibi. & Bald. in Authen. sed nouo iure. n. 2. C. si cert. pe-
18 tatur. Pari modo quãdo testis se offert, & iudex ei iuramẽtum defert partibus præsentibus, & non contradicentibus bene admittitur secundum Felin. in. c. 2. num. 24. extra, de testibus. Quo fit q
19 testis à parte oblatus, & precibus productus idoneus reputatur, & fides sibi adhibetur, per text. in cap. cum in tua. ibi, offeruntur. de spõsal. & ibi firmant Panorm. num. 2. & Imol. cap. 2. de test. num. 9. nam etsi testis pretio corrumpatur, non tamen precibus, secundum Panorm. nu. 1. & Decium. n. 6. in. c. 1.
20 de testibus. Quinimo pars poterit testem instruere de his quæ dicturus est, secundum Bald. in l. data opera. num. 47. C. de his qui accus. non poss. probatur in l. 8. tit. 6. lib. 4. Recopil. quam omnino vide.

21 Quæ autem in testibus requirantur vt fides eis adhibeatur Commemorat. l. 3. ff. de test. l. 8. & 28. tit. 16. part. 3. & centum quæ in testibus iudex considerare debet. tradit eleganter Ioan. Besanius in consuetudinibus Auerniæ. c. 8. artic. 7. & plura congerit Couar. in practic. quæstionibus. cap. 18. & Simancas in lib. de catholicis institut. tit. 64. de testibus. à num. 3. & causas obquas testis repelli possit refert Specul. tit. de test. §. 1. versi. item quòd fuit obcarmẽ. & Petrus de Ptolomæis in repet. l. admonendi. nu. 115. ff. de iureiur. Nepos de Mõte Albano in Tract. excep. §. si qui videre. pagi. 441. qui excusus extat in fine practicæ Mansuerij. Ferrara in sua practi. in Rubr. de forma, iur. testi. & Simãcas vbi suprà, cap. 62. de testib. & Didacus Perez in Rubric. tit. 11. lib. 3. Ordi. Et qua pœna puniri debeant falsi testes determinat. l. 4. & 7. tit. 17. lib. 8. Recop. & Anto. Gom. in l. 83. Tauri. à. nu. 7. & Iulius Clarus lib. 5. Senten. §. falsum. n. 19. quo in loco plura congerit de falso teste.

Diximus

b Diximus in dicta ſentẽtia interlocu
22 toria, Con plazo y termino de nueue
dias,&c. licèt enim olim vnica tantùm
dilatio ad probandum in cauſis pecu-
niarijs daretur, iuxta tex. in. l. oratione,
&. l. fin. ff. de ferijs. & ibi Barto. Paul.
Alexand. not. 1. & Iaſ. & Marãta de or-
din. iud. 6. part. ſub tit. de dilatione. n. 2.
23 Poſtea tamen inductum fuit, iudicem
poſſe tres dilationes,& non plures con
cedere, per text. in cap. in cauſis. 13. de
teſtibus. vbi dicitur, quòd teſtes vltra
tertiam productionem non debẽt pro
duci,& gl. exponit, ibi, productionem,
ideſt, dilationem. quaſi tex. probet tres
dilationes, & non plures concedi poſ-
ſe: nam finita prima dilatione, iudex
(iuſta cauſa allegata) dabit ſecũdam di
lationem, & iterum tertiam: quartam
24 verò non dabit niſi adhibita iuris ſolen
nitate, de qua in cap. vltra tertiam. 55.
de teſtibus. & in Authen. de teſtibus. §.
quia verò. verſi. ſi verò deducens. col-
latione. 7. Et hunc intellectum ad text.
dict. cap. in cauſis. ſeq. ibi Cardi. & eun-
dem aſsignant. gl. in. c. inducia. 2. §. ſpa
tium. verb. Quam ſemel. 3. q. 3. & glo.
in. l. fi. ff. de ferijs. & iſte intellectus ap-
probatur de iure regio per tex. in. l. fin.
tit. 15. & in. l. 33. tit. 16. par. 3: & in. l. 15.
tit. 8. lib. 2. Fori. Et iuxta hunc intelle-
ctum eſt accipiendus tex. in dict. l. ora-
tione. & text. in. l. interdum. ff. de iudic.
Nec obſtat text. in dict. l. fi. ff. de ferijs:
nam reſpondetur illud olim ſtatutum
fuiſſe, poſtea verò vtilitatis gratia intro
ductum fuit plures dilationes poſſe da
ri, ſecundum Innocenc. & Bald. in. d. c.
25 in cauſis, tamẽ id nõ procederet, quan
do pars renuntiaret productioni teſtiũ,
pendente prima, vel ſecũda dilatione,
ſecundum glo. in dict. c. in cauſis. quam
omnes ſequuntur ibi, & probatur eius
opinio in cap. de teſtibus. 29. & cap. cõ-
ſtitutis. 46. de teſtibus. & notat. Bart. in
Authen. at qui ſemel. n. 12. C. de pro-
bat. intelligens quòd hoc eſſet verum,
26 quando renuntians productioni teſtiũ
ſciret ſe alios teſtes habere, ſecus eſſet ſi
hoc ignoraret. & doctrinam Barto. di-
cit communem Paul. Caſtrenſ. in dict.
Authen. at qui ſemel. Aretinus num. 6.
& Feli. num. 3. in dict. cap. in cauſis. De
27 iure tamẽ huius regni licèt pars renun
tiaret productioni teſtium, poſſet alios
teſtes producere, vt in. l. 34. tit. 16. p. 3.
28 Pari modo ſecunda & tertia dilatio nõ
eſſet concedenda quando pars didiſce-
ret teſtificata in prima, vel ſecunda di-
latione, iuxta text. in dict. cap. vltra ter-
tiam. Quòd tamen ſublimita, vt per Be
lame. ibi. n. 8. Hodie verò de iure huius
29 regni tres dilationes ſimul dantur ſub
vna & non ſucceſsiuè, iuxta text. in. l.
15. titu. 8. lib. 2. Fori. & ibi tradit Mon-
taluus in gl. 1. & ita in praxi receptum
eſt, quanuis. l. 33. tit. 16. part. 3. diſpo-
nat, has dilationes ſucceſsiuè dãdas eſ-
30 ſe. Et quanta debeat eſſe vnaquæq; dila
tio, quam iudex ad probandum conce
dit, dicendum erit, quòd hoc relinqui-
tur arbitrio iudicis, habito reſpectu ad
diſtantiam loci, ad qualitatem perſona
rum, & cauſæ: quibus conſideratis, iu-
dex poterit breuiorem, vel longiorem
dilationem concedere, ſecundum Spe
culat. tit. de citatione. §. nunc de tempo
rum. in fine. & habetur in cap. quo ad
conſultationem. in fi. de re iud. & facit
text. in. l. 1. vbi. Bar. C. de dilat. Et quòd
ad prædictas tres cauſas ſit reducendũ,
an dilatio prorogari, vel coarctari de-
beat, reſoluit Ripa in. l. 2. num. 26. ff. de
re iud. & prędictarum trium cauſarum
exempla ponit Menochius in lib. 2. de
arbitra. centu. 1. caſu. 52. à num. 10. In
hiſce verò regnis praxis quæ magis vi-
get, & frequentatur, eſt, q̃ ſi cauſa eſt
magna, dantur tres termini incluſi ſub
prima dilatione, De nueue en nueue
dias,&c. & ſi cauſa eſt media, De ſeys
en ſeys dias,&c. & ſi cauſa eſt minima,
(Como quãdo ay alguna cõfeſsion de
parte, y la cantidad no eſta liquida, o
quando

quãdo es sobre salarios de criados, mo
ços de soldada, aprendizes de officios,
alquileres de casas, y otras cosas desta
calidad:) En tales causas se dan los ter-
minos de tres en tres dias, y otras ve-
zes se recibe a prueua con termino de
quatro o seys dias, con toda carga de
publicacion, conclusion, y citacion pa
ra sentencia: quod omne arbitrio iudi
cis relinquitur. Et hæc eadem praxis
obseruatur in causis criminalibus, quã
do in eis ad instantiam partis procedi-
tur: quando verò in causis criminali-
bus proceditur ex officio iudicis, vel
per denuntiationem, tunc lo mas or-
dinario es, que los juezes hazen cargo
de su officio a los Reos, y con lo que
dixeren desde luego reciben a prueua
con termino de quatro o seys dias, co-
mo les parece, con toda carga de publi
cacion, conclusion, y citacion para sen
tencia. &c. Et ita in causis criminali-
bus dilatio est arbitraria iudicibus, vt re
soluit Iulius Clarus lib. 5. Sentent. §. fin.
31 Pract. crimi. q. 48. num. 2. Licèt de iure
cõmuni dandæ sint duæ dilationes ac-
cusatori, & reo tres, iuxta text. l. fi. ff. de
ferijs. & ibi gl. magn. & not. Iulius Cla-
32 rus vbi suprà. Quando el termino pro
batorio fue concedido sin toda carga,
sino q̃ se fueron dãdo tres terminos sub
prima dilatiõe de nueue en nueue dias
o de seys en seys dias, o de tres en tres
dias, tunc elapsi illi tres termini sub pri
ma dilatione concessi, datur secũda di-
latio, que vulgo, Quarto plazo, dicitur
cum iuramento petentis, iuxta text. in
l. 15. tit. 8. lib. 2. Fori. quod iuramẽtum
necessarium erit, si à parte petatur secũ
dum Felin. in. d. c. in causis. de testibus.
Et hanc secundam dilationẽ iudex suo
arbitrio concedit, habito respectu ad di
stantiam locorum, & ad qualitatem per
sonarum, & causæ, & intra hanc secun
dam dilationem, quæ Quarto plazo,
dicitur, petitur prorogatio de quarto
plazo, quæ est vltima dilatio, vt in. l. 1.
C. de dilat. & cum iuramento petentis
conceditur arbitrio iudicis, habito re-
spectu ad supradicta. Et prędicta praxis
obseruatur ferè semper in tribunalibus
secularibus huius regni, & etiam in tri
bunali iudicis Metropolitani residen-
tis in hac ciuitate Salmãtina, at vero in
in tribunalibus ecclesiasticis non con-
ceditur prorogatio de quarto plazo, vt
probatur, in dict. c. in causis, & in. d. c.
vltra tertiam, & ibi Innocen. & Doct.
cõmuniter. Y lo mismo se guarda en
la audiẽcia Scholastica de Salamãca, y
cõ los juezes Apostolicos della. Et est
aduertẽdum q̃ cũ huiusmodi termini
33 probatorij sint arbitrarij, poterunt re-
stringi seu prolongari arbitrio iudicis,
attenta qualitate personarũ, & causæ,
& distãtia locorum, vt supra resoluisti:
34 de iure tñ huius regni iudices non pote
runt prolongare terminum probato-
riũ vltra octuaginta dies, quãdo proba
35 tio fieri debeat aquẽde los puertos: vel
vltra centum & viginti dies, quãdo de-
36 beat fieri allende los puertos. Coarcta-
re tamen hos terminos bene poterunt,
habito respectu ad distãtiam locorum,
& ad qualitatem personarum, & causa
rũ: & ita de iure iudices bene poterunt
hos terminos concedere, & non lon-
giores. Vnde prædicti tres termini in-
clusi sub prima dilatione, & terminus
inclusus in secunda dilatione, quæ vul
go, Quarto plazo, dicitur, & prorога-
tio de quarto plazo, non debent ex-
cedere terminum octuaginta dierum
aquẽde los puertos, vel terminum cen
tum & viginti dierum Allẽde los puer
tos, iuxta text. in. l. 1. tit. 6. lib. 4. Recup.
37 Aliquando tamen probatio est facienda
vltra mare, vel extra regnum in aliqua
prouintia, & tunc partes petunt termi-
num vltramarinũ: & qualiter concedi
debeat de iure cõi & in foro ecclesiasti
co tradit Innocen. receptus cõmuniter
ex Felin. ibi in dict. cap. vltra tertiam.
de iure tamen huius regni terminus vl
tramari

tramarinus peti & concedi debet, mo-
38 do sequẽti, scilicet, Que se da termino de seys meses, dando las partes q̃ lo piden informacion de que tienen los testigos vltra mar, y que se hallaron en el lugar a la sazon donde el fecho acaescio, y nombrando los por sus nombres: la qual informacion han de dar dentro de treynta dias: Y mas han de jurar que el dicho termino no se pide de malicia: Y han de depositar luego dineros para las costas que la parte cõtraria hiziere en yr, o embiar a ver presentar, jurar y conoscer los testigos, si no probare en el dicho termino su intencion: el qual termino vltramarino no se puede conceder si las partes no lo pidieren juntamente con el termino ordinario, y que desde luego corra cõ el termino ordinario: de suerte que en tal caso todos los terminos seã de seys meses y no de mas, y que vayan corriẽdo vno en pos de otro: y que no se pueda dar otro termino por quarto plazo, ni quinta dilacion, ni con restitucion, ni en otra manera: y quando la prouança se aya de hazer en las Islas de Canaria, o en qualquier dellas, o en otras: por estar en ellas los testigos, los jueces podran añedir, o menguar el dicho termino, teniendo consideracion a la distancia del lugar, y a la calidad de la causa. Hæc omnia procedunt ex dispositione. l. 1. cum duabus sequenti-
39 bus. titulo. 6. libro. 4. Recopilat. Intellige tamen terminum hunc vltramarinum tunc dici quando factum contigit in hijs partibus, & probatio eius fieri debet vltra mare, vel extra regnum, quia testes ibi sunt: cæterùm quando factum cõtigit apud Indos, vel vltra mare, tunc terminus peti non debet tanq̃ vltramarinus, sed potius tanquam terminus ordinarius, De vn año, o dos, segun la distancia, porque quando se ha de probar la cosa que passo en las Indias, por termino ordinario se recibe a prueba cõ vn año y medio para la Nueua España, y para otras partes de las Indias: Y con termino de dos años para las otras prouincias del Peru. vt habe-
40 tur in Pragmatica. 42. cap. 15. l. 24. de las Indias: & si in prima Instantia terminus iste petitus non fuerit, in secunda Instancia appellationis, vel supplicationis poterit peti, & erit concedendus, qui terminus vltramarinus erit petendus forma sequenti, vt iuuenes instruantur.

PETITIO TERMINI Vltramarini.

Illustre Señor.

PEdro en la causa que trato con Hieronymo, Digo, que la dicha causa esta recebida aprueua con nueue dias por v.m. è yo tengo algunos testigos de que pretendo aprouecharme para prouar mi intencion, los quales son fulano y fulano, por auerse hallado presentes en esta ciudad al tiempo que el dicho Hieronymo se constituyo por pagador de los

cien

cient ducados que me deuia el dicho Iuan, y auer visto lo que passo, y al presente estan fuera destos reynos vltramar en tales indias o islas. A.v.m. pido y supplico q̃ auida informacion de lo susodicho, me mãde cõceder y cõceda el termino vltra marino, q̃ el derecho acerca desto dispone: para que corra cõ el ordinario q̃ yo esto y presto de depositar luego los dineros necessarios para pagar las costas y espẽsas q̃ la parte aduersa hiziere en yr o en venir adõde estan los dichos testigos a ver los presentar, jurar, y conoscer: y para pagar la pena q̃ me fuere puesta sino prouare con los dichos testigos mi intẽcion, sobre q̃ pido justicia, y el officio de.v.m. imploro, y pido lo por testimonio, y juro a Dios y a esta Cruz † que no pido de malicia el dicho termino, &c.

42 Presentada la dicha petició, el dicho señor juez dixo q̃ visto q̃ el dicho Pedro pedia el termino vltramarino, para que corriesse juntamente con el termino ordinario, y que auia jurado no pedirlo de malicia: que dando le informacion de lo susodicho, y depositãdo luego dineros para pagar la pena que le fuere impuesta, y las costas, que el estaua presto de hazer justicia.

43 Y luego el dicho Pedro que pide el termino vltramarino, presenta dos o tres testigos que digan y depongan por el tenor del dicho pedimiento. Esta informació se ha de dar dentro de treynta dias (como arriba diximos) y dada, el juez pronunciara vn auto en la forma siguiente:

44 En Salamãca, a tantos dias de tal mes y de tal año, el dicho señor Alcalde mayor, auiẽdo visto la informació dada por el dicho Pedro, de como los testigos q̃ fueron por el nõbrados estã fuera destos reynos en tales Indias q̃ mãdaua y mando q̃ el dicho Pedro depositasse luego tantos mrs para pagar las costas de la parte contraria, y la pena: para que si no prouare cõ los dichos testigos lo por el alegado, pagara los dichos marauedis que depositare, y desde luego sin otra condemnacion ni informacion dixo que le condemnaua en ellos, &c.

Y luego el dicho Pedro haze deposito del dicho dinero en quien el juez nombrare: y le concede el dicho termino por sentẽcia, en la forma siguiente.

En Salamãca, a tantos dias de tal mes y año, el dicho señor Alcalde mayor auiẽdo visto este processo dixo q̃ deuia recebir, y recibio el dicho pleyto a prueua cõ plazo y termino de

seys

seys meses primeros siguientes: los quales corran y se quenten desde oy dia en adelante, desde el qual dixo que concedia y cõcedio el termino vltramarino, que le fue pedido por parte del dicho Pedro, attento que hizo las diligẽcias necessarias que cõforme a derecho se deben hazer: y dixo que denegaba y denego otro qualquier termino que le fuesse pedido, y que se entiendan ser todos los terminos ordinarios de la ley que en este pleyto podrian ser concedidos, y que corriesse juntamente con el primero termino. Y dixo, que mandaua y mando que ambas las partes gozassen del dicho termino, y fuessen citadas para ver presentar, jurar, y conoscer los testigos que la vna parte presentare contra la otra, y la otra contra la otra: Y assi lo pronuncio, y mando, y firmo de su nombre. Testigos, fulano y fulano.

45 OMnibus supradictis adde quòd si probatio recepta fuerit nullo termino à iudice assignato, benè valet, secundum Bart. per text. ibi in l. in crimine. n. 1. ff. ad l. Iul. de adult. Bart. Bal. & omnes in. l. fin. ff. de feriis. Panorm. num. 17. Deci. & Felin. num. 14. in cap. licèt causam. de probat. & Marantam, de ordine iud. 6. par. de dilatione. n. 13.

46 Præfixio tamen termini operatur hũc effectũ, quòd termino elapso non possunt amplius testes produci, vt probatur in dict. c. licèt causam. & in. l. 34. tit. 16. part. 3. glo. in. l. si ea. C. qui accus. nõ

47 poss. si verò testes fuerint producti, & iurati in termino, examinari poterunt elapso termino secundum Feli. in suo repertorio. verb. Testes. in parte testes si sunt pducti. &c. Et plures alios relatos à Didac. Perez in. l. 5. tit. 8. lib. 3. Ordin. in glo. verb. No seyendo legitimas las excepciones, &c. versic. sed tamen in contrarium. Et ita communiter practicatur secundum Fel. in cap. licèt causam. num. 19. in fin. de probat. & si ipse ibi. n. 23. oppositum teneat. In quo tamen articulo erit distinguendum, vt per Panorm. in dict. cap. licèt causam. de probat. quem explicat ibi Decius. n. 35. omnino videndus. Adueate tamen quòd in casibus, in quibus testes producti, & iurati intra terminum examinari possunt post terminũ, illud procedit in

48 termino à iudice assignato, cæterùm in termino ab ipso iure statuto non sufficiet testes esse productos, & iuratos in termino, sed etiam intra terminum ex examinandi erunt, secundùm Felin. & plures alios, quos ipse refert in. d. c. licèt causam. nu. 20. & firmat Didac. Perez vbi suprà, & hoc exẽplificat in spe-

49 tie. l. 2. tit. 12. lib. 4. Recopilat. Deinde intellige, quòd in illis casibus, in quibus termino elapso examinari poterũ, examen fieri debet ante publicationem testium: argumento text. in cap. constitutis, de testibus. In Lusitania verò quot, & quãtæ dilationes ad probãdum erũt concedendæ, disponitur in lib. 3. Ordi. tit. 41. cum suis. §§.

50 Diximus in dict. sententia interlocutoria, Saluo iure impertinentiũ & non admittẽdorũ, qa iudex admittere non debet probationes impertinentes, vt probat tex. in. l. ad probationem. C. de probat. l. si defensor. §. fin. ff. de interrogat. acto. & in. c. iudicantem. 30. q. vlti. ibi ad rei veritatem &. tex. in. c. per tuas. in fin.

ibi ad rei veritatem, & text. in.cap. per tuas.in fin. de ſimonia. & firmat glo. in cap.fi.verb. Abſq; rationabili. de confeſſ.in. 6. & probat text. in.l.2. titu. 12. part.3.&.l.174.ſtyli.& in.l.4.tit.6.libr. 4. Recopil. Sed ſi cum prædicta clauſu
51 la admiſerit: & in futurum apparuerit ꝙ non debebāt admitti, pro nō admiſſis habentur, & ſunt nullæ ipſoiure, & iudex euitabit pœnam ſibi inflictam à l.2.tit.12.part.3. ſecundum glo. 4.cap. cum contingat. de officio delegat. firmat Bald.in.l.momentaneæ. C. qui legitimam perſonam.Bart. nu.11. & Iaſ. nu.31.in.l.ſi duo patroni.§.idem Iulianus. ff.de iure.iur.Marant. de ordi.iud. 6. part. actu. 4. num. 23. & probatur in.l.4.titu.6.lib.4. Recopil. Operatur alium effectum prædicta clauſula, nē-
52 pè ꝙ licet teſtis, qui ob eius infamiam, vel alium defectum non debuit examinari, fuit examinatus, faciat inditium ad torturam, ſecundum Barto. communiter receptum in.l. maritus. nu. 3. ff.de quæſtionibus.& Panor. cap.1.n.9. de confeſſ. & Anto. Gomez.3. Tomo.
53 Variarum.cap.12. num.20. Tamen ſi appoſita fuerit prædicta clauſula, talis teſtis inhabilis nullum inditium faciet, ſecundum Barto. & Doct.vbi ſupra,& Areti.in cap.teſtimonium.col.5.de teſtibus.

Diximus in. d.ſentētia interlocutoria. Y mando citar a las partes para ver preſentar, jurar, y conoſcer los teſti-
54 gos, &c. quia prædicta citatione non premiſſa, depoſitio teſtium erit nullius momenti, iuxta text. cap. 2. iuncta ſua glo. verb. Audire. extra, de teſtibus.& ibi Doct. communiter. & in Authent. ſed etſi quis. C. de teſtibus. & in.l. 23. titu.16.part.3. Quòd tamen fallitquā-
55 do teſtis reciperetur ſuper crimine ſodomiæ: nam tunc propter immanitatem criminis parte non citata teſtimonium teſtis valet, ſecūdum Ioan.Andr. & Archid. in cap. 1. de homic. in. 6. & Auenda.in reſponſo.31.num. 10. Fal-
56 lit etiam quando ex conuentione partium teſtis produceretur: nam tūc etiā parte non citata eius depoſitio valida erit, vt cum communi Doct. reſoluit Couar.libr.2. Variarum.c.13. nu. 5.& quatuordecim caſus in quibus poſſunt examinari teſtes abſq; citatione partis cumulat Felin.in dict. c.2. de teſt.cōgerit duos Corſetus in ſuis notab. ſub verbo, Teſtis. in notab.incip.in loco, alios duos poſuit Marſil. in ſingunl. 24. & in repet.l.de vnoquoq;. ff.de re iudic.col. 15.verſi.ſed vltra eum. Prædicta tamē citatio operatur hunc effectum, ꝙ quælibet pars poſsit opponere obiectiones contra perſonas, & atteſtationes teſtiū ſui aduerſarij, vt colligitur ex dict. c.2. de teſt.& ex Bald. & alijs in.l.ſi quādo. C.de teſtibus. Quo fit quòd licèt huiuſ modi obiectiones de iure regio oppo-
57 nendæ ſint intra ſex dies poſt publicatas atteſtationes, vt probat text. in.l.1. tit.8.libr.4.Recopil. tamen ſi tempore quo teſtes producerentur, pars aduerſa
58 eſſet præſens, ſtatim deberet illas obijcere in termino probatorio negotij principalis, vt optimè aduertit Ioan.Martiēzo in Dialog.relatoris.3.p.c.45.n.5. Quòd ibi ſublimitat niſi vitia aut repulſæ corruptionis teſtiū obijcerentur: vt
59 putà ſi aduerſus teſtes opponat, ipſos ab aduerſario pecunia, vel alia re eis data, corruptos fuiſſe, vt falſum deponerent: nam huiuſmodi obiectiones poſt publicationē intra ſex dies opponi poterunt, ſiue obijciens, vel eius procurator tempore productionis teſtium præſens abſensve fuerit. Et licèt extra prædictum caſum pars præſens tēpore productionis teſtium, in termino probatorio nō opponeret repulſas aduerſus te-
60 ſtes productos tñ tenetur contra partē aduerſam proteſtari ſuas exceptiones ſaluas fore, & cū hac proteſtatione poterit poſtea facta publicatione intra ſex dies opponere prædictas obiectiones:

nam per talẽ protestationẽ videtur recedere à suo consensu tacito, vt notat Bald.in.l.si quis testibus.n.7. C.de testibus.per.tex.c.præsentiũ. de testib.in.6.

Postquã enim iudex protulerit præctam sententiam interlocutoriam probationis, tabellio statim illam intimat vtriq; parti:& tunc vnaquæq; pars concipit suos articulos, iuxta quos testes examinari debeant, actor sciliect iuxta libellum suæ petitionis, diuidẽdo sigillatim, clarè, breuiter,& distinctè p verba affirmatiua, omnia & singula cõtenta in suo libello, secundum Specul.tit. de test.§.nunc videndum.nu.18. Et ex diuerso reus cõcipit suos articulos iux
61 ta libellos suarum exceptionum: nam articulus est pars intẽtionis cõtinẽs, id quod quis probare intendit, per testes vel scripturas, secundum Bald.in.l.generaliter. §. sed iuramento. C. de rebus creditis.n.3.glo.& Doct.in.c.2.de test. in.6.& Marant.de ord.iud.6.p. actu.4. de positione, seu articulorũ productione.n.1. Et huiusmodi articuli sermone Hispano apud nos appellantur, Inter-
62 rogatorios de preguntas: licèt de iure communi articuli multum differãt ab interrogatorijs, vt colligitur ex glo.in c.2.verb.Interrogatoria.de testib.in.6. Sunt em̃ interrogatoria, quæ facit pars, præsentatis articulis, & testibus contrariæ partis, ad effectum veritatis indagãdæ, & faciẽdi variare testes in altero ex illis decẽ prędicamẽtis cõgestis à Bald. in.l.testiũ.C.de testib.secundũ gl.d.c.2. de testibus.in.6.& Marãt.d.6.p.actu.7. de interrogatoriorũ ꝓductione. Quæ interrogatoria apud nos sermone Hispano appellãtur, Repregũtas. Et vt rectius articuli cõcipi possint, aduocatus vtriusq; partis prę oculis & manibus habere debet libellos vtriusq; partis, vt docet Curcius in Tract.positionũ.nn.23. Qui articuli modo sequenti pro instructione iuuenum erunt formandi.

Forma Articulorum ex parte Actoris.

63 PReguntas por parte de Pedro vezino desta ciudad de Salamanca, en la causa con Hieronymo vezino de la ciudad de çamora, sobre y en razõ de cierta deuda que el dicho Hieronymo le deue por Iuan vezino desta dicha ciudad.&c.

j Primeramente seran preguntados los testigos por el conoscimiento de las partes litigantes, y si conoscen al dicho Iuan, y tienen noticia desta causa.&c.

ij Item si saben que el dicho Iuan deuia cien ducados al dicho Pedro, q̃ por el mes de Março proximo passado deste presente año el dicho Pedro le auia empreſtado, y el dicho Iuã se obligo de darselos y pagarselos al dicho Pedro.&c.

iij Item si saben que deuiendo el dicho Iuan los dichos cien ducados al dicho Pedro, el dicho Hieronymo vino al dicho Pedro, y le dixo que los cien ducados que el dicho Iuan le deuia que ellos pagaria por el y que los tomaua a su cargo y quenta, y se constituya por su pagador, lo qual todo passo a principio del mes de Mayo proximo passado deste pre-

sente

ſente año, digan lo que ſaben, y declaren porque tiempo paſ ſo lo contenido en eſta pregunta. &c.

iiij Item ſi ſaben, que de mas de los dichos cient ducados que por razon de la dicha promeſſa el dicho Hieronymo deuia al dicho Pedro, le deuia otros doziẽtos ducados por razõ de vna heredad que el dicho Pedro le auia vendido. &c.

v Iten ſi ſaben que quando el dicho Pedro hizo pacto y conuenencia con el dicho Hieronymo, en que le remitio y perdono dozientos ducados, fueron los que le deuia por razon de la venta de la dicha heredad, y le quedo deuiendo los cien ducados de la promeſſa, y aſsi no ſe incluyeron en el dicho pacto y cõcierto, y ſi ſe incluyeran los teſtigos lo ſupieran, y no pudiera ſer menos por auerſe hallado preſentes al dicho concierto. &c.

vj Item ſi ſaben, que el dicho Pedro tiene pagados al dicho Hieronymo dozientos ducados que le auia empreſtado, y dellos ſe ha dado por contento y pagado, los quales ſon los que al preſente le pide por via de reconuencion. &c.

vij Item ſi ſaben que todo lo ſuſodicho es la verdad, publia voz, y fama, y comun opinion. &c.

Los quales articulos pongo por poſiciones al dicho Hieronymo, a. v. m. pido le mande que los jure, abſuelua, y declare conforme a la ley, y ſo la pena della, y para ello. &c.

Expoſitio huius interrogatorij.

64 DIximus, Pregũtas por parte, &c. Ponitur enim in quolibet interrogatorio caput eius per prædicta verba, vt iudex & tabellio intelligant interrogatorium illud eſſe ad inſtructionem teſtium ſuper tali re, & cauſa, & inter quas pſonas, vt colligitur ex text. in cap. 2. iuncta glo. verb. Interrogatoria. de teſtibus. in. 6.

65 Diximus in Primo Articulo, Sean preguntados por el conoſcimiento de las partes, &c. quia teſtes debent cognoſcere perſonas litigantium, à quibus, & contra quas producuntur, alioquin congruè teſtificari non poterunt, ſecundum glo in cap. cum cauſam. verbo, De cauſis. extra, de teſtibus. & glo. in cap. 2. verbo, Interrogatoria. eodem tit. in lib. 6. Panor. d. c. cũ cauſam. n. 16.

66 Quòd verum intellige quando factũ ſuper quo teſtis deponere debet, ſumit effectum ex parte vtriuſq; litigantis: ſi verò effectum ſuſcipiat ex parte vnius, tunc ſufficiet illum cognoſcere, ſecundùm Ioan. Andr. in addit. ad Speculat. titu. de teſt. §. 1. num. 55. in litera. M. Et idem eſt quando eſſet teſtificandum ſuper actione reali, cuius oppoſitum obſeruãdum eſſet qñ ſuper actione perſonali eſſet teſtificandũ: tũc enim neceſ-

se erit quod vtrunq; cognoscat, secundum glo.in.l.3.§.1.verb.Quanta fides. ff.de testibus.& Ioan.Andr. sequuntur Panor.num.16.& Feli.num.2.in dict. cap.cum causam.& Ias.in.l.fi.in princ. num.5.C.de iure deliberan.

102 Secundus & Tertius Articulus appositi fuerũt, quia ad hoc vt competat actio de cõstituta requiritur vt aliquod debitũ precedat, vt resoluisti in quarto Tempore, in libello petitionis actoris.

Quartus & Quintus Articulus apposiri fuerunt ad excludendam exceptionem rei asserentis, exceptionem pacti de non petendo competere priori debitori, & per consequens actionem de

103 constituta per illud elidi: nam ad hoc vt competat actio de constituta necesse est, debitum non posse elidi per aliquam exceptionẽ à prætore inductã, iuxta text.in.l.quod si maritus.ff.de cõstituta pecunia.

Sextus Articulus fuit appositus ad excludendam reconuentionem, quam reus allegauerat.

104 Vltimus Articulus fuit positus, nã licèt fama publica de per se non inducat plenam probationem, sed semiplenam, secundùm glo.in.c.1.verb. Fama. extra, de appellationibus.per text. in.c. præterea.extra, de testibus. & idem firmat glo. in cap. veniens. 1. de testibus. & glo.in.l.3.§.eiusdem. verb. Confirmat. ff.de testibus. & communiter oẽs ex Decio in.d.c.1.n.11.in fin.extra, de appellationibus.tradit Bart.in.l.de minore.§.plurimum.num.30.ff.de quæstionibus. & ibi Hippoly.num.27.Socin.in reg.144.& Felin.in dict. cap.veniens.1. & approbatur.l.3.tit.30.p.7.tñ

105 fama publica cum vno teste, & alijs adminiculis plenã probationem inducit, secundùm gl. & Doct. cõiter. in.d.c.1.

Diximus in fine interrogatorij, Los quales articulos pongo por posiciones

106 al dicho Hieronymo, &c. positio enim est pars intẽtionis cõtinens id super quo qs petit ab aduersario respõderi, secũdum Bald.in.l.generaliter.§.sed iuramento. C. de rebus creditis. vnde positio respicit solam cõfessionem partis aduersæ, & fit per verbum, Ponit, ad effectum, vt ponens releuetur ab onere probandi, si pars aduersa confiteatur, iuxta text.in cap. statuimus.de confessis.lib.6.& tradit Speculator.titu.de positionibus.§.2.& differt ab articulo:

107 qa articulus fit per verbum, Probare intẽdit, respicitq; probationes faciẽdas per testes vel scripturas in casu quo positiones negentur. Quo fit vt prius positiones fiant, & ad eas producendas detur vnus terminus, & deinde detur terminus ad producẽdos articulos, secundum Cardin.in Clementina sæpè.§. & quia.in.q.6.&.7.de verb.signi.& Bald. in.l.2.§.quod obseruari, circa finẽ.C.de iurè iuran.propter calũmniam dando. & probatur ex his quæ tradit Speculator in tit.de teste.§.nunc videdũ.col.1. & colligitur ex verbis Alex.in.l.inter stipulãtẽ.in princ. ff.de verb.Nihilominus tamen, vt circuitus euitetur, & bre

108 uiùs causa expediatur, iã hodie praxis recipit, quod simùl articuli, & positiones cõcipiantur: ideoq; prędicta clausula adiecta fuit in fine interrogatorij ad effectum, quod si pars aduersa ei respõdendo aliquid confiteatur, ponens liberetur ab onere ꝓbandi illud, iuxta tex. in.d.Clem. sæpè.§.& quia.& not.gl.1. in.c.1.de confessis, in.6. Quo casu, scili

109 cet, quando pars aduersa confitetur aliquid ex eo quod articulatũ est tales articuli succedunt loco positionũ: si verò neget, tunc succedunt loco articulorũ, vt super eis testes examinari possint, secundùm Cardin. in dict.§. & quia, & Speculatorem in titul. de teste. §. nunc videdum.post principium. Quocirca

110 pars cui positiones ponuntur, tenetur eis respondere simpliciter & sine plica, per verbum, Nego, vel, Confiteor talem positionem, iuxta text. in.l.2.

tit.7.

tit.7.lib.4. Recopil. Et est ratio, quia re
111 sponsio debet esse clara, vt probat tex. in.l.de ætate. §.quod autẽ. & ibi Barto. ff.de interrogatorijs actionibus. & Alciatus in.l.1.§.si quis simpliciter.n.24. ff.de verborum. Nec poterit respõdere
112 per verbum, Credo, vel, Non credo, iuxta tex.in dict.l.2.tit.7.lib.4.Recop. & est ratio, quia cùm positiones fiant ad certam probationem inducendam Quæ tamen induci non potest per ver
113 bum, Credo, vel, Non credo, quod dubitatiuũ est, nec regulariter probat, secundum glo.in.l.testium.verb. Præsto. C. de testibus. & in capit. quoties, extra de testibus.glo.in.l.2.§.idem Labeo. ff.de aqua pluuia arcẽda. Cardi.in cap.sacris. notabili. 6.de his, quæ vi.& Hippoly.in.l.ex libero.n.14. ff.de quæstionibus.Ideoq; tex.in.d.l.2.ti.7.lib.4. Recopil.Determinat, positionibus responderi non posse per verbum, Credo, vel, Nõ credo.per quam.l.2.in hoc corrigitur.l.1.eiusdem tituli,& libri,di sponens positionibus posse responderi per verbum, Credo, vel, Non credo.
114 Rursus positionibus responderi nõ poterit, Nego narrata, prout narrantur, vt probat text.in dict.l.2.tit.7.lib.4.Recopilationis. Sed requiritur responsio simplex & clara, vt ibi disponitur, & docet Boerius in decis.234. nu.12. & 13.Alcia. vbi suprà.n.29.Vnde si iussus
115 à iudice positionibus respondere, clarè, & sine plica eis non respõdeat, pro confesso habebitur, iuxta tex. in cap.2. de confessis.lib.6. & in.d.l.1.&.2.tit.7. lib.4.Recopil. vbi præscribitur forma qualiter positionibus respondendũ sit, & sub qua pœna: Ideoq; in prædicta clausula dictũ fuit, Los jure, absuelua, y declare conforme a la ley, y so la pena della,&c. & in foro ecclesiastico loco illorum verborum subrogantur verba sequentia, Los jure, y declare conforme a derecho, y so la pena del, &c.
116 Quæ tamen pœna solũmodo locũ habet in causis ciuilibus, non verò in criminalibus, neq; vbi de dolo agitur, secundùm Bar.in.l.1. C.de pœna iudicis
117 qui malè iudicauit. Contra quam tamẽ fictam confessionem probatio in contrarium admittitur, secundùm Angel. Paul.Cast.num.5.in.l.si is qui.C. qui testamenta facere possunt. & cõsentiũt Ant.de Butrio in.c.ex parte.de confessis.Aret.consi.146.n.5. & Alex.consi. 145.n.4.lib.6. Nec obstat, q; si probatio in contrarium admitteretur, videretur pœna prędicta de nihilo seruire ac.l.il-
118 lam impositã verbis fuisse, contra tex. in.l.omne verbum. C.cõmunia delegatis.& in.c.commissa. de electione in.6.
119 Nam respõdeo adhuc prædictam confessionem fictam magni effectus esse, cùm ob eam onus probandi quod incũbebat actori positiones ponenti, transferatur in eum cui positiones ponun-
120 tur. Aduerte tamẽ quod ad hoc vt nolens positionibus respondere habeatur pro confesso, necesse est, q; ab ipso iudice personaliter coram tabellione interrogetur, vt respõdeat, iuxta text.in.c.2. de confessis.in.6. ibi interrogatus, iussusq; à iudice.& in.l.2.tit.7.lib.4.Reco
121 pil.ibi, en presencia del juez. Quo fit talẽ pro cõfesso nõ haberi, si à notario ex iudicis cõmissione interrogetur,& positionibus nolit, veluti debet, respõdere, vt expressè probãt prædicta iura & firmat glo.in.d.c.2.verb. Iussus. & sequitur ibi Anch.col.2. quod est memoriæ tradendum secundùm Didac. Perez in in.l.1.tit.4.lib.3. Ordin.col. mihi.935. Et de his positionibus erit videndus Cinus in.l.2.§.quod obseruari.n.12. C.de iureiur.propter calumniam.& Speculator in tit.de positionibus. & gl. 1. c.1. de cõfessis,in.6. Lanfrãcus de Oriano, & Curtius in tractatu de positionibus. & Maranta de ordine iudiciorum. 6.p. 4. act. de positione seu articulorum. vbi, num. 6. cum pluribus resoluit discrimen esse inter positiones & articu-

122 los: nam qui ponit, censetur fateri illud, quod ponit, vt firmat glo. in dict. c. 1. de confessis, in. 6. Alex. in consil. 71.
123 col. 1. volu. 3. Qui verò articulos facit, non censetur fateri id quod dicit in articulis, vt notat Panor. in. c. cum venerabilis de excep. Ioan. And. in cap. fi. de iure iur. in. 6. Ant. de Butrio, & Doct. in cap. fin. de confessis. Barto. in dict. l. 2. §. quod obseruari. & Alex. in consil. 70. col. penul. versi. præterea. volu. 2. Quo fit, quòd licèt non videatur quis confiteri ea, quæ in articulis, vel in interro-
124 gatorio continẽtur, tñ quãdo interrogatoriũ, & articuli ponuntur pro positionibus bene videtur ea confiteri, secundùm Bart. in. l. vbicunq;. n. 2. ff. de interrogatorijs actionibus. & Ant. Gomez tertio Tomo Variarũ. c. 12. n. 14. Quo circa aduocatus aduertere debet, ne in interrogatorio, vel articulis ponat aliquid qđ eius parti præiudicet: qđ verum est, nisi pars aduersa positiones neget: nam tunc ex eis iuuari non poterit, argum. text. in cap. ex eo. de reg. iur. lib. 6. & in cap. cum olim. de consibus. gl. in cap. cum veniissent. de eo qui mittitur. Bart. in. l. post legatum. num. 2. ff. de his, quibus vt indignis. & Alexand.
125 consil. 92. nu. 5. Quibus positionibus hodie interrogatus de iure huius regni tenetur respõdere statim absq; vlla termini præfictione, & sine consilio sui aduocati, vt disponitur in dict. l. 2. titu. 7. lib. 4. Recop. Quod tamen limitat Hostiens. in cap. dilecti. de iudicijs. quem refert & sequitur Socinus in repet. l. 1. col. 4. ff. de vulgari. & Marant. de ordine iudiciorum. 6. part. dicto actu. 4. nu. 16. in rustico, vel idiota, qui quãdo examinatur in suo examine poterit interesse eius aduocatus, vel ꝓcurator, ne ob eius simplicitatẽ decipiatur, ꝙ æquum est, & adde, quòd licèt Marantam, vbi suprà num. 17. firmet, quòd si principalis cum iuramento respondẽdo posi-
126 tionibus falsum deponat, de periurio puniendus nõ erit, sed solùm Deum habebit vltorem: tamen de iure huius regni per dict. l. 2. tit. 7. lib. 4. Recop. si ta-
127 liter positionibus respõdens de periurio ex actis ipsius processus apertè conuictus fuerit, ita quòd appareat scienter falsum dixisse, vltra alias pœnas erit puniendus, si fuerit actor in amissione causæ, si verò fuerit reus, quòd pro confesso habeatur. Et quis ordo seruetur in articulis & positionibus faciendis in Lusitania, vide Ordi. Lusitanorũ. lib. 3. tit. 40. cum suis. §§.

Porrecto interrogatorio articulorũ iudex illud recipit, dicendo, que se admita: y ponga en el processo, Saluo iure impertinentium, & non admittendorũ. &c. prẽcipitq; per illud testes exa-
128 minari: nam ad hunc effectum articuli dantur, vt per eos testes examinẽtur secundùm gl. 1. in Clem. 1. de officio delegat. Et aduerte quòd licèt de iure, copia articulorum (quos nos sermone Hispano appellamus, Interrogatorio de preguntas) dari debeat parti aduersæ, ad effectum præsentãdi interrogatoria contra testes partis aduersæ, ad veritatem indagandam, & ad faciendos illos variare, vt probat Panorm. in cap. per tuas. col. fi. de testibus. & Bald. in. l. 2. C. vt litependente per text. & ibi glo. verbo, Interrogatoria. in. c. 2. de testibus. lib. 6. & tradit Maranta in dict. actu. 4. num. 19. nõ verò copia interrogatorio-
130 rum, quæ nos sermone vernaculo dicimus, Repreguntas, secũdum Innocen. & Panorm. num. 2. in cap. per tuas. extra, de testibus. gl. in. c. 2. verbo, Interrogatoria. de testibus. in. 6. Alex. in. l. 2. C. de edendo. Iaſ. in. l. 1. §. de edenda. n. 9. ff. de edendo. Marãta in. d. actu. 4. n. 21. & in actu. 7. nu. 3. Dueñas in Regula. 5.
131 n. 5. Tamẽ hisce regnis apud tribunalia secularia iam praxis obtinuit, quod nec copia articulorũ, ideſt, del interrogatorio de pregũtas: nec copia interrogatoriorũ, ideſt, de repregũtas, danda

sit

sit parti aduersæ. In quo articulo consulendus erit stylus cuiuslibet tribunalis: Salmanticæ enim apud iudicia secularia nullatenus copia articulorum, idest del interrogatorio de preguntas, parti aduersæ datur: in foro tamen ecclesiastico Episcopi Salmantini copia articulorum parti aduersæ exhibetur in causis beneficialibus, iuris patronatus, matrimonialibus, decimalibus, & criminalibus, in alijs verò de stylo non datur. In tribunali autem iudicis Metropolitani in ciuitate Salmantina residentis indistinctè, & in omnibus causis copia articulorum parti aduersæ datur: Cæterùm copia interrogatoriorũ, id est, de repregũtas, in nullo tribunali conceditur, quod de iure procedit per text. & glo. in cap. 2. verbo, Interrogatoria. de testibus. in. 6. & tradũt Innoc. & Panor.
132 in dict. cap. per tuas. Deinde vnaqueq; pars suos testes producit: nam ad hoc vt testis idoneus reputetur, & fides ei adhibeatur, requiritur quod à parte sit productus in causis ciuilibus, & in criminalibus agitatis ad instãtiam partis: vel q̃ à iudice sit citatus in causis, in quibus ex officio procedit: Quinimo precibus partis testis produci poterit, iuxta text. in cap. cum in tua. ibi, offeruntur. de sponsalibus. & ibi Panor. n. 2. Imol. Panor. Felin. & Decius. in. c. 1. extra, de testibus: Poterit etiam pars testem instruere de ijs quæ dicturus est, secundũ Bald. in dict. l. data opera. num. 47. C. his qui accusare non possunt. & in. l. 8. tit. 6. lib. 4. Recopilationis. & nos etiam in isto Tempore in expositione sententiæ interlocutoriæ, in versic. Recibio a a prueua, &c. Latius resoluimus.

Aduerte q̃ in causis etiam ciuilibus,
133 testes coram ipso iudice produci debent, & coram eodem iurare, & ab eodem examinari, iuxta text. in. l. 3. §. Diuus. ff. de testib. & in. l. solam. iuncta gl. C. de testibus. glo. in. l. iubemus. 1. C. de. liberali. causa. gl. in. l. hac cõsultissima. §. fin. verbo, Depositiones. C. qui test. facere poss. & glo. in. l. curent. ff. de te-
134 stibus. Et est ratio, quia probatio fieri debet iudici, & non notario, iuxta text. in. l. quinquaginta. ff. de probationibus. & ita pro Regula ponit Bald. in. cap. si quis testium. in prin. extra, de testibus. & latè prosequitur Felinus in cap. cum causam. n. 26. de testibus. Couarr. lib. 2. Variarum. c. 13. nu. 10. & Menochius in Tract. de Recup. poss. Remedio. 15. quæst. 26. n. 344. & in consi. 100. n. 43. vbi prædictam regulam limitãt, nisi iudex expresè hanc facultatem commit
135 tat notario causæ, interueniente aliqua iusta, & spetiali causa, vt probatur in dict. cap. si qui testium. & in cap. 2. de iud. libr. 6. & in. l. ad egregias. ff. de iure iur. & in. l. 22. tit. 11. p. 3. Et regulariter hæc commissio fit ex generali impedimento multitudinis negotiorum secũdum Salicetũ in Authen. apud eloquẽtissimum. C. de fide instrum. & Feli. d. c. cũ causam. n. 28. Couar. & Menoch. vbi suprà. Et ita in praxi quotidie obseruatur, q̃ pars producens testes, coram iudice petit eorum iuramentum, recepcionem, & examen tabellioni cõmitti: quam commissionem iudex facit, &
136 de ea in processu cõstare debebit, alioquin nullitas actus induceretur, vt docet Menochius in. d. consil. 100. Limitant etiam prædictam regulam, quãdo testes essent in loco remoto à loco iu-
137 dicij: nam tunc iudex hãc cõmissionẽ faceret iudici illius loci, vel si iusto impedimento testes detinerẽtur, ita q̃ ad iudicem venire non possent, iuxta tex. in. l. iudices. C. de fide instrum. & in. d. cap. cum causam. & ibi Felin. nu. 26. & 31. Menochius in. d. Remed. 15. q. 26. num. 346. Pari modo si probatio per
138 instrumenta fieri debeat, producenda erũt coram iudice, nec sufficiet coram notario, iuxta text. in. l. adoptio. ff. de adopt. & in cap. accepimus. c. cõtingit. & ibi gl. & Feli. de fide instrum. & latè

Felinus in cap. quoniam contra. n. 39. de probat. & Couar. lib. 1. Variarũ. c. 1. num. 5. Quinimo si instrumẽta fuerint producta ante litem contestatam, post modum debent reproduci in isto Tempore coram eodem iudice secundum Felin. c. 1. num. 28. de prob. & Couar. dict. lib. 1. cap. 1. num. 5. Post modum
139 testes iurare debent, alioquin eorum depositio non valebit, iuxta text. in. l. iusiurandi. & in l. si quando. C. de testibus. & in cap. de testibus. & in cap. tuis quæstionibus. extra, de testibus. & in. d. l. 23. tit. 16. par. 3. Speculator in titu. de teste. §. sequitur. n. 1. Ias. in. l. admonẽdi. num. 216. ff. de iureiur. Nisi à partibus iuramentũ remittatur testibus, vel nisi matrona aliqua super inspectione ventris deponat: nam tunc de veritate non iurat, quanuis de credulitate iurare debeat, secundum glos. l. iusiurandi. C. de test. & in l. 1. ff. de ventre inspi. & ibi cõmuniter omnes. text. tamen. d. l. 23. nõ requirit iuramentum à matrona deponente de credulitate, quanuis Gregor. Lup. ibi, in glo. 4. ad hoc non aduertat. Quinimo satis non erit, si testis priùs
140 deponat, & deinde iuret: nam necesse est, q̃ iuramentum præcedat, secundũ Panor. num. 8. & Doct. in dict. c. de testibus. & Boerium, in decis. 259. & probatur in. l. 3. & 23. tit. 16. part. 3. & tradit Abendanius in respõso. 1. n. 12. post Couar. libr. 2. Variarum. c. 13. num. 1.
141 Quod tamen intellige verum, nisi testis in continenti absq; vllo intervalo post depositionem iuramentum præstet, secundum Bald. in. l. iurisiurandi. C. de testibus. & Tiraq. de retractu. §. 1. glo. 5. num. 8. Quod iuramentum te-
142 stis præstare nõ poterit per procuratorem, iuxta tex. in cap. licèt ex quadam. verb. Proprio, extra, de testibus. & ibi Feli. col. 2. testatur. hãc esse cõmunem opinionem. Et formam iuramenti præstandi à teste præscribitur à tex. in Authen. sed iudex iuncta glo. fin. ibi, & iuncta. l. presbyteri. C. de Episco. & cleri. & ibi ponit expressè Bald. nu. 4. & de iure regio ponitur in. l. 24. titu. 19. part. 3. scilicet, Que poniendo su mano derecha sobre vna señal de Cruz † digaque iura a Dios y a aquella Cruz, y a Sancta Maria, y a los sanctos, y a las palabras de los sanctos Euangelios, que dira verdad de lo que supiére en raçon de aquel pleyto en que es presentado por testigo, assi por la vna parte como por la otra: y q̃ no mezclara falsedad, ni por amor, ni odio, ni miedo, ni cosa que le sea dada ni prometida: y que ni por daño ni prouecho, que entienda le ha de venir, no dexara de dezir verdad, ni la encubrira: y que todo lo que supiere de aquel pleyto lo dira, aũque no sea preguntado dello. Et hoc vltimum dicit Gregorius Lupus ibi in gl. 4. optimam practicã esse, ad quam non solent aduertere iudices, quãdo sumũt iuramentum à testibus: nam per eam non poterit obijci testi, q̃ deposuit extra articulam super quo non fuit interrogatus, nec iuratus. Ac ideo tu iudex ad istam practicam aduerte & fac, q̃ testis iuret, q̃ dicet omne id, q̃ de illo negocio scit, quanuis de eo non interrogetur. Et isto iuramẽto præstito à testibus ipsi respondere debent, (que assi lo juran) & tunc iudex iterum eis dicit: Si assi lo hizieredes, Dios os ayude, y si no el os lo demande mal y caramente: & testes respondent, (Amen.) & ferè eandem formam refert Simancas de institu. cacho. tit. 64. num. 8. Et in hac re velim iudices admonitos esse, vt per seipsos, & non per tabellionem hoc iuramentum testibus deferant, illos admonendo q̃ veritatem dicant.

Postea testes erunt examinandi intra terminum probatorium à iudice præfixum, de quo iam suprà in isto Tempo
143 re diximus. Qui testes secretè & sigillatim sunt examinandi, ita q̃ vnus non sciat quid alter dicat, nec ipsa pars intel

ligat

ligat ita probat text. cap. venerabili. de test. c. inquisitionis. §. 1. de accus. l. nullum. C. de testi. docet Speculator in tit. de teste. §. nunc tractãdum. in prin. glo. in. c. 2. de testibus. verb. Audire. & Rojas in singul. 288. & examinator obseruare debebit omnia tradita ab Speculatore, in. d. §. nũc tractandũ. & si in primo termino continenti tres dilationes testes non fuerint iurati, & examinati, peti poterit cum iuramento secunda di-
144 latio, quæ Quarto plazo dicitur, quã iudex suo arbitrio assignabit, & si eam absque causa deneget, pars poterit appellare, iuxta tex. in cap. significauerunt. de testibus. & glo. in cap. in causis. eod. titu. receptam cõiter à Panor. ibi
145 Poterit deinde peti prorogatio Quarti placi cũ iuramẽto, dũ modo petatur antea quàm finiatur terminus ille, aliâs
146 no esset prorogatio, vt in. l. sed etsi manente. ff. de precar. & in. l. bonorum & ibi. Bart. ff. rem ratam haberi. Panor. in cap. de causis. num. 7. de officio delegat. & Didacus Perez in. l. 1. titulo. 4. lib. 3. Ordi. glos. 1. vers. Vlterius. Quæ tamẽ prorogatio in foro Ecclesiastico
147 nõ datur, vt suprà resoluimus. Et elapsis terminis probatorijs, amplius non poterunt testes produci: nam hunc effectũ operatur præfixio termini, vt in c. licèt causam de probat. & l. 34. tit. 16. par. 3. & firmat gl. 1. in. l. si ea. C. qui accusare non possunt: & nos resoluimus supra in isto Tempore, in expositione sentẽtiæ interlocutoriæ in fine secũdi
148 articuli. Cæterùm si aliqua pars ex litigantibus fuerit minor. 25. annis vel alia persona, cui de iure cõpetat beneficium restitutionis in integrum aduersus omissam probationem, & lapsum termini probatorij, restitutio erit petẽda, sibiq; concedenda, & à iudice assignabitur alius terminus ꝓbatorius, iuxta tex. & ibi Panor. in cap. auditis. de in integrũ restitutione, & probat tex. in. l. minor. 25. annis. ff. de minoribus. & l. 3. tit. 19. p. 6. Bart. notat in. l. nã postea. §. si minor. ff. de iureiur. Ias. in. l. 1. §. nouatio. ff. de operis noui nunt. Felin. in cap. fraternitatis. num. 6. versic. tertiò
149 in quantum. de testibus. Minor tamen non erit restituẽdus aduersus omissam allegationem, vel probationem cõtra reum criminaliter accusatum, secundũ Alex. in. l. 1. §. nuntiatio. num. 34. & ibi Ias. nu. 10. versi. secũdo. ff. de noui ope. nuntia. & Ant. Gomez. 3. tom. Variar. cap. 1. num. 7. post glo. penul. in Clem. non potest. de procurator. in fin. iuxta quam doctrinam est limitanda supradicta resolutio, & Regia. l. 3. titu. 8. lib. 4.
150 Recop. Pari modo erit limitãda in minore iurisperito, cui restitutio denegat aduersus omissam allegationem, & probationem, secũdum glos. quam ibi seq. dicens eam singularem Ioan. de Plat. & vnicam & singularem reputat Ant. Gomez. in secundo tom. Varia. cap. 14. num. 5. versi. Decimo. in fin. & ordinariam appellat, plures eam sequentes referendo, Dominus Franciscus à Sarmiento. libr. 3. Selectarum. c. 12. nu. 1. vbi ipse cõtrariam opinionem optimis fundamentis nititur defendere per totum illud caput glos. inquàm, est in. l. professio. C. de muneribus patrimoniorum. lib. 10. Insuper erit limitãda quando peteretur restitutio post publicatas attestationes ad probandam aliquam exceptionem dilatoriam, vel declinatoriam: nam tunc deneganda erit secũdum Inno. in cap. coram de in integrũ restitu. & plures alios, quos refert Couar. in practi. quæst. cap. 26. nu. 4. versi. Quinto. & Alex. l. 1. §. nouatio. n. 33. ff. de oper. noui nuntia. Et tradit Marãt. 6. part. de Apellatione in secundo actu principali. num. 83. De iure regio terminus iste probatorius per viam restistutionis concedendus, excedere non debet dimidietatem termini probatorij in causa principali assignati: & in sententia, in qua restitutio conceditur

erit deneganda alia reſtitutio petenti, iuxta tex.in.l.3.tit.8.lib.4.Recopilatio
151 nis. Aduerte etiam q̃ aduerſarius maior poterit vti termino probatorio cõceſſo minori ad ꝓbationẽ faciẽdã iuxta prædictã.l.Regiã, quæ opinio cõprobatur ex tex.in.l.penult.C.de temp.in integrum reſtit.petend. & ibi not. Barto. Bald.& Paul.& tenet Anto. Gomez in dict.2. Tom.c.14.n.5. verſic. Decimo infertur in fi. Et quia frequenter caſus iſte in cauſis occurrit, vt iuuenes inſtruantur, petitio reſtitutionis & eius cõceſsio erit formanda modo ſequẽti.

Petitio reſtitutionis aduerſus omiſſam probationem.

FVlano curador[a] ad litẽ de fulano mi menor, digo que por negligencia y deſcuydo de ſus factores[b] y procuradores ſe le ha paſſado el termino prouatorio, que fue concedido en la cauſa que trata con fulano, y ha dexado de alegar y prouar lo que a ſu derecho le conuenia: y por ſer menor de .25. años como por ſu aſpecto pareſce, y en lo ſuſodicho auer ſido enormemente leſo y damnificado[c], de derecho le compete el beneficio[d] de la reſtitucion in integrũ aduerſus omiſſam allegationẽ & probationẽ. Por ende a. v.m. pido le mãde cõceder y cõceda la dicha reſtitucio in integrũ aduerſus omiſſam probationem & lapſum termini, ſobre que pido juſticia y coſtas, y el officio[e] de v. m. imploro, y juro a Dios y a eſta Cruz † en anima de mi menor, y la mia, que eſta Reſtitucion no la pido demalicia. &c.

Expoſitio ſupradictæ petitionis.

153 a DIximus, Fulano curador ad litem, &c. ad denotandum quod minori non datur procurator, ſed curator, vt in.§.inuiti. Inſtit.de curatoribus. & in.l.2.C.de in litẽ dando tutore, vel curatore.

154 b Diximus, Por negligẽcia y deſcuydo de ſus factores, &c. ad denotãdum quod propter hanc cauſam minor reſtituitur, vt in.l. minor.25.annis.ff.de minoribus.& in.l.3.tit.19.part.6.Bart. in.l.nam & poſtea.§. quod ſi minor.ff. de minor.& Iaſ.in.l.1.§.nuntiatis. ff.de noui operis.

155 c Diximus, Enormemente leſo, &c. ad denotandum, quòd pro modica leſione non conceditur reſtitutio, vt notat glo.communiter approbata in. c. 1. de in integrum reſtitutione.

156 d Diximus, Le compete el beneficio, &c. ad denotandũ q̃ reſtitutio minori cõceditur de iure ſpetiali, non verò de iure ordinario, vt probatur in.l. in cauſæ.la ſegũda.in prin.ff. de minor.

157 e Diximus, Y el officio de. v. m. &c. ad denotandum q̃ reſtitutio officio iudicis nobili conceditur, v probat text. in cap.2.de offi. iud.

Et oblata

Et oblata prædicta petitione reſtitutionis tũc ſummariè probatur, petentẽ reſtitutionẽ minorẽ eſſe 25. annis, nec probatio læſionis ad hanc reſtitutionẽ
158 concedendam requiritur, quia eo ipſo minor cenſetur læſus per ipſum actum omiſsionis, quo caſu minor reſtituitur abſque probatione læſionis, vt probat text. in l. ſi minor. 36. §. 1. ff. de minoribus. & tradit Panor. in c. auditis. n. 7. de in integrum reſti. & Aug. Beroius. in c. 1. num. 6. eodem tit. & Rodericus Suarez in allegatione. 20. num. 8. Licèt eũ
159 ad concedendam reſtitutionem in integrum probari debeat, petentem minorem, & læſum eſſe ex tali actu, iuxta tex. in. l. quòd ſi minor. §. non ſemper. & in. l. ait prætor. §. non ſolùm. 1. verſi. mihi autem. & in. l. non omnia. ff. de minoribus. & in. l. nam poſtea. §. ſi minor. ff. de iureiur. & in. l. minoribus. 1. C. de in integrum reſtit. & in. l. 1. 2. & 6. tit. ſi. part. 6. & vtrobiq; Doct. notant. & Anto. Gomez. 2. Tom. Variar. cap. 14. nu. 5. verſi. quæro tamen. Tamen vbicũq;
160 minor facit actum, ex quo nulla vtilitas ſibi prouenit, ſed potuit ſibi damnũ inferri, eo ipſo cenſetur læſus, & danda erit ſibi reſtitutio abſq; eo q̃ læſionem probet, ita probat text. in. l. interdum. 20. ibi, hoc enim ipſo. ff. de minor. & text. ſic intelligendus ſecundum glo. ibi in. d. l. ſi minor. §. 1. & in. l. ſi quis patrem. verſi. proinde. ff. ad Macedo. tex. ſic intelligendus in. l. 1. C. de in integr. reſtit. ſecũdum Panor. Beroium, & Rodericum Suarez vbi ſupra, & Dominũ Franciſcum à Sarmiento. lib. 3. Select. cap. 13. num. 2. Vnde cum ex ſolo actu omiſsionis, allegationis, & probatiõis, minor conſeatur læſus, cum ex eo nulla vtilitas ſibi proueniat, ſed damnum poſsit inferri, nimirũ ſi reſtitutio ſit ei danda abſq; probatione læſionis, ſecundum Beroium vbi ſuprà, Aufrerium in addit. deciſ. ad Capell. Toloſ. deciſ. 53. num. 4. Rebuffum. 2. Tom. Tracta. de reſtit. art. 1. glo. 3. nu. 16. & plures alios quos refert Deciſio Pedamõtana. 158. nu. 5. & ſi ipſe ibi. num. 13. contrarium dicat verius & receptius eſſe. Cuius tamen reſolutionẽ arbitror veram eſſe, quãdo actus ex ſui natura læſionem nõ includeret: tunc enim probatio læſionis neceſſaria eſſet ſecundum ſupradictos Doctores, & Capuciũ deciſ. 109. num. 8. Et hæc reſtitutio peti debet de
161 iure regio, elapſo termino probatorio in cauſa principali conceſſo, vel facta publicatione teſtium intra. 15. dies, alioquin ſi reſtitutio petatur poſt quin decim dies connumerandos à die publicationis, deneganda erit, iuxta text. in. l. 3. tit. 8. lib. 4. Recopil. Et quam pœnam incurrit minor petẽs reſtitutionẽ poſt publicationem ad probandam nouam exceptionem in prima Inſtantia, ſi eam non probauerit, determinat. l. ſi. tit. 5. lib. 4. Recopila. & interrogatoriũ ad probandam minorem ætatem modo ſequenti formatur.

Interrogatorio ſobre el Articulo de la Reſtitucion.

162 PReguntas por parte de fulano en la cauſa que trata con fulano, ſobre el articulo de la reſtitucion.

j Primeramente ſean pregũtados los teſtigos por el conoſcimiento de las partes litigantes, y ſi tienen noticia deſta cauſa. &c.

Item

ij Item si saben que el dicho fulano antes y al tiempo que se concedio el termino probatorio en la causa que trata con el dicho fulano, y al presente era y es menor de .25. años, y tal por su aspecto paresce. Digan y declaren los testigos lo que saben. &c.

iij Item si saben que lo susodicho es la verdad, y dello es fama publica, y comun opinion. &c.

Los quales arciculos pongo por posiciones a la parte aduersa: pido que los jure y declare conforme a la ley, y sola pena della y para ello. &c.

163 Et si pars aduersa has positiones negauerit, duo testes erunt producẽdi, & examinandi ex parte petẽtis restitutionem super prædictis articulis, & qualiter sit ætas probanda docet Barto. in. l. de ætate. ff. de minor. Et tũc iudex profert sententiam restitutionis per viam actus forma sequenti.

Sententia Restitutionis.

164 EN Salamanca a. 20. dias del mes de Iulio de. 1581. años ante mi el pṽente escriuano, y testigos de yuso escpritos, el dicho señor Alcalde mayor dixo, que deuia conceder y concedio la restitucion pedida por parte del dicho fulano menor, con plazo y termino de tãtos dias comunes a ambas las partes, para que alegue y prueue lo que le conuenga, con denegacion de otro termino: y que si dentro del dicho termino no prouare, que incurra en pena de seys mil marauedis, la mitad para la camara de su Magestad, y la otra mitad para gastos d̃ justicia, y lo firmo de su nõbre, testigos fulano y fulano.

Quæ sentẽtia restitutionis procedit ex dispositione. l. 3. tit. 8. lib. 4. Recopilat. Et trãsacto isto termino probatorio, in prædicta restitutione concesso, vel ela psis terminis probatorijs, quando restitutio non fuit petita, expletisq; omnibus, quæ ad probationem iurium partium spectant, & sunt necessaria, iudex poterit interrogare partes, an aliq d amplius velint facere, & actitare: & si aliqua ex partibus dixerit, se velle aliquos actus facere, tunc iudex aduertat, an sint elapsa omnia tempora probatoria, & si elapsa fuerint, videat an illa quæ dixit pars velle facere, sint talia, quę extra terminũ ꝓbatoriũ fieri possint, veluti si per inspectionẽ oculorũ iudicis velit pars aliquid probare de sua intentione, quia talis probatio nunquam censetur excluſa, & superat omnẽ spetiem probationis, secũdum Azonem in summa. C. de lege Aquilia. & Bald. in. l. contra negantem. n. 7. C. de lege Aquilia: sunt alia plura quæ fieri possunt extra terminum probatorium quæ congerit Marãta de ord. iudi. 6. par. actu. 15. à num. 2. & tunc

& tunc iudex aſsignabit aliam dilationem ad illum actum expediendum cũ cõminatione q̃ illa dilatione tranſacta, amplius non audietur, quia iudex tenetur curare, vt quam citius fieri poſsit cauſa expediatur, vt in. l. properãdum. in princ. C. de iudic. cap. finem litibus. de dolo & contum. Hanc tamen interrogationem & diligentiam iudex aliquando facit elapſis terminis probatorijs, aliquando verò poſt publicationẽ teſtium factam: & ſi ante publicationem exhibuerit, vel ea non exhibita tranſacti fuerint termini probatorij, tunc aliqua ex partibus litigãtibus comparet coram iudice petendo quod publicationem teſtium faciat, ac ideo pauca de publicatione teſtium annotanda erunt.

De publicatione teſtium, & probationum, facienda.

ELapſis itaq; terminis probatorijs publicatio teſtium, & probationũ fieri debet ad petitionem vnius ex litigãtibus, quæ petitio ex mãdato iudicis intimatur parti aduerſæ, & præcipitur
165 ei, vt ad primam audientiam veniat ad videndum publicationem teſtium fieri, vel ad allegandum, quare fieri non debeat publicatio: quæ citatio de iure præcedere debet, iuxta tex. in. l. geſta. cũ ibi notatis. C. de re iudicata. & in. c. cõſuluit. de offi. deleg. & in. l. 37. tit. 16. par. 3. & ibi Gregorius Lupus in glo. 1,
166 Ad quam publicationem vnica tantũ citatio ſufficit, nec requiritur trina vel peremptoria, vt cum Ioan. Andr. reſol
167 uit Grego. Lupus vbi ſuprà. Et ſi in termino citationis pars citata non comparuerit, altera pars publicationem petẽs debet incuſare contumaciam parti citatæ, per text. vbi notat Bald. in. l. properandum. §. & ſiquidem. C. de iudicijs. & tunc iudex iubet publicationem teſtium fieri per ſententiam interlocutoriam pronuntiãdo depoſitiones teſtiũ eſſe publicatas & apertas, & qđ ipſe eas pro publicatis habet, præcipitq; copiã atteſtationũ partibus litigantibus exhiberi, vt diſputent & allegent ſuper eis intra terminum ſex dierum, vt diſponit. l. 1. tit. 8. lib. 4. Recop. Et forma huius publicationis faciẽdæ de iure communi traditur à Bar. in Authent. at qui ſemel. C. de ꝓbationibus. & à Bal. in. d. l. geſta. C. de re iud. n. 17. De iure aũt huius regni & de ſtylo ſit forma ſequẽti.

Forma publicationis teſtium.

168 Y Deſpues de lo ſuſodicho en la dicha ciudad de Salamanca, a tantos dias de talmes y de tal año, ante el dicho ſeñor alcalde mayor, y en preſencia de mi el dicho eſcriuano, y teſtigos de yuſo eſcriptos pareſcio preſente el dicho Pedro, y dixo, que la parte contraria auia lleuado termino para venir diziendo contra la publicacion de teſtigos por el pedida, y por que no deuia ſer fecha: el qual no auia dicho coſa alguna contra ella, y le accuſaba la rebeldia, y pedia y pidio a ſu mer

ſu merced mandaſſe hazer la dicha publicacion, y pidio juſticia. &c. Teſtigos fulano, y fulano.

E luego el dicho ſeñor Alcalde mayor dixo, que mandaua y mãdo hazer la dicha publicacion de teſtigos con termino de ſeys dias primeros ſiguientes: y mãdo dar traſlado de las pruanças a ambas las partes. Teſtigos dichos. &c.

Quæ publicatio teſtium fit ad effectum, vt partes poſsint recipere copiã examinis teſtium, & tunc cenſetur præ
169 cluſa via producendorũ teſtium: nam regula eſt, quod publicatis atteſtationibus teſtes non recipiãtur ſuper eiſdem articulis, vel directò contrarijs, iuxta text in Authen. at qui ſemel. C. de probatio. & in cap. intimauit. cap. fraternitatis. de teſtibus. Clem. 2. eod. titu. l. 36. tit. 16. par. 3. & tradit pro Regula. Ioan. Matienzo in Dialogo Relatoris. c. 46. nu. 1. niſi in caſibus congeſtis à Barto. in Authen. at qui ſemel. C. de probationibus. Panor. & Doct. in cap. fraternitatis. de teſtibus. & à Ioan. Matienzo vbi ſuprà: & eandem Regulam cum nonnullis fallentijs ponit Rojas in ſingul. 203. & Alex. Stiaticus in pract. iud. c. 18. à n. 40. nec attento iure cõmuni eſt de or-
170 dine ſubſtantiali iudicij, ideoque eius omiſsio nõ reddit proceſſum nullum, ſecundùm Barto. Bald. nu. 19. & Alex. in l. prolatam. C. de ſententijs, & interlocutionibus. Guidonẽ Papam. q. 586. num. 1. & Capel. Tolo. quæſt. 416. per text. in cap. cum. I. & A. extrà, de re iud. vbi tradit Panor. Quod eſt verum,
171 niſi à parte publicatio petatur: nam tũc ſi iudex illam no faciat, erit de ſubſtantia iudicij, & proceſſus nullus iudicabitur, ſecundum glo. in cap. fin. verſi. ceſſante de hæreticis. in. 6. verb. Iudicijs. Quod intelligi debet dummodò à tali denegatione appelletur, vt cũ pluribus reſoluit Sebaſtianus Bantiùs in tractat. nullitatum, ſub tit. de nullitate ex defectu proceſſus. num. 40. & teſtatur communem Ioan. Aſinius in praxi. §. 3. cap. 10. nu. 4. ita componẽs gloſſam in Extrauaganti, ad reprimendum verbo, Figura. Et gloſſam in. d. l. prolatam. cum glo. in dict. cap. fi. de hæreticis. in. 6. & idem teſtatur Didacus Perez in Rubr. titu. 11. lib. 3. Ordin. col. 1155. Hæc tamen reſolutio Bantij, Aſinij, & Didac. Perez mihi diſplicet, ac ex eorum dictis cõſtat publicationem atteſtationũ non eſſe de ſubſtẽtia ordinis iudiciarij, quanuis petita eſſet, & à iudice denegata, & à denegatione appellatum: nam ſi tũc eſſet de ſubſtãtia iudicij, eius omiſsio eſſet nulla, nec denegatio indigeret appellatione, vt probat. l. 1. ff. quæ ſenten. ſine appell. reſcind. & in. c. 1. de ſenten. & re iudi. quia tunc contra ius legũ & conſtitutionũ eſſet denegatio: Vnde cum ſupradicti Doct. à tali denegatione publicationis appellationem requirant, ſequitur inde publicationem non eſſe de ſubſtantia iudicij, ſed potiùs reſpicere ius, & iuſtitiã partis, & ab ea appellandum fore, alioquin in autoritatẽ rei iudicatæ tranſire, & partem volentem impugnare ſententiam & proceſſum ex defectu publicationis non fore audiẽdam iuxta tex. in. d. c. cũ. I. & A. quem ita intelligunt ibi Innoc. Panor. n. 10. & Felin. n. 1. & pro hac opinione vrget tex. ſic intelligendus in. l. cũ prolatis. ff. de re iud. vbi ſententia lata contra legem valet, & appellationẽ requirit: quia lex illa cõtra quam lata fuit ſentẽtia reſpiciebat merita cauſæ, ideſt, ius litigatoris, vt notant ibi Imol. num. 1. Alex. n. 10. & Zaſius. n. 11. & eodẽ modo intelligitur text. qui pro noſtra opinione etiã facit in. l. Præſes. ff. de re iud.

vbi

vbi probatur sentẽtiam latã cõtra legẽ valere, & appellationẽ requirere: quoniam lex illa, contra quam lata fuit ibi sentẽtia, respiciebat ius litigatoris, licèt exactis processus constaret notorium errorẽ interuenisse, ita intelligũt Alex. n.2. Zasius. n.1. in. d.l. Præses. & Math. de Afflict. Decis. 28. nu. 8. Ergo constat publicationem non esse de substantia, nec eius omissionem processum reddere nullum, cum ius petentis eam, respi
172 ciat. At verò de iure regio hãc publicationem esse de substantia processus existimo per text. inl. 1. titu. 8. libr. 4. Recopilatio. ibi, Hecha publicacion de los testigos, &c. quæ verba cum sint
173 ablatiui absoluti, conditionem planè inducunt, iuxta text. in. l. à testatore. & ibi Bart. ff. de conditionibus, & de-
174 monst. Sed conditio inducit formã, vt in. l. qui hæredi. & in. l. Meuius. ff. de cõ
175 di. & demonstrat. omisio autem formæ reddit actum nullũ, vt probat tex. in cap. cum dilecta. de rescript. & in. l. diligenter. ff. mandati. ergo constat, de iure regio publicationem testium esse de substantia iudicij, præsertim si à parte petita fuerit, iuxta tex. in. l. 10. tit. 17. libr. 4. Recopil. vel poterit etiam. d.l. 1. tit. 8. lib. 4. Recop. intelligi iuxta supradictam resolutionem cõmunem, nem
176 pè quod tunc demũ omisio publicationis inducat nullitatẽ processus, quã do ab eius denegatione fuerit appellatum: non verò quando ab ea appellatum non sit: quanuis hæc interpretatio nimis restringat prædictam. l. 1. generaliter loquẽtẽ, maximè, quia stylus hãc publicationem testium diu iam rece-
177 pit. In causis criminalibus nulli dubiũ est, publicationem testium de substantia iudicij esse, eiusq; omissionem nullitatem processus inducere, vt eleganter resoluit Iulius Clarus lib. 5. receptarum sententiarum. §. fin. quæst. 40. n. 1. & Auendanius in responso. 1. num. 8. per quam publicationem concluditur, & renũtiatur productioni testium, nec partes amplius admittuntur ad aliquid probandum in negocio principali, iuxta text. in cap. fraternitatis. de testibus. & firmat glo. in Clem. 2. de testibus. & in dict. Authen. at qui semel. & in. l. 34. 37. & 39. tit. 16. part. 3. & ordinatio Lusitanorum lib. 3. titu. 4. in princ. Quan-
178 uis aliquando iudices præcipiãt, testes productos in termino probatorio examinari intra illos sex dies publicationis, secundum Monterrosum in sua practica ciuili. Tract. 2. fol. 11. col. 2. in fin. Intellige rursus, viam probationis præclusam esse per publicationẽ testium, quando probatio facienda esset per testes: Cæterùm si per instrumenta esset probatio facienda, non censeretur præclusa via probationis: nam instrumen-
179 ta vsq; ad conclusionem causæ produci possunt, iuxta text. in cap. cum dilectus. de fide instrum. & in. l. 34. in fi. tit. 16. part. 3. & ibi Gregorius Lup. in glo.
180 o fin. dummodo pars producens cum iuramento asserat, instrumenta de nouo fuisse reperta, vel in eius notitiam venisse: alioquin instrumenta Actor tenetur producere ante sententiam interlocutoriã probationis, reus verò vsq; ad diffinitiuã. l. 2. tit. 5. lib. 4. Recop. & supra resoluimus in isto. 4. Tempore. nu. 58. & in. 7. Tempore. n. 14. q̃ tamẽ erit intelligẽdum iuxta resolutionem quã tradidimus suprà, in. d. 7. Tempore. n. 34. nam cum. l. 2. tit. 5. lib. 4. Recop. Sit posteriori loco situata obseruãda erit, & per eam erit intelligenda. l. 1. titu. 2. & l. 1. titu. 5. lib. 4. Recop. vbi statuitur q̃ in quacunq; parte litis instrumenta recipiantur cum iuramento producentis, q̃ de nouo in eius notitiã venerunt, & q̃ non potuit antea producere, nisi stylum quem ibi retulimus fundemus in illis duabus legibus primis, & q̃ sint obseruandæ tanquam maiori æquitate nitẽtes licèt primo loco sint situatæ, ac ideo dictæ legi. 2. ti. 5. lib. 4. Reco. situatæ poste-

tę posteriori loco præferri debeant iuxta à nobis notata, suprà, in. 5. Annotatione. n. 29. & æquitas illarum. ll. consistit in hoc, ne veritas & ius partis pareat, si instrumẽta nõ fuissent admissa. & iuxta hanc declarationẽ est intelligenda. l. 1. & 2. tit. 9. lib. 4. Recopil. & comprobatur ex. l. 3. eiusdem tit. & lib. vbi dicitur q̃ in secunda Instãtia instrumenta possint produci cum iuramẽto producentis, q̃ in eius notitiam nouiter venerũt, & reperta fuerunt, & stylus suprà relatus, in. 7. Tempore sic debet intelligi, vt cum prædicto iuramento instrumenta recipiantur.

181 Insuper intellige, viam probationis præclusam esse per publicationem testium, nisi aliqua pars ex litigãtibus fuerit minor. 25. annis, ecclesia, vel alia persona priuilegiata, quæ beneficio restitutionis gaudere debeat: nam tunc etiã post publicationem testium intra 15. dies, restituitur ad probationem faciẽdã, vt suprà resoluimus in isto. 8. Tẽpore. n. 148. & 161. q̃ tamẽ limitari debet prout ibi resoluisti in num. 149. & 150. & alias limitationes huius restitutionis colliges ex Alexan. de Imol. in. l. 1. §. nuntiatio. num. 32. & Iaſ. col. pen. ff. de noui operis nuntia. afferentibus in hoc mulierem vel rusticum nõ esse restituendos, & idem tenet Mari. Soci. in Repet. cap. fraternitatis. n. 32. de test. & Alciat. d. §. nuntiatio, intelligẽtes illud verum esse quãdo læsio causaretur ex sola fragilitate mulieris, vel rusticitate, secus verò si ex probabili ignorantia: nã tunc ex clausula generali, si qua mihi iusta causa videbitur, restitutio concederetur, & idem resoluit Felin. c. intimauit. de test. num. 4. & aliam limitationẽ ad hoc, vt non restituatur minor, vel ecclesia ponit Alexan. Stiaticus in pract. iud. cap. 18. num. 47. quo in loco alias limitationes adducit ad suprædictã Regulam, q̃ publicatis attestationibus amplius non admittuntur testes, quas colligit ex Iaſ. l. qui per salutem. ff. de iure iur. & Felin. dict. cap. fraternitatis. n. 5. & Bald. in cap. vltra tertiam. nu. 4. & 5. de test. & ex Anto. de Butr. cap. ad petitionem de accus. num. 14. ex Panorm. in cap. iurauit. de prob. Felin. & alijs in cap. Series. de test. limitantibus dictam Regulam in causa matrimoniali, & tu collige. 40. limitationes ad prædictam Regulam ex Matiẽzo vbi suprà, qui in d. 3. p. Dialogi. c. 51. n. 7. tractat an prædictæ limitationes locũ habeant stante

182 l. Regia. 3. tit. 8. lib. 3. Recopil. Deniq; intellige, hanc publicationem faciendam esse per iudicẽ, qui de causa principali cognouit: vnde quando ipse iudex commisit, seu delegauit alteri re-

183 ceptionem, & examen testium, delegatus ille non poterit hãc publicationem facere, sed tenetur examẽ testium clausum remittere ad delegantem, coram quo publicatio erit facienda, secũdum Bart. in. l. cum abinitio. in fine. ff. quem admodum testamenta aperiantur. & Marant. de ordine iudiciorum. 6. part. actu. 2. num. 6. & plura de hac publicatione attestationum vltra Docto. in supradictis locis citatos. Vide apud Bald. in. l. per hanc. C. de tempor. appell. col. pen. Ripam. l. 2. à num. 30. C. de eden. & Alexand. Stiaticum in sua pract. iud. cap. 18. à num. 16. & Couar. in practic. quæstio. cap. 18. num. 6. versic. Sexto.

184 Quæ publicatio, vt suprà diximus, fit ad effectum, vt copia testium partibus detur, & partes opponere possint contra personas, & dicta testium, & super eis disputare, & de iure allegare, iuxta text. in cap. 2. de testibus. in. 6. & in Authen. si testis productus. C. de testibus. & in extrauaganti, ad reprimendum. iuncta glo. verbo, Figura iudicij.

185 Quod partes facere debent de iure regio intra terminũ sex dierũ in ipsamet publicatione præfixũ, vt probat text. in l. 1. tit. 8. lib. 4. Recop. Ideoq; opportunè videndum erit de. 9. Tempore.

Ex Nono

Ex Nono Tempore.

SVMMARIA.

1 ADuocatus vtriusque partis quæ attendere debeat publicatione testium facta, ad allegationem & disputationem faciendam, traditur.
2 Aduocatus vtriusque partis diligenter inspicere debet mandatum aduersarij, an sit sufficiens, quãdo per procuratorem litigauit aduersarius.
3 Si aduocatus videret aliquem articulum probatum, debet eum signare in margine cum aliquo charactere.
4 Testium contrarietas, omnino vitanda est.
5 Fides vnius testis supplet fidem alterius minus idonei.
6 Aduocatus debet restitutionẽ petere aduersus omissam probationem, si pro tali persona patrocinium præstet, cui restitutio competit.
7 Repulsæ seu exceptiones sunt opponendæ intra sex dies connumerandos à die intimationis processus partibus factæ.
8 Etiã si sit persona, quæ de iure restitui posit, nihilominus tamen non poterit restitui aduersus termini lapsum ad opponendas testibus repulsas cõcessi.
9 Iudex cui de inhabilitate testium constat, potest eos absque partium petitione, ex officio repellere.
10 Quando inhabilitas testis respicit non solùm odium eius, verùm etiam fauorem partis, iudex non potest eum ex officio repellere.
11 Testium infamiam non sufficit aduocatum generaliter allegare.
12 Pars porrigere debet libellum disputationis, qui vulgo appellatur, Escripto de bien prouado.
13 Libellus disputationis, qui vulgo dicitur, Escripto de bien prouado, concipitur sermone Hispano.
14 Si pars non habeat repulsas aduersus testes, non addit clausulam illam in libello, per quam exceptiones testibus obijcit.
15 Libellus disputationis sermone Hispano conceptus explicatur: & iure probantur singulæ eius clausulæ.
16 contestes debent esse testes, vt admittantur.
17 Testis non debet de auditu deponere.
18 In antiquis factis fidem faciunt testes de auditu deponentes.
19 Testis de vana credulitate deponens non facit fidẽ.
20 Testis dictum non concludens, non facit fidem.
21 Solam testium depositionem non sufficere palã est.
22 Repulsæ sunt testibus obijciendæ cum protestatione, quod non obijciuntur animo eos iniuriandi.
23 Si repulsæ intra sex dies testibus oppositæ à iudice nõ admittantur, pars appellare potest.
24 In detestabilibus criminibus non admittuntur testium repulsæ.
25 In summarijs causis non admittitur testis repulsa.
26 Adducens aliquem testem prose, non potest eum contra se repellere.
27 Per solam testis productionem videtur testis approbatus à producente, quanuis eo non vtatur.
28 Si noua repulsa testibus superuenerit, potest prose eos producens, contra se postea reprobare.
29 Dicta testium bene potest quis contra se reprobare, quanuis eosdem prose antea produxerit.
30 Testes quibus probãtur testium exceptiones, reprobari non possunt.
31 Infinitas est vitanda.
32 Ad probãdas repulsas testiũ pars admitti nõ debet, nisi elapsis quindecim diebus post publicationem.
33 Iudex debet admittere partes ad exceptionum probationem.
34. & 35. Sententia, per quam partes recipiũtur ad probandas repulsas testium, sermone Hispano composita.
36 Interrogatorium super repulsis testium sermone Hispano compositum.
37 Testes producti ad probandas repulsas testiũ, iurare, & examinari debent, sicut testes in negotio principali producti, & eorum publicatio fieri debet.
38 Repulsæ contra testes probãtes repulsas testium causæ principalis, admitti non debent.
39 Repulsis testium planè probatis, iudex curare non debet de generali probatione facta super bonitate testium reprobatorum, nisi specificè bonitas probaretur, & repulsæ excluderentur coarctando negatiuam loco & tempore.
40 Quilibet præsumitur bonus, nisi cõtrariũ probetur.
41 Testis de crimine emendatus, ad testificandum admittitur.
42 Omnibus concluſis, vtraq; pars conclusionem causæ petere debet.

Nonum Tempus

Disputationis & Allegationis.

1
Acta testiũ publicatione, aduocatus vtriusq; partis diligẽter ꝓcessum videat, considereteq; allegationes & ꝓbationes vtriusq; partis, & super eis disputet, & alleget: in primis cõsiderando an eius Clyẽtulus sit actor,

vel reus, & an pars aduersa per procura
2 torem litigauerit: quo casu videre debet mãdatũ, vtrum sit sufficiẽs, necne: & an pars aduersa habeat personam legitimam standi in iudicio. Deinde inspiciat probationes sui clientuli, & an articuli eius positi fuerint pro positionibus parti aduersæ: videatq; an pars aduersa fuerit cõfessa prædictos articulos. Post modum videat attestationes in articulis principalibus actionis, vel exceptio-
3 nis, & si inuenerit aliquẽ articulũ probatum, illum in margine signet aliquo charactere: & si testes suæ partis in aliquo articulo discordẽt, curet eos com-
4 ponere, quia contrarietas testiũ omnino vitanda est, iuxta text. & ibi Doct. in c. cum tamen. de testibus. Similiter aduertat, q; si in fauorem sui clientuli fuerit productus aliquis testis minus idoneus cũ alio teste omni exceptione maiori, concordante cum depositione illius testis minus idonei, quod tũc fides
5 vnius supplet defectum alterius, secundum Hippolytũ in. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstionibus. col. 2. in fin. per doctrinam Bald. & Ang. in. l. si quis ex argẽtarijs. §. 1. ff. de æden. & idem firmat Iaſ. in. l. dictantibus. col. 2. C. de testamẽtis. & Curtius in tract. de test. col. 1. Deinde aduertat aduocatus, an pars eius sit persona quæ beneficio restitu-
6 tionis gaudere debeat, nam si eius intentio plenè probata nõ fuerit, debet tunc restitutionẽ petere aduersus omissam probationem, vt suprà resoluimus in fine octaui Temporis. Post modum aduocatus recurrat ad inspectionem probationis partis aduersæ, & si inuenerit intentionem suam probatam, curet eã destruere obijciendo repulsas contra personas, & attestationes suorũ testiũ:
7 quæ repulsæ opponendæ sunt de iure huius Regni intra sex dies publicationis, connumerandos à die intimationis factæ partibus, tam in prima quàm in secunda instãtia: alioquin elapsis illis sex diebus repulsæ non sunt admittendæ, iuxta text. in. l. 1. titu. 8. lib. 4. Recopila. De iure tamen cõmuni oppendæ erãt ante sententiam, idest, ante conclusionem in causa vt probatur in. c. 1. de excepti. c. cũ dilectus de fide instrum. notant Panor. & omnes. d. c. 1. & Couar. in Pract. quæst. c. 28. n. 5. quo in loco disputat an in secũda instantia appellationis possint obijci repulsæ contra testes productos in prima instantia, & in ea fuerunt omissæ, & in partem negatiuã magis se inclinat, certò certiùs affirmans in secunda instantia appellationis, non posse opponi obiectiones contra testes in prima instantia ante sententiam productos, si velit quis eas obijcere intra terminum concessum in secunda instãtia ad reprobandos testes productos in illa secunda instantia, nam illa dilatio datur tantum ad illos testes productos in secũda instantia reprobãdos, & non ad reprobãdos testes primæ instantiæ, & ibi refert stylũ Granatẽsis prætorij,
8 qui in hoc obseruatur. quinimò minor 25. annis, ecclesia, vel alia quæcunque persona priuilegiata non poterit restitutionem petere aduersus terminum illum elapsum concessum ad probandas repulsas testium, nec talis restitutio eis danda erit, vt firmat Capella Tolosana decisione. 53. & Palatius Rubeus in Repet. c. per vestras. §. 26. n. 13. de donationibus inter vir. & vxor. & Boerius in de
9 cisione. 245. n. 7. Tamẽ si ex actis ipsius processus iudici constet de inhabilitate testium, iudex ipse ex officio poterit testes repellere, quanuis repulsæ à parte non fuerint oppositæ, secũdùm Feli. & omnes in. cap. intimauit. de testibus. & Iaſ. in repetitione. l. admonendi. num. 14. ff. de iure iuran. Quod intellige verum esse, quando inhabilitas testis concerneret solummodo odium eius, vt putà quia infamis, ebrius, furiosus, vel alium similem defectũ patereturſecus
10 esset quando inhabilitas concerneret non tam odium testis, quàm fauorem partis aduersæ obijcientis repulsas, vt

quia

quia inimicus, familiaris, vel alium si-
milem defectum haberet, tunc enim
iudex ex officio non repellet illum, se-
cundùm Bald. in l. si quis testibus. nu. 7.
C. de testibus. & Antoniũ de Butrio in
cap. bonæ. de electione. col. 6. Insuper
aduocatus aduertat, non sufficere re-
pulsas testium in genere obijcere, vt
11 putà dicẽdo, testem esse criminosum,
infamem, periurium, aut excommuni
catum: sed requiritur, quòd in specie
exprimat & declaret delictum, & cau-
sam, ex qua sequuta fuit infamia, vel
excommunicatio, & in quo negotio
falsum testimonium dixit, iuxta text. in
cap. præsentiũ. versic. 1. tamen de testi-
bus. in. 6. & tradũt communiter Doct.
secundùm Decium in. c. 1. nu. 6. de ex-
ceptionibus. Boerium in decis. 321. Ma
rantam de ordine iudic. 6. part. actu. 13.
num. 3. Expresse de iure regio proba-
tur in l. 2. titul. 8. lib. 4. Recopilationis.
vbi præscribitur qualiter repulsæ te-
stium sint obijciendæ. Et omnibus su
prà dictis, & alijs per aduocatos par-
12 tium consideratis, tunc vtraque pars
porrigit libellũ disputationis, seu alle-
gationis super suis probationibus: quẽ
libellum vulgò appellamus, Escripto
de bien prouado, & erit formãdus mo
do sequenti mutatis mutandis.

ESCRIPTO DE BIEN prouado.

Illustre Señor.

13 PEdro en la causa con Hieronymo, Digo que siendo visto por vuestra merced el presente processo hallara mi intencion y demanda bien, y cumplidamente prouada con escripturas authenticas, y con mucho numero de testigos mayores de toda exception: y en particular prueuo que Iuan me deuia cien ducados que por el mes de Março proximo passado deste presente año le empreste, y el se me obligo de me los boluer y pagar, como consta de lo que los testigos por mi presentados responden a la segunda pregunta de mi interrogatorio. Prueuo tambiẽ como al principio del mes de Mayo proximo passado deste presente año vino a mi el dicho Hieronymo y se me cõstituyo por deudor y pagador de los dichos cien ducados que me deuia el dicho Iuan, y dixo que los queria pagar por el y yo lo accepte, como consta de lo que los testigos por mi presentados respõden a la tercera pregunta del dicho interrogatorio. Y assi mismo prueuo, q̃ el dicho Iuan, de mas de los dichos cien ducados, me deuia otros doziẽtos ducados, por razon de vna heredad que le vendi, los quales le perdone y remiti por cierto pacto y conuenencia, y me quedo deuiendo los cien ducados del dicho empreſtito, co-

mo declarã los testigos por mi presentados respõdiendo a la quarta y quinta pregũtas de mi interrogarorio. Otrosi prueuo, que pague al dicho Hieronymo los dozientos ducados que me empresto, y agora menos bien me pide por reconuencion, como cõsta de lo que declaran mis testigos respondiendo a la sexta pregũta de mi interogatorio. De lo qual consta, estar mi intencion y demanda bien y cũplidamente prouada. A lo qual no obsta ni prejudica lo q̃ la parte cõtraria pretẽdio prouar, que no prouo: porq̃ sus testigos son varios [a] y singulares, deponen de oydas [b] y vanas creencias [c], no concluyen [d] ni dan razon [e] de sus dichos, son parientes, criados, familiares, y paniagados, y intimos amigos del dicho aduerso, y como tales no hazen fee ni prueua, y assi los tacho y contradigo. Y en particular [f] no me daña ni prejudica el dicho de fulano, porque es mi enemigo capital, por auer reñido conmigo por tal cosa, y me quiere mal de muerte, y se presume que apassionadamente dixo contra mi sudicho, y assi lo tacho y contradigo, con protestacion que ante todas cosas hago, que la dicha tacha ni las de mas que pusiere cõtra los de mas testigos, no las põgo con animo de injuriar a alguno dellos, sino por que assi cumple a mi justicia. Tampoco me daña el dicho de fulano, porque se perjuro en tal causa y por tal fue accusado y dado por perjuro, y assi le tacho y contradigo, porque se presume auer dicho en esta causa lo contrario de la verdad. Iten no me daña el dicho de fulano, porque al tiempo que lo dixo estaua descomulgado de excomunion mayor por tal juez, en tal causa, a pedimiento de fulano, y assi lo tacho. Otro si no me prejudica el dicho de fulano, por ser infame y frequenta las tabernas, y se suele y acostumbra a embriagar, y finalmente no me daña el dicho de fulano, porque es solo y singular en su dicho y por tal lo tacho, y contradigo. Y hallara. v. m. que los testigos por mi presentados son fidedignos y legales, de mucha authoridad, fee, y credito, muy buenos christianos, temerosos de Dios y de sus conciẽcias, personas graues, y hõradas, y tales que debajo de juramento no diran ni depondran lo contrario de la verdad: Porque pido a. v. m. haga segũ y como en mi demanda pedido tengo, sobre q̃ pido cũplimiento de justicia, y el officio de. v. m. imploro, y las costas protesto, y pido ser recebido a la prueua de tachas de los testigos contrarios

trarios, y abonos de los mios, y juro a Dios y a esta Cruz † que las dichas tachas no pongo de malicia, ni por injuriar a alguno de los dichos testigos. &c.

14 QVando autem pars nõ habet aliquas repulsas contra personas testium, & eorum dicta in specie, tunc non ponitur supradicta clausula, per quam obijciuntur repulsæ testibus, sed statim ponitur alia clausula, nempè, Y negando lo præiudicial concluyo para sentencia diffinitiua, &c. De qua clausula dictum fuit suprà, in septimo Tempore, in libello duplicationis Actoris. Et si aliqua pars ex litigãtibus iudicem suspectum habuerit, aliquando eum recusat in fine supradicti libelli, forma sequenti.

OTro si hablando con el acatamiento deuido, Digo que para la determinacion desta causa tengo a.v.m. por sospechoso, y a las de mas justicias seglares desta ciudad, y a fulano, y a fulano letrados, y por tales los recuso, y pido que.v.m. se acompañe conforme a la ley, dondeno lo contrario haziendo protesto la nullidad dello, y lo q̃ en tal caso protestar me conuiene, y pidolo por testimonio. &c.

DE qua recusatione erit resoluendum infra decimo Tempore vbi latius erit dicendum. Sed si pars habuerit repulsas aduersus personas & dicta testium, libellus erit concipiendus modo supradicto cum prædicta protestatione. qui erit explicandus modo sequenti.

Expositio libelli de bien prouado.

a 15 DIximus, Son varios y singulares, &c. Hæc repulsa probatur in cap. licèt causam. & in cap. tam literis. & ibi omnes, extrà de testibus. & in.l. ob carmen. §. fin. & in. l. qui falsa. ff. de testibus. tradit Boerius in decisione. 342. post Barto. in.l. eos. ff. ad. l. Cornel. de fals. & Bald. l. testium. C. de test.

16

b Diximus, Deponen de oydas, &c.

17 Et hęc repulsa probatur in.l. testium. & ibi glo. C. de testibus. in cap. tam literis, cap. licet ex quadam. de test. & in.l. 28. tit. 16. par. 3. vbi dicitur, quòd testis deponere debet de visu, & de ijs quæ in eius præsentia facta sunt, & quæ aliquo sensu corporeo percepit, vt tradit Marãta de ordine iudiciorũ. 6. part. actu. 6. 18 à num. 9. & actu. 12. nu. 3. In factis autem antiquis testis de auditu fidem facit, secũdùm glo. in.l. si arbiter. ff. de probationibus. quam ibi testatur communiter receptam Florian. n. 5. Deci. consil. 148. n. 5. 1. par. & in consil. 321. n. 8. 2. part. Alexan. consil. 116. nu. 8. vol. 5. & probatur in.l. 29. tit. 16. part. 3. & ibi notat Greg. Lup. Et ad hunc casum rediguntur plures alij, quos congerit Speculat. tit. de teste. §. 1. num. 54. secundũ Grego. Lup. dict. l. 29. in. glo. 3. Quod tamen intellige verum, si fama & alia adminicula concurrant cum testibus deponẽtibus de auditu, vt probatur in cap. cum causam de probat. & firmant Hosc. & Ioan. And. dict. c. licet ex quadam

dam vbi hanc teſtatur cõmunem opinionẽ Aret.col. 3. ſequitur Greg. Lup. in.d.l.29.in glo.2. & ibi iſte intellectus probatur. Molineus tamen in Conſue. Pariſienſibus.titu.1.§.5. num.63. hanc communem interpreiationem admittit,quando ſolummodo agitur de probando aliquid,cuius initij memoria hominum non eſt in contrarium:tunc teſtimonium de auditu cum alijs adminiculis admittẽdum erit,non ſic quando ageretur de probando aliquo actu minus antiquo.benè verum eſt q̃ teſtis deauditu facit aliqualem præſumptionem ſecundùm Archid. in cap. hoc videtur.22.q.5.col.1.ſeq.Alex.conſi.77. volu.1.num.4.& Grego.Lup. in.l.28. tit.16.part.3.glo.1.

19 Diximus, Y vanas creencias,&c. Et hæc repulſa ꝓbatur in.c.tertio loco de præſumptionibus. de qua eruut vidẽdi Panor. Areti. & Feli.in cap.quoties.de teſtibus.Iaſ.in Rubr. ff.de iureiur. Boſſius Tract.cauſarum crim.in. c. de oppoſitionibus contra teſtes. num. 42.& Vibius libr.1. commun.opinion. opinione.372.q̃ eſt verum niſi deponens de credulitate concludẽtem rationem redat,quia tunc benè probat, vt in.l.1. §.1.ff.de vent.inſpic.cap.literis.de præſump.tradit Anto.de Butr.dict. c.quoties.col.penult.Et hinc eſt q̃ licet teſtis de credulitate admittatur ad probandam innocentiam alicuius, vt reſoluit Decius conſi.469.num.8.par.4.conſi. id tñ verum eſt ſi rationem concludentem reddat,ex Alex. conſi.76.in fin. & conſi.109.num. 8. volum.1.

20 Diximus, No concluyen, &c. Et hæc repulſa probatur in cap.in præſentia, & ibi Felin.num.13. & Aug.Beroius. num.13. extrà, de probat.

21 Diximus, Ni dan razon de ſus dichos, &c. Hæc repulſa probatur in. c. cum cauſam.& ibi glo.verb.De cauſis. extra de teſtibus.& in.c.ſicut. de re iudicata.& in.l.26.&.28.tit.16.part.3.& tradit latè Felin. in.d.c.ſicut.&in.d.ca. cum cauſam.

Diximus, Y en particular no me daña,&c. De his repulſis ſpecialiter oppoſitis erit videndus totus titu.16.p.3. & ibi Grego.Lup. & apud Luſitanos titu.44.libr. 3. & Simancas de catholicis inſtitutionibus.ſub.titu.84.de teſtibus. nu.76.quæ repulſæ in ſpecie opponen
22 dæ ſunt cum proteſtatione, quòd non animo teſtibus iniuriam inferendi illas opponit, vt in prædicto libello diximus,ibi, Con proteſtacion que ante todas coſas hago, &c. & ita tradit Socinus in conſi.118.col.3.&.4. volu.1.& Marãt.de ord.iud. 6.p.act.13.n.3.&.15.

23 Aduertendum erit,quòd repulſæ teſtium in omnibus cauſis ſunt admittendæ à iudice ſi intra terminum ſex dietum oppoſitæ fuerint:nam licèt repulſa ſit odioſa, & reſtringenda, vt reſoluit Marantavbi ſuprà,in loco proximè citato.n.7.tamẽ regulariter eſt permiſſa ſecundum eundem Marantam in.d. loco.n.16.ac ideo pars obijciens appellare poterit à denegatiõe admiſsionis, iuxta tex.ſic communiter intellectum in cap.ex parte.8.extrà, de teſtibus. In cauſis tamen hæreſeos, læſæ Mageſtatis humanæ, blaſphemiæ, & in cauſis
25 ſummarijs repulſæ teſtium non admittuntur, vt cum pluribus reſoluit Maranta de ordine iudiciorum.6.part.13. actu.à num.16.& Auiles in. cc. prætorum.cap.25.glo.1.num.8.Et de iſto articulo in cauſa hæreſis erit dicendum, vt reſoluit Simãcas de inſtitut. Cathol. tit.64.de teſtibus.num.8.At verò in his cauſis exceptis repulſa inimicitiæ capitalis benè admittitur, iuxta tex.in cap. per tuas.de ſimonia. & notat Bart. in.l. in quæſtionibus.ff.ad.l.Iuliã Mageſtatis.Thom.Grãmaticus conſi.15.n.12. Folerius in practica crimin. 2.p.2.partis in Rubri. concedatur repulſa. nu. 4. Circa ſupradicta aduerte, q̃ producẽs teſtẽ pro ſe non poterit illũ reprobare,

nec

nec aliquam repulſam eidem obijcere: nam per productionẽ, viſus eſt illum approbaſſe. Ideo volens poſtmodum repulſam opponere aduerſus eum, audiẽdus non erit, tanquã ſibi cõtrarius, iuxta text. & ibi Bal. in l. ſi quis teſtibus C. de teſtibus. & tex. in. c. de teſtibus. & ibi Panor. & Felin. extra, de teſtibus. & cõiter oẽs ex Marãta de ordine iudicio rum. 6. par. actu. 13. nu. 10. probat. l. 31. tit. 16. part. 3. & not. Rojas in ſingulari. 199. Quod verum eſt, & ſi teſtis ille poſtea contra eundem producentem per aliam perſonã producatur, ſecundùm Ioan. And. in additionibus ad Speculatorem. in tit. de teſte. §. ſæpè. verſic.
27 quid ſi produxit. Et per ſolã productionem teſtis videtur approbatus à producente, quanuis poſtea eo non vtatur, vt tenet Felin. in cap. præſentium. col. 3. verſi. habet locum. extra, de teſtibus. &
28 Ioan. Andr. vbi ſuprà. Quam tameu reſolutionẽ intellige veram eſſe, niſi poſt productionem oriretur noua cauſa, nã tunc reprobari poterit, iuxta text. in. d. l. ſi quis teſtibus. Rurſus intellige prædictam reſolutionem veram eſſe quò ad repulſas contra perſonas teſtium: cę
29 terùm quò ad repulſas depoſitionũ teſtium, producens benè poterit teſtes à ſe productos reprobare quò ad eorum dicta, nempè probando illos falſum dicere, ſecundùm Panormit. in dict. cap. præſentium. col. 3. &. 4. & Marantam
30 vbi ſuprà. n. 12. Tandem aduerte, teſtes quibus probantur repulſæ taſtium reprobari non poſſe, nec aduerſus eos re-
31 pulſas obijci: nam eſſet procedere in infinitũ, prout probat text. in cap. licèt. 3. extrà, de teſtibus. & ibi Panor. & Felin. Plures limitationes ponens. & idem firmat Ioan. Monach. cap. præſentium. de
32 teſt. in. 6. Aduerte denique, quòd de iure regio pars obijciens repulſas contra teſtes non eſt admittẽda ad earum probationem, niſi elapſis quindecim diebus poſt factam publicationem, etiam quando reſtitutio in integrum aduerſus omiſſam probationem per aliquã perſonam priuilegiatam petita fuerit, iuxta text. in. l. 3. titu. 8. libr. 4. Recopil. lationis.
33 Oppoſitis repulſis contra perſonas, ſeu atteſtationes teſtiũ, ſi iudici viſum fuerit eas legitimas eſſe, & admittẽdas, tũc debet partes recipere ad repulſarũ probationem, aſſignando terminũ peremptorium, qui terminus excedere non debet dimidietatem termini præfixi in negocio principali. iuxta dict. l. 3. tit. 8. lib. 4. Recopil. & ſententiam interlocutoriam proferet modo ſequentũ.

34 Sententia per quam partes recipiuntur ad repulſarum probationem.

35 EN Salamanca a. 24. dias del mes de Deziembre, de. 1581. Años, el ſeñor Alcalde mayor auiendo viſto lo pedido y allegado por parte de Pedro, ſobre las tachas que puſo contra los teſtigos en eſta cauſa preſentados por parte de Hieronymo, dixo q̃ deuia de recebir y recibio las dichas partes a prueua de las tachas, y abonos de ſus teſtigos: y para ello le daua y aſsignaua, dio y aſsigno la mitad del termino probatorio que en eſte pleyto en la cauſa principal le fue dado, que

ſon tantos dias, aſsi lo pronuncio y mando por ſu ſentencia, teſtigos fulano y fulano.

Hæc ſententia intimatur per tabellionẽ vtriq; parti, & tũc quælibet pars porrigit ſuos articulos: pars opponens repulſas producit articulos ſuper eiſdem repulſis, & ſuper fide, & bonitate ſuorum teſtium, pars verò aduerſa producit articulos ſuper integritate, & fide ſuorũ teſtium, modo & forma ſequẽti.

Interrogatorio de tachas de teſtigos. vnſa f 218

36 PReguntàs por parte de Pedro ſobre las tachas de los teſtigos preſentados por parte de Hieronymo, y ſobre el abono de ſus teſtigo. &c.

j Primeramente ſeã pregũtados lo ſteſtigos por el conoſcimiento de las partes litigantes, y ſi conoſcen a fulano y a fulano teſtigos en eſta cauſa, preſentados por parte de Hieronymo: y a fulano y afulano teſtigos preſentados en eſta cauſa por parte del dicho Pedro: y ſi tienen noticia deſta cauſa. &c.

ij Item ſi ſaben que fulano teſtigo preſentado por parte del dicho Hieronymo es enemigo capital del dicho Pedro, y lo era antes, y al tiempo que dixo ſu dicho en eſta cauſa, por auerle dado el dicho Pedro vn bofeton, y aſsi le quiere mal de muerte, y ſe preſume que diria ſu dicho en eſta cauſa apaſsionadamente contra el dicho Pedro. &c.

iij Item ſi ſabẽ que fulano teſtigo preſentado por parte del dicho Hieronymo contra el dicho Pedro, antes y al tiempo que dixo ſu dicho en eſta cauſa auia ſido perjuro, y juro falſo en tal cauſa, por lo qual tal juez le ſentencio a quintar los dientes, y a cien açotes, y es publico y notorio. &c. Et ita de ſingulis repulſis erit articulandum.

iiij Item ſi ſaben que fulano y fulano teſtigos preſentados por parte del dicho Pedro, antes y al tiempo que dixeron ſus dichos, eran hombres honrados, buenos Chriſtianos, temeroſos de Dios y de ſus cõſciencias, y hijos dalgo, y tales que de baxo de juramento no dirian ni depondrian en eſta cauſa ni en otra lo contrario de la verdad, y aſsi es publico y notorio. &c.

v Item ſi ſaben q̃ todo lo ſuſodicho es la verdad, publico y notorio, publica voz y fama, y comun opinion. &c.

Reus

REus etiã producit ſuos articulos ſuper fidelitate,& integritate ſuorũ teſtiũ, & ſup repulſis teſtiũ actoris, forma ſuprà dicta, mutatis mutãdis,& 37 teſtes qui producuntur iurant, & examinãtur prout in negotio principali dictum fuit, & fit etiam publicatio eorũ teſtiũ elapſo termino probatorio, conceſſo ad faciẽdam probationem repulſarum, prout ſuprà dictum fuit in negotio 38 principali: non tamen admittuntur repulſæ cõtra teſtes, quibus repulſæ teſtium fuerunt probatæ, vt ſuprà diximus. Et eſt aduertendum, ꝙ ſi repulſæ 39 teſtiũ fuerint plenè probatæ, iudex curare non debet de generali probatione facta ſuper bonitate teſtium partis aduerſæ, ideſt, de la prouança de abonos hecha en fauor de los teſtigos tachados, &c. nam põt ei dici de bono ope- 40 re non te dilapidamus. Licèt enim quilibet in dubio bonus præſumatur, vt in cap. fi. de præſumptionibus, tamen quãdo expreſsè ꝓbatus fuerit malus, huic probationi ſtandum erit, niſi ei in ſpetie bonitas & legalitas eius concludenter probaretur, & repulſa excluderetur coarctando negatiuam loco & tempore, iuxta glo. receptam in. cap. bonæ. 1. de electione. & tradunt Docto. in cap. 41 quoniam cõtra. de probationibus. vel niſi probaretur teſtem iam diu de crimine emendatum fuiſſe, iuxta text. gl. & Doct. in cap. teſtimonium. & in cap. nuper. de teſtibus.

Elapſo termino probatorio ſuper repulſis teſtium, ſi quæ fuerint, conceſſo: & publicatione facta, tunc iudex poterit adhibere diligentiam, quam ſupradiximus in. 8. Tempore. num. 164. nempè de interrogando partes, an aliquid amplius facere velint, ſi antea eã non exhibuerat: Quo facto, aliqua ex partibus litigantibus, vel vtraq; comparet coram iudice petendo, quòd cauſa pro concluſa habeatur ad ſententiam diffinitiuam. Quam concluſionem factam eſſe iudex interloquitur per actũ in ſcriptis, & eam facere poteſt inuita vna ex partibus, vel ambabus inuitis, ſecundum Iaſ. l. admouendi. nu. 46. ff. de iure iur. Alex. Stiaticum in pract. iudic. cap. 22. n. 27. Ideo opportunè videndũ erit de decimo Tempore.

Ex Decimo Tempore.

SVMMARIA.

1 *CAuſæ concluſio eſt renuntiatio omnium probationum, & defenſionum, per quam partes dicunt ſe nolle amplius probare.*

2 *Hodie cauſæ concluſio eſt de ſubſtantia proceſſus, et iudex eam facere poteſt vna parte, vel ambabus inuitis.*

3 *Cauſa terminis omnibus tranſactis pro concluſa habetur.*

4 *Petitio concluſionis ad diffinitiuam ſ. e none Hiſpano compoſita.*

5 *Iudex facit concluſionem cauſæ per ſententiam interlocutoriam*

6 *Vtraque pars poſt cauſæ concluſionem citari debet, vt compareat ad ſententiam diffinitiuam proferendam.*

7 *Sententia qua iudex cauſam pro concluſa pronunciat ſermone Hiſpano concepta.*

8 *Poſt cauſæ concluſionem poteſt aliquid de iure allegari.*

9 *Copia allegationis in iure pro vna parte factæ, alteri dari non debet, niſi in actis proceſſus redigatur in ſcriptis.*

10 *Poſt cauſæ concluſionem poteſt peti reſtitutio.*

11 *Poſt cauſæ concluſionem poteſt deferri iuramẽtum in defectum probationis, dummodo ante concluſionem ſit petitum, & nonnulla de iſto iuramento truduntur remiſſiuè.*

12 *Confeſſio admittitur etiam poſt cauſæ cõcluſionem.*

13 *Confeſſio non eſt propriè probatio, & quæ confeſſio admittatur traditur.*

14 *Poſt cauſæ cenclusionem admittitur probatio per euidentiam rei, & aſpectum loci.*

15 *Probatio per facti euidentiam omnem probationem excellit.*

16 *Ad rei veritatem indagandam etiam poſt cauſæ concluſionem iudex inquirere poteſt, & probationes admittere: quia iudici nunquam concluditur, & hanc interlocutoriam reuocare poteſt.*

17 *Omnis probatio ad rei defensionem in causis criminalibus etiam post causæ conclusionem admitti debet.*

18 *Partes post causæ conclusionem iudices frequenter recusant.*

19 *Recusatio iudicis ante litis contestationem fieri iure communi debet.*

20 *Regio iure quandocũque iudex recusari potest, dum modo sententia non fuerit recitata.*

21 *Iure canonico causa recusationis exprimi debet.*

22 *Regio & ciuili iure recusationis causa inseri non debet.*

23 *In recusatione auditoris regis, vel præsidis requiritur causa legitima.*

24 *Recusatio facienda est in scriptis.*

25 *Iure canonico iudex vt suspectus recusatus desinit esse in ea causa iudex.*

26 *Iure ciuili si iudex suspectus dicatur, iudicare potest cum adiuncto.*

27 *Si iudex recusatus & socius discrepent ad superiorem recurrendum est.*

28 *Socius debet assumi à iudice recusato, expensis eum recusantis.*

29 *Iudex recusatus & adiunctus iurare debent se iustitiam administraturos & seruaturos.*

30 *Recusatio generalis omnium iudicum literatorum non debet admitti.*

31 *Libellus recusationis iudicis sermone Hispano compositus.*

32 *Si pars iudicem recusans non deposuerit expensas iudex pro recusato non est habendus.*

Decimum Tempus

De conclusione in causa ad sententiam diffinitiuam.

1 Conclusio in causa est renũtiatio omnium probationũ & defensionũ per quã partes dicunt se nolle amplius quicquã probare, secũdum glo. in cap. cum dilectus. verb. Conclusum. extra, de fide instrumentorum. & glo. in Authen. de testibus. §. quia verò. verbo, Concluserint. collatione. 7. Marantam de ordine iudiciorum. 6. p. 15. actu. num. 1. & Matienzum in Dialog. relat. 3. par. cap. 53. num. 1. & Octauianum vestiũ in Romanæ Aulæ actione, lib. 4. cap. 4. de dolo & contu. nu. 7. & 25. Didacum Perez in. 6. titulo. 2. libr. 3. Ordinam. col. mihi. 116. vbi in

2 col. sequenti resoluit hanc causæ conclusionem attento iure Regio esse de substantia processus, si à parte petatur, iuxta ea quæ suprà resoluimus in octauo Tempore circa publicationẽ testiũ. Mihi aũt videtur attẽto iure Regio de substãtia processus esse, & si à parte nõ petatur, per text. in. l. 1. tit. 7. libr. 4. Recopil. ibi, Concluso el pleyto. &c. iuncta. l. 9. tit. 6. lib. 4. Recopil. vbi dicitur,

3 quod causa habeatur pro cõclusa quando à parte non petatur, & postquam hæc scripsi inueni Matienzum in dict. c. 53. Ita tenẽtem: Iudex enim ad instãtiam partium, vel vnius tantum facit conclusionem in causa interloquẽdo, & etiam eam facere potest inuita altera ex partibus, vel ambabus inuitis, secundum Iaſ. l. admenendi. num. 46. ff. de iureiur. & Panormi. in cap. pastoralis. col. 2. de causa possess. & propriet. & quæ forma hodie sit obseruanda in hac conclusione facienda, præscribitur à. l. 10. titu. 6. lib. 4. Recopil. & plura concernentia hanc conclusionem congerit Speculator in tit. de renunt. & conclu. & Maranta de ordi. iud. in. 6. parte, actu. 15. Lancelot. in Tract. de prætore lib. 1. §. 2. cap. 9. & Asinius in sua praxi. §. 23. pag. 319. Didac. Perez, & Matienzo. vbi suprà: ac ideo facta publicatione testium, transactoq; termino eius, elapsisq; alijs omnibus terminis probatorijs, aliqua pars ex litigãtibus comparet coram iudice petendo, quod causam habeat pro concluſa ad diffinitiuam, quæ petitio concipitur modo sequenti.

PETI-

PETITIO CONCLVSIONIS ad diffinitiuam.

Illuſtre Señor.

4 PEdro en la cauſa con Hieronymo, Digo que el termino probatorio de la publicaciõ de teſtigos, y los de mas terminos probatorios en eſta cauſa dados, ſon paſſados. A.v.m. ſuplico aya eſta cauſa por concluſa para diffinitiua, ſobre que pido juſticia. &c.

TVnc iudex præcipit copiam præ dictæ petitionis parti a duerſæ exhiberi, & quòd ad primam audiẽtiam
5 reſpondeat: deinde profert ſentẽtiam interlocutoriam, qua pronuntiat cauſam pro concluſa ad diffinitiuam, & in
6 eadem ſentẽtia iubet, quòd vtraq; pars citetur, vt ad primam audiẽtiam compareat ad audiendam ſententiam diffinitiuam, & deinde ad aliam quanlibet diem nõ feriatam. Quæ citatio peremptoria debet eſſe in cauſis ordinarijs, vt firmat glo. in Clem. ſæpè. verbo, Non peremptoriè: de verborum ſignificatione. & probatur in cap. conſuluit. & ibi Panorm. & Imol. vbi Felin. num. 8. ponit vndecim limitationes, & plures alias congerit. Anto. Nicenus in concord. glo. concordantia. 52. col. 2. & ad idem eſt text. in. l. 5. &. 11. titulo. 22. part. 3. Quia ſententia diffinitiua lata abſque citatione eſt nulla, vt. l. 1. §. item cum ex dicto. ff. quæ ſententiæ ſine appell. reſcind. l. fin. iuncta glo. C. de. ll. & ibi Bald. & Decius in conſilio. 603. n. 11. &. 12. volu. 2. & Ioan. Matienzo. in dialog. 3. part. c. 44. num. 4. qui optimè loquitur de hac re. Et prædicta ſententia interlocutoria concipitur forma ſequenti.

Sentencia.

7 EN Salamanca a tantos dias del mes y año, el dicho ſeñor Alcalde mayor, auiendo viſto el pedimiento de concluſion (fecho por el dicho Pedro) y que auia ſido notificado al dicho Hieronymo, y no dezia contra el coſa alguna, y que el termino de la publicacion, y los demas terminos de prueua en eſta cauſa concedidos eran paſſados, Dixo que auia y ouo el pleyto por concluſo para definitiua, y mandaua y mando citar a las partes para ver y oyr ſentencia a la primera audiencia: y para cada dia q̃ feriado no fueſſe, y les aſsigno los eſtrados de la audiencia para ello. Teſtigos fulano, y fulano.

Quæ

QVæ ſententia vtriq; partiintima
tur per tabellionẽ, & poſt
eam amplius partes non poterunt ali-
quid probare & allegare, cum per eam
cenſeatur renuntiatum omnibus pro-
7 bationibus: poterunt tamen in iure al-
legare, ſecundùm Bald. in Authen. Iu-
8 bemus. C. de iudi. Et copia huius allega
gationis exhibenda non eſt parti aduer
ſæ, cum talis allegatio fiat ad meram iu
dicis inſtructionem, ſecundùm Innoc.
in cap. per tuas. de teſtibus. & Alex. in
dict. Authen. iubemus. & Matt. de Af-
flict. in conſtitut. Neapolit. col. 12. etſi
Iaſ. in l. is, apud quem. C. de ædend. col.
2. & in l. 1. §. ædenda. ff. de ædẽdo. cõ-
trariũ teneat, Cuius opinio procedere
poterit quando is, qui ꝓducit allegatio
nem iuris facit ſcribi præſentationem,
& illam in actis regiſtrari in modum
actorum proceſſus, ita intelligit Maran
ta de ordine iudiciorum. decimo actu.
9 6. part. num. 50. Inſuper poſt cõcluſio-
nem reſtitutio in integrum per mino-
res. 25. annis, & alias ꝑſonas priuilegia-
10 otas peti poteſt, ſecundùm Panor. & re-
liquos Doct. in cap. auditis de in integr.
reſtit. quod de iure regio procedit, dũ-
modo non ſint elapſi quindecim dies
poſt publicationem teſtiũ factam, iux-
11 ta text. in l. 3. tit. 8. lib. 4. Recop. Rurſus
poſt concluſionem poteſt deferri iura
mentum in ſupplementum probatio-
nis, dummodo ante concluſionem pe-
titum ſit, ſecundum Iaſ. in repetitione.
l. admonendi. col. 154. ff. de iure iur. &
Marant. de ordi. iud. 6. par. act. 9. nu. 3.
&. 10. vbi num. 4. inquit, quod requi-
runtur ſex copulatiuè, ad hoc vt ſit lo-
cus delationi iuramenti ſuppletorij, &
de iſta delatione iuramenti, quæ in fo-
ro multum frequentatur loquitur tex.
in dict. l. admonendi. & in l. in bonæ
fidei. C. de rebus creditis. & ibi latè
& eleganter tradit Bald. & regulari-
ter hoc iuramentum in ſupplemẽtum
probationis admittitur, vt probatur in
dictis iuribus. & in l. 2. tit. 11. part. 3. &
ibi optimè Gregor. Lup. in glo. verbo,
vn teſtigo. &c. ſunt tamen plures ca-
ſus in quibus nõ eſt locus delationi hu-
ius iuramenti, quos congerunt Curtius
Senior & Iaſ. in Repet. dict. l. admonẽ-
di. Socin. in Reg. 204. Lancelotus, Cor
rad. in pract. Tract. de prætore. lib. 1. c.
19. §. 2. nu. 5. & Gregor. Lup. vbi ſuprà.
Debetq; huius iuramenti delatio à par
te peti, nec iudex ex officio poteſt de-
ferre ſecundum Barto. & communiter
omnes in. d. l. admonendi, ex Iaſ. ibi. n.
278. de iure tamen regio per dict. l. 2.
tit. 11. par. 3. etiam ex officio iudex po-
teſt deferre, vt contra Bart. pro Panor.
aduertit Grego. Lup. in. d. l. 2. glo. verb.
El judgador. &c. debetque hæc dela-
tio fieri parte citata ſecundum Bald. in
cap. 1. de controuerſ. in veſtit. col. 3. &
iudex non paſsim, nec ex abrupto, ſed
præcedẽte cauſæ cognitione debet de-
ferre, cum in pluribus caſibus nõ ſit lo-
cus delationi, vt colligitur ex gl. in. d. l.
in bonæ fidei. & formã, qua à parte de-
bet peti, & à iudice concedi, præſcribit
Bald. in l. 2. ff. de teſtibus. & in. d. l. in bo
næ fidei. & Alex. Stiaticus in pract. iud.
c. 20. à num. 3. quo in loco plura cumu
lat, quem omnino vide, quando ca-
ſus occurrerit. tractat etiam Marãta de
ord. iud. 6. part. act. 9. à nu. 1. Item pro-
batio per confeſsionem partis aduerſæ
12 poſt cõcluſionem admittitur, ſecundũ
Bal. & Paul. in Rub. C. de probationib.
13 nam cum confeſsio nõ ſit probatio, ſed
probationis releuatio, ſecundum Ioan.
And. Anto. Panor. & Imol. in Rub. ex-
tra de probat. & plures alios quos refert
Hippolyt. de Marſil. in Rubr. C. de pro
bat. n. 71. vbi à. n. 67. cũ plurib. ſequent.
diſputat iſtum articulum, an confeſsio
ſit probatio? & magis ſe inclinat proba
tionem propriè non eſſe, ac ideo poſt
renuntiationem probationum per con
cluſionem admittitur confeſsio, vt ha-
betur in cap. cum Ioãnes. de fide inſtr.

& tenet

& tenet Marsil. vbi suprà, n. 73. sed quid quid sit, in actis iudiciarijs confessio attenditur tanquàm probatio, secundum Alexand. Stiatic. in pract. iudi. c. 19. n. 4. Aduertendum tamen est, q̃ non quælibet cõfessio ad effectum probationis est attẽdenda, sed illa duntaxàt quæ habet requisita necessaria de iure, secundum Marsil. & Stiaticũ, vbi suprà, qui Marsil. requisita ibi congerit à. nu. 77. & eadem trãscribit Stiaticus vbi suprà à num. 7. & vterq; plura in dictis locis de confessione cumulat, ad quos erit recurrendum quãdo casus occurrerit.

Admittitur etiam probatio per euiden
14 tiam rei, & aspectũ loci: nam talis probatio omnem probationem excedit, & superat, secundum Bal. in l. contra negantem. in fi. C. ad. l. aquiliam, & Bald. in l. fi. quis testibus. in fin. C. de testibus.

Deniq; post prædictam conclusionem
15 ad indagandam veritatem iudex potest inquirere, & probationes admittere, secundùm Imol. & Felin. in c. cum Ioan. de fide instrumentorum. & Alex. in l. 4. §. hoc autem iudicium. col. 4. ff. de damno infect. & Speculatorem in titu. de renũtiatone, & conclusione. n. 3. quia iudici nunquàm concluditur, & semper eius officium viget post hanc conclusionem, secundùm Ange. consilio. 343. & hãc conclusionem reuocare potest, cum sit interlocutoria iuxta text. l. quòd iussit. ff. de re iud. & ibi Ripa, firmat Iaſ. l. cum procurator. §. si dominus. ff. de noui. oper. Præsertim in causis summarijs, vt not glos. in Clem. sæpè. verbo, Interrogabitur. de verborum significatione. & Panorm. in dict.
16 cap. cum Ioan. & etiam in causis criminalibus ad defensionẽ Rei omnis probatio admittitur, vt docet Bart. in l. diui fratres. ff. de pœnis. & in l. 1. §. fi. ff. de quæstionibus. & nos dicimus infrà in 5. par. huius. 1. Tomi. §. 10. c. 3. n. 3.

18 Frequenter cõtingit, quòd postquã concluſum est ad diffinitiuam, partes litigantes recusant iudices: quæ recusa-
18 tio licèt de iure communi ante litis cõtestationem proponenda esset, vt in. l. apertissimi. C. de iudicijs. & in cap. cũ speciali. extrà, de appellationibus. & gl. recepta communiter in cap. pastoralis. verbo, Protestata. extrà, de exceptionibus. & tradit Couar. in practicis quæ
19 stionibus. c. 26. nu. 2. tamen de iure regio in quacunq; parte litis post conclusum in causa, quinimo postquam sententia fuerit scripta, & à iudice subscripta, traditaq; tabellioni, vt pronuntietur, ante tamen eius pronuntiationem, §. recusatio iudicis fieri potest, & admitti debet, vt erudite resoluit Couar. vbi suprà nu. 3. Et quid in isto artic. obseruandum sit in recusatione Auditoris regis disponit. l. 2. & 4. cũ seqq. tit. 10. lib. 2. Recop. Circa quam recusationẽ infe
20 riorũ aduertẽdũ erit, q̃ licèt de iure canonico causa legitima recusationis exprimi debeat, iuxta tex. in. c. secũdo requiris. §. 1. & ibi glo. & in cap. cum speciali. & ibi glo. verbo, Coram. extra, de
21 appellationibus. tamẽ de iure ciuili, & regio non requiritur causæ expressio, vt cum communi resoluit Couar. vbi suprà in practicis quæstionibus. c. 26. n. 10. sed sufficit q̃ in libello recusationis recusans cum iuramento dicat, recusationem calumniosẽ non proponere, secundùm glo. in dict. l. apertissimi. verbo, Recusare. communiter receptam ex Couar. vbi suprà, num. 10. & de iure regio probatur in l. 1. tit. 16. lib. 4. Recopil. Quod iuramentum præstãdum erit, etsi à parte aduersa non petatur, & ita praxis obseruat, vt testatur Gregor. Lup. in l. 22. tit. 4. p. 3. in gl. 3. Auenda. in cap. prætorum. 2. par. cap. 23. nu. 13. Didac. Perez. in l. 1. titu. 5. lib. 3. Ordin. col. mihi. 972. quanuis d. lex. 22. tit. 4. part. 3. disponat hoc iuramentum præstandum esse, quãdo ab aduersario, vel à iudice petatur, & quidquid contendat Carolus Ruinus consil. 6. lib. 4. n. 5. & 6.

22 &.6.ibi de iure regio in recusatiõe Præ sidis, vel Auditoris Regis expresio causæ legitimæ requiritur. vt disponitur in l.1.&.2.cum sequentibus. lib.2. tit.10. Recopilationis.

23 Aduerte etiam, prædictam recusationem in scriptis ponendam esse, secundùm glo.in cap. quoniam contra. verbo, Recusationes. de probationibus.& resoluit Auend.vbi suprà, nu.12.& Didac.Perez.in.l.1.tit.5. lib.3. Ordinam. col.mihi.954.

24 Aduerte etiam, q̃ licèt huiusmodi recusatio de iure canonico remoueat iudicem ordinarium suspectum in to-

25 tum à cognitione causæ, tamen de iure ciuili, & regio iudex recusatus non remouetur in totũ à cognitione causæ, sed assumit secũdum Socium probum, & cãdidum virũ, iuxta text.in Authen. Si verò. C. de iudicijs. ita communiter intellectum, secundùm Couar. vbi suprà.n.1.probatur in.l.22.titu.4.part.3. & ita in causis ciuilibus nouissimè dispositum est, per tex.in.l.1.tit.16.lib.4. Recop. Et qualis debeat esse iste socius assumptus à iudice recusato optimè ex

26 plicat Auend.vbi suprà.n.14. resoluẽs, quòd si in iudicãdo discordent, adeundus erit superior: in causis verò criminalibus aliter iudex recusatus associari debet, vt suo loco dicemus. Quibus

27 omnibus adde, quòd socius assumẽdus à iudice recusato in causis ciuilibus debet assumi expensis proponentis recusationem, & iudex recusatus ad hoc poteriteum cõpellere per captionem pignorum, vt resoluũt Auend.vbi suprà, n.15.& Dida.Perez vbi suprà.col.954.

28 Et tunc iudex, & socius iurãt iustitiam

29 administrare, iuxta text.in.l.1. &.2. titu.16.lib.4.Recop. Aduertẽdũ est etiã, recusationem generalẽ iudicum, vel li

30 teratorum alicuius loci, tanquam vagam, & incertam non esse admittendã, vt notat Paulus Castr. in.l.sed etsi. §.cũ vir.& ibi Bald. ff.de condit. & demõst. De quo articulo est videndus Rebuff. in Tractatu de recusationibus, artic.9. glo.5.num.46. quia in hoc quotidie in praxi erratur. Et quid in Lusitania obseruatur circa hanc recusationẽ iudicis traditur in lib.1.Ordi. tit.22. quæ recusatio concipienda erit forma sequenti.

RECVSATIO IVDICIS.

Illustre Señor.

31 HIeronymo en la causa cõ Pedro, Digo que para la determinacion y sentencia della (hablando con el acatamiento deuido) tẽgo por sospechoso a.v.m. y a las demas justicias seglares desta ciudad, y a los letrados della, excepto a los Cathedraticos de canones, y leyes desta Vniuersidad de Salamãca, y a fulano, y a fulano, y por tales sospechosos les recuso: y pido y requiero las vezes q̃ puedo y deuo, a.v.m. y a los d̃mas recusados, que no procedan en esta causa, ni se entremetã en ella, ni la sentencien sin se acompañar conforme a la ley: Y lo contrario haziendo protesto la nullidad dello, y lo demas que protestar me conuiene: y juro a Dios y a esta Cruz † que

esta

esta recusacion no hago de malicia, y pido lo por testimonio. &c.

32 INterposita prædicta recusatione, iudex recusatus præcipit recusanti, vt deponat expensas socio assumendo, alioquin non habet se pro recusato: depositisq; expensis, assumit socium, & vterq; iurat de administranda iustitia, & de expediendo negotium diligẽter, proceduntq; ambo simul in causa, sententiamq; diffinitiuam proferunt. Et si in iudicãdo discordes fuerint, quilibet de per se proferat suam sententiam, & adeundus erit iudex superior, vt suprà resoluimus: si verò iudex recusatus nõ fuerit, post cõclusionem causæ profert suam sententiam diffinitiuam: ideo opportunè videndum erit de vndecimo Tempore.

Ex Vndecimo Tempore.

SVMMARIA.

1 *IVdex habito processu, non debet in continẽti proferre sententiam, sed tunc demum diligenter visis omnibus actis processus aliàs sentẽtia esset nulla.*
2 *Voluntas iudicis præcipitata in prolatione sententiæ, est nouerca iustitiæ.*
3 *Iudex priusquam pronuntiet cuncta & singula acta processus videat.*
4 *Iudex data paritate probationum actoris, & rei in fauorem rei pronuntiare debet.*
5 *Iudex data paritate probationum in iudicijs duplicibus quid facere debeat, traditur remissiuè.*
6 *Iudex in iustitia seruanda solum Deum præoculis habere debet.*
7 *Iudex à muneribus abstinere debet.*
8 *Munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba iustorum.*
9 *Qui excutit manus suas ab omni munere habitabit in cœlis.*
10 *Iustitia auro violatur.*
11 *Iudex debet proferre sentẽtiam claram, & certam, & per verba intelligibilia, habentia suum proprium sensum.*
12 *Iudex sententiam in scriptis proferre debet, fallit Regula ista in aliquibus casibus.*
13 *Iudex in iudicando debet seruare dispositionem legis. 13. tit. 4. par. 3. & aliarum.*
14 *Sententia debet esse conformis libello, nisi in casibus exceptis.*
15 *Materia sententiæ diffusa, & prolixa est, & de ea autor remittit ad eam tractantes.*
16 *Iudex intra viginti dies à die causæ cõclusionis connumerandos sententiam proferre tenetur.*
17 *Iudex, qui intra viginti dies non pronũtiat, pœnam duplicatam expensarum & quinquaginta milliũ marauedis sustinere debet.*
18 *Iudex qui intra viginti dies non pronuntiat, non sustinet pœnam, nisi à parte fuerit requisitus.*
19 *Requisitio iudici facienda, vt sententiam pronũtiet, sermone Hispano, composita.*
20 *Iudex visis & attentis vniuersis, & singulis actis processus, & consideratis his, quæ autor aduertit profert sententiam.*
21 *Sententia diffinitiua in fauorem actoris, sermone Hispano composita.*
22 *Sententia diffinitiua in fauorem rei, sermone Hispano, composita.*
23 *Sententia absolutoria ab instantia iudicij, sermone Hispano composita.*
24 *Taxatio expensarum iudici reseruari debet.*
25 *Sententia diffinitiua partibus intimanda est.*
26 *Si sententia transeat in rem iudicatam executioni mandari debet.*

Vndecimum Tempus de sententia diffinitiua.

POstquã concluſum fuerit in causa ad diffinitiuam & processus bene cõpositus, & ordinatus per tabellionẽ fuerit delatus à iudicem, tunc iudex accedere debet ad prolationem
1 sententiæ diffinitiuæ, non tamen debet festinare, nec habito processu in continenti sentẽtiam proferre, alioquin præsumeretur malè instructus de meritis causæ, & sententia esset nulla vt docet Domin.

Domin.in.c.ponderet.50. distinct. sequitur Barbac.in cap.super quæstionũ. §.intẽtionis col.4.de officio deleg.Bar. in.l.prolatam.nu. 10. C. de sentent. & interloc.Hippoly.in pract.crimi.§.nũc videndum. num. 33. Matienzo in dialogo.3.par.cap.39.nu.9. vbi plura cumulant contra iudicem festinãtem ad
2 prolationem sententiæ. Cum volũtas iudicis præcipitata sit nouerca iustitiæ, vt ex Clem. pastoralis. §. verum. de re
3 iudi. colligit ibi Cardinal. Vnde iudex priusquam sententiam proferat cuncta & singula acta processus diligenter, & maturè videat, & inuestiget, vt inquit text.in.c.iudicantem.30.q.5. &.c. graue.35.quæst.9. & circa hanc visionem processus obseruabit iudex ordinem quem de videndo processu scripsimus post vltimum Tomum huius operis, vbi plura vltra tradita à Specul.titu. de renũtiat. & conclu.§.finitis.tradidimus:& si viso processu ꝓbationes actoris,& rei conuenti pares,& æquales inuenerit numero, & dignitate testium,
4 in rei fauorem erit pronuntiandum, vt in. c.interdilectos de fide instrum.c.ex literis de probat.nam cũ sunt iura partium obscura reo fauendũ est, vt in Regul. cum sunt iura, de regul.iur. in. 6. l. 40.in fin.titu.16.par.3.& communiter omnes ex Iaſ.in. l. non est nouum.n.1. C.de æd̃end.& Menoch.in lib.2.de ar-
5 bit.Cẽturia.1.casu.98. sed si ista æqualitas probationum contingeret in iudicijs duplicibus, vt putà familiæ herciscundæ, communi diuidundo, & finiũ regundorum, & in interdictis duplicibus, nempè, vtrobique, vti possidetis, in quibus quilibet litigãtium est actor, & reus iuxta.l.in tribus.ff. de iudic.tex. in.§.tertia diuisio.insti. de interdict.tũc iudex recurrat ad Boeriũ in decis. 239. à num.1. & ad Tiraq.de iure primoge. quæst.17.opin.1.num.86.&.87.& ad Peraltam in. l. si quis seruum. §. si inter duos.nu. 12.&.13. ff. delegat.2.plura in isto articulo remedia congerentes: quorum illud tutius mihi videtur, ꝙ iudex compellat partes ad concordiã secundum Bal.in cap.cum ecclesia Vulterana.nu.5. de elect. sequitur Felin.in in Rubr.de treug.& pace.nu.5. & si nõ potuerit eligat aliud, quòd forte cõtrouersia dirimatur, & hoc videtur sequi Boerius, Tiraquel.& Peralt. vbi suprà & cum fuerit satis instructus demeritis causæ,& perceperit pro qua parte ex li
6 tigantibus iustitia est, tũc debet esse cõstans in administratione iustitiæ, solum Deum præ oculis habens, vt in cap. 1. de re iudic.lib.6. & ad auxiliũ diuinum recurrat, & inuocet Spiritũ sanctum, qui illuminet intellectum, & purget se à peccatis, & purificet conscientiam, quia propter peccata multoties nescimus soluere dubia causarum, ita post Bald.docet Matth. de Afflict. in decis. Neapol.decis. vltim. & Sylua Nuptialis in.lib.6.num.5.quo in loco, ipse Niuizanis plura elegãter, & latè scribit ad iudicum instructionem pro exercẽdo
7 officiũ iudicandi. Debetq; iudex à mu-
8 neribus abstinere: nam munera excœcant oculos sapientum,& mutant verba iustorũ, vt habetur Deuteronomij. ca.15. pro quo facit text.in cap.quis rectè.2. quæst.3. vbi dicitur, quòd acceptio munerum præuaricatio veritatis
9 est, & qui excutit manus suas ab omni munere habitabit in cælis. & facit text.
10 in cap.pauper.2.q.3. vbi dicitur, ꝙ iustitia auro violatur. Sꝙq; ante oculos habeat doctrinam tex.in dict. cap.1.de sententia & re iud.lib.6.vbi pontifex al loquens iudicem dicit, caueant iudices & prudenter attendant, vt in causarum processibus nil vendicet odium, vel fauor vsurpet, timor exulet: præmium, aut expectatio præmij iustitiam non euertat, sed staterã gestet in manibus, lances appẽdant æquo libramine, vt in omnibus, quæ in causis agẽda fuerint, præsertim in concipiendis, & ferendis sententijs

sentẽtijs præoculis solũ Deum habeãt, ad quod facit text.in cap.4. & in.c.qui-
11 cunq;.2.q.3. Obseruareq; debet iudex dispositum à.l.13.tit.4.par.3. & in.l.10. tit.17.lib.4. Recop. & quæ notat Hippolytus in practica criminali in. §. fi.& alia multa quæ congerit Ioannes Matienzo in dialogo relatoris.3.par.c.36. cum pluribus sequentibus. Teneturq;
12 iudex sententiam proferre clarã,& certam,& per verba propria, & intelligibilia habentia suum proprium sensum
13 vt in.§.curare.Instit.de act. & debet eã in scriptis proferre.vt notat glo.pen.d. §.curare & ibi ponit quatuor casus in quibus sententia non fertur in scriptis, & ibi Ias. nu.60. remittit ad glo.in.cap. fin.de sententia & re iud.in.6. & in cap. Albericus de testibus.& ad Panorm.in
14 cap.1.de libel.obla.teneturq; illam proferre conformem libello, vt in cap.licèt.de simonia.& in.l.finali. C.de fidei cõmissarijs libertatibus,vbi inquit Bal. q̃ fatuus est iudex,qui super alijs quàm super petitis pronuntiat, sunt tamẽ plures casus in quibus fallit prædicta Regula quos congerit Niconicius in Repet.cap.quoniam contra falsam depro
15 bat.& Socinus in Regula.357.Et tamẽ q̃a materia sententiæ nimis prolixa est, & integrum Codicem requirit, habetque titulos & tractatus peculiares, vt in.ff.de re iud.& in.C.de.sent. & in volumine Decretalium, & in Libr. 6. & in Clementinis, & in.tit. 22. part. 3. & in tit.17. lib.4. Recopilationis. & apud Lusitanos in.lib.3.Ord.& apud Maran tã de ordine iudiciorum.in. 3.par.sextæ partis. actu.1.per totum. & Rebuf. in repetitione.l.quod iussit.ff.de re iudica.& Greg.Lup.in.l.1.tit.22.par.3.qui bus in locis latissimo sermone agitur quid sit sententia, quibus verbis, in cuius personam proferenda sit, quid continere debeat,& in quo differat ab interlocutoria,ideo ex consulto sola remissione cõtentus omnia supradicta omit
16 to,aduertens, sententiam diffinitiuam de iure regio à iudice proferendam esse intra. 20.dies à die conclusionis in
17 causa,alioquin iudex soluere debet expensas duplicatas in retardatione litis factas, & insuper incurrit iudex pœnã quinquaginta millium marapetinorũ fisco applicandam, vt probat tex.in.l.1.
18 tit. 17. lib. 4. Recopilationis quam tamen pœnam iudex incurrit si à parte fuerit requisitus ad sententiam proferẽdã,prout intelligit Dida. Perez in.l.1. tit.15.lib.3. Ordinam.col.mihi. 1262. in gol.1. ideoq; pro instructione iuuenum formanda erit requisitio modo sequenti.

Requerimiento para que el juez sentencie.

19 EScriuano q̃ presente estays, dad me por fe y testimonio en manera q̃ haga fe en juyzio y fuera del (a mi Pedro) en como digo al Illustre señor Licẽciado fulano Alcalde mayor desta ciudad,que bien sabe su merced,è deue saber, que el pleyto que ante su mẽd.ha pendido y pende entre mi y Hieronymo, ha muchos dias que esta concluso para diffinitiua, y su mẽd. no lo ha sentenciado. Porende que con el deuido

acatamiento pido y requiero a ſu mᵈ. las vezes q̃ puedo y deuo, ſentencie y determine el dicho pleyto, guardando me mi juſticia: è ſi aſsi lo hiziere hara lo que deue y es obligado, en otra manera lo contrario haziendo proteſto cõtra ſu merced todos los daños, è intereſſes, coſtas, è menoſcabos que por no lo ſentenciar ſe me ſiguieren è recreſcieren, è todo lo demas que conforme a derecho y leyes deſtos Reynos proteſtar me conuiene, y pido lo por teſtimonio para enguarda de mi derecho. &c.

20 IVdex tunc viſſo proceſſu, & attentis, & conſideratis omnibus ſupradictis in principio huius Temporis, profert ſententiã diffinitiuã modo ſequẽti.

Sententia diffinitiua in fauorem Actoris.

21 ¶ Viſto eſte proceſſo que ante mi pende, entre partes de la vna actor demandante Pedro, y de la otra reo defendiente Hieronymo y ſus procuradores en ſus nombres. &c.

FAllo attentos los autos y meritos deſte proceſſo, que el dicho Pedro prouo bien y cumplidamente ſu intencion y demanda, Doyla, y pronunciolapor bien prouada, è que el dicho Hieronymo no prouo ſus excepciones y defenſiones comodeuia doy las è pronuncio las por noprouadas. En conſequencia de lo qual deuo condemnar è condemno al dicho Hieronymo o q̃ dentro de nueue dias primeros ſiguientes deſpues de la notificacion deſta mi ſentencia, de é pague realmente y con effecto cient ducados al dicho Pedro, y mas le condemno en las coſtas deſte proceſſo juſtamente hechas, cuya taſacion en my reſeruo. Aſsi lo pronuncio è mando en eſtos eſcriptos è por ellos, juzgando diffinitiuamente. &c.

El Licenciado Fulano.

Sententia Abſolutoria in fauorem Rei.

22 ¶ Viſto eſte proceſſo. &c.

FAllo attentos los autos y meritos del, que el dicho Pedro no prouo ſu intencion y demanda, y pronuncio la por

por no prouada, y q̃ el dicho Hieronymo prouo biẽ y cũplida mẽte como deuia ſus excepciones: doylas y pronũciolas por biẽ prouadas. Porẽde digo q̃ deuo abſoluer y abſueluo al dicho Hieronymo, de la action y demãda cõtra el pueſta por el dicho Pedro, y le doy por libre y quito della, y pongo perpetuo ſilencio al dicho Pedro, para que ſobre ella agora ni en tiempo alguno le pida coſa alguna. Aſi lo pronũcio y mando por eſta mi ſentencia difinitiua, juzgando, ſin coſtas, ſino que cada parte pague las que tuuiere hechas. &c.

Sententia Abſolutoria ab inſtantia judicij.

23 ¶ Viſto eſte proceſſo. &c.

FAllo attentos los autos y meritos del, que el dicho Pedro no prouo ſu intencion y demanda, doyla y pronunciola por no prouada, y que el dicho Hieronymo no prouo ſus excepciones y defenſiones, doylas y pronuncio las por no prouadas. En cuya conſequencia digo, que deuo abſoluer y abſueluo al dicho Hieronymo de la inſtãcia deſte juyzio, reſeruando como reſeruo el derecho à ſaluo al dicho Pedro, para que pueda pedir y demandar al dicho Hieronymo alli y donde mas viere que le conuiene, y aſsi lo pronuncio y mando por eſta mi ſentencia diffinitiua, ſin coſtas. &c.

24 IN prædictis ſentẽtijs diffinitiuis quãdo fit condemnatio expenſarum, earum taxatio reſeruatur iudici proferenti ſententiam, de quibus expenſis diximus ſuprà in quarto Tempore circa expoſitionem clauſularũ libelli actoris. Et de prædicta taxatione expenſarum erit cõſulendus Boerius deciſione. 85. num. 6. & Bald. in cap. cùm veniſſent. num. 6. de eo qui mittitur in poſſeſſionem & Didac. Perez in Rubr. titu. 18. lib. 3. Ordinam. & eſt aduertendum q̃ nedum condemnatio expenſarum ſit propter calumniam litigantis, verum etiam propter temeritatem, à qua condemnatione non excuſabitur ex iuramento calumniæ, quod litigans præſtat ſecundum Bartol. in l. eum quem temerè. ff. de iudic. & Soci. in pract. ca. 27. num. 3. & licèt expenſarum condemnatio fieri poſsit, tàm de expenſis in lite factis, quàm de expenſis perſonalibus, vt docet Bart. in l. procurator. n. 2. ff. rem ratam haberi. tamen in dubio cẽſetur facta de expenſis litis ſecundum Gregorium Lupum. in l. 8. tit. 22. p. 3. in glo. 1. quæ expenſæ probari debent per allegantem ſe illas feciſſe, quæ quãdoq; pbatio fit per ſacramentũ petẽtis eas, & taxãtur arbitrio iudicis ſecundũ

Bald. & Salicet. in. l. reſtituenda. C. de petit. hæred. & Rebuff. in Tract. de expenſ. aritcul. 5. num. 10. & Alexand. Stiatic. in pract. iudic. cap. 21. num. 49. & erit videndum quod nouiſsimè diſpoſitum eſt in tit. 22. lib. 4. Recopilationis. & in Ordi. Luſitanorum. libr. 3. titu. 51.

25 Sententia diffinitiua lata, de mandato iudicis, vtriq; parti intimatur: & ſi ab ea nõ fuerit appellatio interpoſita, vel ſi interpſita fuerit, & non proſecuta intra terminum à iure præfixum, de quo dicendum erit infrà in. 6. Parte. huius Primi Tomi. ita quòd in authoritatem rei iudicatæ trãſacta fuerit, executioni mandanda erit. ideoq; opportunè dicendum erit de vltimo Tempore.

Ex Duodecimo Tempore.

SVMMARIA.

1 *Mandari debet executioni ſententia in rem iudicatam tranſacta.*
2 *Virtute ſentẽtiæ debet à parte exẽcutio peti, & ſibi conceditur.*
3 *Sententia habet executionem paratam dum tamen à parte petatur executio.*
4 *Quam diligentiam debeat pars adhibere, vt ſententia exequi poßit traditur.*
5 *Agi poteſt de ſententiæ nullitate.*
6 *Iudex poteſt ſuam ſententiam nullam retractare.*
7 *De nullitate ſententiæ perpetuò agi poterat.*
8 *Regio iure aduerſus nullitatem ſententiæ intra ſexaginta dies tantum opponi debet.*
9 *Interim dum agitur de nullitate ſententiæ non currit tempus appellationis.*
10 *Nullitas quando dicatur tractari principaliter, & quando incidenter, traditur remißiuè.*
11 *Petitio nullitatis ſententiæ, ſermone Hiſpano compoſita.*
12 *Copia petitionis nullitatis ſententiæ parti aduerſa datur.*
13 *Sententia nullitatis ſermone Hiſpano compoſita.*
14 *Sententia qua declaratur non eſſe nullam ſententiam in negotio principali latam.*

Duodecimum Tem

pus executionis ſententiæ.

1 Ententia diffinitiua trãſacta in autorita tẽ rei iudicatæ executiõi mãdatur, iuxta tex. in. l. poſt rem iudicatã. vbi Doct. notant, præſertim Roder. Soarez. not. primo. ff. de re iud. & Aſinius in praxi. §. 31. c. 2. per totũ. & in. l. 1. & 2. cum alijs. tit. 21. lib. 4. Recopil. & in Ordin. Luſitanorum. lib. 3. titu. 71. Et praxis quæ obſeruatur eſt, q̃ poſtquam ſentẽtia tranſacta eſt in rem iudicatam, vel appellatio deſerta eſt, pars, in cuius fauorem lata eſt, comparet coram iudice petendo, vt ſibi detur prædicta ſententia in forma publica ſignata, vt virtute eius executio fiat in perſona & bonis rei cõdemnati. Nam licèt prædicta ſentẽtia habeat executionem paratam, requiritur tamen quòd à parte executio petatur, vt cum pluribus reſoluit Aſinius vbi ſuprà, num. 3. Et tunc iudex præcipit, vt parti aduerſæ intimetur prædicta petitio, & quòd intra tres dies oſtendat diligentias factas, & tranſacto illo primo termino, incuſatur ſibi contumacia, & datur alius ſecundus terminus trium dierum, & accuſatur contumacia: & denique datur tertius terminus trium dierum, & incuſatur etiam contumacia: & ſi in tertio termino non oſtendat diligentias factas in proſecutione appellationis, iudex præcipit tabellioni, vt det ſententiam ſignatam in publica forma, & tunc virtute eius petit executionem, & in hac executione proceditur, eodẽ modo, & forma qua in executione inſtrumenti pulici, de quo erit infrà decẽdũ in quarta parte huius

primi

primi Tomi. Et plura circa hanc executionem sententiæ ernnt videnda per Marantam de ordine iudiciorum. 6.p. 3. partis, actu. 3. de executione sententiæ. & per Asinium in praxi. §. 31. capit. 2.

De Nullitate sententiæ.

5 COntingit aliquãdo q̃ postquam sententia diffinitiua lata est, aduersus eam agitur per viam nullitatis,
6 etsi appareat nullam esse, iudex qui eã protulit retractare poterit, iuxta text. in cap. fraternitatis. de frigidis & maleficiatis. & in. c. 2. de purgatione canonica. & in. l. fin. C. de sententijs, quæ sine certa quantitate. & in. l. 1. C. de sententijs & interlocutionibus omnium iudicum. quam notant Bart. & Paul. de Castro, ibi, & Lanfrãcus de Oriano. c. qm̃ contra. verbo, Interlocutoriæ. nu. 54. de probationibus. & est text. in. l. 2. tit.
7 26. part. 3. Et licèt de iure cõmuni nullitas aduersus sententiam perpetuò opponi poterat, vt in. l. 1. C. quãdo prouocate nõ est necesse. & in. l. 4. tit. 26. p. 3.
8 tamen de iure regio nouissimo prædicta nullitas intra sexaginta dies connumerandos à die intimationis sententiæ opponenda erit, iuxta tex. in. l. 2. tit. 17. lib. 4. Recopil. & tradit Auendanius in declaratione. l. 4. &. 5. titu. de las excepciones. lib. 3. Ordinamenti. num. 58. & Didacus Perez in. l. 2. tit. 5. lib. 3. Ordinamẽti. in glo. 1. in principio. siue de de nullitate agatur per viam actionis, siue per viam exceptionis, vt resoluit Couar. in pract. quęstionibus. c. 25. n. 4.
9 Et aduerte, q̃ interim quod agitur de hac nullitate ex probabili ratione, tempus ad appellãdũ concessum non currit secundùm Bal. in. l. contra maiores. C. de inofficioso testamento. Ange. in l. Paulus. §. hæres. col. 1. in fine. ff. de vsuris. Hippolytũ in singulari. 152. & Di-
10 dac. Perez vbi supra. Et quãdo nullitas dicatur tractari principaliter, & quãdo incidenter, & quãdo impedire debeat executionẽ sententiæ, eleganter tradit Couar, in practicis quæstionibus. c. 24. n. 7. &. 8. & in cap. 25. Et quia ista materia nullitatis est valde prolixa, & diffusa, requiritq̃; integrum tractatum, ideò eam missam ex consulto facio, cum de ea videndus sit Sebastianus Bantius in illo integro Tractatu de nullitate sententiæ. tradunt etiam Præpositus, & Franc. in cap. dilecto de appellationibus. Didac. Perez vbi suprà, & habetur in tit. 26. p. 3. & in. l. 12. &. 18. &. 25. tit. 2. part. 3. & aliqua per Mõterrosum in sua practica, in secũdo Tractatu. fol. 13. in fin. Et pro iuuenum instructione forma petitionis nullitatis & sentẽtiæ erit concipienda modo sequenti.

PETITIO NVLLITATIS.

Illustre Señor.

11 HIeronymo en la causa con Pedro, Digo que. v. m. dio y pronuncio cierta sentencia diffinitiua contra mi y en fauor del dicho aduerso, y hablando cõ el deuido acatamien-

to la dicha sentencia fue ninguna, porque hallara .v.m. que esta causa se ha litigado por persona del dicho Pedro, el qual es menor de.25.años, y tal por su aspecto paresce, y assi conforme a derecho no es persona ligitima para poder estar en juyzio sin su curador, de mas que enel dicho pleyto no se hizo publicacion de testigos, aunque por mi fue pedida: ni se hizo conclusion para sentẽcia, como del processo consta: por que pido a. v. m. declare la dicha sentencia por ninguna, y a mi me absuelua y de por libre de la instancia y juyzio. Sobre que pido justicia, y el officio de. v. m. imploro, y las costas protesto: y juro en forma de derecho que esto no pido de malicia, &c.

12 EL juez manda dar copia desta peticion a la parte contraria, y la parte contraria responde negãdo auer auido nullidad. Y si la nullidad allegada se ha de prouar por testigos, de manera que no conste de los autos del processo, el juez lo recibe a prueua con vn breue termino: y presentan sus interrogatorios, y por ellos se examinan los testigos y se haze publicacion y cõclusion, y el juez pronuncia sentencia en la forma siguiente.

Sententia Nullitatis.

¶Visto este processo, &c.

13 FAllo q̃ la nullidad pedida y allegada por parte del dicho Hieronymo vuo y ha lugar, como cõsta por los autos del processo: porende digo que deuo de dar y doy por ninguna la sentencia diffinitiua por mi dada eneste processo, y la deuo anullar y reuocar en todo y por todo como enella se cõtiene, y haziendo justicia absueluo y doy por libre al dicho Hieronymo de la instancia deste juyzio, condemno en costas al dicho Pedro, cuya tassacion en mi reseruo: Assi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia, &c.

Sententia in qua declaratur locum non esse nullitati.

¶Visto este processo, &c.

14 FAllo attẽtos los autos y meritos deste ꝓcesso, q̃ dela nullidad pedida y alegada por parte del dicho Hieronymo

no ay

no ay lugar de derecho, por lo que deſte proceſſo reſulta, y porque él dicho Hieronymo no prouo lo que en eſte caſo prouar le conuenia, en cuya conſequencia deuo mandar, y mando que la dicha mi ſentẽcia ſe cumpla y guarde, y execute como en ella ſe contiene, y por cauſas que a ello me mueuen no hago condemnacion de coſtas: Aſsi lo pronuncio y mando por eſta mi ſentencia, juzgando. &c.

SI verò à prædicta ſententia diffinitiua appellatum fuerit, & à ſententia in qua denegata fuit nullitas, & appellatio fuerit proſequuta, tunc pro cognitione praxis, quæ obſeruatur in inſtantia appellationis, recurrẽdum erit ad Sextam Partem huius primi Tomi, vbi agimus de ſecunda Inſtantia: cæterùm ſi appellatum non fuerit, vel iam quod fuit, remanſit deſerta appellatio, ita quòd ſententia debeat exequutioni mandari, tunc pro cognitione praxis, quæ obſeruatur circa prædictam executionem, recurrendum erit ad quartam Partem huius Primi Tomi, vbi latè agimus de via executiua.

Finis primæ Partis.

SECVNDA PARS

HVIVS PRIMI TOMI, DE ORDINE & forma procedendi contra Reum contumacem in cauſis ciuilibus.

SVMMARIA SECVNDAE PARTIS PRIMI TOMI.

ACtori contra reum contumacem quàmplura remedia â iure præſtantur.

2 *Si actori per vnum remedium quod elegit, non fuerit ſatis proſpectum, aliud eligere poterit.*

3 *Si actor elegerit capturam perſonæ, poteſt incuſata rei contumacia, mandatum petere, vt reus capiatur, vel eius bona vendantur.*

4 *Actor ſi eligat vt procedatur ad ſententiam, procedendum erit.*

5 *Communi iure, & eccleſiaſtico proceditur ad ſententiam (ſi actor velit) ita demum ſi contumax fuerit reus poſt litem conteſtatam.*

6 *In foro ſeculari, & regio iure proceditur ad ſententiam (ſi actor petierit) etiam ſi reus ante litis conteſtationem contumax fuerit.*

7 *Differentiam inter forum eccleſiaſticum & ſeculare m primi & ſecundi decreti ponit autor.*

8 *In foro eccleſiaſtico peremptoria citatio eſt neceſſaria, vt procedatur admiſſionem in poſſeſſionem.*

9 *In foro ſeculari, vt procedatur admiſſionem, vnica tantum citatio requiritur.*

10 *In perſona rei debet fieri iſta citatio in foro ſeculari, vt procedatur admiſſionem.*

11 *Iudices, qui Del crimen appellãtur, cum cognoſcunt de cauſis ciuilibus, vt procedant admiſſionem, ſufficit quòd faciant citari reum ad domum ipſius.*

12 *In foro eccleſiaſtico ſufficit quòd reus compareat intra annum & reſarciat expenſas vt audiatur.*

13 *Regio iure tenetur reus contumax intra vnum menſem comparere, & expenſas reſarcire, vt audiatur, quando actione perſonali fuit actum.*

14 *Quando actor fuerit miſſus in poſſeſſionem ex actione reali, reus comparere debet intra duos menſes.*

15 *In foro eccleſiaſtico, vt actor efficiatur verus poſſeſſor in actione perſonali, miſſus eſſe debet ex primo & ſecundo decreto.*

16 *Miſſio in poſſeſſionem ex ſecundo decreto non eſt neceſſaria de iure regio, quia elapſo vno menſe in actione perſonali, & duobus in reali, miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto efficitur verus poſſeſſor à lege.*

17 *Reus debet citari iterum ad interponendum ſecundum decretum, ſicut fuit citatus ad primum decretum attento iure canonico, ſecus verò de iure regio.*

18 *Debiti cognitio, quæ præcedere debet interpoſitionẽ ſecundi decreti de iure canonico, non eſt neceſſaria de iure regio.*

19 *In foro eccleſiaſtico actor miſſus in poſſeſſionem rei petitæ ex actione reali expellit reum contumacẽ a detentione rei, vt actor ea poſſit potiri, ſecus verò ſi miſſus ſit ex actione perſonali: licèt contrariũ ſeruetur de iure regio.*

20 *Actor mitti debet in poſſeſſionem rei petitæ per alguacelum & miniſtrum iudicis attento iure regio,*

21 *Miſſio ex primo decreto de iure communi non poteſt fieri contra minorem: ſecus verò de iure regio.*

22 *Stylus qui ſeruatur in via procedendi in primo & ſecundo decreto in foro ſeculari.*

23 *Actor in tribus audientijs ſucceſſiuè debet incuſare contumaciam rei non comparentis, vt perueniatur ad interpoſitionem primi decreti.*

24 *Actor,*

24 *Actor, accusatis tribus contumacijs rei non comparentis, tenetur libellum suæ actionis offerre, si ante Rei citationẽ eum non obtulit, & petere in eo missionem in possessionem ex primo decreto, & iurare quod petit sibi debitum esse.*

25 *Actor offerens libellum suæ actionis ante citationem Rei, poterit postea petere per viã actus, incusatis prius tribus contumacijs Rei non comparẽtis, se mitti in possessionẽ rei petitæ ex primo decreto.*

26 *Sententia qua iudex pronuntiat actorem mittendum esse in possessionem ex primo decreto, quid continere debeat.*

27 *Missio ex primo decreto prius fieri debet in rebus mobilibus, & eis deficientibus in immobilibus, quando agitur actione personali.*

28 *Actor antequam mittatur in possessionem ex primo decreto debet cautionem præstare de re restituenda cum fructibus si reus intra terminum legis comparuerit.*

29 *Missio ex secundo decreto non est necessaria de iure regio, quando reus non comparuerit intra terminum legis, cum ab ipsa lege fiat.*

30 *Reo in cuius bona actor fuit missus ex primo decreto, non tenetur ipse actor respondere super possessione, si terminus legis fuerit transactus.*

31 *Reus est citandus, quando bona, in quorum possessionem actor est missus, venduntur ex iudicis decreto.*

Secunda Pars Primi Tomi.

DIXIMVS suprà in Prima Parte huius primi Tomi, in fine. 3. Temporis, & si Reus citatus cõparere noluerit, vel sine licentia iudicis à iudicio cõtumaciter recesserit, actorẽ posse eligere vnum ex remedijs à nobis in præsenti congestis: sunt enim plura remedia à iure prodita actori aduersus Reum cõtumacem, quibus ius suũ consequi valeat, quorũ latissimo sermone meminimus in. 2. p. Secundi Tomi
1 statim post principiũ. Quo in loco assignauimus rationem, quare cõtra Reũ inuitum proceditur, & quibus remedijs, quæ præsenti tractatui etiã conducunt: & ibi diximus quæ remedia magis in tribunalibus ecclesiasticis frequẽtãtur. In foro tamen seculari communius practicatur remediũ capturæ personæ Rei, vel remedium procedẽdi in
2 causa vsque ad sentẽtiam diffinitiuam, vel remedium missionis in possessionem ex. 1. & 2. decreto, quod Hispano sermone, Via de assentamiẽto, dicitur, & in electione actoris est vti quo maluerit, vt probatur in. l. 2. tit. 11. libr. 4. Recopil. & vno electo si per illud non fuerit satis sibi consultum, ad aliud redire poterit, argum. tex. in. l. 1. §. quid ergo. ff. de ventre inspiciendo. & tradit Barto. in. l. consentaneum. num. 17. C. quomodo & quando iudex. & Panor. in. c. prout. de dolo & contumacia. nu. 20. etiam si procedatur aduersus minorem contumacem, vt in. l. 3. tit. 11. lib. 4. Recop. & de supradictis tribus remedijs fit mentio in. l. consentaneum. C. quomodo & quando iudex. & ibi notant Bart. Bald. & Salicetus, & Boerius in repetitione illius. l. volum. 8. diuersorum Doct. & Panor. in dict. c. prout.
3 num. 18. Et si actor elegerit primum remedium capturæ personæ, pignorum, vel mulctæ, incusata cõtumacia Rei in tribus audientijs, datur alguacelo mandatum, vt reum personaliter capiat, & in carcerem mittat donec Reus iudicio sistat: vel ad hoc vt pignora eidem capiat, & distrahantur in publica subhastatiõe, & ex pretio creditoribus satis fiat.
4 Sed si actor elegerit secundum remediũ de procedendo in causa vsq; ad sententiam diffinitiuam, tũc in eo erit procedendum, vt diximus in dict. 2. part. Secũdi Tomi paulò post principiũ, ibi, tũc poterit actor eligere. Qua in re aduertendum est, & licèt de iure cõi, &
5 in foro ecclesiastico non detur actori, nisi quando Reus fuit cõtumax post litem contestatam, tamen de iure regio
6 & in isto foro seculari datur etiã actori

quando reus fuit contumax ante litem conteſtatam, iuxta text.in.l.1.titu.11. lib.4.Recop.& idem de ſtylo obſeruatur in Gallia, ſecundum Boerium in.d. l.cõſentaneum.n.33.Cęterùm ſi actor elegerit tertium remedium miſsionis in poſſeſsionem, ex.1.&.2.decreto, id eſt, via De aſſentamiento, tunc circa illud erunt animaduertenda omnia illa, quæ reſoluimus in.d.2.p. Secundi Tomi, quæ etiam ad iſtum tractatum con
7 ferunt:& ſolummodò in præſenti erũt conſtituendæ differentiæ inter forum eccleſiaſticum & iſtum ſecularem circa prædictum remedium. Et in primis
8 quatenus ibi reſoluimus neceſſariã eſſe peremptoriam citationem ad miſsionem in poſſeſsionem ex.1.decreto,
9 in iſto tamẽ foro ſeculari de iure regio neceſſaria nõ eſt peremptoria citatio, ſed ſufficit citatio vnica, qua Reus citatus fuit in cauſa principali, ad hoc vt libello actoris reſpõderet, vt probat tex. in.l.1.tit.11.lib.4.Recop.per quẽ ſublata ſunt verba illa quæ olim apponebantur in.l.1.tit.9.lib.3.Ordin.ibi, Por tres emplazamientos, &c. Et iuxta.d.l.Recopil.intelligenda eſt.l.108.tit.18.p.3. Secunda differentia eſt, quòd quanuis de iure communi & in foro eccleſiaſtico illa peremptoria citatio fieri debeat in perſona Rei, ſi inueniri poſsit, aliàs
10 ſufficiat ad domum Rei fieri: tamen in iſto foro ſeculari ad interponẽdum primum decretum requiritur ꝙ illa vnica citatio (quæ in cauſa principali fieri debet) in perſona ipſius Rei fiat, per tex.in dict.l.1.tit.11.lib.4.Recop. Quidquid cõtradicat Auẽdanius in Tract.1.&.2.
11 decreti.3.par.n.21.verſic.& non putet quis, cuius tamen opinio ſaluari poteſt & procedit in iudicibus criminũ exiſtẽtibus in cancellarijs Regijs Bariſoleti, & Granatæ, quos vulgo (Alcaldes del crimen) dicimus, hij enim in cauſis ciuilibus de quibus cognoſcere poſſunt admiſsionem faciendam ex.1.&.2.decreto non requirunt ꝙ reus ſit citatus in perſona, ſed tãtum ad domum, quã praxim prædictos iudices ſeruare teſtatur Monterroſus in ſua practica, Tract.2.fol.29.pag.1. iudices tamen tribunalium inferiorum obſeruare debebũt ri
12 gorem.d.l.1. Tertia differentia eſt, ꝙ licèt in foro eccleſiaſtico ſufficiat ꝙ reus intra vnum annum cõpareat, præſtando expenſas & cautionẽ de ſtando & parendo, adhoc vt recuperet poſſeſſionem bonorũ, in quam fuerat miſſus
13 actor: tamẽ in foro ſeculari de iure Regio reus tenetur comparere intra vnũ menſem cũ expenſis & cautione, quando actor fuerit miſſus in poſſeſsionem
14 ex actione perſonali: quando verò fuerit miſſus ex actione reali, reus comparere debet intra duos mẽſes, vt probat tex.in dict.l.1.tit.11.lib.4.Recopil.per quam legem corrigitur.text. in.l.6.tit. 9.part.3.vbi dabãtur Reo quatuor mẽ
15 ſes ad comparendum. Quarta differentia eſt, quòd etſi de iure communi & in foro eccleſiaſtico neceſſaria erat miſſio in poſſeſsionem ex ſecũdo decreto in actione perſonali, adhoc vt actor efficeretur verus poſſeſſor, & in actione reali ad effectus quos ibi notauimus in fine ſecũdæ prænotationis, quãdo reus intra terminum iuris vnius anni, vel intra terminum à iudice aſsignatum non comparuit cum cautione & ſolutione
16 expenſarum: tamen in iſto foro ſeculari de iure Regio neceeſſaria nõ eſt iſta miſsio in poſſeſsionem ex ſecundo decreto, ſed ſtatim elapſo vno menſe in actione perſonali, & duobus menſibus in actione reali miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto efficitur verus poſſeſſor ab ipſamet lege, ita probat tex. in l.6.tit.8.par.3.& in.l.1.tit.11.lib.4.Recopil.& ita firmat Auendanius vbi ſuprà.n.9.in verſi.item per iſtã.l. Ex qua differẽtia ſuboritur alia differentia, nẽ-
17 pè quòd licèt in foro eccleſiaſtico ad interponendum ſecundum decretum

reus

reus debeat iterum citari, ſicut citatus fuit ad primum decretum: tamen in foro ſeculari de iure Regio hæc ſecunda citatio neceſſaria non eſt, cùm interpoſitio ſecundi decreti non requiratur, vt colligitur ex dict. l. 1. tit. 11. lib. 4. Recopil. Conſequitur etiam q̃ quanuis in foro eccleſiaſtico ad interpoſitionem ſecundi decreti requiratur ſemiplena cognitio de debito, tamen in foro ſeculari de iure Regio hæc ſemiplena cognitio neceſſaria nõ eſt, quia ipſamet lex miſſionem ex ſecundo decreto facit, vt cõſtat ex. d. l. 1. tit. 11. lib. 4. Recop. Septima differentia eſt, q̃ etſi in foro eccleſiaſtico actor miſſus in poſſeſſionem rei petitæ ex actione reali expellat reum cõtumacem à detẽtatione rei, vt actor ea potiri poſsit (quod ſecus eſt ſi miſſus eſſet ex actione perſonali, ſecundum gl. in cap. quoniam frequenter. §. in alijs. verbo, Tædio. & ibi Panorm. n. 24.) tamẽ in foro ſeculari actor miſſus in poſſeſſionem tam actione reali quàm perſonali expellit Reum à poſſeſſione rei, & aufertur de manu eius, & traditur actori, vt colligitur ex verbis. d. l. 1. ibi, Que ſea pueſto el demandador en tenẽcia de tantos bienes, &c. & hanc differentiam agnouit Auendanius vbi ſuprà. 3. part. nu. 5. Octaua differẽtia eſt quòd licèt de iure communi controuerſum eſſet, an de licentia & commiſſione iudicis actor propria autoritate intrare poſſet in poſſeſſionẽ rei, tamen de iure regio prædicta controuerſia ſublata eſt ad obuiandas rixas, & ſcãdala: & ſtatutũ eſt, q̃ per alguacelum & miniſtrum iudicis actor ponatur in poſſeſſionem, vt colligitur ex text. in. l. 2. tit. 8. p. 3. & ex. d. l. 1. ibi, Sea pueſto, &c. Vltima differentia eſt, q̃ quanuis de iure communi miſsio ex primo decreto fieri non poſsit contra minorem, vt reſoluit Vzcurrus in. l. ſi finita. §. Iulianus. col. 83. ff. de dãno infect. & Auẽdanius de primo & ſecundo decreto. 3. part. nu. 8. tamen in foro ſeculari de iure Regio miſsio ex primo decreto cõtra minorem fieri poteſt in caſu. l. 3. tit. 11. lib. 4. Recopil. Hæ ſunt differentiæ, quæ breui compẽdio cũmulari potuerunt, & quæ ex reſolutis in. d. 2. p. ſecundi Tomi colliguntur: in reliquis verò in vtroq; foro obſeruanda erunt, quæ ibi reſoluimus circa hãc materiam primi & ſecundi decreti.

Vnde cõdeſcẽdendo ad ordinẽ & formã procedendi, & fulminãdi q̃ceſſum in iſta via primi & ſecũdi decreti, apud tribunalia ſecularia, dicendũ erit, quod poſtquàm reus in perſona fuit citatus ad reſpondendũ actori in negocio principali, actor in termino citationis comparere debet coram iudice incuſans cõtumaciam Rei, & iudex reſpondet q̃ pro incuſata habet: & deinde in alia audientia actor comparet coram iudice, & incuſat ſecũdam cõtumaciam Reo, iudexq; reſpõdet pro incuſata habere: & denique actor in alia audientia comparet incuſans tertiã contumaciã Reo, quam etiam iudex pro incuſata habet: & ita ſucceſsiuè actor in prædictis tribus audientijs incuſat tres cõtumacias Reo, ſecundum magis cõmunem ſtylum tribunalium huius regni, vt inquit Mõterroſus vbi ſuprà, pag. 2. Sed mihi videtur ipſum loqui iuxta. l. antiquã. 1. tit. 9. lib. 3. Ordin. ibi, Por tres emplazamientos, &c. ac ideo mirum non eſt, ſi tres incuſationes cõtumaciæ requirat: ſed cùm iã hodie per. d. l. 1. tit. 11. lib. 4. Recopil. vnica tantum citatio in perſona Rei ſufficiat, crederem vnicam etiã incuſationẽ contumaciæ ſufficere, quanuis in re tamen ſtylus vniuſcuiuſq; tribunalis obſeruãdus erit. Factis igitur prædictis incuſationibus contumaciæ, ſi actor ante citationem Rei nõ obtulerat iudici ſuum libellum actionis, tenetur ſtatim illum offerre, in quo proponere debet ſuã actionẽ aduerſus Reũ, petereque miſsionem in poſſeſſionem

ex primo

ex primo decreto, & in fine iurare rẽ, vel quantitatem, quam petit, debitam ſibi eſſe: & tunc libellus concipiendus erit forma qua diximus in.d.2.p. ſecundi Tomi. in libello per viam petitionis ſermone Hiſpano ibi deſcripto, mutatis mutãdis. 25 Si verò actor libellum ſuæ actionis ante citationem Rei coram iudice propoſuerat, tunc incuſatis prædictis contumacijs, per viam actus petere debet, ſe mitti in poſſeſsionẽ ex primo decreto in illa re, vel quantitate quam petijt, & in illo actu iurare debet, illam rem, vel quantitatem ſibi debitam eſſe. Quam petitionem per viam actus formabit eo modo, quo in dict.2. part. diximus, in petitione per viam actus incipienti, En la ciudad de Salamãca. &c. mutatis mutãdis: & tunc iudex viſis citatione, incuſatione contumaciæ, & iuramento actoris, profert ſententiam interlocutoriam, qua pronuntiat reum contumacem eſſe, & illum cõdemnat 26 iuxta petitionẽ actoris: decernit & mãdat, quòd actor mittatur in poſſeſsionẽ illius rei, quam petebat, ſi actione reali agebat: & declarat, quòd ſi illa res inueniri nõ poſsit, quia fortè reus dolo deſijt poſsidere, ꝙ miſsio fiat in vera æſtimatione rei ad inſtar actionis perſonalis, argumento eorum quæ notantur in Authen. de exhibẽdis reis. §. ſi verò quidam. collatione. 5. & eſt tex. in.l.2. titu. 8. part. 3. Si autem actor agebat actione perſonali, iudex tunc in ſua ſententia decernit actorẽ mittẽdum eſſe in poſſeſsionem bonorum contumacis pro quantitate debiti & expenſarum, & cõmittit alguacelo ſuo, ꝙ actorem mittat in detentationem actualem bonorum contumacis, & ꝙ intimet reo, ſi inueniri poſsit, vel in domo eius, ſi nõ inueniatur, ꝙ ſi comparuerit coram iudice intra triginta dies (ſi actũ fuerit actione pſonali) aut intra ſexaginta dies (ſi actũ fuerit actione reali) reficiẽdo expẽſas, & præſtãdo cautionẽ de ſiſtẽdo, & parẽdo ꝙ eũ audiet, &c. Hãc praxim præſcribit Monterroſus vbi ſuprà. Ego verò exiſtimo, hanc vltimam citationem ſuperfluam eſſe, nec à dict.l.1. requiri, ſed ſi eam ſtylus audientiæ obſeruauerit, omittenda non erit, & ſententia interlocutoria iudicis de mittendo actorem in poſſeſsionẽ ex primo decreto erit formanda ſicut diximus in. d.2.p. ſecundi Tomi, in verſi. Sententia interlocutoria de aſſentamiẽto ex primo decreto, mutatis mutandis, præterquam ꝙ in hac ſentẽtia non erit coarctandus terminus vnius, vel duorum menſium in dict.l.1. præſcriptus, cùm ſatis breuis ſit, licèt iudex illum breuiare poſsit, ſicut ſcripſimus in.d.2.p. ſecundi Tomi, Et lata prædicta ſententia à iudice, miniſter eius & tabellio cauſæ accedũt ad locum vbi eſt res petita, quando agebatur actione reali: vel qnando agebatur perſonali, accedunt ad domum contumacis, 27 & faciũt prædictam miſsionem in rebus mobilibus, & in eorũ defectũ in immobilibus, & eis deficientibus in iuribus & actionibus, iuxta ordinẽ poſitum in.l.2.tit.8.par.3. & in.d.l.1.tit.11. lib.4. Recopil. & prædicta bona alguacelus deponit penes aliquem tertium coram tabellione. Quo facto actor cõparet coram iudice petens ꝙ mittatur in poſſeſsionem illorum bonorum, in quibus facta fuit miſsio ab alguacelo: & tunc iudex præcipit, ꝙ mittatur iu poſ- 28 ſeſsionem eorum, vt ea detineat & cuſtodiat prẽſtita prius ab eo cautione de illa reſtituendo cum fructibus, ſi reus intra terminũ legis cõparuerit. Quam cautionem actor præſtat, cùm eam prẽſtare teneatur, ex reſolutis in.d..2. par. ſecundi Tomi. poſt prædictam ſententiam interlocutoriam. Et cautione præſtita, mittitur actualiter in prædictam poſſeſsionem: & ſi reus intra terminũ vnius menſis in actione perſonali, vel duorum menſium comparuerit præſtans cautionem de ſtando & parendo,

& ſoluens expenſas, tunc proceditur, vt diximus in dict. 2. part. ſecundi Tomi poſt prædictam ſententiam interlocutoriam. Si verò non cõparuetit intra
29 terminũ legis in iſto foro ſeculari non eſt neceſſaria miſsio in poſſeſsionẽ ex ſecundo decreto, cùm ab ipſamet lege fiat, iuxta ea quæ ſuprà reſoluimus: & ita elapſis terminis dictæ legis efficitur
30 actor verus poſſeſſor, & non tenebitur reſpõdere reo ſuper poſſeſsione rei petitę, in qua fuerat miſſus, ſi agebat actione reali, ſed tantum ſuper proprietate rei reſpondere debebit: ſi vero ex actione perſonali miſſus fuerit actor, in eius optione erit, vel prædicta bona poſsidere pro ſuo debito, vel à iudice petere, ꝙ vẽdãtur, & ex pretio ſoluatur ſibi debitum cum expenſis. Et ſi bona minus debito valuerint, reus ex alijs bonis teneatur ſupplere & ſoluere, iuxta text. in. l. 6. tit. 8. part. 3. & in. l. 1. tit. 11. libr. 4. Recopil. & facit. l. 6. tit. 27. part. 3. Ad quã
31 venditionem faciendam reus erit citandus, ſi inueniri poſsit, alioquin ad domum ſufficiet citationem fieri, vt probat text. in dict. l. 6. & fin. titu. 8. par. 3. & tenet ibi Gregorius Lupus. iuxta quam legem erit intelligenda. d. l. 1. tit. 11. lib. 4. Recopil. dum ea non requirit citationem contumacis ad hanc venditionem bonorum faciendam. Quæ vẽditio fieri debet præcedente probatione de debito per publicum inſtrumentum, vel per duos teſtes, ſecundum Gregor. Lup. in. l. 6. tit. 8. part. 3. verbo, Deue lo fazer, &c. & tunc bona vendi debent in publica ſubhaſtatione, ſub tribus præconijs in rebus mobilibus: & tertio quoq; die, quodlibet præconium dari debet, ita quòd trãſactis decem diebus, bona dentur plus offerenti, iuxta text. in. l. 52. titu. 5. part. 5. & ibi Grego. verbo, diez dias. &c. In bonis verò immobilibus, nono quoque die, quodlibet præconium dari debet, ita ꝙ tranſactis triginta diebus, bona plus offerenti dentur, iuxta text. in. l. 6. tit. 8. par. 3. & facit text. in. l. 19. tit. 21. libr. 4. Recopil. Et hæc ſufficiant pro iſta Secũda parte.

Finis Secundæ Partis Primi Tomi.

TERTIA

TERTIA PARS

HVIVS PRIMI TOMI, DE ORDINE & forma procedendi contra absentem non contumacem in causis ciuilibus.

SVMMARIA TERTIAE PARTIS PRIMI TOMI.

1 HAEreditas dicitur vacãs, & defertur fisco cum aliquis decedit nullis hæredibus relictis ex testamento, vel abintestato: vel non relicta vxore.

2 Vxor succedit viro de iure regio in omnibus suis bonis, deficientibus sibi agnatis & cognatis, & alijs hæredibus.

3 Si hæreditas vacans alicuius defertur fisco, & alicui in illius bonis competat aliquod ius, non est curator dandus illis bonis, sed fisci procurator ea administrat, & aduersus ipsum actor debet suã actionem intendere.

4 Si hæredes defuncti sint, & nullus reperiatur qui hæreditatem addire velit, & creditores pro debitis suis vrgeant, curator est bonis dandus qui actiones mouere possit, & creditoribus satisfacere, citatis illis, quibus prius successio contingit.

5 Curator bonis est dandus quando aliquis habet actionem aduersus aliquem captiuum, vt cum eo actor in iuditio agere possit.

6 Curator est bonis absentis vltra mare vel in partibus remotis dandus, vt cum eo agi possit.

7 Curator non est bonis absentis dandus, quando procuratorem relinquit, vel speratur de proximo venire.

8 Absentia illius, cuius bonis curator est dãdus, prius constare debet apud acta processus antequam curator detur.

9 Absens cuius bonis curator est dandus magis præsumi debet viuus quàm mortuus.

10 Bonorum curam petens sibi decerni, probare debet absentem viuere.

11 Absentis hæreditatem petens sibi decerni probare debet absentem mortuum esse.

12 Mortuus quis intelligitur ex eo, quòd absens per quinquennium viuere ignoratur.

13 Absentis hæreditatem prætendens de iure regio probare debet per famam publicam loci, illum mortuum esse, & abesse vltra decem annos.

14 Bona absentis qui viuere ignoratur, eius propinquioribus parentibus, vel consanguineis sunt danda cũ fideiussoribus, vt illa habeant tanquam curatores bonorum, & hoc qualiter procedat.

15 Quando creditores postulant curatorem bonis absentis dandum sufficit constare illum absentem esse in partibus remotis, ita quòd non speratur de proximo venturum.

16 Curator bonis absentis dandus debet esse masculus, & non fœmina, nisi sit mater.

17 Curator bonis dandus debet esse maior vigintiquinque annis, & diligens, integræq; fidei, absq; vlla suspitione.

18 Curator bonis dandus non præsumitur suspectus ex eo quòd ipse desideret & affectet, se curatorem dari.

19 Curator bonis dandus antequam administrationem bonorum suscipiat, tenetur satisdare & bona per inuentarium recipere.

20 Consanguinei, & ex eis illi qui sunt proximiores præferri debent in suscipienda bonorum alicuius absentis cura.

21 Curatores bonis absentis vel captiui tũc sunt dandi consanguinei, quando sint probi, solertes, & diligentes in administratione bonorum.

22 Praxis & stylus qui seruatur in fulminãdo processu, quando curator datur bonis absentis vel captiui, vel defuncti absque hæredibus decedentis.

23 Acta omnia processus sunt nulla, quando actor hæreditate

reditate iacẽte ante curatorem bonis datum actionem intentauit, vel executionem instrumenti guarentigij petijt.

24 *Libellus quando aliquis petit curatorem bonis absentis, vel captiui dandum, vt contra eum ipse agere possit Hispano sermone compositus.*

25 *Forma actus in quo iudex prouidet de curatore bonis absentis vel captiui.*

Tertia Pars Primi Tomi.

AEpisimè contingere solet, quòd alicui actio competat contra aliquem defectum vel absentẽ, vnde operepretium erit, præscribere formam & ordinem in tali casu proceden dendi, vt actori consultum sit. Ad cuius rei explicationem nonnulla prænotan da erunt, & in primis ℣ quando aliquis decedit nullis hæredibus relictis ex te-
1 stamento vel abinteſtato, hæreditas di citur vacãs, & defertur fiſco, iuxta tex. in l. 1. §. diuus. ff. de iure fiſci. & in l. 1. & 4. C. de bonis vacantibus. lib. 10. & in Authentico de hæred. & Falcidia. §. ſi verò inſtitutio. & conuenit. l. 12. tit. 8. lib. 5. Recopil. De iure tamen regio deficientibus agnatis & cognatis & alijs
2 hæredibus, vxor ſuccedit viro in omnibus ſuis bonis, vt in l. 6. tit. 13. p. 3. quod etiam de iure cõi erat, vt in l. 1. C. vnde vir & vxor. Et ſic conſtat quòd ſupradicta iura intelligenda ſunt, quòd deficientibus hæredibus ex teſtamento & abinteſtato, & etiam vxore, bona vacantia defuncti occupat fiſcus, & ita tenet glo. in d. l. 1. C. de bonis vacantibus. Vbi enumerat perſonas excludentes fiſcum à bonis vacantibus defuncti. & idem tenet Didacus Perez in l. 20. titu. 19. lib. 8. Ordi. col. 371. vbi refert alias
3 perſonas fiſcum excludentes. Et in hac ſpecie quando hæreditas vacans alicuius defertur fiſco, ſi alicui in illis bonis competat aliquod ius, tunc non eſt dandus curator illis bonis, ſed procurator fiſci illa adminiſtrat, & aduerſus eũ actor debet ſuam actionem intendere, vt probatur in l. 1. §. cui bona. ff. de iure fiſci. & in l. 1. in principio. ff. de ſucceſſ. edict. & ita cum Angelo & Decio tenet Menochius lib. 2. de arbitrijs. Centuria. 2. caſu. 150. n. 2. quo in loco. n. 4. & 5. reſoluit, quid agendum erit quando de præſenti bona non habet ſucceſſorẽ, ſed ſperatur de proximo: & quid erit cũ ambigitur, an ſucceſſor ſit, nec-
4 ne. Et ibidem n. 6. tractat quid erit quã do hæredes defuncti ſint, & de præſenti nullus reperiatur, qui hæreditatem adire vellit: quo caſu opinatur, ſi creditores pro debitis ſuis vrgeant, curatorẽ bonis dandũ eſſe, qui actiones mouere poſsit, & creditoribus ſatisfacere, citatis tamen prius nominatim illis, quibus prima cauſa ſucceſsionis contigerit. & vltra relatos à Menochio idem tenet Bart. in l. 1. num. 3. ff. de curatore bonis dando. & Grego. Lup. in l. 12. tit. 2. p. 3. in glo. verb. Sin hærederos. Sed text. in l. 12. tit. 2. p. 3. generaliter & indiſtinctè determinat, curatorem bonis defuncti nullis relictis hæredibus dandum eſſe, aduerſus quẽ creditores defuncti agãt, & ita nos reſoluimus ſuprà, in. 1. part. huius primi Tomi in ſecundo Tempore in verſi. Septimo aduertat actor, &c.
5 Secundò prænotandum eſt, ℣ quando aliquis habet actionem aduerſus aliquẽ captiuum, tunc curator bonis dandus erit cum quo actor in iudicio agat, vt probat text. in l. ab hoſtibus. ff. ex quibus cauſis maiores. & in l. 4. titu. 29. part. 2. & in l. 12. tit. 2. par. 3. Idemque obſeruandum eſſet, quando aliquis eſſet abſens vltra mare, ſecundum glo. in dict. l. ab hoſtibus. cuius opinionem extendit Gregor. Lup. in dict. l. 12. in gl. 1. ad abſentem in partibus remotis, ita ℣ de proximo venire non ſperaretur: nã

inquit

6 inquit quod glo.d. l.ab hoſtibus. gratia exẽpli loquuta fuit de abſente vltra mare, & quòd bonis cuiuſcũq; abſentis in partibus remotis extra prouintiam curator dandus ſit, tenent Bald. in. l. cum proponas. C. de bonis auto. iudi. Barto. Paulus, Angelus, & Imola relati & recepti à Greg. Lopez, in dict. l. 12. & Menochio vbi ſuprà, num. 15. & probatur expreſsè in dict. l. 12. tit. 2. part. 3. Quæ omnia intelligenda ſunt, quando captiuus abſens & vagabundus nullum
7 procuratorẽ reliquiſſet: nam ſi relicto procuratore abijt, agendum non eſt de curatore dando, vt cum Socino in conſilio. 26. lib. 2. reſoluit Menochius vbi ſuprà. n. 17. & tunc procurator ille admittitur ad iurandum de calũnia ſecundum Bart. l. 2. C. vbi in rem act. & ſequitur Panorm. in cap. cæterum. num. 7. de iuramento calum. cõtra glo. ibi. verbo, Ab vtraq;. Rurſus ſupradicta procedunt, quãdo abſens venire de proximo nõ ſperaretur: nam ſi ſperaretur de proximo venire, expectãdus eſſet, vt cum ſupradictis Doct. tenet Gregor. Lup. in
8 dict. l. 12. Inſuper intelligẽda ſunt, quando conſtat apud acta proceſſus de abſentia illius, de cuius bonis agitur, iuxta text. in. l. hoc autem. §. non defendit. ff. ex quibus cauſis in poſſeſsionem eatur. & ita cum alijs Doct. tenet Menoc. vbi ſuprà. n. 18. & ibidem. nu. 19. cenſet addandum curatorem bonis in prædicto
9 caſu neceſſe eſſe, q̃ magis credatur abſens viuus eſſe quàm mortuus, per tex. in. l. necnos. C. de capt. & poſtlimi. reuer. nam qui petit curam bonorum ſibi
10 decerni, probare debet abſentem viuere, quia vita eius eſt fundamentum ſuæ intentionis, nec ſufficit præſumptio legis, quòd quis viuat vſque ad centum annos, vt dixit glo. 1. in. l. 2. §. ſi dubitetur. ff. quẽadmodum teſtam. aper. & ita per tex. ibi notat Greg. Lup. in. l. 14. tit. 14. p. 3. Sicut etiam qui hęreditatem ab
11 ſentis petit ſibi decerni, probare debet eum mortuũ eſſe, ſecundum opinionẽ Odofredi & Guidon. De Suza: quã ſe cõiter vidiſſe ſeruari teſtatur Alberic. in Authen. hodie. C. de repudijs. quem refert cũ alijs pluribus Greg. Lup. in. d. l. 14. in glo. 1. in qua. l. prædicta opinio
12 expreſsè probatur. Qua in re illud obſeruandũ eſſet, q̃ ſi elapſum eſſet quinqueniũ, quo ignoraretur viuere, ex eo ſatis illũ eſſe mortuũ probari creditur, ſecũdũ Bart. in Tract. teſti. n. 37. verſi. de profugo. quẽ refert & ſequitur Menochius vbi ſuprà. n. 19. De iure tamẽ Regio per text. in. d. l. 14. tit. 14. part. 3.
13 prætendens hæreditatem abſentis probare debet per famam publicam loci, illum mortuum eſſe, & abeſſe vltra decem annos, alioquin ſi ſolũmodò quinquennium, vel citra elapſum eſſet, quo ille abſens eſſet, tunc petens eius hæreditatem, plenè probare deberet, illũ de
14 ceſsiſſe: ſed ſi neutrum probare poſſet, nec ſciretur de vita iam diu abſentis, bona eius tũc propinquioribus ipſius dantur cum fideiuſſoribus de conſuetudine, vt illa habeant tanquam curatores bonorum, ſecundum Gregor. Lup. in dict. l. 14. in gl. 2. Hoc quod dictum eſt de vita & morte abſentis ad eius bonis curatorem dandum, crederem neceſſum eſſe, quando qui ſperat eidem ſuccedere ab inteſtato, curam & adminiſtrationem bonorum poſtulat, quam alius habebat, argumento tex. in. l. cum cognatos. C. de captiuis, & poſtlimin. reuer. quam curam conſanguineis propinquioribus, diligentibus, & fidelibus prius quàm alijs defert. l. 4. tit. 29. par. 2.
15 Cæterùm quando poſtularetur à creditoribus pro ſuis debitis exigendis, curatorem dandum eſſe, tunc ſufficeret cõſtare illum abſentem eſſe in partibus remotis, ita quòd non ſperaretur de proximo venturus, in qua ſpecie loquitur text. in dict. l. ab hoſtibus. & in dict. l. 4. tit. 29. p. 2. & expreſsius in. l. 12. ti. 2. p. 3.
16 Tertio prænotãdum eſt, q̃ curator bonis

nis dãdus debet esse masculus: nam fœmina incapax est huius curæ, text.in.l. cuius bonis. ff.de curatore furiosi.per quẽ ita tenent Alex.consi.221.n.7.lib.6. & Decius in cõsil.575.n.4.& Menochius vbi supra, quod verũ est,præterquã in matre,quę habilis est ad prædictam curam bonorũ, vt probat tex.iuncta gl. verbo, Tutelam. in Authen.matri & auiæ.C.qñ mulier tutel.
17offi. Debetq; prędictus curator esse maior 25.annis,secundùm gl.in.l.2.verbo,Curatorẽ.ff.de curat.bonis dan. & Alex. & Deci.vbi suprà.& debet esse diligens, & integræ fidei,absq; aliqua suspitione, secundũ Deciũ vbi suprà. & de iure Regio ꝓbatur
18in.d.l.4.tit.29.p.2.Neq; ob id curator censebitur suspectus, ꝙ ipse desideret & affectet,se curatorẽ dari,secũdum glo. in.l.scire oportet.§.vlt.ff.de curatoribus & tuto-
19ribus datis.Insuper tenetur postquã cõstitutus fuerit curator satisdare, antequã administrationẽ bonorũ suscipiat, iuxta tex. in.l.cognatos. C. de captiuis. & postliminiũ. & tenent Alex. & Deci. vbi suprà. & Rolandus à Valle in cõsi.48. n.16.libr.1. Deinde curator tenetur bona per inuentariũ recipere,secũdum Bart.post glo.ibi,in l.1.n.5.ff.de curat.bon. dãdo. & probatur in.l.1.in fin.ff.de ventre insp.& in.l.15.tit. 16.p.6.&in.d.l.4.ti.29.p.2.& gl.in.l.si vacãtia.C.de bonis vacãt.lib.10.verb. Monumentorũ.gl.in.l.de creationibus.verb.Cõscripto.C.de episcopali audi.Platea in.d.l. si qñ.C.de bonis vacãt.Speculat.in titu.de actore ab vniuersitate.nu.10.qđ verũ esse intelligerẽ qñ curator daretur bonis, vt illa administraret,& simul in iudicio illa defenderet,& litiresponderet:cæterùm si datus esset solũmodo, vt creditoribus respõderet,& à litibus defenderet,ꝓut quotidie in foro fit, tũc nõ teneretur inuẽtariũ cõficere,cũ nec bona recipiat, nec eorũ administrationẽ,& sic potius censetur curator, vel defensor litis, q̃ curator bonis datus, quãuis vulgò curator bonorũ dicatur, & ita in praxi quotidie obseruatur, ꝙ talis nõ cõficit inuentariũ,quæ praxis est antiquissima,& tẽpore Baldi obseruabatur vt ipse in propria specie firmat in cõsi.172.prope finẽ.volu.2.asserẽs hãc esse cõem opinionẽ,tametsi Speculator vbi suprà,oppositũ teneat:sed cũ talis curator videatur potius liti datus, q̃ bonis,nimirũ si dicta praxis defendi possit:nã curator liti datus nõ tenetur inuentariũ facere,secũdum glo.d.l.de creationibus.& cõiter omnes, vt cõstat in 3.Tomo cõm.opin.Balbi,cõclu.152.pag. 144.& in hac cura bonorũ suscipiẽda præ
20ferũtur cõsanguinei ꝓximiores absentis, & ex eis illi,qui in successione primũ locũ obtinent,secũdum Bartolũ in.l.1.in prin. ff.de legitimo tutore. Salicetum in.l.vlti. in fi.C.eod.ti.& cõiter oẽs ex Decio in cõsil.16.n.3.in fi.& de iure Regio ꝓbatur in
21d.l.4.tit.29.p.2. quæ lex prædictã resolutionem intelligit veram esse, quando huiusmodi consanguinei essent probi, solertes, & diligentes in administratione bonorum, nec cupidi successionis captiui, vel absentis,alioquin eis deficientibus,iudicem posse alios curatores bonis dare ad ministraturos & defensuros bona absentis. & circa hunc curatorem est aduertendum,quod ei non est, pro administratione bonorum,danda illa decima, quæ curatori,vel tutori minoris debetur,vt resolut Baeza in Tract. de decima tutor.c.16. per totum illud caput. His sic prænotatis atq; constitutis deueniendum est ad ordinem & formam fulminandi processum in supradictis speciebus.

22 Qñ cõtigerit aliquẽ habere actionẽ cõtra defunctũ & eius bona,si defunctus decesserit relictis hæredibus ex testamento, vel abintestato,tunc actor cõparere debet corã iudice petẽs mãdatũ cõtra hæredes, quo eis pręcipiat, vt cõpareãt sub breui termino ad adeũdam, vel repudiãdam hæreditatẽ, & petitio erit formãda modo quo diximus suprà.1.p.huius.1.Tomi.in.2.Tẽpore.in versi.Septimo aduertat actor.&c, & iudex cõcedit mandatũ, prout ibi dictũ fuit,& actor incusat cõtumaciam in terminis à iudice præfixis:& si hæredes intra terminũ hæreditatem adierint, vel nec adierint,nec recusauerint,quo casu pro adeun

tibus habẽtur, vt ibi diximus, aduersus eos actor intentabit suã actionẽ. At verò si hæreditatẽ recusauerint, tũc actor petere debet à iudice mãdatũ cõtra reliquos hæredes sequentes in gradu, vt adeãt vel repudiẽt hæreditatẽ intra certũ tẽpus: & si aliquis ex eis adierit, aduersus eũ actio erit intentãda. Cæterùm si oẽs hæreditatẽ recusauerint, tũc actor cõparere debet corã iudice, petẽs curatorẽ bonis dari: & iudex viso ꝓcessu, & ꝙ hæredes noluerũt hęreditatẽ defuncti, tũc cõstituit curatorẽ bonis virũ ꝓuidũ & solertẽ, atq; integræ fidei. Qui curator iurat & cautionẽ præstat, se fideliter administraturũ & defensurũ bona defuncti: quo peracto iudex decernit ei curã bonorũ, & aduersus eũ actor ꝓponit suã actionẽ, & in negotio ꝓceditur, sicut resoluimus in. 1. p. huius. 1. Tomi, in via ordinaria à libelli oblatione, vsq; ad sentẽtiã diffinitiuam, quo ordine procedendũ erit, qñ actor ad executionẽ sui debiti nõ haberet aliquod instrumentũ publicũ, habẽs executionẽ parã: sed si instrumentũ publicũ haberet, petere poterit executioni mãdari cõtra curatorẽ, & ḅona defuncti, & tunc procedendũ erit via executiua eo modo quo infra resoluemus in. 4. p. huius. 1. Tomi. alioquin si hæreditate iacẽte ante curatorẽ bonis datũ actor actionẽ intentaret,
23 oĩa acta ꝓcessus nulla essent, vt ꝓbat text. in l. 12. tit. 2. p. 3. quo in loco Greg. Lup. in glo. verb. No valdria. cum Angelo, Ioãne de Imola, & Iassone resoluit, executionẽ instrumẽti guarentigij petitã iacente hęreditate curatore prius bonis nõ dato inualidã esse: ac ideò, inquit, cautos debere esse habentes instrumenta guarentigia contra defunctũ, vt prius petãt curatorem bonis dari, cum quo litigare possint.

Quãdo verò aliquis mortuus fuerit nullis hæredibus relictis vel vxore (quo casu hæreditas defertur fisco) tunc aduersus fisci procuratorem actor agere debebit via ordinaria, vel executiua, prout ius habuerit ad exactionem sui debiti, sicut in superiori casu diximus. &c.

Quãdo aũt alicui actio cõpeteret aduersus aliquem viuũ captiuũ, vel absentem in partibus remotis, tunc actor ad exactionem sui debiti comparet coram iudice, & offert libellum petitionis forma sequenti.

Illustre Señor.

FVlano vezino desta ciudad de Salamãca, digo q̃ fulano, otrosi vezino de la dicha ciudad me deue y esta obligado a pagar dozientos ducados, y es ydo y ausentado desta ciudad y desta tierra, y no se sabe del ni se espera q̃ boluera tã presto, y dexo ciertos bienes y haziẽda, y derechos y actiones contra ciertas personas: y para q̃ yo pueda pedir los dichos bienes y hazienda, y cobrar dellos mi deuda tengo necesidad de q̃ se prouean de vn curador y defensor, porq̃ el juyzio no se haga illusorio: porende a. v. m. pido mande proueer y prouea de vn curador y defensor, mandando primero y ante todas cosas sequestrar y embargar los dichos bienes, y poner los de manifiesto en fiel deposito, porq̃ me temo de que alguno los trasportara, y ascondera donde despues no parezcan, que yo esto y presto de dar informaciõ de como el dicho fulano esta ausente, y no se sabe del ni se espera q̃ vendra tan presto, y de que los dichos bienes son suyos, y de q̃ a mi me es deuida la dicha deuda y no pagada, sobre que pido cumplimiento de justicia, y el officio de v. m. imploro, y en caso de contradicion las costas protesto, y juro en forma de derecho que esto no pido de malicia. &c.

Presentada

PResentada esta peticion, el juez responde que le dé informacion de lo susodicho, que esta presto de hazer justicia.

Y luego el actor presenta dos testigos, que dizẽ sus dichos al tenor del pedimiento de arriba, y si tiene alguna escriptura por donde se le deua la dicha deuda la presenta.

Y el juez vista la dicha informacion, manda dar su mandamiento de secresto y embargo de los dichos bienes, y que el alguazil vaya a hazer el dicho embargo cõ el escriuano, de todos los bienes que hallare del dicho fulano, ò de tales y tales bienes, que por la dicha informacion parecen ser suyos, y que los deposite en psona lega, llana y abonada: Y el alguazil con el mandamiento del juez va con el escriuano, y haze el embargo, y deposita los dichos bienes por inuentario, y el depositario se obliga en forma, de los tener en fiel deposito y guarda, &c.

Y hecho esto el actor parece ante el juez y dize, Que attento que el tiene dada informacion de su deuda, y de la ausencia del dicho fulano, y de como tales y tales bienes son suyos, q̃ pide a su merced los mãde proueer del dicho curador, y defensor, con quien se haga el pleyto. Y el juez dize que se le lleue el processo, y que visto por el hara justicia: y auiendo se le lleuado prouee vn auto en la forma siguiente.

Auto en que el juez prouee de Curador a los bienes.

25 EN Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año, el señor Licenciado fulano auiendo visto este processo dixo, que mandaua dar y dio curador y defensor a los bienes del dicho fulano ausente, para que los rija, y administre, y defienda, y litigue con el dicho fulano, a cuya instancia se da el dicho curador, y con otro qualquiera que pretenda derecho a los dichos bienes a costa y minsion dellos, y nombraua y nõbro por curador a fulano vezino desta ciudad, y mando que viniesse ante su merced a hazer juramento, y diesse fianças de regir y administrar, y defender bien y fielmente los bienes, derechos, y actiones del dicho fulano ausente, Assi lo pronuncio y mando y firmo de su nombre. &c.

ESte auto lo notifica el escriuano al defensor nombrado por el juez, el qual va ante el, y el escriuano, y dize q̃ el accepta la dicha curaduria, y administracion de bienes, y haze el juramẽto en forma de derecho, y da las fianças que el juez le mando. Y luego el juez por vn auto dize q̃ visto q̃ el dicho fulano defensor auia acceptado la dicha curaduria, y auia hecho el juramento, y dado las fiãças que por el le auia sido mandado, que el le discernia y discernio la dicha curaduria y administracion: y le dio el poder y facultad que

de derecho en tal caso puede, y se requiere. Y mandaua y mando a fulano depositario de los dichos bienes, q̃ los de y entregue por inuẽtario (como los recibio) al dicho fulano defensor: y q̃ el mandaua se notificasse al dicho fulano, que pusiesse demanda a los dichos bienes (si quisiesse) donde no que el haria enel caso justicia. Assi lo proueyo y mando, y lo firmo de su nombre, siẽdo testigos fulano y fulano, &c.

Este auto se puee en esta forma, Quãdo al tiempo que el juez proueyo el auto de arriba, en que dio curador a los bienes, no se halla presente el defensor que el nombro, y quando quiere que el defensor no solamente siga y defienda los bienes, pero tambien que los rija y administre, y por esso manda que el depositario se los de y entregue: empero quãdo al tiempo del sobredicho auto se halla presente el defensor, y solamẽte se da ad lites, luego alli enel mismo auto dize el escriuano que el dicho defensor accepto la dicha curaduria, y hizo el juramento en forma de defender bien y fielmente los dichos bienes, y sus pleytos y causas, y que para lo cũplir dio por su fiador a fulano, que presente estaua: los quales ambos a dos juntamente in solidum se obligaron en forma, &c. Y luego el juez manda notificar al actor, a cuya instancia se dio el dicho curador, q̃ ponga su demanda contra los dichos bienes, y el actor pone su demanda en forma, de la qual el juez mãda dar traslado al defensor, y desde alli en adelante se procede en la causa en via ordinaria, de la misma suerte y manera, y por los dichos terminos que diximos en la primera parte deste primer Tomo, quando se procede contra algun presente. Y si el actor tiene instrumẽto publico, o otro recaudo que trayga aparejada axecucion, entonces pide exccucion en los bienes, y procede se por via executiua, y haze se el pleyto con el defensor, y cita se para remate, y en todo se guarda el ordẽ y forma que diremos en la Quarta Parte deste primer Tomo, &c. Et hæc sufficiant pro iuuenum instructione.

Finis huius. 3. Partis. 1. Tomi.

QVARTA

QVARTA PARS

HVIVS PRIMI TOMI, DE FORMA & modo procedendi via executiua in cauſis ciuilibus.

SVMMARIA.

1 Executiua via quare inducta fuerit.
2 Sententia in rem iudicatam tranſacta, iuramenta voluntaria ſeu iudicialia, & confeſsiones in iudicio factæ executionem paratam habent.
3 Sententiæ arbitratoris, & amicabilis compoſitoris, executioni mandari poſſunt iure regio, licèt de iure communi non poſſent, ſecundum Roderi. Suarez.
4 Inſtrumenta quæcunque publica, partium confeſsiones in iudicio factæ, iuramenta, & priuata ſcriptura à parte recognita executionem mandantur de iure regio abſque ſolennitatibus iudiciorum, ſtatim captis pignoribus.
5 Inſtrumenta Authentica de iure communi executionem non habent paratam, exceptis quibuſdam caſibus remiſsiuè poſitis.
6 Executionem paratam quæ hodie habeant, & qualiter, & quo ordine in ea procedẽdum, & quæ eam impediant, tractant ab autore relati.

Summa huius Tractatus.

2 VIA executiõis inducta fuit, vt creditoribus conſuleretur, cùm per eam à prolixitate litiũ eripiantur, & omiſsis ſolennitatibus ordinis iudiciarij, in ſpecta ſolummodò veritate, & æquitate, breuiùs ius ſuum conſequantur: ne inquietentur, & impediãtur ab optimis exercitijs, & à cuſtodia familiæ, quod reipublicæ maximè intereſt. Ob idq; à iure diſpoſitum fuit, ſententiam in auctoritatem rei iudicatæ tranſactam, iuramenta voluntaria, vel iudicialia, & confeſsiones in iudicio factas, executionẽ paratã habere, iuxta text. in l. poſt rẽ iudicatã. ff. de re iudic. quẽ ibi elegãter explicat Rodericus Suarez à notabili. 1. quinimo de iure Regio introductum fuit nedum ſententiam iudicis, verum 3 etiam ſententiam arbitri, arbitratoris, & amicabilis compoſitoris executioni mandari poſſe: vt probatur in. l. 23. & l. 34. titu. 4. part. 3. & in l. 4. titul. 21. lib. 4. Recopil. & ſi Rodericus Suarez poſt Bartol. in. d. l. poſt rem iudicatã, in caſu 8. firmet de iure communi ſententiam arbitri executioni tradi non poſſe. & nedum de iure Regio ſententiam iudicis, vel arbitri, deciſſum eſt, paratam exe- 4 cutionem habere, ſed etiam quæcunque inſtrumenta publica, obligationes, & aliàs ſcripturas, confeſsiones partiũ

in iudicio factas, iuramenta, & priuata instrumenta à partibus in iudicio recognita, iuxta text. in l. 1. 2. 4. & 5. tit. 21. lib. 4. Recopil. Quæ omnia executioni mandari possunt absque solennitatibus iudiciorum, dilationibus, & libellorũ formulis: sed captis statim pignoribus, nullis defensionibus, aut exceptionibus obstantibus; exceptis quibusdam in prædictis. ll. enumeratis, & alijs à nobis paulò inferius congestis: idemq; dispositum extat in ordinationibus Portugaliæ in lib. 3. Ordinat. tit. 16. Quanuis de iure communi instrumenta authẽtica executionem paratam non habent, vt probat text. in l. minor. 25. annis cui fideicommissum. ff. de minori. & in l. 2. C. de executione rei iudic. & in l. 4. §. si ex conuẽtione. ff. de re iud. præterquã in quibusdam casibus cummulatis ab Alexand. in l. fin. C. de edicto Diui Adriani. & in l. ait prætor. §. si iudex. ff. de iud. & in l. si cum dotem. §. eo autẽ tempore. ff. soluto matrimonio. Segura in l. si ex legati causa. num. 59. ff. de verborum obligat. Roderico Suarez in dict. l. post rem iudicatam. à casu. 4. & Anto. Gomez in l. 64. Tauri. Et quæ hodie executionem paratam habeant, & qualiter, & quo ordine in via executionis procedendum sit, & quæ executionem impediant tradunt Rodericus Suarez in repeti. dict. l. post rem iudi. vbi singulari commento legem Regiam agentem de executione contractuum illustrauit, Castellus, Anto. Gomez, & reliqui in dict. l. 64. Tauri. Auilesius in Capit. prætorum. cap. 10. in glo. verbo, Execucion. & Auenda. in Capit. prætorum. 2. part. c. 30. & in Tract. & declaratione ad l. 4 & 5. tit. de las excepciones. lib. 3. Ordi. Couar. lib. 2. variarum. c. 11. Didac. Perez, in l. 4. & 5. tit. 8. lib. 3. Ordin. & Rebuf. in Tract. de chirog. & sched. recog. in præfatione à num. 44. vbi nonnulla notatu digna circa executionem scripturæ priuatæ tradit, quæ multum conferunt ad nostras. ll. regias. Nos vero pro aliquali cognitione praxis & vsus forensis, qui frequentiùs versatur in tribunalibus secularibus, circa causas via executiua expediendas aliqua annotabimus: & Primò quænam executionẽ paratam habeant: Secundò quomodo procedatur in via executiua: Tertiò quæ exceptiones impediant executionem: & deinde prosequemur modum & ordinem procedẽdi in dicta via executiua: Quartò de tertio oppositore impediente executionem: Quintò de cessione bonorum: Sextò de dilatione quinquennij debitoribus præstãda: VItimo de processu executiuo, cessionis bonorum, & dilationis quinquennij vulgari sermone, & Hispano fulminando.

Ex Capite Primo.

SVMMARIA.

1 *Sententia, quæ in rem iudicatam transiuit, paratam habet executionem.*

2 *Deus docuit, quòd executionem paratam habeat sententia quando Adam post suam culpam de para diſociecit.*

3 *De executione sententiæ arguendum ad instrumenti executorij executionem, quia æquiparantur.*

4 *Sententia arbitri arbitratoris & amicabilis compositoris de iure regio executioni mandari possunt, et quæ requirantur, remissiuè.*

5 *Sententia arbitratoris de iure communi non habet executionem paratam.*

6 *Instrumenta publica habent executionem paratam de iure regio: quanuis eam non habeant de iure communi.*

7 *Instrumentum publicum executionem paratam habere constat iure regio: quòd confecit notarius numerarius loci vbi conficitur: vel à tabellione regio vbi certus tabellionum numerus statutus non est.*

8 *Executioni non mandandum instrumentum à notario apostolico confectum.*

9 *Executionem paratam habet instrumentum publicum*

cum, dum tamen in eo apposita sit clausula guarẽtigia, secundum opinionem autoris, quam contra Castr. Pala. Rub. Gome. & Auend. defendit.

10 Forma clausulæ guarentigiæ solitæ instrumentis per tabelliones apponi.

11 L. 2. titulo. 21. lib. 4. Recopilationis qualiter intelligi valeat.

12 Concordia Didaci Perez inter eos, qui vt instrumentum publicum executioni mandetur, clausulam guarentigiam exigunt: & inter eos, qui absque ea tale instrumentum executioni mandandum defendunt.

13 Instrumentum publicum vt executioni mandari valeat, debet esse ipsum originale, nec exẽplum sufficiet quantumcunque autoritate iudicis extractũ nisi de manu notarij de ipso originali rogati.

14 Instrumentum debet executioni mandari, & si in eo non fuerit appositum verbum, Promitto, dum tamen in eo appareat aliquid receptum.

15 Instrumentum executioni mandandum nedum si certum aliquid, & liquidum contineat, verùm etiam si non liquidum: dum tamen legitimè summarie prius liquidetur.

16 Praxis seruanda in executione instrumenti incertam & non liquidam continentis quantitatem.

17 Actor caueat, ne petat à iudice proferri sententiam interlocutoriam super liquidatione instrumenti continentis aliquam quantitatem non liquidam.

18 Praxis, quæ seruatur circa executionem instrumenti non liquidi, eadem obseruanda, si in eo contineatur aliquid in diem vel sub conditione debitum, vt prius conditionẽ extitisse, aut diem venisse summarie probetur.

19 Legatarius vel fideicommissarius particularis, vigore testamenti, præcedente iussu iudicis facto hæredi de soluendo legato, petere potest via executiua, legatum, vel fideicommissum secundùm verio rem opinionem praxi receptam.

20 Qualiter practicetur, quòd legatarius aut fideicommissarius particularis petant legatum aut fideicommissum.

21 Scriptura priuata ab ipso debitore coram iudice recognita executionem paratam habet.

22 De iure communi scriptura priuata quantumcunq; à parte cognita non mandanda executioni: nec etiam de iure antiquo regio.

23 Quæ ratio mouit legislatorem ad condẽdam legem, qua scriptura priuata & recognita habeat vim executiuam.

24 Recognitio priuatæ scripturæ coram tabellione, vel alio, uice de commissione iudicis fieri potest.

25 Scriptura priuata habita pro recognita propter rei contumaciam præcedente personali citatione, vel ad domum, si dolo vel fraude reus latitet, executioni mandari potest, secũdùm Rebuff. Couar. & alios, contra quos tenet actor in præs.

26 Quando scriptura priuata negatur, scripta à reo, vel eius mandato, quid agendum.

27 Comparatio literarum semiplenam probationẽ inducit.

28 Actor qui per literarum comparationem semiplenè probauit, sibi in supplementum deferri iuramentum petere debet, nec ob id tunc executionẽ paratam instrumentum habebit.

29 Scriptura priuata de manu tertij scripta, & subscripta de mandato debitoris, non habebit executionem paratam, & si ab illo tertio recognita sit.

30 Scriptura priuata etiam trino teste notata, à debitore tamen non regnita executionem non habet.

31 Scriptura priuata & recognita retrotrahitur ad diẽ datæ in præiudicium recognoscentis, in præiuditium tamen aliorum creditorum à die recognitionis vendicat sibi prælationem.

32 Scripturæ publicæ & priuatæ quæ habent executionem paratam, etiam respectu cessionarij petentis executionem habent.

33 Cessionarius creditor dicitur.

34 Cessionarius petens instrumenti cessi executionem, id sibi cessum esse prius liquidare debet.

35 Hæres creditoris, vel qui ab eo ius habeat executionem instrumenti petere valet: dum tamen hæres vel alter suam personam legitimet.

36 Instrumenta publica & priuata recognita etiam contra hæredem debitoris exequi possunt, hæredẽ eum esse prius liquidato.

37 Executio contra hæredes debitoris facienda pro hæreditarijs portionibus.

38 Facta melioratione aut aliquo prælegato alicui ex hæredibus, facienda est contra ipsum executio pro rata & æstimatione rerum prælegatarum.

39 Petita executione contra rem specialiter hypotecatam in ipsius possessorem facienda est executio in solidum licèt plures sint hæredes.

40 Executio fieri nequit in hæredem intra tempus conficiendi inuentarij, nec etiam posti, secundũ Auendani. cuius opinio ab autore reprobatur.

41 Consilium Cæpolæ (ne hæredes inuentarium perficiant ante tres menses, vt ita solutio creditoribus differatur) animæ periculosum est.

42 Text. in Authen. vt cum de appellatione cog. §. sancimus. quomodo intelligendus secundùm Rodericum Suarez cuius intellectus reprobatur ab autore.

43 Text. in l. fi. §. donec. C. de iure deliberand. correctum esse existimat autor per text. in Authen. vt cum de appell. §. sancimus.

44 *L.7.tit.6.part.6. qualiter componatur cum.l. fin. tit.13.p.1.& cum.l.13.tit.9.p.6.*

45 *Text.in.l.fi.§.donec.C.de iure delib.& tex.in Authen.Vt cum de eppellat.§.ſancimus.partim iure regio corriguntur,partim confirmantur.*

46 *Ioannes Gutierrez laudatur.*

47 *Executio non petenda contra eum cuius affinis, vel conſanguineus deceſſit, intra nouem dies luctus.*

48 *Praxis obſeruanda in petenda executione contra hæredem poſt tempus conficiendi inuentarij.*

49 *Inſtrumenta publica executioni mandari poſſunt, etiam contra ſingularem poſſeſſorem rei ſpecialiter hypothecatæ, ſi actum ſit ſpecialiter tempore hypothecæ rem non alienandam eſſe: ſecus ſi id actum non eſt.*

50 *Ratio aſſignatur, quare executio fieri non poſſit contra ſpecialem rei hypothecatæ poſſeſſorem: cuius alienatio pacto prohibita non fuit tempore contractus.*

51 *Inſtrumenta publica aut priuata recognita, etiam in contractu ſpeciei executioni mandari poſſunt.*

52 *Iuramentum deciſorium à parte parti delatum executionem paratam habet.*

53 *Confeſſio partis facta in iudicio executionem paratam habet.*

54 *Confeſſio etiam ficta per contumaciam habet paratam excepcionem autor contrarium reſoluit.*

55 *Tranſactio inter partes facta coram iudice habet executionem paratam.*

56 *Tranſactio etiam coram tabellione facta, de iure regio habet executionem paratam.*

Caput. 1. De his quæ executionem paratam habent.

1 PRimò igitur dicẽdum eſt, ſententiam in autoritatem rei iudicatæ trãſactam executionẽ paratam habere, iuxta text.in.l.poſt rem iudicatam.ff.de re iudic.& in.l.1.titu.21. lib.4. Recopil.de qua videndus eſt Marãta de ordi.iud.in.3.par.6.partis.actu 3.num.2. Rodericus Suarez, in dict.l. poſt rem iudicatam. à notabili. 1. latè exẽplicans hanc executionem ſentẽtiæ. & Rebuffus de hac executione ſententiæ fuſiùs agit per totum tract. de ſententijs executorijs: in cuius præfatione

2 n.31.inquit,q̃ Deus optimus maximus docuit nos,hanc executionem ſententiæ, qui poſt culpam ſtatim Adam de paradiſo eiecit,& ſic ſentẽtiã executioni incontinenti miſit. c.Adam. de pœnitentia. diſt.1.& Geneſ.cap.3.& Couar. nõnulla de iſta executione tractat in pract.quæſt.c.16.& de hac executio

3 ne ſententiæ licitum eſt arguere ad executionem inſtrumenti executorij,quia æquiparantur, ſecũdum Bart. in.l.cum vnus.in fin.ff.de bon.autho.iud.poſsid. & Bald.in.l.fi.col.2.eodem titu.& Romanum in conſi.76.num.4.

4 Quinimò ſentẽtia arbitri arbitratoris, & amicabilis compoſitoris de iure noſtro regio executionim ãdari poteſt, per text.in.l.4.tit.21.lib.4. Recop. quã elegãter explicat Auẽdanius in Tract. & declaratione ad.l.4.&.5.tit. de las excepciones.lib.3. Ordin.à n.35.vbi congerit requiſita neceſſaria ad hoc,vt cõpromiſsũ ſeu ſentia arbitri exequi poſſit,& Auiles in cap. præto. cap.10. glo. verbo,Execucion.num.9.& prædictæ l.4.titulo.21.lib.4.Recopilat.meminit Gregorius Lup. in.l.23.titu.4.part.3. in glo.verb.De aquel lugar.&c.Et Roderic.Suarez in dict.l.poſt rem iudicatam.in caſu.8.inquit, q̃ licèt de iure cõ

5 muni ſentẽtia arbitratoris nõ mereatur executionem,tamen de iure regio iam expeditum eſt, q̃ exequi poſsit, citans ad hoc text.in.l.fi.tit.4.part.3.quitamẽ eius concluſionem non probat,quia loquitur in arbitro, vt optime aduertit Grego.Lup.in proprio loco,in glo.fin. ſed iã hodie clarè deciſum eſt per prædictam.l.4.quam Rodericus non vidit.

6 Secundò,quòd inſtrumenta publica hodie de iure Regio habent executionẽ paratã,per text.in.l.1.&.2.ti.21. lib.4.Recopil.quanuis de iure communi executionem non mererentur, vt in l.minor.25.annis cui fideicõmiſſum.ff. de minoribus. niſi in quibuſdã caſibus connumeratis ab Alexan.in.l.fin. C.de

edicto

edicto Diui Adriani. & in. l. ait prætor. §. si iudex. ff. de re iudi. Roderic. Suarez in. d. l. post rem iudicatam. à casu. 4. Antonio Gomez in. l. 64. Tauri. & à Rebuffo in Tract. de literis oblig. artic. 6. glo. 3. à num. 8. Intellige tamen, quòd non quodlibet instrumentũ publicum de iure regio habet executionem parata tam, sed tantum illud quod confectum fuerit à tabellione numerario ciuitatis, vel loci illius, in quo cõtractus celebratus fuerit, qui vulgo dicitur Escriuano del numero: nisi in tali loco certus numerus tabellionum deputatus non fuerit, quia tũc coram publico tabellione Regio instrumenta confici poterũt, & executionem paratam habebunt: alioquin instrumẽta confecta à notario apostolico exequi non poterunt, vt probatur in. l. 1. iuncta. l. 19. tit. 15. lib. 4. Recopil. Rursus intellige, q̃ non quodlibet instrumentum publicum confectũ à tabellione numerario vbi certus numerus deputatus fuerit, vel à tabelliõe Regio, vbi certus numerus defuerit, (vel in locis in quibns tabellio Regius conficere instrumenta potest, etiã stante numero tabellionum, vt in. l. 1. titu. 25. lib. 4. Recop.) executionem meretur: sed tantum illud in quo à tabellione numerario vel Regio apposita fuerit clausula guarentigia, quæ apud scribentes Italicos diuersis nominibus nuncupatur, vt videre est apud Alexand. de Imola in. l. ait prætor. §. si iudex. col. 2. ff. de re iud. Ange. Areti. & Iaſ. in. l. 1. §. si quis ita. ff. de verb. obligat. Roderic. Suarez in dict. l. post rem iudicatam. in declaratione. l. Regni in euidẽtialibus. nu. 1. Rebuff. in Tract. de literis oblig. in præfatione. nu. 13. & Gasparem Cabali. 1. p. milleloquiorum iuris. in milleloquio. 362. Quæ tamẽ clausula guarentigia apud Hispanos ex stylo notariorũ in instrumentis apponitur in hæc verba, Damos poder a todos y qualesquier juezes y justicias, ante quiẽ la presente carta fuere presentada, para q̃ sobrelo contenido en la dicha carta hagã execucion en nuestras personas y bienes, assi y tan cumplidamente como si contra nosotros fuesse dada sentencia diffinitiua por juez comperẽte, y fuesse por nosotros cõsentida, y passada en autoridad de cosa juzgada. &c. Quæ clausula si in instrumentis apposita nõ fuerit non poterunt instrumenta executioni mandari: quod vsu forensi totius huius Regni receptum esse, firmãt Segura in Repet. l. si. ex legati causa. ff. de verborum. fol. 101. col. 3. versi. Tertia differentia. Roder. Suarez, in dict. l. post rem iudicatam. in declaratione. l. Regni in euidentialibus. num. 10. Couar. lib. 2. Variarum. c. 11. num. 3. versi. illud sanè, & ita in Hispania obseruari inquit Rebuff. in dict. Tract. de lit. obli. in præfatione. n. 18. Quãuis Castellus, Ioan. Lup. in. l. 63. Tauri. & Anto. Gomez in. l. 64. Tauri. nu. 5. & Auend. in Tract. seu declaratione ad. l. 4. &. 5. tit. de las excepciones. lib. 3. Ordin. à. n. 1. contendant, sufficere instrumentum publicum confectum esse à tabellione numerario, licèt in eo apposita non esset prædicta clausula guarentigia, idq; praxi receptũ esse per. l. 4. titu. 8. lib. 3. Ordin. quæ habetur in. l. 2. tit. 21. lib. 4. Recopil. ibi, Cartas y contratos publicos, &c. quibus verbis probari videtur ad execucionem faciẽdam sufficere instrumentũ publicum confectum absq; predicta clausula. Sed substinẽdo priorem opinionnem Seguræ, Roder. Suarez, & Couar. (quæ in praxi obseruatur) ad. d. l. 2. tit. 21. lib. 4. Recop. in qua autores posterioris opinionis fundantur, respondendum erit, q̃ illa. l. 2. intelligi debet per tex. in. l. 5. tit. 21. lib. 4. Recopil. nam dum illa. l. mẽtionẽ facit de instrumentis exequendis, se refert ad contractus habentes executionem paratam, de quibus dispositum fuerat in dict. l. 2. ergo prædicta. l. 5. intelligit dictam

ctam. l. 2. in instrumentis publicis habentibus prædictam clausulam guaren
12 tigiam. Has tamen opiniones conatur componere Didacus Perez in l. 4. tit. 8. lib. 3. Ordin. in glo. 1. versic. probari tamen, scilicet, q̃ cùm ex formis traditis à tabellionibus in contractibus conficiendis prędicta clausula solita sit apponi, semper apposita censetur, quamuis omissa fuerit, argum. text. in l. fin. C. de fideiussoribus, & notat Segura in l. 3. §. fin. versic. sextodecimo. ff. de liberis & posthumis. Menchaca lib. 1. de successionum creatione. §. 6. num. 53. versicul. deniq;. ideoq; instrumentum publicum in quo omissa fuerit prædicta clausula, executioni mandari poterit, quia præsumitur ex fictione legis prædicta clausula apposita: & in hac specie saluari potest posterior sentẽtia Castelli, Ioànis Lupi, & Antonij Gomez atq; Auendanij. Rursus intellige de instrumento publico originali, non verò de exemplo etiam extracto autoritate iudicis, nisi extractum fuerit manu notarij de instrumento originali rogati, secundum Auiles in. cc. prætorum. c. 10. verb. Execution. nu. 58. vel nisi originale ruptum, vel deperditum esset, & de mandato iudicis fuerit extractũ per successorẽ notarij mortui adhibitis requisitis in tali casu præscriptis à l. 10. tit. 19. par. 3. & à Monterroso in sua pract. in Tract. 7. fol. 220. pag. 2.

13 Tertiò dicendum est, q̃ instrumentum publicum à tabellione numerario confectum, vbi numerus tabellionum fuerit: vel a tabellione publico Regio, vbi numerus defuerit habens prædictã clausulam guarentigiam, executioni mandari poterit, licèt in tali instrumento non fuerit appositum verbum. Pro-
14 mitto: vt puta, si in tali instrumento apparuerit, debitorem recepisse certam quãtitatem pecuniæ ex dotis causa vel mutui, absq; eo, quòd promittat se redditurum, vt eleganter resoluit Roderi-

cus Suarez in dict. l. post rem iudicatã. in declaratione. l. Regni, in versic. Secundò extende.

15 Quartò dicendum est, quòd nedum instrumenta publica, de quibus suprà executioni mandari possunt pro quantitate certa & liquida, verùm etiam pro quantitate incerta & nõ liquida, vt pro interesse damnorum, vel expensarum, dummodò summariè citato prius reo illa quantitas incerta liquidetur & probationibus ab vtraque parte productis super hac liquidatiõe executio fiat, deturq; mandatum à iudice de capiendis pignoribus, vel in eorum defectum de detrudendo reum in carcerẽ: itaq; ante prædictam summariam quantitatis definitionem illud præceptum iudi-
16 cis dari non debet. Qua in re praxis obseruanda erit, q̃ habens instrumentum publicum incertum & non liquidum, producat illud coram iudice petẽs eius executionem, asserensq; q̃ in primis & ante omnia iudex citato reo recipiat summariam informationem super certitudine & liquidatiõe illius cõtractus, quam incontinẽti probare paratus est: & q̃ præcipiat reo respondere cum iuramento positionibus ab eodem actore positis super liquidatione, & certitudine quantitatis contractus: & liquidata quantitate pro ea iudex mandet executioni prædictũ instrumentum, quod
17 tũc exequi poterit. Caueat tamẽ actor, ne super tali liquidatione petat à iudice, q̃ sententiam interlocutoriam pronuntiet. Supradictam praxim & resolutionem colliges ex Roderico Suarez in dict. l. post rem iudicatam. in declaratione. l. Regni. limitatione. 4. & Auiles in dict. cap. 10. glo. execucion. nu. 53. & Couarr. lib. 2. Variarum. c. 11. nu. 1. versi. in summa. post Bart. Bald. & alios contra Paulum Castren. & ex Antonio Calesio in Tract. ad formulã obligationis cameralis, in. q. de liquidatio-
18 ne. à n. 2. Quæ resolutio & praxis etiã

obser-

obſeruanda erit circa exequendum inſtrumentum cõditionale, vel in diem, cuius cõditionem purificatam eſſe, vel diẽ veniſſe, ſummariè priùs citato reo actor probare debebit, ſecundum Rodericum vbi ſuprà limitatione. 5. & Couarru. in dict. cap. 11. num. 2. & Auiles in. cc. prætorum. c. 10. glo. verb. Execucion. num. 57. Et iuxta ſupradictam reſolutionem intelligi debent, quæ reſoluit Gaſpar Caual. in. 2. parte. milleloquiorũ iuris, in milleloquio. 625. Quã praxim & reſolutionem limitat in vno caſu Roderic. Suar. vbi ſuprà in dict. 4. limitatione. num. 9. & ſententiam eius tenet Guido papa in Tract. de vſuris in princ. num. 10. volum. 4. diuerſorum Doct. & opinionem Paul. Caſtr. in alio caſu procedere arbitratur Couarr. in dict. cap. 11. num. 1. verſi. quarto.

19 Secundò quòd legatarius, vel fideicommiſſarius particularis vigore teſtamenti petere poterit ab hærede via executiua legatum, vel fideicommiſſum, præcedenti tñ iuſſu vel præcepto iudicis facto hæredi de ſoluendo legatum vel fideicommiſſum, ſecundum Angelum in Authen. de hæredibus & falcidia. §. illud. colla. 1. iuncta glo. verbo, Decreto. receptum ab Alexand. & Iaſ. in. l. fi. C. de edicto Diui Adriani tollendo. Alexand. in. l. ait prætor. §. 1. ff. de re iudi. Paul. Caſt. conſil. 91. vol. 1. col. 4. Socino conſi. 183. vol. 3. Segura in. d. l. ſi ex legati cauſa. ff. de verborũ obl. Roderic. Suarez in dict. l. poſt rem iudicatam. notab. 6. vel caſu. 6. Peralta. in. l. 1. num. 35. ff. delegat. 3. quanuis oppoſitã ſentẽtiam imò legatum via executiua, etiã præcedenti iuſſu iudicis nõpoſſe peti, firment Albericus in. l. quoties. C. de hæredibus inſtituendis. Alex. ſibi contrarius in. l. ſi cum dotem. §. eo autem tempore. ff. ſoluto matrimonio. Vincẽtius de Herculanis in dict. l. ait prætor. §. 1. Decius in. l. fin. num. 6. C. de edicto Diui Adriani tollẽdo. & Anto. Gomez in. l. 45. Tauri. num. 137. Quibus non ſuffragantur iura pro ſe adducta, nempè tex. in. l. minor. 25. annis cui fideicõ miſſum. ff. de minor. & text. in. d. l. ait prætor. §. 1. & text. in. l. 1. C. communia delegatis, vbi dicitur, quòd legatũ vel fideicommiſſum fuit petitum via ordinaria: nam reſpondeo quòd licèt illud verum ſit, iura tamen illa non negant viam executiuam, etiã competere legatario vel fideicommiſſario. Prior tamẽ 20 ſententia in praxi recepta eſt, & ita practicatur, quòd legatarius vel fideicommiſſarius producit teſtamẽtum coram iudice, petens ab eo quòd hæredem cõpellat reſpondere & de plano confiteri, & teſtamẽtum illud eſt ſui defuncti, cuius eſt hæres: qui ſi confeſſus fuerit, tunc legatarius petit, vt fiat hæredi iuſſus vel præceptum de ſoluendo legatũ: & virtute illius præcepti & confeſſionis in iudicio factæ executio fit, ſecundum Bald. in Authen. hoc amplius. C. de fideicommiſsis. quem ſequitur Rodericus Suarez, vbi ſuprà in dict. caſu. 6. num. 6. & Auiles vbi ſuprà num. 8.

21 Sexto, & ſcriptura priuata ab ipſo debitore recognita corã iudice habet executionem paratam de iure huius Regni, per tex. in. l. 5. tit. 21. lib. 4. Reco. idẽq; apud Luſitanos diſpoſitum eſt in libr. 3. Ordinationum. tit. 16. §. fin. & etiam apud Gallos, vt refert Rebuffus in Tract. de chirographorum & ſchedularum recognitione in ſumma à num. 44. & notat Couar. libr. 2. Variarum. cap. 11. nu. 4. Auend. in. cc. prætorum. 2. part. c. 31. nu. 1. verſic. aliquando tamen. & Auiles in. cc. prętorum. c. 10. in glo. verb. Execucion. num. 33. Et niſi ita deciſſum eſſet per prædictas. ll. Regias, ſcripura priuata in iudicio à parte recognita de iure communi exequi nõ poſſet, nec etiam eandem vim haberet ex alijs legibus huius Regni diſponentibus, inſtrumenta publica executionem mereri: nam licèt ſcriptura priuata in

iudicio

iudicio à parte recognita habeat vim publici instrumenti, vt in.l.Publia.§.fi. ff. de positi.& in.l. cum de indebito. ff. de probatio.& in.l. 119. tit. 18. part. 3. Bald. in Authentic. contra qui propriam.C.de nonnumerata pecunia.Rebuff.vbi suprà à num.25.vbi plures cõclusiones scripturæ priuatæ ponit. non tamen ex eo scriptura priuata habebit executionem paratam, quia nõ omnia instrumenta publica possunt executioni mandari, sed illa tantum, de quibus suprà in isto cap.diximus in.1. &.2.ver
23 sic. Potuit tamen prædicta ratio mouere legislatorem ad condendam.d.l.Regiam, qua vim executiuam scripturæ priuatæ à parte in iudicio recognitæ tribuit: quanuis solidior ratio illius.l.Regiæ est, quòd ideò hoc ibi dispositum est, quia in iudicio confessus pro iudicato habetur, vt in.l.vnica. C. de confessis.Sed iudicatum habet executionem paratam.l.à Diuo Pio. §. 1. & sequenti.
24 ff.de re iud. ergo nimirum si scriptura priuata in iudicio à parte recognita executionem mereatur: cuius recognitio nedum coram iudice verum etiam coram tabellione, vel alguacelo de commissione iudicis fieri potest, vt proba-
25 tur in.l.6.ti.21.lib.4.Recop.Quinimo quando scriptura priuata habetur pro recognita ob contumaciam rei nolentis respondere, vel recusantis comparere, iuxta speciem text.in cap.fi.de confessis.lib.6. exequi potest, vt cum Rebuffo & alijs resoluũt Couar.lib.2.Variarum.c.11.nu.4.in fin.Auend. in. cc. prætorum.2.part.cap.30.num.4.& Didacus Perez in.l.4.titu.8. lib.3. Ordin. col.1090. Quod verũ esse intelligunt, dummodo ad recognitionem faciendam personalis citatio præcederet, nisi dolo, vel fraude reus effugeret citationem, & latitaret: nam tunc citatio ad domum sufficeret. Ego verò oppositã sentẽtiam veriorem esse existimo, imò scripturam priuatam pro recognita habitam ob contumaciam rei non posse executioni mãdari: ad quod tenẽdũmoueor ex dispositiõe.d.l.Regiæ.5.tit.21. lib.4. Recop. tribuentis vim executiuã scripturis priuatis à parte recognitis, quæ lex cum sit exorbitans, & contra dispositionem iuris communis extẽdi non debet, nec verba eius impropriari: sed illa lex loquitur de vera & propria recognitione scripturæ priuatæ facta in iudicio à parte, vt constat ex illis verbis, ibi, Reconocidos por las partes ante el juez que manda executar: o las cõfesiones claras, fechas ante juez competente, &c. quibus verbis dilucidè apparet necessariam esse veram recognitionem, claram & apertam confessionem coram ipso iudice factam, nec fictam per rei contumaciam sufficere, vt prædicti Doct. arbitantur. Et pro hac mea opinione, quæ verior & æquior videtur, facit quod notat Rebuffus vbi suprà num.68. quanuis ipse ibidem.n.98. oppositum teneat, quem sequũtur Couarr. Auend. & Didac. Perez vbi suprà, vrget etiam pro hac nostra opinione ꝙ prædictæ.ll.Regiæ, & aliarum prouintiarum tribuentes vim executiuam instrumentis publicis, & priuatis à parte recognitis, corriguntius commune, ac ideo sunt strictè interprætandæ vt tradunt Didacus Perez.l.4.tit.8.lib.3.Ordin.glo.1.col.1079.& Menochius lib. 2.de arbit.centu.1.casu.17. num.2.& iuxta hanc meã opinionẽ contra prædictos Doctores, superiores solent executionem ex tali confessione ficta factam
26 à iudicibus inferioribus annullare, & irritare. At verò si debitor in iudicio cõpareret, & negaret, scripturã à se, vel ex mandato suo scriptam, vel subscriptam esse, & actor testibus careret, quibus veritatem probare posset: tunc actor à iudice petere debebit, ꝙ debitorem compellat ad similem scripturã manu propria scribendam, vt ex ea comparatio literarum fieri possit, iuxta text. in Authen.

then. de instrumentorũ cautela & fide. §. si quis igitur. per quem ita tenet Bald. in l. comparationes. num. 10. C. de fide instrumentorum. Hippolyt. in Rubri. C. de probatio. & Greg. Lup. in l. 119. tit. 18. part. 3. & postquàm debitor eam scripserit, iudex eligere debet scribentes peritos in arte, & sub iure iurando eos astringere ad deponendũ super cõparatione, vt notat Bald. in dict. l. com-
27 parationes. num. 17. Aduerte tamen quòd prædicta comparatio non inducit plenam probationem, sed semiplenã tantùm, vt probatur in dict. Authen. de instrumentorũ cautela. §. sed si quis. & in dict. l. 119. & docet Bart. in l. admonendi. num. 26. & Rip. num. 113. ff. de iure iur. Hippolyt. in Rubric. C. de probat. n. 297. Roland. à Valle in cõsil. 26. num. 12. & Couar. in Pract. quæst.
28 cap. 26. num. 6. ac ideo actor tunc petere debet, & iuramentum sibi deferatur in supplementũ probationis, iuxta tex. in l. in bonæ fidei. & ibi Bald. nu. 11. C. de rebus cred. & Roland. à Valle vbi suprà, non tamen habebit tunc executionem paratam, vt ex infra dicendis constat. Cæterũ si scriptura priuata sit scri-
29 pta, & subscripta manu cuiusdam tertij de mandato debitoris, non sufficit, si ille tertius eam recognoscat, dicendo, se illam scripsisse & subscripsisse de mãdato debitoris, si debitor eam neget: nã tunc executioni mandari non poterit, secundum Imol. in consi. 91. Hippoly. in Rubr. C. de probat. n. 288. quæ opinio probatur de iure Regio in l. 5. titu. 21. lib. 4. Recopil. ibi, Reconocidos por
30 las partes, &c. Quibus verbis ostenditur, approbationem & recognitionem ipsius debitoris principalis necessariam esse, imò & scriptura priuata trino teste notata, negata tamen à debitore, executioni mandari nõ poterit: nam licèt habeat vim publici instrumẽti, iuxta text. in l. scripturas. C. qui potio. in pig. & in l. 31. titi 13. par. 5. non tamen habet exe-

cutionem paratam, nisi ab ipso debitore recognoscatur, iuxta formam text. in dict. l. 5. tit. 21. lib. 4. Recopil. ideoq; tunc agendum erit via ordinaria: & ad probationem intentionis producenda erit talis scriptura, quæ fidem facit, vt probatur in l. 114. tit. 18. part. 3. & in l. 118. eodem tit. & part. & Mathæus de Afflict. in decisione. 181. ita concludit decisum fuisse. & in specie ita resoluit Auend. in cc. prætorum. 2. par. cap. 30. num. 4. & 5. vbi alia requisita congerit ad hoc vt scriptura priuata exequi possit, cummulat etiam Auiles in cc. prætor. c. 10. verbo, Execucion. à nu. 27. ac ideò nõ transcribo, sed ad ibi dicta occurrendũ erit, quãdo casus se obtulerit.
31 Aduerte tamen quòd scriptura priuata à debitore recognita retrotrahitur ad diem, qua fuit celebrata, in præiudiciũ ipsius recognoscentis: in præiudicium tamen aliorum creditorum habẽtium scripturas publicas huiusmodi scriptura priuata non vendicat sibi prælationem, & alia priuilegia prioritatis ab illa die qua in iudicio fuit recognita. Vnde creditores habentes scripturas publicas, sunt præferendi & prius debet eis solui, quauis scriptura priuata fuerit prior tempore, secũdum Molin. in Cõsuetu. Paris. §. 5. nu. 16. Couar. lib. 2. Variarum. c. 11. nu. 4. in fine. & Didacum Perez in l. 4. ti. 8. lib. 3. Ordin. col. 1090. in fine. quæ omnia Adde Ordinat. Lusitan. lib. 3. tit. 16. §. fi. Quod tamen intelligo nisi scriptura priuata esset trino teste notata, & propria manu eorum subscripta cum hypotheca alicuius rei: nã tunc prælationem habet & præferri debet habenti instrumenta publica. l. 31. tit. 13. part. 5.
32 Septimò, & instrumenta publica & priuata, de quibus suprà diximus, executioni mandari poterunt, nedum ad petitionẽ creditoris nominati in instrumentis prædictis, verùm etiam ad pe-
33 titionem cessionarij: nam cessionarius

dicitur

dicitur creditor, vt in l. ab Anastasio. C. mandati, quem ad hoc notat Bald.
34 ibi notabi. 3. Quod verum est dummodo priùs summariè liquidetur, ius creditoris cessum & trãslatum fuisse in cessionariũ, ita cum Ioan. Andr. & alijs resoluit Rodericus Suarez in. d. l. post rem iudicatã. in declaratione. l. Regni. limi. 7. & Boerius plures referẽs in decisione. 10. Hippolyt. in singulari. 26. & Rebuffus in Tract. de literis oblig. articulo. 3. glo. 2. nu. 17. & Gaspar Cabal. in. 2. part. milleloquiorum iuris in milleloquio. 632. Quo etiam fit emptorẽ hæreditatis posse petere, & instrumenta, quibus venditor poterat executionẽ petere, executioni mandentur, cum in eum trãsfussæ sint actiones vtiles, vt in l. vẽditor. C. de hæred. vend. docet Bar.
35 l. 1. num. 12. ff. de act. & oblig. Pari modo prædicta instrumẽta executioni mãdari poterunt ad petitionẽ hæredis creditoris, vel alterius successoris habentis causam legitimã ab ipso creditore nominato in tali instrumento, dum tamẽ executionem petens, probet se hæredem esse creditoris, & personam ligitimet, secundùm Roderic. Suarez in. d. l. post rem iudicatam. in declaratione. l. Regni, extensione. 1. num. 10. & 11. & Gasparem Cabal. plures alios Doct. referẽtem in. 2. part. milleloquiorum. in milleloquio. 627.
36 Octauò, quòd supradicta instrumẽta publica & priuata nedum executioni mandari possunt contra debitorem in eisdem contentum, & nominatum, verùm etiam contra eius hæredem: nã ad id quòd defunctus cõpelli poterat, eius hæres etiã cogi potest. l. postulante. ff. ad Trebellianum. l. ex contractu. ff. de re iudic. Debet tamẽ prius reus citari, & liquidari & hæres sit debitoris, secundum Bald. in. l. per diuersas. q. 10. C. mandati. Rode. Suar. in dict. l. post rẽ iudicatam. in declaratione. l. Regni, extensione. 1. & 2. Decium in cap. quia. G. de iudi. num. 7. Iaf. in. l. cum debitoris. num. 1. in fi. C. de iudicijs. Grego. Lup. in. l. 11. tit. 2. par. 3. verb. Non valdria. Anto. Gomez in. l. 64. Tauri. n. 5. Dueñas in Regul. 277. Gaspar Cabal. in. d.
37 milleloquio. 627. Quæ executio pro hæreditarijs portionibus fieri debebit, si plures fuerint hæredes, iuxta text. in l. 1. & 2. C. de hæreditarijs actionibus. & in. l. 1. C. si cert. pet. nisi aliquod præ-
38 legatum vel melioratio fuerit facta: nã tunc pro rata & æstimatione rerũ prælegatarum de iure Regio executio contra hæredes fieri debebit, iuxta text. in l. 21. Tauri. quæ habetur in. l. 5. tit. 6. lib. 5. Recopil. quam explicat Rodericus Suarez in. l. quoniam in prioribus. ampliatione. 7. num. 8. C. de inofficioso te-
39 stamẽto. Cæterùm si executio petatur in ipsa re specialiter hypothecata, tunc fieri poterit cõtra eius possessorẽ in solidum, licèt plures sint hæredes: quia tunc hypothecaria intentatur, iuxta text. in. l. pro hæreditarijs. C. de hæred.
40 action. tenet Suarez in dict. l. post rem. in declaratione. l. Reg. limit. 1. num. 14. Debes tamen intelligere, executionem contra hæredem peti non posse intra tempus conficiẽdi inuentarium, idest, intra tres menses: nam tunc executio in hæredem fieri non potest, iuxta text. in. l. fi. §. donec. & §. etsi præfatã. C. de iure deliberandi. & in. l. 7. titu. 6. part. 6. & notãt Paulus, Corneus & scribentes in dict. l. fi. §. donec. & Roderic. Suarez in dict. l. post. rem iudicatam. in declaratione. l. Regni extẽsione. 1. n. 5. vbi hoc tripliciter limitat, & Dueñas in Reg. 277. limitatione. 1. transacto tamẽ tempore conficiendi inuentarium executio contra hæredem modo supradicto fieri poterit vsq; ad vires hæreditarias, & non vltrà, secundum Docto. vbi suprà, & Dueñas in dict. Reg. 277. limitatione. 7. tametsi Auend. in Tract. seu declaratione ad. l. 4. & 5. tit. de las excepciones. lib. 3. Ordin. num. 25. conten-

dat,

dat, executionem nullo tempore fieri posse aduersus hæredem adeũtem hæreditatem cum beneficio inuemtarij legitimè confecti, sed tantùm via ordinaria contra eum esse procedendum. Cui nõ suffragatur text. in dict. l. fi. §. donec. nam verbum, Donec in illo text. apposituꝫ satis indicat ꝙ durante tempore confectionis inuentarij executio contra hæredem peti non potest: ergo elapso prædicto tempore planè text. ille probat executionẽ peti posse. Rursus via executiua in fauorem Rei publicæ & actoris inducta est, vt in summa huius Tractus diximus, & firmat Roderi cus Suarez in stict. l. post rem iudic. in declaratione. l. Regni. limitatione. 4. nu. 7. ac proinde restringenda non erit, vt perperã opinatur Auend. vbi suprà.

41 Ex quibus Cæpola in cautella. 224. cõsulebat hæredibus, ne ante finitum totum tempus trium mensium perficerent inuentarium: nam ita solutio creditoribus, vel legatarijs faciẽda differretur. Quam tamen cautelam animæ pernicioſam esse testatur Rebuffus in 3. Tomo ad. ll. Gallicas. in Tract. de appellat. artic. 16. glo. 1. nu. 26. Sed omnibus supradictis obstat text. in Authent. vt cum de appellatione cognoscitur. §. sancimus. colla. 8. cui conuenit. l. fin. tit. 13. par. 1. & l. 13. tit. 9. part. 7. quibus iuribus probatur, quòd post nouem dies à tẽpore mortis defuncti hæredes eius conueniri possunt super debitis ipsius defuncti, & alijs actionibus: ergo executio contra hæredes fieri poterit post nouem dies à morte defuncti, nec expectandus erit transcursus temporis concessi ad conficiendum inuentarium, & ita sibi contrarius tener Roder. Suar. in dict. l. post rem iudicatã. in declaratio- l. Regni. limit. 9. & Petrus Dueñas in dict. Reg. 277. limit. 4. Quare Didacus Perez in l. 4. tit. 8. lib. 3. Ordin. in glo. 1. versic. quæro vtrũm. col. 1077. inquit, de iure huius Regni executionem contra hæredẽ fieri posse elapsis nouẽ diebus, immemor. l. 7. tit. 6. p. 6. determinãtis intra tempora conficiendi inuentarium hæredem conueniri non posse. Quamobrem Roder. Suar. in dict. limitatione. 9. (cum quo simpliciter transit Dueñas in dict. Reg. 277. limit. 4.) forsan sentiens prædictam difficultatem, vt ei incurrat, videtur sentire, ꝙ text. in
42 dict. Authen. vt cũ de appella. cognos. §. sancimus. procedit & loquitur in illis personis, quæ habent cõsanguinitatem vel affinitatem, vt hæ intra nouem dies à morte defuncti non possint conueniri nec exequi, nedum pro debito descẽdente ex persona defuncti, verùm etiã nec pro debito descendente ex propria earum persona. Et iste videtur esse sensus Roderici, alioquin excusari nõ posset à contrarietate eorum, quæ resolue rat in dict. l. post rem iudic. in declaratione. l. Regni extensione. 1. nu. 5. quo in loco dixerat, hæredes defuncti non esse cõueniendos, nec inquietãdos via ordinaria, seu executiua pro debitis defuncti intra tempus inuentarij. Quæ tamen interpretatio falsa esse conuincitur ex verbis dict. §. sancimus. ibi, Aut hæredes, aut parentes, &c. & ibi, Quod à defuncto descendit, siue alterius cuiuscunq; causæ. &c. & ex verbis dict. l. fi. tit. 13. par. 1. ibi, Emplazar a sus herederos. &c. & ibi, Sobre las deudas del muerto. &c. & ex verbis. d. l. 13. titul. 9. part. 7. ibi. Por deudas q̃ el muerto deuiesse. &c. & ibi, A sus herederos. &c. ex quibus constat, tam contra hæredes consanguineos & affines defuncti, quàm cõtra hæredes extraneos ipsius defuncti executionem fieri posse pro debitis, quæ defunctus debebat ela-
43 psis nouem diebus. Vnde veriorem & genuinum sensum esse existimo, ꝙ text in. d. l. fin. §. donec. C. de iure deliberan. correctus sit per tex. in dict. Authen. vt cum de appell. cognos. §. sancimus. At verò prædictas. ll. Regias ita cõponendas esse

44 das esse opinor, nempè q̃ text. in. d. l. 7. tit. 6. p. 6. intelligatur, & procedat in casu quo loquitur, scilicet, in legatarijs, & fideicommissarijs, vt hi legata & fideicõmissa à testatore sibi relicta petere non possint intra tempus conficiendi inuentarium, nec pro eis hæredes conueniri, & exequi debeãt: qui sensus deprehenditur ex verbis eiusdẽ. l. ibi, Aquellos a quien ouiesse mandado algo en su testamento, &c. Cæterùm. l. fi. tit. 13. p. 1. & l. 13. tit. 9. p. 7. intelligãtur, & procedãt in creditoribus defuncti q̃bus defũctus aliquid debebat, hi em̃ intra nouẽ dies à morte defuncti pro suis debitis cõuenire non poterũt hæredes defuncti, nec contra eos executionem petere: elapsis verò nouem diebus, bene poterũt pro debitis defuncti eius hæredes conuenire, & aduersus eos executionẽ petere. Qui intellectus colligitur ex verbis. d. l. fi. ibi, Mas passados nueue dias puede los llamar a derecho sobre las deudas del muerto, &c. & ex verbis. dict. l. 13. ibi, Por deudas que el muerto deuiesse, &c. ex quibus apparet, q̃ text. in. d. fi. §. donec. C. de iure delibe. & tex. in. d. Authen. vt cũ de appell. cognos. §. sancimus. partim corriguntur, & partim confirmantur: corrigitur enim text. in dict. §. donec. in eo, quod disponit, creditores testaoris non posse hæredes defuncti conuenire nisi post tempus inuẽtarij: nam hoc correctum est per text. in. dict. §. sancimus. & per prædictam. l. Regiam fin. tit. 13. part. 1. & l. 13. tit. 9. par. 7. quibus probatur, creditores posse conuenire hæredes defuncti statim elapsis nouẽ diebus. Cõfirmatur verò text. in. d. §. donec. per. l. Regia in eo, q̃ disponit legatarios & fideicommissarios etiam de iure Regio nõ posse intra tempus inuentarij conuenire hæredes defuncti super legatis, & fideicommissis, vt probatur in dict. l. 7. tit. 6. part. 6. per quam in hoc corrigitur text. in. d. §. sancimus. qui solummodo cõfirmatur quantum ad creditores testatoris, qui conuenire possunt hæredes defuncti post lapsum nouẽ dierum, vt in. d. l. fin. tit. 13. part. 1. & dict. l. 13. titu. 9. part. 7. Quam interpretationem ad prædicta iura assignaui anno millesimo quingẽtesimo septuagesimo, dum publicè Salmanticæ discipulis dictarem quendam tractatum de sententia excommunicationis super cap. engeltrudam. 3. q. 4. in illa quæst. An excommunicatio iniusta effectum habeat. illatione. 6. vt videre est apud notulas & cõmentarios discipulorum. Postmodum autem editus fuit quidam tractatus cuiusdam viri alioquin doctissimi, ac diligentissimi,

46 nempè Ioãnis Gutierrez, de iuramento confirmatorio. 2. part. cap. 4. nu. 20. quo in loco eandem interpretationem ad prædicta iura scriptam inueni. Sed licèt tunc prædictum intellectum assignarem ad text. in dict. l. fi. §. donec. C. de iure delib. & ad tex. in Authen. vt cũ de appel. cognos. §. sancimus. collat. 8. tractatu tẽporis maturiori iudicio hãc rem considerans, vt legum correctio euitetur, existimo aliter illa iura accipi posse, si dixerimus iura illa non sibi cõtradicere, sed vnumquodq; in suo casu diuerso loqui, nempè q̃ tex. d. l. fi. §. donec, procedat quando hæres vult gaudere termino illo concesso ad inuentarij confectionem, & vti velit iure illo speciali. At verò tex. in. d. §. sancimus. procedat de iure communi & ordinario, quando hæres nec confecit inuentarium, nec termino ad id cõcesso gaudere voluit. Supradicta tamen interpretatio à nobis assignata substineri potest ad dictas. ll. Regias, quæ etiã iuxta hanc vltimam intelligẽtiam accipi possunt.

47 Ex prædicto tamen intellectu Roderici Suarez colligitur, executionem peti non posse cõtra eum, cuius affiinis, vel consanguineus mortuus fuit, intra nouem dies à morte defuncti, quod probari videtur in. d. §. sancimus. ibi, Siue

alterius

alterius cuiuſcũq; cauſæ nomine, &c. & ita expreſsè tenet idẽ Roder. Suar. in. d. limitatione. 9. & Dueñas in Regul. 277. limitatione. 4. Et eſt aduertẽdũ, ꝙ qñ aduerſus hæredẽ trãſacto tẽpore cõfectionis inuentarij, vel lapſsis nouem diebus executio fuerit petenda, priùs citato hærede & liquidato, quod ſit hæres ne iudiciũ dilatetur, tũc praxis ſequens ſeruãda erit: nẽpè, ꝙ executio à creditore contra hæredẽ petatur, & ꝙ hæres iuramẽto declaret, ſe hæredẽ defuncti eſſe, alioquin creditor offerat ſe probaturũ & liquidaturũ in cõtinenti, reum hæredem defuncti eſſe: & intra decẽ dies, qui reo ad exceptiones ſuas obijciendas cõceduntur, creditor ꝓbabit reũ hæredem eſſe: quã praxim ſe ſemper obſeruaſſe teſtatur Roder. Suar. in. d. extenſione. 1. n. 2.

49 Nonò, ꝙ ſupradicta inſtrumẽta publica & priuata executioni mãdari poterũt cõtra tertiũ ſingularem ſucceſſorẽ, vel poſſeſſorẽ alicuius rei ſpecialiter hypothecatæ, pro debito conſtituto in tali inſtrumento, qñ debitor promiſsit, illã rẽ ſpecialiter hypothecæ traditã ſe non vẽditurũ, nec alienaturũ: nam tũc vẽditio vel alienatio illius rei facta, eſſet nulla, ſecũdum Bart. in. l. creditores. n. 10. C. de pignor. per tex. in. l. ſi creditor. §. fi. de diſtract. pigno. reciſſa enim alienatione illius rei ab ipſa lege executio fieri poſſet aduerſus ſingularem tertiũ poſſeſſorẽ. Ita cum Bar. & alijs reſoluit Rode. Suar. in. d. l. poſt rem iudicatã. in declaratione l. Regni, limit. 1. n. 5. quẽ ſequitur Couar. lib. 3. Varia. c. 7. n. 6. verſic. hinc etiã in fi. & vltra eos hãc opinionẽ teſtatur magis cõiter receptã Iaſ. in cõſi. 2u. lib. 2. col. 6. idcircò aduocatus creditoris diligenter aduertat, an in tali inſtrumẽto appoſita ſit clauſula illa, de non alienãdo rem ſpecialiter hypothecæ ſubmiſſam: cæterũ ſi in prædicto inſtrumẽto omiſſa fuerit clauſula illa, de non alienãdo rem hypothecæ traditã, tunc inſtrumentum illud executionẽ paratã nõ haberet cõtra ſingularem ſucceſſorẽ, & tertiũ rei poſſeſſorem, ſed tertius ille poſſeſſor via ordinaria & actione hypothecaria cõueniẽdus erit, & eſt ratio, quia obligatio perſonalis ſingularem ſucceſſorem nec fundi poſſeſſorẽ ſequitur, vt in. l. ea lege. C. de cond. ob cauſ. & in. l. vt pomũ. ff. de ſeruitut. & firmat Ange. receptus ex Alex. ibi in. l. 1. §. ſi hęres. ff. ad Trebel. facit etiã, ꝙ ius exequẽdi cõtra ſingularẽ ſucceſſorẽ, etiã ſi ex ſentẽtia procedat, nõ trãſijt, vt ꝓbatur in. l. ſi mater. §. fi. & in. l. iudicatis. §. fin. ff. de exceptione rei iudicatæ. & tradit Bart. in. l. creditores. n. 22. C. de pignor. facit etiã doctrina Bal. in. l. 2. col. 2. verſ. ſed quid dices. C. de except. rei iud. ad ſtipulãtur etiã ea quæ notat idẽ Bald. per gl. ibi in. l. 1. C. cõia delegat. & in propria ſpecie firmat Anchar. in. c. canonũ ſtatuta. de cõſtitutionibus. in. 6. verſi. circa iſtã extẽſionẽ. & plures alij, quos refert & ſequitur Dueñas in Regu. 277. limit. 2. & Gaſpar Cabali. in. 2. p. milleloquiorum iuris, in milleloquio. 633.

51 Decimò, ꝙ prædicta inſtrumẽta publica vel priuata executiõi mãdari poterũt in cõtractu ſpeciei: nã ſi in vẽditione alicuius rei celebratũ fuerit inſtrumẽtum, vẽditor cõpellendus erit via executiua ad rem tradẽdam, nec liberabitur præſtando intereſſe, cũ tale inſtrumentũ habeat vim ſententiæ, & venditor ex ſententia præciſè cogatur ad rẽ tradendã, iuxta tex. in. l. qui reſtituere. ff. de rei vendic. quem ad hoc mirabilẽ dicit Bald. ibi & hanc opinionẽ expreſsè firmat idem Bald. in. l. vnica. col. penult. C. de ſententijs quæ pro eo. & hæc eſt famoſa interpretatio ad. ll. Regias de executione agẽtes, ſecundũ Roder. Suar. in. d. declaratione. l. Regni. extenſione. 3. Obſeruandũ etiã erit ꝙ quãuis inſtrumẽta publica & priuata nudo pacto eſſent cõfecta adhuc executiõi erũt mãdanda ex his quæ notat Rebuffus in Tract. de literis obligatorijs artic. 2. gl. 1. n. 15. & quia de iure Regio nuda conuentio parit actionem & obligationẽ, vt in. l. 2. tit. 16. lib. 5. Recop. tradũt Antonius Gomez. in. 2. To-

mo Variar.c.9.n.3.& plures alij quos refert & sequitur Didacus Perez.in.l.4.tit. 8.lib.3.Ordi.in gl.2.col.1094. vbi refert Rebuff.Roderic.Suar.& alios, & de intellectu.d.l.2.titu.16.lib.5.Recopi. agit etiã Couar.lib.1.Variar.c.14.nu.13.& & Auiles in.cc.prætorum.c.10.verbo, Execucion.nu.20.

52 Vndecimò, q̃ iuramentũ deciſoriũ à parte parti delatũ habet executionẽ paratã, vt probat text.in.d.l.poſt rẽ iudicatã.& ibi firmãt Bart.Ange.& oẽs, & facit text.in.l.1.ff.de iureiur.dum dicit, iuramentũ habere maiorẽ autoritatem q̃ rem iudicatam.facit etiã text.in.l.actori. C.de iureiur.quatenus inquit, iuramentũ deciſoriũ immediatè trãſire in rẽ iudicatã.& explicat Roder.Suar.in.d.l.poſt rem iudicatam.notab.2.& Auiles in.cc. prætorũ.c.10.gl.verb.Execuciõ.n.36.

53 Duodecimò, q̃ cõfeſsio partis in iudicio facta habet paratã executionem, vt probat tex.in.d.l.poſt rem iudicatam.& in.l.vnica.C.de cõfeſsis.& in.l.proinde. §.notandũ.ff.ad.l.Aquil.& de iure Regio probatur in.l.5.tit.21.lib.4.Recopi. & explicat Roder.Suar.in.d.l.poſt.rem iudicatã.notabili.3.& Auiles.in.cc.prætorũ.c.10.glo.verb.Execution.n.10.vbi plura de cõfeſsione cũmulant.Reſoluẽtes cõfeſsionem in iudicio factã, ad hoc vt executionẽ mereatur, debere eſſe certam,& à parte acceptatã, & quãdo poſſit confeſsio pro parte acceptari, & pro parte repudiari, & an tunc qñ pro parte acceptatur,& pro parte repudiatur, agi
54 debeat, vel poſsit via executiua? Quinimò confeſsio ficta ob contumaciam rei nolẽtis cõparere in iudicio, vel recuſantis recognoſcere ſcripturã priuatã, executionẽ paratã habet, vt reſoluit Couar. cũ Rebuffo, lib.1.Variar.c.11.n.4.in fi. & nos ſuprà diximus in.6.corollario.& in iſto art.idem obſeruãdum erit, quod ibi reſoluimus contra Rebuff.& Couar.

55 Vltimò, q̃ tranſactio inter partes facta corã iudice habet executionem paratã, vt reſoluit Roderi.Suar.in.d.l.poſt rẽ iudicatam.in caſu.10.Auiles vbi ſuprà, n.45.& explicat Ioãnes Gutierrez in re pet.l.nemo poteſt.nu.439.ff.delegat.1.

56 Quinimò nedum trãſactio corã iudice facta, verùm corã tabellione de iure huius Regni executioni mãdari poteſt, vt deciſum extat in.l.4.in fi.tit.21.lib.4. Recop.Alia plura, quæ executionem paratam habẽt, conſulere poteris apud Rodericum Suar.Couar.Auend.Dida. Perez, Dueñas, Auiles, & Caballinum in locis ſuprà citatis, Caſtellũ &. DD.in l.64.Tauri, quæ hîc non tranſibo ob breuitatis cauſam, & ſuprà relata pro iuuenum inſtructione ſufficiant.

Ex Capite Secundo.

SVMMARIA.

1 *Via executiua acturus, nec libellum offerre, nec litem conteſtari tenetur, ſed per viã actus executionem petet.*

2 *Via executiua agere potens, ſi ordinaria agat, poterit reſilire refectis expenſis, & executiuè procedere. & infrà.c.3.num.37.de hoc agitur.*

3 *Qui executionẽ petere vult, coram iudice rei eã petat.*

4 *Via executiua coram vno & diuerſis iudicibus ſimul intentari poteſt, nec litis pendentia coram vno impedit executionem petitam coram alio.*

5 *Quando ſententia lata ab aliquo iudice venit exequenda extrà eius territorium, iudex proferens requirat alium iudicem, q̃ ſuam ſententiam exequatur per literas requiſitorias.*

6 *Vnus iudex alterius iudicis ſententiã exequi valet.*

7 *Executio peti poteſt corã iudice loci contractus, ſi reus ibi reperiatur: aliàs ibi conueniri non poterit.*

8 *Reus nõ remittẽdus per iudicẽ domicilij ad requiſitionẽ iudicis loci contractus, niſi ſe ſummiſerit eius iuriſdictioni renuntians proprij fori domicilij: aut in alijs caſibus locus ſit remiſsioni.*

9 *Qñ remiſsioni eſt locus ad iudicẽ loci cõtractus, corã ipſo eſt petẽda executio: qui reũ verbaliter citare nõ poterit, ſed per requiſitionẽ ad iudicẽ domicilij directã.*

10 *Iudex requiſitus ab aliquo proprio iudice rei, ei parere tenetur & requiſitionem adimplere, aliàs ſuperior adeundus qui eum compellat.*

11 *Quid agi ſoleat, qñ iudices requiſiti ſunt per literas requiſitorias, quibus nõ obtemperãt, nec eas adimplẽt.*

12 *Pragmatica quædam noua ſanctio Philippi inuictiſſimi huius nominis. II. Regis, obſeruanda hodie in his regnis, circa executionem contractuum faciendam, in quibus contrahentes ſe ſubmiſerunt fori alterius iudicum, renuntiantes ſuo proprio domicilio:*

cilio: quæ expenditur hîc per autorem.

13 L.27.ti.1.lib.3. Recop. quomodo hodie obseruanda.

14 Qui habet scripturã priuatã contra aliquem, qualiter eius executionem petere ualeat.

15 Si reus priuatam scripturam negauerit uia ordinaria agendum erit.

16 Habens instrumentum conditionale, uel non liquidum, cuius executionẽ petere uult adire debet iudicem, ut faciat citari Reum ad liquidandam quantitatem, & purificandam conditionem.

17 Volens petere executionem aduersus hæredem debitoris, petat à iudice liquidari an sit hæres nec ne: & si adierit, petat executionem: si verò repudiauerit, sequentes in gradu citentur, quibus repudiantibus dabitur bonis curator contra quẽ executio intẽdatur, & in primis suã personã legitimet.

Creditor executionem petens in primis debet legitimare personam suam, & sui debitoris.

Instrumentum exequẽdum non erit ad petitionem excommunicati, banniti, minoris, filiisfamiliàs mulieris coniugatæ, & similium, nisi prius persona legitimata fuerit.

18 Petens executionẽ producere debet instrumentum liquidũ, uel illud quod uult executioni mãdari, coram iudice & tabellione, & per uiã actus eã petet pro quantitate debita, & non soluta, & pro expẽsis cũ protestatione recipiendi in rationibus quidquid solutum apparuerit: & iurabit ut hic.

19 In petitione executionis quare apponatur protestatio recipiendi in solutione debiti quidquid solutum constiterit.

20 Petens executionem pro quantitate plus sibi debita, illud plus soluet cum duplo propœna.

21 Iuramentum de malitia appositum in petitione executionis à iudice exigendum erat: sed praxis obseruat, quòd in petitione ponatur à creditore.

22 Iudex priusquam executionem mandet fieri, plura perpendere debet hîc enumerata.

Iudex mandatum executorium petitum ad instantiam procuratoris alicuius, decernere non debet, priusquam de mandato sufficienti constet.

Persona petentis executionem plenè prius legitimanda est in iudicio executiuo, & in quocunque alio alio quantumcunque summario.

23 Mãdatũ executoriũ qualiter decernere debet iudex.

24 Præceptum executionis manu iudicis et tabellionis subscriptũ nulla debitoris præcedẽte citatione creditori traditũ: à quo executor illud recipere debet.

Exponitur mandatum iudicis executorium.

25 Praxis Regni Castellæ obseruat, mandatum executorium absque citatione debitoris decernendum, quia postmodum citatur, ad ultimam executionẽ de trance y remate: quæ praxis iure regio probata est contra plures aliud sustinentes de iure cõmuni.

26 Executio in persona & bonis debitoris tunc facienda quando debitor esset in instrumento contentus, uel esset hæres cõtenti in eo, uel aliter abligatione personali teneretur.

27 Executio faciendа in re hypotecata, & eius possessor ad ultimam executionem citandus: quando hypothecaria intentatur. (ri debet.

28 Executione facta solutio debiti, & expensarum fie-

29 Expensarum appellatione contentarum in mãdato executorio, salaria, quæ secundum consuetudinem uniuscuiusque loci debẽtur executori, etiã ueniũt: modonõ excedãt decimã partẽ debiti principalis, traditur remissiuè.

30 Executoriæ sportulæ non debentur donec integrè satisfactum sit creditori, de principali & expensis.

Quæ. ll. regiæ agant de sportulis executori soluendis.

31 Sportulæ executori non debentur, si tempore quo debitor requiritur cum præcepto executorio, uellit incontinenti soluere, uel se soluisse ostendat: soluentur tamen factæ in itinere uel in expeditione mãdati executorij.

Quando debitor dicatur, soluere in continenti, remissiuè: quòd iure regio iam innouatum est. quod si intra spatium. 24. horarum soluerit quis, non teneatur soluere sportulas executori.

32 Praxis, q̃ deficiente fideiussore de euictione reus executioni datus realiter capiatur, Vnde ortũ habuit.

33 Nobiles, Doctores, uel Licentiati graduati Salmanticæ, Pinciæ, Compluti, & collegiales graduati in collegio Bononiensi, etiam si fideiussorem de euictione non præstiterint realiter non sunt capiendi.

34 Coniugatæ mulieres pro debitis non capiendæ.

35 In quibus rebus executio fieri nequit.

36 Boues, & instrumenta aratoria capi non possunt pro pignore, etiam si alia bona non reperiantur, nisi pro debito fisci, & prædij dominorum, quòd de iure regio procedit secus de iure communi.

37 Arma & equi militum & nobilium, & libri scholarium immunes sunt, ut in eis executio fiat.

38 Mandatum executoriũ si prius executori quàm creditori detur: executio nulla erit.

39 Bona mobilia in executione capta publicè subhastanda tribus præconijs tertio quoq; die, immobilia verò decimo quoque die: & ita in mobilibus transactis. 10. diebus, in immobilibus. 30. debitor ad ultimã executionẽ citandus erit.

40 Executione facta pro debitis fiscalibus tria præconia facienda tribus diebus in rebus mobilibus & in immobilibus nouem diebus.

41 Præconia quæ præstantur in executione, uel dies eorum currunt à die captionis pignorum.

42 Duo menses, qui de iure cõi dabatur debitoribus ad soluendũ, restringunt de iure regio, ad decẽ dies in pignoribus mobilibus, & ad. 30. in immobilibus.

43 *Citatio ad vltimam executionem personaliter faciẽda, vel ad domum, si reus inueniri nequeat.*

44 *Si debitor absit, vel defunctus absque hærede sit, bonis dandus est defensor, cum quo acta iudicij celebrentur.*

45 *Citatione ad vltimam executionem præmissa, debitor intra tres dies, suas exceptiones allegare debet: alias iudex profert sententiam, & iubet creditori solutionẽ fieri.*

46 *Libelli oppositionis copia danda creditori, & debitor intra 10. dies, allegatas exceptiones omnino probare debet.*

47 *Decem dies concessi, vt reus probet defensiones suas currũt à tempore oblati libelli oppositionis earum: etiã si reus se opponat ante præconia, vel antequã ad vltimam executionem citetur: quibus terminis iam non gaudebit.*

48 *Terminus. 10. dierũ qui reo executioni dato ad probãdas exceptiones conceditur, communis est vtrique parti.*

49 *Sex dies dumtaxat in Lusitania conceduntur executatis reis, vt suas valeant opponere exceptiones: quæ nostro iure regio debent esse legitimæ.*

Caput Secundum,

De ordine procedendi in via executiua.

VISIS aliquibus, quæ executionem paratam habent, nũc oportet expendere, quo ordine, & qualiter in via executiua procedi debeat: & in primis aduertendum est, quòd quando per viam
1 executiuam agendum erit, libellus nec offerendus nec lis contestanda erit, sed per viam actus executio erit postulanda, secundum Barto. in. l. intra. ff. de re iudicata. Alexand. in. l. si cùm dotem. §. eo autem tempore. col. 2. ff. soluto matrimonio. & Rebuffum in tract. de literis obligatorijs. articul. 6. glo. 3. num. 5.
2 Et si aliquis habens instrumentum executorium inceperit ab agendo via ordinaria, poterit postea habito consilio resilire & desistere à via ordinaria, & capere viam executiuam, reficiendo expensas parti a duersæ factas in via ordinaria: quod verius esse existimat Rebuffus vbi suprà, num. 7. Et ita vidi iam practicari: & pro ista parte faciunt quæ resoluit Maranta in disputatione. 4. à num. 1. post Tract. de ordi. iudic. & 9 de remedijs. l. consentaneum. C. quomodo & quãdo iudex resoluit ibi Bar. nu. 17. & Panormit. in cap. prout. n. 20. de dolo & contum. & nos dicemus infrà, in Secunda parte secũdi Tomi. n. 9. quia via ordinaria & executiua sunt diuersæ, & ita electione non tolluntur, vt dicimus infrà isto Tract. c. 3. nu. 37. ac proinde quotiescunq; quis habuerit cõtra aliquem sententiam in autoritatem rei trãsactam, vel aliquod aliud instrumentum publicum, aut priuatum, cuius vigore intendit executionem fieri
3 aduersus reum, tunc comparere debet coram iudice ordinario ipsius rei, cùm actor sequi debeat forum rei, vt in. l. iuris ordĩnem. & l. in criminali. C. de iurisdict. omnium iudic. & in. l. 2. C. vbi & apud quem. & in cap. si clericus laicum. & in cap. cum sit generale. de foro competenti. & si debitor plures Iudices habuerit quòd contigere põt iuxta ea quæ resoluimus in prima parte, huius primi Tomi. primo Tempore. à. n. 75. vel casus sit curiæ tũc datur electio actori adeundi quem maluerit, vt ibi
4 diximus: Quinimo plures vias executiuas simul competentes aduersus eundem intẽtare poterit simùl vel successiuè coram eodem iudice, & etiam coram diuersis iudicibus competentibus eiusdem debitoris, & litispendentia coram vno non impedit executionem coram alio petitam, ita firmat Anto. Gallesius in Tract. ad formulam cameralis oblig. particula. 3. q. 2. n. 2. citans Iasonem in. l. nulli. C. de iudic. nu. 8. sed Iason ibi hoc congitandum reliquit: tñ hanc opinionem ipse Ias. à Gallesio nõ relatus, tenet asserens esse meram veritatem sicut euãgeliũ in consil. 9. vol. 1. versic. 3.

verſic. 3. n. 2. & in conſi. 28. nu. 3. vol. 1.
Tamen ſi ſententia à iudice vnius loci
5 lata exequenda ſit extra eius territo-
rium, putà quia reus ibidem cõmora-
tur, vel bona eius ſita ſint in territorio
alterius iudicis, tunc petita executio-
ne prædictæ ſententiæ coram iudice
qui eam protulit, iudex proferens de-
bebit requirere iudicem alterius terri-
torij, vt exequatur eius ſententiam, &
decretum: & ſic per literas requiſito-
rias, quas vulgò Carta de juſticia y Re
6 quiſitoria dicimus, executio fiet. Nam
vnus iudex poteſt ſententiam alterius
exequi, ſi ab eo pro eius executione
fuerit requiſitus, iuxta text. in. l. à Diuo
Pio. §. ſententiam. ff. de re iudi. & in Au
thentico. de exhibendis reis. §. ſi verò,
& in Authentico. vt differentes ſint iu-
dices. & notatur in. cap. Romana. §. con
trahentes. de foro competenti. lib. 6. &
tenent plures relati ab Aſinio in ſua pra
xi. §. 31. cap. 9. num. 2. & probatur in. l.
1. tit. 27. patt. 3. Pari modo ſi executio
petenda fuerit virtute alicuius inſtru-
menti publici, vel priuati habentis exe
cutionem paratam, & ratione celebra-
ti cõtractus (ob quam quis ſortitur fo-
rum, vt in. l. hæres abſens. §. proinde. &
7 ibi glo. verbo, Debebit. ff. de iud. & in
cap. fi. de foro compet.) Actor velit eã
petere coram iudice loci contractus,
vtique poterit, ſi reus in illo loco inue-
niatur: nam licèt ratione contractus
quis ſortiatur forum, conueniri tamen
non poterit apud iudicem illius loci,
vbi contraxit, niſi ibi inueniatur, iux-
ta text. in cap. Romana. §. contrahen-
tes. de foro compet. libr. 6. & ibi notant
Docto. communiter. & in cap. fi. extrà,
de foro compet. glo. & Docto. in dict. l.
hæres abſens. §. 1. & communiter om-
nes ex Couarru. in Practi. quæſtionib.
8 cap. 10. num. 3. Nec ad requiſitionem
iudicis loci contractus reus mittendus
erit per iudicem ſui domicilij, niſi in di
cto contractu reus ſe ſubmiſiſſet foro
illius loci contractus, renuntians ex-
preſsè proprij domicilij foro: vel niſi
renuntians proprio foro deſtinaſſet ſo-
lutionem in certo loco faciendam: aut
niſi in alijs caſibus, in quibus locus eſ-
ſet remiſsioni, quos optimè congerit
9 & reſoluit Couarru. vbi ſuprà. Nam
tunc quando locus eſſet remiſsioni ad
iudicem loci contractus, coram eo pe-
ti poterit executio illius contractus:
qui tamen iudex non poterit etiam ver
baliter citare, & ad ſuum tribunal voca
re reum commorantem extrà eius ter-
ritorium: ſed poterit requirere iudicẽ
loci, vbi reus domicilium habuerit, vt
reum ſibi remittat, & executionem fa-
10 ciat in eius perſona & bonis. Qui iu-
dex requiſitus erit tunc executor ſen-
tentiæ, & decreti iudicis requirentis,
ſicuti in executione latæ ſententiæ fie-
ri debet, dict. l. à Diuo Pio. §. ſenten-
tiam. & reſoluit Couarru. vbi ſuprà.
num. 7. tenebiturq; requiſitionem ad-
implere, & eidem conſentire, & decre
tum requirentis exequi, alioquin eius
ſuperior adeundus erit, petendumque
ab eo, compellat iudicem requiſitum
adimplere literas requiſitorias iudicis
requirentis: qui ſuperior cogere de-
bet iudicem requiſitum ad prædictam
executionem faciendam, vt probatur
in dict. l. à Diuo Pio. §. ſententiam. iux-
ta literam Florentinam in qua legitur,
Si hoc iuſsi fuerint, &c. & ita ex illo
text. tenent Barto. Iaſ. col. 1. & commu
11 niter omnes ibi. Et hinc iudex requi-
rens, vel pars cuius intereſt, quotidie
ſuas querelas proponunt coram audi-
toribus Regijs aduerſus iudices renuen
tes executioni mandare ſententias iu-
dicum requirentium, aut eorum man-
data de exequendis contractibus: qui
auditores Regij mandata decernũt no-
mine Regio aduerſus iudices requiſi-
tos, quibus præcipiunt eiſdem, vt adim
pleant requiſitionem, & executionẽ fa
ciãt: & quãdoq; inferiores pœnis puniũ

tur arbitrio auditorum, si in dolo & malitia fuerint. Si verò iudices requisiti iustè denegauerint suum auxilium requirentibus, tunc querelæ aduersus eos in audientijs non admittuntur, nec supradicta mandata Regia eisdem dirigũtur: quam praxim resoluit Couar.
12 vbi suprà. n. 2. in fin. Hodie vero circa executionem contractuum faciẽdam, in quibus contrahentes se summiserũt foro aliorum iudicum, renuntiantes proprij domicilij foro obseruandum erit quod disposítum extat per quandam Pragmaticam sanctionem nostri inuictissimi Regis Philippi. II. promulgatam Madritij die. 21. mensis Februarij. anni. 1573. quæ habetur in noua impressione Recopil. in. l. 20. titul. 21. libr. 4. Recopilat. qua disponitur, quòd si in contractibus, & scripturis censuum, aut alterius rei, contrahentes renuntiauerint proprio foro & domicilio, & se submiserint iurisdictioni iudicum criminum residẽtium in Cancellarijs & audientijs Regijs, executio in persona contrahentis ab vno ex dictis iudicibus fieri possit, si intra circuitum quinque leucarum vbi audientia residet persona contrahentis inueniatur, quanuis in illo circuitu bona non habeat: & idem iudex, coram quo petita fuerit executio, in illo casu poterit procedere ad executionem faciendam in bonis contrahentis existentibus extra dictum circuitum quinque leucarum, dummodo hanc executionem bonorum faciat per literas requisitorias dirigendas ad iudicem illius loci, in quo sita sint bona. Similiter vnus ex dictis iudicibus poterit prædictam executionem facere in bonis contrahentis existentibus in illo districtu qninq; leucarum, quanuis ibi contrahens non inueniatur: & si bona non fuerint satis pro creditoribus satisfaciendis, executio meliorari poterit ab eodem iudice in bonis, quæ contrahens habuerit extra illum circuitum, dummodo prædictam meliorationem iudex ille faciat per literas requisitorias, dirigendas ad iudicem loci bonorum. Pari modo disponitur, quòd vnus ex dictis iudicibus, quo casu contrahens proprio foro renuntiauerit, & se submiserit eorum iurisdictioni, possit prædictam executionem facere in persona & bonis contrahentis per literas requisitorias, quanuis contrahens in illo districtu quinq; leucarum non inueniatur, nec bona ibi habeat: &, quòd in nullo ex dictis casibus talis iudex possit mittere executorem pro illa executione facienda: nec prouisio Regia subscripta manu omnium iudicum illius Cancellariæ, vel Audientiæ pro illa executione facienda detur: nam hoc fieri omnino prohibetur in illa pragmatica. Statuitur etiã in dicta Pragmatica quòd si contrahentes renuntiauerint proprio foro, & se submiserint iurisdictioni Præsidẽtis & Auditorum Cancellariarũ & Audientiarum, & ipsi contrahentes vel res, super quibus contraxerunt, fuerint tales, de quibus tanquam de casibus curiæ Auditores in prima instantia cognoscere possint, quod in tali casu Præses & Auditores possint mittere executorem expensis debitoris pro illa executione facienda, vel concedere prouisionem Regiam manu omnium subscriptam, cuius virtute executio fiat in loco contrahentis: &, quòd idem obseruetur in regno Galleciæ à Regente & à iudicibus maioribus illius audientiæ in prædictis casibus curiæ. Cæterùm extra dictos casus curiæ Regens & iudices maiores Galleciæ, extra circuitum quinque leucarum vbi audientia fuerit, non possint in executione procedere, quanuis contrahentes se submiserint eorum iurisdictioni, & quòd iuxta hanc limitationem sit
13 obseruanda. l. 27. titul. 1. libr. 3. Recapi. Ordinatur insuper quòd Regens & Auditores

ditores Hiſpalenſis Audiētiæ circa exe cutionem contractuum, in quibus renuntiatio fori, & ſubmiſsio fuerit, obſeruent idem, quod ſupra diſpoſitum eſt in iudicibus & Auditoribus Cancellariarum. Diſponitur præterea in dicta Pragmatica, que los Alcaldes de los adelantamientos extra circuitum quinque leucarum, vbi ipſi reſidentes fuerint, non poſsint executionem facere, non obſtante quacunque ſubmiſsione eiſdem facta, niſi perſonæ, aut bona contrahentium intra illum diſtrictum quinque leucarum inueniantur: aut niſi contrahentes fuerint domini alicuius iuriſdictionis: aut iudices, aut concilium alicuius loci: nam tunc procedere poterunt ad executionem intra diſtrictum iuriſdictionis de ſu adelantamiento. Rurſus diſponitur in dicta Pragmatica quòd iudices ordinarij tribunalium inferiorum Regni non poſsint procedere ad executionem contra aliquem, qui proprio foro renuntiauit, & eorum iuriſdictioni ſe ſubmiſit, niſi perſona contrahentis, aut eius bona inueniantur intrà iuriſdictionem talium iudicum, aut niſi contrahens ratione cõtractus, quem celebrauit, in loco illius iudicis, aut ratione deſtinatæ ſolutionis in tali loco faciendæ, vel alia ex cauſa fortitus eſſet forum illius loci: nam tunc talis iudex ad executionem poterit procedere per literas requiſitorias, quando nec perſona contrahentis, nec eius bona inueniantur in iuriſdictione illius iudicis. Et denique in prædicta pragmitica præcipitur, quòd vigore ſubmiſionum generalium, quæ in contractibus fieri ſolent, quibus contrahentes ſe ſubmittunt cuicunque foro, iuriſdictioni, & iudici coram quo conuenti fuerint, quanuis renuntiatio proprij fori adſit, & aliæ quæcunque clauſulæ à tabellionibus ponantur, ad executionem procedi non poſsit, niſi tantummodo quando perſona aut bona contrahentis inueniantur intra iuriſdictionem illius iudicis, coram quo executio petita fuerit. Ex quibus verbis conſtat quòd ſi bona, aut perſona conuenti reperiantur intra iuriſdictionem eius coram quo productum fuit inſtrumentum, quod executio ab eodem fieri poterit virtute generalis ſubmiſionis in inſtrumento contentæ, & ita per hãc pragmaticam approbatur opinio Iaſonis in. l. ſi conuenerit. num. 39. quem ſequitur ibi, Oroſcius. ff. de iuriſdict. omnium iudic. per text. in. l. Titum. §. 1. ibi neq; Romæ prædia habeat. ff. de adminiſtr. tutor. & improbatur opinio contraria Roder. Suarez. Et tãdem præcipitur, diſpoſitum in dicta pragmatica omnino obſeruari, non obſtantibus quibuſcunq; pactis conditionibus & renuntiationibus, etiã prædictæ pragmaticæ in contractu appoſitis: & quòd aliter nec alio modo procedatur ad executionem contractuum, in quibus contrahentes renũtiauerint proprio foro, & ſe ſubmiſerint foro alterius iudicis. Ex quibus ſuprà reſolutis conſtat corã
14 quo iudice executio peti debeat: vnde habens ſcripturam priuatam contra aliquem, comparere debet coram eius iudice petereq; ab eo virtute illius ſcripturæ, quòd iuſſum & ſuum mãdatum eidem concedat ad hoc, ℣ reus quantitatẽ in ſcriptura priuata contentam ſoluat, vel compareat ad illam recognoſcendam: & ſi ſoluere noluerit & interminо cnmparuerit, & prædictam ſcripturam recognouerit, tunc actor petet ℣ iudex eam executioni mãdet, quam iudex facere mandabit, ſicut de inſtru-
15 mento publico dicendum erit. Si verò reus ſcripturam priuatam neget, via ordinaria agendum erit, vt ſuprà in. c. 1. corollario. 6. reſoluimus. Cæterùm ſi reus in diſtrictu illius iudicis non inueniatur, nec ſit ſuæ iuriſdictionis, ſi tñ ratione cõtractus in loco iudicis celebrati, vel ratione deſtinatæ ſolutionis ibi

faciendæ, vel alia de causa sortitus fuerit eius forũ, seq; submiserit suæ iurisdictioni, renuntaueritq; proprio foro in prædicta scriptura priuata, nec persona debitoris, nec eius bona ibi inueniãtur, tunc actor cõparere poterit coram iudice loci contractus celebrati, vel destinatæ solutionis, petereq; ab eo literas requisitorias dirigendas ad iudicem loci, in quo reus cõmoratur, vt ipse mandet reo quantitatem soluere, vel scripturam priuatam recognoscere: eaque recognita, pro quantitate & expensis executionem faciat in persona & bonis debitoris: & tũc iudex visa priuata scriptura, & ꝙ iuxta supradictam pragmaticam ad executionem procedere possit, concedit prædictas literas requisitorias, vt suprà diximus. idemq; obseruãdum erit, quando similis casus contigerit circa executionem faciendã virtute alicuius sententiæ, vel instrumenti publici. 16 Aduertendum etiam erit, ꝙ quãdo quis habuerit instrumentum publicum, vel priuatũ conditionale, vel non liquidum, volueritq; eius executionẽ petere contra debitorem in eo nominatum: tunc cõparebit coram iudice, petetq; ab eo reum citari ad purificãdam conditionem, vel liquidandam quantitatem, vt suprà diximus in cap. 1. in versiculo, Quartò dicendum est, &c. quo summariè facto, statim actor petet exe 17 cutionem fieri. Pari modo quando aduersus hæredem debitoris petere voluerit executionem, comparebit actor coram iudice petens, ꝙ reus prius citetur, & liquidetur ꝙ est hæres, & ꝙ hæreditatem adeat, vel repudiet: & si eam adierit, tunc actor executionem petet, vt suprà resoluimus in dict. c. 1. versic. octauò. At verò si hæreditatẽ repudiauerit, actor petere debebit, ꝙ hæredes sequẽtes in gradu ad idem citentur: quibus omnibus repudiantibus, actor tũc petet, ꝙ bonis curator vel defensor detur, aduersus quem via executiua intẽtanda erit. Obseruabit etiam creditor ꝙ personam suam & debitoris prius legitimet iuxta ea quæ resoluimus suprà in. 1. part. huius primi Tomi. secundo Tempore, à nu. 4. quia in primis legitimanda est persona agentis in iudicio secundum glo. & Iaſ. in Rubr. C. qui admit. glo. l. 2. C. de edict. Diui Adriani. nam si creditor sit minor, aut bannitus, aut excõmunicatus, aut filius familias, aut mulier coniugata, ad eius petitionẽ instrumentum non erit exequendum, vt post Bart. in l. 1. §. parui refert. n. 6. ff. ꝙ vi aut clam, tradunt Auend. in declaratione. d. l. 4. &. 5. num. 23. Antonius Canarius in Tract. executionum. q. 15. & Antonius Gallesius in Tract. ad formulam cameralis obli. 4. particula. q. 1. 18 num. 3. Cæterùm quando quis instrumentum publicum purum & liquidũ, vel sententiam transactam in autoritatem reiiudicatæ habuerit cõtra aliquẽ, & eius executionem petere voluerit coram iudice, in cuius territorio reus domicilium, vel bona habuerit, tunc actor coram iudice in præsentia tabellionis producet sententiam, vel instrumentum illud: & per viam actus petet, ꝙ executioni mandetur contra personam & bona debitoris pro quantitate sibi debita, & non soluta, & pro expensis, protestans, separatum esse in solutionem debiti recipere quidquid solutum esse apparuerit: & in fine petitionis petet iustitiam sibi exhiberi, iurabitq; prædictam quantitatem sibi debitam, & nõ solutam esse, & executionem illam de malitia non petere. Quam petitionem executionis formabit vt habetur infrà in processu executiuo sermone Hispano fulminato. 19 Et est aduertendum, ꝙ ideò in prædicta petitione apponitur illa protestatio, quia per eam petitio executionis restringitur ad id quod verè deberi apparuerit, quando prolata fuerit sententia vltimæ executionis, quæ vulgò, De trance y remate, dicitur,

& etiam

20 & etiam per eam euitatur pœna impo
sita contra petentes executionem pro
quantitate plus sibi debita, quæ est, ꝙ il
lud amplius soluat cõ duplo, iuxta tex.
21 in.l.9.tit.21.lib.4.Recopil. Apponitur
etiam in dicta petitione iuramẽtum de
malitia, quia illud exigi debet à iudice,
vt disponitur in.d.l. 9. praxis tamen ho
die obseruat, ꝙ in ipsa petitione execu
tionis à creditore præstetur.

22 Et facta prædicta petitione executio
nis à creditore, tunc iudex inspicere de
bet, an executionem petens habeat per
sonam legitimam standi in iudicio, &
an qui petit ineptè petat, & excludat
executionem, & an ipse iudex sit com
petens debitoris & an petens iuramen
tum præstiterit in ipsa petitione execu
tionis quòd quantitas est si bi debita &
non soluta, & si executio petita fuerit à
procuratore nomine creditoris inspice
re debet an mandatum sit sufficiens &
de eo in processu constet: nam donec
iudici constet de mandato, præceptum
executorium dare non debet, in iudi
cio enim quantuncumq; summario re
quiritur plena legitimatio personæ, si
petatur, secũdum Bald. in.l.2. C. de edi
cto diui Adriani. & in terminis tenet do
ctor Castellus in.l.64. Tauri. glo. verb.
De los acreedores. Rode. Suar. d.l. post
rẽ iudicatã. q.3. Didac. Perez in.l.4. tit.
8. lib.3. Ordin. col. mihi. 1089. versic.
vtrũ executio, deinde inspicere debet
iudex instrumentũ an sit ruptũ, rasum,
cancelatũ, vel in aliqua parte vitiosum,
& absq; suspitione: & an qui executio
nem petit, & ille contra quem petitur
sint in eo contenti, ita quòd tale instru
mentum executionẽ paratam habeat:
23 & si tale illud repererit nulla præceden
te citatione debitoris, decernit suũ mã
datum, quo præcipit alguacelo, vel ali
cui executori, ꝙ executionem faciat in
persona & bonis ipsius debitoris pro
quantitate debiti, & expensarum, priùs
in bonis mouilibus, & in eorum defe
ctum in immouilibus, & ꝙ fideiussorẽ
de euictione à debitore recipiat, quo
cautum sit, bona executioni mandata
tempore vltimæ executionis sufficere
pro solutione debiti, & expensarum: &
ꝙ in defectũ fideiussoris personam de
bitoris realiter capiat: præcipitq; iudex
in eodẽ præcepto ꝙ executor citet de
bitorem ad videndum præconia publi
24 cæ subhastationis dari. Quod præce
ptum manu iudicis & tabellionis sub
scribitur, & absq; citatione debitoris da
tur ipsi creditori, vt eo vtatur quoties
voluerit, & de manu creditoris execu
tor recipere debet. quæ praxis colligit
ex.l.1. C. de fide instrum. iure hastæ fi
scalis. lib.9. & ex.l.19. titu.21. lib.4. Re
cop. & eam dicit in isto Regno cõmu
niter obseruari Roderic. Suarez in. d.l.
post rem iudicatam. limit.12. & Couar.
lib.2. Variarum. c.11. nu. 3. & Didacus
Perez in.l.4. titu.8. lib.3. Ordinam. col.
1070. Quod præceptum erit cõcipien
dum vt infra habetur in processu exe
cutiuo sermone Hispano fulminato.

Expositio supradicti præcepti executorij.

DIximus, ad præceptum executo
rium concedendum priùs iudi
cem debere inspicere, an instrumentũ
esset tale ꝙ executionem paratam ha
beret, iuxta resoluta suprà in cap. 1. hu
ius tractatus: hoc enim iudex prius quã
præceptum decernat facere debet, vt
probat.l.19. tit.21. lib.4. Recopil. debet
reliqua inspicere vt diximus suprà in
isto. cap. n.22. & ea explicat Auẽd. in de
claratione. d.l.4. &.5. à. n.23. ac proin
de ea non explico.

25 Diximus deinde, prædictũ præceptũ à iudice decernendũ fore absq; vlla citatione debitoris, quia praxis huius Regni ita obseruat, ex eo q̃ post modum debitor citari debet ad vltimam executionem, id est, para trance y remate. ideoq; debitori non tollitur defensio, cũ in illud tempus sibi reseruetur. quã praxim notant Auend. in Tract. ad. l. 4. &. 5. tit. de las excepciones. lib. 3. Ordinu. 26. versic. constito ergo. Dueñas in Regul. 94. limit. 4. & Didacus Perez in l. 4. tit. 8. lib. 3. Ordin. col. 1074. quãuis Bald. in. l. ab executore. col. 2. C. quorũ appellat. non recip. & alij plures relati à Didaco Perez vbi suprà teneant, de iure necessariam esse citationem debitoris ad decernendum præceptum executionis faciendæ. Sed iam hodie supradicta praxis huius Regni approbata est p l. Regiam. 19. tit. 21. lib. 4. Recopil. vbi statuitur, q̃ iudex viso instrumento habenti executionem paratam, præceptũ executorium decernat sine citatione debitoris.

26 Diximus, executorem debere executionem facere in persona & bonis debitoris, ad denotãdum ita fieri debere, quando debitor esset contentus in instrumẽto, vel esset hæres debitoris principalis contenti in instrumento, vel aliter obligatiõe personali teneretur, alioquin si intentareur hypothecaria, exe-
27 cutio faciẽda esset in re hypothecę tradita, & eius possessor citandus ad vltimam executionem, iuxta ea, quæ suprà in isto Tract. resoluimus in cap. 1. versic. octauò. & in versic. nonò. & tradit Roderic. Suarez in. l. quoniam in prioribus. ampliatione. 7. num. 8. C. de inoffi. testam. & in dict. l. post rem. in declarat. l. Reg. limit. 1. nu. 14.

28 Diximus, exceutorem debere executionem facere pro quantitate debiti & expensarũ, quia creditori, facta executione virtute alicuius instrumẽti executionem paratã hobẽtis, solutio debiti & expẽsarum priùs fieri debet, iuxta text. in. l. 7. &. 8. tit. 21. lib. 4. Recopil.
29 & appellatione expensarum in. d. præcepto contentarum, veniunt etiã sportulæ & salaria, quæ secundum consuetudinẽ vniuscuiusq; loci executori debentur, dummodo decimam partem debiti principalis non excedant, iuxta text. in. l. 7. tit. 21. lib. 4. Recopi. & explicat Auend. in. cc. prætorum. 1. p. c. 17.
30 per totum. quæ sportulæ executori nõ debentur, donec integrè satisfactum sit creditori de debito principali, & de suis expensis, vt probatur in dict. l. 7. &. 8. & in. l. 10. ti. 6. lib. 3. Recop. Et de istis sportulis executori soluendis agit. l. 7. &. 8. cum alijs sequentibus. tit. 21. lib. 4. Recop. &. l. 13. tit. 13. lib. 2. Recop. &. l. 10.
31. &. 32. tit. 6. lib. 3. Recop. & in tit. 29. cap. 8. cum nonnullis sequentib. lib. 4. Recop. Auiles in. cc. prætorum. c. 10. in glo. verb. Derechos. & latius Auend. vbi suprà in dict. cap. 17. & Didacus Perez in. l. 21. glo. 1. titu. 14. lib. 2. Ordina. Aduertendũ tamẽ est q̃ si debitor tempore quo executor eum requirit cum præcepto executorio, velit in continenti soluere creditori in pecunia numerata, vel ostendat scripturam solutionis factam etiam post decretũ præceptũ,
31 sportulæ executori non debentur, nisi in itinere factæ, vel in expeditione præcepti, iuxta text. in. l. si fideiussor. ff. de doli except. tradit Auiles in. cc. prætor. c. 10. in gl. verb. Derechos. & est tex. in l. 18. ti. 21. lib. 4. Recop. Et quãdo in cõ
32 tinenti dicatur soluere colligitur à glo. & ibi Decio in. c. an sit. verb. in cõtinenti. de appel. hodie verò per pragmaticã Philippi. II. promulgatam Madrit. anno. 73. petitiõe. 32. quæ hodie habetur in. l. 21. tit. 21. lib. 4. Recop. in noua editione statuitur, q̃ si intra spatiũ. 24. horarum debitor soluerit, sportulæ executori non debeantur. quæ decima executori debetur post executionem factam licèt terminus solutionis prorogetur debitori

debitori à creditore iuxta dict.l.7.ti.21. lib.4. Recopil.& tradit Didacus Perez in dict.l.21.in glo.1.

32 Diximus, executionem in bonis mobilibus,& eis deficientibus in immobilibus cum fideiussore de euictione faciendam fore per. l.à Diuo Pio. §.in vẽ ditione.ff.de re iudi.l.3.tit.27.part.3.l. 19.tit.21.lib.4. Recop.& si executio facta esset prius in immobilibus esset nulla tanquam contra formam legis facta.

Diximus,q; deficientibus bonis & fideiussore de euictione,debitorem realiter capiendum esse,quę praxis ortum habuit à glo.in.l.3.§.tutores.verb. Vinculis.ff.de suspec. tutor.quam dicit memorabilem Couar. lib.2. Variarũ. c.1. num.2.& eam ponit text. in dict. l. 19. tit.21.lib.4.Recopil.vbi dicitur,perso-

33 nas priuilegiatas capiendas non esse,vt putà nobiles, iuxta text.in.l.3.tit.2.lib. 6.Recopil. Et tradit Dueñas in Regul. 275.limit. 3. Quo priuilegio gaudent etiam Doctores,vel licentiati graduati Salmanticæ,Vallisoleti,Compluti,vel collegiales graduati in collegio Bononiensi examine riguroso, & non aliàs, cum tales debeant gaudere priuilegijs militibus armatæ militiæ concessis, vt resoluit Didac.Perez.in.l.1.tit.1.lib.4. Ordinam.in glo.verbo,En los Doctores.&c. &in.l.20.titu.4.lib.4,Ordinamenti.in glo,1.versic.ex quibus infer-

34 tur.Similiter nec mulieres coniugatæ pro aliqua executione realiter erunt capiendæ.iuxta tex.in.l.8.&.10.tit.3.lib. 5.Recopil.¶Rursus prædicta executio fieri non debet in rebus contẽtis in.l.3. tit.27.part.3.& in.l.23.tit.21.part.2.& in.l.16.tit.21.lib.4.Recopi.& in.l.5.& 6.tit.17.lib.5.Recop.& in.l.12.eod.tit. & lib.Et prædictæ res exemptæ,in quibus executio fieri non debet, sunt boues,& animalia, & instrumenta aratoria,iuxta text.in. l. executores. C. quæ res pignori. etiam si alia bona, in quibus executio fiat non reperiantur:nam etiam tunc capi non possunt, vt resoluit Marant.de ordin.iudi.6.p.actu.3.& vlt.à num.28. præter quàm pro debitis fisci, & dominorum prædiorum: nam tunc si alia bona non inueniantur in eis executio fieri poterit pro soluendis debitis fisci,& dñorum prædiorũ.quod attento iure Regio procedit per tex. in.l. 5.&.6.tit.17.lib.5. Recopil.At verò de iure communi, si alia bona non reperirentur in eis executio fieri posset, etiã pro quibuscunq; debitis priuatis, vt cũ pluribus resoluit Dueñas in Regu.275. limit.1.cum quatuor sequẽtibus.Similiter arma militũ & libri scholariũ,capi nõ possunt secũdũ gl.in. l.nepos procu lo.verb.Dignitate. ff. de verb.signifi.& in.l.23.titu.21.p.2.&.l.3.tit.27.p.3.& in.l.9.tit.1.& in.l.3.tit.2.& in.l.1.versic.6.tit.6.lib.6.Recop.&in.l.25.tit.13. lib.8.Recopil.& in.l.6.tit,17.lib.5.Recopilat. vbi dicitur, Eodem priuilegio equos nobilium gaudere. quod etiam explicat Dueñas in dict.Reg.275.limitatione. 3.&.5.vbi constituit regulam generalem cũ limitationibus, scilicet, q; executio contra omnes & in omnibus rebus regulariter fieri potest:quod priuilegium procedit etiam si alia bona non inueniantur, & ita practicatur secundum Didacum Perez in.l.12.tit.1. lib.4.Ordin.per text.in.l.23.tit.21.p.2. & per quandam pragmaticam quam citat Perez. vbi suprà quæ pragmatica habetur in.l.5.&.6.tit.17.libr.5.Recopil. & facit etiam.l.1.versi.6.tit.6.lib.6.Recop.quæ expressè loquitur in armis,& ita est tenẽdum,& si oppositum teneat, Baeza Tract. de inope debitore. ca.16. num.119. Quinimo nec in domo nobilis in qua habitat executio fiet,vt in.l. 3.tit.2.lib.6.Recopila. notat Baeza vbi suprà.n.10.quæ omnia procedunt, nisi pro debitis fisco debitis vt in dictis.ll.dicitur,vel nisi debitum ex delicto descẽdat argum.tex.in.l.6.tit.2.lib. 6.Recopil.Pari modo in libris scholarium exe

cutio

cutio fieri nequit ſecundum glo.d.l.ne pos proculo.quã ſequũtur plures quos refert & ſequitur Dueñas in Reg. 275. limit. 5. quòd verum eſſe intelligit, niſi bona non inueniantur ſecundum Gomecium in §. item Seruiana. n. 30. Inſt. de act. tenet etiam Auiles in. cc. prætorum. c. 1. num. 13. & 14. cõtra Rebuff. de priuil. ſchol. priuil. 113. & quod in prædictis rebus executio fieri non debeat obſeruatur etiam apud Luſitanos. lib. 3. Ordinationũ. tit. 71. §. 11. & lib. 5.
38 tit. 67. in princ. ¶ Aduerte inſuper, ꝙ prædictum præceptũ executionis ipſi creditori priùs dari debet, vt eo vtatur, quoties voluerit, & deinde de manu ipſius creditoris executor illud recipere debet: alioquin ſi priùs executori detur, executio nulla erit, vt deciſum extat in. l. 17. tit. 21. lib. 4. Recop. Rurſus aduerte quòd ab iſto mandato de exequendo debitor appellare non poteſt ſecundum glo. in. l. ſi cum exceptione. §. hæc autem. ff. quod metus cauſa, & ſequuntur plures alij quos refert & ſequitur Felinus in cap. quo ad conſultationem. col. 8. de re iudi. & eſt communis opinio ſecundum Alexan. in conſi. 95. num. 4. volum. 2. & in conſil. 181. n. 12. volum. 6. ſequitur Bernardus Diaz de Lugo in Reg. 43. Rodericus Suarez in dict. l. poſt rem iudicatam. in declaratione. l. Regni. quæſt. 6. num. 3. & Didacus Perez in. l. 5. titu. 8. lib. 3. Ordin. glo. 2. colum. mihi. 1113. & Dominus Franciſcus à Sarmiento. libr. 3. Select. cap. 8. num. 4. Hanc tamen communẽ opinionem tribus modis limitat Felin. vbi ſuprà quem ſequuntur Bernardus Diaz de Lugo, & Rodericus vbi ſuprà, limitabis etiam quando negatiuè pronuntiatum eſſet à iudice, vtputà ſententiam, vel inſtrumentum non eſſe exequendum: nam huiuſmodi grauamen reparari non poteſt per appellationem interpoſitam à diffinitiua, quia nulla alia ſententia ſperatur. ita tenet Rodericus Suarez vbi ſuprà. d. q. 6. num. 4. poſt Angelum in. l. quiſquis. C. quorũ appellat. non recip. & ita eſt tenendum quanuis glo. in. l. ab executore. C. quorum appel. & in. l. ab executione. ff. de appell. & plures relati à ſupradictis cõtrariũ teneãt. optima tñ erit cautela Angeli quam ſequuntur Cæpola. cautela 44. & Socinus in Regul. 26. Fallẽtia. 5. & Rodericus Suarez in dict. quæſt. 6. num. 2. nempè ꝙ iudex realiter mandet executioni ſententiam, vel inſtrumentum ſine pronũtiatione ſuper executione, præcipiendo quòd mãdatum detur actori ad hoc vt Alguaceli & miniſtri iudicis capiant pignora & perſonam debitoris pro quantitate debita & expenſis, & conſulo iudicibus quòd ita obſeruent ad euitandam dictam appellationem, & ſedandas opiniones Doctorum.
39 Executione facta ordine ſupradicto, bona executioni mandata publicè debent ſubhaſtari ſub tribus prẽconijs in rebus mobilibus tertio quoq; die: in rebus verò immobilibus decimo quoq; die, & licèt hæc præconia ex conſenſu debitoris remittantur, & pro emiſis habeantur, quòd vulgò dicitur, Haber por dados los pregones, ad huc tamen dies præconiorum à lege conceſsi tranſire debent, vt locus ſit vltimæ executioni, cum pro forma à. d. l. 19. concedantur, ſi verò præconia emittantur in termino breuiori, vel abſq; cõſenſu partium non dentur, & omittãtur, executio erit nulla cum contra formam legis fiat, vt tradit Couar. libr. 2. Variarũ. c. 11. n. 3. ita quòd tranſactis decem diebus in rebus mobilibus: & in rebus immobilibus elapſis triginta diebus præconiorũ, debitor citandus erit ad vltimam executionem, id eſt, Para ver hazer trãce y remate en los bienes executados, &c. quæ praxis oritur ex. l. 1. tit. 20. lib. 3. Fori. & ex. l. 19. tit. 21. lib. 4. Recopilat. & tradit Couar. lib. 2. Variar. cap. 11. n. 3.

& Didac. Perez in l. 4. tit. 8. lib. 3. Ordi.
40 col. mihi. 1070. At verò si executio p debitis fiscalibus fiat, tria præconia in tribus diebus celebrari debent in rebus mobilibus: & in rebus immobilibus in nouem diebus, vt disponit text. in l. 18.
41 tit. 7. lib. 9. Recopil. & prædicti dies prę coniorũ currunt à die captionis pignorum, secundùm glo. fi. in l. debitoribus. ff. de re iudic. receptam à Bart. ibi & à Montaluo, in l. 1. tit. 20. lib. 3. Fori. ver
42 bo, Fasta nueue dias. & ita terminus duorum mensium, qui de iure communi post captionem pignorum debitoribus dabatur ad soluendum, per text. in dict. l. debitoribus. hodie restringitur ad decem dies in rebus mobilibus, & ad triginta dies in rebus immobili-
43 bus. ¶ Aduerte præterea, q citatio quæ debitori fit ad videndam vltimam executionem, id est, de trance y remate, in persona ipsius debitoris fieri debet, si inueniri possit: alioquin si latitet, aut cõtumaciter absit, ita quòd inueniri nequeat, tunc citatio ad domum sufficiet, iuxta text. in dict. l. 19. tit. 21. lib. 4. Recopil. Explicat Auend. in d. declaratione ad l. 4. &. 5. num. 27. sic intelligens text. in l. 6. tit. 9. par. 3. & in l. fi. eod. tit.
44 Cæterùm si debitor à loco absens sit, vel absq; hærede defunctus, ad hoc vt executio in bonis suis pro debito peti possit, dandus erit defensor bonis suis, cum quo acta iudicij celebrentur, vt suprà diximus.
45 Qua citatione præmissa, ad vltimã executionem debitor tenetur compare intra tres dies, obijciendo suas exceptiones ad impediendã prædictam executionem: & si non comparuerit, tunc iudex profert suam sententiam vltimæ executionis, iubetq; solutionem creditori fieri, iuxta text. in dict. l. 19. tit. 21. lib. 4. Recop. At verò si intra prædictos tres dies cõparuerit, suas exceptiones obijciendo, iudex præcipit copiam libelli oppositionis creditori exhiberi,
46 imponitque debitori decem dies, vt prædictas exceptiones probet: quod omnino facere tenetur, iuxta tex. in d.
47 l. 19. tit. 21. lib. 4. Recopil. Qui decem dies currunt à die, quo porrectus fuit libellus oppositionis, iuxta tex. in l. 3. tit. 21. lib. 4. Recopila. Et ita si Reus antea quàm præconia subhastationis fiãt, vel anteaquam ad vltimam executionem citetur, cõparuerit se opponendo executioni, & suas exceptiones cõtra eam allegando, prædicti decem dies currũt à die prædictæ oppositionis, & non gaudebit terminis præconiorum & citatio
48 nis ad vltimam executionem. Et cum prędictus terminus decem dierum probatorius sit, debet esse cõis vtriq; parti:
49 in Lusitania verò solummodo sex dies cõcedũtur debitori ad opponẽdas suas excepciones contra executionem: quę exceptiones legitimæ debent esse, iuxta text. in l. 2. cum duabus sequentibus, tit. 21. lib. 4. Recop. quo circa opportune videndum erit, quænam exceptiones executionem impediant.

Ex Capite Tertio.

SVMMARIA.

1 *Exceptio solutionis, pacti de non petendo, Ivsrarum, q metu aut vi contractus fuit celebratus: & exceptio falsitatis contra substantiã instrumenti, executionem impediunt.*
2 *Exceptio nullitatis instrumenti executionem impedit.*
3 *Exceptio nullitatis etiam prouenientis ex defectu solennitatis contractus impedit executionem, vt in pluribus hic positis exemplis.*
4 *Exceptiones quæ iuris sunt sufficit q allegentur, & si intra decem dies non probentur, veluti exceptio nullitatis prouenientis ex defectu solennitatis contractus.*
5 *Exceptio nonnumeratæ pecuniæ, impedit executionem oppositã infra biennium.*
6 *Exceptio rei non traditæ contra executionem admittitur.*
7 *Exceptio reconuentionis executionem impedit, & quomodo*

quomodo intelligendus sit Auendanius qui contrarium sustinet.

8 Exceptio compensationis impedit executionem.

9 Restitutionis in integrum petitio executionem impedit contra Auend.

10 Exceptio quod causa debiti in instrumẽto non contineatur impedit executionem.

11 Exceptio elapsi decennij à die cõtractus purè celebrati, vel aliàs à die solutionis impedit eius executionẽ.

12 Debitum peti potest via ordinaria etiam transacto decennio: licet per eius lapsum executiua præcludatur.

13 Lapsus decennij à die celebrati contractus, vel solutionis nõ tollit eius vim ad probandum debitum, sed vim executiuam amouet.

14 Actio personalis indistinctè 20. annis durat contra Pala. Rub. Gome. Couar. & Menchacam.

15 L. 3. tit. 13. lib. 3. Ordin. vet. expressè abrogatur per l. 6. tit. 15. lib. 4. Recop.

16 Instrumẽtum quòd de falso redarguitur si intra decem dies non comprobatur, impeditur eius executio.

17 Impedit executionem exceptio, quòd dies solutionis nondum cessit.

18 Iudex ex officio petentem ante diem solutionis repellere potest si id ex instrumento sibi constet.

19 Contra debitorem suspectum de fuga, vel ob aliam iustam causam creditor ante diem agere valet.

20 Propter pendentiam compromissi impeditur sententiæ, aut instrumenti executio.

21 Executionem petitam virtute alicuius sententiæ arbitrariæ, quæ exceptiones impediant.

22 Quæ necessaria sint, vt arbitrariæ sententiæ executioni mandari valeant, remissiue.

23 Exceptio quòd summa de qua executio petitur non comprehensa reperitur in instrumẽto executionẽ impedit: vt in tacita reconductione.

24 Contra executionem sententiæ criminalis omnes exceptiones legitimæ admittendæ, etiam si non sint ex contentis in. d. l. 1. & 2. tit. 21. lib. 4. Recop.

25 Exceptio appositi iuramenti in contractu alias valido inter laicos celebrato, executionem impedit.

26 Exceptio quæ oriri potest in ipsa executione secundum mentem iudicis proferentis mandatum, executionem impedit.

27 Si principale instrumentum non præsentetur, licet de eo & eius tenore testes deponant etiam parte citata non fiet executio.

28 Quælibet exceptio, quæ in aliqua prouintia contra instrumentum aut sententiam opponi solet, impediet executionem.

29 Stylus Castellæ quo ad ordinem executionis faciendæ inspiciendus: sed quo ad causæ decisionem inspiciendum ius regionis, ciuitatis, aut loci vbi contractus celebratus, aut sententia lata fuit.

30 Litis pendentia coram iudice ecclesiastico super relaxatione iuramenti in contractu appositi, eius executionem coram laico non impedire verius resoluitur.

31 Litis pendentiam coram iudice ecclesiastico super validitate contractus vsurarij executionem eius coram laico petitã impedire cum Alex. & Suarez verius resoluit autor.

32 Quælibet exceptio quæ de iure communi obijci potest, executionem impediet, si regiarũ legum expressa renuntiatio facta sit à creditore.

33 Quidquid euidenter appareat, quo instrumentum reddat inefficax, cõtra ipsum opponi potest, & eius executionem impediet.

34 Quæcunque aliæ exceptiones legitimæ, quæ intra decem dies probẽtur opponi possunt contra instrumentum, legibus regys & Auend. non obstantibus, quibus per autorem satis fit.

35 Exceptiones quæ contra executionem sententiæ admitteudæ sunt, admitti non debent, si ante prolationem ipsius sententiæ in negotio principali obiectæ sunt, & eis non obstantibus sequuta fuit condemnatio.

36 Porrecti libelli oppositionis copia creditori dãda: & vterque debitor & creditor articulos & instrumenta producere possunt.

37 Exceptiones in executione oppositæ intra decem dies probandæ: nec sufficit intra illos decem dies testes iuratos esse: sed intra eos examinati esse debent.

38 Si culpa iudicis, aut notarij testes in termino examinati non fuerunt, post eum examinari poterunt, si à parte tamen eis fuit facta protestatio super examine eorum intra terminum.

39 Debitor etiam elapso termino potest suas exceptiones probare per confessionem partis aduersæ secundum Roderic. & Didac. Per. sed contrarium cum Auend. defendit autor.

40 Si testes (quibus reus executioni datus intendit suas exceptiones probare) sint extra diocæsim, vel regnum, quid agendum præscribitur.

41 Si reus suas exceptiones probauerit intra decẽ dies, annullanda erit executio, & creditor in expensis eondemnandus.

42 Reo executioni dato intra decẽ dies exceptionẽ non probante confirmanda erit executio, pro principali & expensis, & dandum quartum præconium, & bona licitanti adiudicanda, & inde creditori soluendum, etiam si reus appellauerit, dum cautionem. l. Toleti præstet creditor.

43 Si causa executionis ad superiorẽ per appellationẽ delata fuerit, & inuentum quòd auctio non fuit facta iuxta legis formam, aut morem regionis, reuocatur pronuntiatio, & bona absque vllis expensis

debitorũ

debitori restituũtur, dum ipse creditori soluat, q̃ instrumento continetur: & creditor cautionem præstet, de iudicio sistendo: quam aliquando iudices remittunt.

44 *Praxis, quæ obseruãt apud suprema tribunalia circa causas executiuas ad ea devolutas, etiã seruanda per decuriones ciuitatis quando ad eos causa executionis non excedens decem millia marapetinorum devolueretur.*

45 *Auditores Regij q̃ negotiũ executiuũ ad eos per appellationem devolvitur, qualiter procedãt remissiue.*

46 *Iudex coram quo executio petitur recusari potest antequam vltima executionis sententiam proferat.*

47 *Si bona rei non sufficiant ad solutionem debiti, & expensarum, tunc fideiussor eius de euictione soluere astringendus erit.*

48 *Debitor ex cõsuetudine huius regni bona mobilia subhastata intra triduum, immobilia intra nouem dies retrahere valet: sed iudices supremi longiorem retrahendi terminum ex causa concedere solent absq; fructuum restitutione.*

49 *Terminus quatuor annorum, quem credunt vulgares habere ad retrahendam rem subhastatam, nec de iure, nec de consuetudine procedit.*

50 *Creditori satius est licitatorem non subrogare vt fraudis præsumptio euitetur: & vt sibi bona sine circuitu applicentur.*

Caput Tertium, De exceptionibus impedientibus executionem.

1 EXecutionem impedit exceptio solutionis debiti, vel pacti de non petendo, vel exceptio vsurarum, id est, quòd contractus est vsurarius, vel exceptio quòd metu aut vi contractus fuit celebratus: vel exceptio falsitatis, dummodo falsitas sit contra substãtiam instrumenti, secus vero si contra accessoria instrumenti, nẽpè contra hypothecam, vel pœnã, iuxta text. in l. satis apertè. iuncta glo. verbo, Obijcitur. C. ad l. Corneliam. de falsis. & tradit Ias. in l. 4. §. condemnatũ. ff. de re iudicata. nu. 9. & quod suprædictæ exceptiones executionem impediant, probat text. in l. 1. & 2. titul. 21. libr. 4. Recoplat. & eas explicat Auend. in declaratione. l. 4. &. 5. à n. 291.

2 ¶ Item exceptio nullitatis instrumenti admittitur, & executionem impedit: nam annullato contractu principali, censentur clausulæ in eo contentæ annullatæ, & sic clausula guarentigia secundum glo. in l. 3. verbo, Fabiana. ff. si quid in fraudem patroni. quam notat Patius Rub. in Repet. rubricæ. §. 76. nu. 6. & Ias. in §. fuerat. n. 76. Institutis, de actionibus. & firmat expressè Barto. in l. Diuus Traianus. ff. de testamento militis. nu. 1. receptus ab Hippolyto in l. vnius. §. cogniturum. num. 5. ff. de quæstionibus. & Rip. in l. 1. §. si quis ita. num. 39. ff. de verborum oblig. & Auiles in cc. prætor. c. 10. glo. verb. Execucion. num. 61.

3 Quinimo exceptio nullitatis proueniens ex defectu solennitatis ipsius contractus executionem impedit, vt putà si in obligatione facta à filiofamilias, vel ab alio constituto sub potestate alterius, auctoritas patris, vel curatoris non interuenit, vel cum solutio debiti destinatur in tempus quo debitor steterit hæres alicuius, aut vxorẽ duxerit, iuxt. text. in l. 22. tit. 11. lib. 5. Recopi. vel si in obligatione ab scholari facta, non interuenit autoritas patris, vel eius sub cuius custodia in vniuersitate esset, iuxta text. in l. 4. tit. 7. lib. 1. Recop. vel si obligatio debiti ex ludo ꝓcederet iuxta text. in l. 8. tit. 7. lib. 8. Recop. vel si in obligatiõe facta à muliere coniugata licentia mariti non interuenit iuxta tex. in l. 2. tit. 3. lib. 5. Recop. Quod confirmatur ex cõgestis ab Hippolyto in Rubric. C. de probationibus. nu. 159. versi. & ideo dixit. & in l. vnica, C. de raptu virg. n. 167. & probat Auẽd. in declaratione. d. l. 4. &. 5. à num. 39. & Auiles in cc. prætorum. c. 10. in glo. verbo, Execution. n. 68.

4 Et aduerte, quod huiusmodi vltimæ exceptiones necesse, non est quod intra decem dies probentur, sed sufficit illas allegare intra illum terminũ, dummodo notorium sit, contrahentes

trahentes esse filiosfamilias, vel minores, seu scholares, aut mulieres coniugatas: quia prædictæ sunt exceptiones iuris, vt resoluit Roderic. Suar. in dict. l. post rem iudicatam. in. 2. p. declarationis. l. Regni. in. §. sed pro euidentia. n. 49. &. 50. Quinimo iudex ex officio in supradictis casibus poterit repellere actorem absq; eo quòd debitor petat, quia aduersus agentem absq; actione iudex potest impertiri officium suum ad vtilitatem priuatam secundum glo. in. l. vbi pactum. verb. Pœna. C. de transact. communiter receptam ex Tiraquel. in. l. si vnquam. verbo, Reuertatur. nu. 281. C.
5 de reuoc. donat. ¶ Item exceptio non numeratæ pecuniæ executionem impedit, vt resoluit Roderic. in dict. §. sed pro euidentia. n. 12. vbi à. n. 1. istum articulũ latè disputat, & idem tenet Did. Perez. in. l. 4. tit. 8. lib. 3. Ordin. in glo. 1. col. michi. 1085. Quod tamen intelligi debet, si infrà biennium opponatur, quo casu probatio contrarij incumbit creditori, secundum Auend. de exequend. mand. 1. par. cap. 16. num. 11. afferentem, ita accipiẽda esse notata à Roder. Suar. in prædict. artic. sed ipse Rode. & reliqui. DD. suprà citati in eisdem terminis expresè loquuntur. & eandem opinionẽ plures alios referens tenet Petrus Dueñas. Regul. 260. num. 7. Et de isto articulo est vi dẽdus Rebuff. in Tract. de chirographorum, & schedularum recognitione. art.
6 2. à. num. 10. pag. 208. ¶ Item exceptio rei non traditæ executionem impedit, secundum Bald. in. l. ex prædijs. C. de euictionibus. Dec. in cõsi. 421. n. 2. & Palat. Rub. in. l. 64. Tauri. & Did. Perez, vbi suprà. col. 1081. & Rebuff. vbi suprà. n. 35.
7 ¶ Item exceptio reconuentionis executionem impedit, si durante iudicio executorio, de ea iudici constare possit: nã omnis exceptio probabilis in continenti contra executionem admitti debet, secundum Palac. Rub. in. l. 64. Tauri. in finalibus verbis. & in specie firmat Didac. Perez. vbi suprà. col. michi. 1081. Et iuxta hanc modificationem intelligi potest Auend. qui in Capitibus prætorum. 2. p. cap. 30. nu. 6. & in declaratione ad. l. 4. &. 5. num. 51. tenet, exceptionem recõuentionis non impedire executionem: Cuius opinio procedere potest, quando durante iudicio executorio, de reconuẽtione non constaret, vel altiorem indaginem requireret. ¶ Item exceptio com
8 pensationis executionem impedit: quia cõpensatio solutio est, & loco solutionis habetur, vt in. l. amplius non peti. ff. rem ratam haberi. & in. l. si cum militi. §. cũ intra diem. ff. de compẽsationibus. & in specie firmat Cifuẽtes in. l. 64. Tau. quæst. 10. Auiles in Capitibus prætorũ. c. 10. verbo, Execucion. num. 7. Greg. Lup. in. l. 20. titu. 14. p. 5. Ias. in. l. si vnus. §. pactus ne peteret. nu. 18. ff. de pactis. Castellus. d. l. 64. Taur. verbo, La dicha excepciõ. & Auẽd. in Tract. seu declaratione ad. l. 4. &. 5. num. 30. versi. item cõpensatio. & nouissimè Petrus de Salazar in Tract. de vsu & cõsuetudine. c. 1.
9 num. 77. ¶ Item petitio restitutionis in integrum per minorem facta, contra instrumentum, vel sententiam, executionẽ impedit: quia executio sententiæ per petitionem in integrum restitutionis impeditur, vt probatur in rubro, & nigro. C. de in integrum restitutione postulanda. & est communis opinio secundum Alex. & Ias. num. 26. in. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. & facit text. in. l. 2. versic. Otrosi dezimos. &c. tit. 25. part. 3. & in specie firmat Cifuentes. in. l. 64. Tauri. quæst. 28. & resoluit Roderic. in. d. §. sed pro euidentia. nu. 44. in fine. Couar. in pract. quæstionibus. c. 25. num. 7. & Didac. Per. vbi suprà. col. michi. 1011. tametsi oppositum teneat Auend. in Capitibus prætorum. 2. part. cap. 30. n. 7. & in. d. declaratione ad. l. 4. &. 5. nu. 45. & Rebuff. in Tract. de literis ciuil. arti. vni-
10 co. glo. 6. nu. 13. ¶ Item exceptio, quòd causa debiti in instrumento non continetur

netur, impedit executionem, vt resoluunt Auend. in Capitibus prætorũ 2.part.cap.30.nu.5.versi.7. requiritur & Did.Perez.in leg.5.titu.8.lib.3. Ordinamenti.col. 1019. Nam ad hoc, vt quis obligatus censeatur per promissionem, vel pactum, requiritur quòd causa apponatur, iuxta text. in. l.2. §.circa. ff.de doli exceptione, & in leg.generaliter.iuncta glos. verbo, Causam. C. de nonnumerata pecunia & glo. in. l.nunquam nuda. ff.de acquirẽdo rerum dominio. & tradit Pan.in.c.si cautio de fide instrumentorum Fel.nu.15. & Fortun.Gartia.n.34.in. c.1. extra de pactis & Rebuff.in Tract.de chirog. & sched. in summa. num.66. & vide Anton.Gallesiũ in Tract.ad formulas oblig. camera.4.particula.q.1.n.12. & tenẽt plures alij, quos refert & sequitur Couar. in c.quanuis pactum. 2.part. §.4. n. 14.de
11 pactis in.6. ¶ Item exceptio elapsi decennij à die celebrati instrumenti puri quo statim agi potuit, alioquin si instrumentum fuerit sub conditione, vel in diem, decennium currere incipit à die impletæ conditionis, vel quando dies venit, & in iudicio agi põt, vt resoluit Doctor Castellus in.l.63. Tauri.in glo. verb. Diez años. & ibi Palat. Ruui. nu. 16. executionem impedit, quia per transcursum decem annorum ius exequendi extinguitur, iuxta text.in. l. 63. Tauri. & ibi Anto.Gomez quæ lex habetur in.l.6. titul. 15. lib. 4. Recopil. & facit quia virtus, quæ à.l.Regni, conceditur instrumentis publicis & priuatis recognitis bene tolli potest per alias leges Regias, si intra certum tempus non agatur, vt docet Bar.in.l. planè. ff.quod cum falso tutore. Imola.in.c.fin.de prę scriptionibus. Balb.in Tractatu de præscriptionibus. 2.par. 3. partis. fol.47. & hanc opinionem tenet Auilesius in.cc. prætorum.c.10.in glo.verb.Execuciõ. num.69.vbi hanc conclusionem mul-
12 tipliciter limitat. Quo circa transacto decẽnio debitũ peti poterit via ordinaria ex actione personali, quæ durat per spatium aliorum decem annorum, & instrumẽtum illud poterit produci ad
13 probandum debitum: nam licèt lapsus primi decẽnij impediat executionem, non tamen impedit, quòd instrumentum illud producatur in modum probationis, ita in specie docet Bald.in.d.l. planè. cuius opinio recipitur à Roder. in dict.l.post rem iudicatam. limitatione.6.num.3. afferente, meliorem determinationem in toto mũdo inueniri nõ posse, idem tenent Castellus Zifuentes, & Anto.Gomez in.l.63. Taur. Couar. in Regul.possessor.2.part.§.11.num.4. & eidẽ cõsentit Did. Perez.in.l.4.tit.8. lib.3. Ordinam.in glo.1.dubio vltimo.
14 Et est ratio, quia actio personalis durat per spatium.20. annorum, siue contineatur in instrumento guarẽtigio, siue sola de per se absq; instrumento, vt expresse deciditur in.l.6.tit.15.lib.4. Recopil. & ita iam cessat distinctio Palatij Rub.num.13. & Anto. Gome.in.l.63. Tauri. & Couar. in Regula possessor. 2.part.§.11. nu. 2. de regulis iuris.in.6. & Menchacensis in lib.1.de Successionum creatione.§.10.num.21. qui omnes afferebant, quòd quando actio personalis contineretur in instrumẽto guarentigio elapso vno decennio, quo ius exequendi præscribitur, intra alium decennium via ordinaria intentari posset. At verò quando actio personalis competeret de per se absque instrumento, tunc elapso primo decennio actio illa extingueretur, per text. in. l.3. titu. 13. lib.3. ordinamẽti. vbi disponitur, quòd actio personalis per lapsum decennij
15 præscribitur: nam hodie illa lex.3. Ordinamenti expresse abrogata est per text.in dict.l.6. tit.15. libr.4. Recopilationis. qua decisum extat, actionẽ personalem spatio viginti annorum præscribi, & ita obseruandum esse, non obstante dispositione Regis Alphõsi con-

toris. d.l.3. quam interpretationem ad dict.l.6.tit.15.lib.4.Recopilationis. ita ſummariê, & reſolutiuè dum publicè Salmanticæ hunc tractatum dictarem anno.1572. aſsignaui, & in voce pluribus fundamentis corroboraui: poſtmodum eandem ſingulari commento à Parladorio illuſtratam inueni in ſuo lib.rerũ quotidianarum.cap. 1.à.§.12. cum alijs quinque ſequentibus, quem omnino cõſule pro illius. l. intellectu: qui in.§.12.num.41. contendit præſcriptionem iuris exequendi per decennium inductã habere etiam locum in annuis redditibus debitis ex contractu cenſus, vel ex alia cauſa, ita quòd ſi nulla annua penſio per totum decennium eſſet ſoluta quòd ius exequendi cenſeretur præſcriptum nedum quo ad exigẽdos, via executiua, annuos reditus præteritos, verumetiam quo ad reditus futurorum annorũ: nam amplius illud inſtrumentum exequi nõ poſſet, ad idq; mouetur ex reſolutis à glo. Balbo, & ab alijs quos refert & ſequitur Antonius Gomez in Tomo ſecundo Variarum.c.11.num.44.verſi.quartus effectus. Ego verò oppoſitũ verius eſſe credo, & ſemper practicari vidi, nam licèt redditus annuos præteritos via ordinaria petantur, ſequentes futuros via executiua peti poterunt, longè enim diuerſa eſt hæc ſpecies ab ea de qua loquũtur glo. Ant. Go. & Reliqui: nã contractus annui reditus habet tractũ ſucceſsiuum, & quolibet anno debetur, ac ideo pendente dilatione conuentionali cum ante diem ſolutionis exigi nõ poſsint, præſcriptio non procedit, ita in terminis tenet Doctor Caſtellus in.d.l. 63. Tauri. in glo. verb. Diez años. benè verum eſſet, q; ad hãc difficultatem effugiendam, & vt ius exequendi præſcribi non poſſet, q; tutius erit in ſimilibus contractibus apponere clauſulas & cautelas quas notãt. Caſtellus & Ciſuentes in dict.l.63. Tauri. & Parladorius vbi ſuprà, in.§.13. quæ præſcriptio iuris exequendi per decennium inductã procedit etiam contra eccleſiam, aut clericum, vt cum Bald. in.l. de quibus.q.6.ff.de.ll. & Franciſco Balb. Tractat. præſcript. charta.42.col.1. verſic. quinto fallit, reſoluit Gregorius. Lopez
16 in.l.22.ti.29.p.3. in glo.1. ¶ Itẽ executionem impedit exceptio, quòd inſtrumẽtum non eſt publicum, nec authenticum, ſed falſum: nec intra decem dies producens illud comprobauit, iuxta text. in.l.115. titul. 18. part.3. & tradit Suarez in dict. l. poſt rem. in declaratione. l. Regni. 2. p. verſi. ſed pro euidentia. num. 34. niſi ageretur de modico præiudicio, vt ibi notat Suarez.
¶ Item executionẽ impedit exceptio, quòd dies ſolutionis nondum ceſsit, vt
17 probatur in.l.2.titu.21.libr.4. Recopilationis. ibi, Seyendo paſſados los plazos de las pagas. quibus verbis conſtat, executioni locum eſſe termino ſoluendi elapſo: idẽ etiã probatur in.l.1.C.de cõdictione ex lege. & in. l. ſi mandauero in princip. ff. mãdati. & in. l. eum qui calendis. ff. de verborum obligationibus. Quinimò etiam ſi hæc exceptio à
18 Reo non opponeretur, iudex ex officio repellere poſſet creditorem ante diem agentem, ſi ex inſtrumento ſibi conſtaret, diem nondum veniſſe, ſecũdũ Angel. in. d.l.1.C.de cõdictione ex lege. & Bart. in.l. lecta. col. 4. ff. ſi certũ pet. Et pro hac opinione facit, quia ipſo iure non cõpetit potẽtia exigendi ante diem, iuxta text. in. l. 1. C. vt actiones
19 ab hæred. & contra hæred. Quæ reſolutio vera eſt, niſi debitor ſuſpectus eſſet de fuga, vel alia iuſta cauſa interueniret: Nã tunc ante diẽ creditor agere poterit, argum. text. in. l. quæſitum. iuncta gl. verb. Quia intereſt. ff. de pigno. & in l.17.tit.13.p.5. & in ſpetie reſoluit Roderi. in. d.l. poſt rem iudicatam. limit. 7.
20 nu.2. ¶ Item exceptio pendentiæ compromiſsi impedit executionẽ, quæ petita

tita fuerit virtute alicuius sentẽtiæ, vel contractus habentis executionem paratam, vt constat ex text.in.l.4.tit. 21. lib. 4.Recop.ibi, Y las sentencias dadas en juyzio ordinario en fauor de las partes, quedan frustradas, y no se executan. & firmat Auend.in Tractatu ad.l.4. &.5. n.34.& pro hac opinione faciũt notata à Paulo Castr. in.l.3.§.fin.ff.de iureiur.

21 ¶Item executionem petitã virtute alicuius compromissi, vel sententiæ arbitrariæ (quod fieri potest per text. in.d.l. 4.tit.21.lib.4.Recop.) impediunt exceptiones, quę colligi possunt ex cõtextura.d.l.4.tit.21.lib.4.Cuius forma obseruari debet, alioqui sententia arbitraria exequi nõ poterit: nam si omittatur aliquid, quod ex forma actus requiritur, contrarium factum erit nullius momẽti, vt in.l.cum hi.§.præror. ff.de transactionibus. Et quæ requirantur pro forma, adhoc vt sentẽtia arbitraria exequi possit, notat Auend.in.d. Tract. ad.l.4.

23 &.5.à.n.35. ¶Item executionem impedit exceptio, quod summa de qua executio petitur, non est comprehensa in instrumento, vt putà si cõtractus cõductiõis expirasset, & alius tacitus in eiusdem locũ subrogaretur, & sic conductor tacitè pro eadem summa videretur reconduxisse, vt in.l.item quęritur. §.qui impleto.ff.locati. nam virtute primi contractus conductionis non poterit procedi pro summa & prætio tacitæ recõductionis, quia secunda pensio non est inclusa in primo instrumento executiuo, secũdum Bald.in.l.etiã.C. de fidecommissis, & sequitur Montaluus in.l.20.titul.8. partita.5.& Auend. in dicto Tractatu ad.l.4.&. 5. nu.46.& communiter omnes secundum Ias.in l.certi conditio.n.21.ff.si cert. petat. &

24 Ant.Go.in.l.64.Tauri.n. 6.& Did.Per in.l.4.tit.8.lib.3.Ordin.col.1080.vers. est tamen dubiũ. ¶Item contra executionẽ alicuius sentẽtiæ criminalis quælibet exceptio legitima opponi potest, & admitti debet licèt non sit exconten tis in.l.1.&.2.titul.21.lib.4.Recopil.nã prædictæ leges non loquũtur de execu tione sentẽtiæ criminalis, quæ cũ irretractabilis sit, ideò eam impedit quælibet exceptio legitima, vt notant Paul. & DD.in.l.4.§.condemnatum. ff.de re

25 iudicata. ¶ Itẽ executionem impedit exceptio iuramenti apposĩti in contractu alias de se valido, inter laicos celebrato, iuxta text.in.l.11.tit.1.lib.4.Recop.& in specie firmat Didacus Perez in.l.4.tit.8.lib.3.Ordi.col. mihi. 1089. versi. vtrũ autẽ impediatur, & de iustitia illius. l. diximus in.2. Tomo. huius operis præludio.2.nu.52.in fine. cæterũ in curia ecclesiastica & in casibus in quibus iuramentũ potest apponi hæc exceptio non impediret executionem, imò ius exequendi perpetuaret, nec decennio præscriberetur, secundum Castellum in.l.63.Tauri. ¶Item executionem impedit exceptio, quę oriri potest in ipsa executione, secũdũ mentẽ iudicis proferentis mãdatum, vt putà si minister, vel Alguacelus excesit, vel quã do præconia non fuerunt debitis temporibus facta, vel stylus tribunalis non fuit seruatus, nec forma à lege tradita circa executionem faciendam fuit adimpleta: nam tunc prædicte exceptiones non opponuntur, contra cõtractũ, aut sententiã, sed cõtra ipsum met factũ executionis, ideoq; admitti debent, secundũ Bald.in.l. ab executione in fine C.quorum appellationes non recipiantur. ¶Item executionem impedit exceptio, quod illud instrumẽtum) quod præsentatur, non est principale instrumẽtum) quod inter partes celebratum fuit, quanuis de eius tenore testes deponant: quia talis depositio non habet executionẽ paratã, sicut principale instrumẽtũ, vt notat Bart.in.l.1.ff. de ijs, qui in testamento delentur, & Roder.in.d. l.post rẽ iudicatã. & Hippol.in Rubrica C.de probationibus, quod ꝓcedit & si

testes de tenore instrumẽti citata parte deponant, quod ipsæ partes potestatem exequẽdi iudicibus dederũt, cum solũmodo ea exequi possint, quæ numerantur in l. 1. 2. 4. & 5. tit. 21. lib. 4. Recop. & de quibus suprà mentionẽ fecimus, tametsi oppositũ teneat Roder. in d. limit. 3. & cũ eo trãseat Auiles vbi suprà
28 n. 59. ¶Item executionẽ impedit quælibet exceptio, quę obijci poterat in illa prouintia in qua celebratum fuit instrumentũ, vel sententia lata de qua petitur executio in hisce Regnis Castellę: nam
29 licèt quoad ordinem executionis faciẽdæ seruari debeat forma & stylus Castellæ, tamen quoad decisionem causæ inspicitur ius illius prouinciæ, in qua instrumentum fuit cõfectum, aut sententia lata. pro qua opinione facit cõis doctrina omniũ Doct. in l. cunctos populos. C. de summa Trinit. & in spetie ita cõcludit Roder. in d. l. post rem, in declaratione l. Regni. q. 5. & Hippolyt. in
30 l. fi. ff. de iurisd. omn. iudic. fol. 32. ¶Itẽ executionẽ impedit litispendentia corã iudice ecclesiastico super relaxatiõe iuramẽti in cõtractu de se inualido appositi, secũdùm Federicũ in cõsil. 126. & in alijs locis, vt refert Alex. in l. 4. §. condemnatũ. n. 17. ff. de re iud. Oppositam tñ sententiam resoluit Matthæus de Afflict. in decis. Neapol. deci. 30. per doctrinã Angel. in. d. §. condemnatum & Auend. in d. declaratione l. 4. & 5. n.
31 31. versi. quartò fallit. in fi. Pro qua vltima opinione facit ꝙ sæpissimè in praxi iudices seculares rescindunt contractus iuratos de se nullos, nulla pręmissa absolutione iuramẽti, secũdùm Panor. in c. cum contingat. col. 2. de iureiur. & & refert Couar. lib. 1. Variar. c. 4. nu. 7.
31 Hinc etiam fit, ꝙ litispendentia corã iudice ecclesiastico super contractu vsurario, & validitate eius nõ impedit executionẽ petitã coram iudice seculari, secundũ Ange. in d. §. condemnatum. cuius contrariũ tenet Alex. vbi suprà, & eius opinionẽ dicit veriorem in nostro proposito Roder. Suar. in d. l. post rem iud. in declaratione l. Reg. in. q. 5. n. 15. ¶Item executionem impedit exceptio litispendentię via ordinaria intẽtatæ ab actore, vtputà si actor habẽs duas vias agendi ordinariã, scilicèt, & executiuã, prius viã ordinariã intentauerit, & deinde voluerit redire ad executiuã, & opposita fuerit exceptio litis cœptæ in via ordinaria: tũc enim talis exceptio executiuã impediet, quia intentãdo ordinariã censetur actor renũtiasse executiuæ, ita resoluit Marãta in disputatiõe. 6. n. 24. post Tract. de ord. iud. ex glo. fin. in l. proinde. §. notãdum. ff. ad l. Aquil. & ex notatis à Roman. in consi. 133. & idem Marant. de ord. iud. in. 2. p. 6. partis iudicij. actu. 8. de instrumẽtorũ productione. nu. 14. ex doctrina Baldi in l. 1. col. 5. versi. decimo quæro. C. de seruit. & aqua. nihilominus tñ oppositam sentẽtiam veriorem esse resoluimus suprà in ista. 4. p. c. 2. n. 2. cum Rebuffo, si actor à via ordinaria desisteret expẽsas reficiendo parti aduersæ: tunc enim ad viã executiuã redire poterit, quia ex eo solo ꝙ ordinariã intentauit non fuit visus renuntiare executiuæ priuilegiatæ, argum. eorũ quę notat Bald. in l. 3. ff. de testam. milit. via enim ordinaria, & executiua sunt diuersæ, & non cõtrariæ cũ ad eũdem finem tendãt, & donec satisfactũ sit creditori eligere poterit viam per quã magis sibi cõsultum sit, ac ideo per electionẽ vnius altera nõ tollitur, iuxta ea quæ tradunt Alex. Iaſ. Ripa, & oẽs in. l. naturaliter. §. nihil commune. probatur in l. cũ quæritur. ff. de except. rei iud. Decius in consi. 460. vol. 2. n. 6. cum seq. quo in loco multa adducit ex quibus planè hæc nostra opinio probatur, faciunt etiã expressè quæ in terminis viæ executiuæ tradũt Alexan. in consi. 130. n. 15. & 16. lib. 4. consiliorũ. & expressius Iaſ. idẽ resoluit in cõsil. 9. in secũda responsione ad motiua. nu. 2.

&. 3.

&.3.prima parte. conſ.& in cõſil. 28.in eadem prima parte. quem omnino vide, & in terminis tenet Carolus Molineus in Conſuetudinibus Pariſienſibus. §.166. prout ipſe ſeipſum refert in additionibus ad Alex.in.d. conſi.130.ſuper litera. E. & hæc opinio probatur ex eo ꝙ renũtiatio eſt ſtricti iuris & in ea nõ veniunt, niſi quæ exprimuntur, vt docet Calderinus in cõſil. 5. in tit.de præbend.& Cardinalis.in conſi.120.in fin. & in dubio nõ preſumitur quis iuri ſuo renuntiare, vt in.c.ſuper eo. de renunt. & not.Bald.in.l.1.notab.1.C.de edicto Diui Adria.& Decius in. d.conſil.460. n.6.& in noſtra ſpecie nullũ verbũ fit de renũtiatione expreſſa, præſertim ꝙ in materia prorogationis iuriſdictionis requiritur expreſſus conſenſus ambarũ partium, nec ſufficit tacitus vtputà ſi non opponatur exceptio: imò nec ſufficeret expreſſus cõſenſus vnius partis iuxta text.iuncta gl.verb. Expreſſus. in.c.ſtatutũ.§.in nullo quoq; de reſcriptis in.6.Ergo ex eo ſolo ꝙ creditor cõ paruit,& intentauit viam ordinariã viſus non eſt expreſsè conſentire illi viæ, & renuntiare viæ executiuæ,nã per talẽ actũ ſolũmodo inducitur tacitus cõſenſus iuxta glo.d.c.ſtatutũ.§.in nullo. ex quibus cõſtat pro hac noſtra opinione facere doctrinã gl.in Clem.ſæpè.de verb.ſignific.verbo, Partibus,quæ pro cõtraria parte ſolet adduci, nam gl. illa tenet neceſſariũ eſſe expreſſum conſenſum ambarum partiũ, vt viſum ſit renũtiari viæ ſummariæ,& ita etiã tradit Romanus in.d.conſil.133. ergo non ſufficiet tacitus,& adhęc ſunt reducẽda quę in iſto articul. adducit Anto. Galleſius. Tract.ad formul.oblig.camer. 3.partícula.q.2.à.n.4. ¶Item executionem impedit quælibet exceptio,quę de iure cõmuni poni poterat, qñ renũtiatio beneficij dictarũ legum Regni facta fuit à creditore tempore, quo cõtraxit: nam propter talem renuntiationẽ quælibet exceptio opponi poterit, cum quilibet poſsit fauori ſuo renuntiare, vt in. l. ſi quis in conſcribẽdo. C. de pactis. nam quod lege fieri põt, pacto etiam partiũ fieri poterit, vt in.l. ſi. C. de fideiuſſoribus.& notat glo.in Rubr.C.de decretis ab ordine faciendis. lib.11. ſed per legẽ induci poteſt, ꝙ vltra exceptiones in prædictis legibus contentas alia quælibet obijci poſsit, ergo & per pactũ partium. Et facit etiã, ꝙ ſi aliquid euideter ex inſtrumẽto appareat, quod illud reddat inefficax poterit cõtra inſtrumentum opponi, & executionẽ impediet, vt cum pluribus reſoluit Roder. in.d.l. poſt rem iudicatã.in declaratione.l.Regni.in.§.ſed pro euidentia.n.51. ¶Item executionem impediunt nedum exceptiones ſuprà relatæ verũetiã quæcũq; aliæ exceptiones legitimæ intra decẽ dies probatæ, quę colligi poterũt ex Roderic.vbi ſuprà, Caſtell.Cifuentes, Anto. Gomez. l. 64. Tauri. Couar. dict. cap.11.Didac.Perez.vbi ſuprà Caball. vbi ſuprà,& Galleſio vbi ſuprà,particula.4.q.1. Nam per prædictas leges.1.& 2.tit.21.lib.4. Recop. Non remouẽtur exceptiones legitimæ,ſed ſolummodo friuolę, vt cõſtat ex verbis.d.legis.1.ibi, Tal q̃ de derecho ſe deua recebir, &c. & ex verbis.d.l.2.ibi, O legitima excepcion.& ita planè apparet, in prædictis legibus legitimas exceptiones non reiici, ſed tantũ reſtringi terminũ, intra quẽ probari debeant, ſecũdum Roder.in.d. §.pro euidẽtia.n.13.&.44. Dida.Perez in.l.4.tit.8.libr.9.Ordinam.in gl. verb. Que de derecho ſe deua recebir.&c.& in.l.5.eod.tit.& lib.in gl.verb.No ſeyẽdo legitimas las excepciones.quidquid cõtradicat Auend.in.Capitibus prætorũ.1.p.c.16.n.4. & in Tract.ad.l.4.&.5. n.27. Cuius opinio confundiut r ex verbis dictarũ legũ ſuprà expenſis, quibus nõ ſatisfacit,cum aliæ plures exceptiones pręter cõtentas.in.d.l.1.&.2.cognitæ ſint à legibus Caſtellanorũ, & ſatis

ex ſupra reſolutis conſtat. ¶ Aduerte tamen quòd ſupradictæ, & aliæ legitimæ exceptiones cõtra executionẽ admitti debẽt, niſi anteaquã proferretur ſententia (cuius virtute executio petita fuit) fuerint allegatæ per reum in proceſſu, & eis nõ obſtãtibus ſequuta fuit cõdemnatio: nam poſtmodũ, ſi in executione prædictæ ſentẽtiæ oppoſitæ fuerint, admitti non debent: nã obſtabit res iudicata, & repulſus agendo debet repelli excipiẽdo, ſecundum Innocẽtium in c. fi. de ordine cognitionũ. & Pau. Caſt. in l. 1. C. de ordine cognitionum col. 4. & Alex. in l. ex diuerſo. §. fin. ff. ſoluto matrim. quos refert & ſequitur Auẽ dañ. in Tractatu ad l. 4. &. 5. num. 49. & de exceptionibus impediẽtibus executionem ſat dictum eſt pro inſtructione iuuenum.

36 Porrecto libello oppoſitionis à debitore corã iudice, modo & forma vt habes in proceſſu executiuo infra ſermone Hiſpano fulminato, iudex præcipit copiã eius creditori exhiberi: cui creditor ſatisfaciet, & deinde debitor debet producere articulos ſuper ſuis exceptionibus probandis, & teſtes, & inſtrumẽta: idẽq; faciet creditor, ſi ſibi neceſ-
37 ſe fuerit aliquid probare. Teneturq; debitor intra illos decẽ dies ſuas exceptiones probare, nec ſufficiet, teſtes iuratos eſſe intra terminũ decẽ dierum, ſed requiritur intra illum terminum examinatos eſſe: nã termino illo elapſo examinari nõ poterunt, vt cum Bal. & Dominico reſoluit Auẽd. in Capitibus prętorũ. 1. par. c. 16. ante numerũ primũ. Palac. Rub. n. 4. & Caſtellus, verbo, paſſados. in l. 64. Tauri. Et ratio eſt, quia terminus iſte abſque miniſterio iudicis cõceſſus eſt à iure: ſecus tamẽ eſt in termino probatorio à iudice cõceſſo, iuxta ea quæ retulimus ſupra in. 1. par. huius tomi in. 8. Tẽpore circa declarationẽ ſentẽtiæ interlocutoriæ. in verſ. con plazo y termino. & in ſpecie ita reſoluit Did. Per. in l. 5. tit. 8. lib. 3. ordinamẽti. col. 1110. quã tamẽ oppinionem veram eſſe oppinor alia ratione, nẽpè, quia terminus ille decẽ dierum pro forma à d. l. 19. aſſignatur, & eſt tã breuis, quòd nulla ex cauſa breuiari, & reſtringi poſſit: quod eſt verum, quãdo culpa debitoris intra decẽ dies teſtes nõ fuerũt
38 ducti, & examinati: ſecus verò eſſet, qñ culpa iudicis vel notarij intra terminũ nõ fuerũt examinati: nã tunc elapſo termino examinari poterunt, ſecundũ Palac. Rub. Caſtellũ & reliquos DD. vbi ſuprà. Requiritur tamẽ ad hoc vt præſumatur culpa iudicis, vel tabellionis id cõtigiſſe, quòd fuerit eis à parte proteſtatum: alioqui abſq; proteſtatione in termino facta nõ præſumitur culpa in iudice vel notario, ſecundum Bal. in l. properãdum. §. ſin autẽ alterutra. C. de iudicijs. Aret. n. 51. & Fel. n. 23. in cap. licet cauſam. de probationibus. practicã Ferrarienſem in Rubrica de forma opponẽdi cõtra teſtes. §. ſunt quæ. n. 17.
39 ¶ At verò ſi debitor ſuas exceptiones probare velit per cõfeſſionẽ partis aduerſę elapſo termino decẽ dierum bene poterit id facere, vt latè reſoluit Roder. in. d. l. poſt rẽ. §. ſed pulchrum dubium eſt. & Dida. Per. in l. 5. tit. 8. lib. 3. ordinamẽti. col. 1108. Oppoſitã tamẽ ſententiã erudite optimis fundamẽtis defendit Auend. in Capitibus prætorũ. 1. par. c. 16. n. 2. & ibi ſatisfacit fundamẽtis in cõtrariũ adductis. Cuius oppinioni cõſentio, & vltra eũ pro hac vera oppinione expẽdo verba text. in. d. l. 2. tit. 21. lib. 4. Recopil. ibi, (Saluo ſi dẽtro de diez dias moſtrare la tal paga o legitima excepcion, por otra tal ſcriptura, o por aluala, q̃ haga fee, o por cõfeſſiõ de parte, o por teſtigos, &c. quibus verbis ſatis cõuincitur elapſo termino decem dierũ nedum aliud genus probationis excluſum, verum etiã cõfeſſionẽ partis aduerſę, preſertim quod in actis iudiciarijs cõfeſſio attẽditur tanquã probatio,

vt

vt tradidimus ſuprà in. 1. Parte, huius primi Tomi. 10. Tẽpore. n. 13. ¶ Sed ſi reus dixerit, teſtes) quibus ſuas exceptiões probare debet) extra diœceſim vel regnũ eſſe, tenetur ſtatim exprimere locum, in quo teſtes prædicti ſunt, eos nominando, & iuramentum calũniæ præſtando: & ſi adfuerint extra diœceſim, aquende los puertos, conceditur ei, terminus vnius mẽſis: ſi verò adfuerint allẽde los puertos, intra regnũ tamen cõceditur termiuus duorũ menſiũ. Sed ſi adfuerint extra regnum, datur ei terminus ſex menſiũ, præſtareq; debet cautionem de ſoluendo tantũdem debiti principalis, ſi intra dictũ terminum prefixũ ſuas exceptiones non probauerit: nihilominus tamẽ interim, quia prędictæ exceptiones probatæ nõ fuerũt intra terminũ decem dierũ, iudex præcipit fieri vltimam executionem de trance y remate, & quod creditori ſoluatur præſtando cautionem: quod ſi debitor pbauerit ſuas exceptiões intra terminum præfixũ in ſentẽtia vltimæ executiõis, ſolutũ debitori reddet cũ duplo nomine intereſſe. Hæc praxis præſcribitur in l. 2. tit. 21. lib. 4. Recop. & notat Ioan. Gutier. in Repet. l. nemo poteſt. n. 437. ff. de legat. 1. nec intelligas ꝙ ſi debitũ contentũ ſit in inſtrumẽto publico ꝙ debitor teneatur eius ſolutionem probare per aliud inſtrumentũ publicum, vel per quinq; teſtes iuxta ſpeciem tex. in l. teſtium. C. de teſt. & in l. 32. tit. 16. par. 3. nam d. l. 2. tit. 21. lib. 4. Recop. diſiunctiuè requirit ꝙ ſolutio debiti pbetur, vel per aliud inſtrumentum, vel per confeſsionẽ vel per teſtes qui duo ſufficicient, vt in. c. in omni negotio de teſtibus. ¶ Cæterùm ſi debitor ſuas exceptiones intra decẽ dies probauerit, iudex proferet ſententiam annullando executionem factam, condemnandoq; creditores in expenſis. cuius ſententiæ abſolutoriæ formã habes infra in proceſſu executiuo ſermone Hiſpano fulminato. ¶ Siverò debitor intra decem dies exceptiones non probauerit, iudex proferet ſententiã vltimæ executionis, cõfirmãdo executionẽ factã, condemnandoq; debitorem ad ſolutionem debiti principalis, & expenſarũ. Cuius ſententiæ cõdemnatorię formã habes infra in. d. proceſſu ſermone Hiſpano fulminato. Et tũc datur quartũ præconiũ, & bona ſic vendita adiudicãtur licitãti, & ex eorũ prætio creditori ſoluitur: & ſi debitor à tali ſententia appellauerit, nõ obſtante appellatione iudex præcipiet ſolutionẽ creditori fieri, dũmodo creditor præſtet cautionem ſecũdùm formam. l. Toleti, id eſt, ꝙ ſi apud ſuprema tribunalia ſentẽtia executionis reuocata fuerit, reſtituet debitori bona executioni mandata cum duplo. quę lex Toleti habetur in. l. 2. tit. 21. lib. 4. Recop. nam appellatio interpoſita à ſententia vltimæ executionis, id eſt, de trance y remate, non habet effectũ ſuſpenſiuum, ſed deuolatiuũ tantũ. Et ita ſi cauſa executiõis delata fuerit ad ſuprema tribunalia per viã appellationis poſt ſolutionem creditori factã, & ibi inuentum fuerit ꝙ auctio publica non fuit facta ſecũdùm formã præſcriptam in l. 19. tit. 21. lib. 4. Recop. vel ſecũdùm aliã formam more regionis receptam, quãuis iure optimo & iuſtè executio facta fuit, tunc reuocatur ipſa iudicis pronuntiatio, & tota executio facta: mandaturq; omnia bona iure executionis capta debitori reſtitui, abſq; vllis expenſis, dũmodo debitor prius ſoluat creditori quãtitatẽ nominatim expreſſam in inſtrumẽto præſtita cautione fideiuſſoria ab ipſo creditore de iudicio ſiſtẽdo, & iudicato ſoluẽdo quoad repetitionẽ indebitæ pecuniæ, iuxta formã. d. l. Toleti. Aliquãdo tñ omitti ſolet illa clauſula de fideiuſſoribus, quoties ſupremi iudices ſuſpicãtur, nullã defenſionẽ aduerſus inſtrumentũ cõpetere debitori. & iſta praxis ortũ habuit à l. fi. ff. de eo ꝙ metus cauſa, quam ad hoc citant Alex. & Iaſ. n. 12. in l. à Diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudicata. & eam agnoſcit Couar. libr. 2. Variarum. c. 11. n. 3. & tranſcribit Did. Perez in l. 4. tit. 8. lib. 3. Ordinam. glo. 1. col. mihi. 1071. vbi in col. ſequẽti reſoluit eandem praxim obſeruandam fore, quoties ad cõſiſtoria ciuitatum cauſa executionis deferretur per appellationẽ, in cauſis non excedentibus decem millia merapetinorum,

rum, iuxta tex. in l. 7. tit. 18. lib. 4. Recopil. Et qualiter in gradu appellationis auditores Regij procedant quando ad eos defertur processus executiuus, ponit Mõterro sus in sua Pract. Tract. 5. c. 5. fol. 85. pag. 2.

45 ¶ Solet etiam iudex, coram quo executio petita fuit, antea quàm proferat sententiã vltimæ executionis, tanquã suspectus recusari: quæ recusatio de iure fieri potest, quia huiusmodi iudex est plus quã merus & nudus executor cũ habeat facultatẽ pro nuntiandi, & per cõsequens iuris cognitio

46 nem, ideoq; recusari poterit, secundũ glo. in. c. nouit. de appellationibus. verbo, Debuisset. & ibi notant Imola, Panor. & Præpositus. n. 7. Archid. & Præpositus in. §. ab executore. 2. q. 6. quæ recusatio erit formãda eomodo quo diximus in Prima parte huius Primi Tomi, in Decimo Tẽpore.

47 ¶ Aduerte etiã, q̃ si bona executioni mandata (in publica subhastatiõe distracta) nõ sufficiant ad solutionem debiti, tunc datur præceptũ iudicis cõtra fideiussorem de euictione, ideſt, de saneamiento, vt debitũ cũ expẽsis soluat, aliàs in carcerẽ detrudatur: quod præceptũ aliàs dari non debet, quia fideiussor de euictione datus fuit in subsi-

48 diũ. ¶ Aduerte insuper, q̃ debitor poterit ex consuetudine huius Regni bona mobilia distracta in publica subhastatione ad instãtiã creditoris retrahere intra triduũ: bona verò immobilia intra nouẽ dies, secundum Did. del Castillo in. l. 70. Tauri. verbo, El remate. Tamen supremi iudices solent longiorem dilationẽ debitoribus cõcedere ad extrahendã rem legitimè venditam in publica subhastatione absq; fructuũ restitutione, cũ id potius ex gratia, q̃ ex iuris rigore faciant, secũdum Couar. in

49 libr. 2. Variarũ. c. 11. n. 3. Vnde constat, q̃ terminus quatuor annorũ, quẽ vulgares solent dicere se habere ad retrahendam rẽ in publica subhastatione venditã, non procedit, nec de iure, nec de consuetudine: quia talis retractus fieri non potest, nisi iudicibus supremis ex aliqua iusta causa visum fuerit, aliquam dilationem debitori concedendam fore, vt putà qñ res distracta fuit non iusto pretio, vel quãdo illa vẽditio pignorũ facta fuit alicui licitatori, vt statim pignora traderet creditori, secũdũ Couar. vbi supra, & sequitur Did. Perez in d. l. 4. tit. 8. lib. 3. Ordin. col. mihi. 1072. vbi in col. sequenti inquit, in hac specie melius

50 cautum esse creditori, q̃ non subroget licitatorem, vt præsumptio fraudis euitetur, & vt sibi bona distracta sine circuitu applicentur, si vtatur consilio Iurisconsulti in. l. á Diuo Pio. §. sed si emptor. ff. de re judicata. nempè q̃ petat addictionem bonorũ, & non supponat tertium licitatorem. Ordo supradictus obseruatur qñ proceditur via executiua inter ipsum creditorem, & debitorem principalem, vel eius hæredẽ: aliter tamen proceditur, quando alius tertius comparet pro suo interesse. ideò opportunè agendum erit qualiter in tali casu procedi debeat.

Ex Capite Quarto.

SVMMARIA.

1 *Tertius oppositor, qui alicui executioni pro suo interesse opponitur, ad probationem sui iuris cũ termino ordinario admittendus erit: & executioni interim supersedetur.*

2 *Tertius oppositor de iure cõmuni summatim de iure suo docere debet, sed de iure regio non astringitur statim de iure suo docere, sed via ordinaria.*

3 *Quæ habent locum in tertio oppositore, qui sententiæ executioni mandatæ se opponit, habent etiam locum in eo, qui instrumenti executioni se opponit.*

4 *Vxor habens specialem hypothecam in aliquare, & in reliquis generalem, non potest impedire executionem posteriorus creditoris factã in aliis bonis ab illa speciali, nisi eã ad solutionẽ dotis non sufficere prius cõstiterit.*

5 *Excussio in hypothecis de qua in Authen. hoc si debitor. habet etiam locum in hypotheca dotali.*

Tertius oppositor non impedit executionem à posteriore creditore petitam, quando debitor haberet bona sufficientia ad solutionem prioribus & posterioribus creditoribus faciendam, si petens id probet.

6 *Creditor prior in obligatione, & posterior in solutione præferendus est ei, qui posterior est in obligatione, licet prior in solutione.*

7 *Creditor ex iusta causa ante diem agere valet.*

Caput Quartum, De Tertio oppositore.

SVpradictus modus procedendi in exequēdis instrumētis publicis, & priuatis recognitis, obseruatur inter ipsum creditorē petentem executionem, & inter debitorem
1 principalem vel eius hæredem: Cæterùm qñ alius tertius oppositor cōparet pro suo interesse, afferens bona executioni mādata sibi cōpetere, & in eis ius efficatius habere, seq; præferendū esse cæteris creditoribus in prędictis bonis executioni mādatis, vt putà si vxor pro sua dote, vel alij creditores magis priuilegiati cōpareant, statim, & in cōtinēti iudex admittit oppositionē, teneturq; causam ad probationem cū termino ordinario recipere, & via executiua efficitur ordinaria: copiáq; oppositiōis primo creditori, & alijs datur, articuli porrigūtur, testes & instrumenta producūtur,
2 executioniq; interim supersedetur. Et licèt de iure cōi tertius oppositor summatim & intra breue tempus de iure suo docere deberet, & quod ex prædicta executione damnū sibi fieret, iuxta tex. in. c. veniēs secūdo, de testibus. & ibi Panor. & Felin. cōiter oēs ex Couar. in Practicis quæstionibus. c. 16. n. 1. hodie tamen de iure regio tertius oppositor cōpellendus nō erit statim docere de iure suo, sed causa recipienda erit incontinenti ad probationem cū termino ordinario, & de via executiua ordinaria efficitur, iuxta tex. in. l. 41. tit. 4. lib. 3. Recopil. Et quādo iste tertius oppositor admitti debeat, tradit eleganter & copiosè Doctor Castellus in. l. 64. Tauri in verbo, Apelacion. & resoluit Couarru. in Practicis quæstionibus. c. 16. vbi num. 4. firmat hunc tertium oppositorem impedi
4 re executionem ab alio petitam, & pignorum venditionē, vel possessionem, in quibus facta fuit executio, quāuis se opposuerit post sententiam vltimæ executionis latam, & hanc opinionem prius tenuit Gregorius Lupus in. l. 11. tit. 14. part. 5. in gl. 1. qui satisfacit text. in. l. is à quo. ff. de rei vend. & in. l. penult. ff. de petitione hæredi. & latius tradit Castellus in. d. l. 64. Tauri. glo. verbo, Apelacion. versi. Se alegue, & iuxtà hanc opinionem respondidi dum de isto articulo Madritij fuissem interrogatus à quodā peritissimo causidico eū in praxi habente, quidam enim iudex criminum curiæ nolebat admittere oppositionem cuiusdam coniugatæ factam pro sua dote exigenda contra executionem in bonis mariti factam virtute instrumenti publici, ex eo q̄ se opposuit illa coniugata post sententiam vltimæ executionis ante venditionem pignorū, & solutionem factam petēti executionem, causi dicus vxoris allegabat iudici dictam l. 41. tit. 4. lib. 3. Recopil. iudex verò asserebat. l. illam intelligendam esse quando tertius se opponeret ante sententiam vltimæ executionis, deinde asserebat legem prædictam procedere solùm modo in executione facta virtute sententiæ, non verò quando virtute instrumenti, Respondidi causidico q̄ satisfaceret primæ difficultati iudicis pernotata à Gregorio Lopez in. d. l. 11. & à Couar. in dict. c. 16. ex cuius doctrina posset etiam satisfacere secūdæ difficultati: nam in dict. c. 16. in fine inquit, omnia cōtenta
3 in illo capitulo procedere, qñ tertius se opponit executioni instrumentorū: nam executio instrumēti æquiparatur executioni sententiæ, secūdum Bart. in. l. cū vnus. in fine. ff. de bonis autor. iud. posid. & Bald. in l. fi. col. 2. eod. tit. quod esse notādum dicit Rebuffus in Tract. de literis oblig. artic. 1. glo. 9. n. 42. Et qñ vxor pro dote præferenda sit reliquis creditoribus traditur in. l. assiduis. & in. l. fi. C. qui potiores in pignore habeātur. quibus cōuenit. l. 33. tit. 13. p. 5. & latissimè resoluit Couar. omnino vidēdus in lib. 1. Variarū resolutionū. c. 7. Circa quē articulū aduerte, q̄ si vxor habuerit specialē hypothecā in vna re mariti pro dote, & generalē in reliquis bonis mariti, nō poterit impedire executionē posterioris creditoris factā in alijs bonis, sed tm̄ factā in illa re specialiter sibi hypothecata: nisi prius cōstiterit, rē illā speciali hypotheca obligatā ad solutionem dotis non suf-

ficere iuxta text. in l. 2. C. de pignoribus.
4 quẽ tex. etiã in hac ſpecie hypothecę dotalis procedere firmat Bald. ibi. & Romanus in conſil. 187. Rippa in l. priuilegia. n. 19. ff. de priuil. creditorũ. & Aimõ Crauet. in
5 conſil. 77. n. 15. Nam diſcuſsio requiſita in alijs hypothecis, de qua in Authẽtica. hoc ſi debitor. C. de pignorib. neceſſaria etiam eſt in hypotheca dotali, ſecundùm gl. in l. vbi adhuc. verbo, Qui potiora. C. de iure dotiũ. quã teſtatur cõiter receptã. Iaſ. in l. ſi conſtante. n. 201. & 208. ff. ſoluto matrimonio. & ita fuiſſe pronuntiatũ in Granatenſi prætorio ſemel & iterũ concordi iudicũ ſuffragio dicit Couar. lib. 3. Variarũ. c. 18. n. 3. omnino addendus. d. l. 2. C. de pignoribus. ex quibus fit quòd ſi debitor cõtra quem petita fuit executio habeat bona ſufficientia ad ſatiſfaciendũ prioribus creditoribus, & etiã petenti executionem, & iſte petens executionẽ hoc probet, q̃ tũc 7 exceptio tertij oppoſitoris tãquam malitioſè oppoſita non erit admittenda, ita cũ gl. & cõ. in c. ſuſcitata de officio delegat. tradit Couar. in pract. quæſtionib. c. 16. n. 2.

¶ Aduerte etiã ad ſingularem ſpeciem facti de iſto tertio oppoſitore quotidie in praxi contingentẽ, vt putà vnus habebat obligationẽ cõtra aliquem cũ hypotheca bonorũ, quæ fuit celebrata vltima die mẽſis Ianuarij, anni. 1581. & ſolutio eius deſtinata fuit in diem paſchatis Reſurrectionis eiuſdẽ anni. 1581. & ceſsit dies ſolutionis, debitorq; petijt executionem aduerſus debitorem, & facta fuit in bonis eiuſdem, & in iſto debito conſumebatur totũ patrimoniũ debitoris: & alter tãquam tertius ſe opposuit executioni aſſerẽs ſe præferri debere in illis bonis, quia cõtra debitorem aliã obligationẽ habebat cũ hypotheca bonorũ celebratam prima die menſis Ianuarij, anni. 1581. cuius ſolutio deſtinata fuerat in diem Aſcenſionis Dei Opt. Max. eiuſdem anni. 1581. ac ideo cũ eius obligatio eſſet prior in tempore, & per cõſequens potior in iure, aſſerebat ſe præferendum eſſe in prædictis bonis. Ex aduerſo tñ obijciebatur ei quod non erat audiendus: nam licèt eius obligatio eſſet, prior in tempore, tamen dies ſolutionis nondũ ceſſerat, quo circa audiri non debebat, iuxta text. in l. 1. C. de conditione ex lege. & in l. qui mãdauero. in principio. & in l. eũ qui calendis. ff. de verb. oblig. Vnde pro reſolutione huius articuli dicẽdũ eſt, q̃ in propoſita ſpe-
6 cie is, qui prior fuit in obligatione quãuis poſterior in ſolutione præferendus eſt ei, qui poſterior fuit in obligatiõe licèt prior in ſolutione, per text. notabilem in l. 1. ff. qui potiores in pignore habeantur. ibi, Nõ vtiq; ſolutionũ ſeruãda ſunt tempora, ſed dies contractæ obligationis. cui tex. addẽdus eſt Rippa in l. priuilegia. ff. de priuilegijs creditorũ. Ad idem eſt melior tex. in l. qui balneũ. §. 1. ff. qui potiores. facit etiã tex. in l. potior. §. videamus. & in l. nũtius. ff. qui potiores. Neq; huic veræ reſolutioni obſtat, q̃ dies ſolutionis nondum ceſſerat, & ſic videbatur ante diem non poſſe
7 agi: nam reſpondeo, q̃ data legitima cauſa, putà quia debitor erat ſuſpectus de fuga, vel quia eius patrimonium cõſumebatur in debito poſteriori, tũc enim ante diẽ agi poteſt, iuxta tex. in l. quæſitum. ff. de pignoribus. & in propria ſpecie ita reſoluit Roderic. aſſerens ſe ſemper ita obtinuiſſe in d. l. poſt rem iudicatam. limitatione. 7. n. 4. & Fanus de pignor. 4. part. nu. 15. tametſi oppoſitum teneat Did. del Caſtillo in l. 64. Tauri. in glo. fi. Aduertendum tamen eſt q̃ licèt quando tertius ſe opponit pro ſuo intereſſe executioni factæ in bonis debitoris de via executiua efficiatur ordinaria quo ad ordinem procedendi iuxta dictam l. 41. tit. 4. lib. 3. Recopil. tñ quo ad deciſionem cauſæ ſi is qui petit executionem fuerit preferẽdus, iudex iuuebit q̃ in executione petita procedatur pronuntiando ſententiam vltimæ executionis de trance y remate, & idem obſeruandum erit in quocunq; loco in quo inter creditores qui ſe oppoſuerunt fuerit poſitus ille, qui executionẽ petijt, nam reſpectu eius, & quo ad ſolutionem ſui debiti ſemper iudex pronuntiare debebit, quòd in executione procedatur & ſibi ſoluatur, nec appellatio ab alijs creditoribus interpoſita impediet executionem vltimam,

ſed

sed ei erit satisfaciendum: nec obstat doctrina Panor. in. c. super eo de officio deleg. qua docet statutum remouēs appellationem quo ad instrumentū guarentigium non censeri remouere quo ad tertium oppositorem: nam d. l. 41. tit. 4. lib. 3. Recop. loquitur tantum quo ad ordinem procedendi, vt supra diximus.

Contingit aliquādo, aliquem plures creditores habere, nec bona sibi suppetere ad satisfaciendum omnibus, & pro debitis est in carcere detentus: tunc enim est proditum sibi quoddam remedium à lege, vt dimittatur à carceribus, nempè cessio bonorum, de qua opportunè erit videndum.

Ex Capite Quinto.

SVMMARIA.

1 *Ex duodecim tabularum lege petilia sublata est, & ea cautum, liberum hominē ob creditam pecuniam in vinculis non detineri.*
2 *Homines liberos non dandos in seruitiū, aut pignus creditoribus.*
3 *Debitor bona possidens nunquam ad carcerem ducitur eis tamen carens vinculis detinendus.*
4 *Debitor redituum regalium, & si bona possideat carcerem mancipandus erit: nec cessione bonorum vti poterit.*
5 *Debitor nisi in carcere detentus bonis cedere non potest.*
6 *Cessio bonorum illius qui ad vnius creditoris instantiam carcere detentus est, cæteris omnibus creditoribus nocet, qui nec tunc citandi erunt.*
7 *Cessio bonorum absque aliquo ignominioso actu fieri debet.*
8 *Debitor vt bonis cedere valeat, debitum prius confiteri, aut de eo condemnari debet.*
9 *Cedens bonis ea omnia creditoribus dimittere tenetur præter quotidianas vestes, & instrumenta ne cessaria suæ artis.*
10 *Cedens bonis cautionem iuratoriam præstat de soluē do ære alieno, quando ad pinguiorē deuenerit fortunam.*
11 *Effectus cessionis bonorum est, quòd deueniens ad pinguiorem fortunam soluat debitum alimentis necessarijs prius sibi seruatis.*
12 *Debitor qui cedit bonis nec naturali nec ciuili obligatione liberatur, sed exceptionem sibi parat.*
13 *L. 3. tit. 15. par. 5. qualiter intelligenda.*
14 *Cedens bonis licet actibus ignominiosis in animæ iudicio soluere tenetur cum potuerit.*
15 *Beneficio cessionis bonorum renūtiari non potest, etiā si cum iuramento renuntiatio fiat.*
16 *Beneficio cessionis bonorum non gaudet cedentis fide iussor.*
17 *Debitor alicuius obligationis descendentis ex delicto non gaudet cessionis beneficio.*
18 *L. 9. tit. 16. lib. 5. Copi. quomodo intelligenda.*
19 *Commutatio pœnæ pecuniariæ in corporalē, non procedit in nobilibus.*
20 *Olim debitor tradebatur creditoribus, vt eis inseruiret, donec debitum solutum esset arbitrio iudicis.*
21 *Debitor in carcere detinetur donec cedens bonis cætera renuntiet, & tunc creditori tradendus, vt ei inseruiat collo torque ferreo appositō.*
22 *Qui per sex mensium spacium in carcere remāsit cessionem bonorum censetur ipso iure fecisse, vt creditori tradi valeat cum torque ferreo,*
23 *Circa cessionem bonorum vniuscuiusque loci consuetudo seruanda.*

Caput Quintum, De cessione bonorum, quæ vulgo dicitur, cesion de bienes.

1 LEge Petilia sublata fuit lex duodecim tabularum, qua fuit cautū, ne quis ob pecuniam creditā in vinculis detineretur, sed eius bona non corpus essent obnoxia debito, & creditori, vt refert Titus Liuius Decadē. 1. lib. 8. & in-
2 de Imperatores decreuerūt ne debitores liberi darentur in seruitiū aut in pignus creditoribus, vt in. l. ob æs. & in Authentica. Imò. C. de actionibus & oblig. & in Authēt. vt nulli iudicum. §. quia verò. colla. 9. & in. l. 2. C. quæ res pignori obligari possunt. & in. c. 2. de pignoribus. tradit Baeza in Tractat. de inope debitore. c. 1. nu. 6. in quo Tract.
3 plura de hac materia cōgerit, Sed circa solutionē debitorū faciēdā autoritate iudicis obseruat, & si debitor bona possederit nūquā ad carcerē ducat, iuxt. tx. in. l. à Diuo Pio. §. in vēditione. ff. de re iudicata. & in. c. peruenit de fideiussoribus.

bus. si tamẽ bonis caruerit, publicis vinculis detinẽdus erit, iuxta gl. in l. 3. §. tutores. ff. de suspectis tutoribus. quã testatur cõiter receptam Alex. in. d. §. in vẽditione. & Aret. in. l. maritũ. §. elegãter. n. 7. ff. solu. ma. & Rippa in. l. in obligatione. ff. de pigno. n. 20. & plures alij relati ac recepti à Baeça vbi supr. in d. c.
4 1. n. 26. tamẽ si debitũ fuerit ratiõe redituũ regaliũ, quãuis debitor bona habuerit pro solutiõe mittẽdus erit in carcerẽ, donec soluerit iuxta text. in. l. nemo carcerẽ. C. de exactoribus tributorũ, nec poterit vti beneficio cessionis, vt in. l. 5. tit. 19. lib. 9. Recop. Etsi plures habuerit creditores, nec bona sibi suppetãt ad eis satisfaciendũ, & in carcere fuerit detẽtus, tũc proditũ est quoddã sibi remediũ à. l. 1. C. qui bonis cedere possint. Cui conuenit. l. 4. titulo. 15. part. 5. nempè cessio bonorum: & quid sit cessio bonorũ, & quæ requirãtur ad eius validitatem, & quid operetur, & qs possit bonis cedere, tradit Mathæus Brunus in Tract. de cessione bonorũ, qui per sexaginta & septem quæstiones hãc materiã cessionis copiosissimè tradit ad quẽ recurrendũ erit quãdo casus occurrerit, est Tract. ille inter Tractatus de pignoribus & assecurationibus, ĩ fine. & anteaquã illũ videre decreuerã latiori sermõe tradere hãc cessiõis materiã, postmodũ aũt ab instituto recessi & solũ aliqua eius principia attingere pro iuuenũ instructione curabo, in pri-
5 mis aduertẽs hãc cessionẽ facere nõ posse nisi eũ, qui carcere fuerit detẽtus ad instãtiã creditorũ, vel saltim ad petitionẽ vnius ex pluribus: quæ cessio omni-
6 bus præiudicabit, secundũ DD. cõiter, præsertim Henricũ in. c. Oduardus de solutionibus. & in. l. 4. & ibi DD. ff. de cessione bonorũ. & in. l. 3. tit. 15. part. 5. Salicetus in. d. l. 1. n. 4. Guido Pap. cõsilio. 124. n. 7. nec tũc alij creditores necessario citãdi erunt, secũdum Petrum Iacob. in practica. rubrica de cessione bonorũ. & Couar. lib. 2. Varia. c. 1. n. 5.
7 quæ cessio absque aliquo actu ignominioso fieri debet, iuxta tex. & ibi glo. & DD. in. l. ante penultima. C. qui bonis cederẽ possunt. requiritur tamẽ, quòd
8 prius quã debitor bonis cedat, condẽnetur, vel confiteatur debitum in iudicio, secundum cõmunem sensum & veriorẽ litẽrã tex. in. l. penultima, & finali. ff. de cessione bonorum. & firmat gl. 1. in. d. l. 1. tex. in. l. 1. tit. 15. part. 5. & cõmuniter oẽs ex Ioãne Gutierrez de iuramẽto confir. 1. par. c. 17. nu. 3. Tene-
9 turq; debitor omnia sua bona creditoribus dimittere, vt vẽdantur, nil penitus sibi relinquens præter vestes quotidianas, iuxt. tex. & ibi glossam in. l. penult. ff. de cessione bonorum. & in. l. 1. tit. 15. part. 5. & resoluunt Anto. Gom. in. l. 79. Tauri. nu. 1. & Couar. vbi supr. & Ioannes Gutierrez de iuramento cõfirmatoria. 1. par. c. 16. nu. 11. Dimittũtur etiã eidẽ instrumẽta necessaria suæ artis ad victum quærẽdum, secundum Med. in libr. de contractibus. q. 3. causa 3. & q. 5. & Nauar. in Manuali. c. 17. nu. 86. quod dubium reputat Couarr. vbi suprà apud forensia tribunalia. Tenebi-
10 tur etiã debitor præstare cautionẽ iuratoriam de soluẽdo ære alieno, cum ad pinguiorẽ fortunã deuenerit, secundũ glo. Host. Ioã. And. Henricum & alios in. d. c. Odnardus. & Iacobum Menochium lib. 2. de arbitrarijs. centuria. 2. casu. 183. nu. 20. Et quando ad pinguiorem fortunã deuenerit, tenebitur debitum soluere deductis sibi alimentis ne
11 cessarijs. & iste est effectus huius cessionis, vt probatur in. l. 4. ff. de cessione bonorum. & in. §. fin. Institutis de actionibus. & in. l. 3. tit. 15. partita. 5. tradit Couar. vbi sepra. nu. 6. & Anto. Gom. in d. l. 79. Tauri. & Menoch. vbi sup. nu. 21.
12 itaq; debitor per prædictã cessionem non liberatur à naturali & ciuili obligatione, sed tantùm acquirit exceptionẽ, secundum Cinũ Bald. & alios in dict. l.

1. &

1.& communiter omnes ex Iaſ. in.§.vltimo.col. 1.Inſtitutis, de actionibus. tametſi gl.in.l.vbicumq;. ff. de fideiuſſoribus.teneat,debitorem per ceſsionem liberari à Ciuili obligatione. Vnde licèt
13 text.in.l.3.tit.15.part. 5. dicat, debitorem cedentẽ bonis cõueniri poſtea nõ poſſe,& cõuentũ reſpõdere nõ teneri: tñ illud debet intelligi ꝓcedere cum effectu,benè tñ tenebitur cõparere ad allegãdã ſuã exceptionẽ,& ſi ad pinguiorẽ fortunã deuenerit, nõ liberabitur à Ciuili & naturali obligatione opeexce
14 ptionis,ideoq; in animæ iudicio tenebitur, etiã ſi actibus ignominioſis ceſsio facta fuerit, ſecundũ Sotũ lib.4. de Iuſtitia & iure. q.7. artic. vltimo. & Couar.vbi ſuprà.n.6.quãuis Menoch. vbi ſuprà.n.22. defendat tunc in totũ debi
15 torẽ liberari. Nec beneficio ceſsionis à debitore renũtiari poterit,imò renuntiatione facta, prædicto beneficio poterit vti,ſecũdũ Bart. & Imol. in.l. alia.§. elegãter.ff.ſoluto matrim. Panor.Hẽric.& alios in.d. c.Oduardus. Mathæũ Brunũ in Tract. de ceſsione bonorum in.q.20.principali.nu.1.5.9.12.&.15. & Couar.vbi ſuprà.n.7.& Ioannẽ Gutierrezvbi ſuprà.c.18.n.1.vbi.n.4.cum cõmuni reſoluit,beneficio ceſsionis cũ iuramẽto renũtiari poſſe adducẽs pro hac opinione tex.in.l.5.tit.9.lib.9. Recop.vbi ponitur caſus in quo bonis cedi nõ põt,& ꝙ cõtrahentes iurent,ſe renũtiatione ceſsionis nõ vti, cuius tamẽ cõtrariũ tradit Baeza d.c.1.n.41.&.42.
16 cum Couar. vbi ſuprà.nu. 7. fideiuſſor etiã nõ liberabitur per hanc ceſsionẽ factã à debitore principali, nec gaudebit eius beneficio,cum ſit perſonale, iuxta text.in.l.hæres à debitore.§.quod ſi ſtipulator.in fin.ff. de fideiuſſoribus & ibi tradunt Bart.& alij & in.l. 3.tit.15.p.5. & notat Ant.Go.in.di.l.79. Tauri.n.2.
17 Hoc tñ beneficio ceſsionis nõ poterit vti debitor alicuius obligationis deſcendẽtis ex delicto,vt reſoluunt cõmuniter omnes ſecundũ Iuliũ Clarũ lib.5. Sentẽtiarũ.§.fi.q.95.n.5. & Couar.vbi ſuprà.n.8.& Did.Perez.in.l.3.tit.1.lib. 3.Ordinam.gl.1.verſic.quæro vtrũ. ſa
18 tisfacientes text.in.l.9.tit.16.lib.5.Recopil.vt dum illa lex diſponit, ꝙ damnatus cauſa criminis ad pecuniæ ſolutionẽ pro dãno accuſatori illato poſsit bonis cedere , intelligi debeat in caſu quo loquitur:Secus verò eſſe, ſi pœna pecunaria impoſita fuiſſet ꝓ ipſo crimine ad eius vindictam:nam tunc in corpore deberet luere, vt probatur in.l.1. in fine.ff.de pœnis,&in.l.fin.ff.de in ius vocando.& ibi glo.text.in cap.ad libe-
19 randũ.de iudæis. Aduerte tñ quòd illa cõmutatio pœnæ pecuniariæ in corporalem non procedit in nobilibus,ſecũdum Couar.lib.2.Variarum.ca.9.n.4.
20 verſi.8. ¶At verò ex huius regni legibus ſancitum erat, debitorem tradendum eſſe creditoribus ipſis, vt eis ſeruiret , donec debitum ſolutum foret arbitrio iudicis, vt in.l.12.&.17.tit.20. lib.3.Fori.&.in.l.2.tit.8.lib.3.fori,quæ hodie habentur in.l.4.tit.16.lib. 5. Recopi. Deinde pragmaticis cõſtitutioni-
21 bus ſtatutũ fuit, ꝙ debitor in carcerem miſſus detineretur quouſq; bonis cederet,& catenæ renũtiaret,& tunc creditori traderetur in eius ſeruitium , cuius æſtimatio loco ſolutionis habetur: & tunc debitor debet ferre torquem ferreũ,vt in.l.78.pragmaticarũ.quæ habetur in.l.5.&. 6.titu. 16.lib. 5.Recopil.
22 Quinimò ſi per ſpacium ſex menſium debitor in carcere maneat,ipſoiure cenſetur facta ceſsio bonorũ, ac tradendus eſt creditori cum torque ferreo,vt in.l. 79.&. 89. pragmaticarũ. quæ habetur
23 in.l.7.tit.16.lib.5.Recop. In hoc tamẽ conſuetudo vniuscuiuſq; loci obſeruãda erit,ſecundum Couar.lib.2. Variar. cap.1.nu.5.& an tunc vxor præferri debeat, & maritus eidem tradi, vide infrà in cap.8. huius. 4. part. num.4. & qualiter tunc fulminandus ſit proceſſus,

& peti-

& petitio ceſsionis formanda, habes in frà poſt proceſſum executiuum ſermone Hiſpano fulminatũ. c. 8. ¶ Aliquãdo debitor incarceratus, vel abſens pro debitis non vult vti remedio ceſsionis bonorũ, ſed alio remedio, nẽpè vt dilatio ſibi detur à creditoribus. Vnde opportunè videndũ erit de prædicta dilatiõe.

Ex Capite Sexto.

SVMMARIA.

1 *Debitor bonis cedere nolens quinquennalem dilationem petere poteſt, & ſibi dãda, concurrentibus de quibus hic.*

2 *Ad dãdam debitori dilationem quinque annorum creditorũ omnium cõuocatio in vnum locum fieri debet, vt inter ſe de negotio diſcutere valeant.*

3 *Si aliqui creditorum, à quibus dilatio ſolutionis petitur abfuerint, vocandi ſunt, & ſi non venerint, abſq; eis danda dilatio.*

4 *Maior quinquennio dilatio dari poteſt.*

5 *Debitor, cui datur dilatio ad ſoluendum, non tenetur præſtare cautionem de ſoluendo intra tempus dilationis, licèt aliud Caſtrenſ. velit.*

6 *Poſt terminum dilationis conceſſæ debitor ad bonorum ceſsionem non admittendus.*

Caput Sextum, De Dilatione quinquennij debitoribus præſtanda.

BEneficium aliud proditum eſt debitoribus inopia laborantibus in eorum fauorem, per text. in l. fin. & ibi Doct. communiter. C. qui bonis cedere poſſint. & in l. 5. tit. 15. part. 5. vt putà quòd
1 ſi debitor nolit cedere bonis, dilatio ſpatij quinquennalis detur ſibi ad ſoluendum creditoribus. Quod beneficium obtinebit, quando omnes creditores ſimul cõſenſerint in dãda ſibi dilatione: vel qñ maior pars eorũ ſecũdum debiti quãtitatem cõſenſerit: vel quãdo æquales fuerint in numero perſonarũ, & in quãtitate debiti: vel qñ in quãtitate debiti fuerint æquales, in perſonis inæquales, ſi maior numerus perſonarũ cõſenſerit, vt probatur in dict. l. fi. verſi. Etſi quidem. & in l. & ſi ſuum hæredem. §. fin. cum. l. ſequenti. ff. de pactis. & in l. 5. tit. 15. part. 5. Et ad hoc vt competat hoc beneficium vltra ſupradicta requi
2 ritur, quòd coadunatio & conuocatio omnium creditorum prius fiat in vnũ locum, vt de re ipſa diſcutere valeant, vt probat text. in dict. l. fi. ibi, vt omnibus in vnum coadunatis. & notant ibi Bald. in principio. & Alexa. conſi. 205. volumine. 2. & probatur in dict. l. 5. tit. 15. partita. 5. ibi, Los juntaſſe en vno.
3 etſi aliqui eorum abſentes fuerint vocari debent: & ſi non venerint, abſque eis fieri poterit, iuxta notata in l. reſcriptũ. ff. de pactis. & tradit Gregor. Lup. in d. l. 5. in glo. 1. in fine. Et licet dicta l. fina lis loquatur de dilatione quinquennij debitori danda: tamen dicta lex Partitæ ſimpliciter loquitur de dilatione,
4 quaſi velit maiorem dilationem à creditoribus dari poſſe, vt optimè aduertit Gregor. Lup. ibi, in glo. verbo, Vn
5 plazo aſeñalado. Nec tunc debitor tenetur præſtare aliquam cautionem de ſoluendo intra tempus dilationis, ſecũdum Albericum in dict. l. fin. quem ſequitur Gregor. Lup. in dict. l. 5. in glo. fin. quanuis contrarium velit Paul. Caſtren. in dict. l. fi. Et aduerte, quòd elapſo termino dilationis præſtitæ debito
6 ri ad ſoluendum, poſtmodum debitor non poterit vti beneficio ceſsionis bonorum, ſecundum glo. fi. in dict. l. fi. receptam communiter, ſed erit incarcerandus, ſecundum Angelum, & nouiores in l. alia. §. eleganter. ff. ſoluto matrimonio. Et qualiter in iſto caſu proceſſus fulminari debeat, habes infra poſt proceſſum executiuum, ſermone Hiſpano fulminatum. Et an hodie non obſtantibus his conuentionibus, factis à debitoribus verſuram facientibus fallendo ſuos creditores, contractus poſſint

sint executioni mandari, & quid sit faciendum disponit. l. 6. tit. 19. libr. 5. Recopil. in noua impressione.

Ex Capite Septimo.

SVMMARIA.

1 Forma petendi executionem per priuatam scripturam sermone Hispano concepta.
2 Quando mandatur fieri recognitio scripturæ priuatæ coram alguacelo, non poterit eam exequi alguacelus, nisi producat eam coram iudice, & ab eo mandatum executorium decernatur.
3 Si debitor recognoscit scripturam priuatam, licet neget, se aliquid inde debere, in eum fit executio.
4 Forma petendi executionem alicuius publici instrumenti Hispanè concepta.
5 Forma mandati executorij Hispanè concepta.
6 Forma Hispana primi præconij, q̃ in bonis executioni traditis datur.
7 Forma Hispana secundi præconij circa bona executioni data, & etiam tertij præconij.
8 Si bona executioni data sint immobilia, qualiter præconia danda.
9 Mandatum iudicis, vt debitor citetur para remate.
10 Forma libelli oppositionis rei executioni dati modo Hispano.
11 Forma sententiæ absolutoriæ in via executiua.
12 Forma Hispana sentẽtiæ vltimæ executionis de trance y remate.
13 Lata sentẽtia de trãce y remate, statim in publica audientia quartũ præconiũ præstandũ, et qua forma.
14 Licèt reus executioni datus appellet, debet soluere creditori, qui cautionẽ. l. Toleti prius præstare debet.
15 Præstita cautione. l. Toleti, solutio creditori facienda, si bona sufficiant, alias mandatum in fideiussorem dirigendum, vt soluat.
16 Forma Hispana sententiæ de remate, quando simul partes recipiuntur via ordinaria ad probationem, quia testes absunt.
17 Forma libelli oppositionis tertij oppositoris.
18 Libelli oppositionis tertij oppositoris danda est copia creditoribus, & reo executato, & partes recipiendæ ad probationem in via ordinaria.
19 Interim q̃ pendet via ordinaria inter tertios oppositores, executiua dormit, quæ postea reuiuiscit & reassumitur ab eo statu, in quo erat quando oppositores comparuerunt.
20 Praxis (q̃ dormiat via executiua dum causa tertij oppositoris tractatur) etiam seruanda, quando debitor petit creditores suos conuocari, vt eis satisfiat secundum eorum prælationem.

Caput Septimum.

PROCESSO EXECVTIVO EN Romance fulminado.

Peticion de execucion por conoscimiento.

2 EN Salamanca a tantos dias de tal mes y año, ante el illustre señor Alcalde mayor, y enpresencia de mi el presente escriuano parecio presente fulano, y dixo, que fulano le deuia tãtos marauedis de plazo passado por vn conoscimiento firmado de su nombre, de que hizo presentacion, con el juramento y solenidad necessaria: pidio a su merced, mandasse dar su mandamiento contra el dicho fulano, para q̃ le pagasse los dichos marauedis, o parecieſſe areconoscer el dicho conoscimiento: y reconoscido mandasse hazer execucion en la persona y bienes del dicho fulano por los marauedis en la dicha

cha execucion contenidos, y por las coſtas: y pidio juſticia, y juro a Dios en forma de derecho que los dichos marauedis le eran deuidos, y no pagados, y que lo ſuſodicho no pedia de malicia. Teſtigos fulano y fulano. &c.

Y luego el dicho ſeñor Alcalde mayor, viſto el dicho conoſcimiento, mando dar ſu mandamiento contra el dicho fulano, para que pagaſſe los dichos marauedis al dicho fulano dentro de ſeys dias, o al plazo parecieſſe ante el a reconoſcer vn conoſcimiento contra el preſentado. Teſtigos fulano y fulano, &c.

Y ſi no pagare dentro del dicho termino, ni pareſciere a reconoſcer el dicho conoſcimiento, da ſe mandamiento de priſion contra el. Y otras vezes ſe da mandamiento ſin plazo, para que pague luego, o venga a reconoſcer ante el juez, o haga el reconoſcimiento
2 ante el alguazil y el eſcriuano: y entonces el alguazil no puede executar el dicho conoſcimiento, haſta que lo traya reconoſcido ante el juez, para que lo vea y mande executar, per text. in. l. 6. tit. 21. lib. 4. Recop. Pero ſi parece, y re
3 conoſce el dicho conoſcimiento, aun que alegue que no deue nada, el juez le manda hazer execucion en ſu perſona y bienes, ſegun y de la manera que ſe haze por virtud de qualquier inſtrumẽto publico, la qual ſe haze en la forma ſiguiente.

Peticion de execucion por inſtrumento publico.

4 EN Salamãca a tãtos dias de tal mes y año, ante el illuſtre ſeñor Alcalde mayor, y en p̃ſencia de mi el preſente eſcriuano y teſtigos infra eſcriptos parecio p̃ſente fulano vezino deſta dicha ciudad, y hizo preſentacion de vna eſcriptura publica de obligacion, ſignada de fulano eſcriuano publico del numero deſta ciudad, y por virtud della dixo, q̃ pedia y pidio execuciõ en la perſona y bienes de fulano por quãtia de tantos mr̃s, q̃ por la dicha eſcriptura el dicho fulano le deuia de plazo paſſado, y por las coſtas: con proteſtacion q̃ hazia y hizo de tomar y recibir en quenta lo q̃ pareciеſſe auerle pagado de la dicha deuda, y juro a Dios en forma de derecho, los dichos marauedis ſer le deuidos, y no pagados, y pidio juſticia y coſtas. Teſtigos fulano y fulano. &c.

Y luego el dicho ſeñor Alcalde mayor auiendo viſto el dicho contrato, y pedimiento de execucion dixo, que mandaua y mando hazer la dicha execucion conforme a derecho, y

para

para ello mando dar ſus mandamientos, y lo firmo de ſu nombre. Teſtigos los dichos.

Mandamiento executorio.

5 ALguazil mayor deſta ciudad, y qualquier executor ó juſticia, yo os mando que hagays entrega y execucion en la perſona y bienes de fulano, por quantia de tantos marauedis, que es obligado a dar y pagar a fulano, y por las coſtas deſta execucion: y la hazed en bienes muebles ſi los huuiere, y ſino en rayzes, con fiador de ſaneamiento, y en defecto de no os lo dar, prendelde el cuerpo, y citalde, y apercebilde deſde luego para ver dar los pregones, y ver hazer el remate. Fecho en Salamanca, a tantos dias de tal mes y tal año, &c.

Aduierta ſe acerca deſte mandamiẽto que el executor va con el a caſa del reo, y dize le que nombre bienes muebles en que haga la execucion, y ſi dize que no los tiene, dize que nombre rayzes, y ſino los quiſiere nombrar, ha lo de prender, y compelerle que los nombre, como reſuelue Paris de puteo, de ſindicatu, verbo executio, per gloſſ. in l. penul. ff. de ceſsione bono. notat Felinus. c. quoad conſultationem de re iud. col. 7. Y ſi el reo le nombrare bienes podra le el executor dezir: A mi no me cõſta que eſtos bienes ſon vueſtros, venid conmigo a la carcel, o dadme fiador de ſaneamiento, como dize Marãta de ordine iudic. 6. part. actu. 3. principali de executione ſententiæ. numer. 23. Y aſsi miſmo ſi le nombrare bienes rayzes, le ha de pedir fiador de ſaneamiento, o prenderlo ſino lo diere como dize el mandamiento, y la razon es porque el executor no ſabe ſi ſon ſuyos, o no, o ſi valdran al tiempo del remate el principal y coſtas, y por eſta razon ſe practica eſto de dar fiador, ſegun Couarruuias libro. 2. Variarr cap. 1. num. 2. Auendan. in dictionario. verb. almoneda. & Baeça in Tractat. de inope debit. cap. 1. nu. 27. vbi duas rationes huius praxis dandi fideiuſſorem de euictione aſsignat: Y de aqui naſce otra practica que ſe vſa, q̃ ſi el executado no tiene fiador de ſaneamiento que dar, con citacion de la parte da teſtigos que digan que los bienes que nombro ſon ſuyos y valen la quantia, le ſueltan aunque no de fiador: verdad es que aquellos teſtigos ſon como fiadores. iuxta text. in. l. cum oſtendimus. §. fina. ff. de fideiuſſor. tutor. & firmant Auendanius & Baeça, vbi ſuprà numero. 28.

Aqui entra como el Alguazil haze la execucion conforme al mandamiento del juez, y cita y apercibe para los pregones y remate al executado.

6 EN Salamanca, a tantos dias de tal mes y tal año, ante mi el preſente eſcriuano, y teſtigos de yuſo eſcriptos, eſtãdo en audiẽcia publi

ca fulano pregonero de pedimiento de fulano dio el primero pregon en los bienes muebles executados de fulano, diziendo, Si ay alguno que quiera comprar tales y tales bienes muebles, que son de fulano, que se venden por execucion q̃ en ellos fue fecha por cierta quantia de marauedis, venga los a poner en precio, y rematarse le han en lo que justo fuere: este es el primero pregon. Testigos fulano y fulano.

7 Y de ay a tres dias se da el segundo pregon en la forma y orden del primero, y al fin dize el pregonero: Este es el segundo pregon, y de ay a otros tres dias se da el tercero pregon de la manera y suerte del primero, y al fin del dize el pregonero, Este es el tercero pregon: Y luego paresce vn tercero, el qual dize, que el pone los dichos bienes en tantos marauedis, y el juez le rescibe la postura.

8 Y siendo bienes rayzes los executados, se dã los pregones d̃ nueue en nueue dias, y dado el primero en la forma que arriba diximos, al decimo dia se da el segundo pregõ, y al otro decimo dia el tercero pregõ, y passados los diez dias de los pregones, que se dieron en los bienes muebles, y los treynta dias de los pregones que se dierõ en los bienes rayzes, paresce ante el juez y escriuano el actor, y dize.

EN Salamanca, a tantos dias de tal mes y año, ante el dicho señor alcalde mayor, y en presencia de mi el dicho escriuano, y testigos infra escriptos paresció el dicho fulano, y dixo, que el termino de los pregones era passado, que pedia a su merced mandasse citar para trance y remate al dicho fulano.

9 Y luego el dicho señor juez mando citar al dicho fulano, para que viniesse a ver hazer el trance y remate de los dichos bienes executados, que estauan puestos en tantos marauedis, y que diesse ponedor de mayor quantia, y paresciesse dentro de tres dias a lo ver fazer, y se opponer si quisiesse, con apercebimiento que se mandaria hazer el dicho trance y remate. Testigos fulano y fulano.

Y dentro de los dichos tres dias de la dicha citacion, al vltimo dellos, por mas dilatar el negocio, el reo executado paresce y presenta su escripto de oposicion contra la dicha execucion. Y aduierte se, que desde el dia que presenta la dicha oppoſicion, le corrẽ los diez dias para prouar sus exceptiones, como arriba tenemos dicho: y assi si paresciesse antes de ser citado personalmente para remate, y se oppusiesse, no gozaria de los tres dias que se le dieron en la citaciõ para remate, la qual dicha citaciõ para remate se ha de hazer en su persona, saluo si maliciosamẽte se escõdiesse: porq̃ entõces bastaria hazerse en su casa, como arriba queda dicho: y la oppoſiciõ se haze en la forma siguiẽte.

Escripto

Escripto de oppoſicion del executado contra la execucion.

Illuſtre Señor.

FVlano vezino de Salamãca, en la cauſa executiua cõ fulano, como mas aya lugar de derecho, parezco ante v.m. opponiendome como me oppõgo a la execucion cõtra mi perſona y bienes por v.m. mãdada fazer a pedimiẽto del dicho aduerſo: cuyo tenor auido aqui por inſerto, y a el me refiriendo: Digo que de juſticia v.m. me deue abſoluer y dar por libre a mi y a mis bienes de la dicha execucion, declarando no auer lugar de derecho, y condemnando en coſtas a la parte aduerſa, lo qual aſsi pido, y v.m. deue hazer por lo ſiguiente. Lo primero por todo lo general, que ſe ſuele dezir, y alegar, que he aqui por expreſſo, y porque la dicha execucion no fue pedida por parte ni contra parte, en tiempo ni en forma, y el contracto y eſcriptura por virtud de que ſe pidio no trae aparejada execucion. Lo otro porque en hazerſe la dicha execucion no ſe guardo el orden del derecho: porque auiendo ſe de hazer en bienes muebles, auiendo los como los auia, ſe hizo en bienes rayzes. Lo otro porque en el dar de los pregones no ſe guardo el orden del derecho, y el ſtylo deſta audiencia. Lo otro porque no fuy citado perſonalmente para remate, como por leyes deſtos rey nos ſe requiere. Lo otro porque el dicho aduerſo eſta pagado de los dichos marauedis porque pide la dicha execucion. Por las quales razones, y la que mas en mi fauor haga a v. m. pido ſegun de ſuſo pedido tengo, y ſobre ello pido ſerme fecho entero cumplimiento de juſticia, y las coſtas proteſto, y el officio de v.m. imploro, y juro a Dios y a eſta Cruz † que eſta oppoſicion no hago de malicia, &c.

Y en eſte dicho eſcripto el reo alega las demas excepciones, que viere que le competen, ſegun y de la manera que van alegadas las del dicho eſcripto: y luego el juez manda dar traſlado del dicho eſcripto a la parte del actor, y encarga los diez dias dla ley al dicho reo, para que prueue ſus excepciones y defenſiones, y el dicho reo dentro de los diez dias preſenta ſu interrogatorio y teſtigos, y haze ſu prouança: y lo miſmo haze el actor ſi tiene que prouar. Y paſſados los diez dias, el actor pareſce ante el juez, y dize que los diez dias ſon paſſados, que ſu merced mande hazer el trance y remate en los bienes executados, y dellos hazerle pago: y el juez viſto el proceſſo da ſu ſentencia, y ſi el reo prouo ſus excepciones dale por libre en la manera ſiguiente.

Sentẽcia en que ſe da por libre el executado.

¶Viſto eſte proceſſo, &c.

11 FAllo que deuo de declarar y declaro, no auer auido lugar de derecho la execucion pedida contra la perſona y bienes de fulano, en cuya conſequencia declaro y doy por ninguna y de ningun valor y effecto la dicha execucion, y abſueluo y doy por libre della a la perſona y bienes del dicho fulano, y condẽno en coſtas al dicho fulano, cuya taſſacion en mi reſeruo. Aſsi lo pronuncio y mando por eſta mi ſentẽcia.

Y ſi el dicho reo dentro de los diez dias no prouo ſus excepciones, el juez da ſentencia de remate contra el en la manera ſiguiente.

Sentencia de trance y remate.

¶Viſto eſte proceſſo, &c.

12 FAllo attentos los autos y meritos deſte proceſſo, que deuo de declarar y declaro auer auido lugar de derecho la execucion en el pedida por fulano contra fulano Porende que deuo mandar y mãdo abiuar la boz del pregon, y yr por la dicha execucion adelãte, y hazer trãce y remate en los bienes executados, y pago dellos al dicho fulano, y le condẽno en las cõſtas deſte proceſſo, y en los derechos deſta execucion, y los applico a quien y como es coſtumbre en eſta ciudad. Aſsi lo pronuncio y mando por eſta mi ſentencia.

13 Y luego en continente en la audiencia publica ſe da el quarto pregon, diziẽdo el pregonero a altas y intelligibles vozes, tantos marauedis dã por los bienes executados de fulano, Ay quien los puje? quiẽ de mas por ellos? ſino yo hago trance y remate dellos en fulano, como en mayor ponedor: y pues no ay quien de mas por ellos, buena, buena, buena pro le tenga. Teſtigos fulano y fulano.

Aduierte ſe que deſtos bienes que ſe venden por execucion al pregon, ſe deue alcabala, como lo prueua la l. 9. titul. 11. libr. 5. Recopil. que habla en las coſas que ſe venden en publica almoneda: y la razon es, porque aquella es verdadera compra y venta, quando la coſa ſe remata en el mayor ponedor, como lo reſuelue Tiraquelo de retractu linag. §. 1. gl. 1. n. 8. & Greg. Lupus. in. l. 55. tit. 5. par. 5. verbo. vender. Y en nueſtros terminos lo tiene Parladorio lib. rerum quotidianarum. c. 3. §. 2. n. 29. Y aunque la execucion por el ſuperior ſe reuocaſſe y dieſſe por ninguna con lo demas hecho, la alcabala ſe deue, y no ſe puede repetir al alcabalero, quia ius fuit ſibi quæſitum, & abſque eius facto non poteſt tolli iuxta text. in l. id quod noſtrũ. ff. de reg. iur. l. fi. ff. de pact. nam venditio pignorum tenuit, etiam ſi creditor

ditor dolo malo vel mala fide vendiderit, nisi emptor malę fidei particeps esset iuxta tx.in.l.si cessante.C. de distractio.pig.& in.l.1.C.si vendito pignore, tenebitur tamen tunc creditor hãc Gauelam & totale interesse debitori soluere, vt dicitur in dictis.ll.ac ideo præstat cautionem.l. Toleti. Empero si los bienes executados se adiudicaran al acreedor por su deuda porque no huuo ponedor entõces no se deue alcabala, por q̃ no es propria venta.iuxta.l.si prędiũ. C.de euict.gloss.in.l.à Diuo Pio.§.si pignora.ff.de re iud.l.fi.tit.27.p.3. tradũt Tiraq.& Parla.vbi sup. Sed licet hoc de iure sit, tñ Salmãticę cõtrariũ seruatur.

14 Y si el reo executado appela de la dicha sentencia de remate, el juez mãda que sin embargo de su appelacion se haga pago al dicho actor, dando primero y ante todas cosas la fiança de la ley de Toledo. Y luego el dicho actor da la dicha fiança, en que se obliga que si por el superior o otro juez competente fuere dada por ninguna la dicha execucion, y mandado boluer los dichos bienes executados al dicho reo executado, q̃ luego sin dilacion alguna no los boluiẽdo el dicho actor, el los daria y pagaria llanamente, &c.

15 Y dada la dicha fiança se le haze pago al actor de su deuda, y si los bienes executados no son bastantes para pagar la dicha deuda y costas, y derechos de la execucion, el actor pide mandamiento contra el fiador de saneamiento, para que pague la resta, y en defecto de no lo hazer, le prẽdan: y el juez mãda dar luego el dicho mandamiento.

Sucede, como arriba diximos en lo de latin, que el reo executado en su escripto de opposicion despues de auer alegado sus excepciones, dize que los testigos con que las ha de prouar estan fuera del Obispado o del Arçobispado aquende los puertos, o allende de los puertos, o fuera del Reyno, y entonces ha los de nombrar quien son, y dõde viuen, y jurar que no lo dize de malicia: y el juez attento que no prouo sus excepciones dentro de los diez dias, porque dixo el reo tener sus testigos ausentes da sententencia de trance y remate contra el dicho executado, y mãda hazer pago al actor, dando fianças, que si el reo prouare sus excepciones legitimas, que impidan la execucion dentro del termino que el juez le asseñalare q̃ ha de ser conforme a la.l.2.tit.21.lib.4. Recopilationis. que en tal caso prouando las dichas excepciones el dicho actor, boluera al reo lo que assi pagare con el doblo por pena, en nombre de interesse. Y assi mismo el reo ha de dar fianças que sino prouare sus excepciones dentro del dicho termino, pagara en pena otro tanto como lo que pago, applicada conforme a la dicha.l.2. Y en este caso el juez da la dicha sentẽcia de remate en la forma siguiente, &c.

Sentencia de remate, en que el juez rescibe la prueua en via ordinaria al reo, quando sus testigos estan ausentes.

¶Visto este processo, &c.

FAllo auer auido lugar de derecho la execucion pedida por fulano contra fulano, en cuya consequencia mando abiuar la voz del pregon, y que se vaya por la execucion adelante, y se haga trance y remate en los bienes executados, y dellos pago a fulano executante. y con-

dẽno al dicho fulano executado en las costas y derechos desta execucion, applicados conforme a la costumbre desta ciudad, cõ que primero y ante todas las cosas el dicho fulano executante de fianças conforme a la ley de Toledo que si esta mi sentencia fuere reuocada por el superior, o por otro que de la causa deua conoscer, boluera lo que rescibiere, y que si el dicho reo executado prouare sus excepciones dẽtro del termino que por mi en esta sentencia le fuere señalado (attento q̃ dixo tener sus testigos fuera destos Reynos) que el dicho fulano executante boluera con el doblo en pena por nombre de interesse lo que rescibiere: y para el dicho effeto recibo a prueua a ambas las dichas partes, con termino y plazo de seys meses. Y mando que sean citadas para ver presentar, conoscer, y jurar los testigos. Lo qual mando dando primero y ante todas cosas el dicho fulano executado fianças, que si dẽtro del dicho termino de los seys meses no prouare sus excepciones pagara en pena otro tanto como pago de la deuda principal, applicada conforme a la ley. Assi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia diffinitiua juzgando.

Y dentro del dicho termino de los seys meses se presentã interrogatorios y testigos, y se examinan, y se haze publicacion de ellos, y se ponen tachas, si las huuieren, y se haze conclusion, y en effeto se substancia el processo, segun y de la forma que diximos en la via ordinaria. Y si dẽtro del termino de los seys meses, o de otro que fuere assẽñalado el reo prouare sus excepciones, el juez da su sentencia, en que absuelue de la execucion al dicho reo, y condẽna al actor y su fiador a que bolueran y restituyran lo recebido con mas el doblo al dicho reo, con las costas. Y desta suerte se puede hazer vn pleyto executiuo y ordinario ante vn mismo juez, y vn mismo tribunal: y este orden se guarda en el processo que se haze entre el executante y el executado, &c.

Succede empero que hecha execucion contra vno, sale vn tercero opositor, diziendo que los bienes executados le pertenescẽ a el, por ser su deuda anterior, o por otra razon, assi como es la muger del executado, que paresce por su dote, o otra persona alguna, que pretenda derecho a los dichos bienes, y presenta su escripto de oppossicion en la manera siguiente.

Oppossicion de tercero.

Illustre Señor,

17 FVlano en nombre de fulana, con licencia expressa que para ello tiene de fulano su marido, como mas aya lugar de derecho parezco ante v.m. y me oppongo a vna execucion por v.m. mandada fazer, apedimien-

dimiento de fulano en la persona y bienes de fulano, marido de la dicha mi parte, cuyo tenor auido aqui por repetido, digo que la dicha execucion no ha lugar de derecho, y que en los dichos bienes executados, la dicha mi parte ha đ ser preferida al dicho fulano, y a otro qualquier acreedor, por ser primera en tiempo, y mas priuilegiada en derecho, attento que la dicha mi parte es casada y velada como lo manda la sancta madre yglesia con el dicho fulano su marido, y al tiempo que con el se caso y velo traxo a su poder en dote e casamiento, y el cõ ella rescibio mil ducados, como consta dela escriptura de dote y pago de que hago presentacion con el juramẽto necessario, &c. De los quales mil ducados no ay de que la dicha mi parte sea pagada, saluo de los bienes executados. Porque pido a v.m. pues q̃ en ellos la dicha mi parte tiene tacita y expressa hypotheca, y es primera en tiẽpo, y mas priuilegiada en derecho, por razon de su dote, que v.m la mande preferir y prefiera y entere en los dichos bienes executados, amparandola en ellos: para que los tẽga iure pignoris vel hypothecæ, hasta que sea pagada y enterada de su dote, declarando no auer auido lugar la dicha execucion: y caso no confessado que lo aya auido, que la dicha mi parte deue ser preferida en los dichos bienes a qualesquier acreedores, sobre que pido cumplimiento de justicia, y las costas protesto, y el officio de v.m. imploro, y juro a Dios y a esta cruz † en anima de mi parte y la mia, que esta oppossicion no hago de malicia, &c.

Y conforme a este tenor se ha de ordenar la oppossiciõ de otro qualquier ter-
18 cero mutatis mutandis. Y presentada la dicha oppossicion el juez manda dar copia della a los demas acreedores, y a el executado, y ha de recebir luego las partes a prueua con termino ordinario, sin mandar que den primero y ante todas cosas informacion summaria de sus derechos, como arriba dixiximos, en lo del latin in.c. de tertio oppositore. Y assi la via executiua se haze ordinaria, y se procede en ella como diximos en la via ordinaria, hasta que el juez viene a dar su sentencia diffinitiua, en que manda pagar a los acreedo-
19 res por sus anterioridades, y hasta tãto la via executiua queda suspensa. Y dada la dicha sentencia por el juez, en que declara el lugar en que cada vno de los acreedores ha de ser pagado, y ha de entrar a cobrar, el que tenia pedida la dicha execucion buelue a proseguirla desde aquel punto en que estaua al tiempo que los terceros oppositores salieron.
20 Y esto mismo se practica en el processo y pleyto que se haze de acreedores, quãdo vn deudor los llama, y les quiere pagar por sus anterioridades: el qual enel entretãto no puede ser executado por ningun acreedor, porque la via executiua esta suspensa hasta tanto que se determina el pleyto de acreedores, y se sentencia en que lugar y quando ha de ser pagado cada vno dellos. Y esta practica esta recebida por los tribunales supremos de las chancillerias.

Quartæ partis Primi Tomi,

Ex Capite Octauo.

Caput Octauũ, Del processo de ceſsiõ de bienes.

SVMMARIA.

1 *Modus petendi ceſsionem bonorum forma & ſtylo Hiſpano.*
2 *Forma procedendi in ceſsione bonorum.*
3 *Modus pronuntiandi diffinitiuam ſententiam ceſſionis bonorum.*
4 *Vxorem cedentis bonis præferendam aliis creditoribus verius apparet.*
5 *Si poſt ſex dies primus creditor cedentis bonis ei non impoſuerit torquem ferreum, ius ſuum perdit, & inſequentem creditorem tranſit.*

DIximos arriba in.c. de ceſsione bonorum, que quãdo vn deudor eſta preſo por deudas a inſtancia de ſus accreedores, o de alguno dellos, y no tiene cõ que los pagar, y deſſea ſalir de la priſiõ: que en tal caſo el derecho introduze en ſu fauor vn remedio, que es hazer ceſsion de bienes y traſpaſſarlos en ſus accreedores. Y preſenta para ello vna peticion en la forma ſiguiente,

Peticion de ceſsion de bienes.

Illuſtre Señor.

1 FVlano preſo en la carcel publica deſta ciudad, como mas aya lugar de derecho, por perſona de mi procurador parezco ante vueſtra merced y digo, que ha tantos dias, que eſtoy preſo a pedimiento de fulano por tantos marauedis, que le deuo, y de fulano por tantos que le deuo, y tengo otros accreedores que ſon los contenidos en eſte memorial, de que hago preſentacion: y en ninguna manera les puedo pagar, por no tener mas bienes de los cõtenidos en eſte memorial, de q̃ aſsi miſmo hago preſentaciõ, y juro en forma de derecho que es bueno y verdadero, y que en el no ay fraude, ni coluſion. Y vſando del remedio que la ley me da quiero hazer ceſsion de bienes, y para ello renuncio la cadena, y quiero ſalir de la priſion en que eſtoy. Porende a v. m. pido mande notificar eſte mi pedimiẽto a todos los dichos mis accreedores, para que dentro de vn breue termino aleguen lo que vieren que mas les conuenga, y deſde luego les cedo, renuncio y traſpaſſo todos los dichos mis bienes, que al preſente tengo, y de aqui adelante tuuiere, haſta que ſean pagados conforme a las leyes que en eſte caſo hablan, y en lo neceſſario el officio de v. m. imploro, pido cumplimiento de juſticia, y las coſtas proteſto en caſo de contradicion. Y juro a Dios y a eſta Cruz † que eſte pedimiento no hago de malicia, ſino porque aſsi cumple a mi derecho y juſticia, &c.

Preſentada

2 Presentada esta peticion, el juez la manda notificar a los accreedores, y para mayor abundamiento manda que se pregone publicamente por tres pregones, y se pongan edictos en las puertas de la audiencia, con apercibimiẽto que en su ausencia procedera en la causa, y determinara lo q̃ hallare por justicia: Y el escriuano notifica lo susodicho, y haze dar el primero pregon, y porner edictos diziendo como fulano preso en la carcel publica por deudas, que sepã como haze cesion de bienes y renuncia la cadena, y pide ser entregado a sus accreedores, que qualquiera que a el derecho tuuiere, lo venga mostrãdo dentro de nueue dias, dõde no que passado el dicho termino el señor juez procedera y hara lo que por justicia hallare: y desde luego les señala los estrados de su audiencia, donde seran fechos y notificados los autos, hasta dar sentencia diffinitiua. Y passado el dicho termino de los nueue dias, el preso acusa la rebeldia a sus accreedores, y el juez la ha por acusada, y da se segundo pregon conforme al primero, y passado su termino se accusa la segũda rebeldia, y el juez la ha por acusada: y da se tercero pregon conforme al primero, y le accusa la tercera rebeldia. Y si en alguno destos terminos parecen los accreedores mostrando sus derechos, manda se dar copia dellos a los de mas accreedores, y si ay necessidad de prueua, se recibe a ella con vn breue termino, y se haze publicacion y cõclusion, y se da sentencia diffinitiua: pero si los accreedores no parecieron, el preso parece ante el juez, y dize q̃ el ha hecho todas sus diligẽcias, y q̃ su peticiõ se ha notificado a los accreedores, y dados los pregones, y puesto edictos: y les ha acusado las rebeldias, y que no han parecido a mostrar sus derechos, que pide al señor juez aya la causa por concluſa para diffinitiua. Y el juez dize que vistas las diligencias auia y huuo la causa por cõcluſa, y mando citar las partes para diffinitiua.

Sentencia diffinitiua de cesion de bienes.

¶Visto este processo, &c.

3 Fallo attẽtos los autos y meritos del, que fulano deue de gozar del beneficio de la cesion de bienes por el pedido, y que ha auido y ha lugar de derecho, en cuya consequencia digo, que deuo de mãdar y mando q̃ el dicho fulano sea entregado a sus accreedores con vna argolla de hierro al pescueço de grueſſo de vn dedo, y la trayga cõtinuamẽte descubierta sobre el collar del jubõ sin cobertura alguna, de suerte q̃ se vea: Y si no la traxere en la manera que dicho es q̃ cada y quando que fuere hallado sin ella, o la truxere cubierta sea preso y puesto en esta carcel publica, y se haga la execucion en su persona y bienes, y no goze de la dicha cesion, y renunciacion de cadena. Y mando que sea entregado en la forma siguiẽte, A fulano primero accreedor por deuda de tantos marauedis, Y a fulano segundo accreedor por deu-

da de tantos marauedis, y a fulano tercero acreedor por deuda de tantos marauedis, y a fulano quarto acreedor por deuda de tantos marauedis, y assi vaya de vno en otro por su anterioridad segũ por mi vã declarados: y le mando que los sirua y este con ellos hasta tãto que le sea descontado lo que assi le deuia. Y declaro que por quanto fulana muger del dicho fulano se oppuso a su dote, y prouo auer recebido con ella tantos marauedis en dote, y auerselos consumido y gastado el dicho su marido, mando que a ella sea primero entregado como a primero acreedor en tiempo y mejor en derecho, y mando que el tiempo q̃ con ella estuuiere hasta que sea enterada đ su dote, no trayga la dicha argolla por ser su marido, assi lo pronuncio y mando por esta mi sentẽcia diffinitiuamente juzgando.

Esto de la muger algunos juezes lo pratican y vsan, y otros no, por dezir q̃ no puede ser entregado a la muger, attento q̃ es el su cabeça, y ella no le puede tener en prision, y parescе ser mascõforme a derecho, y a lo que mas communmente resuelven los doctores, como dize Monterroso in sua practica in 2. Tractat. folio. 33. pag. 1. in margine. Pero la contraria oppiniõ paresee mas verdadera y mas commun, de que la muger aya de ser preferida y entregarse le el marido, como en la sentencia se dize, y assi lo resuelue Ant. Gomez. tomo. 2. Variarum. cap. 11. numer. 53. & Baeça in Tractat. de inope debitore. c. 8. & ita obseruari testatur Villalobos in suo lib. commu. oppi. in litera. d. nume. 215. & Ioannes Gutierrez de iuramento confirma. 1. par. cap. 18. nu. 7. inquit se ita semel obtinuisse. Imò si el deudor fuesse hijo familias, el padre auia de ser preferido como resuelue Antonio Gomez. 2. tomo. cap. 15. nume. 11. & Ioannes Gutierrez vbi supra dict. cap. 18. nume. 8. Y si el primero acreedor a quien fue entregado dentro de seys dias despues que fuere requerido, no le hiziere echar la argolla de hierro en la forma que diximos, pierde el derecho que el tiene, y passa al segundo acreedor, y se le entrega, y assi consecutiuamente passa a los demas, como lo dispone la ley 8. tit. 16. lib. 5. Recopil.

Ex Capite Nono.

SVMMARIA.

1 *Dillatio solutionis duplici modo solet debitoribus concedi.*

2 *Forma petendi dilationem quinquennalem solutionis.*

3 *Post præsentationem petitionis quinquennalis solutionis, quid agendum sit.*

4 *Forma pronuntiandi sententiam dilationis.*

5 *Forma sententiæ, per quam dilatio solutionis denegatur.*

Caput Nonũ, Del processo đ espera de acreedores.

Diximos arriba in cap. de dilatione quinquẽnij debitoribus prestanda, que el derecho introduxo otro remedio en fauor de los deudores que no quisiessen hazer cesion de bienes, y es que se les da espera de cinco años mas o menos como los acreedores se conuienen, para que los dichos deudores puedan pagar a sus acreedores: la qual espera se acostũbra a dar en vna de dos maneras. La primera

mera es, que quãdo vn deudor esta preso por deudas o ausente o retraydo, y no tiene bienes sufficientes para poder pagar todas sus deudas, en tal caso juntan se todos sus acreedores, y ponen el negocio y comprometen lo en manos de algunas personas, para que determinen como y de que suerte y por que orden han de ser pagados los acreedores, y que quita y espera se ha de hazer al tal deudor, y por lo que las tales personas determinaren, han de passar y passan los acreedores. ¶La otra manera de espera se haze en esta forma, q̃ quando todos los acreedores no vienẽ ni quieren dar espera al deudor, ni hazerle quita, antes lo tienen preso, y algunos dellos mouidos de compassion le quieren hazer alguna quita o espera, entonces si la mayor parte dellos en numero de personas, o siendo mayores en numero las deudas, o siendo mayor la cantidad que a ellos se deue que a los demas acreedores que no quieren venir en la espera, o quãdo fuerẽ yguales en numero de personas, y en cantidad de deudas, juntanse los que aguardan, y siendo de vn acuerdo hazen vna escriptura de espera al deudor firmada de sus nombres, o otorgan la ante el escriuano publico en que dizen, que attẽto que fulano esta preso, o ausente por tãtos marauedis que les deue, y que no tiene bienes sufficientes con que les pagar, mouidos de piedad y compassion le dan espera, para que dentro de tãtos años les pague, y esta espera communmẽte suele ser de cinco años: y puedẽ la dar de mas tiempo si quisieren, conforme la ley de la partida, q̃ arriba alegamos en el dicho cap. Y esta escriptura de espera presenta se ante el juez por el deudor con vna peticion en la forma siguiente.

Illustre Señor.

2 FVlano preso en esta carcel por deudas (o ausente por ellas) digo q̃ yo deuo muchas deudas, y tengo muchos acreedores, que son contenidos en este memorial de que hago presentaciõ, y fulano y fulano, que son la mayor parte de mis acreedores, o a quien se les deue la mayor parte de las dichas mis deudas, viendo que no tengo con que les pagar, mouidos a compassion con zelo piadoso me esperan, y aguardan por espacio de cinco años, para que dentro dellos les pague las dichas sus deudas, como consta por esta carta de espera, firmada de sus nombres, o por esta escriptura publica otorgada ante fulano escriuano publico del numero desta ciudad, de que hago presentacion, con el juramento y solennidad necessario, &c. Y los demas mis acreedores no quieren venir en la dicha espera siendo a ello obligados. Por ende a v.m. pido mãde notificar esta dicha carta de espera a todos los dichos mis acreedores, assi a los que me la dã, como a los que no quieren venir en ella, mandando les que dentro de vn breue termino presenten ante v.m. los derechos, recaudos, y obligaciones que cõtra mi tienen:

tienen: y constando a v.m. que la dicha espera me es concedida por quien conforme a derecho puede, a v.m. pido condẽne, compela, y apremie a los demas mis acreedores a que passen por la dicha espera, y a mi me mande soltar de la prision en que esto y, sobre que pido justicia, y el officio de v.m. imploro, y las costas protesto en caso de contradicion, y juro a Dios y a esta Cruz † que esta dicha espera no es fingida ni simulada, y que deuo la dicha quantia a los acreedores que me la otorgaron.

3 El juez manda notificar a todos los acreedores la dicha espera, y que los q̃ la hazen dentro de tantos dias presentẽ ante el los derechos, recaudos, y obligaciones que cõtra el dicho preso, o ausente tienen, y que juren que las dichas deudas les son deuidas y no pagadas, ni fingidas ni simuladas, y q̃ de todo ello se de traslado a los demas acreedores q̃ no hazen la dicha espera. Lo qual se notifica por el escriuano a los acreedores que hazen la espera, y juran ante el que las dichas deudas les son deuidas y no pagadas, y que son ciertas y verdaderas, no fingidas, ni simuladas, y que la dicha espera la hazen mouidos de compassion, por hazer buena obra al deudor: y presentan los recaudos y obligaciones que de las dichas deudas contra el dicho deudor tienen. Y de todo ello se da traslado a los demas acreedores q̃ no hazen la dicha espera: los quales alegan contradiziendo la dicha espera, y los contratos y juramentos de los que la hazen, y recibese la causa a prueua summariamente, y haze se publicaciõ, y conclusion, y da se sentencia diffiniti ua en la forma siguiente.

Sentencia porque se concede espera al deudor.

¶ Visto este processo, &c.

4 Fallo atento los autos y meritos del, que la espera concedida a fulano, que huuo y ha lugar de derecho segun y como en ella se contiene, y que fulano y fulano que la contradezian, no prouaron lo que prouar les conuenia, en cuya consequencia digo que deuo de mandar y mando que los dichos fulano y fulano que la contradezian, esten y passen por ella, pues los que la hizierõ son mayores en numero de personas, o en cantidad de deudas, o yguales en deudas o personas: y les mando que aguarden otro tanto tiempo al dicho fulano deudor, como le aguardan los demas que le hazen la espera, y assi mismo les condẽno a que de sus deudas pro rata remitan y quiten al dicho fulano otro tanto como le quitan de sus deudas los acreedores que le hazen la dicha espera y remission, y mando que el dicho fulano sea suelto de la pri-

la prisíon en que esta. Assi lo pronuncio y mando en esta mi sentencia, juzgando diffinitiuamente, sin costas.

Acaesce a las vezes, que consta al juez ser la dicha espera fingida y simulada, o tal que conforme a derecho no deua gozar della el deudor: de manera que el juez da sentencia en que la deniega en la forma siguiente.

Sentencia por la qual se deniega espera al deudor.

¶Visto este processo, &c.

5 FAllo que el dicho fulano preso no prouo lo que prouar le conuenia, para gozar de la escriptura de espera, que ante mi presento, y q̃ fulano y fulano sus acreedores prouaron sus excepciones, y contradiciones, en consequencia de lo qual digo q̃ deuo declarar y declaro no auer auido lugar la dicha espera, y que fulano y fulano q̃ la contradeziã puedan vsar y vsen de sus obligaciones y recaudos que tienen contra la persona y bienes del dicho fulano preso, y no hago condenacion de costas por causas q̃ a ello me mueuen. Assi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia.

Finis. 4. Partis.

PRIMI TOMI DE MODO ET FORMA procedendi in cauſis criminalibus apud tribunalia ſecularia.

SVMMA HVIVS QVINTAE PARTIS.

Potiſſima pars puniendorum maleficiorum eſt eorum inueſtigatio.

2 *In criminalibus per modum inquiſitionis, denuntiationis, aut accuſationis proceditur.*

IN PRAESENTI tractatu erit agendũ qualiter, & quo ordine procedi debeat in cauſis criminalibus in foro ſeculari agitãdis: q̃ labor valde vtilis, & neceſſarius Reipublicę

1 erit cũ potiſſima pars puniendorũ maleficiorum, & benè regendi Rempub. aliorumq̃ mores corrigẽdi in eo verſetur, quòd opera detur, vt delicta inueſtigentur, moreſque deprauati, atque peccata ciuium perſcrutentur, & coerceantur. Vnde Iureconſultus in l. congruit. ff. de officio præſidis, inquit, ad Præſides & Iudices ſpectare, delicta inquirere & punire, & in Concilio Trident. Seſsio. 14. de reformatione cap. 4. dicitur: Quòd omnes eccleſiarum prælati diligenter intendere debẽt ad corrigendum ſubditorum exceſſus. Pro cuius rei explicatione conſtituendũ erit, quòd in cauſis criminalibus triplici modo proceditur, vel per modum inquiſi

3 tionis, aut per modum denuntiatiationis, aut per modum accuſationis, iuxta text. & ibi gloſſam penultimam, & Panormit. in cap. qualiter & quando el. 2. extra de accuſationibus. & textum in extrauaganti ad reprimendum. & ibi Bart. & text. in. c. licet Heli. de Symonia. & text. & ibi Grego. Lup. in proœmio. 7. part. in gloſſ. verbo, en tres maneras: licet Iulius Clarus lib. 5. receptarum ſententiarum. §. fin. quæſtio. 3. numer. 1. contendat duobus tantum modis in cauſis criminalibus ſolummodo procedi: & antiquitus aliter in criminũ punitiõe proceſsiſſe deſcribat Iacobus Rebardus lib. 2. Variorum. c. 18. & de vno quoq; modo procedẽdi, qui hodie obſeruatur videndum erit in ſequentibus.

Ex Capite Primo.

SVMMARIA.

1 *Ex mero iudicis officio non ad inſtantiam partis per modum inquiſitionis proceditur.*

2 *Inquiſitio generalis aut ſpecialis eſt: & generalis definitur.*

3 *Quid ſpecialis inquiſitio ſit.*

4 *Inquiſitio generalis quãdo permiſſa tam de iure canonico, quam ciuili & regio.*

5 *Inquiſitio facta de certo genere delictorum contra incertas perſonas reſpectu delicti ſpecialis, & reſpectu perſonæ generalis dicitur: quam iudex in territorio facere tenetur.*

6 *Præcedente infamia de quocunque genere delicti, de iure regio iudex inquirere valet.*

7 *Nulla etiã præcedente infamia poterit iudex de delinquentibus inquirere facta inquiſitione de certo, & notorio genere delicti, contra Setum.*

8 *Si aliqua indicia contra perſonam certam inde reſultent,*

sultent, procedet specialis inquisitio, & punitio cõtra eam.

9 *Iudex inquirendo generaliter, de notorijs & manifestis criminibus, & non occultis inquirere debet, & iurati testes hæc detegere debent.*

10 *Testes de occultis interrogati subter fugio verborum vti, & iudicem eludere possunt absque periurio, & intelligitur. cap. quacunque arte, 22. q. 5.*

11 *Si testes occultos delinquentes detegant, ex eorũ depositione non puniuntur.*

12 *Quando crimina occulta dicantur.*

13 *Si occulta crimina probata sint in generali inquisitione, bene poterit iudex specialem formare inquisitionem contra sic infamatum, & eum condemnare.*

14 *In generali inquisitione generaliter omnes testes etiã minus idonei admittuntur & quarè.*

15 *Specialis inquisitio regulariter prohibita, & quando permissa.*

16 *Plures differentiæ inter generalem & specialẽ inquisitionem, & qui latè pertractant remissiuè ponuntur.*

Caput Primum, De modo procedendi per viam inquisionis.

1 PER MODVM inquisitionis iudex procedere dicitur, quando ex mero eius officio & nõ ad instãtiam partis procedit, secundũ Bart. in. l. 2. §. si publico. ff. ad. l. Iuliã de adulterijs. Panormit. nu. 21. & Marian. Socin. in cap. qualiter & quando el. 2. de accusationibus. AEgidium Bosium in practica criminali. titu. de inquisitione. nu. 2. Folerium in praxi criminali in. 1. par. 3. partis. Aretinũ in dict. cap. qualiter & quando el. 2. Marant. de ordine iudiciorum. 6. part. tit. de inquisitione. & Gregor. Lup. in. l. 1. titu. 17. part. 3. in glossa fi. & Didadum Perez in. l. 24. tit. II. libro. 4. ordinamenti. Cuius inquisitionis plures sunt species, quas prosequitur Socinus vniuscuiusq; definitionem constituens id dicto cap. qualiter & quando. & Grego. Lup. in summa. titul. 17. par. 3. verb. pesquisa. Quoad nostrum tamen attinet institutum, inquisitio diuiditur in generalem & in specialem: rursus generalis inquisitio plures habet species, vt tradit Socinus vbi suprà. nume. 56. Quæ generalis inquisitio est, quando ex iudicis officio fit, ad inuestiganda & inueniẽda delicta & delinquẽtes, nulla nominata persona, nec delicto, inquirendo super statu totius prouintię, ciuitatis, aut loci inquirentis, vt deinde ad specialem inquisitionem deueniatur. De qua generali inquisitione loquitur tex. in cap. sicut olim. de accusationibus. & in. l. congruit. ff. de officio præsidis. & in cap. 1. de officio ordinarij. & in cap. Romana. de censibus. in 6. & Ioãnes Maria Monticelli in praxi crimi. regula. 1. nume. 24.

2

3 Specialis verò inquisitio est, quæ fit ad condẽnandũ & puniendũ aliquem, quãdo inquiritur contra certã personã præcedẽte aliqua infamia, præsumptione, vel inditio, secundum Bart. Marianum, & Bosium vbi supr. & de hac speciali inquisitione loquitur. text. in cap. postquàm. c. cum dilecti. c. nihil de electione. & capit. fina. de clandestina desponsatione. Vnde quando inuestigantur delicta, & delinquentes, inquisitio appellatur generalis: inuento aliquo delicto, dicitur specialis respectu delicti, & generalis respectu delinquentium. Habitis verò inditijs cõtra certam personã, inquisitio specialis aduersus eam formatur secundum Bosium vbi supr. in tit. de delinquente. num. 3. & Grego. Lup. in dict. summa. tit. 17. par. 3. verbo pesquisa. Aduerte tamen, quòd inquisi-

4 tio generalis de iure canonico in omni casu permissa est, vt probatur in cap. 1. de officio ordinarij. & in capit. qualiter & quando el. 2. de accusationibus. de iure verò ciuili prohibita est, nisi vbi infamia, præsumptio, vel aliquod inditium

pręcedit,

præcedit ſecundum Salicetum in. l. ea quidem. C. de accuſationibus. Foleriũ in praxi criminali. 1. part. 3. partis principalis. & in. 3. part. num. 9. & ita ex cõſuetudine in praxi obſeruari firmat Boſius in praxi criminali. titul. de inquiſitione. num. 8. & hanc differentiam inter ius canonicum, & ciuile agnoſcit etiam Ioannes Maria Monticelli in praxi criminal. in Regula. 1. nu. 1. & 2. quo in loco latè proſequitur quæ requirantur ad hoc, vt inquiſitio procedat, & ibidem in. 8. Requiſito congerit plures caſus in quibus iudex ex officio inquirere poteſt. Sed nullam differentiam cõſtituẽdam eſſe inter vtrumq; ius teſtãtur Aretin. num. 67. & Socinus. n. 396. & 399. in dicto cap. qualiter & quando el. 2. & Alciatus in cap. 1. num. 12. de officio ordinarij. aſſerentes vtroque iure neceſſum eſſe, quòd infamia, præſumptio, vel inditium præcedat ad inquiſitionem generalem faciendam. Cæterũ de iure regio inquiſitio generalis, quæ vulgo dicitur, peſquiſa cerrada, prohibita eſt, nec fieri poteſt, niſi de mandato principis. iuxta text. in l. 2. tit. 17. par. 3. & in l. 3. & 4. titu. 1. libro. 8. Recopil.

5 Quando verò inquiſitio fit de certo genere delictorum, tamen contra incertas perſonas, dicitur ſpecialis reſpectu delicti, & generalis reſpectu perſonarum: eamque iudex in ſuo territorio ex officio ſibi iniuncto facere tenetur, etiã de iure regio in delictis congeſtis à. l. 36. titul. 6. lib. 3. Recopil. nullo mandato Principis præcedente, vt tenet Gregor. Lup. in l. 2. tit. 17. part. 3. in gloſſ. 1.

6 quinimò de quocunque genere delicti præter delicta connumerata in dicta. l. 36. de iure regio iudex inquirere poterit, dummodo infamia præcedat. iuxta text. in dict. l. 2. tit. 17. par. 3. & ibi Gregor. Lup. in gloſſ. 2. & Pari modo quãdo inquiritur de certo genere delicti, ſi illud notorium ſit poterit iudex generaliter inquirere de delinquẽtibus, etiã

7 ſi infamia non præcedat cõtra aliquem, ſecundum Bar. in dicto. §. ſi publico, numero. 17. quam oppinionem tenet Innocen. aſſerens totum mundum eam obſeruare in cap. bonæ el. 1. numero. 5. de electione. & ſequitur Nauarr. in cap. inter verba. II. quæſtione. 3. coroll. 61. nume. 50. quidquid contrarium teneat Sotus. in lib. de tegendo, vel detegendo ſecreto. memb. 2. quæſtio. 6. Etſi

8 aliqua inditia contra certam perſonam ex illa generali inquiſitione reſultent, iudex procedere poterit ad ſpecialem inquiſitionem, & ad punitionem delinquentis, ſecundum Bart. in praxi cõmuniter receptum, in dicto. §. ſi publico. num. 9.

9 Aduerte inſuper, quòd iudex procedendo in inquiſitione generali interrogare debet teſtes ſolummodo de delictis notorijs, & manifeſtis, non tamẽ de occultis: nec teſtes iurati debent detegere occulta, ſed tantum notoria, iuxta text. in cap. qualiter & quando el. 1. in fine de accuſationibus, alioquin ſi de occultis interrogentur poterunt vti ſub-

10 terfugio, & amphibologia verborum, iudicemque eludere, reſpondendo, ſe illud neſcire, eo ſenſu intra ſe retento, vt alijs detegant, vt probat text. in d. cap. qualiter & quando el. 1. in fine. iuncto tex. in cap. erubeſcant. 32. diſtinctione. & firmant Adrian. in. 4. de Sacramẽto confeſſionis. §. ad argumenta dub. 9. Sylueſt. in ſumma, verbo, accuſatio. q. 13. & Nauarr. vbi ſuprà. corol. 64. pag. 222. Neque obſtat, quòd in propoſita ſpecie teſtis interrogatus mentiri videtur, vtẽdo ſubterfugio verborum cum iuramentum intelligi debeat ad mentẽ eius, cui iuratur, iuxta tex. in cap. quacũque arte. 22. quæſtio. 5. quod mendaciũ non permittitur, etiam pro redimendn vita, vt probat text. in cap. ſuper eo. extra, de vſuris. ergo teſtes iurati, & de occultis interrogati non poterunt vti ſubterfugio verborum. Nam reſpõdeo

prædi-

prædictam argumentationem procedere, quando quis iustè, & debitè iuris ordine seruato, interrogaretur, tunc enim subterfugio verborum vti non posset: cæterùm si iniustè & tyrannicè interrogaretur, tunc sufficeret, responsionem veram esse ex verbis æquiuocis ad sensum interrogati, quauis ad sensum interrogantis falsa esset. Quinimò si testes interrogati de occultis, ea detegerent, ex eorum depositione delinquentes non deberent puniri, iuxta tex. in. c. inquisitionis. §. tertiæ dubitationis. extra de accusationibus. & ibi gl. verb. Solummodo. & Nauar. vbi sup. corol. 61. nu. 648. Dicunturq; crimina occulta, etiam si duobus vel tribus testibus probari possint, dummodo infamia de eis non esset, vt probatur in. d. c. inquisitionis. §. tertiæ. & resoluit Nauar. vbi supr. corol. 49. Et licet ex depositione testiũ facta super generali inquisitione, delinquentes non possint de occultis puniri, tamen si occulta probata sint in generali inquisitione aduersus aliquem, benè poterit iudex inquisitionem specialem formare cõtra illum sic infamatum, & eum condemnare, secundum Bar. in. d. §. si publico. nu. 9. & alios communiter ex Aretino in. d. c. qualiter & quando el 2. nu. 56. & ita in praxi obseruari firmat Nauar. vbi suprà. Rursus aduerte quod in generali inquisitione omnes testes etiam minus idonei recipiuntur, quia iudex in ea procedit solũmodo quoad se instruendum, & inquirendum de facto, non tamen ad inquirendum, vt suspectus puniatur: nam tunc fama deberet esse orta à beneuolis, & non à maleuolis, vt probat text. in dicto cap. qualiter & quando el 2. & ibi Socinus col. 3. versic. aduerte. & tradit Bosius vbi sup. in titul. de inquisition. numer. 4. &. 41. Specialis verò inquisitio regulariter prohibita est, nisi in aliquibus casibus, secũdum Salicet. in. l. ea quidem. C. de accusationibus. Nauarrum vbi suprà. corol. 62. & Anto. Gom. in. 3. tomo Variarũ. capit. 1. numero. 49. & ratio est, quia regulariter non procedit absque legitimo accusatore, vt probat text. in. l. rescripto. §. siquis accusatorem. ff. de muneribus & honoribus. & ita est tenendum: quamuis Panorm. in dicto capitulo qualiter & quando el. 2. numero. 13. communiter receptus ex Nauar. in dicto corol. 62. teneat de iure canonico specialem inquisitionem permissam esse. Et nouem casus in quibus inquisitio specialis procedit congernnt Nauarrus in dicto corollario. 62. Soto in libro de ratione tegendi vel detegendi secretum. memb. 2. quæstione. 6. quorum primus est, quando iudex ex generali inquisitione inuenit aliquem culpabilem: tunc enim contra eum poterit descendere ad specialem inquisitionem. Secundus est, quando in aliqua causa ciuili, vel criminali quis coram iudice delinquat, vt putà si testis falsum dicat, vel pars falsos testes producat, aut aduocatus fraudem perpetret: tunc enim ob grauem offensam iudici illatam formari poterit specialis inquisitio contra delinquentem. Tertius est, quando præcessit denuntiatio publici fiscalis ad hoc deputati contra aliquem. Quartus est, quando delictum est notorium, vt putà si aliquis hominem occidat, vel aliud delictum publicè committat coram populo, vel maiori parte populi, ita quod facti euidentiam contineat. Quintus est, quando delictum fuit in ecclesia commissum, vel contra personas ecclesiasticas. Sextus est, quando delictum fuit proditoriè commissum. Septimus est, quando delictum peruenit ad notitiam iudicis per accusationem à parte propositam, à qua postea desistit. Octauus est, quando præcessit aliqua infamia, præsumptio, vel inditium contra aliquem. Nonus est, quando delictum est enorme, &

grauissimum, vt putà hæresis, læsæ maiestatis, falsæ monetæ, & contra naturam. Et vltrà prædictos casus erit alius, scilicet, quando propter incidẽtem cognitionẽ iudex nouit aliquod delictũ: de illo tunc inquirere poterit, secundũ Bart. in dicto. §. si publico. numero. 8. & in Extrauagante, ad reprimendum ver
1 6bo, per inquisitionem. Et plures differẽtias inter inquisitionem generalem, & specialẽ ponit Marianus Socinus in dicto cap. qualiter & quando el. 2. artic. 1. col. 3. Et hæc principia de inquisitione generali & speciali pro instructione iuuenum sufficiat annotasse: nam de inquisitionibus longum tractatum scribit Socinus in dicto cap. qualiter & quã do el. 2. quem videre poteris. & Iulium Clarum. lib. 5. Recept. §. fin. quæstio. 5. &. 6. & Bosium vbi suprà.

Ex §. vnico.

SVMMARIA.

1 *Stylus fulminandi processum per modum inquisitionis.*

2 *Eadem forma obseruatur in fulminando inquisitionis processum, quæ in accusationis: & vnde hic stylus oriatur, & differentiæ inter modum accusationis & inquisitionis remissiuè.*

§. De stylo fulminandi processum per viam inquisitionis.

1 STYLVS, qui obseruatur in fulminãdo processum, quãdo per viam inquisitionis proceditur talis est, quòd iudex mandat tabellioni, vt caput processus scribat in eo, asserendo in eius notitiam peruenisse diuersa crimina commissa fuisse, committique in illa ciuitate vel loco, & quod ad ea inuestiganda & inquirenda vult inquisitionem facere, & de eis informationem sumere, debetque statim incipere à receptione testium, interrogãdo eos sub iuramento de notorijs criminibus, & præcipiendo quòd illa detegant. Et si ex dicta inquisitione constiterit fuisse aliquod crimen commissum, & indi tia contra certam personam resultauerint, iudex inquisitionem faciet aduersus illam personam: & si ex summaria informatione persona illa culpabilis apparuerit, personaliter erit capienda, & in carcerem detrudenda, assignando ei carcerem, & vincula injciendo, secundum qualitatem delicti, & personæ: & deinde iudex faciet confiscationem bonorum delinquentis per inuentarium deponendo illa penes aliquem. Postmodum iudex suscipere debet cõfessionem delinquentis, & ex officio imponit delinquenti capitulum de delicto resultante ex processu, vt se compurget per suas exceptiones: danturque ei nomina testium, vt aduersus eos obijcere possit repulsas, si quas habuerit. Quod omne sub breui termino fieri debet, intra quem iudex etiam quærit aliquas probationes contra reum, & publicatio testium fit: & publicatis attestationibus allegatur & concluditur in causa, vel ad definitiuam sententiam, vel ad torturã, vt dicemus in modo procedendi per accusationem: nam
2 fere eadem forma & stylus obseruatur in fulminãdo istum processum, qui obseruatur in fulminando processum accusationis, qui stylus oritur ex dicto capit. qualiter & quando el. 2. vers. debet. & notat ibi Socinus à nume. 72 1. & Speculator in tit. de inquisitione. §. nũc tractemus. numero. 6. &. 7. & Socinus vbi suprà à numero. 701. ponit stylum & praxim, quæ obseruat in diuersis inquisitionibus. & pluresdifferẽtias inter

mo-

modum inquisitionis,& modum accusationis tradit idem Socinus vbi supr.in articulo.1.principali.numer.67.&.68. & Bosius in praxi criminali.titul.de inquisitione.numero.21.

Ex Capite Secundo.

SVMMARIA.

1 *Modus procedendi per viam denuntiationis ordinarius est.*
2 *Variæ denuntiationis in iure reperiuntur,& ea de qua hîc diffinitur.*
3 *Denuntiatio ex duplici causa fit,& ibi exempla.*
4 *Iudex,vel quælibet ciuitas merum imperiũ habẽs officiales publicos ad denuntianda crimina creare poterit.*
5 *Si non sit fiscalis publicus iudex in aliqua causa certa & delicto eum creare poterit.*
6 *Fiscalis creatur,qui accusare non prohibetur.*
7 *Fiscales quáscunque personas,& quæcunque delicta denuntiant de iure canonico:& quid de iure regio:quod hodie de iure canonico obseruandum est.*
8 *Fiscalis non probans crimina,quæ denuntiat in expẽsis condemnandus est.*

Caput Secundum,

De modo procedendi per viam denuntiationis.

1 MODVS procedẽdi in causis criminalibus per viã denũtiationis ordinarius est,vt probat text.in. c. licet Heli.de simonia.& in extrauaganti ad reprimendum.& in.l.ea quidem.vbi latè Salicet. C.de accusationibus.tex.in.l.27.titu.1. part.7.Et licet in iure variæ speciẽs denuntiationis reperiantur, vt constat ex Henrico,Pan.& Nauar.notabili.5.in.c. nouit.de iudicijs.& ex Prepositio in summa.2.q.8.tamẽ quoad nostrum attinet institutum denuntiatio nihil aliud est, quã delatio alicuius criminis apud iudicẽ competentẽ ad pœnã vel correctionẽ inferendã delinquenti,secundũ Præpositũ vbi sup.& Bernard.Diaz in practica criminali.c.6.& Bosiũ in praxi criminali,tit.de denũtiatione: & Simacas de instit.catho.tit.19.n.1.Vel potest dici,quòd denuntiatio est delatio criminis ad iudicem,sine legitima inscriptione ad pœnitentiam, vel restitutionem eius,quod illa exigit,vel ad remotionẽ officij,quo crimina cessent,vel ad hæc omnia,vel aliquot ex his.Quam definitionem omnium aptissimã reputat Nauar.in.d.c.nouit.notabili.5.nu.2. singula eius varba explicans. 3 Quæ denuntiatio dupliciter fit,aut ratione publici delicti(quo casu quilibet de populo denũtiare poterit,sicut & accusare, si prohibitus non inueniatur)aut ratione alicuius muneris,& officij peculiaris,vt putà quando custos agrorum denũtiat de criminibus in agro commissis, vel quãdo AEdilis denuntiat de his, qui transgrediuntur ordinationes ciuitatis , vel 4 quando fiscalis publicus denuntiat de aliquo crimine : quos officiales publicos ad maleficia denũtianda creare poterit iudex,vel quælibet ciuitas merum imperiũ habens, iuxta tex.in.l.1.§.fi. ff. de officio præfecti vrbi. & text. in.l. ea quidem. C. de accusationibus.tradunt Bar.& alij in.l.Diuus Adrianus.ff.de custodia reorum.Similiter iudex fiscalem 5 creare poterit in certa causa & delicto, quãdo non esset generalis fiscalis constitutus,vt probat text.& ibi notãt Bar. & Platea.in.l.2.C.de delatoribus.libro 10.Et hinc oritur praxis,que el jusz dize,q̃ porq̃ esta causa no quede indefensa,para que mejor se figa , criaua y crio por fiscal a fulano.&c.Et quilibet creari poterit fiscalis,q̃ prohibitus nõ reperi- 6 tur accusare,secundum Bart.in dicta. l. Diuus Adrianus numer.7.& Salicetum in dicta.l.ea quidem.numero.11. Quo fit infamem creari non posse fiscalem, secundum Bernar.Diaz in practica criminali.cap.6.numero.2.in hoc tamen distinguit Socinus in d.c.qualiter & qñ el.2.n.244.referens & sequens Angelũ.

7 Qui fiſcales denuntiare poterunt quaſcunq; perſonas & quæcũque delicta, vt firmat Salic. vbi ſup. nu. 14. & præpoſitus in ſumma. 2. q. 8. nu. 170. & 174. & ita in foro eccleſiaſtico praxis obſeruat, ſecundum Bernard. Diaz in. d. c. 6. n. 3. de iure tamẽ regio in foro ſeculari fiſcalis nõ admittitur ad denuntiandũ, niſi de notorijs criminibus, vel niſi delatorẽ aſsignauerit, vt probat tex. in. l. 6. tit. 13. libr. 2. Recopil. quod etiam in foro eccleſiaſtico obſeruandũ erit: ideoque in cõcilio Cõpoſtelano, actione. 3. decreto. 23. & in Toletano actione. 2. decreto. 12. ſtatutum eſt, fiſcalem admittendum non eſſe ad denunciãdum, niſi præcedente infamia & informatione: qui fiſcalis probare debet crimina, quæ denuntiat, ſecundum Bart. in. d. l. Diuus & Salicetum in dict. l. ea quidem. n. 23. alioquin in expenſis condemnandus erit, ſi reus venerit abſoluendus, ſecundum Salic. vbi ſup. num. 28.

Ex. §. vnico.

SVMMARIA.

1 *Denuntians coram iudice competente & tabellione per viam actus inſcriptis ſuam denuntiationem redigit.*
2 *An libellus in denuntiatione offerendus.*
3 *Solennitates in accuſatione requiſitæ, in denuntiatione neceſſariæ non ſunt.*
4 *Qui calumniam in denuntiatione commiſſerit puniendus erit.*
5 *Libellus denuntiationis.*
6 *Denuntiationis modus per viam actus inſcriptis.*
7 *Oblata denuntiatione, data & recepta ſummaria informatione, & denuntiato culpabili inuento, vel indicijs in eum emergentibus, iudex denuntiatum perſonaliter capit, & confeſſionem ab eo recepit.*
8 *Denuntiationis copiam denuntiato datur, qui litem conteſtari tenetur, & partes ad probationem recipiuntur, & teſtium ſit publicatio.*
9 *Publicatis atteſtationibus adhuc poſſunt teſtes examinari de nouo: & deinde proceditur ſicuti quando per viam accuſationis.*

§. De ſtylo fulminandi proceſſum per viam denuntiationis.

1 QVando aliquod peccatũ publicum, vel aliud crimẽ venerit denuntiandum per fiſcalem, AEdilem, cuſtodẽ, aut per aliũ de populo, denuntians cõparet coram iudice competente, & coram tabellione, & per viam actus in ſcriptis redigit ſuam denuntiationem, & aliquando de ea libellum porrigit, quĩ in denuntiatione neceſſarius eſt, ſecundum Speculatorẽ in tit. de inquiſitione §. viſſo igitur. num. 6. Sed plures doctores relati à Socino in. d. c. qualiter & qñ el. 2. n. 73 1. firmãt libellũ in denuntiatione non eſſe neceſſariũ: ac ideò in praxi obſeruatur, denuntiationẽ aliquãdo per libellũ deferri, aliquando verò per viam actus. Et quomodocũq; proponatur, ſolennitates in accuſatione requiſitæ, neceſſariæ nõ erunt in denũtiatiõe: nec denuntiãs debebit ſe inſcribere, ſecundũ Salicet. in. l. ea quidẽ. n. 17. C. de accuſa. & Socinum in. c. ſuper his. nu. 1. de accuſa. Et ſi calumniam in denuntiatione commiſſerit puniendus erit pœnis, de quibus per DD. in cap. 1. de calũniatoribes. & per Bernard. Diaz. in practica criminali. cap. 6. quæ denuntiatio per libellum vel per viam actus proponitur forma ſequenti.

Libellus denuntiationis.

Illuſtre Señor.

5 FVlano fiſcal deſta audiencia, o fiel, o guarda, o como vno del pueblo, en la mejor forma que aya lugar de derecho parezco ante v.

m. denunciando como denuncio de fulano vezino deſte lugar: y contado el caſo, digo que es aſsi, que el ſobredicho reo denunciado, con poco temor de Dios y menoſprecio de ſu conſciencia y en deſacato de la juſticia tiene conſigo en ſu caſa a fulana por manceba, durmiendo juntos en vna cama, y comiendo y beuiendo a vna meſa, como ſi fueran marido y muger: y ha mucha tiempo que eſtan en eſte mal eſtado, y peccado publico, viuiendo deſ honeſtamente, y dando mal exemplo de ſu vida, y eſcandalizando al pueblo: de lo qual ſe ſigue gran deſeruicio de Dios nueſtro Señor. En lo qual ha perpetrado y cometido graue y enorme delicto digno de punició y caſtigo, y incurrido en muchas y graues penas, eſtablecidas por fuero y derecho, leyes y pragmaticas deſtos Reynos. Porende a v.m. pido, q̃ auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte del ſobredicho denunciado, haga entero cumplimiento de juſticia, condemnandole en las mas graues penas pueſtas contra los tales amancebados, por fuero, derecho, leyes y pragmaticas deſtos reynos, y executandolas en ſu perſona y bienes, para que a el ſea caſtigo, y a otros exemplo: y en lo neceſſario el officio de v.m. imploro, pido juſticia y coſtas: y juro en forma de derecho que eſta denunciacion no hago de malicia, &c.

Denunciacion por via de auto.

6 EN Salamanca, a tantos dias de tal mes y año, ante el Illuſtre ſeñor licenciado fulano, teniẽte de Corregidor en la dicha ciudad, y en preſencia y por ante mi el preſente eſcriuano, y teſtigos de yuſo eſcriptos, pareſcio fulano, fiſcal deſta audiencia, o alguazil deſta ciudad, o fiel deſta ciudad, o guarda del cãpo y caça, o como vno del pueblo, y dixo: q̃ eſtando prohibido por leyes y pragmaticas deſtos Reynos, y por ordenanças deſta ciudad, que no ſe hizieſſe tal coſa, o ſe vendieſſe tal mercaduria, fulano uezino deſta dicha ciudad, auia hecho, o mandado hazer tal coſa, y aſsi que denunciaua del, por hauer cometido el dicho delicto, y por ello ha incurrido en graues penas. Porẽde que pedia y pidio a ſu merced del ſobredicho hizieſſe entero cumplimiento de juſticia condemnando le en las penas mas graues, pueſtas contra los tales delinquentes, y executandolas en ſu perſona y bienes, y pidio juſticia, y el officio de ſu merced imploro, y juro en forma de derecho que la dicha denunciacion no hazia de malica, &c. Teſtigos fulano y fulano.

7 Et tunc oblato libello denuntiationis, vel per viam actus facta prædicta denũtiatione, iudex inquit, quòd detur sibi informatio, & statim producitur vnus testis vel plures, & recepta summaria informatione, si iudex inuenerit denũtum culpabilem, vel aliqua inditia aduersus eum emerserint, præcipit eum citari, aliquando verbaliter, aliquando verò personaliter capi, secundum qualitatem negotij, & delinquentis: nam citatio denuntiati, vel inquisiti necessaria est, argumento text. in dicto .c. qualiter & quando el. 2. & probatur in authentic. vt nulli iudicum. §. si verò quis collat. 9. & tradit Socinus dicto .c. qualiter. numero. 725. & deinde confessionem ab eo sub iuramento recipit, & ita praxis obseruat, quamuis speculator in titul. de inquisitione. §. viso igitur numero. 19. & 24. & Socinus dicto capit. qualiter & quando el. 2. dicant iudicem non posse hanc cõfessionem à denuntiato summere, nisi præcedentibus sufficientibus inditijs ad torturam. Post
8 modum copia denuntiationis datur denuntiato, qui debet litem contestari, secundum Speculatorem in dicto. §. viso igitur. nu. 6. & Socinum dicto cap. qualiter el. 2. numer. 966. & deinde partes recipiũtur ad probationẽ, & fit publicatio testium, & publicatis attestationibus, iudex si uoluerit poterit de nouo
9 alios testes examinare, secundum DD. in cap. cum clamor. de testibus. & Bart. in. l. 2. §. si publico. nume. 15. ff. de adulterijs. & postea concluditur ad diffinitiuam, vel ad torturam, & denique proceditur, sicuti quando per viam accusationis, vt infra dicemus, & sententia diffinitiua profertur.

Ex Capite Tertio.

SVMMARIA.

1 *Quando procedatur per viam accusationis: & quid sit accusare.*

2 *Quid sit accusatio.*

3 *Accusatio est res licita, & aliquando de præcepto necessaria.*

4 *Tuta conscientia quis accusat omissis his de quibus hic.*

5 *Quo sensu accipiendi sint Matth. cap. 6. & Paul. ad Rom. cap. 12.*

6 *Accusatio in priuatis delictis non est necessaria de præcepto: in publicis autem sic, vt hic.*

7 *Accusatio nec per viam actionis, nec per officium iudicis, sed per quoddam ius de per se competens pro exigenda vindicta expeditur.*

8 *Accusatio cui competat in priuatis, & cui in delictis publicis.*

9 *Intelligitur text. in. c. 1. de accus.*

10 *Quare aliqui prohibentur accusare.*

11 *Accusare prohibiti, suam vel suorum iniuriã, prosequentes admittuntur.*

12 *Consanguineus vsq; ad. 4. gradum suorum iniuriam persequi dicitur de iure regio.*

13 *Consanguineus vsq; ad. 6. gradum admittitur pro cõsanguineo de iure communi, iuxta receptiorẽ sententiam.*

14 *Maritus inter suos connumeratur: & in accusando, seu remittendo præfertur filijs & alijs coniunctis eius vxor.*

15 *Ille in accusatione præfertur: qui maiori dolore iudicium exacturus est: quod in muliere præsumitur.*

16 *Inter dispares gradu proximior ad accusandum admittitur.*

17 *Consanguineis pluribus concurrentibus in eodẽ gradu, omnes simul ad accusandum admittuntur.*

18 *Consanguineorum aliquo accusante qui post litem contestatam superuenerit non admittitur.*

19 *Accusatoribus pluribus extraneis ad accusandum concurrentibus, iudex magis idoneum eliget.*

20 *Quod de accusandis criminibus dicitur etiã de illis remittendis dicendum est.*

21 *Clericus aliàs prohibitus laicum accusare, suam vel suæ ecclesiæ iniuriam prosequendo eum accusare poterit, si pœna sanguinis non venit infligenda.*

22 *Clericus vbi pœna sanguinis infligenda venit laicũ accusare potest cum protestatione quod ad eã non deueniatur*

23 *Protestatione prædicta non obstante, iudex ad sanguinis pœnam procedit, nec ob id clericus irregularis efficitur.*

24 *Clericus propter prædictam protestationem irregularitatem effugit, si etiam certò sciat, iudicem mortem illaturum, & eam desideret.*

25 Inquisitores tradentes curiæ seculari hæreticos irregularitatem non incurrunt, in fidei fauorem.
26 Accusatio duplex oritur ex quocunque crimine.
27 Accusatio etiã duplex ex quolibet crimine, & iniuria priuata oritur.
28 Accusatio criminalis quid: & quid ciuilis.
29 Offensus quocunque agat modo ad damna & interesse agere poterit.
30 Offensus si labore & industria sua victũ quærebat, poterit agere ad operas quibus caruit, & caiturus sit toto tempore vitæ suæ.
31 Offensus quo modo criminaliter, & ciuiliter eodem libello agere valeat.
32 Intellectus ad. l. 1. C. quando actio ciui. præiudi. criminali.
33 Crimina publica aut priuata.
34 Crimina publica quæ dicantur.
35 Publicorum criminum accusatio cuilibet de populo competit.
36 Crimen in Dei, aut principis offensam cõmissum publicum est.
37 Accusatio falsi cuiuscunque instrumenti etiã nõ testamenti, publici iudicij est.
38 Crimina priuata quæ dicantur.
39 Crimina priuata ea sunt quæ inter publica non connumerantur.
40 Accusatio priuati delicti illi, cuius interest, competit.
41 Consequentia hæc non procedit semper, quilibet potest de tali crimine accusare, ergo crimen publicum est.
42 Accusare potest quilibet de populo pro illa pœna quæ fisco applicanda venit ex crimine priuato.
Accusatio suspecti tutoris cuilibet de populo competit.
43 Accusatio de suspecto tutore publici iudicij non est.
44 Crimen publicum tripliciter dicitur, & quando latissimè.
45 Crimen quando latè publicum dicatur.
46 Crimen quando strictè publicum sit.
47 Damnatus de crimine publico strictè sumpto effici tur infamis.
48 Crimina quæ puniũtur ex aliqua Rubr. incipiẽti ad l. & c. dicuntur descendere ex lege publicorum iudiciorum.
49 Crimen publicum esse vel priuatum magni effectus est, & cuius effectus sit.
50 Crimina omnia de iure canonico publica sunt.
51 Per inquisitionem iudicis saltim ad imponendã pœnam extraordinariam iam hodie pro quolibet crimine priuato procedi potest.
52 Delictorum materia iam statutis & consuetudinibus immutata est: vt vix publica à priuatis discernantur.
53 Delicta leuia, grauia, graviora, & grauissima esse.
54 Delicta leuia quæ dicantur.
55 Delicta ex paruitate causæ, & qualitate pœnæ leuia iudicãtur.
56 Delicta grauia quæ dicantur.
57 Delicta graviora quæ.
58 Delicta grauissima quæ.
59 Delicta vndecunque claruerint punienda.
60 Pœna delictorum quare requiritur.
61 Praxis præconizantium, para que a el sea castigo, y a otros exemplo, & c. vnde orta.
62 Delictorũ publicatio, pœnæq; eorum executio publicè, & non noctu facienda.
63 Causa iusta facit licitum recedere à iure communi.
64 Iudex qui absque iusta causa secretò executionẽ iustitiæ facit in syndicatu tenetur.
65 Delicta qualiter cognoscantur esse leuia, graviora, & c. quòd arbitrio iudicis relinquitur,
66 Delicta qualia sint, ex qualitate pœnæ iudicanda.
67 Philippum II. interrogasse à suo Senatu quæ delicta attrocia essent refert Iulius Clarus: & quid respõsum.
68 Delicta quæ grauia, & quæ grauissima aut attrociora secundum Iulium Clarum.
69 Delicta quædam ordinaria, quædam extraordinaria, & quæ illa sint.
70 Delicta quædam nominata, & quædam innominata, & quæ illa sint.
71 Delicta quare innominata appellentur.
72 Delicta quædam capitalia, quædam non capitalia.
73 Homo triplex caput habet.
74 Crimen capitale quando dicatur.
75 Crimen propter quod quis ciuitatẽ amittit, capitale dicitur.
76 Crimen capitale dicitur tribus modis.
77 Delicta quædam ecclesiastica, quædam secularia, quædam mista.
78 Delicta merè ecclesiastica quæ sint.
79 De crimine hæresis ecclesiasticus iudex solus cognoscit.
80 De symonia solus ecclesiasticus iudex cognoscit.
81 Delicta merè secularia quæ dicantur.
82 Crimina mista quæ dicantur.
83 Accusatio cuiuslibet delicti viginti annis præscribitur.
84 Accusatio adulterij quinquennio præscribitur.

Caput Tertium, De modo procedendi per viam accusationis.

PER viam accusationis ꝓceditur in causis criminalibus, qñ iudex ad instantiam alicuius accusatoris procedit: est enim accusare aliquē reū criminis in libello deferre, vt in.l.libellorum.3.ff.de accusat.& inde accusatio est delatio criminis ad vindictam publicam in iudicio, legitima interueniente subscriptione.& hanc definitionem dicit receptiorem Felin. in Rubrica. extra de accusationibus. Ex qua definitione infertur, quòd accusatio est res licita,& aliquãdo necessaria de præcepto: nam si delatio criminis ad publicã vindictam, quæ in cognitione criminum versatur, licita est, ergo & accusatio, qa si singulis prodesse bonum est, à fortiori bonum erit prodesse vniuersis. Vnde tuta conscientia poterit quis aliquē accusare prosequendo suam, vel suorum iniuriam, dum tamen id faciat motus zelo iustitiæ, omisso odio, rancore, & ira,& animo vlciscendi remoto, iuxta text.& ibi gloss.in cap.si is, qui prælatus 23.quæstio.4.& gloss.cap.siquis contristatus.90.distinctio.text.& ibi gloss. in cap.2.de homic.in.6. vbi dicitur quòd offensus tenetur remittere rancorem, non verò satisfactionem, & damnum iniuriæ,& notat Panorm.in cap.1.de iurijs.Innocen.Ant.Aret.& alij in cap. accusasti de accusat.& in hunc sensum est accipiendum illud Matth. cap. 6.& Pauli ad Romanos cap.12.non vos defendẽtes, id est, nõ vos vindicantes fratres charissimi: sed date locum iræ. In priuatis verò delictis accusatio non est necessaria de præcepto,& in eis intelligi potest.text.in l.vnica.C.vt nemo inuitus agere vel accusare compellatur. Cæterùm in publicis criminibus tendentibus in pernitiem Reipub.cuius proximum obiectum est bonum commune, quando probari possunt, nec per aliam viam, quàm per accusationẽ boni communi consuli potest, tunc accusatio necessaria erit de præcepto, secundum D.Thom.2.2.quęstio.68.artic.1 quem explicat Caietan. ibi. & Sot.libr. 5.de iustitia & iure.quæstio.5.articu.1. Secundò infertur ex dicta definitione accusationem non expediri, nec per viam actionis, nec per officiũ iudicis, cum ad vindictam publicam intendatur: sed iudicia publica nec per actionẽ ordinantur, nec quicquam simile habent cum cæteris iudicijs, vt probatur in princip. Inst.de pub. iudic. ergo nec per viam actionis, nec per officium iudicis accusatio expeditur. Vnde dicendum erit, quòd accusatio est quoddam ius de per se, competens parti pro exigenda vindicta, secundum Bald.in l.imperium.lectura.1.num.2.& ibi Ias. num.17.ff.de iurisdict.omnium iud.& hanc sententiam defendit Anto.Gom. in.3.tomo Variarum cap.1.nume.30. contra Bart.Alexand.& Aret. asserentes, accusationem esse officium iudicis nobile residens in parte.

Accusatio verò in priuatis delictis competit ei, cuius interest: in delictis autem publicis competit cuilibet de populo & forensi, dummodo aliqua lege prohibitus non sit, vt probat text.in l. qui accusare.& ibi DD.ff.de accusat.& in cap.prohibentur.2.quæst.1.& in.l. 2.titul.1.par.7.& in.l.1.tit.20.lib.4. fori.& probatur in principio Instit.de public.iudic.& in.l.14.tit.8.part.7.tradũt speculator in titu.de accusatore.§.item refellitur. Gandinus in tract. maleficiorum.2.quæstio.princ.& Anto.Gom.dicto cap.1.num.28.&.31.Et hinc inquit text.in cap.1.de accusat. quòd accusator debet esse legitimus, id est qui aliqua

§. qua lege non ſit prohibitus accuſare, legitimus enim dicitur, qui ſecundum leges eſt, vt in l. actus legitimi. 78. ff. de reg. iuris, & ratio eſt, quia ſicut non eſt
10 ſalutare Reipub. omnia crimina accuſando proſequi, vt in cap. ſi omnia. 6. q. 1. ita non erit ſalutare ab omnibus accuſationem proponi, alioquin contingeret aliquando priuato odio & calumnia innocentes iniqua accuſatione fatigari: & aliquando nocentes pœnã euadere præuaricatione, vel tergiuerſatione accuſatoris, iuxta tex. in cap. ſi quem pœnituerit. 2. queſt. 3. Contingeret etiã criminis reum accuſare criminoſum, contra illud Lucæ cap. 6. qui trabem geſtat in oculo, feſtucam de oculo fratris eruere nõ poteſt, vt in. c. qui crimen. 6. q. 1. ob idque in ſupra dictis iuribus variæ perſonę arcentur ab accuſando. Per
11 ſonæ tamen prohibitæ legibus accuſare, bene admittuntur ad accuſandũ proſequendo ſuam vel ſuorum iniuriã, iuxta text. in l. hi tamen omnes. ff. de accuſat. & in l. non prohibentur. & in l. non ignorat. & l. ſi crimen. & l. de crimine. C. qui accuſare non poſſunt. & in l. 2. titul. 1. part. 7. Et ſuorum injuriam proſequi dicitur de iure regio conſangui-
12 neus vſque ad quartum gradum, vt probatur in l. 2. & in l. 26. titul. 1. par. 7. De iure verò cõmuni ſunt variæ oppiniones in iſto articulo: nam gloſſ. 1. in. l. ſi fœmina. C. ad Senatus conſult. Turpil. recepta ibi à Bart. Ang. Fulg. & Saliceto, tenet quod conſanguineus vſque ad ſeptimum gradum admittitur ad accu-
13 ſandum pro conſanguineo: tamen vera & magis recepta oppinio de iure communi eſt, quòd conſanguineus admittatur pro conſanguineo vſque ad ſextum gradũ, vt probatur in l. 4. ff. de teſtamẽ. iuncta. l. Iuriſconſultus. §. quinto gradu. &. §. ſexto gradu. ff. de gradibus. vbi dicitur quòd nemo cogitur teſtificari contra conſanguineum vſque ad ſextũ gradum, ſed ſuorum iniuriam dicitur proſequi qui inuitus non cogitur dicere teſtimonium in cauſa criminali, iuxta tex. in l. 2. ff. de accuſat. ergo de iure cõmuni ſuorum iniuriã dicitur proſequi conſanguineus vſque ad ſextum gradum. Et hanc oppinionem cum pluribus defendit Boerius in deciſionibus. 1. part. deciſione. 220. Aymon Craueta conſilio. 230. 1. par. conſ. & Folerius in practica criminali. 2. part. 2. partis. pag. 150. & Anto. Gom. 3. tomo Variarum. cap.
14 10. numer. 34. Quibus adde maritum connumerari inter ſuos, de cuius morte vxor poterit accuſare, quinimo in accuſando & remittendo delictum præferenda erit filijs & reliquis conſanguineis mariti: nam cum ſit vna caro reputatur magis coniuncta perſona, vt probatur in cap. gaudemus. §. quia verò de diuortijs. & in l. 14. tit. 8. part. 7. & tradit Anton. Gom. in. dicto. 3. tomo. cap. 1. num. 32. & in cap. 3. nume. 66. & Dominus Antonius à Padilla. l. tranſigere. nu. 57. C. de tranſactio. Præſertim quia in accuſatione præfertur ille, quem ſci-
15 mus maiori dolore iudicium exacturum, argumento text. in l. 2. ff. Ad. l. Iuliam de adul. quod in muliere præſumitur à communiter accidentibus, licet Albericus in l. penult. §. fin. numer. 7. ff. naut. caup. firmet contrarium eſſe præſumendum.

16 Sed ſi plures conſanguinei diſpares in gradu concurrerint ad accuſandum aliquem, proſequendo iniuriam ſui cõſanguinei, tunc proximior conſanguineus admittendus & præferendus erit, argumento text. in l. ſi plures. ff. de accuſationibus. & probat expreſsè text. in l. 2. §. ſi ſimul. ff. ad l. Iuliam de adulterijs. & ibi notat Bart. & alij: ſi verò con-
17 ſanguinei ſunt in eodem gradu, & ſimul concurrerint omnes, ſimul erunt admittendi, iuxta text. in l. 3. §. ſi ad plures. ff. de ſepulchro violato. vbi firmãt gloſſ. Bart. & Ang. & communiter omnes. Si tamen vnus ex eis prius accuſa-

uit,& poſt litem conteſtatam alius ſuperuenerit,etiam in eodem gradu, ad-
18 mitti non debet, ſecundum Salicetum in.l.qui de crimine.C.de accuſat. oppoſitione.5.&.7.At verò ſi plures extranei concurrant ad accuſandum delictũ publicum,non erunt omnes admittendi,ſed iudex eliget magis idoneum,iuxta text.in dicta.l.ſi plures.& in.l. ſi verò §.hæc autem.ff.de his qui eiecerunt vel
19 effud.Et idem ius obſeruãdum erit circa remiſsionem delicti faciẽdam: nam proximior erit præferendus, & ſi omnes in eodem gradu fuerint, ab omnibus remiſsio erit faciendá,ſecundũ Anto Gom.3.tomo.cap.1.num.35.in fine.Ex ſupra dictis etiam infertur,quòd licet clericus prohibitus ſit accuſare lai-
20 cum coram iudice ſeculari de delicto publico,vt probatur in cap. ſacerdotẽ. 2.quæſtio.7.tamen ſi proſequatur propriam iniuriam,vel eccleſiæ ſuæ, benè poterit laicum coram iudice ſeculari accuſare,ſi ex tali delicto pœna ſangui-
21 nis imponenda non venerit, vt probatur in cap.cũ ſit generale.de foro cõp. ſi verò pœna ſanguinis ex tali delicto infligenda venerit, benè poterit clericus laicum accuſare coram ſeculari cũ proteſtatione,quòd iudex ob ſuam accuſationem ad pœnam mortis,mutilationis membri,vel ſanguinis non procedat:& prædicta proteſtatione nõ obſtante,iudex infligere poterit pœnam mortis,mutilationis membri, vel ſan-
22 guinis. Nec ob id clericus irregularis efficietur,vt probatur in.c.2.de homicid.in.6.& notat Pan.in c.cum P.Manconela.numero.8.de accuſat.quam irregularitatem clericus ex prędicta proteſtatione effugit,etiam ſi animo deſideret,vel certo ſciat, iudicem illaturũ eſſe mortem accuſato etiam iniuſtè, ſe-
23 cundum gloſſ.verbo. Iuſtitia, in dicto c.2.& communiter omnes ex Couar. in Clement. ſi furioſus.2.par.§.5.num. 1.cum duobus ſequentibus:quia tex.in dict.cap.2.tantum agit de proteſtatione expreſſa,de animo verò nihil dicit: & hinc dicitur,quòd ob prędictam pro-
24 teſtationem inquiſitores hæreticæ pra uitatis tradentes curiæ ſeculari hæreticos,effugiunt irregularitatem,quia rogant iudices ſeculares, vt non afficiant damnatos morte,vel mutilatione,iuxtext.cap.nouimus de verborum ſignificatione.& in.l.60.tit.6.part.1.& affirmat Couarruuias vbi ſuprà.num.6. Verùm enimuerò exiſtimo, inquiſitores non euadere irrigularitatem ob dictã proteſtationem:nam ſi hoc eſſet verũ ſequeretur, quòd non effugerent irrigularitatem,quãdo pro hæreticis damnatis non rogarent,vt putà quando tradunt hæreticos relapſos,pro quibus nõ rogant,vt probatur in capit.ad abolendam.cap.excommunicamus.§.damnati.extra de hæreticis.& in cap.ſuper eo. de hæret.in.6.& tradit Simancas in lib. de inſtitut.cathol. cap. de iudicibus ſecularibus:ſed tunc non incurrunt irrigularitatem,ergo non illam euadũt ob dictam proteſtationem. Quamobrem
25 verius erit dicere, inquiſitores tradentes curiæ ſeculari hæreticos irregularitatem non incurrere, quia hoc ſpecialiter fuit inductum in fidei fauorem, ſecundum Archid.in ſumma. 23. quæſt. 8.in fine.& ſummã Aſteſanã.2.par.lib. 6.tit.14.art.3.in fine.

26 Aduerte,quòd ex quocunque crimine duplex accuſatio oritur, vna criminalis ad vindictam Reipub.& altera ciuilis in factum ad intereſſe, vel damnũ parti applicandum, vt probat text in.l. qui nomine.ff.ad. l. Cornel. de falſ. & ibi Bart.& omnes,& notat gloſſ.in.l.de functo.ff.de public.iudic.& ibi Bart.& reſoluit Anto.Gom.3.tomo.cap.3.num. 37. Et pari modo ex quolibet crimine & iniuria priuata oritur duplex accuſatio,criminalis,& ciuilis,vt probatur in l.prætor edixit.§.poſſe.ff.de injurijs.& in.§.in ſumma.inſt.de iniurijs & in.l.21.

titul.

28 titul.9.par.7.Criminalis accusatio dicitur,quando passus iniuriam accusat delinquentem ad pœnam criminalem:ciuilis verò est,quando agit ad pœnã pecuniariam sibi applicandam,in qua æstimat offensam & iniuriam illatam sibi.

29 Et hinc cõstat, offensum agere posse criminaliter vel ciuiliter, & quocunq; modo intentet agere poterit ad damna,expensas,& interesse pro iniuria eidem illata,& ad omnes sumptus, quos in cura fecit,& ad omne lucrum,quod lucrari poterat,si talis iniuria non fuisset sibi illata,vt probatur in dicta. l. qui nomine.& in.l.item apud Labeonem. §.siquis seruo.ff.de iniurijs.& in. l. qui seruum.ff.de actio.& obligat.& ibi glo. firmat etiam gloss.&DD.communiter

30 in .c.1.de iniurijs.Vnde si offensus erat officialis & persona quæ suo labore & industria acquirebat victum,& reliqua necessaria,poterit agere ad operas, quibus caruit dum esset infirmus,& ad eas quibus cariturus esset toto tempore vitæ suæ,si remansit claudus vel debilitatus,ita quod laborare non posset,vt probat text.in.l.fina.ff.de his,qui deiec.vel effud.& in.l.ex hac lege.ff.si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.& in.§.ob hominem.Inst.de oblig.quæ ex quasi de-

31 lict.nasc.Quo fit,offensum posse simul in eodem libello agere criminaliter & ciuiliter,si ciuilem intentet incidenter, implorando officium iudicis pro interesse & damnis,argumento text.in.l.interdum.2.§.qui furem.ff.de furtis. quẽ text.notat ibi Bart.& omnes.& ad hãc conclusionem not.Ang.in dict. l.apud Labeonem.§.siquis seruo.ff.de iniurijs. & Bald.in.l.Dominum. C. de iniurijs. & Maranta de ordine iudiciorum.4.p. distinctio.1.numero.20.& ita in praxi quotidie obseruatur.Nec obstat tex.in l.1. C. quando actio ciuilis præiudicet criminali,vbi dicitur quod vtraq; actio ciuilis & criminalis, non potest simul intentari,quia vna est præiudicialis ad aliam.per quem text.ita firmant Barto. in.l.2.§.hoc edicto. ff. de vi bonorum rapt.& AEgidius Bosius in practica criminali.tit.de accusatione.nu.11. Nam

32 respõdeo quòd d.l.1.loquit & intelligitur,quando vtraque accusatio principaliter simul in eodem libello intentaretur,quod fieri non potest.iuxta text. in l.interdum.ff.de publicis iud.qui semper adhoc allegatur,secundum Iulium Clarum lib.5.receptarum.§.fin. quæst. 2.numero.1.tamen incidenter implorando officium iudicis,ciuilis potest intentari in libello accusationis criminalis,vt suprà diximus,& resoluit cum cõmuni Iulius Clarus in dicto lib.5.§.fin. quæstione.2.numero.2.quem ad istum articulũ omnino vide.Ex quibus constat,libelium accusationis tripliciter cõcipi posse,vel criminaliter tantùm, vel ciuiliter,vel criminaliter & ciuiliter simul.

23 Aduerte insuper,quòd crimina quædam sunt publica,quædam verò priuata,vt constat ex titul.ff.de publicis iudicijs iuncto titulo.ff.de priuatis delictis. Publica enim sunt,quę ex lege publicorum iudiciorum descendunt, vt putà

34 crimen lęsę maiestatis,adulterij,homicidij,parricidij,peculatus, falsi testamẽti,vis publicæ vel priuatæ,ambitus, repetundarum,annonæ,quorum meminit.l.1.& ibi glo.ff.de publicis iudicijs. & dicuntur publica,quia cuilibet de po-

35 pulo eorum accusatio competit, vt in principio Inst.de public.iud.& firmant DD.communiter ex Socino in cap.veniens.num.40.de accusat.Anto.Gom. 3.tomo Variarum cap.1.post numerũ primum.& Iulio Claro lib.5.receptarũ sententiarum.§.1.num.1. qui numero 2.cum duobus sequentibus resoluit cũ

36 communi doctorum,crimen commissum in offensam Dei & in offensã principis publicum esse,eiusque accusationẽ permissam esse cuilibet de populo:

37 & similiter accusationem falsi alterius

instru

instrumenti,quàm testamenti, etiam esse publici iudicij,cuilibetque de populo competere,ex gloss.& Barto. numero.2.in dict.l.1.de publicis iudicijs. & Angel.in.§. item lex Cornelia. ante numerum primum Inst.de publicis iudicijs.& Rub.consilio. 12. numero.7. Et hanc resolutionem deductã ex principio Inst.de publicis iudicijs, defendit Ioannes Robertus lib.sententiarum. c. 10.ab impugnatione Duareni lib.1. disputat.cap.36.Octomani de verbis iuris,verb.Iudicia. & Brisonij, verb. Publica,de verbo.signifi.& aliorum. Cui resolutioni obstare videbãtur ea,quę infra in isto cap.adijcimus à numero.41. sed eis erit satisfaciendum per ea quę in eodem cap.dicimus.num.44. Priuata
38 verò delicta dicuntur sicuti crimẽ furti,iniuriarum, arborum furtim cessarum,abigeatus,bonorum raptorum,& alia huiusmodi,de quibus in lib.47. digestorum à titulo de priuatis delictis, vsque ad titulum de publicis iudicijs. Et denique priuata dici possunt illa om
39 nia,quæ non connumerantur inter publica delicta,& ideò priuata dicuntur, quia eorum accusatio regulariter non
40 competit nisi illi,cuius interest,pro sua iniuria,nõ pro aliena,vt in.l.3.ff.de priuatis delictis.& in.l.3.§.si is.ff.de sepulchro violato.& notant gloss.& DD. in l.fin..ff.de priuatis delictis.& resoluunt DD.communiter ex Socino vbi suprà numero.41.& Anto.Gom.in dicto capit.1.num.9.& Iulio Claro vbi sup. nu
41 mero.5.Circa quam tamen resolutionem oportet cõsiderare,quòd nõ semper est necessaria consequentia, quòd quilibet potest accusare de tali crimine, ergo crimen publicum est:nam de crimine priuato,propter quod venit imponẽda pœna pecuniaria applicãda fi-
42 sco,quilibet de populo accusare potest pro illa pœna,& tamen crimen publicum non dicitur,ut notat gloss. singularis in Rubrica.ff.de popularibus actionibus.& idem ibi tenet Bart.adhoc allegans tex.in.l.qui sepulchra.C.de sepulchro violato.& in.l.1.ibi,Vel ab accusatione recessum.ff.de iure fisci. iũcta.l. 3.§.fi.ff.de priuatis delictis.& facit tex. in dicta.l.1.ff.de iure fisci.ibi dum dicit, rem litigiosam venundari,iuncta.l.fin. C.de litigiosis.& ibi idem sentit gloss. & tenent Bartol.& Bald. Præterea accusatio suspecti tutoris cuilibet de populo competit,etiam si agatur ad purgationem,vel remotionem,vt in.l.1.§. consequens.&.§.fin.ff.de suspectis tutoribus.& in.§.consequens.Inst.eodem titul.quæ iura in distinctè loquuntur, & sic in distinctè intelligi debent, vt in.l. de pretio.ff.de publicanis.& in capit.si Romanorum.19.distinctione,& tamẽ
43 iudicium accusationis de suspecto tutore publicum non est,vt tenet Bart.in dicta.l.1.ff.de publicis iudic. cuius oppinionem sequitur Socinus vbi suprà nume.43.dicens eam meliorem esse,quã uis gloss.& Ang.in dict.l.1.oppositã teneant. Quamobrem Bar. in dict.l.1.nu
44 mer.7.inquit, quòd crimen publicum tribus modis dici potest, primo modo latissimè,vt eo ipso quòd publica vtilitas intenditur, ne delicta remaneant impunita. vt in l. ita vulneratus. ff. ad .l. Acquiliam. nempè,vt corporaliter quis puniatur,vel pœna fisco applicetur,licèt aliàs accusatio de tali crimine cuilibet non competat,vt si tale crimẽ priuatum sit, & hoc modo sumitur in l.quod senatus.& in.l.prætor.§.si dicantur.ff.de iniurijs. & in.l.locatio.§.quod illicite.ff.de publicanis,vbi crimen iniuriarum,quod priuatum est,dicitur publicum,intelligi debet in latissima significatione : nec obstat huic resolutioni text.in.l.2.§.deinde Cornelius.ff.de orig.iur. vbi inter alia crimina publica connumeratur crimen iniuriarum: nã respondeo quod illud quod ibi dicitur de iniurijs,deest in pandectis Florentinis secundũ notulã positam super illo

tex.

tex. Et isto modo potest etiam intelligi glo. fi. in. c. 1. de collusione detegẽda quatenus tenet, de iure canonico omnia crimina publica dici. Secundo mo-
45 do crimen publicum dicit latè eo ipso quòd accusatio cuilibet competit ciuiliter tamen, vt in. l. eum qui. §. in popularibus. ff. de iureiuran. l. 1. &. 2. ff. de popularibus actio. & in. l. fin. ff. de termino moto. & hoc etiam modo sumitur in dicta. l. 1. §. consequens. ff. de suspectis tutoribus cum similibus. & in dict. l. quod
46 Senatus in principio. Tertio modò crimen publicum strictè sumitur: & hoc modo sumitur in. l. 1. & toto titulo. ff. de publicis iudic. ad effectum vt damnatus de eo statim infamis efficiatur, vt
47 in. l. penult. § ad crimen. & in. l. infamẽ. ff. de publicis iudic. & tunc illud solũ dicitur crimẽ publicũ quod expressè de iure cautũ est, quòd publicũ sit. Et hinc Angel. in dicta. l. 1. inquit, quòd omnia
48 crimina, quæ puniuntur per ea, quæ habentur in aliqua rubrica incipienti, Ad legem, &c. vt putà ad. l. Iuliam maiestatis. ad. l. Iuliam. de adulterijs. & ad. l. Iuliam. de sicarijs, & sic de alijs, talia dicũtur descendere. ex. l. publicorum iudiciorum: quod apparere dicit ex dicta. l. 1. ff. de public. iudic. rectè intellecta, & in illis inquit, quòd nõ est necesse quòd sint publica. Et est magni effectus, an
49 crimẽ sit publicum vel priuatum: nam damnatus de crimine publico regulariter infamis efficitur, non ita condemnatus de priuato, vt in dicta. l. infamẽ. rursus in crimine priuato solummodo admittitur ad accusandum ille, cuius interest, In publico verò quilibet de populo, vt suprà diximus. Quæ omnia p-
50 cedunt de iure ciuili, cæterùm de iure canonico omnia crimina publica dicũtur, secundum glo. in cap. infames. verbo. Fures. 6. quæstio. 1. & ita canonistas tenere firmat Bald. in Rubrica. C. qui accusare non possunt. numero. 10. in fine. & Anania in cap. statuimus. post numerum. 19. de maledicis. Et hinc practica Milei. folio. 147. numero. 32. inquit, quòd hodie titulus de priuatis delictis nõ est in vsu. Ex quo infert Iulius Clarus, vbi suprà numero. 6. pro quolibet crimine priuato posse procedi etiã
51 ex iudicis officio, & sic per inquisitionem, saltem ad imponendam pœnã extraordinariam: & tandem ibi resoluit,
52 quòd materia delictorum in tãtum est hodie immutata à statutis & consuetudinibus locorum, quòd vix distingui possint publica crimina à priuatis, & quod tutius esset adhærere statuto vel consuetudini illius loci, in quo fuit crimen commissum, & secundum illa declarare quæ sint pnblica & priuata delicta.

53 Aduerte rursus, quòd delictorum quædam sunt leuia, quædam grauia quædam grauiora, & quædam grauissima, vt docet Bart. in. l. leuia. ff. de accusationibus. & Bald. in consilio. 412. lib.
54 4. Leuia enim dicuntur in quibus nõ interuenit dolus, aut damnum iniuria datum, secundum Bartol. in dicta. l. leuia.
55 quia ex paruitate causę, & qualitate pœnæ, leuia iudicantur, secundum Bald. in dicto consilio. 412. numero. 1. Carrerium in repetitione. l. obseruare. C. quorum appellationes non recipiantur. numero. 104. & Paridem de puteo in tractatu syndicatus. folio. 73. verbo. Iudex numero. 28. & facit text. in cap. Felicis. §. cęterùm. ibi, quia dignum est propter enormitatem culparum. de pœnis. lib.
56 6. & text. in. l. 20. titulo. 9. part. 7. Grauia dicuntur crimina priuata, quæ dolum requirunt, & magnum afferunt nocumentum, vt in. l. respiciendum. §. furta. ff. de pœnis. & in. l. auxilium. §. in delictis. ff. de minoribus. tradit Bald. in dicto consilio. 412. & Florianus in. l. liber homo. numero. 7. ff. ad. l. aquiliam. Gra
57 uiora nuncupantur, quæ ex animo proueniunt, siue publica siue priuata sint, vt in dict. l. auxilium. §. in delictis. & ibi glos.

gloſ. verbo, Attrocioribus. & in l. 1. §. ſiquiſ. & ibi gloſſ. verbo, Attrociora, ff. de ſuſpectis tutoribus. & in l. 20. titul. 9. part. 7. & tradit Ang. in §. attrox. num.
58 1. Inſt. de iniurijs. Grauiſsima verò ſunt crimina publica, pro quibus imponitur pœna mortis, ſecũdũ Florianũ vbi ſup. quia impunita remanere non debent, vt in. l. ita vulneratus. §. ſiquis abſurdè. ff. ad. l. aquiliam. & in. l. ſi longius. §. 2. ff. de iudicijs. & in. l. per oẽs. C. de defenſoribus ciuitatum. Et ita vndecunq́ne
59 claruerint, puniri debent, vt in cap. in Eccleſia. 23. queſt. 3. & hinc Cicero lib. 1. officiorum inquit, neſcio an ſatis ſit eum pœnitere iniuria, vt cæteri ſint ad-iniuriã tardiores, & vt ipſe nec poſthac tale crimen committat, & Vlpianus in. l. quis ſit fugitiuus. & ibi gloſſ. ff. de ædi-
60 litio edicto. odidq́ue pœna requiritur, vt ſit indelinquentis ſupplicium, & in aliorum terrorẽ, & exemplum, vt metu pœnę à ſimilibus delictis arceantur.
61 Et hinc fuit orta praxis, quę in iſtis regnis obſeruatur à præconizãtibus, nẽpè, Para q̃ a el ſea caſtigo, y a otros exẽplo,
62 &c. Ideoq́ue diu, & non noctu, & per publicas vias executio & publicatio delicti fieri debet, cauſa iuſta non exiſtẽte, quæ impedire poſsit executionem iuſtitiæ: Nã ob prædictam cauſam licitũ
63 eſt à iure cõi recedere, ſecũdũ Cagnollum in repetitione proœmij. ff. nu. 98. & in repetitione. l. 2. num. 7. ff. de origine iuris. & in. l. quę propter neceſsitatẽ. num. 297. ff. de regulis iuris. & Tiraquelum libro. 1. de vtroque retractu.
64 §. 26. numero. 18. & ceſſante iuſta cauſa executio iuſtitiæ publicè fieri debet, alioquin iudex in ſyndicatu tenebitur, vt in. l. aut facta. §. nonunquã. ff. de pœnis. & in. l. 5. tit. 27. p. 3. & in. l. ij. tit. 31. part. 7. & ibi. Greg. Lup. verbo, El pregonero. & Did. Per. in. l. 5. tit. 1. lib. 1. ordinamẽti. in glo. 1. verſ. Infertur etiã
65 Sed in iſto articulo qualiter cognoſci debeãt delicta, an ſint leuia, grauia, grauiora, & grauiſsima, certa regula tradi non poſt: & ita nõnulli DD. dicũt, hoc relinquendũ eſſe arbitrio iudicis: & hãc opinionẽ refert Bernardus Diaz in ſua practica crim. canonica cap. 11. & teſtatur communem Alciatus in cap. cũ non ab homine. poſt numerum. 28. de iudicijs. quem refert villalobos in ſua collecta communium oppinionum in
66 litera D. num. 56. Alij verò dicũt, quòd ex qualitate pœnę, quæ pro delicto imponitur cognoſcitur quantitas delicti, ita tanto grauius delictum iudicari debet, quanto grauior pœna pro eo impoſita reperitur. & hanc opinionem tenet Bar. in d. l. leuia. in principio. & dicit communem Socinnus in cõſilio. 157. num. 5. lib. 2. de quo eſt videndum conſilium Barbatiæ. 48. lib. 2. & Detij conſ. 65. In quo articulo refert Iulius clarus. lib. 5. receceptarum ſententiarum. §. 1. numero. 9. ſereniſsimum & inuictiſsi-
67 mum Regem noſtrum Philippum II. à ſupremo ſenatu interrogaſſe, quæ eſſent delicta attrocia? cui Senatus reſpõdit, ſibi videri attrocia delicta eſſe ſequentia, rebellionis, læſſę maieſtatis, homicidij ex propoſito comiſsi, falſæ monetæ, tertij homicidij, ſcilicet, commiſſi ab eo, qui alia duo commiſerat, etiam ſi pro eis condemnatus non fuiſſet, vulneris illati proditoriè cum ſclopo rotato, etiam ſi mors ſequuta non fuerit, tertiæ tonſationis ſeu diminutionis monetarum, raptus virginis honeſtis parentũ bus ortæ, etiam ſi copula ſequuta non fuerit, vſus venereus cum ſacra virgine in habitu intra monaſterium degente, Sodomia, famoſorum latronũ in vijs graſſatio, & falſificatio ſigilli Principis aut Senatus. Quod reſponſum Senatus placuiſſe Regi noſtro, teſtatur Iulius Clarus: quamuis ipſe opinatur aliter di-
68 cendum eſſe, nempè quod omnia delicta pro quibus à lege vel ſtatuto imponitur ſimpliciter pœna mortis naturalis, vel ciuilis nempè tirremium perpetuò,

tuò, & talis pœna in vſu eſt, vt à iudicibus imponat & exequatur, talia enim delicta dicuntur grauia & attrocia: attrociora autem ſiue attrociſsima exiſtimat, eſſe pro quibus à lege vel ſtatuto imponitur pœna grauior quàm ſimplicis mortis, in ipſo genere mortis, vt putà quia lex vel ſtatutum vult pro talibus delictis reos inſui culeo, vel igne comburi, vel in fruſtra ſcindi, vel rotæ inſeri, vel ad caudam equi trahi, vel huiuſmodi, vt in crimine hæreſis, parricidij, aſſaſsini, latrocinij ad viam publicam, ſodomiæ, incendiarij, falſæ monetæ, vel quando lex addit alias qualitates vltra pœnam mortis, vt quando extendit pœnam etiam in filios, vt in crimine lęſſæ maieſtatis, vel concedit aliqua ſpecialia aduerſus delinquentes, vt in crimine raptus virginum, & honeſtarũ mulierum. quæ oppinio Iulij Clari in effectu reincidit in oppinionem Barto. ſuperiùs relatam in dicta.l.leuia. quam diximus communem eſſe ex Socino in dict.conſ.157.cum Barbatia, & Decio vbi ſuprà.

69 Aduerte præterea, delictorum quędam eſſe ordinaria, quibus lex ſtatuit certam pœnam, vt in crimine adulterij, & alijs, de quibus in.l.1.ff.de public. iud. quædam verò extraordinaria, quibus certa pœna à lege non eſt ſtatuta, ſed arbitrio iudicis puniuntur, vt crimẽ iniuriarum, ſtellionatus, & ſimilia, vt in.l.hodie.ff.de pœnis. tradit Bart. in.l.1.§.1.ff.de fractoribus, & expilatoribus. Iaſſon in.l.non dubium. numero. 6. C. de legibus. & Panorm. in.cap.ex literis. col.4. de conſtitutionibus.

70 Aduerte etiam, quòd delictorum quædam ſunt nominata, quædam innominata: nominata ſunt, quæ à lege habent peculiare nomen iuris, vt furtum, adulterium, & ſimilia: innominata verò dicuntur, quibus lex non impoſuit ſpecificum nomen iuris, ſed tantum facti, vt eſt verberare, percutere, ingredi domum alienam, & ſimilia: quæ quando quę ſine maleficio fieri poſſunt, quã
71 doque cum maleficio, ob idque innominata dicuntur, ſecundum Bart. in.l. nunquam plura. numero.4.ff. de priuatis delictis. communiter receptum ex Blanco in practica criminali. folio. 52. numero.111.

72 Aduerte deinde, quòd delictorum quædam ſunt capitalia, quædam non capitalia: & ad cognoſcendum, quæ ſint capitalia & quæ non capitalia oportet attendere doctrinam Bal.in.l.reos.n.2. C.de accuſat.aſſerẽtis, hominẽ habere
73 triplex caput, primũ naturale, ſecundũ ciuile, nẽpè quando quis amittit libertatem, & tertium caput, eſt quando amittit ciuitatem: & quando cõmittitur crimen propter quod caput naturale
74 veniret abſcindendum, tale crimen capitale dicitur. Similiter quando quis cõmitteret crimen, propter quod ammitteret libertatem, & ſeruus pœnæ efficeretur quia damnatus eſſet in metallum, tunc etiam tale crimen capitale dicitur, quia ſeruus reputatur mortuus, vt in.l. intercidit. ff. de conditionibus & demonſtrationibus. & in. l. quod attinet. & in.l.ſeruitutem. ff.de regulis iuris. Item quando quis committeret cri
75 men, propter quod amitteret tertiũ caput, ſcilicet ciuitatem tale crimen etiã capitale dicitur. ita elegãter docet Anania in capit.qualiter.§.ad corrigendos. numero.15. de accuſationibus. & quod crimen capitale prædictis tribus modis dicatur, probat text.in.l.2.ff.de pœnis,
76 & in.l.2.ff.de public.iudic. & in.§. cum autem. Inſt.quibus modis ius patrię poteſtatis ſoluitur. & tradit Iaſſ.in.l. Titia. nu.13.ff.de verborum.

77 Aduerte denique, quòd delictorum quædam ſunt merè eccleſiaſtica, quædam merè ſecularia, & quædam miſta:
78 merè eccleſiaſtica ſunt, quorum cognitio ad ſolos iudices eccleſiaſticos ſpectat, nec iudex laicus de eis poteſt ſe intromittere,

tromittere, etiam si commissa sint à laicis, vt est crimen hæresis, de quo solus
79 ecclesiasticus cognoscere potest, vt cũ communi resoluit Alciat. in cap. 1. numero. 73. de officio ord. & Iulius Clarus lib. 5. receptarum. §. hæresis. nume-
80 ro. 4. Similiter crimen simoniæ, de quo solus ecclesiasticus cognoscit, vt tenet gloss. fin. in cap. cum sit generale. de foro comp. & communiter DD. ex Anania in cap. 1. numero. 9. de simonia. & Iulio Claro in dicto libro. 5. §. simonia. numero. 7. & similiter reliqua crimina à personis ecclesiasticis commissa. me-
81 rè secularia dicuntur, de quibus si à laicis committãtur, soli seculares iudices cognoscunt, vt est homicidium, furtũ,
82 & similia. Crimina mista sunt, de quibus si à laicis committantur, vterq; iudex ecclesiasticus & secularis cognoscit, prout crimen adulterij, concubinatus, sodomiæ, vsurarum, sacrilegij, vt resoluit Iulius Clarus vbi suprà. §. fi. quæstio. 37. & DD. in cap. cum sit generale. de foro comp. & nos latè in. 2. tomo. in 2. præludio infrà.

83 Aduertæ vltimò, quòd accusatio cuiusliber delicti regulariter præscribitur spatio vigintiannorum nisi cõtrarium aliqua lege dispositum reperiatur, iuxta text. in. l. quærela. C. ad. l. Corneliam de falsis. & in. l. 5. titulo. 7. part. 7. & tradunt DD. communiter ex Iulio Claro libro. 5. receptarum. §. fina. quæstio. 51. numero. 1. qui omnino in isto articulo erit videndus: in aliquibus tamen casi-
84 bus accusatio criminalis minori cursu temporis præscribitur, vt putà accusatio adulterij, quæ quinquennio præscribitur, iuxta text. in. l. quinquennium. ff. ad. l. Iuliam de adulterijs. & in. l. 4. titul. 17. part. 7. & ibi Greg. Lup. in gloss. magna. alios plures etiam casus congerit gloss. in dict. l. quærela. & gloss. in. l. fin. ff. ad. l. Pompeiã. de parricidijs. & est videndus Decius in cap. licet causam. n u. 23. de probationibus.

Ex. §. Primo.

SVMMARIA.

1 *IVdex vtcunque super delicto procedat, prius sibi constare debet, delictum commissum esse.*

2 *Praxis & stylus procedendi ex mero indicis officio, quando dicitur aliquod delictum commissum esse.*

3 *Delictum commissum esse vt verificetur sufficiunt fama vel testes minus idonei.*

4 *Delictum si constet commissum, proceditur ad inquisitionem delinquentis summariè: confessione prius ab offenso sumpta.*

5 *Ordo quem iudex & tabellio obseruabunt in examinatione testium super aliquo delicto.*

6 *Verba testificantis non immutanda.*

7 *Testis interrogari debet, ita vt facilè intelligi possit quis fuerit aggressor.*

8 *Testis interrogetur coram quibus delictum commissum fuerit, & alia de quibus infrà.*

9 *Iudex non debet testem extra casum interrogare.*

10 *Accusati innocentes periclitari solent testibus in summaria malè examinatis.*

§. Primo, De stylo fulminandi processum per viam accusationis.

1 QVOTIES iudex in aliquo delicto procedere voluerit, siue per viam inquisitionis, siue denuntiationis, siue accusationis, in primis & ante oĩa curare debet, vt de delicto constet: nunquam enim iudex ad aliquem actum procedere debet, nisi prius illi constet, delictum fuisse cõmissum per famam, aut alias coniecturas, vt probatur in. l. 1. §. item illud. ff. ad Sillanianũ. & in. l. necessarios. §. 1. ff. eod. titu. & in l. inde Neratius. §. fin. ff. ad. l. Aquiliam. & in. l. 1. §. siquis vltrò. ff. de quæstionibus.

bus. & in l. 1. C. vbi cauſæ fiſcales. docet Bart. in dicto. §. item illud. Hippolytus in practica criminali in principio. Caſſaneus in conſuetudinibus Burgundiæ. rubrica. 1. verbo, Archidiaconus. §. 3. numero. 4. Boſius in practica criminali titul. de delicto. numero. 1. & 2. & in titul. de tortura accuſatoris. numer. 5. & Iulius Clarus libro. 5. receptarum. §. 5. quæſtione. 4. præſcribens praxim obſeruandam, qualiter conſtare debeat de delicto facti tranſeũtis, & de delicto facti permanentis. Apud nos tamen praxis quæ magis frequentatur eſt, quòd quando iudex à principio procedit ex mero eius officio, putà quando in eius notitiam peruenit aliquod fuiſſe delictum commiſſum, nempè homicidiũ, furtum, vel ſimile, ſtatim mandat tabellioni, quòd in capite proceſſus ſcribat per viam actus, in eius notitiam peruenisſe tale delictum fuiſſe commiſſum, in tali loco ciuitatis, & quòd ad eruendam veritatem, & iuſtitiam adminiſtrãdam vult inquirere, & informationẽ ſumere de prædicto delicto, & tunc perſonaliter cum tabellione adire debebit ad videndum, & verificandum hominem fuiſſe mortuum, vel furtum commiſſum: & ſi offenſus ſolummodo vulneratus fuerit, ad videnda vulnera, in qua parte corporis ſint, quæ omnia in actis redigi facere debebit. Et ſi iudex impeditus fuerit multitudine negotiorum, vel alia cauſa, mittere debebit officialem, cum tabellione, ad ſupradicta verificanda. & hanc praxim obſeruari teſtatur Ant. Gom. 3. tomo Variarum. capit. 9. numero. 1. ad quam verificationem faciendam ſufficiũt fama, vel alię coniecturæ, & teſtes minus idonei, ſecundum Boſium in practica criminali. titul. de delicto. numero. 1. & Folerium in practica criminali. 2. part. titul. capiet informationem. numero. 3. Et poſtquã de delicto commiſſo conſtet, iudex diligenter debebit procedere ad inquiſitionem delinquentis, per ſummariam informationem, & teſtium depoſitionem, recipiendo prius confeſsionem ipſius offenſi vulnerati, ad ſe inſtruendum, in qua informatione capienda, iudex & tabellio ſequentẽ ordinẽ obſeruabunt, nẽpè, quòd generaliter & ſimpliciter interrogent teſtẽ, qualiter rixa illa, vel illud delictum fuerit commiſſum, & quid de eo ſciat, & quicquid teſtis depoſuerit, in actis redigi debebit, eiſdẽ verbis groſsis, vel elegantibus turpibus, vel honeſtis, quibus teſtis ipſe vſus fuerit in ſuo reſponſo, & depoſitione, abſque eo quod verba illa immutentur, vel emendentur à iudice, vel tabellione. Deinde teſtis interrogandus erit, quomodo illa rixa fuerit cepta, & inchoata, vt ita facilè intelligi poſsit, quis fuerit aggreſſor, & an reus accuſatus prouocatus fuerit, re, vel verbis, vt ſic neceſſe habuerit ſe defendere. Poſtmodum iudex & tabellio interrogent teſtem, coram quot, & quibus perſonis delictum fuerit commiſſum, & an qui ibi adfuere præſtiterint opem reo, vel cui eorum: & vbi erat teſtis, quando delictum fuit commiſſum, & qua hora contigit: & an delinquens venerit à tergo, vel facie ad faciem, armatus, vel ſine armis, ex deliberato animo, vel caſu: & an offenſus obuiam iuerit reo, ita quòd opus fuerit ſibi vim vi repellere: & an reus ipſe percuſſerit offenſum, vel alius ex intereſſentibus caſu illum percuſſerit, pro pace, & concordia conſtituenda inter rixantes. neque in ijs interrogationibus iudex, vel tabellio terminos querelæ excedere, neque extra caſum interrogare teſtẽ debebũt. Quæ omnia ſupradicta oportet interrogare ad eruẽdam & inueſtigãdam veritatẽ: ſæpiſsimè enim contingit accuſatorũ innocentes periclitari, & maxima nocumẽta pati, ex eo quòd teſtes in ſummaria informatione malè examinati fuerunt,

runt, non inquirendo quis fuerit agressor, & à quo concertatio inchoata fuerit, & an offensor ad sui defensionem fecerit: nam postmodum prædicti testes in iudicio summario examinati, quãuis de innocentia accusati sciant, & in iudicio plenario interrogentur, tempore ratificationis nõ audẽt veritatem detegere, sed solũ modò se ratificãt in sua summaria depositione. Quare summam diligentiam in hac summaria informatione recipienda iudicem adhibere debere, cùm ferè semper sit totius causæ fundamentum, multum commendat Bernardus Diaz in pract. crimi. cano. capit. 112. Et in hac summaria informatione ipsemet iudex testes examinare debet, nec eorum examinationem comittere potest: vt probatur in l. 28. titul. 7. lib. 3. Recop. & resoluit Couar. libro. 2. Variarum. c. 13. nu. 10. & Iulius Clarus libro. 5. sententiarum. §. fin. quæstione 26. & Rojas in sing. 205. afferens cõsuetudinem in contrarium inductam non valere vt resoluit Felin. capit. cum causam. 1. nu. 21. de testibus. qnia probatio iudici & nõ notario fit. l. quinquaginta. ff. de probatio. l. si quando. C. de testib. nullus enim magis scire potest quã iudex quanta fides sit adhibenda testibus, vt inquit. l. 3. §. 1. ff. de testib. Iudex enim cõsiderare debet an testes ad interrogata respondeant, vel ex tẽpore, vel præmeditato sermone, vel qui verisimiliora deponunt, vel qua fronte, quo vultu, quo rubore, vel qua trepidatione: cautus iudex omnia rimari & inspicere debet, & alia signa vultus testiũ, an sint tristes, ridentes, lachrymantes aut pallentes: quia difficile est crimen non prodere vultu. Et quæ in hac informatione summaria iudex attendere debet vide apud Iul. Clar. libr. 5. receptarum. §. fin. à. q. 20. vsq; ad. q. 27. & postquam iudex summariam informationem cœperit, si ex ea aliquis culpabilis resultauerit, ad capturam eius procedet.

Ex. §. Secundo.

SVMMARIA.

1 *Delinquente vtcunque culpabili reperto, eum index in carcerem detrudit, etiam si per vnũ testem minus idoneum de culpa constet.*

2 *Absque informatione vel inditio ad capturam non perueniendum.*

3 *Iudex absque inditio vel informatione aliquẽ capiens in sindicatu tenetur, si captus repertus fuerit innocens.*

4 *Incarceratus absque culpa, absque impensa relaxandus.*

5 *Incarceratum absque inditio priuatus impunè poterit à carcere eximere, & ipse incarceratus fugiẽs pro confesso non habebitur.*

6 *Quando pœna criminis est corporis afflictiua is, contra quem præsumptio, vel indicium ex summaria informatione resultauit, verbaliter citandus non est antequam capiatur.*

7 *Delinquens capiendus non est absq; mãdato iudicis.*

8 *Delinquens capi poterit absque iudicis mandato in fraganti delicto.*

9 *Captus à carcere fugiens fractis carceribus pœna capitis punitur, & pro confesso habetur.*

10 *Delinquentibus carcer assignatur arbitrio iudicis.*

11 *Carcer ad custodiam non ad pœnam constitutus est.*

12 *Mulier delinquens in diuerso & separato carcere à carcere virorum includenda est.*

13 *Mulier nobilis & honesta delinquens in aliquo monasterio, aut honesta domo deponenda, inhonesta verò seu ignobilis in publico carcere ab alio virorũ separato.*

14 *Custos carceris carceratam mulierem carnaliter cognoscens acriter puniendus, & de consuetudine Franciæ pœna mortis: etiam si publica meretrix fuerit.*

15 *Custos carceris meretricem publicam carnaliter cognoscens sponte sua mitius puniendus, quam si per vim.*

16 *Pœna custodis carceris coeuntis cum incarcerata arbitrio iudicis imponenda.*

17 *Custos carceris curet, ne necessaria captis desint: & ne molestia, aut iniuria irrogetur eis.*

18 *Iudex capto delinquente, vel absente, eius bona confiscet, & penes tertium custodienda deponat: maximè si confiscationis bonorum pœna pro delicto imponenda venit.*

19 *Pœna confiscationis bonorum iure regio solũ in casibus ab eo expressis imponenda.*

20 *Clerici an confiscationis bonorum pœnam patiantur remissiuè.*

§. 2. De captura delinquentis.

1 REcepta ſummaria informatione, ſi ex ea aliquis culpabilis apparuerit, vel contra eũ reſultauerit aliquod inditiũ, vel præſumptio, iudex debebit illũ perſonaliter capere, & in carcerẽ detrudere: ad quã capturã ſufficiens erit qualis-qualis probatio, vel præſumptio, etiã p vnũ teſtem minus idoneũ, ſecundũ cõmuniter DD. in cap. ſi clericos. de ſentẽtia excõmunicationis. in. 6. & Ant. Go. 3. tomo Variarũ. cap. 9. n. 1. in fin. & Iulium Clar. in d. §. fi. q. 20. n. 2. & q. 28. n. 2 2. abſq; aliqua tamen informatione vel inditio ad capturã non peruenitur, vt probat tex. in l. 2. C. de exhibendis reis. & tradit Ang. in tract. de maleficijs. ver 3 bo. Fama publica. colũ. 2. & Iul. Clar. in d. q. 28. nu. 2. alioquin ſi abſq; informatione vel inditio iudex aliquẽ perſonaliter ceperit in ſindicatu tenebitur, ſi captus poſtmodum repertus fuerit innocens, ſecundũ Bal. in l. 2. nu. 3. C. de his qui latrones occultauerunt. & Hippolytum in practica criminali. §. conſtãte. nu. 3. relaxãduſq; abſq; impenſa erit, ſecundũ Bal. & Iaſ. in l. ſi pacto quo pœnã. C. de pactis. per tex. in l. fi. §. nullo tẽpore. ff. de libero homine exhibẽdo. & Ang. vbi ſup. verſiculo. ſexto quæritur. 5 Quinimo tunc quilibet priuatus impunè poterit illũ à carceribus eximere, vt probatur in l. 1. §. Offilius. cum duabus ſequentibus. ff. nequis eum, qui. & communiter DD. ex Iaſ. in l. 3. §. quod prætor. col. 3. ff. nequis eum, qui. & Iul. Claro in d. q. 28. num. 4. nec tunc captus fugiens à carcere pro confeſſo habebitur, vt docet Bart. in l. vix eius. C. de probationibus. & Felin. in c. 1. col. 14. de conſtitutionibus. ſic limitantes text. in l. ad commentarienſem. C. de cuſtodia reorum. & eſt communis oppinio ſecundum Rolandum à Valle conſilio. 7. nume. 47. lib. 1. & Couar. lib. 1. Variarum cap. 2. nu. 11. & Dueñas in regula. 393. limitatione. 4. & Iul. Clar. in d. §. fi. q. 21. nu. 26. & 27. Et aduerte quòd quando contra aliquem præſumptio vel inditium ex ſummaria informatione reſultat, quòd non debet precedere verbalis citatio propter timorem fugę, ſed ſtatim realiter erit capiendus, alioqui nec captura ſequeretur, nec delicta punirẽtur, vt probat text. in l. nullus. C. de exhibendis reis. & probatur ex l. 1. & toto tiul. ff. & C. de cuſtodia reorum. & in l. 1. tit. 29. par. 7. quam ita intelligit Gregor. ibi in gloſ. 1. & tradit Roded. Suar. in allegatione de fideiuſſore in cauſa criminali. nu. 5. ſuper. l. 4. titu. 3. lib. 2. fori. verſic. practica iuridica. & Anto. Gom. in d. c. 9. n. 1. Quod tamen intelligit verum Greg. Lup. in l. 18. titul. 8. par. 1. in glo. 2. quando pœna criminis eſſet corporis afflictiua, alioquin verbaliter citari deliquens poterit, vt ex illa. l. colligitur, & ex text. in Authentico. vt nulli iudicum. §. ſi quis verò comprehenſorum. & idem reſoluit Bernardus Diaz in practica criminali. cap. 113. per text. in cap. 1. de iud. lib. 6. Aduerte inſuper, quòd prædicta captura abſque mandato iudicis fieri non poteſt, etiam ſi officialis publicus illã facere voluerit, iuxta text. in l. fina. C. de exhibendis reis. & ibi notat gl. recepta communiter à Bar. & ab alijs, & probatur in l. 2. tit. 29. par. 7. Quod intelligi debet niſi delinquens repertus fuerit in fraganti delicto: nam tunc abſque mandato iudicis capi poterit, argumento text. in Authentico. de defenſoribus ciuitatum. §. audiens. collatione. 3. & firmat Paris de Puteo in Tractatu ſindicatus. fol. 188. nu. 15. & Iulius Clarus in d. quæſtio. 28. num. 7. & idem dicẽdum erit in alijs caſibus exceptis per text. in l. 12. titul. 17. par. 7. & in l. 2. titulo. 29. part. 7. Atque ideo poſtquam ex ſummaria informatione

6 cõſtiterit aliquẽ culpabilem eſſe, iudex cõcedit mãdatũ alguazelo ad capiendũ delinquentẽ, vel ipſe iudex illũ capit, & in carcerẽ detrudit: qui carceratus à car
7 cere fugere nõ debet, alioquin fugiens fractis carceribus pœna capitis punit, vt probat tx. in l. 1. in principio. ff. de effractoribus. & in l. milites agrũ. §. eũ tamẽ. ff. de re militari. & tenet Bar. in Tractatu de carceribus. col. 3. & hãc cõclu
8 ſionẽ pro regula ponit cũ tribus ampliationibus, & nouẽ limitationibus Petrus Dueñas in regula. 393. & Iul. Clar. in. d.
9 §. fi. q. 68. nu. 6. & q. 21. nu. 25. & talis fugiẽs ꝓ cõfeſſo habetur, vt reſoluit Dueñas in regula. 389. limitatione. 2. & Iul.
10 Clar. in. d. q. 21. n. 25. Qui carcer delinquẽtibus aſsignandus erit arbitrio iudicis, ſecundũ qualitatẽ delicti & perſonæ ipſius delinquẽtis, vt probat text. in l. 1. C. de cuſtodia reorũ. & in l. fi. C. de
11 accuſationibus, quia carcer nõ ad pœnã, ſed ad cuſtodiã cõſtitutus eſt, vt probatur in l. aut dãnũ. §. ſolẽt. ff. de pœnis. & in l. 4. & 6. tit. 29. p. 7. & in l. 16. tit. 1. p. 7. & tradit Roder. Suar. in dicta allegatione de fideiuſſoribus in cauſa criminali. n. 8. & Ant. Gom. in. 3. tomo Variarũ. cap. 9. n. 6. Et hinc eſt, quòd ſi delin-
12 quens fuerit mulier, includi debebit in carceribus ſeparatis à carceribus virorũ, iuxta tex. in l. quoniã. & in Authentica. hodie. C. de cuſtodia reorũ. quibus cõuenit lex. 5. tit. 29. p. 7. & l. 2. titu. 24. lib. 4. Recopil. quæ iura intelligũtur, ꝙ mulier pro delicto cuſtodienda erit in carceribus ſeparatis à carceribus hominũ, non tamẽ in carceribus publicis, ſed potius erit mittenda in aliquo monaſte
13 rio, vel tradẽda honeſtis mulieribus, vt eã cuſtodiãt, ſub idonea fideiuſsione, vt prædicta iura probãt: quæ procedũt, qñ talis mulier nobilis eſſet vel honeſtę cõditionis: cęterũ ſi in honeſta eſſet, in carcere publico, ſeparato tñ à carcere hominũ detrudẽda erit, vt probatur in l. 62. Tauri. quę habetur in l. 10. tit. 3. lib. 5. Recopil. & notat Gre. Lup. in l. 5. tit. 29. p. 7. verbo. cõ los varones. & Menochius lib. 1. de arbitra. q. 88. à nu. 13. Et
14 cauere debet cuſtos carceris, ne carnaliter mulierẽ carceratã cognoſcat: nã ſi eã cognouerit, acriter erit puniendus: imò de cõſuetudine regni Frãciæ pœna mortis puniretur, vt firmat Faber in §. itẽ lex Iulia. Inſtit. de adulterijs. quod procedit etiã ſi talis mulier inhoneſta & publica meretrix eſſet, vt expreſſè tenet Hippolytus in l. 1. ff. ad l. Corneliã, de ſicarijs. dũmodo inuita & ꝑ vim cognoſceretur: ſecus verò ſi ſpõte, nam tũc mitius puniri deberet, ſecundũ Ci-
15 fuẽtes in l. 62. Tauri. Sed cum iſto caſu certa pœna nõ ſit expreſſa in iure, dicẽdũ erit, cuſtodẽ carceris puniendũ eſſe arbitrio iudicis, ſecundũ qualitatẽ per-
16 ſonarũ, ita tenet An. Gom. in l. 80. Tauri. n. 15. & notat Iul. Clar. lib. 5. receptarũ. §. fornicatio. n. 24. Curare etiã debet
17 cuſtos carceris, ne alimenta, & reliqua neceſſaria deficiãt in carceratis, nec permittere debet, quòd aliqua moleſtia, vel iniuria eis irrogetur, vt probatur in l. 3. & 6. tit. 24. lib. 4. Recopil. Delinquẽ
18 te verò capto, & in carcere detruſo, vel abſente, bona eius à iudice corã tabellione erũt cõfiſcãda, & deponenda penes aliquẽ tertiũ, ne pereant, vel occultentur, iuxta tx. in l. fi. ff. de requirẽdis reis. vbi Bar. & alij. & idẽ probat text. in l. 1. & ibi Salicet. n. 5. C. de requirẽdis reis. & tex. in l. ſiquis intra. C. de bonis preſcript. vbi notãt Bal. Salic. & alij. & plu
19 ra de cõfiſcatione bonorũ tradit Anto. Gom. 3. tomo Variarũ. capit. 14. & Iul. Clar. lib. 5. receptarum. §. fi. q. 78. & 79. Quòd maximè procedit quando pro delicto veniret imponẽda pœna cõfiſcationis bonorũ, quæ de iure regio locũ nõ habet, niſi in caſibus à iure expreſſis, vt probat. l. 5. tit. 31. part. 7. Et an ta-
20 li pœna clerici puniri valeant latè examinat omnino videndus Bernardus Diaz in practica criminali. capitu. 124.

Sed

Sed quia aliquando delinquens perſonaliter capi non poteſt, & ad eccleſiã confugit, ideò videndum erit de delinquentibus ad eccleſiam confugiẽtibus.

Ex. §. Tertio.

SVMMARIA

1 IMmunitas locis ſacris in eorũ honorẽ conceſſa.
2 Immunitate eccleſiæ ſi notoriè conſtiterit aliquẽ non gaudere, ab ea extrahi poterit per laicũ iudicẽ abſq; epiſcopi aut rectoris licentia.
3 Immunitate an quis gaudeat ſi dubiũ ſit, non extrahendus eſt, antequã cognitũ ſit de dubio ab vtroq; iudice eccleſiaſtico, & ſeculari: & interim de cõſuetudine ab vtroq; vincula delinquẽti injcienda.
4 Confugiẽs ad eccleſiã nõ debet de iure catenis ligari.
5 Delinquẽtibus ad eccleſiã cõfugiẽtibus in aliquibus locis cuſtodes circũponuntur, & obſideatur eccleſia dũ cauſa immunitatis decernitur.
6 Eccleſia de iure non debet obſideri, ſi conſtet delinquẽtes immunitate gaudere debere: ſed ſi dubitetur cuſtodes poni poterunt.
7 Victus & requies nõ deneganda illi, qui eſt in eccleſia obſeſſus, donec cauſa immunitatis terminetur.
8 Vterq; iudex ſecularis & eccleſiaſticus ſimul cognoſcunt ſuper dubio immunitatis, & hic probatur.
9 Iudex cauſæ præparãtis etiã cauſæ præparatæ debet eſſe iudex.
10 Iudicibus ambobus decernentibus immunitate delinquentẽ non gaudere, extrahendus eſt.
11 Iudex eccleſiaſticus caueat ne ſeculari delinquentẽ tradat, ſed tantũ toleret, quod extrahatur.
12 Iudicibus diſcordibus in dubio immunitatis terminando tertius eligendus.
13 Iudicibus nolẽtibus tertiũ eligere ſuperior adeũdus, qui eos cõpellat, vel ipſe tertiũ præſtet.
14 Iudicibus vno ordinario, & altero delegato principis exiſtentibus ad principẽ recurrendũ erit, qui tertiũ præſtet.
Delegatus principis dignior & potentior eſt ordinario.
Magis dignũ trahit ad ſe minus dignũ.
Iudices diſcordes, ſi ambo ordinarij exiſtant, ad principẽ, vel eius conſiliũ recurrendũ.
Iudex regius ordinarius potẽtior eſt ordinario eccleſiaſtico.
Iudicũ, ſi alius ordinarius eccleſiaſticus ſit, & alius ordinarius alicuius particularis domini tẽporalis ad ſuperiorẽ eccleſiaſticũ eſt recurrendũ.
Iudex ordinarius eccleſiaſticus maior eſt ordinario alicuius domini tẽporalis.
Iudex ordinarius ſecularis ſi dũtaxat fuerit in aliquo loco, vel ſi nullus iudex fuerit quid agendũ cũ delinquente confugiente ad eccleſiam.
Si iudices de facto tulerunt contrarias ſententias, ſuper immunitate, quid agendũ.
Si duæ ſentẽtiæ cõtrariæ proferãtur, nec apparet quis ſit actor vel reus, ſetẽtia vtraq; à confirmatione ſuperioris pẽdet.
15 Immunitatis dubio pẽdẽte, ſi iudex delinquẽtẽ extraxerit ab eccleſia, eum iudex eccleſiaſticus cenſuris repetet.
Immunitatis dubio pẽdẽte, extractio delinquẽtis ex ſubſequẽti cognitione non iuſtificatur.
16 Eccleſia ſpoliata ante omnia reſtituenda.
Clerici non poſſunt armis defendere delinquentẽ, ne de facto extrahatur.
Iudex de facto aliquẽ extrahens ab eccleſia puniendus, & qua pœna, tam de iure ciuili quam canonico.
Pœnas iure impoſitas extrahentibus de facto delinquentes ab eccleſiis Conci. Trin. innouat.
Pœnã triginta librarũ quã iudices non ſeruantes immunitates coercebantur eccleſia perdẽ ſuetudinem perdidit.
17 Immunitas duplex confugientibus ad eccleſias conceſſa, & quæ ſit.
Delinquentes qui voluntariè exeunt ab eccleſia, vel à prælatis eius traduntur amplius pœnam corporalem non patientur, ſed pecuniariam.
Immunitate eccleſiæ qui gaudere debet, ſi voluntariè extrahitur, non morte puniẽdus, nec pœna corporali, & de hoc cautionẽ præſtabit iudex.
Immunitate qui gaudere debet ſi ſpõte ſua extrahatur? pœna mortis & alia corporis afflictiua puniri valet.
18 Tex. in c. inter alia. de imm. eccl. expẽditur. & difficultas quæ contra eum opponi poteſt ſoluitur.
19 Pœna conſtituẽda iuxta proportionem delicti.
20 Immunitas conuenienter à iure conceſſa ratione de qua hîc.
21 Immunitas ſecũda licet de iure procedat iam ab vſu receſsit in Hiſpania.
22 Immunitas prima hodie ſolùm manet.
23 Immunitas qua ratione tẽplis, & locis ſacris cõceſſa.
24 Immunitate gaudent eccleſiæ, in quibus cõtinuè ſeruatur Euchariſtiæ ſacramentũ, & etiam eccleſiæ nondum conſecratæ, & in quibus nondum diuina officia ſint celebrata, dum auctoritate, ſuperioris fuerint fundatæ.
Tex. in c. Eccleſiæ. de immu. Eccl. exponitur.
25 Conſuetudines plurimum attendẽdæ in materia immunitatis eccleſiarum.
26 Audatiam eorum qui immunitate freti crimina cõmittunt reprimenda.
27 Immunitate gaudẽt hoſpitalia authoritate epiſcopi conſtructa.

28 *Hospitale episcopi authoritate constructũ, religiosum efficitur: & ad usus humanos redire non potest.*

29 *Immunitate gaudent hæremitæ, & oratoria authoritate episcopi constructa.*

30 *Immunitate non gaudent, priuata oratoria, licet ibi diuina officia celebrẽtur.*

31 *Immunitate gaudent monasteria.*

32 *Immunitate gaudent omnia contenta intra septa monasterij, & quæ ma clausura clauduntur, quæ appellatione monasterij veniunt.*

33 *Immunitate etiam gaudet cœmeterium ecclesiæ.*

34 *Immunitas concessa ecclesijs extenditur ad circuitum quadraginta passuum in ecclesia matrice: & triginta passuum in reliquis ecclesijs inferioribus.*

35 *Immunitate etiam gaudet palatium, seu domus episcopi intra quadraginta passus ab ecclesia matrice existens, secundum forensem usum.*

36 *Immunitate etiam gaudet confugiens ad sacerdotem Eucharistiam manibus portantem.*

37 *Immunitate non gaudet qui dum est in carcere confugit ad Eucharistiam, quæ ad ipsum ducitur, vel quando corpus Christi suscipit.*

38 *Immunitate gaudet ecclesia sine auctoritate superioris destructa, si aliqua sit spes eius reparationis: secus si cum eius auctoritate absque reparationis spe.*

39 *Immunitate gaudet ecclesia etiam interdicto suppositа.*

40 *Immunitate gaudet ille, quem iudex ad oculum & cursu prosequebatur, & ecclesiã ingressus fuit, nec inde euelli potest.*

41 *Immunitate gaudet qui captus à familia iudicis ab eius manibus se exemerit, & ad ecclesiam confugerit.*

42 *Immunitate etiam gaudet qui carcere fracto ad ecclesiam confugit.*

43 *Immunitate gaudet qui detentus in carcere, præstito iureiurando de redeundo exijt de licẽtia custodis, & confugit postea ad ecclesiam.*

44 *Immunitate gaudet qui paratus est ad mortem, vel aliam pœnam corporalem euaserit à carcere, vel à manibus satellitũ, & locum sacrum ingressus est.*

45 *Immunitate gaudet delinquens ductus ad supplicium per ecclesiam, vel locum sacrum à quo inuitus extrahendus non est.*

46 *Immunitate gaudet, qui dum confugit ad locum sacrum clausum, manu portas, ansam, vel vectes apprehendit.*

47 *Immunitate gaudet qui intra ecclesiam existẽs per extensam vestem extractus est ab ea, quia ad eam restituendus est.*

48 *Immunitate similiter gaudet, qui ductus ad supplicium habet obuiam cardinalem cuius pileus purpureus superimponitur capiti delinquentis.*

49 *Sententia particularis Iulij Clari.*

50 *Immunitate gaudet confugiens ad personam principis, vel regis.*

51 *Immunitate gaudet, qui ad statuã principis cõfugit, nisi malicioſe cõfugiat, vel aliud velit cõsuetudo.*

52 *Immunitate gaudet delinquens ad domũ regiã confugiens à qua nisi de expresſo regis mandato, vel quia cõmisit proditionẽ extrahendus non est.*

53 *Immunitas nõ coceditur nobiliũ seu dominorũ palatijs: nisi de cõsuetudine, vel statuto eis sit cõcessa.*

54 *Immunitas palatijs infançorum, in regno Nauarræ concessa est.*

55 *Delinquens ad ecclesiã confugiens non debet regulariter inde extrahi quantucũq; delictũ attrox sit.*

56 *Regula præcedens duas exceptiones patitur.*

57 *Casus exceptus regulã in contrariũ firmat.*

58 *Text. in authentico de mand. princ. §. sed neq; vers. neque. opponitur contra prædicta.*

59 *Tex. in, d. authentico. de mand. principũ, & similes sunt correcti de iure canonico.*

60 *Ius canonicũ & eius dispositionẽ circa immunitates consuetudine probari testatur Faber.*

61 *Tex. in. c. inter alia exponitur circa quædã verba.*

62 *Discrimen nullũ versari inter ius canonicum & ius Codicis circa immunitates ecclesiarũ.*

63 *Ius canonicũ quare correctionẽ iuris ciuilis circa immunitatẽ inducere potuit.*

64 *Immunitate non gaudet publicus latro.*

65 *Latro publicus quis dicatur.*

66 *Immunitate etiã non gaudet nocturnus depopulator agrorũ.*

67 *Depopulator nocturnus agrorũ quis.*

68 *Immunitate nõ gaudẽt publicus latro, & nocturnus depopulator agrorũ si delinquant insidioſe.*

69 *Immunitate quare non gaudeant publicus latro, & nocturnus agrorũ depopulator, magis quã alij malefactores.*

70 *Immunitate etiam simplex non gaudet fur attenta consuetudine.*

71 *Simplex fur de iure immunitate gaudet.*

72 *Simplex fur si tria vel plura furta commisserit, immunitate etiam de iure non gaudet.*

73 *Immunitate etiam non gaudet delinquens intra ecclesiam.*

74 *Qui ecclesiam delinquendo offendit, eius beneficio gaudere non debet.*

75 *Qui ea spe delinquit, vt ab ecclesia defendatur, ei grauem iniuriam irrogat.*

76 *Indistinctè seruatur quòd intra ecclesiam delinquẽs ab ea extrahatur.*

77 *Necessum est secundum communem quòd quis intra ecclesiam delinquat spe, & fiducia quòd ab ea defendatur, vt immunitate gaudere non valeat.*

78 *Quando videatur delinquens intra ecclesiam, fiducia quod ab ea defendatur deliquisse.*

79 *Delin-*

79 *Delinquens intra vnam ecclesiam, & confugiēs ad aliam ab ea extrahi poterit.*

80 *Consuetudo est apud aliquos, quòd delinquens intra aliquam ecclesiam si ad aliam confugerit ab ea non extrahatur, licet apud nos contrarium seruetur.*

81 *Immunitate non gaudet delinquens grauiter intra ecclesiam, secus si leuiter delinquat.*

82 *Comittens delictum graue intra ecclesiam non soliū quoad illud priuatur immunitate, verumetiam quoad alia delicta prius, vel posterius commissa extra ecclesiam, secundum communem opinionem*

83 *Quando delictum intra ecclesiam commissum non fuit punitum, priuatur delinquens immunitate etiam quoad omnia commissa extra ecclesiam.*

84 *Veriùs est indistinctè cum Couar. delinquentem intra ecclesiam gaudere immunitate, quoad alia delicta extra eam commissa.*

85 *Immunitate non gaudet, committens adulterium intra ecclesiam.*

86 *Immunitate etiam non gaudent raptores virginum intra ecclesias.*

87 *Immunitate non gaudet surripiens monialem.*

88 *Committens furtum intra ecclesiam eius immunitate non gaudet.*

89 *Hodie committens furtum extra ecclesiam non gaudet immunitate.*

90 *Immunitate non etiam gaudet, qui committens furtum extra ecclesiam cum re furtiua ad ecclesiam confugit.*

91 *Mutatione iurisdictionis nouum furtum committitur.*

92 *Veriùs videtur, quòd qui cum re furtiua confugit ad ecclesiam ab ea non extrahatur de iure.*

93 *Ecclesia non habet territorium, & qui ad eam confugit cum re furtiua extrahitur de consuetudine.*

94 *Delinquens propè ecclesiam vel cœmeterium deliberatè non gaudet eius immunitate.*

95 *Qui spe absolutionis consequendæ virtute indulgentiarum peccat, ex earum vi non potest absolui, si virtute & confidentia earū mouetur ad peccandum, in quo aliàs non peccaret.*

96 *Apud Lusitanos vt cumq; quis propè ecclesiam delinquat ab ea extrahitur.*

97 *Qui existens intra ecclesiam percutit existētem extra, non gaudet immunitate.*

98 *Existens intra ecclesiam si mandauit delictum committi extra eam, & agatur de delicto commisso in mandando non gaudet immunitate.*

99 *Existens extra ecclesiam percutiens existentem intra eam aliquo iaculo vel alio modo, non gaudet immunitate.*

100 *Existens extra ecclesiam qui mandauit percutere existentem in ecclesia, si de mandato agatur immunitate non gaudet.*

101 *Qui per vim extrahit in ecclesia existentem, & eū percutit non gaudet immunitate.*

102 *Qui mandauit alicui extrahere existentem in ecclesia, & postea percutere, non gaudet immunitate, quantum ad delictum commissum in mandato.*

103 *Sacrilegus non gaudet immunitate.*

104 *Sacrilegus quis dicatur.*

105 *Sacrilegium committens in ecclesia non gaudet immunitate, secus si extra eam.*

106 *Infidelis confugiēs ad ecclesiam propter delictum commissum non gaudet immunitate.*

107 *Duæ communes opiniones componuntur.*

108 *Hæreticus non gaudet immunitate.*

109 *Apostata, hoc est, renegado, immunitate non gaudet.*

110 *Blasphemus Dei & Virginis Mariæ non gaudet immunitate.*

111 *Maleficus percutiens imagines, & mala sacrificia faciens non gaudet immunitate.*

112 *Excommunicatus, interdictus, & suspensus gaudent immunitate secundum communem sententiam.*

113 *Occidens aliquem proditoriè & insidiosè non gaudet immunitate.*

114 *Verus sensus. c. 1. de homi.*

115 *Homicida proditorius & aleuosus quis dicatur.*

116 *Text. in. c. 1. de homi. optimus ad hoc quod proditor est, qui per insidiosam industriam alium occiderit.*

117 *Qui offendit inimicum suum à tergo, & aleuosè non est proditorius homicida, secundum Bart. & alios.*

118 *Qui inimicum suum à tergo & aleuosè per industriam insidiosam occidit proditorem esse, defendit Couar. contra Bartol. cuius oppinio. l. Regia improbatur.*

119 *Prædictæ Bart. & Couar. & legis Regiæ oppiniones qualiter componat Ant. Gom.*

120 *De iure regio etiam inimicus inimicum suum securè offendens proditor & aleuosus est.*

121 *Occidens veneno nō gaudet ecclesiæ immunitate.*

122 *Homicidium veneno commissum dicitur mors secura.*

123 *Occidens patrem, vel pater occidens filiū non gaudet immunitate.*

124 *Ducens aliquem insidiosè ad locum vbi occidatur non gaudet immunitate.*

125 *Socius consociū in itinere occidens, non gaudet ecclesiæ immunitate.*

126 *Vulnerans aliquē proditoriè animo occidendi, etiā morte non sequuta non gaudet immunitate.*

127 *Vulnerās proditoriè absque animo occidendi gaudet immunitate.*

128 *Animus occidendi, vel non occidendi ex instrumento percussionis deprehenditur.*

129 *Apud Lusitanos vulnerans proditoriè, siue animo occidendi, siue non immunitate non gaudet.*

130 *Qui ex deliberatione animi ex interuallo, post repetitum iram otum absque proditione aliquem occiderit non gaudet immunitate, secundum vnam communem opinionem.*

131 *Homicidã ex proposito & deliberatione absq; proditione gaudere immunitate Panormitanus tenuit, quanq; plurimi hic relati sequãtur contra supra dictam communẽ, hanc etiã communem, & veriorem credentes.*

132 *Homicida simplex qui casu, culpa, vel dolo nulla animi deliberatione præcedente aliquem occiderit, immunitate gaudet.*

133 *Assassinus immunitate non gaudet.*

134 *Assassinus dicitur qui pretio quocũq; aliquem occidit, vel percutit.*

135 *Texxin.c.1.de homi.in.6. intelligitur in his qui homine christianum, etiam si mãdatary christiani sint, mandãt occidi per homines ad id pecunia conductos.*

136 *Crimen assassinatus dicitur tam quoad mandantẽ conductorem ve, quàm quoad mandatarium, & locatorem.*

137 *Crimen assassinatus grauissimum est, vt patet ex eo, quod maior pœna imponitur fœminæ, quæ ob pecuniam sumpto potu infantis nondum animati ab ortum fecit, quam ei quæ absque pecunia & mandato eum fecit.*

138 *Assassini secundum Couar. & alios dicuntur, qui aliquem Christianũ occidunt opera quorundam, qui proprio nomine ita appellantur, & in his intelligendus tx.d.c.1.de hom.in.6.*

139 *Assassini sunt quidam infideles qui subsunt principi infideli, qui ab eo ita edocti sunt, vt facilimè occidant quos ille iusserit occidi, &c. & si de his intelligatur text.in dicto cap.1.non gaudebunt immunitate.*

140 *Qui secundum communem dicuntur assassini, si proditoriè simul fecerint, non gaudebũt immunitate nec mandans, fautor & receptor.*

141 *Clerici & religiosi de consuetudine non gaudent immunitate.*

142 *Raptor virginum secundum veriorem oppinionẽ immunitate gaudet.*

143 *Concremator ecclesiæ non gaudet immunitate.*

144 *Spoliator ecclesiæ per vim, non gaudet immunitate.*

145 *Destructor, vel frangens portas ecclesiæ non gaudet immunitate.*

146 *Transfuga non gaudet immunitate, secundum Bart. & Mantu. licet contrarium Bocri. & Nauar. sustineant.*

147 *Exul per iudicis sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam, non gaudet immunitate, sed contrarium verius,*

148 *Qui se iniustè in ecclesia defendit non gaudet immunitate.*

149 *Qui arma prohibita intra ecclesiã habuerit, quoad ea non gaudebit immunitate, quibus a iudice laico priuari poterit.*

150 *Validum argumentum de tempore ad locum.*

151 *Expresse iure regio extat decissum, quòd debitor pecuniarius non gaudeat immunitate.*

152 *Debitor pecuniarius de iure communi gaudet immunitate.*

153 *Etiam stãte statuto, quod debitor possit capi, & tradi creditoribus gaudebit immunitate vt ab ecclesia non extrahatur.*

154 *Non datur verum ius seruitutis creditori indebitorem.*

155 *Debitor obnoxius publicis tributis non gaudet immunitate: sed contrarium verius resoluitur de re communi.*

156 *Mercator, & campsor versuram facientes & creditores suos fallentes immunitate non gaudent ecclesiæ, ad quam confugiunt.*

157 *Nauar. credit campsores fallitos gaudere immunitate, licet proculdubio eorum bona in ecclesiis abscondita extrahenda sint, vt inde creditoribus fiat satis.*

158 *Obligatus ad ratiocinia non gaudet immunitate secundum Remigiũ, sed gaudet secundũ Nauarr. autor tamen vt in præcedenti casu resoluit.*

159 *Seruus immunitate non gaudet, cum distinctione de qua hic.*

160 *Seruus confugiens ad ecclesiam, vt ingrediatur religionẽ, intra triennium repetitus à domino ei restituendus est, cautione præstita de eo non offendendo.*

161 *Seruus confugiens ad ecclesiam, propter magnam sæuitiam domini gaudet immunitate, ad hoc vt dominus compellatur eum vẽdere: si verò propter leuem erit extrahendus ab ecclesia, & domino restituendus præstita cautione à domino, quod eũ non puniet.*

162 *Seruus confugiens ad ecclesiam propter delictũ puniendum à iudice gaudet immunitate, sicut quilibet liber homo.*

163 *Effractor carceris non gaudet immunitate, sed contrarium praxis obseruat.*

164 *Relaxatus à carcere præstito iuramento de redeundo non gaudet immunitate, secundum aliquos: sed verius est quod gaudeat.*

165 *Qui existens in loco sacro voluntariè exijt ab eo, captus non erit restituendus.*

166 *Qui verbis dolosis inductus à iudice exijt ab ecclesia, non est ei restituendus secundum plures, sed contrarium verius esse hic apparet.*

167 *Qui existens in ecclesia ab ea exijt propter terrorẽ incussum à iudice, uel eius familia: si capiatur restituendus est: & ita verius resoluitur.*

168 *Qui de mandato Papæ extrahitur ab ecclesia per iudicem ecclesiasticum non gaudet immunitate.*

169 *Laicus clericum occidens, & ad ecclesiam confugiens non gaudet immunitate.*

170 *Verius resoluitur Laicum occidentẽ clericum gaudere immunitate.*

171 *Immunitas locis sacris concessa est, & non personis.*

172 *Exuellens limites non gaudet immunitate.*

173 *Exeũtem ab ecclesia propter metum famis immunitate gaudere verius est.*

174 *In casibus, in quibus confugiens ad locum sacrum immunitate gaudet, nec ecclesia obsideri, nec alimenta denegari debent.*

175 *Immunitatem ecclesiæ violat, qui alimenta denegat confugientibus ad ecclesiam, nec consuetudine excusatur.*

176 *Ecclesia de bonis propriis alimẽta ministrat confugiẽtibus ad eam, nec bona habẽtibus, nec victum manibus propriis quærere valentibus.*

177 *Confugientibus ad ecclesiam non debent uincula ibi injci.*

178 *Vincula ab utroq; iudice ecclesiastico & seculari sunt injciẽda confugiẽtibus ad ecclesiã, interim quod terminatur quæstio, an confugiẽtes gaudere debeant immunitate ecclesiæ.*

179 *Iudex à sindicatu receděs, & ad ecclesiam confugiẽs propter delicta de quibus accusatur, uel propter æs alienum immunitate gaudet, iuxta uerioremm oppinionẽ auctoris contra Puteum & Auilesium.*

180 *Si constitutio loquẽs in materia iuris cõmunis, aliquos casus excipit non firmat per hoc regulã, in cõtrarium in non exceptis, imo in eis suppletur per ius commune.*

181 *Cognito aliquẽ non gaudere immunitate ecclesiæ, ab ea extrahi poterit impugnè per secularem iudicem.*

182 *Iudex secularis poterit appellare à cẽsuris illatis per ecclesiasticum, contra eũ iustè extrahentẽ aliquẽ ab ecclesia.*

183 *Iudex secularis quando appellat à cẽsuris contra se illatis, iustè extrahẽtẽ aliquẽ ab ecclesia, protestetur auxilium regium, quod uim patientibus impartitur, si sibi denegata fuerit appellatio modo & forma de qua hic.*

182 *Causa incarcerati est pia.*

183 *Delinquente capto, eius confessio statim recipienda & antequam recipiatur monendus est custos carceris, ne aliquem eum alloqui patiatur.*

§. 3. De delinquentibus ad ecclesiam confugientibus.

SÆPE contingit, quòd prius quàm delinquens persona liter capiatur, ad ecclesiã confugit: qñque postquam à familia captus est, se ab ea eximit: quandoque verò postquã in carceribus detentus est, effractis carceribus ad ecclesiam confugit, pro immunitate eius consequenda, & iudex secularis tunc vult eum extrahere, & ex diuerso ecclesiasticus iudex delinquentem defendit, censurisquè ecclesiasticis aduersus secularem procedit, vt immunitas in columis seruetur ecclesiæ.

1 Et quia generaliter immunitas concessa est templis ob reuerentiam, & honorem, locis sacris diuino cultui dicatis debitum, vt ad ea confugientes inuiti non extrahantur, nisi in quibusdam casibus exceptis: ideò opportunè præscribendus erit ordo à iudicibus obseruandus in extrahendis delinquentibus ab ecclesia: nempè quòd quando notoriè constiterit delinquentem ad ecclesiam confugientem gaudere non debere im-

2 munitate ecclesiæ iudex secularis tunc poterit illum extrahere, nulla licentia episcopi, vel rectoris ecclesiæ petita: nam cum ecclesia non tueatur illũ, nulla iniuria ei irrogatur, ita firmãt Capella Tolosana. 422. Boer. in decisio. 110. Remigius de Goñi in Tractatu de immunitate ecclesiarum. quæstio. 1. & ita in praxi receptum esse testatur Couar. lib. 2. Variarum. capit. 20. numero. 18.

& Auend.de exequendis mandatis Regum.1.part.capit.22.numero.9.& Iulius Clarus.lib.5.receptarum.§.fin.quę stio.30.numero.20.tametsi contrariũ teneãt plures DD.relati à Couarru.vbi suprà.& ab Anto.Gom.3.tomo Variarum cap.10.numero.2.in fine. Quando verò dubitaretur,an delinquens ad ecclesiam confugiens deberet gaudere
3 eius immunitate,tunc prius quàm secularis iudex veliteum extrahere,cognoscendum erit ab vtroque iudice ecclesiastico & seculari, an delinquens gaudere debeat immunitate ecclesiæ:& interim quòd articulus iste decidit,erunt vincula inijcienda delinquenti intra ecclesiam ab vtroque iudice.quod ita de consuetudine in aliquibus locis receptum esse testantur Ioannes Igneus in repetitione.l.1.in principio. columna. 3. ff.ad Sylanianum.Remigius in.d.Tractatu.quæstione.5.Couarr.in dicto capit.20.numero.17.versicu. Tricesimò primò.& communiter omnes ex Iulio Claro libro.5.receptarum.§.fin. quæst. 30.numero.21.Alioquin de iure con-
4 fugiens ad ecclesiam,non debet ibi neruis,compedibus,aut catenis ligari:nam esset contra ecclesiæ libertatem,vt probatur in.l.præsenti.C.de ijs,qui ad ecclesias confugiunt.& in cap.diffiniuit.17. quæstione.4.& in.l.2.titulo.11.part.1. In aliquibus tamen locis non inijciun-
5 tur vincula delinquentibus intra ecclesiam stantibus,sed ecclesia positis custodibus obsidetur,donec à iudicibus terminetur,an delinquens gaudere debeat immunitate ecclesiæ,& hoc magis frequentatur. Quod etiam de consuetudi-
6 ne procedit:nam de iure ecclesia obsiderinõ debet,vt probatur in dict.l.præsenti.& in dicto capit.diffiniuit.& in dicta.l.2.titulo.11.part.1.quæ iura intelligi poterunt,quando constaret, delinquentem debere gaudere immunitate ecclesię:tamen quando dubitaretur,interim custodes poni poterunt,ne delinquens inde exeat, donec causa decidatur,dummodo victus aut requies ei nõ
7 denegetur,secundum Greg.Lup.in dicta.l.2.uerbo. Cercarlo. Et quòd vter-
8 que iudex simul cognoscere debeat,& terminare prædictum articulum , firmant Igneus,Remigius, Couarruuias, Iulius Clarus,& reliqui DD. vbi suprà. & probatur ex eo,quòd si ab vtroq; iudice inijcienda sint vincula,& custodes ponẽdi,interim quòd causa decidatur,
9 sequitur inde,quòd cũ sint iudices causæ præparantis,debeant etiam esse iudices causæ præparatæ,secundum glos.in cap.parochianos. de sententia excommunicationis.& ibi Felin.& eundẽ Feli.in cap.cùm sit generale. columna. 5. de foro comp.Perusinum in cap.fi.columna.3.de foro comp.in. 6. & Deciũ in Rubrica,extra de iudicijs.numer. 2.
10 Et si iudices vnanimiter determinent, delinquentem non gaudere immunitate ecclesiæ, tunc extrahendus erit:caue
11 bit tamen iudex ecclesiasticus ne delinquentem tradat iudici seculari,sed dissi mulet, vel toleret quòd eum secularis
12 extrahat.Si verò iudices fuerint discordes in determinatiõe huius articuli, tertius ab eis eligendus erit,argumento tx. in.l.offerendis. C. de appellationibus. & ibi notat Bar.& Felin.post Panorm. & alios in cap.fin.de re iudicata.columna.2.versic.prima declaratio.& Iaff.in l.si duo iudices.& in.l.inter pares. ff. de
13 re iudicata.Si tamẽ prædicti iudices noluerint tertium eligere , compellendi erunt per superiorem ad illum eligendum,vel superior illum dabit, argumẽto eorum,quæ notantur à gloss.& DD. in cap.suspitionis.de officio delegati.& in cap.cum speciali.§.1.de appellationibus.text.in.l.item si vnus.§. principaliter.ff.de arbitris. Et tunc adeundus erit
14 superior illius iudicis, qui dignior fuerit,vt putà si vnus est ordinarius, & alter delegatus principis, erit recurrendum ad principem,quia delegatus principis

cipis potentior & dignior est ordinario, vt in cap. sanè. de officio delegati. & in cap. pastoralis. §. 1, de officio ordinarij. & ita docet Bart. in dicta. l. si duo. Nam magis dignũ trahit ad se minus dignũ, vt cap. 1. de consecratione ecclesiæ. lib. 6. & notat gloss. & ibi Panormit. in cap. quod in dubijs. de consecratione eccle siæ & facit text. in cap. per hoc. de hæreticis. lib. 6. Felin. notat in cap. fin. de re iudicata. columna. 2. versiculo. quarta declaratio. & Ias. in dict. l. si duo. colum na fin. versiculo. extra glossam. Sed si prædicti iudices fuerint ambo ordinarij, putà iudex regius & ordinarius ecclesiasticus, tunc recurrendum erit ad regem, vel eius concilium: nam iudex regius ordinarius potentior est ordinario ecclesiastico, ex rationibus allegatis per Bartol. in dicta. l. si duo. Tamen si vnus esset ordinarius ecclesiasticus, & alter ordinarius alicuius domini tẽporalis, qui ponit iudicem ordinarium in sua villa, vel loco, tunc in hac discordia recurrendum erit ad superiorem iudicis ecclesiastici, quia ecclesiasticus est dignior, & maior tali domino habenti iurisdictionem ordinariam. vt in cap. solitè. de maioritate & obedientia. Et si in illo loco non fuerit iudex ordinarius ecclesiasticus, sed secularis tantum, tũc delinquens custodiendus erit à rectore, vel vicario illius ecclesiæ: qui rector vel vicarius statim consulere debebit suum superiorem. Et si in illo loco nec ecclesiasticus nec secularis ordinarius fuerit, vt in locis ruralibus, vbi tantùm sunt iurati, tũc ab illis iuratis, & à rectore ecclesiæ delinquens erit custodiendus, & statim vterque debebit consulere suum superiorem. At verò si ambo iudices fuerint discordes in sententia lata, quia de facto tulerunt sententias cõtrarias, tunc videtur seruanda regula text. in cap. fin. de re iudicata. cum suis fallentijs, scilicet quòd valeat sententia in fauorem rei lata. Sed quia in hoc casu ex vna parte versatur fauor Reipublicæ, & ex altera fauor ecclesiæ, & nõ apparet quis sit actor vel reus, tunc vtraque sententia pendet à confirmatione superioris, secundum Bartol. in dicta. l. si duo. & Felinum in cap. fin. de re iudicata. versicul. secunda declaratio. Et si
15 interim iudex secularis de facto vel absque aliqua discussione, an delinquens gaudere debeat immunitate, illum extraxerit: tũc ecclesiasticus iudex illum repetet, & suis censuris aduersus secularem procedet, secundum Panormit. in cap. inter alia. numero. 26. de immunitate ecclesiarum post Bartol. in dicta. l. præsenti. per text. in cap. miror. 17. quæstione. 4. Clauasium in summa. verbo. immunitas. versiculo, quæro. columna 4. & Sylvest. in summa. verbo. immunitas. 3. quæstione. 7. Nec talis extractio
16 iustificari poterit ex subsequenti cognitione: nam ecclesia spoliata ante omnia erit restituenda, iuxta text. in cap. conquerente. & in capit. item cum quis. de restitutione spoliatorum. & resoluit Remigius vbi suprà in quæstione fin. Nec tunc clerici poterunt armis defendere delinquentem ad ecclesiam confugientem, ne de facto extrahatur: sed tantum censuris ecclesiasticis erit defendendus per text. in cap. 1. de officio delegati. & in cap. fin. de rebus ecclesiæ non alienã dis. & in cap. dilectus. de pœnis. & in capit. ex parte. 1. de verborum significatione. tradit Collectarius in dicto cap. inter alia. Et Remigius vbi suprà quæst.
12. Et tunc iudex secularis tanquã violator immunitatis ecclesiæ, puniendus erit, si delinquentem absque prædicta discussione, vel ea pendente, delinquẽtem inuitum ab ecclesia extraxerit: de iure enim ciuili erit puniendus tanquã committens crimen læsæ maiestatis, vt in dicta. l. præsenti. de iure verò canonico puniendus erit excommunicatione, & pœna pecunaria triginta librarũ argenti purissimi, & imponenda erit sibi pœ-

nitentia publica, neque absoluẽdus erit, donec extractum delinquentem ecclesiæ restituat, iuxta text. in cap. miror. & in cap. siquis contumax. & in cap. quisquis. 17. quæst. 4. & tradit Panormit. in cap. penultim. columna fin. de immunitate ecclesiarum. sequitur Mainerius in l. nemo de domo. ff. de regulis iur. Ioã. Igneus in repetitione dict. l. 1. folio. 14. ff. ad Silanianum. & Remigius vbi supr. quæstione. 9. & probat. l. 4. titulo. 11. p. 1. quas pœnas in prædictis canonibus statutas, innouat Concilium Tridentinum, Sessione. 25. de reformatione capit. 20. Verùm tamen est, quòd prædicta pœna pecuniaria triginta librarum hodie ab ecclesia non exigitur, quia per desuetudinem ecclesia perdidit ius eam exigendi, vt firmat gloss. in cap. cũ multæ. verbo. Connubio. 15. quæstione vltima. recepta ab Angel de Castro inter consilia Pauli de Cast. consilio. 438. circa finem. lib. 2. & Iulio Claro in d. quæstione. 30. numero. 1. Vnde vt iudices seculares & ecclesiastici faciliùs intelligant, quando immunitas ecclesię sit seruanda ad eam confugientibus, & quando licitum sit reos extrahere ab ecclesia, quandoque violatores ecclesiasticę immunitatis dicantur: opere prætiũ duximus in præsenti resoluere, quę immunitas concessa sit delinquentibus ad ecclesiam cõfugientibus, & quæ loca prædicta immunitate gaudeant, & in quibus casibus ab eisdem extrahi inuiti possint delinquentes.

17 Quoad primũ dicendum erit, quòd duplex immunitas concessa est delinquentibus ad ecclesiam confugiẽtibus, vna vt non possit delinquens inde extrahi: altera verò quòd licet inde nõ fuerint violenter extracti, sed voluntariè exierint, vel sponte à prælatis ecclesiæ fuerint traditi iudicibus secularibus, nõ tamen ex illo delicto amplius erunt cõdemnandi ad mortem, vel ad aliam pœnam corporalem, seu corporis afflictiuam: sed tantùm erunt pecuniariter puniendi, & cogendi ad pœnitentiam, & ad aliam satisfactionem faciẽdã. Quæ duplex immunitas delinquentibus cõceditur per text. in cap. inter alia. de immunitate ecclesiarũ. in illis verbis, ibi, Non est violenter ab ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortẽ, vel ad pœnam, &c. ex quo text. ita notant communiter omnes secundum Panormit. ibi. numero. 8. citantem adhoc glossam ibi, verbo, Puniendus. & gloss. in cap. reum. 17. quæstio. 4. & eandem conclusionem tenẽt communiter omnes ex Angel. in summa. verbo, Immunitas. nume. 16. Sylvest. in summa. verbo, Immunitas. 3. versiculo. 4. Et ratio est, quia ex eo quòd delinquentes ad ecclesiam confugerunt, statim consequuti fuerunt eius immunitatem, vt probatur in cap. id constituimus. 17. quęstio. 4. Quam tamen conclusionem intelligendam veram esse existimo in delinquente ad ecclesiam confugiente, qui gaudere debebat eius immunitate: tũc enim si volũtariè extrahatur, cosu quo inuitus non erat extrahendus, puniendus non erit ad mortem vel ad pœnam corporalem, sed iudex secularis præstabit iuramentum & cautionem de vita, & membris eius seruandis, vt inquit tx. in dicto capit. inter alia. Cęterùm si delinquens confugiens ad ecclesiam non deberet gaudere eius immunitate, imò posset licitè ab ea extrahi, si extrahatur vel sponte tradatur, bene puniri poterit pœna mortis, & alia corporis afflictiua: ita prędictam conclusionem intelligit Cassaneus in consuetudinibus Burgundię. titulo. des iustices. §. 5. versicu. decimo sextò. casu. 54. & sequit̃ Remigius, vbi suprà quęstione. 3. in fin. pro qua in
18 terpretatione expendo text. in dicto capit. inter alia. quatenus text. ille inquit, quòd in illis duobus casibus exceptis, delinquens potest extrahi ab ecclesia impunitate non præstita à iudice secula-

ri,

ri, ergo idem iuris erit in reliquis casibus, in quibus delinquens non gaudet immunitate ecclesiæ, sed aduersus hãc secundam immunitatem cõcessam delinquentibus ad ecclesiam confugientibus obstat, quòd attento omni iure diuino, naturali, & humano pœna commensurari debet delicto, vt cõstat Deuteron. capit. 25. ibi, Pro mensura peccati erit & plagarum modus. Et lege etiã Mosaica cautum erat, oculum pro oculo, dentem pro dente in pœnam eruendum esse, vt constat Exodi cap. 21. & lege duodecim tabularum. titul. de iniurijs dicebatur, si membrum ruperit meum epato talio esto. Lege etiam diuina constat etiam hoc statutum esse, vt Genes. cap. 9. Leuit. cap. 24. Numerorum. capit. 25. Matthæi. cap. 26. omnes enim qui acceperint gladium gladio peribunt. Et habetur in capit. duo ista. 23. quęstione. 4. Lege etiam humana idem cautum est, vt in. l. 3. C. de episcopali audientia. in. l. vnica. C. de raptu virginũ. in. l. 3. §. legis. ff. ad. l. Corneliam de sicarijs. & in. l. 15. titul. 8. part. 7. Ergo videtur quòd prędicta immunitas delinquẽtibus ad ecclesiam confugientibus concessa (vt si exinde violenter extrahãtur, vel voluntariê exeant, seu sponte à prælatis tradantur, non debeant ad mortẽ vel ad aliam pœnam corporis afflictiuam condemnari,) contraria sit omni iuri. Quamobrem pro solutione huius difficultatis dicendum erit cum Aristotele, lib. 5. Ethicorum cap. 5. quòd licet exactè proportione obseruata scelera delinqnentium punienda sint, iuxta mensuram & qualitatem criminis, non tamen id semper obseruare conue
19 nit Reipublicæ. Sed potius pœna erit constituenda iuxta proportionem delicti attenta qualitate iniuriam inferentis, & eius cui fuerit illata, vt putà si magistratum quis gerens iniquè percusserit alterum, non erit repercutiendus: & si quis percusserit gerentem magistratum, non tantùm percutiendus erit, sed etiam maiori pœna afficiẽdus. hæc Aristot. Cui consentit D. Thom. 2. 2. quæstione. 61. articulo. 4. & quæstione. 68. articulo. 4. & latè prosequitur Couarruuias libro. 2. Variarum. cap. 9. nume-
20 ro. 2. Ac proinde conuenienter à iure fuit concessa prædicta immunitas propter honorem Templis sacris exhibendum, vt ad ea confugientes, si uoluntariè exierint, vel violenter extrahantur, aut sponte à prælatis tradantur, damnã di non sint ad mortẽ, nec ad aliam pœnam corporalem, vt probatur in dicto capitulo. inter alia. Hęc tamen secunda
21 immunitas, prout supra intelleximus, licet de iure procedat, in vsu & praxi hodie non recipitur, nec in Hispania obseruatur, imò si confugiens ad ecclesiã voluntariè exierit, vel sponte à prælatis traditus fuerit, aut per vim licitè extractus fuerit, damnari poterit ad mortem, vel ad aliam corporalem pœnam, prout testantur Boerius decisione. 109. numero. 8. Remigius vbi suprà. quęstione. 3. in fine. & Iulius Clarus in dicto. §. fin. quæstione. 30. numero. 1. in fin. Vn
22 de hodiè solùm remanet prima immunitas, nempè quòd delinquens ad ecclesiam confugiens inuitus non sit inde abducendus, quantuncunque graue crimen perpetrauerit, vt probat textus in dicto capitul. inter alia. & in cap. reum. & in cap. miror. & in cap. constituit. & in cap. definiuit. 17. quæstione. 4. & in. l. 2. titulo. 11. part. 1. & in. l. 2. & 3. titulo. 2. libro. 1. Recopil. & notant omnes frequentissimè ex Couarruuias lib. 2. Variarum cap. 20. numero. 6. versicul. septimò. & pro regula ponit Remigius in Tractatu de immunitate ecclesiarum. & Didacus Perez in. l. 6. titulo. 2. gloss. 2. lib. 1. Ordinamenti. Anto. Gom. 3. tomo Variarum. cap. 10. numero. 1. & est communis omnium doctrina secundũ Iulium Clarum. libro. 5. receptarum. §. fin. quæstione. 30. numero. 1. Et ratio

qua-

23 quare hæc immunitas fuit conceſſa ſacris templis eſt, propter honorem, & reuerentiam, quæ locis ſacris diuino cultui dicatis debetur, & propter charitatem & pietatem proximi, vt refugium & tutamen loca ſacra præſtarent miſeris, qui fragilitate humana, aut caſu in aliquod crimen incurriſſent, ſecũdum Ioannẽ Bichis in Tractatu de immuuitate eccleſiarum. columna fina. verſic. trigeſimò ſecundo quæro. Remigium, Couarru. & Iulium Clarum in locis ſuprà proximè citatis. A qua tamen regula plures caſus excipiuntur, in quibus reus delinquens gaudere non debet immunitate eccleſiæ, de quibus dicemus infrà in tertio membro. Nunc autem de ſecundo membro agendum erit.

Quoad ſecundum nempè quæ loca ſacra prædicta immunitate gaudere debeant, vt ad ea confugientes nõ ſint inde abducendi, dicendum erit, quòd nedum eccleſia, in quibus ſeruatur continuè ſanctiſsimum euchariſtiæ ſacramẽ-
24 tum, & diuina miniſteria celebrãtur, gaudere debent prædicta immunitate (vt in prædicto cap. inter alia. cum ſimilibus probatur) verùm etiam eccleſiæ nondum conſecratæ, & in quibus diuina officia non eſſent celebrata, gaudere debent prædicta immunitate, dum tamen autoritate ſuperioris prædictæ eccleſiæ fuerint fundatæ, vt probat tex. ſic intellectus in cap. eccleſiæ. de immunitate eccleſiarum, ſecundum Hoſtienſem, Ioan. Andr. Panorm. Card. & omnes ibi. & conſentiunt Remigius vbi ſuprà ampliatione. 1. Couarruuias. lib. 2. Variarum. cap. 20. numero. 4. & Iulius Clarus in dicta quæſtio. 30. numero. 4. tametſi gloſſ. in dict. cap. eccleſię. requirat diuinorum officiorũ celebrationem per textum illum ibi, in qua diuina miniſteria celebrãtur. & Rebufus in Tractatu de immunitate eccleſiarũ in gloſſ. 1. numero. 10. quæ verba ſubſtinendo prædictam communem intelligentiam, ſunt exponenda, ideſt, celebrari poſſunt, ſecundum Panormit. ibi. numero. 9. qui tandem concludit, hanc in re ſtandũ eſſe conſuetudini. Cuius oppinioni ſe ſubſcribit Mainerius in. l. nemo de domo. ff. de regulis iuris. numero. 21. & Remigius & Couarruuias vbi
25 ſuprà. Nam in hac materia immunitatis conceſſæ ſacris templis plurimum ſunt obſeruandæ conſuetudines: oportet
26 enim reprimere audaciam eorum, qui hac immunitate freti crimina paſſim committunt, alioquin de facili crimina committerentur, & eſſet contra mentem eorum, qui prædictam immunitatem ſacris locis præſtiterunt, nõ vt eſſent refugium & ſpelunca latronum, ſed vt præſtarent tutamen miſeris, qui fragilitate humana, aut caſu, in aliquod crimen incurriſſent, ſecundum Couarruuiam in dicto capitul. 20. numero. 4. & Iulium Clarum in dicta quæſtio. 30. numero. 1. verſiculo, ſcias autem. Pari
27 modo eadem immunitate gaudet hoſpitale autoritate epiſcopi cõſtructum, ſecundum Archid. in cap. definiuit. 17. quæſtione. 4. Felin. in cap. de quarta de præſcriptionibus. Barbatiam in cap. 1. de probationibus. columna. 23. Iaſſonem in. l. plerique. columna. 3. ff. de in ius vocando Rodericum Suar. in. l. 2. titul. de los gouiernos. qnæſtio. 5. & Remigium vbi ſuprà ampliatione. 17. Nã
28 ex eo quòd hoſpitale fuit autoritate epiſcopi conſtructum, religioſum fuit effectum, nec ad vſus humanos reddire poteſt, vt probatur in cap. ad hęc. de religioſis domibus. prædictaque immunitate gaudere debet, vt probat tex. in dicto cap. eccleſiæ. de immunitate eccleſiarum. & facit tex. in. l. omnia priuilegia. C. de epiſcopis & clericis. Similiter
29 eremitæ, & oratoria conſtructa autoritate epiſcopi gaudent prædicta immunitate, ſecundum Hoſtienſ. & Panorm. in dicto cap. eccleſię. columna. 2. & Remigium vbi ſup. ampliatione. 1. num. 2.

& am-

& ampliatione. 2. & 3. Qua in re ſtan-
ſtum erit conſuetudini, ſecundum Pa-
norm. in dicto cap. eccleſię. numero. 7.
idque veriſimum eſſe cenſet Couarr.
in dicto cap. 20. numero. 4. iu fine. Nõ
30 tamen idem dicendum erit de orato-
rijs priuatis, licet ibi diuina officia cele-
brentur: nam cum non ſint autoritate
epiſcopi ædificata, ad voluntatem do-
mini domus hodie erit oratorium &
cras camera, ſecundum Panorm. in ca-
pit. fin. numero. 4. de cenſibus. & com-
muniter omnes ſecundum Iulium Cla
rum in dicta quæſtione. 30. numero. 6.
verſiculo, ſed quid dicendum. Simili-
31 ter monaſterium eadem immunitate
gaudet: nam cum conſtrui non poſsit
ſine autoritate epiſcopi, vt probat text.
in Authentico, de monachis. in princi-
pio. collatione. 1. & in cap. quidem. 18.
quæſtione. 2. conſequitur locum religi-
oſum eſſe, diuinoq; cultui dicatum,
ac perſequens gaudere debere prædi-
cta immunitate, vt probatur in dicto ca
pit. eccleſiæ. in ſui ratione. Quinimo
32 omnia contenta intra ſepta & ambitus
monaſterij, & quæ vna clauſura clau-
duntur, vt putà dormitorium, refecto-
rium, clauſtrum, horti, atria, & areę prę
dicta immunitate gaudent: na hæc om
nia appellatione monaſterij veniunt, ſe
cundum gloſſ. in cap. 1. verbo, Exem-
pto. de priuilegijs. libro. 6. & ita expreſ-
ſè reſoluit Remigius vbi ſupra, amplia
33 tione. 3. numero. 11. Similiter cœme-
terium eccleſiæ prædicta immunitate
gaudet, iuxta text. in cap. fin. de immu-
nitate eccleſiarum. & in cap. cum eccle
ſia. eodem titul. vbi gloſſ. verbo, cœme
terijs. inquit, cœmeterium gaudere
eodem priuilegio, quo eccleſia & idẽ
probat text in cap. quiſquis. 17. quæſt. 4
& facit text. in. c. ciuitas, & in. c. is cui
deſententia excommunicationis. lib. 6.
& ita cum pluribus Doctoribus ab eo
relatis reſoluit Remigius vbi ſupr. am-
pliatione. 4. numero. 9. verſiculo, his
non obſtantibus. Similiter prædicta im
34 munitas nedum conceſſa eſt ipſis eccle
ſijs, verùm etiam quadraginta paſsibus
circum eccleſiam matricem, vt proba-
tur in cap. ſicut antiquitus. 17. quæſtio-
ne. 4. & triginta paſsibus circa reliquas
eccleſias inferiores, vt probatur in cap.
definiuit. & in cap. quiſquis. 17. quæſtio
ne. 4. & firmant Panorm. Henricus, &
omnes in cap. eccleſiæ. de immunitate
eccleſiarum. quod tamen vſu receptũ
non eſt, ſecundum Ioannem igneum
in. l. 1. numero. 58. ff. ad Sillanianum. cu
ius oppinioni conſentiunt Couarru. in
dicto cap. 20. numero. 5. & Iulius Cla-
rus in dicta quæſtione. 30. numero. 2.
35 Similiter prædicta immunitas conceſ-
ſa eſt Palatio epiſcopi, vt probat text. in
capit. id conſtituimus. 17. quæſtione. 4.
& firmant communiter omnes ſecun-
dum Barbatiam in conſilio. 33. nume-
ro. 7. libro. 4. quod procedit etiamſi pa
latium epiſcopi ſit extra quadraginta
paſſus eccleſię matricis, ſecundum gloſ
ſam primam in dicto capit. id conſtitui-
mus. quam teſtatur communiter rece-
ptam Couarru. in dicto cap. 20. nume-
ro. 5. in fine. Nihilominus tamen oppo
ſita ſententia, imò quòd palatium epiſ-
copi debeat eſſe intra quadraginta paſ-
ſus eccleſiæ matricis, ad hoc vt gaudeat
immunitate, recepta eſt in praxi foren-
ſi, ſecundum omnes teſte Couarru. in
loco ſuprà proximo citato, & Iulio Cla
ro in dicta quæſtione. 30. numero. 3. Si
militer confugiens ad ſacerdotem ma-
36 nibus portantem ſacram euchariſtiam,
prædicta immunitate gaudet: nam ſi il-
la conceſſa eſt templis propter honorẽ
& reuerẽtiam debitam locis diuino cul
tui dicatis, à fortiori conceſſa erit ſacra-
tiſsimo Dei corpori, argumento text.
in Authentica, multo magis. C. de ſacro
ſanctis eccleſijs. & ita expreſſè firmat
Archid. in cap. quæſitum. 13. quæſtio-
ne. 2. & communiter omnes ſecũdum
Anto. Gom. 3. tomo Variarum. capit.

10.numero.1.Plaçam libro.1.delictorum.cap.34.numer.16.Menchacã lib.3.de teſtamentis.§.22.numero.55.Remigium vbi ſup.ampliatione.18.numero.3.& plures alios,quos refert Couar. in dicto capitulo.20.numero.6.licet ipſe de hac oppinione dubitet. Quæ tamen oppinio non procedit quando ca
37ptus in carceribus ad euchariſtiam,quę ad eum ducitur,confugerit, vel quando corpus Chriſti ſuſceperit,vt omnes ſupra dicti DD.fatentur, approbantes gloſſ.in capit.quæſitum.13.quæſtio.2. Similiter eccleſia totaliter abſque auto
38ritate ſuperioris deſtructa, quando eſſet ſpes reædificationis eadem immunitate gaudet:quia tunc omnia priuilegia retinet,ſecundum gloſſ.in capit.priuilegium.de regulis iuris.in.6.& in capit. & hoc diximus.verbo, Deſtructa. 16. quæſtione.7.& gloſſ. in cap. ſtatutum. de electione.lib.6.quod tamen nõ procedit,quando deſtructa eſſet autoritate ſuperioris,vel per rerum naturam ſine ſpe reparationis:nam tunc non retinet priuilegium immunitatis, nec reliqua priuilegia,ſecundum communiter omnes ex Remigio vbi ſuprà.ampliatione 20.& ſubſcribit Iulius Clarus in dicta quæſtione.30.numero.6.Similiter ec-
39cleſia inter dicta gaudet prædicta immunitate:nam honor, qui eccleſijs debetur,eiſdem præſtatur propter honrem Dei,ergo non debet eis auferri propter hominum culpam, ſecundum Gofredum & communiter omnes,teſte Angelo in ſumma.verbo,Immunitas.quę ſtione.27.& Iul.Clar. in dicta queſtione.30.numero.5.Similiter confugiens ad eccleſiam,quando iudex ſecularis,
40vel eius familia ad oculum & curſu proſequebatur,ingreſſuſq; eccleſiam fuit, prædicta immunitate gaudet,nec inde euelli poteſt:nam eadem ratio militat in hac ſpecie,vt firmant Bald. Romanus.Alexand.& Iaſ.in.l.plerique. ff.de in ius vocando.Caſſaneus in conſuetudinibus Burgundiæ.aubrica.1.§.5.verſiculo,Archidiaconus.numer.116.Rodericus Suarez in.l.2.titulo. de los gouiernos,quæſtione.5.numero.3.& Palatius Rub.in repetitione Rubricæ. de donationibus inter virum & vxorem. §.28.& Ioannes Igneus in.l.1.in principio.columna.2.&.3.ff.ad Sillanianum. & nouiſsimè Salazar Tractatu de vſu & conſue.cap.6.numero.19. quamuis contrarium teneant Cinus in Autentica.ſi quis ei.C.de adulterijs.Alexand.in conſilio.24.numer.26.libro.2.& Hippolytus in.l.vnica.numero.111.C. de raptu virginum. Quo fit,idem dicendum eſſe,ſi captus à iudicis familia ab
41ea ſe exemerit,& liber ad eccleſiam cõfugerit,nam tunc nõ erit inde extrahẽdus,ſecundum Ioan.Igneum in dicta.l.1.columna.3.& Boerium in deciſione 110 columna penultima.&Salazar vbi ſupra. quinimò ſi captus in carceribus
42carceres confregerit,& ad eccleſiã confugerit,non poterit inde euelli,imò immunitate gaudebit, ſecũdum Boerium in dicta deciſione.110.columna penultima.&Caſſaneum vbi ſuprà.& Iulium clarum in quæſtione. 30. numero.19. Quorum oppinio cõprobatur ex eo,
43quòd ſi in carceribus detentus,præſtito iuramento de redeundo exierit de licẽtia cuſtodis,& deinde ad eccleſiam cõfugerit,non poterit inuitus abduci,ſecũdum Albericum in.l. fideli. C. de his, qui ad eccleſiam confugiunt. Henricũ in cap.eccleſiæ.de immunitate eccleſiarum.Præpoſitum in capit.ius gentium. numero.10.diſtinctione.1.& Aufreriũ in additionibus Capellæ Toloſanæ.deciſione.422.à fortiori idem dicendum erit,quando quis effractis carceribus ad
44eccleſiam confugerit.Idemque dicendum erit,quando delinquens iam paratus ad mortem,vel ad aliam pœnã corporis afflictiuam à carceribus ſe exemerit,vel è manibus ſatellitum aufugerit ad eccleſiam,vel ad ſacerdotem portã-

tem

tem ſacratiſsimam euchariſtiam, etiam ſi ad ſupplitium duceretur. Quinimò
45 idem erit, quando ſi ad ſupplitium duceretur, per eccleſiam vel cœmeteriũ tranſiret: nam non poterit inde violenter extrahi, vt cum communi reſoluit Remigius vbi ſuprà. fallentia. 30. & plures alij, quos refert & ſequitur Iul. Clarus in dicto libro. 5. receptarum. §. fina. quæſtione. 30. numero. 22. & quæſtione. 98. numero. 1. & 2. & Salazar vbi ſu
46 prà. Similiter ſi delinquens ad eccleſiã cõfugiẽs inueniat eã clauſam, & manu portas, earũue anſam, aut veſtes apprehedat, immunitate eius gaudebit, neq; poterit inde extrahi ſecundum Ioannẽ Igneum in dicta. l. 1. numero. 57. & Couarruias in dicto cap. 20. numero. 18. & iam in praxi vidi ita obſeruari in cauſa cuiuſdam conſanguinei mei. Idem-
47 que dicendum erit, quando deliquens intra eccleſiam exiſtens per veſtẽ eius extenſam extra eccleſiam à familia apprehenſus fuerit, & ab eccleſia extractus, reſtiendus eidem eccleſiæ erit, ſecũdum Igneum & Couarru. in locis ſuprà proximè citatis. Similiter prædicta immunitate gaudebit ille, qui dum ad
48 mortem & ſupplitium ducitur, obuiã ſibi habet Cardinalem, qui pileum ſuũ ſiue galerum purpureum in capite condemnati poni faciat, ſecundum Bald. in l. addictos. C. de appellationibus. & Gomez Arias in. l. 2. Tauri. numero. 85. & tota ferè vtriuſque iuris ſchola in hoc conſentit, ſecundum Plaçam. lib. 1. delictorum. cap. 34. numero. 1. & hanc teſtatur communem oppinionem Gom. in. §. pœnales. numera. 50. Inſt. de actionibus. & ita in practica obſeruari teſtãtur Paul. de Caſt. & alij relati à Tiraquelo in tractatu de pœnis temperãdis cauſa. 55. & ita de conſuetudine eſſe firmat Remigius vbi ſuprà. ampliatione. 19. & Dueñas in regula. 81. Iulius Clarus tamen in dicto. §. fina. quæſtione. 98. numero. 5. inquit, ſe nunquam vidiſſe hoc in practica contingere, tamen ſi caſus
49 eueniret, eſſet in ſententia vt poſſet pœna mortis mitigari, & reus ad tirre-
50 mes remitti. Similiter confugiens ad perſonam principis, ſeu regis immunitatem & ſecuritatem habebit ſecũdum Caſſaneum in conſuetudinibus Burgũ diæ. folio. 57. columna. 3. verſiculo. 8. & Caſtaldum Peruſinum in tractatu de Imperatore. quæſtione. 96. fol. 166. &
51 Remigium. ampliatione. 24. vbi ſuprà: idemque dicendum erit de confugiente ad ſtatuam Principis, per tex. in. l. 1. ff. de officio præfecti vrbis. in principio. & facit tex. in. l. 2. §. ideoque. ibi, Ad ſtatuam cõfugerunt. ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris. & text. in. §. nam Antoninus. & in. §. fi. Inſtitutis. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris. vbi equiparãtur ędes ſacra & ſtatua principis, & probat text. in. l. vnica. C. de his, qui ad ſtatuas confugiunt. vbi idem notãt Salicetus, Hoſtienſis, & Cardin. in capitulo penultimo. de immunitate eccleſiarum. & Caſtaldus Peruſinus vbi ſuprà. & communiter omnes ex Remigio vbi ſuprà. amplatione. 23. quod tamen procedit niſi malicioſè quis ad ſtatuam principis cõfugeret, ſecundum Paulum Salicetum, & Remigium vbi ſuprà. vel niſi conſuetudo in contrarium eſſet, quæ multum hac in re attendi debet, ſecundum Guillelmum de Monte Lauduno in Clem. 1. de pœnitentijs & remiſsionibus. quẽ
52 ſequitur ibi Immola & Remigius in dicta ampliatione. 23. Idemque obſeruãdum erit, quando delinquens ad palatium regis confugerit: nam non erit inde exarahendus, niſi de ſpeciali mandato regis, vel niſi commiſſerit proditionem, vel aleue, ſecundum Montaluum in. l. 7. tit. 5. lib. 1. fori. in gloſſ. penultim. & Remigium vbi ſuprà. ampliatione. 25. numero. 1. Non tamen eadem im-
53 munitas cõceſſa eſt palatijs nobiliũ, ſeu dominorũ, ſecundũ Bal. & Alexand. in l. plerique. ff. de in ius vocando. niſi

de consuetudine, vel statuto municipa
li prædicta immunitas cõcessa esset pa-
latijs dominorum, secundum Bartho-
lomeum Socinum in dicta. l. plerique
Et in regno Nauarræ hanc immunita-
54 tem concessam esse palatijs de los in-
fançones, per quandam legem illius re
gni testatur Remigius vbi suprà. amplia
tione. 21.

55 Quoad tertium constituenda est re
gula generalis, quòd omnis delinquens
ad ecclesiam confugiens non debet in-
de violenter extrahi, quantumcunque
graue & attrox crimen perpetrauerit:
quæ regula probatur in capit. inter alia.
de immunitate ecclesiarum. & in capit.
penult. & cap. fi. eod. tit. in cap. sicut an-
tiquitus. cap. reum. cap. miror. cũ alijs.
17. quæst. 4. in. l. 2. tit. 11. par. 1. l. 2. & 3.
tit. 2. lib. 1. Recopil. & eã notant Panor-
mit. in. d. c. inter alia. notabili. 3. Remi-
gius vbi supr. Ant. Gom. 3. tomo Varia
rum. cap. 10. numer. 1. & communiter
omnes ex Couar. lib. 2. Variarum. cap.
20. nu. 6. versic. septimò. Dida. Per. in. l.
6. tit. 2. libr. 1. ordinamenti in gloss. 2. &
Iulio Claro. lib. 5. receptarum. §. fina. q.
56 30. nu. 1. A qua tamen regula duo tan-
tum casus excipiuntur, in quibus ad ec-
clesiam confugiens extrahi poterit, nẽ-
pè publicus latro, & nocturnus depopu
lator agrorum, per tex. in. d. c. inter alia.
& ita in reliquis casibus regula rema-
net firma: quia casus exceptus firmat re
gulam in contrarium, iuxta tex. in. l. hæ
57 reditarium. §. sed neque. ff. de fundo in-
structo. & in cap. 1. de confessis. Neque
obstat text. in Authentico de mandatis
principum. §. sed neque. versic. neq; col
latione. 3. vbi dicitur, quòd adulteri, ra
58 ptores virginum, homicidæ, & reliqui
delinquentes ad ecclesiam confugien-
tes possint inde extrahi: nam ibi fit mẽ-
tio generaliter de delinquẽtibus. Cum
quo tex. concordat text. in. l. vltima. tit.
11. par. 1. ergo videtur quòd omnis de
linquens regulariter sit extrahendus.
Nam, om issis pluribus interpretationi
bus, relatis à Panor. in. d. c. inter alia. nu.
14. verius dicendum est, quòd tex. in di
59 cto Authentico, de mandatis principũ.
& iura similia sunt correcta de iure ca-
nonico per tex. in. d. c. inter alia: quã in-
terpretationem satis veram esse dicit
Panor. in. d. c. inter alia. nu. 18. & com-
munem testantur Remigius vbi suprà.
fallentia. 28. Couar. in. d. c. 20. nu. 7. in fi
ne. Greg. Lup. in. d. l. vlti. tit. 11. par. 1. &
Iulius Clarus vbi suprà. versicul. quæro
60 nunquid. Et prædictam dispositionem
iuris canonici consuetudine esse appro
batam testatur Ioan. Faber in. §. sed hoc
tempore. Inst. de ijs, qui sunt sui vel alie
ni iuris. dicit communem Alexan. cõs.
145. nu. 4. lib. 7. practica Iodoci. c. 106.
nu. 12. Et ita seruari à iudicibus Deum
timẽtibus ait Bosius tit. de captura post
numerum. 21. Neque huic versiculo,
& communi interpretationi refragãtur
61 verba tex. in d. c. inter alia. in principio.
ibi, Iuxta sacrorum canonum statuta,
& traditiones legũ. quibus verbis osten
ditur summum Pontificem non impro
bare ius ciuile, imò illud approbare: nã
respondeo, quòd summus Pontifex in
illo text. respexit ad traditiones legum
Codicis, inter quas & ius canonicũ nul
62 lum discrimen est, vt constat ex text. in
l. fideli. & in. l. præsenti. & in toto titul.
C. de his, qui ad ecclesiam confugiunt.
vbi idem quod iure canonico statutum
erat in cap. sicut antiquitus. cap. miror.
cap. definiuit. cap. reum. cum alijs. 17.
quæstione. 4. statuitur etiam in prædi-
ctis legibus. & prædictam correctionẽ
63 iuris ciuilis ius canonicum inducere po
tuit: nam cum ista materia immunita-
tis concernat honorem & reuerentiam
exhibendam sacris templis, quorum
cura spectat ad Pontifices & Prælatos
ecclesiæ, ideo standum erit dispositio-
ni iuris canonici, neque curandum
erit de iure ciuili, etiam in foro secula-
ri, secundum Panormitan. in dicto cap.

inter

inter alia. numero. 15. & 24. & communiter omnes ex Couarruuias lib. 2. Variarum. capit. 20. numero. 3. Ex quibus constat, standum esse prædictæ regulæ generali, nempè quòd omnis delinquens ad ecclesiam confugiens, non debeat inde violenter extrahi. à qua tamen regula excipiuntur casus sequentes.

64 Primo excipitur publicus latro, qui si ad ecclesiam confugerit extrahi poterit, per text in dict. cap. inter alia. & in dicto cap. sicut antiquitus. 17. quæstio. 4.

65 & in. l. 4. tit. 11. part. 1. & in ordinatione Lusitanorũ lib. 2. titu. 4. §. 1. & publicus latro dicitur, qui publicè furatur, vt putà pirata, & stans in stratis, & viis publicis, vel habens arcem, aut castrũ, vt vi & armis prædetur transeuntes, secundum Panormitanum in dicto cap. inter alia. notabili vltimo. & facit text. in. l. capitalium. §. famosos. ff. de pœnis. & ibi glos. & ita interpretatur dict. l. 4. tit. 11. part. 1. & Couarru. lib. 2. Variarum. capit. 9. nu. 7.

66 Secundo excipitur nocturnus depopulator agrorum, per text in dicto cap. inter alia. & in d. l. 4. tit. 11. part. 1. & no

67 cturnus depopulator agrorum dicitur, qui segetes in nocte destruit, vel comburit, & in loco occulto latet, propter homicidia & rapinas, quas facit, secundum Innocen. in dict. cap. inter alia. Hostiensem in summa. titul. de immunitate ecclesiarum. versiculo, in quantum. & Mainerium in. l. nemo. ff. de regulis iuris. numero. 17. & ita explicat. text. in l. 8. tit. 5. lib. 1. fori. & l. 4. titulo. 11. part. 1. & text. in ordinatione Lusitanorum lib. 2. tit. 4. §. 3. Intellege tamen quòd ad

68 hoc vt publicus latro & nocturnus depopulator agrorũ reddãtur indigni beneficio immunitatis, necesse est quòd prædicta delicta insidiosè perpetrent, vt manifestè probatur in dicto cap. inter alia. & communiter ita intelligitur à tota caterua canonistarum, secũdum Igneum in. l. 1. §. subuenitur nume. 107. ff. ad Sillanianum. & testatur communem interpretationem esse Remigius

69 vbi sup. fallentia. 2. num. 4. Et ratio, ob quã magis isti duo casus à iure excipiuntur quam alij malefactores, potissima est, quia isti duo sunt deteriores, & plurimum interest illos puniri, quàm alios, cùm pluribus plura exitia cogitẽt, quã alij argumento, text. in capit. est iniusta 23. q. 4. quam rationem assignauit glos. fin. in capitulo. fina. de immunitate Ecclesiarum.

70 Tertiò excipitur simplex fur, qui attenta consuetudine consensu clericorũ & laicorum inducta non gaudet immunitate, & ita passim ab ecclesijs abducitur, vt resoluit Couar. libr. 2. Variarum cap. 20. numer. 13. versiculo decimononò, & sequitur Iulius Clarus vbi suprà. versic. quæro an fures. quæ consuetudo, cùm sit legitima & prescripta obtinet contra prædictam regulam tex. in dict. cap. inter alia, ex text. in capit. final. de consuetudine. Et in hac materia immunitatis consuetudines sunt obseruãdæ, vt suprà resoluimus in. 2. membro

71 in principio. De iure vero, simplex fur immunitate ecclesiæ gaudet, neque inde extrahi potest secundum communiter omnes ex Anto. Gom. 3. Tomo. Variarum cap. 10. num. 2. Couar. & Iulio Claro in locis suprà proximè citatis quod verũ est, nisi talis fur tria vel plura furta committeret, quia per talem

72 consuetudinem efficeretur famosus, iuxt. in tex. in. l. capitaliũ. §. famosos. ff. de pœnis. & in Authentica. sed nouo iure. iuncta glo. ibi recepta cõmuniter. C. de seruis fugitiuis. & ita in hoc casu, ne dũ de cõsuetudine verũ etiã de iure fur extrahi poterit secundũ Anton. Gom. vbi suprà.

73 Quartò excipitur committens homicidium, mutilationẽ membrorum, vel aliud quodcũq; crimen intra ipsam ecclesiam: nam talis extrahi poterit, per text in capitu. final. de immunitate

ecclesiarum. & in l. 4. titulo. 11. part. 1. & in ordinatione Lusitanorum. libr. 2. titulo. 4. §. 2. & expressè firmat Panormitan. in dicto capitulo. fin. numero. 9. & Couarruuias in dicto capitul. 20. numero. 15. Nauarrus in Manuali capitulo. 25. numero. 20. & Remigius vbi suprà fallentia. 3. & Iulius Clarus in dicta quæstione. 30. versiculo, item quæro, quamuis Cardinalis in dicto capitul. fina. contrarium teneat, asserens solummodo committentes homicidium vel mutilationem membrorum intra ecclesiam non gaudere eius immunitate, comittentes verò alia delicta gaudere. Contra cuius oppinionem facit, quòd rationes illius textus in capit. fina. generales sunt ad omnia delicta saltim enor
74 mia: Prima enim ratio est, quia indignũ esset, quòd qui ecclesiam delinquendo offendit, ei us beneficio iuuaretur, argumento text. in capit. de viro. 12. quæstione. 2. in cap. an sit. de appellationibus. & in cap. quia frustra de vsuris. Sacunda ra
75 tio illius textus est, quia qui intra ecclesiam delinquit videtur ea spe & fiducia deliquisse, vt ab ipsa ecclesia defenderetur: alioquin crimen non commissurus, ideoque grauem iniuriam ecclesiæ facit. Quo fit, committentem quodcũque graue crimen intra ecclesiam, etiã sine spe & fiducia consequendi eius immunitatem, iustè ab ea extrahi posse: nam licet in isto casu cesset secunda ratio illius textus prima tamen remanet firma, secundum Panormitanum in dicto capitulo fina. numero. 8. sic illum tex. intelligendo. cuius oppinio in praxi obseruatur secũdũ Stepha. Anfreriũ in Capella Tolosana. 422. Nauarrũ. in Manuali capit. 25. numero. 20. Couarru. in dicto capitu. 20. numero. 15. versiculo, vicesimo secundò. & Iuliũ Clarum vbi suprà. versiculo, item quæro assentem, semper se vidisse indistinctè
76 seruari, quod qui in ecclesia delinquit, inde extrahatur. Tametsi communis oppinio DD. sit in contrarium, imò ne cessarium esse quòd quis committat delictum in ecclesia sub spe & fiducia consequendæ immunitatis, adhoc vt ea nõ gaudeat, alioquin deficiente illa spe, q
77 benegaudeat, secundum Hostiensem communiter receptum ex Panormit. in dic. cap. fin. nume. 8. Remigio in tractatu de immunitate ecclesiarum. fallentia. 3. ampliatione. 1. nu. 4. Nauar. & Iulio Claro vbi suprà. Quæ communis distinctio iure & ordinatione Lusitanorũ comprobatur in dict. tit. 4. §. 2. & apud Lusitanos obseruatur, secundum Nauarrum in dict. cap. 25. numero. 20. Vnde necesse erit, quòd spe consequendæ immunitatis ecclesiæ quis committat delictum intra eam, ad hoc vt non gaudeat: quod colligetur, quãdo ex propo
78 sito & ex veteri odio quis committeret crimen intra ecclesiam, cæterùm si casu fortuito, & ex verbis contumeliosis ibidem inter rixãtes ortis homicidium commissum fuerit, tũc committens bene gaudebit immunitate, secundũ Hostiensem, Ioannem Andream Cardi. & Ancharra. in dict. cap. fi. & Remigium vbi suprà. nihilominus tamen prior
79 oppinio in praxi recepta est. Intellige insuper, quòd si committens delictum graue in vna ecclesia ad aliam confugerit, ab ista secunda ecclesia extrahi potest: nam cum vna sit per totum orbem vniuersalis ecclesia, qui facit iniuriã vni particulari, omnes offendisse videtur. ita post alios resoluit Henricus in capit. ecclesię. de immunitate ecclesiarũ. columna. 3. & est communis interpretatio secundum Remigium vbi suprà. fallentia. 11. numero. 2. & Couarruuias libro
80 2. Variarum. cap. 20. numero. 15. versiculo, vicesimo tertiò. quamuis Siluest. in summa. verb. Immunitas. 3. quæstione. 2. dicat, apud aliquos de consuetudine contrarium seruari: tamen apud nos communis oppinio in praxi seruatur secundũ Iul. Clar. vbi sup. vers. sed quid.

Rursus

Rursus intellige, quòd adhoc vt cõmittens crimen intra ecclesiam nõ debeat
81 gaudere eius immunitate, necesse erit, quòd crimen sit graue, alioquin propter crimen leue intra ecclesiam commissum non erit inde delinquens euellendus, secũdum Panormitauum post alios, in dict. capit. fina. & Henricum in dict. capit. ecclesiæ. columna. 3. Siuest. in summa. verbo, Immunitas. 3. §. 2. & hanc testatur communem oppinionẽ Angelus Castrensis in consilio. 459. columna. 1. libro. 2. consiliorum Pauli Castensis. Præterea intellige, quòd
82 committens delictum graue intra ecclesiam nedum priuatur eius immunitate quoad illud delictum, verum etiam quoad omnia delicta priùs aut posterius commissa extra ecclesiã, ita quòd si ob illa ad ecclesiam confugerit, poterit inde extrahi, per text. in capit. ad episcopos. 17. quæstione. 4. quia puniri debet in eo, in quo deliquit: frustra enim legis auxilium implorat, qui in legẽ committit, & ita in specie fuit decissum in Capella Tolosana. 422. & sequitur Cassaneus in consuetudinibus Burgundiæ. Rubrica. 1. §. 5. versiculo, Archidiaconus. numero. 112. & Iulius Clarus in dict. quæstione. 30. versiculo, sed quid. Quod intelligit verum esse Boerius de cisione. 110. numero. 10. quando delictum in ecclesia commissum non esset
83 punitum: & eo non relato idem firmat Remigius vbi suprà fallentia. 11. numero. 2. Sed Couarruuias libro. 2. Variarum. capitulo. 20. numero. 15. versiculo, vicesimo quarto. inquit quòd indistinctè veriùs est, quòd committens delictum intra ecclesiam, quoad alia delicta extra ecclesiam commissa gau-
84 det immunitate ecclesiæ ex suprà dicta regula generali, & quod ita respondet Boerius in dict. decisione. 110. numero. 10. in fine. quitamen loquitur quando delictum intra ecclesiam commissum, esset iam punitum.

85 Quintò excipitur adulteriũ cõmittens intra ecclesiam, secundum Ancharranum, & Anto. in capitul. fina. de immunitat. eccles. per text. ibi prout in 4. casu intellexisti. & firmat Remig. fallentia. 3. nu. 8.

86 Sextò excipiuntur raptores virginũ intra ecclesiam, secundum Anton. Ancharranum, & Remigium in dicta fallentia. 3.

87 Septimò excipitur surripiens monialem à monasterio, secundum Cassan. in consuetudinibus Burgundiæ. folio. 56. numero. 24.

88 Octauo excipitur committens furtum intra ecclesiam, secundum Hostiẽsem in dict. capit. fin. per text. ibi. & tex. in capit frater. 17. quæstione. 4. resoluit Remigius vbi suprà. fallentia. 3. amplia tione. 3. & communiter omnes, secundum Angelum Castrensem cons. 958. numero. 1. lib. 2. consil. Paul. de Castro & Nauar. cap. postulasti. de foro comp. quidquid contrarium teneat Gofredus in. l. siquis hoc genus. C. de episcopis & clericis. & Bald. in. l. siquis ad declinandum. C. de episcopis & clericis. & Cardinalis in dict. cap. fin. imò hodie
89 de cõsuetudine etiãsi extra ecclesiã furtum commitat, non gaudet, vt resoluisti in. 3. casu.

90 Nono excipitur committens furtum intra ecclesiam, si cum re furtiua ad ecclesiam confugerit: nam tunc de iure poterit extrahi, quia ex illa contrectatione, quæ in ecclesia fit, nouum furtum committitur, & censetur commissum intra ecclesiam: mutatione enim iurisdictionis nouum furtum committitur, secundum Bartolum. l. si domi-
91 num. ff. de furtis. & ibi Alexan. & in terminis firmat Angel. Castren. cons. 459. libro. 2. consilio. Pauli Castren. Anania capit. fin. columna penultima in fine de furtis. Barb. capit. postulasti. colum. 47. de foro comp. & communiter omnes
92 ex Boerio decisione. 13. numero. 47.

93 Contrariũ tamen verius est, imò quòd in tali specie non sit extrahendus, secundum Fulgo. consil. 149. & Barb. dicto cap. postulasti. col. 48. & ibi Socinũ col. 5. q. 8. & Couar. d. c. 20. nu. 15. vers. vicesimò octauò. & ratio potest esse, quia in tali casu non contingit mutatio territorij, cum ecclesia territorium non habeat, secundum Panor. cap. cum sit. nu. 27. de foro comp. de consuetudine extrahitur, vt suprà diximus.

94 Decimò excipitur delinquens propè ecclesiam vel cœmeterium deliberatè, quia ex vicinitate loci præsumitur, quòd fecit sub spe consequendæ immunitatis, secundum Anchar. dicto cap. fi. Alciat. de præsump. regula. 3. præsump. 33. nu. 3. & Couar. d. cap. 20. nu. 15. vers. vicesimo sexto. Et facit in comprobationem doctrinæ Ioan. Lupi de Pala. Rub. in repetitiõe cap. per vestras. §. 10. nu. 2. versic. intellige, de donat. inter virum & vxorem. dum docet, quòd peccans spe consequendæ absolutionis vir
95 tute indulgentiarum Apostolicarũ, nõ potest absolui ex vi ipsarum, argumento. tex. in. l. 1. §. hęc autem actio. ff. si quis testamento liber esse iussus fuerit. capit. quando. 1. de consecrat. dist. 1. sequitur Couarru. d. cap. 20. nu. 15. versic. vicesimo sextò. Quòd intellige verum, quãdo ex confidentia talis facultatis, quis mouetur ad cõmittendum id, ad quod non moueretur sine ea, secundum Anto. Cordub. tractatu de indulgentijs. q. 34. propositione. 3. Nauar. vero. in. d. c. 25. num. 22. inquit, quòd apud Lusita
96 nos non refert, quòd propè ecclesiã delinquat quis cum illa spe: sed quòd casu vel deliberatione, vt in ordinatione Lusitanorum. lib. 2. tit. 4. §. 2. nec etiam inquit, quoad ius commune idem referre, cùm nullus text. ita distingat.

97 Vndecimò excipitur qui existens in ecclesia percutit existentem extra ecclesiam, quia delictum fuit principiatũ in ecclesia, licet alibi consummatum, secundum Panor. d. c. fina. nu. 11. & facit tex. c. 1. de præsump. & quæ notat Ioannes Andreas in regula in obscuris de regu. iuris in. 6. & sequitur Siluest. in summa, verbo. Immunitas. 3. quæstione. 6. & Nauarrus in Manuali. cap. 25. numero. 21.

Duodecimò excipitur, qui existens
98 in ecclesia mandauit delictum committi extra ecclesiam, si agatur contra ipsum de delicto commisso in mandando: secus verò si agatur de ipso delicto sequuto extra ecclesiam, secundum Remigium, vbi suprà fallentia. 5. & Nauarrum in capit. 25. nu. 21.

99 Decimotertiò excipitur, qui existẽs extra ecclesiam percusserit sagitta, iaculo, lapide, vel alio modo existẽtẽ in ecclesia, secundum Panormitanum, & alios communiter in dicto capitulo fina. Couarruuias dicto capitulo. 20. numero. 5. versiculo vicesimò septimò. & Nauarrum in Manuali. capitulo. 25. numero. 21. & Remigium fallentia. 6.

100 Decimoquartò excipitur, qui existens extra ecclesiam mandauit percutere existentem in ecclesia, si de illo mãdato agatur, vt intellexisti in. 12. casu. & firmat Marian. Socinus capitul. postulasti. columna. 5. de foro comp. & Felin. capitul. 1. de præsump. Remigius fallentia. 7.

101 Decimoquintò excipitur, qui per vim extrahit aliquem existentem in ecclesia, & postea percusit, quia ex illa extractione ecclesia violatur, secundũ Hostiensem, & Panormitanum. numero. 10. dict. capitul. fin. de immunitate eccles. Remigium fallentia. 9. & 10. & Nauarrum in Manuali. capit. 25. numero. 21.

102 Decimosextò excipitur, qui mandauit alicui, vt extraheret existentem in ecclesia, & percuteret, quantũ ad delictum commissum in mandato nõ verò quantum ad delictum commissum in percussione sequuta, secundum Re-

Remig. fallentia. 10. numero. 4. & Nauar. in Manuali. cap. 25. numero. 21. & idem dicendum esse de ipso mandatario firmant dicti DD.

103 Decimoseptimò excipitur sacrilegus, secundum Collectarium in capit. fi. de immu. eccles. per text. & ibi gloss. 2. capit. frater. 17. quæstio. 4. firmat Boerius decisione. 110. numero. 3. & Remigius

104 vbi suprà. fallentia. 34. Et sacrilegus dicitur tollens sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro, vt capit. quisquis. capit. si quis contumax. 17. quæstione. 4. & notat Iulius Clarus. libro. 5. receptarum. §. sacrilegium, Intelige tamẽ, hũc

105 casum verum esse, quando intra ecclesiam sacrilegium commissum fuisset, secus si extra ecclesiam, secundum Nauar. d. c. 25. nu. 19.

106 Decimooctauò excipitur infidelis confugiens ad ecclesiam propter delictum ab ipso commissum, per text. & ibi gloss. l. 1. C. de his, qui ad ad ecclesiam confugerunt. glossa in Authentico. de mandatis principum. verbo cogetur. §. publicorum. collatione. 3. Boerius decis. 110. Panor. d. c. inter alia. numero. 6. & hanc testatur communem oppinionem Hippolytus. l. ex Senatusconsulto. n. 10. ff. de siccarijs. Contrariam tamen oppinionem tenet glo. d. c. inter alia. verbo, Extrahendus. Hostiẽsis. Ioannes Andreas, & Card. ibi. Siluest. verbo, Immunitas. 3. quæstione. 3. & frequentiori calculo autorum receptam videri firmat Couarruuias libro 2. Variarum cap. 20. numero. 11. ipse tamen priorem probat, & à priori communi oppinione tanquam veriori & communiori non esse recedendum testatur Iulius Clarus. libro. 5. receptarum. §. fina. quæstione. 30. versiculo, Prætereà. Poterunt tamen componi prædictæ oppiniones, vt prior procedat, quando infidelis & iudæi confugiunt non propter zelum fidei, sed propter euasionem delictorum, tunc non gaudent: posterior oppinio procedat quando confugiunt ad ecclesiam & pe

107 tunt baptismum, & volunt effici Christiani, tũc gaudebũt. quæ cõcordia colligitur ex gl. d. c. inter alia. Pan. & Boerio vbi suprà. & eam probat Remig. fallentia. 18. nu. 4. & Nauar. in Manua. capit. 25. nu. 20.

108 Decimononò excipitur hæreticus, quia ecclesiam offendit, secundum Villadiegum in Tractatu de hæreticis. q. 11. nu. 15. Hippolytum. l. ex Senatusconsulto. ad finem. ff. de siccarijs. Gigãtem, Tractatu de crimine lęsę maiestatis. rubrica. de varijs quæstionibus, quæstio. 3. numero. 19. Simancas de institu. cathol. tit. 46. nu. 65. & Couarru. dict. capit. 20. nu. 11.

109 Vigesimò excipitur apostata, id est renegado, secundum Boerium decisio. 110. nu. 6. & glo. in pragmatica sanctione. tit. de interdictis indifferenter nõ ponendis. refert quandam extrauagãtem Martini, circa Apostatas confugientes ad ecclesiam & sequitur Remigius fallentia. 18. numero. 3.

110 Vigesimoprimò excipitur blasphemus Dei & Virginis Mariæ: nam si cõmittens contra ecclesiam, & sponsam Dei, gaudere non debet immunitate, vt. c. fi. de imm. eccl. à fortiori, qui offendit sponsum ecclesiæ, & eius caput. c. vergẽtes. de hæreticis. Si enim propter honorem Dei templis sacris concessa est hæc immunitas, multò fortius ipsi Deo deferendum erit, argumento tex. in Authentica. multomagis. C. de sacrosanct. eccles. & ita firmat Boerius decisione. 110. Remigius fallentia. 24. nu. 2. & Couarru. lib. 2. Variarum. cap. 20. nu. 11. in fin. quidquid teneat Nauar. in dict. cap. 25. nu. 20.

111 Vigesimosecundò excipitur malefi cus, & percutiens imagines, vel mala sacrificia faciens, secundum Hippolytum in. l. ex Senatusconsulto. ff. de siccarijs.

Vigesimo tertiò excipitur excõmunicatus, interdictus, vel suspensus: nam si delictũ cõmitat, & ad ecclesiam confugiat, poterit extrahi, secundũ summã confessorum. titul. de immunitate ecclesiarũ. quæstione. 5. & Felinũ. cap. 2. colũna. 2. de excep. Contrariũ tamẽ verius est, imò quòd gaudet hac immuni
112 tate, quia delictum excõmunicati nõ attenditur: sed potius amor Dei, cui competit iste honor, & ita tenent Guillelmus, Immola, Bonifacius, & omnes in Clementina. 1. de pœnitentijs & remiss. & hanc oppinionem dicit cõmunem Boerius decisione. 110. nu. 7. Nauarrus in Manuali. cap. 25. nu. 19. & Couarruuias libro. 2. Variarũ. cap. 20. nu. 11. & Remigius vbi suprà. fallentia. 19. à qua in praxi non est recedendum, licet in puncto iuris non sit sine difficultate, secundum Iul. Clar. vbi suprà, versiculo, quæro etiam.

113 Vigesimo quartò excipitur qui proditoriè, & insidiosè aliquẽ occidit, per text. cap. 1. de homicidio. quem text. in hunc sensum accipiunt ibi, gloss. Ana-
114 nia, & Felin. Aret. cap. cum non ab homine. colũna. 10. de iud. Et iste est verus sensus illius cap. 1. & cõmuniter receptus à cõsuetudine totius orbis Christiani, ex Couarruuias libro. 2. Variarũ cap. 20. nu. 7. & cõprobatur. l. vltima. titul. 11. p. 1. & ordinatione Lusitanorũ. lib. 2. tit. 4. §. 1. tenẽt Nauar. in Manuali. cap. 25. nu. 21. Anto. Gom. 3. tomo Variarũ. cap. 10. nu. 2. versiculo, quinto limita. & Iulius Clarus vbi suprà, versiculo, scias tamen. & si contrariũ teneãt Panor. dicto capitulo. 1. & Henricus. cap. fin. col. 2. infrà isto titulo intelligentes text. dict. cap. 1. non in laico proditoriè occidente, confugiente ad ecclesiam, sed in clerico proditoriè aliquem occidente, vt is causa cognita à iudice ecclesiastico degradatus tradatur iudici secu lari, vt eum occidat. Quem intellectũ refutat Couarruuias vbi suprà. & Ant. Gom. vbi suprà, inquit, in puncto iuris veriorẽ esse oppinionem Panor. licet à cõmuni non esse recedendum in iudicando & consulendo. Et aduerte, quòd
115 homicida proditorius & aleuosus dicitur, qui veneno alterum occiderit, secũ dum Bal. l. nemo. C. de summa Trinit. colũna. 3. Ananiã. & Felin. dict. capit. 1. de homicid. Item dicitur qui occiderit eum, qui eius inimicus non esset, nullaque causa rixæ, vel discordiæ inter eos esset, vt in cap. si cupis. 16. quęstio. 1. notat gloss. cap. clericus. 46. distinctione. Bar. l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœnis. Felin. in capit. 1. de homicid. vbi
116 est tex. optimus dum eum proditorem appellat, qui per insidiosam insidiariam. ita illa verba exponuntur ex gloss. Bar. & Iaff. l. 1. in principio. ff. de pactis. verbo, Placitum & consensum. vnde Bart. dicto. §. delinquunt. inferteum, qui in-
117 terfecit, vel offendit suum inimicum à tergo, & aleuosè modis prædictis, non esse proditorium homicidam, quia inimicus debuerat cautè præuidere, & prę cauere ab inimico. idem firmat Bald. in cap. 1. quibus modis feudum ammittatur. Ancharranus cap. 1. de homicid. & Gerald. in singulari. 14. Aduersus quos tenet Couarruuias in dicto cap. 20. numero. 7. per text. in dict. cap. 1. de homi
118 cid. vbi solùm sufficit, quod homicidiũ sit cõmissum per insidiariã insidiosam. & oppinio Barto. expressè improbatur ex. l. 1. titul. 25. libro. 8. Recopil. & l. 10. titul. 26. libro. 8. Recopil. vbi proditor vel aleuosus dicitur, qui securè aliũ interficit, id est non in prælio, bello, aut rixa, sed à tergo, & non facie ad faciem, ita vt obscurè occidat vel offendat, taliter quòd offensus non possit se defendere. & Ant. Gom. 3. tomo Variarum. cap. 3. numero. 5. in effectu idem tenet,
119 sic componẽs, quòd aut erant inuicem amici, & tunc offensor qualitercunque occidat, siue facie ad faciem, siue à ter-

go dicitur proditor, quia offensus non poterat sibi præcaueri, ac ideo mors secura dicitur: & talis præsumitur semper, nisi probetur quòd in prælio, bello, vel rixa fuit, iuxta tx. in d. l. 1. tit. 25. lib. 8. Recopil. aut erant inimici, & tunc offensor qualitercunque non cõmittit proditionẽ. secundũ Barto. & sequaces vbi supr. illos tamen optimè refutat Couarruuias dicto capitul. 20. nu. 7. De iu
120 re tamen regio per dictas leges etiam inimicus offendens securè, ideſt non in prælio, vel rixa, sed à tergo vel taliter, quòd offensus non posit se defendere, & præcauere, proditor appellatur.

121 Vigesimoquintò excipitur, qui veneno aliquem occiderit: quia huiusmodi homicidium reputatur proditoriũ, secundum Bald. capit. 1. quibus modis fœudum amittat. & Ananiã, & Feli. ca
122 pit. 1. de homicid. & quia est mors secura, ac ideo proditoriè facta censetur, vt. l. 10. titulo. 26. lib. 8. Recopil.

123 Vigesimosextò excipitur occidens patrem, vel è contra pater occidens filium, quia huiusmodi homicidium securè committum censetur, & quia occisus non potuit sibi præcaueri, secũdum Paris. consil. 96. vol. 1.

124 Vigesimoseptimò excipitur qui aliquem ducit insidiosè ad locum vbi occidatur, secundum Igneum. l. 1. §. si dominus. columna. 9. in fine. ff. ad Sillanianum. argumento text. in. l. item si obstetrix iũcta glos. verb. In factum. & l. qua actione. §. sed siquis de põte. ff. ad. l. aquiliam. glos. in. §. penult. Instit. de lege acquil. & in. l. in pecoribus. C. ad. l. aquil. tradit Remigius Tractatu de immun. eccles. fallentia. 14.

125 Vigesimooctauo excipitur socius, qui in itinere occidit consocium, quia occisus non debebat sibi præcauere, & securè censetur factum homicidiũ, secundum Barto. dicta. l. respiciendum. §. 1. ff. de pœnis. & Remigiũ dicta fallentia. 14.

126 Vigesimononò excipitur, qui proditoriè aliquẽ vulnerauerit animo occidendi, licet mors sequuta non fuerit, secundum Ioannem Igneum pro vtraque parte disputantem. in. l. 1. §. si dominus. verbo. 7. ff. ad Sillanianum. Remigium vbi suprà fallentia. 13. numero. 4. Couarruuias libro. 2. cap. 20. numer. 7. & Nauar. in Manuali cap. 25, nume. 21.

127 Cæterùm si absque animo occidendi proditoriè percusserit, cõfugiens ad ecclesiam gaudebit, secundum DD. vbi suprà. & animus occidendi vel non occidendi deprehenditur ex instrumento
128 percusionis iuxta text. in. l. 1. §. diuus. ff. ad. l. Corneliam. de siccarijs. & text. cap. significasti. 2. de homicid. notãt Igneus & Remigius vbi suprà. Apud Lu-
129 sitanos indistinctè vulnerans aliquem proditoriè, siue animo occidendi, siue animo non occidendi, immunitate nõ gaudet, vt ordinatione Lusitan. lib. 2. titul. 4. §. 3. constat.

130 Trigesimò excipitur, qui ex deliberatione animi ex interuallo post repentinum iræ motum absque vlla proditione alium occiderit: nam is immunitate non gaudebit, quia per insidias cẽsetur tunc homicidium commissum, & sub spe consequendæ immunitatis, secundum Ancharranum cap. 1. de homicid. Alexand. consilio. 145. libro. 7. numero. 5. Speculat. Tractatu de concil. 2. p. part. titul. 45. Guidonem Papam decisione. 121. Boerium decisio. 109. Cassan. in consuetud. Burgundiæ, rubrica. 1. §. 5. versiculo, Archidiaconus. numero. 113. & Alciat. de præsump. regul. 3. præsumptione. 33. numero. 4. & ita tenent ferè omnes. propter quorum autoritatem ita sæpissimè fit, secundum Couarru. libro. 2. Variarum. cap. 20. nume. 7. versic. in his. qui secundum hanc communem oppinionem tanquã magis communem, & à consuetudine approbatam se vidisse pluries iudicari, & ab ea in practica non esse recedendũ te

ſtatur Iulius Clarus lib. 5. receptarum. §. fina. quęſtione. 30. verſiculo. punctus eſt. & comprobatur. l. vltima. titulo. 11. part. 1. & ordinatione Luſitanorum, libro. 2. titulo. 4. §. 3. Oppoſitam tamen ſentẽtiam, imò quòd homicida ex pro
131 poſito & deliberatione abſque proditione tamẽ debet gaudere immunitate, firmat Panor. dict. c. inter. n. 18. & in dicto cap. 1. de homicid. per text. in capit. fina. de immun. per locum ab ſpecialli, & per tex. in. d. c. inter alia vbi generaliter dicitur quòd committẽs quantuncunque attrox crimen, ſi ad eccleſiam confugerit, non debebit inde extrahi, & facit etiam quia homicidium manifeſtè diſtinguitur ab homicidio proditoriè commiſſo, & ſic non comprehenditur in capit. 1. de homicid. Et hanc oppinionem teſtatur communem Alex. conſilio. 145. numero. 4. 6. &. 11. libro 7. vt refert practica Conradi. folio. 268. numero. 6. in fine. & hanc oppinionem iure veriorem eſſe exiſtimat Couarruias in loco ſuprà proximè citato, & in practica ſeruari firmat Blancus in practica criminali. folio. 4. numero. 26. & Marian. Socinus. cap. 1. de homicid. & in tractatu de citatione articulo. 17. quęſtio. 6. columna. 1. & Boſius in practica criminali. titul. de captura poſt numerum. 21. & ita paucis ab hinc diebus iudicatum fuit in ſupremo Senatu inuictiſsimi Regis noſtri Philippi. II. in fauorem cuiuſdam nobilis occidentis ex propoſito in quodam duelo alium, qui confugit ad eccleſiã & inde fuit extractus, & ſenatus præcepit lllum eccleſiæ reſtitui. Ex quibus conſtat, ſimplicẽ
132 homicidam, id eſt, qui caſu, culpa, vel etiam dolo, nulla tamen deliberatione animi præcedente aliquem occiderit, immunitate gaudere. quam oppinionẽ teſtatur communem Couarru. vbi ſuprà. & Iulius Clarus vbi ſupra. verſiculo, ſcias tamen. & colligitur ſumpto argumẽto ex caſibus exceptis in. d. c. inter alia. & in cap. fin. de immu. eccl. & c. 1. de homicid. Nec obſtat text. in Authentico, de mandatis principum. §. ſed neque, verſicul. neque. collatione. 3. & in l. fina. titulo. 11. part. 1. vbi contrarium apertè probatur quia illa iura ſunt ſublata iure pontificio, vt reſoluiſti ſuprà.

133 Trigeſimo primò excipitur aſſaſsinus, quia frequentius inſidioſè delictum committit, ſecundum Marcum Mantuam. libro. 5. obſeruationum legalium. obſeruatione. 41. titulo de aſſeſsinis. ſequitur Remigius. fallentia. 15. nu. 7. argumnento tex. cap. 1. de homici. in 6. vbi aſſeſsinus eſt inimicus difidatus Reipublicæ, & poteſt vbicunque occidi, argumẽto tx. in. l. 3. §. 1. de ſiccarijs. l. 3. tit. 27. p. 7. Et pro explicatione huius articuli vidẽdum erit quis dicatur aſſaſsinus & dicẽdum erit, quòd ſecundũ vulgarẽ & communẽ modum dicẽdi dicit ille, qui pecunia alioue pretio con
134 ductus aliquẽ occidit vel percutit nil ab eo præcauentẽ, ita Domi. Anchrranus, Francus. Archidia. & Probus in capit. 1. de homicid. in. 6. intelligẽtes il-
135 lum tx. in his qui aliquẽ hominẽ Chriſtianum mandant occidi per homines ad id pecunia conductos, etiamſi mandatarij Chriſtiani ſint. Idem tenet Bart. l. non ſolum. §. ſi mandato. ff. de iniurijs. numero. 14. Bartol. l. Cicero. ff. de pœnis. Paul Caſtr. l. 2. §. vltimo. ff. de eo per quem factum erit. & communiter omnes ex Aretino conſilio. 165. columna 11. & Anto. Gom. 3. tomo Variarum. capit. 3. numero. 11. ſecũdum quos hoc crĩ
136 men aſſaſsinatus dicitur, tã quoad mãdantem conductoremue, quàm quoad mandatarium, & locatorem. Quod cri
137 men grauiſsimum eſt, vt cõſtat ex eo, qui potum cauſa abortionis dedit, & ſequuta fuit mors infantis iam animati: nam is pœna mortis erit puniẽdus, vt l. diuus. ff. de varijs & extra ord. crimi. l. penultima. C. de ſiccarijs. l. 8. titulo. 8. part. 7. Si verò aborſus fuerit factus infan-

fantis nondum animati, pœna extraordinaria exilij erit puniendus, vt. l. si mulierem. & ibi Hippolytus. ff. de sicarijs. Igneus. l. 1. §. occisorum. column. 3. ff. ad Sillanianum. Et si nec mors, nec aborsus fuerit ex potatione sequutus, vilis persona damnanda erit in metallũ, & honesta persona in insulam relegãda, text. l. siquis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœnis. Tamen fœmina quę ob pecuniam receptam fœtum nondũ animatũ sumpto potu fecit abortire, mortis pœna est punienda, iuxta text. dicta l. Cicero. ff. de pœnis. quem adhoc notãt Anania, & Felinus capitul. si aliquis. de homicid. Decius cons. 535. Et quod assassinus dicatur is qui pecunia conductus aliquem occidit, & quòd in eo sit accipiendus textus dict. capitu. 1. de homicid. in. 6. communis oppinio est absque dubio, & pauci refragantur, secundum Couarru. lib. 2. capit. 20. numero. 10. Cui tamen non placet hæc communis oppinio, & asserit decisionem text.
138 dict. capit. 1. non esse intelligendam in eo, qui mandat aliquem occidi pecunia ad id præstita, nec in eo, qui operes suas pecunia ad id locauerit: sed tantũ in eo, qui aliquẽ Christianũ occidit opera & industria quorundã hominum infidelium, qui proprio nomine assassini dicuntur, secundum Archidi. & Ioannem Andream in cap. 1. de homic. in. 6. Aretin. consil. 165. columna. 11. Siluest. verbo, Assassinus. & Caieta. in summa. verbo, Assassinus. & verbo, Excommunicatio. casu. 16. vbi prædicti DD. dicunt quod assassini sunt quidã infideles, qui subsunt principi infideli: qui ita ab eo
139 edocti sunt, vt quos ille occidi iusserit, facilimè occidant, & arbitrentur mortem ex hoc non esse timẽdam, nec pœna aliqua esse afficiendos, imò existiment se obsequium præstare Deo'. Et sic intelligendo text. dict. capit. 1. de homicid. in. 6. dicendum erit, quòd cõmittens tale crimen non gaudebit immunitate ecclesiæ, sed per laicum iudicem poterit extrahi, & puniri, vt constat ex
140 text. dicto cap. 1. Cæterùm si intelligamus prout communis oppinio intelligit, in eo qui pecunia accepta Christianum occidit de mandato alterius non gaudebit, si simul ꝓditoriè fecerit: nec etiam mandans, fautor, & receptator, vt ex dict. capit. 1. constat, & firmat Remigius fallentia. 16. numero. 8. &. 9. & Couarru. dict. capitulo. 20. numero. 10. in fine.

141 Trigesimo secundò excipiũtur personę ecclesiasticę, putà clerici & religiosi: nam si delinquant, & ad ecclesiam cõfugiant, extrahi poterunt à suo iudice ecclesiastico, vt puniantur secundũ Panormit. dict. cap. inter alia. numero. 13. sex fundamenta pro hac oppinione adducentem: cuius oppinionem moribus & consuetudine obtineri testatur Bernardus Diaz in practica criminali. cap. 115. & ita seruari & practicari indistinctè firmat Remigius vbi suprà. fallentia 21. & Nauar. ind. c. 25. Manuali. nu. 22. & Iulius Clarus. lib. 5. receptarum. §. fi. quęstione. 30. versicul. vlterius. Tamet si oppositam sententiam, post Innocẽt. Cardin. & alios, teneat Romanus consilio. 227. & consilio. 234. cuius opinionem de iure veriorem, & communiorem esse dixit Bernardus Diaz vbi sup. tamen de consuetudine obseruatur oppinio Panor.

Tregesimo tertiò excipitur raptor virginum: nam si ad ecclesiam confugerit, poterit inde extrahi, iuxta text. in l. vnica. de raptu virginum. & in Authẽtico, de mandatis principum. §. sed neque, versiculo, neque. columna. 3. & in l. fina. titulo. 11. part. 1. & firmat Hippolytus dicta. l. vnica. numero. 100. & sequitur Couarruuias libro. 2. Variarum. capit. 20. numero. 8. propter criminis atrocitatem. Nihilominus tamen oppo-
142 sita sententia verior & tenenda est, quã probat textus. in capit. lex illa. in fine. &

in

in cap.de raptoribus.36.quæſtione.1.& comprobatur ordinatione Luſitanorũ libro.2.titulo.4.§.7.Et hanc oppinionẽ teſtatur communem Caſſaneus in conſuetudin.Burgundiæ. fol.57. Abb.d.c. inter alia.& Iul.Clar.libro.5.receptarũ §.fina.quæſtione.30. numero.10. Neque obſtant iura ſuperius adducta:nam iuri canonico in hac materia ſtandum erit,vt ſuprà reſoluimus.

143 Trigeſimoquartò excipitur concremator eccleſiæ, ſecundum Henricum in cap.fin.de immunit.eccleſ.Ioannem Fab.l.1.C.de his,qui ad eccleſiam confug.argumento capit.conquæſti.de ſententia excommunicationis.11.quęſtione.3.Remigium fallentia.33. & Igneũ l.1.§.ſi dominus.columna.3. ff. ad Sillanianum.& Nauarrum in Manua.capit. 25.numero.22.

144 Trigeſimoquintò excipitur ſpoliator eccleſiæ per vim,ſecundum Marcũ Mantuam conſilio.91.Remigium , & Nauar.vbi ſuprà.

145 Trgeiſimoſextò excipitur deſtructor vel frangens portas eccleſiæ per text.in capit.conqueſti. & ibi Panorm. & DD.de ſententia excommunicationis.& Nauar.dict.cap.25.numero. 22. in fine.

146 Trigeſimoſeptimò excipitur tranſfuga,id eſt qui ab eo,ſub cuius imperio eſt,deſiſtit,& in hoſtes ſe transfert:nam iſte talis rebellis & proditor patriæ eſt, vt.l.qui omiſsione.§.qui deſerant.ff. de capit.dimi. & Bartol.in. q. incipiente, Lucanæ ciuitatis.numero.18.& in ſpecie firmat Marcus Mantua.conſ.91.Cõtrarium tamẽ tenet Boerius deciſione 109.& Nauar.in.c.capit.25.num.19.in fine.reprobans ſuprà relatos pro cõtraria oppinione.

147 Trigeſimooctauo excipitur exul periudicis ſententiam,cui conſenſit,& in autoritatem rei iudicatæ tranſiuit,ſecundum Odoffredum deciſione.422. contrarium tamen verius eſt,ſecũdum Nauar.dicto capitulo.25.numero.19. in fine.

148 Trigeſimononò excipitur ille, qui ſe in eccleſia iniuſtè defendit, ſecũdum Remig.fallentia.22.& Nauar.dict.cap. 25.nu.22.

149 Quadrageſimò excipitur, qui arma prohibita intra eccleſiam habet: nã quoad arma non gaudebit immunitate,& ſic armis priuandus erit , à iudice laico,quia defendendo arma prohibita intra eccleſiam committit delictum in ea,ac ideò priuari eiſdem poterit: quia vſus armorũ vetitus eſt tàm laicis quã clericis,ta intra eccleſias , quàm foris, vt.l.1.C.vt armorum vſus.lib.10. cap. clerici arma.de vita,& honeſta. cleric. & firmar Couarru. lib.2. Variarum capit.20.nu.18.in fine.

Quadrageſimoprimò excipitur debitor ære alieno grauatus,fugiẽs ad eccleſiam propter debitum: nam poterit inde extrahi,quia debitor fugitiuus poteſt capi die feriato,ſecundum gloſſam celebrem in.l.vltima.C.de ferijs.quam ſequitur Bald.capit.fin.de ferijs. Baptiſta de Sancto Seuer.Tractatu de debitore ſuſpecto,& fugitiuo.quæſtio.8. Bar. l.ait prætor.§.ſi debitorem. ff.ſiquid in fraudem creditoris.Angel.& Iaſſo.numero.77.in principio Inſtit.de act.Sed validum eſt argumentum de tempore
150 ad locum.l.vinum. ff. ſi certum petatur.l.vltima.ff.de triticar.l.ratio.§.ſi per venditorem.ff.de action.empt.ergo & in loco ſacro capi poterit. ita in ſpecie firmat Iaſſo. dict.l.vinum.col.4.& in.l. plerique.limitatione.10.ff.de iuius vocando.Præſertim ſi ſtatuto alicuius loci cautũ ſit,quòd debitor capiatur pro debito,& in ſeruitute creditoris detur: quia immunitas non cenſetur conceſſa in præiudicium creditoris,qui eſt quaſi dominus,argumẽto eius,quod de ſeruo dicitur in.d, c.inter alia.& ita firmat Oldrãldus conſil.54.Aufrer.in Capella Toloſana.422.Panormit.in dict.capit.

pit.inter alia.numero. 22. in fine.Boerius decisione.215.nume.7.& ita apud nos constitutum est.l.5.6.& 7.titul.16. libro 5.Recopil.Vnde cum seruus fugiens ad ecclesiam possit inde extrahi, vt domino seruiat,vt probat text. dicto capit.inter alia.& text.in.l.si seruus. C. de his,qui ad ecclesiam confugi. ita de
151 bitor pecuniarius poterit extrahi: & ita expresse decissum est in.l.fina. titul. 2.libro.1.Recopil. & ita fuisse prouissum in supremo senatu huius regni anno.1530.firmat Couarruuias dicto capitulo.20.numero.14.in fine. Nihilo-
152 minus contrarium verius est de iure communi,imò quòd debitor pecuniarius fugiens ad ecclesiam debeat eius immunitate gaudere: nam cum homo liber de iure communi non possit capi pro debito,nec creditoribus tradi, vt in.l.ob æs.Authentica,imò.C. de actionibus & obligationibus.in cap.lator.de pigno.text.in Authentico,vt nulli iudicum. §.quia verò.collatione.9. & in.l. 2.C.quæ res pignori obligari poss. & tradit Couarruuias libro.2.Variarum. capitulo.1.numero. 1. non debebit ab ecclesia extrahi:nam si esset extra, non caperetur,si vellet bonis cædere, vt l.1. C.qui bonis cædere possint.Et hæc oppinio probatur ex regula generali dict. capitul. inter alia. & in.l. præsenti. C. qui ad ecclesiam confug.& in.l.2.titul. 11.par.1.& ita tenent communiter omnes secundum Remigium fallétia.27. & Couarru.in dicto capitul.20.numero.14.Quamuis DD.communiter hoc limitent,quãdo statuto municipali cautũ esset,vt debitor posset capi, & tradi creditoribus,vt illis seruiat, secundum Oldraldum & sequaces vbi sup.tamen
153 contrarium verius est imò quod etiã stante illo statuto non posset extrahi ab ecclesia, secundum Rodericum Suarẽ l.2.titulo de los gouiernos.libro.2.for. quæst.5.Remig.dicta fallentia.27.Nauar.in Manuali.cap.25.numero. 19. & Couarruuias vbi suprà asserentes sic in praxi obseruari: alioquin sequeretur quòd statutum municipale posset tollere immunitatẽ ecclesijs concessam iure Pontificio,cõtra cap.quæ in ecclesiarũ. cap.ecclesiæ Sanctæ Mariæ. de constit. ac ideò tex.in dicta.l.fina.titul. 2.libro. 2.Recopil.non potuit disponere cõtra ius canonicũ. Nec obstãt.ll.huius regni de tradendis debitoribus in seruitutem creditoribus,ac ideò posse extrahi, sicuti serui,vt in dicto capit.inter alia. & l.si seruus. C. qui ad ecclesiam confug. nam respondeo quòd text.dict.cap.inter alia.& dicta.l.si seruus.loquuntur in
154 vero seruo, & in iure veræ seruitutis: quòd ius non datur creditori in debitorem,vt manifestè constat ex dictis. ll. huius regni,secundum Suar.& Couarru.vbi supr.Non etiam obstat quòd debitor fugitiuus possit capi die feriato,ergo & in loco sacro:nã dispar ratio est, quia die feriato homicidæ & alij delinquentes capiuntur,& tamen ab ecclesia hi non possunt extrahi,quia locis sacris hæc immunitas concessa est, & ita hac ratione ab oppinione Iassonis discedunt Decius numero.8.Purpuratus.numero.10.& Alciatus dicta.l.vinum. ff. si certum petatur.

155 Quadragesimosecundò excipitur debitor,obnoxius publicis tributis, is enim ob debitum principis,si ad ecclesiam confugerit extrahendus erit, iuxta text.in Authentico,de mãdatis principum.§.publicorum.collatione. 3. & in.l.fina.titulo.11.par.1.Salicetus in d. l.præsenti. opposita tamẽ sentẽtia verior est,secundum Cinum dicta.l.præsenti.Panormi.in.d.c.inter.Aufrerium in Capella Tolosana.422.& communiter obseruatur secundum Socinum, tractatu de citatione.articulo.17. quæstione.5.folio.22.columna.2. Gregor. Lup.in.l.2.titulo.11.part.1.verbo,por deuda:Remigium fallentia.27.numero.3.& Couarru.dicto capitulo.20. nume-

mero.14. Nec obstant iura in contrarium adducta, quia tanquam contraria iuri Pontificio accipienda non sunt.

156 Quadragesimotertiò excipiũtur mercator, & campsor versuram facientes, postquam operam vsuris dantes ex pecunijs & rebus alienis lautè & opiperè vixerunt, & postea ad ecclesias confugiunt, creditores suos fallendo: nam in de sunt extrahendi, secundum Boeriũ decisione.215.numer.7. sequitur Remigius vbi suprà fallentia. 38. & probat Dueñas in regula.389. numero. 18. Et facit, quia huiusmodi mercatores & cãpsores falliti, appellantur latrones publici à.l.1.&.2.titul.19.lib.5. Recopil. obidque hos se vidisse violenter ab ecclesijs euelli ad criminalem punitionẽ firmat Couar.dict.capit.20.numer.14. quod an iuste fiat relinquit aliorum iu-

157 dicio. Nauar. tamen in Manua.cap.25. numero.19. firmat hos debere gaudere immunitate ecclesiæ, sed quamuis personæ eorum immunitate gaudeant, res absconditæ & depositæ in ecclesijs proculdubiò sunt extrahendæ, vt ex eis satisfiat creditoribus, vt in.l. præsenti.§. sanè. C. de his, qui ad ecclesiam confugiunt & in.l.2.titul.19.lib.5. nouæ Recopil. Et quid hodie faciendum sit disponit.l.6.titul.19.lib.5. Recopil. in noua impresione.

158 Quadragesimoquartò excipitur obligatus ad ratiocinia: nam si aufugerit cũ bonis ad ecclesiam, poterit inde extrahi, secundum Remigium vbi suprà fallentia.37. Nauar. tamen contrarium tenet in dict.cap.25.nume.19. Sed tu dic vt in casu præcedenti.

159 Quadagesimoquintò excipitur seruus, confugiens ad ecclesiam: nam tunc præstito iuramento à domino de impunitate ipsius, erit extrahendus domino, vt eidem seruiat, vt probat tex.dict. cap.inter alia.in fine.& text.in cap.defiuit.& capit.metuentes.17.quæstione 4.l.præsenti.§.sanè.C.de his, qui ad ecclesiam confugiunt.l.3.titu.11.part.1.

160 Qua in re erit distinguendum, quòd aut seruus confugit ad ecclesiam causa religionis, quia vult eam ingredi, & tũc si repetatur à domino in fratriennium, debet ei restitui præstita cautione à domino, quòd eum non offendet, iuxta tex.in Authentico de Monachis.§.si verò.collatione.1.& in Authẽtico de sanctissimis episcopis.§.siquis autem.colla-

161 tione.9. Aut confugit ad ecclesiam causa consequendę immunitatis, & tũc aut propter magnã sæuitiã domini, & non est ei restituẽdus, sed dominus compellitur illum vendere, vt in.§.fina.Inst.de his, qui sunt sui vel alieni iuris.l.3.titul. 5.part.5. aut fugit ad ecclesiam propter modicam sæuitiã domini, vel propter modicum delictum, quòd in dominũ commisit, vt putà quia surripuit aliquã rem leuem, & tunc erit extrahendus, & tradendus domino præstita cautione iuratoria à domino quòd eum non puniet, per text.d.c.inter. & similes suprà relatos. Aut fugit propter aliud magnũ delictum, & si timet puniri à dño, & nõ ab alio erit dicendum vt in text.d.c.inter. si tamen timeat ab alio puniri, vt à

162 iudice, tunc gaudebit immunitate ecclesię, sicuti homo liber, per regulã generalem text.d.c.inter. ita resoluit Panormitanus in dicto capitulo inter alia. Cinus in dicta.l.præsenti. Marianus Socinus tractatu de citatione.articulo.18. folio.22.columna.3. versiculo. secundo casu. Gregor. Lup.in.l.3.tit.11.part. 1.in glossa.2.& Remigius vbi sup.fallẽtia.17.& Nauar.in Manuali cap.25. numero.19.

163 Quadragesimosextò excipitur effractor carceris, confugiens ad ecclesiã, qui erit extrahendus, secundum Archidiaconum cap.sicut antiquitus.17.quęstione.4.& Cassaneum in consuetudinibus Burgundiæ.titulo. des justices.fol. 54.columna.4. Contraria tamen oppinio in praxi seruatur imò quòd gaude-

re

re debeat, secundum Boerium decisione. 110. columna penul. Remig. fallentia. 29. & Couar. dict. cap. 20. num. 13. versiculo, decimo octauò.

164 Quadragesimo septimò excipitur, qui relaxatus à carceribus præstito iuramẽto de redeundo, si ad ecclesiam confugerit, poterit extrahi secundum Aufrerium in Capella Tolosana. 422. Nihilominus contrarium verius est, secundum Nauar. in Manuali. c. 25. num. 21. & Couar. dict. cap. 20. num. 13.

165 Quadragesimo octauò excipitur, qui existens in ecclesia voluntariè & sponte exijt ab ea, & captus est à iudice: nam non erit restituendus, quia tunc nulla violentia ecclesiæ fit, argumento cap. scienti. de regul. iuris. in. 6. & facit text. in cap. frater. versiculo, reluctãtem. 17. quæst. 4. & firmãt Hostiens. Ioan. And. Anto. Card. Panor. & Henricus in cap. fin. de immu. eccl. & cõmuniter omnes ex Nauar. in Manuali cap. 25. num. 21. in. fine. & Remigium fallentia. 12.

166 Quadragesimo nonò excipitur, q̃ verbis dolosis inductus à iudice præstita securitate exijt ab ecclesia: nam iste talis non erit restituendus, nec iudex tenebitur seruare illi fidem præstitam de non puniendo illum, secundum Archid. in cap. definiuit. 17. quæst. 4. Felin. cap. afferte. num. 3. de præsumptionibus. Ias. l. si mora. col. 3. ff. soluto matrimonio. & plures alios, quos refert Couar. lib. 1. Variarum. cap. 2. num. 14. & Nauar. in Manuali. c. 25. num. 22. Contraria tamen opinio magis placet & verior est secundum plures, quos refert & sequitur Remigius fallentia. 26. & Anto. Gomez. 3. Tomo Variarum. cap. 12. nu. 7. & Couar. dict. cap. 2. num. 16. & Plaça de delictis lib. 1. cap. 37. & Iulius Clarus libr. 5. recept. §. fin. quæst. 55. circa primum.

167 Quinquagesimò excipitur, qui exi existens in ecclesia propter terrorem sibi incussum à iudice, vel ab eius familia exijt: nam si capiatur non erit restituendus, secundum Ioan. Igneum in. l. 1. num. 4. fol. 8. col. 3. ff. ad Sillanianum. Contraria tamen oppinio verior est, imò q̃ tunc sit restituendus. & probatur in cap. definiuit. 17. quæst. 4. ibi, inde vi extrahere, aut quodcunq; nociuitatis, vel damni, vel spolij residẽtibus in loco sacro inferre, & ita firmat Remigius vbi suprà. in quæst. 15.

168 Quinquagesimo primò excipitur, qui de mandato Papæ extrahitur ab ecclesia per iudicem ecclesiasticum, per text. secundum vnum intellectum in cap. vxor. 17. quæst. 4. & facit quia papa est suprà ius positiuum. cap. proposuit. de concessione præbend. & firmat Ioan. Bichius Tract. de immunit. eccl. col. 6. versic. fallit. 1. & Nauarr. in Manuali. c. 25. num. 21. in fine.

169 Quinquagesimo secundò excipitur laicus occidens clericum, secundum Ioannem de Bichis tractatu de immunitate ecclesiarum. columna. 14. versiculo, septimo. citans pro sua oppinione Archidia. cap. frater. 17. quæstione. 4. per text. in cap. fina. de immunitate eccles. Nam si delinquens in ecclesia non gaudet, à fortiori nec delinquẽs in persona ecclesiastica. citat etiam text. in capit. nullus. 17. quæstione. 4. vbi probatur secundum vnum intellectum quòd clericus percutiens clericum, & ad ecclesiam confugiens debet per episcopũ abduci & puniri. allegat gloss. & Inno-
170 cen. in c. fi. de immu. Sed contraria oppinio tenenda est, vt resoluit Boerius. decisione. 109. numero. 3. & Remigius vbi suprà. fallentia. 32. Nauarrus in Manuali. capitulo. 25. numero. 19.
171 Nec obstat text. in cap. fi. nam respondeo, quòd hæc immunitas ipsis templis sacris concessa est, non verò personis ecclesiasticis. Non etiam obstat text. dict. cap. nullus. nam respondeo, quòd text. ille loquitur de clerico percutiente clericum, qui non gaudet immunitate eccle-

te eccleſiæ, vt reſoluiſti ſuprà, in caſu
32. nec huius cõtrarium tenẽt Archid.
glo. & Innoc. ſuprà relati à Ioanne Bi-
chis.

172 Quinquageſimotertiò excipiũt euel-
lens limites, iuxta text. in l. 8. tit. 5. lib. 1.
Fori. quæ habetur in l. 3. tit. 2. lib. 1. Re
cop. & tradit Didac. Perez in l. 6. tit. 2.
lib. 1. Ordin. glo. 2.

173 Quinquageſimoquartò excipitur,
qui propter metum famis ab eccleſia
exijt, attenta conſuetudine, qua indu-
ctum eſſet, quòd confugientibus ad eã
alimenta denegentur: tunc enim ſi ca-
piatur, non erit reſtituendus eccleſiæ.

174 Nihilominus tamẽ cõtrarium verius
eſt, quia in caſibus, in quibus coufugiẽs
ad eccleſiam immunitate gaudere de
bet, iure Pontificio non poteſt eccle-
ſia obſideri, nec alimenta, victus aut ve
ſtitus cõfugientibus denegari: nam hoc

175 eſſet immunitatem violare, iuxta tex.
in l. præſenti. C. de his qui ad eccleſiam
confug. cap. diffiniuit. 17. quæſt. 4. l. 2.
titu. 11. part. 1. tradunt Hoſtienſ. Anto.
Card. & Panorm. in dict. cap. inter alia.
num. 13. Guido Papa. q. 121. nec con-
ſuetudo in contrarium valet, ſecundũ
Ioan. Igne. l. 1. in princ. col. 3. ff. ad Silla
nia. Remigium. Tract. de immunit. ec-
cleſiæ. quæſt. 3. & Couarr. lib. 2. Varia-
rum. cap. 20. numero. 17. verſiculo, tri-

176 ceſimoprimò: & tunc eccleſia de bo-
nis ſuis prouidebit de alimentis ipſis cõ
fugientibus, ſecundum gloſſ. dict. capit.
diffiniuit. per text. in dict. l. præſenti. ſe-
quũtur Guillel. de monte Laud. in Cle
mentina. 1. de pœniten. & remiſ. quæ-
ſtione. 2. & ibi Ancharranus. quæſtione
2. Cardina. quæſtione. 4. & Bonifacius
concluſione. 7. Verùm illa gloſſ. proce
dit, quando delinquens non habet bo-
na, nec proprijs manibus poteſt labora
re, & victum quærere, ſecundum Ar-
chidiaconum ibi receptum à Panorm.
dict. cap. inter alia. numero. 28. Felin. ca
pit. ex reſcripto. de iureiuran. Silueſtro.
in ſumma. verb. Immunitas. 3. quæſtio.
5. Igneo alios referente in l. 1. verſi. 13.
columna. 4. ff. ad Sillania. & Mainerio
l. nemo de domo. ff. de regulis iuris. nu-

177 mero. 30. Quinimò confugiens ad ec
cleſiam non debet ibi neruis, compedi
bus, aut catenis ligari: nam eſſet contra
libertatem & immunitatem eccleſiæ,
vt in capit. diffiniuit. 17. quæſtione. 4. di
cta. l. præſenti. & in l. 2. titulo. 11. part. 1.
& ſi de conſuetudine in aliquibus locis

178 contrarium receptum ſit. Quod tamẽ
erit obſeruandum, quãdo dubitaretur,
an deberet gaudere immunitate eccle-
ſiæ, interim quod cognoſcitur, vincula
ab vtroque iudice eccleſiaſtico & ſecu
lari injciuntur, ſecundum Ioannem
Igneum, Remigium, & Couar. vbi ſu-
prà. & communiter omnes ex Iul. Cla-
ro libro. 5. receptarum. §. fina. quæſtio-
ne. 30. numero. 21.

179 Quinquageſimoquintò excipitur
iudex, qui tempore ſindicatus receſsit
à ſindicatu, & ad eccleſiam confugijt,
tum propter delicta, de quibus accuſa-
batur, tum etiam ex eò quòd ære alie-
no grauatus erat: is enim immunitate
eccleſiæ non gaudet, ſed ab ea extrahi
poteſt, iuxta text. in l. vnica. in verſicu-
lo, non domi. & in verſiculo, vbicunq;
repertus fuerit. C. vt omn. iudi. proba-
tur etiam quia iudex fugiens à ſindica-
tu æquiparatur ſeruo, ſecundum gloſſ.
in dicta. l. vnica. verbo, Inferre. ſed ſer-
uus confugiens ad eccleſiam immuni-
tate non gaudet, vt probatur in dict. ca
pitulo inter alia. in fine. & in capit. diffi
niuit. & in capit. metuentes. 17. quæſtio
ne. 4. & in. l. præſenti. §. ſanè. C. de his
qui ad eccleſ. confug. & in l. 3. titul. 11.
par. 1. & nos ſuprà reſoluimus in. 45. ca
ſu. numero. 159. ergo iudex à ſindicatu
fugiens non gaudebit immunitate ec-
cleſiæ. Facit etiam quia talis iudex con
fugit ad eccleſiam tanquam debitor, no
lens reſpondere, & ſatisfacere ſuis cre-
ditoribus: ſed debitor æris alieni immu

nitate

nitate non gaudet, ergo iudex à syndicatu ad ecclesiam confugiens eius immunitate non gaudet. Maior nota est, & minor probatur quia validum est argumentum de tempore ad locum vt probatur in. l. vinum. ff. si certum petatur. l. vltima. ff. de triticar. At verò debitor fugitiuus die feriata potest capi, secũdum glossam in. l. vltima. C. de ferijs ergo & in loco sacro poterit capi, vt firmat Iasso. dicta. l. vinum. columna. 4. & in. l. plerique. limitatione. 10. ff. de in ius vocan. nam immunitas non censetur concessa in præiudicium creditoris qui est quasi dominus argumento text. dicto capitulo inter alia. vbi de seruo agitur. Quo fit quòd cum seruus possit extrahi ab ecclesia, vt domino seruiat. iuxta text. dicta. l. si seruus. C. de his qui ad ecclesiam confugi. & in dicto capitulo inter alia. ita debitor pecuniarius poterit extrahi, & quòd debitor ęris alieni non gaudeat immunitate, de iure regio decissum extat in. l. finali. titulo. 2. libro. 1. Recopilat. igitur iudex à syndicatu recedens & ad ecclesiam confugiẽs non gaudet immunitate. Et in specie hanc oppinionem tenet Pris de Puteo in Tractatu syndicatus. §. viso de modo procedendi. numero. 6. & Auiles in capit. Prætorum capitulo. 1. in glossa. verbo, Dadiuas. numero. 25. Ego verò existimo contrariam oppinionem veriorem esse per regulam text. in dicto capitulo inter alia. à qua non est recedẽdum, nisi in casibus à iure expressis. Prętereà, quia talis iudex tanquam debitor confugit: sed debitor de iure communi immunitate gaudet, vt resoluimus suprà in isto. §. 3. 41. casu. Nec huic veræ oppinioni obstat textus in dicta. l. vnica. versiculo, non domi. & in versiculo, vbicunque repertus. nam verus sensus illius textus est, quòd iudex tempore syndicatus habitare non debet in ecclesijs, & alijs locis sacris, cum in eis cessare debeat omnis strepitus iudiciorum, & causa per laicos ibidem agitari non debeat, iuxta textum in capit. decet. de immunitate eccles. libro. 6. & ita in dicta. l. vnica, in effectu prohibetur, ne causa syndicatus intra ecclesiam agitetur. Non etiam obstant alia fundamenta propriori oppinione adducta, nam eis satisfieri potest, ex suprà resolutis in dicto. 41. casu. numero. 154.

Quibus casibus suprà exceptis non obstat regula generalis text. in dicto capitulo inter alia. à qua solummodo excipiuntur ibi duo casus. vnde videbatur in reliquis prædictam regulam firmam manere, iuxta text. in. l. hæreditarium. §. sed neque. ff. de fundo instructo. & in capitulo. dominus. 32. quæstione. 7. & in capitulo. 1. de
181 confessis. Nam respondetur, quòd quando aliqua constitutio loquitur in materia iuris communis, & aliquos casus excipit, non per hoc firmat regulam in non numeratis, imò suppletur à iure communi in casibus in ea non exceptis, secundum Panormitanum in dicto capitulo inter alia. numero. 15. per text. in capit. ad audientiam. de cleri. non residen. vbi numero. 2. idem firmat, tenent gloss. & Bar. in. l. serui. ff. de vsucapionibus. & facit textus iuncta glossa in capitulo quoniam frequenter. in principio. vt lite non contestata. & ibi latè Felinus numero. 3. & Couarruuias libro. 2. Variarum. capitulo quinto. numero sexto.

Ex quibus omnibus iudices facillimè intelligere poterunt, quando

reus ad ecclesiam confugiens immunitate eius gaudere debeat, & quando inde extrahi possit: vnde quoties casus occurrerit, in quo confugiens
181 gaudere non debeat, iudex secularis impunè (cognito priùs quod reus gaudere non debet (poterit illum extrahere. Et si iudex Ecclesiasticus suis censuris impedire velit, ab eo appellare poterit ad iudicem Ecclesiasticum superiorem, Protestando el auxilio Real de la fuerça, y ha de em-
182 biar luego a la Chancilleria por la Prouision ordinaria, para que por via de fuerça se lleue el processo original, y ha se de embiar poder a vn Procurador de la Chancilleria con vna relacion del caso: la qual Prouision se da luego, para que se lleue el dicho processo, y para que el juez Ecclesiastico absuelua los descomulgados, y alce el entredicho, si estuuiere puesto, por espacio de sessenta dias. Y si en la Chancilleria se remitiere el negocio al juez seglar, declarando auer auido lugar su appellacion del Ecclesiastico, el dicho juez seglar procede contra el delinquente.

Et redeundo vnde digressi fuimus, nempè quando reus fuit deprehensus, & in carcere detrusus, vel ab ecclesia iustè extractus, tunc iudex aduertere debet, quòd causa incarcerati pia est, secundum Bartolum & Cinum. quos refert & sequitur Tiraquelus in Tractatu de priuilegijs piæ causæ. in præfatione. ac proinde celeriter erit expedienda, iuxta textum in. l. finali. C. de custodia reorum. Et quàm primùm iudex visitabit delinquentem incarceratum, & eius confessionem recipiet, monebitque priùs custodem carceris, ne ante confessionem receptam permittat aliquem cũ delinquente loqui, ne eum instruat ad negandum, secundum Gregorium Lupum in. l. sexta. titulo vigesimo nono. partita septima. in glossa finali.

Ex. §. Quarto.

SYMMARIA

1 *Delinquente incarcerato iudex statim coram tabellione confessionem eius assumere debet, & in scriptis eam redigi facere.*

2 *Tabellio solus confessionem delinquentis incarcerati assumere non potest.*

3 *Capto delinquente statim ante confessionem quærere debet iudex ab eo, cuius status, conditionis sit, & ætatem quam habeat.*

4 *Si delinquens maior vigintiquinque annis sit, recipiendum ab eo iuramentum de veritate dicenda, & interrogationes, secundum circunstantias negotij faciendæ.*

5 *Si delinquens minorem vigintiquinque annis se dixerit, & talis appareat, dandus sibi curator est.*

6 *Confessio minoris absque curatore etiam sponte facta nullius momenti est.*

7 *Iudex antequam à delinquente minore confessionem recipiat, præstat ad litem curatorem aliquem ex procuratoribus audientiæ: qui acceptat, & iurat, & fideiussorẽ præstat, coram tabellione ipsius causæ.*

8 *Iudex recipit à delinquente minore iuramentum de veritate dicenda coram suo curatore: quod iuramentum præstare tenetur, & ad interrogata respondere.*

9 *Tam maior, quàm minor, à quibus iuramentum de veritate dicenda iustè petitur, eam proferre tenentur.*

10 *Reseluuntur plurima, quæ obstare videntur, contra magis communem opinionem: quæ habet, eum à quo receptum est iuramentum de veritate dicenda debere eam dicere.*

11 *Qui iniustè interrogatur à iudice de delicto à se commisso ei verum dicere non tenetur: cæterum si iustè tenetur se prodere, & veritatem fateri.*

12 *Iustè interrogatur quis à iudice de delicto, quando de eo semiplena probatio adest: & de ea innotescit interrogato.*

13 *Delinquens sciens iustè à se inquiri veritatem, eam fateri tenetur: & quæ cõtra eum sunt indicia sibi manifestanda sunt.*

14 *Tabellio debet legere delinquenti à quo recipitur confessio vnã, duas vel testificationes receptas in summaria informatione, testium nominibus tacitis: vt ex eis delinquens intelligat qualiter delictum probetur.*

15 *Delinquens iniustè interrogatus (vel quia semiplenè de delicto non constat, vel à iudice incompetenti interrogatus, aut à legitimè recusato, aut ab eo à quo legitimè appellatum extat, poterit declinare versutiam iudicis alia adhibita fraude.*

16 *Delinquens iniustè interrogatus à iudice non potest simpliciter veritatem negare: licet subterfugio verborum iudicem fallere possit.*

17 *Mendacium prolatum ab iniustè interrogato à iudice super delicto, si sine iuramento veniale peccatum, si cum iuramento mortale est.*

18 *Delinquens, qui confitetur delictum, in carcerem reducendus, confessione inscriptis redacta, donec sententia feratur.*

19 *Confessus in ciuilibus pro condemnato habetur: in criminalibus autẽ sententia iudicis declaratoria adesse debet.*

20 *Delinquens ex sola sua confessione condemnandus non est.*

21 *Clericus ex sola sua confessione absque alia probatione condemnandus, secundum Bernardum Diaz.*

22 *Minori confitenti delictum cum iuramento curatore præsente, an competat in integrum restitutio aduersus confessionem.*

23 *Delinquenti confitenti delictum assignandus terminus trium dierum, vel alius maior vel minor ad allegandas suas exceptiones, & eo elapso fertur sentẽtia, & executioni mandatur.*

24 *Si delinquens neget intimari debẽt parti offensa, quod accusationem proponat.*

§. Quartus, De confessione delinquentis.

1 POSTQVAM delinquens fuerit in carcerem detrusus, statim iudex recipere debet eius confessionem coram tabellione, facereq; ꝙ in scriptis à tabellione cõfessio redigatur, iuxta tex. in. l. 1. in principio. ff. de custodia reorum. & in. l. 4. & 6. titul. 29. part. 2 7. Nec solus tabellio confessionem delinquentis assumere poterit, secundum glossam receptam in. l. iubemus. verbo. aliud iudicium. C. de liberali causa: quã notat Rippa in practica crimin. §. postquam. numero. 17. Florianus in. l. proinde. numer. 112. ff. ad legem Aquiliam. & Matthæus de Afflictis in decisione 182. numer. 6. Quamobrem iudex ilico accedere debebit ad carcerem cum tabellione, & mandabit quòd coram se 3 delinquens compareat, interrogabitq; eum cuius status, conditionis, & ætatis sit: qui si responderit se maiorem esse 4 vigintiquinque annis, iuramentum de veritate dicenda ab eo recipiet, & interrogationes faciet secundum circunstantias negotij: si verò delinquens responderit, se minorem esse vigin- 5 tiquinque annnis, & ita ex eius aspectu apparuerit, iuxta text. in. l. minor vigintiquinque annis ex aspectu. ff. de minor. tunc iudex ante omnia curatorem ei dabit, quia minor vigintiquinque annis non habet personam legitimam standi in iudicio, vt probat textus in. l. clarum. C. de authoritate præst. alioquin confessio minoris absque

que curatore facta, esset nulla, etiam
6 si sponte minor eam fecerit, vt probatur in.l. cum & minores. C. si aduersus rem iudicatam.& notat Bartolus in.l.finali. §. in pupillo.columna. 2. ff. de verborum obligationib. & Hippolytus in practica criminali. §. nunc videndum. numero 31. & probat textus in. l. 11. titulo. 2. part. 3. & ita resoluit Antonius Gomez in. 3. tomo Variarum.capitulo.1.numero. 64. Et hanc testantur commununem oppinionem, & in regnis Hispaniarum vsu receptam, & in praxi obseruatam plures DD.relatiac recepti à Iulio Claro,libro.5.sententiarum.§. finali. quæstione.51.numero.2.& quęst.55.num.
7 12.Y assi luego el juez le ha de proueer de curador ad litem, y de ordinario le da por su curador vn procurador de la audiencia,el qual luego accepta la curaduria,y haze juramento en forma, de que como bueno y fiel curador defendera la causa de su menor,segun de derecho es obligado, y da alli fiador de que lo cumplira: y el curador y su fiador se obligan en forma ante el escriua no de la causa. Y hecho esto, el juez le
8 discierne la curaduria:& tunc iudex coram curatore recipit iuramentum à minore de veritate dicenda, quod iuramentum minor præstare tenetur,& ad interrogata respondere,iuxta text.in dicta.l. clarum. & firmat expressè gloss. in.l.2.§.quod obseruari.C.de iuramento calumnię.verbo.scire possum.& ibi notant Bartolus,Cinus,& Paulus. numero.7.idem firmat glossa magna in.l. 2.C.de edendo. & glossa in capit.1.de iuramento calumnię.quarum gloss.oppinionem testatur communiter receptam Hippolytus in.l.penultima. ff. de quæstionibus.numero. 72. & Rodericus Suarez in.l.4.titulo de las iuras. versiculo,vnum nota.libro.2.fori.columna.7.Pro qua oppinione Antonius Gomez eam sequens in.3.tomo Variarum capitulo.1.numero.65.expendit text. in.l.4.titulo finali.part.6.Et ita obseruatur,licet contrarium teneant plures relati per Iasso.in.l.ambiguitatis.C.de indicta viduitate tollenda.Et tam iste mi
9 nor quàm maior interrogatus à iudice tenetur veritatem confiteri: nam cuicunque reo iuramentum de veritate dicenda deferendum est, secundum Bartolum in.l.inter omnes.§ rectè in fine. ff. de furtis. cuius oppinionem magis communem esse firmat Iulius Clarus libro.5.sententiarum.§.finali. quæstio-
10 one.45.numero.9. Nec obstat textus in capit.quis aliquando.versiculo, item illud.de pœnitentia. distinctione. 1. vbi dicitur, quod nemo tenetur suum delictum patefacere:& illud Esaias. capit. 3.ibi, reprehenduntur qui peccata sua tanquam sodoma prædicant, nec absondunt:& facit text.in capit.nullo.12. quæstione. 1. & in capit. non sunt audiendi.11.quæstio.3.vbi dicitur, quòd vita & consciencia nobis sunt necessaria, & proximo fama bona:facit illud Matthæi capitulo.11.vbi dicitur, quod iugum Domini suaue est, & præcepta eius leuia, sed grauissima esset lex, quæ obligaret aliquem ad se prodendum, quinimò & esset contra ius naturale,cum perinde esset ac si eum obligaret ad se occidendū, ergo videtur q delinquens non tenetur veritatem delicti fateri. Nam respondeo, quod in contrarium adducta procedunt,quan-
11 do aliquis iniustè interrogaretur à iudice:nos autem loquimur,quando debitè & iustè interrogatur:nam tunc tenetur veritatem fateri,& se prodere, secundum Diuum Thomam.secunda secundæ.quæstione.69.articulo. 1. & ibi Caietanum,Paludanum in.4.distinctione. 19. quæstione.4. columna.3. Iustè
12 autem dicitur quis à iudice interrogari, quando in actis processus delictum

lictum aduersus eum semiplenè probatum est per vnum testem, vel famam publicam, & hoc ei notificatum est à iudice ex D. Thom. vbi supr. articulo. 2. & ibi Caietan. consentit Soto in Tractatu de ratione tegendi & detegẽdi secretum. membro. 2. quæst. 7. pag. 62. numero. 730. & in. cap. 25. nu
13 mero. 36. Ac ideò delinquens non tenetur veritatem fateri, nisi quando scit ritè & rectè posse à iudice interrogari: quo circa manifestari debent delinquenti indicia, quæ sunt contra eum & copiam eorum ei tradi secundum Sotum & Nauarrum vbi suprà. & Greg. Lup. in. l. 4. titulo. 29. partita. 7. in glos-
14 sa magna. Y assi el juez deue mandar al escriuano de la causa, que lea vno o dos testigos de la summaria informacion, de los que dizen contra el que esta declarando su confession, sin dezir los nombres dellos: y entonces el juez ha de dezir al confessante, que vea lo que aquellos testigos dizen contra el: por tanto que diga la verdad de lo que sabe en aquel negocio. Cæterùm si iniustè & indebitè prædictis deficientibus de-
15 linquens interrogetur, vel si iudex incompetens sit, aut legitimè recusatus, seu legitimè ab eo sit appellatum, tunc delinquens non tenetur veritatem fateri, sed poterit declinare versutiam iudicis alia fraude adhibita, ex traditis per glossam in simili in cap. cupientes. verbo. Malignantium. de electione. libr. 6. & poterit vti subterfugio, & obscuritate, & amphibologia verborum, nempe negando interrogationem, prout in ea continetur, aut negando interrogationem prout sibi proponitur, eo sensu intra se retento, quòd sibi proponitur ac si ad delictum confitendum teneretur, cùm tamen non teneatur, vt colligitur ex text. in capitulo qualiter & quando el. 1. de accusationibus. ibi, exceptis occultis. iuncto text. in capit. erubescant. 32. stistinctione. & tradit Adrianus in. 4. de sacramento confessionis. §. ad argumẽta. dubio. 9. asserens, hanc esse communem oppinionem, cui consentit Nauarrus in dicto Corollario. 64. à numero. 765. Non tamen
16 delinquens poterit simpliciter negare veritatem absque subterfugio verborum: nam tunc mendacium committeret, quod non permittitur, vt probatur in capit. nequis arbitretur. 22. quæstione. 2. & in capit. super eo. de vsuris. & resoluit Nauarrus in dicto Corolla-
17 rio. 64. numero. 765. Quòd mendacium prolatum ab iniustè interrogato sine iuramento peccatum veniale est, si verò prolatum fuerit cum iuramento peccatum mortale erit, vt resoluunt Soto in Tractatu de ratione tegendi & detegendi secretum. membro. 3. quæstione. 3. conclusione. 6. Nauarrus in capit. fina. de pœnitentia. distinctione. 5. numero. 13. & Couarruuias in libro 4. Variarum resolutionum. capitulo. 1. numero. 2.

18 Si verò delinquens delictum confiteatur, statim eius confessio in scriptis redigenda erit, & ipse in carcerem reducendus donec sententia feratur, iuxta text. in. l. si confessus. ff. de custodia reorum. & in. l. 4. titulo. 29. part. 7. nam
19 licet in causis ciuilibus confessus habeatur pro condemnato, tamen in criminalibus requiritur sententia declaratoria iudicis, secundum glossam receptam in. l. vnica. C. de confessis. & glossã. in dicta. l. si confessus. ff. de custodia reorum. & ibi notant Bartolus. & om-
20 nes. Quinimò ex sola confessione delinquentis condemnatio fieri non debet, sed requiritur quòd de delicto commisso constet, secundum communiter DD. ex Simancas de institutionibus catholicis. titul. 13. nu. 2. & Iulio Claro in libro. 5. sententiarum. §. fina. quæstione 55. numero. 10. Quamuis Bernardus Diaz, in practica criminali. capitu. 119.
21 resoluat, clericum condemnari posse

ex ſola eius cõfeſsione abſque eo quòd de delicto comiſſo conſtet : quo in loco alias plures ſpecialitates reſultantes ex confeſsione clerici congerit . Et plura alia vtilia circa confeſsionem delinquentis refert Iulius Clarus in dicta quæſtione. 55. Aduertendum tamen erit, quòd ſi deliquens ſit minor vigintiquinque annis, & delictum confiteatur, ſtatim quòd ſibi datus fuerit curator, cautè iudex agere debet, quòd non eo momento temporis, quo datus fuit curator, autoritatem præſtet curator confeſsioni factæ per minorem: quia tunc non valeret talis actus tanquàm factus abſque cauſæ cognitione propter modicitatem & breuitatem tẽporis, ex qua apparet cognitionem cauſæ nõ præceſsiſſe, nec interueniſſe, quæ ad validitatem actus deberet interuenire. ita in proprijs terminis firmat Hipolytus de Marſilis in practica criminali. §. nunc videndum. numero. 32. & .33. ex doctrina Ancharrani in conſilio. 72. & in conſilio. 35. columna. 1. & in conſilio. 115. columna. 2. & ſequitur Iaſſo. in. l. iudices. C. de iudic. & pro hac reſolutione plura alia refert Hippolytus in
22 loco proximè citato . Aduertendum etiam erit circa ſupra dicta, quod ſi delinquens fuerit minor, & autoritate curatoris cõfeſſus fuerit delictum, eidem competere poterit reſtitutio in integrum aduerſus confeſsionem etiã cum iuramento factam, ſecundum Angelum, & DD. in. l. certum. §. in pupillo. ff. de confeſsis, Alexand. in conſilio 115. numero. 6. libro. 3. & plures, quos refert Menochius. libro. 2. de arbit. caſu. 268. numero. 4. & in conſilio. 100. numero. 283. Oppoſitam tamen ſententiam, imò tunc reſtitutionem minori non competere, tenet Antonius Gomez in. 3. tomo Variarum. capitulo. 1. numero. 66. & eius oppinionem indiſtinctè ſequitur Iulius Clarus. libro. 5. ſententiarum. §. fina. quæſtione. 60. numer. 4. & eam veram eſſe intelligit Menochius in dicto conſilio. 100. numero. 306. quando illa confeſsio minoris alijs indicijs & coniecturis comprobaretur, ex doctrina Iaſſo. in. l. nam & poſtea. §. ſi minor. numero. 7. ff. de iureiurando. & Ruini in conſilio. 135. numero. 8. libro. 1. Et prædictam oppinionem ad vtramque partem diſputat D. Franciſcus à Sarmiento. libro. 3. ſelect. capit. 13. & quodam fœdere diſtinctio
23 nis eam diſſoluit. Deinde iudex delinquẽti confeſſo aſsignat terminum triũ dierum, aut alium maiorem vel minorem ad allegandas ſuas exceptiones, & defenſiones, & termino elapſo peruenitur
24 ad ſententiam , & eius executionem, vt reſoluit Hippolytus in practica criminali. §. poſtquàm. ſed ſi delinquẽs delictum neget, perueniendum eſt ad accuſationem , & intimari debet parti offenſæ, vt accuſationem proponat.

Ex. §. Quinto.

SVMMARIA.

1 *Iudice, ex officio procedente contra delinquentẽ, recepta ſummaria informatione requirendi ſunt offenſus, vel qui ſuorum iniuriam perſe qui poſſunt, an querelare velint, & ſi voluerint, interponant querelam Per viam actus coram tabellione, & poſt recipitur confeſsio.*

2 *Iudice procedente contra delinquentem ad inſtantiam partis , querela proponitur per viam actus, vel ab aduocato ſubſcripta, & ſibi data ſummaria informatione, perſemiplenam probationem decernitur mandatum captionis.*

3 *Querela per viam actus.*

4 *Querela ad requiſitionem iudicis propoſita iudex recipit confeſsionem delinquentis, & facit notificari parti : vt intra certum tempus accuſationem proponat in forma.*

5 *Iudice ex officio non requirente partem delinquens petit, quòd præcipiat parti offenſæ, vt accuſationẽ proponat intra terminum etiam intentando remedium. l. diffamari.*

6 *Iudex præfigit terminum prætendenti aliquod ius contra delinquentem, post quem non audiatur.*

7 *Non proposita accusatione à parte intra terminum incusatur eius cotumacia, & iudex præcipit quod amplius non audiatur, & quòd fiscalis causam assummat.*

8 *Vnica monitio sufficit vt transacto termino amplius pars offensa contra delinquentem non audiatur.*

§. 5. De intimatione parti offensæ facienda, vt accusationem proponat.

1 ADuertendũ est, quod quando iudex à pincipio procedit ex officio, recepta sũmaria informatione de delicto, & eius delinquente, antequam ad vlteriora procedat requirit offensum vel eos, qui possunt prosequi suorum iniuriã, an velint querelare, & si respondeant quòd sic, tũc per viam actus coram tabellione interponũt querelam, & deinde iudex recipit confessionẽ delinquentis, vt suprà resoluimus. Non tamen poterit iudex cogere offensum ad accusandum delinquẽtem, secundum glo. in l. si quis homicidij. verbo, coges. C. de accusa. quam testatur communiter receptam Couarru. lib. 1. Variarum cap. 11. circa fin. nec etiam poterit compellere hæredem offensi ad accusandũ, & ita in praxi obseruatur secundum Iulium Clarum. lib. 5. sentent. §. fin. quæstione. 15. numero. 5. bene tamen offensus compellitur sub iuramento declarare,

2 & narrare seriẽ facti. Qñ verò iudex à principio procedit ad instãtiã partis offensæ, tũc pars offensa proponit querelã corã tabelliõe per viam actus, vel sub scriptam ab aduocato, vt in l. si quis se in iuriã. C. de accusationibus. & iudex inquit, quòd sibi detur informatio, & data semiplena probatione, datur mandatum de capiendo personam delinquentis, & querela vtróque casu proponitur modo sequenti.

Querella.

3 EN Salamanca a tantos dias de tal mes y tal año ante el Illustre Señor alcalde mayor, y en presencia de mi el presente escriuano, y testigos, parecio presente Ticio vezino desta ciudad, y dixo, que en la mejor via y forma que de derecho podia, se querellaua, y querello criminalmente de Seyo, y de los demas que paresciessen culpados en la prosecucion desta causa. y contando la causa de su querella dixo, que auidas por premissas las solennidades del derecho en vn dia

4 deste presente mes, que se contaron veynte y siete dias del, el suso dicho reo accusado, con poco temor de Dios, y menosprecio de su consciencia, y en desacato de la justicia Real, vino a el, y sin le dezir cosa ni hazer por do mal ni daño le huuiesse de venir, le dio vna muy gran cuchillada en la cabeça, de q̃ le corto cuero y carne, y le

ſalio mucha ſangre: en lo qual anſi auer fecho, auia cometido y cometio graue y atroz delicto digno de punicion y caſtigo. Porende que pedia y pidio a ſu merced, que auida ſumaria informaciõ de lo contenido en ſu querella, mandaſſe prender al dicho reo acuſado, y a los demas que parecieſſen culpados, y tenerlos preſos y a buen recaudo en la carcel publica deſta ciudad, donde proteſtaua y proteſto acuſarle mas en forma para que fueſſe caſtigado por todo rigor de derecho, y para ello el officio de ſu merced imploro, pidio juſticia y coſtas, y juro en forma. &c.

Porrecta & interpoſita hac querela, quando à principio ad inſtantiã partis proceditur, dataque ſummaria informatione, & delinquẽte capto, vel interpoſita prædicta querela à parte, quando ad requiſitionem iudicis fuit propoſita, tunc iudex recipit confeſsionẽ delinquentis, vt ſuprà reſoluimus: & deinde præcipit notificari parti offenſæ, vt intra certum tempus accuſationem in forma aduerſus delinquentem proponat. Et iſta praxis obſequatur in noſtro Regno, vt firmat Anto. Com. in. 3. tomo. capitulo. 1. numero. 17. cum ſequentibus. & eam vnico tantùm verbo propoſuit Bald. in. l. quanuis. l. 2. C. ad. l. Iuliam. de adulterijs. & idem diſponit text. in. l. 17. titulo. 1. part. 7. & in. l. fina. titulo. 26. libro. 4. fori. & ordinatione Luſitanorum libro. 5. titulo. 1. in principio. Et ſi iudex ex officio non requirat partem offenſam, tunc delinquens detentus in carcere petit à iudice, quòd præcipiat parti offenſæ, vt accuſationẽ proponat, intra certum terminum, intentando ſi opus fuerit remedium. l. diffamari. C. de ingenuis, & manumiſsis. vt reſoluit Antonius Gom. vbi ſup. numero. 17. & Couarruuias libro. 1. Variarum. capit. 18. & tunc iudex præfigit terminum prætendenti aliquod ius, vt intra illum proponat accuſationẽ, alioquin poſtea non audiatur. Qua accuſatione intra terminum non propoſita, delinquens incuſat contumaciam parti offenſæ, & iudex præcipit eã amplius non eſſe audiendam, iubetq; fiſcali, causam aſſumere, accuſationemq; proponere. Et ad hoc quod poſt lapſum terminum præfixum à iudice, offenſus nõ audiatur, ſufficit vnica tantũ monitio, & termini aſsignatio, iuxta tex. in. l. Titia. ff. de accuſationibus. iuncta doctrina Bart. ibi. & text. in. l. ſi ea. C. qui accuſare non poſſunt. vbi DD. communiter. & firmat Bartolus in Extrauaganti ad reprimendum. verbo, ſuper directo crimine, in fine. & concludit Antonius Gom. in dicto capitulo. 1. numero. 24. vbi ſatisfacit fundamentis in contrarium adductis, reſoluens quando lapſo termino offenſus poterit admitti. Et tunc fiſcalis, vel offenſus ſi in termino comparauerit mutatis mutandis proponit ſuam accuſationem in forma.

Ex. §. Sexto.

SVMMARIA.

1 *Accuſatio ſolennis inſcriptis proponenda eſt.*

2 *Accenſatio accuſatoris & accuſati perſonas cõtineat, & nomen imperatoris, aut regis, diem & menſem, & locum comiſſi delicti, & ipſummet delictum.*

3 *Libellus ſeu forma accuſationis ſolennis Hiſpano ſermone concepta.*

4 *Forma intentandi incidenter actionem ciuilẽ ad dãna, & interesse sermone Hispano concepta.*

5 *Libellus seu forma intentandi accusationem ciuiliter Hispano sermone.*

6 *Quare ponatur in libello accusationis, Ticio vezino de tal lugar, &c.*

7 *Accusatio nomen accusatoris continere debet.*

8 *Absque accusatore nemo damnandus.*

9 *Accusator ipse, & non per procuratorem proponere debet accusationem criminalem.*

10 *Persona illustris per procuratorem accusare, & se defendere potest in crimine iniuriarum, secus in alijs grauissimis delictis.*

11 *Procurator admittitur ad accusandum delictum, ex quo solum modo veniat imponenda pœna relegationis, infamiæ, vel pecuniæ.*

12 *Procurator non admittitur ad accusandum si veniat imponenda pœna relegationis perpetuæ iure regio.*

13 *Praxi introductum qnod mulier, vel alia honesta & nobilis persona, infirmus, vel in carcere detentus petat à iudice facultatem accusandi per procuratorem vel se defendendi.*

14 *Processus gestus cũ procuratore super accusatione criminali est nullus etiam parte non opponente.*

14 *Clausula, Como mejor aya lugar de derecho, acuso criminalmente, &c. quomodo intelligenda,*

15 *Clausula, Presidiendo en la yglesia de Dios, &c. de iure est necessaria, licet de consuetudine non.*

16 *In delictis atrocibus superior clausula solet apponi per aduocatos: cæterum in paruis solum dicitur, Auidas aqui por premissas las solẽnidades del derecho, &c.*

17 *Nomen iudicis coram quo accusatio proponitur, an in ea apponi debeat.*

18 *Clausula, En vn dia de tal mes deste presente año, &c. & ibi. En la plaça. apponitur, ad denotandũ quòd accusatio debet continere annum, mensem, & locum commissi delicti.*

19 *Libellus mensem, & annum & locum comissi delicti non continens non est admittendus.*

20 *Si non probetur tali mense, & anno, & loco expressis in libello commissum delictum, reus absoluendus venit.*

21 *Dies & hora comissi delicti non est de substantia accusationis, nec apponi debet.*

22 *Si pars petat diem & horam apponi in accusatione, vt possit se defendere coarctando negatiuã, exprimenda est.*

23 *Clausula, Saluo y seguro. apponitur vt denotet accusatum fuisse agoresorem.*

24 *Aggressor grauiùs punitur, quàm qui in rixa deliquit.*

25 *Clausula, Postpuesto el temor de Dios. apponitur ad magis prouocandum iudicem.*

26 *Clausula, Acompañado de muchas personas, y armado de todas armas, non est necessaria: sed apponitur ad aggrauandum delictum, & vt delinquentẽ priùs delictum excogitasse constet.*

27 *Armatus præsumitur priùs rixã parasse.*

28 *Clausula, Con animo diabolico sobre pensado quare ponatur in accusatione.*

29 *Delictum ex proposito commissum magis puniendũ, quàm id quod repentè, & calore iracundiæ perpetratur.*

30 *Mens, & animus distinguunt maleficia.*

31 *Clausula, Atraycion, y aleuosamente, &c. quid importet.*

32 *Proditoriè occidit vel offendit, qui retro, non facie ad faciem in prelio, vel rixa offendit aliquem, etiã suum inimicum.*

33 *Quis dicatur proditor de iure communi.*

34 *Proditoriè occidens qua pœna puniendus.*

35 *Clausula, Y me tiro muchos golpes y cuchilladas, y me dio vna cuchillada, &c. quare ponitur.*

36 *Non solum de delicto & delinquente, verumetiam de vulnere constare debet.*

37 *Clausula, Lo qualhizo con animo de me injuriar, y la prouoque en mi animo. quare posita.*

38 *Animus iniuriandi requiritur in delictis, quia mẽs & animus ea distinguunt.*

39 *Offensus debet iniuriam sibi illatã ad animam reuocare, vt accusare valeat.*

40 *Clausula, La qual injuria y delicto es graue y atroz. quare posita.*

41 *Atrocem iniuriam esse, ex quibus contingit.*

42 *Clausula, Y por ello incurrio en graues, &c. quare posita.*

43 *Delictum pluribus pœnis & diuersis solet inueniri punitum.*

44 *Si pluribus pœnis delictum reperiatur punitum, & non constet: quæ illarum aliam corrigat, omnes infligendæ, secũdũ communẽ. & secũdum quod praxis recepit, illa duntaxat quæ à posteriori lege imposita reperitur.*

45 *Pluribus pœnis diuersis cumulatiuè impositis à pluribus legibus pro vno delicto, si ab eis exprimatur, omnes infligendas esse, & habere locum: omnes imponendæ sunt.*

46 *Constito quod vna pœna tollat aliam, illa infligenda.*

47 *Si vnica pœna reperiatur delictũ vna uel pluribus legibus punitum, illa est infligenda.*

48 *Si nulla pœna delictum reperiatur punitum, arbitrio iudicis extraordinariè erit puniendum.*

48 *Clausula, Porende a V. m. pido, &c. quare posita in libello.*

50 *In criminalibus conclusio libelli de iure non est neces-*

saria: licet ea vtantur de consuetudine practici ad vocati.

51 Clausulæ, Y en lo necessario el officio de v.m. &c. & ibi, y juro a Dios, &c. quare ponantur.

52 Licet de iure accusator tenetur se subscribere ad pœnam talionis, tñ de consuetudine talis subscriptio necessaria non est.

53 Accusator tenetur de iure canonico se subscribere ad pœnam talionis, secundum Iulium Clarum.

54 Iudex arbitrio suo calumniosum accusatorem punire poterit.

55 Accusator calumniosus qualiter de iure canonico puniatur remissiuè.

56 Clausula, E incidenter de su officio, &c. quare posita in libello.

57 AEstimatio iniuriæ in libello alternatiuè ponenda ad lucrũ, aut ad damnum.

58 Iudex taxare debet summam petitam à parte pro iniuria sibi illata, attenta qualite iniuriæ, & personæ.

59 Clausula, Saluo en todo la tassacion, &c. quare posita.

60 Oblata accusatione statim intimatur accusato, vt ad primam audientiam respondeat.

61 Libellus responsorius rei ad accusationem contra se positam Hispanè conceptus.

62 Clausula, Por persona de mi procurador, con licencia &c. apposita in libello responsorio rei, quare posita.

63 Clausula, En que en effecto dize. quare posita, & quomodo explicanda.

64 Clausula, ni se puede ni deue de mi presumir, por ser muy buen Christiano, &c. quare posita.

65 Semel bonus semper præsumitur bonus.

66 Nobilis non præsumitur malum committere.

67 Quod bonus præsumatur semper bonus, & nobilis quod malum non committet sunt præsumptiones iuris tantùm: quæ per probationẽ contrariã cessant.

68 Clausula, Lo otro porque al tiempo que el dicho aduerso. &c. quid importet.

69 Si locus in quo accusatus dicit, se fuisse, parũ distet à loco commissi delicti, dicere debet in libello, quòd continuè per totum id tempus quò dicit accusator commissum delictum, adfuit in illo loco nec inde recessit.

70 Si locus commissi delicti multum distet à loco, in quo accusatus dicit eo tempore fuisse: non est opus dicere se nunquam recessisse ab eo loco

71 Clausula, Hazer lo ya para mi propria defensa, &c. quare apposita.

72 Delictum commissum ad defensionem necessariam, non est punibile, quia omni iure permissa.

73 Qui ad sui necessariã defensionem clericum occidit: nec excommunicationem nec irregularitatem incidit.

74 Defensio necessaria etiam pro rebus proprijs, consanguineis & vicinis permissa.

75 Defensio permissa cum moderamine inculpatæ tutelæ, & quando tale moderamen adesse dicatur.

76 Qui aduersarium videt ad se venientem gladio nudo, dicitur in vitæ discrimine constitutus, nec tenetur spectare, quòd ab eo prius percutiatur.

77 Inuasus modum defensionis excedens, non est ordinarie puniendus, sed mitius.

78 Ignoscendum ei, qui prouocatus voluit vlcisci.

79 Homo dolore intenso pro motus, non est in plenitudine intellectus.

80 Reus qui delictum negauit, si postea habita copia processus, videat se conuictum poterit allegare, & probare ad sui defensionẽ fecisse.

81 Accusatus non debet dicere simpliciter, se commisisse crimen ad sui defensionem, sed præmissa negatiua: vt in libello Porque caso non confessado, &c.

82 Accusator potest pro parte acceptare accusati confessionẽ, & pro parte repudiare.

83 Accusatus ex sola confessione sua de commisso delicto non punitur ordinariè.

84 Ad probandam defensionem necessariam admittuntur coniecturæ, & probationes præsumptiuæ, & testes familiares & consanguinei.

85 Iniuria priuata per pactum remitti potest.

86 Iniuria priuata remissa, an iudex ex officio procedere possit aduersus delinquantem.

87 In omnibus criminibus pœnam sanguinis ingerentibus excepto crimine adulterij transactio licita est.

88 Offensus simpliciter iniuriam remittens, non censetur remisisse damna, expensas, & interesse.

89 Clausula, Alomenos dar en fiado, quare posita.

90 Reus potest à carcere relaxari, sub fideiussoribus quotiens ex delicto pœna corporalis non venit imponẽda: & fallit in casibus hic positis. Si verò corporalis imponenda veniat, non est relaxandus.

91 Etiam vbi veniret imponenda corporalis pœna, si cõstat de innocentia rei, etiam absque fideiussoribus absoluendus erit.

92 Innocentia rei constabit testium facta publicatione.

93 Iudex qui in casibus, in quibus reus sub fideiussoribus relaxari potest, & debet, eum non relaxauerit, irrogat ei iniuriam, & in sindicatu tenebitur.

§. 6. Qualiter accusatio concipienda sit.

1 ACcusatio solennis contra delinquentẽ inscriptis proponenda est: continẽs personam accusatoris & accu
2 sati, & nomen imperatoris, & regis, & diem & mensem, & locum comissi delicti, & ipsum delictum de quo accusatio fit, iuxta text. in cap. 1. iuncto tex. in cap. quisquis. & in cap. fin. versic. libellorum. 2. quæstione. 8. quæ iura ad hoc notant Archidia. & omnes ibi. & probatur in. l. libellorum. ff. de accusationibus. vbi gloss. & DD. in. l. fina. C. eod. titul. & ibi gloss. quibus conuenit lex. 14. titulo. 1. part. 7. & l. 5. titulo. 20. libr. 4. fori. Et vt aptius singulæ clausulæ accusationis explicentur, operæpretium duxi, in forma concipere accusationem, tam criminalem, quàm ciuilem, & vtrã que simul.

Libellus accusationis criminaliter intentatæ.

Illustre Señor.

3 TIcio vezino desta ciudad de Salamanca, como mejor aya lugar de derecho, accuso criminalmente a Seyo vezino otrosi desta Ciudad, preso en la carcel publica della, y contando el caso digo, que presidiendo en la yglesia de Dios nuestro muy Sancto Padre Gregorio decimo tercio, y reynãdo en estos Reynos la Catholica Magestad del Rey Don Phelippe nuestro Señor, y siendo su Corregidor en esta Ciudad el muy Illustre Señor Don Henrique, y v. m. su Teniente, en vn dia del mes de Abril proximo passado deste presente año de mil y quinientos y setenta y tres, estando yo en la plaça mayor desta Ciudad saluo y seguro, sin hazer ni dezir cosa alguna por donde mal ni daño me huuiesse de venir, el susodicho reo acusado posspuesto el temor de Dios, y menosprecio de su consciencia, y en desacato de la jurisdiction Real, acompañado de muchas personas para ello conuocadas, sobre caso pensado, a traycion y aleuosamente con animo diabolico de me matar, se vino para mi armado de todas armas offensiuas y defensiuas con la espada desembaynada, tirando muchos golpes y cuchilladas, y me dio vna herida en la cabeça, y otra en vna mano: de las quales me corto cuero y carne, y me salio mucha sangre, y me sacaron muchos huessos, y dellas esto y en la cama a punto de muerte, y a bien librar quedare manco, y el dicho reo me acabara de matar si pudiera, si no por Dios principalmente que me quiso guardar, y por las buenas gen-

gentes que ſe metieron de por medio: lo qual hizo con animo de me injuriar, como me injurio, y yo prouoque la dicha injuria en mi animo, para me querellar delante de v.m. la qual injuria y delicto es graue, y atroz, y por ello incurrio en graues y diuerſas penas eſtablecidas por fuero y derecho, leyes y pragmaticas deſtos Reynos. Porende a v.m. pido que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baſte al vencimiento deſta cauſa, pronuncie y declare al dicho reo acuſado por hechor y perpetrador del dicho delicto, y anſi declarado le condemne en las mayores y mas graues penas eſtablecidas por fuero, derecho, leyes y pragmaticas deſtos Reynos contra los ſemejantes delinquentes: las quales execute en ſu perſona y bienes, para que a el ſea caſtigo y a otros exemplo, y en lo neceſſario el officio de v.m. imploro, pido cumplimiento de juſticia, y las coſtas proteſto, y juro a Dios y a eſta Cruz † que eſta acuſacion no la pongo de malicia.

Et ſi in iſto libello accuſatorio criminaliter intentato offenſus ſimul voluerit intentare actionẽ ciuilẽ ad dãna intereſſe, & ad alias expenſas in fine eius ſucceſsiuè poſt illa verba. Y a otros exẽplo, debet apponere clauſulã ſequentẽ.

4 E incidenter de officio de v.m. (el qual para ello imploro) pido condemne al dicho reo acuſado en mil ducados, que eſtimo el daño de la manquedad, ſiendo como ſoy muy buen official de canteria, de edad de veynte y ſeys años, y que ganaua cada dia ſeys reales, y mas le condene en treynta mil marauedis, que he gaſtado en medicos y çurujanos y botica y mãjares delicados de enfermo, los quales mil ducados y gaſtos quiſiera mas auer dexado de ganar en caſo que pudiera, o perderlos de mi hazienda, en caſo que los tuuiera, antes que auer recebido la dicha manquedad, y hecho los dichos gaſtos por cauſa de las dichas cuchilladas, y anſi lo juro a Dios y a eſta Cruz †, ſaluo en todo la judicial taſſacion de v.m. y para ello, &c.

Libellus accuſationis ciuiliter intentatæ.

Illuſtre Señor.

5 CAyo en nombre y como procurador de Ticio, como mejor aya lugar de derecho, acuſo a Seyo vezino deſta ciudad de Salamanca,

ca, y preso en la carcel publica della, y auidas por premissas las solenni dades de derecho, &c. Digo que en vn dia del mes de Abril proximo passado deste presente año de mil y quinientos y setenta y tres, estando el dicho mi parte en la plaça publica desta ciudad saluo y seguro, sin hazer ni dezir cosa por do mal ni daño le huuiesse de venir, el dicho reo acusado con poco temor de Dios y menosprecio de su conscięcia, en desacato de la justicia Real, se fue para el dicho mi parte sobre caso pensado, con la espada desembaynada, y le dio muchos golpes y cuchilladas, y le hirio en la cara, y en vna mano, y le acabara de matar, sino fuera por Dios y las buenas gentes. De las quales heridas le corto cuero y carne, y le saco mucha sangre, y queda manco de la mano, lo qual todo hizo por hazer daño y injuria al dicho mi parte, la qual injuria y daño fue y es graue y atroz, por ser en la plaça publica, y attenta la calidad de la persona de mi parte, por ser como es hombre honrado y de buenos parientes, y muy buen official de canteria, y el dicho aduerso ser hombre de baxa suerte. Y juro a Dios y a esta Cruz † en anima de mi parte, y la mia, que el dicho mi parte no quisiera auer recebido la dicha injuria y daño de manquedad por mil y quinientos ducados, por ser hõbre hõrado, y muy buen official de canteria, de edad de veynte y seys años, y ganaua cada dia seys reales, y quisiera antes auer perdido de su hazienda los dichos mil y quiniẽtos ducados, o dexado de ganarlos en caso que pudiera, que no recebir la dicha injuria y daño de manquedad. Y ansi mismo ha gastado en la cura de las dichas heridas treynta mil marauedis, y mas. Porende a v.m. pido que auida mi relacion por verdadera en la parte qũe baste al vencimiento desta causa, declare al dicho aduerso por hechor y perpetrador del dicho delicto, y ansi declarado, le condemne en los dichos mil y quinientos ducados, y mas en los treynta mil marauedis de gastos de cura, saluo en todo la judicial tassacion de v.m. Y en lo necessario el officio de v. m. imploro, y pido justicia y costas, y juro a Dios y a esta Cruz † en anima de mi parte y la mia, que esta acusacion no la pongo de malicia.

Expositio cuiuslibet clausulæ omnium libellorum.

6 IN libello criminaliter concepto diximus, Ticio vezino de Salamanca, &c. ad denotandum, quòd in accusatione nomen accusatoris contineri debet, vt in dicta. l. libellorum. in principio. ff. de accusationibus. & in capit. fina. versi culo

7 culo libellorum ista.2.quæstione.8. &
8 in.l.11.titul.1.qart.7.quia absque accu
satore nemo damnatur, vt in. l. rescrip-
to.§.siquis accusatorem. ff.de muneri-
bus & honoribus.& notat Bosius in pra
ctica criminali.titu. de accusatione.nu-
mero.1.ad denotandum, quod in pro-
pria persona & non per procuratorem
9 accusator interponere debet accusatio
nem criminalem, iuxta text.in.l. penul
tima.§.ad crimẽ.ff. de publicis iudicijs.
& in capit.veniens.& ibi latè Marianus
Socinus de accusationibus.& est tex. in
cap.in criminalibus.5.quæstione. 3. &
in cap.qui accusare.3.quæstio.9.& in.l.
12.titulo.5.part.3.& in.l.6.tit.1.par.7.
& vtrobique DD.& Didacus Perez in
l.1.titul.11.libro.2.ordinamenti.colũ-
na.505.& Anto.Gom.in.3.tomo. cap.
1.numero.12. Hanc tamen resolutio-
nem intellige veram nisi esset persona
10 illustris, qui per procuratorem potest
accusare, & se defendere, vt in.l.fina.C.
de iniurijs.& in.§.in summa. Institutis
de iniurijs.& in capit.absens.3.quæstio-
ne.9.quæ limitatio est vera in crimine
iuiuriarum, secus tamen est in alijs deli-
ctis grauissimis, vt in.l.tunc cõuenit.C.
de accusationibus.& ibi Baldus & Sali-
11 cetus. Secundo prædictam resolutionẽ
intellige veram nisi ex tali delicto solũ
modò veniat imponenda pœna relega
tionis, infamiæ, vel pecuniæ: quia tunc
procurator admittitur, vt in.l.1.versicu
lo, sint autem.ff.an per alium causæ ap-
pellationis, reddi possint.& notat gloss.
in dicto capitulo.veniens.verbo, crimi
nali. & ibi late Socinus.numero. 100.
atque ideò libellum criminaliter con-
ceptum nomine proprio formauimus.
12 At verò attento iure Regio si pœna re-
legationis perpetuæ esset imponenda,
tunc non admittitur procurator, vt in
l.12.titulo.5.in part.3.Vnde cùm in cri
minalibus Procurator non admittatur
regulariter, secundum glossam dict.ca-
pit.veniens.verbo, criminali. & ibi So-
cinus à numero.273.vbi ponit hanc re
gulam cum.39.fallentijs.& iulius Cla-
rus libro.5.sententiarum.§.fin.quæstio
ne.32.à numero.1.& Villalobos in suis
communibus oppinionibus.verbo, ab-
13 sens.numero.10. Praxis iam obseruat,
quòd quando accusator est mulier, vel
alia honesta & nobilis persona, vel est
infirmus, vel detentus in carcere, vel
est vnus ex casibus exceptis petit licen-
tiam à iudice ad accusandum, vel de-
fendẽdum per procuratorem aliàs pro
14 cessus cum procuratore gestus esset nul
lus, etiam si à parte non opponatur ex-
ceptio nullitatis, secundum Bartolum
in dict.§.ad crimen.cuius oppinionem
testantur veriorem, & communem es-
se Marianus Socinus.nume.256. Aret.
numero.87.&.89.in dicto capitulo ve
niens.Antonius Gomez.3.tomo Varia
rum.capitulo.1.numero.16.Iulius Cla
rus libro.5.sententiarum.§.fin.quæstio
ne.32.numero.24.licet gloss.in.l.quan
uis.C.de adulterijs.communiter rece-
pta ex Felino in capit.meminimus.nu-
mero.15.de accusationibus.teneat, ad
annullandum huiusmodi processum
requiri quòd exceptio nullitatis à parte
opponatur. & idem defendant plures
alij relati ab Anto.Gom.& Iulio Claro
vbi supr.in quo articulo Marianus, Iu-
lius Clarus, & alij locis suprà citatis di-
uersimodè loquuntur.

In eodem libello ibi, Como mejor
aya lugar de derecho acuso criminal-
mente a Seyo, y contando el caso, digo
&c. Hanc clausulam explica per ea quę
resoluisti in prima parte huius primi to
mi, in quarto tempore, in explicatione
libelli petitionis principalis.

15 In eodem libello ibi, Presidiendo en
la yglesia de Dios, &c. ista clausula, in
qua nomen Pontificis & Regis apponi
tur, licet de iure sit necessaria iuxta glo.
in dicta.l.libellorum.verbo, consul.ta-
men de consuetudine necessaria nõ est,
vt docet Bart.in dicta.l.libellorum.pro

quo

quo facit text.in.l.14.titul.1.part.7.vbi prescribitur solennitas necessaria accusationis,& tamen de prædicta clausula nihil dicitur.Cæterùm in delictis atro-
16 cibus aduocati semper eam apponunt, secundum Gregorium Lup.in dicta. l. 14.in glo.3.in alijs verò iniurijs & delictis paruis solummodo dicitur,Auidas aqui por premissas las solennidades del derecho.vt suprà diximus in libello ci-
17 uiliter intentato.Nomẽ tamen iudicis, coram quo accusatio proponitur, licet in libello de iure apponi debeat, iuxta tex.in d.l.libellorum.& in cap.fin.versiculo,libellorum.2.quæstionc.8.& in dicta.l.14.tamen hodie praxis & cõsuetudo obseruat id,quod resoluisti suprà in prima parte huius primi tomi, in. 4. tempore,in versiculo,quinto requiritur.

18 In eodem libello apponitur illa clausula , En vn dia del mes deste presente año.& ibi,En la plaça,&c. ad denotandum quòd accusatio cõtinere debet annum,mensem,& locum commissi delicti,vt probat tex.in.d.l.libellorum.& in.d.c.fi.§.libellorum.& in.d.l.14.alio-
19 quin non esset admittendus,secundum Romanum in cons.191.& Alex.in.l.1. nu.31.ff.de edendo.& Iul.Clar.lib.5.receptarum.§.fi.q.12.nu.9.Vnde si accu-
20 sator in libello dicat,delictum fuisse tali mense,anno,& loco,& postea nõ probet tempore illo,& loco,sed alijs fuisse commissum reus absoluendus erit , vt cum Baldo,& Saliceto resoluit Anton. Gom.in.3.tomo Varia.cap.11.nu.2.& Bosius in pract.crim.tit.de inquisitiõe. nu.93.Iul.Clar.tamen vbi supr.nu.14. dicit,nunquam sibi hanc oppinionem
21 placuisse.Dies autem & hora commissi delicti non est de substantia,nec apponi debet,vt probatur in.d.l.libellorũ.& in.in d.c.fi.vers.libellorũ.& in d.l.14.& in.l.4.tit.2.lib.4.Recop.ac ideo in libello diximus,En vn dia del mes deAbril. non specificando,quo die fuerit cõmissum.Tamen si à parte aduersa petatur
22 quòd dies & hora cõmissi delicti exprimatur,vt reus possit se defendere coarctãdo negatiua,dicẽdo se alibi esse, tũc debet ab accusatore exprimi,aliàs desẽsio tolleretur accusato,secundũ Bart.in l.is,qui reus.ff.de publicis iudicijs.& resoluit Bosius vbi supr.nu.92.& Grego. Lup.in.dict.l.14.in verbo,el mes.& ita praxis obseruat,quãuis Ant.Gom.in.d. c.11.ab hac cõmuni opinione recedat. &Iul.Cla.lib.5.recep.§.fi.q.12. nu.13. nec suprà dictis obstat lex.10.tit.17.lib. 4.Recop.vbi dicitur,quod procedatur attenta sola veritate vt aduertit Auẽd. in Responso.1. num.23.

23 In eodẽ libello ibi,Saluo y seguro,&c. Hæc clausula apponit ad denotandũ ac
24 cusatũ fuisse aggressorẽ,quia aggressor grauius puniri debet,q̃ illi,qui in ipsa rixa deliquit,iuxta tx.in.l.qm.C. ad.l.Iuliã.de vi publica.& in.l.1.§.cũ arietes.ff. si quadrupes pauperiẽ fecisse dicatur.

25 In eo.libello ibi,Postpuesto el temor de Dios.Ista clausula necessaria non est, sed apponitur ad magis prouocandum iudicem.

26 In eodẽ libello ibi,Acompañado de muchas personas,y armado de todas armas.clausula ista necessaria non est, sed apponitur ad aggrauandum delictũ, & vt constet delinquentem paratũ accessisse,& prius delictum excogitasse : nã
27 armatus p̃sumitur se prius ad rixã parasse,iuxta glos.in.l.licet,verbo,Per gẽtes. C.de pactis.& ibi notat Bald.& quę veniãt appellatione armorũ cõstat ex.l.armorũ.& ibi Alcia.ff,de verb.signi.& ex l.4.&.5.tit.6.lib.9.Recop.&tradit Ant. Gom.in.l.45.Tauri.& nos resoluimus infra in octaua parte huius primi tomi. cap.1.numero.9.

28 In eodẽ libello ibi,Cõ animo diaboli co sobre caso pensado.Ista clausula apponitur ad magis incitandum animum

iudicis

iudicis, quia grauius puniri debet delictum, ex proposito & deliberatione cõmissum, quàm id quod repentè & suborta rixa calore iracundiæ atque impetu perpetratum fuit, vt cum pluribus DD. resoluit Couarruuias libro. 2. Variarum. cap. 20. nu. 7. versiculo, in his. & facit text. in. l. 1. §. 1. ff. ad leg. Corneliam. de sicc arijs. & in. l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœnis. Nam mẽs & animus distinguunt maleficia, iuxta tx. in. l. qui iniuriæ. versicu. nam maleficia. ff. de furtis.

In eodem libello ibi, A traycion y aleuosamente, &c. Quæ sit proditio attento iure regio explicat. l. 1. tit. 2. part. 7. in fine. & ibi Gregor. Lup. Et proditorie occidere vel offendere dicitur qui retro, & non facie ad faciem in prælio vel rixa occidit, vel offendit aliquem etiã si offensus esset suus inimicus, iuxta text. in. l. 1 in fine. titu. 25. lib. 8. Recopil. & in. l. 10. titulo. 26. libro. 8. Recopil. quod attento iure Regio obseruari debet, vt resoluit Anton. Gom. 3. tomo Variarum. capitulo. 3. numero. 5. & Couarruuias libro. 2. Variarum. capitulo. 20. numero. 7. quanuis de iure communi proditor dicatur ille, qui cum esset amicus alicuius nulla interueniẽte causa rixæ, securè eum occidit vel offendit, iuxta text. in. l. propter insidias. C. qui accusare non possunt. & ita colligitur ex gloss. 2. in cap. clericus qui. 46. distinctione. & notat Bart. in. l. respiciendum. §. deliquunt. ff. de pœnis. Et qui aliquem proditorie occiderit, ducendus erit ad caudam animalis per vias publicas, & furca suspendendus, & dimidietas bonorum eius erit fisco applicanda, iuxta text. in. l. 10. titulo. 23. libro. 8. Recopil. & in. l. 10. titulo. 26. lib. 8. Recopil.

In eodem libello ibi, Y me tiro muchos golpes y cuchilladas, y me dio vna cuchillada, &c. Ista clausula apponitur ad denotandum, quòd nedum de delicto & delinquente constare debet, verum etiã de vulnere illato, iuxta tex. in. l. fina. ff. ad. l. Corneliam. de sicc arijs. & notat AEgidius Bosius in praxi cricriminali in titulo de delicto. numero. 24. & de ista clausula agit Socinus capitulo qualiter & quando. el. 2. numero. 864.

In eodem libello ibi, Lo qual hizo con animo de me injuriar, y la prouoque en mi animo. Ista clausula apponitur ad denotandum, quòd animus iniuriandi in delictis requiritur, iuxta text. in. l. si non conuitij. C. de iniurijs. cum mens & animus distinguant maleficia, iuxta text. in. l. qui iniuria. versicu. nam maleficia. ff. de furtis. & requirit quòd offensus illam iniuriam ad animum suũ reuocauerit, vt probat text. in. §. fina. in stitutis de iniurijs. & notat Ant. Gom. 3. tomo capit. 6. numero. 15. in fine.

In eodem libello ibi, La qual injuria y delicto es graue y atroz. Ista clausula apponitur ad aggrauandum delictum, quæ aggrauatio & atrocitas contingit vel ratione ipsius facti, vel ratione personæ, vel ratione temporis, aut loci, vt probatur in. l. prætor edixit. ff. de iniurijs. & in. §. attrox. Instit. de iniurijs. & in l. Pedius. ff. de incẽdio ruina. & in. l. 20. titulo. 9. par. 7.

In eodem libello ibi, Y por ello incurrio en graues y diuersas penas, &c.

Ad denotandum quòd delictum reperitur aliquando pluribus pœnis punitũ, vt probatur in. l. quoties. ff. de actionib. & obligationibus. & tunc si non cõstet expresse, quæ illarum corrigat aliã, omnes infligendæ erunt secundum DD. cõmuniter: praxis tamen obseruat, quòd solummodo sit imponenda pœna, quę à lege noua & posteriori reperiretur imposita, ita cum Cino, Saliceto, & Alberico, resoluit Anto. Gom. 3. tomo. cap. 1. numero. 38. Si verò diuersæ pœnę cõmulati-

mulatiuè pro vno delicto impositæ re-
45periuntur à pluribus legibus,& expres-
sè caueatur quòd vtraque pœna locum
habeat,tunc vtraque infligẽda erit, iux
ta text.in.l.qui sepulchra. C. de sepul-
chro violato.& in.l.in eum.C.de furtis.
46Sed si constet quòd vna pœna aliã tol-
lat,tunc illa infligenda erit, iuxta text.
47in.l.1.ff.ad.l.Aquiliam.Si verò vnica tã
tum pœna reperiatur imposita provno
delicto,illa sola erit infligenda,siue per
vnam legem siue per plures inueniatur
imposita,iuxta text.in.l.senatus.ff.de ac
cusationibus.qui tex.sic intelligi potest
ex gloss.& communiter alijs ibi. Cæte-
48rùm si delictum nulla pœna expressa in
l.reperiatur punitum:tunc pœna extra
ordinaria arbitrio iudicis infligẽda erit,
iuxta text.in.l.hodie.ff.de pœnis. & in
l.1.§.expilatores.ff.de effractoribus. &
in.l.2.ff.de crimine stellionatus.& vtro
biique notant DD. & in.l.21.titulo. 9.
part.7.

49 In eodem libello ibi, Porende a v.
m.pido,&c. Per hanc clausulam indu-
citur libelli conclusio,quæ licet in cri-
50minalibus de iure non sit necessaria,ta-
men de consuetudine ea vtuntur aduo
catiin praxi, vt cum communi resol-
uit Antonius Gomezius in tertio tomo
capitulo vndecimo.numer.3. & Iulius
Clarus libro quinto receptarum.§. fin.
quæstione.12.numero.21.

51 In eodem libello ibi,Y en lo necessa
rio el officio de v.m.&c.& ibi,Y juro a
Dios,&c.Istę clausulæ erunt explican-
dæ per ea,quæ resoluisti in prima parte
huius primi tomi, in quarto Tempore
circa explicationem clausularum libel
li actoris.

52 Aduerte tamen, quòd licet olim de
iure accusator tenebatur se subscribere
ad pœnam talionis,iuxta text. in dicta
l.libellorum.& in.l.qui crimen.C. qui
accusare non possunt hodie tamen de
generali consuetudine talis inscriptio
necessaria non est, vt cum Bartulo &
alijs resoluit Antonius Gomezius.3.to
mo Variarum.capitulo.11.numero.3.
in fine. & Iulius Clarus in libro quinto
receptarum.§.fin.quæstione.12.nume
ro.15.cum sequentibus.qui numer.18.
53testatur de iure Canonico prædictam
inscriptionem necessariam esse: iudex
54verò suo arbitrio punire poterit calum
niosum accusatorem,vt resoluit Couar
ruuias libro secundo Variarum.capitu
lo nono.numero.1.&vltra eum Panor
mitan.in capit.accepimus.numer.7.de
fide instrumentorum.& qualiter de iu
55re canonico calumniosus accusator pu
niri debeat, tradit Bernardus Diaz in
sua practica criminali canonica.capitu
lo.59.

56 In eodem libello ibi, E incidenter
de su officio, &c. Ista clausula procedit
ex ijs,quæ suprà resoluimus in capit. de
modo procedendi per viam accusatio-
nis.in versiculo,aduerte quòd ex quo-
cunque crimine.

Aduerte insuper,quòd æstimatio in
57iuriæ in libello accusationis ab offenso
facienda erit alternatiuè, referendo se
ad dãnum,aut ad lucrũ,prout in vtro-
que libello diximus,ibi, Quisiera mas
dexar de ganar o perder.& ista est com
munis praxis secundum Antonium Go
mezium.3.tomo Variarum.capitul. 6.
58numero. 7. Et tunc iudex taxare debet
& moderare summam à parte petitam
attẽta qualitate iniuriæ,& personę, iux
ta text.in.l.constitutionibus.ff.de iniu-
rijs.& in.§.pœna.Institut.de iniurijs. &
& in.l.21.titulo.9.part.3.ac ideo in præ
59dictis libellis diximus,Saluo en todo la
judicial tassacion de v.m.&c.

60 Oblata prædicta accusatione coram
iudice statim iudex præcipit eam reo
accusato intimari,& quoadprimam au
dientiam eidem respondeat, vt dixi-
mus in Prima Parte huius primi To-
mi,in quarto Tempore in fine. & tunc
reus accusatus respondet forma sequẽ-
ti.

LIBELLVS RESPONsorius rei.

Illustre Señor.

61 SEyo vezino desta ciudad de Salamanca, y preso en la carcel publica della por persona de mi procurador, con licencia que para ello tengo, respondiendo a vna acusacion contra mi presentada por Ticio vezino desta dicha ciudad, en que en effecto dize yo auerle herido de ciertas heridas que tiene, a cuya causa queda manco, y ha hecho gran des gastos, segnn y que mas largamente en la dicha su acusacion se cõtiene, cuya forma auida aqui por repetida, y a ella me refiriendo, digo que de justicia v.m. me deue dar por libre de la dicha acusacion, y delo en ella contenido, condemnando en costas al dicho aduerso por lo siguiente. Lo primero por todo lo general, que se suele dar y alegar que he aqui por expresso, porque la dicha acusacion no es puesta por parte ni contra parte, en tiempo ni en forma, carece de relacion verdadera, y de las solennidades de derecho, y ansi la niego en todo y por todo segun y como en ella se contiene, affirmando me en la confesion por mi hecha. Lo otro porque niego auer yo herido al dicho Ticio, ni tal con verdad se prouara, ni se puede ni deue de mi presumir, por ser como soy buen Christiano, temeroso de nuestro Señor, hombre honrado, y hijo dalgo, y quieto y pacifico y de buena fama, y por tal soy auido y tenido, y communmente reputado. Principalmente que yo y el dicho Ticio eramos muy intimos amigos, y entre nosotros no precedio eno jo por do se ouiesse de seguir la dicha question. Lo otro porque al tiẽpo que el dicho aduerso dize auerle herido en la plaça mayor desta ciudad, estaua yo en la Vega, y conforme a la distãcia del lugar en vn mismo tiempo, esta claro estar yo sin culpa, y ser imposible auerle yo herido. Lo otro porque caso no confessado que yo huuiera cometido el dicho delicto, y que contra mi se prouara hazer lo ya para mi propria y necessaria defensa, con la moderacion requerida del derecho, porq̃ el dicho Ticio o seria el aggressor, y el me acometeria primero para me matar, de tal suerte que para defender mi vida seria necessario el yo herirle. Lo otro porque el dicho Ticio me perdono, y remitio el derecho q̃ contra mi podia tener por razon de la dicha question. Lo otro

por

porque en lo que toca a la eſtimacion de la injuria,daños de manquedad,y cura que el dicho aduerſo pide,no ha lugar:porque en caſo negado,que yo huuiera cometido el dicho delicto, la dicha eſtimacion no ſe deue hazer en tanta cantidad,atento la calidad de ſu perſona,y lo q̃ podia ganar el dicho aduerſo a ſu officio,que ſerian treynta ducados cada año poco mas o menos. Por las quales razones y la que mas en mi fauor haga,a v.m.pido ſegun de ſuſo pedido tengo,y en lo neceſſario el officio de v.m.imploro,pido cumplimiento de juſticia,y las coſtas proteſto.

¶Otro ſi a v.m.pido,y neceſſario ſiendo con el deuido acatamiento requiero las vezes que ſoy obligado,que pues del proceſſo no reſulta culpa alguna contra mi,me mande ſoltar libremente de la priſiõ en que eſtoy,o alomenos me mande dar en fiado,y para ello,&c.

Expoſitio clauſularum huius libelli reſponſorij.

62 Diximus, Por perſona de mi procurador,cõ licencia que para ello tengo, &c.Iſta clauſula procedit ex his,quæ ſuprà reſoluimus circa expoſitionem primæ clauſulæ,libelli accuſatoris.

63 Diximus,En que en effecto dize,&c. Iſta clauſula vſque ibi,lo otro, erit explicanda iuxta ea, quæ reſoluimus in prima parte huius primi tomi,in ſeptimo Tempore, circa explicationem libelli reſponſorij rei.

64 Diximus,ni ſe puede,ni deue de mi preſumir, por ſer muy buen Chriſtiano,&c. Iſta clauſula apponitur ad effectum,quòd ſi contra accuſatum ſint aliqua indicia leuia,& præſumptiones minus idoneæ ad torturam,per eam pur-

65 gentur:quia ſemel bonus ſemper præſumitur bonus,iuxta text.in capit. miramur.61.diſtinctione.& in capit. mandata.& in capit.fina.de præſumptioni-

66 bus.Et ſimiliter nobilis honoratus non præſumitur aliquid mali facere, argumento text.in.l.non omnes.§.à Barbaris.ff.de remilitari.& in.l.2.titul.9.par.

67 2.& faciunt quę DD. notant in capit.de multa.de præbendis.& in.l. nobiliores. C.de comertijs, & mercatoribus. quæ tamen præſumptiones ſunt iuris ſolummodo,ſecundum gloſſam in regula ſemel malus.de regulis iuris.libr.6.& ita per probationem in contrarium adductam ceſſant,ac ideo accuſatus tenetur eas allegare,articulare,& probare,vt in priſtinum ſtatum reponatur,vt probatur in capit.illud.de præſumptionibus. & in cap.inquiſitionis.& in capit.qualiter & quãdo.el.2.de accuſationibus. & praxis huius clauſulæ ortum habuit ex Angelo de maleficijs.verſi.fama publi-

ca. Et de iſta clauſula vide omnino Iul. Clarum lib. quinto ſententiarum. §. fin. quæſtio. 60. numer. 23. & in quæſtione 21. numero. 1.

68 Diximus, Lo otro porque al tiempo que el dicho aduerſo. &c. Iſta clauſula apponitur ad probãdam exceptionem negatiuam loco & tempore coarctatã, iuxta text. in cap. 3. loco. de probationibus. & notat gloſſ. cap. bona. verbo, facti naturam. de electione. & probatur in. l. 1. & 2. titulo. 14. part. 3. & reſoluit Lanfrancus de Oriana in capit. quoniã contra falſam. de probationibus. Et ſi locus vbi reus accuſatus dicit, ſe fuiſſe tẽpore commiſsi delicti, parum abeſſet à

69 loco comiſsi delicti, ita quòd tempore illo potuiſſet ire, & redire, tunc accuſatus dicere debet, quòd continuè per totum id tempus quo accuſator dixit, cõmiſſum fuiſſe delictum in illo loco accuſatus fuit, nec vnquam ab eo receſsit, ſecundum Ioannem Andream & alios in capit. ex tenore. de teſtibus. Bald. in. l. optimam. C. de contrahenda & committenda ſtipulatione. & gloſſam in. §. item verborum. verbo, quo. Inſtitutis.

70 de inutilibus ſtipulationibus. Sed ſi locus commiſsi delicti multum diſtaret à loco vbi accuſatus tempore illo fuerat, ita quòd nullo modo tempore illo accuſatus poſſet ibi adeſſe, tunc neceſſe non eſt, quòd reus dicat ſe continuè toto tempore illo fuiſſe in alio loco, ſecũdum Albericum & Baldum in. d. l. optimam. & AEgidium Boſium in praxi criminali. titulo de defenſionibus reorum numero. 24.

71 Diximus, Lo otro porque caſo no cõfeſſado, que yo huuiera cometido el dicho delicto hazer lo ya para mi propria defenſa, &c. Iſta clauſula apponitur ad denotandum, quòd quando delictum

72 commiſſum fuit ad neceſſariam defenſionem delinquentis, quòd non eſt punibile, quia defenſio iure diuino, naturali, & humano cuilibet permiſſa eſt, iuxta text. in. l. vt vim. ff. de iuſtitia & iure. & in. l. 1. §. cum arietes. ff. ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur. in. l. ſcientiam. §. qui cum aliter. ff. ad. l. Aquiliam. in. l. 1. C. vnde vi. & in. §. quod verò. Inſtitutis. de iure naturali, gentium & ciuil. & in capit. ſignificaſti el. 2. verſicul. ſi verò de homicidio. & in Clementina. 1. de homicidio. & vtrobique hanc concluſionem notant D D. & probat etiam text. in. l. 2. titulo. 8. part. 7. & in. l. 3. & 4. titulo. 23. libro. 8. Recopil. & in ordinatione Luſitanorum libro. 5. titulo. 10. in principio. & pro regula eã ponit Petrus Dueñas in regula. 192. & latè explicat Iulius Clarus libro. 5. receptarum ſententiarum. §. homicidium. à

73 numero. 24. quæ in tantum procedit, quòd offendens vel occidens clericum ad ſui defenſionem nõ incurrit excommunicationem, neque irregularis efficitur, iuxta text. in cap. ſi verò el. 1. verſiculo, ſi verò de ſententia excommunicationis. & in Clementina. 1. de homicĩ

74 dio. & nedum defenſio licita eſt pro ſe, verum etiam pro rebus ſuis, & pro conſanguineis, & vicinis, iuxta text. in. l. lex Cornelia. ff. de iniurijs. & in. l. 2. & 3. ff. de liberali cauſa. & in. l. ſiquis in ſeruitute. ff. de furtis. & in capit. dilecto. de ſententia excommunicationis. libro ſexto. & in capit. non inferenda. & in capit. fortitudo. 23. quæſtione. 3. & in cap. error. 83. diſtinctione. & vltrà DD. ibi notat Petrus Dueñas in Regula. 191. Nauarrus in dicto capitulo non inferenda. in fine Manualis Hiſpani. & in Manuali Latino capitulo. 24. à numero. 15. & Iu

75 lius Clarus vbi ſuprà. Quæ defenſio permiſſa eſt cũ moderamine inculpatæ tutelæ, iuxta tex. in. l. 1. C. vnde vi. hoc eſt quando inuaſus eſſet, ita in periculo vitæ conſtitutus, quòd ſi non ſe defenderet, mortem vel iniuriam euadere non poſſet, iuxta text. in dicta Clemen. 1. de homicidio. & in. l. is, qui aggreſſorem. verſ. in diſcrimine vitæ cõſtitutus. C. de

ſicca-

ficcarijs.& notat gloss. magistra.in.l.1. C.vnde vi.Et dicitur quis in discrimine
76 vitæ constitutus eo ipso quòd videret aduersarium ad se venientem armatum cum gladio euaginato,nec tenetur spectare quòd prius ab eo percutiatur, vel offendatur,iuxta gloss.in dicta.l.1.&notat Petrus Dueñas cum pluribus in dicta regula.192.limitatione.1.& Iulius Clarus in dicto.§.homicidium. numero.33.

77 Aduerte tamen,quòd si inuasus modum defensionis excedat,puniri nõ debet pœna ordinaria,sed mitius propter excessum,quia non videtur fuisse in tãta culpa qui iustum dolorem temperare non potuit,argumento text. in. l. si adulterium.§.imperatores.ff.de adulte
78 rijs.Et facit,quia ignoscendũ est ei,qui prouocatus voluit vlcisci,iuxta text.in l.qui cum maior.§.si libertus. ff. de bonis libertorum.Facit etiam quia imputandum est aggressori,qui causam delicti præbuit,vt in.l. quoniam multa. C. ad.l.Iuliam.de vi. Facit etiam quia ho-
79 mo intenso dolore promotus, non est in plenitudine intellectus, secundum Bald.columna fina. Iasso. columna. 2. Dec.columna.4.Fortunium Gartiã.columna.3.numero.8.in dicta. l. vt vim. & Panormit.in cap.1.de iniurijs. & in cap.dilecti.de exceptionibus.& Felinũ in cap.significasti.el.2.de homicidio.& ante eos tenet gloss.in capitulo. 1. verbo,Propulsandam in fine.23.quæstione.1.& resoluit Antonius Gomez in.3. tomo Variarum.cap.3.numero.24. & Couarruuias in clementina vnica.3.p. §.vnico.numero.3.de homicidio. Qui
80 obus adde,quòd si reus in sua confessione negauerit,se delictum illud commisisse , & deinde habita copia processus viderit se de illo delicto conuictum esse,adhuc poterit probare se illud fecisse ad sui defensionem,& erit audiendus secundum Bartolum in.l.nemo ex his. ff. de regulis iuris.cuius oppinio communis est,teste Decio in capit.Pastoralis.numero. 15. in fine.de exceptionibus.Boerio in decisione.164.num. 12. & Bosio in praxi criminali in titulo de fensione reorum.numero.4. Et est ratio,quia reus pluribus & diuersis exceptionibus vti potest,vt in regula nemo pluribus.de regulis iuris.libro.6.

81 Et aduerte quòd accusatus non debet simpliciter dicere se commisisse delictum ad sui defensionem,sed debet dicere præmittendo negationem eius, vt in libello diximus,ibi, Lo otro porq̃ caso no confessado que yo huuiera cometido el dicho delicto,&c.alioquin si simpliciter diceret,se ad sui defensionẽ
82 feciſſe , accusator posset acceptare suã confessionem pro illa parte,qua confessus fuit delictum,& eam repudiare pro ea parte , qua dixit se ad sui defensionẽ feciſſe,secundum Bartolum receptum communiter in.l.Aurelius. §. idem.ff. de liberatione legata. & ita cum pluribus resoluit An.Gomezius tomo.3.Variarum.capitulo 3.numero. 26. & Alciat. in Tractatu de præsumptionibus. regula.3.præsumptione.39.numero.7. Bosius in praxi criminali.titulo de con
83 fessione.nume.19. Non tamen ex hac sola confessione reus erit puniẽdus pœna ordinaria,sed alia extraordinaria secundum Antonium Gomezium in dicto capitulo.3.numer. 26. & Tiraquel. in Tractat. de pœnis temperandis causa.27.numero. 7. Grammat. decisio.5. numero.14.Alexand.Sriat.in pract.iud. cap.20.numero. 42.

84 Aduerte etiam,quòd ad probandam hanc defensionem admittuntur coniecturæ,& aliæ probationes præsumptæ, & testes familiares & consanguinei , vt cum communi doctorum resoluit Anton.Gomezius in dicto capitulo.3. numero.27.

Diximus , Lo otro porque el dicho Ticio me perdono y remitio, &c. Ista clausula apposita fuit ad excusandum

85 se reum à pœna delicti, quia iniuria priuata per pactum remittitur, iuxta text. in l. si tibi decem. §. 1. ff. de pactis. & in l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. eodem. & in l. non solum. §. 1. ff. de iniurijs. & an
86 tũc iudex ex officio ꝓcedere possit aduersus delinquentem, resoluit Anton. Gomez in tertio tomo capitulo. 1. numero decimo. & capitulo. 3. numero. 55. & Dominus Antonius Menesius in l. transigere à numero. 41. C. de
87 transactionibus. Quinimo in omnibus criminibus capitalibus pœnam sanguinis ingerentibus, excepto crimine adulterij transactio licita est, iuxta text. in l. transigere. C. de transactionibus. & in l. 21. titulo. 1. part. 7. Et an tunc facta trãsactione iudex ex officio ꝓcedere possit, resoluunt Anto. Gom. & Dominus
88 Menes. vbi suprà. Et est aduertendum, quòd si offensus remittat simpliciter in iuriam sibi illatam, non ex eo censetur remisisse damna, expensas & interesse, secundum Baldum in dicta. l. si tibi decem. §. 1. & ibi Alexan. numero. 2. & Panormit. & omnes communiter in capitulo. 1. de iniurijs. & Iass. in l. 1. numero 16. ff. de pactis.

89 Diximus in fine libelli, Alomenos dar en fiado, &c. Pro cuius explicatio-
90 ne resolue, quòd quotiescunque ex delicto venit imponenda pœna pecuniaria, & non corporalis, reus poterit relaxari à carceribus sub fideiussoribus, vt in l. 1. §. Diuus. ff. de custodia reorum. & ibi communiter DD. & in l. eos la. 1. §. super his. C. de appellationibus. & in l. 10. titulo. 29. par. 7. Fallit tamen hoc in casu legis. 2. titulo. 10. libro. 8. Recopil. & in casu. l. 1. & 2. titulo. 7. libro. 8. Recopil. & in casu. l. 5. titul. 4. libro. 8. Recopil. At verò si pœna corporalis imponenda sit, tunc sub fideiussoribus relaxari non potest, vt in l. 3. ff. de custodia reorum. & resoluit Suar. in allegatione de fideiussore in causa criminali. numero. 13. Hippolytus in practica criminali. §. attingam. numero. 1. cum sequẽtibus. Bosius in practica criminali. titulo de incarcerato fideiussoribus relaxãdo. numero. 1. Antonius Gom. in. 3. tomo. capitulo. 9. numero. 8. & probatur in l. 16. titulo. 1. part. 7. & ibi Gregorius Lupus. verbo, Sobre fiador. Et quotiesq
91 cunque constiterit de innocentia rei, poterit sub fideiussoribus relaxari, quinimo & absque eis, iuxta text. in dicta. l. 1.
92 ff. de custodia reorum. & constare hoc poterit facta publicatione testium, vt in l. 2, in fine. C. de exhibendis reis. & notat Bald. in l. sed si is. C. de in ius vocando. Alexand. in additionibus ad Bart. in l. 1. ff. de custodia reorum. columna. 2. Rodericus Suarez in allegatione de fideiussore in causa criminali. nume. 26. & Hippolyt. in dicto. §. attingam. numero. 16. & Anto. Gom. in dicto capit. 9. nume. 7. ac ideo in dicto libello prędi
93 cta clausula fuit apposita. Et aduerte, quòd si in casibus, in quibus reus potest sub fideiussoribus relaxari, iudex nolit eum relaxare, irrogat ei iniuriam, & in syndicatu tenebitur actione iniuriarũ, iuxta text. in l. si verò pro condemnato §. 1. ff. qui satisdare cogantur. Et ita firmat Ang. in tractatu de maleficijs. verbo, pro quibus Antonius fide iussit. & in versiculo, & nota ꝙ si aliquis. & Hippolytus in dicto. §. attingam. numero. 17.

Ex. §. Septimo.

SVMMARIA.

1 *Libelli responsorij rei danda est accusatori copia vt intra certum tẽpus respondeat: & vtrãq; parte replicante concludendum ad probationem.*
2 *In causis criminalibus breuiores termini arbitrio iudicis præstandi sunt quam in ciuilibus.*
3 *In criminalibus causis etiam feriatis diebus procedẽdum.*

§. 7.

§.7. De replica accusatoris & duplica rei.

POSTQVAM prædictus libellus responsorius rei fuerit porrectus, iudex præcipit eius copiam exhiberi accusatori, & quòd intra certum tempus respondeat, & tunc vtraque pars allegat cum replica & duplica, & concluditur ad probationem. Circa quę obseruanda omnia resoluta suprà in prima parte huius primi tomi, in septimo Tempore, circa explicationem libellorum replicationis & duplicationis. Et aduerte, quòd licet in criminalibus procedatur ad instar causarum ciuilium, vt in.l. absentem.ff.de pœnis. tamen termini breuiores in criminalibus arbitrio iudicis debent assignari, & in eis potest procedi diebus feriatis, cùm causa in carceratorum sit pia, vt suprà diximus, & firmat Romanus singulari. 664.

Ex. §. Octauo.

SVMMARIA.

1 *IVdex recipit partes ad probationem prolata sententia interlocutoria, postquam ab eis conclusum est: & intra terminum ab eo assignatũ interrogatoria adducenda sunt,*

2 *Interrogatoria in criminalibus solummodo ex parte accusatoris, aut fisci propositionibus ponuntur reo, quibus respondebit, ex eius tamen parte nullæ positiones recipiendæ de consuetudine.*

§. 8. De sententia interlocutoria ad probandum, & de termino probatorio.

1 POSTQVAM conclusum est per partes, iudex profert sententiam interlocutoriam, qua recipit partes ad probationem, eodem modo quo diximus suprà in prima parte huius primi tomi, in octauo Tempore. & infrà terminum assignatum à iudice in hac sententia, partes producunt sua interrogatoria eodem pacto, quo diximus in dicto octauo tempore. Et licet in causis ciuilibus vnaquæque pars ponat suum interrogatorium pro oppositionibus alteri, vt resoluimus in dicto octauo Tempore. Tamen in causis criminalibus solummodo respectu accusatoris, vel fisci positiones ponuntur reo, quibus respondere cogitur: ex parte verò rei accusati positiones non ponuntur accusatori vel fisco, & ita de consuetudine obseruari firmat Iulius Clarus libro. 5. receptarum. §. fina. quæstione. 45. numero. 4. Deinde in prædicto termino probatorio vtraque pars producit suos testes, qui debent iurare & examinari in termino dicto, vt diximus in dicto octa-
2 uo Tempore. Testes tamẽ in his causis criminalibus ipsi iudici sunt producendi, & iuramentum præstare, & ab eo debẽt examinari, nec ipse poterit tabellioni, vel alteri hoc committere, vt resoluimus suprà in ista sexta parte post num. 10. Et probatetiam.l.26.titulo.16.par. 3. & vltrà ea quæ ibi allegauimus in isto articulo est videndus Alexand. de Immol.in.l.siquis autem.C.de testa.num. 2. cum sequentibus. & Alexan. Stiaticus in pract.iudiciaria.cap.16. à numero.4. vbi plura congerit.

Ex. §. Nono.

SVMMARIA.

1 *TEstes examinati in summario iudicio reproducendi sunt in plenario: vt fidem faciant.*

2 *Quia testes in summaria recepti sunt parte non citata: & ante litem contest. nõ probant in iudicio plenario absque noua reproductione.*

3 *Etiam si delinquentis consensus intercedat, non probant testes recepti in summaria nisi verè ratificentur, & repetantur in summario iudicio.*

4 *Reus in criminalibus non potest renunciare suis probationibus, & defensionibus, quia tendit in præiudicium personæ.*

5 *Quæ sunt de substantialibus iudicij consensu partium tolli nequeunt.*

6 *Quando ex delicto pœna pecuniaria, vel alia quæ non irrogat infamiã imponenda venit, reus suis defensionibus renuntiare potest, & habere testes pro reproductis, & ratificatis, secus si alia pœna.*

7 *Reus in quacunque litis parte vsque ad realẽ executionem sententiæ innocentiam suam probare non prohibetur.*

§. 9. De repetitione, & ratificatione testium.

ACCVSATOR diligenter aduertere debet, quòd in termino probatorio faciat reproducere testes, in
1 summaria informatione examinatos: & quod ratificentur in plenario iudicio alioquin fidem non faciunt in iudicio plenario, secundum Angelum in Tractatu de maleficijs. verbo, Fama publica. Bartol. in l. fina. ff. de quæstionibus. Panormitanum post Innocentium in cap. bonæ. el. 1. Hippolytum in practica criminali, §. nunc videndum. numero. 29. Folerium in practica criminali. prima parte secundæ partis in Rubrica demum repetantur testes. numero. 1.
2 Et est ratio, quia testes in summaria informatione fuerunt recepti parte aduersa non citata, ac ideò fidem non faciunt, iuxta text. in cap. 2. de testibus. & quia recepti fuerunt ante litem contestatam, iuxta tex. in cap. 1. & in cap. quoniam frequenter in principio. vt lite nõ contestata. nec sufficit, si consensu & ap
3 probatione delinquentis, testes in summaria informatione recepti habeantur pro productis in plenario iudicio: sed requiritur, quòd re vera repetantur, & ratificentur in plenario iudicio. Et ratio
4 est, quia reus non potest in causis criminalibus renuntiare suis defensionibus, & termino probatorio sibi assignato, iuxta glos. singularem in l. pactum inter hæredem. ff. de pactis. verbo, cum liceat. Nam huiusmodi renuntiatio non valet, cùm tendat in præiudicium personæ, vel status, argumento tex. in l. liber homo. ff. ad l. Aquiliam. & in l. Cornelia. §. fi. ff. de siccarijs. Et hanc opinionem in proprijs terminis tenet Auẽd. in Responso. 11. numero. 5. & Ioan. Redin. in libr. de maiestate principis. in parte, sed per legitimos calumniantium limites. numero. 114. & Dueñas in Regula. 23. limitatione. 1. Ex alia ratione, scilicet, quia cum prædicti testes in summario iudicio, recepti fuerint ante litẽ non contestatam, & sic in casu non permisso, attestationes eorum inualidæ cõsensu partium validari non potuerunt, secundum Baldum in l. 1. ff. de feriis. & in Authẽtico. si quis in aliquo. C. de edẽdo. Nã litis contestatio, & similes actus
5 sunt de substãtialibus iudicij, ac ideo cõsensu partium tolli non possunt, secundum glos. in capit. de causis. de officio delegati. Et eandem opinionem sequitur eam dicens communiter receptam Antonius Gomez in. 3. tomo Variarũ. capitulo. 13. numero. 33. & Rojas in singulari. 203. in medio. quæ oppinio vera est, quando ex tali delicto veniret imponẽda pœna corporalis, aut infamię. Cæterùm si esset imponenda pœna pecu-
6 niaria, vel alia, non irrogans infamiam, reus bene poterit renuntiare suis defensionibus, & termino probatorio, habereque testes pro reproductis & ratificatis, secundum Ioannem de Immola in l. custodias. ff. de publicis iudicijs. quem sequuntur Ioannes Redin. & Ant. Gomez

mez vbi suprà. Qui testes recepti & examinati in summario iudicio, ne postea in isto plenario varient, & vacillẽt, possunt se ad primam depositionem referre, & iudici petere primam attestationem sibi exhiberi. ita docet Bartolus in l. eos qui. num. 6. ff. de falsis. Bal. in l. solam. C. de test. numero. 5. Hippolytus in. l. ex libero homine. à numero. 13. ff. de quęstionibus. Alexand. in consil. 56, columna. 2. volumine. 2. & quotidie ita in praxi obseruatur. Benè verum est, quod in crimine hæresis testes tenẽtur iterum in plenario iudicio testificari non exhibito nec ostenso primo testimonio secundum Simancam de institutionibus catho. titulo. 64. numero. 24. vbi citat ad idem Boerium in decisione 108. Sed certè hæc praxis quam dura videtur, ex eo quod si longum interuallũ fluxerit postquam primum testimoniũ dedit, iam illius immemor esse testis: cũ memoria hominis fragilis sit. cap. porrecta. de confir. vtil. vel inutil. cap. præterea. 23. distinctione. tamen cum causa hæresis, super qua testimonium præstitum fuit, sit res tam memorabilis, & ardua, non facilè obliuioni tradi potest: ac proinde vt rectiùs intelligi possit, an vera vel falsa fuerint testificata prædicta praxis obtinuit. Erit tamen tunc tutum consilium, quod testes protestentur, & si apparuerit se aliter in prima attestatione dixisse, quã in ista, quòd ex tũc istud testimonium reducant ad illud, cum tunc temporis magis memores huius rei essent, & hoc consilium tradit Bart. in dicta. l. eos. & Menochius in lib. 2. de
7 arbitrar. censur. 2. casu. 109. numer. 13. Aduerte tamen quod reus poterit probare suam innocentiam, & defensionẽ in qualibet parte litis vsque ad realem executionem sententiæ, vt eleganter resoluit Antonius Gomez omnino videndus in. 3. tomo Variarum. capitulo 13. numero. 33.

Ex. §. Decimo.

SVMMARIA.

1 *Elapso termino probatorio est facienda publicatio testium.*

2 *Publicatis attestationibus probationes partium excluduntur, & amplius non admittuntur.*

3 *In causis criminalibus iudex ex suo officio poterit recipere probationes quascunque etiam publicatis attestationibus, & causa concluſa.*

4 *Ad instantiam accusatoris non poterit iudex post cõclusionem in causa probationes alias admittere.*

5 *Admittuntur probationes etiam post lapsum termini probatorij, & post concluſum in causa ad defensionem & rei innocentiam: etiam postquam renũtiatum fuerit termino probatorio ex parte rei.*

6 *Etiam post sententiam diffinitiuam admittitur reus ad probandam suam innocentiam, quando de ea per euidentiã facti constare poterit.*

7 *Licèt iudex non possit de iure reuocare sententiam suam, tamen quando eidem constet de innocentia rei, debet in eius executione super sedere, & principi rescribere: quod secus est de iure regio, iuxta q̃ sententia reuocari poterit in consulto principe.*

§. 10. De publicatione testium.

1 ELAPSO termino probatorio publicatio testium facienda erit eodem modo, quo diximus in prima parte huius primi tomi, in fine octa
2 ui temporis. Et licet ibi resoluimus, per prędictam publicationem probationes vtriusque partis excludi, & non posse amplius admitti, de qua regula vltra ibi posita est videndus Socinus in regula 498. & Ioan. Matiençio in dialogo relatorum. 3. par. cap. 46. tamẽ in causis criminalibus iudex ex officio ad offesam,

3 & punitionem rei, etiam poſt publicationem teſtium, & concluſione in cauſa ad definitiuam ſententiam, poterit teſtes & omnes alias probationes recipere, ſecundum Bartolum in.l.1.§. ſi quis vltrò.columna.1.ff.de quæſtionibus.& eũdem Bartolum in.l.vnius.§.1.ff.eo dem titutulo. Salicetum in Authentica. at qui ſemel.C.de probationibus. Hippolytum in practica criminali.§.ſequẽs numero.7.& Ant.Gom.in.3.tomo Variarum.capitulo.13.nume.34. & hanc teſtatur communem oppinionem Iulius Clarus libro.5.ſententiarum.§. fin. 4 quæſtione.61.numero.2.At verò ad inſtantiam accuſatoris hoc minime fieri poſſet, ſecundum DD.vbi ſuprà. Similiter ad defenſionem & innocẽtiam rei accuſati probandam, teſtes & probationes admittuntur poſt lapſum termini 5 probatorij, & poſt publicationem teſtium & concluſionem in cauſa, iuxta text.in.l.vnius.§. cogniturum. verſiculo, quanuis & ibi gloſſa ordinaria Bart. & alij communiter. Felinus in cap.cùm clamor.columna.3.de teſtibus. & etiã poſtquam renuntiatum fuerit à partibus termino probatorio ex parte rei, probationes admitti poterunt, ſecundum gloſſam ſingularem in.l. pactum inter hæredem.ff.de pactis.in gloſſa fina.recepta communiter ex Bald.Paul.& Iaſ. ibi. & Antonius Gomez vbi ſuprà. & Rojas in ſingulari.40.quinimo ex parte rei teſtes & probationes admittuntur ad probandam ſuam innocẽtiam & de 6 fenſionem, etiam poſt ſententiam diffinitiuam aduerſus eum latam, quando per euidentiam facti de eius innocẽtia conſtare poſſet, probando negatiuam, & oſtendendo delictum non fuiſſe cõmiſſum, vt putà probando hominẽ viuere, quẽ ſe interfeciſſe dicebatur, vel quid ſimile, iuxta tex.ſic intelligẽdum in.l.1.§.ſiquis vltro.ff.de quæſtionibus. vbi hanc oppinionem tenet Bart. & cõmuniter DD.& Salicet. in.l.2.C.de requirendis reis.numero.2.& ita illũ textum intelligit Antonius Gomez in dicto capitulo.13.numero.33. propè finem vbi ſatisfacit textui in.l.4.ff.de cõfeſsis. qui prædicto intellectui refragari videbatur. Et ibidem reſoluit, quòd licet de iure communi per text. in dicto 7 §.ſi quis vltro. quando conſtat de innocentia rei poſt ſententiam diffinitiuam iudex non poſsit reuocare prædictam ſuam ſentẽtiam, ſed in executione eius debet ſuperſedere, & principi reſcribere: tamen attento iure regio per text.in l.4.titulo.3.par.7. iudex bene poterit in tali caſu ſuam ſententiam reuocare inconſulto principe, & idem firmat Gregor.Lup.in dicta.l.4.in verbo, Deue lo quitar.

Ex.§.Vndecimo.

SVMMARIA.

1 *Teſtium publicatione facta, libellus diſputationis ſeu de bien probado porrigendus eſt.*
2 *Libellus de bien probado quomodo concipiendus.*
3 *Si accuſator inſpiciat ſuam intentionem plenè probatam, concludat in libello, reum diffinitiuè condẽnandum: ſi verò ſemiplenè, ad torturam.*

§.11. De diſputatione & allegatione vtriuſque partis.

1 FACTA prædicta publicatione teſtiũ, vtraque pars diligẽter inſpicere debet proceſſum, & tunc libellus diſputationis, qui vulgo dicit, Eſcripto de bien prouado, porrigendus erit, & in eo repulſæ erunt obijciendæ aduerſus perſonas, & dicta teſtium. Circa

ca quæ omnia erunt obſeruanda, quæ reſoluimus in prima parte huius primi tomi, in nono tempore: qui libellus concipiendus erit forma de qua ibi dixi-
3 ximus, mutatis mutandis. Et eſt aduertendum, quòd accuſator inſpicere debet, an ſua intẽtio ſit plenè probata: quo caſu in tali libello concludere debet, q̃ reus definitiuè condemnetur ad pœnã delicti. At verò ſi accuſator inſpexerit ſuã intentionem, non eſſe plenè probatã, tunc in illo libello cõcludere, debet quòd reus ad torturam condemnetur.

Ex. §. Duodecimo.

SVMMARIA.

1 *PVblicatis atteſtationibus, ſi ſemiplenè conſtet de delicto peti debet reus condemnari ad torturam, quæ ante publicationem teſtium adhiberi non debet.*

2 *Ante publicationem teſtium non poteſt conſtare de meritis cauſæ.*

3 *Forma concludendi quod reus condemnetur ad torturam Hiſpano ſermone concepta.*

4 *Quare apponatur clauſula, Y caſo no confeſſado que no aya para ello baſtante prouança.*

5 *Torturæ locus non eſt, delicto legitimè probato.*

6 *Semiplenè delicto probato, vel aliquo indicio habito torturæ locus eſt.*

7 *Tortura inuenta in ſubſidium probationum.*

8 *Si legitimè probato crimine reus torqueatur, iudex tenetur in ſyndicatu ad damna, & intereſſe.*

9 *Reijcitur oppinio Bald. aſſerentis reum torqueri poſſe etiam legitimè conuictum, ad effectum vt confiteatur delictum, & appellationi locus non ſit: quia conuictus & confeſſus non auditur appellans.*

10 *Reum, qui legitimè conuictus torturæ adhuc traditur, & neget, puniendum & legitimas probationes nõ elidi verius reſoluitur. Et vndè orta praxis quod in ſententia torturæ poteſt etiam iudex, legitimas probationes contra reum in ſuo robore remanere velle.*

11 *Clauſula. V.m. mande poner y ponga. quare apposita.*

12 *Reum abſque petitione partis torqueri poſſe verius reſoluitur.*

13 *Clauſula, Reyterando ſe la tantas vezes, &c. quare apposita.*

14 *Si reus non fuerit ſufficienter tortus, iterum torquendus.*

15 *Etiam reus ſufficienter tortus torquendus eſt: ſi primæ torturæ indicia vrgentiſſima ſint, ſecundum veriorem contra magis communem oppinionem.*

16 *Tortura repetenda propter noua indicia.*

17 *Tortura iteratur ſi in ratificatione ſuæ confeſſionis reus neget.*

18 *Torturæ etiam tertio ſubdi poterit: qui in prima ratificatione negans, & ſecundo tortus etiam negauerit.*

19 *Tortura quarta non eſt adhibenda, etiam ſi reus in tertia confeſſus in ratificatione negauerit.*

20 *Vltra tertiam torturam non eſt procedendum, nec vltra ſecundam ſecundum Simancam.*

21 *Tortura bis iterari poteſt poſt primã de iure regio in criminibus proditionis, falſæ monetæ, furti, & rapinæ: in alijs ſemel tantum.*

22 *Si reus in tortura negauerit, vel non perſeueraverit in confeſſione diffinitiuè abſoluendus eſt, vel ratione indiciorum extraordinariè puniendus.*

23 *Clauſula, haſta que lo confieſſe, y en el ſe ratifique. quare poſita.*

24 *Confeſſio facta in tortura non ſuficit niſi poſt eam ratificetur & duret.*

25 *Torturam legitima indicia præcedere, & perſeuerãtia confeſſionis ſubſequi debet.*

26 *Perſeuerantia poſt torturam opus eſſe, quanuis ante eam extra iudicium reus crimen confeſſus ſit verius eſt.*

27 *Ratificatio confeſſionis in tortura facta poſt viginti quatuor horas fieri debet.*

28 *Inquiſitores ratificationem vſque in tertium diem differunt, & benignus apparet.*

29 *Si dolor tormentorum duret ratificatio eorum metu facta præſumeretur.*

30 *Porrecti libelli petitionis torturæ copia reo exhibenda eſt, vt intra certum tempus eidem reſpondeat.*

31 *Libellus alleagtionis ex parte rei ſermone Hiſpano cõceptus.*

32 *Clauſula, Attentala calidad de la cauſa. quare apposita.*

33 *Reum non torquendum niſi in graui, & atroci cauſa.*

34 *Cauſæ graues & atroces quæ dicantur remiſſiuæ.*

35 *Clauſula, Ay indicio baſtante para ello, &c. quare apoſita.*

36 *Reum non torquendum abſque ſufficientibus inditijs.*

37 *Indicia legitima, & inſufficientia quæ dicantur, remiſſiuè.*

38 *Clauſula, Ni que ſufficientemente eſte probado. quare poſita.*

9 Indicia probanda legitimè per vnum testem deponentem per actum visus de ipso facto, & delicto.

40 Testis probans indicia omni exceptione maior debet esse.

41 Testis deponens de indicio remoto non sufficit vnus, sed duobus opus est qui omni exceptione maiores sint.

42 Clausula, Por ser como soy hijo dalgo, &c. quare apponatur.

43 Quilibet torqueri potest qui non reperitur prohibitus.

44 Nobilis torqueri non potest.

45 Impubes torqueri non potest.

46 Senex decrepitus non potest torqueri.

47 Miles & doctor torqueri nequeunt, nec decurio.

48 Mulier prægnans, & aliæ plures personæ torqueri nõ possunt.

49 Clericum contra quem infamia, & indicia insurgunt torquẽdum esse, communis opinio obseruat: quam in praxi non seruari Iul. Clar asserit, Et sufficere sola indicia tenet cum alijs quos refert autor.

50 Qui in crimine lesæ maiestatis torqueri possunt, & in crimine hæresis torqueri poterũt: ideo minores vigintiquinque annis propter suspitionem hæresis torquẽtur, & minores quatuordecim annis terreri possunt.

51 Personæ priuilegiatæ ne torqueantur terreri possunt.

52 Clausula, Para la determinacion, &c. quæ apponitur in fine libelli, quare apponatur.

53 Iudex recusatus in criminalibus in foro secũlari de iure regio associatur duobus decurionibus habentibus assessorem, qui per consistoriũ nominantur: qui omnes simul procedunt in causa vsque ad sententiam inclusiuè.

54 Si iudex recusatus in causa criminali dissentit ab assessore decurionum, qui sibi assotiantur, requirunt eum ipsi vt se componat, alias proferant sententiã cum suo assessore: & aditur superior.

55 Votum decurionum quin criminalibus recusato iudici iunguntur, non præualet eius voto, quia votum eius solius reputatur pro vno, & votum eorum pro vno alio duntaxat.

56 Si votum alicuius ex decurionibus, qui recusato iudici in criminalibus sociantur, concordat cũ voto iudicis, eius sententia præualebit.

57 Si in loco recusati iudicis in criminalibus, non sint decuriones, tunc iudex assummit quatuor viros probos, inter quos sorte dirimitur, qui duo eorũ in causa procedant cum iudice recusato.

58 Porrectis libellis allegationis ab vtraque parte: si repulsas contra testes legitimas esse iudex repererit, partes ad probationem recipiet.

59 Iudex plura obseruare debet, priusquam ad torturam deueniat: & quæ remissiuè.

60 Iudex ad torturam deuenire volens Deum ante oculos habebat: & neminem torqueat priusquam ad iura fieri permittant.

61 Qui torserit extra casum à iure expressum propter imperitiam, tenetur læso reo vtroq; in foro pro modo damni & culpæ satisfacere.

62 Iudex qui dolo malo hominem torserit, arbitrio iudicis seuerius puniendus.

63 Iudex qui dolo malo hominem torserit, qui moriatur, vel membrum amittat: Similem pœnam de iure regio patietur, vel maiorem attenta, qualitate eius, & torti.

64 Si tortus dolo malo, nec vitam, nec membrum amittat, arbitraria pœna iudex puniendus erit.

65 Iudex quibusdam attẽtis adhibere debet torturã, ita vt tortus illæsus à morte & mẽbri alicuius amissione remaneat.

66 Iudices cauere debent ab exquisitis tormentorũ speciebus: illæ nanque & non vsitatæ imponendæ sunt propter crimen læsæ maiest. homicidij parricidij, & similia atrocia crimina.

67 Propter atrociora crimina acerrima indagatio facienda.

68 Quæ tormenta in his Hispaniarum regnis magis in vsu sint, connumerantur.

69 Forma pronuntiandi sententiam torturæ aquæ & funium, concepta Hispano sermone.

70 Forma sententiæ torturæ de garrucha.

71 Forma sententiæ torturæ de ladrillo y sueño Hispano modo.

72 Practica torquendi Italo modo, tortura del sueño y tablillas.

73 Practica torturæ de tablillas.

74 Iudices aliquando suis in sententijs non explicant genus tormenti, nec eius qualitatem, sed simpliciter reum condemnant modum sibi reseruando.

75 Modus proferendi sententiã torturæ genere eius nõ expresso, nec quantitate.

76 Pesquisitores comuniter vtũtur forma sentẽtiæ torturæ quæ non explicet modum, nec eius quãtitatem.

77 Ordinarij iudices primo & secundo genere tormentorum quæ suprà retulimus magis frequẽter vtuntur.

78 Sententia torturæ lata, statim reo maiori intimanda, minori verò cum eius curatore intimanda est.

79 Reus qui in sententia torturæ senserit se grauatum appellare poterit ab ea.

80 Appellationi interpositæ à sententia torturæ deferẽdum: nisi fuerit manifestè frinola.

81 Sententiã torturæ non exequetur iudex, priusquã à iudice superiore cõfirmata fuerit, vel ab ea interposita

posita appellatio friuola declaretur.

82 *Si reus sententiæ torturæ acquieuerit, vel ea fuerit per superiorem confirmata, vel tanquam friuola reiecta, iudex debet præcipere ducere reum ad locum destinatum coram se, tabellione & tortore.*

83 *Iudex caueat ne tempore torturæ, procurator, aduocatus, vel alij adsint.*

84 *In alijs regnis delinquentes publicè torquentur in hisce Hispaniarum non sed secreto.*

85 *Tortura inchoanda ab eo qui ex delinquentibus minor sit ætate, vel à creato in delitijs.*

86 *Ab eo qui paruæ ætatis est, & qui in delitijs vixit citius veritatem eruendam per torturam.*

87 *A filio prius incipere debet tortura, quam ab eius patre.*

88 *Tortura prius à fœmina quam à masculo incipienda.*

89 *Tortura inter pares à magis suspecto ineunda.*

90 *Torquendus ex pluribus ab eis separandus, cuius dicta in scriptis redigenda sunt eisdē verbis quibus protulit.*

91 *Iudex benignè admoneat torquēdum vt veritatem confiteatur absque tormentis sibi paratis: alioquin protestetur iudex vt hic, & omnia in scriptis redigi faciat.*

92 *Torquendus generaliter, & non specialiter & designatiuè est interrogandus.*

93 *Forma executionis sententiæ torturæ sermone Hispano concepta.*

94 *Forma ratificationis torturæ.*

95 *Conuicto, aut confesso reo proferre debet iudex condemnatoriam sententiā exprimendo pœnam, quā reus passurus est, vt praxis obseruat.*

96 *De iure sufficit quod iudex pronuntiet delictum cōmissum: quanuis eius pœnam taceat, tunc enim ea imposita censetur, quæ iure decreta est.*

97 *Iudex pœnam ordinariam à iure impositam ex causa temperare valet.*

98 *Iudex in prolatione sententiæ quid præoculis habere debet.*

99 *Iudex pronior ad lenitatem, quæ ad seueritatem esse debet.*

100 *Iudex in dubijs absoluat potius quam reum condēnet.*

101 *Iudex maiorem honorem consequitur ex absoluendo, quam condemnando.*

102 *Iudex in condemnando minorem pœnam eligat.*

103 *Versus quidam qui clementiam suadent.*

104 *Iudici satius est in misericordia peccare, quam in seueritate.*

105 *Iudex dolosè condemnans qua pœna puniendus.*

106 *De iure regio iudex dolosè condemnans puniendus eadem pœna, qua delinquentem puniuit.*

107 *Iudex qui ignorantia aut iratus cōdemnauerit reū & modum excesserit pœna arbitraria puniendus.*

108 *Forma sententiæ diffinitiuæ condemnatoriæ in criminalibus.*

109 *Iudex imponere potest pœnam exilij, quam si delinquens non obseruauerit: tempus quod supererit duplicandum erit.*

110 *Iudex qui pœnam exilij ad decennium imposuit, si reus eam non obseruauerit, exilium perpetuabit.*

111 *Si reo imposita fuerit perpetua pœna exilij, quā non seruauerit mortis pœna puniendus erit.*

112 *Iudex qui reum condemnauit in pœna exilij ad tē pus, censetur eum ad decennium condemnasse: si verò eum condemnauit nulla temporis mentione facta, vt condemno in pœna exilij, censetur reus exul factus perpetuò.*

113 *Exilium debet esse continuum, & non interpolatum.*

114 *Materia exilij vbi videnda.*

115 *Clausula posita in sententia condemnatoria, videlicet, pague dentro de nueue dias, quare posita.*

116 *Condemnatus in pecunia in ciuilibus habet quatuor menses vt soluat: in criminalibus autem terminus arbitrio iudicis relinquitur.*

117 *Terminus quo quis debet in criminalibus pecuniariam pœnam soluere de consuetudine decem dierum est.*

118 *Reus condemnatus ad pecuniam si inopia laboret, & eam non valeat soluere in corpore eam luat.*

119 *Reus qui pecuniam in qua condemnatus est soluere non valet: nec cessionem bonorum facere poterit, siue pœna fuerit imposita pro vindicta delicti, siue pro satisfactione damni illati.*

120 *Hodie de iure regio damnatus ad pecuniam pro vera damni æstimatione, qua soluere non potest, poterit vti beneficio cessionis bonorum, secus si illa pecunia soluenda sit pro vindicta publica delicti: quia tūc corpore luet condemnatus.*

121 *Commutatio pœnæ pecuniariæ in corporalē fieri non debet, si pars cui illa venit applicanda in parte vel in totum non consentiat.*

122 *Pecuniaria pœna non commutatur in corporalem priuato accusatore, cui venit applicanda non consentiente: secus si fisco applicetur: quo renitente cōmutatio fit.*

123 *Commutatio pœnæ pecuniariæ fit etiam si reus in vno dūtaxat nūmo contumaciter deficiat à solutione.*

124 *Comimutatio pecuniariæ pœnæ in corporalem non facienda, quando reus esset soluendo, & malet corporalem subire pœnam.*

125 *Forma sententiæ diffinitiuæ vbi imponitur pœna mortis, concepta sermone Hispano:*

126 *Sen-*

126 *Sententiæ condemnatoriæ statim reis intimandæ per tabellionem, & etiã executioni mandandæ.*

127 *Sententiæ condemnatoriæ deliquentium ita demum mandandæ executioni si in rem iudicatam transiuerint, idque de iure: de consuetudine tamẽ statim executio earum faciendæ quacunque appellatione non obstante.*

128 *Consuetudine propterquam in criminalibus sentẽtiæ statim non obstante appellatiõe exequentur, intelligit Iul. Clar. in casibus, in quibus non licet appellare: secus vbi appellationi deferre debet iudex.*

129 *Sententiæ condemnatoriæ exequendæ præterquam in casibus, in quibus executio earum impediri suspendi vè potest: qui duodecim sunt.*

130 *Executio sententiæ condemnatoriæ faciendæ in casibus, in quibus appellationi locus non est: qui plures sunt vt hic remissiuè.*

131 *Admonitio autoris, vt iudices procliues, & faciles sint ad reorum appellationes admittendas.*

132 *Reus criminis iustè appellans, interim non soluẽdus, sed remittendus ad superiorem cum custodibus suis expensis.*

133 *Executio sententiæ corporalis publicè, de die, & nõ de nocte facienda, & in loco ad id deputato.*

134 *propter criminum grauitatem solet executio condemnatoriæ sententiæ eorum fieri in locis, vbi commissa fuerunt.*

§. 12. De tortura reorum.

SI accusator post publicationẽ testiũ factã inspexerit suã intentionem & actionẽ non esse plenè probatã, tũc in cõclusione libelli allegatiõis, vel segregatim petere debebit, reũ condenandum esse ad torturam, quæ post publicationem testiũ adhiberi debet: nam antea liquere, & cõstare non potest de meritis causæ, secundum Bartolum in. l. vnius. §. reus. ff. de quæstionibus. numero. 1. Bald. in l. milites. C. de quæstionibus. Salicentũ. in. l. fin. C. eodem titulo. & Anton. Gomez. in. 3. tomo Variarum. capitul. 13. numero. 19. Quæ petitio torturæ faciẽda erit forma sequenti. Postquam enim accusator in suo libello allegationis dixerit suam intentionem bene probatã, & intẽtionem rei malè probatam esse, obieceritque repulsas contra personas & dicta testium rei in prædicto libello debet concludere hac forma.

¶ Porende a v.m. pidõ condemne al dicho aduerso diffinitiuamẽte a la pena ordinaria del dicho delicto, y a lo demas que pedido tengo: y caso no confessado [a] que no aya para ello bastante prouança v.m. mande poner, y ponga [b] al dicho aduerso a riguroſa questiõ de tormẽto, reiterandose la tantas vezes [c], hasta que confiesse el dicho delicto y se ratifique [d] en su confefsion, y le hagan las preguntas conforme al interrogatorio por mi presentado, y las demas que v.m. viere ser necessarias. Y para ello el officio de v.m. imploro, y pido justicia. Y si assi v. m. lo hiziere, hara justicia y lo q̃ deue: en otra manera lo contrario haziendo, contra v.m. y sus bienes y fiadores protesto, lo que en tal caso protestar me conuiene, y pido lo por testimonio.

Expositio huius petitionis torturæ.

a 4 DIximus, Y caso no cõfessado que no aya para ello bastãte prouãça, &c. Ista clausula fuit apposita ad denotãdũ, quod tortura adhiberi nõ potest, quando delictum legitimis probationi 5 6 bus plenè probatum est: sed solummodò

dò qñ ſemiplenè eſt probatũ, vel quando aliquod indicium probatũ eſt: quo caſu propriè tortura locum habet, iuxta text. in. l. 1. & totũ tit. ff. & C. de quæ-
7 ſtionibus. quia tortura inuenta fuit in ſubſidiũ & defectum probationum pro
8 veritate eruenda. Alioquin ſi ſtantibus legitimis probationibus reus torquere tur, iudex teneretur ei in ſyndicatu ad damna & intereſſe, vt probat text. in. l. 1. in fine. & in. l. edictum. verſiculo. 1. & in. l. Diuus pius. ff. de quęſtionibus. & in l. quoties. & in. l. finali. C. de quæſtionibus. & in. l. 1. titulo. 30. part. 7. Quanuis
9 Bald. in. l. obſeruare. numero. 9. C. quorum appellationes non recipiantur. teneat legitimè conuictũ torqueri poſſe ad hoc, vt delictũ confiteatur & non ſit locus appellationi. iuxta regu. iuris quæ habet, quod conuictus ſimul & confeſſus non auditur appellans, vt probatur in. l. 2. C. quorũ appellationes non recipiantur. & oppinionem Bald. ipſe Bald. teneat in. l. 1. numero. 9. C. de iuramento calumniæ. & Thomas Grammaticus nota. 1. columna. 1. Quam tamen oppinionem falſam eſſe teſtantur Angel. & Ioã. Ign. in. l. & ſi certus. ff. ad Sillanianũ. & Aug. in additionibus ad Ang. in Tractatu de maleficijs. in verbo, Fama publica. quorum oppinionem contra Baldum fatetur communem eſſe eam ſequutus Couarru. in practicis quęſtio. cap. 23. nume. 5. quia non eſt locus tormento vbi de crimine legitimis probationibus conſtat, vt communis oppinio firmat ſecundum Couarruuiam vbi ſuprà qui reſoluit duobus caſibus, conuictum torqueri poſſe. ſequitur etiam Iulius Clarus in praxi criminali. §. finali. quæſtione. 64. numero. 4. Quinimo ſi
10 ſtantibus legitimis probationibus reus torqueretur, & in tortura delictum negaret, ex tali negatione eneruarentur & eliderentur legitimæ probationes aduerſus eum receptæ, ſecundum Hippolytum in dicta. l. edictum. numer. 2. & in ſua practica criminali. §. nunc videndum. numero. 26. Quam oppinionem teſtatur communem Thomas de Ferrara in cautela. 5. columna. 3. Iulius Clarus vbi ſuprà numero. 7. & numero. 43. Ob idque orta fuit praxis, quòd iudex in ſententia torturæ proteſtatur, quòd legitimæ probationes contentæ in proceſſu aduerſus reum in ſua firmitate remaneant. Sed licèt prædicta oppinio cõmunis ſit, contraria tamen verior eſt, imò quòd & ſi ſtantibus legitimis probationibus reus torqueatur, negetque delictum, nec iudex proteſtetur quòd legitimæ probationes in ſuo robore remaneant adhuc tamen legitimæ probationes non eliduntur, nec eneruantur, vt contra prædictam communem oppinionem reſoluunt Ant. Gom. in. 3. tomo. capitulo. 13. numero. 20. Couarruuias in practicis quæſtionibus. capitulo 23. numero. 5. Auenda. in ſuo dictionario. verbo, Tormento. verſiculo. vndecimo. & Villalobos in antinomia iuris, litera T, numero. 12.

11 Diximus, V. m. mande poner y ponga, &c. Iſta clauſula fuit appoſita ad denotandum, quòd reus torqueri non poteſt, niſi ad petitionem partis, iuxta tex. iuncta gloſſ. in. l. quanuis. la. 1. verb. quęſtionibus. C. ad. l. Iuliam de adulterijs. & in. l. quicunque. iuncta gloſſ. verb. oportet. C. de ſeruis fugitiuis. & in. l. fina. ff. de calumniatoribus. & ita expreſſè cũ Baldo reſoluit Paris de Puteo in tractatu ſyndicatus. in parte, officialis. numero. 6. & Hyppoly. in. l. 1. ff. de quæſtionibus. columna. 3. verſiculo. requiritur. & quinto. & in ſua practica criminali. §. nunc videndum. numero. 27. & Ciſuẽtes in. l. 79. Tauri. columna fina. Simancas de catholicis inſtitutionibus. titulo.
1265. numero. 18. & 19. In hoc tamen cõtrarium verius eſt, imò quòd abſque petitione partis iudex ex officio poſsit reũ ſubijcere torturæ, & ad hoc præciſſè tenetur, vt reſoluit Antonius Gom. in dicto

cto cap. 13. numer. 22. quanuis Cifuentes vbi suprà. columna fina. contrarium teneat.

c Diximus, Reiterando se la tantas ve
13 zes, &c. Ista clausula fuit apposita ad de
14 notandum, quòd si reus non fuerit suffi cienter tortus in prima tortura, & delictum in ea negauerit, iterum torqueri poterit, vt probat text. in l. repeti. ff. de quæstionibus. & ita cum Baldo & alijs resoluit Hippolytus in practica criminali. §. quoniam. numero. 2. & Gregorius Lupus. in l. 4. titulo. 30. part. 7. ver-
15 bo, Otra vez. Imò etiam si reus sufficiẽ ter tortus fuisset, posset iterum torqueri, si indicia, ex quibus fuit prima vice tortus, essent vrgentissima & grauissima, secundum Bartol. in l. vnius. versiculo primo. ff. de quæstionibus. Salicet. in l. 2. C. de custodia reorum. & Greg. Lup. in dicta. l. 4. verbo, E si por auentura negasse. Et ista est verior oppinio secundum Antonium Gomezium in dicto capitulo. 13. nume. 26. quanuis contrariam oppinionem magis communẽ esse dicat. Similiter si post primam tor-
16 turam noua indicia superuenerint, reus poterit iterum torqueri, iuxta text. in dicta. l. vnius. versiculo primo. Barto. Salicetum, Anton. Gom. & Gregor. Lup. vbi suprà. & resoluit Menochius libr. 2. de arbit. Centuria. 3. casu. 272. Pari mo-
17 do si reus in tortura confessus fuerit delictum, & post modum ductus ad ratificandum neget delictum, dicens se confessum fuisse propter dolorem torturę, poterit iterum torqueri, secundum Bartolum in dict. l. vnius. versiculo, primo. & Bald. in. l. in bonæ fidei. C. de rebus creditis. columna. 2. in fine. Hippolytũ in l. repeti. numero. 11. ff. de quæstionibus. & probatur in dicta. l. 4. titulo. 30. part. 7. Quinimo dicendum est, quòd
18 quando reus in prima tortura delictum confiteretur, & postea in ratificatione negaret, & idem faceret in secunda tor-
19 tura, poterit tertiò torqueri: tamen si in tertia tortura delictum confiteretur, & in ratificatione negaret, non poterit
20 quartò tortura repeti: nam vltrà tertiã vicem pro vno delicto non potest quis torqueri, secundum Angelum in l. fin. C. de quæstionibus. & Alexand. in additionibus ad Barto. in l. 1. §. Diuus Seuerus. versiculo, quæro, vtrum semel. ff. de quæstionibus. Hippolytum in practica criminali. §. quoniam. numero. 4. versiculo, sed succesiuè. Cifuentes in l. 79. Tauri. versiculo, item quibus vicibus. & Bosium in practica criminali. titulo de tortura. numer. 43. vbi asserit, quòd sic in practica seruatur, nec vltra trinã vicẽ reus torquetur, nisi à carnificibus. Simancas verò de catholicis institutionibus titul. 65. numero. 76. testatur, reũ bis tantum pro vno delicto torquendũ esse: nec sibi placere oppinionem asserẽtiũ ter torqueri posse, quia nec lege aliqua nec probabili ratione oppinio eorũ fulcitur. quinimo in numero. 81. firmat quòd reus bis tortus & bis confessus, & bis reuocans confessionem, non erit tertio torquendus, & si multi DD. oppositum teneant, quorum opinionem dicit recipiendam esse cum reus bis fuerit leuissimè tortus & in posteriori illa confessione, aliqua noua signa confessioni addiderit. Sed vltra prædictos DD. ad-
21 uerte quòd de iure regio in criminibus proditionis, falsæ monetæ, furti, & rapinæ vltra primam torturam reus poterit bis torqueri: tamen in alijs delictis tortura semel debet repeti, iuxta text. in l. 4. titulo. 30. part. 7. & in his casibus,
22 quando reus negauit delictum in tortura, vel non perseuerauit in confessione tempore ratificationis absoluendus est definitiuè, vel saltim ratione indiciorũ vel præsumptionum condemnãdus est aliqua pœna arbitraria, secundum Bartolum in l. finali. numero. 1. ff. de quæstionibus. & consentit Cifuentes in dicta. l. 79. Tauri. versiculo, sed si nõ perseuerauerit. & Antonius Gomezius in

dicto

dicto capitulo. 18. numero. 28.

d Diximus, Hasta que lo confiesse, y
23 en el se ratifique, &c. Ista clausula appo
sita fuit ad denotandum, quod non suf-
24 ficit cõfessio facta in tortura, nisi sequa-
tur perseuerantia & ratificatio eius post
torturam, vt probat text. in l. 1. §. Diuus
Seuerus. & ibi gloss. Barto. Hippolyt. &
alij. ff. de quæstionibus. text. in l. 2. C. de
custodia reorum. & ibi gl. & omnes, &
in capit. 1. 15. quæstione. 6. & in l. 7. titu
lo. 29. part. 7. resoluit Cifuentes in l. 79.
Tauri. verficulo, sed si non perseuera-
uerit, & Bosius in practica criminali. ti-
tulo de confessis per torturam. numer.
1. & Simancas de catholicis institutioni
bus. titulo. 65. numero. 67. Quinimo re-
25 quiritur, quòd inditia legitima præce-
dant torturam; & perseuerantia confes
sionis subsequatur eandem, vt latè resol
uit Iass. in l. qui in aliena. §. Celsus. colũ
na. 5. ff. de adquirenda hæreditate. & De
cius in cap. At si clerici. in principio. nu-
mero. 3. versiculo, octauo limitatur. de
iudicijs. Quorum resolutio vera est, ni-
26 si reus extra iudicium prius fuisset cõ-
fessus delictum, & postea in tortura ite-
rum illud confiteretur: nam tunc nõ es
set necessaria perseuerantia, & ratifica-
tio post torturam, secundum glossam fi
nalem in l. cap. quinto. ff. ad l. Iuliam. de
adulterijs. quam sequitur Iass. in l. magi
stratibus. numero. 4. ff. de iurisdictione
omnium iudicum. & Cifuentes cũ plu-
ribus ab eo relatis. in dicta l. 79. Tauri.
versiculo, sed si nõ perseuerauerit. Præ
dicta tamen oppinio optimis fundamẽ
tis refutatur ab Antonio Gomezio in
3. tomo Variarum. cap. 13. numero. 8.
propè finem. & à Blanco. in l. vltima. ff.
de quæstionibus. numero. 208. Displi-
cet etiam Aegidio Bosio in practica cri
minali. titulo de confessis per torturam
numero. 5. asserenti in practica non ob
seruari. & prædictam oppinionem glo.
nec iure, nec ratione fundari, imò cru-
delem, inhumanam, & iniquam omni-
no esse testatur Simancas in d. titul. 65.
27 numero. 70. Quæ ratificatio confessio-
nis fieri debet post spaciũ vnius diei na-
turalis vigintiquatuor horarum, & ita
communiter in praxi obseruatur ex An
to. Gom. in d. c. 13. nume. 24. per tex. in
l. 4. titulo. 30. par. 7. & Simancas in dict.
titulo. 65. numero. 71. vbi asserit, quòd
28 inquisitores in tertium diem solent dif
ferre prædictam ratificationẽ, & quòd
id benignus est, quia dolor tormentorũ
& vehemens animi perturbatio nõ du-
29 rat: nam quando dolor tormentorum
duraret, præsumeretur ratificatio factã
fuisse metu tormentorum, vt cum Ci-
no & Bald. resoluit Cifuentes in dicta. l.
79. Tauri. versicul. decimo sexto requi
ritur. & Simancas in. d. tit. 95. nu. 71. Et
quibus verbis iudex alloqui debeat reũ
tortum ad prædictam ratificationem fa
ciendam paulò inferius dicemus.

30 Porrectò ex parte accusatoris prędi
cto libello, allegationis & petitionis tor
turæ, iudex mãdat eius copiã reo exhi-
beri, & quòd intra certum terminũ ei-
dem respondeat, qui suum libellum al-
legationis producit forma sequenti.

Libellus allegationis ex parte rei.

Illustre Señor.

31 SEyo preso en la carcel publica desta ciudad, en la causa criminal cõ
Ticio por persona de mi procurador digo, q̃ visto por v. m. el pre-
sente processo, hallara mis excepciones y defensiones bien, y cumpli-
damente prouadas con mucho numero de testigos mayores de toda

excepcion, y en particular prueuo como soy buen Christiano, honrado, quieto y pacifico, y de buena fama, y tal que no se puede presumir de mi semejante delicto, de que soy acusado: prueuo ansi mismo que al tiempo que hirieron al dicho Ticio en la plaça publica desta ciudad, estaua yo en la Vega, y que conforme a la distancia del lugar, fue imposible en vn mismo tiempo poderle yo herir. Y tambien prueuo que el dicho Ticio fue el agressor, y que si yo le heri, fue para mi defensa, por que se prueua, que el dicho aduerso se fue para mi con la espada desembaynada. Otrosi prueuo que el dicho Ticio hizo pacto y transaction comigo, y me remitio todo el derecho que podia tener contra mi, por razon de la dicha question. Y finalmente prueuo, que conforme a la calidad de la persona del dicho aduerso, y a lo que a su officio ganaua, y a la manera con que se trataua, que tan solamente merece doziẽtos ducados por la manquedad y gastos: y ansi por mi prouança se excluye la intenciõ del dicho aduerso, el qual no prueua cosa alguna que me pueda dañar, y perjudicar: porque los testigos por el presentados, son varios y singulares, deponen de oydas y vanas creencias, no concluyẽ ni dan razon de sus dichos, son parientes, criados, y amigos del dicho aduerso, y tales que se presume que en esta causa diran con afficion lo cõtrario de la verdad, y ansi los tacho y contradigo. Y en especial no me daña el dicho de fulano testigo por la parte contraria presentado, por quanto es mi enemigo capital, por tal causa, y por tal lo tacho y contradigo. Ni me daña el dicho de fulano, por ser hombre infame, frequentador de tabernas, y acostumbrado a jurar temerariamente, y por tal le tacho y contradigo. Conforme a lo qual consta que deuo ser dado por libre de la dicha acusacion y demanda. Y en lo que toca al tormento pedido por el dicho aduerso, digo que no ha lugar de derecho, atẽto que la calidad de la causa [a] no lo requiere, y porque no ay bastante indicio para ello [b] que sufficientemente este prouado [c]: y caso no cõfessado que lo huuiera, no puedo ser puesto a question de tormento, por ser como soy hijo dalgo [d] de solar conoscido, de vengar los quiniẽtos sueldos, segun fuero de España, y siendo tal, cõforme a derecho no puedo ser puesto a tormento. Porende a v.m, pido lo pronuncie ansi, y me mande dar por libre de todo lo por el dicho aduerso pedido, y en lo necessario el officio de v.m. imploro, pido justicia y costas, y juro a Dios y a esta Cruz † que las tachas de los dichos testigos, no las põgo de malicia ni por injuriarlos, y pido ser recebido a prueua dellas.

¶ Otrosi para la determinacion desta causa [e], y los demas autos della, tengo por sospechoso a v.m. y a los demas justicias seglares desta ciu-

ciudad,y a fulano y fulano letrados,y por tales ſoſpechoſos los recuſo. Y pido y requiero a v.m.y a los demas recuſados,las vezes que puedo y deuo,que no ſentencien eſta cauſa,ni v. m. prouea otro auto alguno ſin acompañado,y lo contrario haziendo proteſto la nullidad dello,y lo que proteſtar me conuiene,y pido lo por teſtimonio,y juro en forma que eſta recuſacion no hago de malicia.

Expoſitio ſupra dicti libelli.

a DIximus in iſto libello, Attenta la
32 calidad de la cauſa. Iſta clauſula appoſita fuit ad notandum, quòd non in qualibet cauſa criminali reus debet
33 torqueri:ſed tantum in atroci,& graui, iuxta text.in.l.editum.ff.de quæſtionibus.& ibi notant Bartolus & communiter alij ex AEgidio Boſio in pract. criminali.titulo de indicijs. & conſiderationibus ante torturam. numer.92.Simancas de catholicis inſtitutionibus. titulo.65.num.62.Et quæ dicantur cau-
34ſæ graues & atroces explicat Bart. in.l. non ſolum.§.ſi mandato. ff. de iniurijs. & Platea in.l.ſi grauius.C.de dignitatibus libro.12.Felinus in capit.cum illorum. columna.4. verſiculo. in eadem gloſ.de ſententia excõmunicatonis. Boſius in dicto titulo de indicijs. numero.93.

b Diximus, Ay indicio baſtante para
35 ello, &c. Iſta clauſula appoſita fuit ad denotandum quòd reus non debet tor-
36 queri,niſi præcedentibus legitimis inditijs,vt in.l.1.in principio.& in.l.final.ff. de quæſtionibus.& vtrobiq́ue Barto.& muniter DD.Hippolytus in.l.quæſtionis.colum.vltima.ff. de quæſtionibus. & in practica criminali.§.diligenter.Simancas de catholicis inſtitutionibus. titulo.65.à numero.13.Menochius libr. 1.de arbitr.quæſtione.84.numero.1.Et
37 quę dicantur legitima inditia & ſufficiẽtia explicat Boſius in practica criminali.titulo de inditijs, & cõſiderationibus ante torturam.& Gomezius in.3.tomo cap.13.numero.7. & Menochius libro 2.de arbitr.Centuria.3.caſu.270. à numero.2.& quòd hoc relinquatur arbitrio iudicis firmat Rojas in ſecunda parte de hæret.num.291.

c Diximus, Ni que ſufficientemente
38 eſte prouado,&c. Iſta clauſula appoſita fuit ad denotandum,quòd inditia legi-
39 tima debent probari:quæ probãtur per vnum teſtem deponentem de ipſo facto,& delicto per actum viſus,ſecundũ gloſſam in.l.3.C.ad.l. Iuliam maieſtatis.verbo,conuictus.receptam communiter à doctoribus ibi,& ab Ant. Gom. in dicto capitulo.13.numero.7.&.18. & à Boſio in dicto titulo de inditijs numero.8.Quod intellige verum dũmo-
40 dò ille vnicus teſtis ſit omni exceptione maior,vt in.l.1.verſiculo,idem Cornelio.ff.de quæſtiõibus.& ibi notat Bartol.& alij communiter.idem Bartol. & alij in.l.maritus.ff. de quæſtionibus. & probatur in.l.3.titulo.30.part.7.& in.l.
41 10.titulo.11.part.3.Sed ſi teſtis deponat de circunſtantijs facti,& ſic de inditio remoto,ex quo præſumitur delictũ, tunc per duos teſtes conteſtes inditium probari debet, ſecundum gloſſam ſingularem in.l.ſi.verbo,vel inditijs.C.familiæ herciſcundæ,receptam à Bartol. Baldo,& Saliceto,ibi.& notat Hyppolytus in.l.ſi.num.6.ff. de quæſtionibus. & Iaſſ.in.l.admonendi.ff.de iureiurando in ſecunda lectura.nume.153.& Boſius

sius in titulo de inditijs. numero. 5. Qui duo teſtes deponentes de inditio remoto debent eſſe omni exceptione maiores, vt eruditè reſoluit Antonius Gom. in dicto numero. 18. contra alios DD.

d Diximus, Por ſer como ſoy hijo de
42 algo, &c. Iſta clauſula apponitur ad denotandum, quòd licet regulariter qui-
43 libet poſsit torqueri, qui non reperiatur prohibitus, vt in. l. 1. iuncta communi oppinione doctorum. ff. de quæſtionibus. tamen multi excipiuntur, qui nõ
44 poſſunt torqueri, vt puta nobilis, ex Ripa in. l. Centurio. numero. 14. ff. de vulgari. & probatur de iure regio. in. l. 2. tit. 30. part. 7. l. 24. titulo. 21. part. 2. & in. l. 4. &. 5. titu. de los hijos dalgo. nouæ Recopil. & in. l. 13. titulo. 7. lib. 2. Recopil. & reſoluit Otalora de nobilitate. in. 5.
45 part. capit. fin. numero. 4. Item impubes non poteſt torqueri, vt in. l. 1. §. occiſorum. verſiculo. impuberi. ff. ad Senatus conſultum Sillanianum. & in. l. de minore. ff. de quæſtionibus. Similiter ſe-
46 nex conſtitutus in ætate decrepita non poteſt torqueri, vt in. l. ſiquis in graui. ff.
47 ad Sillanianum. pari modo miles, & doctor, non poſſunt torqueri, vt in. l. milites. C. de quæſtionibus. nec etiam decurio, vt in. l. Diuo Marco. & in. l. decuriones. ff. de quæſtionibus. & tradit Bernardus Diaz in practica criminali. cap. 117. Petrus Dueñas in Regula. 190. limitatione. 3. & Iulius Clarus libro. 5. ſenten-
48 tiarum. §. finali. quæſtione. 64. numero 24. Nec etiam mulier pregnans, vt in. l. pregnantis. ff. de pœnis. nec aliæ plures perſonæ exceptæ à lege. 2. titul. 30. par. 7. & à Cifuente in. l. 79. Tauri. & à Boſio in dicto titulo de indicijs. numero 102. cum ſequentibus, vbi reſoluit clericum poſſe torqueri, iuxta text. in cap.
49 1. depoſito. & hanc teſtatur communẽ oppinionem Panormit. in capit. cum in contemplatione extra de regulis iuris in libro decretalium. reſoluentes clericum torqueri non poſſe, niſi infamatus ſit de crimine, & inditia ſimul contra eum ſint, & eorum oppinionem dicũt communem Simancas de inſtitutionibus cathol. tit. 65. numero. 47. & Didacus Perez in. l. 1. titul. 3. lib. 1. ordin. col. 106. verb. non debet. tamen prædictam communem oppinionem in pract. non obſeruari credit Iulius Clarus vbi ſupr. aſſerẽs ſola indicia ſufficere vt clericus torqueri poſsit: cuius oppinionem ante eum tenuit Alciatus in cap. 1. de offi. ordi. num. 43. quem refert & ſequitur Simancas in. d. tit. 65. num. 48. cuius oppinionem veriorem & probabiliorem eſſe dicens, & adijciens clericos & monachos præſertim ſacerdotes rariùs & mitius eſſe torquendos propter dignitatem ſacerdoti, & periculum excommunicationis, ſi modus quęſtionis excederetur, ad hanc oppinionem citãs præpoſitum in cap. illi qui. 5. q. 5. Silueſtrũ in ſumma verb. inquiſito. 2. §. 9. & Bern. Diaz in. d. c. 117. qui omnes reſoluunt quod quando clericus torturæ ſubijciẽdus fuerit non à miniſtro ſeu tortore laico torqueri debebit, niſi clerici inueniri non poſſent, qui id facere ſciant aut velint, nam tunc à miniſtris laicis clericus
50 torqueri poterit. Tamen in crimine hæreſis omnes illi torquẽdi ſunt, qui in crimine læſæ maieſtatis humanæ torqueri poſſunt: quia longè grauius eſt diuinam, quàm temporalem lædere maieſtatem, ac proinde nobiles, milites, decuriones, doctores, & omnes, qui quãtalibet prærogatiua præfulgent, in crimine hæreſis, & in crimine læſæ maieſtatis humanæ torqueri poſſunt, iuxta text. in. l. 3. &. 4. C. ad. l. Iuliam maieſtatis. & in. l. decuriones. C. de quæſtionibus. & in. l. de minore. ff. de quæſtionibus. & in. l. proditores. ff. de remilitari. & in Authentica Gaçaros. C. de hæreticis. & in cap. vergẽtis. de hæreticis. Hipolytus in. l. edictum. ff. de quæſtionibus. Couar. libr. 2. Variarũ. c. 9. Grillan. in Tractatu de quęſtionibus & tortura:

quæ-

quæstione. 6. Gregorius Lupus in dicta l. 2. titulo. 30. part. 7. verb. cauallero. Bo
fius in practica criminali. titulo de indi
cijs. numero. 121. & in titulo de tortu
ra reorum. numero. 20. Antonius Go
mez in dicto capitulo. 13. num. 4. Quo
fit, quòd minores vigintiquinque annis
propter suspitionem hæresis, & lęsę ma
iestatis torqueri possunt, minores etiam
quatuordecim annis terreri poterũt, &
habena vel ferula cædi, vt. l. 1. §. impu
beri. & in. l. excipiuntur. ff. ad Sillania
num. & in ll. de minore. & ibi Hippoly.
ff. de quæstionibus gloss. in. l. 3. §. idẽ Di
uus. ff. de testibus. Grilandus in Tracta
tu de quæstionibus. Fit etiam, quòd cle
rici, monachi, sancti moniales, & cæte
ri omnes religiosi torqueri poterũt, pro
pter crimen hæresis, iuxta text. in capit.
1. de depositò. & in cap. ad abolendam.
§. vltimo de hæreticis. & resoluit Simã
cas in dicto titulo. 65. numero. 44. cum
51 duobus sequentibus. Et an prædictę per
sonæ priuilegiatæ possint terreri, iam
quòd non possint torqueri, resoluit Bo
fius in dicto numero. 121. & in dicto ti
tulo. de tortura reorum. numero. 20. &
Antonius Gomezius in dicto capitulo
13. numero. 4.

e Diximus in fine libelli, Otro si para
52 la determinacion, &c. Per hanc clausu
lam iudex suspectus recusatur: de qua
recusatione erunt videnda, quæ resolui
sti in prima parte huius primi Tomi in
Tempore decimo. Et vltrà ibi posita,
aduerte, quòd licet in causis ciuilibus ip
semet iudex recusatus possit assumere
secum socium probum, & candidum,
vt ibi diximus, tamen in causis crimina
53 libus de iure regio in foro seculari iu
dex recusatus nõ assumit secum sociũ,
sed nominãtur per consistorium loci
duo decuriones, cum quibus iudex re
cusatus associandus est, & prædicti de
curiones debent secum habere assesso
rem literatum, & omnes simul debent
procedere in causa criminali vsque ad
54 sententiam inclusiuè: & si iudex recusa
tus non se componat cum assessore de
curionum, decuriones debent require
re iudicem, vt se cõcordet: qui si nolue
rit, tunc debent cum suo assessore pro
ferre sententiam, & adeundus erit supe
55 rior. Nec votum duorum decurionũ
prævalebit voto vnius iudicis recusati:
nam votum duorũ reputatur pro vno,
56 & votum iudicis pro alio: si verò cũ vo
to iudicis recusati concordaret votum
vnius decurionis, tunc prævalebit sen
tentia iudicis cum iam sit maior pars, ita
colliges ex. l. 1. titu. 16. lib. 4. Recopil. &
explicat Auend. in capitibus prætorum
in. 2. par. cap. 23. numero. 14. & Didac.
Perez in. l. 1. tit. 5. libro. 3. Ordinamenti
colum. 966. Quæ forma & praxis ver
satur in loco, vbi sunt decuriones, ideſt,
57 donde ay regimieuto. At verò in loco
vbi non est consistorium, tũc iudex re
cusatus etiã in causa criminali assumit
secum quatuor viros prouidos, qui in
ter se sortiri debet, qui duo eorum pro
cedere debeant cum iudice recusato, vt
expræssè probat text. in. l. 1. titulo. 16. li
bro. 4. Recopilationis.

Porrectis prædictis libellis allegatio
nis ab vtraque parte, iudex animaduer-
58 tere debet, an repulsæ oppositæ contra
personas, & dicta testium legitimę sint,
necne: & si inuenerit legitimas esse, re
cipiet partes ad probationem super eis
dem, eodem pacto, qúo diximus in pri
ma parte huius primi tomi, in nono Tẽ
pore. Inspicere etiam diligenter debe
bit iudex, an ad torturam perueniri pos
sit, & debeat. Circa quem articulũ, ob-
59 seruare debebit plura, quæ requiruntur
adhoc, vt ad torturam perueniri possit,
quæ congerit Hippolytus in. l. 1. in prin
cipio. ff. de quæstionibus. Cifuentes in
dicta. l. 79. Tauri. col. 6. & Simancas in
titul. 65. à nu. 13. Animaduertere enim
iudices semper debent, vt ante oculos
60 Deum habentes, neminem prius tor
queãt, quàm id fieri iura permittãt, nec

leuiter moueri debent ad homines torquendos, alioquin si per imperitiã non seruatis ad vnguem omnibus requisitis, extra casum à iure expressum torserint hominem, tenentur pro modo dãni, & culpæ reo satisfacere, nedum in foro exteriori, verùm etiam in foro con-
62 scientiæ: si verò dolo malo torserint hominem propter inimicitias, aut donũ, vel pretiũ, iuris ordine prætermisso, arbitrio iudicis seueriùs puniri debet, iuxta text.in.l.vltima.ff.de varijs & extraordinarijs cognitionibus.&in.l.vltima. C.de pœn.iudic.qui malè iudicauerũt. & in.§.1.Instit.de obligationibus, quæ ex quasi delicto. Felin.in capit.tua nos. de homicidio. & Simancas in dicto titulo.65.numero.21.Et de iure regio iu-
63 dex, qui dolo malo propter inimicitiã, donum, aut pretium torserit aliquẽ, & ex tortura moriatur, vel membrũ amittat, iudex similem pœnam patietur, vel maiorem, attenta qualitate personæ iudicis & torti, vt probatur in.l.4.titu.30.
64 par.7. Si verò ex tortura nec vitam nec membrum tortus amisserit, tunc pœna arbitraria erit puniendus iudex, vt resoluit Gregorius Lupus in dicta.l.4. in glossa finali. Sed si iudices licitè torserint aliquem, excedendo tamen modũ torturæ, erunt puniendi pœna, de qua per Gregor.Lup.in dicta glossa fina. & Antoniũ Gom. in tertio tomo Variarum.capitulo.13.numero.6. Nam iu-
65 dex adhibere debet torturam, attenta qualitate personæ delinquentis, ipsius delicti, indiciorum, & tẽporis, ita quod verisimiliter reus tortus remaneat saluus, illæsus, & non amittat vitam, vel aliquod membrum, iuxta tex.in.l.quęstionis modum. & in.l.de minore.§. tormenta.ff.de quæstionibus.& in.l.5. titu-
66 lo.30.part.7. Et si iudex ex actis processus inuenerit ad torturam perueniri posse, tunc cauere debet ne nouas, & inusitatas species, & exquisitas tormentorũ imponat, sed illa, quæ magis in vsu versantur: nam licet varia sint genera tormentorum quæ congerit Hippolytus in.l.1.numero.27. ff. de quæstionibus. & aliqua connumerat lex.1.titulo. 30. part.7. iudices tamen vti debent magis communiter vsitatis, non verò nouis & exquisitis: quia illa tantum sunt imponenda propter crimen læsæ maiestatis, homicidium, parricidium, & alia
67 atrocia crimina, in quibus acerrime fieri debet indagatio, iuxta text.in.l.3. C. de episcopali audiẽtia.& in.l.2. C.quorũ appellationes non recipiantur.& tradit Paris de Puteo in Tractatu syndicatus.folio.114.colum.3.quem sequitur Gregorius Lupus in.l.1.titulo.30.part. 7.glossa penultima.

68 Y en estos reynos los generos de tormentos que mas se vsan, son: el primero, de agua y cordeles: el segundo, de garrucha: el tercero, es del sueño: y el otro de ladrillo: y el otro de tablillas, en los quales el juez pronuncia su sentencia en la manera siguiente.

Sentencia de tormento de agua y cordeles.

¶Visto este processo, &c.

69 FAllo atentos los indicios que del resultan cõtra el dicho Seyo, que le deuo cõdẽnar y cõdẽno a question de tormento, de agua, toca, cordel,

cordel, y garrote: el qual le sea dado en esta forma, que sea puesto y atado de pies y manos en el potro del tormento, y le sean dados en cada pierna dos garrotes, vno en el muslo, y otro en la caña de la pierna, de la rodilla abaxo, y otros dos garrotes en cada braço, el vno en el morzillo del braço, y el otro del codo abaxo, por manera q̃ sean ocho garrotes, y le sean hechados siete quartillos de agua por la boca sobre vna toca delgada: la qual este metida parte della en la boca, de suerte, que la agua pueda entrar en la boca. Y reseruo en mi otra qualquier manera de tormento que mas necessaria sea de le dar en su tiempo y lugar, quedando en su fuerça y vigor las prouanças y indicios deste processo. Assi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia.

Sentencia de tormento de garrucha.

¶ Visto este processo, &c.

7° HAllo atentos los indicios que del resultan cõtra el dicho Seyo, que le deuo de condemnar y condemno a question de tormento, y atẽto que el delicto es graue y atroz, y el dicho Seyo es hombre fuerte y robusto, mando le sea dado y executado en esta manera: que de la techumbre mas alta de la carcel donde esta preso, sea puesta y colgada vna gruessa soga de cañamo o esparto doblada por medio, que este asida a vna polea y viga de la dicha techumbre, de manera que pueda correr, y el dicho fulano sea atado por las muñecas delos braços que bueluan a las espaldas: y assi atado desta forma, sean atados los pies ambos juntos, y de las gargantas dellos sean puestas y colgadas ciẽ libras de hierro o piedra poco mas o menos: y anssi puesto y atado tiren fuertemente por la dicha soga, de manera q̃ leuanten el susodicho de la tierra vn estado de hombre poco mas o menos, y leuantado, estando anssi colgado con el peso del dicho hierro, le pregunten, si es verdad de lo que es acusado, y sea tornado a baxar negando, de manera que no assienten las pesas en el suelo: Y anssi este colgado todo tirados los braços por las espaldas atados los pies como esta dicho, y le sean dadas doze estropadas mas o menos, de la manera susodicha. Y reseruo en mi otra qualquier forma de tormento para se lo dar en su tiempo y lugar, quedando en su fuerça las prouanças deste pleyto. Y anssi lo pronuncio y mando en estos escriptos y por ellos.

Sentencia de tormento de ladrillo y ſueño al eſtilo Eſpañol.

71 EN Salamãca a tantos dias de tal mes y de tal año, eſtando en la carcel publica della, el dicho Señor juez ante mi el dicho eſcriuano y teſtigos, dixo q̃ por quãto el auia reſeruado en ſi en la ſentẽcia de tormento de garrucha, que auia dado al dicho fulano, de lo reiterar y darle otros mas en ſu tiempo y lugar, que vſando de lo ſuſodicho, demas y allende que auian parecido nueuos indicios, que eran indubitados, que atento que el dicho fulano no auia dicho ni confeſſado nada, que mandaua y mando que le fueſſe dado otro ſegundo tormento. El qual mandaua y mando q̃ le fueſſe dado en eſta forma, que en la carcel donde eſta preſo, de vna viga della ſea atada vna ſoga, con la qual ſean atados ambos braços, enhieſto el cuerpo arriba, los braços pueſtos a las eſpaldas y atada a la dicha viga, y tenga los pies juntos y deſcalços en cima de vn ladrillo frio, y eſte deſta manera veynte y quatro horas, yle eſten guardando, de manera que no le dexen dormir. Y anſi dixo el dicho Señor juez que mandaua y mando, que paſſadas las dichas veynte y quatro horas, ſe le dieſſe fuego con el dicho ladrillo algo encendido al dicho fulano por las plantas de los pies. Y dixo que reſeruaua y reſeruo la forma de dar el dicho tormento, y otra qualquier forma q̃ mas neceſſaria ſea, quedando en ſu fuerça y vigor las prouanças deſte pleyto. Y anſi lo pronunciaua y pronuncio.

Practica de los tormentos del ſueño Italiano, y de las tablillas.

72 EL tormento del ſueño, que ſe acoſtũbra a la vſança de Italia, es muy mejor, y por muy mejor eſtylo, q̃ el Eſpañol, y es anſi, que tiene hecha la juſticia cierto ingenio a manera de vn relox de arena, de eſtatura de vn hombre, poco mas, que tiene nueue o diez vergitas, todo redondo, y por todo el ſembrados muchos clauos, las puntas para dentro, del largo de vn geme, y las puntas muy agudas, y al que han de atormentar le deſnudan en carnes, ſaluo vnos paños menores, y le meten dẽtro del dicho tormento, el qual es tã angoſto, que no cabe mas de ſolo el atormentado, y viene tan juſto con las puntas de los clauos, que tocan con las carnes algun tanto, y tiene atadas las manos atras, y ſon tantos los clauos que el artificio tiene, que puede auer de vno a otro quatro o cinco dedos, y deſta manera le tienẽ alli metido el tiempo que

al

al juez le parece, y como esta en pie, q̃ no se puede sentar ni arrimar d̃ vna parte a otra, sin meterse los clauos por el cuerpo, el juez le esta preguntando de rato en rato, si quiere dezir verdad, y en ninguna manera no puede dormir, sino antes da vozes, y gritos, porque es tormento brauo, y muy cruel.

Tormento de tablillas.

73 Y En quanto al tormento de tablillas, es desta manera, que los juezes los dan raras vezes: y es la manera del tormento como de agua y cordeles. Por que pone el juez al que ha de atormentar en el potro de tormento, y auiendo le dado los garrotes, que por su sentencia mando, sino confiessa el delicto, toma quatro tablillas pequeñas quadradas, del tamaño de vn palmo cada vna poco mas o menos, y en ellas cinco agujeros que passen de vna parte a otra, tan angostos, que no cabe mas de vn dedo en cada vno: por los quales agujeros meten los dedos de las manos y de los pies al dicho atormentado, y para darle grande dolor, metẽ vna cuña entre cada dedo, y agujeros de pies y manos, y van apretando poco a poco con vn martillo cada vno por si, y es tan graue y brauo tormento que se le ponen al atormẽtado los dedos tan delgados, que quedan desemejados, que no parecen dedos: y es tan penetratiuo el dolor deste torméto, que raras vezes los juezes acaban de apretar las cuñas, porque algunos desmayan, y otros confiessan luego el delicto.

Supra dicta genera tormentorum refert & congerit Monterrosus in sua practica, in quarto tractatu. folio. 50. pagina. 2. & in tractatu octauo. folio. 231. pagina. 1. cum sex sequentibus. Et est aduertendum, quòd iudices in sententia 74 torturę multoties non explicant genus tormenti, nec quantitatẽ eius, nec qualiter & quomodo reus torqueri debeat, sed simpliciter condemnant reum ad quæstionem torturæ, sibi reseruando genus, & quantitatem tormenti, & qualiter præstari debeat, & tunc sententia profertur modo sequenti.

Sentencia de tormento sin declarar el genero del.

¶ Visto este processo, &c.

75 Fallo que deuo condemnar y condemno a question de tormento, el qual se le de en la forma y manera que a mi bien visto me sea, y reseruo en mi el genero del tormento, y la cantidad del, y la forma en que se le ha de dar. Assi lo pronuncio y mãdo por esta mi sentẽcia, &c.

76 Desta forma de sentencia de tormẽto vsan mas los juezes pesquisidores, q̃ los ordinarios. & iudices ordinarij ma- 77 gis vtuntur primo, & secundo genere tormentorum, quàm alijs suprà relatis.

78 Et lata prædicta sententia torturæ inti-

manda erit reo,& eius curatori, ſi reus
79 minor fuerit: qui ſi ſenſerit ſe grauatum
ab ea appellare poterit, cum contineat
talis ſentẽtia grauamẽ irreparabile per
diffinitiuam, vt reſoluiſti ſuprà. Et pro-
80 obatur in.l.13.titulo.23.part.3.& appel
lationi deferendum erit, dummodo, nõ
ſit manifeſtè friuola, nec prius ſenten-
81 tia torturæ exequenda erit, quàm à iudi
ce ſuperiore fuerit confirmata, vel ap-
pellatio tanquam friuola reiecta, iuxta
text.in.l.ante ſententiam.ff.de appella-
tionibus recipiendis.& in.l.per hanc.C.
de temporibus appellationum.& in ca-
pit.cum appellationibus friuolis.de ap-
pellationibus.libro. 6. & ita firmat Si-
82 mancas,in dicto titulo. 65. numero.
20.Sed ſi reus ſententiæ torturæ con-
ſenſerit, vel appellatio tanquam friuo-
la à iudice fuerit reiecta, vel ſentẽtia tor
turę à ſuperiore iudice fuerit confirma
ta, iudex præcipere debet, reum ad lo-
cum deſtinatũ torturæ duci coram ſe,
83 & tabebellione, & tortore, nec per-
mittere debet iudex procuratorem, vel
aduocatum rei, aut alias perſonas præ-
84 ſentes eſſe: nam licet apud alias natio-
nes publicè delinquentes torqueantur.
tamẽ in hiſce regnis in loco ſecreto tor
queri debent, nec quiſpiam prẽſens de-
bet eſſe, niſi iudex, tabellio,& tortor, vt
probatur in.l.3.titulo.30.part.7. & ibi
notat Gregorius Lup.verbo, Non otro.
& Simanchas in dicto titulo.65.nume-
ro.55. Aduertereq; debet iudex, quòd
85 ſi pro eodem crimine plures ſint tor-
quendi, incipiat à minori ætate, vel à
86 creato in delitijs, quia citius veritas ab
eo eruetur, iuxta text.in.l.1.§.1. & in.l.
vnius.ff.de quæſtionibus.& in.l.5. titu-
87 lo.30.part.7.Similiter ſi pater & filius
ſint torquendi, incipiendum erit à filio:
quia pater torquetur in filium, iuxta tx.
in.l.iſti quidẽ.ff.quòd metus cauſa.& in
§.fi.Inſtit. de noxalibus.Pari modo fœ
88 mina prius erit torquenda ſecundũ Gã
dinum in Tractatu de quæſtionibus.co
lumna.2.Cuius oppinionẽ probat Co-
uarru.contra Hippolytum in lib.quar-
to Decretalium ſecunda parte.cap.3.§.
4.numero.10.&.11.& Gregorius Lu-
pus in.l.5.titulo.30.par.ſeptima in glo.
2. Alioquin autem incipiendum erit à
89 magis ſuſpecto, ſecundum Bartolum,
& Hippolytum in.l.1.ff. de quæſtioni-
bus.& Greg.Lup.in dicta.l.quinta.titu-
lo.30.part.7.in gloſſa.2.& eſt aduertẽ-
90 dum, quòd quando plures ſunt torquẽ
di, quilibet ſeparatim torqueri debet,
ne alterius dicta perpendere poſsit. Et
dicta vniuſcuiuſq; torti in ſcriptis ſunt
redigenda à tabellione eiſdem verbis,
& forma, quibus tortus dixit, non ea in
aliquo immutando iuxta text.in.l.30.ti
tulo.30.part.7.vbi ita expreſſè diſponi
tur. Et poſtquam reus ductus fuerit ad
91 locum torturæ, iudex benignè admo-
nere eum debet, vt veritatem ſimpliciter confiteatur, nec velit pertinaciter negando tan dura tormenta pati, quàm parata eſſe videt, vt probat text.in.l.3.ti
tulo.30.part.7. Alioquin iudex prote-
teſtari debet, q̃ ſi in tortura reus amiſſe
rit vitam, vel ſubſtinuerit fracturã bra-
chij, cruris, vel aliquam læſionem cor-
poris, quòd ipſi iudici non imputetur,
ſed ipſi reo, qui prius quàm torqueatur
non vult planiſsimè veritatem dicere.
Quod omne iudex facere debet in ſcri
ptis à tabellione redigi, ita reſoluit An-
tonius Gomezius in tertio tomo Varia
rum capitulo.13.numero.6. & Siman
cas in dicto titulo.65.numero.56. Et ſi
reus abſque tortura noluerit veritatem
fateri, tunc quæſtio erit eidem infli-
genda: & iudex cautè debet eum inter-
92 rogare generaliter, an ſciat, quis illud
delictum fecerit, nõ autem ſpecialiter,
& deſignatiuè dicendo, commiſsiſti tu
hoc delictum, vel ſcis quòd illud com-
miſsit Titius: quia facilè aperiretur
via mendacijs, & reus id confiteretur,
quod quæſitor velit audire, iuxta tex.in
l.1.§.qui quæſtionem,& ibi Bartolus.&

Hip-

Hippolytus. ff. de quæſtionibus. Angel. in Tractatu de maleficijs. in parte, fama publica. circa finem. verſiculo, tertio. & Gregor. Lup. in. l. 3. titulo. 30. partita. 7. verbo, En eſta manera. per tx. ibi. Et omnia quæ reus dixerit, à tabellione inſcriptis erunt redigenda. Et vt iudices tyrones magis inſtruãtur, executio ſententiæ torturæ ſermone Hiſpano concipitur forma ſequenti.

Execucion de la ſentencia de tormento.

93 EN Salamanca a tantos dias de tal mes, y tal año, el Illuſtre Señor licenciado fulano, teniente de Corregidor deſta dicha ciudad, eſtãdo dentro de la carcel publica della, hizo pareſcer ante ſi a Seyo acuſado preſo en ella, y le dixo que el queria executar en el la ſentencia de tormento contra el dada, que ſin que le dieſſe tormento le rogaua dixeſſe la verdad, como auia paſſado la muerte o heridas que ſe dieron a fulano, que lo declaraſſe todo, que el le prometia q̃ ſe auria bien con el, y no le haria ſinjuſticia. Y el dicho Seyo dixo, que no ſabia nada, que lo que ſabia, ya lo tenia dicho y declarado en ſu confeſsion. Y luego el dicho Señor juez le mando meter donde eſtaua el potro del tormento, y le dixo: veys aqui el potro hermano, dezid verdad, ſino aſſenta eſcriuano, que le requiero vna, dos, tres y mas vezes, que diga la verdad, donde no, que proteſto que ſi alguna pierna o braço ſe le quebrantare, o algun ojo ſe le ſaltare, o leſion de algun miembro le viniere, o muriere en el tormento, ſea a ſu culpa y cargo, y no a la mia. A los quales dichos requerimientos, el dicho Seyo, ſiempre reſpondio, y dixo que no ſabia nada. Y viſto por el dicho ſeñor teniente, que no queria dezir ni confeſſar nada, le mãdo deſnudar en carnes, excepto vnos paños menores con que quedaſſen tapadas ſus verguenças, y aſsi deſnudo le mando poner y atar en el dicho potro, y le mãdo echar los garrotes en ſu ſentencia contenidos: y mando al verdugo los apretaſſe, y y aſsi apretados pregunto al dicho Seyo, ſi ſabia quien huuieſſe cometido aquel delicto, que lo dixeſſe y declaraſſe, q̃ le haria quitar del potro, y el dicho Seyo dixo, &c.

Y ſi confieſſa, o niega el delicto en todo o en parte, el eſcriuano lo ha d̃ aſſentar aqui, y la forma y manera q̃ el juez tuuo en darle el dicho tormento, y los quartillos de agua que le echaron, y quantos garrotes le dieron, y como le puſieron la toca en la boca conforme a la ſentencia del tormento. Y ſi confeſſo el delicto, y ay otros delinquentes q̃ en ſus confeſsiones lo negaron, entonces el juez ha de hazer carearlos con el atormentado que confeſſo, y el eſcriua

no

no lo ha de assentar en el proceso despues que se dio el tormento al que confessó, y despues de auer firmado el juez la dicha confession, y el escriuano dado fe de la execucion del dicho tormento, y de lo que en el passo, diziendo assi.

Y luego in continente el dicho señor teniente hizo parescer ante si a fulano preso en la dicha carcel, compañero del dicho Seyo atormẽtado, y le dixo: ya sabeys como esta ys condemnado a tormẽto, y que no puedo dexar de daros lo, por tanto dezid la verdad.

El qual o niega o confiessa: y lo que dixere ha de assentar el escriuano. Y si negare, el juez le ha de dezir como su compañero confessó el delicto, por tãto que el diga la verdad, donde no que le dara tormento, y sino quisiere cõfessar, entonces el juez ha de dezir, q̃ atento que no quiere cõfessar el delicto, para mayor aueriguacion de la verdad hazia y hizo parescer ante si al dicho fulano atormentado. Y ha de mandar al escriuano, que en presencia del dicho su compañero le lea la confession que hizo en el tormento, y leyda, si el dicho compañero dixere que no es verdad lo que el atormẽtado confessó, si el dicho atormentado dixere que es verdad, y para que lo niega, entonces el juez viẽdo que no quiere confessar la verdad, haze lo desnudar, y poner en el potro, y hazerle dar tormento, segun y de la manera que al otro se dio. Y lo que confessare, y todo lo q̃ passare en el dicho tormento, el escriuano lo ha de assentar en el processo, y el juez lo ha de firmar de su nombre, y el escriuano ha de dar fe de todo ello, segun y de la forma que se dio el dicho tormento, y lo que en ello passo: para que el juez no pueda exceder el modo de dar el tormento, ni del tenor de la sentencia que del tormento dio. Y si los atormentados confessaren el delicto en el tormẽto, o qualquiera dellos, es necessario como arriba diximos se ratifiquen en su confession: la qual ratificacion se ha de hazer por lo menos passadas veynte y quatro horas. Y si el atormẽtado es menor de veynte y cinco años, ha se de hallar presente su curador a ver hazer la dicha ratificacion, la qual se haze en la forma siguiente.

Ratificacion del tormento.

94 Y Despues de lo susodicho, en la dicha Ciudad de Salamãca a tantos dias de tal mes y de tal año, el dicho Señor Teniente, estando en la carcel publica, hizo parescer ante si al dicho Seyo preso en ella, y hizo llamar a Fulano su curador, y estando presentes, mando a mi el dicho escriuano leyesse la dicha confessionde verbo ad verbum, y auiẽdo se la leydo, y el dicho Seyo y su curador entendidola, el dicho Señor Teniente le dixo: es verdad esto que dixistes en el tormento, passo assi.

Si el

Si el dicho Seyo atormentado reſpõdiere que ſi, y que aſsi paſſó como ſe le ha leydo, el dicho Señor Teniente le ha de dezir: affirmays os, y ratificays os en ello, y bolueys lo a dezir de nueuo: el dicho Seyo ha de dezir, ſi Señor, que me affirmo y ratifico en ello, y neceſſario ſiendo lo bueluo a dezir de nueuo: y el juez lo ha de firmar de ſu nombre, y el dicho atormentado ſi ſupiere eſcriuir lo ha de firmar, y ſu curador ſi fuere menor, y el eſcriuano ha de dar fe dello, y poner teſtigos, porque a la ratificacion ſe han de hallar.

Y aduierte ſe, que quando ſe hiziere la ratificacion, no ſe ha de hazer donde ſe dio el tormento, porque con miedo del tormento el atormentado no confieſſe lo que no hizo. Y ſi en la ratificacion negare el delicto, y no perſeuerare en ſu cõfeſsion, podraſele reiterar el tormento, ſegun y de la forma que arriba declaramos. Y eſto baſta auer dicho en la materia de tormentos para inſtruction de los nueuos juezes.

95 Sed ſi delinquens in tortura confeſſus fuerit delictum, & poſtmodum confeſsionem ratam habuerit, aut delictũ aduerſus eum plenè fuerit probatum: tunc iudex proferre debebit ſentẽtiam condemnatoriam exprimendo in eadẽ ſententia pœnam, quam reus pati debet, ſiue pro illo delicto certa pœna impoſita ſit à iure, ſiue nulla certa pœna expreſſa reperiatur, ſed ſolum modo ſit arbitraria: & ita in hiſce regnis praxis ob
96 ſeruat. Et hoc tutius eſt, licet de iure ſufficiat iudicem pronuntiare delinquentem commiſsiſſe delictum, quanuis in ſententia pœnam non exprimat imponendam, quia tunc cenſetur impoſita pœna, quæ per legem reperitur determinata, vt probat text. in. l. 1. §. nã ſi quidem. ff. ad Turpilianum. quem text. ad hoc notant gloſſ. & alij DD. communiter ibi. & Panormit. in cap. niſi ſpecialis. de officio delegati. & Ancharranus in capitulo. 1. de homicidio libr. 6. Quam
97 pœnam ordinariam à. l. impoſitam iudex temperare poterit ex aliquibus cauſi: congeſtis à Paris de Puteo in tractatu ſyndicatus capit. quæ ſint cauſæ. fol. 201. & Carrerio in practica criminali. §. circa itaque ſecundum. folio. 243. & Auendan. in capitibus prętorum prima part. cap. 7. numero. 7. & in ſecunda parte capit. 16. à numero. 11. Debetque iu-
98 dex in prolatione talis ſententię Deum præ oculis habere, & obſeruare omnia contenta in cap. 1. de ſententia & re iudicata. libro. 6. & quæ notat Hippolyt. in practica criminali. §. occurrunt. De-
99 betque eſſe magis pronus ad lenitatem, quàm ad ſeueritatem, iuxta tex. in. l. Arrianus. ff. de actionibus & obligationibus & in cap. eos verò. 50. diſtinctione. & in. l. reſpiciendum. ff. de pœnis. & ca-
100 pit. fina. de tranſact. Debet enim index magis peccáre in pietate, & clementia quàm in crudelitate, & atrocitate: & in dubijs potiùs debet abſoluere quàm cõ-
101 demnare reum. Nam maiorem honorẽ cõſequitur iudex in abſoluendo, quã in condemnando, ſecundum Paul. Caſtrenſem in conſil. 197. in finalibus verbis. & Ancharranum in conſilio. 23. & Philippum Decium in conſilio. 189. colnmna fina. & Bald. in conſilio. 403. volumine. 3. aſſerentem, quòd iuſtius peccatur in abſoluendo, quàm in condemnando, iuxta text. in. l. itẽ mella. §. ſi plures. ff. ad. l. Aquiliam. Debetque iudex
102 in condemnando minorem pœnam eligere, iuxta text. in. l. penultim. & fin. ff. de pœnis. & firmat. Cardina. in capit. rurſus. qui cleri. vel vouentes. & Ioan. de Niuizanis in Sylua nuptiali in vltima charta. columna. 1. Debetque eſſe memor illius Carminis.

103 Si quoties peccant homines ſua fulmina mittet
Iupiter, exiguo tempore nullus erit.

104 Melius eſt enim peccare in miſericordia quàm in ſeueritate, vt probat tx.

in cap.alligant.36.quæstione.7. vbi inquit text.Si Deus est benignus in misericordia eius,minister non debet esse tenax.Et facit text.in cap.licet.45. distinctione ibi, Plus erga corrigendos agat beneuolentia quàm seueritas, plus cohortatio,quàm comminatio,plus charitas quàm potestas.& facit text.in cap. vera iustitia.45.distinctionevbi dicitur, quòd vera iustitia est misereri delinquẽtibus.& facit text.in cap. Plerumque.§. illi enim.2.quæstio.7.vbi dicitur,quòd qui de sua iustitia præsumunt, & misericordiam peccantibus negandã putant, à Domino percussi intereunt:quia iudicium sine misericordia erit illis, qui nolunt facere misericordiam delinquentibus,cui per Salomonem dicitur,noli esse nimis iustus.Alioquin si iudex dolo
105 sè condemnauerit reũ ad pœnam mortis,eadem pœna puniendus erit,& si ad aliam pœnam corporalem condemnauerit,tenebitur pœna deportationis,vt probatur in.l.penult.versiculo fin.ff.ad l. Iuliam repetundarum. & ibi notant Bart.& alij DD.communiter, & Paris de Puteo in tractatu syndicatus.fol.84. versiculo,quidam iudex. De iure verò
106 regio talis iudex erit puniendus pœna qua fuit punitus reus,vt probat text. in.l.25.titulo.22.part.3.Cæterùm si iu
107 dex non dolo,sed ignorantia reũ condemnauerit,vel calore iracundiæ modum excesserit,puniendus erit pœna arbitraria,iuxta modum culpæ argumento text.in.l.si adulterium.§. imperatores.ff.de adulterijs.& in.l. ita apud Labeonem.§.quæstionis.ff. de iniurijs. & resoluit Antonius Gomezius in. 3. tomo Variarum.cap.13.numero.6.& visis & diligenter omnibus propensis per iudicem,ex quibus reus veniat condẽnandus,iudex proferre debebit sententiam forma sequenti.

Sentencia diffinitiua condemnatoria.

108 VIsto este processo,que ante mi pende,entre partes de la vna actor accusante Ticio vezino desta ciudad de Salamanca,y su procurador en su nombre, y de la otra reo açusado Seyo vezino desta dicha ciudad,y su procurador en su nombre:y vistos los autos y meritos del, y lo que mas de derecho verse deuia,a que me refiero,&c.

¶Fallo,que por la culpa que del resulta contra el dicho Seyo,que le deuo condemnar y condemno en quatrocientos ducados, los trecientos dellos para el dicho Ticio,por la manquedad,y gastos que se le siguieron de la dicha herida,y los otros cien ducados, la mitad dellos para la camara de su Magestad,y la otra mitad para gastos de justicia. Y mas le condemno en dos años de destierro a desta ciudad y su jurisdiction,el vno dellos preciso,y el otro voluntario,y que no los quebrante,el preciso sopena de que sea obligado a cumplirlo doblado en las galeras de su Magestad,siruiendo al remo de por fuerça, sin sueldo algu-

alguno, y el voluntario no lo quebrante hasta tanto que por mi o por otro juez competente a le sea alçado, so pena que sea obligado a cumplirlo doblado preciso. La qual condemnacion de dineros mãdo que pague dentro de nueue dias b desde el dia de la notificacion desta mi sentencia: y dentro de tres dias desde el dia que fuere suelto de la prision en que esta, mando que salga a cumplir el dicho destierro: y mas le condemno en las costas deste processo, cuya tassacion en mi reseruo. Assi lo pronuncio y mando por esta mi sentencia, diffinitiuamente juzgando.

Expositio prædictæ sententiæ.

a 109 Diximus, Y mas le condemno en dos años de destierro, &c. ad denotandum, quòd iudex potest imponere delinquentibus pœnam exilij ad certum tempus, & si delinquens eam non obseruauerit, tempus quod supererit, duplicandum erit sibi, vt probat textus in l. aut damnum. §. quisquis. ff. de pœnis. & ibi notant Bart. & alij. Si verò iu- 110 dex pœnam exilij imposuerit ad decẽnium, & reus eã non obseruauerit exilium perpetuabitur, & si imperpetuum fuerit exulatus à iudice, & reus pœnam perpetuam exilij non obseruauerit, pupuniendus erit pœna mortis, vt probatur in l. relegatorum. ff. de interdicis, & relegatis. & in l. relegati. ff. de pœnis. & in l. 10. titulo. 31. part. 7. Si verò iudex 111 imponat delinquenti pœnam exilij ad tempus nullo determinato tempore, vt putà dicendo, Condemno Titium in pœna exilij ad tempus, tunc enim cẽsebitur exulatus per decennium, vt in l. fine præfinito. & ibi notat Bartol. ff. de pœnis. tenet etiam Bald. in cap. ex literis. de constitutionibus. & ibi Felin. nu- 112 mero. 9. Sed si iudex imponat pœnam exilij, nulla facta mentione temporis, vt putà dicendo, Condemno Titium in pœnam exilij: tunc censebitur reus exulatus in perpetuum, argumento text. in l. seruus. C. de pœnis. vbi ad hoc notant illum textum Bart. Bald. & Angel. Sali- 113 cet. & alij. Quod tempus exilij debet esse continuũ, & non interpolatum, argumento tx. in l. c. 5. ff. de adulterijs. & firmat gl. in Rubr. ff. de diuersis, & tẽporalibus præscriptionibus. 114 Reliqua de materia exilij erunt videnda apud Celsum in suo Repertorio, verbo, Desterrados. & Antoniũ Gomezium in tertio tomo Variarum capitulo. 8. & AEgidium Bosium in practica criminali. titul. de executione sententiæ à num. 22.

b 115 Diximus, Pague dentro de nueue dias &c. Ad denotandum, quòd licet in cau- 116 sis ciuilibus cõdemnatus in pecunia habeat terminum quatuor mensium ad soluendum, iuxta text. in l. 2. C. de vsuris rei iudicatæ. & in cap. quod ad consultationem. de re iudicata. & in capit. quærenti. de officio delegati. Tamen in 117 criminalibus condẽnatus ad soluendã pœnã pecuniariam non habebat prædictũ terminum quatuor mẽsium, sed arbitrio iudicis erat condemnandus ad soluendum statim vel intra modicum tempus, quod de consuetudine redactũ fuit ad spacium decem dierum, iuxta gloss. fin. in l. si debitori. ff. de iudicijs. & hanc testatur communem oppinionẽ Iass. in l. debitoribus. numero. 16. ff. de re iudicata. & Bosius in practica criminali in titulo de sententijs. numer. 111.

& Iu-

& Iulius Clarus libro quinto receptarũ §. fina. quæstione. 95. numero. 1. & de iure regio ita fuit determinatum in. l. 5. titulo. 27. part. 3. & in. l. 7. titulo. 3. par. 3. & ibi notat Gregorius Lupus in glossa. 2. & probatur in. l. 6. titulo. 17. lib. quarto Recopil. & notat Didacus Perez in. l. 13. titulo. 16. libro tertio Ordinamenti. & facit text. in. l. 1. titulo. 20. libro tertio fori. & ibi notat Montaluus. Et est
118 aduertendum quòd si reus condemnatus inopia laboraret, ita quòd prædictã pœnam pecuniariam soluere non possit, quòd tũc in corpore luere deberet, iuxta regulam vulgarem iuris, quòd qui non habet in bonis, luat in corpore, que probatur in. l. 1. in fine. ff. de pœnis. & in. l. siquis id quod. ff. de iurisdictione omnium iudicum. & in. l. vltim. ff. de in ius vocando. facit text. in. l. vltima in fine. C. de sepulchro violato. & in. l. illicitas. §. vltimo. ff. de officio præsidis. quæ iura ad prædictam regulam notant vltra DD. ibi Angel. & Iaff. numero. 43. in §. pœnalis. Instit. de actionibus. & communiter omnes secundum Beroium in c. cognoscentes. nu. 42. de constitutionibus. Couarruuias libro secundo Variarum. capitulo. 1. numero. 8. & Iul. Clarus libro quinto receptarum. §. fin. quæstione. 95. numero. 2. Nec tunc reus cõ
119 demnatus poterit vti beneficio cessionis bonorum, ne dum quando prędicta pœna pecuniaria eidem imposita esset pro vera & propria delicti pœna, & loco vindictæ verùm etiam quando imposita esset pro emenda & satisfactione damni illati ipsi offenso, iuxta text. in in capit. finem litibus. de dolo & contumacia. vbi Panormit. columna. 2. eum ad hoc commẽdat, & dicit singularem Francus in cap. reprehensibilis. de appelationibus. columna. 3. Et quòd non sit locus cessioni bonorũ firmant plures DD. relati à Couarruuias vbi suprà. hanc oppinionem communem dicen-
120 tes. Tamen hodie attenta lege regia dãnatus ad pecuniæ solutionem pro damno accusatori illato, & pro vera damni æstimatione benè poterit vti beneficio cessionis bonorum, nec talis pœna pecuniaria commutanda in corporalem per text. in. l. 9. titu. 16. libro quinto Recopila. per quem ita resoluit Couarruuias vbi suprà. & Didacus Perez in. l. 3. titulo. 1. libr. tertio Ordinamenti in gl. 1. versiculo, quæro vtrum. Cæterùm quando pœna pecuniaria imposita esset reo pro ipsomet delicto ad publicã vindictam, tunc non esset locus cessioni bonorum, sed esset commutanda in pœnam corporalem, etiam si talis pœna applicaretur ipsi parti lęsæ, vel fisco, nec in hac specie haberet locum text. in dicta. l. 9. titulo. 16. libro quinto Recopil. secundum Couarruuiam & Didacum Per. vbi suprà. Quæ tamen com-
121 mutatio pœnæ pecuniariæ in corporalem fieri non debet, quando pars, cui in totum vel in partem pœna pecuniaria venit applicanda, consentire noluerit, quòd condemnatus in corpore luat: Nam tunc omittenda est commutatio, secundum Panormitanum in. c. Oduardus colnmuna. 2. de solutionibus. & cõmuniter omnes ex Boerio in decisione 349. post numerum octauum. versiculo, secundo si is. Quòd verum est, quando pœna pecuniaria applicatur priua-
122 to accusatori. Cęterum si ea fisco adiudicaretur, commutanda esset in corporalem, etiam fisco nolente, secũdum Panormitanum in dicto capitu. Oduardus. receptum à Couarru. vbi suprà. Et
123 prædicta commutatio pœnæ pecuniariæ in corporalem fieri debet etiam si reus in soluenda prædicta pœna in vno tantum nũmo contumaciter deficiat, secundum Bal. in. l. fin. C. de sepulchro violato. in fine. & communiter omnes secundum Viuium libro communium oppinionum. in verbo, Cedere volens. & Iulium Clarum vbi suprà. numer. 6.
124 Non tamen prædicta commutatio erit

facien

facienda, quando reus esset soluẽdus & malet subire pœnam corporalem: nam tunc cogendus esset soluere prædictam pœnam pecuniariam, secundum communiter DD. ex Decio in. l. si quis id q̃. nu. 22. ff. de iurisdictione omnium iudi cum. Cæterum si delictũ esset eius qualitatis, vt pro eo pœna mortis veniret in fligenda, tunc iudex proferre debebit sententiam forma sequenti.

Sentencia diffinitiua in causa mortis.

125 VIsto este processo, que ante mi pende, entre partes de la vna actor accusante y su procurador en su nombre, y de la otra reo acusado Seyo menor, y su curador ad liten en su nombre.

¶ Fallo atentos los autos y meritos del, que por la culpa que del resulta contra el dicho Seyo, que le deuo condemnar y conde mno en pena de muerte, y la justicia que se le manda hazer es, que sea sacado de la carcel donde esta preso, cauallero en vna bestia de albarda, con vna soga de esparto al pescueço, atados pies y manos, y con voz de pregonero que manifieste su delicto, y sea ansi lleuado por las calles publicas acostumbradas a la picota desta ciudad, y de alli sea colgado por el pescueço, y ahorcado hasta que muera naturalmente, y de alli no lo quite persona alguna sin mi licencia, so la misma pena. Y mas le condẽno en la mitad de sus bienes, applicados la mitad para la Camara de su Magestad, y la otra mitad para la parte querellante. Assi mismo le condemno en las costas deste processo, cuya tassacion en mi reseruo. Assi lo pronuncio y mando por esta mi sentẽcia, diffinitiuamẽte juzgãdo.

126 Prædictæ sententiæ condemnatoriæ intimari debẽt reo per tabellionem, & in continenti debent executioni mandari, iuxta tex. in. l. siquis fortè. ff. de pœnis. & in. l. cum reis. C. de pœnis. & in capit, sicut. 2. q. 1. & in. l. 5. tit. 27. par. 3. & in. l. 1. tit. 25. lib. 2. fori. Quod tamen primo intellige verum esse, postquam prę
127 dicta sententia transacta fuit in autoritatem rei iudicatæ, vt puta, quando trãsactum esset tempus, intra quòd à tali sententia potuit appellari, iuxta tx. in. l. ad dictos. C. de appellationibus. & ita firmat Bar. in. l. qui vltimo supplicio. in fine. ff. de pœnis. & notatur ex gloss. in. l. 1. ff. nil nouari appellatione pendente. & in capit. non solum. de appellationibus. lib. 6. & hanc oppinionem testatur communem Fel. in cap. quærenti. de offi. deleg. Pan. & alij in cap. 2. de re iudicata. Paris de Puteo in tractatu syndicatus. fol. 162. post numerum vndecimũ. Ang. & Imola in. l. non tantum. ff. de appellat. Montaluus in. l. 1. tit. 15. lib. 2. fori. in verbo, Iusticia. & Greg. Lup. in. d. l. 5. tit. 27. part. 3. in verbo, Deue se luego. & Bosius in pract. crim. in tit. de executione sententiæ. nu. 1. Couar. in practicis quæstionibus. cap. 23. nu. 4. versicul. sexto est omnino. & Iul. Clar. lib. 5. receptarum. §. fi. q. 96. nu. 1. Quæ tamẽ oppinio de iure procedit, de consuetu-

dine tamẽ ſententiæ capitales vel corporis afflictiuæ ſtatim ſunt exequendę, nõ expectato lapſu temporis conceſsi ad appellandum, ſecundum Bar. in d. l. qui vltimo. & plures alios, quos refert Iul. Clar. in. d. q. 96. nu. 1. & Couar. in. d. capit. 23. nu. 5. verſicul. huius tamen forẽ ſis. aſſerentem vſum forenſem apud Hiſpanos & ferè in toto orbe Chriſtiano hactenus obtinuiſſe, in cauſis criminalibus pœnam corporalem ſtatim exequẽdam eſſe, non obſtante quacunque interpoſitione appellationis, iuxta. l. 101. ſtyli, quem tamen vſum & conſuetudinem ipſe dicit non poſſe ſe illum probare: & opinatur quòd nullo iure probari poſsit, & admonet iudices, vt prius quã exequantur ſententias criminales cautiſsimè ſingula expendant, & Iul. Clar. vbi ſup. nu. 2. intelligit prædictam con-
128 ſuetudinem obſeruandam eſſe in caſibus, in quibus appellari non poſſet, vel iudex non teneretur appellationi deferre. Cæterum in caſibus, in quibus iudex teneretur appellationi deferre, obſeruãdam non eſſe exiſtimat, ſed potius exe-
cutionem differendam eſſe, donec la-
129 pſum ſit tempus conceſſum ad appellãdum. Secundo intellige, executionem ſententiæ condemnatoriæ ſtatim fieri debere, præter quam in caſibus in quibus, executio impediri vel ſaltim ſuſpẽdi poſsit, quorum duodecim connumerat Ant. Gom. in. 3. tomo Variarum. capitu. 13. nu. 36. cum ſequentibus. & Iul. Clar. vbi ſup. q. 97. & 98. Tertio intelligẽ ſententiam cõdemnatoriam ſtatim exequendam eſſe in caſibus, in quibus non eſt locus appellationi: nam licet re-
130 gulariter condemnatus appellare poſsit iuxta tex. in. l. 1. & totũ tit. ff. & C. de appellationibus. & in. l. 1. & totum titulum. tit. 23. par. 3. ſunt tamen plures caſus, in quibus appellatio non admittitur: quos caſus congerit ſpeculator in titulo de appellationibus. §. in quibus Hipolytus in. l. vnica. C. de raptu virginũ. nu. 138. Nicellus in concordia gloſſarũ concordia. 6. Maranta de ordine iudiciorum. 6. par. in cap. de appellatione. à nu. 269. Bernar. Diaz in regula. 38. Anto. Gom. in. 3. tomo Variarum. cap. 13. nu. 31. & aliqnot connumerat Couar. practicis quæſtion. cap. 23. nu. 5. Admo-
131 neo tamẽ iudices, quòd ſemper faciles ſint in admittẽda appellatione, & quòd ſtatim eam executioni non mandet: poterit enim contingere reum falſis probationibus conuinctum eſſe, vel crudeli tortura coactum de ſe fateri falſum, & apud iudicem appellationis rei veritatem detegi, & pate fieri, & ita iudicibus conſulunt. Marian. Socinus in cap. qualiter & quando el. 2. nu. 113. extra de accuſationibus. & Couarru. in dicto
321 capit. 23. num. 5. in fine. Intellige tamẽ quòd condemnatus de crimine in carcere detentus, & iuſtè appellans in caſu permiſſo interim detineri debet, nec erit relaxandus, ſed remittendus ad iudicem appellationis cũ cuſtodibus ſuis expenſis, ſecundum Bal. in. l. ſi clericus. nu. 6. C. de epiſcopali audi. & in. l. generaliter. §. his de præſentibus. nu. 4. C. de rebus creditis. reſoluit Petrus Dueñas in regula. 42. fallentia. 11. & probatur in. l. fin. tit. 18. lib. 4. recopil. Et eſt aduer-
133 tendum, quòd executio talis ſententiæ debet fieri publicè de die, & non de nocte, vt ſupplicium ſit delinquẽti, & exẽplum alijs, iuxta tex. in. l. 5. tit. 27. par. 3. & in. l. fi. tit. 31. par. 7. debetque fieri in loco conſueto, & ad id deputato, ſecundum DD. per tex. ibi in. l. pen. ff. de iuſti-
134 tia & iure. Aliquãdo tamẽ propter grauitatem criminis, & eius exagerationẽ, & aliorum terrorem iudex facere poterit executionem in proprio loco, vbi delictum fuerit commiſſum, & ibi furcas erigere, & delinquentem ſuſpendere, iuxta tex. in. l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœnis. & ibi notant DD. & Ang. in tractatu de maleficijs, in parte, vſque ad locum iuſtitiæ conſuetum.

Supra

Supradictus modus procedendi in cauſis criminalibus obſeruandus erit, quando delinquentes fuerint preſentes: ſed quia aliquando contingit quòd poſtquam delictum fuit perpetratum reus ſe abſentat, & capi non poteſt, ideò videndum erit, qualiter procedendum ſit contra abſentem.

Ex capite quarto.

SVMMARIA.

1 Accuſatio nec in abſentem proponi, nec contra eum procedi poteſt,

2 Accuſatio de iure ciuili contra abſentem non procedit, quando ei eſſet imponenda maior pœna, quam relegationis: ſecus ſi minor, quia etiam non conteſtata lite proceditur.

3 Iure canonico attento proceditur in abſentem in criminibus, quibus inferior pœna relegatione imponitur: ſilis prius conteſtata fuerit: ſecus ſi ea conteſtata non ſit.

4 Iure etiam canonico poteſt procedi contra abſentem lite non conteſtata in criminibus minoribus, quãdo per viam inquiſitionis proceditur.

5 Iure regio attento indiſtinctè proceditur in abſentẽ in quibuſcunque criminibus ſeruata forma quam remiſſiuè tradit autor.

6 Ley. 3. tit. 10. lib. 4. Recop. ponit nouam formam procedendi contra abſentem, & hic expenditur.

7 Ley. 4. tit. 3. lib. 2. for. & pragmat. de Alcala anni 1503. & l. 206. pragmaticarum regum catholicorum innouatur per aliá l. nouæ cop.

8 Intimatio & citatio in criminalibus facienda neceſſario ad domum delinquentis, nec ſufficiunt publica præconia.

9 Pœnam del deſpreZ apposuit l. 4. titulo. 3. libro. 2. fori.

10 Pœna quinque marapetinorum quam ponit l. 4. titulo. 3. libro. 2. fori. reducitur hodie ad ſexaginta marapetinos eorum quæ ſunt in vſu communi.

11 Solidi quingenti ſoluendi propter homicidium ex l. 4. tit. 17. lib. 4. fori. qui ſolidi reducti in communes huius temporis marapetinoos conficiunt ſexcẽtos eorum.

12 Licet plures committant homicidium vna duntaxat pœna pro eo ſoluenda eſt. ex l. 4. titulo. 17. lib. 4. fori. ſi omnes præſentes ſint vt condemnentur: ſecus ſi abſint, & non compareant, quia quilibet eorum inſolidum pœnam ſoluet homicidij.

13 L. 3. tit. 10. libr. 4. copi. quatenus ait qnod qui venerit tertio & vltimo termino, ſoluat priuſquam audiatur, pœnam del deſpreZ, & homicidij, & expenſas, intelligenda eſt, niſi comparens probet iuſtè impeditum antea non veniſſe.

14 Abſens vt contumax dicatur, ſibi incuſanda eſt cõtumacia coram iudice.

15 Accuſato abſente admittitur procurator in eius defenſionem ſecundum communem quorundam.

16 Vt delinquentis abſentis pateat innocentia non admittitur quis, vt procurator, ſed vt defenſor, ſecundum Bart. cuius oppinio practicatur.

17 Si exprobatis in proceſſu conſtet de innocentia rei abſentis accuſati, abſoluendus eſt.

18. L. 7. tit. 8. par, 3. reuocatur per l. 3. titulo. 10. libr. 4. cop.

19 Monterroſi locus quidam qualiter intelligendus.

20 Practica & modus procedendi contra abſentem accuſatum.

21 Si delinquens culpabilis reperiatur, & ob id iudex mandatum capiendi eum præſtiterit: & non reperiatur: ſi iudex ex officio procedat mandat alguoce lo, quod coram tabellione teſtificetur, qualiter reũ non inuenit, & ſtatim eum inquirit per præconia.

22 Si iudex contra delinquentem ad partis petitionem procedit, qui non reperitur, comparet pars coram iudice à quo petit accuſatum vocari per preconia.

23 Forma & modus quo accuſator petere debet accuſatum abſentem præconibus vocari.

24 Accuſatore petente reum præconibus vocari iudex efficit alguacelum coram tabellione teſtificari qualiter reum non inueniat, & ſtatim præcipit reum vocari, vt intra nouem dies compareat, & quod edictum ſolito in loco apponatur.

25 Modus præconiZandi reos abſentes vt compareant.

26 Copia primi præconij, quo delinquens abſens vocatur affligendus in loco vbi edicta publica affigi ſolent.

27 Accuſator ſeu fiſcus tranſactis nouem diebus datis reo abſenti ad comparendum contumaciam eius coram iudice accuſare debet.

28 Forma incuſandi primam rei accuſati contumaciã.

29 Contumacia prima incuſata: ciuſtos carceris adducitur coram iudice & notario vt declaret an delinquens comparuerit in dicto carcere & ſi nondum comparuerit condemnatur ad pœnam del deſpreZ: & ſecreſtantur eius bona, & iterum ſecundo preconio vocatur.

30 Forma ſententiæ del deſpreZ.

31 Pronuntiata ſententia del deſpreZ, ſecreſtantur delinquentis bona per alguaZelum facto inuentario corã tabellione, & apponuntur apud aliquẽ virũ bonũ, vt cuſtodiat qui obligatur coram tabellione:

& iterum preconio secundo vocatur in primo supra visum est.

32 *Contumacia absentis delinquentis iterum secundo accusatur si intra nouem dies non compareat.*

33 *Forma accusandi secundam contumaciã rei delinquentis absentis.*

34 *Contumacia secunda incusata custos carceris deponit coram iudice & tabellione, delinquentem absentem non comparuisse in carcere, & statim pœna homicidij pronuntiatur contra eum, & quod iterum tertio præconio vocetur.*

35 *Forma sententiæ del homicillo.*

36 *Si tempore comparitionis rei constet processum retro actum nullum fuisse, pœnæ del desfrez & homicidij non debentur.*

37 *Sententia homicidij prolata tertium præconium dandum est: & eius edictum fixandum, & nouẽ diebus transactis, tertio incusatur contumacia, & datur copia summariæ informationis, vt possit accusatio solenniter proponi, & comparet tertio custos carceris, vt supra qui si asserit reum non comparuisse, sententiam iudex vt infra pronuntiat.*

38 *Forma sententiæ qua præcipit iudex accusationem in delinquentem proponi.*

39 *Concessa copia summariæ informationis, ponitur accusatio, cui reus absens intra tres dies respõdere debet: & ita notum fit in publica audientia: quibus elapsis contumacia incusatur, & concluditur ad probationem: quod querelanti & in audientia intimatur: & accusator exhibet interrogationes, per quas testes examinantur, & ratificantur, qui in summeria deposuerunt, & ita proceditur vsq; ad sententiam.*

40 *Forma sententiæ quæ profertur in reum absentem.*

41 *Pronuntiata sententia contra reum absentem nota fit in audientia publica.*

42 *Forma procedendi contra delinquentem absentem, seruanda per iudices ordinarios duntaxat, vt supra tradita est.*

43 *Iudices curiæ chancelleriæ & commissionis quomodo procedant contra delinquentem absentem, traditur.*

Caput. 4. De modo procedendi contra reum absentem.

1 CONTRA delinquentem absentem nec accusatio proponi, nec contra eum procedi potest, iuxta text. in .l. absentem. ff. de pœnis. & in. l. absentem. C. de accusationibus. & in capit. 1. & in capitul. præscripta. 2. quæstione .8. & vtrobique notant Doctores communiter secũdum AEgidium Bosium in practica criminali, titulo de fauoribus defensionis, numero. 8. & Antoniũ Gomez. in. l. 76. Tauri. & Simancas de institution. catholic. titulo. 2. numer. 1. & Iulium Clarum libro quinto receptarum. §. finali. quæstione. 44. numero. 2.

2 Quæ oppinio de iure ciuili procedit, quando ex tali delicto veniret imponẽda maior pœna, quàm pœna relegationis: secus tamen si alia pœna inferior relegatione imponenda esset: nã tunc aduersus absentẽ procedi posset, etiam lite non contestata secundum glossam receptam in dicta. l. absentem. verbo, ad relegationem. ff. de pœnis. si delinquẽs fugeret & latitaret neque denunciationibus, neque edictis iudicum obtemperaret, iuxta text. in dicta. l. absentem. de pœnis. & ista est verior & communior oppinio ex Bosio in practica criminali, in titulo de requirendis reis numero. 1. & Iulio Claro in dict. quæstione. 44. numero. 2. tamen Simancas vbi suprà. numero. 4. &. 5. inquit, hanc oppinionem Vlpiani explosam esse ab omnibus tribunalibus. & numero. 6. resoluit qualiter contra hæreticum absentem procedatur.

3 At vero de iure canonico lite contestata in criminibus, in quibus venit imponenda pœna inferior relegatione, bene poterit contra absentem procedi:

4 tamen lite non contestata, etiam in criminibus inferioribus non poterit contra absentem procedi, vt firmat glossa in summa. 3. quæstione .9. & glossa. in capitul. veritatis. verbo, probatum. de dolo & contumacia. vbi Panormitanus numero. 20. hanc testatur communem oppinionem. Quæ oppinio vera est, nisi per viam inquisitionis procedatur:

nam

4 nam tunc etiam de iure canonico lite non conteſtata aduerſus abſentem proceditur in criminibus minoribus, per text. ſic intellectum in dicto capitulo
5 veritatis.ac gloſſ.ibi. verbo, probatum. in verſiculo vel melius dic. receptam communiter ex Panormit.ibi. numero 23.& firmat Socinns in capit. qualiter & quando el.2.numero.934.de accuſationibus.Sed licet prędicta reſolutio vera ſit de iure communi,& in foro eccleſiaſtico obſeruanda:tamen de iure huius regni indiſtinctè contra abſentē procedi poteſt in quibuſcunque criminibus,vocando eum per præconia,& tria edicta, ſeruando omnino formam & praxim præſcriptam à.l.3.titulo.10.libro.4.Recopila.cuius praxis meminit Antonius Gomezius in dicta.l.76.Tauri.& Auenda.in Reſponſo.15.& Didacus Perez in.l.1.titulo.2.libro tertio Ordinamenti.in gloſſ.1.in verſiculo,quęro decimo tertio.Et prædictam praxim latè proſequitur fulminando proceſsū in forma Monterroſus in quarto Tractatu in titulo del proceſſo en rebeldia. fol.53.pagina.2.cum ſequentibus. Ad cuius explicationem referam deciſionem prædictæ.l.ſermone Hiſpano,aliqua circa ea annotando, & praxim eius in forma deſcribendo modo ſequenti.

6 La ley tercera en el titulo.10.libro quarto de la nueua Recopilacion pone la nueua forma que ſe ha de tener en proceder contra los abſentes,la qual diſpone que ſi el contra quien ſe huuiere de proceder criminalmente, no pudiere ſer preſo ni auido, y el delicto fuere de calidad que ſe deuan ſecreſtar los bienes del delinquente,que luego ſe les ſecreſtē ſin eſperar que ſea llamado a pregones,en lo qual eſta ley innoua y de-
7 clara la ley quarta titulo tercero, libro ſecundo fori. Y la pragmatica de Alcala del año de.1503.y la ley.206. de las pragmaticas y leyes de los Reyes Catholicos Dō Fernando y Doña Iſabel. Y el juez que del delicto conoſciere ha de mandar emplazar por tres plazos de nueue en nueue dias,agora eſte el delinquente dentro de ſu juriſdicion, agora fuera della. En lo qual aſsi miſmo eſta dicha ley de la nueua Recopilaciō corrige la dicha ley del fuero, y las dichas pragmaticas,porque la ley del fuero dezia,que ſi el delinquente eſtuuieſſe fuera de la juriſdicion del juez, que los plazos fueſſen de treynta en treynta dias:y la pragmatica de Alcala dezia que fueſſen de veynte en veynte dias:y dize la dicha ley de la Recopilacion, q̄ el juez a cada plazo de los ſuſodichos lo haga pregonar publicamente, y lo haga notificar en caſa del delinquente, ſi ay la tuuiere.Porque en las cauſas cri
8 minales no baſta la citacion que ſe haze por pregones,pero es neceſſarioque en caſa del delinquente ſe haga la tal citacion y emplazamiento,conforme a la doctrina de Bartulo in.l. dies captioni §.prætor ait. ff. de damno infecto.y lo que reſuelue Montaluo in dicta.l.quarta,titulo tercero,libro ſegundo del fuero. Y dize la dicha ley de la recopilacion,que demas de lo ſuſodicho,el juez ha de mandar fixar vn edicto y carta de emplazamiento en cada vno de los dichos tres plazos en las puertas del Conſiſtorio,o de otro lugar publico de la ciudad,villa,o lugar:en el qual edicto ſe contenga el delicto de que es acuſado, y el termino y pregones que eſtuuieren dados, y rebeldias que a la ſazon le fueren acuſadas, y la acuſacion que le fuere pueſta para que venga a ſaluarſe del delicto que le es oppueſto. Y que ſi ſiendo le acuſada la rebeldia, al primer plazo no pareciere,que ſea condemnado en la pena del deſprez:la qual pena del deſprez puſo
9 la dicha ley quarta.titulo tercero,libro ſecundo fori.q̄ dizen que ſon cinco ma
10 rauedis al Rey, y cinco a los alcaldes,

10 que reduzidos a los marauedis que ago
rauſamos, ſon ſeſenta marauedis. Y mas
dize la ſobredicha ley de la Recopila-
cion, que ſi el dicho abſente pareciere
ante el juez al ſegundo plazo, que pa-
gue el dicho deſprez y las coſtas, y luego
le oya ſus deſcargos, y defenſiones: y que
ſino pareciere al ſegundo plazo, ſiendo
le acuſada la ſegunda rebeldia, ſi el delicto
fuere ſobre muerte, o tal q̃ merezca pena
de muerte, que el juez le condemne en la
pena del homicillo, q̃
11 es de la que habla la ley. 4. titulo. 17. de
los homicillos, libro quarto del fuero,
que dize que ſe paguen quinientos ſuel-
dos por el homicillo, que reduzidos a
los marauedis que agora vſamos, ſon
ſeys cientos marauedis, como ſe colige
de lo que reſuelue Couarruuias in Tra-
ctatu, de veterum collatione nummiſ-
matum capitulo. 5. numero. 7. & Ota-
lora in Tractatu de nobilitate, ſecunda
12 parte capitul. 4. à numero. 11. Y aduier-
te ſe, que aunque la ley. 4. titulo de los
homicillos libro. 4. fori, dize que no ſe
pague mas de vn homicillo aunq̃ ſean
muchos los delinquentes, pero aque-
llo entiende ſe quando todos los delin-
quentes eſtauan preſentes y fueron cõ-
demnados, pero ſiendo rebeldes cada
vno dellos ha de pagar ſu homicillo,
iuxta. l. 70. ſtyli, & ita tenet Montaluus
13 in dicta. l. 4. in gloſſ. 3. Y mas dize la di-
cha ley de la Recopilacion, que ſi el di-
cho delinquente viniere al tercero pla-
zo, que pague la pena del deſprez, y la
del homicillo, y las coſtas: y luego ſea
oydo ſobre ſus deſcargos y defenſio-
nes. Y aunque la dicha ley. 4. titulo de
los emplazamientos libro. 2. fori. dize,
que ſi el emplazado pareciendo a algu-
no de los plazos prouare impedimen-
to baſtante, por el qual no pudo venir
que cobre y le ſean bueltas las dichas
penas y coſtas. Y parece que aſsi ſe de-
ue de entender la dicha ley de la nueua
Recopilacion, por ſer conforme a de-
recho, iuxta notata per Montaluũ ibi,
in gloſſ. verbo, Embargo derecho. cum
duabus ſequẽtibus. Pero ſi al dicho ter-
cero plazo no pareciere el delinquen-
te, dize la dicha ley dela Recopilacion,
que ſiendo le acuſada la tercera rebel-
dia que le ſea pueſta la acuſacion en for
ma, como ſi fueſſe preſente mandando
le que reſponda a ella dentro de tres
14 dias. Y aduierte ſe que la dicha ley quie
re que en qualquiera de los tres plazos
ſe acuſe la rebeldia al delinquente, por
que para que vno ſe diga contumaz y
rebelde, requiere ſe que le ſea acuſada
ſu contumacia y rebeldia, ſecundũ Bar
tolum in. l. inter accuſatorem. & in. l. is
qui reus. ff. de publicis iudicijs. & reſol-
uit Aſsinius in ſua praxi. §. 17. capitul. 3.
verſiculo, vndecimo lis non conteſta-
tur. & Montaluus in dicta. l. 4. titulo de
los emplazamientos. in gloſſ. verbo, Y
ſi no viniere. & Antonius Grauacius in
annotationibus ad Octauianum Ve-
ſtrium libro quarto, capitulo. 4. nume-
ro. 17. Y dize la dicha ley de la Recopi-
lacion, que ſi dentro de los tres dias el
delinquente no pareciere a reſponder a
la dicha acuſacion, que ſiendole acuſa-
da la rebeldia, que el juez aya el pleyto
por concluſo, y lo reciba a prueua, aſſe
ñalando termino para ello, con tanto
que no exceda el termino probatorio
que en las cauſas ciuiles por leyes de la
dicha Recopilacion ſe manda dar, del
qual diximos in prima parte primi to-
mi in octauo Tempore, y q̃ dentro del
dicho termino ſe reciban y examinen
los teſtigos que huuiere, y ſe pudieren
auer, contra el tal delinquente, y que el
juez de ſu officio en eſſe termino ſe in-
forme de la innocencia del tal acuſado
por todas las partes q̃ pudiere. Acerca
15 de lo qual ſe aduierte, q̃ en abſencia del
acuſado ſe puede admittir procurador
para ſu defenſa, ſegun la commun. oppi
nion de los Doctores, que dize Ioan. de
Imola in. l. pe. §. ad crimẽ. ff. de publicis
iudicijs.

iudicijs.columna.8. al qual sigue Angelo alli columna.2. Empero Barto.in extrauaganti ad reprimendum in glo. verbo, Legitimè.& in dicto.§.ad crimẽ.di-
162 cẽ, que en tal caso para prouar la innocencia del delinquẽte absente no se ha de admitir alguno como procurador, sino como defensor: y assi se practica la oppinion de Bart. segun dize Gregorio Lopez in.l.12.titulo quinto, part.tertia in glossa.verbo, No podria demandar. Nam procurator pro reo absente & cõtumace nunquam admittitur, secundũ Bartolum in dicto.§.ad crimen.& in.l. seruum.§.publicè.& ibi Bald.ff.de procurat.Panormitan.in capit.veniens.de accusat.etiam si delictum mitiorẽ pœnam relegatione mereatur, secundum Bartolum in.l.qui bona.§.si alieno. numero.16.ff.de damno infecto.receptus à Iaff.& ab alijs.in.l.fina.C.de procurato.defensor.tamen ad allegandas causas innocentiæ ipsius rei absentis benè admittitur: nam quilibet de populo ad rei absentis defensionem admittendus est, non vt procurator, sed vt defensor. Cuius officium erit ostendere coram iudice innocentiam rei absentis, producendo testes,& alias probationes. Quæ resolutio probatur in dicta.l. seruum.§. publicè.& ibi Bartol.& in dicto.§.ad crimen.& veram cõmunem testatur Iaff. in.l.is, qui. nume.7. c. qui testa. facere poss. sequitur Cæpola in consilio 40.& vsu receptam & communem dicit Alexand.in consilio.4.volumine.6.& Maranta de ordine iudic.4.part.distinctio. 1.numero.42.& Gregorius Lupus vbi suprà. quicquid aliter teneat Auendan. in Responso.15. Et quas causas defensionis allegare posit iste defensor, tradit Bartol.in.l.absentem.numero.4. ff. de pœnis.& Anto.del Canario in Tractatu de excusatore.quæstione.9. Et articulum is tum Latius disputat Marian. Socinus.in dicto capitulo veniens.à numero.100. Hæc tamen oppinio nõ procedit de iure regio in iudicibus fraternitis, qui vulgo de la hermandad dicuntur per text.in.l.9.titulo.13.libro.8. Recopila.nam coram eis nec procurator, nec defensor admittitur, præterquàm si aliquis pro suo interesse compareat, vt pater pro filio, dominus pro seruo, vt not.Bartol.dicto.§.ad crimen.numero 8.& in alio casu Iassonis in.l. vbi pactũ. C.de transact.numero. 13. Præterea excusator ad proponendas causas absentiæ ipsius rei benè admittitur, iuxta text.dicto.§.ad crimen.& in.l.interdũ. ff.de publicis iudicijs.& notat Bar.in dicta extrauaganti, ad reprimendum.verbo.Neglexerit,& in.l.12.titulo.5.part. 3. & de hoc excusatore cum mandato est accipienda.l.25.titulo.1.libro.3.Recopil. Y dize mas la dicha ley de la Recopilacion, que passados los terminos probatorios, se presenten en el processo las tales prouanças, y se haga publicacion con termino de tres dias, para alegar de bien prouado, y poner tachas de testigos, y que el pleyto sea cõcluso para diffinitiua. Y si por el processo pareciere que ay probança bastante para cõdemnar al absente, o que demas dela fuga ay informacion bastante para condẽnar a tormento al accusado, si estuuiera presente el juez deue le de pronunciar por hechor, y perpetrador del dicho delicto, y cõdemnarle en la pena que por
17 el meresce, y en las costas. Acerca de lo qual se aduierte, q̃ si el juez por el processo hallasse que el tal absente acusado no tenia culpa, y estaua innocente del delicto, que lo deue absoluer, y dar por libre, vt post Ioan.Andr.notat Anto.de Butrio in capit.veniens.de accusationibus.& Decius in.l.nemo qui.ff.de regulis iuris.numero.3.& Anto.Gom. in.l. 76.Tauri.numero.14. Y dize mas la dicha ley de la Recopilacion, que si el tal delinquente acusado se viniesse a presentar, o fuesse preso antes de auerse dado la sentencia diffinitiua, que purgan-

do las costas, y pagado el desprez, y homecillo, que sea oydo de nueuo sobre sus descargos y defensiones, quedando en su fuerça y vigor las prouanças hechas como si se hizieran en juyzio plenario. Y aunq̃ si despues de dada la sentẽcia diffinitiua se presentare a la carcel, o fuere preso dẽtro de vn año primero siguiente desde el dia que fue dada la sentẽcia, pagãdo primero las costas, desprez y homicillo, y quedãdo en su fuerça las dichas prouanças, como esta dicho, sea el tal delinquẽte oydo, assi acerca de las penas corporales, como de las pecuniarias: y si passado el dicho año no se auiendo presentado, ni sido preso dentro del dicho año, que la dicha sentencia se execute en las penas de dineros, o de bienes, assi en las que se applicaren para la camara y fisco de su Magestad, como en las que applicarẽ a la parte acusante. Pero que en quanto toca a las penas corporales tan solamente sea oydo: aũque se presente, o sea preso passado el dicho año: y que dentro del dicho año las penas de dineros o de bienes no puedan ser executadas: y q̃ aunq̃ el delinquente muera dentro del año sin se presentar ni ser preso, que sus herederos sean oydos sobre las penas de dineros o de bienes. Y en quanto a esto la dicha ley de la Recopilacion reuoca
18 la ley. 7. titulo. 8. de los assentamientos. part. 3. la qual disponia, que passado el dicho año el delinquente rebelde perdiesse todos sus bienes, y manda que solamente se guarde lo en ella cõtenido. Y dize, que si hecho el secresto y embargo de los bienes del absente no pareciere dentro de treynta dias, y los dichos bienes fueren de suerte, que no se puedan conseruar ni guardar sin se deteriorar, que el juez los haga vender, y venda en publica almoneda pregonando los de tres en tres dias, y haziẽdolos rematar al vltimo pregon en el mayor ponedor: y que el dinero que por ellos se diere, se ponga en el dicho secresto y embargo. Y dize mas la dicha ley de la Recopilacion, que la forma que ha dado de proceder contra los absentes, en lo que toca a los terminos de los emplazamientos y pregones, se ha de entender con los juezes ordinarios, pero no con los alcaldes de Cortes, Chancillerias, ni con los juezes de cõmission, porque estos tales han de proceder por los terminos que otras leyes d̃ la nueua Recopilacion declaran, que es la ley. 7. titulo. 6. libro. 2. Recopil. y la ley. 2. titul. 3. libro. 4. Recopil. donde se pone la forma y orden que han de tener los alcaldes de Corte, y Chancillerias, y juezes de commission en proceder contra los delinquentes absentes. De lo qual vlti-
19 mo se puede colegir lo que Monterroso in sua practica in quarto Tractatu in titulo del processo en rebeldia. fol. 54. pagina. 2. in medio, dize, que los alcaldes del crimen de la Chãcilleria de Valladolid acostumbrã hazer, que si el delinquente se presenta ante ellos passado el año despues de dada la sentencia, le oyen de nueuo, no solamente sobre las penas corporales, pero aun sobre las pecuniarias, teniendo cõsideracion a que se presento, y a la culpa que contra el resulta del processo, y a que la sentencia no este executada, y a q̃ ellos le puedẽ condemnar por su sentencia en lo que fuere justicia.

Esta es la forma que la dicha ley de la Recopilacion pone acerca del proceder cõtra los absentes, y se reduze a practica y orden en la manera siguiente.

Practica y orden que se tiene en el proceder contra el absente.

20 DEspues que la parte querellante dio informacion summaria contra

tra el reo, o el juez de officio procedio, y de la informacion ſummaria reſulto
21 culpa o indicio contra el dicho reo, y el juez dio mandamiento para que fueſſe preſo, el qual ſe auſento o acogio a alguna yglesia, porque no lo prendieſſen, y auiendolo ydo a buſcar el alguazil para lo prender, y no lo aſiendo hallado, por ſe auer auſentado, o retraydo a alguna yglesia, ſi el juez procede de ſu officio haze que el dicho alguazil ante el eſcriuano de la cauſa de fe de como el fue a buſcar al dicho reo para le prẽder aſsi a ſu caſa, como a otras partes, y auia hecho todas las diligencias poſsibles, y que no le auia podido hallar, y dada la dicha fe, el juez manda llamar a pregones al dicho reo en la forma q̃ abaxo di
22 remos. Pero ſi procede a inſtacia de parte querellãte, la miſma parte pareſce ante el juez, y pide que made llamar a pregones al dicho reo, lo qual pide o por auto ante el eſcriuano, o por pedimiento en la forma ſiguiente.

Pedimiento del querellante, para que el juez mande llamar a pregones al reo.

Illuſtre Señor.

23 TIcio en la cauſa criminal con Seyo, digo que el dicho reo acuſado es ydo y auſentado deſta ciudad, y no pareſce, porque no le prendã, y ſu delicto no ſea caſtigado, y el alguazil mayor de v.m. le ha ydo a buſcar muchas y diuerſas vezes a ſu caſa, y a otras partes, y ha hecho todas las diligencias poſsibles para le prender, y no lo ha podido hallar, a v. m. pido le mande llamar a pregones, y por edictos por los terminos del derecho, ſobre que pido juſticia y coſtas, y el officio de vueſtra merced imploro.

24 Preſentada eſta peticion, el juez mãda parecer ante ſi a ſu alguazil mayor, y ante el eſcriuano le manda que de fe, diga y declare ſi ha ydo a buſcar al dicho reo para le prẽder a ſu caſa, y a otras partes, y que otras diligẽcias ha hecho, el qual alguazil reſpõde q̃ es verdad q̃ le ha ydo a buſcar a ſu caſa y a otras partes, y ha hecho las diligencias poſsibles para le prẽder, y no le ha podido hallar.

Y luego viſto por el juez la fe y declaracion del alguazil, dixo que mandaua y mando, que el dicho reo ſea llamado a pregones por pregonero publico, para que dentro de nueue dias parezca ante ſu Merced a ſe ſaluar de la querella que contra el eſta dada, y que dello ſea fixada carta de edicto en las puertas del Conſiſtorio deſta ciudad, o dõde ſe ſuelen poner ſemejantes edictos: el qual pregon es en la forma ſiguiente.

Primero pregon.

25 SEpan todos los vezinos y moradores desta ciudad, y de otras partes, como el señor fulano teniente de Corregidor, cita llama, y emplaza a Seyo vezino desta ciudad, y le manda que parezca ante su merced dentro de nueue dias, a se compurgar y saluar de la querella que contra el tiene dada Ticio vezino desta dicha ciudad, sobre las heridas que dize que le dio, con apercebimiento que le haze, que si paresciere dentro del dicho termino, le oyra y guardara su justicia: donde no passado el dicho termino, auida su ausencia y rebeldia por presencia, procedera cõtra el como hallare por derecho, y le asseñala los estrados de su audiencia donde le seran notificados todos los autos, que citacion y notificacion requieran, hasta la sentencia diffinitiua inclusiue, y tassacion de costas si las huuiere. Este es el primer pregon y llamamiento, y manda se pregonar publicamente, porque venga a noticia de todos. Fecha en Salamanca, a tantos dias de tal mes y año.

26 Vn traslado deste pregon firmado del juez y escriuano, se ha de fixar en las puertas de las casas del Consistorio, o donde se acostumbran a poner semejantes edictos, diziendo el dia que se fixa: y passados los nueue dias en el pregon y edicto contenidos, el fiscal o la 27 parte querellante (si el reo no huuiere paresçido) hã de paresçer ante el juez, y acusarle la rebeldia é la forma siguiẽte.

Primera rebeldia.

Illustre Señor.

28 TIcio en la causa criminal con Seyo ausente, digo que el dicho aduerso ha sido llamado y citado por primer pregon y edicto de vuestra merced, y el termino de los nueue dias del dicho pregon y edicto es passado, y el dicho reo no ha paresçido, ni se ha presentado, acuso le la primera rebeldia, y a vuestra merced pido le mande condemnar y condemne en la pena del desprez, por ser rebelde y contumaz, y le mã de secrestar todos sus bienes, y que sea llamado por segundo pregon y edicto, sobre lo qual pido cumplimiento de justicia. &c.

Presen-

29 Presentada esta peticion, el juez mã da llamar ante si y ante el escriuano al carcelero de la carcel publica, y le manda que diga y declare si el dicho Seyo delinquente se ha presentado en la dicha carcel, y esta preso, y si el carcelero responde que no, el juez pronuncia sentencia, en que condemna al ausente en la pena del desprez, y le manda secrestar los bienes, y que sea llamado por segundo pregon y edicto en la forma siguiente.

Sentencia de la pena del desprez.

30 EN Salamanca atantos dias de tal mes y tal año, el dicho Señor Teniente, auiendo visto que el termino del primer pregon y edicto era passado, y que el dicho Seyo no auia parecido ni presentado se en la carcel, y que auia sido acusada la rebeldia, que le condemnaua y condemno en la pena del desprez, y que mandaua y mando dar su mandamiento de secresto y embargo, para que sean secrestados todos los bienes muebles y rayzes que el dicho Seyo tiene en esta ciudad y su jurisdiction, y que sean puestos y depositados en personas legas, llanas, y abonadas: y mando que fuesse llamado por el segundo pregon, con termino de otros nueue dias, y que fuesse fixada segunda carta de edicto en el lugar acostumbrado, y firmolo de su nombre, testigos fulano y fulano.

31 Pronunciada esta dicha sentencia y auto, da se mandamiento para que el alguazil vaya a secrestar los bienes del delinquente por inuentario, y los deposite en persona lega, llana, y abonada. Y en cumplimiento del mandamiẽto va el alguazil cõ el escriuano a casa del delinquente, y busca donde tiene mas bienes, y haze inuentario dellos, y depositalos en persona llana, y abonada, y haze que el depositario se obligue en forma ante el escriuano, de que tendra en guarda y fiel deposito los dichos bienes, y no acudira con ellos a persona alguna sin licencia del dicho juez, o de otro competente que de la causa conozca. Y luego da se el segundo pregon, y fixa se segunda carta de edicto, segun y de la manera que se dio el primero, excepto que al fin del se dize: Este es el segundo pregon y segunda carta de edicto. 32 Y passados los nueue dias deste segundo pregon y segunda carta de edicto, el fiscal o parte querellante parecẽ ante el juez, y acusan la segunda rebeldia por peticion, como arriba diximos de la primera rebeldia, o por auto en la forma siguiente.

Segunda rebeldia.

33 Y despues de lo suso dicho en la dicha ciudad de Salamanca, a tantos dias de tal mes, y de tal año, ante el dicho Señor Teniente, y en presencia

cia y por ante mi el presente escriuano, y testigos infra escriptos, parecio presente el dicho Ticio, y dixo que el dicho Seyo reo acusado auia sido citado y llamado por su Merced por segundo pregon, y segunda carta de edicto con termino de nueue dias, y que el dicho termino era passado, y el dicho Seyo no auia parecido ni presentadose enla carcel, que el le acusaua, y acuso la segunda rebeldia, por no auer parecido ante su Merced, y le pedia y pidio condemnasse al dicho Seyo en la pena del homecillo, pues el délicto lo requiere, y que le mandasse citar y llamar por tercero pregon y tercera carta de edicto, y pidio justicia, testigos fulano y fulano.

34 Y luego el juez manda llamar ante si al carcelero de la carcel, y preguntale si el dicho Seyo se ha presentado, y esta preso: y si responde que no el juez pronuncia sentencia en que cõdemna al dicho Seyo en la pena del homicillo, y mãda le llamar por tercero pregõ, y tercera carta de edicto enla forma siguẽte.

Sentencia de la pena del homicillo.

35 EN Salamanca a tantos dias de tal mes y tal año, el dicho Señor Teniente, auiendo visto que el dicho Seyo auia sido llamado por segundo pregon y segunda carta de edicto, y que el termino era passado y que la segunda rebeldia le auia sido acusada, y que auia sido condemnado en la pena del desprez, dixo que le deuia de condemnar y condẽno en la pena del homicillo, y que la applicaua, y applico a quien de derecho deuia ser applicada, y le mandaua y mando llamar por tercero pregon, y fixar contra el tercera carta de edicto, y lo firmo de su nombre, testigos fulano y fulano.

36 Aduierte q̃ se si al tiempo que el reo se presentasse, constase el processo auer sido nullo, que estas penas de los desprezes, y homicillo no se deuerian. vt resolui Auendanius in Tractatu de primo & secundo decreto. 3. part. num. 13. & 14.

Pronunciada esta sententia, da se el tercero pregon, y fixase tercera carta de
37 edicto, segun y de la manere que diximos del primero y segundo, excepto q̃ al fin se dize, este es el tercero pregon, y passado el termino de los nueue dias cõ tenido en este tercero pregõ y edicto, el fiscal o parte querellante han de parecer ante el juez, y acusarle la tercera rebeldia al reo, y pedir que se le de traslado de la summaria informacion, para poner acusacion en forma, y pedir su justicia, lo qual hazen por peticion, o por auto, como diximos de la primera y tercera rebeldia: y el juez assi mismo manda luego parecer ante si al carcelero, y le pregunta si el dicho reo ha parecido,

y si

y si se ha presentado en la carcel, y si esta preso, y si responde que no, el juez pronuncia vna sentencia y auto en la forma siguiente.

Sentencia y auto en que se manda poner la acusacion.

38 EN Salamanca a tantos dias de tal mes y tal año, el dicho Señor Teniente, auiendo visto que el dicho Seyo auia sido llamado por tercero pregon, y tercera carta de edicto, y que el termino era passado, y que le auia sido acusada la tercera rebeldia, y que auia sido condemnado en las penas del desprez y homicillo, dixo que mandaua y mando dar traslado de la summaria informacion al dicho Ticio querellante, y que ponga acusació en forma al dicho Seyo ausente, como si fuesse presente, y firmolo de su nombre, testigos fulano y fulano.

39 Dado el traslado de la summaria informacion al dicho Ticio, pone la acusacion en forma, segun y como arriba diximos in.§.qualiter accusatio concipienda sit. Y presentada la dicha acusacion el juez manda que el dicho reo absente responda a ella dẽtro de tres dias, y que se notifique en los estrados de su audiẽcia: y notificado a los dichos estrados, el acusante passados los tres dias ha de parecer ante el juez, y acusar la rebeldia, que el reo no responde a su acusacion, y que el concluye y pide a su merced aya la causa por concluſa, y el juez da el pleyto por concluſo, y da sentencia en que recibe a prueua con el termino que diximos en la primera parte deste primero tomo, en el octauo Tempore. Y notifica se esta sentencia al querellante, y al ausente en los estrados: y el querellante presenta su interrogatorio de preguntas, y el juez manda que se reciba, y que sean examinados los testigos por el, y juran los testigos dentro del termino probatorio, y ratificãse los de la summaria informacion, segun arriba diximos. Y passado el termino probatorio, la parte querellante pide se haga publicacion de testigos, y el juez mãda que se de traslado a la parte contraria, y que responda a la primera audiencia: y notifica se esto a los estrados, y el querellãte le acusa la rebeldia, y el juez manda hazer publicació de testigos cõ termino de tres dias, para alegar de biẽ probado, y poner tachas: y notificase al querellãte, y al ausente en los estrados. Y passados los tres dias dla publicació, el q̃rellãte presenta escrito de biẽ ꝓuado si quisiere, y cõcluye para difinitiua y el juez ha la causa por cõcluſa, y da sẽtẽcia difinitiua en la manera siguiente.

Sentencia en absencia del reo.

40 ¶En el pleyto que es entre partes de la vna Ticio acusador, y de la otra Seyo acusado, en su ausencia y rebeldia, &c.

Fallo atentos los autos y meritos deste processo, y la culpa que del resul-

reſulta contra el dicho Seyo, y atenta ſu fuga contumacia y rebeldia, q̃ le deuo condemnar y condemno, a q̃ en qualquiera parte deſtos Reynos y Señorios de ſu Mageſtad, donde pudiere ſer auido, ſea preſo y traydo a la carcel publica deſta ciudad, y de alli ſea ſacado cauallero en vna beſtia de Albarda, atado pies y manos, con vna ſoga de eſparto a la garganta, y con boz de pregonero que manifieſte ſu delicto por las calles publicas acoſtũbradas, y ſea lleuado haſta el rollo deſta ciudad, de donde ſea ahorcado del peſcueço haſta que muera naturalmente. Condemno le anſi miſmo en la mitad de ſus bienes, applicados a quiẽ y como las leyes y pragmaticas deſtos reynos los applican. Y anſi miſmo le condemno en las armas, y en la pena de la ſangre y coſtas deſte proceſſo, cuya taſſacion en mi reſeruo. Aſsi lo pronuncio y mando por eſta mi ſentencia, diffinitiuamente juzgando.

41 Y dada y pronunciada la dicha ſentencia, notifica ſe a los eſtrados de la audiencia, y de ay adelante procede ſe ſegun y en la forma que diſpone la dicha ley. 3. titulo. 10. libro quarto Recopila. Y porque acaeſce que de lo que determina deſpues el juez ante quien ſe preſento, o fue preſo el auſente y rebelde, ſe ſuele appelar, aura ſe de ver el orden que en eſto ſe tiene en la parte. 6. de ſte primer tomo donde tratamos delas apelaciones.

42 La forma y orden que arriba auemos pueſto en proceder cõtra los delinquẽtes abſentes, ſe ha de guardar tan ſolamente por los juezes ordinarios: pero

43 el orden que ſe ha de tener por los alcaldes de corte y chancillerias y juezes de commiſsion en dar los pregones y poner edictos es differente del de arriba, porque ſolamente dan tres pregones de tres en tres dias, para que dentro de nueue dias el abſente ſe preſente ante ellos, y fixa ſe carta de edicto, y no ſe ha de acuſar rebeldia alguna haſta el poſtrero de los nueue dias: y ſi en el vltimo plazo no pareciere, a eſſotro dia ſe pone la accuſacion, y ſe notifica a los eſtrados, y ſe recibe a prueua con termino de nueue dias, y de ay adelãte ſe procede por la forma y orden q̃ los juezes ordinarios tienen, y arriba diximos de proceder cõtra los abſentes: y de la miſma ſuerte dan ſentencia diffinitiua, excepto, que en ella añaden mas, que condemnan al delinquente en la pena del homicillo, y deſprezes: la qual forma de proceder pone la ley. 7. titul. 6. libro 2. Recopil.

Ex Capite quinto.

SVMMARIA.

1 *REus in delictis, ex quibus ſibi non venit imponẽda corporalis pœna, aut quæ irroget infamiam, poteſt ſuis defenſionibus & termino probatorio renuntiare.*

2 *Modus procedendi in criminalibus per renuntiationem terminorum.*

Caput. 5. De modo procedendi in cauſis criminalibus per renuntiationem terminorum.

DIximus ſupr. in hac. 5. part. in §. de repetitione, & ratificatiõe teſtiũ, quod licet reus in cauſis criminalibus nõ poſsit renũtiare ſuis defenſiõibus, & termino probatorio, iuxta gl. ſingul. in. l. pactum inter heredem.

dem.verbo,cum liceat.ff.de pactis.quia talis renuntiatio est in præiudicium suę personæ vel status,argumẽto tex. in.l.liber homo.ff.ad.l.Aquiliam. & in lege Cornelia.§.fina.ff.de siccarijs. Tamẽ in
1 delicto,ex quo pœna corporalis vel infamię nõ veniret imponenda,reus bene potest renuntiare suis defensionibns,& termino probatorio, secundum Ioannem de Imola in.l.custodias. ff. de publicis iudicijs.quem sequuntur Ant.Gomezius in tertio tomo Variarum capitulo.13.numero.33..& Ioan.Redin. in libr. de maiestate principis.in parte,sed per legitimos calumniantium limites. numero.114. Et ita in praxi multoties obseruatur,præsertim in tribunali scholastici Salmantini,vbi quotidie vidi practicari,& modus & forma taliter procedendi est sequens.

2 Presentada ante el juez la querella de la parte,o la denunciacion del fiscal, y recebida la informacion summaria del delicto, y dado mandamiento de prision, y siendo preso el delinquente, y siendo le tomada la confesion, en lo qual todo se guarda el orden que arriba diximos in capit. de modo procedendi per viam accusationis: luego el juez hecho esto manda dar traslado del processo, y summaria informacion al querellante, o el fiscal:o el mismo juez de officio haze cargo al delinquente de la culpa,que cõtra el del processo resulta,para q̃ se descargue dẽtro de tres dias,y entonces el querellante o el fiscal dizen, que le ponen por acusacion la querella que contra el tienẽ dada en la summaria,y la culpa que cõtra el del processo resulta,y el juez manda que el delinquente responda a la primera audiencia,o que se descargue(si procede de officio)dẽtro de tres dias:y entonces el delinquente responde,que el da por descargo,y respuesta de la acusacion su confesion,y que concluye: el juez dize que ha la causa por concluſa, y que la recibe a prueua con termino y plazo de nueue dias,y manda citar a las partes,para ver presentar,jurar,y conoscer los testigos,&c. Y entonces el querellante,o fiscal,dizen que reproduzen los testigos de la summaria,para que se ratifiquen en la plenaria,y el reo respõde que el renuncia el termino probatorio,y que ha por reproduzidos y ratificados los testigos de la summaria, y q̃ no queria gozar del termino probatorio,y pedia publicacion de testigos: el querellante o el fiscal dizen que consiẽten en la publicacion,y luego el juez,dize que manda hazer publicacion, con termino de seys dias:y luego el reo dize que renuncia el termino de la publicaciõ,y no quiere gozar del,y cõcluye para diffinitiua,y luego el querellante, o el fiscal dizen ansi mismo q̃ cõcluye: el juez dize que lo ha por concluſo, y da luego su sentencia diffinitiua, segun le pareciere conforme al derecho.

Ex Capite sexto.

SVMMARIA.

1 *Iudices curiæ,& chancilleriarum qualiter procedant in causis criminalibus remissiuè.*

Caput. 6. De modo procedendi in causis criminalibus por los alcaldes de corte y chancillerias, remissiuè.

1 SVPRA dictus modus procedendi in causis criminalibus contra delinquẽtes, tam presentes quam absentes obseruanduserit solummodo à iudicibus ordinarijs locorum: forma tamen

tamen & ordo procedendi in cauſis criminalibus in prima inſtantia (por los alcaldes de corte) contra delinquentem præſentem ponitur à l. 6. tit. 6. lib. 2. Recopil. Et forma procedendi ab eiſdem iudicibus in prima inſtantia contra delinquentes abſentes ponitur in l. 7. titulo. 6. libro. 2. Recopil. Forma verò procedendi in prędictis cauſis criminalibus in prima inſtantia por los alcaldes del crimen de las Chancillerias, ponitur etiam in prædictis. ll. 6. & 7. titulo. 6. libro. 2. Recopil. tam contra delinquentes præſentes, quàm contra abſentes. Y que forma y orden han de tener en proceder contra los delinquentes, que ante ellos ſe preſentan por delictos cometidos en otra parte fuera donde los dichos alcaldes reſiden, pone la ley. 8. y 9. titulo. 7. libro. 2. Recopil. Y el orden que han de tener en proceder cõtra los delinquentes, que ante ellos ſe preſentan perſonalmente de mandado de la juſticia ordinaria, por alborotadores o deſacatados, o en otra manera ante ellos ſe preſentan, y han de mandar antes que inhiban a los juezes inferiores, pone la ley. 11. ti. 7. lib. 2. Recopil.

Finis quintæ partis primi Tomi.

SEXTA

SEXTA PARS

PRIMI TOMI, DE MODO ET FORMA PRO= cedendi in cauſis ciuilibus in ſecunda inſtantia apud ſecularia tribunalia.

EX PROOEMIO SVMMARIA.

1 *Appellationis remedium oppreſſis & grauatis commune refugium eſt.*

2 *Appellatio ſicut ſol mortalibus, ita & mundo grãde & generale bonum eſt.*

3 *Appellatio eſt tanquam theriaca contra venenum primi iudicis, & ſicut portus ſecurus nauigantibus atque arx tutiſſima militibus perſecutionem patientibus.*

4 *Appellationis definitiones variæ reijciuntur & aptior traditur.*

5 *Appellationis congrua definitio ab autore præſcribitur.*

6 *Appellatio quo iure ſit inuenta demonſtratur.*

7 *Appellatio quoad ſubſtantiam de iure naturali (cũ ſit defenſio) quoad ſolennitatem verò & formalitatem de iure ciuili eſt inducta.*

8 *Appellatio eſt duplex iudicialis, ſcilicet, & extraiudicialis.*

9 *Appellatio extraiudicialis eſt, quæ interponitur ab extraiudicialibus actibus.*

10 *Extraiudicialis appellationis duplex eſt ſpecies, altera quæ interponitur à iudice extraiudicialiter procedente, altera quæ à parte priuata, quæ proprie dicitur prouocatio.*

11 *Appellatio duos habet effectus ſuſpenſiuum, & deuolutiuum.*

12 *Appellationis ſuſpenſiuus effectus ideo, quia per appellationem iuriſdictio inferioris iudicis ſuſpenditur.*

13 *Appellationis effectus deuolutiuus ideo dicitur, quia per appellationem cognitio cauſæ ad ſuperiorẽ deuoluitur.*

14 *Appellationis interponendæ biduum, vel triduum olim à iure reſtrictum, poſtea fuit prorogatum ad decennium à die notificationis ſententiæ dinumerandum, quod hodie in foro eccleſiaſtico, & in Luſitania obſeruatur.*

15 *Appellatio de iure regio nouiſſimo intra quinq; dies dinumerandos à die intimationis ſententiæ interponi debet, ſiue iudicialis aut extraiudicialis fuerit appellatio.*

16 *Lex noua correctoria loquens in vno ex caſibus equiparatis de iure antiquo, extenditur ad alium caſum equiparatum.*

17 *Appellatio in omnibus cauſis interponi poteſt.*

18 *Appellare omnibus perſonis licet regulariter, & ideò appellationibus omnibus iudex deferre debet, niſi prohibeatur.*

19 *Appellari poteſt ab omnibus iudicibus tam ordinarijs quàm delegatis.*

20 *Appellatio non interponitur à ſententia interlocutoria.*

21 *Appellari poteſt à ſententia interlocutoria continẽti grauamen irreparabile per diffinitiuam.*

22 *Grauamen irreparabile per ſentẽtiam diffinitiuam, multis modis infertur.*

23 *Appellari poteſt ab interlocutoria habenti vim diffinitiuæ.*

24 *Bartuli generalis ſententia de admittendis appellationibus à ſententijs interlocutorijs tam negatiuis quam affirmatiuis impugnatur.*

25 *Appellatio ab interlocutoria de iure canonico admittitur quod hodie per Concil. Tridentin. ſublatum eſt, niſi interlocutoria habeat vim definitiuæ, vel grauamen irreparabile per diffinitiuam ſententiam.*

26 *Intellectus, & declaratio Concil Trident. Seſſio. 24. cap. 20. de reformatione. circa appellationes ab interlocutorijs ſententijs non interponendas.*

27 *Lex declaratoria extenditur ad caſum ſimilem.*

28 *Quando maior fauor vertitur in legis extensione quàm restrictione extensio eius fieri debet ex identitate rationis.*

29 *Appellatio pluribus potest interponi modis, verbaliter, scilicet, & in scriptis.*

30 *Appellari verbaliter dicitur, quando viua voce gratus appellat, & facit appellationem redigi in actis processus per notarium.*

31 *Appellari in scriptis dicitur, quando grauatus ex interuallo appellat, & porrigitur libellus appellatorius scriptus.*

32 *Appellari potest à sententia diffinitiua, vel interlocutoria vim diffinitiuæ, aut grauamen irreparabile per diffinitiuam habente, viua voce incontinenti, sed ex interuallo appellandum est inscriptis, nec sufficit viua voce, nisi in causis breuioribus.*

33 *Appellandum est inscriptis à sententia interlocutoria in casibus, in quibus ab ea potest appellari, siue incontinenti, siue ex interuallo interponatur appellatio nisi vim definitiuæ interlocutoria habuerit, quia tunc incontinenti viua voce appellari potest.*

34 *Quemadmodum in appellatione à diffinitiua causa grauaminis non oportet exprimere, ita & in appellatione ab interlocutoria vim diffinitiuæ habẽte.*

35 *Appellatione prohibita à iure, vel a Principe in aliquo casu, exprimi debet causa siue appellatio interponatur à diffinitiua siue ab interlocutoria vim diffinitiuæ habente: si autem appellatio interponatur ab interlocutoria continenti grauamen irreparabile per diffinitiuam, specialiter & nominatim causa grauaminis debet exprimi.*

36 *Appellatio tenere debet appellantis & appellati nomen, continentiamque sententiæ, a qua appellatur cum relatione iudicis a quo, & ad quem.*

37 *In appellatione sufficit officij iudicis à quo nomen exprimere, licet proprium non apponatur, sicut sufficit quod iudicis ad quem nomen proprium non exprimatur, sed solum dicatur appello ad iudicem cõpetentem.*

38 *Ratio vera, quare sufficit dicere in appellatione, appello ad iudicem competentem.*

39 *Appellatio alternatiua non valet cum à iudice recipitur, & assignat terminum ad eius prosecutionem, secus verò si non fuerit recepta, nec terminus prosecutionis præfixus, & vtriusque conclusionis ratio traditur.*

40 *Apostoli peti debent in appellatione, vt valeat: petique debent instanter, instantius, & instantissimè, & sæpe, sæpius, & sæpissimè.*

41 *Apostoli, qui in appellatione petuntur, sunt quædam missio, quæ fit per tabellionem in testimonio de iudice à quo ad iudicem ad quem, vt ipse instruatur exactis processus.*

42 *Apostoli appellationis alij sunt reuerentiales, alij testimoniales, & alij refutatorij.*

43 *Appellatio interponi debet de minori ad maiorem iudicem.*

44 *Libellus appellationis Hispano sermone conceptus.*

45 *Appellans non debet conuitiari iudici à quo aliàs punitur.*

46 *Appellationis clausula illa, es ninguna y do alguna iniusta. vnde procedat, dicitur.*

47 *Appellationis clausula, por las quales causas, y por las q̃ante el superior protesto dezir y alegar. quid operetur, ostenditur.*

48 *Appellatio à diffinitiua sententia non solum exactis, & causis deductis in prima instantia, sed etiã ex nouis causis & probationibus in secunda deductis potest iustificari.*

49 *Appellatio ab interlocutoria ex causis in prima instantia deductis non etiam in secunda iustificari debet.*

50 *Appellationis clausula illa, Saluo el derecho de la nullidad. quare in libello apponatur, traditur.*

51 *Sententia nulla per appellationem ab appellante non censetur confirmata.*

52 *Appellationes de iure regio à quibus, & ad quos iudices interponi debeant.*

53 *Libellus appellationis porrigi debet coram iudice a quo, nisi copia eius non possit haberi: quia tunc porrigi poterit coram honestis personis, vel coram superiori.*

54 *Apellationis testimoniũ (hoc est apostoli) quod à tabellione ab appellante petitur, debet continere relationem petitionis actoris, & eius quantitatis, & relationem sententiæ, & eius quantitatis cum expressione causæ, an sit ciuilis vel criminalis.*

55 *Tabellio testimoniũ appellationis concedere nolens potest requiri ab appellante coram alio tabellione tertio quoque die, vt sibi testimonium appellationis præstet.*

Procœmium.

1 VOTIES à iudice lata fuerit sententia, & aliqua pars ex litigantibus senserit se oppressam, seu in iustè grauatam, aut læsam, ab eadem sententia appellare poterit, iuxta text. in. l. à senten

à ſententia.ff.de appellationibus. & in capit.omnis oppreſſus.& in capit. ideo 2.quæſtione.6.remedium enim appellationis eſt valde frequens, & neceſſarium,vt inquit iure conſultus in.l. 1. in principio.ff.de appellationibus.& Bernardus in lib.de conſideratione ad Eu-
2 genium teſtatur,appellationẽ eſſe grande & generale bonum mundo , idque tam neceſſarium hominibus quãm ſol mortalibus:nam ſol iuſtitiæ eſt prodẽs, & redarguens opera tenebrarum. Quo circa Bald.in.l.1.in fine.C.ſi de momẽ
3 tanea poſſeſsione fuerit appellatum, aſſerit appellationem eſſe theriacam contra venenum primi iudicis,& in proœmio tituli.23.part. 3.appellatio dicitur portus ſecurus nauigantibus,arx & refugium tutiſsimum militibus proſecutionem patientibus. Quo fit materiam appellationis plenius quam aliam tractandam eſſe ſecundum gloſſam in.l.1. in principio.in.1.ſcholio.ff. de apppellationibus.Nos verò in iſto tractatu ſolũ modo attingemus magis quotidiana, & in praxi neceſſaria circa modum & formam procedendi in iſta ſecunda inſtantia,nonnulla prius præmittendo ꝓ faciliori expeditione.

Et primo de definitione appellatio-
4 nis.Et omiſſa definitione gloſſæ.1.in capit.12.quæſtione.6.reiectaque alia definitione gloſſ.in capit.2.verbo,Officiali.de conſuetudine.libro.6.& ſi definitio Bartol.in.l.1.in principio.numer.3. ff.de appellationibus.& alia Panormi. in Rubri.extra de appel.& ibi Mantua. num. 10.&.11.ſuſtineri poſsit: tamen
5 exiſtimo aptius deſcribi poſſe, ſcilicet, quòd appellatio eſt prouocatio à minori iudice ad maiorem,ratione grauaminis illati vel inferendi,qua iniquitas ſententiæ,ſeu imperitia,vel malitia iudicis corrigitur,interim eius poteſtatem ſuſpendens.

Secundo videndum erit,quo iure ſit
6 inuenta appellatio , & dicendum erit, appellationem quoad eius ſubſtantiam
7 de iure naturali inductam eſſe, quia eſt defenſio,iuxta text.in cap.cum ſpecialí.§. porrò.ibi, ad præſidium innocentiæ,extra de appellationibus.quem textũ ad hoc notant Doctores, præſertim Panormitan.in Rubrica.numero. 6.& ibi Mantua.numero.13.extra de appellationibus.quoad ſolennitatem vero& formalitatem eius de iure ciuili inductam eſſe probat text.ſic intelligendus in.l.2.verſiculo, exactis inde regibus. ibi,lege lata.ff.de origine iuris.& tex.in l.1.ibi legum adminicula.C.de ſententijs præfectorum prætoriorum.& ita tenẽt Panormitan.numero.6.Beroiusnumero.49.Mantua.numero.13.in dicta Rubrica.& Damhouderius in praxi.capit.229.nu.3.Et an huiuſmodi appellatio à lege vel principe tolli poſsit, reſoluit Mantua.numero.13.& communiter omnes in Rubrica extra de appellationibus.Rebuffus in ſecundo tomo,titulo de reſcriptis.in præfatione.numero.161.Couarruuias in practicis quæſtionibus.capit.23.numero. 6.& Pinelus in repetitione.l.2.C.de reſcindenda venditione prima.part.Rubricæ. capit. 2.num.21.

Tertio videndum erit,quotuplex ſit
8 appellatio & dicendum erit,appellatio duplicem eſſe,iudicialem & extraiudicialem,vt colligitur ex cap.1.de appellationibus.libro. 6. iudicialis enim eſt, quæ interponitur in iudicio poſtquam iudicium cœptum eſt per citationem, ſecundum gloſſam.verbo, Iudicio , in dicto capitulo.1.receptam communiter ex Ioan.Andr.& alijs ibi.Extraiudi-
9 cialis verò eſt,quæ interponitur ab actibus extraiudicialibus , vt putà ab electionibus,poſtulationibus,præſentationibus,& ab alijs ſimilibus,vt in cap.cõcertationi.de appellationibus.in . 6.& in.l.1.§.ſolent.ff.de appellationibus re-
10 cipiendis.Rurſus appellatio extraiudicialis duplex eſt,vna,quæ interponitur

à iudice extra iudicialiter procedẽte, alte
ra quę interponitur à parte priuata infe
renti aliquod grauamẽ alteri parti, quas
duas ſpecies ponit gloſſ. in dicto capitu-
lo. 1. verbo, Extra. Et gloſſ. 1. in dict. ca-
pit. concertationi. & notant Panormit.
numero. 20. Decius. numero. 28. in ca-
pit. cum ſit Romana. extra de appella-
tionibus. & Peruſinus in capit. bonæ. nu
mero. 17. eodem titulo. Quæ appella-
tio extra iudicialis nõ eſt propriè appel-
latio, ſed prouocatio ad cauſam inchoã
dam, iuxta text. in dicto capitul. cùm ſit
Romana. in principio. de appellationi-
bus. quem ad hoc notat ibi Peruſinus.
numero. 4. Frequenter tamen appella-
tio & prouocatio confunduntur, & vna
pro alia accipitur, vt probatur in. l. tale
pactum. §. qui prouocauit. ff. de pactis.
& in. l. ſiquis prouocatione. C. de appel
lationibus. & de iſta appellatione extra
iudiciali agitur in Ordinatione Luſita-
norum. libro. 3. §. 32. tit. 62.

Quarto videndum erit, quos effectus
appellatio habeat, & dicendum erit, ap
11 pellationẽ duos effectus habere ſuſpen
ſiuum, & deuolutiuum, vt notat gloſſa
in capit. ad reprimendum. verbo, Con-
queſtus. de officio ordinarij. & res ſol-
uunt Panormit. numero. 4. Decius nu-
mero. 7. in rubrica, extra de appellatio-
nibus. Damhouderius in praxi cap. 242
nume. 1. & Dueñas. in Regula. 42. Ef-
12 fectus enim ſuſpẽſiuus dicitur, quia per
appellationem iuriſdictio inferioris ſu-
ſpenditur, vt prabat text. in capit. ſi à iu-
dice. de appellationibus. libro. 6. Quod
intellige verum eſſe reſpectu futuri euẽ
tus, tamen reſpectu præſentis ſtatus ap-
pellatio iuriſdictionem inferioris extin
guit, iuxta text. ſic intelligendum in. l, 1.
§. finali. ff. ad Turpilianum. ſecundum
Deciũ cum communi in dicta Rubric.
nume. 7. & ibi Beroium numero. 40. cõ
ſentit Iaſſ. in. l. ſi cauſa cognita. numero.
7. C. de tranſactionibus. Effectus verò
13 deuolutiuus dicitur, quia per appella-
tionem cognitio cauſæ deuoluitur ad
ſuperiorem, etiam in his cauſis, à qui-
bus appellari non poteſt, vt probat tex.
in capit. per tuas. & ibi Panormitan. nu
mero. 2. de ſententia excommunicatio
nis. Peruſin. in cap. paſtoralis. numer. 5.
de appellationibus. & Couarruuias in
practicis quæſtionibus. capitulo. 23. nu-
mero. 7.

Quinto erit videndum intra quod
tempus appellatio interponi debeat, &
14 dicendum erit, olim appellationem in-
terponendam eſſe intra biduum, vel tri
duum, vt probat text. in. l. 1. §. biduum.
ff. quando appellandum ſit. & in cap. bi
duum. 2. quæſt. 6. & in. l. 1. titul. 15. libr.
2. fori. Poſtmodum verò id tẽpus pro-
rogatum fuit vſque ad decimum diem,
& ita intra decem dies connumerandos
à die notificationis ſententiæ appellatio
interponenda erat, iuxta text. in Authẽ
tico. de appellationibus, & intra quæ tẽ-
pora. in principio. collatione. 2. & in Au
thentica. Hodie. C. de appellationibus.
& in. l. 22. titul. 23. part. 3. Quod etiam
hodie obſeuatur in foro eccleſiaſtico,
vt in capit. anteriorũm. 2. quæſtione. 6.
& in cap. ſignificauerunt. de teſtibus. &
in cap. quoad conſultationem. de re iu-
dicata. & idem hodie obſeruatur in Lu-
ſitania libro tertio Ordinationum. titu
lo. 54. in principio. de quo articulo eſt
videndus Robertus Lancelotus tracta-
tu de attentatis. 2. part. cap. 12. limitatio
15 ne. 50. numero. 57. At verò in foro ſe-
culari de iure regio nouiſsimo appella-
tionem interponendam eſſe intra quin
que dies determinat text. in. l. 1. titu. 18.
libro. 4. Recopil. qui quinque dies à die
intimationis ſententiæ currunt, ex his
quæ notat gloſſ. per text. ibi in cap. con-
certationi. verbo, Sciuerit, de appella-
tionibus. libro. 6. & ibi Dominicus. nu-
mero. 15. Ioan. Baptiſt. Ferretus. conſi-
lio. 217. numero. 4. volumine. 1. & Ant.
Brandus in tractat. de tempore vtili. ca
pit. 3. numero. 4. & gloſſ. in dicto capi
tulo

pitulo.anteriorum,in verbo,à recitatio
ne. & expreſſè reſoluit Didacus Perez
in.l.1.titulo.16.libro tertio Ordinamẽ
ti.columna mihi. 1281. Quod hodie
procedit,ne dum in appellatione iudi-
ciali,de qua loquitur dicta.l.1. titu. 18.
libro quarto Recopilatio.verum etiam
in extraiudiciali : nam vtraque in foro
ſeculari intra quinque dies interpo-
16ni debet , lex enim noua correctoria
loquens in vno ex caſibus æquiparatis
de iure antiquo,extendi debet ad alium
caſum æquiparatum , ſecundum gloſ-
ſam finalem in.l.ſiquis ſeruo.C.de fur-
tis.& gl.in.l.quod verò contra.ff. de le
gibus.quas glo.ad hoc notat Iaſſon.in.l.
Marcellus.nu. 27. ff.ad Trebelianum.
& in.§.ex maleficijs.numero.39.Inſti-
tutis de actionibus.& Barbatia in capit.
At ſi clerici in principio.nume.97. ex-
tra de iudicijs.Sed ius antiquum æquipa
rat appellationem iudicialem & extra-
iudicialem,quoad tempus interponen
di eas,vt in dicto capitul. concertatio-
ni.ergo prædicta lex.1. Recopilat. lo-
quens in appellatione iudiciali extendi
debet ad extraiudicialem.

Sexto erit videndum in quibus cau-
ſis appellatio interponi poſsit,& erit di-
17cendum , quòd appellatio in omnibus
cauſis interponi poteſt,vt firmat gloſſ.
in.l.qui reſtituere.ff.de rei vendicatio-
ne.& hanc regulam conſtituit Maran-
ta.de ordine iudiciorum,ſexta parte,ti-
tulo de appellatione.numero.267.pa-
18gina.518.& pari modo omnibus perſo
nis regulariter licet appellare,vt in. l.à
ſententia. ff. de appellationibus. in-
ſuper regulariter omnibus appella-
tionibus deferendum eſt per iudicem,
ſecundum Alexandrum in.l.1.ff.ſiquis
cautionibus.& reſoluit Maranta vbi ſu
prà numero.388.pagina.642. & proba
tur iſta regula in.l.13.titul.18.lib. quar
19to Recopilationis.& denique regulari-
ter ab omnibus iudicibus, tam ordina-
rijs quàm delegatis appellari poteſt, vt
in capit.omnis.& in cap.ad Romanam.
2.quæſtione.6.& Maranta vbi ſupr. nu
me.235.pagina.610.Petrus Dueñas in
regul.45.Et prædictis regulis adde plu
res limitationes , in quibus appellatio
non procedit, congeſtas per Doctores
vbi ſuprà. & per Bernardũ Diaz in re-
gula.35.& per Damhouderium in cap.
230.cum ſequentibus in praxi , & per
Dueñas in regula.41.cum ſequentibus.
& aliquas per Couarruuias in practicis
quæſtionibus.capit.23.numero.5.&.6.
per Didacũ Perez in.l.1.titulo.16.lib.
tertio Ordinamenti.columna.1280.&
aliquas ponit lex.13.&.16.titu.23.par.
3.&.l.3.4.6.&.9.titulo.18.libro.4.Re-
copilationis.Et inter alias limitationes
connumeratur præcipuè illa , quod à
ſententia interlocutoria non ſit appel-
20landum,vt in.l.1.in principio.ff. de ap-
pellationibus.& in.l.ante ſententiæ. C.
quorum appellationes nõ recipiantur.
& in.l.13.titulo.23.part.3.& in.l.3.titu
lo.18. libro quarto Recopilationis. &
in.l.10.titulu.7.libro ſecundo Recopi-
lationis.vbi in cauſis criminalibus pro-
hibetur appellatio à ſententijs interlo-
cutorijs.& l.5.titulo.5.libr.ſeptimo Re
copilationis.& notat Bartolus.in.l.2.ff.
de appelationibus recipiendis.vbi intel
ligit hoc eſſe verum, niſi interlocutoria
contineret grauamen irreparabile per
21diffinitiuam:nam tunc benè appellatur
ab ea,vt puta in ſententia torturæ,iuxta
text.in.l.2.ff.de appellationibus recipiẽ
dis.& in ſententia capturæ , ſecundum
Peruſinum.numero.2.& præpoſitum
numero.9.in capit.ſuper eo.el.2.de ap-
22pellationibus.Et grauamen irreparabi
le dicitur prædictis modis, & etiã quan
do grauatus ex interlocutoria,& ſi ob-
tinuerit indiffiniua,non deſinet eſſe læ-
ſus,ſecundum Baldum in.l.2.numer.5.
C.de epiſcopali audientia. & conſentit
Coſmas in pramatica ſanctione. titulo

de cauſis.verſiculo,ne quidem. colum
23 na.3.Similiter inquit Bartolus vbi ſu-
prà quòd quando interlocutoria habet
vim diffinitiuæ,ab ea poteſt appellari:
& exemplificat hoc in ſententijs inter-
locutorijs negatiuis , vt puta ſi iudex
pronuntiet non eſſe procedendum ex
eo,quòd accuſator non egit intra tem
pus ei præfixum , vt in.l. Titia. ff. de
accuſationibus . vel ſi pronuntiet ſe
non eſſe iudicem , vt in capitulo. ſig-
nificantibus. de officio delegati. quem
ad hoc notat Baldus in.l.2.numero.12.
C.de epiſcopali audientia.vel ſi pronũ-
tiet non eſſe prõcedendum propter ex
ceptiones obiectas. ita docet Bartolus
vbi ſupr.numero.13.& numero.16.&
ibidem teſtatur.numero.16.& nume-
ro.17. appellationem interponi poſſe
etiam à ſententijs interlocutorijs affir-
matiuis,vt puta ſi iudex pronuntiet pro
cedendum eſſe in cauſa,reiecta excep-
tione dilatoria , qualis eſt exceptio in-
epti libelli,aut illa quæ reſpicit inhabi-
litatem agentis,vel ſi perẽptoria oppo
natur , quæ impediat litis ingreſſum,
qualis eſt exceptio rei iudicatæ , tranſa-
ctionis,aut iuriſiurandi:nam in his ſpe-
ciebus inducitur vexatio irreparabilis
aduerſus opponentem exceptiones , &
Bartulo in hoc conſentit Baldus vbi ſu
prà.numero.5.&.6.& Angel.in.l.2.nu
mero.6.ff.de appellationibus recipien-
dis.& cum hac oppinione Bartoli& ſe-
quacium tranſit Alexander Stiaticus in
practica iudiciaria.capitulo.4.numero
6.Sed iſta vltima oppinio Bartoli & ſe-
24 quacium non eſt admittenda,aliàs paſ-
ſim deferendum eſſet appellationi in-
terpoſitæ ab interlocutoria ſuper om-
ni exceptione dilatoria,quia facilè poſ
ſet conſiderari vexatio facti. Prætereà
Bartulo non ſuffragatur tex.in.l.4.ff.de
appellationibus recipiendis. quia non
debet ſummi argumentum à contrario
ſenſu ad correctionem regulæ prohi-
bentis appellationem ab interlocuto-
ria,iuxta text.in capit.à nobis. el. 2. de
ſententia excommunicationis.& huiuſ
modi impugnatio Bartoli deprehendi-
tur ex.l.3.titulo.16.libro quarto Reco
pilationis. vbi diſponitur , appellatio-
nem ab interlocutorijs affirmatiuis ſu-
per exceptionibus dilatorijs ſolummo
do admittendam eſſe in tribus caſibus.
ergo manifeſtè conſtat in alijs denega-
tam eſſe,argumento text.in.l.cum præ
tor.ff.de iudic. & ſupradictæ limitatio-
nes Bartoli comprobãtur iure regio in
dicta.l.10.titulo.7.libro.2.Recopilatio
25 nis. De iure autem Canonico appella-
tio ab interlocutoria indiſtinctè admit-
tebatur,vt in capit.ſuper eo.el.2.de ap-
pellationibus.cum mille complicibus.
Hodie verò per Concilium Triden-
num,Seſsione vigeſimaquarta de refor
matione.capitu.20.in principio. etiã in
foro canonico appellatio ab interlocu-
toria ſublata eſt,niſi interlocutoria ha-
beat vim diffinitiuæ,vel cõtineat graua
men irreparabile per diffinitiuam. &
idem diſpoſitum eſt in cauſis crimina-
libus ab eodem Concilio Seſsione. 13.
de reformatione.capitu.1.in fine. Quæ
26 decreta Concilij procedunt in inter-
locutorijs latis tam à iudice ordinario,
quam à delegato,tam in prima inſtãtia
quàm in ſecunda:quia non ſunt correc-
toria iuris cõmunis, ſed potius declara
toria,cũ ius canonicũ antiquũ declarẽt:
nempe quòd in quantum ſimpliciter di
ſpoſuerat,ab interlocutorijs eſſe appel-
landum intelligatur verum,quando in
terlocutoriæ haberent vim diffinitiuę,
vel inducerent grauamen irreparabile.
27 & lex declaratoria extendi debet ad ca
ſum ſimilem,ſecundum Bartolum re-
ceptum in.l.ſi conſtante.numero.43.ff.
ſoluto matrimonio.Rurſus & ſi fatea-
mur , prædicta decreta correctoria eſ
ſe , adhuc tamen extendendaſunt ad ſi
milem caſum exidentitate rationis aſ-
ſigna

tæ in in eis, ſecundum DD. in Authe
tica, quas actiones. C. de ſacroſanctis
eccleſijs. ſed in dicto Decreto vigeſi-
mo diſponitur, quòd cauſa in prima in
ſtantia terminetur biennio, & quod ab
interlocutorijs non appelletur. ergo
mens & ratio concilij eſt, ne biennium
illud conſummatur in interponendis
appellationibus ab interlocutorijs: ſed
in ſecunda inſtantia vertitur eadem ra
tio, imo maior cum vno anno termi-
nari debeat, vt in capit. cum ſit Roma-
na. de appellationibus. ergo etiam ap-
pellatio cenſetur prohibita ab interlo-
cutorijs latis in ſecunda inſtantia: nam
quando eadem ratio vertitur in ſecun-
da inſtantia diſpoſitum in prima inſtan
tia extenditur ad ſecundam inſtantiam
ex reſolulis per Aretinum in capit. fra-
ternitatis. num. 7. de teſtibus. Prætered
28 quando maior fauor vertitur in exten-
ſione legis, quàm in reſtrictione, eius ex
tenſio fieri debet ex identitate rationis,
ſecundum Alexandrum in dicta. l. ſi cõ
ſtante. numero. 5. ſed in hac ſpecie ma-
ior fauor verſatur in extenſione, nem-
pe fauor Reipublicæ cum eius interſit,
quòd finis litibus imponatur, quàm in
reſtrictione, in qua tantum fauor priua
ti appellãtis vertit. ergo, &c. deprehẽdi
tur etiam intellectus iſte ex regula. 36.
cancellariæ à Summo Pontifice Gre-
gorio Decimotertio poſt Concilium
Tridentinum promulgata, & ad eiuſ-
dem Concilij explicationem emanata:
vbi indiſtincte diſponit, quòd in cauſis
in Romana curia pendentibus, & quæ
in poſterum contigerit agitari non li-
cet ante diffinitiuam appellare. Ex qui-
bus planè conſtat, ſublatam eſſe appel
lationem ab interlocutoria lata etiam
in ſecunda inſtantia, cum attento Con-
cilio Tridentino in dicto capitulo. 20.
in principio, in Curia Romana cauſæ
eccleſiaſticæ non debeant agitari, niſi
per appellationem à diffinitiua. ergo
cenſetur ſublata appellatio ab interlo-
cutoria lata nedum in prima inſtantia,
verum etiam in ſecunda. Et de hac ap-
pellatione ab interlocutoria habetur
apud Luſitanos in Ordinati. lib. 3. tit. 53
per totum.

Septimo erit videndum qualiter ap-
pellatio interponi debeat, & erit dicen-
29 dum, quòd appellatio aliquando inter-
ponitur viua voce verbaliter, vt putà
30 quando incontinenti poſt prolationem
ſententiæ grauatus viua voce appellat,
& facit eam redigi in actis proceſſus per
31 notarium: aliquando verò in ſcriptis, in
terponitur, quando poſt latam ſenten-
tiam grauatus ex interuallo appellat,
iuxta text. in. l. litigatoribus. C. de appel
lationibus. &. cap. ei qui. 2. quæſtione.
6. & reſoluit Maranta de ordine iudi-
ciorum. 6. parte. titulo de appellatione.
numero. 124. & Damhouderius in pra
xi. capit. 236. Et in ſcriptis dicitur appel
lari, quando porrigitur libellus appella
torius ſcriptus, aliàs quando viua voce
appellans dictaret, & tabellio ſcriberet,
non diceretur appellatio inſcriptis, ſed
potius viua voce facta, ſecundum Ma-
rantam in dicto titulo de appellatione.
32 numer. 127. Et eſt aduertendum, quòd
à ſententia diffinitiua vel ab interlocu-
toria habente vim diffinitiuæ viua vo-
ce incontinenti appellari poteſt, ſecun-
dum Peruſinum in capit. vt debitus ho
nor. columna. 8. verſiculo. ſeptimo que
ritur. extra de appellationibus. & Marã
tam in dicto titulo de appellatione. nu-
mero. 124. & numero. 180. tamen ex
interuallo à quacunque ſententia appel
landum eſt inſcriptis, nec ſufficit viua
voce, vt in dicta. l. litigatoribus. & in. l. i.
§. fina. ff. de appellationibus. Quòd eſt
verum, niſi in cauſis breuioribus, à qui-
bus etiam ex interuallo viua voce po-
terit appellari, ſecundum Baldum in. l.
maioribus. C. de appellationib. Et quæ
dicantur cauſæ breuiores, habetur in

Authentica.nisi breuiores. iuncta glos
sa ibi.C.de sententijs ex breui loco reci
tandis.& in isto nostro regno quæ cau-
sæ dicantur breuiores obseruat Dida-
cus Perez in Rubrica.titulo.1.libro ter
tio ordinamenti.columna.750.cum se
33 quentibus.At verò à sententia interlo-
cutoria in casibus,in quibus potest ap-
pellari,semper appellandum est in scri-
ptis,siue in continenti siue ex interual-
lo,vt in capitulo.1.de appellationibus.
in.6.& docet Speculator titul. de appel
lationibus.§.qualiter.& Barto.in.l.eius.
ff.de appellationibus recipiendis. Peru
sinus in dicto capitulo.ut debitus.colũ-
na.7.versicul.secundo quæritur.& no-
tat Castrensis in Consilio.270. volumi
ne.2. in principio. & Romanus Consi-
lio.4.tamen ab interlocutoria habente
vim diffinitiuæ incontinenti poterit ap
pellari viua voce,vt supra proximè re
34 soluisti.Rursus in appellatiõe à diffiniti
ua causa grauaminis non debet expri-
mi,vt in.l.scio.& ibi glossa.fina.ff.de ap
pellationibus.gloss.& communiter Do
ctores in capit.cum in ecclesia.extra de
appellationibus.Similiter in appellatio
ne ab interlocutoria habente vim diffi-
nitiuæ expræsio causæ non requiritur,
arguendo ab æquiparatis,& ita in termi
nis firmat Perusinus in capit.1.numero
6.de appellationibus. in. 6. & testatur
communem oppinionem Decius in ca
pit.peruenit,el.2.extra de appellationi
35 bus.Quæ resolutio est vera,nisi quan-
do appellatio in aliquo casu prohibita
est à iure,vel à Principe:tunc enim cau
sa debet exprimi tam in appellatione à
diffinitiua, quàm in appellatione ab in-
terlocutoria habente vim diffinitiuæ,
secundum glossam in capit.Romana.§.
si autem.verbo,Mandetur.de appella-
tionibus.in. 6. communiter receptam
ex Decio in capit.ad nostram. numero
13.extra,de appellationibus.Cæterùm
in appellatione à sententia interlocuto
cutoria continente grauamen irrepara
bile,specialiter & nominatim causa gra
uaminis debet exprimi,per text.in cap.
1.de appellationibus.in. 6. iuncta Cle-
mentina. appellanti. eodem titulo. &
ita resoluit Baldus in.l. minoribus. nu-
mero.5.C.de his,quibus vt indignis.In
quo casu solummodo hodie habet lo-
cum textus in dicto capitulo. 1. in fo-
ro Ecclesiastico,tamen in foro seculari
etiam habet locum in illis tribus casi-
bus,in quibus ab interlocutoria potest
appellari,vt habetur in.l.3,titulo.18.li-
36 bro quarto Recopilationis.Prętereà ap
pelatio continere debet nomen appel-
lantis,& appellati,continentinentiam-
que sententiæ,à qua appellatur cum re-
latione iudicis à quo,& iudicis ad quẽ,
vt in.l.1.§.finali.& ibi Bartol.ff.de appel
37 lationibus.sufficit tamen in appellatio-
ne apponere nomen officij iudicis à
quo,licèt nomen proprium non appo-
natur, vt docet Bartul. in dicta.l.1.§.fi-
na.numnero.6. Similiter sufficit quod
appellatio gneraliter fiat non expresso
nomine proprio iudicis ad quẽ, vt putà
si solummodo dicatur,appello ad iudi-
cem cõpetẽtem, iuxta text.in.l. qui Ro
mæ.§.Seia. ff. de verborum obligatio-
nibus. Quæ resolutio procedit tàm de iu
re ciuili quàm de iure canonico,vt con
tra Panormitan.resoluit Decius in capi
tul.inter cætera.numero.4.de appella-
tionibus.& Perusinus in capitulo.dile-
cti.el.2.quęstione.17.extra de appella-
tionibus.& subscribit Alexand.in dicto
§.Seia.numero.3.& ita praxis obseruat.
Quæ oppinio procedit non ea ratione
videlicet,quia secundum iuris ordinem
censetur appellatio interposita ad pro-
ximum superiorem,vt communis op-
pinatur(sic enim censeretur appellatus
Papa, qui est maximus omnium ordi-
narius,vt optimè pungit Socinus. nu-
mero.3.& Iaff.numero.17.in dicto. §.
Seia.sed ex alia ratiõe prædicta oppinio

pro-

38 procedit, nempè quia in petendis apostolis exprimitur iudex ad quem, vt in capit. post appellationem. versiculo, forma. 2. quæst. 6. vel quia saltim prosequutio appellantis sequuta citatione declarat iudicem, vt colligitur ex Rota noua. 209. aliàs. 303. sub titu. de ap-
39 pellationibus. Appellatio verò alternatiua, vt putà, si dicatur appello ad Archiepiscopum, vel ad Papam, non valet, secundum glo. in capit. si is, qui. verbo, Durante. de officio delegati. in lib. 6. receptam à decio in cap. 2. nu. 6. & ibi Felino. n. 2. extra de appellat. & Perusino in capit. dilecti. el segundo. eodem titul. quæst. 19. & Aretino in dict. §. scia. num. 19. Quæ opinio vera est, quando appellatio fuit à iudice recepta, & iudex assignauit terminum ad eius prosecutionem: quia cum talis assignatio termini habeat vim perẽptorij, in tantum quod contra absentem poterit procedi ac si peremptoriè fuisset citatus, vt in cap. sæpè. de appellationibus. Interest appellãtis scire coram quo iudice debeat comparere: sed si appellatio non fuit recepta à iudice, nec terminus prosequutionis fuit præfixus, tunc bene valet, cum exigatur citatio ex qua appellatus certior efficiatur, coram quo iudice comparere debeat, ita colligitur ex text. supra citato. & firmat Dominicus in cap. si is qui. nu. 3. receptus à Præposito in. c. si quis. 2. quæst. 6. num. 1. Requiritur etiam,
40 quòd in appellatione Apostoli petantur, alioquin appellatio non valebit, vt cum Innocentio resoluit Maranta in dict. tit. de appellatione. num. 119. debentq; peti instanter, instantius, & instantissimè, & sæpè, sæpius, & sepissimè, vt in cap. ab eo. & in cap. vt super. de appellationibus. in lib. 6. Sufficit tamen quòd vnico actu sæpius petantur in vno & eodem libello, vt in Clemen
41 tina. quanuis. de appellationibus. Dicũtur enim Apostoli quædam missio, quæ fit per tabellionem in testimonio de iudice à quo ad iudicem ad quem, vt ipse instruatur ex actis processus, vt in dicta Clementina quanuis. & ibi glo. verbo, Apostoli. appellãturq; ab Apò, idest, De, & Stolon, id est missio, quã
42 facit vnus iudex ad alium: & huiusmodi Apostoli, idest, literæ demissoriæ sunt aut reuerentiales, aut testimoniales, aut refutatoriæ, quod colligitur ex responso præstito à iudice à quo quando appellatio interponitur. Nam si respondeat, se non intulisse grauamen appellanti, tamen propter reuerentiam superioris defert appellationi, tunc istæ literæ demissoriæ dicuntur reuerentiales: quando verò iudex à quo nec defert appellationi, nec eam denegat, sed dicit quòd audit, tunc dicuntur literæ testimoniales, sed si expressè appellationem deneget, dicuntur refutatoriæ. ita colliges ex Speculatore in Quarta Parte. tit. de apostolis.
43 Denique appellatio fieri debet de minori ad maiorem iudicem, vt in. l. 1. §. si quis. ff. de appellat. & in cap. non putamus. de consuetudine. in lib. 6. resoluũt Panorm. & Felin. in Rubrica de appellationibus. debetq; gradatim ad iudicem maiorem immediatum & non omisso medio interponi, vt in. l. imperatores. ff. de appel. l. præcipimus. C. eodem tit. in. c. dilecti. 3. de appel. c. Metropolitanum. 2. quæst. 7. tamen de iure regio ad ipsum regem omisso medio appellari potest iuxta text. in. l. 18. tit. 23. part. 3. Quo fit quòd licèt domini opidorum ex legitimo titulo habeant ius primarum appellationum, tamen eorũ subditi liberè poterunt omissio medio ad regem, vel eius curiam, aut cancellarias appellare iuxta tex. in. l. 1. tit. 1. lib. 4. Recopil. & resoluit Couar. in practic. quæst. cap. 4. num. 9. & libellus appellationis concipitur forma sequenti.

LIBELLVS APPELLATIONIS.

Illustre Señor,

44 Hieronymo Hernandez en la causa con Hernan Rodriguez, digo que la sentencia que vuestra merced dio y pronuncio contra mi, y en fauor del dicho aduerso, en qne en effecto me condemno a que diesse y pagasse al dicho aduerso cien ducados, segun en la dicha sentencia se contiene, cuyo tenor auido por repetido, y a el me refiriendo, hablando con el acatamiento deuido, [a] es ninguna, [b] (y do alguna) injusta, y muy agrauiada, digna de ser reuocada por lo siguiente. Lo primero por todas las razones de nullidad, y agrauio que del processo resultan, y se pueden colligir, que he aqui por insertas. Lo otro, porque no fue dada a pedimiento de parte, ni contra parte, en tiempo ni en forma. Lo otro, porque yo no fuy citado [c] para la ver dar, ni el processo estaua en tal estado, ni en darla se guardo el orden del derecho. Lo otro, porque yo proue bien y cumplidamente mi intencion, y mis excepciones, y defensiones, y deuiendo las vuestra merced dar por tales bien prouadas, y absoluerme de la demanda, las dio por no prouadas, y me condemno. Por las quales causas, [d] y qualquier dellas, y por las que ante el superior protesto dezir, y alegar sintiendome agrauiado, saluo iure nullitatis, [e] y otro deuido remedio, appelo de vuestra merced y de la dicha sentencia en quanto contra mi haze, y no en mas, ni allende para ante los Señores [f] Presidente y Oydores, que residen en la Real Chancilleria de Valladolid, so cuya protection y amparo pongo mi persona y bienes y esta causa, y pido los apostolos desta mi appellacion sæpe, sæpius, & sæpissimè, instanter, instantius, & instantissimè, con todas las instantias, y afincamientos, q̃ de derecho se requieren. Y si esta appellaciõ tacita o expressamente denegada me fuere añadiendo agrauio a agrauio, y fuerça a fuerça, y appelaciõ a appellaciõ, iterũ appelo de la dicha denegaciõ, segũ y para ante quiẽ appelado tengo, y pidolo por testimonio,

y a los

y a los presentes ruego dello me sean sestigos, para en guarda de mi derecho y justicia,

Expositio libelli appellationis.

a 45 DIximus con el deuido acatamiento, &c. ad denotandum, quòd appellans non debet conuitiari iudici à quo, aliàs puniri debet, vt in.l.illud. la.1. ff. de appellationibus. & in.l. 12. titulo 18. libro quarto Recopilationis. nec ex diuerso iudex à quo conuitiari debet appellanti, vt in.l.iudici. ff. de iniurijs. & in.l. & in maioribus. C. de appellationibus. & in. d.l. 12.

b 46 Diximus, Es ninguna, y do alguna injusta, &c. Quæ clausula procedit ex gl. fina. in.l. 1. C. quando prouocare nõ est necesse. & tradit ibi Bald. num. 13.

c Diximus, Y no fuy citado, &c. Quæ clausula procedit ex his quæ resoluisti in prima parte huius primi tomi in decimo Tempore, paulò post principiũ.

d 47 Diximus, Por las quales causas, y las qne ante el superior, &c. ad denotandum, quod appellatio à diffinitiua sen-
48 tentia, nedum iustificari potest ex actis & causis deductis in prima instantia, verum etiam ex nouis causis & nouis probationibus deductis in secunda instantia, vt in.l. per hanc. & ibi Doctores. C. de temporibus appellationum. & in.l. eos. §. fiquid autem. C. de appellationibus. & habetur in capitul. fraternitatis. extra de testibus. & pro regula consti-
49 tuit Dueñas in Regula. 48. At verò appellatio ab interlocutoria non potest iustificari ex nouis causis, sed ex primis deductis in prima instantia iustificari debet, vt in Clementina. appellanti de appellationibus. & docet Bartol. in.l. eius, qui. numero. 8. ff. de appellationibus recipiendis. & pro regula cum. 7. fallentijs tradit Dueñas in regula. 47. & iuxta text. capit. Romana. §. cum autem. cum duobus sequentibus. de appellationibus. in. 6. quod comprobatur in Concilio Tridentino, Sesione. 22. de reformatio. capit. 3.

e 50 Diximus, Saluo iure nullitatis, &c. ad denotandum, quòd appellans non vult confirmare sententiam nullã per appellationem. Quæ clausula attento communi stylo & praxi, & pro cautela apponitur in appellatione, ita docet Burius in capitulo. 1. nu. 6. de sententia & re iudicata. tamen attento iure hęc clau-
51 sula non est necessaria: nam regulariter de iure sententia nulla per appellationem non efficitur aliqua, vt firmat glo. fina. in capit. 1. de sententia & re iudicata. & gloss. in cap. fin. verbo, Necesse. de sententia & re iudicata. in. 6. & gloss. fina. in Clementina si appellationem. de appellationibus. pro quibus glosis est text. in.l. si expresim. ff. de appelationibus. & ita resoluit Perusinus in cap. dilecto. quæstione. 8. & ibi Felinus. numer. 17. extra de appellationibus.

f 52 Diximus, Para ante los señores presidente y oydores, &c. Per hanc clausulam exprimitur nomen iudicis ad quẽ, & sufficeret dicere, Para ante quien, y con derecho deuo, vt suprà resoluisti in isto capitulo. numero. 38. in medio. Y aduierte se que las appellaciones de las sentencias diffinitiuas, y de las interlocutorias, en los casos que han lugar, dadas por los juezes ordinarios en las causas ciuiles han de yr y van a las Chancillerias, vt in.l. 12. titulo. 5. libro

bro ſecundo Recopila. excepto algunas cauſas, cuya appelacion va para Conſejo real, quas congerit. lex. 20. titul. quarto, libro ſecundo Recopila. Anſi miſmo las appellaciones de las ſentencias en cauſas ciuiles dadas por los Ordinarios en los Adelantamientos de Caſtilla, Leon, y Campos, de ſeys mil marauedis, y de ay abaxo han de yr y van a los alcaldes mayores de los dichos Adelantamientos, vt in. l. 76. titulo. 4. libro 3. Recopil. Item las appelaciones de las cauſas ciuiles de diez mil marauedis para baxo, van a los Ayuntamientos, y Regimientos de los lugares, adonde ſe dan, vt in. l. 7. titulo. 18. libro quarto Recopil. excepto las appellaciones de las cauſas ciuiles de ſeys mil marauedis para baxo, que ſe comiençan en los Adelantamientos ante los alcaldes mayores, las quales no van a los Ayuntamiẽtos, ſino a las Chancillerias, vt in. l. 49. titulo. 4. libro tertio Recopilationis. Similiter las appelaciones de las ſentencias que ſe dan dentro de ocho leguas do reſide la Chancilleria, aunque ſeã de menor quantia de diez mil marauedis, van a la Chancilleria, vt in. l. 7. titulo. 18. libro quarto Recopila. Las appellationes de las cauſas criminales no van a los oydores de las Chancillerias, ſino a los alcaldes del crimen, que reſiden en ellas, vt in. l. 1. & per totum. titul. 7. libro. 2. recopilatio. Los quales no admitten appelacion de interlocutoria, ſaluo ſi tiene fuerça de diffinitiua, o grauamen irreparabile, vt in. l. 10. titulo. 7. libro ſecundo Recopilatio. & ſunt videndæ leges remiſsiuè poſitæ in noua Recopilat. poſt l. fin. titulo. 18. libro quarto Recopil. ex quibus conſtat appellationes cauſarum apud quos iudices ſint interponendæ.

53 Huiuſmodi libellus appellationis forma ſuprà dicta conceptus, porrigi debet coram iudice à quo, vt reſoluit Perusinus in capitulo. fin. columna. 4. de appellationibus. & ſi copia iudicis non poſſit haberi, quia eſt abſens, vel propter metum eius, tunc libellus porrigi debet coram honeſtis perſonis, aut ſuperior poteſt adiri, & coram eo offerri, ſecundum Baldum in. l. apertiſsimi columna 1. C. de iudicijs. & eſt gloſſ. in Clementina. 1. verbo, Maiori. de appellation. & tradit Decius in capitulo. finali. numero. 4. de appellation. & Maranta de ordine iudiciorum, ſexta parte titulo de appellatione. numero. 121. Quæ appellatio interponi debet in foro ſeculari intra quinque dies, & in foro eccleſiaſtico intra decem connumerandos à die notificationis ſententiæ, vt ſuprà reſoluiſti in iſto procemio. nume. 14. & 15. Et prædicto libello appellationis

54 oblato, pars appellans petit à tabellione teſtimonium ſuæ appellationis, quod vulgo dicitur (los apoſtolos) literæ demiſſoriæ: & hoc teſtimonium continere debet relationem petitionis actoris, & eius quantitatis, & relationem ſententiæ, & eius quantitatis, cum expreſsione cauſæ, an ſit ciuilis vel criminalis, vt diſponitur in. l. 10. tit. 18. libro

55 quarto Recopilatio. Et ſi tabellio cauſæ noluerit teſtimonium concedere requiri debet ab appellante coram alio tabellione, tertio quoque die, vt ſibi teſtimonium appellationis præſtet: quod pro teſtimonio petere debet. Cum quo teſtimonio ſe præſentabit coram ſuperioribus, mittendo mandatum alicui procuratori cancellariæ, ſimul cum prædicto teſtimonio appellationis, vel cum alio teſtimonio alterius tabellionis, quod tabellio cauſæ noluit ſibi teſtimonium appellationis concedere, & tunc procurator nomine appellantis ſe præſentat coram ſuperioribus forma ſequenti.

Ex

Ex Capite primo.

SVMMARIA.

1 Appellans debet se præsentare cum testimonio appellationis coram superiori, intra terminum præfixum per iudicem à quo.

2 Iudex à quo potest assignare appellanti terminum ad se præsentandum, & ad prosequendam appellationem coram superiori, siue iudex à quo admittat appellationem siue eam deneget.

3 Intellectus ad textū in cap. ex eo. de regulis iuris libro. 6.

4 Iudice à quo non præfigente terminum appellanti ad se præsentandum coram superiori, tenebitur appellans se præsentare intra terminum à iure statutū.

5 Tempus à iure, vel iudice appellati cōcessum ad se præsentandum coram superiori currit attento iuris rigore à notificatione sententiæ, sed attento communi stylo currit à die appellationis.

6 Testimonium appellationis de iure canonico peti debet intra triginta dies, computandos a die sententiæ.

7 Appellatio remanet deserta si appellans non se præsentauerit coram superiori intra terminum a iure vel iudice præfixum, remanetq; sententia iudicis à quo firma.

8 Libellus & forma præsentandi testimonium appellationis coram superiori sermone Hispano conceptus.

9 Appellanti præsentato coram auditoribus regis cū testimonio appellationis datur prouisio regalis, quæ vulgò Mejora dicitur.

10 Prouisio regalis appellanti data (quæ vulgò Mejora dicitur) quid contineat, & quid impetrans facere debeat.

11 Appellans debet notificare prouisionem sibi datam (quæ Mejora vulgò appellatur) parti aduersæ vt intra terminum in ea præfixum eat ad prosequendum appellatipnem.

12 Appellans exemplum processus a tabellione sibi traditum simul cum prouisione regali (Mejora vulgò nuncupata) & eius notificationibus debet præsentare coram secretario causæ in regali cancellaria intra terminum in ipsa regali prouisione contentum.

13 Libellus grauaminum in causa appellationis coram regis auditoribus præsentatus Hispano sermone cōceptus.

14 Libellus appellati contra libellum grauaminum ab appellante præsentatum sermone Hispano compositus.

15 Forma relationis in causa appellationis quam relator facit, vt partes ad probationem admittantur.

16 Testes non possunt produci in secunda instantia super eisdem articulis vel directo contrarijs, super quibus in prima instantia fuerunt adducti.

17 Aduocatus faciens articulos super eisdem articulis vel directo contrarijs primæ instantiæ, puniri debet pœna mille marapetinorum de iure regio.

18 Probatio admittitur in secunda instantia super eisdē articulis vel directo contrarijs in tribus casibus, attento communi stylo.

19 Testes producti & non examinati in prima instantia possunt examinari in secunda super eisdem articulis, vel directo contrarijs super quibus fuerunt producti in primæ instantia.

20 Terminus ad probandum a iure datus potest a iudicibus coarctari & prorogari secūdum negotij qualitatem & locorum distantiam.

21 Relationis forma cum arguuntur instrumenta de falso.

22 Testium examinatio extra cancellariam receptori nō committitur, nisi testium sit magnum periculum in perueniendo ad cancellariam propter summā eorum senectutem vel alium morbum, aut legitimum impedimentum.

23 Forma relationis cum instrumenta dicuntur non esse authentica, nec a tabellione signata.

24 Forma relationis cū petitur terminus vltra marinus

25 Stylus qui seruatur in regijs chancellarijs postquam partes recipiuntur ad probationem in causa appellationis.

Cap. 1. De modo procedendi per viam appellationis in chancellarijs regijs.

OBLATO libello appellationis coram iudice à quo, vt diximus suprà in proœmio. numero. 53. receptoq; testimonio appellationis à tabel

1 lione, pars appellans debet se præsentare cū prædicto testimonio corā superioribus intra terminū præfixū per iudicē

2 à quo: nam iudex à quo assignare potest appellanti terminum ad se presentandum

dũ,&ad proſequendam appellationem coram ſuperioribus,tam in foro eccleſiaſtico,quàm in ſeculari,vt probatur in cap.1.de appellationibus.libr.6.& in.l. 2.tit.18.lib.4.Recopilat.Quòd verum eſt,ſiue iudex à quo admittat appellationem,ſiue eam deneget,vt probat tx.in dict.cap.1.ſic eum inducendo:nã poſtquam in verſiculo præcedenti dixerat de appellatione admittenda,vel reijciẽda,ſtatim in verſiculo ſequnati ſubijcit de aſsignatione terminifacienda per iudicem à quo,& ita planè probat,iudicẽ à quo poſſe præfigere prędictum termi num appellanti,ſiue admiſſerit ſiue appellationem reiecerit.Et per illum tex. ita firmant Ioan.Andre. Dominicus.& Peruſ.in cap.cum appellationibus. de appellationibus.lib.6.Peruſinus & modernii in cap.perſonas.extra de appellationibus.& teſtatur hanc communẽ opinionem eſſe Felinus in cap.cum Bartoldus.nume.16.de re iudicata.& probatur in cap.perſonas.& in cap.cum ſit Romana.& in cap.ſæpẽ.extra de appellationibus.& in.l.2.tit.18.lib.4.Recop. quatenus in prædictis iuribus generaliter diſponitur iudicem à quo poſſe præfigere terminum appellãti ad ſe præſentandum,& ad proſequendam appellationem.ergo ſiue iudex à quo admittat appellationem,ſiue eam reijciat, poterit prædictum terminum præfigere. Et ita eſt tenendum, quidquid oppoſitum teneant Innoc.Panor.&alij relati atque recepri à Dicio in dicto cap.cum ſit Ro
3 mana.numer.6.quibus non ſuffragatur text.in cap.ex eo.de regulis iuris. lib.6. per quem prædicti DD.firmant,iudicẽ à quo denegantem appellationem non poſſe prædictum terminum præfigere, ex eo quòd illam impugnauit:nam tx. ille procedit,quando quis impugnat aliquid in vtilitatem propriam,tunc enim ex eo quòd impugnauit,non poterit cõmodum conſequi,tamen appellatio nõ reijcitur à iudice in ſui fauorem,ſed invtilitatem appellãtis,&in commodum dum Reipub.vt citius lis finiatur.Sed ſi
4 iudex à quo non præfixerit terminum appellanti ad præſentandum, tunc tenebitur appellans ſe præſentare corã ſuperioribus intra terminũ à iure ſtatutũ, nempe in foro ſeculari intra quindecim dies, ſi es aquende los puertos, y ſi es allende,intra quadraginta dies: y ſi la cauſa pende en algun lugar, adonde eſta la audiencia, o donde aya otro alcalde mayor que pueda conoſcer en grado de appellacion,huiuſmodi præſentatio debet fieri intra tres dies, vt diſpoſitum eſt in.l.2.& in.l.15.titulo.18. libro qnarto Recopil.per quæ iura intelligit tex.in.l.23.tit.23.p.3.Et iſtud tẽ
5 pus præſentationis,attento iuris rigore, currit à notificatione ſententiæ, tamen attento communi ſtylo currit à die appellationis:ſed tutius eſt,quòd pars appellans ſe preſentet intra prędictum terminum, connumerandum à notificatione ſententiæ.De iure autem canonico teſtimoniũ appellationis,id eſt appoſtoli,debet peti intra triginta dies, vt in cap.ab eo.de appellatiõibus.in.6. quod tempus currit à die ſententiæ, ſecundum gloſſam in Clementina.ſicut.verbo,à die.de appellationibus. Et iſta eſt magis communis oppinio,teſte Maranta de ordine iudiciorum.in ſexta parte titulo de appellatione.numero.209.Et intra annum vel biennium ex cauſa tenetur ſe præſententare & proſequi appellationem,vt in capit.cum ſit Romana.de appellat. & in Clementina.ſicut
7 eodem titulo. Alioquin ſi appellans fuerit negligens in ſe præſentando intra terminum iudicis,vel iuris, appellatio cẽſebitur deſerta,& à iudice talis pronũtiari debebit, remanebitq; firma ſentẽtia iudicis à quo, vt expreſſe deciditur in.l.23.titulo.23.par.3.& in.l.2.titulo. 18.libro quarto Recopilationis.& probatur ex textu.& ibi gloſſa.in.l. ſi præſens.C.quo modo & quãdo iudex.&in

Cle-

Clementina ſicut. de appellationibus. & in Rota in antiquis, deciſione. 690. & reſoluit Didac. Per. in l. 2. titu. 16. lib. 3. Ordinamenti. in gloſſ. 2. &. 3. Et ad hoc vt appellatio à iudice pronuntietur deſerta, debent adhiberi diligentiæ, de quibus diximus in. 1. par. huius primi tomi in. 12. Tempore. Et tunc appellãs ſi perſonaliter ſe præſentauerit coram ſuperioribus, tenetur conſtituere procuratorem numeri illius cancellariæ, cum quo cauſa agitetur, & ita ei per tabellionem intimatur: alioquin dicitur quod acta proceſſus fient cum auditorio. Sed ſi procuratorem ſe præſentauerit, neceſſe non erit quod à tabellione intimetur, vt procuratorem conſtituat, aliàs quòd cum auditorio acta proceſſus fient. Et præſentatio fit forma ſequenti.

Muy poderoſo Señor,

8 A Lonſo Sanchez en nombre de Hieronymo Hernandez me preſento ante V. A. en grado de appellacion de la ſentencia que contra mi parte dio y pronũcio el teniente de Salamanca, en fauor de Hernan Rodriguez, en que en effecto condemno a mi parte, a que le dieſſe y pagaſſe cien ducados, de la qual ſintiendoſe agrauiado, appello para ante V. A. como conſta deſte teſtimonio, de que hago preſentacion cõ el juramẽto y ſolennidad neceſſaria, &c. A V. A. pido y ſupplico mãde dar ſu prouiſion real, inhibitoria, citatoria, y compulſoria en la forma acoſtumbrada, y para ello, &c.

9 Viſo prædicto libello præſentationis cum teſtimonio appellationis, & mandato procuratoris per ſuperiores, tunc auditores regij præcipiunt, quòd prouiſio regalis detur appellanti, quæ vulgo
10 Mejora dicitur. & eſt citatoria, quia per eam pars appellata citatur ad proſequẽdam appellationem, iuxta tx. in l. 5. tit. 18. lib. 4. Recopil. & explicat Didac. Perez in l. 8. titul. 16. libr. 3. Ordinamenti. Item eſt compulſoria, quia per eam tabellio cauſæ compellitur ad tranſmittẽdum proceſſum exhibito ſibi ſalario, niſi appellans ſit pauper: nam tunc recepta ſummaria informatione paupertatis, oblataq; coram ſuperioribus ſimul cum teſtimonio appellationis, præcipitur tabellioni in prædicta prouiſione regali, quod gratis proceſſum trãſmittat, præſtita cautione ab appellante. quòd ſi in cauſa obtinuerit, expenſas ſoluet tabellioni, vt probat text. in l. 2. titulo. 18. lib. 4. Recopil. & tradit Didac. Per. in l. 2. tit. 16. lib. 3. Ordinamenti in gloſſ. fin. Quæ prouiſio regalis intimat tabellioni, para q̃ la cumpla y de el proceſſo dẽtro del termino en ella contenido: y ſi no lo diere, ha le de requerir el appellãte por otro, o otros dos requerimiẽtos, que le de el proceſſo, y ſiẽpre offreciendo le dinero d̃ ſus derechos, ſaluo ſi fuere pobre: y ſi el eſcriuano toda via no le quiſiere dar el proceſſo, el appellante con los dichos requerimientos buelue al ſuperior, y pide ſobrecarta contra el eſcriuano, y da ſe le con coſtas: y notificada la dicha prouiſion o ſobre carta al eſcriuano, y dado el pro-
11 ceſſo, luego el appelante ha de hazer notificar la dicha prouiſion a ſu contrario, y citarle, para que dentro del dicho termino en ella contenido

nido vaya en proſecucion de la cauſa. Y aduierte ſe que primero que la dicha prouiſion ſe notifique a la parte contraria, ſe ha de notificar al eſcriuano de la cauſa, porque podria ſucceder, que ſi ſe notificaſſe primero a la parte, pareceria al termino ante el juez ſuperior, y deſpues el eſcriuano no daria el proceſſo, y como el appellante no pareſcieſſe cõ el proceſſo, quedaria circunducto el termino, y condemnarle han en coſtas, vt reſoluit Monterroſo in Tractatu. 5. de las Chancillerias. folio. 79. columna. 2. no ſolo en las proceſſales, pero en perſonales. vt. l. 5. titulo. 3. libro. 4. Recopi. In qua prouiſione regia iudices ſuperiores non concedunt appellanti inhibitionem contra iudicem inferiorem, quia ſuperioribus prohibitum eſt inferioribus inhibere, donec acta proceſſus primę inſtãtiæ ad ſuperiores delata ſint & ex eis videant an inferioribus inhibere debeant, ita probatur in. l. 55. titul. 5. libro. 2. Recopil. vbi in omnibus cauſis hoc ſuperioribus prohibetur, probatur etiam in. l. 54. eiuſdem tit. & lib. vbi prohibetur ſuperioribus inhibere inferioribus, quando ab eorum ſententijs appellatũ fuerit in cauſis concernentibus rectam gubernationem Reipub. taxationem alimentorum, vel obſeruantiam conſtitutionum ciuitatis, anteaquam ab inferioribus recipiant rationem, & informationem eorum quæ decreuerãt, & ordinauerant. Probatur inſuper in. l. 5. titulo. 5. libro. 7. Recop. vbi idem prohibetur quãdo appellatum fuerit in cauſis cõcernentibus proprios redditus publicos ciuitatis, villæ, aut oppidi. Probatur etiam in. l. 9. 10. & 11. tit. 7. lib. 2. Recop. vbi iudicibus ſuperioribus criminũ exiſtẽtibus in audiẽtijs regijs prohibeẽ inhibitionem dari, niſi prius acta proceſſus ad eos fuerint deducta: ac ideo qñ appellans comparet coram ſuperioribus cum teſtimonio ſuæ appellationis ſolum modo datur ei à ſuperioribus mãdatum regium citationis contra appellatum, & compulſionis contra tabellionem: quod mandatum eiſdem intimatur, vt ſuprà diximus.

12 Y deſpues que al appelante le ſea entregado el traſlado del proceſſo, ha lo de preſentar con la dicha prouiſion, y ſus notificaciones ante el ſecretario de la cauſa en la dicha real chancilleria dẽtro del termino en la dicha real prouiſion contenido, y preſentado el dicho proceſſo y la dicha prouiſion real, el ſecretario ha de poner en el proceſſo la preſentacion, para que conſte del dia que ſe preſento, por cauſa de la deſercion, y en la prouiſion real ha de poner las rebeldias, y todo lo ha de coſer en el proceſſo con el poder y teſtimonio de la appellacion con que antes ſe auia preſentado, y ha de embiar a taſſar el proceſſo. Y ſi el procurador lo quiſiere lleuar a ſu letrado, o la parte lo quiſiere ver, el ſecretario ſe lo podra dar pagandole a quatro marauedis cada hoja de las en que fue taſſado: pero ſi el procurador no lo quiſiere lleuar al letrado, ni la parte ver lo no le puede compeler a que le pague la reuiſta, ſino fuere la preſentacion, que es doze marauedis de cada ſigno, preſentando ſe en nombre de vna perſona, y veynte y quatro marauedis ſi es en nombre de dos o mas concejos, y entonces la parte ſi quiere alegar agrauios, preſenta vn eſcrito en la forma ſiguiente.

Eſcrito

Escrito de agrauios.

Muy poderoso Señor.

13 ALonso Sanchez en nõbre de Hieronymo Hernandez en la causa cõ Hernã Rodriguez en grado de appelaciõ parezco ante V.A.y alegãdo agrauios por mi parte, digo q̃la sentencia en este processo dada por el Teniente de Salamanca en fauor del dicho aduerso, y contra mi parte, es ninguna, y do alguna injusta, y agrauiada, y digna de ser reuocada, y el dicho mi parte justamente y en tiempo appelo della, en consequencia de lo qual V.A. deue mandar dar la dicha sentencia por ninguna, y en caso que alguna fuesse, la deue reuocar, pronunciando por bien appelado, y mal sentenciado, dando por libre al dicho mi parte de lo contra el pedido, y poniendo perpetuo silencio a la parte contraria: lo qual se deue hazer por lo siguiente. Lo primero por todas las razones de nullidad y agrauio, que del processo resultan, y se pueden colegir, que he aqui por expressadas. Lo otro porque mi parte no fue citado para ver dar sentencia, ni el processo estaua en estado dello. Lo otro porque prouo bastantemente sus excepciones y defensiones, y en particular prouo tal cosa, y conforme a derecho deue ser dado por libre. Lo otro porq̃ de nueuo alego tal cosa, y lo protesto prouar. Por las quales razones, y la que mas en fauor de mi parte haga a V. Al. pido segun de suso pedido tengo, y en lo necessario vuestro real officio imploro, pido cumplimiẽto de justicia, y costas, y ser recebido a prueua.

Et si iudex inferior non obstante appellatione & pendentia eius coram superioribus in causa processerit, tunc in isto libello grauaminum appellans petit inhibitionem, vel quando acta processus producit coram superioribus, & cum iam sint ad eos deducta, datur ei prædicta inhibitio, quam appellans intimat inferiori cum aliquo tabellione, requirituṙq; inferior quod inhibeatur à cognitione causæ, & oblato isto libello iudices superiores præcipiunt copiam eius exhiberi parti aduersæ, & ei respõdet forma sequenti.

Respuesta al escrito de agrauios.

Muy poderoso Señor.

14 PEro Diaz en nombre de Hernan Rodriguez en la causa con Hieronymo Hernandez, respondiendo a vn escripto de agrauios por

el aſſerto procurador dl a parte contraria preſentado, cuya forma auida aqui por repetida, digo que ſin embargo dlas razones a manera de agrauios por la parte contraria alegadas, V.A. deue de confirmar la ſentencia dada y pronunciada por el Teniente de Salamanca contra el dicho aduerſo, y en fauor de mi parte condemnandole en las coſtas, y declarando mal appelado y bien ſentenciado: lo qual ſe deue hazer por lo ſiguiente. Lo primero por todas las razones que de la dicha ſentencia y proceſſo ſe pueden colegir, y porque fue dada conforme a derecho atento lo alegado y prouado, y la parte aduerſa fue citada para ver la dar. Lo otro porque el dicho aduerſo no prouo coſa alguna, que prouada le aprouechaſſe. Lo otro porq̃ niego lo q̃ de nueuo dize y alega, y lo demas q̃ alega lo tiene ya dicho y articulado en la primera inſtancia, y conforme a derecho, leyes y pragmaticas deſtos reynos no ha lugar de lo alegar en eſta ſegunda, antes por ello deue ſer caſtigado, por las quales razones, y las que mas en fauor de mi parte hagan, a V.A. pido ſegun de ſuſo pedido tengo, y en lo neceſſario vueſtro Real officio imploro, pido juſticia y coſtas, &c.

Oblato prædicto libello reſponſorio, copia eius exhibetur appellanti, & vtraque pars allegat cum replica & duplica, ſicut in prima inſtantia, obſeruando ea quæ reſoluimus in prima parte primi tomi in ſeptimo Tempore Circa expoſitionem libelli reſponſorij rei, & libelli duplicationis, & replicationis: & vtraque pars in hac ſecunda inſtantia debet ſtatim producere inſtrumenta quæ habet ad probandam ſuam intentionem, iuxta text. in l. 2. &. 3. tit. 9. libr. 4. Recopil. & nos diximus in dicta prima parte primi tomi in ſeptimo Tempore. & per partes concluditur ad probationem, vt in prima inſtantia ſecundum ea quæ reſoluimus in dicto ſeptimo Tempore. Circa quod tamen aduertendum erit, quod in hac ſecunda inſtantia concluſio fit ad ſententiam probationis, vel ad diffinitiuam vnica tantum contumacia incuſata, nec requiritur quod tres contumacię incuſentur, vt regulariter fit in prima inſtantia, vt probat text. in l. 51. titulo. 4. libro. 2. Recopilationis. Y ſiendo concluſo para prueua, el relator lleua el proceſſo al audiencia, para ver ſi ſe ha de recebir a prueua, y haze relacion en la forma ſiguiente.

Relator.

25 ANte la juſticia de Salamanca ſe trato pleyto entre Hieronymo Hernandez y Hernan Rodriguez, ſobre que el dicho Hernan Rodriguez pide cien ducados al dicho Hieronymo Hernandez, y el Licẽciado fulano, teniente de corregidor de la dicha ciudad, dio ſentẽcia diffinitiua en que condemno al dicho Hieronymo Hernandez, a que

pagaſ

pagàſſe los dichos cien ducados al dicho Hernã Rodriguez, de la qual appelo el dicho Hieronymo Hernandez para ante V. S. y ha alegado agrauios contra la dicha ſentencia, y offrece ſe a prouar, y alega de nueuo, [a] y a y teſtigos publicados [b] en la dicha ciudad de Salamanca. [c]

Expoſitio prædictæ relationis.

[a] 16 DIxit relator, Y alega de nueuo, &c. ad denotandum quod in ſecũda inſtantia partes litigantes non ſunt recipiendę ad probationem ſuper eiſdem articulis, vel directo contrarijs, ſuper quibus in prima inſtantia fuerunt admiſſi & recepti teſtes, niſi ſolummodo velint probationem facere per inſtrumenta, vel per confeſsiones partium, alioquin probatio ſuper eiſdem articulis primæ inſtantiæ, vel directo contrarijs facta eſſet nulla, iuxta text. in Clementina. 2. de teſtibus. & notat Bartol. in l. per hanc. C. de temporibus appellationum. numero. 4. Bart. & DD. in Authentica, qui ſemel. C. de probationibus. Panormit. & Felin. in cap. fraternitatis de teſtibus, & expreſſè diſponitur in l. 4. titulo 9. libro quarto Recopila. & reſoluit Couarruuias in practicis quæſtionibus. capit. 18. numero. 6. & Didacus Perez in l. 4. titulo. 19. libro tertio Ordinamenti in gloſſa. 1. & Ioan. Matienço in dialogo relatorum. 3. part. capit. 46. numero 2. quem omnino vide, & prædictam regulam ponunt per text ibi Ioan. Andr. Panormit. Aret. Socin. Felin. & omnes in capit. fraternitatis de teſt. Nam licet regula generalis ſit, quod in ſecunda inſtantia non allegata allegabo, & non probata probabo, iuxta text. in dicta. l. per hanc. illud tamen verum eſt ſuper nouis articulis dependentibus à veteribus facientibus ad cauſam & reſpicientibus primam actionem ſecundum prædictos DD. vbi ſuprà. per text. in dicta. l. per hanc. ibi quæ non ad nouum. & in cap. cum Ioannes. ibi quod ſi nouum capitulum. de fid. inſt. ex quo text. colligit quis dicatur nouus articulus dependens a veteri, & explicant Pan. num. 7. Felin. numero. 11. in dict. capit. fraternitatis. & Speculator in tit. de teſte. §. ſatis vtiliter. numero. 7. vbi omnes reſoluunt ſuper nouis articulis omnino diuerſis & ſeparatis non poſſe teſtes produci & qui ſint iſti articuli noui omnino diuerſi tradũt DD. vbi ſuprà. & ideo relator dixit, Y alega de nueuo. Vnde ſi
17 aduocatus partis articulos facit ſuper eiſdem articulis primæ inſtantiæ, vel directo contrarijs, pro vnaquaque vice puniri debet pœna mille marapetinorum applicanda auditorio audientiæ, iuxta text. in dicta. l. 4. titul. 9. libro quarto Recopilationis. & qui ſint articuli directo contrarij tradit gloſſ. in clem. 2. de teſt. De qua tamen re erit videnda ſingularis cautela tradita per Bald. in. l. amplio rem. C. de appellationibus, numero. 5. recepta per Lanfrancum in capit. quoniam contra falſam. verbo, teſtium. numero. 75. extra de probationibus. Eſt ta
18 men aduertendum, quòd licet ſupradicta vera ſint attento iuris rigore, tamen de communi ſtylo in tribus caſibus admittitur probatio in ſecunda inſtantia ſuper eiſdem articulis, vel directo con-
19 trarijs: primus eſt, quando in prima inſtantia ſuper eiſdem articulis vel directo contrarijs teſtes non fuerunt examinati, licet fuerint producti ſecundum Innocen. Card. & Felin. numero. 34. in capit. cum Ioannes. de fide inſtrumentorum. per tex. ibi. Quod ſatis iuri conſonum eſt, ſecundum Couarruuiam in di

cto capitulo. 18. numero. 6. Secundus casus est quando vtraque pars in secunda instantia offert se probationi: nam tunc super eisdem articulis primæ instãtię, vel super directo contrarijs hijs allegationibus, quas eius aduersarius in iudicium deduxerat, bene probatio admittitur: quia tunc fit vtraque parte volente, iuxta gloss. in Clementina. 2. verbo, Producere. de testibus. & tradit Did. Perez vbi suprà. Tertius casus est, quãdo alicui ex partibus competit restitutio de iure, & offert se probationi petendo restitutionem ad probandum super eisdem articulis, vel directo contrarijs: & ad supra dictã resolutionẽ sunt omnino videndi Ioan. Matiençó vbi suprà in dicto capitulo. 46. cum sequentibus. & Felinus dicto cap. fraternitatis. nam plures alias limitationes adducũt.

b Dixit relator, Y ay testigos publicados. ad denotandum, quòd in prima instantia partes fuerunt receptæ ad probationem, & quod publicatio testium fuit facta ad hoc, vt præses imponat pœnam parti offerenti se probationi, si nihil probauerit: quæ pœna semper imponenda erit quando facta fuerit publicatio testium, nisi vtraque pars probationi se obtulerit.

c Dixit relator, En la ciudad de Salamanca, &c. ad hoc vt præses iuxta distãtiam loci assignet terminum ad probãdum: nam licet de iure certus terminus assignatus sit ad probandum, tamen iudices illum poterunt coarctare, & prorogare secundum qualitatem negotij, & distantiam locorum vt resoluimus suprà in prima parte primi tomi in octauo Tempore. & facta relatione de supradictis per relatorem, respõde el presidente.

Respuesta del Presidente a la relacion.

Recibe se a prueua, pena tantos ducados, y juren, &c.

Sed si relator in sua relatione non dixerit. Y alega de nueuo, &c. vel, pide restitucion para ser admittido a prueua sobre los mismos articulus o derechamẽte contrarios. vel non dixerit, Y piden ambas las partes ser recebidas a prueua, o pide ser recebido a prueua por no auerse examinado los testigos en la primera instãtia, sobre los articulos q̃ presento, tunc Præses respondet, A la sala en diffinitiua. Et si vltra prędictos casus inter partes fuerit controuersum super aliquo articulo iuris, an negotium debeat recipi ad probationem, tũc Præses facta prædicta relatione à relatore dicit, A la sala la prouisiõ. Y aduierte se que la sala original se llama aquella donde el secretario del tal pleyto reside, porque el secretario es el que haze la sala, conforme a vn auto de acuerdo, fecho a 18. de Octubre de. 1531. años.

Contingit etiam, quòd vnaquæque pars ex litigantibus opponit de falsitate contra instrumenta partis aduersæ, & tunc siue se offerat probationi prædictę falsitatis, siue se nõ offerat, el relator ha de lleuar el processo a la audiẽcia, y ha de hazer relaciõ en la manera siguiẽte.

Relator.

ANte vuestra Señoria pende pleyto ante fulano y fulano sobre tal cosa: en el qual por parte del dicho fulano se presentaron tales escriptu

cripturas, y el dicho fulano parte contraria las redarguye de falsas ciuilmente, y dize ser falsamente fabricadas, &c.

Et tunc Præses respondet, A prueua sobre la falsedad, con termino de tãtos dias, y para la prueua de la falsedad vengan los testigos personalmente y juren, &c.

22 Y manda se que vengan personalmente los testigos que han de dezir sobre la falsedad, de las escripturas por ser el negocio de gran perjuyzio ansi para el escriuano ante quien passaran como para la parte que las presento, excepto si los testigos, por su mucha vejez no pudiessen venir sin peligro de sus personas, porque entonces se comete la probança a vn receptor de la audiencia. Pero quando la parte no dize que las escripturas son falsas, sino solamente que no son authenticas ni signadas de escriuanos publicos, entõces el relator dize asi.

Relator.

23 ¶ Ante vuestra Señoria pende pleyto entre fulano y fulano, sobre tal cosa, y el dicho fulano presento tales y tales escrituras, para en prueua de su intencion, y el dicho fulano parte cõtraria dize, que no son authenticas, ni signadas de escriuanos publicos. Estan para recebirse a prueua sobre la verificacion dellas. Y en tal caso el Presidente responde. A prueua sobre la verificacion, con tantos dias, y juren.

Y aqui no manda que los testigos vẽgan personalmente por ser negocio de poco perjuyzio, y porque el que ha de verificarlas y comprobarlas es la parte que las presento, vt probatur in. l. 115. titulo. 18. part. 3. & ibi notat Greg. Lup. y por esta razon tampoco el Presidente pone pena al que no prouare. Y si quando alguna de las partes alega agrauios, y se offrece a la prueua, pide termino vltra marino, entonces el relator dize assi.

Relator.

¶ Ante la justicia de Salamanca se trato pleyto entre fulano y fulano, sobre tal cosa, y la dicha justicia dio sentencia diffinitiua contra el dicho fulano, de la qual appello para ante Vuestra Señoria, y se presento en tiempo, ha alegado agrauios, offrece se a prouar, y pide termino vltra marino. Y entonces el Presidente responde. A prueua con tantos dias en lo del termino ordinario, y pena tantos ducados, y en quanto al termino vltra marino, A la sala.

24 Y en lo del termino vltra marino, el Presidente remite la determinacion a la sala original, por ser cosa odiosa, y auerse de mirar de espacio por los jueces

zes de la dicha sala, que estã mas instructos de la causa, y porque para concederse el vltra marino se han de hazer las diligencias que resoluimos in prima parte primi tomi in octauo Tempore: las quales no puede verificar la audiencia por los muchos negocios que alli se offrecen de proueer, y por esta razõ se remitte a la sala original, para que alli con mas deliberacion los juezes lo determinen. Y recebidas las partes a prueua, en alguna de las maneras arriba dichas dentro de los terminos probatorios han de presentar sus interrogatorios, y ponerlos por posiciones la vna parte a la otra si quisiere, y danse cartas receptorias con el termino assenalado, y passados los terminos probatorios se ha de pedir publicacion de testigos, y se haze con el termino segun y de la manera que diximos in prima parte primi tomi in octauo & nono Tempore. Y alegan las partes si quieren de bien prouado, y ponen tachas a los testigos, y recibense a prueua dellas, de la suerte que diximos in dicto nono Tempore: nisi repulsæ contra dicta & personas testiũ oppositæ & non probatæ fuissent in prima instantia, porque entonces no se ha de recebir a prueua de tachas, iuxta tex. in.l.1.titulo.8.libro.4. Recopilationis. Y si passados los terminos probatorios, y hecha la publicacion de testigos a alguna de las partes le compete el beneficio de la restitucion, por ser menor de veynte y cinco años, Iglesia, o Cabildo o otra persona priuilegiada, por auerse le passado los terminos probatorios sin auer hecho prouança, o tanta como le conuenia, podra pedir la dicha restitucion contra el lapso del dicho termino probatorio, con juramento que no la pide de malicia, y ha la de pedir dentro de quinze dias despues d' hecha la dicha publicacion de testigos, como diximos in dicto octauo Tempore, y entonces el relator lleua el processo al audiẽcia, y haze relacion, como arriba auemos dicho, diziẽdo que fulano pide restitucion contra el lapso: y el Presidente responde que se otorga, y se deniega otra, y se recibe a prueua con la mitad del termino, y se depositen tantos ducados de pena, y que juren las partes, y passado el termino probatorio de la restitucion, pide se publicacion y danse las peticiones, que diximos en la via ordinaria, y concluye se para diffinitiua, y el oydor responde, Concluso.

Acaesce que alguna de las partes tiene por sospechoso a alguno de los oydares, o al presidente y conforme a derecho puede lo recusar como resoluimos in dicta prima parte primi tomi in decimo Tempore. Pero acerca de la recusacion de los Señores del consejo, presidente y oydores de las audiencias, y alcaldes de corte y de las audiencias es necessario que la parte recusante expresse y declare, especialmente las causas porque lo recusa: porque sin causa los tales juezes no pueden ser recusados, iuxta text.in.l.1.&.2.titul.10.lib.2. Recopilationis. & tradit Couarruuias in practicis quæstionibus.cap.26.numero.3. Y la practica que se tiene en recusar alguno de los dichos oydores, y prẽsidentes es la contenida enel.§.figuiẽte.

Ex.§.vnico.

SVMMARIA.

2 *AVditor vel præses regius chancellariæ non potest recusari absque causæ expressione.*

2 *Supplicationon habet locum in pœna in qua condemnatur qui causas recusationis præsidis vel auditorum regis non probauit.*

3 *Supplicatio admittitur quãdo causæ recusationis præsidis vel regis auditorum ab aliis iudicantur iniustæ, vel non sufficientes.*

4 *Recusans præsidem vel auditores regios tenetur deponere certam pecuniæ quantitatem, in qua condemnatur si causas suæ recusationis non probauerit.*

5 Audi-

5 *Auditor regius recusatus tenetur respondere positionibus a recusante sibi propositis dummodo non sint crimineſæ.*

6 *Sententiæ diffinitiuæ reuocatoriæ forma in causa appellationis.*

7 *Sẽtentiæ confirmatoriæ in causa appellationis forma.*

8 *Executio ſententiæ confirmatoriæ remitti debet ad iudicem à quo.*

9 *Appellans venit condemnandus in expenſis ſi non obtinet ſententiam in ſui fauorem.*

10 *Appellatione interpoſita ab interlocutoria in caſibus, in quibus de iure poteſt appellari ſi exactis proceſſus ſuperior viderit bene appellatum ante omnia debet pronuntiare ſe iudicem retinendo cognitionem negotij principalis.*

§. De praxi recusandi presidentes & auditores regios.

EL ESTYLO que se tiene en recusar a los presidentes y oydores, es que la parte recusante, ha de hazer peticion de la recusacion, y en ella expressar las causas de sospecha, y ha de yr firmada de la misma parte, o de su procurador, que para ello tenga especial
1 poder, y ha la de jurar. Nã absque causa probabili tales iudices recusari nõ possunt, iuxta text. in dicta. l. 1. &. 2. titul. 10. libro secundo Recopilationis: Antes la tal recusacion ha de yr firmada del abogado, como nueuamente lo dispone la pragmatica de su Magestad dada en Madrid, a 10. de Octubre de. 1574. años. quæ hodie habetur in. l. 19. titulo. 10. libro secũdo Recopilationis in noua impressione. Y antes que la presente la ha de entregar al señor presidente, y no la ha de dar al secretario, ni el la ha de recebir, ni se ha de leer en audiencia publica, sino despues la ha de presentar en el acuerdo, y alli se ha de ver y proueer, vt determinat. l. 9. titulo. 10. libro secundo Recopilationis. Y luego los oydores que quedaron por recusar, veen y examinan el escripto de la recusacion, y pareciendoles que las causas en el contenidas no son justas ni probables, ni tales que prouadas seria justa la dicha recusacion, pronuncian auto en que las dan y declaran por tales, y condenan a la parte recusante en seys mil marauedis por cada juez recusado, la mitad para la camara de su Magestad, y la otra mitad para el presidẽte, o oydor recusado, quod procedit ex. l. 3. titulo. 10. libr. secundo Recopilationis. en la qual se ponian tan solamente tres mil marauedis de pena, y despues por su Magestad del Rey dõ Phelippe nuestro Señor se acrecento a seys mil marauedis. per. l. 17. titulo. 10.
2 libro secundo Recopilatio. Y en quanto a la condenaciõ desta dicha pena, no ha lugar supplicacion ni se puede supplicar, vt determinat dicta. l. 3. titul. 10.
3 libro secundo Recopilatio. Pero quanto a no dar por justas y bastantes las dichas causas de recusacion, bien se podra supplicar del dicho auto, porque dicta l. 3. hoc non prohibet: mayormente si en la supplicacion se alegan otras nueuas causas de sospecha, y en tal caso el escripto de supplicacion se vee luego en el acuerdo por los dichos señores presidente y oydores no recusados, y si toda via les pareciere que las dichas causas no son bastantes, pronuncian auto, en que confirman el primero. Empero si en el dicho acuerdo declaran las dichas causas de sospecha por bastantes, pronũcian auto en que las declaran por tales, y que deuen ser admittidas, y mandan al recusante cumpla con la ordenança
4 dẽtro del tercero dia, y es que ha de depositar en el depositario general ciento y veynte mil marauedis siendo el recusado el presidẽte, y si el recusado es oydor, ha de depositar sesenta mil marauedis, y si es alcalde de corte o de audiẽcias, ha de depositar treynta mil marauedis,

uedis,en la qual pena ha de ser condemnado el recusante en caso que no pruebe las dichas causas, quod procedit ex l.2.&.4.tit.10.lib.2.Recopa. Y aunque en las dichas leyes se ponia de pena al recusante,que no prouasse las causas de sospecha treynta mil marauedis, siendo el recusado oydor,y quinze mil marauedis,siendo el recusado alcalde, y sesenta mil marauedis siendo el recusado el Presidente:pero despues por su Magestad del Rey Don Phelippe nuestro Señor las dichas penas se acrecentarõ, a que el que recusasse a Presidente,y no prouasse las causas d sospecha fuesse cõdemnado en ciento y veynte mil marauedis,y esto fue por vna cedula real dada en Madrid a.29. de Março de 1563. años:y el que recusasse oydor de consejo,o de audiẽcia,y no prouasse las causas fuesse condemnado en pena de sesenta mil marauedis,y si recusasse alcalde en pena de treynta mil marauedis, per.l.17.tit.10.lib.2.Recopila. repartida la dicha pena segun y de la manera q̃ determinan las dichas leyes.4.&.17.titulo.10.lib.2.Reco. Y por tanto los oydores no recusados auiendo dado las causas por bastantes,mandan que el recusante cumpla con la ordenança que es que deposite los marauedis de las dichas penas,los quales es obligado a depositar conforme a las dichas leyes,excepto si el tal recusante fuere pobre, porque en tal caso cumplira con obligarse,que quando tuuiere bienes pagara la tal pena, si fuere condemnado en ella,como expressamente lo dispone la ley.5.tit.10.lib.2.Recop.la qual declara la ley.4.del mismo titul.y lib.que disponia, que quando el recusante fuesse pobre,cumpliesse con dar fianças de la dicha pena,porque ya el dia de oy cumplira con solamente obligarse el mismo por la d. ley.5. Y assi mismo si el recusante fuere el fiscal no se ha de mandar que deposite los marauedis de la dicha pena,sino que el receptor de penas de camara se constituya por depositario d̃ la mitad de la dicha pena, por quanto la otra mitad pertenece a la camara y fisco de su Magestad,en caso que el dicho fiscal fuesse condemnado en la dicha pena. Y como dicho tengo los marauedis de la dicha pena se han de depositar en el depositario general, o en la persona que los señores del consejo, o presidente y oydores nombraren, iuxta text.in.d.l.4.tit.10.lib.2. Recop. con tanto que no mandẽ hazer el dicho deposito en el escriuano de la causa, por que en el no se puede hazer, vt probat l.13.tit.10.lib.2.Recopila. Y auiendo el recusante depositado la dicha pena, o obligado se a ella siendo pobre,o auiendo se el receptor de penas de camara cõstituydo por depositario dela mitad de lla(siendo el recusante el fiscal) ha luego el recusante de presentar vn escripto en el acuerdo siguiente, juntamente con vna cedula del depositario,en que diga que el ha cumplido con lo que su alteza le ha mandado,que le pide le mã de recebir a prueua por las preguntas q̃ por el fueren presentadas,y que se mande al oydor recusado que primero y ante todas cosas jure las posiciones que le 5 pusiere. Y luego los oydores no recusados pronuncian auto en que mandã al recusante que para el primero acuerdo presente las preguntas y posiciones,y assi el recusante lasha de presentar enel dicho primero acuerdo. Y siuistas por los dichos señores oydores parece que ay alguna desacatada, o impertinente mandan la testar por auto,y dizen que el dicho fulano oydor recusado responda a las demas posiciones clara y abiertamente. El qual es obligado a responder a las dichas posiciones el mismo dia,todo lo que acerca dellas supiere sin encubrir cosa alguna,no siendo criminosas,como lo dispone la ley 4.iuncta.l.7.titulo.10.libro.2.Recopil.

Y assi

Y assi el escriuano de la causa va a casa del dicho señor oydor recusado, y recibe del el juramẽto de calumnia, y la declaracion que haze a las posiciones, y a otro acuerdo el escriuano lleua la dicha declaracion, para que por ella se determine si se ha de dar por recusado el tal oydor o no, o si se recebira a prueua sobre ello. Y si visto por los dichos señores del acuerdo que el oydor recusado confesso las posiciones, pronuncian auto en que declaran que el tal oydor se abstenga de la vista y determinaciõ del pleyto en que fue recusado, del qual auto no se acostumbra supplicar, ni es justo que el tal juez supplique, por darle por recusado. Pero si el juez nego las posiciones, los dichos señores oydores no recusados en el dicho acuerdo en que veen su declaracion, dan auto en que reciben a prueua al recusante con el termino que les parescе conuiene, con que no exceda de los puertos aquende de quarenta dias, y de los puertos allen de sesenta dias, y que sobre cada pregunta no se puedan presentar mas de seyste stigos: y que para prouar las causas đ sospecha se aya de dar el termino enla manera dicha, disponelo assi la ley. 6. titul. 10. libro secundo Recopilationis. Y mãdan assi mismo en aquel dicho acuerdo, que vaya receptor a hazer las dichas prouanças, y siendo fechas se presenten en acuerdo, y sin pedir dellas publicacion, ni concluyr el negocio se veen en el acuerdo, por los señores oydores y presidente no recusados, y si les parece que el tal recusado deue đ ser dado por recusado, pronuncian auto en que dizẽ que el señor fulano se abstenga de la vista y determinacion del tal negocio, y que no tenga voto en el. Del qual auto no se acostumbra a supplicar, como arriba auemos dicho, ni la otra parte contraria puede supplicar, porque de ninguna cosa se le da traslado, antes el recusante en el acuerdo siguiente presenta peticion, en que pide qe manden al deposi rio le buelua lo que en el deposito, y luego assi se prouee. Pero si de las dichas prouanças no resultan prouadas las causas de sospecha pronuncian los dichos señores oydores auto, en que las declaran por no prouadas, y dan por no recusado al tal oydor, y condemnan al recusante en la dicha pena: del qual auto el recusante puede supplicar, vt probat. l. 7. titulo. 10. libro secundo Recopil. Pero luego se vee de los mismos autos en reuista, y siendo confirmado el primer auto se executa la dicha pena: oy por la dicha pragmatica de Madrid año 1574. se dize que podra el supplicante alegar causas nueuamente nascidas despues de la recusacion, y aun las antes nascidas, jurando que de nueuo vinieron a su noticia, y probando las por sola la confession del recusado las antes nascidas. Y si entre los señores del consejo, o oydores de las audiẽcias no recusados huuiere discordia sobre el votar, porq̃ vnos dizen las causas de sospecha ser justas, otros dizẽ ser injustas, đ tal suerte q̃ aya tres votos cõformes q̃ hagã sentẽcia diffinitiua, en tal caso ha se de hazer lo q̃ dispone la dicha ley. 4. tit. 10. lib. 2. Recop. Aduierte se q̃ la practica arriba referida acerca de las recusaciones de los presidẽtes y oydores, y alcaldes de corte y audiẽcias se guarda, y ha đ guardar quãdo la recusacion se pone antes de ser el pleyto cõcluso para sentẽcia diffinitiua y quando la causa de sospecha fue nueuamẽte nascida despues de ser el dicho pleyto cõcluso para diffinitiua, vt expræsse pbat d. l. 4. tit. 10. lib. 2. Rec. quæ cõuenit cum oppinione Imolæ. in cap. iudex de officio de lega. Felini nume. 17. & Decij numer. 9. in capit. pastoralis. de exceptionibus: & Franci in cap. cum speciali numero. 22. de appellationibus. & Couarruuias. in practicis quæstionibus. capitulo. 26. numero. 3. Pero si la causa de sospecha fue nascida antes

tes de la conclusion del pleyto aunque el recusante jure, que agora de nueuo viene a su noticia, Y la recusacion propusiere despues de la conclusion del pleyto, en tal caso no ha de ser admitido aprueua de la tal causa saluo si la quisiere prouar por sola la confesion del juez recusado, como lo prueua la dicha l.4. y la pragmat. de su Magestad en Madrid a.10. de Octubre. de. 1574. años. La qual se ha de ver por dar declaracio a las leyes de la Recopilacion en esto de las recusaciones de los præsidentes, y oydores, quæ hodie habetur in. l.19. titul.10. libr.2. Recopilationis. in noua impresione. Y entonces vistas por el acuerdo las causas de recusacion, si fueren dadas por sufficientes, mandan al recusante depositar los marauedis de la pena, como arriba diximos, y assi lo dispone la dicha l.4. y hecho el deposito, en otro acuerdo el recusante da peticion con cedula del depositario, diziendo, que el ha cumplido con lo que le fue mandado, como consta por aquella cedula, que pide manden al recusado que jure y declare las posiciones que por el le fueron puestas, las quales esta obligado a poner en el mismo escripto de recusacion, que presento, quando huuiere de prouar las causas por sola la confesion del recusado, y assi lo dispone la dicha l.4. Y que por sola la confession del recusado se ayan de prouar las causas de sospecha, despues de la conclusion del pleyto, de mas de que assi lo dispone la dicha ley.4. lo tienen tambien Ioan. Andr. & Ioan. de Imola in capit.2. de ordine cognitionum. numero. 19. & Couarruuias vbi suprà.

Aduierte se tambiẽ, que los tales presidente, oydores, y alcaldes no pueden ser recusados despues que ayan firmado la sentencia para la pronunciar, como lo dispone la ley.6. titulo. 10. libro secundo Recopilationis. & resoluit Couarruuias vbi suprà in versiculo, cæterum. Lo contrario de lo qual se guarda en las recusaciones de los juezes inferiores, los quales pueden ser recusados despues de tener escripta y firmada la sentencia antes de la pronunciar, como lo resoluimos in dicta prima parte primi tomi in decimo Tempore.

Item se aduierte, que la recusaciõ de los señores de consejo (en los pleytos en que no ay conclusion como es en residencias, y en segunda supplicacion, y en los de la renuta, y en los remitidos, que se veen en consejo y en las audiencias) se ha de proponer dentro de treynta dias despues que los tales pleytos se començaren a ver en el dicho cõsejo, y audiencias, y el lapso y transcurso de los dichos treynta dias es auido por conclusion en tales pleytos, para la forma y orden de proponer la recusacion de los tales juezes assi lo dispone expressamente lex.12. titulo.10. libr.2. Recopilationis, ad quam erit reducendum id quod notat Couarruuias vbi su prà. Hodie verò ay pragmatica de su Magestad publicada en Madrid a 10. de Octubre de. 1574. donde se dize in. l. c. q̃ assi en los pleytos en q̃ ay conclusiõ, como en los q̃ no la ay, en esto de las recusaciones, se tenga tan solamente respecto a la vista lapso y trãscurso de los treynta dias despues que se començare a ver el pleyto, y no a la conclusion.

Aduierte se tambien, que aunque el recusante sea menor de veynte y cinco años, o Iglesia, o otra persona priuilegiada, a quien competa el beneficio de restitucion, si la causa d̃ sospecha fuere nascida antes de la conclusion del pleyto, que el tal recusante no sera admitido a prouar por testigos la tal causa de sospecha, proponiendo la recusacion despues de concluso el pleyto para diffinitiua, aunque pida la dicha restitucion in integrum, sino tan solamente sera admitido para prouarla por sola la cõfession del recusado, como expressamente

te lo dispone la ley. 16. titulo. 10. libro secundo Recopilationis. Por la qual se comprueua la primera oppiniõ, que por muchas razones refiere Couarruuias vbi suprà. numero. 4. y se reprueua la otra oppinion mas commun, que alli refiere. Aduierte se finalmẽte, que quã do algun oydor fuere nombrado para ver algun pleyto cõ los alcaldes, en defecto de no auer numero cumplido de alcaldes, o en discordia de los alcaldes, o si visto el tal pleyto por los dichos alcaldes, y oydor nombrado, se remitiere el negocio para que se vea en sala de oydores, si en alguno de los dichos casos el tal oydor nombrado, o alguno de los demas oydores fuere recusado por alguna de las partes, que de la tal recusacion han de conoscer solamente el Presidente y oydores, y en ninguna manera los Alcaldes pueden conoscer della, ni hallarse presentes a la vista y determinacion, como expressamente lo dispone la ley. 8. tit. 10. lib. 2. Recop. por la qual se reprueua lo que en contrario desto resoluio Monterroso in sua practica, in tract. 5. fol. 99. pa. 2. in principio. Y si como auemos dicho, alguna de las partes recuso algũ oydor despues de estar cõcluso el pleyto principal para diffinitiua: y visto el articulo de la recusaciõ de la suerte que acabamos de dezir, o sino huuo recusacion alguna, entonces estando ya concluso el pleyto, el relator le lleua a la sala original para que se vea en diffinitiua, y los oydores pronuncian sentencia diffinitiua, segun y como les parece en la forma siguiẽte.

Sentencia diffinitiua.

6 EN el pleyto y causa entre Geronymo hernandez, y su procurador de vna parte, y Hernan rodriguez y su procurador de la otra, &c.

FAllamos que el teniente de Salamanca en la sentencia diffinitiua q̃ pronũcio contra el dicho Geronymo hernaedez, y en fauor del dicho Hernan rodriguez, hizo agrauio y pronuncio mal, y que el dicho Geronymo hernandez appelo bien, porẽde dezimos que deuemos reuocar y reuocamos la dicha sentencia, y absoluemos al dicho Geronymo hernandez de la demanda contra el puesta. Anssi lo mãdamos y pronunciamos en esta nuestra sentencia juzgando sin costas.

Sentencia confirmatoria.

7 EN el pleyto que es entre partes de la vna Hieronymo Hernandez appelante, y de la otra Hernan Rodriguez appelado y sus procuradores en sus nombres, &c.

FAllamos que el teniente de Salamanca en la sentencia diffinitiua que dio y pronuncio en fauor de Hernan Rodriguez, y contra Hieronymo Hernandez que hizo justicia, y lo que de derecho deuia hazer, y que el dicho Hieronymo Hernandez appelo mal. Porende que deue-

deuemos confirmar y confirmamos la dicha ſentencia, cuya execuciõ deuemos remitir y remitimos al dicho Teniente, para que la execute y lleue a deuido effecto, y condenamos en las coſtas deſta inſtancia al dicho Hieronymo Hernandez, cuya taſſacion en nos reſeruamos. Aſi lo mandamos y pronunciamos juzgando.

8 In hac ſententia confirmatoria eius executio remittitur ad iudicem inferiorem, quod procedit ex text. in l. 6. &. 7. titulo. 17. libro quarto Recopilationis.

9 Præterea à appellans condemnatur in expenſis, quæ condemnatio non fit in ſententia reuocatoria, quia vtraque pars cẽſetur habere iuſtam cauſam litigandi, quòd procedit ex doctrina Pauli Caſtr. in l. fina. numero. 3. ff. de re iudicata & ex l. 7. titulo. 17. libro quarto Recopilationis. Et eſt aduertendum, quod iſta ſecunda inſtantia appellationis intra annum debet terminari, de quo dic vt reſoluiſti in annotationibus ad totũ opus. annotatione. 2. à numero. 13.

10 Aduerte etiam, quòd quando appellatio eſt interpoſita à ſententia interlocutoria in caſibus, in quibus de iure poteſt appellari, quod ſi exactis proceſſus ſuperiores viderint bene appellatum eſſe ante omnia debent pronunciare ſe iudices, retinendo cognitionem negotij principalis, vt fit mat gloſſa penultima. in capit. vt debitus honor. & ibi DD. extra de appellationibus. & ita praxis obſeruat tam in foro eccleſiaſtico quàm ſeculari: ſi verò viderint malè appellatũ eſſe, debẽt remittere cognitionem cauſæ ad inferiorem condemnando in expenſis appellantem.

Ex Capite ſecundo.

SVMMARIA.

1 *Caſus ſunt plures, in quibus non eſt locus ſuppli cationi primæ.*

2 *Supplicatio ſententiæ diffinitiue debet interponi intra decem dies computandos à die latæ ſentẽtiæ ſi partes ſint præſentes.*

3 *Supplicatio interpoſita ab interlocutoria in caſibus pmiſſis debet interponi intra tres dies, & grauaminis cauſæ debent exprimi in ſupplicatione, quæ debet porrigi cerã tabellione cauſæ niſi ſit abſens vel aliter impeditus.*

4 *Supplicationis forma ſermone Hiſpano concepta.*

5 *Libelli forma contra ſupplicationem ſermone Hiſpano concepta.*

6 *In prima ſupplicatione quando partes ad probãdum admittuntur traditur.*

7 *In gradu primæ ſupplicationis proceditur forma & modo quo in gradu appellationis.*

8 *Sententiæ diffinitiuæ forma in cauſa ſupplicationis.*

9 *Prouocare ſiue appellare non licet tertiò.*

10 *Supplicare ſemel de iure licet ad eoſdem iudices.*

11 *Supplicare licet bis in duobus caſibus ad eoſdem iudices, & quis ſtylus in eiſdem ſeruetur.*

12 *In cauſis arduis ſecundo ſupplicari poteſt cum pœna mille quingentarum duplarum quando cauſa de nouo fuit cœpta in conſilio vel in chancellarijs, & ibi latæ fuerunt duæ ſententiæ diffinitiuæ.*

Caput. 2. De prima ſupplicatione.

1 SVPRA dicta ſentẽtia reuocatoria vel confirmatoria intimatur vtrique parti, & pars quæ ſentit

2 ſe grauata ad eosdẽ iudices ab ea ſupplicat, non tamen in omnibus cauſis: nam plures ſunt in quibus non eſt locus ſupplicationi, quarum tx. in l. 2. cum ſequẽtibus meminit, tit. 19. lib. 4. Recop. & cõgerit etiã Mõterroſus in ſua practica, in 5. Tractatu, de chãcillerias, tit. del ſegũdo proceſſo por appellaciõ. c. 2. fol. 83. col. 2. in cauſis autẽ, in quibus ſupplicatio admittitur ſi à ſentẽtia diffinitiua intorpo-

terponatur, debet interponi intra decẽ dies connumerandos à die latæ ſententiæ, quando partes erant præſentes tempore prolationis ſententiæ, quando vero erant abſentes connumerari debent à die notificationis ſententiæ. Cæterùm
3 ſi ſupplicatio fiat ab interlocutoria in caſibus à iure permiſsis, interponi debet intra tres dies, & cauſæ grauaminis debẽt exprimi in eadem ſupplicatione ſiue à diffinitiua, ſiue ab interlocutoria interponatur, deberque porrigi inſcriptis coram tabellione cauſæ & non coram alio, niſi ſit abſens vel aliter impeditus: aliter enim ſupplicatio cenſetur deſerta. Hæc omnia colliges ex l. 1. & 2. titul. 19. lib. 4. Recopil. & quo ordine fulminandus ſit proceſſus determinatur in tit. 9. lib. 4. Recop. & tunc ſupplicatio fit forma ſequenti.

Forma ſupplicationis.

Muy poderoſo Señor.

4 PEro diez en nombre de Hernan Rodriguez, digo que la ſentencia dada en viſta por V.A. hablãdo con el acatamiento deuido, es ninguna, y do alguna injuſta, y muy agrauiada por todas las razones đ nullidad, y agrauio que del proceſſo reſultan, y ſe pueden colegir, y porq̃ no fue dada a pedimiento de parte, ni contra parte, en tiempo ni en forma: Lo otro porque deuiendo ſe confirmar la ſentencia dada por el Teniente de Salamanca fue reuocada. Lo otro por tal y tal cauſa, que alego de nueuo. Porende ſintiendome agrauiado, ſuplico de la dicha ſentencia para ante V.A. y pido y ſuplico la mande reuocar confirmando la ſentencia dada por el dicho Teniente, y para ello, &c.

Reſpueſta a la ſupplicacion.

Muy poderoſo ſeñor.

5 ALonſo Sanchez en nõbre de Hieronymo Hernandez, digo que la ſupplicacion preſentada por parte de hernan Rodriguez de la ſentencia que V.A. dio en fauor de mi parte, no ha lugar de derecho, ni dello ſe ſupplico por parte ni contra parte, y la dicha ſentencia era paſſada en coſa juzgada, y en caſo que lo ſuſodicho ceſſara, que no ceſſa, digo que la dicha es valida, juſta, y legitimamente dada, y por tal deue ſer confirmada, y anſi lo ſupplico a vueſtra Alteza, o que de los miſmos autos mande dar otra tal que como quier que ſea mãde librar ſu carta exe-

executoria, lo qual se deue hazer por lo siguiente. Lo primero porque la dicha sentencia es tal, qual dicha tengo, y se dio a pedimiẽto de parte y contra parta, en tienpo y en forma, y no tiene nullidad ni cosa delo en contrario alegado. Lo otro no obsta lo nueuamente alegado, porq̃ a ello se satisfaze en la manera siguiente, &c. Porende a V. A. pido y suplico q̃ sin embargo de lo en contrario dicho y alegado lo qual no consiste en hecho, ni ha lugar de derecho haga segun de suso pedido tengo, y para ello, &c. innouatione cessante concluyo.

6 Oblata hac responsione sine replica & duplicia, concluditur ad probationem, & iudices recipiunt partes ad probandum si pars supplicãs se obtulit probationi, & aliquid de nouo allegauit, alioquin partes non recipiuntur ad probationem, nisi in illis tribus casibus supra notatis post libellum responsorij appellati, & tunc in ista instantia supplicationis proceditur eodem modo & forma qua diximus supra in hac secunda instantia appellationis, & fit publicatio testium & concluditur ad diffinitiuam, quæ profertur modo sequenti. 7

Sentencia diffinitiua en reuista.

8 EN el pleyto entre partes de la vna Hernan Rodriguez supplicante, y de la otra Hieronymo Hernandez y sus procuradores, &c.

FAllamos que la sentẽcia en este pleyto dada por alguno de nos los oydores desta Real Audiencia, de que por el dicho Hernã Rodriguez fue supplicado, es buena, y juridicamente dada y pronunciada, y ansi la deuemos confirmar, y confirmamos en grado de reuista, y condemnamos en costas al dicho hernan Rodriguez, ansi lo mandamos y pronunciamos juzgando.

9 Prædicta sententia intimatur vtriq; parti, nec ab ea secundo supplicari poterit ad eosdem iudices, quia non licet tertio prouocare vt in titul. C. ne liceat tertiò prouocare. & ibi tx. in c. sua. de appel. & l. 25. tit. 23. p. 3. & l. 5. tit. 17. & l. 2. tit. 19. lib. 4. Recop. & tradit Hippolyt. in l. extra territorium. numer. 49. ff. de iurisdictione omnium iud. & in l. vnica numero. 160. C. de raptu virginum. & Paulus Paris. consilio. 109. numero. 15. volumine. 4. & Decius in capit. sua nobis. numero. 13. extra de appellationibus. & Gregorius Lupus in l. 4. & 6. titulo. 24. part. 3. & Maranta de ord. iud. 6. part. act. 2. numero. 269. & Didacus Perez in l. 8. titulo. 4. libro secundo Ordinamenti. Dueñas in Regula. 50. Semel enim supplicare licet, tam de iure communi quàm regio, iuxta text. in l. siquis aduersus. & ibi Baldus. C. de precibus imperatori offerendis. & in l. 4. titulo. 24. parte. 3. nisi duæ sententiæ confirmatoriæ ab inferioribus essent latæ & postea confirmatæ, vt dicta. l. 5. in duobus tamen casibus licet secundo supplicare ad eosdem iudices, quos congerit Monterro- 10

sus

ſus in ſua practica in quinto tractatu. folio. 84. capit. 3. in fine. 1. pagin. El primero es quando en la ſentencia de reuiſta huuo nueua condemnacion, o declaracion ſobre nueuo pedimiento, o huuo caſo omittido ſobre el qual no ſe hauia ſentenciado. El ſegũdo es ſi deſpues de dada la ſentencia de viſta ſe oppuſo alguno por ſu intereſſe, o fue nueuamẽte llamado al pleyto, porque en tal caſo eſte tercero oppoſitor o el llamado podra muy bien ſuplicar de la ſentencia de reuiſta, y lo miſmo podra hazer ſu parte contraria, pues reſpecto de los que ſalen, la tal ſentencia es en viſta. Y lo miſmo ſe pratica en algunos pleytos de acreedores, quando ſalen al pleyto deſpues de dada la ſentencia de viſta, porque quanto a ellos la ſentencia de reuiſta es en viſta. Pero la practica que en eſtos caſos ſe tiene, es differente: porque en el primer caſo, que es quando huuo nueua condemnacion o declaracion ſobre nueuo pedimiento, o caſo omitido ſobre que no ſe huuieſſe ſentenciado en reuiſta, ſi la otra parte pide executoria ſuele proueer el ſemanero que ſe le de en aquello que eſta ſentenciado en reuiſta, y que ſobre lo demas ſe proſiga el pleyto, y aſsi de lo ſentenciado ſe libra carta executoria. En el ſegundo caſo q̃ es quãdo ay oppoſitor alguno o llamado no ſe ſuele dar carta executoria, haſta q̃ ſe ſentẽcie en reuiſta con todos, pero en los pleytos de acreedores, ſi alguno ſale deſpues de dada la ſentencia de viſta, ſentenciando ſe el tal pleyto en reuiſta con los primeros y en viſta cõ eſte que ſalio, ſi ſe pide carta executoria ſe manda lleuar el pleyto a la ſala, y alli ſe ſuele dar auto en que ſe manda librar la carta executoria con los que la ſentencia fue dada en grado de reuiſta, dando fiãças que ſi pareciere, que el acreedor que nueuamente ſalio o otra perſona tuuiere mejor derecho, que el que pide la carta executoria reſtituyra todo lo

12 que por virtud della cobrare. In reliquis verò cauſis non erit locus ſecundæ ſupplicationi, niſi quãdo cauſa per nouam litem fuerit cœpta in conſilio ſupremo regio vel in chancelarijs fuerint duæ ſententiæ diffinitiuæ, nempe de viſta y reuiſta latæ & cauſa fuerit ardua, & magnæ quantitatis: Nam tunc poterit ſecundo ſupplicari adipſammet perſonam regiam, cũ pœna mille quingentarum duplarum. De qua tamen ſecunda ſupplicatione paulò inferiùs latius erit agendum, quia quotidie in praxi ſe offert. Supra dictus tamen modus procedendi in iſta inſtantia appellationis & ſupplicationis obſeruatur in chancellarijs & audientijs regalibus, & in ſupremo conſilio regio: ſed quia aliquando appellatio non poteſt interponi ad chancellarias ſed interponi debet ad cõſiſtorium, vt diximus ſuprà in expoſitione libelli appellationis, in verſiculo, diximus para ante los Señores Præſidẽte, &c. Ideo opportunè dicendum erit de praxi interponendi appellationẽ ad decuriones ciuitatum & locorum.

Ex Capite tertio.

SVMMARIA.

1 *Stylus qui ſeruatur in interponenda appellatione ad decuriones.*

2 *Appellatio non admittitur iure regio in cauſis non excedentibus ſummam quatuor centorum marapetinorum & in eis proceditur ſummariè, ſimpliciter, & deplano abſque aliquo libello ſola facti veritate attenta.*

3 *Appellatio in cauſis non excedentibus ſummam decem millium marapetinorum interponi debet ad conſiſtorium loci præter aliquos caſus exceptos.*

4 *Appellatio quãdo interponitur ad conſiſtorium debet intra quinque dies computandos a die notificationis ſententiæ interponi.*

5 *Appellans ad cõſiſtorium debet ſe præſentare coram eo intra quinque dies conceſſos ad appellandum.*

6 *Forma*

6 *Forma præsentationis in consistorio in causa appellationis.*

7 *Decuriones duo nominantur in consistorio ad decidendam causam appellationis coram eo interpositam.*

8 *Consistorium nolens decuriones deputare ad decidendam causam appellationis punitur vnusquisq; ex decuriombus pœna decem millium marapetinorum, & priuatione sui officij.*

9 *Appellans ad consistorium tenetur causam concludere intra triginta dies numerandos à die interpositæ appellationis.*

10 *Decuriones tenentur sententiam proferre intra decem dies postquam conclusum fuerit in causa appellationis, alias puniuntur in expensis, & in pœna decem millium marapetinorum applicanda parti requirenti & insuper in summa causæ à qua fuit appellatum.*

11 *Sententia lata à decurionibus post quadraginta quinque dies instantiæ appellationis ad consistorium interpositæ, est nulla.*

12 *Decuriones debent secum assumere assessorem ad proferendam sententiam & assessor à decurionibus assumptus debet communicare sententiam proferendam cum iudice à quo.*

13 *Appellatio non admittitur à sententia lata à decurionibus in causa appellationis.*

14 *Assessor non tenetur communicare sententiam à iudice à quo quando venit confirmanda à decurionibus.*

15 *Sententiæ reuocatoriæ in causa appellationis ad consistorium interpositæ forma.*

16 *Decuriones non possunt cognoscere de maiori summa decem millium marapetinorum nisi ex cõsensu tacito vel expresso.*

17 *Sententia decurionum lata super maiori summa decem millium marapetinorum non valet vsq; ad illam summam.*

18 *Regula iuris quod vtile per inutile non vitiatur procedit in diuiduis non etiam in indiuiduis.*

Cap. 3. De praxi interponendi appellationem ad decuriones.

1 ATTENTO iure nostro regio, nulla appellatio admittitur in causis non excedentibus sum
2 mam quatuorcentorum marapetinorum: sed in eis summariè simpliciter, & de plano absque aliquo libello sola veritate attenta procedi debet, nisi in causis & pœnis alicuius ordinationis loci agẽtis de administratione eiusdẽ loci, quia in illis ordinariè proceditur & appellatio admittitur, vt expressè cauetur in. l. 19. titul. 9. lib. 3. Recopil. Quod tamen intellige verum, nisi condemnatio ex prędictis ordinationibus sit summa millium marapetinorum, & infrà: nam tũc licet appellatio admittatur vt in dicta. l. 19. tamen appellatione non obstante condemnatio exequi debet, & postmodum appellatio prosequi, vt expressè cauetur in. l. 9. titulo. 18. libro quarto Recopil. At verò in causis excedentibus di
3 ctam summam quatuorcentorum marapetinorum, & vsque ad summam decem millium marapetinorum appellatio admittitur, & debet iuterponi ad cõsistorium loci, vt expressè cauetur in. l. 7. titulo. 18. libro quarto Recopilationis. Quod est verum exceptis aliquibus causis, nempè quando sentẽtia profertur in locis distantibus ab audientia regia octo parasanguis: nam tunc ad eã dem audientiam appellandum est, vt in dicta. l. 7. Similiter quando la sentencia se da por los alcaldes ordinarios en los Adelantamientos de Castilla, Leon y Campos, de seys mil marauedis, y de ay abaxo no se appella para el Regimiẽto, sino para los alcaldes mayores delos Adelantamientos, vt in. l. 76. titulo. 4. libro tertio. Recopil. Anſi misſmo la appelacion de las sentencias en las causas que se comiençan ante los alcaldes mayores de los dichos Adelantamientos de seys mil marauedis, y de ay abaxo, va a las Chancillerias, y no a los Consistorios, vt in. l. 49. titulo. 4 libr. 3. Recopila. Prætereà appellatio à sententia diffinitiua in causis criminalibus, cuius cõdemnatio est pecuniaria & parti applicanda, etiam si sit summa sex millium marapetinorum & infrà interponi debet ad iudices criminis existentes in

Chan

chancellaria regia,& non ad consistorium,vt expresse cauetur in.l.8. titulo 18.libro quarto Recopilationis.quamuis Bernardus de Bisgel sub titulo de appellatio.contrarium obseruet,cuius obseruantiam inuenies in fine voluminis decisionum Rotæ.folio. 85. columna 4. Et aduerte quod in causis in quibus
4 ad consistorium appellandum est, interponi debet appellatio intra quinque dies connumerandos à die notificationis sententiæ,vt ex presse disponitur in dicta.l.7.& debet concipi & porrigi eodem pacto quo supra annotauimus in ista instantia in.c.de forma appellationis.mutatis mutandis:nam quatenus ibi dicitur, Appello para ante los Señores Presidete y Oydores,&c.in hac appellatione dicitur,Appello para el Illustre
5 Consistorio.Deinde appellans debet se presentare in cõsistorio intra illos quinque dies concessos ad appellandum,vt expresse probat tex.in dicta.l.7.ibi.Luego que por el appellante fuere requerido dentro de los dichos cinco dias,&c. & postmodum appellans porrigit libellum prẹsentationis ad consistorium coram tabellione eiusdem consistorij cũ titulo congruenti dignitati consistorij, secundũ stylũ regionis, forma sequẽti.

Forma præsentationis in Consistorio.

Muy Illustres Señores.

6 FVlano en nombre de fulano,me presento en grado de appellacion ante vuestras Mercedes de vna sentencia que el Señor Teniente desta Ciudad dio contra mi parte,y en fauor de fulano,en la qual se me hizo agrauio, porende supplico a vuestras Mercedes manden nombrar dos Caualleros deste su Consistorio,para que me desagrauien, y hagan justicia, y para ello,&c.

Oblata hac petitione in consistorio legitur à tabellione eiusdem consistorij,& tunc nominantur ibi duo de-
7 curiones,qui iurant quòd benè & fideliter causam descident, daturque à tabellione consistorij testimonium de hoc cum decurionibus deputatis parti appellanti,& istud testimonium ponitur in processu causæ, & si consistorium noluerit decuriones deputare, vnusquisque ex decurionibus puniri debet pœna decem millium marapetinorum,priuarique debent suis officijs, vt expresse cauetur in.l.7.titulo.18. libro
8 quarto Recopilationis. & ista secunda instantia agitari debet coram tabellione causæ,coram quo agitata fuit in prima instantia,qui tabellio statim tenetur deferre processum originaliter decurionibus,iuxta text.in.l.9.titulo.25. libro quarto Recopilationis.& dicta.l.7. titulo.18.eodem libro quarto Recopilationis.& tunc appellans porrigit libellum grauaminum & interrogatorium: procediturque in hac instantia sicuti diximus in secunda instantia agitata co-
9 ram auditoribus : & appellans tenetur concludere causam ad diffinitiuam intra triginta dies connumerandos à die interpositæ appellationis . Itaque si in prima die quinque dierum concessorũ ad interponendam appellationem appellauit,tunc triginta dies incipiunt currere ab illa die appellationis, si verò in vltima die quinque dierum appellauit, tunc triginta dies incipiunt currere ab illa vltima die,ita firmat Paul. Castr. in l.siquis hæres.la.2.ff.de acquirenda hẹreditate.numero.7.& Auiles cum pluribus ab eo relatis in forma secretæ syn

dicatiõis, in artic. 49. in gl. verb. Condẽnari. n. 15. & sic appellãs habet quinque dies ad appellãdũ, & triginta ad ꝓbãdũ, & ad ꝓsequẽdã appellationẽ, vt expreſsè cauẽt in. d. l. 7. Deinde decuriones deputati tenẽt intra alios decẽ dies sentẽtiã ꝓferre, alio quin si intra dictũ terminũ nõ ꝓtulerint, puniri debent in expẽsis, & in pœna decem mille marapetinorũ, applicãda parti requirenti, & insup debẽt soluere summã causę àqua fuit appellatũ, quã pœnã corrector seu iudex loci illico debet executioni mandare, aliàsſi ita nõ fuerit executus, eãdem pœnã cũ quadruplo soluere debet fiſco, & in ſindicatu poterit ei poni ꝑ capitulo, vt expreſsè diſponit in. d. l. 7. quã tamẽ pœnã decuriones deputati incurrũt, ſi priùs à parte fuerint requiſiti, vt sententiã proferant intra terminũ iuris, ita firmat Panor. in. c. venerabilis. n. 19. de iudic. & Auiles vbi ſuprà. n. 16. Didac. Perez in. l. 6. tit. 16. lib. 3. ordina. col. 1293. Vnde cõſtat hãc inſtãtiã cõſiſtorij terminãdã eſſe intra quadraginta q̃nq; dies hodie autẽ praxis obſeruat, quòd licèt tres vel quatuor dies ſolũmodo ſuperſint decurionibus ad prolationẽ ſententiæ, ſufficiunt tamen & poterunt pronũtiare intra illos tres vel quatuor dies, niſi ſtylus aliter ſe habeat. Cæterùm ſentẽtia lata à decurionibus deputatis poſt illos quadraginta quinque dies, eſt nullius momenti vt firmat Alex. conſ. 82. nu. 1. vol. 3. & conſilio. 24. col. 1. libr. 6. Abb. conſ. 16. volum. 2. Quod procedit etiam ſi ex conſenſu partium ſententiã proferãt, vt reſoluit Auiles vbi ſup. n. 5.

Et aduerte quòd in hac inſtantia cõſiſtorij decuriones deputati debẽt ſimul procedere, & cognoſcere cũ iudice à quo fuit appellatũ, & aſſummũt ſecum aſſeſſorẽ literatũ, qui aſſeſſor tẽpore ꝓlationis ſententiæ ſecreto debet cõmunicare ſententiã cum iudice ordinario, à quo fuit appellatum, quando prima ſententia venerit reuocanda, vel in aliquo emendanda, & ſi non ſe concordẽt in pronunciando, tunc decuriones ambo ſimul cum ſuo aſſeſſore proferunt ſententiã reuocando vel emendãdo primam iudicis ordinarij, & in fine eius omnes ſe ſubſcribunt, & iſta ſententia lata à decurionibus exequi debet per iudicem ordinariũ ſub pœna viginti mille terũtiorũ, nec ab ea admittit appellatio iuxta tex. in. d. l. 7. & reſoluit Auiles vbi ſupr. n. 4. & 18. q̃n verò ſñia iudicis ordinarij venit confirmãda, aſſeſſor non cõmunicat cũ iudice ordinario, ſed de ꝙ ſe ꝓfert ſentẽtiã cũ vno vel ambobus de curiõibus, & poſtea ordinarius ei ſe ſubſcribit: & ſentẽtia reuocatoria concipitur forma ſequenti.

Sentencia reuocatoria.

¶ Viſto eſte proceſſo, &c.

Fallamos atento lo nueuamente allegado, y prouado que la ſentencia en eſte proceſſo dada y pronunciada por el ſeñor teniẽte deſta ciudad en fauor de fulano, y contra fulano que la deuemos reuocar y reuocamos, en conſequencia de lo qual dezimos que deuemos abſoluer y abſoluemos al dicho fulano appellante de lo contra el pedido, y demandado. Anſi lo pronunciamos y mandamos por eſta nr̃a ſentencia ſin coſtas juzgando.

Circà prædictam. l. 7. titu. 18. libro 4. Reco. erit videndum, an decuriones poſsint cognoſcere de maiori ſumma decem mille marapetinorum. In quo

articulo dicendum eſt, decuriones non poſſe, in.l.finali.ff.de iuriſdictione omnium iudic. niſi ex conſenſu tacito vel expreſſo, vt in.l.de qua re.§.iudex.ff.de iudic.& ibi Paul.Caſtrenſ.in fine.Simi-
17liter ſententia decurionum lata ſuper maiori ſumma decem mille marapetinorum non valet vſque ad illam ſummam, ſecundum gloſſam finalem in. l. fin.C.de re iudic.Nec obſtat text.quòd vtile per inutile non debet vitiari, vt. l. ſancimus.C.de donationibus: nam ibi procedit in rebus diuiduis, non autem in indiuiduis ſecundum Bartolum receptum communiter in.l.finali.ff.de iuriſdictione omnium iudicum.vt eſt iudicium, vt in.l.in hoc iudicio. ff. familiæ herciſcundæ. Quod eſt verum niſi ſen-
18tentia contineat diuerſa capitula: nam tunc in capitulis non excedentibus ſummam, de qua iudex cognoſcere poteſt, ſententia valet & tenet, argumento textus in.l. etiam.§. 1. ff. de minoribus. & docet Bartolus in dicta.l.finali. receptus communiter ex Iaſſo. ibi numero. 27.

Finis Sextæ partis huius Primi Tomi.

SEPTIMA PARS.

HVIVS PRIMI TOMI, DE FORMA & modo procedendi in secunda supplicatione cum pœna mille quingentarum duplarum.

EX CAPITE VNICO SVMMARIA.

1 Summa & diuisio tractatus secundæ supplicationis.
2 Supplicationis secundæ definitio.
3 Supplicationem secundam quæ personæ interponere possint.
4 Supplicatio secunda non est admittenda à procuratore non habente speciale mandatum ad eam interponendam.
5 Procurator habens mandatum non potest aliquid facere ex quo dominus eius ad pœnam obligetur.
6 Procurator habens mandatum ad lites & causas, & vt possit appellare à quacunque sententia non poterit appellare ab executione, nisi habeat speciale mandatum ab ea appellandi.
7 Quanuis procurator, ad omnia quæ speciale mandatum requirunt, constitutus sit secundam supplicationem interponere non poterit, etiamsi in mãdato expressum sit, quod de calumnia, & veritate dicenda iuret,
8 Si procuratori in mãdato detur facultas aliquid agẽdi ex quo maior pœna mille quingentarum duplarum incurri possit, tunc admittetur etiam ad interponendam secundam supplicationem.
9 Procurator non admittitur ad interponendam secũdam supplicationem etiamsi in mandato expressum sit, quod eam interponere possit, & dñm pœnæ subdere: nisi persona aduersa, & causa in mandato specificentur.
10 Procurator ab executione appellare non potest absque speciali mandato ab ea appellandi.
11 Procurator constitutus etiam cum libera, & generali administratione bonorum secundo supplicare non poterit.
12 Si legitimus procurator ad interponendam secundã supplicationem intra viginti dies non doceat de mandato, adhuc eius mandatum sufficiet, & supplicatio admittenda est, si postea doceat.
13 Procuratori, qui in præfixo sibi termino aduersũ electum crimina obiecit, non nocet quod intra illum terminum de mandato propter obliuionem non docuerit, dum tamen illud postea producat.
14 Procurator certioratus de mandato licet illud nõ receperit, pro mandante agere poterit.
15 Certificatio mandati & non eius receptio, seu præsentatio opus est, vt quis officium procuratorium exercere valeat.
16 Quando quis litigat tanquam procurator, & nõ produxit mandatum quod re vera habebat valet iudicium, si producat parte aduersa petente.
17 Indubio an appellatio sit deserta necne: desertam nõ esse pronuntiandum est.
18 Ponderatur l. 1. tit. 20. lib. 4. copi.
19 Coniuncta persona absque mandato speciali non admittenda ad interponendam secundam supplicationem.
20 Coniunctus non admittitur ad ea, quæ speciale mandatum exigunt sine illo.
21 Si coniunctus ratam habeat intra viginti dies supplicationem à coniuncto interpositam, & cætera quæ circa eam fecit, secunda supplicatio locum habebit.
22 Supplicationi secundæ locus est in causis cœptis in consilio regio, & chancellarys.
23 Per nouam litem & petitionem, & non alio modo, debent causæ incipere in regijs consilijs & chancellarys, in quibus locum habeat secunda supplicatio.
24 In casibus curiæ dicitur cœpta petitio in consilio, seu chancellarys.
25 Verba l. regiæ ciuili modo intelligenda.
26 Si causa de facto incipiat in consilio regio seu chancellarys, habebit etiam in ea locum secunda supplicatio secundum Auendan.
27 A sententia confirmatoria lata per consilium supremum, per quam confirmata est quæ lata fuit à iudicibus

cibus curiæ, Alcaldes de corte, non posse secundo supplicari praxis obseruat, licet Gregorio. Lupo. aliud de iure videatur.

28 Cautè aduocati consulunt clientulis: vt reos coram iudicibus curiæ conueniant, vt secundam supplicationem euitent.

29 Reo conuento coram inferiori iudice, & litè prætimore. l. contestante, & prosequente declinatoriâ vsque quo causa ad supremos consiliarios remittatur, poterit apud eos locum esse secundæ snpplicationi non obstante lite contestata coram inferiori.

30 Per litis contestationem coram iudice competenti facta non dicitur lis ibi capta.

31 Præscriptio non interrumpitur per litis contestationem coram iudice incompetenti.

32 Litis contestatio inualida non excludit terminum dilatoriarum, nec iuris dictionem perpetuat.

33 Supplicationi locum non esse contra Auenda. verius videtur, in causa cuius petitio cœpta fuit coram inferiori iudice, & deinde per appellationem, aut remissionem ad curiam causa fuit deuoluta, & ibi retentus processus, & prima, & secunda fertur sententia.

34 Secũda supplicatio nõ est admittẽda, quã interponit is qui habet priuilegũ, vt in curia conueniri debeat, & conuentus coram inferiore iudice litem contestatus est: cuius iuris dictionem ad eius petitionem superiores postea sibi aduocarũt, nisi coram inferiori conuentus protestationem obtulit.

35 In causa cœpta coram supremis ordinum consiliarijs non esse locum supplicationi verius videtur. & ita practicatur

36 Consilium ordinum non est regium.

37 Hispaniarum rex perpetuus est militarium trium ordinum administrator.

38 In causis cœptis in audientijs Galleciæ, & Canariæ non est locus secundæ supplicationi, & quid in audientia Hispalensi obseruetur, traditur.

39 In causis nobilitatis agitatis coram iudicibus nobilitatum, non admittitur secunda supplicatio.

40 Nobilitas genere, vel tempore acquirenda, non æstimatione nummaria.

41 Secunda supplicatio admittenda etiam in causis cœptis in consilio de contaduria.

42 Consilium de Contaduria consilium supremum dicitur.

43 Consilium de Contaduria superuectigalibus, gabellis, & redditibus regijs iudicat.

44 Expenditur. l. 5. titulo. 12. lib. 2. Recop.

45 Exclusio generalis remediorum intelligitur de his quæ iure ordinario competunt, & non extraordinario & speciali.

46 Lex exclusiua remediorum loquens per verbum vniuersale, Nullum. non censetur excludere remediũ speciale alia lege inductum.

47 Dispositum in. l. 5. titulo. 12. libro. 2. Recopila. quid operetur.

48 In causis cœptis coram iudice vulgò dicto, De Vizcaya. admittitur secunda supplicatio.

49 In causis inchoatis in audientijs Indiarum admittitur secunda supplicatio.

50 Audientiæ Indiarum suas proprias habent ordinationes, & quando in eis aliquid non reperitur decisum recurritur ad modum procedendi qui Pinciæ, & Granatæ obseruatur.

51 In audientijs Indiarum interposita secunda supplicatione non supersedetur executioni prout in Hispania.

52 In audientijs Indiarum in causis possessorijs nunquam admittitur secunda supplicatio.

53 In chancellarijs Indiarum vt sit locus secundæ supplicationi in causa proprietatis, proprietas decem mille pesos de oro tangere vel excedere debet.

54 Qui apud Indos secũdam interposuit supplicationẽ, debet coram rege comparere intra metam vnius anni à tempore notificationis sententiæ.

55 In partibus Indorum, qui secundo supplicat nec pœnæ alicui se subdit, nec fideiussorem præstat.

56 Exceptis quinque differentijs congestis sup. à nu. 51. inter audientias Indiarum & Hispaniæ circa interpositionem secundæ supplicationis in omnibus alijs similis ordo obseruandus erit inter eas dem.

57 In causis cœpitis in consilio supremo Inderũ locum esse secundæ supplicationi (seruata omnimodo forma quæ in supremo regali obseruatur) iuri consonũ videtur, & praxis obseruat.

58 Consilium supremum Indorum consilium regium est, & ab eo nullus recursus ad aliud relictus est.

59 Lis quando cœpta dicatur expenditur.

60 Quæ sit verior resolutio, circa quando lis cœpta dicatur.

61 Vt secundæ supplicationi locus sit lis dicitur cœpta per litis contestationem.

62 Litem non dici cœptam in consilio supremo seu chancellarijs ab actibus & petitione, quæ ibi fiunt, sed à litis contestatione, contra Auendaniũ defenditur.

63 Causa debet esse ardua, vt in ea locus sit secundæ supplicationi.

64 Causa ardua dicitur: quæ in proprietate tria millia duplarum, in possessione sex millia excedit, nulla facta summarum coaceruatione.

65 Resoluitur quando, An si vnus actor agat contra plures reos diuersarum summarum, quæ de per se non attingunt trium millium duplarum valorẽ:

& eorum aliquis supplicauit secundo suo nomine & consortium, prosit etiam cæteris correis, & sit bene supplicatum.

66 Causa non solùm ardua, sed continens rem æstimabilem tribus millibus duplarum auri de cabeça debet esse, vt in ea locus sit secundæ supplicationi.

67 Plures causæ arduæ reputantur, in quibus non est locus secundæ supplicationi vt causæ criminales.

68 In causis nobilitatum non est locus secundæ supplicationi.

69 In causa super priuilegio exemptionis tributorum æstimabili & arduo secunda supplicatio est admittenda.

70 In causa super diuersis iuribus iurisdictionis quæ simul iuncta excedunt debitam summam, potest, & debet admitti secunda supplicatio.

71 Causa super iurisdictione absque aliqua taxatione semper ardua censetur, vt in ea admittenda sit secunda supplicatio.

72 Specie posita & genus necessario ponitur.

73 Cognitio generis debet præcedere cognitionem specierum.

74 Posito genere, & eius species apposita censentur, saltim affirmatiuè.

75 Valor causæ in qua potest interponi secunda supplicatio attendendus tempore petitionis, quo tempore causa iam ardua esse debet: nec sufficit quod tempore sententiæ creuerit.

76 Valor vnius duplæ de cabeça, est eiusdem valoris cum Castellano, qui sexdecim argenteis constat.

77 Vallor trium millium duplarum auri de cabeça reducitur ad quadraginta octo millia argenteorum & ad quatuor millia trecenta sexaginta quatuor ducatorum, quatuor argenteis exceptis.

78 Sex mille duplæ de cabeça conficiunt nonaginta sex millia regalium, & octomillia septingenta viginti octo ducatorum, exceptis argenteis octo.

79 Mille quingentæ duplæ de cabeça conficiunt numerum vigintiquatuor millium argenteorum, quibus Castellæ hoc tempore vtimur, & ducatorum duorum millium centum octuaginta sex, duobus argenteis exceptis.

80 Vt secunda supplicatio interponi valeat opus est duas diffinitiuas sententias latas esse, nec sufficit si interlocutoriæ sint vim diffinitiuarum habentes.

81 Sententia interlocutoria quæ dicatur.

82 Sententia interlocutoria habens vim diffiniuitiuæ quæ sit.

83 Verius est sententiam super possessorio diffinitiuam esse.

84 Intellectus ad text. in cap. 2. & cap. cum venissent, ille, de ord. cog. hic, de institut.

85 Intellectus ad l. 8. & 9. titulo. 20. libro quarto Recopilationis.

86 In causis criminalibus non admittitur secũda supplicatio.

87 Quando principaliter aliqua causa criminaliter intentatur, coram consilio supremo, & incidenter petitur ratione interesse aliqua magna summa trium millium duplarum ratione huius interesse admittendam secundam supplicationem contra Auendan. defenditur.

88 Appellatione, vel in integrum restitutione aliquo statuto sublatis, in criminalibus, censentur sublatæ respectu principalis causæ, & non respectu emergentis.

89 Expenditur text. in l. 3. titulo. 20. libro quarto Copi. in fine.

90 Qui principalis causæ non potest esse iudex non poterit & accessorij, quando par ratio impotentiæ militat in principali, quæ militat in accessorio.

91 Super liquidatione fructuum prima & principalis sententiæ, cadit secunda supplicatio: si causa liquidationis summam trium millium duplarum excedat.

92 Supplicatio secunda intra viginti dies à die notificationis sententiæ de reuista est interponenda, & contra eorum lapsum non datur restitutio contra Didac. Perez.

93 Supplicans secundo tenetur intra viginti dies publico instrumento se obligare, & cautionem sufficientem præstare coram auditoribus regijs à quibus interposita fuit supplicatio, aliàs non auditur.

94 Procurator etiam fisci secundo supplicans obligationem & fideiussionem conficere tenetur, eo discrimine inter priuatum & fiscum constituto: quod procurator fisci duntaxat ad mille duplas soluendas se & fideiussores obligat.

95 Supplicans secundo si pauper reperiatur non compellitur cautionem aliam, quam iuratoriam præstare.

96 Qui secundo supplicans & intra viginti dies se obligans, & cautionem præstans, non exhibuit intra eos instrumentum obligationis, & fideiussionis nõ admittendus erit, si post eos exhibeat.

97 Qualitas verbo adiuncta regulanda secundum tempus verbi.

98 Forma à lege data ad aliquem actum seruãda, aliàs actus erit nullus.

99 Habens mandatum vt rem de auolengo retrahere valeat, & intra annum petens rem retrahi, & non docens de mandato, nisi post annum, non erit

erit admittendus elapso anno intra quem non docuit de mandato.

100 Doctrina Speculatoris titulo de procurato. §. 1. numero. 18. versicul. sed si receptum. qualiter intelligenda.

101 Si supplicans secundo dedit fideiussores intra viginti dies, quos auditores quia non idoneos repellerunt & alios post viginti dies dari præceperunt, non admittitur ad secundã supplicationẽ, nec per auditores id fieri potest.

102 Doctrina Baldi in. l. 1. in principio. de fide inst. quo modo accipienda.

103 Supplicationem secundam illius qui supplicauit, & se obligauit, & satisdationem dedit, non prodesse aduersæ parti non supplicanti si sententia in melius reformetur, praxis recepit: licet de iure contrarium defendatur.

104 Supplicans (parte quæ non supplicauit etiam reluctante) à supplicatione secunda recedere valet.

105 Appellatio ab vno interposita, non appellanti etiã prodest, si simpliciter interponatur.

106 Appellatione victoris deserta, potest victor victi appellationi adhærere, & inde suæ desertioni remedium quærere

107 Actor bis appellans, si reus postea appellet, admittitur ex persona rei etiam tertio appellans, quãuis tertiò appellare regulariter prohibitum sit.

108 Appellatio & supplicatio parificantur, vbi contrarium dispositum non reperitur.

109 Ratio. l. 1. titulo. 20. libro quarto Copila. requirentis obligationem, & fideiussionem in secunda supplicatione, quæ fuit?

110 Aduersus lapsum viginti dierum intra quos quis se obligare & fideiussionem præstare tenetur, non datur restitutio, quod contra Didacũ Perez defenditur.

111 Secunda supplicatio, obligatio, & cautio coram auditoribus à quorum sententia supplicatur interponendæ sunt.

112 Latæ duæ sententiæ cõformes super alicuius rei proprietate executioni mandandæ sunt, cum fideiussione, quòd si rectractentur, res cum fructibus reddetur, non tamen secunda supplicatio deneganda.

113 Intellectus. l. 1. in fine. titulo. 20. libro quarto Recopilationis.

114 Si super alicuius rei possessione, duæ conformes proferantur sententiæ, per auditores non admittitur amplius secunda supplicatio, sed mandantur executioni cum fideiussione, quod si in proprietate obtinuerit aduersarius, sibi reddatur rei possessio.

115 Ponitur ratio discriminis inter proprietatis causas & causas possessionis, quoad interpositionem secundæ supplicationis.

116 Latis duabus etiam non conformibus sententijs super possessione alicuius maioratus, non admittitur secunda supplicatio.

117 Si duabus conformibus sententijs latis super proprietate quis voluerit supplicare secundo admittitur cum cautione, sed non supersedetur executioni: & est intelligendum de sententijs omni modo conformibus, alias in ea parte quæ fuerint diformes executioni erit supersedendum.

118 Quando duæ sententiæ conformes dicantur.

119 Princeps qui ordinario iudici præcipit aliquid ab eo fieri, & obseruari pro forma eum facit delegatum quanuis illud facere posset ex sua iurisdictione ordinaria.

120 Sententia secunda, quæ aliquid addit, aut à prima detrahit, non dicitur conformis: si in prima nec tacitè nec expresè de additione aut detractione aliquid actum fuerit.

121 Secunda supplicatio ad regem dirigenda est, & interponenda.

122 Supplicans secundo tenetur coram rege, vel regni gubernatore intra quadraginta dies comparere cũ testimonio suæ supplicationis, alioquin supplicatio deserta efficitur.

123 Aduersus lapsum quadraginta dierum (intra quos secundo supplicans coram principe tenetur se representare) datur ex iusta causa restitutio.

124 Causam secundæ supplicationis rex quinque ex suis supremis auditoribus committit: ex quibus & si aliquis decedat, cæteri ad determinationẽ procedunt.

125 In secunda supplicatione ex eisdem actis processus procedendum, nec aliquid vltra admittendum.

126 In causa secundæ supplicationis statim procedendum & ea omnibus anteponenda.

127 Licet in causa secundæ supplicationis nouæ allegationes excludantur, non sunt excludendæ, quæ de nouo emerserunt, dum id pars iureiurando asserat.

128 Sententia de reuista confirmata in secunda supplicatione supplicans pœna, cui se obligauit, etiam condemnandus erit, & applicabitur fisco, parti, & ipsis auditoribus qui sententiam protulerunt de reuista.

129 Iudices deputati ad causam secundæ supplicationis supplicantem qui non obtinuit minimè à pœna mille quingentarum duplarum absolure possunt: pro qua & pro principali executoria

literæ in cancellaria expediendæ sunt.

130 *Si secunda sententia de reuista confirmata non fuerit per iudices secundæ supplicationis, tunc executoriæ coram eis decernendæ sunt & non in chancellaria.*

131 *Licet in totum sententia de reuista fuerit confirmata per iudices secundæ supplicationis, pœna soluenda est, licet infructibus aut expensis modificata aut correcta sit.*

132 *Moderamen respectu fructuum aut expensarum in secunda supplicatione tanti habitum, quod propter ipsum solum liceret secundo supplicare, liberat supplicantem à pœna mille quingentarũ duplarum.*

133 *Secundo supplicans nulla incursa pœna potest à supplicatione recedere ante lapsum trium mensiũ, post vero non nisi pœnam exoluat.*

134 *Super dubio, an secunda supplicatio admittẽda sit necne, iudices ad eam deputati inquirent, & iudicabunt.*

135 *Quando dubitatur an admittenda sit appellatio cognitio ad superiorẽ spectat, ad quem appellatum extitit.*

136 *L. 5. titulo. 20. libro quarto Copilationis enucleatur.*

137 *In dubio an admittenda sit supplicatio nec ne, ei locũ esse decernendum est.*

138 *Princeps ex plenitudine suæ potestatis requisita ad secundam supplicationem proforma, in aliã formam mutare poterit.*

139 *L. 4. tit. 24. par. 3. Vbi expendatur.*

140 *Forma interponendæ secundæ supplicationis, & Hispane eam concipiendi.*

141 *Supplicationis secundæ danda copia alteri parti.*

142 *Pars quæ non supplicauit contrà eam quæ secundo supplicauit ab ea præstitam cautionem sufficientem non esse, solet obijcere coram auditoribus à quibus supplicatio interponitur.*

143 *Super articulo, an sufficienter cautum sit ab ea parte, quæ secundo supplicauit: admittitur supplicatio.*

144 *Remissio decima posita in fin. titul. 19. lib. 4. Recopi intelligitur.*

145 *Pars quæ secundo supplicauit si ab aduersa opponatur fideiussores minus idoneos curet intra viginti dies idoneos dare, vel quod sententia terminetur, eos quos præstitit, idoneos esse, aliàs post viginti dies nec etiam auditoribus præcipientibus, eos præstare poterit.*

146 *Finito articulo super fideiussione danda ab eo, qui secundo supplicauit, is ab ipso secretario petit testimonium suæ supplicationis & obligationis, & fideiussionis, quod sibi statim concedit.*

147 *Forma qua secundo supplicans debet coram regia maiestate comparere, & quid ab ea petere.*

148 *Comparenti in gradu secundæ supplicationis corã rege quid respondi soleat, & qualiter vltra procedendum?*

149 *Ab eo quod decernunt regij auditores (quibus causa secundæ supplicationis commissa est) circa articulum, an locus sit supplicationi vel nõ, non admittitur supplicatio.*

150 *Quæ circa materiam secundæ supplicationis, autor scripsit cum practicis, & aduocatis peritis consuluit.*

CAPVT Vnicum.

POST appellationis & primæ supplicationis tractatum, nõ incongruum erit secundæ supplicationis cum pœna mille quingentarum duplarum tractatum describere, prout polliciti fuimus supra in sexta parte huius primi tomi, in. §. sententia diffinitiua en reuista, in fine: qui tractatus perquã vtilis, necessarius, praxique accommodatissimus erit: in quo differendum erit de his, quæ frequentiùs vsu forensi accidunt. Pro cuius perfecta cognitione imprimis dicendum erit, quid sit secunda supplicatio: secundò quæ personæ illam interponere possint: tertiò quæ requirantur, vt secundæ supplicationi locus sit: quartò coram quibus, & ad quem proponi debeat: vltimò quo ordine & forma in ea procedendum sit, & de alijs in materia necessarijs.

Ad primum dicendum est, me hactenus non reperisse definitionem secundæ supplicationis ab aliquo descritam, licet in genere quid sit supplicatio describatur in. l. 1. titulo. 24. part. 3. quo

in

in loco Gregorius Lupus ex dicta.l.col ligit, quòd ſupplicatio eſt petitio principi porrecta, vt rigor iuſtitiæ reparetur. Aliam definitionem ibi ponit Mõtaluus, & aliter Didacus Perez definit in.l.25.titulo.3.libro ſecundo Ordinamenti in gloſſ.2. ex quibus tamen non cognoſcitur, quid ſit hæc ſecunda ſupplicatio, de qua agimus. Vnde exiſtimo ſic poſſe aptius definiri, ſcilicet, quod eſt petitio principi porrecta, per quam datur regreſſus ex eiſdem actis proceſſus contra iudicatum in prima ſupplicatione, quod per appellationem, nullitatem, ſeu aliud remedium ordinarium retractari nequit: & de hac ſecunda ſupplicatione agit integer. tit. 20.lib.4.Recopil. & aliqua de ea tradit Auend.in Tractatu de ſecunda ſupplicatione & Didacus Perez in dict.l.25. titulo.3.libro.2.Ordinamenti. in gloſſa.2.

2

3 Ad ſecundum dicendum eſt, quòd ſupradictam ſecũdam ſupplicationem interponere poſſunt ipſæ partes grauamen ſentientes, vt probat.l.1.titu.20.libro.4.Recop.ibi, Queremos q̃ la parte que ſe ſintiere agrauiada, &c. quã etiã poterit interponere procurator, vt ex d.l.1.colligitur, ibi, O en cuyo nombre fuere ſupplicado, &c. dummodo talis procurator habeat ſpeciale mandatum ad eam interponendam, ita ſentit Auẽdan.in dict.Tract.de ſecunda ſupplicatio.nu.14.Monte.in ſua pract.Tracta.

4 5.cap.8.in principio, ibi, Y poder ſpecial. Qui intellectus ex eo ſuadetur, q̃ procurator habens generale mandatũ non poteſt aliquid facere, ex quo dominus eius ad pœnã obligeẽ iuxta text.in Clemen.nõ poteſt.de procurat.firmat Bart.in.l.ſi procurator, nu.7. & ibi Iaſ. nu.5.ff.de cõdictione indebiti. Bar. per tex.ibi in.l.3.§.ſi procurator. & ibi Alexand.ff.quod quiſq; iuris. Felin.in cap. 1.nu.8.poſt Panor.vt lite non conteſta-

ta. & in.c.quoad conſultationem.de re iudicata. & Auend.in dict.Tract.num. 14.col.1.in fine. & hinc docuit Angel. in.l.ab executore.col.4.ff.de appellat. quem ſequitur Felin.in d.c.1. & in d.c. quoad conſultationem.nu.21.Iaſ.in.l. inuitur.nu.5.C.de procura. & in.d.l.ſi procurator.nu.10.quòd licet procura-

6 tor habeat mandatum ad lites & cauſas, & vt poſsit appellare à quacunque ſentẽtia interlocutoria, ſeu diffinitiua, non tamen poterit appellare ab executione, niſi habeat ſpeciale mandatũ ab ea appellandi, ex eo nempe quòd ſi appellet ab executione, & ſuccumbat, incidet in pœnam quinquaginta librarũ argenti, iuxta text. in.l.ab executione. C.de appel.ad quam pœnam obligare non poteſt dominum ex ſupra dictis. quibus relinquitur, quod ſi procurator ſine ſpeciali mandato hanc ſecundam ſupplicationem interponat, admittenda non erit, ne per eam dominus obligetur, & poſsit incidere in pœnã mille quingentarum duplarum, quæ imponitur ſupplicantibus, & non obtinentibus in.d.l.1.tit.20.lib.4.Recopil. Et ita praxi receptum eſt procuratorem non admitti ad interponendam hanc ſupplicationem, niſi ſpeciale mãdatum ad hoc habeat.

7 Quod etiam extenditur ſi in mandato à domino dictum ſit. Et te conſtituo procuratorem ad iurandum de calumnia & veritate dicenda, & generaliter ad omnia ea, quæ ſpeciale mandatum exigant: nam virtute talis clauſulę non poteſt procurator facere grauiora expreſsis in ipſo mandato, iuxta tex. in Clementina.non poteſt.de procurato. & nos ſupra diximus in quarta annotatione totius operis.numero.16. Vnde cùm grauius ſit interponere hãc ſupplicationem & dominum prædictæ duplarum pœnæ ſubdere, quàm præſtare iuramentum de calumnia, non

est extendendum mandatum ad illud quod grauius est, iuxta tex. in dict. Clementina. non potest. Hinc verum erit, quòd si in mandato daretur facultas procuratori aliquid agendi, ex quo do minus posset incidere in maiorem pœ nam seu æqualem pœnæ dictarum mil le quingentarum duplarum, tunc procurator vigore talis clausulæ admitteretur ad interponendam hanc secundã supplicationem.

9 Rursus extenditur, procuratorem admittendum non esse ad interponendam hanc secundam supplicationem, etiamsi in mandato specialiter expressum sit, quòd possit interponere supplicationem à quacunque sententia etiam cum pœna & fideiusione mille quingentarum duplarum, & earum pœnæ & obligationi dominum subdere, nisi specialiter causa ipsa & persona aduersa in mandato specificetur, & exprimatur: quia quando requiritur speciale mandatum principaliter in fauorem aduersarij, qui dubitat ne fortè posteà dominus reuersus dicat, se non intellexisse dare ad illud speciale mandatum, necessum est, quòd exprimatur singulariter, & fiat in indiuiduo mentio causæ & personæ, vt colligitur ex dicta Clementinina. non potest. ibi nisi. &c. ideo exigitur expressum mandatum, ne dominus postea dicat se non sensisse de ista causa, & euitet pœnas positas in capit. 1. §. 1. de electione in. 6. & aduersarius damnificetur. Ita cõcludit Bartolus in. l. filius familias. numero. 10. ff. de donationibus & in. l. si quis mihi bona. §. sed vtrum. numero. 1. ff. de acquirenda hæreditate. & ibi Alexander & Iaff. numero. 2. Bartolus. & Paulus in. l. vnica. C. etiam per procurator. causam in integ. restitut. Bartol. in. l. illud. §. si talis. ff. de minor. & in. l. qui bona. §. qui aliena. ff. de damno infecto. & sequitur dicens comunẽ Romanus in consilio. 241. numero. 11. Cassaneus in consuetudin. Burgundiæ. Rubrica. 10. §. 1. numero 5. fol. 333. columna. 2. Et fulcitur hæc opinio ex doctrina Angeli in. l. ab executore. ff. de appellat. vbi docet, quod

10 ad hoc quod procurator nomine domini ab executione appellare possit, opus est sibi speciali mandato, nec sufficiet si in eo dicatur, quod ab omni sententia diffinitiua aut interlocutoria appellare possit: sed expressim in specie danda est procuratori facultas appellandi ab executione. Quam doctrinam sequuntur Decius in capit. nouit. de appellationibus. numero. 6. Felinus in dicto capitulo quoad consultationem. numero. 21. & Iaff. in dicta. l. inuitus. Idem ergo dicendum erit in hoc casu, cum sit eadem ratio, & idem periculum versetur, vt supra dictum est.

11 Insuper extenditur, etiam si procurator constitutus sit cum generali & libera administratione bonorum, ad huc enim hanc secundam supplicationem interponere non poterit, quia non censetur talis administratio concessa vt dominum ad pœnam obligare possit, nec id in tali generali mandato includitur, iuxta text. in. l. si pater. ff. quæ in frudem creditorum. in. l. creditor. §. Lucius. ff. mandati. l. si procurator. post medium. ff. de condictione indebiti. & ibi tenet Bartolus. numero 6. &. 7. sequitur Iaff. in. l. ius iuran. §. finali. numero. 4. versiculo, secundo limita. ff. de iureiurando. & Socinus in Regula. 320. Ad quam pœnam (pro ut diximus (procurator cum libera administratione obligaret dominum si hanc secundam supplicationem interponeret. ergo eam interponere non poterit quantuncunque generale & liberum mandatum, & administratio sibi concessa sit. & ita

pra-

practicatur.

Aduertendum tamen est, quod si procurator habens huiusmodi speciale mandatum sufficiens ad interponendam secundam supplicationem, compareat & eam interponat & obligationem domini & satisdationem ad pœnam exhibeat coram iudicibus intra ter
12 minum viginti dierum concessum à dicta.l.1.titulo.20.libro quarto Recopilationis.non tamen intra illud tempus mandatum domini producat, sed postea elapsis viginti diebus de eo doceat, ad huc mandatum sufficiens erit, & eius supplicatio admittetur: non enim necessum est intra illum terminum mãdatum exhibere. quæ oppinio probatur argumento text.in capit. 1. de electione libro sexto vbi dicitur, quòd si
13 quis tãquam procurator alicuius in termino sibi præfixo crimina aduersus electum obiecerit,& intra illum terminũ de mandato quod iam habebat,non docuerit (quia fortè non venerat sibi in mentem) non nocebit ei,dum tamen mandatum postea producat.ita docet Speculator in titulo de procuratore. §. 1.numer.18.versiculo,sed si receptum erat,quem referunt & sequuntur Alexander in consilio.78.nume.8.&11.& 12.volumine.5.& Rippa.in capit. cum M.Ferrariensis.numero. 137. de con-
14 sti. Secundò prædicta oppinio suadetur,quia si procurator certior factus sit à domino de mandato,licet ipsum non recipiat, poterit officium procuratorium exercere ex doctrina Bartoli in consilio.73.numero. 2. sequitur Cardi.in dict. Clementina.non potest.quæstione. 18. & ita certificatio mandati,
15 & non receptio requiritur seu præsentatio. Item & tertio prædicta oppinio
16 probatur ex eo,quod quando quis litigauit tanquam procurator alicuius & non produxit mandatum, si re vera illud habebat, valet iudicium & tenet, dummodo producat,si à parte aduersa petatur.ita de iure communi esse notatur in capit.licet. de procuratoribus. & & in. l. Pomponius. §. ratihabitionis. ff. de procuratoribus.glo. in cap.1.verbo, Absentia.de electione.in.6. Alexander
17 in dicto consilio.78.numero.12. Quarto facit pro dicta oppinione,quòd quãdo dubitatur an appellatio sit deserta nec ne, & pro vtraque parte rationes vrgent,iudex in dubio pronuntiare debet desertam non esse, ex Paulo Castrẽ si in.l.1.numero.4.ff.siquis caut. quem sequuntur Alexand.ibi. numero.21. & 22.& Iaff.numero.17. Pari etiam modo in hoc dubio, an esset necessarium præsentare mandatũ intra viginti dies, iudicandum esset non esse necessum, cùm inde pendeat,deserta sit supplica-
18 tio nec ne. Vltimo prædicta oppinio præ maximè fulcitur ex eo,quòd dicta l.1.titulo.20. libro quarto Recopilationis non requirit pro forma, quod intra illos viginti dies,vel aliquod aliud tempus de mandato domini procurator doceat: duntaxat requirit quòd procurator tempore,quo egerit actum tam secundę supplicationis,quàm alium quẽcunque, habeat sufficiens mandatum, & quod de eo sit certificatus:nec etiam hoc.l.expresit,sed in terminis iuris cõmunis reliquit,& si aliud pro forma voluisset seruari,utique expresisset, sicut & cætera expresit. Quæ oppinio verior & æquior apparet,& seruanda, nõ obstantibus fundamentis in contrarium adductis per Tiraque.de retractu linagier.§.1.gloss.10.num. 93.

Quo fit, quod cum tam speciale & sufficiens mandatum exigatur ad interponendam hanc secundam supplì-
19 cationem, consequitur quòd coniuncta persona absque speciali mandato, etiam præstita cautione de rato, admittenda non erit ad interponendam hanc supplicationem: nam in his quæ speciale mandatum requi-
20 runt, coniunctus non admittitur sine illo

illo.l.patri.iuncta.l.illud.§.si talis. ff. de minor.tradunt moderni in.l.exigendi. C.de procuratoribus.& in.c. nonnulli. §.sunt & alij.de rescriptis.Socinus in cõ sil.120.col.3.versic.postremo.lib.1.& in cons.231 lib.2.& Bernardus Diaz in regula.130.Quod ego limitarem, nisi
21 coniunctus interponat hanc supplicationem,& alter coniunctus, pro quo fuit interposita,intra viginti dies à tempore latæ sententiæ ratam eam habeat, & obligationem ad pœnam & satisdationem legitimo tempore & modo factam & exhibitam approbet:quia tunc secunda supplicatio per coniunctum interposita locum habebit, ex congestis per Tira.in.dicto.§.1.gloss.10.numero 61.62.96.&.97.

22 Ad tertium dicendum est,plura requiri ad hoc vt secunda supplicatio interponi valeat:primo enim requiritur, quòd causa illa super qua interponitur fit cœpta in consilio regio,vel in regijs chancellarijs seu audientijs,vt in dicta l.1.titulo.20.lib.4.Recop.in principio. l.7.eodem.l.4.titulo.24.part.3. Quod
23 intellige si causa fuerit ibi cœpta per nouam litem & petitionem,& non aliter, nec alio modo,hoc est,quòd petitio illa non se referat ad aliud prius actitatũ super illo negocio,petendo restitutionem,vel reclamando, vel de nullitate agendo, vel alio quouis simili modo prosequendo priora acta,quæ non habent originem de nouo in dictis curijs, vt in dicta.l.7.ibi, Por nueua demanda &c.hoc enim his verbis significari asserit Auend.de secũda supplicatio.nume
23 ro.10.Dici autem præsenti casu cœpta debet dicta petitio,in casibus,in quibus omissis alijs inferioribus tribunalibus, petitio potuit poni in curia : quia casus erat curiæ,de quibus loquitur text.in.l. 8.titulo.3.lib.4.nouæ Recopil.l.5.titulo.3.par.3.Coua.in pract.quæst. c.6.& 7. Si ergo lis aliqua ciuilis in casibus curię ibi notatis mota fuerit in curia regis, tunc post duas sentẽtias habebit locum secunda supplicatio:nam illa verba le-
25 gum huius regni,quę dicunt,Que se començaren.debẽt intelligi ciuili modo, idest in casibus,in quibus causa potest incipere in curia,alijs omissis tribunalibus,& ita aduertit & resoluit Auendan. vbi suprà numero.9. Vnde si casus qui non possunt tractari in prima instantia apud curiam, fortè defacto tractentur, & retineatur causa, & iudices primam & secundam proferant sententias, in tali casu non habebit locum secunda supplicatio:quia ille casus non erat talis de sui natura,qui posset apud curiam incipi:Sed in proposito casu contrarium re
26 soluit Auendanius dicto numer.9.quia eo ipso quod sine vlla declinatione partes litigant in curia, & iudices regij de causa cognoscunt, valent sententiæ in prima & secunda instantia,& hoc sufficit vt locum habeat secunda supplicatio,vt ibi per eum.

27 Ex quibus primo infertur, quòd à sententia confirmatoria,lata per dominos de consilio, in qua confirmarunt sententiam alicuius ex iudicibus curiæ, vulgo,Alcaldes de corte,non potest interponi hæc secunda supplicatio : quia causa non fuit cœpta coram illis,sed potius venit de gradu in gradum: quo casu(vt prænotamus)non admittitur supplicatio.& ita practicatum testatur Gregorius Lupus in.l.4.titul.25.part.3.versiculo, O del adelantado. licet iuri & æquitati magis consentaneum contrarium existimet . Sed primum sequitur Auendanius vbi suprà numero.11.columna.3.Didacus Perez in.l.8.titulo.4. libro secundo Ordinamenti.verbo,No sea hecha execucion. versicul. dubitat etiam.pagina.394.Hinc inoleuit quod cauti aduocati vt ab instantia secundæ supplicationis fugiant,suis clientibus cõsilium hoc salutare præstent, vt curent reum coram his iudicibus curiæ conuenire.

Secũ

29 Secundo ex prædictis infertur, quòd si reus conuentus coram inferiori iudice declinet iurisdictionem, & tamen cõ testetur litem præ timore pœnæ contẽ tæ in.l.1.titulo.4.libro quarto Recopilationis. & prosequatur declinatoriam vsquequò iudex se incompetẽtem pronuntiet, & causam ad regios consiliarios remittat, quòd tunc poterit interuenire secunda supplicatio ad personam regiam, non obstante lite contestata coram inferiori iudice, per quam lis videtur coram eo cœpta, & inchoata, & ab ea initium summit, vt in cap. ex parte. el 2. de verborum significatio. Et litis contestatio dicitur exordium litis, vt in Authentico de litigio. §. si verò apud iudicem. & capit. 1. de iur. calum. nam cum
30 lis fuerit contestata coram iudice incõpetenti, & causa deuoluta ad regiũ consilium seu chancellariam, nullum habuit effectum, nec per talem litis contestationem dicitur cœptum iudiciũ, iuxta tex. in Clem. 2. vt lite non contest. facit gloss. cap. vt debitus honor. de appellatio. & in.l. si pater. C. ne de statu defunc. vbi dicitur quod si lis non fuerit
31 contestata coram iudice competenti, non interrumpitur præscriptio. Conducit quod docet Guiller. Lug. in.l. eum qui. in principio. ff. de constituta pecun.
32 vbi ait, quòd quanuis litis contestatio sit terminus excluſiuus dilatoriarum, vt in capit. pastoralis. de exceptio. illud tamen est verum, si contestatio valida sit, & eodem modo citatio nulla non perpetuat iurisdictionem, gloss. in capit. pastoralis. verb. qui potest. de offic. deleg. in. 6.

33 Tertio ex superioribus videbatur dicendum, quòd non possit interponi secũda supplicatio, si cœpta sit petitio coram iudice inferiori, & dum coram eo prosequitur causa, iudex per interlocutoriam intulit grauamẽ, & causam per appellationem deuoluit ad curiam, & ibi retinetur processus, vel saltim per remissionem retinetur & proferretur prima & secunda sententia, quia nec in cõsilio aut chancellaria fuit petitio prima proposita, quę qualitas cum deficiat, dispositum in dict. l. 1. nouæ Recopila. etiam deficeret: quia cui nõ conueniũt verba legis non conuenit eius dispositio, vt in.l.4.§. toties. ff. de dam. infect. Contrarium tamen licet dubius, imo quòd interponi possit secunda supplicatio, expendit Auend. vbi suprà numero 11. folio. 96. sed licet æquior videatur eius oppinio, prima tamen magis consona est dispositioni. l. 7. titulo. 20. libro quarto Recopilationis. qua cauetur secundam supplicationem locum habere in causis & litibus, scilicet, que se encomiençan en el consejo o en las audiencias por nueua demanda y no por via de restitucion ni reclamacion, ni nullidad, ni en otra manera alguna. Quibus verbis præcluditur aditus ad secundam supplicationem in omnibus causis, quæ principaliter & nouiter non fuerint inchoatæ in chancellarijs. quam oppinionem tenuit Auend. vbi suprà num. 11.

34 Quarto infertur, non esse admittendam secundam supplicationem ab eo interpositam, qui (cum esset minor, vidua, pauper, aut ex his, qui habent priuilegium vt conueniantur in curijs in prima instantia, iuxta text. in.l.5. titulo. 3. part. 3. & in.l. 8. 9. & 11. titulo. 3. libro quarto Recopilationis. & Couarruuias in pract. quæstionib. cap. 6. &. 7.) fuit cõuentus coram iudice inferiori, & timore pœnæ præscriptæ in.l.1. tit.4. libr.4. Recop. litem fuit contestatus, & postea comparuit in cancellaria seu curia, vbi auditores regij auocauerunt sibi cognitionem causæ ad petitionem comparẽtis, ea nempe ratione, quia causa prius fuit cœpta coram alio proprio iudice ipsius comparentis, licet inferiori, qui incompetens non erat: quanuis reus cõparens eligere posset inferiorem aut superiorem iudicem, quem maluisset,

iuxta

iuxta text.in Authentica.habitata.C.ne filius pro patre. Quod tamen intelligo verum esse, si reus ille simpliciter fuit litem contestatus coram inferiori absq; aliqua protestatione, scilicet quod in illum iudicem inferiorem consentire nõ intendebat, tunc enim non erit admittẽda secunda supplicatio, cum in effectu fuerit iam lis cœpta coram illo iudice inferiori: cæterum si quando litem contestatus fuit coram inferiori, protestationem fecit, quod timore pœnæ dictę l.1.titulo.4.libro.4, Recopilationis contestabatur litem, & non animo & volũtate tribuendi aliquam iurisdictionem iudici inferiori, aut in eum consentiendi, & deinde superiorem adiuit à quo causa fuit auocata, tunc existimo secundam supplicationem admittendam esse: quia licet lis fuerit cœpta per litis cõtestationem coram iudice inferiori, fuit tamen coram iudice incompetenti, & ita ex ea tanquam ex nihilo nullus oritur effectus, prout diximus suprà in proxima.2.illatione. Et huic oppinioni cõducunt plura quæ congerit Auend. vbi suprà.numero.10.

35 Quinto infertur, quòd si lis fuerit cœpta coram supremis consiliarijs ordinũ in eorum consilio, ab eorum sententijs licebit secundò supplicare cum pœna & fideiusione mille quingentarum duplarum: nam inquit text.in dicta.l.1.titulo.20.libro.4. Recopilatio. hanc supplicationem habere locum, quãdo causa fuerit cœpta in consilio aut cancellarijs: sed consilium ordinum est cõsiliũ. ergo in causa ibi cœpta secunda supplicatio locum habebit. Cuius tamen contrarium verius est, & practicatur: quia in eo nunquam hæc secunda supplicatio interponi solet nec potest: nam illud consilium non est regium, sed est consi-
36 lium deseruiens tribus ordinibus militaribus, quorum rex Hispaniarum est
37 perpetuus administrator, vt patet ex titul. prouisionum, quæ in prædicto consilio decernuntur, & expediuntur. Et ita mandatum & decretum huius consilij eam vim & facultatem habent, quã magistri ordinum habebant, qui regibus subditi erant: at verò prædicta.l.1. &.3.titulo.20.libro.4. Recopilationis. & reliquæ de hac materia secundæ supplicationis agentes, loquuntur quando sententia lata fuerit in regio consilio seu cancellarijs, y assi dizen: Ante los nuestros oydores, y por los de nuestro consejo, &c. Secus igitur erit dicẽdum quando supplicatio interponeretur à sententijs latis in alijs consilijs, & audiẽtijs.

38 Sextò infertur, in audientijs Galleciæ & Canariæ non esse locus huic secundę supplicationi, cum prædicta pœna & fideiusione.1500.duplarum licet ibi lites & causæ de nouo incœperint, quia non sunt cancellariæ nec suprema regia consilia, pro vt requirit dicta.l.1.titulo.20.libro quarto Recopilationis. ab eis enim appellatio interponitur ad regias chancellarias Vallisoletanam & Hispalensem in quibusdam casibus congestis à.l.1.9.& 15.titul.1.libro tertio Recopilationis. & l.4.titulo.3.libro tertio Recopilationis. Idquè maximè cõstat, quia in causis ciuilibus excedentibus in audientia Galleciæ centum millia marapetinorum, & in audientia Canariensi trecentum millia marapetinorum appellatio interponi potest ad Vallisolenam & Hispalensem audientiam, vt in dict.ll. dicitur. ergo si appellatio admittitur in causis tã paruæ summæ & quantitatis, frustra interponenda erit secunda supplicatio, quæ solum interponi potest in causis arduis & magnæ quantitatis, in quibus nullum aliud supereſt remedium ordinarinm, vt infra apparebit. Pari modo in audientia Hispalensi non est locus secundæ supplicationi, licèt auditores in prima instantia cognoscant de casibus curię vicinorum, delos lugares de señorio y abbadengo, iuxta

tex.in

text.in.l.43.cap.10.titulo.2.libr.3.Recopilationis.quia ex priuilegio particulari conceſſo illi ciuitati audio hanc ſecundam ſupplicationem ſublatam eſſe, in ſupradictis caſibus.

39 Septimo infertur,quòd in cauſis nobilitatis(quas vulgò de hidalguias dicimus) admittenda non erit hæc ſecunda ſupplicatio : quia huiuſmodi cauſæ non incipiuntur in regio conſilio, aut in chancellarijs,ſed apud iudices nobilitatum,qui vulgò alcaldes de hijos dalgo dicuntur,vt conſtat ex toto titulo.9. libro ſecundo Recopilationis. & ex titulo.2.libro nono Recopilationis. nu-
40 mero.4.Nec id mirum eſt,quia nobilitas acquiri non debet æſtimatione nũmaria,ſed vel genere vel tempore.l.2. &.12.titulo.21.part.2.& facit.l.illud. C.de excuſati.mun.libro.10.vnde inde cens eſſet eam pretio nummario æſtimare,vt inde appareat,an locus ſit huic ſecundæ ſupplicationi nec ne, quod neceſſarium eſt,vt interponi poſsit, iuxta text.in.l.9.titulo.20.libro quarto Recopilationis.Quare merito praxisrecepit, in huiuſmodi cauſis nobilitatis ſecundam ſupplicationem non habere locũ, & ita reſoluit Auendanius vbi ſuprà.numero.17.

41 Octauò infertur,hanc ſecundam ſupplicationem habere locum etiã in cauſis & litibus,quæ inceptæ fuerint in conſilio de Contaduria, ſuper quibus prima & ſecunda ſententia lata fuerit:quia conſilium illud eſt regium & ſupremum,& ita conſilium regium appellatur & eius auditoribus eadem autoritas tribuitur,quæ conceſſa eſt auditoribus reliquarum audientiarum , vt conſtat ex.l.3.titulo.1.libro nono Recopilationis . Quare in eo idem obſeruandum erit , quod obſeruatur in regio ſupremo conſilio,circa huius ſecundę ſuppli cationis interpoſitionem : quia in eo idem modus & ordo procedendi obſeruatur,qui in alijs audiẽtijs huius regni, vt in.l.13.tituli.1.libro nono Recopila
43 tionis.Nec obſtat,quod cum cõſilium iſtud cognoſcat & iudicet ſuper vectiſtalibus,gabellis & alijs redditibus regijs,vt conſtat ex titulo.2.libr.nono Recopilationis.à nume.3.ſi in eo duæ proferantur ſententiæ conformes,amplius ab eis non erit appellandum, nec ſuppli candum , nec reclamandum aduerſus eas,iuxta tex.in.l.5.titulo.12.libr.2.Recapilationis.Idque generaliter promulgatum eſt in illa.l.vbicunque ſuper redditibus regijs duæ ſententię conformes prolatæ fuerint.ergo ſaltim in hoc caſu hi regij auditores de Contaduria ſuas ſententias conformes executioni mandare debent, quocunque remedio excluſo,etiam ſupplicationis ſecundæ cũ pœna & fideiuſsione mille quingenta-
44 rum duplarum.Nam reſpondeo, quòd dicta.l.5.titulo.12.libro ſecundo Recopilationis.noluit excludere hoc extraordinarium remedium ſecundæ ſupplicationis,quia generalis excluſio remediorum intelligitur de his,quæ iure cõmuni & ordinario competunt,ſecusde his,quæ iure ſpeciali extraordinario cõceſſa ſunt,ſecundum Iaſſ.in.l. poſtquã litem.numero.15.C.de pactis. ſed hoc remedium ſecundæ ſupplicationis extraordinarium eſt,& iure ſpeciali competit,ut ex modo extraordinario procedendi in eo conſtat,& ex titulo.20.libro quarto Recopilationis.ergo dict.l. 5.noluit prædictum remedium extraordinarium excludere , ſed alia remedia ordinaria appellationis,reclamationis,& ſimilia.Secundo prædicta interpetatio corroboratur ex eo, quòd licèt lex excluſiua remediorũ loquatur per verbum vniuerſale,Nullum.non tamẽ cenſetur excludere remedium ſpeciale per aliam legem inductum , ſecundum gloſſam finalem in dicta.l.poſtquam litem.& ibi Iaſ.nu.14.& ita.d.l.5.non dicetur excludere iſtud remediũ ſecũdæ ſupplicationis alia lege inductũ,nempe

per

per.l.1.titulo.20.libro quarto Recopilationis. Vlterius probatur ex eo, quòd clarum est hoc remedium secundę supplicationis introductum esse, vt causis grauibus & magnæ quantitatis subueniatur, quanuis nec appellationis nec supplicationis aliud remediũ supersit, prout est quando in chancellarijs lata est.1.&.2. sententia de vista & reuista, à qua sententia de reuista non licèt amplius appellare seu supplicare.l.2.&.3. titulo.19.libro quarto Recopilationis. & nihilominus tamen conceditur secũda supplicatio cum pœna & fideiussione mille quingentarum duplarum per l.1.titulo.20.libro quarto Recopilationis.ergo etiam per interpositionẽ prædictæ secundæ snpplicationis debet succursum esse causis grauibus & magnæ quantitatis,agitatis super regijs redditibus,licet in eis denegetur remediũ supplicationis latis duabus sententijs conformibus. Vndè existimo,quòd disposi
47 tio dictę.l.5.titulo.12.libr. secundo Recopilationis.id operabitur, quod latis duabus sententijs conformibus in dicto consilio de Contaduria, amplius non admittatur hæc secunda supplicatio, quæ impedire valeat earum executionem,sed quod executioni mandentur data sufficienti fideiussione ab eo,in cuius fauorem latæ fuerint:quod si reuocentur per iudices secundæ supplicationis,reddet rem cum fructibus,iuxta terminos.l.fina.titul.20. libro quarto Recopilationis.& hoc respectu dicta.l.5. nullum continet speciale: illud tamen continet,in eo quod coram quibuscunque iudicibus latæ sint duæ sententiæ conformes in causis super redditibus regijs, non expectatur tertia sententia, etiam si lata sit prima sententia coram inferiori iudice, & ab ea appelletur ad notarios prouinciarum, seu consilium de Contaduria,& ibi confirmetur,non admittetur amplius appellatio seu prima supplicatio,quę in alijs causis admitti solet vt in titulo.19.libro quarto Recopilationis.& multo minus ista secunda supplicatio cum pœna & fideiussione mille quingentarum duplarũ, quia causa fuit cœpta coram iudice inferiori.

48 Nonò infertur,quod in causis,de quibus cognoscit iudex ille,qui vulgò dicitur,Iuez de Vizcaya,secunda supplicatio locum habet si causæ coram eo cœptæ fuerint,quia illud tribunal superius est,& in chancellaria continetur, nec ab eo ad aliud recursus appellatiõis est, & ita decisum extat in.l.68.titulo.5.li-
49 bro.2.Recopil.

Decimò infertur,quòd in causis cœptis in chancellarijs & audientijs noui regni Indorum locus erit huic secundę supplicationi,quia sunt supprema tribunalia & lites & causæ expediunt̃,prout in nostris chancellarijs Hispaniarum, vt in.l.15.in ordinationibus factis ad Indorum gubernationem,quas ordinatio
50 nes obseruant prædictæ audiẽtiæ,& vbi in eis aliquid nõ reperitur decissum recurrendum erit admodum & ordinem procedendi in chancellarijs Vallisoleti,& Granatæ,iuxta.l.18.in dicta ordinatione. Quare latis duabus sententijs in dictis audientijs,admittenda erit hęc secunda supplicatio, & ita ordinatum fuit in.l.13.& 17.in dictis ordinatio. Et interposita prædicta secunda supplica-
51 tio non erit supersedendum executioni sententiæ de reuista,sed executioni mãdabitur præstita cautione sufficienti ab eo in cuius fauorem lata fuit:quod si reuocetur, reddet rem cum fructibus alteri parti,iuxta text.in dicta.l.13.& in hoc differt secunda supplicatio interposita in illis partibus Indorum,ab ea,quæ in hoc Castellæ Regno interponitur, quia in his partibus interim quòd pendet lis,interposita secunda supplicatione,non traditur sententia executioni, nisi ambæ conformes sint,vt in.l. 1. & fin.titulo.20.libro quarto Recopilationis.

nis. Sunt & aliæ differentiæ, nam in illis partibus siue sententia prima & secunda de vista & reuista sint conformes, siue non, in causis possessorijs nunquam admittitur secunda supplicatio, vt in dict. l. 13. in his verò Hispaniarum cancellarijs non denegatur, dummodo proprietas excedat, vel accedat ad summam sex millium duplarum, vt in l. 9. titulo. 20. libro quarto Recopilationis.

53 Tertia differentia est, quod in illis partibus in causis super proprietate alicuius rei excedente, vel tangente decem mille pesos de oro secunda supplicatio interponi potest, vt in dicta. l. 13. at verò in istis regnis Hispaniarũ sufficit, quòd proprietas rei æstimetur triũ mille duplarum, vt in dict. l. 9. titul. 20. lib. quar-

54 to Recopilationis. Quarta differentia est, quod qui in illis partibus hanc secũdam supplicationem interponũt, comparere debent apud regem intra spaciũ vnius anni connumerandi à die notificationis sententiæ, factæ parti vel suo procuratori, vt in dict. l. 13. in Hispania verò intra quadraginta dies connumerandos à die interpositæ supplicationis, supplicans comparere debet coram rege,

55 vt in. l. 4. titulo. 20. lib. 4. Recopilation. Quinta & vltima differentia est, quod in illis partibus supplicans non obligatur alicui pœnæ, nec cautionem aliquã præstat, quia illa supplicatio non habet naturam, quam habet supplicatio, de qua loquitur. l. 11. titu. 20. lib. 4. Recopil. vt colligitur ex dict. l. 13. Ordinat. Ind. at uerò secundo supplicãs in his regnis se subdit pœnę mille quingentarum duplarum, & pręstat fideiussores in euentum, quod prima supplicatio & sententia de reuista confirmetur vt in dict. l. 11. tit. 20. lib. 4. Recop. & ita practicatur. Et

56 exceptis his quinque differentijs in omnibus alijs, quę pertinent ad expeditionem causarum in hac secunda supplicatione similis ordo obseruandus erit, & eadem requisita necessaria erunt in audientijs noui regni Indorum, quę sunt in nostris cancellarijs, & consilio supremo Hispaniæ (de quibus præsens est tractatus) nam vltra hoc, quòd sic veniunt intelligendæ. ll. 14. & 17. Indo. ordina. clarè constat ex. l. 16. dict. ordi. vbi expressè deciditur, quòd quidquid per dictas ordinationes decisum non fuerit, decernatur per ordinationes cancellariarum Pinciæ, & Granatæ. Vnde cum in dictis ordinationibus Indorum solũ supradicta decreta sint circa secundam hanc supplicationem, recurrendum erit ad ordinationes Vallisoletanas, & Granatenses circa id quod in illis nõ reperiatur decisum.

57 Ex quibus adnotandũerit, hãc secundam supplicationem interponere posse eos, qui litigant in consilio supremo In-

58 dorum, in quo causæ exordium sumpserunt, nam si in illis Indorum cancellarijs supplicationi locus est, à fortiori debet esse in consilio supremo, quod consilium regium est, & ita nuncupatur, & ab eo nulla appellatio seu recursus ad aliud conceditur: & ideo dispositum circa consilium regale, comprehendit etiam hoc Indorum supremum consilium, & ita in eo obseruandus erit ordo, qui obseruatur in consilio regali circa interpositionem huius secundæ supplicationis cum pœna & fideiusione duplarum & non erit obseruandum id quod dispositum est in dicta ordinatione Indorum. Quod probatur ex eo quòd consilium supremum Indorum venit appellatione supremi consilij regij, vt traditur in. l. 5. in ordinatione Indorum, vbi cũ daretur forma procedendi in consilio supremo Indorum præceptum fuit, quòd obseruarentur ordinationes & statuta tradita cõsiliarijs regalibus. Vnde constat, q̃ hoc consiliũ Indorũ sequitur naturã cõsilij regalis. Quod sic conijcio, quia illa discrimina supra relata inter supplicationem secundam in illis partibus in-

terpositam,& inter eam,quæ in Hispania interponitur,prodita sunt, quia distantia locorum aliud non patitur, & quia pluris vel tanti habentur in Hispania tria millia duplarum,quàm apud Indos decem millia ducatorum, seu pesos monetæ illarum partium, quod in consilio supremo Indorum cessat, & ita praxis obseruat,quod in eo interponatur supplicatio prout in consilio regali.

Supereſt tamen nunc videre pro intelligẽtia supradictorum, per quẽ actũ dicatur cœpta lis in casibus, in quibus actio & petitio poni & intentari potest in prima instantia coram auditoribus supremi consilij Regalis, vel cancellariarum,quorum meminit.l.5.titulo.3. part.3.&.l.8.9.&.11.titulo.3.lib.quarto Recopilationis. & Couarru. in practic.quæstio.cap.6.&.7.ad hoc vt secũ
59 dæ supplicationi locus sit.Et videtur dicendum,quod lis cœpta dicatur per citationem parti intimatam,iuxta text.in l.more.& in.l.& quia.ff.de iurisdictione omnium iudicum.vbi iurisdictio delegati perpetuatur per citationem,& lis dicitur cœpta & non integra. secundò facit text.in Clementina.2.vt lite pendente.vbi lis pendere dicitur per citationem à iudice emanatam. Tertio suadetur ex.l.siquis postquam.ff.de iud. vbi dicitur,quod per solam citationem prę uenitur iurisdictio,per quem text. Fulgosius,Paulus,Alexand.& Iaſ.in.l.cum quædam puella.ff.de iurisdictione omnium iud.& Bar.in.l.si pluribus.ff.delegatis.1.& ibi Iaſſ.numero.24.&.25.dicunt,quòd per solam citationem inducitur præoccupatio,& præuentio iurisdictionis.& idem disponitur in cap.prõ posuisti.de foro comp.vbi notat glo.& probat gloſſ.in.l.vbi cæptum.ff.de iud. & ibi Bart.& Paul.& magis communiter omnes secundum Didacum Perez in Rubrica tituli.1.libro.3.Ordin.col. 729.Sed oppositam sententiam(imò ꝙ à litis contestatione iudicium cœptum esse dicatur)probat latè Felin.in cap.super quæstionum.nu.6.de offi.deleg. & est communis opinio secundum Paulũ Castren.in.l.1.C.de iud.& facit text.in d.Clement.2.vt lite pendente.ibi,litem quoad hoc pendere censemus. quibus verbis constat,citationem operari pendẽtiam litis,non verò effectum litis cœptæ.Est etiam text.in dict.l.cum quędã puella.vbi iurisdictio dicitur præoccupari per sententiam,aut litis cõtestationem,ergo nõ per solam citationem,& ita ibi tenent Bar.Alberic.& Ang.quan uis Fulgoſ.Paul.& Alexã. ibi dicant illum tex.intelligendum esse per alia iura:quæ tamen suppletio displicet Iaſ.ibi nu.6.& Aret.in.d.l.si pluribus. & hanc partẽ tenet glo.in.d.l.1.verbo. cœpto. C.de iud.& in.l.apertissimi.verbo. inchoetur.C.de iud.& in.l.fi.§.illud.verbo,exordium.C.de temp.appel.& glo. 1.in.l.vinum.ff.si certum petatur.Et est optimus text.in.l. amplius non peti.in principio.ff.rem ratam haberi.&tx.vbi Iaſſ.in.l.si cum fundus.in principio. iuncta gloſſ.ff.si cert.peta. Qua in re existi-
60 mo,veriorẽ resolutionem esse, quã suprà tradidimus in annotationibus ad totum opus,in fine annotationis primæ, nu.39.scilicet,litem propriè cœptã dici à litis contestatione,impropriè verò à citatione.Sed in hac specie,& in termi-
61 nis propositæ quæstionis,ad hoc vt locus sit secundæ supplicationi, intelligo de lite cœpta propriè per litis contestationem coram auditoribus consilij regalis,aut cancellariæ:& ita oppinor accipiendas esse. ll. regias agentes de hac secunda supplicatione. Ad quod moueor, nam si prædictæ. ll. permittunt hanc secundam supplicationem,intelligi debet, interponendam fore à sententia primæ supplicationis, quę coram auditoribus præcesit,ad quam sententiam absque litis contestatione peruenire non possent: lite enim non

conte-

conteſtata regulariter ſententia ferri nõ poteſt, vt in titul. vt lite non conteſtata. & in. l. finali. titulo. 10. part. 3. & ibi. Gregorius Lupus in verbo, Lo que no ſe podria. Vnde verius erit dicendum, quòd. ll. volentes, litem inchoari per litis conteſtationem in conſilio ſeu cancellarijs regijs, ſuadent quòd ad hoc, vt hæc ſecunda ſupplicatio denegari valeat coram alijs iudicibus inferioribus, lis fuerit cœpta per litis conteſtationem: nam dum ſtatuunt, quòd cauſæ iucipiantur & conteſtentur in conſilio & cancellarijs regijs, vt admittatur ſecunda ſupplicatio per conſequens, eam denegant in cauſis, quæ coram inferioribus cœptæ fuerint per litis conteſtationem. Patet igitur, quòd licèt quis citetur coram iudice inferiori, ſi tamen coram eo non fuerit conteſtatus litem, ſi eam poſtea conteſtetur in conſilio ſeu cancellarijs, peruenire poterit ad hanc ſecundam ſupplicationem, & ita practicatur.

62 Ex qua vera reſolutione conſtat, per peràm aliquem affirmare proceſſum incipere à petitione, & ab actibus quæ fiunt in ſupremo conſilio, vel in cancellarijs, quando cauſa & lis cœpta coram inferiori, deuoluta fuit ad regios auditores, ex eo quòd ab aliquo actu interlocutorio appellatum fuerit, & cauſa grauaminis coram auditoribus iuſtificata fuerit, & ob id ab eis retenta: vel quando lite conteſtata coram inferiori, appellatio ab aliquo actu interlocutorio interpoſita fuiſſet, & iudex inferior appellationi friuolæ, & nullæ detuliſſet, & ita in ſuperiorem tranſmiſiſſet, & totus & integer proceſſus coram ſuperioribus videretur poſitus: & per conſequens locus eſſet ſecundæ ſupplicationi, tanquam ſi cauſa nouiter cœpta eſſet coram eiſdem ſuperioribus, quia inchoari & incipi cenſeretur à petitione & actibus, qui in dicto conſilio & cancellarijs fierent, prout in hac ſpecie reſoluit Auendanius vbi ſupra. Sed id perperam & malè quis affirmaret, quia ex ſupradictis dilucidè apparet, à litis conteſtatione litem cœptam dici, vt ſecunda ſupplicatio interponi valeat, quæ lis ſi coram inferiori conteſtata fuerat, vt in propoſitis caſibus extat, manifeſtè ſequitur, quòd ea deuoluta ad ſuperiores ſecunda ſupplicatio ceſſabit.

63 Secundò principaliter requiritur, ad hoc vt ſecunda ſupplicatio cum pœna & fideiuſsione mille quingentarum duplarum interponi poſsit, quod cauſa ſit ardua, & magnæ quantitatis, vt probatur in. l. 1. 7. & 9. titulo. 20. libro quarto Recopilationis. & ea cauſa ardua & magnæ quantitatis olim iudicabatur, quæ mille quingentas duplas de cabeça excedebat, vel tanti res, ſuper qua cauſa pendebat, æſtimabatur, iuxta tex. in dicta. l. 7. Cæterùm cum poſteà quantitas valoris bonorum excreuerit, decre-
64 tum fuit alia. l. cauſam arduam & magnæ quantitatis cenſeri, quæ trium millium duplarum valorem & æſtimationem attigerit, ſi ſuper proprietate rei cõtrouertatur: ſiverò ſuper eius poſſeſſione arduam cauſam cenſeri, quando proprietas rei ſuper cuius poſſeſsione litigatur, ſex millium duplarum auri de cabeça ſit, & tanti habeatur, prout Imperator noſter Carolus Quintus ſua pragmatica ſanctione ꝓmulgauit, quæ habetur in dicta. l. 9. titulo. 20. lib. quarto Recopilationis. Quod intelligo verum eſſe, nulla facta coaceruatione ſummarum, veluti ſi plures rei conuenti ab vno actore fuerint condemnati ſuper diuerſis ſummis, quarum quælibet de perſe non attingeret prædictam ſummam, & ſimul iunctæ excederent: quo caſu non debet fieri coaceruatio, & computatio illarum ſummarum, vt locus ſit huic ſecundæ ſupplicationi, ita reſoluit Auendan. vbi ſup. numero. 14. in fine. vbi eodem

numero reſoluit illam quæſtionem,
65 ſi vnus actor agat contra plures reos ꝑ diuerſis ſummis,& quantitatibus,quarum quæ libet de perſe non attingit dictam ſummam & valorem trium millium duplarum,& ſimul iunctæ excedunt,& vnus ex correis ſupplicat à ſecunda ſententia de reuiſta, & ipſe ſolus dat fideiuſsionem ſuo nomine,& conſortium,an hoc ſufficiat & proſit cæteris omnibus reis, & bene ſupplicatum dicatur.Et tandem Auendanius ibi reſoluit,quòd ſi quilibet fuit condemnatus de perſe in ſumma,quæ non ſit triũ millium vel ſex millium duplarum,tot ſunt ſententiæ quot condemnationes. & ita plures appellationes ſunt interponendæ.Quare ſi vnus ſolus ſupplicauerit,nec bene ſupplicauit, quia non erat cauſa ardua,nec conſortibus prodeſſet eius ſupplicatio,quanuis cauſa ardua & debitæ quantitatis eſſet: nam cum plures ſint condemnationes, plures etiam deberent eſſe ſupplicationes.Cæterùm ſi ex vna actione & defenſione fieret cõdẽnatio,etiam in viriles portiones, tũc vna cauſa reputaretur & vna appellatio ſeu ſupplicatio ſufficeret, quod verum eſſe Auendanius concludit in appellationis & primæ ſupplicationis gradu. At verò in gradu ſecundæ ſupplicationis,vbi pœna mille quingentarum duplarum venit imponenda aliud dicendum eſſe exiſtimat:quia ſicut non poteſt talis ſupplicatio nocere reo condẽnato,ita nec ei prodeſſe debet.Vnde in prædicto loco per plura fundamẽta cõcludit Auendanius quòd quando plures rei condemnantur in ſolidũ,ſi vnus ex eis tantùm ſupplicauit,cum prędicta pœna,alter verò vel acquieuit ſententiæ,vel non ſupplicauit,contra hũc ſententia ſecunda de reuiſta exequi poterit,non obſtante ſupplicatione alterius.

66 Vlterius conſidero,quòd cauſa hæc ardua & magnæ quantitatis debet continere rem æſtimabilem,& quæ eſtimari poſsit trium millium duplarum auri de cabeça,vt colligitur ex.l.7.titul. 20. libro quarto Recopilationis.ibi,ſiendo
67 tan ardua la cauſa, y ſobre tan grande cantidad,que ſea de tanto valor y eſtimacion,&c.& ex dict.l.9.eiuſdem titu li & libri.non enim ſufficit quod cauſa ſit ardua,quia plures cauſæ arduæ reputantur prout ſunt criminales, & tamen in eis non eſt locus ſecundæ ſupplicationi vt probatur in.l.11.titulo.20.libr. quarto Recopilationis. ſed neceſſum eſt quòd ſit ardua & æſtimabilis copulatiuè,vt notat Auendanius vbi ſup.numero.16.Quo fit,uerum eſſe quòd ſuprà reſoluimus in. 1. requiſito, illatio-
68 ne.7.nempè in cauſis nobilitatis locum non eſſe ſecundæ ſupplicationi, cũ non recipiant æſtimationem nummariam.
69 Cæterùm ſi cauſa eſſet ſuper aliquo priuilegio exemptionis tributorum,conceſſo aliquibus perſonis,locis, aut alicui caſſariæ,& in ea habitantibus,& negocium eſſet arduum, & tale quod ſi emeretur talis exemptio (quia ex tali oneroſa cauſa poteſt acquiri, iuxta doctrinam Bald.& DD. in.l.qui ſe patris. C.vnde liberi. & in.l. vacuatis. C. de decurionibus.libr.10.) excederet ſummam trium millium duplarum, ſi de eius proprietate ageretur,vel ſex millium ſi de poſſeſsione,& eſſet caſus qui coram ſupremo conſilio ſeu cancellarijs tractari poſſet prout quotidie fit in nobilitatibus pertinẽtibus ex priuilegio:in huiuſmodi caſu lata prima & ſecũda ſentẽtia in gradu de viſta,& reuiſta,bene haberet locum ſecunda ſupplicatio cum pœna & fideiuſsione mille quingentarum duplarum:quia tam ex inſtantia quàm ex æſtimatione priuilegij cauſa eſt æſtimabilis. Quod maximè procederet ſi contributio à qua priuilegiati liberantur, excederet futuris temporibus ſummam dictarum duplarum, & peteretur quod virtute priuilegij ab illa contributione in futurum liberen

liberentur, nam huiusmodi causæ sine dubio excedunt dictam summam, & in eis locum habet secũda supplicatio, iuxta notata per Alber. post Bart. in l. si idẽ in principio. num. 7. ff. de iurisdictione omnium iudicum. & facit text. in l. firmio. §. fina. ff. quando dies leg. ced. & ita in terminis resoluit Auendan. vbi supr. numero. 17. Et hinc etiam fit, quòd in controuersijs & litibus super eo, quòd aliqui admittantur ad aliqua officia in populis, quorum æstimatio accedit ad prædictam summam, locus erit huic secundæ supplicationi, & ita in consilio supremo fuit decisum.

70 Fit etiam ex supra dictis, quod si aliquis habens iurisdictionem alicuius loci, aut concilium alicuius oppidi, litigat super diuersis iuribus sibi competentibus ratione iurisdictionis, quæ in illis locis sibi competit, veluti si experiatur super decimis executionum sibi debitis, aut super pœnis & calumnijs, aut super alijs quibuscunque diuersis iuribus, & pręeminẽtijs, quæ iurisdictionis fructus & effectus sunt, & valor vniuscuiusque iuris seperatim non attingit valorem & æstimationem trium millium duplarũ in proprietate, vel sex millium in possessione, & tamen si simul iungantur superant vel saltim attingunt prædictã summam, tunc lata secunda sententia de reuista ab ea secunda supplicatio interponi poterit: nam si vna actione vel sententia sint comprehensæ plures species vel summæ, quarum singulæ de perse non accedunt ad valorem necessarium & requisitum, vt ad principem interponi possit appellatio, tamẽ omnes simul iunctæ faciunt notionem principis (id est, quod accedunt ad valorem necessarium vt ad principem interponi possit appellatio) tunc bene poterit appellatio ad principem interponi, iuxta text. in l. si qui seperatim. §. 1. ff. de appellationibus. ergo idem dicendum erit in casu nostro, cùm prædicta iura & pręeminẽtiæ vna actione, & eodem iure proueniente à iurisdictione comprehendantur, & eadem sit lis & sententia promulgata super omnibus, & omnia simul erunt attendenda ad secundã supplicationem admittendam. Confirmatur hoc corollariũ ex l. si idem cum eodem in principio. ff. de iurisdictio. omnium iudicum iuncta gloss. 1. ibi. vbi dicitur, quod si inter eosdẽ pluribus actionibus actum sit, quarum singularum quantitas sit intra iurisdictionem iudicantis, eis autem simul iunctis excedit, non erunt simul coaceruandæ, sed potius debet iudex de eis cognoscere: & subdit glo. 1. ibi. illud verum esse, quãdo pluribus actionibus actum esset, secus verò si vna tantum actione, licèt in ea de pluribus quæratur. quam gloss. sequuntur ibi Bartol. & communiter omnes ex Decio ibi, ante numerũ. 15. Præ-

71 tereà aduerto, quòd quoties agitur super iurisdictione, semper causa censetur ardua absque aliqua taxatione seu æstimatione, ad hoc quod interponi valeat secunda supplicatio, sed genus prædicatur de suis speciebus, vt latè declarat Bartol. in l. qui vsufructum. ff. de verborum obligation. & posita specie,

72 genus necessario ponitur, nam animal est genus, homo, equus, bos, & similia species subiectiuæ quæ subijciuntur dicto generi, & eius prædicamento: quia si dico est homo necessario consequitur, est animal. l. si quid earum. §. interẽptum. ff. de legatis tertio. Iaff. in Rubrica. ff. de legatis. 1. numer. 7. & ita remoto genere remouentur & eius species, secundum Iassonem in l. si filius à patre. ff. de liberis & posthumis. nume. 10. & l. si causa. numero. 8. post Paulum. numero. 5. de transactionibus. & l. scien-

73 dum. numero. 3. de leg. 1. & ad cognitionem specierum debet præcedere cognitio generis text. & omnes in l. 1. ff. si certum petatur. notat Paulus Castr. in l. 1.

74 numero. 6. ff. de iust. & iure. & ad posi-

tionem generis sequitur positio specierum saltim affirmatiuè, Paul. in. l. non videt. numero. 5. C. de in integ. restitu. Vnde quando lis tractatur de speciebus iurisdictionis, etiam tractatur de ipsa iurisdictione, & debet iudicari causa ardua, & quod in ea locum habeat secunda supplicatio. Facit etiam, quia valet argumentum de toto ad partem. l. quę de tota. ff. de rei vendicatione. l. qui scit, in principio. ff. de vsuris, & cuius effectus omnibus prodest, & partes ad vniuersos pertinent. l. cuius effectus. ff. de reg. iur. & ibi Decius.

75 Aduertendum tamen erit, quòd ęstimatio & valor requisitus, vt posit interponi secunda supplicatio, considerari debet tempore petitionis rei, quo tempore causa iam debet esse ardua, & res petita ascendere debet ad prædictã millium duplarum summam, nec sufficit quod tempore sententiæ creuerit valor, vt notãt Baldus & Angelus in. l. si idem cum eodem. §. finali. ff. de iurisdictione omnium iudicum. & ibi Iasso. in principio. numero. 6. Vnde si anno millesimo quingentesimo octuagesimo fuit petitus fundus, qui tunc æstimabatur duarum millium duplarum, licèt non excedat tria millia, non habebit locum supplicatio cum pœna: & licèt in petitione plura petantur, quarum valor tempore petitionis excedebat valorem trium millium duplarum & cõdemnatio fit in rebus omnibus, si tamẽ supplicatio secunda fit tantum à condẽnatione alicuius rei, debet haberi respectus ad valorem eius tantùm, & non ad petitionem vel condemnationem, ita ex Angel. Felin. & Decio resoluit Auẽdan. vbi sup. num. 15.

Superest videre pro explicatione supradicti requisiti, quot ducatis seu argenteis æstimanda sint, illa tria millia duplarum in proprietatis causis, & sex millia in possessorijs, quod etiam conferet ad intellectum pœnæ mille quingentarum duplarum soluendæ, quando sententia à qua fuit supplicatum, cõfirmaretur. Et pro resolutione huius articuli dicendum erit, quod valor vnius

76 duplæ de cabeça est eiusdem valoris cũ Castellano, prout resoluit Couarru. tractatu de veter. nummis. collat. cap. 6. numero. 3. & Castellanus constat sexdecim argẽteis, tantique communiter habetur: vnde constat quod causa super

77 proprietate, cuius valor æstimari debet trium millium duplarum, excedere debet vel attingere quadraginta octo millia argentorum, seu regalium, & ducatorum quatuor millia trecenta & sexaginta quatuor, exceptis quatuor argenteis: causa verò super possessione, eius

78 proprietas æstimanda est sex milliũ duplarum, quæ nonaginta sex millia regalium conficiunt, & octo millia septingenta viginti octo ducatorum constituunt, exceptis octo argenteis. Et in hũc modum intelligendum erit quanti habenda sit illa pœna mille quingẽtarum

79 duplarum, nam mille quingentæ duplæ de cabeça cõficiunt numerũ viginti quatuor millium argenteorum, seu regalium, quibus hoc tempore in Castella vtimur, qui reducti in ducatos cõmunes vndecim argenteorum, constituunt duo millia centum octuaginta sex ducatorum, duobus exceptis argenteis, quod ita practicatur, vt inquit Couarruuias vbi supr. quanuis non sic particulatim resoluat.

80 Tertiò principaliter requiritur, vt interponi posit secunda supplicatio cũ pœna mille quingentarum duplarum, quòd latæ sint duæ sententiæ diffinitiuæ in ipso regio consilio seu cancellarijs, nec sufficit eas esse interlocutorias habentes vim diffinitiuarum, vt clarè dispositum est in. l. 7. titulo. 20. lib. 4. Recop. per illam dictionem taxatiuam, Solamente. & expressius in. l. 6. eiusdem tituli & libri, vbi omnino hoc auxilium secundæ supplicationis denegatur, &

prohi-

prohibetur interponi ab actibus & sen tentijs interlocutorijs, quanuis diffinitiuarum vim habeant, & reparari nequeant per diffinitiuam, & ita tenet Auendanius vbi suprà numero. 18. & Rebuffus in Tractatu de supplicatione articulo. 1. glossa. 26. & intellige sen-
81 tentiam illam dici interlocutoriam, quæ non diffinit principalem articulum, sed media causæ respicit, secundum glossam in Clementina ad compescendas. de sequestratione posses. & fruct. verbo. Diffinitiua. & glossa. in capit. ei qui. versiculo, diffinitiua. 2. quæstione. 6. verbo, Diffinitiua. glo. in Authentico. de litigiosis. §. ad excludendas. verbo. Interlocutionibus. tradunt Abbas, & Felinus in Rubrica. de sententia & re iudicata. Auiles in cc. prætorum. capit. 6. verbo, Sententias. numero. 10. Similiter sententia, quæ post se aliam diffinitiuam expectat, interlocutoria dicitur, vt notatur in. l. post sententiam. C. de sententijs. & in. l. 1. C. quando prouocare non est necesse. Simili modo sententia, quæ non efficit iudicem esse functum officio suo, interlocutoria est, vt in capit. in literis. de of-
82 fic. delegati. Sententia autem interlocutoria habens vim diffinitiuæ est ea, quæ quasi diffinit negocium principale, non tamen in totum diffinit, secundum Panormitanum in dicta Rubrica. de sententia, & re iud. numero. 6. & 8. & hęc reuocari non potest per iudicem proferentem gloss. cap. fin. verbo, Inanes. de electione. in. 6. quam notat Bal. in Authẽtica. Habita. C. ne filius pro patre. Iaff. in. l. minores. C. de his quibus vt indig. pro qua gloss. est tex. in cap. significantibus. de offic. deleg. Ab hac etiam sententia licet appellare antequam diffiniatur principale negocium, vt in gloss. 1. l. intra vtile. ff. de minor. sequitur Dueñas. Regula. 52. numero. 3. & nihilominus ab his interlocutorijs sententijs vel vim diffinitiuarum habentibus, non datur aditus ad secundam supplicationem cum pœna & fideiussione, vt statuitur prædictis. ll. Sed eis obstare videtur. l. 8. &. 9. titulo. 20. libro quarto Recopilationis. vbi si sententiæ duæ proferantur super aliquo possessorio, quæ tamen non sint conformes, & concurrant alia requisita, poterit interponi secunda supplicatio: sed sententiæ super possessorio prolatæ non sunt diffinitiuæ, sed quasi diffinitiuæ, & diffinitiuarum vim habentes, quia non diffiniunt negociunt in totum, siquidẽ postea super petitorio agipotest, quod probatur in cap. 2. de ordine cogni. & in capit. cum veniissent. de institutionibus vbi cum ageretur super quodam spolio, & super possessorio interloquendo pronuntiauit pontifex, significans sententiam in illo possessorio interlocutoriam esse. ergo falsum erit dicere, quòd à sententia interlocutoria non possit quis secundò supplicare. Sed his non obstantibus seruanda est decisio dictarum. ll. 6. &. 7. nouæ Recopilatio. quia
83 verius & receptius est sententiam super possessorio diffinitiuam esse, quia diffinit in totum causam illam super possessione, ita glossa in dicta Clementina. ad compescendas. verbo, Possessorio. gloss. capit. cum ad sedem. verb. Interdictum. de restitut. spoli. gloss. in capit. finali. de iud. Beroi. in cap. licet causam. numero. 68. de probationibus. cõmunis ex Decio. cap. consultationibus. numero. 9. de offic. delegati. pro qua est text. in capit. accedens in principio. vt lite non contestata. Nec huic communi nocent text. in dicto capitulo. 2. & capit. cum veniissent. qui procedunt quando quæstio possessionis inducta est per viam exceptionis, prout ibi fuit mota: cæterùm si per viam principalis quæstionis, & de per se mota fuerit causa possessoria, sententia super ea lata diffinitiua erit. ita Ant. in dicto capitulo fina. de iud. & ibi Andreas Sicul. Rubeus

in.l.naturaliter.§.nihil commune. numero. 345. de acquirenda possessione.

85 Ex qua resolutione cõmuni declarã tur, prædictæ.ll.Regiæ. 8. &.9. locum habere, quando possessorium intentatũ fuerit principaliter,& super eo prolatæ fuerint duæ sententiæ diuersę, seu cõtrariæ, à quibus tanquam à diffinitiuis interponi poterit secunda supplicatio: cæterùm si possessorium incidenter & per viam exceptionis tractaretur, licet duæ fuerint prolatæ sententiæ de vista & reuista, non poterit ab hac vltima de reuista supplicari cum pœna & fideiussione mille quingentarum duplarum, quia sententia interlocutoria est, à qua supplicari nequit, vt in dicta.l.6.&.7.

86 Quarto principaliter requiritur vt secundæ supplicationi locus sit, quòd causa debet esse ciuilis, non verò criminalis: nam in criminali secunda supplicatio denegatur per, l.11.titulo. 20. lib. quarto Recopilationis. Quod etiam de iure communi obseruatur, vt resoluit Rebuffus in dicto tract. de supplicatio. nu.71. Et quæ sit causa ciuilis,& quę criminalis iam suprà exposuimus in annotationibus ad totum opus, annotatione 1.à numero.19. Sed hoc in loco oppor

87 tunè illud dubium examinandum erit, scilicet, quid si aliqua causa intentetur in prima instantia criminaliter in consilio supremo,& incidenter petatur aliqua magna summa ratione interesse, iuxta doctrinam Barto. in.l.interdum. §. qui furem.ff.de furtis.& habetur in cap.cum õpporteat.& ibi DD.de accusat.an ratione huius interesse quod incidenter petitur, si excedat summam triũ millium duplarum, locum habeat secũda supplicatio? Qua in re videtur dicendum, locum non habere, nam si consideremus quòd principaliter illa est causa criminalis, in qua non admittitur secunda supplicatio,& qui non potest esse iudex causæ principalis, non poterit esse causæ incidẽtis.l.quoties.C. de iud. notatur.in cap.tuam.de ordine cog. & Couarruuias in practicis quæstionibus. cap.4.in fine.sed in proposita specie respectu causæ criminalis principalis non potest interponi secunda supplicatio: ergo nec debet posse interponi respectu interesse incidentis,& causæ subordinatæ. ita concludit Auendanius vbi suprà nume.18. A qua tamen opinione libẽter recedo, imò quòd respectu illius interesse admittenda sit secunda supplicatio, motus ex doctrina Baldi & Guillermi in.l.si ex causa.§.nunc vidẽdum. ff.de minor. vbi annotant, quòd si statu-

88 to sublata sit appellatio in quæstionibus criminalibus, vel restitutio in integrũ, cẽsetur sublata respectu principalis causæ,& non respectu emergentis, seu incidentis in eam. quos sequuntur Alexander.numero.2. Iasso.num.7. qui Plumbinum refert in Rubrica. ff.de re iudica. Auiles in cc.prætorum.cap.6. numero 4.&.6. in gloss.verbo, Sententias. & Bosius in praxi criminali, titulo de appellationibus.numero.11.& faciunt per eũ ibidem adducta.numero.8. conducunt etiam quæ adducit Didacus Perez in.l. 8.titulo. 4. libro quarto Ordinamenti. in gloss.verbo, Dentro en otros veynte dias. columna.403. ergo idem dicendũ erit in supra dicta proposita quæstione, quòd licèt sublata sit supplicatio secunda in criminalibus, non censeatur sublata in dependentibus,& incidentibus, dũ in eis cætera alia requisita adsint. Pro

89 qua opinione satis est text.in.l. 3. titulo 20. libro quarto Recopilationis. vbi decernitur, quòd licèt sententia à qua fuit secundo supplicatum respectu interesse, seu expensarum aut cuiusuis causę incidentis & accessoriæ ad principalem sentẽtentiam, fuerit modificata, reuocata, seu correcta, ad huc pars, quæ supplicauit tenebitur soluere pœnam mille quingentarum duplarum nisi articulus & causa incidens tã ardua esset,& tantæ

quan

quantitatis, quòd propter ipſam duntaxat, nullo habito reſpectu ad cauſam principalem eſſet locus huic ſecundæ ſupplicationi, & debuiſſet de iure admitti. Ex qua lege ſubtiliter perpenſa elicitur, mentem eius eſſe, quòd poſſet dari caſus, in quo principale negocium non eſſet tam arduum, nec tantæ quantitatis, quod poſſet ab eo interponi ſecunda ſupplicatio, & tamen poſſet aliquis caſus acceſſorius expenſarum vel fructuum emergere tantæ arduitatis, & quantitatis, qui excederet trium millium duplarum ſummam & æſtimationem, prout ſi centum equæ petantur, quæ ablatæ fuerunt abhinc viginti annis, & prima & ſecunda ſententia de reuiſta præceptum ſit eas reddi, vel earũ æſtimationem, & partus & poſt partus earum: ecce caſus principalis qui non erat arduus, nec quantitatis debitæ & requiſitæ, vt interponeretur ſecũda ſupplicatio: tamen ratione acceſſorij incidentis partus, poſſet ſupplicari, ſiquidem partus & poſt partus incidens quæſtio tantæ arduitatis eſt: ſed cauſa ciuilis paruæ quantitatis, & cauſa criminalis paribus paſsibus ambulant, & æquiparantur quoadhoc, quod ſicut ab illa ciuili, quia non eſt ardua, non poteſt interponi ſecunda ſupplicatio, ita nec poterit ab hac criminali, quia criminalis eſt, & tamen ſi ab illa ſit aliquis caſus dependens arduus & debitæ quantitatis trium millium duplarum, poterit interponi ſecunda ſupplicatio ratione acceſſorij dependentis. ergo idem dicendum eſt ſi in cauſam criminalem incidat aliqua quæſtio, & cauſa tantæ ſummæ & arduitatis, quòd eius reſpectu duntaxat abſque conſideratione cauſæ principalis, poſsit interponi ſupplicatio, & debeat admitti. Quibus rationibus & hac l. ſic animaduerſa, non dubitarẽ aſſerere in propoſita quæſtione admittẽdam eſſe ſecũdam ſupplicationem cum pœna mille quingentarum duplarum, & ſufficientibus fideiuſſoribus. Nec aliud ſuadent fundamẽta Auendan. nã licet

90 verũ ſit quod qui principalis cauſæ non poteſt eſſe iudex, non poterit & acceſſorij: illud eſt intelligendum quando militat eadem ratio impotentiæ & incapacitatis in acceſſorio, quæ militat in principali, veluti ſi tractetur cauſa ſuper reciſſione alicuius contractus iurati ab aliquo laico, qui eius reciſsionem prętendit ex alio iure cuius cognitio non eſt propria iudicis eccleſiaſtici, tunc iudex eccleſiaſticus cauſam principalem reciſsionis non pertractabit, nec ei ſe ingeret, licet acceſſoriam ſcilicet abſolutionis iuramenti ſibi præſumat: quia ratio propter quam nõ eſt competens ad cauſam principalem receſsionis contractus, eſt quia contrahentes erãt laici & fori ſecularis, & cognitio cauſæ, ex qua prętendebat reciſsio, non pertinebat ad tribunal eccleſiaſticum, eſt tamen competens ad acceſſoriam, ſcilicet ad abſolutionem iuramenti ratione ipſius. & ita colligo ex congeſtis per Couarruias libro. 1. Variarum. capit. 4. numero 7. Et ita decidendum eſt in noſtræ quęſtionis ſpecie, quod diuerſa ratione in criminali principali cauſa non eſt locus ſecundæ ſupplicationi, ab ea quæ militat in acceſſoria fructuum & intereſſe: nam in criminali quæſtione non eſt locus ſupplicationi, quia cauſa criminalis non eſt æſtimabilis pecunia, prout neceſſum eſſe, ſuprà reſoluimus. & aduertit Auendanius vbi ſuprà numero. 16. Cæterùm quæſtio incidens fructuum & intereſſe ſatis æſtimari poteſt, vt inde appareat an ſit requiſitæ quantitatis trium millium duplarum, & poſsit vel debeat admitti ſecunda ſupplicatio.

91 Et ex ſupradictis nec mihi etiam placet, quòd ſi ſententia de reuiſta tranſiuit in rem iudicatam, & agitur nouum iudicium ſuper liquidatione fructuum, qui excedunt ſummam trium millium duplarum, ſuper qua liquidatione pro-

latæ ſunt duæ ſententiæ, quòd non poſſit interponi ab ea ſecunda ſupplicatio: eo quia ſecunda hæc inſtantia videatur eadem cum prima, & ab ea dependens: & ſicut à prima executoria, & à ſententijs ibi latis non poterat ſupplicari, ita nec deberet poſſe ſupplicari à ſententijs latis in earum declaratione. Quòd diſplicet, nam ſicut propter hanc rationẽ non liceret ſupplicare ſecundo, eodem modo non liceret ſupplicare primò: ſi quidem iam in prima cauſa ſupplicatũ eſt. Sed contrarium ſupponitur, ſcilicet quòd poſſint proferri duæ ſententiæ ſuper liquidatione, ergo & tertia per ſupplicationem ſecundam poterit proferri. Vnde patet quod diuerſa eſt cauſa ſupplicationis, quæ interponitur ſuper liquidatione, ab ea, quæ interponitur in prima cauſa, & fortiter probatur, quia ſi in eadem cauſa principali, vbi eius ratione non poterat interponi ſecunda ſupplicatio, oſtendimus poſſe interponi ratione emergẽtis quæſtionis arduę, & requiſitæ quantitatis, vt in præcedenti quæſtione: à fortiori concludimus eam poſſe interponi vbi iam non eſt eadem cauſa, cùm in ea duæ poſſint ferri ſententiæ diffinitiuæ.

92 Quintò principaliter requiritur, vt ſecũda ſupplicatio locum habeat, quod interponatur intra viginti dies connumerandos à die notificationis ſententię de reuiſta, iuxta text. in dicta. l. 1. titulo 20. libro quarto Recopilationis. quibus elapſis non poterit amplius hæc ſuppli catio interponi, nec aduerſus lapſum viginti dierum reſtitutio competit, nec peti poteſt à minori, eccleſia, ſeu ciuitate, vel ab alijs quibus de iure beneficiũ reſtitutionis competit, iuxta tex. in. l. 4. titulo. 20. libro quarto Recopilationis. & tenet Auendanius vbi ſuprà. numero 19. & Monterroſus in ſua practica. Tractatu. 5. cap. 8. in principio. Ex qua. l. deſtruitur opinio Didaci Perez in. l. 8. titulo. 4. libro. 2. Ordinamen. in gloſſ. verbo, Dentro en otros veynte dias. colũna. 394. reſoluentis, minoribus & reliquis perſonis priuilegiatis reſtitutionẽ aduerſus lapſum viginti dierum concedendam eſſe, cum in dicta. l. 4. expreſsè cautum ſit, denegandam eſſe, & ita iam ceſſat longa & prolixa diſputatio Didaci Perez. Et quod iſti viginti dies connumerari & curri debeant à tempore notificationis ſententię de reuiſta (licèt d. l. 1. non aperiat) conſtat ex his, quæ circa interpoſitionem appellationis reſoluimus ſupra in. 6. par. huius. 1. tomi in principio. nu. 15. per glo. celebrem in. c. cõcertationi. verb. Sciuerit. de appellationibus. in. 6. & per ea, quæ DD. ibi citati congerunt: & vltra eos idem reſoluit Iaſſ. in conſilio. 159. numero. 4. volumine. 2. verſic. tertio principaliter. & verſic. tertio facit. & verſic. quarto. vbi ad idem citat Ancharranum in conſi. 372. numero. 5. in fine. & Felinus idem tenet in cap. contingat. numero. 6. in fine. de reſcript. & in capit. quo ad conſultationem. numero. 32. de re iudicata. Romanus conſilio. 343. nume. 18. & Molineus in conſuetud. Paris. titulo. de materia feudi. §. 13. gloſſ. 12. numero. 1. & 2. Tiraquel. de retract. §. 36. gloſſ. 2. numero. 31. & 32. Sed appellatio & ſupplicatio à pari procedunt, quando contrarium non reperitur diſpoſitum, vt reſoluit Rebuffus Tractatu de ſupplicatione. numero. 89. & 95. ergo idem in ſupplicatione, quod in appellatione dicẽdum erit: imò maior ratio verſatur in ſupplicatione, cùm ad aliud remedium pro iuſtitia conſequenda recurri non poſſit.

93 Sextò principaliter requiritur, vt locus ſit ſecundæ ſupplicationi, quòd intra ſupradictos viginti dies connumerandos à die notificationis ſententiæ de reuiſta, publico inſtrumento ſupplicãs ſe obliget, & ſufficientem cautionem fideiuſſoriam coram auditoribus regijs, à quibus fuit ſupplicatum præſtet de ſol

uen

uendis mille quingentis duplis auri de cabeça, si sententia, à qua supplicauit, confirmata fuerit: alioquin elapsis. 20. diebus, supplicatio admittēda nō erit, si inter eos obligatio cum fideiusione celebrata non fuerit, prout expresse cauetur in dict. l. 1. tit. 20. lib. 4. Recopil. vbi etiam statuitur quibus prædicta pœna
94 applicanda sit. Quam obligationem & fideiusionem non solùm priuatus, verùm etiam fisci procurator præstare tenetur, eo solo sibi cōcesso (vt circuitus euitetur) quòd duntaxat se & suos fideiussores astringat ad persoluēdas mille duplas, ea nempè ratione, quia si sententia de reuista confirmaretur, & per consequens pœna incurreretur, quingentæ duplæ ex prædictis mille & quingentis fisco venirent applicandæ, vt dicitur in dict. l. 1. idcircò in omnem euētum sufficiet persoluere reliquas duas partes, scilicet mille duplas. Ita cautū reliquerunt Ferdinandus & Elisabet inuictissimi, atq; Catholicissimi principes, & cō firmauit noster Philippus. II. eorum pronepos, & acerrimus iustitiæ imitator, & auctor, vt constat ex. l. 10. tit. 20. lib. 4. Recop. vbi decisum extat, procuratorem fisci regij teneri omnino obseruare omnia requisita ad hanc secundam supplicationem interponendam,
95 quæ priuatus quilibet tenetur. Aduertendum tamen erit, q; si supplicans sit pauper, & de eius paupertate constet, nec fideiussores habeat, eius supplicatio admittenda erit, dummodo se obliget & cautionē iuratoriā prestet, intra dict. 20. dies de soluenda pœna. 1500. duplarum, in euentum quòd sententia de reuista confirmata fuerit. Quæ interpretatio fulcitur ex notatis per Hippolytum in. l. 1. §. præterea. num. 83. ff. de quæstionibus. & suaderur ex eo, quòd si secunda supplicatio inuenta fuit ex æquitate, vt rigor iustitiæ tēperaretur, iuxta gloss. in summa. titul. 24. par. 3. fortius admittenda erit in fauorem pauperum, quàm in fauorem diuitum, alioquin nunquam pauperes possent gaudere auxilio huius secundæ supplicationis, quorum pietate praxis recepit obligationem, & cautionem iuratoriam eis sufficere. & ita tenet Rebuffus vbi supr. artic. 5. gloss. 1. in principio. & Monterosus vbi suprà. numero. 8.

96 Ex quo sexto requisito infertur, quòd si aliquis supplicans intra viginti dies se obligauit, & satisdedit de persoluenda pœna mille quingentarum duplarum. non tamen intra prædictos dies exhibuit coram auditoribus Regijs scripturam instrumenti publici, super obligatione & fideiusione confecti, sed post viginti dies instrumentum obligationis & fideiusionis eis tradidit, non erit tūc admittenda eius supplicatio, vt probare videtur. l. 1. titulo. 20. libro quarto Recopilationis. ibi, Dentro de los dichos veynte dias ante los dichos oydores, &c. quibus verbis planè constat, prædictam obligationem & satisdationē præsentandam vel præstandam esse coram ipsis auditoribus intra viginti dies. Pro
97 qua opinione etiam facit, quia qualitas adiuncta verbo, est regulanda & intelligenda secundum tempus verbi, cui adijcitur, tex. in. §. proximus. insti. de legit. agna. succes. in. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxalibus. & ibi Bart. & Bal. & in. l. Titius. & ibi Bart. ff. de mili. testamento. Dueñas in Regula. 18. numero 4. & Tiraquelus de iure primogenituræ. quæstione. 40. numero. 172. igitur prædicta qualitas, coram dictis auditoribus adiuncta, verbo, Se obligue, y de fiadores. intelligi debet secundum tempus verbi, scilicet vt coram auditoribus dicta obligatio & cautio & instrumentum, quo omnia continētur dentur vel præsententur: præsertim quia omnia illa requisita ad interponendam & admittendam secundam supplicationem pro
98 forma traduntur à dicta. l. 1. Sed forma à. l. vel statuto tradita ad aliquem actū fer-

seruanda est ad vnguem, & ea non seruata reditur actus ipso iure nullus, vt in l. cum hi. §. prætor. ff. de transactio. tradit Hippolytus in consilio. 117. numero. 14. & in consilio. 29. numero. 10. & in consilio. 64. numero. 22. Segura in. l. vnum ex familia. §. sed & si fundũ. nu. 9. ff. deleg. 2. Tiraqu. in. ll. connubialibus. gl. 4. super text. consentemente. numero. 3. & numero. 26. & in glossa. 5. super verbo, expressè. numero. 181. ergo si non seruetur forma tradita à dicta. l. 1. nempe quòd coram auditoribus intra viginti dies obligatio & cautio præstentur, vel præsententur, actus erit nullus & non admittetur supplicatio. Vrget in super pro prædicta opinione, quòd si
99 habens mandatum expressum ad retrahendam rem de auolengo, & itra annũ compareat petẽs nomine domini rem retrahi, non tamen doceat de mandato, nisi elapso anno, admittendus non erit, vt per plura fundamenta notat Tiraquellus de vtroque retractu. titul. de retractu linagier. §. 1. gloss. 10. numero 90. Nec obstat supradictæ illatiõi, quòd cum re vera intra tempus viginti dierũ supplicans se obligauerit & fideiussores præstiterit, licet instrumẽtum super eo confectum coram auditoribus non produxerit, videatur satisfeciſſe intentioni legis, quæ hoc introduxit timore dilationis supplicantis, qui dilationis timor cessat confecta obligatione, & præstita cautione fideiussoria, licet non præsentata coram auditoribus. Nam respõdeo quòd cũ præsentatio seu præstatio obligationis fideiusionis coram auditoribus, sit de forma supplicationis, & sic de eius substantia, sequitur quòd ad vnguẽ
100 seruari debet. Non etiam obstat doctrina Speculatoris in titulo. de procuratore. §. 1. numero. 18. versiculo, sed si receptum. dum docet, quòd si in specie. capit. 1. de electione. in. 6. procurator habens mandatum obiecerit crimina aduersus electum in termino præfixo, & intra terminum non docuerit de mandato, quod re vera habebat, non nocebit ei, dum tamen illud postea producat: cuius doctrinam sequitur Alexander in cod silio. 78. numero. 8. 11. & 12. volumine. 5. Cardinalis in Clementina, nõ potest. de procuratoribus. in quæstione fina. & Rippa in cap. cum M. Ferrariensis. de constitu. numero. 137. Nã respondeo, illud procedere quoad mãdatum præstitum ad aliquem actũ gerendum, secus verò est, quando pro forma aliud requireretur, vt in proposito casu, vbi p forma exigit. l. quod instrumentum exhibeatur intra viginti dies, & coram auditoribus præstetur. Eodẽ modo respondendum erit doctrinæ Bart. in consilio. 73. numero. 2. docentis, quòd procurator certus de mandato poterit vti officio procuratoris, licet mandatum procuratorium non recepit, quem sequitur Cardinalis vbi suprà. Parimodo satisfaciendũ erit, quòd si quis obiecerit, rationem finalem dictę. l. 1. decidentis, obligationem & fideiussores à supplicante dandos fore eã esse, vt supplicans obligatus maneat ad soluendam pœnam, si condemnatus fuerit, sed ita remanet obligatus efficaciter, dando satisdationem, intra termi num, ac si coram auditoribus eius instrumentum præsentaret. ergo videtur sufficere. Nam respondeo, quòd cũ alia forma tradita sit à. d. l. 1. videlicet, vt intra viginti dies coram auditoribus præsentetur, vel detur, seruanda erit, aliàs actus erit nullus.

101 Ex quibus consequitur, veram esse resolutionem Didaci Perez, in. l. 8. titulo. 4. libro secundo Ordinamenti. in gl. verbo, Dentro en otros veynte dias. columna. 408. dum proposita quæstione quid dicendum esset, si supplicans dedit fideiussores intra viginti dies, & auditores fortè putant eos non idoneos, & iubent alios fideiussores idoneos dari post viginti dies, an id per dictos audi

tores

tores fieri posit, & ab eisdem admitti supplicatio, concludit quòd non, & meritò: quia pro forma: (vt diximus) introductum est, quòd fideiussores intra viginti dies dentur, & necessariò est intelligendum de fideiussoribus idoneis, & quorum facultates prædictæ pœnæ mille quingentarum duplarum sufficiant: nam alias idem esset non præstare fideiussores, & minus idoneos & inutiliter eos præstare, paria enim sunt non proponere vel minus bene & inutiliter proponere text. in capit. inter corporalia de translatione episcopi. ergo idoneis fideiussoribus in tempore non præstitis supplicatio admitti non debet, ac proinde auditores regij non poterunt præcipere, quòd post tempus viginti dierum fideiussores idonei de nouo præstẽtur, non enim eis licet àforma. l. recedere. Nec me mouet aliud dicere, quòd licèt non credatur exemplis non producto exemplari (id est) originali scriptura, dum tamen intra terminum peremptorium datum ad producenda instrumenta producatur exemplum, & post terminum elapsum producatur originale, productio exempli confirmatur, & facta in termino censetur, vt docet Baldus in cap. 1. in principio. de fide instrumentorum. quem sequitur Decius in consilio. 467. numero. 15. Felinus in dicto capitulo. 1. & in capitul. licèt causam. numero. 18. de probationibus. versiculo, limita quinto. & Decius in Authentica. si quis in aliquo. numero. 3. C.
102 de edendo. Nam respondeo, quòd prę dicta doctrina Baldi procedit quando per legem non esset introducta forma, quod illud originale intra terminũ peremptorium exhiberetur, vel produceretur: nam tunc sufficeret postea ante tempus sententiæ producere, secus verò est in proposita quæstione, vbi pro forma requiritur, quod fideiussores idonei intra viginti dierum spacium dentur, alioquin satisfactum non esset menti dict. l. 1. omnia coarctantis, & volentis legitimè fieri intra viginti dies, vt litigantium malicijs & dilationibus occurreretur, vt patet ex illis verbis, Pero es nuestra merced que porque la malicia de aquellos que supplican por alongar los pleytos no aya lugar, &c. quibus verbis satisfactum non esset si post illud tempus viginti dierum fideiussores idonei dari possent: cõtingeret enim quòd aliquis, vt executionem sententiæ impediret, supplicaret, & se obligaret & fideiussores minus idoneos præstaret: quos cum post illud tempus viginti dierum noluisset vel nõ potuisset idoneos præstare, remaneret frustrata. dicta. l. 1. & esset tanquam si à principio nulli fideiussores interuenissent. Vnde rectius erit iuxta mentem & intentionem dictę. l. 1. quod à principio intra viginti dies sufficiens cautio præstetur, nec postea admittatur.

103 Ex quo sexto requisito etiam infertur, quòd si aliqua pars ex litigantibus supplicationem interposuit, & obligationem & sufficientem cautionem intra viginti dies coram auditoribus prę stitit, & altera pars nec supplicauit, nec se obligauit, nec satisdedit intra prædictum terminum, quod talis supplicatio supplicantis non proderit aduersæ parti non supplicanti, nec ex ea commodũ aliquod reportare poterit, si iudices superiores repererint in melius reformandam esse sententiam in fauorem non supplicantis latam, à qua altera pars supplicauit, etiam si nõ supplicans postmodum ex supplicatione aduersarij velit se iuuare, & eidem acquiescere: nam cũ nec supplicauit, nec se obligauit, nec satisdedit de præstanda pœna mille quingentarum duplarum, supplicatio alterius partis non debet sibi prodesse, siquidem nec ex ea aliquam pœnam & dãnum reportare debet. Prætereà pro isto corollario facit, quòd ista secunda supplicatio est remedium exhorbitans &

extra

extraordinarium ſecundum Marantã. de ordine iud. 6. part. actu. 2. numer. 18. & ita ſolùm competere debet ei qui ſe obligauit, & ſatiſdedit de prædicta pœna ſoluenda. ergo iſtud remedium ſecũ dæ ſupplicationis competere non debet ei, qui non ſupplicauit, nec ſe obliga
104 uit, nec ſatis dedit. Quo fit, quòd ſi ſup plicans voluerit recedere, & ſupplicationem deſerere, non erit ſibi impedimento altera pars non ſupplicans, quo minus ea reluctante impunè intra tres menſes, & poſt eos cum pœna mille quingentarum duplarum recedere à prædicta ſupplicatione poſsit, & ita ſem per practicari audiui. Cæterũ licèt praxis ita obſeruet, oppoſita tamen ſenten tia verior & æquior mihi videtur, imò talem ſupplicationem communem eſ ſe, & ambabus partibus ſupplicanti, &
105 non ſupplicanti prodeſſe: nam in cauſa appellationis ſi ab vno interponat ſim pliciter, & non limitatè, talis appellatio prodeſt alteri parti non appellanti, vt in. l. ampliorẽ. l. in offerendis. C. de appellationibus. l. fina. C. quando prouocare non eſt neceſſe. & ibi DD. Bartol. Bald. & Paulus. & Bart. in. l. ſiquis libellos. C. de appellationibus. Bald. in. l. per hanc. C. de temporibus appellat. Panormitan. Felin. numero. 7. & alij in cap. ex parte, el ſegundo. de reſcriptis. & Felinus in cap. ſignificauerunt. numero. 5. de exceptio. & Rota in deciſione. 65. de appell. in nouis. Quod in tantum verũ
106 eſt, quod ſi appellatio victoris efficiatur deſerta, fortè propter omiſſam apoſtolorum petitionem poterit victor adherere appellationi victi, quæ ſola ſuffi ciebat etiam ſi ipſe non appellaſſet, ita ex Bald. tenet Felinus vbi ſuprà numero. 5. & facit doctrina Bald. Imolæ, & Præpoſiti in capit. ſua. de appellationibus. ſcilicet, quòd quanuis regulariter non liceat tertio prouocare ab eodem grauamine, & ab eadem parte, ſi tamen
107 actor bis appellauit, & reus poſtea appellet, actor admittitur, etiam tertiò appellans, non ex ſua perſona, ſed ex perſona, & beneficio rei appellantis: ſed ap
108 pellatio & ſupplicatio à pari procedunt, niſi contrarium reperiatur diſpoſitum, vt reſoluit Rebuffus in dicto Tractatu de ſupplicatione. nume. 89. & 95. ergo ſicut appellatio ab vno interpoſita eſt communis alteri, qui non appellauit, & ab eo peti poteſt, vt reſcindatur ſententia, ſi in aliquo eum læſit, pari etiã modo dicendum eſt in hac ſecũda ſupplicatione, quod proſit non ſupplicanti, ſi ſententia reformeturi n melius, in eo quod eum læſit. Nec huic veræ opinioni obſtat, quod is qui non ſupplicauit, nec ſe obligauit, nec ſatis dedit, non debeat commodum reportare ex ſupplicatione alterius partis, nec pœnã mille quingentarum duplarum, aut aliquod damnum pati, præſertim cũ hoc remedium ſecundæ ſupplicationis ex-
109 traordinarium ſit. Nam reſpondeo, q ratio & mens. dictę. l. 1. titulo. 20. libro quarto Recopilationis. prohibentis hãc ſecundam ſupplicationem admitti, abſque obligatione, & ſatiſdatione pœnæ mille quingentarum duplarum fuit, ne anſa & occaſio daretur litigantibus differendi lites prætextu interponẽdæ ſupplicationis: vnde vt eorum malicijs occurreret, id introduxit, vt cõſtat ex verbis eius ibi, Pero esnueſtra merced, que porque la malicia de aquellos que ſupplican por alongar los pleytos, no aya lugar, &c. Quæ tamen ratio & malitia ceſſat in parte non ſupplicante: ſi enim non ſupplicauit, noluit litẽ differri, ſed potius ſententiæ executionem deſiderauit, ergo æquũ eſt, quod alterius partis ſupplicatio, de cuius malitia timor erat, proſit non ſupplicanti, qui ea malitia carebat. Rurſus ex ſupplicatione alterius partis damnum ſequi poteſt non ſupplicanti, veluti ſi ſententia in eius fauorem lata reuocaretur, vel in aliquo reformaretur per iudices ſupplicationis,

nis,ac proinde æquum est,vt commodum etiam ex ea reportet. Et pro hac mea opinione faciunt ea,quæ propè in nostris terminis resoluit Rebuffus in dicto Tractatu de supplicatione. articulo 5.glossa vnica. versiculo, contrarium autem.Nec existimes huius contrariũ nos supra resoluisse in isto Tractatu in 2.requisito.dum ibi docuimus, supplicationem vnius ex duobus correis non prodesse alteri correo non supplicanti: nam in tali correo non cessat ratio, & mens prohibitionis dictę.l.1.cùm correus condemnatus intendat litem differre,& executionem sententiæ aduersus eum latæ subterfugere,&ita cũ non careat malitia,non poterit se iuuare ex supplicatione alterius correi.

110 Infertur deinde ex dicto. 6. requisito, quòd vsque adeo obligationem & sufficientem satisdationem de soluenda pœna mille quingentarum duplarum supplicans præstare tenetur coram auditoribus regijs intra dictos viginti dies, quod eisdem elapsis non dabitur eidem restitutio in integrum etiã si sit minor, ecclesia, vel alia persona priuilegiata, cui aliàs de iure competat restitutio, sicuti etiam non dari aduersus lapsum viginti dierum ad supplicationem interponendã probauimus suprà in isto Tractatu in.5.requisito.per.l.4.titulo.20.libro quarto Recopilationis. quidquid oppositum anxiè substinere velit Didacus Perez in.l.8.titulo.4.libro.2.Ordinamen.in glo.Dentro en otros veynte dias.col.406.

111 Ad quartum dicendum est,hanc secundam supplicationem interponendam esse corã ipsis auditoribus regijs, qui secundam sentẽtiam de reuista protulerunt,& corã eisdem obligationẽ & satisdationẽ pœnæ mille quingentarũ duplarum dandã esse,iuxta tex.in dict. l.1.titulo.20.libro quarto Recopilatio

112 nis. Quibus sic actitatis, si latæ fuerint ab eisdem auditoribus duæ sentẽtię omnimodo conformes super proprietate, tunc auditores eas executioni mandabunt data fideiusione sufficienti: quod si retractentur per iudices secundæ supplicationis rem cum fructibus reddet is,in cuius fauorem fuerunt latæ,nõ tamen auditores denegabunt hanc secundam supplicationem,iuxta formam traditam in.l.finali.titulo.20.libro quarto Recopilationis, per quam intelligitur & limitatur.l.1.eiusdem tituli & lib.in fine. quæ omnino prohibet secundam sententiam executioni tradi(interposita secunda supplicatione, & obligatio-

113 ne,& cautione sufficiente præstita) vt illa.l.1.intelligatur quando secũda sententia non fuit conformis primæ nam si cõformis esset,auditores eam exequi possent,quanuis secundam supplicationem admittere debeant,iuxta tex.in di-

114 cta.l.fina.Cæterùm si à prædictis auditoribus latæ essent duæ sententiæ conformes super possessione,tunc hanc secundam supplicationẽ non admittent, nec supplicans audiendus erit,sed poterunt suas sententias executioni mandare,præstita prius cautione sufficienti coram eisdem auditoribus ab eo,in cuius fauorem latæ fuerunt:quod si aduersarius in proprietate obtinuerit sibi rem, in cuius possessionem missus fuerit,restituet,iuxta text.in.l.8.titulo.20.libro

115 quarto Recopilationis. Quod discrimẽ inter causas proprietatis & possessionis æquum videtur,ex eo,quòd potest haberi recursus ad petitorium,& sic ad remedium ordinarium,vt cesset extraordinarium,&quia causa possessorij parui momenti, & præiudicij est,potestque in petitorio reuocari, vt optime notat Rebuffus in dicto Tractatu de supplicatione.articulo.3.glossa vnica.Id tamen

116 quod de possessorijs diximus,restringitur in possessorio super bonis alicuius maioriæ,super quo latis duabus sententijs,etiam contrarijs,aut alio modo difformibus,adhuc non erit locus huic se-

cun-

cundæ ſupplicationi, quæ omnino in cauſis ſuper poſſeſsione bonorum maioratus ceſſat, iuxta. l. 14. dict. tit. 20. lib. 4. Recop.

117 Aduertendum etiam erit, quod id, quod de ſententijs cõformibus dictum eſt, accipio, ſi ſententia ſecunda omnimodo conformis fuerit ſententiæ primæ, quo caſu in proprietatis cauſa executioni mandabitur data fideiuſsione, vt ſuprà: & ſi in aliqua eius parte difformis fuerit, in ea duntaxat parte executioni eſt ſuperſedendum, & in alia parte conformi ſententiã iudices exequentur, vt in. dict. l. fina. in poſſeſſorijs verò litibus duæ ſententiæ conformes executioni mandantur (vt diximus) nulla
118 ſupplicatione admiſſa. Et intellige tunc conformes ſententias dici, quando ambæ conſonant, & ſecunda primæ fuerit confirmatoria, in qua nihil additur, vel mutatur. Cæterùm ſi ſecunda ſit confirmatoria prioris, & tamen in ea aliquid additur, vel datur forma exequendi primam, veluti quod aliquid fiat, vel omittatur antequam executioni mandetur prima, tunc ſententiæ diſſonant interſe, nec conformes reputantur, nec in eis locum habebunt ſupradicta, quod probari videtur in. l. ius ciuile. ff. de iuſtitia & iure. ibi, ideoque cum aliquid additur, &c. & ibi Paulus in fi. & Iaſſ. nume-
119 ro. 2. qui concludunt, quòd quando papa princepsve in commiſsione, quam dat ordinario præcipit aliquid pro forma, vt illud ſeruet, videtur ex hoc illũ delegatum iudicem conſtituere, quan uis illud ex ordinaria ſua iuriſdictione facere poſsit. Item facit, quòd quando factus libellus mutatur in ſubſtantialibus, dicitur nouus libellus, & à priori diuerſus, ita Iaſſ. ibi. numero. 1. & in. l. edita. numero. 21. C. de edend. Ex quibus eodem modo dicendum eſt, quando
120 in ſecunda ſentẽtia aliquid additur, vel detrahitur à prima, quòd non dicantur conformes, nec in eis ſupradicta locum habeant, ita reſoluit Couarruuias pluribus citatis, in pract. cap. 25. numero. 6. Quòd tamen cum eo limitari poteſt, quando in prima ſententia ſuper adiectione, vel detractione facta in ſecunda nil actum fuit tacitè vel expreſsè: cæterùm ſi noua vltimæ ſententiæ adiectio vel detractio tacitè vel expreſsè fuit in prima ſententia tractata, examinata, & diffinita iam ſecunda ſententia, non dicetur diuerſa & alia à prima, ſed eadem cum ea cenſebitur, & eidem conformis. Et hanc ſententiam remiſsiuè approbat Auendanius vbi ſuprà. numero 1. in fine. quòd conducit pro intellectu. l. 5. titulo. 12. libro. 2. Recopilationis & eorum quæ circa eam animaduerti in primo requiſito ad ſecundã ſupplicatiõnẽ, in octaua illatione. Cognito igitur coram quibus ſupplicatio ſecunda interponi debeat, opportunè videndum erit, ad quem ſit dirigenda. In quo arti-
121 culo dicendum erit ad ipſum regem interponendam eſſe, vt probatur in dicta l. 1. titulo. 20. libro quarto Recopilationis. ibi, pueda ſupplicar para nos. & in. l. 2. eiuſdem tituli & libri. & cum teſtimonio ſupplicatiõis intra quadraginta dies connumerrandos à die interpoſitæ ſup-
122 plicationis, ſic ſupplicans debet ſe repreſentare & comparere coram ipſo rege, vel regni gubernatore, ſi rex abhis regnis abſit, vt aduertit Monterroſus in ſua practica Tractatu. 5. cap. 8. numero. 9. folio. 77. alioquin ſupplicans patietur pœnam deſertionis, vt diſponit. l. 4. titulo. 20. libro quarto Recopila-
123 tionis. Poterit tamen aduerſus lapſum quadraginta dierum in integrum reſtitui ex iuſta cauſa, veluti ſi partes rãtum diſtent à curia, quod eã adire nequeant intra illum terminum, vel ſi in itinere aliqua eueniant, quæ ſupplicantem iuſtiſsimè detineant, ne regi ſe repreſentet, vel ſi peſtis aut latronum incurſus, ſeu ſimilia accidant. Et facta repreſenta-
124 tione coram rege, tunc rex cauſam cõ

mittit

mittit quinque auditoribus, eorum qui
suo assistunt consilio, iuxta text. in l. 2. ti
tulo. 20. libro quarto Recopilationis. &
si aliquis ex quinque auditoribus viso
processu decedat, reliqui quatuor ad de
terminationem causæ procedent, vt p-
batur in l. 12. titulo. 20. libro quarto Re
125 copilationis. qui ex eisdem actis proces
sus sententiam proferre debent, nullo
admisso libello, petitione, allegatione,
probatione, scriptura, & dilatione, etiã
per viam restitutionis in integrum, vel
aliquo alio modo intẽtata, vt probatur
in dicta l. 2. titulo. 20. & prædictam cau
126 sam sibi commissam statim debent prę
uidere, decernere, & alijs omnibus cu-
iuscunque qualitatis præferre, vt in di-
cta. l. 2. dicitur, & tenet Rebuffus in Tra
ctatu de supplicatione, in præfatione.
127 quæstione. 10. numero. 80. Quam ex-
clusionem nouarum allegationum in-
telligerẽ procedere, nisi de nouo emer
gerent, vt aduertit Ioannes Matiençó
in Dialogo Relat. 3. part. cap. 48. nume
ro. 3. vbi in terminis proprijs nostræ. l.
2. ait, quòd licèt in ea caueatur, nullam
nouam allegationem, aut probationem
seu instrumentorum productionem ad
mitti, sed vt ex eisdem actis per iudices,
quibus commissa fuerit, causa cogno-
scat: posse nihilosetius allegationes & in
strumenta admitti de nouo emergẽtia.
Quæ opinio æqua est, & seruanda: iniquum enim esset, & satis miserum no-
tam litigantium iustitiam propter no-
uas allegationes, & instrumenta de no
uo reperta præoculis iudicum peri-
re: sed tunc hæ probationes, allegatio
nes, & instrumenta nouiter emergen-
tia admittenda erunt, præstito prius iu-
reiurando ab allegante, probante, seu
producente, se denuò ea inuenisse, quæ
proponit, quodque in alijs instantijs ea
proponere versutè non omisit argu-
mento. l. 4. titulo. 10. libro secundo Re
copilationis. & l. 2. titulo. 5. libro quar-
to Recopilationis.

128 Et prædicti regij auditores ad cau-
sam deputati per regem, si sententiam,
à qua fuit secundo supplicatum confir-
mauerint, debent supplicantem condẽ
nare, aut eum qui eius nomine supplica
uit, vt exoluat mille quingentas du plas
auri de cabeça, iuxta eius obligationem:
quarum tertiam partem fisco, aliã par-
ti, quæ obtinuit, & aliam tertiam ipsis
auditoribus, qui sententiam de reuista
protulerunt, reddi iubent, iuxta. l. 1. ti-
tulo. 20. lib. 4. Recop. & meminit. l. re-
giæ. Rebuffus Tractatu de supplicatio-
nibus. quæstione. 9. in præfatione. nu-
129 mer. 58. & ab hac pœna absoluere sup-
plicantem omnino vetuit: & hoc casu
deuoluitur negotium ad cancellariam,
vt ibi executoriæ literæ expediantur
tam super principali, quam super pœ-
na mille quingentarum duplarum.

130 Si verò non confirmauerint senten
tiam, à qua fuit supplicatum, tunc li-
teræ executoriæ coram eis decernun-
tur, ita Monterrosus Tractatu. 5. cap. 8.
numero. 10. & vide. l. 13. titul. 20. libro
quarto Recopilationis. vbi literæ exe-
cutoriæ pro dicta pœna præstantur in
cancellarijs. l. 4. titulo. 20. libro quarto
131 Recopilationis. etiam si confirmata in
totum sententia secunda de reuista, fue
rit eadem modificata, aut correcta re-
spectu fructuum, aut expensarum, aut
alicuius accessorij: adhuc enim supplí-
cationem qui interposuit pœnam, sum
mamque duplarum exoluet, ita disputando concludit Rebuffus vbi suprà.
numero. 60. qui nostræ. l. Regiæ men-
132 tionem fecit. nisi moderamen illud
factum circa fructus, expensas, aut
aliud accessorium, tam arduum sit,
& tanti habitum, quòd absque respe-
ctu ad causam principalem propter id
solùm esset locus secundæ supplica-
tioni, cum pœna duplarum & neces-
sario admittenda esset quo casu equis-
simè cautum est, pœnam duplarum
in totũ vitari, & ab ea regios auditores

ad cauſam deputatos abſoluere poſſe, iuxta.l.3.titul.20.lib.4.Recopil.Auendan.vbi ſup.num.9.

133 Eandem etiam pœnam duplarum euadet,qui ante lapſum trium mẽſium à tempore interpoſitæ ſupplicationis reſipuerit,& ſupplicationẽ deſerere cõtigerit:licet enim ſupplicãti ante tres mẽſes recedere à ſupplicatione ſecunda à ſe interpoſita,poſt verò non licet , niſi ſoluris mille quingentis duplis,ac ſi ſententia iterum confirmata eſſet,iuxta dictã.l.4.Reco.Nihilominus tamen elapſis tribus mẽſibus,& alio longiori termino pars ſupplicãs ſolet petitionẽ porrigere in cõſilio,qua dicit ſe ſupplicationẽ deſerere,& tũc conſiliũ regiũ remittit ad conſultationem,& regem conſulit,& ipſe rex ex ſpeciali gratia habet ſupplicantẽ pro deſerto,& remittit ei pœnam,& ita practicari ſolet.

134 Et prædicti regij auditores deputati ad cauſam in gradu ſecundæ ſupplicationis,inquirere & cognoſcere debent, an in ea cauſa ſibi commiſſa , ſit locus ſecundæ ſupplicationi,quando aduerſarius ſupplicantis eidem locum eſſe ne
135 gat:nam quando dubitatur,an appellatio ſit admittenda necne, cognitio ſpectat ad iudicem ſuperiorem , ad quem appellatum fuit,iuxta tex.quem adhoc notat ibi Bart.in .l. quirographis.§.fina. ff.de adminiſtratione tuto.Iaſſo. conſil. 60.numero.4.velumine.1.text.in cap. Romana.§.ſi autem.& ibi Franc.not.1. de appellationibus. libro. 6. & proba-
136 tur in.l.5.dict.titul.20.ibi,los del nueſtro conſejo,juezes de commiſsion.vbi vt lex ſtatueret,ne eſſet locus ſupplicationi ab actu & ſententia,in qua pronũtiatum id fuit,præſupponit, iudices illius cauſæ,an ſit ſupplicatio admittenda necne , eſſe eos qui à rege deputati fuerant ad cauſam principalem ſupplicationis ſecundæ,& ait quòd ſiue pronuntient interponi poſſe ſiue non, ab eis amplius non eſt ſupplicandum : & ſic duo deducuntur ex illa. l. primũ auditores deputatos à rege ad cauſam ſecundæ ſupplicationis eſſe iudices illius dubij an ſit locus ſecũdæ ſupplicationi nec ne:ſecũdũ q̃ ab eo,q̃ pronuntiauerint,non eſt admittenda ſupplicatio.Hi
137 tamen iudices in dubio an ſit locus ſupplicationi ſecundæ vel non , decernere debent ei locum eſſe, ſecundum Paulum in.l.1.numero. 4.ff. ſiquis caut. & ibi Alexand. numero. 21. Iaſſo. numero.17.&.18.Decium conſili.49.numero.1.verſiculo,quarto ſuadetur.Auendanium Reſponſo. 2. numero.3.in fin. Speculator.2.parte titul.de appellationibus.part.3.verſiculo,nunc dicamus. numero.6.Rebuf.Tractatu de ſententijs execut.articulo.7.gloſ.1. numer.3. pag.359.

138 Omnia in ſupra dictis articulis reſoluta circa interpoſitionem huius ſecundæ ſupplicationis ceſſabũt, quãdo princeps ex plenitudine ſuæ poteſtatis,& ex certa ſcientia aliud voluerit,nam cũ forma interponendæ ſecundæ ſupplicationis ab ipſo principe emanauerit,ab eodem remitti,mutari,corripi,extendi,& in aliam formã reduci poterit , ex reg. tex.in capit. propoſuit.de conce. preb. & in terminis tertiæ appellationis.probant Bald.& Peruſ.in.2. &. 3. quæſtio. & Decius.numero.9.in cap. ſua nobis. de appellationibus.& Socinus in conſilio.158.columna.1.& ſuadetur ex notatis à Decio in conſilio.191.à numero 3.& in conſilio.198.numero. 2. volumine.1.& tenet Auendanius vbi ſuprà. numero.19.referens caſum quo princeps ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis viginti illos dies conceſſos ad interponendam ſecundam ſupplicationem iã elapſos,ea non interpoſita repa
139 rauit, & poſt eos admitti ſupplicationem imperauit,& probat hanc opinionem.l.4.titulo.24.par.3.quam optimè expendit,& explicat Auenda. omnino videndus vbi ſuprà.numero.3.

Ad

Ad vltimum articulum (ſcilicet) ad ordinem, & formam interponendi ſecundam ſupplicationem, & in ea procedendi dicendum eſt, quod lata vltima ſententia (quę de reuiſta dicitur) intima taque parti leſæ, ſi eadem pars ſecundò ſuplicare voluerit, tenebitur ſupplicationem interponere intra viginti dies connumerandos à die intimationis prædictæ vltimæ ſententiæ, coram eiſdem auditoribus in audientia publica ſimul cum obligatione, & fideiuſsione pœnę mille quingentarum duplarum (vt iam ſupra diximus) quam ſupplicationem ſermone Hiſpano formabit modo ſequenti.

Secunda ſupplicatio Hiſpano ſermone concepta.

Muy poderoſo Señor.

140 ¶Fulano en el pleyto que trato con fulano, digo que la ſentencia en reuiſta dada y pronunciada por vueſtra Alteza contra mi, y en fauor del dicho aduerſo, hablando con el acatamiento deuido es ninguna y do alguna injuſta y muy agrauiada por todas las razones de nullidad, y agrauio que del proceſſo reſultan, y ſe pueden y deuen colegir: porque no fue dada a pedimiento de parte ni contra parte en tiempo y forma: y por todo lo demas general, que he aqui por expreſſo: y por tal y tal razon, &c. Por lo qual ſintiendo me agrauiado, ſupplico della para ante vueſtra Catholica Real perſona, con la pena y fiança de las mil y quinientas doblas, que diſpone la ley de Segouia: de la qual obligacion y fianças hago preſentacion, con la ſolennidad, y juramẽto neceſſario, &c. Y de como aſsi ſupplico de la dicha ſentencia. A vueſtra Alteza pido me lo manda dar por teſtimonio, y al preſente ſecretario requiero me de teſtimonio dello para en guarda de mi derecho, &c.

141 De la qual ſupplicaciõ obligaciõ y fiãça mãdan los Señores oydores dar traſlado a la parte contraria, para que reſpõda a ella, porq̃ (como arriba diximos) los ſeñores del cõſejo real a quiẽ ſu mageſtad comete la cauſa, no admitten alegacion alguna, porque el pleyto ſe ha de ver y determinar por los miſmos autos, con que ſalio dela real chancilleria, y la parte contraria reſpondiendo a la dicha ſupplicacion, y a lo demas no ha de opponer diziendo que no ay grado de ſegũda ſupplicacion enel dicho pleyto, porq̃ eſto tan ſolamente ſe ha de tratar ante los dichos Señores juezes de
42 conſejo real, y lo que ante los Señores de chãcilleria la parte ſuele y acoſtumbra alegar es contradiziendo las fiãças, diziendo que no ſon baſtantes: y deſte articulo conocen los dichos Señores de chancilleria, y mãdã a las partes que dẽ informacion el vno de q̃ ſon baſtantes,

143 y el otro de que no, y ſobre eſte articulo pronuncian auto los dichos Señores de chancilleria de viſta y reuiſta. De lo
144 qual ſe ſigue, que la decima remiſsion pueſta al fin del titulo. 19. libro quarto Recopilationis. en que dize, que no aya lugar ſupplicacion de declarar los oydores por baſtantes o no las fianças que diere la parte que quiere ſupplicar con las mil y quinientas, no ſe puede entender en el auto que ſe da deſtas fianças, ſi no en el auto que de otras fianças differentes, habla la ley que la miſma remiſsion alega, que ſon las que eſta obligado a dar el que tiene dos ſentencias conformes en poſſeſsion, y pide execucion dellas: las quales manda la ley que ſe executen dando primeramente aquel en cuyo fauor fueron dadas fianças ſufficientes a contento de los juezes q̃ dieron la vltima ſentencia, de que reſtituira las coſas en que fuere fecha execucion, ſi fuere condenado en la propriedad, y q̃ del auto que los tales juezes dieren, ſobre ſi las fianças ſon baſtantes no ſe puede ſupplicar ni appellar: y anſi cõſta que ſon differentes de las que noſo-
145 tros hablamos. Y aduierta ſe, que la parte ſupplicante procure de que dentro de los veynte dias, en que eſta obligado a ſupplicar, ſe acabe el articulo ſobre ſi las dichas fianças ſon ſufficientes o no, porque ſi acaeſcieſſe, que paſſados los dichos veynte dias, los Señores de chãcilleria declaraſſen las fianças por no ſufficientes, no podra dar otras, aunque los Señores de chancilleria en ſu auto ſe las mandaſſen dar, y por el conſiguiẽte ceſſaria el grado de la ſegunda ſuppliciõ, pues fue ſuya la culpa, que no guardo la forma de la ley dẽtro de los veynte dias, como todo ello lo reſoluimos arriba en eſte tractado. numero. 102.

146 Y acabado de determinar eſte articulo por los dichos Señores de Chancilleria, aora aya auido la dicha contradiciõ de las fianças, ora no, la dicha parte ſupplicante pide y requiere al ſecretario d̃ la cauſa, que le de teſtimonio de la dicha ſupplicacion y fiança, y de lo proueydo por los dichos ſeñores de chancilleria acerca del abono y approbaciõ de las fianças: y el dicho ſecretario ſe lo da, con relacion de las ſentencias dadas en el dicho pleyto, y como tiene ſupplicado dellas ſegunda vez, con la pena y fiança de las mil y quinientas, para ante la perſona de ſu Mageſtad, y que tiene hecha obligacion, y dadas fianças de la dicha pena, las quales eſtan auidas por baſtãtes por los dichos Señores de chãcilleria.

Y con eſte teſtimonio que el ſecretario da, la parte ſupplicante ſe va donde eſta la perſona Real de ſu Mageſtad, y con el ſe preſenta ante ſu Mageſtad: lo qual ha de hazer dentro de quarenta dias, deſde el dia que ſupplico, ſopena de deſercion (como arriba reſoluimos en eſte tratado. numero. 123.) Y ha ſe de preſentar ante ſu Mageſtad, o ante el gouernador del Reyno en ſu auſencia, dando vna peticion en la forma ſiguiente.

C. R. M.

147 ¶ Fulano en nombre de fulano me preſento ante Vueſtra Mageſtad en grado de ſegunda ſupplicacion, con la pena y fiança de las mil y quinientas doblas, que diſpone la ley de Segouia, de ciertas ſentencias dadas y pronunciadas por vueſtro preſidente y oydores que reſiden en la Villa de Valladolid, en el pleyto que el dicho mi parte trata con fulano, A Vueſtra Mageſtad ſupplico me aya por preſentado en el dicho grado, y mande nombrar juezes que vean y determinen el dicho pleyto, en lo qual recebire muy gran merced, &c.

148 Su Mageſtad reſponde a eſta peticion que lo remite a los de ſu Conſejo, y el ſupplicante con la dicha peticion, y lo en ella proueydo, y ſu teſtimonio ſe preſenta en conſejo, pidiendo le mãden dar la ordinaria, para que el ſecretario de la Chancilleria donde pendio el dicho pleyto embie el proceſſo al conſejo, citada la parte contraria, y en el cõ ſejo ſuele la parte contraria opponer diziendo, que en el dicho pleyto no ay grado de ſegunda ſupplicacion, por no cõcurrir los requiſitos neceſſarios, que arriba diximos en el tercero articulo de ſte Tractado, deſde el numero. 22. Y de alli adelãte ſe procede en el pleyto por
149 los dichos Señores del Conſejo, y del auto que pronuncian ſobre ſi ay grado de ſegunda ſupplicacio, o no, no ſe puede ſupplicar, ni ſe admitte ſuplicacion, como lo diſpone la. l. 5. titulo. 24. libro quarto Recopilationis. Y declarando auer lugar el dicho grado de ſegunda ſupplicacion, los dichos Señores del cõ ſejo ve el proceſſo en el articulo princi pal, y por los miſmos autos del, q̃ vinierõ de la chãcilleria lo determinã, ſin admittir allegacion alguna (como eſta ya
150 dicho.) Quæ omnia circa interpoſitionem ſecundæ ſupplicationis ſat erit me dixiſſe, & ea quidem non ſolùm meo, verum etiam aduocatorum, & iuriſperitorum huius noſtræ tempeſtatis maturo prælimato conſilio.

Finis Septimæ partis huius Primi Tomi.

OCTAVA PARS

HVIVS PRIMI TOMI DE MODO ET forma procedendi à iudicibus in ſyndicatu.

EX PROOEMIO SVMMARIA.

1 Iudices durante tempore adminiſtrationis conuenire nequeunt ſuper rebus à ſe male geſtis.

2 Iudices omnes tenentur rationem reddere ſuæ adminiſtrationis poſt eorum officium depoſitum, quod à ſacra ſcriptura originem habet.

3 Iudices à principe creati ad aliquem magiſtratum tenentur præſtare cautionem fideiuſſoriam de bene adminiſtrando, & ſtādo ſyndicatui finita eorum adminiſtratione intra triginta dies à die ſuæ receptionis in concilio loci, quantunuis facultatibus abundent.

4 Fideiuſſores à iudicibus dati non tenentur ad pœnā delicti à iudicibus comiſſi, ſed tantum ad intereſſe reſpectu damni Reipublicæ illati, non verò pro damnis illatis priuatis perſonis, nec pro male geſtis extra officium vel tempore prorogationis, niſi generaliter in omnem cauſam ſe obligauerint.

5 Fideiuſſores iudicum vel magiſtratuum non debent prius conueniri, quàm ipſi iudices vel magiſtratus licet beneficio excuſſionis renuntiauerint.

6 Magiſtratuus cuiuſlibet adminiſtratio per vnum annum durat, & ex principis prorogatione per biēnium.

7 Syndicatus dicitur quaſi de quærelis ſingulorum ſermo, & quis propriè dicatur ſyndicus, traditur.

8 Syndicatores iudices tenentur obſeruare omnia contenta in literis ſuarum commiſſionum, & capitula correctorum, qui reſyndicari debent.

9 Magiſtratus & reliqui officiales Reipublicæ tenentur ſyndicatui ſtare per triginta dies à die quo iudices ſyndicatores ſe præſentauerint cū literis ſuarum commiſſionum.

10 Termini omnes poſſunt cumulari in cauſa ſyndicatus propter inſtantiæ breuitatem.

11 Syndicatus cauſæ intra triginta dies ſunt pertractā dæ, quibus elapſis magiſtratus & reliqui officiales non poſſunt conueniri ſuper occultis cauſis ex officio tractandis, & quid de cauſis ad inſtantiam partium motis, traditur.

12 Magiſtratus & eorum officiales durante termino triginta dierum ſyndicatus non debent recedere à loco officij ſui, & per ſe non per procuratores cauſas agere debent, niſi intra triginta dies cauſæ non fuerint finitæ, aliàs eius fuga facit inditium ad torturam.

13 Magiſtratus fugiens intra triginta dies ſyndicatus, habetur pro confeſſo in omnibus, quibus in ſyndicatu eſt accuſatus: per iuramentum tamē accuſatoris debent crimina probari contra eum: ſi tamen timore alicuius inimici capitalis fugerit, talis fuga non inducit præſumptionem contra eum.

14 Syndicatus tempore feuendum eſt magiſtratibus per iudices ſyndicatores, nec facienda eſt per eos ſcrupuloſa inquiſitio in reuerentiam prioris officij.

15 Offendens magiſtratum finito officio, ratione officij præteriti, puniendus eſt eiſdem pœnis, quibus puniretur ſi durante officio eum offenderet.

16 Magiſtratus tempore ſyndicatus non ſolum quærelātibus de ſe, verumetiam de ſuis officialibus & familiare reſpondere tenetur, ſi ciuiliter, non etiam criminaliter agatur.

17 Magiſtratus in caſibus in quibus pro ſuis officialibus & familia tenentur non debent prius conueniri quàm ipſi officiales & familia.

18 Magiſtratus exhibens officialem pro quo tenetur liberatur à ſua obligatione, etiam ſi eum exhibeat poſt ſententiam condemnatoriam ante eius executionem.

19 Magiſtratus defunctus qualiter ſyndicari debeat, & an eius hæres in ſyndicatu teneatur.

Proœmium huius tractatus.

CVM regulariter durante tempore administrationis, iudices conueniri nequeant super rebus à se malè gestis, vt ꝓbatur in.l.si adulterium cum incestu.§.fin.in fine.iuncta gloss.verb.Reus.ff.ad.l.Iuliam.de adulterijs.& in.l.Senatusconsulto.ff.de officio prę̃sidis.& in.l.hos accusare.in principio.ff.de accusat.& in.l.2.&.11.titul.1.p.7.& ibi notat Greg.Lup.& Panor.in cap.legebatur.de maior.& obedi. & secundum euangelicam doctrinã vnusquisque teneatur rationem reddere suę villicationis,iuxta illud Luc.c.16.& habetur in cap.qualiter & quando,el segũdo.versic.legitur.extra de accusat.ideò meritò iure cautum est,omnes iudices, & magistratus cuiuscunque conditionis,& status teneri rationẽ reddere suæ administrationis,post eorum officium depositum,vt probatur in.l.vnica.C.vt omnes iudices tam ciuiles quam militares.& in Authentic.vt iudices sine quo quo suffragio.§.necessitatem.& in.§.interdicimus.versiculo,oportebit. collatione.2.& in.l.6.titulo.4.part.3.& in.l.1.2.4.22.&.23.titulo.7.libro tertio Recopilationis.ęquum enim est quòd officialis,id quod comedit tempore sui officij,digerat tempore syndicatus ad instar cibi,iuxta glossa in.l.solita.verb.primi pili.C.de coarctalibus.libro.12.& notat Iasso.in dicta.l.vnica.numero.6. & Paris de Puteo in Tractatu syndicatus.folio.1. Quæ iuris dispositio originem trahit à sacra Scriptura,vt constat ex illo.1.Regum.cap.12.vbi Propheta Samuel deposito regno,dixit ad vniuersum Israel, constitui super vos regem, ego autem senui & incanui:& filij mei vobiscum sunt:conuersatus coram vobis ab adolescentia mea vsque ad hanc diẽ,ecce præsto sum,loquimini de me corã domino,vtrũ bouem cuiusquã tulerim,aut asinum,si qnempiã calũniatus sum,si oppressi aliquem,si de manu cuiusquam munus accepi,& contemnam illud hodie, restituamque vobis. Quo in loco Samuel finita sui regni administratione voluit eius rationẽ reddere,Sylla etiam Romanorũ dux primo quoque anno dictaturam deponebat, & in subditorum potestatem se tradebat: quò maius specimen humanitatis & iustitiæ suæ eisdem præberet, vt est apud Trãquilum, vt refert Ambrosius Calepinus in dict.verb.Sylla.

Hinc etiam inductũ fuit,ꝙ quoties iudices à principe creãdi sint ad aliquẽ magistratum prę̃stare teneantur cautionem fideiussoriam de bene administrãdo,& stando syndicatui finita eorũ administratione,iuxta tx.in.l.fideiussores magistratuum.69.in principio.ff.de fideiusso.& ibi notat Bar.& in.l.vnica.C. de periculo eorum qui pro magistratibus.& in.l.6.tit.4.par.3.& ibi notat Grego.Lup.verbo.tomar fiadores.& ꝓbat in.l.23.tit.7.lib.3.Reco.vbi noue dispo nitur,prædictã fideiusionẽ præstandã fore à correctoribus,iudicibus, & reliquis officialibus intra.30.dies cõnumerandos à die,quo ipsi se prę̃sentauerint cum prouisione regia suæ creationis in cõcilio illius loci,ad cuius regimen fuerint electi,& ab eodẽ cõcilio recepti,& notãt Did.Per.in.l.6.tit.16.lib.2.ord.in gl.verb.E dẽ fiadores. & Auẽd.de exequen.mãd.reg.1.p.c.2.n.15.idẽ etiã disponit in.l.13.tit.5.lib.3.Recop.quo in loco certæ personæ ꝓhibent pro magistratibus fideiubere. Quinimò prædictã cautionẽ fideiussoriã iudices assumpti præstare tenentur,quãtuncunq; manifestè facultatibus idonei sint,argumẽto

to tex.in.l.1.in princio.ff.vt legatorum seu fideicõmissorũ.& in.l. 1.§.si magistratus.ff.de magist. cõueni.& in princi pio insti.de satisdatione tutorum. Quibus iuribus probatur quod quando quis ex dispositione legis satisdare tenetur, non liberatur ab onere satisdandi, ex eo quòd facultatibus idoneus sit.& ita obseruat Alexan.in.l.1.ff.qui satisdare cogantur.num.12.&.13.receptus à Gregor.Lup.in.l.6.titul.4.part.3.verb.Fiadores.& ab Auilesio in cap. 3. iudicum syndicatus.in gloss.verb.Pregonar.numero.20. Quam opinionem praxis obseruat, quanuis Barto.in.l.quicunque.la segunda.C.de fund.patrim.lib.11.argumento illius textus firmet, iudicem facultatibus idoneum non teneri fideiussionem præstare. Pro cuius opinione adducitur etiam text in.l. sciendum. in principio.ff.qui satisda. cogantur. cui tamen non suffragatur tex.in dicta.l. quicunque.nam intelligi debet, vt ipse Bartol.intelligit in.l.priuatæ.C.de murilegulis.lib.11.nec etiam pro eius opinione facit text.in dict.l.sciendum.nam respondetur, tex.illum non procedere in satisdatione legali, scilicet, quando ex dispositione legis quis satisdare tenetur.

4 Qui fideiussores solummodo tenẽtur ad interesse respectu damni reipublicæ illati, non verò ad pœnam quam iudices delinquendo incurrũt, vt in.l.libertus.§.fin.ff.ad municipalem.& in.l. fide iussores magistratuum.ff.de fideiussoribus.& in.l.vnica.C.de periculo eorum qui pro magistratu.vbi hoc notant Bar. & Plat.nec etiam tenentur pro extorsionibus, damnis,& violentijs illatis priuatis personis, iuxta textũ.in.l.1.§.1. in principio.ff.de magist.conueni. & ibi notat Bald.nec ad id quod magistratus debent singularibus personis, nec etiam de male gestis extra officium suum, secundum Hippolytum in Rubrica de fideiussoribus.numero. 182. Nec etiam tenentur pro malè gestis tempore prorogationis sui officij, vt cum Baldo & alijs resoluit Auendanius de exequen. mand.reg.1.par.cap.2.numer.16.versi cul.fideiussor autem.quanuis in contrariam partem videatur inclinare Auiles in.cc.prætorum.cap.22.numnero.22. Quæ omnia vera sunt & procedunt, ni si promissio fideiussoris recepta esset in omnem causam,& tam generaliter, & latè, quòd apta esset comprehendere omnia supradicta, nam tunc in omnibus prædictis casibus fideiussores tenerentur, vt docent Bart.& Platea in dicta.l.vnica. C. de periculo eorum qui pro magistratibus.& in.l.1.C.de cõueniendis fisci debitoribus.& Auiles in cc.prætorum.cap.4.in gloss.verbo, Sea obligado.numero.20.& in cap.3.iudicum syndicatus in glos.verb.Pregonar. numero.19. & Auendanius vbi supr.in dicto cap.2.numero.15.Non tamen fi

5 deiussores magistratuum debent prius conueniri quam ipsi magistratus, etiam si beneficio excussionis renũtiauerint, iuxta text.in.l.3.§.fi.ff.de administratione rerum ad ciuitatem pertinentium. per quem text.ita tenent Bart.ibi &Alexan.in additionibus,& Bertachinus in repertorio, verb. fideiussor. Rodericus Suar.in.l.2.titulo. de los emplazamientos.lib.2.fori. §.quæritur vlterius, nunquid fideiussor.versic.ex prædictis infero.numero.11.& Ioannes de Platea in dicta.l.1.in principio.C.de conuen. fis. debitor.& Auendan.vbi sup.in dict.capitulo.2.numer.15.versic.& inspectis. Aduertendum etiam erit, hos fideiussores non posse compellere magistratus pro quibus interceſſerunt de stãdo syndicatui, vt eos liberent à fideiusione,& nouos fideiussores de indemnitate eisdent, priusquam fideiussores pro eis aliquid soluant, vel magistratus bona sua dilapident, vel transportent, iuxta text. in.l.si pro ea.C.mandati.& ibi DD.& in l.Lucius. ff. mandati. & tenet Montaluus per text.ibi.in.l.8.titu.18.lib.3.fori.

&

& Palacios Rubios in repetitione.capit. per veſtras. §. 9. numero. 15. de donatio. & Auiles in.capit. 3. iudicum ſyndicatus. in gloſſ. verb. Pregonar. numero. 22.

6 Vnde finita vniuſcuiuſque magiſtratus adminiſtratione (quæ ſpacio vnius anni durat, vt docet Bartol. in. l. omnes populi. numero. 52. ff. de iuſtitia & iure, vel ex prorogatione principis biennio, iuxta text. in. l. neminē. C. de ſuſceptor. præpoſ. & arcarijs. libr. 10. & ita iure huius regni diſpoſitum eſt per. l. 4. titul. 5. lib. 3. Recop. in Luſitania tamen triennio durat, vt in lib. 1. ordinationum. titulo. 42. §. 1.) creantur à principe iudices ſyndicatores, coram quibus magiſtratus rationem ſuæ adminiſtrationis reddant, appellanturque ſyndicatores ad inſtar ſyndici vniuerſitatis: nam ſicuti in vniuerſitate conſtituitur ſyndicus ad defendendas eius cauſas, ita ſyndicus conſtituitur ad reuidendam & iudican
7 dam rationem digeſtionis: ſyndicatus enim dicitur quaſi de querelis ſingulorum ſermo, ſecundum DD. Antiquos ex notatis à gloſſ. in. l. 1. §. 1. verbo, Syndicum. ff. quod cuiuſque vniuerſitatis nomine. Quis autem propriè dicatur ſyndicus tradit Budeus in annotationibus. ad. l. fina. §. defenſores. ff. de muner. & honor. & Calepinus in dictionaria.
8 verbo, Syndicus. Qui iudices ſyndicatores durante officio ſyndicatus tenentur obſeruare omnia contenta in literis ſuarum commiſsionum, & omnia capitula correctorum, vt probat. l. 8. titulo. 7. libro tertio Recopilationis. quo finito ipſi reſyndicantur, vt reſoluit Amodeus in Tractatu ſyndicatus. verbo, ſyndicos, & ſyndicatores. & ita expreſsè diſpoſitum eſt in. l. 21. titulo. 7. libro tertio Recopilationis. coram quibus magiſtratus & reliqui officiales Reipublicæ reddere debent rationem ſuæ adminiſtrationis, nedum de rebus geſtis ab eis tanquam iudicibus ordinarijs, verumetiam de geſtis ex aliqua commiſsione, vel delegatione, vt probatur in. l. 3. titulo. 7. libro tertio Recopilatio
9 nis. Tenēturque ſyndicatui ſtare per integrum ſpacium triginta dierum à die, quo iudices ſyndicatores ſe præſentauerint cum literis ſuarum commiſsionum in concilio illius loci, probat. l. 23. titulo. 7. libro tertio Recopilationis. & l. 3. titulo. 9. libro tertio Recopilationis. per quæ iura ſpacium quinquaginta dierum conceſſum ad eundem effectum à l. vnica. C. vt omnes iudices tam ciuiles. & à. l. 6. titulo. 4. par. 3. iam hodie coarctatum eſt ad ſpatium triginta dierum, quod tempus continuum eſt, cùm de intereſſe Reipublicæ agatur, argumento text. in cap. fina. de ferijs. & ita cauſæ officialium die feriato agitari poſſunt, ſecundum Pari. de Pute. in Tractatu ſyndicatus. verbo, Feria. numero. 123. & Admodeum in eodem Tractatu in parte inchoata & formata. numer. 182. Ac
10 proinde propter breuitatem inſtantiæ, omnes termini, videlicet, ad excipiendum, probandum, & probatum habendum, & ad ſimilia cummulantur, ſecundum Baldum in. l. Properandum. in principio. & ibi Iaſſo. numero. 14. C. de iudicijs. & facit text. in capit. Paſtoralis, de exceptionibus. tradit Chataldinus in Tractatu ſyndicatus. quæſtione. 76. nume. 4. & 6. & intra prædictum tempus triginta dierum magiſtratus, & reliqui officiales conueniri debent, & cauſæ quæ occultè ex officio iudicis per inqui
11 ſitionem expediuntur terminari debent intra prædictum tempus: alioquin elapſo prædicto termino conueniri nō poterunt ſuper occultis cauſis ex officio tractandis, etiam in propria patria officialium, ſecundum Baldum in. l. ob ſeruare. §. proficiſci. ff. de officio procōſulis. Cauſæ verò publicè deductæ ad inſtantiam partium, etiam durant & terminari poſſunt poſt terminum triginta dierum, dummodo intra dictum

terminum in iudicio deductæ fuerint, ita resoluit Chataldinus vbi suprà, quæstione. 71. & ita praxis obseruat ex Môterroso in sua practica, in Tract. 9. de la residencia. cap. fin. Quod verum est & procedit, quãdo in loco officij factum fuisset proclama, vt omnes qui vellent aliquid contra magistratum, & eius officiales petere, cõpararent intra tempus triginta dierum, cum comminatione, quòd si termino elapso non venirent, audiendi non essent, & post terminum prædictum in contumaciam non comparentium syndicatores protulissent sententiam, absoluentes magistratum, & eorum officiales, & pronuntiantes amplius querelantes audiẽdos non fore. ita docet Bald. in dicta. l. obseruare. §. proficisci. & Additionator Barto. in. l. datur. numero. 6. ff. ad. l. Iuliam repetundarum. & tradit Paris de Puteo in Tract. syndicatus. in parte, officialis finito officio. & Auiles. in dicto cap. 3. iudicum syndicatus. num. 11. Cæterùm si prædictum præconiũ non fuisset factum, tunc magistratus & eorum officiales etiam elapso termino triginta dierum perpetuò conuenire ipotest in patria & proprio foro, vt docet Barto. in dict. l. datur. numero. 6. cuius doctrinam sequitur Didacus Perez in l. 6. titulo. 16. libro secundo Ordinamẽti. in glo. 1. Et iuxta hanc resolutionem intelligi debet dicta. l. vnica. versi. scientes autem. C. vt omnes iudices tam ciuiles. & glo. in dict. l. datur. Quod procedit etiã si elapso prædicto termino syndicatus in præconio præfixo absolutio non fuerit sequuta, secũdum communem opinionem ex Bosio in Practica criminali in titulo de officiali corrupto pecunia. num. 32. & ita quotidie practicari testãtur Anto. Gom. Tertio Tomo Variarum. capit. 1. num. 23. in fine. & Iulius Clarus lib. 5. Senten. §. fin. quæstio. 51. numero. 6. Et durante termino
12 triginta dierum magistratus, & eorum officiales à loco officij recedere nõ debent, sed per se ipsos, & non per procuratorẽ causas agere tenentur, iuxta tex. in. l. 12. titulo. 5. part. 3. & Gregor. Lup. ibi in gl. fi. & probatur in. l. 23. tit. 7. libr. 3. Recop. Praxis tamen obseruat quod per procuratores possint causas agere, dummodo ipsi permaneant in loco officij per spatium trigita dierum, vt resoluit Auiles in d. c. 3. nu. 18. & si causæ, nõ finiantur intra prædictum terminũ, poterunt recedere, & eas per procuratores prosequi, vt firmat Cataldinus dict. Tract. q. 71. Aviles in. d. c. 3. num. 18. Si verò magistratus ad aliam administrationem vocaretur per principem, tunc intra terminum triginta dierum poterit recedere à loco officij, dimittendo procuratorem, qui causas syndicatus agat, iuxta Authentic. de collatoribus. §. fi. col. 9. tradit Paris de Puteo. vbi sup. in parte procurator officialis. & Gregorius Lup. in. l. 6. tit. 4. par. 3. verbo, Ellos despues. Quod tribus modis limitat Auiles in. d. c. 3. nu. 18. in medio. alioquin si magistratus fugeret, à loco officij durãte dicto termino triginta dierum, eius fuga faceret indicium ad torturam, secundum Ang. in. l. quęsitu. ff. de pignor. & Puteũ in. d. Tractat. vers. dicitur. & in part. an officialis aufugit, nam fuga indicium facit ad torturam, vt in. l. Diuus Adrianus. ff. de cust. reo. & in. l. raptores. C. de episcopis & cler. & firmat glo. in. l. admonendi verb. Exacto. & ibi Iaſ. lectura. 2. nu. 137. ff. de iureiur. Imò
13 ex tali fuga magistratus pro confesso haberetur in omnibus, de quibus in syndicatu accusabatur, & sine alia probatione condemnari posset iuxta text. in. l. 3. vers. pro confesso autem. C. de assessoribus. & notat ibi Bar. & tenet Panor. in. c. veritatis. de dolo & contumacia. num. 30. & eius Addicionator in. c. aduersus. de immun. eccles. super nu. 4. Hippoly. in pract. crim. §. diligenter. nu. 47. & Anto. Go. in. l. 76. Tauri. n. 12. in principio.

quia

quia tunc fuga ipsa est crimen & delictum de perse, qua probata statim imponitur pœna, & punitio eius sequitur, iuxta text. in l. desertorem. & in l. proditores. ff. de re militari. & in dicta l. 3. & ibi glos. & communiter DD. C. de assessoribus. quando verò fuga est suspitio, præsumptio, vel inditium alterius delicti principalis, veluti homicidij, furti, vel similis, tunc inditium ad torturam solum modo inducit, & ita intelligitur textus cum similibus. in dicta. l. Diuus Adrianus. Bene tamen verum est quod licet magistratus fugiens habeatur pro confesso, & condemnari possit de criminibus, de quibus fuerat accusatus, tamen per iuramentum accusatoris probari debet crimina illa à magistratu cõmissa fuisse, iuxta text. in Authentico, de collatoribus. §. fina. versiculo, si vero. tradunt Anto. & Imola in capit. fina li. de his. quæ vi. Iasso. in l. vnica. numero. 3. C. vt omnes iudices tam ciuiles. & in repetitione. l. admonendi. num. 146. ff. de iureiurando. Debentque magistratus à syndicatu fugientes plecti alijs pœnis de quibus in Authentico, vt iudices sine quoquo suffragio, & ibi notat glos. verbo, Furti. Nec si ad ecclesias confugerint, gaudebunt earum immunitate, vt probari videtur in dict. l. vnica. C. vt omnes iudices. in versiculo, non domi. & in versiculo, vbicunque repertus fuerit. In quo tamen articulo dicendũ erit, vt suprà resoluimus in quinta parte huius primi tomi. §. de delinquentibus ad ecclesiam confugientibus. casu. 55. numero. 179. Si verò magistratus à syndicatu fugeret timore alicuius inimici capitalis, qui minatus fuerat quòd deposito officio esset eidem illaturus iniuriã, tunc enim fuga licita esset, nec faceret aliquam probationem, vel præsumptionem aduersus eum, argumento text. in l. quod si fugitiuus. §. apud Labeonem. ff. de edilictio edicto. & tradit Amodeus in Tractatu syndicatus. in parte. item in eo quod dictus potestas, in versiculo 3. & Auiles in. cc. prætorum. capit. 1. in glo. verb, dadiuas. numero. 24. vbi alios casus refert, in quibus licet magistratui à syndicatu fugere. Cæterùm si magistratus & eorum officiales tempore syndicatus nõ fugerint, probationes cõtra eos debebunt esse claræ & euidentes, quia multum pro iudice præsumitur, vt in l. siquis. C. de officio ciuilium iudicum, & firmat Bald. in l. obseruare. §. proficisci: quæstione. 20. ff. de offi. procon. iudex enim omnia iustè & rectè facere præsumitur, iuxta text. in cap. bonæ memoriæ. de appellationibus. & in l. non cogendũ. §. 1. ff. de procuratori. & in dubio non præsumitur contra eum dolus, sed potius imperitia. l. 1. in princi-
14 pio. ff. de appellationibus. Ac proinde tempore syndicatus magistratibus fauẽdum erit per syndicatores, nec facienda erit aduersus eos scrupulosa inquisitio in reuerentiam prioris officij argumento tx. in l. diuo Marco. C. de quæst. & tenet Paris de Puteo in Tractatu syndicatus. in parte per syndicatores. folio. 18. nec de minimis erit syndicandus, secundum Baldum in cap. cùm te. in principio. de re iudicata. & facit text. in l. penultima. ff. de quæst. vbi dicitur, quòd in decurione amoto de officio absque turpitudine durãt reliquiæ prioris dig-
15 nitatis, ac ideo si finito officio magistratus ratione officij præteriti ab aliquo offendatur, offendens puniendus erit eisdem pœnis, quibus puniretur si durante officio eum offenderet, secundũ Baldum in cap. 1. §. 1. de pace tenenda, & eius violatores. & in l. solet. §. final. & in l. obseruare. §. proficisci. ff. de officio p consulis. quinimo iniuriam irrogans officiali tempore syndicatus pœna mortis plectendus erit, vt resoluit Iul. Clar. libro quinto sententiarum. §. fina. quæ-
16 stione. 68. numero. 21. Magistratus tamen tempore sui syndicatus tenebitur nedum respondere omnibus de se querelan-

relantibus, vt in Authentico, vt iudices sine quoquo suffragio. §. necessitatem, & in Authentico. de collatoribus. §. fin. & in dicta. l. vnica. C. vt omnes iudices. & in. l. 6. titulo. 4. part. 3. & in. l. 23. titul. 7. libro tertio Recopilationis. & in. l. 3. titulo. 9. eodem lib. verum etiam respõdere tenetur querelantibus de suis officialibus, vxore, & familia, vt probatur in. l. agentes in rebus. C. de agentibus in rebus. lib. 12. & in. l. neminem. C. de decurion. libr. 10. & in. l. obseruare. §. proficisci. & ibi gloss. ff. de officio pro consulis. nam officialis substitutus gerit periculo substituẽtis, vt in. l. nullus qui nexu. C. de decurion. libro. 10. & quod de prædictis personis teneatur respondere expresse dispositum est in. l. 4. titulo. 6. libro tertio Recopilationis. Quod tamen verũm intelligitur si ciuiliter ad interesse, & non criminaliter agatur, cõtra officiales & familiam magistratus, secundum glossam in dicto. §. proficisci. receptam communiter ex Amodeo in Tractatu syndicatus. numer. 198. & ita licet magistratus se obligauerit ad soluendam omnem pœnam ciuilem & criminalem pro suis officialibus, debet tamen intelligi de pœna criminali pecuniaria, non verò corporali, quã alius pro alio soluere non debet, argumento rex. in. l. qui seruum in principio. ff. de interrogatorijs actionibus. & in. l. sanci mus. C. de pœnis. & in cap. cùm homo. 23. quæstione. 5. & ita cum Romano, & alijs resoluit Auiles. in. cc. præto. cap. 4. in gloss. verbo, Sea obligado. numero 13. & Auendanius de mandatis exequẽdis. 1. part. cap. 3. numero. 5. in fine. versiculo, & in quantum litera, & nedũ magistratus de delictis in faciendo consistentibus, per suos officiales comissis tenetur, verum etiam de his, quæ in negligendo consisterint: nam iudicum negligentia dolus est. l. fideiussor. l. dolus. ff. mandati. l. magna. ff. de verborum significatio. notat Bart. in. l. Titium. aut Meuium. ff. de administratione tutorum. & ob negligentiam iudex ab officio repellitur. l. 1. §. quies. ff. de officio præfecti vrbis. notat Decius in. l. penultima. C. de pactis. & facit text. in. l. fina. C. de administratione tutorũ. & talis culpa puniri debet, ac si in faciendo consisteret. l. mancipia. C. de seruis fugiti. l. siquis in conscribendo. C. de pactis. & in specie firmat Paris de Puteo in Tractatu syndicatus, in parte negligentia. & facit. l. nam & Seruius. §. fina. ff. de neg. gest. Bene tamen verum est, quod in casibus, 17 in quibus magistratus pro suis officialibus, & familia tenetur, prius officiales & familia conueniri debent, quàm ipse magistratus, secundum glossam in. l. si quis ex corpore. C. de murilegulis. lib. 11. & ibi notat Platea & Auiles in dicto capitulo. 4. in glossa. verbo, Sea obligado. numero. 1. in fine. Satisfaciet etiam 18 magistratus pro suo officiali, si eum exhibeat, & ab obligatione per talem exhibitionem liberabitur, iuxta tx. in. l. post depositam. & ibi notat Barto. C. de assessor. & tex. in. l. 1. §. familiæ. & ibi Paulus & Angelus. ff. de publi. & vestig. & probatur in dict. l. 4. titulo. 6. libro tertio Recopilationis. & latè tradit Auiles in dicto capitulo. 4. in glos. verbo, Entregare. quod procedit etiam si officialẽ exhibeat post sententiam condemnatoriã ante eius executionem, ita cum Alex. resoluit Auendanius de exequen. mand. 1. part. cap. 3. nume. 6. in fine. Et de quibus rebus, & pro quibus personis magistratus & eorum officiales in syndicatu teneantur latiùs apparebit infra in articulis interrogatorij de la residencia secreta. Et ad quid iudex qui malè iudicauit ex imperitia, dolo, vel culpa teneatur in syndicatu parti lesæ, iam supra resoluimus in prima parte huius primi tomi, primo Tẽpore, in versicul. in prędi 19 ctis omnibus magis. in fine. Et qualiter magistratus defũctus syndicari debeat: & an eius hæres in syndicatu pro eo teneatur,

neatur, tradit Baldus in. l. si filius. nume ro. 3. ff. de iudi. Paulus & Angelus in. l. dies cautioni. §. hæc autem. ff. de damno infecto. Auiles in capit. 1. iudicum syndicatus. in gloss. 1. numero. 16. Interim tamen nos pro iuuenum & tyronũ iudicum institutione decreuimus præscribere formam, & ordinem procedẽdi à syndicatoribus in syndicatu, & fulminandi processum, iuxta hodiernum vsum & leges huius regni.

Ex Capite vnico.

SVMMARIA.

1 *Stylus qui seruatur in fulminando processu in syndicatu.*

2 *Corrector antiquus & eius officiales suspenduntur à suis officijs per aduentum noui iudicis, vel correctoris præsentata prouisione regali in concilio loci, vbi præesse debet: nam tempus præsentationis literarũ, & non data attenditur.*

3 *Testimonium diei, in quo nouus magistratus fuit receptus ad eius administrationem debet à tabellione exhiberi ipsi magistratui, vt ad supremum consilium regium mittat.*

4 *Præconium quod pro syndicatu omnibus intimatur, & emittitur sermone Hispano compositum.*

5 *Præconium de rebus tangentibus bonum publicum prolatum in syndicatu, & vniuscuiusque rei præconium late explicatur.*

6 *Armorum vsus de iure communi regulariter est prohibitus, & quid de iure regio sit permissum circa armorum delationem, & quibus pœnis sit afficiẽdus arma prohibita deferens, & plura alia de armis traduntur.*

7 *Clericus primatonsura initiatus qui declinauit iuris dictioni seculari, si inueniatur cum armis, potest per iudicem secularem eis spoliari absque pœna excommunicationis, & numero. 10.*

8 *Sententia declaratoria est necessaria super amissione armorum.*

9 *arma quis non amittit nisi actualiter fuerit cum eis deprehensus, licèt constet illum arma prohibita portasse.*

10 *Ad iudicum officium spectat præcauere ne damna & scandala in republica oriantur, & nume. 12. in fine.*

11 *Vagabundi diuersis pœnis puniuntur, & vagabundi qui dicantur, traditur.*

12 *Contra concubinarios, lenones, sortilegos & maleficos qualiter procedendum sit, & similiter contra ludentes ludis prohibitis.*

13 *Stabularij qualiter exercere debeant sua officia.*

14 *Contra blasphemos qualiter procedatur.*

15 *In syndicatu duplici via procedi potest, aut per viã accusationis, aut per viam inquisitionis.*

16 *Interrogatorium seu articuli, qui in syndicatu occulto, id est, en la residencia secreta, fiunt, contra magistratum & eius officiales, & singuli articuli explicantur.*

17 *Iudex tenetur vnicuique suum ius tribuere, aliàs tenetur in syndicatu parti lesæ ad interesse, etiam si ex negligentia fecerit, & numero. 20.*

18 *Iudex iniustam sententiam proferens in syndicatu potest conueniri, etiã si pars læsa non appellauerit, & sententia transierit in rem iudicatam: nisi expresse consenserit sententiæ iniustæ.*

19 *Iudex iniustè aliquem deprehendens, & in carcerem detrudens potest ad interesse in syndicatu cõueniri.*

20 *Nobilis potest p debito in carcere detineri donec probet suam nobilitatem.*

21 *Index ex dolo, culpa vel negligentia circa obseruantiam literarum suæ commissionis potest in syndicatu conueniri.*

22 *Testes contra iudicem in syndicatu conuentum, producti, debent deponere in particulari qua de causa non tribuit ius vnicuique, & in quibus omisit adimplere mandata regia.*

23 *Iudex non potest vltra quantitatem sibi promissam aliquid percipere, alioquin in syndicatu ex eo poterit conueniri, in septuplo etiam si eius vxor vel familia receperit, quanuis ipse ignorauerit.*

24 *Declaratio. l. 8. titulo. 6. libro. 3. Recop.*

25 *Vsurarum crimen mixti fori est, & quibus pœnis vsurarij sint afficiendi, & alia plura de eis traduntur.*

26 *Intellectus ad text. in capit. præterea. de vsuris.*

27 *Testes singulares de diuersis actibus deponentes admittuntur contra vsurarios, ad hoc vt puniãtur, & pro manifestis vsurarijs habeantur.*

28 *Testes deponentes se mutuum sub vsuris recepisse admittuntur contra dantem, quanuis sint singulares, dum tamen nullam vtilitatem ex suo testimonio consequantur, & qualiter de iure regio fidẽ contra vsurarios faciant, traditur.*

29 *Syndicatores iudices quid obseruare debeant circa testium receptionem, & examinationem, quando in syndicatu procedunt cõtra magistratus & eorum officiales, explicatur.*

30 *Testium nomina sunt declaranda, & eorum copia danda magistratibus quando contra eos producũ-*

tur

tur in syndicatu.

31 *Stylus qui seruatur in imponẽdis culpis correctoribus in syndicatu, sermone Hispano compositus.*

32 *Libellus responsorius correctoris ad culpas sibi in syndicatu impositas.*

33 *Interrogatorium, seu articuli à correctore facti pro excusandis culpis sibi in syndicatu oppositis, Hispanè compositi.*

34 *Testificari potest familia magistratus ad eius defensionem, quando contra eum in syndicatu proceditur in ys, quæ testificantes non tangunt.*

35 *Testes tres singulares sufficiunt contra iudices, ad probandum crimen cocusionis sibi in syndicatu impositum.*

36 *Iudices dona recipientes debent in quadruplo puniri in syndicatu, & aliquid vltrà salaria recipientes in septuplo, & quibus & qualiter dictæ pœnæ sint applicandæ, traditur.*

37 *Syndicatores qualiter se habere debeant in recipienda ratione pœnarum cameræ, & bonorum communium ciuitatis, explicatur.*

38 *Sententia contra correctorem in syndicatu ferenda Hispanè composita.*

39 *A sententia in syndicatu lata contra magistratum, & eius officiales, non appellatur nisi condemnatio excedat summam trium millium marapetinorum, deposita tamen prius condemnatione pœnes personam fidelem.*

40 *Appellari potest de iure communi à sententia lata contra magistratum in syndicatu.*

41 *Intellectus legis tertiæ. C. quorum appellat. non recip.*

42 *Syndicatores post lapsum triginta dierum, tenentur suis expensis mittere omnia gesta in syndicatu ad consilium supremum.*

43 *Epistola mittenda ad supremum consilium à syndicatoribus, cum relatione eorum quæ ab eis gesta sunt in syndicatu, sermone Hispano composita.*

44 *Supplicatio non habet locum à sententia reuocatoria vel confirmatoria, lata in consilio supremo in causis syndicatus, nisi in ea contineatur condemnatio perpetuæ priuationis officij, vel corporalis pœnæ.*

45 *Libellus actionis, vel accusationis intentandæ in syndicatu ad instantiam partis, sermone Hispano compositus.*

Caput Vnicum, De ordine procedendi & fulminandi processum in syndicatu.

1 POSTQVAM à principe creatus fuerit iudex syndicator ad videndas rationes alicuius magistratus, & peruenerit ad ciuitatem, vel locum vbi reddendæ sint, facere statim debet, quod concilium illius loci conuocetur, & congregetur: quo simul congregato, prouisionem regiam suæ commissionis ostendere, & offerre debet, & cum ea requirere correctorem antiquum, & eius officiales, & rectores illius loci, quod eidem obediant, & adimpleant omnia in literis suæ commissionis contenta. Et tunc corrector antiquus nomine concilij suscipit regiam prouisionem, & eam osculatur, & super caput imponit, & tabellio concilij eam legit: qua lecta, corrector antiquus inquit, quod in quantum attinet ad implementum regiæ prouisionis, ipse præsto est eam adimplere, dummodo iudex syndicator prius præstet iuramentum à lege Regia requisitum (quæ est l. 21. titu. 7. libro tertio Recopilationis.) & ita in ipsamet prouisione regia commissionis præcipitur, quòd iudex nouus illud iuramentum præstet in manibus antiqui. Quo iuramẽto præstito, corrector antiquus tradit potestati de nouo venienti fasces, seu virgas eius, & officialium, prout in regia prouisione præcipitur: tametsi aliquando rectores loci cõtendant ipsos tradituros fasces nouo iudici, quod tamen facere nequeunt, secũdum Paridem de Put. in Tractatu syndicatus. in parte sequitur de modo. numero. 3. & est contra tenorem prouisionis regiæ: & ita per aduentum noui iudicis corrector antiquus, & eius officiales (actis præmissis) suspenduntur ab officio, iuxta textum. in l. 5. titulo. 6. libro tertio Recopilationis. & in prouisione regia sic præcipitur, & nõ absre: alioquin astruerent testes, & eis

2

mi-

minas inferrent, ſecundum Puteũ vbi ſupra in parte officialis finito officio. numero. 6. & in parte recuſatus in officio. numero. 2. Intelligi tamen debet, correctorem antiquum ab officio ſuſpendi per aduentum ſucceſſoris, poſt præſentationem Regiæ prouiſionis in concilio loci factam, quia literarum præſentatio, & non data attendi debet, text. in cap. capitulum ſanctæ Crucis. de reſcriptis. cap. vt debitus honor. de appellationibus. & in cap. ſi qualiter. de cleri. non reſid. Suſceptisitaque faſcibus à nouo iudice, præſtitoque ab eodem prædicto iuramento, iudex nouus ſtatim debet ſaltim intra tres dies præcipere tabellioni concilij, quòd coram rectoribus, procuratore generali illius loci & reliquis perſonis illius concilij legat omnia capitula correctorum, & iudicũ ſyndicatus, & copiam eorum ponat in fine libri cõcilij, quæ capitula continentur. in titulo. 5. 6. & 7. libro tertio Recopilationis. & hoc fieri præcipitur à. l. 21. titulo 7. libro tertio Recopilationis. & à. l. 40. titulo. 6. lib. tertio Recopilationis. Quibus ſic factis, iudex ſyndicator deinde requirere debet tabellionem, quod eidem exhibeat fidem, & teſtimonium illius diei, quo à concilio illius loci receptus fuit ad eius adminiſtrationẽ, quod teſtimonium ad ſupremum conſilium regium mittere debet, iuxta diſpoſitionem text. in. l. 40. titulo. 6. libro tertio Recopilationis. & tunc procurator generalis illius loci nomine concilij, & loci, petit à iudice nouo, quod præſtet cautionem fideiuſſoriam de bene adminiſtrando, & deſtando ſyndicatui perſpatium triginta dierum adminiſtratione finita: quã ſatiſdationem iudex nouus præſtare tenet ſaltim intra triginta dies connumerandos à die quo fuit admiſſus à concilio illius loci, iuxta text. in. l. 23. titulo. 7. libro tertio Recopilationis. Quibus omnibus ſic peractis iudex nouus in plateam & forum publicum loci exire debet, & præcipere, quòd publica banna & præconia per totam ciuitatẽ, & loca eius conſueta emittantur, quibus manifeſtetur ſyndicatus magiſtratus antiqui, & eius officialium, & quod ſi aliquis voluerit querelam exponere aduerſus magiſtratum antiquum, eius officiales, vxorem, & familiam, rectors ciuitatis, tabelliones, procuratores & reliquos Reipublicæ officiales, cõpareat intra triginta dies, & quod ei iuſtitiã adminiſtrabitur: alioquin prædicto termino elapſo non audietur, debetque mittere tabellionem ad vicos, pagos, & villas territorij illius ciuitatis, vt prædicta banna & præconia ſyndicatus emittere faciat, ſecundum Amodeum in tractatu ſyndicatns, in parte, deinde dicti domini ſyndici. & Puteum in eodem Tractatu in parte, deinde verò eliguntur. & Auiles in cap. 3. iudicum ſyndicatus. in gloſſ. à numero. 1. & ita diſpoſitũ eſt de iure regio. in. l. 10. titulo. 7. libr. 3. Recop. Quæ præconia vulgari ſermone emittuntur forma ſequenti.

Pregon de Reſidencia.

4 SEpan todos los vezinos y moradores deſta ciudad, y de los lugares de ſu juriſdicion, como por mandado de ſu Mageſtad es venido a ella fulano por Corregidor y juez de reſidencia, y viene a tomar reſidencia a fulano Corregidor que ha ſido deſta ciudad, y a ſu teniẽte, alcalde, y alguaziles, carcelero, y a otros qualeſquier officiales, y a los regidores, eſcriuanos, procuradores, ſeſmeros, alcaldes de la hermandad, y a otros qualeſquier adminiſtradores de las coſas y rentas deſta ciudad. Porende quien contra alguno de los ſobre dichos quiſiere pedir o demandar algo, y acu-

y acusar ciuil o criminalmente de qualquiera sinjusticia que le aya hecho, o de cosas que del aya recebido, o de cohechos de oro, plata, paños, sedas, y otras cosas que aya lleuado, o derechos demasiados que ayan recebido, o agrauios, injurias, o otros excessos que le ayan hecho, parezca ante el dicho Señor juez de residencia dentro de treynta dias, que corren dende oy en adelante a la hora de las diez, que en esteter mino le oyra, y hara justicia, pagandole y satisfaziẽdo le los daños e injusticias que le huuieren sido fechas: donde no que el que no pareciere dentro del dicho termino, no le oyra, ni admittira sus demandas y querellas, y lo aura por excluso, y desde luego lo pronuncia por no parte, y sus demandas y querellas por excluſas. Y porque mas libremente se puedan quexar, y poner demandas contra los sobredichos, el dicho Señor juez de residencia toma y recibe a las dichas personas querellantes desde agora para entonces, y desde entonces para agora, debaxo del seguro amparo y defension de la Magestad Real del Rey Don Phelippe nuestro Señor, &c.

Simmul cum prædicto banno debet iudex facere, quod aliud præconium super rebus tangentibus ad rectam gubernationem rei publicæ emittatur in platea, & locis consuetis ciuitatis: congruit enim bono præsidi, curare, vt sua respublica pacata & quieta sit: & præconium sermone Hispano datur forma sequẽti,

Pregon de las cosas tocantes al buen gouierno de la Republica.

3 OTrosi manda el dicho Señor Corregidor apregonar, que ninguno sea osadõ a traer armas sino fuere conforme ala pragmatica de su Magestad, y leyes destos Reynos, sopena que por el mismo caso sin otra sentencia ni declaracion las tenga perdidas.

6 Hoc prẽconium de armis emittitur, quia de iure regulariter vsus armorum prohibitus est, vt in l. vnica. C. vt armorum vsus. libro. 11. & in Authentico de armis. §. si autem. collatione. 6. & notãt Bart. in l. 1. per text. illum. ff. ad. l. Iuliã. de vi publica. Bal. in l. data opera. C. qui acusare non possunt. Panormit. & reliqui in cap. 2. de vita & honestate clericorum. text. in capit. qui culpatur. 23. quæstione. 1. quam regulam ponit Rojas in singulari. 21. quæ regula procedit tam in armis offensibilibus, quàm in defensibilibus, quoniam appellatione armorum etiã defensibilia veniunt. l. armorum. 41. ff. de verborum significatio. & notat gloss. in Clementina. ne in agro. §. quia verò. verb. Arma. de statu monachorum. & Guido Papa in decisione. 473. Hippolytus in practica criminali. §. pro complemento à numero 1. Thomas Grammaticus in consilio. 69. numero. 10. & in consilio. 43. numero. 4. & est. l. 7. titulo. 6. libro. 6. Recopilationis. Et prædictam regulam cum septem limitationibus ponit Socinus in regula. 30. Et eandem cum tribus ampliationibus & vndecim limitationibus constituit Petrus Dueñas in regula. 55. & notat Couarruuias lib. secundo Variarum. cap. 20. numero. 18. versiculo, tricesimo sexto. & singulari commento prædictam regulam octo extensionibus & septem declarationibus illustrat Iacobus Menochius libro. 2. de arbitrarijs cẽtu. 4. casu. 394. vbi refert Plaçam lib. 1. epito. delictorum. cap. 8. Tiraquelum & alios plures DD. de eadẽ re agẽtes, & pluribus etiam ornat Iulius Clarus libro quinto Sententiarum. §. finali.

quæ-

quæſtione.82.in ſtatuto.6.de delatione armorum. De iure tamen huius regni licitum eſt vnicuiq; enſem ſimul cũ pugione portare, id eſt, eſpada y daga juntamente, dũmodo nõ portet cum pluribus ſocijs enſes deferentibus, id eſt, en quadrilla. Et plures ſocij armati cũ enſibus, id eſt, quadrilla, dicuntur quatuor homines cũ enſibus armati: & dummodo enſem & pugionem in lupanarijs & nõ portẽt, id eſt, en las mãcebias. & dũmodo portãs nõ ſit ex nouiter cõuerſis regni Granatẽſis: & dũmodo enſem & pugionẽ nocte nõ deferat poſt horam prohibitam, id eſt, deſpues de tañida la campana de queda, quæ tãgi debet poſt quam hora decima noctis ſonuit, niſi ſecũ deferat lumen facis, lãternæ, vel candelæ, vel niſi de mane ad laborandũ vadat, nã tunc nõ poteſt ſibi familia arma auferre, ita diſponit text.in.l.4.&.5.titulo.6.lib.6.Recop. & de nouiter cõuerſis regni Granatenſis, phibitis arma portare loquitur tex.in.l.7.titul.2.lib.8.Recop. & inibi.l.8.hoc declarat. & dũmodo enſis nõ excedat menſurã à lege prę ſcriptã, ſcilicet, q̃ no ſea eſpada de mas de cinco quartas de vara de cuchilla en largo, alioquin ſi excedat, poteſt portãti auferri, & p̃ prima vice incidit in pœnã decem ducatorũ, & quòd in carcere ſit detruſus per ſpaciũ decem dierũ, & pro ſecunda vice prædicta pœna debet duplicari, & vno anno in exilium mitti, quæ pœna pecuniaria familiæ auferẽti applicatur, ita diſponitur in.l.9.titu.6. lib.3.Recop. vbi prædicta menſura enſis & pœna cõſtituitur. Inſuper delatio enſis & pugionis permittitur, dũmodo ſimul portentur, alioquin ſi abſq; enſe pugio portetur, id eſt, ſola daga o puñal auferri poteſt, iuxta text.in.l.10.titul.6.
7 lib.6.Recop. & dũmodo portãs enſem & pugionem prima tõſura initiatus iuriſdictionẽ regiam nõ declinauerit, gaudere volens priuilegio fori eccleſiaſtici, id eſt, ſino hueiere reſumido coro-
na, nam is arma ferre non poteſt, alioquin poſſunt ei auferri, & vltra eorum amiſsionem incidit in pœnam ſex mille marapetinorum, iuxta text.in.l.5.titulo.4.libro primo Recopilationis. & explicat Couarru.in pract.quæſtio.c.33.nũ.7.quo in loco reſoluit cum Ioanne de Platea. & Palacios Rubios, pœnã pecuniariam lege ſecularis ſtatutam aduerſus arma portantem peti non poſſe contra clericum apud iudicem ſecularem, ſed petendam eſſe apud eccleſiaſticum, imo exiſtimat ipſe iudicem eccleſiaſticum non teneri exequi illã pœnam aduerſus clericum, ſed poſſe clericum punire pœnis iuris canonici, & pecuniaria multa eius arbitrio: cenſet tamen clericum cum ipſis armis deprehẽſum poſſe per iudicem ſeculare & eius familiam expoliari ipſis armis abſq; vllo metu excommunicationis, nec iudicem ſecularem cõpelli poſſe per eccleſiaſticum illa arma reſtituere, & quod ita apud Hiſpanos iam vſus obtinuit, vt clerici cum armis deprehenſi per ſecularem eis expolientur, ſecundum eundem Couarru.lib.2.Variarum.c.20.numero,18.in fine. quem ſequitur Menochius.vbi ſupr.numero.34. Et tandem dũmodo portans eſem cũ pugione eis nõ abutatur aliquẽ percutiendo, nã tali caſu amittit ea, etiãſi in fraganti delicto nõ deprehẽdatur, iuxta tx.in.l.fi.tit.23. lib.4.Recop. per quã intelligi debet.l.1. c.3.tit.29.lib.4.Recop. Et in caſibus, in quibus arma deportãtibus auferri poſſunt per familiã, tenetur auferẽs ea manifeſtare, & exhibere die ſequẽti coram
8 iudice, vt ſententia declaratoria ſuper eorũ amiſsione proferatur, & vt cõſtet qualiter, in quo loco, & qua hora, & cui fuerũt ablata, iuxta tx.in.l.5.tit.6.lib.6. Recop. & in.l.1.c.3.tit.29.lib.4.Recop. quo in loco cõſtat, neceſſariam eſſe ſententiã declaratoriam ſuper amiſsione armorũ. Et eſt aduertẽdum, quòd familia quę extra ſupradictos caſus enſem &

pugionem aufert alicui, debet eidẽ reddere cum quadruplo, iuxta text. in dict. l. 5. titul. 6. lib. 6. Recopil. Est etiam aduertendũ, quòd non sufficit, quòd quis sit inuentus cũ armis, ad hoc vt ea perdat, nisi actualiter capiatur à familia, argumento text. in. l. si Barsatorem. C. de fideiussoribus. & expressè firmat Paul. de Castro in. l. 1. numero. 4. C. vbi senatores vel clarissi. Cepola in repetitione l. si fugitiui. numero. 37. C. de ser. fugit. Hippolytus. in practica criminali. §. pro complemento. numero. 24. Palac. Rubius in repetitione. cap. per vestras. notabili. 3. §. 21. numero. 12. & Montaluus in suo repertorio ordina. versic. quæro nunquid. verbo, Arma. vbi resoluit, an in domo vel iuxta domum alicuius possint ei arma auferri. & hanc esse frequẽtiorem consuetudinem in toto ferè orbe Christiano, scilicet arma non amitti, nisi quis fuerit deprehẽsus armatus, etiã si constet illum arma portasse testatur Couarruuias in practicis quæstion. cap. 33. numero. 7. in fine, cuius opinionem sequitur Iulius Clarus libro. 5. senten. §. fin. quæst. 82. in statuto. 6. circa delationem armorum.

Otrosi manda pregonar el dicho Señor corregidor, que ningunas personas sospechosas anden juntas en compañia de quadrilla, so pena que qualesquiera armas que truxeren de dia o de noche, las tengã perdidas, &c.

Hoc præconium procedit ex dispositione. l. 4. titulo. 6. libro sexto Recopilationis. ex qua. l. colligitur, quod quadrilla dicitur, quando andan quatro cõ armas, & ex his quæ in præcedentibus diximus.

Otrosi que ninguno trayga espada, daga, puñal, o otra arma desembaynada, o sin contera en qualquier tiempo y lugar, &c.

Otrosi que ninguno sea osado de meter armas en la carniceria, ni pescaderia, ni en la mancebia, ni en casa de cantonera, &c.

Otrosi por euitar inconuenientes que podrian resultar, manda el dicho señor corregidor apregonar que los que fueren al rio, o a fuentes, o al horno, dõde van las moças y las mugeres a lauar, cozer, no lleuen armas, ni tampoco las lleuen por la calle, yendo acompañando a mugeres sospechosas, so pena que las ayan perdido en los dichos lugares, y que sean traydos a la carcel, como a la justicia le pareciere, &c.

Ista tria capitula præcedentia huius præconij procedunt ex eo, quòd àd iudicis officium spectat præcauere, ne dãna & scandala in Republica oriãtur, & vt rixæ & occasiones delinquendi euitentur: melius enim est in tempore occurrere, quam post exitum vindicare, vt in. l. 1. C. quando licet vnicuique. & in. l. fin. §. ipsum autem. C. de bonis quæ liberis. & in. l. fina. C. in quibus causis in integrum restitu. necess. nõ est. nõ enim expectandum est, vt insula ruat, vt inquit Iurisconsultus in. l. stipulationes nõ diuiduntur. §. planè. ff. de verborum. & tradit Hippolytus in consilio. 21. numero. 23. & probatur in. l. 4. titulo. 6. libro 6. Recopilationis. & in. l. 4. &. 20. tit. 23. lib. 4. Recop.

Otrosi que todas las personas que se han llamado o llamaren a la corona para se eximir de la jurisdicion real, no traygan armas algunas, publicas ni secretas, so la pena de las leyes destos reynos.

Hoc præconium procedit ex dispositione. l. 5. titulo. 4. libro primo Recopilation. vbi interdicitur delatio armorum clericis primæ tonsuræ se eximentibus à iurisdictione seculari, & vltra armorum amissionẽ puniũtur pœna sex mille marapetinorum, quæ prohibitio etiam ex iure canonico inducta est, ex c. 2. de vita & honest. cleric. & ibi notat gl. & in Clementina. 1. eodem tit. & in c. clerici. & quasi per totam. 23. quęstionem octauam. nam arma clericorum

debent

debent esse lachrymæ, vt in cap. conuenior. 23. quæstio. 8. & in capit. porrò. & ibi gloss. 16. quæstione. 4. gloss. in capit. ex multa. §. fina. de voto. Iasso. in l. imperium. ff. de iurisdictione omnium iudicum.

Otrosi, que ninguna persona de qualquier cõdicion y calidad que sea, no ande disfraçado, ni en habito que no le conuenga a pie ni a cauallo so la pena de las leyes destos Reynos, &c.

Hoc præconium procedit ex dispositione. l. 7. tit. 15. lib. 8. Recop.

Otrosi, que ninguno sea osado a echar mano contra otro a espada, so pena que le sea enclauada la mano en el rollo desta ciudad, &c.

Supradictum præconium procedit ex. l. item apud Labeonem. versicul. si quis pulsatus. & ibi gloss. verb. actione. ff. de iniurijs. vbi Bartol. inquit, prædictum delictum puniendum esse arbitrio iudicis, & ita expresè probat. l. 6. titulo. 9. part. 7. ac proinde ratione supradicti præconij illa pœna practicatur: in curia tamen regis, qui ensem euaginauerit, puniri debet pœna absciſsionis manus, iuxta text. in. l. 1. titulo. 23. libro 8. Recopilationis.

Otrosi, que todos los vagamundos y personas que no viuen de sus trabajos, ni tienen officios ni señores salgan deste lugar dẽtro del tercero dia so la pena de las leyes destos Reynos, &c.

Hoc præconium procedit ex dispositione. l. 1. cum duabus sequentibus. & l. 6. 11. & 12. titul. 11. libro octauo Recopilationis. vbi diuersæ pœnæ aduersus vagabundos imponuntur & in dicta. l. 11. explicatur qui dicantur vagabundi. quod etiam docet gloss. in. l. hæres absens. §. proinde. verbo, debebit. ff. de iud. quam notat Nauar. dicens eam memorabilem in cap. placuit. numero 80. de pœniten. distinctione. 6. gloss. & Bart. in. l. 4. §. prætor. verb. habitationẽ habeant. ff. de damno infecto. & plura. de vagabundis tradunt DD. in. l. vnica. C. de mend. libro vndecimo. & Didacus Perez in. l. 1. & 2. titulo. 14. lib. octauo ordin. quæ omnia conducunt decreto Concilij Tridentini, Sessione vigesimaquarta, de reformatione matrimonij. cap. 7.

Otrosi, que todas las personas e vezinos desta ciudad, e alguno dellos no sea osado de estar amancebado, ni ser alcahuete, ni hechizero, y las personas que lo fueren se salgan della dentro de tercero dia, so pena que se procedera contra ellas conforme a las leyes destos Reynos.

Quod præceptum quantum ad concubinarios procedit ex dispositione tituli. 19. lib. 8. Recopil. & in Concil. Triden. Sess. 24. de reformatione matrimonij. c. 8. & Sess. 25. de reformatione. c. 14. & plura de concubinarijs tradit Didacus Perez in. l. 23. & 24. titulo. 3. libr. 1. ordinamenti. & in. l. 3. titulo. 15. libro octauo ordinamen. & Iulius Clarus libro. 5. senten. §. fornicatio. & Auiles in cc. prætorum in capit. 1. in gloss. verbo, Mugeres. & in cap. 47. in glossa. verbo, Manceba. & Auend. de exequen. man. 2. par. c. 26. Et quantum ad lenones procedit ex dispositione. tituli. 22. par. 7. & tradit ibi Gregorius Lupus & Didacus Perez in. l. 3. titulo. 14. libro octauo ordinamen. in glossa. verbo. Rufianes. Et quantum ad sortilegos, maleficos, procedit ex. l. 5. cum duabus sequentibus. titulo. 3. libro octauo Recopilationis. & tradit aliqua de eis Auiles in. cc. prætorum. cap. 53. in glossa. verbo, Adiuinos. & Auendanius de mand. exequen. 2. p. capit. 32. & Didacus Perez in. l. 9. titulo 1. libro octauo ordinamenti in glossa. 1. & Simancas de institution. Catholic. titu. 30. à numero. 16. & in tit. 62. & Iul. Clar. libro quinto sententiarum. §. hæresis. numero. 25.

Otrosi,que ninguno sea osado de jugar dados,ni naypes,ni otros juegos vedados por leyes destos reynos,ni tener tablero de juego en publico ni en secreto,sopena de incurrir en las penas de las leyes destos reynos,&c.

Quod præconium procedit ex his, quæ disponuntur in titul.7.lib.8. Recopil.vbi plures sunt decisiones agẽtes de pœnis contra ludentes ad ludos prohibitos,& in.l.3.&.5.illius tituli se prohibe,que nadie tenga tableros de juego en su casa so las penas alli puestas.Et plura de ludo , & de ludentibus ad ludos prohibitos , & de habentibus in domibus suis tabularia ad ludos, cõgerit Auiles in.cc.præt.c.29.in glo.verb.Iuegos. & in gl.verb.ni tableros.& Auenda. de exequen.mand.2.p.c.9.Dida. Perez in tit.10.lib.8. ordi. Couar.in regula peccatum.2.p.§.4.& Soto lib.4.de iusti. & iu.q.5.art.2.fol.313.& F.Franciscus de Alcocer in singulari suo tracta.de ludo, quẽ populari sermone edidit,vbi in.c.7. refert leges iuris positiui communis,& huius regni,prohibentes ludum , & in cap.12.agit qualiter peccent ludentes contra leges huius regni,ludum prohibentes,& in cap.61.&62.agit de pœnis imponendis tã de iure communi , quã regio aduersus ludentes ludis prohibitis,& Iul.Cla.lib.5.sen.§.ludus.& plura de ludo & luforibus cõgerit Menoc.li. 2.de arbit.cent.4.casu.399.&.400.

Otrosi,que ningun mesonero ni bodegonero acoja ni reciba rufianes , ni malas mugeres que ganen por sus personas,ni ladrones,ni vagabũdos,ni a vezino del pueblo,ni a otra persona sospechosa,sopena que por la primera vez pague seys cientos marauedis:y por la segunda mil marauedis,y mas sea desterrado desta ciudad y su jurisdicion por espacio de medio año,precisamente:y por la tercera les sean dados ciẽ açotes,y vn año de destierro preciso.

Hoc enim præconium procedit ex eo,quod bonus præses summa diligentia curare debet suam rempublicã malis hominibus purgare,peccata punire, & receptores eorum coercere , iuxta tex.in.l.3.& in.l.congruit.ff.de offi.prę sid.& ita eidem præcipitur.in.l.36.titu. 6.lib.3.Recop.Et quod expurgare debeat rem publicam latronibus,lenonibus,vagabundis,probatur de iure regio in.l.4.cum sequentibus.titulo.11.libro 8.Recopilationis.

13 Otrosi,que todos los mesoneros desta ciudad y su jurisdicion guarden los aranzeles que les fueren dados.y conforme a ellos lleuen los dineros de los huespedes que posaren en sus posadas,y tengan buenas camas limpias,y pesebres sanos , y no tengan en las caualleriças gallinas ni puercos,y que tengan buen aparejo de paja y ceuada,seruicio,y limpieça so las penas de las leyes destos reynos y ordenanças desta ciudad.

Hoc præconium procedit ex dispositione.l.48.titulo.4.lib.3.Recopila.&.l. 21.tit.6.lib.3.Recopi.& ex.l.6.&.7.tit. 11.libro.7.Recopilationis.Et de hospitatoribus & stabularijs aliqua tractat Auendanius in.cc.præt.2.p.c.8.vbi leges regias de eis agentes explicat.&Aui les in cc.prætorum.cap.28.

Otrosi,que todos traygan a referendar y concertar sus pesos y medidas dentro de quinze dias,so pena que el que no lo hiziere,seran en el executadas las penas de las leyes destos reynos.

Hoc præconium procedit iuxta dispositionem tex.in.l.19.titulo.5. libro tertio Recopilationis. &.l.4.titulo.13. libro quinto Recopilationis.

Otrosi,q̃ ninguno sea osado a jugar bolos,ni otros juegos los domingos y fiestas d̃ guardar antes de missa,sopena d̃ seyscientos marauedis por la primera vez,y en de feto de no los tener,q̃ este seys dias en la carcel:y por la segũda vez la pena doblada:

y por

y por la tercera vn año de destierro precisso.

Hoc præconium procedit ex eo, q̃ iudex præcauere debet, q̃ peccata & res mali exempli puniantur, iuxta tex. in l. 36. tit. 6. lib. 3. Recopilationis.

Otrosi, que los ropauejeros no vendan ropa alguna que compraren, ni la deshagã sin tenerla primero colgada a su puerta por termino de diez dias, ni compren cosa alguna de las almonedas, so pena que seran en ellos executadas las penas de las leyes destos reynos.

Quod præconium procedit ex dispositione. l. 16. & 17. titulo. 12. libro. 5. Recop.

Otrosi, que ninguna persona de ni fie cosas de comer, ni de otra qualquier cosa a ningun criado del dicho Señor Corregidor, ni sus officiales, ni justicias, sino fuere por sus dineros a justo precio, y a luego pagar, so pena que lo tengan perdido.

Quod preconium procedit ex textu vbi notant DD. in l. 1. C. de contractibus iudicum. & in l. principalibus. ff. si certum petatur. & notat. gloss. & Bald. in l. quisquis. C. eodem. & ex l. 8. titu. 6. 3. libro tertio Recopilationis. & ex l. 12. titul. 4. libro tertio Recopilationis. & ex l. 13. tit. 23. libr. 4. Recop. & ex his, quæ notat Didacus Perez in l. 9. tit. 15. lib. 2. ord. & Auiles in cc. prætorum. cap. 2. in gloss. verbo, Heredad. numero. 6. & in gloss. verb. Especial mandado. numero 19. & Auend. de mand. exequen. 1. par. cap. 2. num. 22.

Otrosi, que nadie sea osado de blasphemar ni dezir mal de Dios, ni de su bẽdita madre, ni de sus Sanctos, so las penas de las leyes destos Reynos.

14 Hoc præconium procedit ex eo, q̃ correctoribus & iudicibus iniungitur à l. 36. tit. 6. lib. 3. Recop. Et de pœnis quibus blasphemi plecti debent, agit. l. 54. titulo. 4. libro tertio Recopilationis. & l. 20. titulo. 6. libro tertio Recopilationis. l. 1. & 2. titulo. 4. libr. 8. Recopila. & tractat Couarru. in cap. quanuis pactũ. 1. par. §. 1. num. 10. vers. id verò. &. §. 7. num. 10. cum sequentibus. vbi quod sit blasphemia resoluit. & Soto. lib. 2. de iustitia & iure. quæstione. 3. articulo. 11. col. 4. & in lib. 5. quæst. 2. artic. 1. col. 5. & quæstio. 3. artic. 3. col. 4. Et Simancas de institut. cathol. in titulo. de blasphemis. Didacus Perez in rubrica & in l. 1. & 2. cum alijs. titul. 8. lib. 8. ordin. & Iulius Clarus libro. 5. receptarum. §. blasphemia. & Iacobus Menochius libro. 2. de arbitrarijs. centuria. 4. casu. 375. & in casu. 376. & in libro. 2. de arbitrarijs. centuria. 4. casu. 319. num. 16.

Podra tambien en este pregon el dicho juez mandar apregonar otra qualquier cosa que le parezca conuenga al buen gouierno de la Republica, y al fin del pregon se dize, que se manda apregonar porque vẽga a noticia de todos.

Emissis supradictis bannis, iudex syndicator incipit statim in syndicatione 15 procedere: qua in re duplici modo proceditur, vel per viam accusationis, quãdo publicè ad instãtiam partium de aliquibus criminibus accusatur magistratus, & aduersus eum querelæ proponũtur, & cuilibet de populo licita erit accusatio, cum delicta sint publica, & reipublicæ interfit, iuxta text. in dicta. l. vnica. C. vt omnes iudices tam ciuiles quã militares. ibi, omnibus pateat. & in l. iustissimos. C. de offi. rect. prouin, & sermone Hispano iste modus procedendi dicitur, residencia publica. Proceditur secundo modo per viam inquisitionis, & vulgari sermone appellatur, Residẽcia secreta: licèt enim inquisitio de criminibus regulariter sit prohibita, vt resoluimus supra in quinta par. huius primi tomi. c. 1. de modo procedendi per viam inquisitionis. à numero. 4. tamen aduersus magistratus in syndicatu bene proceditur per viam inquisitionis, vt notat Bald. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de officio proconsul. & Angelus. in l. si

vacantia.C.de bonis vacantibus.lib.10. & probatur in.l.11.&.12.titulo.7.libro tertio Recopilationis.& explicat Auiles in cap.4.iudicum syndicatus in gloſ. 1.Nec repugnat,quòd ſemper pro iudice præſumendum eſt,quod bene & fideliter adminiſtrauit,iuxta text. in. l.2. C.de offic.ciuil.iudi.& notat Iaſ.in.l.iuſtè poſsidet.ff.de acquirenda poſſeſsione.& Alciatus in Regula.3.præſumptione.9.quia hæc inquiſitio non fit aſſertiuè,ſed interrogatiuè, ſcilicet, qualiter iudex adminiſtrauit. Et ita ſyndicator nedum debet interrogare teſtes contra iudicem,verumetiam in eius fauorem, quia pro vtraque parte dicere debēt: & inquiſitio fit tā boni quàm mali,vt probatur in dicta.l.11.titulo.7. libro tertio Recopilationis.& notat Auiles in dicto cap.4.iudicum ſyndicatus.in gloſſ. verbo,Haga.cum ſequentibus.Et tunc iudex ſyndicator formatarticulos huius ſecretæ ſyndicationis,per quos interrogare debet teſtes forma ſequenti.

Interrogatorio de la Reſidencia contra el Corregidor y ſus juezes.

16 POR las preguntas ſiguientes ſean preguntados los teſtigos que ſe tomaren en la peſquiſa y reſidēcia ſecreta contra fulano Corregidor que ha ſido deſta ciudad y fulano ſu teniente,y fulano ſu alcalde,y los demas officiales,y contra los regidores y eſcribanos de conſiſtorio y del numero,ſeſmeros y alcaldes de la hermandad, procuradores que han ſido,y ſon.

Iſtud caput interrogatorij ponitur ob rationem,quam aſsignauimus in.1.par. huius.1.tomi.8.Tempore in expoſitione interrogatorij ex parte actoris.

Primeramente ſean preguntados los teſtigos por el conocimiento de los contenidos en la cabeça deſte interrogatorio,y ſi tienē noticia deſta reſidencia.

Iſte primus articulus ponitur,quia teſtes cognoſcere debent perſonas, à quibus & contra quos producuntur: aliàs congruè teſtificari non poſſunt,ſecundum gloſſam in cap.cum cauſam.verb. de cauſis.extra de teſtibus.& gloſſ.in.c.2.verb.interrogatoria eodem tit.in.6. & nos explicuimus in prima parte huius primi tomi.8.Tempore, in expoſitione interrogatorij ex parte actoris.

17 Item ſi ſaben como y de que ſuerte el dicho Corregidor y ſus officiales han adminiſtrado juſticia a las perſonas que ante ellos la han pedido,y ſi han dexado de cūplir algunas cartas o cedulas,y prouiſiones de ſu Mageſtad,y de ſu conſejo,y ſi dixeren que ſi,declaren porque cauſa no han guardado juſticia a las partes,y han dexado de cumplir las dichas cartas.

Iſte articulus procedit ex.l.1.titu.6. lib. tertio Recopilationis.explicat Auiles in.cc.correctorum.capit.1.in gloſſ. verb.Cartas.cum octo gloſsis ſequentibus.& Auend.de mand.exequen.1.par. cap.2.nu.3.iudex enim tenetur vnicuique ius ſuum tribuere,vt in.l.iuſtitia.ff. de iuſti.& iu.& in.§.1.inſti.de iuſt.& iu. & in.l.1.tit.1.par.3.& ſi iudex non tribuat parti quod ſuū eſt,tenebitur in ſyndicatu ad intereſſe parti leſſæ, vt notat Bal.in Authentica.ſtatuimus.C.de epiſco.& cler.Bartol.in.l.1.C.quomodo & quando iudex.nu.6.&in.l.fi.ff.de varijs & extraordinarijs cognitionibus. q.9. & probatur in.l.2.tit.2.libr.2.fori.& ibi Montaluus in gloſſ.verb.Pierda lo que 18 huuiere.Nam iudex qui ſententiam iniuſtam protulit in ſyndicatu conueniripōt,vt in toto tit.inſti.de pœna iudicis

qui

qui malè iudi. & in. l. fina. ff. de var. & extraor. cogni. & in principio. inſti. de obligationibus. quæ ex quaſi. Quod procedit etiam ſi pars læſa à tali ſententia non appellauerit, & in autoritatem rei iudicatę ſententia tranſierit, ſecundum gloſſam. in. l. 1. in principio. verbo. non iniurijs. & ibi Bart. ff. quod quiſque iuris. Bartol. in. l. item ſi res. numero. 3. ff. de alienatione iudicij mutandi cauſa. Panormitan. in cap. paſtoralis. §. quia vero. de offic. deleg. etiamſi expreſsè pars læſa renuntiauerit appellationi, ſecundum communem opinionē DD. ex Panormit. in dicto cap. paſtoralis. §. quia verò reiecta contraria opinione Baldi in cap. 1. §. iudices de pace iuramento firmanda in vſibus feudorum. Quæ reſolutio vera eſt niſi pars læſa exprelle ſententię iniuſtæ conſenſerit: nam tunc non habebit recurſum contra iudicem in ſyndicatu, ſecundum Panormitanum in dicto §. quia verò. & Felinum in Rubrica extra de appellationibus. & communiter omnes ex Auendanio in reſponſo. 11. numero. 2. Quod ſublimitatur niſi pars læſa exiſtens in carcere ad redimēdam vexationem ſententiæ iniuſtæ, expreſsè conſenſiſſet: quia tunc bene poterit in ſyndicatu iudicem conuenire ad ſuum intereſſe, ſecundum Auendanium in dicto reſponſo. 11. numero. 4. nec ſupra dictis obſtat, quòd pars læſa à ſententia iniuſta non appellans per illam taciturnitatem cenſetur ſententiam illam approbaſſe, iuxta text. in. l. 1. C. ſi ſæpius in integrum reſtitutio poſtuletur. & in capit. ex parte. de appellationibus. nam reſpondetur quod per illam taciturnitatem ſententia iniuſta cenſetur approbata, tanquam ſic lata, non verò tanquam benè lata, vt colligitur ex Bartol. in. l. 3. §. falſus. ff. rem ratam haberi. & in. l. 1. §. 1. ff. de ferijs. & ex Felino in capit. 1. numero. 17. extra de ſententia & re iudic. Vel reſpondetur, quòd ſententia cenſetur approbata ad hunc effectum, vt remedio appellationis pars læſa agere nō poſsit, non autem quoad effectum, vt remedio nullitatis & querelæ non poſsit agere, cum ex diuerſis illatio non fiat. l. Papinianus. ff. de minor. notat Couarru. in practic. quæſtionibus. cap. 14. numer. 8. Vel reſpondetur tertiò, quod quoad partem aduerſam ſententia cenſetur approbata, non verò quoad iudi-
19 cem malè iudicantem. Quò etiam fit, iudicem in ſyndicatu conueniri poſſe ad intereſſe ex eo, quod aliquē iniuſtè deprehendit, & in carcerem mancipauit, ſecundum glo. in. l. 2. §. fi. verb. Retētus. ff. ſiquis cautionibus. & probat text. in. l. ſed actio. ff. eodem. & in. l. nec magiſtratibus. ff. de iniurijs. & notat Cataldinus in tract. de ſyndicatu. nu. 3. & Amodeus in eodem tract. nu. 10. veluti quando iudex pro debito pecuniario ante captionem bonorum, aliquem in carcerē detruſit, vel mulierē honeſtā pro debito pecuniario incarcere mācipauit, vel virum nobilem pro eodem debito ciuili deprehendit. De qua tamē re eſt vidē dus Iaco. Menoch. libr. 1. de arbitrarijs. q. 88. quo in loco per totam illam quæſtionem fuſiſsimè tractat quādo iudex impune & ex ſuo arbitrio poteſt ob debitum pecuniarium, vel ob crimē viros & mulieres deprehendere, & in carcerem conijcere: & aliqua tractat Roder. Suar. in tract. de fideiuſſore in cauſa criminali. verſic. ſecundo limita. fol. 114. & de nobilibus nō incarcerandis diſponit. l. 6. tit. 2. lib. 6. Recop. & notat Ant. Go. in. l. 79. Tauri. Et Didac. Per. in. l. 3. tit. 2. lib. 4. ordin. & in. l. 5. eodem titul. & lib.
20 in glo. 6. reſoluit nobilem in carcere detineri poſſe donec de ſua nobilitate probet. & de mulieribus incarcerandis diſponit. l. 8. & 10. tit. 3. lib. 5. Recopila. & & notat Ant. Gom. in. l. 62. Tauri. & Iulius Clar. lib. 5. ſententiarum. §. fi. q. 28. nume. 3. Quinimo etiam iudex in ſyndicatu tenetur, ex eo quod in reddenda iuſtitia partibus negligens fuit, vt in. l. 1.

C.de ſuſceptoribus & arcarijs.libro.10. & in.l. placuit.C.de conductione fundi. & nos ſuprà reſoluimus in ſumma huius tractatus propè finem.Inſuper videndum erit,ad quid iudex in ſyndicatu teneatur parti leſæ vltra intereſſe. Qua in re dicendum erit,vt ſupra reſoluimus in prima parte huius primi tomi primo tempore in verſiculo, in prædictis omnibus magis.

21 Rurſus iudex tenetur ſeruare literas ſuæ cõmiſsionis & mandata regia,& eorum formam,& ex dolo,culpa,vel negligentia circa eorum obſeruantiam cõmiſſa in ſyndicatu conueniri poterit,vt probatur in.l.1.titulo.6.libro tertio Recopilation.& explicat Auiles in.cc.prætorum.cap.1.in gloſſ.verbo,Cartas. & 22 verbo,Mandado. Et quod in ſupra dicto articulo ponitur, ſcilicet, quòd teſtes ſpecificè & in particulari deponere & declarare debent,qua de cauſa iudex non tribuit ius ſuum vnicuique, & in quibus omiſsit adimplere mandata & prouiſiones regias,procedit ex.l.11.tit. 7.lib.3.Recop.& explicat Auiles in. c. 4.iudicum ſyndicatus in gloſſ.verbo,Yhaga.cum gloſsis ſequentibus.

iij Item ſi ſaben que el dicho Corregidor ha reſidido todo el tiempo de ſu officio en eſta ciudad y ſu tierra,y ſi ha eſtado auſente algun tiempo,y eſtando auſente ha lleuado el ſalario,digan y declaren el tiempo que ha eſtado auſente,&c.

Articulus iſte procedit ex diſpoſitione.16.&.7.titu.5.lib.3.Recop.& explicat Auiles in. cc.prætorum.cap.1.in gl. verbo,Mas ſalario.numero.12.

iiij Item ſi ſaben ſi el dicho Corregidor y ſus officiales por razon de ſu officio han lleuado mas ſalario del que les eſta taſſado,y por ſus prouiſiones ſe les manda dar,y ſi han recebido algunas dadiuas y prometimientos deſta ciudad y ſu tierra, demas del dicho ſu ſalario.

23 Articulus iſte procedit ex diſpoſitione.l.10.titulo.5.libro.3.Recopilation. &.l.1.&.8.titul.6.libro tertio Recopilationis.&.l.5.titulo.9. libro tertio Recopilationis.& explicat Auiles in.cc.prætor.cap.1.gloſſ.verbo,Mas ſalario. & in verbo,Ni lleuaran.& in capit.8.gloſſ.1. cum ſequẽtibus.& Auendanius de exequen.mand.1.part.cap.2.numero.4. & 7.iudex enim non poteſt vltra quantitatem ſibi promiſſam aliquid percipere, alioquin in ſyndicatu ex eo conueniri poterit,iuxta text.in.l.1.ff.ad.l.Iuliam. repet.& in.l.1.C.eo.& in Authentica. ſed nouo iure.C.de pœna iud.qui malè iudi.& de iure regio probatur in præcitatis.ll.Alioquin in ſeptuplo condemnandus erit,ſiue ipſe recipiat,ſiue vxor, vel eius familia, quanuis ignoret illud ab vxore,vel familiaribus receptum eſſe : quia ſatis conſentit non corrigens quos ex officio corrigere tenetur.capit. notum.& ibi gloſſ.2.quæſtio.1.& in capit.ſi rector.44.diſtinctio.nam diſpoſita in ſciente procedunt in ſcire debente. l.penult.C.de peri.tuto.quę pœna prę-ſcribitur à dicta.l.1.titulo.6.libro tertio Recopilationis.per quam quoad pœnã cenſetur correcta dicta.l.5.titulo.9.lib. 24 tertio Recopilationis. non tamen per præd.l.1.remanet correcta.l.8.titul.6. libro tertio Recopilationis.dum in quadruplo punit correctorem,& eius officiales recipientes aliquid vltra ſalaria ſibi debita,nam vltimo loco & ab eiſdem conditoribus promulgata fuit:loquitur tamen in diuerſo caſu, nempè quando prætextu,& colore conſuetudinis inductæ,aliquid ab ipſis communitatibus locorum dabatur,& ſubrogabatur in locum quorundam officiorum conſumptorum. Quæ lex in hunc ſenſum accipienda eſt:ne eodem contextu ab eiſdem legiſlatoribus in tam breui ſpatio legum correctio inducatur:intelligi tamẽ,& reſtringi poſſunt ſupra dicta iuxta ea,quæ ſupra reſoluimus in.5.adnot. totius operis.in verſic. quinto obſeruet

ad-

aduocatus.in fine.

Item si saben, si el dicho Corregidor, y sus officiales han castigado, o sido remissos en castigar los peccados publicos, assi de amancebados, hechizeros, adiuinos, alcahuetes, juegos, reniegos, blasphemias, vsureros, como otros semejantes delictos, &c.

Articulus iste procedit ex dispositione.l.36.titulo.6.libro tertio Recopilationis.& de concubinarijs, malaficis, sortilegis, ludis prohibitis, & blasphemijs, iam supra diximus in isto Tractatu, in versiculo, pregon de las cosas tocantes al buen gouierno.numero.12.&.13.in fine. Et de vsurarijs agunt Auiles in. cc. prætor.cap.50.gloss. verbo, Vsuras. & Auendanius de exequen.mand.2.part. cap.29. Quòd crimen misti fori est, vt resoluimus infra in secundo tomo, in Prælud.1.numero.35.& Menochius libro.2.de arbit.centu.4.casu.398.numero.31.&.41.& per torum illum casum plura diligentissimè circa pœnas fœneratorum à iure Pontificio & Cæsareo inductas explicat.ac ideo in dicta.l.36. præcipitur iudicibus secularibus, quòd maximè curent illud coercere pœnis à iure statutis. Quæ pœnæ variæ in iure reperiuntur: nam clericus vsurarius deponẽdus est ab officio & beneficio, iuxta text.in cap.1.de vsur.& in capit.clerici.14.quæstio.4.ibi, Mox à clericalibus officijs.facit text.in cap.canonum. cap. si quis oblitus.cap.quoniam.14.quæst. 4.& in cap.episcopus.cap.siquis clericorum.47.distinct.& firmat gloss. fina. in dicto capit.clerici.recepta à Ioanne Andre.Panor.& Vero.numero.86.in dict. cap.1.de vsur. Nec obstat text.in capit. præterea.ibi, ab officio & beneficio suspendas.de vsur.vbi tantùm pœna suspensionis imponitur: nam respondetur, quòd textus ille loquitur, quando prima vice clericus fuit vsurarius: nam tunc tantùm erit suspendendus, & insuper excommunicandus, vt in cap.ministri.14.quæstione.4. cæterùm si in illo exercitio persistat, deponendus erit ab officio & beneficio.& ita intelligi debent iura superius adducta, vt cum Hostien.& Bern.Diaz intelligit Couarruuias libro tertio Variarum.cap.3.numero.3. Pro quo intellectu expendo verba text.in dicto cap.1.ibi, vsurarum lucris insistat. Et verba tex.in dict.cap.clerici.ibi, si cessare noluerint. quibus verbis satis significatur frequentia clericorum vsuras exercentium. Nec huic intellectui refragãtur verba text.in dict. capit.præterea.ibi, parere contempserint.quibus verbis eadem frequentia videtur indicari: nam non inde sequitur, clericum multoties vsuras exercuisse, si post episcopi interdictionem eas exercuerit. Insuper clericus vsurarius infamis efficitur, iuxta text.in cap.inter dilectos. de excess.prælat.& ibi notat Panormi. quæ pœna etiam in laico vsurario procedit.l.improbum fœnus.ibi, infamię macula.C.ex quib.cau.infam.irrog.cap.infames.versic.porrò.3.quæst. 7.&.l.5.titulo.6.libro octauo Recopilationis.quæ infamia ipso iure irrogatur, secundum glossam.2.in dict.capit. clerici.receptam communiter ex Coua.in dict.cap.3.numero.2. Quæ pœna etiã admittenda erit in ijs, qui exercent vsuras intra limites à iure ciuili permissos in.l.eos.§.1.C.de vsur.cum indistinctè iure naturali, & canonico vsuræ in quacunque quantitate prohibitæ sint secundum Couarruuiam vbi suprà cõtra gloss.1.in dict.cap.clerici.quæ communiter reijcitur: quam tamen pœnam solus vsurarius publicus, & non occultus incurrit secundum Salicetum in dict.l. improbum.numero.4.quæst.3. Alfon. à Castro.libro.2.de potestate legis pœna.c.vltimo.& Couarruuias vbi suprà. Rursus clericum vsurarium manifestũ ecclesiasticæ sepulturæ non esse traden-

dum, inteſtabilemque eſſe, etiamſi criminis pœnituerit, & vſuras reſtitui iuſſerit, nec debere abſolui, nec ad euchariſtiam admitti, nec eius oblationes recipi debere, niſi iuxta eius facultates fuerit plene de vſuris ſatisfactum, aut de illis reſtituendis idoneè cautum, probat text. in cap. quanquam. de vſuris. libr. 6. Qui vſurarius manifeſtus quatuor modis dicitur, vel per euidentiam facti, vel per confeſsionem in iudicio emiſſam, vel per ſententiam, qua de tali crimine fuit condemnatus, argumento text. in capit. veſtra. & in capit. fina. de cohabitatione clericorum & mulierũ. vel quarto modo per confeſsionem extraiudicialiter coram ſacerdote & teſtibns factam, ſecundum gloſſam. 1. in dicto capit. quanquam. & gloſſ. in. cap. 1. verbo. Manifeſtos. de vſuris. libro ſexto & ita reſoluit Couarruuias vbi ſuprà. tametſi ipſe ibi in verſiculo. tandem. contendat non eſſe locum prædictæ pœnę, niſi quãdo quis eſſet manifeſtus vſurarius primo modo, nempe per euidentiã facti. Veruntamen oppoſita ſententia verior eſt, imò quòd manifeſtus vſurarius quocunque modo ex ſupradictis, prędicta pœna tenetur, ſecundum gloſſam. 1. & communiter DD. ibi, in dict. cap. quã quam. Quæ pœna & reliquæ à iure canonico inductæ contra vſurarios vendicant ſibi locum in foro ſeculari, & cõtra laicos, ſecundum Bal. in conſi. 334. libr. 2. & ſubſcribit Couarruuias libr. tertio Variarum. cap. 3. numero. 9. & vltrà prædictas pœnas de iure huius regni laicus vſurarius pro prima vice punitur amiſsione quantitatis mutuatæ, & illa quantitas efficitur mutuatarij recipientis, & inſuper tantundem in pœnam ſoluere debet, cuius tertia pars erit applicanda accuſatori, & reliquæ duæ partes fiſco: pro ſecunda verò vice punit amiſsione dimidietatis bonorũ ſuorum applicandæ ſupra dicto modo: pro tertia autem vice punitur amiſsione omniũ bonorum eodem pacto diuidẽdorum, iuxta text. in. l. 4. titũ. 6. libro quarto Recopilationis. Quæ tamen lex circa diuiſionem prædictæ pœnæ eſt immutata per. l. 5. eiuſdem tituli & libri qua diſpoſitum extat, quod ſors principalis mutuata efficiatur mutuatarij, & reliquæ pœnæ diuidãtur in quatuor partes, quarum duæ fiſco applicentur, & reliquæ duæ diuidantur pro æquis portionibus inter accuſatorem, & muros, vel ædificia publica loci, vbi contigerit. De iure tamen Portugaliæ pœna aduerſus vſurarios præſcribitur in lib. 4. ordinat. titu
27 lo. 14. in principio. Et aduertendum eſt, quod cum huiuſmodi crimen ſit difficilis probationis, teſtes ſingulares deponentes de actibus diuerſis admittuntur, ad hunc effectum, vt reus vſurarius manifeſtus cenſeatur, vel illius criminis infamia notatus, licet in actibus particularibus ſingulares ſint, nec de eodẽ actu particulari conteſtentur, & plenè probent, ſecundum Baldum in. l. 1. quæſtione. 8. numero. 14. C. de teſtamentis. & Lanfrancum de Oriana in Clementina diſpendioſam. de iudicijs. columna ante penul. verſ. tertia concluſio. ex gloſſ. celebri in. l. ob carmen. ff. de teſtibus. Quí
28 nimo ad prædictum effectum admittũtur teſtes, deponentes ſe ſub vſuris recepiſſe mutuum ab eodem, contra quem teſtificantur, quanuis ſingulares ſint, dũ modo ex ſuo teſtimonio nullam vtilitatem conſequantur, ſecundum Angelũ in diſputatione, eſtenſis miles: ac proinde cautè diſpoſitum fuit in. l. 4. titulo. 6. libro octauo Recopilatio. Quod quando generaliter agitur de puniendo aliquo ob vſurarum crimen, teſtes ſingulares de diuerſis actibus deponentes admittuntur, & ſi teſtificentur ſe ſub vſuris recepiſſe ab eodem, contra quem teſtificantur, dummodo iudex fidem adhibeat prædictis teſtibus, adhibitis alijs argumentis & adminiculis, ex quibus ſimul cum integritate morum & vitæ

ipſo-

ipsorum testium, iudex persuasum sibi habeat, fidem eisdem adhibẽdam fore, & quod tunc nulla pars pœnæ contra vsurarium statutæ & à iudice inflictæ ad ipsos testes deueniat, nisi aliàs p alios testes plenè crimen contra illum vsurarium probatum fuerit, quod etiam notat & explicat Couarru. cum pluribus ab eo relatis lib. 3. Variarum. c. 3. numero. 5. versic. hinc profecto.

vj Item si saben si el dicho Corregidor al tiempo que fue recebido al dicho officio se informo, si auia aranzel y tabla de los derechos que auian de lleuar las justicias y escriuanos, y si no le auia, si fue negligente en no le hazer de nueuo con los diputados para ello, y si lo hizo, y si ha sido negligente en lo embiar a firmar al consejo, y si ha sido remisso en no tener puesto el aranzel en el auditorio de su audiencia.

Iste articulus procedit ex l. 7. titulo 6. libro tertio Recopilationis. & explicat Auiles in cc. prætorum. in cap. 7. per totum.

vij Item si saben si el dicho Corregidor o su teniente han visitado los terminos desta ciudad vna vez en cada vn año, y los lugares, ventas, y mesones della, y si se han informado como se ha administrado la justicia en los dichos lugares, y si los dichos mesones y ventas han estado bien proueydos, y si saben que en la dicha visita han hallado occupados por terceras personas algunos prados, montes, exidos, abreuaderos y dehesas que pertenezcan a la dicha ciudad, o proprios de los dichos lugares, y no lo han hecho restituyr, y en ello han sido remissos, &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 6. &. 21. tit. 6. lib. 3. Reco. & explicat Auiles in. cc. præt. c. 6. &. 28. & Auẽda. de exequen. mand. 1. p. c. 4. à nu. 43.

viij Item si saben si el dicho Corregidor y sus officiales han sido parciales, teniendo mas amistad con algunos Caualleros y otras personas desta ciudad: mostrando se mas fauorables a vnos que a otros. Y si saben que ayan hecho alguna confederacion o aliança con ellos, y por esta causa ayan hecho mas o menos justicia que deuiã, &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 2. titulo. 6. libro tertio Recopilationis. & explicat Auiles in. cc. prætor. cap. 2. in gloss. verbo, No se ayuntaran. cum glosis sequentibus. & Auenda. de exequen. man. 1. par. cap. 2. num. 20.

ix Item si saben si el dicho Corregidor, o sus officiales durante el tiempo de su officio, por si o por interpositas personas han comprado alguna heredad, o han edificado casas en esta ciudad o su jurisdicion, o si han vsado tratos de mercadurias por si o por otro, o si han traydo ganados en los baldios desta jurisdicion sin licencia de su Mageſtad, o del señor de la tierra, &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 2. titulo. 6. libro tertio Recopilationis. & explicat Auiles in. cc. prætor. cap. 2. in gloss. verbo, Heredad. cum glo. sequentibus. & Auend. de exequen. man. 1. par. cap. 2. num. 22.

x Item si saben si el dicho Corregidor o sus officiales, han lleuado mas derechos por los autos y sentencias y otras cosas de los contenidos en el aranzel desta ciudad: y si el dicho Corregidor los ha consentido lleuar a sus officiales. Y si saben que sus officiales ayan lleuado algo de los derechos que pertenecen a los escriuanos, y sobre ello ayan hecho partido con ellos.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 1. &. 7. titulo. 6. libro tertio Recopilationis. & explicat Auiles in. cc. præto. cap. 1. gloss. verb. Ni lleuaran. cum glo. sequent. & in capit. 7. glos. fina. Et quod conuentio super sportulis à iudicibus cum tabellionibus fieri non debeat, probatur in capit. statutum. §. notarium. & ibi notant Anchar. & Perus. de rescript. libro. 6.

xj Item si saben si el dicho Corregidor y sus officiales hã lleuado derechos demasiados

dos de las executiones, y si se han pagado dellos primero, y antes que pagassen a las partes, &c.

Articulus iste procedit ex. l. 10. titul. 6. lib. 3. Recop. & ex. l. 7. & 8. titulo. 21. libro quarto Recopilationis. & Auend. de exequen. mand. part. 1. c. 17.

xij Item si saben si el dicho Corregidor o sus officiales en tiẽpo de su officio ayan sido abogados, procuradores, o solicitadores de causas agenas, o de sus amigos, criados, o familiares en algun tribunal desta ciudad, y por causa dello ayan lleuado alguna cosa, &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 3. titulo. 6. libro tertio Recopilationis. & explicat Auiles in. cc. prætor. capit. 3. gloss. 1. cum sequẽtibus. & Auendanius de exequen. mand. 1. part. capit. 2. numero. 23.

xiij Item si saben si el dicho Corregidor en tiempo de su officio aya tenido alcaldes, tenientes, o alguaziles vezinos y naturales desta ciudad, o de su tierra, o si los q̃ ha tenido han sido parientes suyos dentro del quarto grado, o yernos, o cuñados, y si en la election dellos los busco tales, que conueniessen al descargo de su conscientia, y administracion de la justicia, &c.

Articulus iste procedit ex. l. 4. titulo 6. libro. 3. Recopilationis. & notat Auiles in. cc. prætor. cap. 4. gloss. 1. cum septem glosis sequentibus. & Auendanius de exequen. mand. 1. part. c. 3. numero. 5.

xiiij Item si saben si el dicho Corregidor, o sus officiales ayan dado lugar a otra alguna persona, que sin tener poder de su Magestad ni de los Señores de su consejo aya vsado de la jurisdicion ciuil y criminal, trayendo vara en esta ciudad y su termino, &c.

Articulus iste procedit ex. l. 33. titulo. 6. libro tertio Recopilationis. explicat Auiles vbi supr. c. 5. &. c. 42. Auend. de exequend. man. 2. par. cap. 21.

xv Item si saben si el dicho Corregidor ha lleuado, o consentido lleuar a sus officiales assessorias, vistas de processos, por las sentencias que han dado, aunque ayan conoscido por commission de su Magestad, y si han sido arbitros, & recebido en si cõpromissos, &c.

Articulus iste procedit ex. l. 9. titulo. 6. libro tertio Recopilationis. & tradit Auiles vbi suprà. capitulo nono.

xvj Item si saben si el dicho Corregidor o sus officiales han lleuado o cobrado algunos marauedis de las penas de Camara, o otras penas que disponen las leyes destos reynos, y ordenanças desta ciudad, sin primero auer las sentẽciado, y las partes auer sido primero oydas, y la sentencia passada en cosa juzgada, y si han hecho algunas ygualas con las dichas partes, &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 11. & 35. titul. 6. libro tertio Recopilationis. & tradit Auiles vbi suprà. capit. 11. & cap. 45.

xvij Item si saben si el dicho Corregidor ha arrendado, o consentido arrendar el officio de teniente, o alcalde mayor, o alguazil mayor, o de otros alguazilazgos, o officios que auia de proueer, o si ha hecho partido con sus officiales, o lleuadoles los derechos, o parte dellos, &c.

Articulus iste procedit ex. l. 13. titulo. 6. libro tertio Recopilationis. & tradit Auiles vbi suprà. capitulo decimo sexto.

xviij Item si saben si el Corregidor y sus officiales ayan tenido cuydado de que esta ciudad y su tierra aya estado bien abastecida de carnes, pescados, y otros mãtenimiẽtos a razonables precios, y que los caminos, calles, carreras, y carnicerias estuuiessen

limpias

limpias, y desoccupadas y si han sido remissos en ello. &c.

Articulus iste procedit ex. l. 14. tit. 6. lib. 3. Recop. & tradit Auiles vbi sup. c. 17.

xjx Item si saben si el dicho corregidor y sus officiales han sido negligentes en el plantar los montes, y riberas, y cõseruar los, y en castigar a los q̃ los han cortado.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 5. tit. 7. lib. 3. Recop.

xx Item si saben si el dicho corregidor ha procurado que enel consistorio desta ciudad aya arca en que esten los priuilegios guardados a buen recaudo debaxo de llaues, conforme al cap. de corregidores. Y si ha sido negligente en tener libro de carcel en que se asienten los presos, Y si por mala guarda se han huydo, Y si ha hecho los processos ciuiles y criminales ante los escriuanos del numero, o si los ha hecho ante otros. &c.

Articulus iste proceditur ex dispositione. l. 15. &. 26. tit. 6. lib. 3. Recopil. & explicat Auiles. cc. præto. cap. 18. &. 19. & in cap. 35.

xxj Item si saben si el dicho corregidor o sus officiales, o regidores, jurados, o escriuanos de cõsistorio, o del numero desta ciudad por si o otros por ellos han tomado a renta los proprios desta ciudad: o las alcaualas de su Magestad, o las rẽtas, o hã sido fiadores en ello. &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 3. &. 4. tit. 5. lib. 7. Recop. vbi contrafacientibus pœna præscribitur: procedit etiam ex. l. 23. tit. 6. lib. 3. Recop. & explicat Auiles in. cc. præto. c. 32. & Auen. de exequẽ. man. 2. p. c. 12. n. 13. versic. Octauum requisitum. vbi per totum. c. latè agit de locatione bonorũ ciuitatis.

xxij Item si saben, si el dicho corregidor, o sus officiales, y regidores, han librado maruedis de los proprios desta ciudad a algun mensagero, o procurador que embiassen a la corte, o a otra parte, sin que el tal mensagero traxesse testimonio del dia que partio, y llego a la corte, y fue despachado, y sobre que cosa, y si el tal mensagero tenia negocio proprio suyo en aquel lugar donde le embiaron. &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 39. tit. 6. lib. 3. Recop. & ex. l. 21. titulo. 3. lib. 7. Recop. & explicat Auiles vbi supra. c. 54.

xxiij Item si saben si el dicho corregidor ha procurado, y tenido cuydado que las obras desta ciudad se ayã hecho a menos costa, y mas prouecho della, y si las penas que por sus sentencias applicaron para las obras publicas las distribuyerõ con acuerdo, & interuencion del regimiento, o si ha sido negligente en ello. &c.

Iste articulus procedit ex. l. 24. titu. 6. lib. 3. Recopil. & ex. l. 18. titu. 5. libro. 3. Recopil. tradit Auiles, vbi suprà. capitulo. 33.

xxiiij Item si saben si el dicho corregidor, o sus officiales no han guardado las leyes destos reynos, antes han dispensado enellas, y moderado sus penas. &c.

Articulus iste procedit ex. l. 27. titu. 6. lib. 3. Recop. & explicat Auil. in. cc. præto. c. 1. glo. verb. Derechamente. à. n. 3. & in. c. 36. & Auend. de exequen. man. 2. part. cap. 16. à numero. 3. & ibidem à num. 11. diffusè agit quando liceat iudici à pœnis legalibus recedere. Iul. Clar. lib. 5. Senten. §. fin. q. 60. & in. q. 97. agit quando ex aliqua causa executio pœnę legalis differri debeat.

xxv Item si saben si el corregidor ha sido negligente en tener libro en que se asienten las penas applicadas para la camara o obras pias, y gastos de justicia: y si lo ha tenido, si ha dexado de assentar enel las dichas penas, y si el receptor nombrado las ha recebido. &c.

Articulus iste procedit ex. l. 35. tit. 6. lib. 3. Recop. & explicat Auil. vbi suprà. c. 45.

xxvj Item si saben si el dicho corregidor y sus officiales no han tomado por si mismos

mos los testigos en las causas criminales, y en las ciuiles arduas, antes los han cometido a los escriuanos, &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 28. titulo. 6. libro tertio Recopilationis. vbi contra faciẽtibus imponitur pœna quinque mille marapetinorum pro prima vice: & tabellionibus duorũ millium: & pro secunda vice duplicatur pœna, & pro tertia officijs suis eruntx priuandi: quod explicant Auiles vbi suprà. cap. 37. & Auẽd. de exequen. man. 2. p. cap. 17. notat Couarru. lib. 2. Vari. xx c. 13. nu. 10. & Iul. Clar. lib. 5. sententiarum. §. fin. quæst. 26.

xxvij Itẽ si saben si el dicho Corregidor y sus officiales hã lleuado parte de las alcaualas, sisas, imposiciones, de los mostrencos descaminados, o por dar las sentencias, y executarlas, o por firmar los recudimientos de las alcaualas, y si han guardado las leyes de las alcaualas, y si han lleuado derechos de homicillos en rebeldia, no siendo caso de muerte de hombre o de muger, ni caso en quẽ el culpado merecie sse pena de muerte, &c. xx

Articulus iste procedit ex. l. 12. titulo. 6. libro tertio Recopilationis. & explicat Auiles vbi suprà. capit. 12. cum 3. sequentibus.

xxviij Item si saben si el dicho Corregidor o sus officiales han consentido predicar bullas e indulgencias, y admitido demandadores de limosnas, sin ser vistas y approbadas por el Consejo, o por los para ello diputados, &c.

Articulus iste procedit ex. l. 37. titulo. 6. libro tertio Recopilationis. & tradit Auiles vbi suprà. capitulo. 51.

xxjx Item si saben si el dicho Corregidor y sus officiales han sido negligẽtes en guardar los puertos de su corregimiento: y si por su negligencia se han sacado destos reynos monedas, cauallos y otras cosas prohibidas, y si sobre ello ha hecho pesquisa dos vezes cada año.

Articulus iste procedit ex. l. 38. titulo sexto, libro tertio Recopilationis. & tractat Auiles vbi suprà. capitulo. 52.

xxx Item si saben si el dicho Corregidor ha hecho repartimientos por los vezinos desta ciudad y su tierra demas de los tres mil marauedis que la ley permite en cada vn año, y si en los repartimientos han sido mas agrauiados los pobres que los ricos, &c.

Articulus iste procedit ex. l. 25. titulo. 6. libro tertio Recopilationis. & ex. l. 15. titulo. 7. libro tertio Recopilationis. & ex. l. 1. titulo. 6. libro septimo Recopilationis. & explicat Auiles vbi suprà. cap. 34.

xxxj Item si saben si los regidores, veynte y quatros, y jurados desta ciudad, tengã o aya tenido alguno dellos dos regimientos en esta ciudad, o en otro lugar, o tenga la escriuania del juzgado ordinario, o si estan padre y hijo en el dicho regimiento juntamente, o si viue con otro que tenga voto en el dicho ayuntamiento, o viue con señor o perlado alguno, del qual lleua racion, quitacion, o ayda de costa alguna, &c.

Articulus iste procedit ex. l. 4. & 5. 9. & 10. titulo. 3. libro. 7. Recopilationis.

xxxij Item si saben si los escriuanos de consistorio y del numero desta ciudad ayan hecho bien y fielmente su offficio, o si han hecho alguna falsedad cõtra algunas personas en las escripturas que ante ellos han passado, o si han hecho perdidas las escripturas que ante ellos o sus predecessores se otorgaron, o si han recebido presentes, dadiuas, o otras cosas de los pleyteantes demas de sus derechos, o si viuen con señores, o lleuado salario de iglesia, o monasterio, y si faltan a sus audiencias, y sino han querido yr siendo llamados, a hazer escripturas, o denegado su officio a quien se lo

ha

ha pedido, y si tienen sus regiſtros, conforme a las leyes deſtos reynos, y si han sido tratantes de recatonerias de mantenimientos o otras cosas, y si hã reſcebido y lleua do mas derechos de su aranzel, y si han sido arrendadores o fiadores de las rentas y proprios desta ciudad y su tierra.

Omnia in prædicto articulo contenta procedunt ex titulo. C. de tabull. & scrib. lib. 10. & ex his quæ latè suprà resoluimus in annotationibus ad totum opus, annotatione vltima. & poterunt colligi ex. ll. huius regni congestis in repertorio nouę Recopilationis. in litera, Escriuanos publicos de los concejos y numero. ex quibus multa alia huic articulo addere poteris.

xxxiij Item si saben que los abogados y procuradores desta ciudad han lleuado derechos o salarios demasiados a sus partes, o los han recebido de ambas las partes, o si han descubierto el secreto de la vna parte a la otra, y si han sido negligentes en las causas, y por ello ha venido daño a sus partes, y si han faltado en sus audiencias, y si por no hazer los autos necessarios se ha seguido daño a su parte: y si por su poco saber han echado a perder los pleytos, y si los procuradores han reſcebido dineros de sus partes, para los escriuanos y letrados, y se han quedado con ellos, &c.

Contenta in supra dicto articulo procedunt ex his quæ suprà resoluimus in annotatione ad totum opus in. 6. annot. & ex. ll. huius regni congestis in repertorio nouæ Reco. litera, Abogados. & in litera, procuradores delas audiecias,

xxxiiij Item si saben si los sesmeros desta ciudad y su tierra han vsado bien y fielmente sus officios a seruicio de Dios, y de su Magestad, y al bien publico, no consintiendo cosa prejudicial a la Republica, ni permitiẽdo que cauallero ni otra persona vsur passe los terminos desta ciudad, y su jurisdiction, ni otra cosa tocante a los proprios della, y sobre ello han hecho sus diligencias, o si lo han dexado de hazer por odio, amor, o temor, &c.

Articulus iste procedit ex. l. 14. tit. 7. lib. 3. Recop.

xxxv Item si saben que los alcaydes y carceleros de la carcel publica desta ciudad q̃ han sido, han hecho bien y fielmente su officio, tratando bien a los presos, y si hã hecho lo contrario, no dexandolos visitar, ni dar de comer a sus horas, ni negociar sus negocios, echandoles prisiones demasiadas, o quitando les las que tenian, o si les hã dexado yr a dormir a sus casas sin licencia del juez, o si come con los presos, o ha tomado dadiuas dellos, o si ha conoscido carnalmente alguna muger presa, o sacadola de la carcel para que fuesse a dormir con la justicia, o con otra persona, o si ha puesto las manos en los presos, dandoles o injuriandoles, y si ha tenido carcel apartada de hombres y mugeres, y si ha lleuado derechos demasiados de carcelaje: o si ha cõsentido jugar en la carcel, y si ha tenido libro en que assiente el dia que vino el preso, y la causa y razon porque le prendieron, y quien le prendio, &c.

Contenta in supra dicto articulo procedunt ex. l. iudices. C. de episco. audiẽ. & ex. l. 1. & l. quoniam. C. de cust. reorum. & ex. l. 5. & 11. cum alijs. titul. 29. par. 7. & ex. l. 2. cum sequen. titul. 24. libro quarto. Recopilationis. & ex notatis per Doctorem Bernardinum à Sandoual in suo Tractatu sermone Hispano edito de los presos de la carcel. capitul. 12. & à Thoma Cerdan in tract. de visita de carcel. c. 7. nu. 12. & c. 15. nu. 1. 2. & 3. & ex his quæ notauimus supr. in quinta parte huius primi tomi. §. de captura delinquentis. à numerò. 12. & ex ll. congestis in repertorio nouę Recop. in litera, Carceleros.

xxxvj Item si saben si el alguazil mayor desta ciudad ha dexado de prender, teniendo mandamiento para ello a alguna persona por ruego o amistad, o dissimulãdo cõ

el

el que auia de prender, aunque lo via y topaua, y hazia que no lo conocia, y si ha prẽdido a alguno no teniendo mandamiento para ello no le hallando in fragante delicto, o si ha hecho alguna injuria por le prender affrontosamente, y si ha dexado de tomar las armas a algunos a hora, o en parte vedada, y si ha dexado de executar los mandamientos de los juezes, y si ha lleuado algunos cohechos, dadiuas, o presentes por no prender ni tomar armas, y si ha lleuado los derechos de las executiones antes que las partes fuessen pagadas, y si ha hecho fuerça a algũa muger, y entrado por fuerça en su casa so color de buscar alguna cosa por afrontarla, o echarse cõ ella, &c.

Articulus iste procedit ex. l. 5. 7. 8. 9. & ex alijs plurimis. titulo. 23. libro quarto Recopilationis. & ex. ll. congestis in repertorio nouæ Recopilationis. litera, Alguaziles y merinos. Et ex his quæ supra notauimus in quinta parte huius. 1. tomi. §. de captura delinquentis. numero. 7. & 8.

xxxvij Item si saben si los alcaldes de la hermandad han hecho bien y fielmente su officio administrando justicia a las partes que ante ellos la han pedido, y si han conocido de los casos que son fuera de la hermandad, y si han lleuado derechos demasiados, o recebido cohechos de dineros, dadiuas, o promessas de otras cosas en el tiempo de sus officios, &c.

Cõtenta in supradicto articulo procedunt ex diuersis legibus huius regni cõgestis in dicto repertorio Recopilationis. litera, Alcaldes de la hermandad. Et quod isti iudices fraternitatis syndicari debeant simul cum reliquis iudicibus determinat. l. 2. titulo. 7. libro tertio Recopilationis.

xxxviij Item si saben si los mayordomos de rentas y proprios desta ciudad han vsado bien y fielmente sus officios, cobrando las dichas rentas con diligencia, y pagando las libranças que les han sido fechas sin lleuar por ello dadiuas ni cohechos, &c.

Articulus iste procedit ex. l. 14. tit. 7. lib. 3. Recop. nouæ.

xxxjx Item si saben si los fieles desta ciudad han dexado de executar las penas de las ordenanças desta ciudad por ruego, y si han lleuado algunas penas sin las assentar ante el corregidor o su teniente, y si han tomado seruicios, dadiuas, o cohechos de los carniceros, bodegoneros, fruteras, panaderas, y de otras personas, porque les ayudẽ y fauorezcan a las posturas de los bastimentos que traen a vender, y porque dissimulen las penas, y si han vsado fielmente su officio, &c.

Articulus iste procedit ex dispositione. l. 14. titulo. 7. libro tertio Recopila.

xl Item si saben si el dicho corregidor ha dexado de tomar las cuentas de los proprios y rentas desta ciudad, y repartimientos y contribuciones della, y de su jurisdicion, y si ha sido remisso en executar los alcances, y si ha permitido que las rentas y proprios de la dicha ciudad se ayan gastado en cosas impertinentes al bien y prouecho della, y si se han gastado en prouecho e interesse de los mismos regidores, o en dadiuas, o en ayudas de costa, o en presentes, o en fiestas y alegrias, o en comidas, o en beuidas no necessarias al bien commun, digan y declaren lo que saben. &c.

Articulus iste procedit ex. l. 22. titulo. 6. libro tertio Recopilationis. & explicat Auiles in cc. prætorum. capitulo. 30.

xlj Item si saben si el dicho corregidor, teniente, o alcalde han sido remissos en no executar la pena de la ley contra los regidores que en el tiempo de su officio fueron diputados por el regimiento por juezes en las causas ciuiles de diez mil marauedis y dende abaxo, y no las sentenciarõ dentro de los diez dias de la ley passados los treynta y cinco dias que se dan a las partes para poder appelar, proseguir y fenescer la causa, &c.

Ar-

Articulus iſte procedit ex.l.7.titu.18. lib.4.Reco.& ex his,quæ nos ſupra reſoluimus in.6.parte huius.1.tomi. c. de praxi interpon.appel.ad decurio.n.10.

Et ſi iudex ſyndicator plures alios articulos cõcipere voluerit aduerſus magiſtratum,& eius officiales,& reliquos miniſtros reipublicæ conſulat titulum de los corregidores,y el de los alcaldes y el de los regidores,y el de los alguazi les,y el de los eſcriuanos y carcelero,y el aranzel de los eſcriuanos, & præſertim inſpiciat ordinationes ciuitatis : & iuxta eas aliquos articulos ad rem perti nentes cõcipiat.Curet inſuper inquire re à tabellione corã quo ſyndicatio prę teriti magiſtratus fuit agitata , eiuſdem ſyndicationis proceſſum,& ex eo extra here quidquid ſibi videatur magis cõdu cere præſenti ſyndicationi,& ſtatim in cipiat teſtes examinare iuxta prędictos articulos.In qua inquiſitione ſyndicator recipere debet teſtes idoneos, & nõ ſuſpectos magiſtratui,qui numero triginta erunt,partim ſelecti ex decurioni bus,aduocatis,tabellionibus , procuratoribus,partim ex alijs honeſtis viris,& perſonis illius ciuitatis vel oppidi,ſecũdum Bal.in.l.ſi ipſius. C.famil.hercif.& Parid.de Puteo in Tractatu. ſyndica. in parte procedunt autem in ſyndicatu.& Auiles in.cc.præt.c.4.iudicum ſyndica tus.gloſſ.verb.Peſquiſa.Et iudex ſyndi cator per ſe ipſum quotidie tres vel qua tuor teſtes examinare debet , & teſtis, qui generaliter aduerſus magiſtratum, & eius officiales depoſuerit de parcialitate,vel receptione munerum interrogandus erit à ſyndicatore,quod in ſpecie declaret,& teſtificetur,in quibus rebus,& cauſis fuerunt parciales , & quæ & à quibus munera receperũt : & idem obſeruãdum erit in reliquis teſtibus generaliter deponẽtibus de aliqua re,iux ta ea,quæ ſupra in hoc Tractatu reſolui mus in articulo.2.verſiculo. rurſus iudex in ſi.Et ſi aliquis teſtis de auditu de poſuerit,interrogandus erit,à quo audi uit : & tunc ſindicator vocabit eum ad veritatem eruendam , & ſi abſens fuerit per literas requiſitorias dirigẽdas ad iudicẽ illius loci,in quo habitauerit teſtimonium eius in publica forma erit re digendum,& quod ſibi remittatur ſigil latum,& clauſum iuxta diſpoſitionem text.in.l.12.tit.7.lib.3.Recopi.Et poſtquam vnuſquiſque teſtis depoſuerit, ab eo iuramentum recipiet de ſecreto obſeruãdo,& non detegendo,quam infor mationem ſyndicationis ſecretæ termi nare , & finire curabit intra quindecim dies.Y hecha la dicha informacion de alli a los veynte dias en los cinco dias re ſtantes el juez de reſidencia tomara vn memorial,y en vna parte dira juegos,y en otra cohechos,y en otra fuerças,Yaſ ſi por eſte ordẽ ſacara las demas culpas, y los cargos que de la dicha informacion ſecreta reſultaren contra el dicho corregidor y ſus officiales,diziendo, q̃ tal cargo ſe le prueua con tantos teſtigos,que ſon fulano y fulano , y eſtan a otantas fojas del proceſſo:y ha les de mã dar dar copia de los nombres de los teſtigos,para que ſi quiſieren tachar a alguno,lo puedan hazer,porque de otra ſuerte ſeria dar occaſion que algun teſti go dixeſſe lo contrario de la verdad,en tendiendo que no ſe ſabria ſu nombre, iuxta text.in capitulo.qualiter & quando,el ſegundo.verſiculo , debet igitur de accuſatio.& in.l.4.titulo.1.libr.octa uo Recopilationis.& explicat Didacus Perez in.l.11.titulo.1.libro octauo ornamenti.gloſſa.2.& Auiles in cap. 4. iudicum ſyndicatus.gloſſ. verbo, Peſquiſa.numero.9.Y juntamente ſe les ha de dar copia de los cargos que ſe les haze,para que ſe deſcarguen y defiendan, vt probatur in dicto capitulo. qualiter & quando.& in.l.13.titulo ſeptimo, libro tercio Recopilationis.los qualescar gos ſe han de hazer en la forma ſiguien te.

Cargos contra el Corregidor.

31 LOS cargos que resultan contra.N.Corregidor que ha sido desta ciudad de la residencia secreta que por mandado de su Magestad se toma a el y a sus officiales por el illustre Señor Licenciado.N.juez de residencia son los siguientes.

Primeramente se le haze cargo,q̃ durante el tiempo de su officio ha hecho muchas ausencias desta ciudad y su jurisdiction sin tener para ello licencia,el qual cargo se le prueua con dos testigos,que son fulano y fulano,&c.

Item se le haze cargo,que durante el tiempo de su officio muy de ordinario jugaua alos naypes,y por ello dexaua de despachar los negocios,y que assi mismo ha cõ sentido jugar a otras muchas personas.el qual cargo se le prueua cõ fulano y fulano.

Y conforme a este orden se han de sacar los demas cargos,assi los que resultan contra el corregidor,como los que resultan contra sus officiales . Y el dicho juez de residencia prouee vn auto en que manda al escriuano que notifique los dichos cargos al Corregidor y sus officiales,y les de traslado dellos,para que dentro de seys dias primeros siguientes que les da y assigna por todo termino y plazo peremptorio alegen y prueuen lo que vierẽ que les conuiene a su descargo,con apercebimiento que passado el dicho termino prouera justicia,y le manda que los cite en forma para todos los autos que de derecho requierẽ citaciõ. Y luego el dicho escriua no notifica el dicho auto y cargos,y les da copia de todo ello a los dichos Corregidor,y sus officiales,y les cita cõforme le fue mandado en el dicho auto . Y luego el corregidor y sus officiales respõdẽ a los dichos cargos,y presentã sus interrogatorios,y testigos,y dã su dscargo dẽtro de los dichos seys dias,y la respuesta a los cargos se da en la manera siguiente.

Respuesta del Corregidor a los cargos.

Illustre Señor.

32 FVlano Corregidor que fuy desta ciudad,como mas aya lugar de derecho parezco ante v.m.en respuesta de los cargos que v.m.me hizo,y dixo que contra mi resultauan de la residencia secreta,cuyo tenor auido aqui por expresso,y a el me refiriendo,digo que de justicia v.m.me deue absoluer y dar por libre de los dichos cargs,y de lo en ellos contenido,pronunciado me por buen juez,y que en el dicho mi officio hize lo que conuenia al seruicio de Dios y de su Magestad,y al buen gouierno y pacificacion desta ciudad,lo qual anssi pido,y v.m.deue hazer por lo siguiente. Por todo lo general que he aqui por expresso,y porque niego los dichos cargos, segun y como en ellos se contiene,ni con verdad contra mi se pueden prouar , y caso negadoq̃ alguna cosa se prouasse,los testigos que contra mi deponen son varios, y singulares,deponen de oydas y vanas creencias,y son enemigos mios,y me tienen odio y mala voluntad,por auer yo hecho en mi tiempo justicia contra ellos. Y assi los tacho y contradigo con la solennidad y juramento necessario,&c. Y respondiẽdo en particular a los dichos cargos,digo quanto al primero de que hize ausencias, que niego el dicho cargo,porque si alguna hize,fueyendo a visitar la tierra y termi

nos

nos desta ciudad, y caso no cõfessado que otra alguna hiziesse, seria cõ licencia, y no tificando lo primero en el cõsistorio desta ciudad. Y quanto al segundo cargo de q̃ jugaua y cõsentia jugar a algunas personas juegos prohibidos, digo que niego el dicho cargo, ni cõ verdad se me puede prouar: porque antes yo cõ mucho cũydado y rigor castigaua a los que jugauan juegos prohibidos, y no me dañan los dichos de fulano y fulano, por quanto son mis enemigos, por auerlos castigado en tal y tal causa. porque pido a v.m. segun de suso pedido tengo, y sobre todo serme fecho cumplimiento de justicia, y en lo necessario el officio de v.m. imploro, y juro en forma de derecho, que las dichas tachas no põgo de malicia a los dichos testigos, &c.

Y en esta misma forma han de respõder los demas officiales a quien se hizo algun cargo (mutatis mutandis) y junta mente se ha de presentar interrogatorio de preguntas, para sus descargos en la forma siguiente.

Interrogatorio de descargos.

33 PReguntas por parte de fulano, Corregidor que fue desta ciudad, para en descargo de los cargos que le han sido puestos por el señor fulano juez de residencia.

j Primeramente sean preguntados los testigos, si conocen los cõtenidos en la cabeça deste interrogatorio, y si conocen a fulano y fulano testigos que han sido en esta residencia, y si tienen noticia desta causa, y del tiempo que fue Corregidor el dicho fulano.

ij Item si saben que el dicho fulano todo el tiempo que fue Corregidor en esta ciudad vso bien su officio, guardãdo la justicia a las partes, y haziendo cõ mucha diligẽcia y cuydado lo que tocaua al seruicio de Dios y de su Magestad, y al buen gouierno desta ciudad, teniendo la en mucha paz y quietud, castigando los delictos que en su tiempo se cometierõ.

iij Item si saben que la ausencia que el dicho fulano hizo desta ciudad por el mes de Mayo proximo passado, fue saliendo a visitar la tierra y terminos desta ciudad.

iiij Item si saben que el dicho fulano en el tiempo de su officio castigo con mucho cuydado y rigor a los que jugauan juegos prohibidos por leyes destos Reynos, y que el en el dicho tiempo nunca jugo juego prohibido, y si lo jugara los testigos lo supieran, y no pudiera ser menos, por el mucho trato y communicacion que con el tenian.

v Item si saben que fulano y fulano testigos que han sido en esta residencia antes y al tiempo que dixeron sus dichos contra el dicho fulano eran sus enemigos capitales por auer hecho justicia contra ellos en tal causa y tal causa, y assi los testigos entienden, creen, y tienen por cierto que auran dicho sus dichos en esta causa appassionadamente contra el dicho fulano, deponiendo lo contrario de la verdad, &c.

vj Item si saben que todo lo susodicho es verdad, publico y notorio, publica voz y fama y cõmun opiniõ.

Y presentado este interrogatorio, cada vno d̃ los officiales presenta testigos para su descargo, y el juez de residencia los recibe y examina. Et in istis defen-

34 sionibus, familia magistratus poterit p eo testificari in his, quæ testificantes nõ tãgũt, vt resoluit Auiles in c. 6. iudi. syndi. gl. verb. Descargos. ex doctrina Bal. in l. obseruare. §. proficisci. numero. 12. ff. de officio pro consulis. Y que el juez de residencia [illegible] de hazer los dichos descargos determinat. l. 13. titul. 7. libr.

tertio Recopilationis.en la qual se dize que recebidos los descargos,el juez de residencia ha de tomar el processo para lo determinar, y si hallare culpante al que hizo el cargo,y no se descargo le condene y execute el derecho de la parte damnificada , y no tan solamente le ha de condemnar en la satisfaction de la parte,mas tambien en la pena que segun leyes del reyno en tal caso esta dispuesta,vt probat.l.12.titulo.7.libro tertio Recopilationis. Y para la determinacion y sentencias desta residencia ha de notar lo siguiente.

Lo primero,que los cargos de cohechos basta que se prueuen con tres testi
35 gos,aũque cada vno diga de su caso singular,iuxta tex.in.l.6.titulo.9.libro tertio Recopilation.Et tradit Didacus Perez in.l.octaua.titulo.15.libro secundo ordinamenti.Y si el cargo no fuere cla-
36 ramẽte de cohecho,sino a manera del y de barateria , deue le condenar en el quatro tanto,vt determinat.l.18.titulo 7.libro tertio Recopilationis.Y si fuere el cargo de que recibio derechos no deuidos,deue le cõdenar en las setenas, vt in.l.1.titulo.6.libro tertio Recopilationis.las quales penas ha de applicar para la camara de su Magestad,aũque la mitad dellas podra applicar para gastos de justicia,y obras pias,vt probat.l.2.titul. 26.libro octauo Recopilationis. Y quãdo la pena por el tal caso fuere arbitraria,o le podra cõdenar,o remitirla a cõsejo real,si tuuiere sobre ello alguna duda:y en qualquier cargo q̃ huuiere condenacion de qualquier pena , toda via la reserue al cõsejo, para que alla se de mayor,o menor,como viere q̃ mas cõuenga,ita disponit.l.12.titul.7.libr.tertio Recopilationis . Y si el cargo fuere de otra manera,como de no visitar los terminos,o d̃ no auer castigado los pecados publicos,o en otras cosas,en que no ay parte,cõdenele el juez por culpado,y la pena remita la al cõsejo,vt probat.l.13.titulo.7.libro tertio Recopilationis.Y procure remitir al consejo las menos cõdenaciones que pudiere,quia ita disponit.l.41.titulo.4.libro secundo Recopilationis . Y si el cargo fuere de fuerça,que se aya hecho a alguna muger,o de otro delicto graue,porque merezca muerte,o perdimiento de miembro,ha lo de prender,y embiar a buen recado al consejo,iuxta.l.6.titu.4.part. 3.in.l.13.titulo.7.libro tertio Recopilationis.Et.l.3.titulo.9.libro tertio Recopilationis.

37 Otrosi deue tomar las cuentas de penas de camara por ante el escriuano q̃ fue diputado para ellas , y en presencia del Corregidor passado , y ha se de informar si estan todas assentadas , y si se han cobrado,y de lo de mas que dispone la ley.19.titulo.7.libro tertio Recopilationis.&.l.35.titulo. 6. libro tertio Recopilationis.Y assi mismo ha de tomar las cuentas que estuuieren por dar de los proprios,rentas, imposiciones y repartimientos de la ciudad y su tierra, no recibiendo en cuenta lo mal gastado,y lo que no fuere en prouecho cõmun de la dicha ciudad.Y deue embiar la relacion dellas al cõsejo,juntamente cõ la residencia,iuxta text.in.l.42.titulo.4.libro secundo Recopilationis.& in.l.20.titulo.7.libr.3.Recop.Y hecho y aduertido todo lo de arriba,el juez de residencia deue pronunciar su sentẽcia dentro de los treynta dias,como arriba diximos en este tratado in summa eius, en la forma siguiente.

Sentencia contra el Corregidor.

¶Visto este processo &c.

38 FAllo atento los autos y meritos del,que por las culpas que resultã cõtra fulano corregidor que fue desta ciudad le deuo cõdenar y condeno en la forma siguiẽ-

te.

te. En quanto al tercer cargo que se le hizo de auer lleuado derechos no deuidos en tal pleyto, del qual no se descargo como cõuenia, le deuo cõdenar y condeno en las setenas de todo ello, la mitad para la camara y fisco de su Magestad, y la otra mitad para gastos de justicia, y q̃ buelua el interesse a la parte. Itẽ en quãto al quinto cargo q̃ se le hizo sobre la fuerça que intento hazer a fulana, vezina desta ciudad de noche so color q̃ yua a prender vn delinquente, y por auer dado occasion a la muerte, o heridas de fulano, mãdo sea lleuado preso y a buẽ recado a su costa a la corte de su Magestad, y entregado a los Señores de su muy alto cõsejo. Item en quanto al sexto cargo q̃ se le hizo por auer mãdado talar y cortar mucha parte del mõte de tal lugar, en q̃ interuino cohecho y barateria, le cõdeno en el daño q̃ recibierõ los vezinos del dicho lugar, y en el quatro tãto de lo q̃ el recibio, para la camara y fisco d̃ su Magestad. Itẽ en quãto al decimo cargo de no auer visitado los terminos, y de no auer castigado los peccados publicos, le cõdeno en tãtos mil marauedis para la camara de su Magestad, y remito a su Magestad, y a su cõsejo la demas pena q̃ fuere seruido de le dar. Y en quãto a todos los demas cargos que le fueron fechos, de los quales se descargo le deuo absoluer y absueluo y doy por libre de todos ellos, y digo que le deuo pronunciar y pronuncio por buen juez, de quien su Magestad se pueda seruir en semejãtes officios, y por esta mi sentencia juzgando assi lo pronuncio, &c.

Y por este mismo orden se hã de dar las sentencias de los de mas officiales, y pronunciadas se les han de notificar, y
39 executar todas las condenaciones de tres mill marauedis abajo, aũque appele el condenado, y aunque no sean de cohechos ni baraterias: y si fuere de tres mil marauedis arriba le ha de otorgar la appelacion, depositando primero el condenado la dicha cõdenacion en persona fiable, qual el juez de residencia nõbrare, prout disponit. l. 17. tit. 7. lib. 3,
40 Recop. nam de iure cõmuni à sentẽcia lata cõtra magistratum in syndicatu appelari posset, secundum Specul. titu. de appella. §. 3. & Parid. de Put. in Tractat. syndi. §. appellatio. nu. 7. cum in omnibus causis, & à quibuscunq; grauaminibus regulariter quis appellare possit, secundum glo. fi. in. l. qui restituere. ff. de reiuend. quam pro regula cõstituit Maranta de ordi. iudi. 6. p. actu. 2. n. 267. & probatur in. l. 2. tit. 23. p. 3. Cui resolu-
41 tioni non refragatur tex. in. l. 3. C. quor. appell. non recip. vbi probari videtur prohibitam esse appellationem à sentẽtia contra iudicem in syndicatu lata. ex quo tex. ita notãt Bart. & Salicet. ibi Ange. in Authẽ. de iudi. §. nostris. & Lucas de Pena in. l. si Coloni. C. de agrico. & cẽsi. lib. 11. nã respondetur, text. illũ nõ loqui de appellatiõe interponẽda à sententia iudicis syndicatoris, sed de appellatione interponenda à sententia iudicis cõdemnatis suum officialem, à qua merito appellatio interdicitur, cũ maxima præsumptio sit, q̃ iudex aduersus officialem suum, sententiam iniustam nõ proferat. ita illum tex. intelligit gl. ibi, & gl. in. c. ei qui. §. nulli quoq;. 2. q. 6. quam interpretationem sequuntur ibi Bart. & Paul. Cast. & Auiles in. c. 10. iudicũ syndi. gl. verb. Appele. n. 1. & Marant. de Ord. iudi. 6. p. actu. 2. n. 290. De iure tamẽ regio obseruandũ erit circa hãc appellationem interponendam id, q̃ suprà resoluimus ex dict. l. 17. titu. 7.
42 lib. 3. Recop. Y hecho todo lo arriba resuelto, y passados los treynta dias de la residencia, el juez ha de embiar a su costa la pesquisa secreta al consejo real, juntamente con la relacion de las quentas y gastos de los proprios y rentas de la ciudad, y de las penas de camara, sicuti disponit. l. vigesima. titulo septimo, libro terrio Recopilationis. &. l. 42. titulo. 4. libro secundo Recopilationis, y con la relacion de las sentencias

que huuiere dado en la residẽcia publica, y tambien ha de embiar los cargos q̃ puso al corregidor y sus officiales, y las prouanças que se hizieron, y sentencias que sobre ello dio: lo qual ha de yr cerrado y sellado, y el escriuano ante quiẽ passo la dicha residencia, no ha de lleuar derechos algunos de la residencia secreta, pero de los processos de la residencia publica cada vna de las partes ha de pagar sus derechos, y el que appelare ha de sacar el processo a su costa, y assi lo determina la.l.20.titulo.7.libr.tertio Recopilationis. y se ha de presentar con el dicho processo dentro del termino de la.l.2.titulo. 18. libro quarto Recopilationis. Y el juez de residencia ha de embiar la dicha pesquisa secreta con lo demas que arriba diximos, y juntamente vna carta para su Magestad dirigida al Consejo, en la forma siguiente.

Carta para su Magestad.

C. R. M.

43 POr mandado de vuestra Magestad vine a esta vuestra ciudad de Salamanca, a tomar residencia a fulano Corregidor que fue en ella, y a los demas officiales q̃ cõ el han estado, la qual le tome cõ el mayor cuydado y diligencia que pude, y les puse los cargos que de la residencia secreta cõtra ellos resultarõ, segun se cõtiene en el processo de la dicha residencia que cõ esta embio, y vuestra Magestad sera seruido mandar ver: y en la residencia publica estan puestas tantas demandas cõtra el corregidor, y tantas cõtra cada vno de sus officiales, de las quales estan sentenciadas tantas, y las demas quedan en este punto y estado. Y demas desto tome las cuentas de los proprios y rentas desta ciudad de los años passados que el dicho corregidor tuuo el officio, y halle que tal año rentarõ tanto, y tal año tanto, y fue fecho alcance de tanto: el qual tengo executado, y en poder de fulano. Y assi mismo tome las cuentas de las penas de camara, y de gastos de justicia, y obras pias y publicas, y se hizo de alcance tanto, y queda executado, y cobrado, y puesto en poder de fulano. Y de la dicha residencia no resulta otra cosa, de q̃ deua ser hecha relaciõ a vuestra Magestad, mas de que esta ciudad tiene necesidad de reparar los muros, los quales he visitado cõ artifices de sciencia y cõsciencia, y parece que son menester dos mil ducados para el reparo dellos, y esta ciudad tiene pocos poprios para poderse reparar cõ ellos, Vuestra Magestad mandara hazer lo que mas conuenga a su seruicio. Y por este orden dara cuenta en particular de las cosas que cõuengan a la ciudad: y luego dira. Y demas desto no se offrece otra cosa de que V.M. deua ser auisado, Cuya Real persona nuestro Señor guarde y prospere cõ acrecentamiento de mayores Reynos y Señorios para su gloria y seruicio.

Muy humilde vassallo de
Vuestra Magestad.
El Licenciado Fulano.

Y en el sobre escrip[illegible]ira, A la C.R.M. del Rey Don Phelippe nuestro Señor, en su Real Consejo.

Y entrega-

Y entregada la residencia en consejo, el orden que alli se tiene en verla, pone la.l.38.cum nonnullis sequentibus.titulo.4.libro secundo Recopilationis. la qual se vee de la suerte que va, sin mas alegar, ni mas recebir a prueua, de lo q̃ va hecho por el juez de residencia, iuxta.l.13.titulo.7. libro tertio Recopila-
44 tionis.y de la sentencia confirmatoria, o reuocatoria que alli se da, no ay supplicacion alguna, saluo en dos casos: El vno es quando en la tal sentencia huuiere priuacion perpetua de officio, y el otro quando huuiere condemnaciõ de pena corporal, vt disponit.l.52.titul.4. lib.2.Recopilationis. Y hasta tanto que la residencia fuere vista en consejo y cõsultada con su Magestad, los juezes que la dieron no deuen ser proueydos en otros officios, iuxta dispositionem tex. in.l.12.tit.5.lib.3.Recop.

Esta es la practica que se guarda en la residencia secreta: pero en la publica ay differencia, porque es demandas y quexas que las partes agrauiadas ponẽ contra el Corregidor y sus officiales, en las quales se recibe el negocio a prueua, y se se fulmina el proceso como en via ordinaria, de la suerte que diximos in prima parte huius primi tomi. Y aun q̃ seã passados los treynta dias de la residẽcia, se puedẽ sentenciar, con q̃ dentro dellos se põgan las demãdas, como arriba resoluimos in summa huius tractatus. Y las demãdas q̃ a instãcia de partes se suelẽ poner, son en la forma siguiẽte.

Demanda y acusacion a instancia de parte contra el Corregidor en la Residencia publica

Illustre Señor.

45 FVlano, como mas aya lugar de derecho, parezco ante vuestra merced, y me querello, y acuso criminalmente a fulano, Corregidor que fue desta Ciudad, y contado el caso de mi accusacion, premissas las solennidades del derecho, digo que assi es, que el sobredicho reo acusado con poco temor de Dios y menosprecio de su consciencia, y en deseruicio de su Magestad, no ha vsado de su officio, como deuia y era obligado, y porque por el mes de Mayo proximo passado deste presente año, en vn dia del dicho mes, que se contaron veynte del, fue a mi casa con grande escandalo y alboroto, y sin causa ni razon que bastante fuesse, me saco della y lleuo preso dandome muchos empuxones, y haziendo me otros malos tratamientos, y diziendo me palabras feas e injuriosas, siendo como soy hombre honrado, hijo dalgo, quieto y pacifico, y no auiendo hecho cosa por donde huuiesse de ser maltratado, y no contento con esto me metio en la carcel publica, y me hizo echar vna cadena, y me tuuo preso desta suerte mas de vn mes: las quales vexaciones y agrauios me hizo solo por complazer a fulano mi enemigo, con el qual el dicho reo ha tenido y tiene gran parcialidad, y amistad, y no me soltara de la dicha prision sino fuera porque le di vn cauallo, el qual recibio, y por virtud dl me solto, en lo qual me hizo notorio agrauio e injusticia, e lo que no deuia a su officio, y por ello es digno de grã punicio y castigo

y caſtigo, porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte q̃ baſte por ſu ſentencia, que en tal caſo lugar aya del ſobre dicho reo acuſado me haga cumplimiento de juſticia, declarando le por hechor y perpetrador de los dichos delictos, y por hombre q̃ ha hecho y vſado mal ſu officio, y aſsi declarado le condene, apremie, y caſtigue por las mayores y mas graues penas pueſtas por fuero y derecho, leyes y pragmaticas deſtos reynos contra los juezes que vſan mal ſu officio, y cometen ſemejantes delictos, para que a el ſea caſtigo, y a otros exemplo. Y para ello, &c.

Otroſi incidenter de ſu officio de v.m. el qual para ello imploro, pido condene al dicho reo a q̃ me buelua, de, y reſtituya el dicho cauallo, q̃ por redimir la vexacion de la dicha priſion le di, o cien ducados por el, que a ſu juſta y commun eſtimacion valia, con mas los daños, coſtas, e intereſſes que de la dicha priſion ſe me ſiguieron, q̃ eſtimo en dozientos ducados, ſaluo en todo la judicial taſſaciõ de v.m. ſobre q̃ pido juſticia, y el officio de v.m. imploro, y las coſtas, pteſto, y juro a Dios y a eſta cruz † que eſta acuſacion y demanda no pongo de malicia, &c.

Deſta accuſacion ſe manda dar traſlado, y ſe procede en via ordinaria, como arriba diximos. & hæc ſufficiãt pro tironum inſtructione.

Finis huius primi Tomi.

SECVNDVS TOMVS

DE FORMA ET MODO, PROCEDENDI in foro Ecclesiastico circa causas ibi pertractandas.

EX PROOEMIO SVMMARIA.

1 *Spiritualis potestas à seculari non perturbatur, sed fauetur, et ecõtra alteraq; ab altera est distincta.*

2 *In subsidium iudex ecclesiasticus, qui proprijs viribus suã sententiã exequi nõ potest, secularibus vtitur, hiq; ecclesiasticæ potestati, auxiliũ præbẽt. & .n.4.*

3 *Prædictum ius in delegato seruandum iudice.*

5 *Ecclesiasticus iudex potest secularẽ ad sibi exhibẽdũ auxiliũ cõpellere: at, vt ipse præstet, nõ cõpellitur à seculari iudice: sed eo postulante à superiore suo.*

6 *An stetur processui à seculari iudice facto, quando reus ad ecclesiasticum remittitur: & quid in praxi seruetur.*

7 *Secularis iudex ab ecclesiastico inuocatus, tanquam merus executor auxilium præstare, absq; eo ꝙ de causæ iustitia cognoscat, tenetur: secus quãdo ipse inuocat. etiam num. 6.*

8 *Quæ dicta sunt, non procedũt in causis criminalibus, quarũ cognitio est misti fori: quia tũc secularis iudex poterit de nouo cognoscere, cũ sit suus subditus*

9 *Si iudex ecclesiasticus vult exequi suam sentẽtiam, & simpliciter implorat à seculari vt suam familiam sibi concedat, tunc secularis non potest cognoscere, sed tantũ suã familiam debet accõmodare.*

10 *In criminibus quorum cognitio non pertinet ad secularem, sed tãtùm ad ecclesiasticum iudicem, si ab eo imploretur brachium seculare, non debet se intromittere iudex secularis in cognitione huius modi criminum, sed nullo alio quæsito sentẽtiam ecclesiastici exequi tenetur.*

PROOEMIVM.

1 CVM spiritualis, secularisq; potestates vsque adeo sint distinctæ, vt nõ debeant adinuicẽ se impedire, nec perturbare, vt probat tex. in. c. cùm ad verùm. c. duo sunt. c. si imperator. 96. dist. & in. c. causam quæ: el segũdo. qui filij sint legit. & in. c. nouit. de iudi. & in. l. 4. & 5. titu. 2. libr. 1. Recopil. & in. l. 3. tit. 1. lib. 4. Recopil. & in ordinationibus Lusitanorum, lib. 1. titu. 44. §. E sejan auisados. Quinimò prædictæ potestates debent se adinuicem coadiuuare, vt prædicta iura probant, & firmat gl. in. c. 1. verb. Publicũ. de officio ordinarij. & gl. in. c. 2. de male. verb. Potestatẽ. & docent Panormitanus in. d. c. nouit. Villadiego in Tract. de hæreti. praui. q. 19. col. fin. versic. ex quo poteris. & Couar. in Pract. qq. c. 10.

2 n. 1. Quod tñ auxiliũ & fauor ab vtraq; potestate in subsidiũ præstatur, secũdũ Oldraldũ in consi. 89. nu. 5. Quo fit, ꝙ postq̃ iudex ecclesiasticus aduersus clericos vel laicos suis cẽsuris vsus fuerit, neq; earum virtute potuerit suam sententiam exequi, nec iustitiam ministrare, requirere poterit iudicem secularẽ, vt ipse captis rebus, & persona rei, sententiam ecclesiastici iudicis exequatur, vt expressè probat text. iuncta glo. verb. Publicũ. de offi. ordi. per quẽ tex. ita tenent ibi Panorm. & Altiatus. probatur etiã in. c. postulasti. de homici. & in. c. 2. de male. & in. l. episcopalẽ. C. de episcopali audi. & in. c. vt officiũ. §. com

3 pescẽdi de hæret. lib. 6. Idẽq; iuris obseruãdum erit in iudice delegato, argu. text. in. c. dilecto. de sent. excõ. in. 6. per quẽ. & alia iura ita tenent Specul. in tit. de iudi. deleg. §. sequitur. n. 6. Innoc. Ioãnes Andr. Panor. n. 8. & Feli. n. 2. in. c. significasti. de [illegible] deleg. & latè [illegible] aua. in c. cum cõtin[illegible] [illegible] rescript. & Aegidi[illegible] [illegible] rim. tit. de fo

ro cõpet.n.92.& Auiles in cc.prętorũ.
4 c.20.n.27.Similiter è diuerſo ſecularis iudex inuocare poterit auxiliũ eccleſiaſtici, pro ſua ſentẽtia exequẽda, aduerſus eos, in quos coertionem nõ habet, iuxta tex. Authẽ. ſed hodie. C. ad. l. Iul. de adult. & facit tex. in d.c. dilecto. in fi. & tradit Socin. in. c. cũ ſit generale. nu.
5 24. de foro cõpet. Qua in re illud diſcrimẽ erit obſeruãdum, q̃ iudex eccleſiaſticus, ſuis cenſuris & pœnis ſpiritualibus cõpellere poterit ſecularẽ iudicẽ ad ſibi exhibendũ auxiliũ, vt ꝓbat text. d.c. 11. de male. at verò ſecularis nõ poterit eccleſiaſticũ cõpellere: ſed adire debebit eius ſuperiorẽ, ab eoq; petere, vt iudicẽ eccleſiaſticũ inferiorem cogat, ad præſtãdum ſibi auxiliũ pro ſuæ ſententiæ executione, ſecundũ Innoc. Panor. & Alciat. n. 26. & n. 123. in d. cap. 1. de
6 offi. ordi. Erit & aliud diſcrimen obſeruãdum, nẽpè, q̃ quãdo ſecularis iudex remittit aliquẽ reũ ad iudicẽ eccleſiaſticũ, vel inuocat eius auxiliũ pro executione ſuæ ſententiæ, vt in exẽplo poſito per Alciatũ in. d.c. 1. n. 25. de offi. ordi. eccleſiaſticus iudex nõ tenebitur ſtare proceſſui facto corã ſeculari, ſed de nouo debebit cognoſcere, ſecũdum cõem opinionẽ Doctorũ, ex Decio in. c. at ſi clerici, de iudi. & Thoma Grãmatico in cõſi. crimi. 42. n. 1. & Viuio in lib. cõmu. opi. verb. Iudex laicus. & Auiles in cc. præto. c. 20. n. 20. in praxi tñ obſeruatur, q̃ proceſſus geſtus corã ſeculari extrahitur à protocolo tabellionis ſecularis, & corã eccleſiaſtico producitur, ad eius inſtructionẽ in cauſa: qđ ita faciendum eſſe cõſulit omnibus iudicibus eccleſiaſticis Bernardus Diaz in Practi.
7 crimi. Canonica. c. 116. Cęterùm q̃n iudex eccleſiaſticus inuocat braciũ ſeculare pro executione ſuæ ſentẽtiæ in cauſis ciuilibus, ſecularis iudex alio nõ requiſito tenetur auxiliũ exhibere, & ſententiã eccleſiaſtici exe[illegible], abſq; eo, q̃ de eius iuſt[illegible]no [illegible]cõpetit tñ ſibi illa cognitio [illegible] executori da-
tur, iuxta notata in. l. 1. C. de iuris & facti igno. ita reſoluit Ioãnes de Imola in d.c. 1. col. penul. & antepen. & ſequitur AEgidius Boſius in Practi. crimi. tit. de foro cõpet. à. n. 87. reſoluẽs, cõdemnatũ ſaltim citãdum eſſe per iudicẽ ſeculare, ad videndũ, an aliqua exceptio ſibi cõpetat ad impediẽdã, vel moderandã executionẽ. At verò in cauſis criminalibus, quarũ cognitio ad ſecularem ſpectare poſſet, vt in criminibus miſti fori, ſi auxiliũ ſecularis petatur à iudice eccleſiaſtico, nõ tenebitur ſecularis ſtare proceſſui facto corã eccleſiaſtico, nec præſtare eidẽ auxiliũ, ſed ipſe de nouo poterit cognoſcere, & facere, q̃ ſibi fiat fides de proceſſu, vt cognoſcat, & intelligat, an ſentẽtia iuſtè lata fuerit: nã tũc ſecularis in iſto caſu iudicat vt in ſubditũ, ſcđm Panor. in. d.c. 1. & Alcia. ibi. n. 119. de offi. ord. ꝑ tex. in Auth. de ſanctiſſimis epiſcopis. §. ſi verò crimẽ. & reſoluit AEgidius Boſius vbi ſuprà. n. 87. & Iulius Clarus. libr. 5. Sent. §. fi. q. 96. n. 7. & Bernardus Diaz in Pract. crim. c. 133.
Quod tñ limitãt Panorm. & alij Doct.
9 ſecũdum Alciat. vbi ſuprà. n. 120. q̃n iudex eccleſiaſtic⁹ ipſemet vellet exequi ſuã ſentẽtiã, & pœnis eccleſiaſticis punire, & ſimpliciter imploraret à ſeculari, vt ſuã familiã ſibi cõcederet: nã tũc ſecularis nullo modo poterit cognoſcere, cũ nõ dicatur executor, ſed tantũ de
10 obeat familã accõmodare. In criminalibus verò merè eccleſiaſticis, quorũ cognitio nullatenus pertinet ad ſecularẽ, ſi auxiliũ brachij ſecularis ab eccleſiaſtico poſtuleẽ, ſecularis nõ debet ſe intromittere in cognitiõe illius criminis: ſed tenẽ exequi ſentẽtiã eccleſiaſtici nullo alio quæſito, ſecundum cõem opinionem Doctorum ex Alciato in. d.c. 1. n. 100. & AEgid. Boſio vbi ſuprà. n. 87. & Iulio Claro in. d. q. 96. n. 7. Quod tamẽ limitat quatuor modis Alciatus. vbi ſuprà à. n. 103. Quam reſolutionem exiſtimo, veram eſſe quanuis Bernardus Diaz vbi ſuprà, & Auiles in. cc. præto.

c.20.n.20.teneant, ſecularem cognoſcere poſſe in quocunq; crimine de iuſtitia ſententiæ iudicis eccleſiaſtici eius auxilium inuocãtis: præterquam in crimine hæreſis: quidquid Didacus Perez in.l.4.tit.1.lib.3. Ordin. in glo. 3. indiſtinctè dicat, ſecularem iudicem debere ſummariè cognoſcere de iuſtificatiõe præcepti iudicis eccleſiaſtici, prius quàm auxilium eidem exibeat. Vnde cùm iuriſdictio eccleſiaſtica, & ſecularis debeant ſe ad inuicem coadiuuare, & in primo Tomo huius operis actum ſit de forma & ordine procedẽdi in tribunalibus ſecularibus, opportunè in iſto ſecundo Tomo agemus de modo, & praxi procedendi in eccleſiaſtico foro: qui quinq; tantum partibus concluditur: pro quarum omnium elucidatione nõnulla præludia erũt præmittẽda.

Ex Primo præludio.

SVMMARIA.

1 *Iuriſdictio eccleſiaſtica lege euangelica mãdata fuit Petro, & eius ſucceſſoribus.*

2 *Iuriſdictio eccleſiaſtica à Pontificibus eſt commiſſa proprijs prælatis inferioribus priuatiuè, ita vt vnus prælatus non poſſit de alterius ſubdito cognoſcere.*

3 *Epiſcopus ſicut non poteſt alterius ſubditum ordinare, ita neque iudicare.*

4 *Epiſcopus quilibet eſt ſuperior in ſua diœceſi, & ordinariã habet iuriſdictionẽ, & in quibus caſibus, & contra quas perſonas eã exercere poſſit, traditur.*

5 *Prælati inferiores epiſcopis poſſunt ex conſuetudine, vel priuilegio habere iuriſdictionem ordinariam in diœceſibus epiſcoporum.*

6 *Cauſæ eccleſiaſticæ poſſunt tractari coram iudicibus ordinum militiarum D. Iacobi, Alcantaræ & Calatrauæ.*

7 *Cauſæ matrimoniales & criminales propter earum grauitatem ſolis epiſcopis reſeruantur, & inferioribus iudicibus interdicuntur, exceptis iudicibus dictarum ordinum.*

8 *Iuriſdictio inferioribus epiſcopo cõpetens, cõpetit tãtum cũmulatiuè, nõ etiam priuatiuè, & ideò erit locus præuentioni.*

9 *Epiſcopus poteſt abſoluere excommunicatum ab inferiori iuriſdictionẽ habente.*

10 *Epiſcopus ſeruare debet iuriſdictionem ſuis ſubditis competentem.*

11 *Intellectus ad tex. in, c. cum ab eccleſiarum. de officio ordinarij.*

12 *Intellectus regulæ. l. non dubium. ff. de legibus.*

13 *Archiepiſcopus non habet iuriſdictionem ordinariam in ſubditos epiſcoporũ ſuffraganeorum, niſi per appellationem cauſæ eorũ ad ipſum deuoluantur, & in alijs caſibus exceptis.*

14 *Archiepiſcopus habet iuriſdictionem in ſuos epiſcopos ſuffraganeos.*

15 *Cui plus competit, & quod minus eſt competere debet.*

16 *Ordo eccleſiaſticus peruertitur, ſi vnicuiq; ſua iuriſdictio non obſeruetur.*

17 *Intellectus ad tex. in cap. 2. 9. q. 3.*

18 *Archiepiſcopus qualiter intelligatur habere iuriſdictionem in ſua prouintia.*

19 *Archiepiſcopus non poteſt conſtituere officialem foraneum in diœceſibus ſuorum ſuffraganeorum ad cognoſcẽdum de cauſis per appellationem ad eum deuolutis, niſi ex conſuetudine hoc ius acquiſierit, vt habet Compoſtellanus in diœceſi Salmantina.*

20 *Praxis, quæ obſeruatur in diœceſi Salmantina circa cauſas per appellationem ad Compoſtellanum delatas, qualiter procedat.*

Primum Præludium.

PRimò erit præmittendum, eccleſiaſticam iuriſdictionem lege euangelica mandatam eſſe Beato Petro, & eius ſucceſſoribus, vt conſtat Matthæi.c.16. & Ioannis.c.fin. & à Pontificibus commiſſam eſſe proprijs prælatis inferioribus priuatiuè, omnibus alijs excluſis, ita q; vnus prælatus nõ poſſet de ſubdito alterius prælati cognoſcere, iuxta tex. in cap. ita dominus. 19. diſtinctione. & in.c. ſi imperator. & ibi glo. verb. Diſcuti. 96. diſt. & text. in c. continua. 11. q. 1. & in. cap. futura. 12. q. 1. & in. c. quanquam. & ibi glo. verb. Et ipſarũ. & verb. Diuino. de cenſi. lib. 6. & tradũt cõmuniter omnes ex Couar. in Pract. qq. c. 31. n. 1. & Victoria in relect. de poteſtate eccleſiæ. in fine. & Rolando à Valle in Conſil. 4. n. 3. vol. 1. &

in consi. 23. n. 10. vol. 2. & probatur in
3 c. nullus. el segundo. 9. q. 2. vbi concluditur, & sicut episcopus non potest alterius subditum ordinare ita neq; iudicare, ac ideo in Cõcilio Trid. sess. 6. de reformat. c. 5. & sess. 14. de reformat. c. 2. phibetur episcopis in alterius diœcesi 7
sine expressa proprij episcopi licentia
4 pontificalia exercere. Quilibet enim episcopus in sua diœcesi superior est, & iurisdictionem ordinariam habet, vt probat tex. in. c. de persona. 11. q. 1. Quo circa in sua diœcesi inquirere, & punire potest adulteria, & reliqua scelera suorum subditorum, nedum clericorum, verùmetiã laicorũ, quando essent merè ecclesiastica, vel misti fori, vel quando cognosceret ad pœnitentiam imponendam, & peccatum prohibendum per denuntiationem euãgelicam. Vel quando delictum esset notorium: 8
tunc enim propter negligentiam secularis iudicis poterit episcopus cognoscere, vt probat text. sic accipiendus, in d. c. 1. de offi. ordi. quem in hũc sensum intelligunt ibi Panorm. n. 6. Imol. nu. 5. Barba. n. 66. & Alciat. n. 19. & in Concilio Trid. sess. 14. de reform. c. 1. in prin. dicitur, propriè episcoporum munus esse subditorum omnium vitia redarguere. & in. c. 4. eiusdem sessionis conceditur episcopis potestas corrigẽdi & castigandi excessus, & crimina clericorum suarum diocœsum quantumcũq;
5 exempti fuerint. Nonnulli tamen prælati inferiores episcopis habent ordinariam iurisdictionem in diœcesibus episcoporum ex cõsuetudine, priuilegio, vel alio iure speciali, vt probatur in. c. 1. c. adhæc. de offic. archi. & in. c. cum ab ecclesiarum. & in cap. irrefragabilis. de offic. ordi. & in. c. sicut tuis. de simonia. & in. c. cum in ecclesia. de maioritate, & obedientia, & cõprobatur ex Conci. Trid. sess. 24. de reformatiõe. c. 20. vbi
6 approbantur iurisdictiones Decanorũ, Archidiaconorũ & aliorum inferiorũ.

Similiter etiam in ordinibus militiarũ Diui Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ, coram proprijs iudicibus ordinum, & nõ coram episcopis causæ clericorum & merè ecclesiasticæ, & reliquæ ad forum ecclesiasticum pertinentes, tractã
tur. Non tamen poterunt Archidiaconi, Decani, & reliqui prælati inferiores episcopis in diœcesibus episcoporum exercere suam iurisdictionem ordinariam, circa causas matrimoniales, & criminales: nam propter earum grauitatẽ ad solos episcopos referuntur, & Decanis, & Archidiaconis, & alijs prælatis inferioribus prohibentur à. d. Concil. Trident. sess. 24. de refor. c. 20. in versic. ad hæc. & ita in cõsilio supremo regali declaratũ est. Quæ tamen declaratio non obtinet in iudicibus prædictarum ordinum militiarũ, ad quos etiam pertinet cognitio causarum grauissimarum. Ad uertendũ etiam est iurisdictionem cõpetentẽ in aliqua diœcesi Archidiaconis, Decanis, & reliquis prælatis inferioribus, intelligendam esse eis competere cumulatiuè tantùm, non verò priuatiuè ad exclusionem episcopi, ad hunc scilicet effectum, vt talis inferior illa iurisdictione vti posset, sicut episcopus, & locus sit præuẽtioni, quòd probatur in. c. per hoc. de hæreticis. lib. 6. vbi per cõmissionem causæ alicui factam in aliqua diœcesi, non censetur derogata iurisdictio ordinaria episcopi. facit etiam tex. in. l. fi. C. de iurisdictione om. iud. & text. in Auth. de defensoribus ciuitatũ. in princ. colla. 3. vbi dicit, defensorẽ ciuitatis cui æquiparat episcopus cognoscere posse de causis subditorũ, omissis
9 magistratibus inferioribus. Et hinc constat verã esse opinionẽ glo. fi. in. d. c. cũ ab ecclesiarum. testantis, episcopũ posse absoluere excommunicatum à prælato inferiori, talemq; absolutionem validam esse, quam glo. probant Panor. Imola, & cõiter omnes ibi. idẽ Panor. in. c. delicti. 3. de appell. & testatur eam

cõmu-

cõmunitèr receptam Couar.in.c.alma mater.1.p.§.12.n.3. de ſententia excõmunicationis.in.6. Quæ opinio procedit,etiam ſi iuriſdictio cõpetat prælatis inferioribus ex præſcriptione: nam ad huc eiſdem cõpetere cenſetur cũmulatiuè,& nõ priuatiuè, ſecũdum Ioãnem Andreã, Hoſt. Anto. & Imolam in. c. paſtoralis.de offi.ordi. quorum opinionem in praxi obſeruãdam,& magis receptam eſſe teſtatur Couarr.vbi ſuprà. Tametſi glo.1.in.d.c.paſtoralis teneat, excommunicatum à prælato inferiori nõ deberi abſolui ab epiſcopo,cùm epi
10 ſcopus ſeruare debeat iuriſdictionem competentem ſuis ſubditis, iuxta text. in.c.quãto. de exceſsibus prælatorum. alioquin ſi vnicuiq; ſua iuriſdictio non ſeruareẽ, eccleſiaſticus ordo confunderetur,vt probat text.in. c. peruenit.11. q.1.Et quãuis Panor.in.c.auditis. col.2. de præſcrip.& in.d.c.irrefragabili.§.ex ceſſus.col.1.& in. d.ca.paſtoralis.& ibi Felin.col.3.& Balbus in Tract.de præſcrip.in.1.p.5.partis princip.q.11. & Calde.in conſi.2.de præſcrip.teneant,iuriſdictionem competentem prælatis inferioribus ex præſcriptione cenſeri eiſdẽ
11 cõpetere priuatiuè tantum. Nec prædictæ cõi opinioni obſtat tex.in.d. c.cum ab eccleſiarum.vbi prohibetur epiſcopo conferre abſolutionem ab excõmunicatione lata à prælato inferiori. ergo ſi talis abſolutio ab epiſcopo cõferatur, inualida videbitur, cùm ſit contra legẽ prohibentem id fieri,argum.text. in. l. non dubium.C.de.ll.Nam reſpondeo, ℣ text.in.d. c.cum ab eccleſiarũ. loquitur de bene eſſe,tamẽ ſi de facto epiſcopus excõmunicatum abſoluat,licèt maleſaciat, eius abſolutio valida erit, nec ideo cẽſebitur nulla,quia facta eſſet cõtra prohibitionem.d.c.cum ab eccleſiarum. nam quando prohibitio reſpicit cõmodum alicuius priuati,vt in ſpecie illius tex.vbi reſpicit vtilitatem prælatorum inferiorũ,tunc enim factum cõtra talem prohibitionẽ beneualet: cæterum quãdo prohibitio legis,reſpicit cõ
12 modum publicum, factum cõtra eam, nullũ eſt,& ita intelligitur text. in dict. l.non dubium. ſecundum Cardinalem in dict.cap.cum ab eccleſiarum. q.22. & in.c.1.de poſtulatiõe prelatorũ.q.15. Vel verius reſpõdeo, ℣ qñ actus geſtus cõtra prohibitionẽ legis repugnat legi ſolũmodo in accidentalibus ipſius actus, & non in ſubſtantialibus,bene valet,& tenet,ſecundũ glo.in Authen.decreuit. verb.Sacramẽti. C.de receptis arbitris. Bald.in.d.l. non dubium. intelligentes tex.ibi quando actus geſtus contra prohibitionem legis repugnat legi in ſubſtantialibus ipſius actus:vnde cùm abſolutio excõmunicationis latè à prælato inferiori,factaq; ab epiſcopo,non repugnet in ſubſtãtialibus eius,cũ epiſcopus iuriſdictionem habeat,vt ſuprà reſoluimus,ſequitur,talem abſolutionem vali
13 dã eſſe. Ex ſupra dicta reſolutione etiã conſequitur, Archiepiſcopos non habere iuriſdictionem ordinariam in ſubditos epiſcoporum ſuorum ſuffraganeorum,niſi cauſæ eorum per appellationem ad Archiepiſcopos fuerint deuolutæ,& in quibuſdam caſibus exceptis,iuxta tex.& glo. in. c. paſtoralis. de offi.ordi.& in.c.2.9.q.2.& in.c.nullus Primas.& in.c.conqueſtus.9.q.3.& in.c.1.in princ.de offi.ordi.in.6.& in.c. 1.in princ.&.§.1. de foro compet.in.6.
14 Neq; obſtat, ℣ Archiepiſcopi habent iuriſdictionem in epiſcopos ſuos ſuffraganeos,vt probat text.in. d. cap. paſtoralis.ſed epiſcopi habent iuriſdictionem ordinariam in ſuos ſubditos,vt ſupra reſoluimus.ergo videtur, Archiepiſcopos habere iuriſdictionem in ſubditos ſuorum ſuffraganeorum, ex re-
15 gula iuris,quæ habet,℣ ſi vinco vincentẽ te, à forciori vincã te,de qua in.l.acceſsionibus. ff.de diuerſis & temporalibus præſcript.& in. c.autoritate de con
16 ceſsione præb.in.6. Quæ difficultas au-

geri videtur ex eo, ꝙ cui cõpetit plus,
15 id, quod minus est, competere debebit,
vt in.c.ex parte, tertio, de decimis. ergo
videtur, ꝙ Archiepiscopi habentes iu-
risdictionem in episcopos suos suffraga
neos, debeant eam etiam habere in sub
ditos suorum suffraganeorum. Nam re
spondeo, prædictam regulam iuris cę-
sare ex diuersitate rationis, licèt enim
episcopi subiecti sint suis Archiepisco-
pis, non tamen subditi episcoporũ sub-
sunt Archiepiscopis vt vnicuiq; sua iu-
16 risdictio obseruetur, & ordo eccleſiasti
cus non confundatur, vt in. d.c. peruе-
nit. & in. c. duo. de offi. ordi. Non ob-
stat tex. in. c. 2. 9. q. 3. vbi dicitur, Archie
piscopum esse iudicem ordinarium to
17 tius suæ prouintiæ. ergo haberevidetur
iurisdictionem in subditos suffraganeo
rum, nam glo. 2. in. d.c. pastoralis. tripli
citer respondet, cuius responsiones su-
stineri posse testatur Cardinalis oppoſi
tiones, tamẽ Innocen. quem omnes ibi
sequũtur aliter respõdet, scilicet, ꝙ Ar-
chiepiscopus habet iurisdictionem Ar-
chiepiscopalem in tota sua prouintia,
18 & ita eam visitat. vt probatur in. c. sopi-
tæ. de censibus. & in. c. 1. eod. tit. in. 6. &
in Clem. 2. de priuilegijs. non tamen ha
bet iurisdictionem episcopalem, nisi in
sua diœcesi. Neq; hoc est inconueniẽs,
nam etiam episcopus est ordinarius suę
diœcesis, & tamen non est ordinarius
omnimodæ diœcesis, cùm non habeat
iurisdictionem in exẽptos, nec in eos,
qui ita bene viuunt, ꝙ neq; aliquem cõ
ueniunt, nec ipsi conueniuntur, iuxta
text. in. c. de Constãtinopolitana. 22. di
tinctione. Quæ solutio confirmatur ex
ratione. tex. in. l. Modestinus. vbi glo. &
Alciatus. ff. de verb. signif. scilicet, ꝙ li-
berta libertæ meæ non est mea liberta,
nec vasallus vasalli mei est meus vasal-
lus, ita etiã subditus subditi mei non est
meus subditus: quibus accedit glo. rece
pta cõiter in. c. 1. verb. Agant. de offi. or
di. in. 6. asserens, Archiepiscopum intra
diœcesim sui suffraganei nõ posse con-
ferre ordines subditis sui suffraganei, q̃
gl. notat Couar. in Practicis quæst. c. 9.
19 n. 2. Quo fit, Archiepiscopũ in diœcesi
bus suorũ suffraganeorũ non posse cõ-
stituere officialem foraneũ, ad cogno-
cesdum de causis per appellationem ad
eum deuolutis, vel deuoluendis, cùm
in diœcesibus suffraganeorum iudica-
re non possit, vt expresè probatur in. c.
1. de offic. ordi. in. 6. nisi hoc ius consti-
tuẽdi vicariũ foraneũ in diœcesi sui suf
fraganei de consuetune spetiali sibi cõ-
petat: nam tunc bene poterit illum po-
nere, vt probatur in. d.c. 1. §. quia in cau
sis. de offic. ordi. in. 6. Ex qua consuetu-
dine Archiepiscopus Compostellanus
habet potestatem constituendi vicariũ
foraneũ in diœcesi Salmantina, qui co
gnoscit de causis subditorum suorum
suffraganeorum totius prouintiæ Com
postellæ per appellationem ad Archie
piscopum deuolutis, vel alio modo ad
20 eius cognitionẽ pertinentibus. Qua in
re hæc praxis obseruatur, ꝙ à sententijs
episcoporum suffraganeorum, vel eo-
rum officialium recta via appellatur ad
istum vicarium foraneum Archiepisco
pi Compostellani, Salmanticæ consti-
tutũ. Cæterùm à sentẽtijs ipsius episco-
pi Salmãtini, vel eius officialis recta via
appellatur ad ipsum Archiepiscopum
Compostellanum, & non ad prædictũ
eius vicariũ foraneũ, qui episcopus Sal
mantinus nunquam consensit, quòd ab
eius sententia vel sui officialis ad prædi
ctũ vicariũ foraneũ appellaretur, fun-
dans se in rigore text. dict. cap. 1. de offi.
ordi. in. 6. & ita ab Episcopo Salmanti-
no, vel eius officiali appellatur recta via
ad ipsum Archiepiscopum, qui postmo
dum causam delegat, & committit suo
officiali foraneo, Salmanticæ existenti:
quam commissionem & delegationẽ
facere potest, & debet iuxta text. & ibi
gl. verb. Possint. in dict. cap. 1. & in cap.
vt litigantes. de offi. ordin. in. 6.

Ex Se-

Ex Secundo Præludio.

SVMMARIA.

1 IVdex ecclesiasticus de quibus causis cognoscere possit.

2 Clerici quoad causas spirituales sunt exempti de iure diuino, quo ad temporales verò & criminales ecclesiarum de iure positiuo.

3 Laici possunt cognoscere de causis spiritualibus ex delegatione summi Pontificis.

4 Intellectus ad cap. decernimus. de iudicijs.

5 Causæ ciuiles, Ecclesiasticæ & criminales clericorũ antiquitus tractabantur coram secularibus iudicibus.

6 Iudex ecclesiasticus cognoscebat de clericis non coniugatis primæ tonsuræ, & de eorum rebus tam in ciuilibus quam in criminalibus secundum ius antiquũ: hodie verò secus. & quid ex Trid. Concil. obseruetur.

7 Iudex ecclesiasticus quando possit cognoscere de causis criminalibus clericorum coniugatorum.

8 Clerici primæ tonsuræ, qui amiserunt priuilegium fori, si vltimo supplicio sint puniendi à iudice seculari, non sunt degradandi.

9 Iudex ecclesiasticus cognoscere debet, an reus captus per iudicem secularem sit clericus, & debeat gaudere priuilegio fori, & remitti ad iudicem ecclesiasticum. & quæ praxis in hoc obseruetur, infrà, num. 10.

11 Clericus captus à iudice seculari si veniat remittendus ecclesiastico iudici, debet remitti per se ipsius clerici, nisi sit pauper.

12 Iudex ecclesiasticus non tenetur stare processui facto per iudicem secularem remittentem clericum à se captum.

13 Iudex ecclesiasticus nõ debet inhibere seculari cognoscenti de crimine clerici præsentati coram ipso ecclesiastico, donec sibi constet, reum clericum esse.

14 Clericus præsentatus coram ecclesiastico iudice debet detineri in carcere tutissimè, dum tractatur causa, an sit clericus vel non.

15 Iudex ecclesiasticus cognoscit de causa possessoria cuiuscunq; rei spiritualis, vel quasi spiritualis, et si nihil proprietatis annexum debeat.

16 Iudex ecclesiasticus cognoscit de bonis proprijs ecclesiæ & patrimonialibus clericorum aduersus laicũ reum, nisi ipse laicus neget res esse ecclesiæ, vel clerici: quia tunc est remittendus ad secularem.

17 Laicus negans rem esse ecclesiæ cum notoriè constat contrarium, non est remittendus iudici seculari.

18 Laicus negans rem esse ecclesiæ, si clericus actor replicat, se paratum esse incontinenti probare contrarium, non est remittendus iudici seculari: sed ecclesiasticus cognoscit, an sua sit iurisdictio.

19 Laici inuasores rerum ecclesiæ, vel clericorum, contra quos proceditur per iudicem ecclesiasticum, nõ sunt remittendi seculari, & si negent res esse ecclesiæ, vel clericorum.

20 Iudex ecclesiasticus (attento iure Castellæ & Lusitaniæ) non cognoscit de bonis patrimonialibus clericorum aduersus laicum reum, nisi consuetudo (vt est Salmanticæ) sit in contrarium.

21 Dotis causa est mistifori, & potest cognoscere iudex ecclesiasticus inter laicos, de ea principaliter & per se mota, maximè cum petitur à vidua.

22 Decimarum causa tam quoad quæstionem iuris, quã facti tractanda est coram ecclesiastico iudice, etiã aduersus laicos.

23 Iudex ecclesiasticus potest implorare brachium secu lare contra decimas non soluentem.

24 Laicus decimas non soluens potest compelli per iudicem secularem ad earum solutionem.

25 Iudex ecclesiasticus cognoscit inter laicos de crimine vsurarum.

26 Vsurarum crimen est mistifori.

27 Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine symoniæ etiam inter laicos.

28 Iudex ecclesiasticus solus cognoscit de crimine hæresis,

29 Iudex laicus non potest cognoscere de crimine hæresis, etiam quo ad quæstionem facti.

30 Seculares iudices tenentur exequi sententiam inquisitorum contra hæreticum latam, cùm ad id requisiti fuerint.

31 Iudex ecclesiasticus cognoscit de adulterio, nisi agatur ad pœnam sanguinis, quia tunc secularis est competens iudex.

32 Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine falsi, circa literas Apostolicas, & de crimine concubinatus, sortilegij, diuinationis, pacis fractæ, sacrilegij, & alijs huiusmodi.

33 cognoscit ecclesiasticus iudex de crimine nefando sodomiæ, etiam inter laicos.

34 Iudex ecclesiasticus potest cognoscere de quocunq; peccato, etiam inter laicos, ad effectum cogendi peccatorẽ ad pœnitentiã, saltim per viã denũtiationis.

35 Iudex ecclesiasticus cognoscit de periurio, etiã inter laicos, quando agitur ad pœnitentiam in foro conscientiæ, & in foro contentioso, vbi agitur de relaxatione iuramẽti, aut de viribus et validitate illius.

36 Iudex laicus potest punire periuros laicos, & compellere laicum ad obseruantiam iuramenti liciti.

37 Iudex laicus potest cognoscere, an relaxatio iuramẽti sit nulla, quando ponitur contra absolutum.

38 *Praxis quæ obſeruatur circa relaxationem iuramenti, qualiter procedat, & an ſit neceſſaria partis citatio.*

39 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcens de relaxatione iuramenti, poteſt cognoſcere de reſciſsione contractus, ſi ſimul id in eodem libello petatur.* 1

40 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de rebus & iuribus hæreditatis, quando clericus fletit hæres alicuius laici, dummodo lis non fuerit cœpta aduerſus laicũ defunctum, coram iudice ſeculari.*

41 *Intellectus ad l. hæres abſens. ff. de iudicijs.*

42 *Clericus hæres inſtitutus à laico, tenetur facere inſinuationem teſtamenti coram iudice ſeculari.*

43 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit, an laicus delinquens debeat gaudere immunitate eccleſiæ.*

44 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de executione teſtamentorum, & Vltimarum Voluntatum etiam laicorum.*

45 *Epiſcopi conſtituuntur à Concil. Trid. executores piarum diſpoſitionum, & eiſdem conceditur poteſtas cognoſcendi de commutationibus Vltimarũ Voluntatum.*

46 *Teſtamentorum executio eſt miſti fori, & inde laicus iudex poteſt exequi teſtamenta, etiam ſi ad pias cauſas ſint condita.*

47 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de crimine blaſphemiæ etiam contra laicos, niſi Iudæus blaſphemiæ crimen committat, quia tunc ſecularis tantùm cognoſcit.*

48 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit de pluribus caſibus, remiſſiuè.*

49 *Reus, cui pœna condigna non eſt impoſita, in criminibus miſti fori poteſt iterum puniri ab altero iudice.* 2

50 *Intellectus. ad cap. felicis. §. per hoc. de pœnis. lib. 6.*

51 *Sanguinis ſententiam eccleſia nemini irrogat.*

52 *Pœnis duabus ad Vindictam concurrentibus, Vna per aliam tollitur, niſi prior pœna impoſita minor ſit, propter naturam iuriſdictionis eam imponentis, Vt quia maiorem pœnam imponere non poteſt.*

53 *Abſolutus aliquo crimine in foro pœnitentiali, poteſt iterum accuſari in foro exteriori, etiam ſi ſit abſolutus per pœnitentiam publicam, & ſolemnem.* 3

54 *Eccleſiaſticus iudex in caſibus, in quibus aduerſus laicos procedere poteſt, non poteſt propria autoritate capere bona, & perſonas eorum, niſi implorando brachium ſeculare.*

55 *Conſuetudo, Vt eccleſiaſticus iudex poſſit capere laicos & eorum bona, ſublata eſt per ius regium.*

56 *Eccleſiaſticus iudex in criminalibus poteſt capere bona laicorum, & eos in carcerem detrudere, ſecus in ciuilibus.*

Secũdum Præludiũ.

SEcundò erit premittendùm, ꝙ iudex eccleſiaſticus cognoſcit de omnibus quæ verè & propiè ſpiritualia & eccleſiaſtica ſunt, & de ijs, quæ ſpiritualibus ſũt annexa, antecedenter & conſequẽter: & ita cognoſcit de omnibus controuerſijs ſuper gradibus, ordinibus, ſacris obſeruationibus, beneficijs, iure patronatus, decimis, & ſimilibus, & etiã de cauſis temporalibus eccleſiarum & clericorum, & de eorum criminibus, iuxta text. in cap. decernimus. cap. quanto. c. qualiter. cap. atſi clerici. & cap. clerici. de iudi. & in cap. 2. de foro competenti. & in cap. continua. cum alijs illius cauſæ & quæſtionis. 11. quæſt. 1. & in. l. 57. tit. 6. part. 1. & in. l. 5. tit. 3. lib. 1. Recop. & vtrobiq; notant Doct. Eſt tamẽ in hoc diſcrimen, ꝙ exemptio clericorum à poteſtate ſeculari in cauſis verè ſpiritualibus competit eis de iure diuino, in cauſis verò temporalibus eccleſiarum, & clericorum, & in criminalibus cõpetit de iure poſitiuo, vt optimè reſoluit Couar. in Pract. qq. cap. 31. n. 2. Bene verum eſt, laicos poſſe cognoſcere de cauſis verè ſpiritualibus ex delegatione ſummi Pontificis, ſecundum glo. receptam in dict. cap. decernimus. quia licèt laici ſint ꝓhibiti de iure diuino cognoſcere de cauſis ſpiritualibus, intelligi debet autoritate propria, non tamen cẽſentur prohibiti de eis cognoſcere ex delegatione Pontificis, nam tunc videntur gerere vices eius, vt probatur in cap. ſanè. de offic. deleg. videtur enim, tunc papam ſuam iuriſdictionem per eos exercere, argum. text. in cap. qui per aliũ. de regulis iuris. libr. 6. non enim aliquo iure diuino inuenitur prohibitum laicis, cognoſcere poſſe de cauſis verè ſpiritualibus ex cõmiſſione

ne Pontificis. Non etiam obstat text. in dict. cap. decernimus. vbi verbũ illud,
4 Decernimus, videtur ius nouum inducere, & tamẽ ibi agitur de spiritualibus. ergo tex. ille expresse probare videtur, contra prædictam resolutionem, exẽptionem clericorũ in spiritualibus non esse de iure diuino. Nam respondeo, q verbum illud quatenus respicit spiritualia, stat impropriè, & debet exponi, id est, declaramus circa subiectam materiam, iuxta text. in cap. ad audientiam. de clericis non residentibus. quatenus verò respicit causas ciuiles ecclesiarũ, & clericorum & etiam criminales stat propriè, & inducit ius nouũ. Nam causæ ciuiles ecclesiasticę, & criminales an
5 tiquitus fuerũt sub iurisdictiõe Principum laicorum, vt resoluit Alciatus in Rub. & in. l. iubemus. C. de sacrosanctis ecclesijs. postea verò ecclesia ducta pia consideratione, exemit easdem à iurisdictione laicorum. in dict. cap. decernimus. & ita verbum illud ad diuersa relatum, in diuerso capitur significatu, secundum Panorm. Dec. & Rip. ibi.

6 Cognoscit etiã iudex ecclesiasticus de clericis non coniugatis primæ tonsu ræ, & de eorum rebus tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, iuxta text. cap. cum non ab homine. & cap. clerici. de iud. & cap. 2. de foro compet. & notat glo. in cap. vnico, verbo, Clericus. de clericis coniugatis. in libr. 6. explicat Couar. in Practicis. cap. 32. num. 1. Hodie vero clerici non coniugati primæ tonsuræ, nec in ciuilibus, nec in cri minalibus gaudent priuilegio fori ecclesiastici, nisi habeãt beneficium ecclesiasticum, aut clericalem habitum, & tonsuram deferentes alicui ecclesiæ ex mandato episcopi inseruiant, vel in seminario clericorum, aut in aliqua scho la, seu vniuersitate de licentia episcopi
9 versentur, quasi ad maiores ordines suscipiendos, vt decisum extat in Concil. Trid. Sess. 23. de reformatione. cap. 6. & comprobatum à. l. 1. tit. 4. lib. 1. Recopil. & circa hũc articulum erit hodie obseruanda forma & instructio posita in fine tit. 4. libr. 1. Recopil. à Rege nostro Philippo. II.

7 Cognoscit etiam iudex ecclesiasticus de causis criminalibus clericorum coniugatorum primæ tonsuræ, siue ciuiliter, siue criminaliter prædictæ causæ criminales intententur, dummodo prædicti coniugati deferant vestes clericales, & tonsuram, & cum vnicis & virginibus matrimonium cõtraxerint, non tamẽ cognoscit de causis ciuilibus horum clericorum, iuxta text. in cap. vnico. de clericis coniugatis. in. 6. sic intellectum ab Andrea Domin. Anchar. & Banchelio ibi, & à Couar. bene illum text. explicante in practicis quæst. c. 31. à num. 7. Hodie verò ad hoc, vt coniugati gaudeant priuilegio fori in criminalibus, vltra requisita posita dict. cap. vnico. requiritur, quòd deputati sint ab Episcopo seruitio vel ministerio alicu ius ecclesiæ, & quòd actualiter seruiãt, vel ministrent illi ecclesiæ, vt expresse decisum est in Concil. Trid. Sess. 23. de reformatione. cap. 6. Et quales debeant esse vestes, & tonsura, explicat Couar. dict. cap. 31. num. 8. quanuis hodie standum erit declarationi factæ à. l. 1. tit. 4. lib. 1. Recopil. Et aduerte, q in casibus,
8 quibus clerici primæ tonsuræ amiserũt priuilegium fori, & vltimo supplicio sunt puniendi à iudice seculari, non debent degradari, vt bene resoluit Couar. in Practicis quæst. cap. 32. num. 3. vbi numero. 4. resoluit illam quæstionem, an qui post delictum cõmissum assumpsit ordinem ecclesiasticum puniri possit à iudice seculari, de qua quæstione vide aliqua per Viuium in suis communibus. pag. 14.

9 Cognoscit etiam ecclesiasticus, an Reus captus per iudicem secularem sit clericus, & debeat gaudere priuilegio fori, remittiq; ad iudicem ecclesiasti-

cum, iuxta text.cap.ſi iudex laicus. de ſententia excommunicationis.in.6.ibi, dubitationes, &c. Et hanc opinionem tanquam communem probant omnes ibi, Francus & omnes in cap. vnico. de clericis coniugatis in. 6. Rota in nouiſ. deciſsione. 202. Fulgoſ. conſilio. 124. quinimo in hoc caſu, nec de nuda quæſtione facti iudex laicus cognoſcit, ſecundum communem ex Nauar. cap. nouit.notabili.6.num.44. de iud. & cõ probatur ex argumento Decij in dict. cap.decernimus.num. 24. & Lanfranci, in Clementina diſpendioſam. de iudicijs.col. 6. & ita in praxi ſeruat̃ apud Hiſpanos teſte Couar.in Pract.cap.33. num.1.quanuis apud Gallos & Luſitanos hæc cognitio pertineat ad iudicem ſecularem, vt de Gallis teſtatur Guido. quæſt.138.& Ioan. Gallus. q. 38. & de Luſitanis extat ordinatio.libr.2. titu.1.
10 §.10.&.15.& qualiter clericatus & reliqua requiſita debeant probari explicat Couar.in dict.cap.33.num.3.hodie verò ponitur in illa declaratione poſita,in fine.tit.4.lib.1.Recopil. verſic.qũ occurriere. Interim tamen quòd cauſa clericatus finita fuerit per ſentẽtiam iudicis eccleſiaſtici, vſus forenſis iam obtinuit, quòd reus non remittatur ad iudicem eccleſiaſticum, quanuis iudex ſecularis ſtatim debeat ſuperſedere cognitioni criminis:& ad hoc poterit cõpelli ab eccleſiaſtico iudice, recepta tamen ſummaria informatione, aut probatione clericatus, vt ſatis colligitur ex dict.cap.ſi iudex laicus.in fine. Quocirca hodie in ipſa inhibitoria debet inſeri informatio clericatus, & titulus beneficij:& ſi non eſt beneficiarius debet inſeri teſtimonium, quòd ille reus deputatus eſt, ab epiſcopo ſeruitio alicuius eccleſiæ, vel quòd verſatur in ſeminario clericorum, aut in aliqua vniuerſitate de licẽtia epiſcopi, iuxta formam traditam in fine.tit.4.lib.1.Recopil. verſi. quando occurriere. Et aduerte, q̃ quoties reus captus remittendus eſt ad iudicem eccleſiaſticũ, remitti debet, abſq; dedecore & aliquo actu ignominioſo ſecundum Iulium Clarum, lib. 5. Sentent.§.fi.queſt.38.num.48.refutantem conſuetudines quarundam prouinciarum quibus inductum eſt, has remiſsiones fieri cum actibus ignominioſis: debetq; hæc remiſsio fieri cum cuſtodi-
11 bus,& expenſis ipſius clerici, ſecũdum Aufrerium in Clem.1. de officio ordinarij.q.2.num.22.Boerium deciſ.303. col.pen.ex Bald.l.generaliter.§.ijs præſentibus.C.de rebus creditis:ſed ſi clericus fuerit pauper, tunc remitti debet expenſis iudicis eccleſiaſtici, ſecundũ præ dictos Docto. & ita in praxi ſeruatur.
12 Nec iudex eccleſiaſticus ſtabit proceſſui facto per iudicem ſecularem remittentem, ſecundùm communem opinionem ex Decio in capit. at ſi clerici. de iud.& Thoma Grammatico in conſil.crim.42.num.1.& Viuio lib.cõmunium opinionum.verbo, Iudex laicus. quanuis in praxi obſeruatur, quòd extrahitur proceſſus à tabellione iudicis ſecularis,& coram eccleſiaſtico producitur ad ſe inſtruendum in cauſa. Cæterùm ſi iudex ſecularis cognouerit de aliquo crimine aduerſus clericum, quem nondum tamen apprehenderit, ſed clericus is prius ſe præſentauerit corã ſuo iudice eccleſiaſtico, petendo ſe pronuntiari clericum, & exemptum à iuriſdictione ſeculari, petendoq;, vt iudex eccleſiaſticus ſuis cenſuris inhibeat ſecu-
13 lari à cognitione illius cauſæ: tunc eccleſiaſticus non debet inhibere ſeculari, nec contra eum procedere, donec prius ſibi conſtet illum clericum eſſe talem, qui gaudere debeat priuilegio fori, iuxta.l.7.tit.4.lib.1.Recop.& in ipſa inhibitoria debent inſeri omnia ſupradicta in præcedenti caſu, iuxta formam traditam in fine.tit.4.lib.1.Recopil. Et in iſto caſu, interim quòd pendet lis ſuper clericatu, clericus præſentatus debet deti-

bet detineri à iudice eccleſiaſtico in publicis & tutiſsimis carceribus, nec debet dimitti ſub fideiuſſoribus, nec detineri in eccleſia, aut monaſterio, alioquin poterit capi à iudice ſeculari, iuxta.l.7.tit.4.lib.1. Recopil. quod procedit nedum pendente lite ſuper clericatu, verum etiam pẽdente lite ſuper punitione criminis, iuxta dict. l.7. quam ſic intelligit Couar.in Pract.c.33.nu.4. & tradit Bernardus Diaz in Pract.Crimi.Canoni.cap.116.

15 Cognoſcit etiã iudex eccleſiaſticus de cauſa poſſeſſoria cuiuſcunq; rei ſpiritualis, vel quaſi ſpiritualis, etiã ſi nihil proprietatis annexum habeat, ſecundùm Butriũ.c.fi.de iud.& plures alios, quos refert & ſequitur Ioan.Daima.in procœmio pragmaticæ ſanctio. §. poſthumo. fo.112.Beroius in Rubric.de iud.n. 51. Couar.in practicis quæſt. cap.33.nu.1. contra Panor.& alios in.c.literas.de iuramento calumniæ.

16 Cognoſcit etiam iudex eccleſiaſticus de bonis proprijs eccleſiæ, & de bonis patrimonialibus clericorum aduerſus laicum reum: nam bona patrimonialia clericorum gaudent priuilegio bonorum eccleſiæ, iuxta glo. 3. c. eccleſia.de conſtitutionibus.& glo.fin. cap.fin. de vita & honeſt. clericorum. Quod intellige verum in caſibus à iure expreſsis, ſecundum cõmunem ex Decio.d.c.eccleſia.num.18. Couar.lib.1. Variar.cap.4.num.3. Vnde cùm iſte caſus expreſſus ſit in.l.decernimus. C. de epiſcopali audientia. & cap. ſi clericus laicum, de foro compet. per argum. ab ſpeciali, meritò bona patrimonialia clericorum gaudent priuilegio fori: & eſt ratio, quia in foro principaliter conſideratur perſona clerici, & non bona, ex mente Decij.d.n.18. licèt mordeat Couar. vbi ſuprà.n. 3. Limita tamen hanc reſolutionem veram eſſe, niſi reus laicus neget res illas eſſe eccleſiæ, vel clerici actoris: nam tunc remittendus erit ad iudicem ſecularem, iuxta dict.cap.ſi clericus laicum. quia per illam negationem res efficitur dubia, iuxta gl.1. cap. ueniens.de renuntiatione.& glo.cap.1. verbo, Conſeruatores. de officio delegati.in.6.& glo.5.l.plures. C.de fide inſtrum. Ac ideò reus laicus in dubio non eſt trahendus ad iudicem eccleſiaſticũ, contra regulam, cap. cum ſit generale.

17 de foro compet. Sublimitabis hoc primo, quando notoriè conſtaret, rem illam eſſe eccleſiæ, vel clerici: nam tunc, etiam ſi reus laicus neget eſſe eccleſiæ, vel clerici, non erit remittendus ad iudicem ſecularem: quia notorium per negationem non efficitur dubium.cap. ſuper eo. de teſtibus cog. & ita firmant Butrius, Panorm.n.4. Felin. col.1.d.c.

18 ſi clericus.ſic limitãdo illum tex. Sublimitabis ſecundò, niſi clericus actor replicet, ſeparatum eſſe incontinenti probare rem eſſe ſuam vel eccleſiæ, nam tunc reus laicus non erit remittẽdus ad iudicem ſecularem, imò iudex eccleſiaſticus ſummariè cognoſcet vtrum ſua ſit iuriſdictio. ſecundum Card.in. fine. Panorm.n.14.&.15. Marianum. n.11. &.13.dict.cap.ſi clericus. & ſecundum cõem ex Curtio. in.l. 2. ff. ſi quis in ius vocatus, non ierit. quidquid aliter dicãt Anto. num. 9. dict. cap. ſi clericus. & Alex.dict.l.2.nu.19. & quidquid aliter dicãt Anchar.& Barba.dict.cap.ſi cleri

19 cus. Sublimitabis tertio, quando ab eccleſiaſtico iudice procederetur aduerſus laicos malefactores, & inuaſiores rerum eccleſiarum: nam tunc reus laicus non erit remittẽdus ad ſecularem, vt cap.cum ſit generale.de foro comp. & ſi dubitetur de maleficio ſecundum Innoc.& cõmunem. d. cap. ſi clericus. & Marianũ. d.c.cùm ſit generale.n.18. Quod procedit etiã in inuaſoribus rerum clericorum, vt poſt Collectarium num.2.& poſt glo.1.c.ſimiliter.16.q.1. probant cõmuniter omnes.d.cap.cùm ſit generale & Panor.ibi.num.14. Felin.col.1.

lin.col.1.Barb.num.68.quãuis contrarium teneãt Butrius ibi notab. fin.dict. num. 68. & Aufrerius de poteſtate eccleſiæ.verſic.38.nu.31.Couar.l.1. Va-
20 riarum.cap.4.num.3. Hodie tamen de iure Regio Caſtellę,& Luſitanię iudex eccleſiaſticus nõ cognoſcit de bonis patrimonialibus clericorum aduerſus laicum reum,iuxta.l.57.tit.6.part.1.& in lib.2.Ordin.Luſitanorum.titu.1.§.17. Niſi conſuetudo vigeret in aliquo tribunali eccleſiaſtico,quòd iudex eccleſiaſticus cognoſcat aduerſus laicos ſuper quibuſcunq; cauſis ad petitionem clerici, vel eccleſiæ, iuxta dict. cap. ſi clericus.in fine. quæ conſuetudo viget in audientia epiſcopali Salmãticẽſi: in rebus tamen eccleſiæ nihil immutatum eſt de iure regio.

21 Cognoſcit etiam iudex eccleſiaſticus de cauſa dotis principaliter,& de per ſe mota inter laicos:nã talis cauſa eſt mixti fori,ſecundum Innocen.Henricũ,Panorm.& alios cap.de prudentia.de donat.inter virum, & vxorem.quorũ opinio communis eſt ex Felino cap. licèt. num.1.de foro compet. Decio in Authentica quod locum.num.5. C.de collatio.Ripa in.l.1.num.48.ff.ſoluto matrimonio.Aufrer. de poteſtate eccleſiaſtica.num.21.caſu.27.Gom.in cap.fin. in principio.n.22.de iud. Did. Per.l.2. tit.1.lib.3.Ordin.col.775.verſi. dubitatur inſuper. Quæ opinio proculdubio recipienda eſt,quando dos peteretur. à vidua,quæ miſerabilis eſt habitu, & dotis priuatio reddit eã oppreſſam, & ſic miſerabilem actu,ſecundum Bal. Nouellum in Tractatu de dote.part.9.priuilegio. 16. Rubeum repetitione cap. per veſtras.notab.2.nu.13.&.24.quan uis glo.pen.dict.cap.de prudẽtia.& Anto.hic & Iaſ.dict.Authen.quòd locum. num.10.indiſtinctè firmẽt cauſam dotis principaliter de per ſe motam tractãdam eſſe coram iudice ſeculari: quorũ opinio communis eſt ex Felino ſibi cõtrario cap.eccleſia.num.58. de conſtit. In alijs verò caſibus crederem iudices ſeculares nequaquam permiſſuros, q̃ meri laici cauſam dotis principaliter, & de per ſe motam intentent coram iudice eccleſiaſtico, præcipuè quãdo ageretur de dote de nouo conſtituenda ex Anchar. conſil. 21. ad finem recepto à Felino.d.c.licèt.num.1.& à Rubeo vbi ſuprà.num.17.& Decio.d.cap.eccleſia num.37.

22 Cognoſcit etiam iudex eccleſiaſticus de cauſis decimarũ,& aduerſus laicos tam quoad quæſtionem iuris, quã quoad quæſtionem facti,vt cap.peruenit.& cap.nuntios. & cap. cũ homines. de decimis.&Clem.2.de iud.& cap.poſtulaſti. de homicid. cap. omnes decimæ.16.quæſt.7.& in Concil. Trid.ſeſſione.25.de reformatione.cap.12.quẽ text.explicat Nauarr.in Manuali Lati-
23 no.c.21.num.32. Et iudex eccleſiaſticus poterit implorare brachium ſeculare contra decimas non ſoluentem. d.c. poſtulaſti. & ibi Felin. & reliqui: & in quæſtione facti decimarum eccleſia habet duos iudices eccleſiaſticum & ſecularem,nam laicus poterit compelli ad ſolutionem decimarũ per iudicem ſe-
24 cularem,vt reſoluit Feder.conſil.245. Couar.in pract.35.n.2.vbi reſoluit, q̃ in aliquibus cauſis decimarum, ſecularis poterit cognoſcere, etiam de quæſtione iuris,& Rebuffus in Tract. de decimis.q.10.num.3.quo in loco à nu.1. de iſto artic.agit.

25 Cognoſcit etiã iudex eccleſiaſticus de crimine vſurarum inter laicos, ſecũdum glo.3. dict. cap. cum ſit generale. & ibi communiter oẽs,& plures, quos refert Couar.libr.3. Variarum. cap.3. num.1.Sed tu reſolue verius eſſe,quod
26 hoc crimen eſt miſti fori,& ſic quòd iudex eccleſiaſticus cognoſcit de eo inter clericos,iudex verò ſecularis inter laicos: &tiam de quæſtione iuris, ita reſoluit Couar.vbi ſuprà,& Nauar. cap.no-

uit.

uit.notab.6.num.44.illatione.2.de iudi. & probatur ex.l.4.tit.6.lib.3.Recopil.& ex Lusitanis lib.4.tit.14.per totũ. & tit.27.§.1. Tamen praxis obseruat, q̃ ecclesiasticus aliquando cognoscit de isto crimine, vt resoluit Couar. vbi suprà, versic.quartò. & ita est tenendum: quicquid aliter dicat Iulius Clarus. lib. 5.Sentent.§.fi.quæst.37.num.2.

27 Cognoscit etiam iudex ecclesiasticus de crimine simoniæ, etiam inter laicos secundum glo. 3. in dict. cap. cùm sit generale. tamen quo ad quęstionem facti huius criminis etiam iudex secularis cognoscere poterit inter laicos, secundum Anto. num.14. Imolam. n.8. Felin.num.4.in dict. cap.cùm sit generale.& Alex. in additionibus ad Barto. in.l.1. ff. de publicis iud. contra Panor. num.20.Marianum.n.22.Barb.n.180. dict. cap.cum sit generale.

28 Cognoscit etiam iudex ecclesiasticus de crimine hæresis: quia crimẽ hoc aduersus fidem & religionem commititur, ac ideò solus ecclesiasticus de eo cognoscere potest. secundum glo.3. in dict.cap.cum sit generale. & tradit Masuerus in cap.vt inquisitionis. & in cap. prohibemus. Abb. & reliqui in dict.ca. cùm sit generale. Alciatin.c.1.de offic. ordi.num.73. Simanc. de institutioni-
29 bus cathol.titu.36.à num.1. Nec etiam iudex secularis de isto crimine cognoscere poterit, etiam quoad quęstionem facti, secũdum communem ex Nauar. in dict.cap. nouit. notab.6. num.44. & Couar.in Practicis quæst.cap.33.nu.3. in fine.per text.in dict.cap.vt inquisitionis.§.prohibemus. Quinimò nullus secularium iudicum quantacunq; potestate & dignitate præditus vllo modo cognoscere poterit de causis ciuilibus, aut criminalibus, quarum cognitio ad inquisitores pertinet, etiam prætextu subleuandi vi oppressos: nam si aliquis grauatus appellare voluerit in supradictis causis, adire debebit senatum supremum sanctæ generalis inquisitionis, vt resoluit Simanc. vbi suprà.numero.2. Poterunt tamen & debebunt iudices seculares condemnare & punire illos, quos inquisitores declarauerint hæreticos esse pertinaces, relapsos, aut
30 impœnitentes: quia eorũ officiũ in prædictis causis nõ in cognoscendo, sed in exequendo consistit: quam executionẽ facere tenentur cum ab inquisitoribus fuerint requisiti,& tunc tenentur sentẽtiam ecclesiastici in causa hæresis exequi nulla de iustitia ipsius cognitione, vel fide facta, quia censentur meri executores, iuxta tex.in dict.cap.vt inquisitionis.§.prohibemus. & est communis opinio Canonistarum, quam sequũtur etiam Legistę secũdnm Simanc.vbi suprà,& ita in Hspania vsu receptum esse testatur Iulius Clarus lib.5.Senten.§.fi. quæst.96.num.7.

31 Cognoscit insuper iudex ecclesiasticus de adulterio, secundum glo.3.dict. cap.cùm sit generale.quod intellige verum, quando agitur ad pœnitentiam, vel ad separationem tori, secundum cõmunem dict.c.cùm sit generale.& cap. tuæ.de procuratoribus. & tradunt Panorm.& communis in cap.1.de officio ordinarij. resoluit Couar. de sponsalibus. 2.part. cap.7.§.6. num. 8. quanuis Dec.consi.212.num.2.existimet, secularem esse competentem quo ad separationem tori. Cæterùm quãdo agitur ad pœnam sanguinis, secularis cõpetẽs est: si verò agatur ad alias pœnas, tunc vterq; potest cognoscere secũdum cõmunẽ. d.c. cùm sit generale. ex Panor. Mariano.n.23.Feli.n.11.cõsentit Dec.c. consuluit.1. de appellat. & Diaz in Practica criminali, cap.79.& Iulius Clarus lib.5.Sent.§.fi.quæst.37.num.3.& hodie expressè decisum extat in Concil. Trid.sess.24.de reformatione matrim. c.8.vbi præscribitur ordo, quo ordinarij procedere debẽt ad punitionem huiusmodi criminis, vbi etiam probatur,

de cri-

de crimine concubinatus ecclesiasticũ cognoscere posse aduersus laicos, & tradit Iulius Clarus vbi suprà. n. 4. quãuis Alciatus in. c. 1. de officio ordinarij. n. 22. post alios cõtendat, quoad alias pœnas secularem solummodo competentem esse.

32 Cognoscit item iudex ecclesiasticus de crimine falsi circa literas Apostolicas, concubinatus, sortilegij, diuinatoris, pacis fractæ, sacrilegij, & alijs huiusmodi, etiam inter laicos: quæ crimina congerunt Panorm. num. 24. Marian. col. penult. Felin. num. 13. in dict. cap. cùm sit generale. Aufrerius de potestate seculari regula. 4. fallentia. 12. Tamẽ de his criminibus etiam potest cognoscere secularis inter laicos, secundum prædictos Doct. vbi suprà, & probatur de iure regio, lib. 8. Recop. à titu. 3. cum nonnullis sequentibus.

33 Cognoscit etiã ecclesiasticus de crimine nefando sodomiæ etiam contra laicos, iuxta text. cap. clerici. de excessi bus præl. & cõmuniter omnes ex Bermõd. Tract. de concub. fol. 128. nu. 43. & Iulio Claro vbi suprà. num. 5.

34 Cognoscit item iudex ecclesiasticus de quocũq; peccato, etiã inter laicos ad effectum cogendi peccatorem ad pœnitentiam, liberandiq; animam eius à morte perpetua, saltim per viam denũtiationis, secũdum glo. 3. dict. cap. cum sit. & latè resoluit Nauar. dict. cap. nouit. notabili. 6.

35 Cogcoscit item iudex ecclesiasticus de crimine periurij, etiam inter laicos secundum glo. 3. d. c. cùm sit generale. Quod intellige verũ, quãdo agitur ad pœnitentiã in foro conscientiæ: & etiã in foro contencioso, vbi agitur de relaxatione iuramenti, aut de viribus & de validitate illius: nam tunc laici ratione iuramenti efficiuntur de foro competenti ecclesiæ, iuxta cap. fi. de foro competenti. in. 6. & firmant Panorm. Marianus, & Felin. num. 7. dict. cap. cùm sit. Aufrerius de potestate seculari. regula. 4. fallentia. 4. Selua in Tract. de iure iur. 2. part. quæst. 5. Fortunius de vlti-
36 mo fine. num. 325. Cæterùm secularis iudex punire potest laicos periuros, iuxta text. in cap. Rex debet. 23. q. 5. & probat Romanus in singulari. 420. Couar. in cap. quanuis pactum. 1. part. §. 3. num. 11. in. 6. & l. 1. cun sequentib. tit. 17. lib. 8. Recop. Potestq; secularis cogere laicum cui turpiter est iuratum, vt remittat iuramentum, vt cum alijs resoluit Couar. lib. 1. Variarũ. cap. 4. n. 5. versi. verum. Potest etiam secularis cogere laicum iurantem ad obseruãtiam iuramenti liciti, vt cap. licèt mulieres.
37 de iureiur. in. 6. Et deniq; potest secularis videre, vtrùm episcopi relaxatio à iuramento sit nulla, quando id opponitur contra absolutum, secundum An-
38 char. in consi. 382. num. 6. Et circa praxim, quæ versatur in petenda relaxatione iuramẽti, vltra ea, quæ tradit Couar. lib. 1. Variar. cap. 4. num. 5. & Roland. in consi. 34. n. 7. lib. 1. aduerte q, quando relaxatio iuramenti petitur solummodo ad effectum agendi, à Reuerendissimo Nuntio, tunc pars aduersa non citatur ad concedendam illam relaxationem: & in hac specie potest procedere resolutio tradita à Couar. in dict. c. 4. num. 6. asserente, necessariam non esse citationem partis aduersæ, & ita in praxi seruari: tamen quando prædicta relaxatio ad effectum agendi petitur corã episcopo, vel eius vicario, pars aduersa erit citanda, vt resoluit Felin. in consilio. 300. & Dominicus in consi. 16. & plures alij, quos refert Couar. in dict. cap. 4. nu. 6. & ita praxis obseruat, quicquid oppositum dicat Couar. & Iacobus Menochius in consil. 24. num. 11. & 12. indistinctè asserat, aduersarium semper citandum esse. Et est aduertendum, quòd petens hanc relaxationem iuramenti tenetur in ipsa petitione facere mentionem de iuramento, et si

iurauit

iuranit ſe nõ petiturum relaxationem, & ſi ſibi cõceſſa fuerit, etiam motu proprio, ſe non vſurum ea, de his omnibus tenetur mentionem facere in ſua petitione, vt reſoluit Felinus in cap. conſtitutus. num. 13. & 14. de reſcript. Et in prædicto articulo, quando relaxatio iuramenti petitur ad effectum agendi, aduertendum eſt, quòd in petitione relaxationis ſimul, & in eodem libello erit concludendum, quòd præſtita relaxatione à iudice eccleſiaſtico, ipſe iudex annullet & reſcindat ipſum contractũ: nam ad hoc etiam erit cõpetens inter laicos ratione iuramenti, ſecũdum Bal. in l. ordinarij. not. 2. C. de reiuendic. Et eſt cõmunis opinio, à qua in praxi difficilè eſſet recedendum, ſecundum Dec. in Rubri. extra de iudicijs. num. 2. Quãuis in puncto iuris ipſe Dec. dicat. cõtrariam veriorem eſſe, quem in hoc ſequitur Couar. in dict. cap. 4. n. 7. & 8. dicens, opinionem Baldi veram eſſe, quoties præſtita relaxatione iuramenti cõtractus veniret reſcindẽdus propter vitiũ vſuræ, ſimoniæ, vel propter aliud ſimile, cuius cognitio pertineret ad eccleſiaſticum iudicem, ſecus tamen eſſet ſi alio iure contractus reſcinderetur.

39 Ego tamen exiſtimo indiſtinctè, iudicẽ eccleſiaſticum cognoſcentem de relaxatione iuramenti, poſſe cognoſcere de reſciſsione ipſius cõtractus, ſi ſimul id in libello petatur, argum. text. in cap. fi. de foro cõpet. lib. 6. Cui non plenè ſatisfaciũt Dec. & Couar. vbi ſuprà. nam ſi ratione iuramẽti eccleſiaſticus eſt cõpetens inter laicos ad obſeruantiã eius, idem etiam erit, quando ageretur ad remiſsionem iuramenti, cum cõtrarium rum idem ſitius. Pro qua opinione facit text. in l. 11. & 12. tit. 1. lib. 4. Recop. vbi prohibitum eſt tabellionibus apponere iuramentum in contractibus de ſe validis, celebratis inter laicos, & redditur ibi ratio: quia ratione iuramenti laici efficiuntur de foro eccleſiæ, & iuriſdictio ſecularis defraudatur. & Pinelus in l. 2. c. de reſcind. vend. 3. part. c. 1. à num. 11. latè defendit, & prædictæ ll. Regiæ iuſtæ ſunt, vt reſoluit Couar. in cap. quanuis pactum. 1. part. §. 3. nu. 86. de pact. in. 6. ergo iudex eccleſiaſticus cognoſcere poterit de reſciſsione contractus, & ita ego iam ſemel & iterum practicari feci in audientia epiſcopali Salmantina, & ſi Ioannes Gutierrez in Tract. de iuramento confirmatorio. 3. part. cap. 12. nu. 6. ſecutus opinionem Couar. cõtra communem dicat, oppoſitam ſententiam communiter practicari, cuius lectura fuit typis mandata poſt hanc meam lecturam.

40 Cognoſcit etiã iudex eccleſiaſticus de rebus, & iuribus hæreditatis, quãdo clericus extitit hæres alicuius laici, dũmodo lis non eſſet cœpta aduerſus laicum defunctum corã iudice ſeculari, ſecundum glo. receptam in cap. is qui in iuſ. de reg. iur. in. 6. glo. & Doct. cap. clericus nullum. 11. q. 1. Panorm. DD. & Dec. num. 11. cap. quia. V. de iud. Bart. & cõmuniter alios in l. hæres abſens. in princ. ff. de iud. Nec obſtat text. dict. l.
41 hæres abſens. in princ. nam text. ille loquitur de priuilegio particulari ipſius hæredis, non de priuilegio iure cõmuni conceſſo, ſecundum glo. ibi. & in l. 2. §. legatis. ff. de iud. vel loquitur, quãdo forus defuncti reſpectu loci in hæredem mutatur, vt animaduertunt ibi Fulgoſ. & alij. & ita eſt tenendum, quanuis contrarium velint nonnulli antiqui relati à glo. dict. cap. clericus nullum. & Alber. dict. l. hæres abſens. quorum opinio approbat. l. 57. tit. 6. part. 1. tamen illa l. in praxi non ſeruatur. Cæterum ſi lis cœpta eſſet cum laico defuncto, tũc clericus hæres teneretur illã proſequi coram ſeculari, argum. tex. l. venditor. ff. de iud. & ita cum alijs expreſsè reſoluit Couar. in Practicis quæſt. cap. 8. n. 2.

42 Aduerte tamẽ, quòd clericus hæres inſtitutus à laico tenetur facere inſinuationem

tionem, & publicationem teſtamenti coram iudice ſeculari, ſecũdum Bald. & Corn.in.l. omnia teſtamenta. C. de ſtamentis. Benedictus. c. Rainutius.de teſtamentis. verb. Et vxorem.nu. 426. Barb.c.ſi hæredes.de teſtamentis.n.10. Couar.in dict.cap.8. num.1. & probatur in.l.15.tit.4.lib.5.Recopi. alias hæres amittit commodum hæreditatis, & ita iam in praxi obtinui.

43 Cognoſcit etiam eccleſiaſticus, an laicus delinquens gaudere debeat immunitate eccleſiæ, ſecundum Remigium in Tract.de immunitate eccleſię. quæſt.2. pag.218. & Didac. Perez in.l. 6.titu.2.lib.1.Ordinamenti. col.71. in verſi.quæri tamen. & nos latè diximus ſuprà in primo Tomo in quinta parte. in.§.de delinquentibus ad eccleſiã confugientibus.

44 Cognoſcit etiã eccleſiaſticus de exe cutione teſtamentorum,& vltimarum voluntatum,etiam laicorum, ita vt hæredes & laicos quoſcunq; executores moneat, & cõpellat ad prædictam exe cutionem, iuxta text.in cap.3.in cap.ſi hæredes.& in cap.tua.& in cap.Ioãnes. de teſtamentis. etiam ſi teſtator interdixerit epiſcopo prædictam coërtionẽ, iuxta tex.in dict.cap. tua. & reſoluit ibi Couar. & Dominus Franciſcus à Sarmiento lib.1.Selectarum. c.11. nu.13. & prædictam concluſionem notat Couar.in dict.cap.3.num.5.& in dict.cap.

45 ſi hæredes.num.1. &.4. Et piarum diſpoſitionum executores epiſcopos cõſtituit Concilium Trid. ſeſſ.22. de reformatione.c.8.& in. c. 6. eiuſdem ſeſſionis tribuitur epiſcopis poteſtas cognoſcendi de commutationibus vlti-

46 marum voluntatum. Quam tamen facultatem exequendi teſtamenta, etiã iudex laicus habet quantũuis teſtamenta ad pias cauſas condita ſint: nam huiuſmodi munus faciẽdi exequi vltimas volũtates miſti fori eſt, vt ex Panorm. & Barb.notat Couar.in dict. cap.ſi hæredes. num. 1. & probatur in Authen. de eccleſiaſticis titu.§. ſi quis aute ædificationem.collatione.9.& in.l.hæreditas. ff.de petitione hære.

47 Cognoſcit etiã eccleſiaſticus de crimine blaſphemiæ etiam contra laicos, vt probatur in cap.2. de maled. de quo etiam crimine ſecularis iudex cognoſcit,quia miſti fori eſt,vt notant Cardinalis,Annania.& reliqui Docto.in cap. 2. de maled. Auend. in. cc. prætorum. 1.p.c.5.nu.3. Auiles in. cc. prætorum. cap.25.num.9. Simancas de inſtitutionibus catholi.tit.8. nu.4. & Iulius Clarus lib.5.Sent. §. blaſphemia.n.4.in fin. Sed ſi Iudęus crimen blaſphemiæ commiſſerit, iudex ſecularis de eo cognoſcere poſſet, non tamen eccleſiaſticus, ſecundum magis communem opinionem Doctorum ex Alexand. in conſil. 99.num.12.&.13.lib.6. & Iulio Claro vbi ſuprà num.5. tametſi oppoſitum teneat Auendanius vbi ſuprà, aſſerens, crimen blaſphemiæ à Iudæo commiſſum miſti fori eſſe,pro ſua opinione citans Ancharranum in conſi. 15.

48 Cognoſcit deniq; eccleſiaſticus de pluribus alijs caſibus, congeſtis à Guilielmo Benedicto in cap. Rainuncius. verbo,Et vxorem.1.num.240.& verbo,Vxorem.2. num. 125. & Aufrerio in Tract.de poteſtate eccleſiæ.ſuper laicis.à n.1.volu.8. diuerſorum Doctorũ vbi cumulat. 140. caſus. & econuerſo plures caſus, in quibus iudex ſecularis habet cognitionem in perſonas eccleſiaſticas,enumerat Caſſaneus in conſuetudinibus Burgund.Rubri.1.§.5.n.47. verſic.1.Regula,& Boerius in deciſione.69.num.28.

49 Aduertẽdum tamen eſt circa ſupradicta, q̃ in criminibus, quæ ſunt miſti fori, & in quibus ab vtroq; iudice pœna imponi poteſt,reus punitus à iudice eccleſiaſtico iterum de eodem crimine puniri poteſt à iudice ſeculari, iuxta text.in cap.felicis. §. per hoc. de pœnis

lib.6.

lib.6.& firmant Panorm. Aretinus, Felinus,& ferè omnes in. c. de his. de accusationibus. Bald. in. l. placet. C. de sacrosanctis ecclesijs. Antonius Burgensis in cap. vt mensuræ. nu. 9. de emptione & venditione. Alciatus in cap. 1. num. 128. de offi. ordi. asserens hanc esse communem opinionem. Quam tamen intellige veram esse, quãdo pœna à iudice ecclesiastico imposita non esset cõdigna, & mensurata delicto: quia tunc secularis poterit iterum cognoscere & punire, secundum plures Doct. quos refert & sequitur Couar. lib. 2. Variarũ. c. 10. num. 6. Simãcas de institu. catho. tit. 8. num. 5. Auendanius in. cc. prætorum. 2. part. cap. 5. num. 18. Alciatus vbi suprà. num. 134. & Didacus Perez in. l. 1. tit. 8. lib. 8. Ordi. Nec huic communi intellectui obstat text. in dict. c. felicis. vbi, seueræ & grauissimæ pœnæ imponuntur à iudice ecclesiastico, & nihilominus tamẽ secularis potest iterum punire, vt in dict. §. per hoc. nam respondeo q̃ licèt in specie illius text. pœnæ à iudice ecclesiastico satis seueræ imponantur, non tamen sunt naturales & cõdignæ tanto crimini: pœna enim naturalis & condigna illi delicto est quam constituit text. in. l. quisquis. C. ad. l. iuliam magestatis. vnde cum ab ecclesiastico propter naturã iurisdictionis imponi non possit cum ecclesia pœnam sanguinis non irroget, vt in cap. sententiam. ne clerici vel monachi. & in cap. fin. eodem titu. in. 6. ideo recurritur ad secularem, qui eam imponere potest. Nec prædicta pœna per impositionem aliarum minorum tollitur, vt in. l. 2. in fine. & ibi notat Bald. C. de sportulis.

52 Nec obstat quòd quãdo duæ pœnæ cõcurrũt ad vindictam, vna per aliam tollitur, iuxta text. in. l. quòd senatus. & in l. prætor edixit. §. si dicatur. ff. de iniurijs. nam respondetur, illud verum esse, nisi prior pœna imposita minor esset propter naturam iurisdictionis eam imponẽtis, vt putà quia maiorem imponere nõ potest: tunc enim vna per aliã nõ tollitur ex Aretino in dict. cap. de his.

53 num. 16. Quo fit absolutum ab aliquo crimine in foro pœnitentiali, iterum posse accusari & de eodem crimine puniri in foro exteriori, iuxta text. in cap. admonere. 33. q. 2. versi. quanto magis. & firmat glo. fin. in dict. cap. de his. & communiter omnes ex Decio in cap. quia diligentia. num. 6. de electione. & Couar. in lib. 2. Variarum. cap. 10. n. 3. Quod procedit etiam si à crimine absolutus esset per pœnitentiam publicam & solemnem, secundum Panor. Aretinum. Soci. & Feli. in dict. cap. de his. Panorm. in cap. tuæ. de procuratoribus. & Anto. Vurg. in cap. 2. num. 6. de emptione & venditione: tametsi Hosci. Anto. Imola, & Annania in dict. cap. de his. intelligãt text. in dict. c. admonere. in pœnitentia tãtùm occulta, quasi velint pœnitentiam publicam, & solemnem extinguere crimen, etiam quoad iudiciũ fori exterioris, cùm talis publicus pœnitens censeatur effectus de foro ecclesiæ, ac proinde accusari non posse corã iudice seculari, vt probari videtur in cap. aliud. 11. quæst. 1. & tradit Aretinus in cap. 2. de foro competenti. Nam text. in dict. cap. aliud. non suffragatur Hoscienſi. Anto. & reliquis: agit enim text. ille de pœnitentibus qui olim regulam quandam religionis profitebantur, quæ iam exoleta est, cuius religionis meminit text. in cap. de his. 33. q. 2. & declarat Simancas de institu. catho. tit. 46. num. 18.

54 Aduerte etiam circa supradicta, q̃ in casibus, in quibus ecclesiasticus cognoscit aduersus laicos, non potest propria autoritate capere bona & personas eorum, sed debet per censuras ecclesiasticas aduersus eos procedere pro executione suæ sententiæ, & deinde brachium seculare inuocare, secũdum Oldraldum in. consil. 86. Ioannem Andream

dream & alios communiter ex Auiles in.cc.prætorum. cap.20.num.14.Pala. Rub.in repet. cap. per veſtras.§.ſed eſt pulchra dubitatio.num.18.Ancarrano in cap.cum epiſcopus.de offi.ordi. Felino in cap.ſignificaſti.de offi.delegat. & ita expreſsè deciſum eſt in.l.14.&.15. tit.1.lib.4.Recopi. & in praxi obſeruatur ſecũdum Iulium Clarum lib.5.Sententiarum.§.fin.quæſt.37.num.8. Nec ſufficeret,ſi in aliquo tribunali eccleſiaſtico vigeret conſuetudo capiendi bona & perſonas laicorum,vt opinabãtur Bald. in dict. cap. ſignificaſti. & Palac. Rub.vbi ſuprà.n.26.Auiles in.cc.prætorum.cap.1.num.12.& in.c.20.n.15.

55 Couar.in pract.quæſt.cap.10. num.2. verſi.primum.& Iulius Clarus vbi ſuprà, num.8.quia talis conſuetudo iam hodie ſublata eſt per dict.l.15.tit.1.lib. 4.Recopi. Supradictam tamen reſolutionem intellige veram eſſe, quando apud iudicem eccleſiaſticum aduerſus laicos procederetur in cauſis ciuilibus, vel in criminalibus ciuiliter intentatis.

56 At verò quando eccleſiaſticus iudicio criminali procederet aduerſus laicos ad punitionem culpæ, tunc bene poterit perſonas laicorum capere, & in carcerem detrudere, vt probat text.in cap.attendendum.17.quæſt.4.& in cap.contra idolorum.26.quæſt.5.& tradit Rõmanus in ſingulari.66.Felin. in cap. cum ſit generale.num.20.de foro competenti.& in dict.cap.ſignificaſti.col.fi. Aufrerius in Clem.1.de offi.ordi.q.5. & Couar.in dict.c.10.num.2.verſic.vigeſimo.& ita in praxi obſeruatur in tribunali epiſcopali Salmantino: nec in hac ſpecie loquũtur & procedunt prædictæ leges Regiæ.

Ex Tertio Præludio.

SVMMARIA.

1 *Cauſæ omnes meri & miſti imperij poſſunt delegari iure Pontificio ab Epiſcopis & alijs iudicibus eccleſiaſticis, merum & miſtum imperium habentibus.*

2 *Delegari non poſſunt de iure ciuili cauſæ meri & miſti imperij.*

3 *Vicarij generales ab epiſcopis in ſuis diœceſibus conſtituti, ordinariam, non delegatam habent iuriſdictionem.*

4 *Appellatio non poteſt interponi à ſententijs Vicariorum generalium epiſcoporum ad ipſos epiſcopos.*

5 *Vicarij foranei epiſcoporum delegatam, non ordinariam cenſentur habere iuriſdictionem: Vnde ab eis ad ipſos epiſcopos appellari poteſt.*

6 *Beneficia conferendi poteſtas non cenſetur conceſſa ab epiſcopo eius generali Vicario, niſi ſpetialiter et expreſsim committatur.*

7 *Vicarij generales epiſcoporum poſſunt inſtituere præſentatos à patronis: & œconomum eccleſiæ patronatæ Vacanti conſtituere ad fructus percipiendos ſi præſentatio differatur.*

8 *Cuſtodia eccleſiæ Vacantis expectat ad quem inſtitutio eius pertinet.*

9 *Vicarius generalis epiſcopi non poteſt inquirere corrigere, aut punire Vel priuare ſubditos beneficio, aut adminiſtratione, niſi hæc ſpetialiter committantur eidem.*

10 *Vicarius generalis epiſcopi, poteſt cognoſcere de cauſis requirentibus ſpetialem commiſsionem quæ ſint mineres cauſis ſpetialiter commiſsis.*

11 *Vicarius epiſcopi nõ poteſt inquirere de ſubditorum criminibus ex generali cõmiſsione quo ad eorum punitionem, ſecus vt epiſcopo referat.*

Tertium Præludium.

1 TErtio erit præmittẽ pum, iure pontifitio cauſas omnes meri & miſti imperij delegari poſſe ab Epiſcopis, Archiepiſcopis,& ab alijs iudicibus eccleſiaſticis merum & miſtum imperium habentibus, ſecundum glo. fin. in cap.in Archiepiſcopatu, de raptoribus.& glo. in cap. quòd ſedem. verbo, Committere. de offi. ordi. & glo. in. c. peruenit.95.diſt.quas teſtantur cõmuniter receptas Panor.& Alciatus. n.76. in dict.cap.quòd ſedem.& Curtius Iunior,num.26.Alexã. & Iaſ.in.l.1.ff. de offi.

offi.eius cui mãdata eſt.Licèt de iure ciuili ea,quę ſunt meri & miſti imperij in delegabilia eſſe probet text. in dict.l. 1. in principio. & ibi cõmuniter omnes. quidquid contrarium velint Fulgoſius ibi,&Alciatus in dict.cap.quòd ſedem. num. 69. Quam communem in praxi difficilimè refelli poſſe teſtatur Couar. lib.3.Variarum.c.20.num.4.propè finem. tametſi oppoſitam ſententiam in pũcto iuris veriorẽ eſſe ipſe exiſtimet. Ex qua tamen communi opinione nõ ſequitur, vicarios generales, quos epiſcopi in ſuis diœceſibus conſtituunt,de legatam iuriſdictionem habere,ſed potius ordinariam,ſecundum gl.in cap.2. de offi.vicarij.lib.6.& nos latius reſoluimus ſuprà in primo Tomo huius operis,in primo Tempore:nam prædictivicarij generales ex pmiſsione iuris exercent iuriſdictionem,ſibi à prælatis commiſſam:& tacitè cenſetur iure canonico permiſſum epiſcopis, hos vicarios creare,vt eorum locũ teneant, viceſq; ſuas gerant, ex text.in cap. licèt de offi. vica.libr 6.& in cap.cum epiſcopus. de offi.ordi.lib. 6. Vnde cum vicarij generales epiſcoporum ordinariam iuriſdictionem habeant, & eorum tribunal, & epiſcoporum ſit vnum & idem, ſequitur inde, quòd à ſententijs vicariorum generalium appellandum non eſt ad epiſcopos,iuxta tex.in cap.2. de conſuetu. in libro. 6. & in cap. Romana.in principio,de appellationibus.lib.6.Cæterùm vicarij foranei epiſcoporũ,quos epiſcopi in aliquibus locis, vel partibus ſuarum diœceſum conſtituunt, delegatam iuriſdictionem habent, non verò ordinariam, ſecundum glo. receptam in Clem.2.verbo,Foraneo. de reſcrip. acideò à vicario foraneo appellari poteſt ad ſuũ epiſcopum, tanquàm ad ſuũ delegantem, argum.text. in cap. ſuper quæſtionum.de offi.delegati.& in cap. dilecti.3.& ibi glo. 2. de appellat. & ita expreſsè firmat glo.in dict. cap.2. verbo,Officiali.de cõſuetu.in.6.& Robertus Maranta de ordi.iudi.6.p. memb.2. num.369.&.370.

6 Aduertendum tamen erit, ex cõmiſſione generali ab epiſcopo facta ſuo vicario non cenſeri ſibi commiſſam eſſe poteſtatem conferendi beneficia, niſi ſpecialiter & expreſsim eidem ab epiſcopo committeretur, vt probat text. in cap.fin.de offi.vica. lib.6. bene tamẽ

7 poterit vicarius generalis ex generali cõmiſsione inſtituere præſentatũ à patronis,vt probat text.in cap.ex frequentibus.de inſtitu.ſecundum vnum intellectum,quem ibi aſsignat Panorm. receptus ab Imola & Doct. & firmat glo. 1.ibi.& glo.fi.in dict.c. fin.de offi.vica. vica.in. 6. & vtrobiq; Doct. communiter, & glo. in cap. cum in illis.§.cum autem. de præbendis in libro. 6. quam ſententiam veriorem & receptiorem eſſe teſtatur Rochus de Curte in tract. de iure patronatus. verbo, Competẽs. num.67.& Couar.in lib. 3. Variarum. cap.20.num.7. Quo fit,vicarium generalem ex generali commiſsione poſſe conſtituere œconomum eccleſiæ pa-

8 tronatæ vacanti ad fructus cuſtodiendos,ſi prouiſio prædictæ eccleſiæ differatur: quia cuſtodia eccleſiæ vacantis ſpectat ad quẽ inſtitutio, eius pertinet, vt probat text.iuncta glo.fi.in cap.cum vos.de officio ordi. & ita cùm vicarius poſsit inſtituere præſentatum in eccleſia patronata, vt ſuprà diximus, ſequitur inde poſſe cõſtituere œconomum ad cuſtodiam fructuum.

9 Non etiam poterit vicarius epiſcopi ex generali cõmiſsione inquirere corrigere, aut punire ſubditorum exceſſus, nec priuare quenquam eccleſiaſtico beneficio, officio, aut adminiſtratione, niſi ſpecialiter prædicta ſibi eſſent cõmiſſa,vt probat text.in cap.licèt. de officio vica.in.6.ſufficeret tamẽ quòd expreſſis aliquibus caſibus ex requirentibus ſpecialem commiſsionem,cæteri com-

mitterentur ſub clauſula generali, ſecũ
10 dum glo.ſi.in dict.cap.licèt.quam probat Bernardus Diaz in pract. crimi. cano.cap.3. Cuius gl. opinionem veram eſſe teſtantur Ioannes Andr. & Dominicus ibi. & Socinus in cap. qualiter & quando. el ſegundo. de accuſat. n.173. quando ſcilicet non expreſſa in generali commiſsione eſſent paria, vel minora expreſsis, ſecus ſi nõ expreſſa eſſent graiora expreſsis: nam tunc ſub clauſula generali non cõprehenderẽtur, argumento tex. in Clem.non poteſt. de procurato.

11 Rurſus ex generali commiſsione vicarius epiſcopi nõ poterit inquirere de ſubditorum criminibus, vt probat text. in dict.cap.licèt.& expreſsè firmat Speculator in tit.de inquiſitione.§.1.verſi. quid de officialibus.& ibi Ioannes Andreas. Cuius contrarium tenent Monacus, Lapus,& Dominicus in dict.cap.licèt.aſſerentes,ꝙ quãuis Vicarius inquirere nõ poſsit de criminibus quo ad eorũ punitionem, bene tamen poterit de eis inquirere, vt epiſcopo referat,ꝙ delinquentes corrigat,& emendet. Quorum opinionem ſequitur eam diſputãs ad vtranq; partem Socinus in dict.cap. qualiter & quando.el ſegundo.artic.5. quæſt.14. à num.162. vbi à num.171. concludit, vicarium generalem epiſcopi ex generali cõmiſsione, nec dum poſſe de criminibus inquirere, vt cauſam inſtructam epiſcopo referat, quando viderit inquiſitum condemandum fore, verùm etiam poſſe inquirere & inquiſitum abſoluere, quando viderit abſoluendum fore. Cuius opinionem ſequitur Felinus in cap. non poteſt.de re iudicata.col.4.& Bernardus Diaz vbi ſuprà.& ſi Ripa in.l. qui cõdemnare.n.penult.ff.de re iudicata. opinionem Socini & ſequacium improbet: cuius fundamento ſatisfacit Bernardus Diaz vbi ſuprà. inſuper aduerte ꝙ licèt olim ordinarij inferiores nõ poſſent diſpenſare, ꝙ denũtiationes in matrimonio requiſitæ per text. in cap. cum inhibitio. de clandeſt.deſponſ.omitterentur, vt firmat Paludanus in.4.diſt.28.q.2.col.3. cum contra diſpoſitionẽ generalis concilij non poſſent inferiores diſpenſare, vt probat gl. in cap cum dilectus. verb. in ætate.de electione recepta communiter à Felin.in cap.nulli.num.2. de reſcript.& Decio in Rubr.de iudic.col.1. hodie tamen conceſſa eſt facultas ordinarijs diſpenſandi in his denuntiationibus per cõcil.Trid.ſeſſ.24.de reformatione matrim. cap. 1. ibi niſi ordinarius ipſe expedire iudicauerit.quibus verbis conſtat conceſſam eſſe poteſtatem ordinarijs locorum remittendi omnes de nuntiationes iuſta cauſa interueniente. vt explicat Nauar. in Manuali Latino. cap.22. num.70. in fin. & num.85. & iuſtas cauſas diſpenſandi ab epiſcopo in iſto articulo cõgerit Soto in.4.diſt.28. quæſt.1.artic.2.poſt Palud.in.4.diſt.28. quæſt.2.artic.3.& refert Nauar.in dict. cap.22.num.70.in fin. alioquin ſine iuſta cauſa diſpenſans in his denuntiationibus mortaliter peccaret: nam diſpenſatio in.l. ſuperioris cum cauſæ cognitione,& ſumma maturitate fieri debet ſecundum Innocen. in cap. veniens de filijs præsby.num.2.Panorm.cap.extirpandæ.§.quia vero.de præbend.nu.43. & determinat Concil. Trid. ſeſſ.25.de reform.ca.18. non tamen poterit vicarius generalis epiſcopi, etiam iuſta cauſa exiſtente, in his denuntiationibus diſpenſare: quia ordinarijs ſolis hãc facultatem concedit conciliũ Tridentinum, & ordinarius propriè dicitur Summus Pontifex vt in cap.ita dominus.19. diſt. cap.mandata de præſumpt.tradit Torquemada de poteſtate eccleſiæ lib.2.c. 54.& etiam ordinarius dicitur legatus Sedis Apoſtolicæ, vt in cap.1. de officio legat.cap.2.eodem tit. in.6. Epiſcopus Dioceſanus ordinarius etiam eſt. vt in cap.cũ epiſcopus de officio ordin.in.6.

cap.cum

cap.cum perſonæ. de priuil.in.6.nec ex generali commiſsione ab epiſcopo facta ſuo vicario generali poterit vicari' has denuntiationes remittere, niſi ſpecialiter fuerit ſibi commiſſum. Nam in generali commiſsione facta ab epiſcopo ſuo vicario non venit facultas diſpẽſandi vt in.c.quod tranſlationem deoffic.legat.glo.in.c.quæ de cauſa. 2. q. 4. Rebuff.in praxi beneffi. titul. de forma vicariatus,nu.44. & nu.179.tradit Nauarr.in man.c.27.nu.255.tametſi contrarium teneat Veracruz in apẽdice ad Speculat.coniug.fol.4.

Ex Quarto Præludio.

SVMMARIA.

1 *Epiſcopi ſunt procuratores & adminiſtratores rerum eccleſiaſticarum.*
2 *Epiſcopi poſſunt agere pro rebus eccleſiæ abſq; cõſenſu Capitulorum.*
3 *Epiſcoporum munus eſt ſubditos corrigere, & eorum crimina punire.*
4 *Fiſcales creantur ab epiſcopis & eorum vicarijs, qui pro rebus eccleſiaſticis agant, & eas defendant, vitiaque ſubditorum accuſent, ac denuntient.*
5 *Fiſcalem creare poteſt iudex quotieſcunq; ex officio procedit.*
6 *Fiſcalis ab epiſcopo vel eius vicario conſtituendus qualis eſſe debeat & infra numero.9.*
7 *Laicus cõſtitui poteſt procurator rerũ eccleſiaſticarũ & ſpiritualium.*
8 *Laicis interdictum eſt clericos accuſare.*
9 *Fiſcales in principio ſui effitij iurare tenentur.*

Quartum Præludiũ.

1 QVarto erit præmittendum, quòd cum epiſcopi ſint ꝓcuratores & adminiſtratores rerum eccleſiaſticarum ſuarum diœceſum, vt ꝓbat text.in cap.2. de donationibus. & ſint defenſores earum, vt in cap. in canonibus.16.q.1. habeantq; liberam earum adminiſtrationem, vt in cap. cùm nobis.in fine.de electione. & in cap. is cui
2 eodem tit.in. 6. & ita pro eiſdem rebus agere poſsint,abſq; conſenſu ſuorũ Capitulorum,ſecũdum communem opinionem ex Panorm. num.6. & Felino num.12.in cap.edoceri. de reſcriptis.& teneantur eas defendere,poſitiq; ſint vt aliorum errores corrigant, vt probat. text.in cap.qualiter, el primero. de
3 accuſat.& eorum munus propriè ſit ſubditorum omnium vitia redarguere, vt dicitur in Concilio Tridentino ſeſsione.14.de reforma.cap.1. ob idq; in ſuis diœceſibus poſsint inquirere,& punire adulteria & reliqua ſcelera ſubditorum iuxta text.in cap. 1. de offi.ordi. & notant ibi Cardi.Panor.Imola.Barb.Feli. & Alciatus.num.11.& etiam Aretinus n.70.&.78. & Socinus.n.76. in.c.qualiter & quando. el ſegundo. de accu.ad idq; ex proprio munere teneãtur : ideò
4 epiſcopi, vel eorum vicarij (vt rectiùs & faciliùs diœceſes regantur, & moderentur) conſtituunt, & creant fiſcales, qui pro rebus eccleſiaſticis agant,& eas defendãt,vitiaq; ſubditorum accuſent, ac denuntient,qui loco officij epiſcoporum,ſeu eorum vicariorum ſuccedũt, & quòd ipſi faciunt ex mandato epiſcoporum, ſeu vicariorum ipſi epiſcopi, vel vicarij cẽſentur facere,vt notat prę poſitus in cap. de accuſatione. 2. q. 8. col.36.&.39.& Bernardus Diaz in practica criminali canonica.c.5. Quotieſ-
5 cunq; enim iudex ex officio procedit fiſcalem creare poteſt,vt reſoluit Antonius Comez tertio Tomo Variarum. cap.1.num.10. ampliatione.1. & Iulius Clarus lib. 6. Sententiarum. §. fi. q.10.
6 nu.3.Et fiſcalis,qui creandus erit, debebit eſſe ſacerdos, vel in ſacris conſtitus,
7 vir probus,diligens,& induſtrioſus: nã licèt laicus conſtitui poſsit procurator pro rebus eccleſiaſticis & ſpiritualibus, iuxta tex.in cap.1.in princ. de procura.

lib.6.tamẽ quia fiſcalis ab epiſcopo vel eius vicario creatus, nec dum vitia laicorum, verum etiã clericorum accuſare ſeu denuntiare debeat, quod laicis in
8 terdictum eſt, vt in.c.laico & in cap. ſicut ſacerdotes.2.quæſt.7. & in capitul. cum. P. de accuſationibus, ideo creandus erit ſacerdos, vel in ſacris conſtitutus. Debentq; maximè prælati curare, vt ad huiuſmodi muneris & officij, exercitium, eligant viros prudentes, fideles, ac ſolertes, qui ſubditorum vitia inueſtigent, & inueſtigata prælatis ſeu eorum vicarijs diligenter reuellent.
9 Qui in eorum creatione ante omnia iurabunt, quòd ſumma diligentia & fidelitate officium ſuum exercebunt: nam cùm publicè denuntiatores reputentur in principio ſui officij, iurare tenentur, vt notat Angel.in.l.ſi vacantia.C.de bonis vacantibus.lib.10. & in Tractatu.de maleficijs fol.38.col.2.& Foler. in ſua practica.pag.162. &.730. & Præpoſitus in dict.c. de accuſatione. col.65.

Ex Vltimo Præludio.

SVMMARIA.

1 *CAuſæ eccleſiaſticæ, in prima inſtantia omnino ſunt tractandæ coram iudicibus ordinarijs.*
2 *Cauſæ eccleſiaſticæ intra biennium ſunt terminandæ in prima inſtantia à die motæ litis computandum.*
3 *Superiores iudices non poſſunt cognoſcere de cauſis eccleſiaſticis, motis in prima inſtantia ante appellationem à deffinitiua vel interlocutoria vim diffinitiuæ habente, aut grauamen per eam irreparabile*
4 *Superiores iudices non poſſunt cognoſcere de cauſis eccleſiaſticis motis in prima inſtantia ante appellationem ex mãdato apoſtolico, niſi ſubſcripto manu propria pontificis, & rationabili cauſa ſubſiſtente, vel niſi ſit cauſa, quæ ſecũdum ius apud ſedẽ apoſtolicam tractanda ſit.*
5 *Nemo etiam legatus de latere, vel nuntius, aut quacumq; facultate fulgens poteſt impedire, quin cauſæ eccleſiaſticæ in prima inſtantia coram ordinarijs tractẽtur, niſi prius requiſitis ordinarijs, & negligentibus.*
6 *Iudex proprius ordinarius alicuius pluribus modis dici poteſt.*
7 *Reus habens plures iudices ordinarios. poteſt conueniri ab actore vbi, ipſe actor voluerit, & qui prius præuenerit, erit proprius iudex ordinarius.*
8 *Præuentio iuriſdictionis per ſolam citationem acquiritur.*
9 *Conuentus coram non ſuo iudice, poteſt appellare, & inuocare protectionem ſupremi conſilij regij.*
10 *Hiſpaniarum Rex ex conceſſione Pontificis eſt conſeruator Concilij Tridentini, vt eius decreta obſeruentur, & in nihilo violentur,*
11 *Conuentus per literas apoſtolicas vt beneficium dimittat & alteri concedat, antequam ſit conuentus in prima inſtantia, poteſt recurrere ad ſupremum conſilium, vt ſuperſedeatur in executione huiuſmodi literarum, & quæ praxis circa hoc obſeruetur traditur.*
12 *Prorogatio iuriſdictionis quid ſit.*
13 *Iuriſdictio non poteſt prorogari, niſi iudex aliquam habeat iuriſdictionem, quæ extendi poſſit.*
14 *Superior poteſt adiri poſt biennium tranſactum, qp datur ad terminandã cauſam in prima inſtãtia.*
15 *Auditor de camera apoſtolica nullam habet iuriſdictionem in prima inſtantia.*
16 *Conſenſus partium litigantium eſt de ſubſtãtia prorogationis.*
17 *Clericus ſine licentia epiſcopi non poteſt prorogare iuriſdictionem iudicis non ſui.*
18 *Conſenſus prorogandi iuriſdictionem tollitur litigantibus in prima inſtantia per Concilium Tridentinum.*
19 *Ius alteri quæſitum non debet ei ſubtrahi, neq; iniqua conditio alteri per alterium inferri.*
20 *Prorogãdo iuriſdictionem tollitur ius conceſſum epiſcopis per Concil. Trident. cognoſcendi in prima inſtantia de omnibus cauſis.*
21 *Iudicandi honor omni lucro præfertur.*
22 *Auditor cameræ apoſtolicæ eſt iudex delegatus.*
23 *Conſenſus expreſſus & nõ tacitus requiratur ad prorogandam iuriſdictionem iudicis delegati.*
24 *Comparitio alicuius coram aliquo iudice non inducit expreſſum cõſenſum, per quem eius iuriſdictio prorogetur.*

Vltimũ Præludium.

1 VLtimò erit præmittendũ, hodie oẽs cauſas ad forũ eccleſiaſticum quomodocunque ſpectantes, etiã beneficiales, experiendas eſſe in prima inſtantia coram iu-

2 ram iudicibus ordinarijs,terminãdaſq; eſſe infrà biennium connumerandum à die motæ litis : nec ſuperiores iudices
3 poſſe de eis cognoſcere ante appellatio nem à diffinitiua, vel ab interlocutoria habenti vim diffinitiuæ,vel continenti grauamen per diffinitiuam irreparabi-
4 le,etiam ex mandato appoſtolico, niſi vrgenti & rationabili cauſa tale manda tum manu propria Romani Pontificis fuerit ſubſcriptum : vel cauſa fuerit de his,quæ ſecundum canonicas ſanctio - nes ſunt tractandæ apud ſedem appoſto licam de quibus habetur in.c.nec licuit 17.diſtin.& in ca.maiores. in principio
5 d̃ baptiſmo.Nec etiã legatos d̃ latere,nũ tios,&alios quoſcũq;iudices quacũq; fa cultate fulgẽtes poſſe in prædictis cauſis quantũcunq; grauiſsimis,in prima in ſtantia præripere,impedire, ſeu turbare iuriſdictionem ordinariorũ , niſi prius requiſitus fuerit ordinarius,&negligẽs vt nouè decretum extat in Cõcilio Tridentino ſeſsione.24. de reformatione. capitulo.20. Circa cuius text. explicationem aduertendum erit,propriũ iu-
6 dicem ordinariũ alicuius pluribus modis dici,vel ratione originis, domicilij, vel beneficij,vt in capitulo.fin. de foro competenti . Vel ratione contractus, vt in capitulo. dilecti. eodem titulo, & in capit.Romana.§.contrahentes.de foro competenti.in.6. Quod intelligi debet iuxta.pragmaticam ſanctionem nouè editam & promulgatã Madritij. 21.die menſis februarij anno. 1573. Vel ratione delicti,vt in cap. cum ſit ge nerale.de foro competenti. Vel ratione rei ſitæ, quæ petitur, vt in capit.ſanè. eodem titulo. Prædictis enim modis quis poterit habere plures iudices
7 ordinarios,& coram vno ex eis conueniendus erit ab actore, in cuius electione eſt reum conuenire,vel coram iudice originis,vel corã iudice contractus, vel coram iudice rei ſitæ : & iudex qui præuenerit iuriſdictionẽ, ille erit pro-
8 prius ordinarius in cauſa illa, quæ præuentio per ſolam citationem fit, vt in cap. propoſuiſti. de foro competenti. per quem text. ita notant DD.ibi. Alio quin enim ſi coram alio iudice non ordinario quis conueniatur,præterquam
9 in prædictis caſibus, appellare poterit, & inuocare protectionẽ ſupremi conſi lij Regij. Vbi cognoſcitur quando decreta Concilij Tridentini in aliquo vio
10 lantur:quia Hiſpaniarum rex conceſſionibus Pontificũ eſt conſeruator præ dicti concilij , ad hoc vt eius decre - ta obſeruentur,& in nichilo violentur, & ita quoties aliquod monitorium,vel literæ apoſtolicæ emanant ab auditore cameræ apoſtolicæ,per quas literas ſub grauiſsimis pœnis & cenſuris mãdatur poſſeſſori,vt prębendam,ſeu beneficiũ dimittat, & alteri concedat, ſuper quo nunquam fuit conuentus in prima In-
11 ſtantia coram ſuo iudice ordinario, interpoſita ſupplicatione ad ſedem apoſtolicam per prædictum poſſeſſorem, recurritur ſtatim ad ſupremum regiũ conſilium:vbi nomine promotoris fiſcalis proponitur querela, in qua dicitur, quòd cum talis eſſet poſſeſſor cuiuſdam beneficij ad inſtantiam talis literæ monitoriales fuerunt conceſſæ ab auditore cameræ apoſtolicæ , quibus auditor mandat poſſeſſori, vt beneficium dimittat & alteri concedat, ſuper quo nunquam fnit conuentus coram ſuo ordinario in prima inſtantia, & ita quòd prædictæ literæ apoſtolicæ ſunt contra diſpoſitionem Concilij Triden tini,& quanuis ab eis per partem ſuppli catũm fuit ad ſummũ Pontificem,ſupplicatione nõ obſtante executor in cau ſa procedit: Vnde promotor fiſcalis pe tit mandatum regium & prouiſionem dari,vt quicunq; iudices ſeculares prædictas literas apoſtolicas, vbi, & in cuius poteſtate fuerint, capiant originaliter, & ad ſupremum Conſilium remit tant: & quòd iudices eccleſiaſtici, vel

alij executores ſuperſedeãt earum exe cutioni, donec per conſilium examinentur, & de iuſtitia prouideatur. Et tunc conſilium ſupremũ concedit præ dictum mandatum, iuxta tenorem peti tionis promotoris fiſcalis, quo mandat cuicunq; iudici ſeculari, quòd prædictas literas capiat, interpoſita prius ſup plicatione, ad ſummum pontificem, & ſub grauiſsimis pœnis mandat iudicibus eccleſiaſticis, in quorum poteſtate fuerint, quòd earum executioni ſuperſedeant, donec per conſilium de iuſtitia prouideatur. Et tunc virtute regiæ prouiſionis ad inſtantiam alicuius procuratoris, ad id conſtituti per promotorem regium fiſcalem à tergo prouiſionis, iudices ſeculares requiruntur, vt capiant, ſeu capere faciant prædictas literas apoſtolicas, in quacunq; parte fuerint, & quòd mandatum regium adimpleant ſub pœnis in eo contentis. Et iudices ſeculares ſua mãdata dãt ſuis executoribus, & alguacelis, ad capiendas prædictas literas vbicunq; fuerint. Qui cum tabellione accedũt ad iudicem ecclesiaſticum, ſeu ad notariũ, vel ad aliũ, in cuius poteſtate fuerint literę, quas capiunt: & ſi ille qui habuerit eas, dare noluerit, capitur, & in carcerẽ detruditur, & ſtatim prouiſio regia intimatur iudici, vel executori eccleſiaſtico, requiriturq; per procuratorem fiſcalis, vt in earum executione ſuperſedeat, interponiturq; ab eodem procuratore ſupplicatio ad ſummum pontificem coram prędicto iudice vel executore eccleſiaſtico. Et tunc captis prędictis literis, viſisque à iudice ſeculari, an ſint contra diſpoſitionem Concilij Tridentini, vi ſaque ſupplicatione ad ſummum pontificem, iudex ſecularis mandat tabellioni quòd prædictas literas cum proceſſu, & actis originalibus ad ſupremum conſilium regium remittat. Et tunc qui eas impetrauit, comparet in conſilio ſupremo regio dicens: prædictas literas mandato conſilij delatas fuiſſe ad inſtãtiam pro motoris fiſcalis, petenſq; ꝙ ſibi reddantur, vt eis vti poſsit: cuius petitionis copia datur fiſcali, qui reſpondet literas nõ eſſe redẽdas, ſed potius retinẽdas allegãs rationes quibus retineri debeant, & huius reſpõſi copia datur petenti literas, qui etiã ſatiſfacit ratiõibus allegatis p̃ fiſcalẽ cuius ſatisfactionis copia datur fiſcali, cui ipſe reſpondet, & cõcluditur. Et ſi negotiũ in probatione cõnſiſtat, recipitur ad probationem per cõſiliarios regios, & in eo proceditur via ordinaria, donec ſententiam definitiuam proferant. Sed ſi in probatione non conſiſtat, ſtatim poſt allegationes partiũ proferunt ſuam ſententiam, qua vel pronũtiãt, literas apoſtolicas retinendas eſſe, donec ſummus pontifex conſulatur, & melius de veritate informetur, & interim earum executionem ſuſpendunt, & interdicunt ſub grauiſsimis pœnis & comminationibus earum vſum impetrantibus. Qua in re audio praxim in conſilio ſupremo obſeruari, nempè ꝙ ſi poſſeſſor beneficij, vel ille contra quẽ literæ apoſtolicæ fuerũt impetratæ ſemel comparuit coram auditore cameræ apoſtolicæ, allegans contra prædictas literas, & etiam proponens exceptionem declinatoriam, ex eo ꝙ fuerũt impetratæ & conceſſæ contra decretũ concilij: & poſtmodum literæ deferantur ad cõſilium regium per partem aduerſam, vel per promotorem fiſcalem, vt ibi retineantur, donec ſummus pontifex conſulatur, & de veritate informetur: quòd tunc regij conſiliarij pronuntiant, literas reddendas eſſe impetranti, nec eſſe detinẽdas ex eo ꝙ poſſeſſor beneficij, vel ille contra quem impetratæ, fuerant, conſenſit iuriſdictioni auditoris cameræ apoſtolicę, & eã prorogauit. Quæ praxis ſi ita obſeruatur, neſcio quo iure ſubſtineri poſsit: nã poſſeſſor beneficij conſentire non potuit in iudicem nõ ſuum, nec eius iuriſdictionem

pro

prorogare, cùm prorogatio iurisdictio
12 nis nihil aliud sit, quàm extensio iurisdictionis ordinarię ad casum, vel ad persona sub ea non expressam, vt colligitur ex. l. 1. &. 2. ff. de iudic. & in cap. P. & G. de offic. delegat. & extensio fieri non possit, nisi ab eo quod est, argumento text. in. l. sed etsi manente. ff. de precar. & in. l. 4. ff. de damno infect. & & in cap. ad dissoluendum. de desponsatione impuberum. Sequitur inde iu
13 risdictionem prorogari non posse, nisi iudex aliquam iurisdictionem habuerit, quæ extendi posset, vt ꝓbatur in. l. 1. ff. de iudi. & in. l. 1. C. de iurisdictione omnium iudicũ. & in cap. significasti. de foro competenti. ibi, eum qui iurisdictioni præesse dignoscitur. Sed auditor cameræ apostolicæ, neq; alius quacũq; potestate fulgens, in prima instãtia nullam iurisdictionem habet circa causas beneficiales, & circa omnes ad forum ecclesiasticũ quomodolibet pertinentes, præter iudicem ordinarium, vt probatur in dict. cap. 20. Concilij Tridentini. ibi, in prima instantia coram ordinarijs locorum duntaxat cognoscantur. quibus verbis omnino tollitur iurisdictio in prima instantia quibuscunq; iudicibus, & solum modo ordinarijs locorum conceditur. probatur etiam in eodem. c. 20. ibi, atq; omnino saltem infra biennium à die motæ litis terminentur, alioquin post id spatium liberũ sit partibus, vel alteri illarum iudices superiores, aliàs tamen cõpetentes adire.
14 quibus verbis planè ostenditur solummodo post biennium iudicem superiorem, aliàs competentem per partes adiri posse. ergo infra bienniũ iudex superior quantumcunq; competens, præter quam ordinarius locorũ, de prædictis causis in prima instãtia cognoscere nõ potest. Rursus probatur in dict. cap. 20. in versi, ab his. vbi solũmodo excipiuntur duo casus, in quibus ordinarius non cognoscit, & nullus ex eis est casus nosster. Prætera probatur in eodem. c. 20. in versic. Legati quoq;. vbi dicitur ꝙ legati de latere, nuntij, neq; alij quarumcumq; facultatum vigore in prædictis causis non possint episcopos impedire & iurisdictionem eorũ præripere aut turbare, nec contra clericos aut personas ecclesiasticas procedere, nisi eorũ episcopo prius requisito atq; negligente. ergo ex prædictis constat, in prima instantia auditorem cameræ apostoli-
15 cæ nullam iurisdictionem habere, & omnino incompetentem esse cognitionis prædictarum causarum: & per consequens iurisdictionem prorogari non
16 posse cum non sit ꝙ prorogetur. Secundo pro hac mea opinione facit, quòd de substantia prorogationis est consensus partiũ litigãtiũ, iuxta tex. in. l. 1. &. 2.
17 ff. de iudi. sed clericus sine licentia proprij episcopi non habet consensum prorogandi iurisdictionem iudicis non sui, vt probat tex. in. d. c. significasti. ibi, consentire nõ põt. ergo in nostro casu prorogatio fieri nõ potuit: præsertim ꝙ cõ sensus prorogãdi in prima instãtia tolli
18 tur partibus litigãtibus per Cõciliũ Tridentinũ in eodẽ. c. 20. ibi, alioquin post id spatiũ liberũ sit partibus. &c. Quibus verbis cõstat in illo tãtùm casu. s. quando infra bienniũ causa non fuit terminata corã ordinario, concessam esse libertatẽ partibus adeũdi iudicẽ superiorẽ, aliàs cõpetentẽ. ergo præter illũ casum sublata cẽsetur partibus libertas adeũdi superiorẽ, aliàs quãtumcunq; cõpetentẽ: & per cõsequẽs litigãtes in prima instãtia nõ habẽt cõsensum adeũdi aliũ iudicẽ, q̃ ordinarium. Tertio hæc mea
19 opinio ꝓbatur ex eo ꝙ ius alteri quæsitum nõ debet ei subtrahi, vt in. l. 2. ff. de his q̃ sunt sui, vel alieni iuris. & in. c. cũ ecclesia vulte. de electione. neq; alteri per alterũ iniqua cõditio afferri debet, vt in. l. non debet. ff. de regul. iur. sed si per partes litigantes iurisdictio alterius iudicis in prima instantia prorogari

20 poſſet, iam ius quæſitum ordinarijs locorum (per cõcilium Tridentinum in dict. cap. 20.) eis ſubtraheretur, & iniqua conditio eiſdem afferretur, ſi ſine eorum conſenſu ſubditi ſui prorogarẽt iuriſdictionem alterius iudicis, cùm priuarent eos ſuis ſportulis, & honore iu-
21 candi, qui omni lucro præferendus eſt, vt in. l. Iulianus. ff. ſi quis omiſſa cauſa teſtamenti. Quarto hęc opinio probatur
22 ex eo, quòd auditor cameræ apoſtolicę eſt iudex delegatus, vt firmat glo. 1. in Clem. auditor. de reſcriptis. quam dicit ibi veram Cardinalis. n. 6. & Staphileus in Tract. de ſignatura iuſtitiæ, in Prælu-
23 dio. 1. num. 6. ſed ad prorogandam iuriſdictionem iudicis delegati conſenſus expreſſus & non tacitus requiritur, iuxta text. in cap. ſtatutum. §. in nullo. de reſcriptis. lib. 6. ergo per ſolam comparationem ſimpliciter etiam factam, abſq; oppoſitione exceptionis declinatoriæ coram auditore cameræ apoſtolicæ, prorogatio iuriſdictionis prædicti auditoris non inducitur: quia talis
24 comparatio ſolummodò inducit conſenſum tacitum & non expreſſum, iuxta glo. receptam in dict. cap. ſtatutum. §. in nullo. Ex quibus omnibus planè conſtat, prædictam praxim iure fulcitã non eſſe, imo etiam literas apoſtolicas retinendas eſſe, quanuis ille, cõtra quẽ impetratæ fuerant, comparuerit corã auditore ſuas exceptiones allegans, & monitorio reſpondens: alioquin ſi partes litigantes ſine licentia ſuorum ordinariorum conſentire poſſent in alium iudicem, illuſorium maneret decretum Concilij, & conceſsiones Pontificum Regi Hiſpaniarum conceſſæ, eius que ſummis ſumptibus impetratæ ad conſeruationẽ & obſeruantiã Concilij Tridentini fruſtrarentur.

Sequitur Prima Pars huius ſecundi Tomi.

PRIMA PARS.

HVIVS SECVNDI TOMI, DE FORma procedendi via ordinaria in prima Instancia circa causas ciuiliter intentandas in foro Ecclesiastico.

EX CAPITE PRIMO SVMMARIA.

1 *Iudicium ordinarium diuiditur in duodecim tẽpora circa causas ecclesiasticas.*
2 *Actor forum rei sequi debet, nisi sit consuetudo in contrariũ, vt est Salmãticæ in episcopali audiẽtia.*
3 *Scholastici ex priuilegio possunt conuenire laicos coram suo iudice scholastico Salmanticensi.*
4 *Actor potest eligere iudicem quem voluerit, si reus plures habeat iudices ordinarios.*

Cap. 1. De diuisione huius Primæ Partis.

1 HOC iudicium ordinarium etiam diuidendum erit in duodecim Tempora, sicuti diximus in prima parte primi Tomi, in diuisione eiusdem primæ partis: & quod ibi diximus in primo Tempore de iudice eligẽdo, etiam in præsenti erit repetendum. Et ita actor prius considerabit, coram quo iudice reum conuenire debeat, animaduertens q in prima instantia reus cõueniendus est apud proprium iudicem ordinarium, vt resoluimus in vltimo Præ-
2 ludio huius secundi Tomi. Et iudex ordinarius debet esse illius, qui cõueniendus erit, cùm actor sequi debeat forum rei, vt in. l. iuris ordinem. C. de iurisdictione omnium iudicum. & in. c. cùm sit generale. de foro competenti. nisi ex aliqua consuetudine actor possit trahere reum ad suum proprium forum, vt in audientia episcopali Salmantina, vbi viget consuetudo, q clerici conuenire possint laicos coram suo iudice ecclesiastico. Vel nisi hoc ius actori competat ex aliquo priuilegio, vt in audiẽtia scholastica Salmãtina, vbi scholastici ex priuilegio possunt trahere laicos ad suum
3 iudicem scholasticũ. Considerabit etiã actor, an reus conueniendus plures iudices ordinarios habeat, quos habere potest, vt supra diximus in vltimo Præludio huius secundi Tomi: tunc enim actor poterit ex eis iudicẽ eligere quẽ maluerit, vt in dicto vltimo Præludio
4 adnotauimus. Obseruãdum etiam erit in hac prima parte, quod dictum fuit in secundo Tempore primæ partis primi Tomi. circa præparatoria ante citationem: ad quæ actor attendere debebit. ac ideò de citatione dicendum erit.

Ex Capite Secũdo.

SVMMARIA.

1 *Citatio est fundamentum & principium ordinis iudiciarij, & ab ea institutio processus exordium capit.*
2 *Citationis materia à quibus præcipuè doctoribus tractetur, remissiuè.*
3 *Citatio quando q̃ fit per edictum, & quando & qualiter fiat, remissiuè, & num. sequent.*
4 *Citatio fit per edictum in electionibus præbẽdarum, & quando parochialis ecclesia vacat, vt compareant examinando, qui eam prætendunt.*

5 Ferma

5 *Forma quæ obseruatur cum ecclesia iurispatronatus vacat, vt præsentatus institui possit.*

6 *Citatio per edictum fit cum est incertus cõtradictor.*

7 *Citatio fit per edictum cum beneficiarius curatus abest, & non residet in beneficio.*

8 *Citatio fit per edictum ab auditoribus contradictarum in Curia Romana ad singulos actus processus, postquam reus est citatus personaliter à principio, ad totam causam.*

9 *Citatio per edictum fit in pluribus casibus, remissiuè.*

10 *Citatio per edictum non sufficit, si sit certus contradictor, sed debet personaliter citari si inueniri possit, alias processus erit nullus ipso iure.*

11 *Citatio vt per edictum fiat, quæ requirantur.*

12 *Citatio aliquando fit per proclama, vt cũ matrimonium est contrahendum, quia prius in ecclesia publicantur contrahentes, ad hoc vt si adsit impedimentum, sciatur.*

13 *Citatio aliquando fit viua voce iudicis citantis partes ad aliquem actum.*

14 *Citatio aliquando fit per tabellionem, vt quando notificat de mãdato iudicis libellum parti aduersæ.*

15 *Citatio quæ fit per nuntium, apparitorem vel cursorem, magis in foro ecclesiastico frequenter versatur.*

16 *Nuntio citanti non creditur sine commissione & mandato iudicis in scriptis.*

17 *Citatio fit in scriptis in foro canonico præcipuè propter excõmunicationem ferendam, si citatus contumax fuerit, quæ debet ferri in scriptis.*

18 *Monitio trina, vel vna pro tribus præcedere debet excommunicationem.*

19 *Citatio pro excommunicationẽ debet fieri peremptoriè nisi necessitas exposcat, & quæ dicatur citatio peremptoria, remissiuè.*

20 *Nuntio asserenti, aliquem citasse, fides adhibetur non tamen asserenti sibi factam fuisse commissionem à iudice ad citandum.*

21 *Citatio, quæ est facienda extra ciuitatem intra diœcesim tamen datur ipsi parti quæ facit parti aduersæ intimari eam.*

22 *Non creditur parti asserenti aduersarium citasse, nisi per testes probetur.*

23 *Notificatio citationis quando fit ab ipsa parte, debet poni à tergo mãdati citationis cum mense, die, & anno, & testibus.*

24 *Praxis quæ obseruatur cũ aliquis citatur extra diœcesim vel intra vbi positus est vicarius foraneus ab episcopo eiusdem diœcesis.*

Caput Secundum,
De citatione.

1 CVM citatio sit fundamentum & principium ordinis iudiciarij, secũdum Speculatorem in tit. de citatione, in principio, & ab ea omnis institutio processuũ exordium capiat, iuxta text. in. §. fi. instit. de pœna temerè litigãtium. & nos latè diximus in Tertio Tempore primæ partis, primi Tomi. ideò acturi de institutione processus ordinarij, ab ipsa citatione erit inchoãdum. Circa cuius materiam videnda erunt, quæ ibi resoluimus in dicto tertio Tempore, & quæ latè tradit Socinus in Tractatu de citatione, per totum, & Robertus Maranta de ordine iudiciorum in. 6. part. membro. 1. de citatione. & Rebuffus in Tractatu de citationibus in præfatione & per totum Tractatum. Didacus Couar. in practicis quæstionibus. c. 3. nu. 6. Felinus in suo repertorio, verbo, citatio. Didacus Perez in. l. 1. titulo. 2. lib. 3. ordinamenti. col. 813. Ioannes Asinius in sua praxi. §. 5. de citationibus cum sequẽtibus. Damhouderius in sua praxi. c. 54. Sed quoad nostrum attinet institutum, solummodo videndum erit, quibusmodis citatio in foro ecclesiasticofiat. Qua in re dicendum est, quòd primus modus citandi, qui in praxi ecclesiasticaobseruatur, est citatio per edictum, quę fit quando reus inueniri non potest, vt personaliter citetur: tũc enim per edictum citandus erit, affigẽdo illud publicè in sua ecclesia, vt in spetie tx. in. c. causam-q; & ibi glos. verbo, Ad domum, & in cap. venerabilis, & ibi glo. verbo, Ecclesiam de dolo & contumatia: vel quando ille, qui citandus est, procurat per se vel per alium ne citatio ad eum peruenire possit: vel cuius domicilium siue locus tutè libere ve adiri non potest, vt probatur in Clemen. 1. de iudicijs. Vbi tẽperatur rigor cuiusdam cõstitutionis Bonifacij VIII. quem text. & qualiter

2

citatio

citatio per edictum in curia, & in partibus fieri debeat, explicat Casiadorus in decisione. 1. num. 2. in decisione. 2. n. 2. & in decisione. 3. cum tribus sequentibus de dolo & contumacia. Insuper fit
4 citatio per edictum in electionibus prę bendarum, iuxta text. in cap. fin. §. fin. & ibi glo. de electione. in. 6. vel quãdo aliqua ecclesia parochialis vacat: tũc enim per edictum publicum affigendum in valuis ecclesiæ cathedralis citantur oẽs qui volent examinari ad regẽdam præ dictam ecclesiam vacantem, vt compareant intra terminum in edicto præfixum, iuxta formam traditam in Concilio Tridẽtino, sess. 24. de reformatione. cap. 18. Et idem obseruatur quando aliqua ecclesia iuris patronatus vacat: nã si aliquis præsentatus à patrono comparet coram ordinario petens se instituí, statim iudex præcipit, quòd per edictũ citentur omnes illi, quorum interest: quod edictum affigitur in valuis ipsius
5 ecclesiæ vacantis. Et transacto tempore edicti, ille, cuius interest, comparet coram iudice incusans alijs contumaciam, & petẽdo institutionem: & si alij compareant instituitur processus ordi-
6 narius. Et generaliter citatio per edictũ fit quando est incertus contradictor, quia tunc per edicta citantur omnes, quorum interest, vt in. l. si eo tempore. C. de remissione pignorum. & in. l. sed si pupillus. §. de quo. versic. præscribere. ff. de institutoria actione. & tradit Felinus in cap. quoniam frequenter. §. por-
7 rò. vt lite non contestata. Præterea citatio per edictum fit quãdo beneficiarius curatus abest, nec residet in beneficio, vt in cap. ex tua. de cleri. non resid. & ibi Doct. & in Concil. Trid. sess. 23. de
8 refor. cap. 1. in fine. Rursus dicta citatio fit ab auditoribus contradictarum in curia Romana ad singulos actus processus, postquam reus citatus est personaliter à principio ad totã causam, vt sentit glo. in dict. Clem. 1. de iudi. verbo, literarum. & firmat Speculator in tit. de citatione. §. viso. Castro in. l. ad peremptorium. ff. de iud. & tradit Octauianus Vestrius de introductione in Romanæ aulæ actionem. lib. 4. cap. 2. nu. 3. & cap. 3. num. 4. & cap. 4. num. 1. & Sebastianus
9 Bantius de nullitatibus. cap. 12. Et prædicta citatio per edictum fit in pluribus alijs casibus congestis à Socino tractatu de citatione. artic. 23. & à Felino in cap. quoniam frequenter. §. porrò. vt lite non contestata. & à Marant. de ordine iudiciorum. 6. part, membr. 1. n. 83.
10 Circa quem modum citãdi per edictũ aduerte, quòd quoties est certus contradictor & commodè inueniri possit, citari debet personaliter, & specialiter, nec sufficit citatio per edictũ, aliàs processus esset nullus ipso iure, iuxta text. in cap. fi. versi. fin. de electione in. 6. quẽ ad hoc vltra Doct. ibi. notat Panorm. in cap. fi. de vita & honestate clericorum. & Lãbertinus de iure patronatus. 2. p. lib. 2. quæst. 6. artic. 10. Felin. in cap. cognoscentes. col. 7. de constitutionibus. & in suo reportorio. verbo, Citatio per edicta nõ valet. & valle in cõsil. 18. n. 16. & iam ego in praxi ob prædictum defectum retractaui quãdã sententiam gra
11 uissimorum iudicum. Aduerte insuper quòd ad hoc, vt legitimè citatio per edictum fiat, requiritur, primo quòd præcedat summaria informatio, quod ille Reus latitat, & est absens, nec habet domũ, nec dimisit procuratorem: vel informatio alterius casus, in quo citatio per edictũ habet locum, aliàs esset nulla, secundum Bart. in dict. extrauaganti. verbo, per edictũ. & Socinum in tractatu de citatione, artic. 23. num. 5. Decium in consil. 460. num. 26. Vancium de nullitate. num. 127. Apud multos enim iudices sufficit relatio nuntij, asserentis prædictos casus, secundum Rebuff. in Tertio Tomo constitutionum Regaliũ, in actu de citatione. n. 96. & in concordata Rubrica de cõstitut. verb.

Per

per edictũ.in fine. Secundò requiritur, quòd prius illud edictum publicè legatur,tempore quo in ecclesijs stat multitudo populi congregati, secundum Casiadorum in decisione.1. de appella. & notat glo. verbo, Solenniter. in Clem. causa.de electiõe. Octauianus Vestrius vbi suprà,lib.4.cap.3.n.5.Et postquam fuerit publicè lectũ,affigi debet in valuis ecclesiæ cathedralis, vel vbi est consuetudo affigendi, & in ianuis illius ecclesiæ vacantis, aut vbi est beneficium clerici absentis,debetq; p aliquas horas remanere edictũ affixũ in prædictis locis, secundum Millium verbo, citatio quando committatur.& Rotam in nouis decisione.213.& Vancium de nullitate sententiæ ex defectu citationis. n. 133.& Ant.Grauacium in annotationibus ad Octauia.Vestr. vbi suprà libr. 4. cap.2.n.9. sufficit tamen quòd nuntius vel notarius referant edictum esse affixum in prædictis locis,quanuis non declarent per quantum tempus,secundum Bart. in dict.extrauaganti. verbo, Publicè. & Marantam vbi suprà. n. 96. Requiritur tertiò, quòd affigatur edictum originale, nec sufficit copia eius, iuxta tex.in Clement.2. de iud. & Rotam in nouis de dilationibus. decisione 223.Cassadorum decisione. 4. de dolo & cõtumacia.& Papam in additamentis ad decisionem Rotæ quintæ. de rescriptis,& in decisione. 22. eodem titu. & latè Tiraquel. de vtroque retractu. titu.1.§.9.glo.2.n.8.& gl.1. col.3.&.4.

12 Alius modus citandi versatur in praxi, scilicet per proclama, & vnus casus est qñ aliquod matrimoniũ est cõtrahẽdum : nam tunc publicè citari debent ecclesia oẽs qui cognouerint aliquod impedimentum subesse, iuxta text. in cap. cum inhibitio. de clandestina desponsatione.& in cap. cum tua.qui matrimonium accusare possunt. & in concilio Trid. sessione.24. de reformatione matrimonij. c. 1. & quando aliquis est promouendus ad maiores ordines, tunc publicè in ecclesia in diebus festiuis proclama fit à parocho, vt qui cunq; sciuerit aliquod impedimentum detegat,quòd procedit ex concil. Trid. sess. 23.de reform. cap.5. & alios plures casus congerit Maranta in dict. 6. parte. membro.1.à num.97.

13 Alius modus citandi versatur in praxi,scilicet,per viuam vocẽ ab ipsomet iudice,quando ore proprio iudex citat partes in iudicio, vel in quocunq; alio mandato interlocutorio, iuxta text. in l.2.C.quomodo & quãdo iudex. & notat Matesilanus singulari.131.& Corsetus in singulari citatio.2.

14 Alius modus citandi in praxi versatur,scilicet,per tabellionem, vel notarium, quando notificat libellum parti aduersæ de mandato iudicis,argumento text.in cap.cum celiones. 23.q.5. & fit per tres denuntiationes:& ista praxis oritur. à cap. G. perpetuus. de fide instrumentorum:& ibi Doct.

15 Alius modus citandi, qui magis frequentatur in foro ecclesiastico est, scilicet per nũtiũ, apparitorẽ, siue cursorẽ. iuxta tex.in.c.prudẽtia. primo respõso. de offi.delegati.& in.c.quoniã cõtra falsam.de probat.& in cap.cum parati. de
16 appel.Cui nuntio non creditur sine cõmissione & mandato iudicis inscriptis, vt in prædictis iuribus probatur,& in.l. sed si hac.§.prætor ait.ff.de in ius vocando. & in.l. cum clericis. & ibi Bald.C. de episcopis& cleri.atq; ideo in foro ca
17 nonico citatio fit in scriptis. Præterea fit in scriptis propter excommunicationem ferendam,si citatus cõtumax fuerit,nec comparere voluerit: Nam cum sententia excommunicationis debeat proferri in scriptis,vt in cap.1.de sentẽtia excommunicationis.in.6. oportet quòd procedat trina monitio, vel vna pro tribus, cum interuallo dierum, & quòd de eis constet, vt citatus contu-
18 max reputetur,iuxta tex.in. c. de illici-

ta

rit Maranta vbi ſuprà in.d.membro. 2. num.9.& Nicolaus Anto.Grauatius in dictis Annotationibus ad Octauianum Veſtrium. lib.3. cap.2. num.24. &.25. Et pœnæ quæ magis frequentantur in tribunalibus eccleſiaſticis, ſunt ſequentes: prima eſt, quòd contumax patitur pœnam miſsionis in poſſeſsionem ex primo & ſecundo decreto. Secũda eſt quòd proceditur aduerſus eum via ordinaria vſq; ad ſententiam diffinitiuã, de quibus erit agendum in Secũda Parte huius Secundi Tomi. vbi etiam erit agendum de alia pœna, quæ frequentatur in foro Canonico aduerſus clericũ contumacem, nempè de captura perſonæ. Alia pœna eſt ꝙ contumax excõmunicatur ſeũdum glo. in cap.1. de dolo & contumacia.in.6.& notat Bald. in l.3.C.de procurat.& Felin.in.c.1.col.5. verſic.vtrùm excõmunicatio. extra de iudicijs.& Marãta in.d.membr.2.n.19.

5 Eſt & alia pœna, ꝙ contumax punitur in expenſis, ſecundum glo.1. cap.1. de dolo& contumacia.in.6.& gl.in cap.2. verſi.rationabilis cauſa.de procuratoribus.& glo.in cap.quoniam contra. verbo, Dilationes.de probationibus. Et hæ vltimæ pœnæ magis practicantur in fo-

6 ro canonico. Aduerte tamen ꝙ ad hoc vt citatus contumax reputetur, requiritur ꝙ quando aliquis citatur ad comparendũ, vel aliquid faciendũ certa die, quod tranſacta illa die, is, ad cuius inſtãtiam fuit citatus, debet comparere incuſando contumaciam citati, aliàs citatus contumax non reputatur, iuxta text.in l.properãdum.§.& ſiquidem.& ibi Docto.C.de iud.& docet Barto.in.l.2.col. vlt.ff.ſi quis in ius vocatus. & in.l.conſentaneum.col.vlt.C.quomodo& quãdo iudex.& reſoluit Aſinius in ſua praxi.§.17.c.3.verſi.vndecimò lis non cõteſtatur.n.3.& Anto.Grauacius vbi ſu-

7 pra.lib.4.c.4.n.17. Quinimò actore nõ cõparente in termino ad incuſandam cõtumaciam citati, citatio remanet circunducta, ideſt ſublata, nec poterit in cauſa procedi, niſi reo de nouo citato, iuxta text.in.l.& poſtedictum.verſic.ſi his.ff.de iudicijs.& Rota.64.titu.de appellationibus.n.4.in nouis. Imò actor

8 debet tunc condemnari in expẽſis, nec eſt admittendus ad nouam citationem faciendam reo, niſi idoneè caueat de cõparendo in termino, & perſeuerando in iudicio vſq; ad finem litis, iuxta text. in cap.1.iuncta glo.ibi verbo, Sufficienter, de dolo & cõtumacia in.6.& in Authen.de exhibẽdis reis. §.ſi verò ſemel. & actor debet ſoluere expenſas vſq; ad vltimum quadrantem ſecundùm Bal. in.c.conquerente.col.1.de reſtitutione ſpoliatorum.& conſentit Iaſ. in Authẽ. Qui res.C.de ſacroſanct.eccleſ. & in.l. ſancimus. C.de iud. omnino in hoc vi-

9 dendus. Quod intellige verum, ſi reus citatus cõpareat in termino, & à iudice petat citationem circunduci,& ſe abſolui à prædicta citatione, petatq; ſe poſſe recedere à iudicio,& actorem in expẽſis condemnari. Nam cum iudex poſsit expectare in ſequentem diem termini

10 actorem,& ſic prorogare illum terminum, iuxta tex.in cap.conſuluit.de offi. delega. videtur terminũ durare vſq; ad tẽpus prorogationis, argu.l. ſed ſi manẽte. ff.de præcarijs. atq; ideo citatio non remanet circunducta ipſo iure. Nec citatus comparens poteſt recedere à iudicio abſq; licẽtia iudicis, alioquin ſi abſq; licentia recedat,& poſtea actor compareat oſtendendo, ſe iuſta cauſa & neceſſaria abfuiſſe, poterit petere expenſas à reo recedente abſq; licentia iudicis, argum.text.in.l.ſancimus. C.de iud. quia

11 huiuſmodi citatio ad duo arctat, ſcilicet quòd citatus compareat, & ꝙ in termino compareat, vt in cap.cum dilecti. verſi.præterea.de dolo & contumacia. Vnde quanuis vnum facere non poſsit nempè in termino comparere, nihilominus tamen alterũ tenetur facere, ſcilicet comparere, iuxta text. in.d.c.cum

dilecti.versi.præterea.& in.l.Celsus. & in.l.prætor.§.vlt. ff. de receptis arbitris. & ita docent Innoc.& Panorm. n. 7.in dict.cap.consuluit.& agnoscit Did. Perez in.l.1.titu.2.lib.3.Ordin.quæst.10. Cęterùm si nec citans,nec citatus in termino compareant,citatio remanet circũducta, id est sublata, & perinde habetur ac si non interuenisset,iuxta text.in l.& post edictum.versic.1. ff.de iudi.& vna contumacia alteri compensatur,vt in.l.si duo.ff.de dolo. & in.l. si ambo.ff. de compensat. notat glo. in dict. cap. 1. verbo, Venienti. de dolo & contumacia.in. 6. & tradit Antonius Grauatius in annotationibus ad Octauianum Vestium.lib.4.cap.4.nu.14. & conducunt quæ tradunt Innocentius & Panor.in d.c.cõsului.& in.c.auditis. de procurat.

13 & Matth.de Affli.decisione.366.nu.4. Sed si actor in iudicio ad terminũ citationis cõparuerit incusando contumaciã citati, elapso illo termino, ipso iure citatus remanet excõicatus, secundum Præpositum in cap.quisquis.4.q.5.n.4. & tunc iudex præcipit denuntiatoriam

14 contra eum dari,nec post modum reus auditur quãuis cõpareat, donec refusis expẽsis absoluatur,iuxta tex.in.c. venerabilibus.§.porrò.de sententia excõmunicationis.in. 6. Et ita praxis obseruat, ꝙ quãdo aliquis excõmunicatus est ob non comparitionem, coram iudice cõparet, asserendo, que haze parecencia ante su merced en la causa con fulano, y pide ser absuelto, y esta presto de purgar las costas: y el juez dize que purgando las costas se le de absolucion.Si verò reus denunciatus non cõparuerit, quia

15 crescente contumacia crescere debeat pœna, vt in. c.cum non ab homine. de iudi.& in.l.relegati. ff. de pœnis. si fuerit clericus vel scholaris dãtur mandatum capturæ personæ,vel pignorum:si

16 verò fuerit laicus post denuntiatoriã dãtur literæ de repicar cãpanas,& deinde literę de participãtes,& postea literę de Anathema.Et praxis quæ in hoc obseruatur in audientia episcopali Salmantina,& in audientia scholastica est, ꝙ si reus Salmanticæ vel in diœcesi habitat, las dichas cartas de excõmunion agrauadas dan se vna despues de otra, hasta citacion para ver dicernir el braço seglar.Si autem reus habitet extra diœcesim Salmantinam, despues de la carta denunciatoria las de mas cartas agrauadas dan se juntamente acumuladas con citacion, para ver dicernir el braço seglar. Quæ praxis fundari videtur inuitanda dilatione, quæ maxima fieret si vnaquæq; excommunicatio de per se daretur, & esset intimanda reo existẽti extra diœcesim,& sic ex sua cõtumacia commodum reportaret. Et est aduertendum,ꝙ prædictæ literæ participan-

17 tium,campanarũ, & Anathematis non differunt quoad vim& vinculum à maiori excõicatione,lata in prima citatione, licet quoad solẽnitatem & terrorẽ differãt, & plus aliquid operentur quo ad effectũ& dãnum propter publicas illas exceptiones,vt elegãter resoluit Couar.in.c.alma mater.1.p.§.8.n.6.cũ sequentibus.Et si adhuc laicus ita excõicatus.grauatus,& regrauatus in contumacia perseuerauerit, postea cum ecclesia non habeat vltra quid faciat, ecclesiasticus inuocat brachiũ seculare: & tũc secularis iudex tenetur illud impertiri capiẽdo personã excõicati, & in carcerem detrudẽdo. Quòd procedit ex his, quæ diximus in prœmio huius

18 Secũdi Tomi:nam anteaq̃ reus sit excõmunicatus,grauatus, & regrauatus auxiliũ secularis iudicis nô est inuocãdũ, vt dicit gl.relata ad tex.in Clem.dispendiosam.de iud.verb. Clerici.& ibi Lanfrãcus in Repet.& Palac.Rub.in repet. c.per vestras. §. sed est pulchra dubitatio.n.17.& Auiles in.cc.prætorũ.c.20. n.16. Sed quia aliquãdo reus citatus in termino,vel pòst cõparet, ideo de comparitione erit videndum.

Ex

Ex Capite Quarto.

SVMMARIA.

1 *Citatus non comparens in termino non auditur, si fuerit denuntiatus, nisi post absolutionem & ſpenſis ſolutis.*

2 *Reus habens exceptionem concernentem perſonam iudicis, debet comparere cum proteſtatione non attribuendi aliquam iuriſdictionem iudici, ne allegando alias exceptiones videatur conſentire in iudicem non ſuum.*

3 *Iudici incompetenti nulla tribuitur iuriſdictio per ſolam citati comparitionem, cum teneatur comparere ad allegandam ſuam exceptionem, & priuilegium.*

4 *Citatus poteſt regulariter facere ſuam comparitionem per procuratorem, ſiue citatus ſit ab ordinario, ſiue a delegato, ſiue a Papa.*

5 *Libellus in forma comparitionis rei citati ſimpliciter factæ.*

9 *Libellus in forma comparitionis rei citati habentis exceptionem dilatoriam.*

7 *Reus citatus habens exceptionem dilatoriam comparens in iudicio, quid allegare debeat.*

Cap. 4. De comparitione citati.

1 Citatus aliquando in termino comparet, aliquando poſtq̃ fuit denuntiatus coram iudice comparet, reficiendo expenſas, & abſolutionem petendo: alioquin non audiretur, vt diximus in cap. precedenti prope finem. & tunc refuſis expenſis, & abſolutus facit comparitionem ſimpliciter, ſi non habet aliquam exceptionem dilatoriam ſi vero habet aliquam dilatoriam reſpicientem perſonam iudicis, vel actoris, vel totã cauſam, tunc facere debet comparitionem cum proteſtatione non attribuendi aliquam iuriſdictionẽ iudici, vt dein de allegatio dilatoriarũ non obſtet reo, ne videatur reus conſentire in iudicem non ſuum, vt docent Innocencius in.c. Cumana. de electione. Præpoſitus in.c. ſolicitudinem, num. 71. de appellat. & Rubeus in repetitione. l. non ſolum. §. morte. n. 234. ff. de noui operis nuntia.

2

3 Nec per prędictam comparitionem tribuitur aliqua iuriſdictio iudici incompetenti cùm citatus à iudice incompetenti teneatur cõparere ad allegãdam ſuam exceptionem, & præuilegium in l. ſi quis ex aliena. ff. de iudi. & notat gl. in. c. ſi duobus. verbo, Tenebit. de appellationibus. & ibi Decius. n. 7. text. in l. ex quacunq;. ff. ſi quis in ius vocatus. & ibi Iaſ. n. 37. glo. in. c. conuenior. verbo, Congrueret. 23. q. 8. Detius in cõſi. 125. n. 7. & eſt. l. 2. tit. 7. p. 3. Quam cõparitionẽ citatus regulariter facere poteſt per procuratorẽ, ſiue citatus ſit ab ordinario ſiue à delegato, iuxta text. in l. ſi. C. de procurat. tex. & glo. verbo, Iudicem. in. c. 1. de iudi. in. 6. receptam cõmuniter ex Gometio ibi. n. 59. & gl. in c. expoſuit. verbo, Perſonaliter. de dila. Quod extenditur ad citatum à Papa, vt reſoluit Didacus Perez in. l. 8. tit. 3. lib. 2. Ordinam. & eſt videndus Octauianus Veſtrius vbi ſupra in libr. 4. cap. 2. num. 8. & ibi Antonius Grauatius in annotationibus. n. 16. Et tunc prædicta cõparitio fit modo ſequenti.

4

Comparitio rei citati ſimpliciter facta.

Illuſtre Señor.

5 FVlano hago parecencia a cierta citacion que de. V.M. me fue notificada, a pedimiento de fulano, a. V.M. pido me aya por parecido,

y purgando las coſtas me mande dar abſolucion, y pido copia de qual quier pedimiento que eſte fecho, y termino para reſponder. Y ſi no me eſta pueſta alguna demanda, a. V.M. pido mande a la parte contraria luego la ponga, donde no. V.M. le cõdene en las coſtas, y caminos de la mala citacion, y no le admitta a nueua citacion ſobre eſte negocio, ſin que haga lo que de derecho es obligado, y para ello, &c.

Si verò citatus in termino citationis cõ paruerit, ita quòd non incurrerit excõmunicationem, nec denuntiatus fuerit, tunc ſolummodo dicit, que haze parecencia, y pide copia y termino para reſponder al pedimiẽto contra el fecho, o que le mande a la parte contraria põga demanda, vt in dict. petitione comparitionis diximus. Sed ſi reus citatus habuerit aliquam exceptionem dilatoriam, & fuit excommunicatus, quia in termino citationis non comparuit, tunc comparitionem facit forma ſequenti.

Comparitio rei citati habentis exceptionem dilatoriam.

Illuſtre Señor.

6 FVlano cõ proteſtacion, que ante todas coſas hago, de no atribuyr a. V.M. mas ni mayor juriſdicion de la que de derecho le compete, o competer pueda, por eſte auto o por otros que en eſta cauſa ante V.M. faga, o diga por eſcripto, o por palabra, y ſo la dicha proteſtaciõ hago parecencia a la carta por. V.M. dada contra mi a pedimiento de fulano, a V.M. pido me aya por parecido, y purgando las coſtas me me mande dar abſolucion de la excommunion en que eſtoy, y copia de lo contra mi pedido, y termino para alegar de mi juſticia, para lo qual. &c.

El juez dize que lo ha por parecido, y que purgando las coſtas ſe le de abſolucion y copia de lo pedido, y que para la primera audiencia reſponda.

7 Si verò reus citatus habens exceptionem dilatoriam in termino citationis comparuerit, ita q̃ non fuerit denuntiatus, tunc comparitionem faciet dicendo, que haze parecencia a la citation, con proteſtacion de no atribuyr iuriſdicion, y que pide ſe le de copia y termino para alegar de ſu juſticia, la qual pide ſe le faga, &c. Y el juez dize que lo ha por parecido, y que ſe le de copia de lo contra el pedido, y ſe le notifique, q̃ a la primera audiẽcia reſponda. Et hoc obſeruatur quando in mandato citatorio fuit inſertus libellus petitionis actoris: cæterùm ſi non fuit inſertus libellus petitionis in mandato citatorio, ſed ſolummodo fuit citatus para verſe poner demanda, tunc iudex præcipit actori, q̃ para la primera audiencia põga demanda al dicho citado, el qual preſenta ſu libello de demanda, & ideò videndum erit de libelli oblatione.

Ex Cap.

Ex Cap. Quinto.

SVMMARIA.

1 *REo citato comparente in iudicio, si libellus actoris non fuerit insertus in mandato citatorio, mandat iudex ipsi actori, vt libellum suæ actionis ad primam audientiam offerat, qui illum producere debet.*

2 *Censura ecclesiastica est gladius ecclesiasticæ disciplinæ.*

3 *Libellus in causa decimali ab actore in foro ecclesiastico præsentatus.*

4 *Condictio ex canone datur pro exactione decimarũ.*

5 *Decimas ecclesiæ particulari tribuit ius canonicum, vniuersali verò ius diuinum.*

6 *Decimæ aut sunt prædiales, aut personales, aut mistæ.*

7 *Decimæ prædiales solui debent vbi prædia sita sunt, nisi consuetudo aliter se habeat.*

8 *Decimæ personales solui debent, vbi quis audit diuina officia, & recipit sacramenta.*

9 *Decimæ personales sunt præstandæ illi ecclesiæ, in cuius territorio est domus illius, qui præstare eas debet.*

10 *Decima diuiditur æqualiter, si quis in hyeme in vna ecclesia & in æstate in alia audierit diuina, si tempus fuerit æquale, aliàs pro rata temporis.*

11 *Decimas personales quis soluere debet, si plura domicilia habuerit, vbi principalius habet domicilium.*

12 *Domus ianua attendi debet vbi sita est, vt sciat cuius parochiæ sit, & si duas ianuas habuerit, quæ principalis sit, & anterior.*

13 *Decimæ animalium vbi solui debeant, remissiuè.*

14 *Decimæ prædiales & personales ex omnibus bonis debentur.*

15 *Decima ex omni frumento & leguminibus terræ solui debet.*

16 *Decima de pallea etiam solui debet, quia pallea in fructu dicitur esse.*

17 *Consuetudo efficere potest, vt decima non soluatur de minutis.*

18 *Minuta quæ dicantur, remissiuè.*

19 *Decima etiam debetur de fructibus arborum.*

20 *Decima debetur ex pluribus fructibus collectis in vno anno ex eodem prædio.*

21 *Decima debetur de molendinis siue aduentum, aut in aqua cõstitutis, siue de his quæ tractu hominum, aut bestiarum mouentur.*

22 *Decima debetur de furnis.*

23 *Decima debetur de piscarijs, siue ratione pensionis, siue ratione lucri.*

24 *Decima debetur de pascuis, idest, de pretio quo pascua vendita sunt.*

25 *Pascua si gratis comedantur dominus gregis, tenetur soluere decimas ex tali æstimatione.*

26 *Decima debetur ex fœno, & lanis, caseo, & butyro, quod ex lacte fit, non tamen ex eo quod fit de pinguedine animalium.*

27 *Decima debetur ex fructibus animalium.*

28 *Fructus triplex considerari potest in animalibus, vt ex eis decima soluatur.*

29 *Decima fructuum animalium quando solui debeat, remissiuè.*

30 *Decima agnorum soluenda non est statim cum nascuntur, sed cum iam sint lactati, & nutriti, ita quòd congrui sint ad vsum.*

31 *Decima debetur ex prædijs de nouo ad culturam redactis.*

32 *Noualia quæ sint remissiuè.*

33 *Docima debetur ex omni negotio, artificio, et militia.*

34 *Consuetudo viget in Hispania, vt decima non soluantur ex lucris opificũ & negotiatorum.*

35 *Cõsuetudo est legitimè præscripta ferè toto orbe Christiano, vt decimæ personales non soluantur exceptij Salariorum famulorum, & famularum in aliquibus Hispanis regionibus.*

36 *Decima ex fructibus integrè solui debet, non deductis spensis operis, vel pẽsionis aut seminis.*

37 *Decimas integrè non soluens mortaliter peccat.*

38 *Impensæ deducendæ sunt ex decima personali, vbi deficit consuetudo non soluendi eam.*

39 *Decimas integrè nõ soluens pluribus penis afficitur, remissiuè.*

40 *Rapere, & detinere iniustè idem est.*

41 *Decimas non soluens est infamis, & in peccato dicitur esse constitutus, etiam si non soluat, antequam sibi petantur.*

42 *Copia libelli aduersario dari debet, vt ad primam audientiam respondeat.*

43 *Iudex quid facere debeat cum reus libello actoris nõ respondet, & quæ praxis circa hoc obseruetur in tribunali episcopali Salmantino.*

44 *Reo confitente quòd in libello actoris petitur, iudicium finitur, cum pro condemnato habeatur ipse nisi sit causa in qua periculum animarũ versetur, vt sic agatur ad dissolutionem matrimonij.*

Cap. 5. De libelli oblatione.

1 POST QVAM reus citatus cõparet in iudicio, si in mandato citatorio libellus petitionis non fuit inser-

tus iudex mãdat actori quòd libellum suæ actionis ad primã audientiam offerat: qui illum producere debet. Et qualiter & quibus clausulis illum componere debeat, explicuimus in prima parte, primi Tomi in quarto Tempore. Quæ omnia circa eius compositionẽ erunt obseruanda in isto foro ecclesiastico, præter quam, quòd dum in fine libelli fori secularis dicitur, Por todo rigor y remedio de derecho. &c. in libello fori ecclesiastici post prædicta verba sunt adijcienda alia, scilicet, Y censura ecclesiastica y otras penas, q̃ para ello le ponga: quia censura ecclesiastica est 2 gladius ecclesiasticæ disciplinæ, vt in cap. dilecto. de sententia excommunicationis in. 6. & in Concilio Tridentino sess. 25. de reformatione. cap. 3. Et exempli gratia formabis libellum modo sequenti.

LIBELLVS IN CAVSA decimali.

Illustre Señor.

3 FVlano clerigo presbytero, beneficiado de la iglesia parochial, de tal lugar desta diocesis de Salamãca, como mas aya lugar de derecho parezco ante. V. M. y me querello de fulano vezino del dicho lugar, al qual pongo demanda, y digo que assi es que siendo como yo soy beneficiado de la iglesia parochial del dicho lugar, y por el consiguiente serme deuidos de derecho canonico los diezmos assi prediales como personales y mistos de los fructos que se cogen de todos los predios, y heredades sitas en el districto y dezmatorio del dicho mi beneficio, y de las personas que son mis feligreses, y administro los sanctos sacramentos: el dicho fulano siendo como es mi feligres, y oyendo los diuinos officios y recibiendo los sanctos sacramentos cada año en la dicha mi yglesia, y teniendo como tiene muchas heredades de pan lleuar, pastos de yerua, rios de mucha pesca, molinos, huertas, ganados, y otros muchos tratos y grangerias: y siendo obligado de ley natural, diuina y humana, a pagar diezmo de los dichos fructos de todos sus bienes, con poco temor de Dios y en graue daño de su cõciencia contra todo derecho, de dos años a esta parte sin titulo ni causa que bastante sea, sea subtraydo y subtrae de pagarme los diezmos del trigo, ceuada, centeno, paja, garuanços, garrouas, y otras legumbres que en las dichas sus heredades ha cogido, y de las pescas y moliendas que en su rio y molinos se han hecho, y de las rentas de sus yeruas, y de los ganados, y de las lanas, manteca, y queso que dellos ha sacado, y de la hortaliza de sus huertas, y del pan q̃ ha cogido en las nue

uas

uas roturas que en sus dehesas ha fecho, y de las ganancias que en sus tratos y grãgerias ha tenido. Y aunque por mi muchas vezes ha sido requerido a que me acuda con los diezmos de todas las dichas cosas, y los trayga a la cilla del dicho mi beneficio, por me ser deuidos conforme a derecho, y estar en costũbre vsada y guardada de diez, veynte, y treynta, quarenta, y mas años a esta parte, de lleuar diezmo de todas las dichas cosas, el dicho aduerso no lo ha querido ni quiere hazer sin contienda de juyzio: porque pido a V. M. que del sobredicho me haga entero cumplimiento de justicia, y si otro mas y mayor pedimiẽto es necessario auido aqui por expresso, y pronunciando mi relacion por verdadera en la parte que baste al vencimiento desta causa, por su sentencia que en este caso lugar aya, cõdene al dicho fulano, a que me de y pague los diezmos de todas las dichas cosas de los dichos dos años que ha dexado de dezmar, que estimo en dozientos ducados cada vn año, mandando le q̃ de aqui adelante me pague los dichos diezmos so graues penas: y assi condenado a ello le cõpella y apremie por todo rigor y remedio de derecho, y cẽsuras eccleſiasticas, y otras graues penas que para ello le imponga, sobre que pido justicia y costas, y el officio de V. M. imploro, y juro en forma de derecho, que esta demanda no pongo de malicia. &c.

Otrosi, a V. M. pido mande dar su mandamiẽto con insercion desta demanda, en que mande al dicho aduerso parezca a responder y contestar, y que nombre procurador con poder bastante acceptado, y en su defecto le asseñale los estrados de su auditorio con quien se hagan los autos, y para ello, &c.

Ista clausula apponitur quando à principio fuit porrecta petitio antea quam reus simpliciter citaretur.

4 In supradicto libello fuit intentata à beneficiario actore conditio ex Canone, quæ datur pro exactione decimæ, secundum glo. i. in cap. tua. el segundo, de decim. & ibi Panor. num. 12. & 13. & in cap. commissum. num. 4. eodem titu. & Probũ in Rubr. de decimis. lib. 6. & latè resoluit Rebuffus in Tractat. de decimis. quæst. 9. & ad ibi resoluta est redigenda glo. in cap. moderamine. verbo, Sibi vẽdicent. 16. quæst. 1. & gl. in cap. reuertimini. verbo, Suas. 16. q. 1. & ad text. in. l. 2. §. fin. ff. de pollicita. est addendus Rebuffus in dict. Tract. de decimis. quæst. 3. num. 16. Et cum in prædicto libello agatur contra debentem soluere decimas, intentatur actio personalis conditione ex Canone, quia 5 Canon tribuit ecclesiæ particulari decimas, ius autem diuinum ecclesiæ vniuersali tribuit easdem, vt notat Panor. in dict. cap. tua. n. 13. in fine. Quinimo in Concil. Trid. sess. 25. de reformatione. præcipitur, ꝙ qui decimas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicẽtur, neq; absoluãtur nisi restitutiõe plena facta: quod intelligendũ est secundũ Nauar. in Man. Latino. c. 21. n. 32. & ob id dictũ fuit in libello, Y por el cõsiguiẽ

te ſerme deuidos de derecho canonico. Quæ decimæ ſunt in triplici differẽtia, aut enim eſt prædialis, aut perſonalis, aut miſta, vt docet Nauar. in Manuali. c. 21. n. 29. & ob id dictũ fuit in libello, Aſsi prediales como perſonales, y miſtas. & ſi fuerint prædiales ſolui debent
7 vbi prædia ſita ſit, niſi conſuetudo aliter ſe habeat: nam in decimis ſoluendis ſemper ſtandũ eſt conſuetudini, vt probat text. in cap. cum ſint homines. & in cap. ad apoſtolicæ. de decimis. & ideò in dict. libello dictum fuit, De los fructos que ſe cogen de todos los predios y heredades ſitas enel diſtricto, y dezmatorio del dicho mi beneficio. & etiã ob id dictum fuit in dicto libello, Eſtar
8 en coſtumbre vſada y guardada. &c. Si verò decimæ fuerint parſonales, ibi ſolui debent vbi quis audit diuina officia, & recipit ſacramenta, vt probatur in. c. quæſti ſunt. 16. quæſt. 1. & in dict. c. ad Apoſtolicæ. & ita perſonales decimæ præſtantur illi eccleſiæ in cuius territorio ſita eſt domus, in qua quis habitat, quia ibi tenetur diuina audire, vt in
9 cap. 2. de parochijs. & in cap. cum quis. §. 1. de ſepulturis. in. 6. & ob id dictum fuit in libello, Y de las perſonas que ſon mis feligreſes, y adminiſtro los ſanctos ſacramẽtos, el dicho fulano ſiendo mi feligres y oyendo los diuinos officios, y recibiendo los ſanctos ſacramentos cada año en la dicha mi yglesia. &c. Sed ſi quis in hyeme audiret diuina of-
10 ficia in vna parochia, & in eſtate in alia, tũc æqualiter decima diuidiretur, ſi æquũ fuerit tempus, aliàs prorata temporis erit diuidenda ſecundum Innocen. & Anto. in cap. 2. de decimis. & ſi quis plura domicilia habuerit in pluribus paro-
11 chijs, ibi ſoluere debebit, vbi principale domicilium habuerit, ſecundum Henricum in cap. peruenit. de decimis. & ſi dubitaretur cuius parochiæ eſſet do-
12 mus, tunc inſpiciendus erit ſitus ianuæ, & illius parochiæ erit in qua ianua ſita fuerit, ſecundum Barto. in. l. quòd conclaue. ff. de damno infect. num. 6. Et ſi domus habuerit duo oſtia, illud erit inſpiciendum, quod eſt anterius, & tanquam nobilius & principalius iudicabitur eſſe ex illa parochia, vbi ſitum fuerit, argumento tex. in. l. cum in diuerſis ff. de religioſis domibus. & in. l. quæritur. ff. de ſtatu homi. & additionator Bart. in dict. l. quod conclaue, & Corſetus de poteſtate regia. quæſt. 37. decimæ verò animalium ibi ſolui debent, vbi docet gl. in dict. cap. ad apoſtolicæ.
13 & Henricus in dict. cap. peruenit. col. 1. Matthæus de Afflictis in conſti. Neapoli. lib. 1. Rubr. de decimis. num. 23. & Boerius in conſuet. Vituri. §. 13. Quòd ita accipiendum eſt, niſi aliter conſuetudo præſcripta ſe habeat, quæ in hac materia attendi debet, vt ſupra diximns.
14 Quæ decima tam prædialis, quàm perſonalis ex omnibus bonis debetur, vt colligitur ex cap. non eſt. c. nuntios. & cap. ex parte. el ſegundo cum alijs de decimis, & in cap. reuertimini. c. decimæ. 16. quæſt. 1. & notant Hoſtienſis in ſumma titu. de decimis. §. de quibus. num. 5. DD. in dict. cap non eſt. & Henricus in dict. cap. peruenit. col. 3. Marcus Mantua in conſil. 1. nu. 31. S. Tho. 2. 2. quæſt. 87. artic. 2. Siluеſter in ſumma verbo, Decima quæſt. 16. Soto libr. 9. de iuſt. & iur. quæſt. 4. artic. 2. & Rebuff. in Tract. de decimis. quæſt. 8. à. n. 1.
15 Quo fit quòd ex omni frumento & ex omnibus leguminibus terræ decima ſolui debet, iuxta text. in cap. 3. cap. nõ eſt. cap. ex parte. el ſegũdo. de decimis. & ita de palea ſoluẽda eſt decima, quia
16 palea dicitur eſſe in fructu, vt in. l. adeò. verſic. cum quis. ff. de acquir. rer. domi. & in cap. multi. 2. q. 1. & tradunt Panor. in dict. cap. peruenit. num. 3. & Rebuff. in dict. q. 8. num. 3. Dummodo conſue
17 tudo non ſit in contrarium, nempè q decima non ſoluatur deminutis, ſecundum Sanctum Thomam. 2. 2. q. 87. artic. 2.

tic.2.& Antonium.in dict. cap.ad apo-
18 ſtolicæ,in fine, & Felin.in. c.cauſamq;.
col.1.de præſcriptionibus. Et quæ dicantur minuta explicat glo.in cap.cum in tua.de decimis.in quo tamen ſtandũ erit conſuetudini,ſecundum Hoſci. in cap.ex multiplici.col.2.verſi. minutis.
19 de decimis.Similiter de fructibus arborũ decima debetur, vt in cap.decimæ. in fine.16.q.1.& in dict.cap.non eſt. & in dict.cap. cum homines. & tradit Bertrandus in conſi.247.vol.3.Et intellige quòd ex pluribus fructibus collectis in
20 vno anno ex eodem prædio decima debetur,vt probatur in dict.cap. ex parte. el.2.& ibi notant Ancar.& DD.& glo. in cap.reuertimini.verbo,annus.16.q.1.
21 Inſuper decima debetur de prouẽtibus molendinorum,ſiue ſint in aqua, vt in cap.peruenit.& in cap.paſtoralis. de decimis. ſiue ſint aduentum, vt in cap. ex tranſmiſſa. ſiue ſint quæ tractu hominum,aut beſtiarum mouentur, ſecundum Doct.in dict.cap.ex tranſmiſſa. &
22 probatur in.l.2.tit.20.part.1. Præterea decima debetur de furnis, ſecundum Doct.in dict. cap. peruenit. & in dict.c. paſtoralis.& in.d.l.2.tit.20.p.1.& Rebuff.in.d.q.8.num.28. Quas decimas perſonales eſſe,contra nonnullos.DD. per quinq; fundamenta contendit Abulenſis.6.Tomo ſuper Matth. cap.23.
23 quæſt.163.col.2.Rurſus decima debetur de piſcarijs, in dict. cap.peruenit. quod intelligi poteſt dupliciter, vno modo,vt quis habeat flumina& ſtagna, in quibus piſcatur,vel permittit piſcari, & inde percipiat aliquam penſionem, tunc ex illis prouentibus decima debetur,& cenſetur prædialis. Secundo modo intelligitur,quando quis piſcatur in flumine publico,vel priuato, ex cõceſſione domini:tunc enim decima debetur ex lucro, & non ex prouentibus, quia in piſcando non eſt aliquis redditus,ſed poteſt eſſe lucrum, & ita decima cenſetur perſonalis,ſecũdum Abulenſem vbi ſupra.q.161.poſt Inno. Ioãnem Andream,Henricum, & Panor. in dict.cap.non eſt. Et iuxta hanc reſolutionem eſt intelligenda glo. fin.in. c.
24 licet.de ferijs. Pari modo de paſcuis decima debetur, id eſt de precio quo paſcua vendita ſunt,iuxta tex.in cap.commiſſum.de decimis.& ibi Innocen. Ioãnes Andr.& Panor.& tradit latè Abul. vbi ſuprà.q.155.col.1.& probatur in.l.2.tit.20.part.1. Si tamen gratis paſcua
25 concedantur, dominus gregis tenetur decimas ſoluere ex illa æſtimatione, ſecundum Innocen.Panor. & omnes in dict.cap.commiſſum. ſtandum tamen erit in hoc conſuetudini,ſecundum Rebuff.in dict.quæſt.8.num.22. De fœno etiam decima debetur, vt in dict. c. peruenit. Inſuper de lanis decima debetur,vt in.d.c.peruenit.& in.d.l.2.tit.20.
26 part.1. Et de lacte & caſeo, vt probat Abulenſis vbi ſupra.q.164.& probatur in dict.l.2.tit.20.part.1. Quinimo ex butyro,quod fit ex lacte decima debetur, non tamen ex butyro quod fit ex pinguedine animalium, quia nõ eſt fructus pecoris,ſed pars ſubſtantiæ eius,& cum animal iam ſit decimatum,nõ debet iterum decimari, ſecundum Abul.
27 vbi ſupra,quæſt.166.Item ex fructibus animalium decima debetur, vt in dict. cap.non eſt. & in dict.l.2.9.&.10.titu.20.part.1.& in Clemen.1. & ibi Cardi.
28 quæſt.15. de deci. & aduerte q̃ in animalibus triplex eſt fructus, nempè lac, & quod ex lacte conficitur:fœtus, & lana,ſeu pillus,vt in.§.in pecudum, inſti-
29 tutis,de rerum diuiſione. Et quando decima horum fructuum ſolui debeat,docet glo.in dict. cap.reuertimini. verbo, Annus. Panomit.in dict. cap.peruenit. num.3.& Rebuff.in Tract. de decimis. quæſt.12. Qua in re aduertendum eſt, quòd decima agnorum ſoluenda non
30 eſt ſtatim cum naſcuntur, ſed tunc demum quando agnus eſt lactatus & nutritus, ita quòd congruus ſit ad vſum,

secundum Ioannem Andream in additio. ad Speculatorem. titul. de deci. & Oldrald. in consilio. 236. & Gregor. Lup. in. l. 9. verbo, Vn mes, titul. 20. par. 1. & in. l. 10. eodem titulo. & part. in gloss. 1.

31 Item decima debetur ex prædijs de nouo ad culturam redactis, iuxta tex. in capit. commissum. & in cap. ad audientiã.

32 de decimis. Et quæ sint noualia probatur in capit. quid per nouale. de verbor. significatione. & notat gloss. fin. in dicto capitul. commissum. Speculator in titulo de probat. §. 1. versiculo, sed quid si vna pars. & latè Rebuf. in Tractat. de

33 decimis. quæstione. 14. Debetur denique decima ex omni negotio, artificio, & militia, vt probatur in capit. non est. de decimis. & in capit. decimæ. 16. quę-

34 stione. 1. & in. l. 3. titulo. 20. par. 1. In Hispania verò viget consuetudo non soluendi decimas ex lucris opificum, & negotiatorum, secundum Sotum libro nono de iustitia & iure. quæstione. 4. articulo. 2. columna. 3. quinimo Nauarrus in Manuali. capit. 21. numero. 31. testa-

35 tur consuetudinem legitimè præscriptam esse, non soluendi decimas personales in toto orbe Christiano, exceptis salariorum famulorum & famularum aliquarum regionum Hispaniæ. Et intelli ge quòd decima ex fructibus prædiorũ

36 solui debet integrè, non deductis expensis operis, nec deducto semine, aut pensione, quæ domino prædij soluitur, sed prius solui debet ex integro aceruo, vt probatur in dicto capitul. cum homines. capit. ex parte. 2. capit. non est. & capit. tua nobis. de decimis. & conuenit. l. 13. & 14. tit. 20. part. 1. & firmant Matthæ. de Afflic. in constitut. Neapoli. lib. 1. Rubric. 7. numero. 19. & Corsetus in singulari. 167. verbo, Integre. & Tiraquel. de vtroque retract. libro. 1. §. 15.

37 gloss. 1. aliter enim decimas solues mortaliter peccat, vt notat Nauarrus in Manuali. capitulo. 21. numero. 31. At verò ex decima personali, quæ ex negocio vel artificio soluitur, vbi deficit consue

38 tudo non soluendi eam, impensæ deducendæ sunt, iuxta text. in capit. pastoralis. de decimis. & notat gloss. in dicto capit. non est. & probatur in. l. 15. titul. 20. part. 1. & firmat Abulensis vbi sup. quæstione. 205. & cum pluribus alijs resoluit Didacus Perez in. l. 1. titul. 5. libr. 1. Ordinamenti. columna. 207. in fine. Et quia ex omnibus supradictis decima debetur, dictum fuit in libello, Y teniendo como tiene muchas heredades de pan lleuar, pastos de yerua, rios, &c. Prę

39 tereà decimas integrè non soluens pluribus pœnis afficitur, vt colligitur ex dicto capit. reuertimini. dict. cap. decimę. capit. decimas, el primero. 16. quæstione. 7. & res alienas dicitur inuadere, iuxta text. in dicto capit. decimæ. & in Concilio Tridentino. Sessione. 25. de reformatione. cap. 12. & per consequens eas

40 rapere, cũm idem sit iniustè detinere & rapere, iuxta text. in capit. sæpè. de restitutione Spoli. & notat gloss. in dicto ca-

41 pit. decimæ. ac ideo infamis censetur, secundum Hostiensem in summa, de deci. §. & quare. diciturque esse constitutus in peccato mortali, vt notat gloss. in dicto cap. cum homines. verbo, Fructibus collectis. ob idque excommunicatur, vt in dicto capit. peruenit. capit. nuntios. cap. ex parte, el segundo. & cap. nõ est. de decimis. & in dicto capit. 12. cõcilij Tridentini. Quinimo non soluens decimas, est in peccato mortali anteaquam sibi petantur, quia non soluit quando soluere debebat, secũdum Ancharranum & Panormitanum. numero. 3. in dicto capit. peruenit. & in dicto cap. cum homines. Siluestrum in summa. verbo, Decima. quæstione. 3. & Nauarrum in Manuali Hispano. capit. 21. num. 32. & in Latino. eodem. cap. 21. nume. 31. versicul. tertio. tametsi Cardinalis in dicto cap. peruenit. & in dict. cap. non est. & Archidiaconus in cap. 1. de decimis. in. 6. & Felinus in cap. si autem

tem. num. 5. de reſcript. & Balbus in Tract. de præſcript. 1. part. 5. partis. q. 7. nnm. 12. teneant, non ſoluẽtes decimas tempore debito, nõ eſſe in peccato, donec ab eis petantur. Et plures alias pœnas & incommoda aduerſus non ſoluẽtes decimas cõgerit Rebuffus iu Tract. de decimis. q. vltima.

42 Oblato prædicto libello actionis coram iudice, el juez dize que lo ha por preſentado, y q̃ ſe de copia del a la otra parte, quia copia libelli aduerſario dari debet, ſecũdum Angelum in. l. 1. §. edere. ff. de edendo. per text. in Authen. offeratur. C. de litis conteſtatione. & probatur in. l. 4. tit. 2. part. 3. Y mas dize el juez, que ſe le notifique q̃ para primera audiencia reſponda. quod procedit ex glo. in. l. de pupillo. §. meminiſſe. verb. Eum. ff. de operis noui nuntiatione. & ibi Alexand. & Iaſ. & ex glo. fin. in cap. ex parte. 1. de verb. ſignifi. & ibi Panor. Y dize mas el juez q̃ ſe notifique al reo, que nombre y dexe procurador con aceptacion de la cauſa, con quien ſe hagan los autos, donde no que le aſſeñala ſu auditorio, adonde le ſeran notificados los autos tocantes a eſta cauſa: los quales le pararan tanto perjuyzio, como ſi en perſona le fueſſen notificados, y aſsi lo prouee y manda y lo firma de ſu nombre. Teſtigos fulano y fulano.

43 Y a la ſiguiente audiencia parece el actor o ſu procurador, y accuſa la rebeldia al reo, porque no reſponde a la demanda, y el juez manda por otro termino que reſpõda a la primera audiencia, a la qual el actor parece ſi no ha reſpondido el reo, y le accuſa la rebeldia, porq̃ no reſponde a la demãda: y el juez mãda por otro termino que reſponda a la primera audiencia peremptoriamẽte, donde no que procedera a hazer juſticia, a la qual parece el actor y le accuſa la rebeldia, diziendo q̃ ha lleuado tres terminos, y no ha reſpondido, ni reſpõde, y pide ſe proceda per vnũ ex remedijs, per nos traditis in ſecunda parte huius ſecundi Tomi. In tribunali tamen epiſcopali Salmantino, & in tribunali ſcholaſtico, quando reus in dilationibus à iudice aſsignatis non reſpondet, nec litem conteſtatur, proceditur aduerſus eum, vel eius procuratorem per cenſuras, donec reſpondeat & litem cõteſtetur: Y aſsi el actor o ſu procurador paſſado el tercer termino perẽptorio, que el juez dio al reo para reſpõder parece ante el reo accuſando la rebeldia al reo porque auiendo lleuado tres terminos no ha reſpondido, y pide ſe de carta declaratoria y las de mas agrauadas faſta que reſponda, y el juez manda dar carta con coſtas contta el reo o ſu procurador, en que le manda que para primera audiencia parezca a reſponder derechamente a la demanda, ſo pena de excommunion mayor. E por no auer reſpondido en los terminos que le auian ſido dados, ſo la dicha pena de excommunion mayor le manda q̃ pague las coſtas de aquel mandamiento, y ſu notificaciõ, y que paſſado el dicho termino no auiendo reſpondido, ni cũplido el dicho ſu mandamiento, fechas y repetidas las canonicas monitiones q̃ el derecho manda, le deſcomulga en aquellos eſcriptos y por ellos. Y ſi no reſponde enel dicho termino, da ſe carta declaratoria, y las de mas agrauadas haſta el braço ſeglar ſi es lego, o clerigo perſona poderoſa. Y ſi es clerigo tal q̃ con ſu familia y miniſtros lo puede prẽder el juez eccleſiaſtico, lo prende: y ſi toda via perſeuerare en ſu cõtumacia y no quiſiere reſponder, entõces el actor elige vno de dos remedios, O pedir q̃ ſea metido en la poſſeſsiõ de los bienes del reo, O que ſe proceda haſta la ſen-

44 tencia diffinitiua. Sed ſi reus in aliqua ex dilatiõibus à iudice aſsignatis ſtatim reſpondeat, vel poſtquam fuerit excõmunicatus reſpondeat confitendo id quod in libello actoris continetur, iudi-

cium

cium finitur cum pro condemnato habeatur, vt in.l.1. ff.&. C.de cõfeſsis. niſi ſit aliqua cauſa, in qua periculũ animarum verſetur, nec ſit ſtandum partium confeſsioni, ſed neceſſaria ſit alia indagatio veritatis, vt ſi agatur ad diſſolutionẽ matrimonij, vel ad quid ſimile. Cæterùm ſi reus contenta in libello actoris negare velit, tũc aduertere debebit, an aliqua exceptio dilatoria ſibi competat, quia ante litis conteſtationem tenetur eam opponere. ac ideo de exceptionibus dilatorijs opportune dicendum erit.

Ex Capite Sexto.

SVMMARIA.

1 *EXceptiones dilatoriæ in foro eccleſiaſtico proponi debent intra terminum à iudice aſſignatum.*

2 *Exceptio recuſationis prius opponi debet ab eo, qui plures exceptiones dilatorias habet, & ſuper ea eſt prius procedendum, proteſtando de alijs dilatorijs.*

3 *Exceptio declinatoria fori ante alias exceptiones dilatorias, præter recuſationis, eſt opponenda.*

4 *Suſpitionis cauſa alleganda & exprimenda eſt de iure canonico in libello recuſationis, licèt ſecus de iure ciuili, ſiue iudex recuſatus ſit ordinarius, ſiue delegatus.*

5 *Cauſæ, ob quas iudex eccleſiaſticus recuſari poſsit, quæ ſint remiſsiuè.*

6 *Recuſatio in foro canonico ante litis conteſtationem proponi debet, niſi cauſa ſuſpicionis de nouo venerit ad notitiam recuſantis, poſt litis conteſtationem: tunc enim iuramento præſtito, quod de nouo ad notitiam peruenerit, admittitur.*

7 *Recuſatio admittitur etiã poſt concluſum in cauſa, quando cauſa recuſationis orta fuit poſt litis conteſtationem: præſertim ſi cauſa ſuſpitionis erat notoria, & poſt concluſum in cauſa peruenerit in notitiã recuſantis.*

8 *Reſtitutio in integrum conceditur aduerſus probationem ordinariam cauſæ recuſationis, non propoſitæ ante litis conteſtationem, ſed poſt concluſum in cauſa.*

9 *Reſtitutio in integrum non conceditur de iure regio aduerſus præſidem, vel auditorem regium quando recuſatio eorum fuit propoſita poſt concluſionem in cauſa.*

10 *Recuſatio iudicis eccleſiaſtici coram eodem eſt proponenda non tamen probanda.*

11 *Delegatus iudex recuſatus poteſt compellere litigantes ad eligendos arbitros coram quibus cauſa recuſationis probetur, & decidatur, & ſi fuerint diſcordes, quòd tertium ſibi aduocent.*

12 *Delegatus recuſatus poteſt procedere in cauſa principali, ſi arbitri de cauſa recuſationis cognoſcentes intra terminum ſibi præfixum eam non terminauerunt.*

13 *arbitri poſtquam intra terminum cauſam recuſationis terminauerint legitimam eſſe, non poterũt in negotio principali procedere.*

14 *Delegatus à Papa recuſatus, ſi arbitri cauſa recuſationis legitimam eſſe pronuntiauerint, debet negotium principale ad ſuperiorem remittere, nec poterit alteri committere terminandum etiam de conſenſu recuſantis.*

15 *Iudex ordinarius eccleſiaſticus recuſatus poteſt de conſenſu recuſatoris negotium principale alteri committere, vel ad ſuperiorem remittere.*

16 *Si delegatus à Papa cum clauſula, quòd ſi non omnes fuerit recuſatus, non eſt cauſa recuſationis ab arbitris, ſed à collega delegato terminanda.*

17 *Recuſationis cauſa contra delegatum à delegato Papæ non coram arbitris, ſed coram ipſo delegato à Papa eſt tractanda.*

18 *Recuſationis cauſa cõtra delegatum ab epiſcopo, vel eius vicarium generalem propoſita, non coram arbitris, ſed coram ipſo epiſcopo eſt examinanda.*

19 *In tribus caſibus non poteſt iudex recuſatus aſſignare terminum ad decidendam cauſam recuſationis.*

20 *Arbitrorum electio à litigantibus fieri poteſt ad decidẽdã cauſam recuſationis, niſi in tribus caſibus.*

21 *Arbitri electi ad decidendam cauſam recuſationis aſſignant litigantibus terminum ad eam probandam, non etiam iudex recuſatus.*

22 *Intellectus. c. legitima. de appell. lib. 6.*

23 *Recuſatus iudex poteſt in negotio principali procedere quando recuſationis cauſa coram eo propoſita eſt manifeſtè iniuſta & friuola.*

24 *Ordinarius iudex recuſatus poteſt ante electionem arbitrorum negotium principale alteri non ſuſpecto committere, vel ante probationem cauſæ recuſationis.*

25 *Recuſatio quid ſit, & quo iure inuenta & an tolli poſsit per principem, remiſsiuè.*

26 *Recuſatio in ſcriptis proponi debet.*

27 *Libellus recuſationis iudicis, tam ordinarij, quàm delegati à Papa Hiſpano ſermone conceptus.*

28 *Praxis, quæ obſeruatur poſtquam libellus recuſationis eſt coram iudice præſentatus.*

29 *Libellus*

29 *Libellus in exceptione declinatoria Hiſpano ſermone formatus.*

30 *Interrogatorium in articulo declinatoriæ Hiſpano ſermone conceptum.*

31 *Scholaris, vt gaudeat priuilegio fori, requiritur quòd ſit deſcriptus in matricula Scholarium.*

32 *Scholaris, vt gaudeat priuilegio ſui fori, requiritur ꝙ antequam lis ſit mota ſit matriculatus per maiorem partem vnius anni ſecundum ius regium.*

33 *Sentẽtiæ interlocutoria, qua iudex pronuntiat, ſe iudicem eſſe Hiſpano ſermone formata.*

34 *Praxis, quæ obſeruatur cum eccleſiaſticus iudex denegat appellationem interpoſitam à ſententia ſuper declinatoria lata.*

35 *Replicatio & duplicatio hodie tantum conceditur, licèt olim triplicatio locum haberet.*

36 *Leges regiæ de replicatione & duplicatione loquentes etiam in foro canonico obſeruantur.*

37 *Interrogatorium actoris in negotio principali Hiſpanè conceptum in cauſa eccleſiaſtica.*

38 *Praxis quæ obſeruatur poſtquam interrogatorium actionis fuerit præſentatum coram iudice eccleſiaſtico in cauſa principali.*

39 *Interrogatorium ex parte rei Hiſpanè conceptum in cauſa eccleſiaſtica.*

40 *Praxis quæ obſeruatur poſtquam interrogatorium ex parte rei fuerit præſentatum coram eccleſiaſtico iudice in cauſa principali.*

41 *Terminus probatorius eſt arbitrarius.*

42 *Praxis, quæ obſeruatur in tribunali eccleſiaſtico circa dilationes dandas ad probationes.*

43 *Reſtitutio in integrum conceditur in foro eccleſiaſtico minori, vel eccleſiæ aduerſus probationem omiſſam in termino.*

44 *Praxis, quæ obſeruatur poſt probationes factas à litigantibus in foro eccleſiaſtico.*

45 *Interrogatio ad fundandam intentionem interrogari petentis, ſeu ad litis deciſionem, fieri non poteſt, etiam ex ſolo iudicis officio poſt ſententiam interlocutoriam, qua cauſa pro concluſa habetur.*

46 *Sententia interlocutoria, qua cauſa pro concluſa habetur, habet vim diffinitiuæ, & executionem ſecum trahit, & ideò reuocari non poteſt.*

47 *Praxis, quæ obſeruatur poſtquam ſententia interlocutoria, qua cauſa pro concluſa habetur lata fuerit in foro eccleſiaſtico.*

Cap. 6. De exceptionibus dilatorijs.

1 DE DEFINITIONE exceptionis, & de eius generibus, & qñ & qualiter exceptio dilatoria opponi debeat, latè diximus in prima parte primi tomi in quinto Tempore. Nunc autẽ eſt aduertendum, quòd in foro eccleſiaſtico exceptiones dilatoriæ proponuntur intra terminum ad id à iudice aſſignatum, vt probatur in capit. paſtoralis. de exceptionibus. & tradit Bartolus in l. 2. ff. de re iudicata. & Didacus Perez in l. 1. titulo. 4. libro tertio Ordinamenti. columna. 901. eſt etiam aduertendum, ꝙ

2 ſi quis plures & diuerſas exceptiones dilatorias habuerit, opponere debebit primo loco exceptionem recuſationis iudicis vt probat text. in cap. quoniam cõtra falſam. de probationibus. & firmat gloſſ. 1. in cap. exceptionem. de exceptionibus. aſſignans huius rei rationẽ, & gloſſ. in cap. inter monaſterium. verbo, Subeundo. de re iudicata. & reſoluit Couarruuias in practicis quæſtionibus. capitulo. 26. numero. 2. & Alciatus in tractatu de recuſationibus. articulo. 1. in gloſſ. 2. & ita diſpoſitum etiam eſt in ordinatione Luſitanorum libro tertio tit. 22. §. 2. & titulo. 37. §. 1. Et ſuper illa exceptione recuſationis erit tantum procedendum, proteſtando de alijs dilatorijs in libello recuſationis, dicendo, Saluis alijs dilatorijs, quę tales ſunt, illas nominando & probando ſuo loco, & tem

3 pore. Et deinde opponenda erit exceptio declinatoria fori ante alias exceptiones dilatorias, proteſtando de alijs, vt in l. fina. C. de exceptionibus & diximus dicto quinto Tempore. Inſuper eſt ad-

4 uertendum, quòd licèt de iure ciuili & regio cauſa recuſationis non ſit exprimenda (vt reſoluimus in Prima Parte, Primi Tomi in decimo Tempore prope medium) tamen in foro eccleſiaſtico cauſa legitima ſuſpitionis alleganda & expri-

& exprimenda est in libello recusationis, siue iudex recusatus sit ordinarius, vt probatur in.c.cum speciali,& ibi glo. verbo,Coram.de appellationibus. siue iudex sit delegatus, vt probatur in cap. secũdo requiris.§.1.& ibi glo. verb. Coram.de appellationibus.& in cap.si contra vnum.& ibi glo.verbo, Probari. de offi.delegati.in.6.& in cap.2. de appellationibus.in.6.Et sex causas suspitionis ob quas iudex recusari potest enumerat glo.fi.in cap.causam q;.de offi.delegat.& quadraginta causas enumerat Perusinus in capit.postremo.à num.7. de appellationibus.& Maranta de ordi. iudi.6.part.membro.2.à num.27.& sexaginta causas cõgerit Bertachinus in verbo,Iudex suspectus.& nonaginta&tres cumulat Aufrerius in Tract.de recusatione.Est præterea aduertendum, q̃ licèt in foro seculari in quacunq; parte litis recusatio proponi possit (vt resoluimus in dict. 10. Tempore) tamen in foro ecclesiastico proponenda est ante litis cõtestationem, vt probatur in. d. c. cum speciali. & tenet glo.recepta in.c. pastoralis. verbo,Protestatur. de exceptionibus. & notat Rebuffus in Tract. de recu.artic.1.glo.2.num.1. & est cõmunis opinio secundum Aretinum in cap.1.de iudi.col.6. & Deciũ ibi. n. 24. nisi causa suspicionis de nouo venerit ad notitiam recusantis post litis contestationem: nam tũc cum iuramento q̃ de nouo in eius notitiam venerit prædicta causa,bene admittitur recusatio, secundum glo.in.l.error.verbo,Facti.C. de iuris & facti ignorãtia.receptam cõmuniter ex Iaff.ibi.n.16. & Decio in.d. c.pastoralis.n.18.& Couar.in pract.qq. cap.26.num.2. & Rebuff. vbi supra. in dict.art.1.num.2. Quanuis cõtrarium vellit glo.fi.in dict.cap.pastoralis. & gl. in.l.qui procuratorem.§.1.verb. Omiserit.ff.de procurat. quinimò post conclusum in causa recusatio admittitur, quãdo causa recusationis orta fuit post litis cõtestationem,iuxta tex.in cap.insinuante.de offi.deleg. vbi notat Felinus num.15.& Frãcus in dict.cap. cum speciali.num.22.præsertim si causa suspitionis erat notoria,vel post conclusum in causa peruenerat in notitiam recusantis, secundum Couarr. in pract. qq. cap.26.num.3.Rursus aduerte, quòd in foro ecclesiastico si minor, ecclesia, vel alia persona priuilegiata recuset iudicem ex causa orta ante conclusionẽ in causa,& proposita post conclusionẽ, petendo restitutionem in integrum ad uersus probationem ordinariam causæ suspitionis,bene admittitur,& concedi tur sibi restitutio,vt resoluit Couar.d.c. 26.num.4.quanuis de iure regio in foro seculari, si hoc contingat in recusatione præsidis, vel auditoris regij, minor,vel ecclesia non restituatur, iuxta text.in.l.16.tit.10.lib.2.Recop. Aduertendum deinde est, quòd causa suspitionis proponenda est coram ipso iudice recusato, nõ autem coram eodem probanda, vt probatur in dict.cap.secundo requiris.in fine. Qua in re animaduertẽdum est, q̃ si iudex recusatus delegatus fuerit à Papa,poterit ipse cõpellere litigãtes ad eligẽdos arbitros, corã quibus causa recusationis probetur,& decidat, & assignabit eisdem arbitris terminũ, intra quem causam recusationis determinent: compellet q; ipsos arbitros, vt aduocent sibi tertium, si ipsi discordes fuerint, vt probatur in cap. suspitionis. de offi.deleg.& in dict.cap. secundò requiris.§.1.& in cap.legitima. de appell. lib.6.Idem q; obseruandum erit si recusatus fuerit episcopus,vel alius ordinarius, vt probatur in cap.cum speciali.de appellationibus. & notat glo. in cap. si contra vnum.verbo,Episcopi.de offic. deleg.in.6.& vtrobiq; Doct. notant.Et si intra terminũ ad decidẽdam causam recusationis arbitris præfixum eam nõ terminauerint,tũc iudex recusatus poterit in negotio principali procedere,

non

non obſtãte recuſatione, vt probat tex. in.c.legitima. verſi.alioquin.de appell. lib.6.vbi ſuper gl.fi.ita notãt Ioã.Andr. Ancharranus,Dñicus, & Peruſinus: ſi verò arbitri cauſam recuſationis intra terminũ terminauerint, proferendo eã
13 legitimã eſſe, tũc ipſi arbitri nõ poterũt procedere in negotio principali, ſecundũ Ioan.Andr.Anchar.Domi.& Peruſinũ in.d.c. legitima. & ſi cõtrariũ velit Hoſcienſis:cuius opinio procedit de iure ciuili per text.in.l.apertiſsimi. C. de iudicijs. ſecũdum DD.in.d.c.legitima. ac proinde cauſa legitima recuſationis probata corã arbitris,ſi iudex recuſatus
14 fuetit delegatus à Papa, debebit negociũ principale ad ſuperiorẽ remittere, nec poterit illud alteri cõmittere etiã de conſenſu recuſatoris, vt probat text. in cap.iudex.de offic. delegat. in. 6. Si verò iudex recuſatus fuerit ordinarius, vt putà epiſcopus, vel eius delegatus,
15 ſiue vicarius generalis, aut alius ordinarius,bene poterit negotium principale ad ſuperiorem remittere, vel de cõſenſu recuſatoris alteri committere, vt probatur in dict.cap.cum ſpeciali.ad quam commiſsionem neceſſarius eſt conſenſus recuſatoris, vt per tex.in dict.c.cum ſpeciali. tenent communiter Doct. ibi, ex Imola.n.10.Peruſino.n.16.Præpoſito.n.17.& Decio.n.18.in dict. c. cum ſpeciali. Aretino col. 4. Barbatia.n.43. & Felino.n.3.in. c. ſi quis contra clericum.de foro cõpetenti. Quidquid contrarium velit Panor. ibi, n.14. aſſerens abſq; conſenſu recuſatoris hanc cõmiſſionem fieri poſſe.Cuius intellectus valde ſingularis & ſuſtentabilis eſt, ſecundum Marianum,ibi.n.11.eum probãs, ſub dubio tamen, & dicit defenſibilem Decius in.d.c.cum ſpeciali.n.8.in Luſitania tamen ad prædictam cõmiſsionẽ conſenſus vtriuſq; partis requiritur, vt in Ordin.lib.3.tit.22.§.4.Pro qua deciſione eſt doctrina glo. verbo, Recuſatoris aſſenſu.in dict. capit. cum ſpeciali. quæ tamen ibi communiter reijcitur. Supradictam verò reſolutionem intellige veram eſſe, niſi delegatus à Papa eſſet cum clauſula, Quòd ſi nõ omnes
16 procedat alter. nam tunc ſi recuſaretur non eſſent eligendi arbitri ad cognoſcẽdum de cauſa recuſationis,ſed erit examinanda apud collegam coniudicem non recuſatum,iuxta tex.in.cap.ſi contra vnum.de offi.delegat.in.6. & tradit Couar.vbi ſuprà.cap.26.n.5. Similiter ſi recuſatus fuerit ſubdelegatus delegati papæ cauſa recuſationis examinanda
17 erit coram delegato Papæ, & non corã arbitris,vt probat tex.in cap.ſuper quęſtionum.§. quem verò.de offi. delegat. Pari modo ſupradictam reſolutionem intellige veram niſi recuſatus eſſet delegatus epiſcopi, vel eſſet eius officialis
18 generalis: nam tunc non erunt eligẽdi arbitri,ſed coram epiſcopo cauſa recuſationis erit probanda, vt probatur in.d. c.ſi contra vnũ. Et in his tribus caſibus exceptis recuſatus iudex nõ poterit aſsignare terminũ ad decidẽdam cauſam recuſationis, ſecundum gl.in.d.c.legitima.veb.Iudicem.receptã à Dominico.
20 n.11.& Peruſino.n.3.ibi.Præter hos tres caſus exceptos electio arbitrorũ à litigãtibus fieri debet ad decidendã cauſam recuſationis, vt ſuprà reſoluimus: qui arbitri nõ debent eſſe laici,ſecũdum gl. in.d.c.legitima.verb.Formã iuris.Quã probant ibi Archid. & alij, & ita arbitri electi procedũt in cauſa recuſationis,& aſsignãt terminũ partibus ad probandã
21 cauſam ſuſpitionis: quẽ terminũ iudex recuſatus aſsignare nõ poteſt,iuxta tex. in.d. c. ſuſpitionis. ita intellectũ à gl.ibi. verb. Terminũ.& à gl.in.d.c.legitima. & probãt ibi Dñicus.n.13.& Peruſinus n.6. Quãuis gl.in.d.c. cũ ſpeciali. verb. Terminũ dicat text. in. d.c.ſuſpicionis. correctũ eſſe p text.in.d.c.legitima.vbi pbari videtur,terminũ ad probãdã cauſam recuſatiõis aſsignãdũ eſſe partibus ab ipſo iudice recuſato,& nõ ab arbitris electis,

22 electis, nam text. ille in dict. cap. legitima. loquitur solummodò de termino assignãdo ipsis arbitris ad decidendam causam recusationis, nõ verò loquitur de termino assignando partibus ad probandam causam recusationis. & ita per illum tex. non remanet correctus text. in dict. cap. suspitionis. Rursus supradictam resolutionem intellige verã esse, nisi causa recusationis proposita coram iudice recusato esset manifestè iniusta, 23 & friuola: nam tunc recusatus poterit in negotio principali procedere, nõ obstante recusatione, secundum Ioãnem Andream, Archidiaconum, & Perusinũ in cap. legitima. de appella. in. 6. per téx. sic intelligendum. in. c. cum olim. de causa posse. & proprietatis. Denique 24 prædictam resolutionem intellige veram esse, nisi iudex recusatus esset ordinarius, & ante electionem arbitrorum vellet negotium principale alteri nõ suspecto committere: nam bene hoc facere poterit, idemq; poterit facere etiam post electionem arbitrorũ, ante tamen probationem causæ recusationis, iuxta text. in capit. si quis contra clericum. de foro competenti. quem ita intelligit Panor. ibi, num. 12. 14. &. 19. Marianus num. 8. &. 9. Aretinus col. 2. &. 4. Imol. num. 3. & Felinus. n. 3. improbato intellectu. glo. 1. ibi afferentis text. illum correctum esse per text. in dict. cap. cũ speciali. quanuis intellectus illius glo. sit cõmuniter receptus secundum Panorm. ibi, num. 13. Aretinum. nu. 8. & Marianum. n. 9. Delegatus verò à Papa si recusatus fuerit, prædictam commissionem facere non poterit, etiam de consensu recusatoris: cæterùm si nollet expectare electionem arbitrorum, bene poterit negocium principale ad superiorem remittere, vt probatur in cap. iu 25 dex. de offi. deleg. in. 6. Et quid sit recusatio, & quo iure sit inuenta, & an possit per principẽ tolli, resoluit Rebuffus in Tract. de recusationibus. in præfatione à num. 4. vbi & in articulis sequentibus plura notatu digna in materia recusa- 26 tionis congerit. Deniq; aduertendum erit, ꝙ prædicta recusatio in scriptis proponi debet, iuxta text. in. l. apertissimi. & tenet glo. in dict. cap. quoniam cõtra falsam. verbo, Recusationes. & glo. in dict. cap. secundò requiris. §. 1. verb. Coram. Præpositus in dict. cap. cùm speciali. n. 18. Didacus Perez in. l. 1. tit. 5. lib. 3. Ordinamenti. versiculo, quartũ. Auendanius in. cc. prætorum. 2. p. c. 23. n. 12. in fine. & Rebuffus in Tract. de recusationibus. artic. 5. n. 5. & libellus recusationis erit cõcipiendus modo sequẽti.

LIBELLVS RECVSATIONIS iudicis tam ordinarij, quàm delegati à Papa.

Illustre Señor.

27 FVlano con protestacion que ante todas cosas hago por auto, o autos que ante. v. m. haga, no sea visto atribuyrle mas ni mayor jurisdicion, de la que en este caso de derecho le compete, y essa no declinable, digo que en la causa y pleyto que entre mi y fulano sobre tal cosa ante. v. m. se ha mouido y trata, que. v. m. hablando con el deuido acatamiento no puede ni deue ser juez, ni conocer della, por quanto. v. m. tiene y trata semejante pleyto y causa, y pretende conseguir en ella el mismo derecho que mi aduersario pretende, en esta contra mi, la qual

trata

trata.v.m.con fulano ante tal juez: y por esta causa y razon tẽgo a.v. m. por sospechoso en esta causa, y por tal le recuso, Epido y requiero a v.m. las vezes q̃ puedo y deuo se exonere del conocimiento desta causa, y no proceda en ella, antes la remitta a quien de derecho remitirla deue. Y en caso que no quiera v.m. hazer esto, pido a v. m. que mande y compella al dicho fulano parte aduersa so graues penas y censuras, a que dentro de vn breue termino nombre de su parte juez arbitro, q̃ yo de la mia desde luego nombro al doctor fulano, que es letrado de sciẽcia y cõsciencia, para que ante ellos se prueue y determine la dicha causa de recusacion: Y en defecto de no lo nõbrar v. m. de su officio lo nõbre y aseñale a los dichos arbitros nombrados tiempo y lugar, para q̃ conozcan de la dicha causa, y la determinẽ, y les compela a que si estuuieren discordes tomen vn tercero consigo: Y si assi v.m. lo hiziere hara justicia, y lo que es obligado: En otra manera, lo contrario haziẽdo, protesto la nullidad de todo ello, y de lo demas q̃ protestar me conuiene, sobre que pido cumplimiento de justicia, y costas, y el officio de v.m. imploro, y juro en forma de derecho, q̃ esta recusaciõ no hago de malicia, &c. y pido lo por testimonio, con protestacion que hago de allegar las demas excepciones dilatorias que me competen en su tiempo y lugar deuido. &c.

28 Prædicto libello recusationis oblato corã iudice, mãdat iudex copiã eius parti aduersæ exhiberi: & si viderit causam recusatiõis Manifestè iniustã, vel friuolã esse, procedit in negocio principali, non obstãte recusatione. Pero si le pareciere justa, y quisiere antes de la electiõ de los arbitros, o despues antes q̃ la causa sea prouada, remitir el negocio principal al superior, o cometerlo a persona sin sospecha, como el tal juez recusado no sea delegado del papa, assi como arriba diximos: Empero si ni quisiere remitir ni cometer el negocio, sino q̃ se elijan arbitros, entonces manda a la parte contraria q̃ nombre de su parte arbitro, para q̃ con el nombrado por esta otra parte conozcan y determinẽ la causa de recusaciõ: y asseñala termino a los arbitros, para q̃ conozcan y determinẽ la causa, y les manda q̃ en caso de discordia tomen vn tercero consigo. Los quales arbitros asseñalan termino a las partes, para prouar la dicha causa, y en effecto se procede en este articulo de la recusacion, segun acabamos de dezir arriba. Et si causa recusationis non fuerit probata coram arbitris, vel ipsi intra terminum eam non terminauerint, iudex recusatus reassumit negotium principale, & in eo procedit: & si reus alias exceptiones dilatorias habuerit, eas opponere poterit: quas etiam poterit proponere coram alio iudice, quando causa recusationis fuit prolata pro legitima. Et libellum cõcipiet forma sequenti.

Primæ partis Secundi Tomi

LIBELLVS IN EXCEPTIO-ne declinatoria fori.

Illustre Señor.

29 FVlano con protestacion que ante todas cosas hago de no atribuyr a. V. M. mas jurisdicion de la que en tal caso de derecho le compete, parezco ante. V. M. y digo que a pedimiento de fulano, yo fuy citado, y me fue puesta demanda ante. V.M. y hablando con el deuido acatamiento. V.M. no es juez desta causa, ni puede conocer contra mi, por quanto soy lego y reo de la jurisdicion seglar, y en caso que el dicho aduerso me quiera pedir alguna cosa, me ha y deue conuenir ante la justicia real desta ciudad, porque pido a V. M. se pronuncie por no juez desta causa, y remitta el conocimiẽto della a quien de derecho le cõpeta, sobre q̃ pido cũplimiẽto de justicia, y costas, y el officio de V.M. imploro, y sobre este articulo dela declinatoria pido deuido ꝓnũciamiẽto, y juro a Dios y a esta Cruz † q̃ esta excepciõ no põgo de malicia. &c.

Oblato supradicto libello iudex mandat, quòd copia eius detur actori, qui respondet, iudicem non obstante prædicta exceptione debere pronuntiare se iudicem, cum de consuetudine præscripta introductum sit in illo tribunali, laicum à clerico posse conueniri. Vel dicendo, quòd ista est vna ex causis, in quibus ecclesiasticus cognoscit contra laicum. Y luego el juez recibe las partes a prueua sobre el articulo de la declinatoria con termino de tres dias, y notificase su sentẽcia a las partes, y cada vna dellas presenta su interrogatorio, principalmente el actor, en la manera siguiente.

Interrogatorio enel articulo dela declinatoria

30 PReguntas por parte de fulano en la causa q̃ trata con fulano sobre el articulo de la declinatoria &c.

j Primeramente sean preguntados los testigos por el conocimiento de las partes litigantes, y si tienẽ noticia desta causa &c.

ij Item si saben &c. que de diez, veynte, treynta, quarẽta y mas años a esta parte, ha auido y ay costumbre vsada y guardada en esta audiencia Episcopal de Salamanca, que los clerigos puedan pedir, y cõuenir a los legos ante el ꝓuisor de la dicha audiencia: El qual puede conocer y conoce de la tal causa, y procede por sus cẽsuras hasta el braço seglar cõtra el tal lego, y assi del dicho tiempo a esta parte se ha vsado, y guardado sin contradicion alguna, digan los testigos lo que saben &c.

iij Item si saben &c. que todo lo susodicho es verdad, publico y notorio, publica voz y fama, y comun opinion &c.

Si actor

Si actor fuerit scholaris Salmãtinus, & cõuenerit aliquẽ laicũ corã suo iudice scholastico, & laicus oppo fuerit prædictã exceptionẽ declinatoriã, put quotidie in illa audiẽtia fit: tũc loco secũdi articuli suprapositi ponitur articulus seq.

ij Item si saben &c. q̃ el dicho fulano ès estudiãte ordinario en esta vniuersidad de Salamãca, y ha mas de seys meses, q̃ cursa en la facultad de Canones, y tiene camara y libros y oye ordinariamente liciones a los Preceptores della, y esta matriculado en las matriculas del Rector y Rectores, q̃ es y han sido, como consta de las dichas matriculas, a que pido se remitan los testigos, digan y declaren &c.

Iste articulus ab actore scholari positus ꝓcedit ex dispositione text. in l. 8. c. 6. tit. 7. lib. 1. Recop. & vltra probationem huius articuli scholaris tenetur producere testimoniũ suæ matriculæ signatũ à notorio vniuersitatis, quo cõstet illũ scholarem descriptũ esse in matricula rectoris sex ab hinc mensibus ante motã litem: nã ad hoc vt scholaris gaudeat priuilegio sui fori, requiritur q̃ describtus reperiatur in matricula scholariũ, secundum Barba. in procem. Clem. verb. Salutẽ. fol. 6. col. 3. Palac. Rub. in repet. rubri. §. 38. n. 3. & Didacũ Perez in l. 8. tit. 2. lib. 1. Ordin. col. 75. versic. Aduerte tñ. & per prędictã l. 8. tit. 7. lib. 1. Recopi. requiritur q̃ sit descriptus in matricula rectoris antequã litẽ moueat
32 per maiorẽ partem vnius anni, & facta prædicta probatione summaria secũdi articuli tã in foro episcopali q̃ in audiẽtia scholastica per duos testes, oblatoq; testimonio prædictæ matriculæ elapso q; termino probatorio triũ dierũ, tunc ex parte actoris petitur à iudice vt publicationẽ testiũ faciat in prædicto articulo declinatoriæ. Y el juez dize q̃ para la primera audiẽcia se notifique a la parte cõtraria, diga por do no se deua hazer la dicha publicaciõ: a la qual audiencia de parte del actor se acusa la rebeldia al reo, porq̃ no dize contra la dicha publicacion, y se pide al juez q̃ la mãde hazer, el qual la haze con termino de tres dias con toda carga de cõclusion y citacion para sentencia, y passados se parece a la primera audiẽcia, y se pide sentencia al juez por parte del actor, y el juez mãda se lleue el processo, y a la primera audiẽcia pronuncia sentencia en la manera siguiente.

§. 1. De sententia interlocutoria, qua iudex pronuntiat se iudicem esse.

33 EN Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año: El señor licẽciado fulano Prouisor general en todo el obispado de Salamanca, hauiendo visto este processo dixo, se deuia pronunciar y pronuncio por juez competente desta causa: en cuya consequencia mandaua y mando al dicho fulano, que para la primera audiencia cumpla lo que por su merced le ha sido mandado respondiendo derechamente a la demanda que le ha sido puesta por fulano: assi lo pronuncio y mando, y firmo de su nombre y reseruo la condenacion de costas para la difinitiua: testigos fulano y fulano.

34 Prædicta ſententia intimatur vtriq; parti, à qua ſolet aliquando reus laicus appellare, & appellatione non obſtãte eccleſiaſticus procedit per ſuas cẽſuras aduerſus appellãtem, qui per viam violentiæ cũ prouiſione regali defert proceſſum ad cãcellariam regiam: nam auditores regij (cùm cognoſcant de cauſis eccleſiaſticis & clericorum per viã violentiæ, vt ſuo loco dicemus) mandant, prædictam prouiſionem regiam exhibere appellanti, in qua iubent eccleſiaſtico abſoluere excõicatum appellantem per ſpatiũ ſexaginta dierũ, & quod proceſſum originalem mittat, & tunc viſo ꝓceſſu ab auditoribus regijs ſi eiſdem cõſtiterit, iudicem eccleſiaſticum non intuliſſe vim appellãti in non deferendo appellationi, negociũ principale remittũt ad iudicem eccleſiaſticũ, qui cenſuras in reum latas reualidat, & aduerſus eum procedit eas aggrauãdo: & tunc reus refuſis expenſis abſoluitur ab excõicatione & libello actoris reſpondet, litem conteſtando & ſuas exceptiones peremptorias, ſi quas habet, opponendo: quæ reſponſio, litis conteſtatio & oppoſitio exceptionũ ſimul fieri poteſt, & coniunctim in vno & eodem libello, vel ſegregatim de per ſe poteſt fieri cõteſtatio, & deinde oppoſitio exceptionum, & poſtmodum reſponſio, vt ſupra reſoluimus in. 1. parte. 1. Tomi. in. 6. & 7. Tempore. Et tunc reus mutatis mutandis concipit libellum reſpõſorium, vt annotauimus in. d. 7. Tẽpore. Et libello reſponſorio à reo producto actor replicat aduerſus eum, ſatisfaciendo ſuis allegatiõibus, & deinde reus duplicat reſpõdendo replicationi actoris: quæ replicatio & duplicatio concipienda erit ſicut diximus in. d. 7. Tempore, mutatis mutandis. Et tunc cum duobus libellis ab vtraq; parte porrectis conclu ditur ad probationem recipiendam in
35 negotio principali: nam licèt olim daba tur triplicatio, & quadruplicatio, iuxta tex. in. l. 2. ff. de exceptionibus. & in prin cipio inſtitu. de replica. hodie verò de iure regio ſolũmodo datur replicatio, & duplicatio, iuxta text. in. l. 9. tit. 6. lib. 4. Recop. & in. l. 4. tit. 16. lib. 2. Recopi. & in. l. 2. tit. 5. lib. 4. Recop. quæ leges regiæ etiã in foro eccleſiaſtico ſunt obſeruandæ, cùm in hoc nihil à iure canoni-
36 co reperiatur ſtatutũ: & ita ad leges regias, & nõ ad ius ciuile erit recurrendũ, vt reſoluit Didacus Perez in. 3. q. procemiali, in lib. Ordinam. Porrectis itaque duobus libellis ab vtraque parte, iudex tunc profert ſententiã interlocutoriã, qua partes recipit ad probationem cũ præfixione termini: quæ ſententia formãda erit modo, quo diximus in. 1. parte. 1. Tomi. in. 8. Tempore. & dantur dilationes vtrique parti, vt reſoluimus in prædicto. 8. Tempore, præterquàm ꝙ in foro eccleſiaſtico non cõceditur prorogatio de quarto plazo, vt ibi annotauimus. Et prolata prædicta ſententia interlocutoria probationis, vtraque pars ꝓducit interrogatoriũ forma ſequẽti.

§. 2. De interrogatorijs actoris & rei.

Interrogatorio del actor en el negocio principal.

37 PReguntas por parte de fulano clerigo, beneficiado de la yglesia parochial de tal luegar deſte obiſpado de Salamanca, en la cauſa q̃ trata con fulano vezino del dicho lugar ſobre los diezmos que le pide de ſu hazienda, tratos y grangerias &c.

j Primeramente sea preguntados los testigos por el conocimiẽto de las partes litigãtes, y si tienẽ noticia de las heredades de pan llevar, de hesas de yerua, huertas, rios, y ganados que el dicho fulano tiene, y posee, y ha tenido, y posseydo de mas de dos años a esta parte en el sitio y districto, y dezmatorio del beneficio del dicho fulano, y si tienen noticia desta causa &c.

ij Item si saben &c. q̃ el dicho fulano es clerigo presbytero, y beneficiado de la yglesia parrochial del dicho lugar, y como a tal los vezinos y feligreses de la dicha yglesia le acuden con los diezmos de sus bienes cada año, y en tal possession, vel quasi como tal beneficiado esta de lleuar los dichos diezmos &c.

iij Item si saben &c. q̃ el dicho fulano siempre ha sido y es vezino y morador del dicho lugar, parrochiano, y feligres de la yglesia del dicho fulano, y como tal todos los años ha recebido en ella los sanctissimos Sacramentos, y ha oydo y oye los diuinos officios. &c.

iiij Itẽ si saben &c. q̃ el dicho fulano tiene y posee y de mas de dos años a esta parte ha tenido y posseydo en el districto, y dezmatorio del dicho beneficio tãtas yugadas de heredad de pã lleuar, tãtas de hesas, y prados de yerua, tantas huertas, tal rio, y tal molino, y tales y tales ganados, y tal trato y grangeria, diga y declare cada testigo en particular lo que sabe a cerca de lo contenido en esta pregunta. &c.

v Item si saben &c. que el dicho fulano en los años proximos passados de ochenta y ochenta y vno en cada vn año dellos cogio en sus heredades tantas fanegas de trigo, y tantas de ceuada, y tantas de centeno, y tantas garrouas, y tantas de yeruos, y tantas carretadas de paja, y de sus ouejas tuuo tantos corderos, y de sus vacas tãtas crias, y acogio en sus dehesas tantas cabeças de ganado a tal precio cada vna, y le valio la fruta y hortaliza de sus huertas tãtas mill marauedis, y la pesca de su rio tanto, y las moliendas de sus molinos tantas fanegas de harina, y las ganancias de tal trato y grangeria le valdrian tantos marauedis, digan y declaren los testigos en particular lo q̃ saben acerca de cada cosa de las en esta pregunta contenidas. &c.

vj Item si saben &c. q̃ el diezmo de las cosas contenidas en la pregunta antes desta en cada vno de los dichos dos años valio dozientos ducados antes mas que menos, digan y declaren en particular los testigos lo que valdria el dicho diezmo. &c.

vij Item si saben. &c. que de cinco, diez, veynte, treynta, quarẽta, è mas años a esta parte ay costumbre vsada è guardada en el dicho lugar y beneficio que los feligreses diezmen, y paguen diezmo al beneficiado,

que es y ha sido, de diez vno de todos los fructos de las cosas contenidas en la quinta pregunta. &c.

viij Item si sabē &c. que el dicho fulano en los dichos dos años de ochē ta y ochenta y vno se subtrajo de pagar el diezmo de todas las cosas cō tenidas en la dicha quinta pregunta deste interrogatorio, y no las dezmo, ni pago el dicho diezmo, y si lo ouiera pagado los testigos lo supieran y entendieran, y no pudiera ser menos. &c.

jx Item si saben. &c. que todo lo susodicho es verdad, publico y notorio, y publica voz y fama y comun opinion. &c.

Los quales articulos pongo por posiciones al dicho fulano, a V. M. pido le mande que los jure, absuelua y declare conforme a derecho, y so la pena del, y para ello. &c.

Otrosi presento por testigos a fulano y fulano, pido pues estan presentes juren y se cometa al escriuano desta causa la recepcion y examē dellos, y de los de mas testigos q̄ por mi fuerē presentados, pido se cometa el juramento y examen dellos al dicho escriuano, o a su official, y en caso q̄ lugar no aya la dicha comissio̅, a V. M. pido señale hora y lugar para que ante V. M. declaren, y se me de mandamiento para ello, sobre que pido justicia. &c.

Otrosi, atento q̄ mi probança la tengo de hazer con hombres vezinos del dicho lugar de mi beneficio, los quales muchos dellos son viejos, enfermos y impedidos, a V. M. pido mande dar comissio̅ para el vicario de la villa de Alua, o para el beneficiado o cura del lugar mas cercano al lugar del dicho mi beneficio, y para ello. &c.

38 Oblatis supradictis articulis coram iudice, el juez dize q̄ se reciba el dicho interrogatorio, saluo iure impertinentium, & nō admittendorum, y que por el sean examinados los testigos, y que se de copia a la parte, y que a la primera audiencia de repreguntas.

Y quanto al primer otrosi, si la causa es graue deniega la dicha comissiō que se pide para el escriuano, y manda q̄ los testigos vengan a jurar y declarar ante el, o comete lo a alguna persona fidedigna, para q̄ ante el escriuano los examine, y si la causa no es de las graues cōce de la dicha comision. Y quanto al vltimo otrosi de pedirse comision para fuera del lugar del audiencia, si ay causa para ello la concede o la deniega como a el mejor le parece: quod facere poterit & debebit iuxta ea, quæ resoluimus in 1. parte. 1. Tomi. in. 8. Tempore, post expositionem interrogatorij ex parte actoris. Y la practica que en particular en la audiēcia episcopal de Salamanca, y en la del juez Metropolitano de Sā ctiago q̄ alli reside, y en la del estudio, y en la de otros juezes apostolicos q̄ por breues conocen de algunas causas en la dicha ciudad, acerca desto se guarda, es q̄ quando se pide comision por alguna de las partes para hazer su prouança en algun lugar o villa del obispado, el juez mā da dar traslado a la otra parte, y que para la primera audiencia venga cōcordando de juezes: y si la otra parte tiene por sospechosos a los de aquel lugar o villa

villa donde se ha de hazer la prouança, parece por peticion, y dize que recusa a tales clerigos y tales notarios de la tal villa o lugar, por quanto los tiene por sospechosos. Y el juez entonces cõcuerda en vno de los que quedaron por recusar en aquella villa o lugar: y si ninguno quedo por recusar, comete lo a otro lugar mas cercano (saluo iure recusandi) o embia receptor de su audiencia, o manda que los testigos vengan a declarar ante el, quod fit secundum qualitatem negocij. & ista praxis potuit habere ortum à doctrina Bartoli in Authen. apud eloquentissimum. C. de fide inst. vbi consulit q̃ hæc commissio testium fiat de cõsensu ambarum partium. Y si la comisson se pide para hazer probança fuera del obispado donde la causa se trata, no se cõcuerda de juezes porque siempre se da para los ordinarios donde se pide. &c.

Y a la primera audiencia despues de presentado el dicho interrogatorio y mãdado por el juez que se de copia del a la otra parte, y auiendo le sido notificado, la parte del actor parece y acusa la rebeldia al reo, porque no da repreguntas, y pide que sus testigos sean examinados sin ellas. Y si el reo en aquella audiencia no las presenta, el juez mãda q̃ se examinen los testigos del actor, sin repregũtas: pero si en qualquier de los terminos p̃batorios despues desto, el reo diere repregũtas, los testigos del actor que ya estuuierẽ examinados no han de boluer a ser repreguntados por ellas, pero seruiran para los que de ay adelante se examinaren. Quæ praxis procedit ex his quæ resoluimus in dict. 8. Tempore, post expositionem interrogatorij actoris, in versi. porrecto interrogatorio, ibi, & aduerte quòd licèt de iure. &c. Et in hoc consulendus erit stylus cuiuslibet tribunalis, & in tribunali episcopali Salmantino obseruatur stylus, quẽ diximus in prædicto. 8. Tempore, & ibi etiam resoluimus praxim, quæ in hoc obseruatur in audientia Metropolitana Salmanticæ existenti, & si reus produxerit prædictũ interrogatoriũ super articulis ab actore productis illud concipiet forma sequenti.

Interrogatorio de repreguntas por parte del reo a las preguntas presentadas por el actor.

39 REpreguntas por parte de fulano, que han de ser fechas a los testigos que huuieren de ser exminados por las pregũtas presentadas por parte de fulano, sobre los diezmos que pide. &c.

j Primeramente el testigo que fuere preguntado por la primera pregunta del interrogatorio del dicho fulano, si dixere q̃ no la sabe no sea mas repreguntado, y si dixere que la sabe sea repreguntado como y de que tiempo a esta parte conoce a las partes litigantes, y de que hereda des suyas, de heßas, huertas, rios, y ganados tiene noticia, y como sabe que el dicho fulano posee los dichos bienes, y por que titulos, y en que limites estã, y qual es el distrito y dezmatorio del dicho beneficio, y que linderos tiene, y declare particularmente cada cosa destas. &c.

ij Item el testigo que fuere preguntado por las preguntas generales de la ley, si dixere que le comprehenden, no sea mas repreguntado, y

si dixere que no le comprehenden, sea repreguntado si es dadiuado, o atemorizado, o sobornado, o si le han prometido algo, o si es dezmero, o lo ha sido de los diezmos del dicho lugar, o si dize su dicho por otra causa o respecto alguno, trayẽdole a la memoria la pena del testigo falso, y como condena su alma no diziendo verdad, y quitando la justicia a la parte cõtraria, y como Dios no le perdonara el peccado no restituyẽdo todo el interesse q̃ a la parte cõtraria se le siguiere de su dicho, y q̃ siendole prouado ser testigo falso le daran doziẽtos açotes, y quintaran los diẽtes, de mas de la offensa q̃ a nuestro señor haze. &c.

ij Item el que fuere preguntado por la segunda pregũta del dicho interrogatorio, si dixere que la sabe, sea repreguntado como sabe que el dicho fulano es clerigo presbytero y beneficiado de la dicha yglesia, y si le ha visto sus titulos, de que obispo son, y quien le ordeno, y hizo collacion del dicho beneficio, y a que vezinos ha visto que le acuden con los diezmos, y por que a el mas que a otro. &c.

iij Item el que dixere por la tercera pregunta, sea repreguntado como la sabe y que años ha visto recebir los sanctos Sacramentos en la dicha yglesia al dicho fulano, y que sacramentos le vio recebir, y quãdo, y que diuinos officios le ha visto oyr, y que personas estauan delante. &c.

iiij Item el que dixere por la quarta, sea repregũtado como la sabe, y q̃ cosa es yugada de heredad, y que simientes le ha visto sembrar, y coger en sus heredades, y como sabe que los bienes q̃ possee son suyos, y porque titulos, y con que personas le ha visto tratar y grangear. &c.

v Item el testigo que dixere por la quinta, sea repreguntado como la sabe, y si se hallo a ver medir las fanegas de pan y semillas que cogio en sus heredades, y quantas cogio mas vn año qne otro de los dichos dos años, y si conto las cabeças de ganado que se acogio en las dichas dehesas. &c.

vj Item el que dixere a la sexta pregunta, sea repreguntado como la sabe, y si vio el coger y vender los dichos fructos, y quantos marauedis se hizieron dellos, y a que precios se vendieron. &c.

viij Item el que dixere por la septima pregunta, sea repregũtado como la sabe, y que cosa es costumbre vsada y guardada, y que actos son necessarios para introduzirse, y a que feligreses ha visto el pagar los diezmos de diez vno, y a que beneficiados, y quantos han sido los beneficiados que en el dicho beneficio el ha conocido. &c.

viij Item el que dixere por la octaua pregunta, sea repreguntado como la sabe, y porque causa sabe que el dicho fulano dexo de pagar los dichos

chos dos años el diezmo de las dichas cosas &c.

jx Item el que dixere por la vltima pregunta, sea repreguntado como sabe q̃ es publico y notorio, y publica voz y fama, y qual se dize la publica voz y fama, y que es comun opinion. &c.

40 Similiter ex aduerso reus porrigit suũ interrogatorium, iuxta libellum respõsoriũ suarum exceptionũ, mutatis mutandis: & si lis est super aliqua ex causis in quibus copia interrogatorij datur parti aduersæ, tunc iudex præcipit ꝙ copia dicti interrogatorij detur actori: qui si voluerit, similiter poterit producere interrogatorium de repregũtas forma, de qua dictum fuit suprà. Et productis ab vtraq; parte articulis, testes producũtur, iurant, & examinantur intra dilationes à iudice datas, vt diximus in dict. 8. Tempore. vbi resoluimus terminũ pro
41 batorium arbitrarium esse, secundum qualitatem causæ, personarum, & distãtiam locorum, argum. text. in cap. cum sit Romana. de appella. in principio. & nos diximus in dict. 8. Tempore, in expositione sententiæ interlocutoriæ, versicul. con plazo y termino. & ibi tradita erunt considerãda in præsenti. Et praxis, quæ magis frequentatur in tribunali eccleſiastico circa has dilationes dandas, est, quòd prima dilatio datur cum
42 termino nouem dierum ſi causa grauis est, si vero est mediocris, datur dilatio sex dierum: si verò minima, trium dierum, Secũda & tertia dilatio vnaquęq; datur cũ eodem termino quo data fuit prima dilatio, quarta verò dilatio quæ vulgo, quarto plazo dicitur, datur cum termino triginta dierum, vel cum maiori vel minori, secundum iudicis arbitriũ habito respectu ad supradictas tres causas. Prorogatio autem huius quartæ dilationis in foro ecclesiastico non datur, licèt in foro seculari cõtrarium obseruetur, vt resoluimus in. d. 8. Tempo
43 re. Si verò aliqua ex partibus litigãtibus fuerit minor vigintiquinq; annis, eccle sia, seu alia persona, cui de iure competat restitutio in integrum, & aduersus probationem omissam restitutionem petierit, danda sibi erit, iuxta tex. in cap. auditis de in integrum restitutione. & quæ nos resoluimus in dict. 8. Tempore, vbi posſuimus formam qua libellus petitionis restitutionis cõcipiendus est, quã in isto foro mutatis mutandis obseruabis. Et postq̃ termini probatorij fuerint trãsacti, altera ex partibus cuius magis interſit, comparet coram iudice petendo publicationem testium fieri, & iudex præcipit copiam illius petitionis
44 alteri parti dari, intimariq; eidem, vt ad primam audientiam compareat dicendo quare publicatio fieri non debeat: & tunc altera pars in illa audientia comparet incusando contumaciam suo aduersario, ex eo quòd non dixit contra prædictam publicationem, petendoq; iterum, quòd publicatio fiat, & iudex tũc publicationem facit cum termino sex dierum, vt resoluimus in. d. 8. Tempore. Quæ omnia ibi resoluta obseruanda erunt in isto tribunali. Intra quem terminum sex dierum vnaquæq; pars producit libellum suarum allegationum, qui vulgo dicitur, Escripto de bien probado. & si repulsas aduersus ꝑsonas & dicta testium habuerit, eas opponet, & in isto articulo proceditur eodem modo quo diximus in Prima Parte, Primi Tomi, & petitur ab aliqua parte ex litigantibus, quòd concludatur ad diffinitiuam sententiam, cuius petitionis copia datur alteri parti præcipiendo eidẽ, quòd ad primam audientiam respondeat & concludat: & tunc conclusionẽ petens comparet in illa audientia incusans contumaciam aduersario, ex eo ꝙ

non concludit, petiensq; iterum quòd causa pro concluſa habeatur, & tunc iudex profert ſententiam interlocutoriã,
45 qua causam pro concluſa habet. Poſtquam ſententiam, quam interlocutoriam annotat eſſe Felinus in cap. cum Ioannes. num. 12. de fide inſtrumentorum, interrogatio ad fundandam intentionem interrogari petentis, ſeu ad litis deciſionem fieri non poteſt, etiam ex ſolo iudicis officio, ſecundum Ripam in cap. 1. num. 2. de iudi. & plures alios, quos refert & ſequitur Menochius lib. 2. de arbitrarijs, centu. 1. caſu. 51. à. n. 19. Nam licèt prædicta ſententia concluſionis interlocutoria ſit, quæ ſui natura reuocari poſsit, vt in. l. quòd iuſsit. ff. de re iudi. tamen quia prædicta ſententia habet vim diffinitiuæ & executionem
46 ſecum trahit, vt ex notatis à Barto. Aretino, & alijs colligit Menochius in dict. caſu. 51. num. 30. &. 31. talis enim ſententia reuocari non poteſt, & per conſequens poſt concluſionem in cauſa iudex interrogare non poteſt. Et in prædicta ſententia interlocutoria concluſionis iudex mandat, quòd partes citentur ad audiendam ſententiam diffinitiuam ad primam audientiã, & ad quancunq; diẽ quæ feriata non fuerit. Quæ omnia procedunt & fieri debent iuxta ea, quæ reſoluimus in Prima Parte, Primi Tomi, Decimo Tempore. Et tunc intimata prædicta iuſsione vtriq; parti, iudex
47 viſo proceſſu, & attentis & conſideratis omnibus ijs, quæ diximus in. 1. Parte 1. Tomi. 11. Tempore, profert ſententiam diffinitiuam, à qua ſi appellatum non fuerit, tunc iudex executioni mandabit eam, petendo prius pars, in cuius fauorem lata fuit, quòd prædicta ſentẽtia detur ſibi ſignata in publica forma, vt virtute eius executio fiat in perſona & bonis condemnati, cuius petitionis copia mandatur à iudice dari parti aduerſæ, & quòd ad primam audientiam reſpondeat. Et in hoc obſeruanda erit praxis, quam reſoluimus in dict. 1. Parte. 1. Tomi. 12. Tempore, vbi etiam diximus quid obſeruãdum eſſet, ſi de nullitate ſententiæ eſſet agendum, quod etiam in iſto foro locum habebit. Cæterùm ſi à prædicta ſententia fuerit appellatum, tunc conſideranda erunt quæ reſoluimus in Quinta Parte huius Secundi Tomi.

Finis Primæ Partis huius Secundi Tomi.

SECVNDA

SECVNDA PARS

HVIVS SECVNDI TOMI DE FORMA procedendi contra contumaces in cauſis ciuilibus.

EX CAPITE VNICO SVMMARIA.

1 *INVITVS nemo agere, vel accuſare tenetur.*
2 *Iudicium in inuitum redditur.*
3 *Actor agere non compellitur, reus vero ſuſcipere iudicium debet.*
4 *Regula iuris, quòd nemo inuitus agere compellitur, & altera, q̃ iudicium in inuitum redditur, quali ter concilientur.*
5 *Contra reum contumacem varia à iure ſunt prodita remedia.*
6 *Contra contumacem proceditur per remedium ſequeſtrationis, & per remedium excõmunicationis,*
7 *Excommunicatio eſt neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ ad compeſcendos contumaces.*
8 *Excommunicationis remedio, vt hodie vti poſſit, quæ Concilium Triddentinum requirat.*
9 *Excommunicatus perſiſtens in excommunicatione ſi fuerit clericus in carcerem detrudi poteſt, & ſi laicus poſt cenſuras per inuocationem brachij ſeculari ab eo capi poteſt.*
10 *Actor aduerſus contumacem duobus remedijs vti poteſt, vel quòd procedatur aduerſus eum vſque ad diffinitiuam, ſi liquere poſſit de cauſa, vel quòd mittatur in poſſeſſionem.*
11 *Remedium actori conceſſum vt poſſit aduerſus reum contumacem procedere vſque ad diffinitiuam ſolum habet locum, quando reus fuit contumax poſt litem conteſtatam, licèt ſecus de iure regio, vt infra. n. 14.*
12 *Ante litem conteſtatam non proceditur ad recepti onem teſtium, nec ad ſententiam diffinitiuam.*
13 *Intellectus Authen. qui ſemel. C. quomodo & quando iudex,*
14 *Intellectus. c. quoniam frequenter. §. porrò. vt lite non conteſt. & cap. cum olim. de teſtibus. & cap. vnici. de eo qui mitt. in poſſ. lib. 6.*
15 *Aduerſus contumacem proceditur vſque ad primũ & ſecundum decretum, vt tædio affectus veniat reſponſurus.*
16 *Actor poteſt eligere alterum ex remedijs ſibi competentibus aduerſus reum contumacem, ſi per alium ſibi non ſit ſatis conſultum.*
17 *Decretum variis modis accipitur in iure.*
18 *Decretum ſumitur in iure pro mandato iudicis de mittendo aliquem in poſſeſſionem bonorum ob contumaciam rei.*
19 *Decretum eſt duplex.*
20 *Decreti variæ ſunt definitiones, remiſſiuè.*
21 *Decreti primi & ſecundi quæ ſint aptiores definitiones.*
22 *Vt poſſit peruenire ad primum & ſecundum decretum plura requiruntur.*
23 *Decretum primum, vt interponi poſſit, requiritur, q̃ reus fuerit peremptoriè citatus, & ſi non venerit vel miſſerit, q̃ miſſio in poſſeſſionem contra eum fiat.*
24 *Citatio peremptoria dicitur quando in citatione apponitur verbum peremptoriè, vel cum factæ ſunt tres citationes aut vnica pro tribus, & alijs modis, remiſſiuè.*
25 *Intellectus. l. & poſt edictum. ff. de iudicijs.*
26 *Citatio noua poſt peremptoriam plerumq̃ de æquitate canonica fit.*
27 *Intellectus. l. 2. C. quomodo, & quando iudex.*
28 *Intellectus. c. fi. de ea, qui mittitur in poſſeſſionem.*
29 *Intetectus. l. ignorare. C. de reſti. militum.*
30 *Citatio peremptoria nõ eſt neceſſaria de iure regio ad interpoſitionem primi decreti, ſed ſufficit vnica citatio.*
31 *Citatio peremptoria, quæ de iure communi requiritur ad interponendum primum decretum debet fieri in perſona rei ſi inueniri poteſt, alias ad domum eius.*
32 *Intellectus. l. ſcire etiam. §. qui autem. ff. de excuſ. tutorum.*
33 *Conciliatur opinio Innoc. & Panor. cum communi contraria.*

34 *Citatio*

34 Citatio vnica, quæ sufficit de iure regio ad interponendum primum decretum, fieri debet in persona rei contumacis.

35 Decretum primum vt interponi possit requiritur, q̃ actor compareat in termino citationis coram iudice incusans contumaciam rei.

36 Decretum primum, vt interponi possit, etiam requiritur, q̃ post peremptoriam citationem libellus ab actore offeratur in causa principali.

37 Libellus, in quo actor petat se mitti in possessionem ex primo decreto, non est necessarius, postquam præcessit citatio & alius libellus in causa principali, sed sufficit qualisqualis petitio à notario in actis redacta.

38 Quantitas pro qua petitur primum decretum, debet excedere summam sexcẽtorum marapetinorum, q̃ si non excedat, proceditur per captionẽ pignorũ.

39 Decretũ primum, vt interponi possit, requiritur etiã quòd constet semiplenè de debito, vel saltim, quòd actor præstet iuramentum de calumnia antequã in possessionem mittatur.

40 Iuramentum, quòd actor præstare debet antequam in possessionem mittatur, non sufficit, quod præstitum sit in libello causæ principalis, sed præstãdum est in ipsa missione.

41 Missio in possessionẽ iudicis officio nobili expeditur.

42 Iuramentũ de calumnia in missione possessionis præstitũ, an sufficiat ad totam causam principalem, si antea præstitum non sit, remissiuè.

43 Actor agens actione reali mittendus in possessionẽ rei petitæ, si verò agat personali in possessionem bonorum debitoris pro modo & quantitate debiti.

44 Missio in possessionem prius fieri debet, in bonis mobilibus, & his deficientibus in immobilibus, & in horũ defectu in iuribus, actionibus, & nominibus debitoris.

45 Missio in possessionem ex primo decreto cessat, si reus compareat coram iudice sportulas reficiẽdo, & præstando cautionem de stando, & parendo dummodo compareat intra annum à die missionis vel intra terminum eidem præfixum.

46 Reus vt possit recuperare possessionẽ in quam actor ob eius contumaciam fuit missus, debet comparere intra mensem, si fuit facta missio ex actione personali, & intra duos, si ex actione reali secundum ius regium.

47 Iudex potest ex causa abbreuiare omnes dilationes à iure præscriptas, vel prorogare etiam sine ministerio iudicis concessas.

48 Intellectus. c. cum venissent. de eo, qui mittitur in possess.

49 Missio in possessionem post legitimam appellationem, nulla est, & venit reuocanda per viam attentatorum.

50 Reo non comparente intra terminum iuris præstando cautionem, & sportulas, potest procedere iudex ad missionem ex secundo decreto.

51 Ad interpositionẽm secundi decreti, requiritur, q̃ reus iterum citetur, vt fuit citatus ad primum decretum, quæ noua citatio de iure regio non est necessaria.

52 Vt secũdum decretum interponi possit, etiam requiritur, quòd reus latitet, & quòd præcedat cognitio semiplena de debito: quæ cognitio de iure regio non est necessaria.

53 Vt secundum decretum interponi possit, etiam requiritur, quòd terminus à iure vel à iudice præscriptus sit elapsus.

54 Missus in possessionem ex secundo decreto efficitur verus possessor, & potest longo tempore dominium acquirere.

55 In actione reali non est locus missioni in possessionem ex secundo decreto, secus verò in personali.

56 De iure regio missus in possessionem ex primo decreto elapso vno mense in actione personali, & duobus in reali, statim efficitur verus possessor sine interpositione secundi decreti.

57 Missio in possessionem fieri potest in re petita si agatur actione reali, & in bonis omnibus debitoris si agatur actione personali.

58 Missio in possessionẽ fieri potest etiam in bonis alienari prohibitis in vita possessoris.

59 Missio in possessionem ex primo & secundo decreto non habet locum in beneficio ecclesiastico, & quæ sit ratio.

60 Tituli beneficiales sunt perpetui.

61 Missio in possessionem ex primo decreto est annalis.

62 Res profanæ etiam, absque titulo haberi non possunt.

63 Authoritas iudicis excusat possidentem.

64 Sententia iudicis in beneficialibus transit in authoritatem rei iudicatæ.

65 Dominiũ rerum profanarum regulariter non acquiritur nisi per traditionem, & acquisitionem possessionis.

66 In beneficialibus ius & dominiũ eorum non acquiritur ex sola possessione, & traditione.

67 Beneficia ex sola canonica institutione, & prælatorum prouisione, non etiam ex sola possessione acquiruntur.

68 Iudicis authoritas de mittẽdo quem in possessionem beneficij ex primo decreto non excusat, nec titulum canonicum tribuit.

69 Missio in possessionem non solum non habet locum in beneficijs obtinendis, sed etiam in iam obtentis.

70 Missio in possessionem ex primo decreto, etiam fieri non potest in fructibus beneficij.

71 In fructibus percipiendis magis attenditur ad ius corporis ex quo percipiuntur, quam ad ius seminis.

72 Missio

72 *Missio in possessionẽ ex primo decreto fieri põt in fructibus beneficij separatis & perceptis non etiam in pendentibus.*

73 *Missio fieri potest in proprietate ecclesiæ.*

74 *Executio fieri potest in fructibus beneficij iam perceptis.*

75 *Fructus beneficij iam percepti assignari possunt œconomo causa custodiæ.*

76 *Decretum primum & secundum interponi debent per iudicem merum vel mistum imperium habentem, à quo etiam reuocari debet missio facta, nisi in causa damni infecti.*

77 *Damni infecti causa celeritatem desiderat.*

78 *Missio in possessionem ex primo decreto delegari nõ potest ab inferiori principe secundum ius ciuile, secus secundum ius canonicum.*

79 *Missionis in possessionẽ ex primo decreto plures sunt effectus, remissiuè.*

80 *Missus in possessionem ex primo decreto, intra annũ verus possessor fit in actione reali reuocabiliter, & post annum irreuocabiliter secũdum communem legistarum.*

81 *Missus in possessionẽ ex primo decreto in actione reali, secundum communem canonistarum non fit intra annum possessor, sed tantum custos.*

82 *Missus in possessionem causa rei seruandæ non possidet, sed tantum detinet.*

83 *Actor missus in possessionẽ ex primo decreto in actione reali expellit reum contumacem de possessione rei, vt reus eius detentationem amittat, & ipse actor ea potiri possit.*

84 *Missus in possessionem ex primo decreto in actione personali, non expellit contumacem à possessione rei, in qua fuit missus, quia non est detentator, sed tantum custos.*

85 *Missus in possessionem ex primo decreto tam in actione reali quam personali expellit reum à possessione rei, secundum ius regium.*

86 *Missus in possessionem ex primo decreto in actione personali, non fit intra annum verus possessor, sed tantum est custos.*

87 *Missus in possessionem ex primo decreto intra annum, non facit fructus suos, siue sit missus ex actione reali, siue personali.*

88 *Reo contumaci comparenti intra annum præstanti spensas & cautionem tenetur actor qui missus fuit in possessionem ex primo decreto in actione reali, restituere possessionem rei cũ fructibus perceptis.*

89 *Missus in possessionem ex primo decreto in actione personali, tenetur computare fructus perceptos in sortem principalem reo comparente intra annum, præstando spensas & cautionem.*

90 *Missus in possessionem ex primo decreto non potest intra annum intentare remedium possessorium, vti possidetis.*

91 *Actor missus in possessionem ex primo decreto in actione reali verus efficitur possessor intra annum, si reus fuit contumax post litem contestatam.*

92 *Missus in possessionem in actione reali ex primo decreto verus efficitur possessor intra annum, si obnimiam rei contumaciam missus sit in possessionem.*

93 *Missus in possessionem ex secundo decreto verus efficitur possessor & dominus, quando bona erant debitoris, alias tranfertur in eum vsucapiendi conditio.*

94 *Missus in possessionem ex secundo decreto, ita demum efficitur dominus, si per longum tempus vsu ceperit.*

95 *Intellectus. §. Iulianus. l. si finita. ff. de damno infecto.*

96 *Missus in possessionem ex secundo decreto facit fructus suos.*

97 *Fructus ratione possessionis acquiruntur.*

98 *Actor missus in possessionem ex secundo decreto efficitur reus, & reus contumax efficitur actor.*

99 *Missus in possessionem ex secundo decreto non tenetur reo respondere super possessione, sed tantum super proprietate.*

100 *Missus in possessionem ex secundo decreto non tenetur respondere reo super proprietate in causa damni infecti, & in causa noxali, & de peculio.*

101 *Missus in possessionem ex secundo decreto potest facere vt vendantur res debitoris in quarum possessionem fuit missus, vt ei satisfiat, & si minus debito valeant, quòd reus suppleat de alijs bonis.*

102 *Praxis, quæ obseruatur in fulminãdo processu in via primi & secundi decreti, Hispano sermone conscripta.*

103 *Petitio, qua actor petit in foro ecclesiastico mitti in possessionem ex primo decreto ob contumaciam rei, Hispano sermone concepta, postquam libellus actionis iam erat præsentatus.*

104 *Libellus, quo actor simul petit se mitti in possessionem ob contumaciam rei, & proponit actionem aduersus eum in foro ecclesiastico.*

105 *Praxis, quæ obseruatur in foro ecclesiastico postquã actor porrigit libellum, in quo petit se mitti in possessionem ob contumaciam rei.*

106 *Sententia, qua iudex pronuntiat actorem mittendum esse in possessionem ex primo decreto, est interlocutoria & non diffinitiua, vnde ab eo reuocari potest si consliterit in debitum peti.*

107 *Missio in possessionem ex primo decreto non est reuocanda nisi citato eo qui rem detinet.*

108 *Appellari non potest a sententia, qua iudex pronuntiat actorem mittendum esse in possessionem ex primo decreto.*

109 *Sententia interlocutoria missionis in possessionem*

sionem ex primo decreto Hiſpano ſermone concepta.

110 *Praxis, quæ obſeruatur poſtquam iudex pronuntiat actorem mittendum eſſe in poſſeſſionem ex primo decreto, deſcribitur.*

Caput Vnicum.

1 LICET enim regula iuris ſit, quòd nemo inuitus agere vel accuſare compellatur, vt in l. vnica. C. vt nemo inuitus. & in l. 46. titu. 2. part. 3. altera tamen iuris regula eſt, ꝙ iudicium in inuitum reddatur, vt in l. in 6 terſtipulãtem. §. 1. ff. de verborum obligationibus. & in. l. conſentaneum. C. quomodo & quando iudex. & in cap. 2. de litis cont. in. 6. ibi, iudicium ſuſcipiat 3 omnino. Quæ regulæ ita componuntur, quòd prima in actore locũ habeat, qui compelli ad agendum non debet, ſecunda verò procedat in reo qui compellendus eſt actori reſpondere, ſecundum Alexandrum. n. 5. & Iaſ. num. 3. in dict. l. inter ſtipulantem. §. 1. quam compoſitionem teſtatur communem eſſe Bologninus. n. 78. & Michael Vrcurrus. num. 90. in. l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de damno infecto. & eam probat lex decima. tit. 3. part. 3. & ibi Gregorius Lupus in glo. 2. Oppoſitam tamen ſententiam, imò priorem regulã etiam in reo obtinere, tenet glo. in dict. l. vnica. verbo, Inuitus. & glo. in Authen. qui ſemel. C. quomodo & quando iudex. verbo, locum. & ibi Bart. num. 19. & in dict. §. Iulianus. num. 16. Auendanius in reſpõſo. 1. num. 21. & communiter alij ſecundum Bologninum in dict. §. Iulianus. num. 78. Quæ tamèn opiniones com 4 poni poſſunt, nempè ꝙ prior intelligatur reum eſſe compellendum iudiciũ ſuſcipere cauſatiuè & conditionaliter, hoc eſt, ꝙ illud ſuſcipiat niſi maluerit pati remedia contra eum à iure prodita: poſterior verò intelligatur, nempè quòd nõ ſit præciſsè & omnino cõpellendus iudiciũ ſuſcipere, ita prædictas cõmunes opiniones ad inuicẽ cõtrarias cõponunt Bologninus, & Vrcurrus vbi ſuprà. Vnde cum Varijs artibus rei conuenti ſubterfugerent iudicia, & dilationibus vterentur, vt actores ius ſuum cõſequi non poſſent, & ob id ſe cõtumaciter abſentarent, varia remedia à iure cæſareo, & pontificio aduerſus reum cõtumacem prodita ſunt, vt dolus & malitia eidem non patrocinarentur, & finis litibus citius imponeretur. Et ita cõtra reũ contumacem proceditur per remediũ ſecreſtationis, iuxta text. in. c. 1. & 2. de ſecreſtatione poſſe. & fruct. & in. c. 2. de dolo & contumacia. & etiam per remediũ excõmunicationis, vt in. c. 1. de iudi. c. tuæ. c. quoniã frequẽter. §. in alijs. vt lite nõ cõteſtata, excõicatio enim eſt neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ ad cõpeſcẽdos cõtumaces, vt in. c. certũ eſt. 11. q. 3. & in Concilio Tridentino ſeſſ. 25. de reformatione. c. 3. quod remedium in tribunalibus eccleſiaſticis magis frequentatur. Sed hodie in. d. c. 3. Concil. Trid. ſeſſ. 25. mãdatur omnibus iudicibus eccleſiaſticis, ꝙ in cauſis iudicialibus ſe abſtineant tam in procedendo q̃ in definiendo à cenſuris eccleſiaſticis, quando executio realis, vel perſonalis fieri poterit, ſed ꝙ per mulctas pecuniarias procedant, ſiue per captionem pignorum, vel perſonarũ, vel alia iuris remedia: & tunc demũ ad cenſuras perueniãt quando ſupradicta fieri nõ poſsint, & ità tutũ non erit à remedio cenſurarũ incipere, niſi alijs præcedentibus, alioquin cauſa ad ſupremũ conſilium regiũ deferri poſſet, cùm in derogationẽ concilij Trident. & contra eius prohibitionẽ ſit, ex his quæ notauimus in vltimo Prẹludio huius ſecundi Tomi, interpoſita prius appellatione à talibus cenſuris ad iudicem eccleſiaſticũ ſuperiorem: nam ad ſolos eccleſiaſticos cognitio huius rei

pertinet,

pertinet, non verò ad seculares, vt in.d. c.3. Concilij Tridentini dicitur. Sed si iudex censuras proferẽs noluerit deferre appellationi, per viã violentiæ poterit negociũ ad cõsilium Regiũ deduci, de qua violentia consiliũ Regiũ cognoscit, & ita est intelligendum, quod paulò superius resoluimus. Et si in excõicatione reus persistat, si clericus fuerit in carcerẽ detruditur, si verò laicus, post censuras, per inuocationem auxilij secularis, à iudice seculari capitur: & si adhuc in sua contumacia perseueret, nec per supradicta remedia satis consultũ sit actori, tunc poterit actor eligere vnũ ex duobus remedijs, vel ꝙ procedatur vsq; ad sententiam diffinitiuã aduersus cõtumacem, si liqueat vel liquere possit de causa, iuxta tex. in. l. consentaneũ. C. quomodo & quando iudex. tex. in. c. quoniã frequenter. §. in alijs. vt lite non contestata. & in. c. vnico. de eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ. in libr. 6. Quod remedium de iure cõmuni procedit, quando reus fuit contumax post litem cõtestatam à iudicio recedendo contumaciter, iuxta text. in d.l. consentaneũ. sic intellectum à glo. fin. ibi recepta cõiter à Bartolo, & alijs ibi, ex Boerio in repetitione. d.l. consentaneum. n.44. & resoluit gl. in. c. prout. versic. diffinitiua. de dolo & contu. quã dicit magistram Panorm. ibi. nu.18. Et ita intelligi debet text. in. d. §. in alijs. & reliqua iura mentionẽ facientia de isto remedio: & ratio est, quia ante litem cõtestatam nec ad receptionem testium, nec ad sententiam diffinitiuam proceditur, vt in toto titulo vt lite non contestata. & in propria specie expresse probat text. in cap. tuæ. vt lite non contestata. & in. l. quia absente. iuncta glo. 1. C. de procurat. & in cap. prout. de dolo & contumacia. Cui vero intellectui non obstat tex. in Authen. qui semel. C. quomodo & quando iudex. nam respondetur illũ text. loqui in actore cõtumace, aduersus quem lite non contestata ad diffinitiuam proceditur, secus autem est quando aduersus reum contumacẽ proceditur, secũdum glo. in. d. Authen. qui semel. verbo, Locum. & glo. in. d. c. causamq;. verbo, Ad domum. & glo. 3. in. c. quicunq;. 11. q. 3. & communiter omnes ex Grego. Lupo in. l. 9. titu. 22. part. 3. verbo, Començado. & tradit Cuiacius in expositione nouellarũ, in nouella. 69. Cui interpretationi non obstat text. in. d. c. quoniam frequenter. §. porrò. & in cap. cum olim. de testibus. & in. d. c. vnico. de eo qui mittitur. in. 6. quibus in locis ad sententiam diffinitiuam lite non contestata proceditur aduersus reum contumacem. Nam respõdetur, in prædictis iuribus illud speciali ter inductum esse propter periculũ fornicationis, & propter fauorem libertatis, & propter periculum vacationis beneficij, vt colligitur ex. d. §. porrò. & tradunt Dominicus in. d. c. vnico. nu.5. & Docto. in. d. iuribus. De iure autem Regio in isto remedio proceditur aduersus reum contumacem ante litem contestatam, iuxta text. in. l. 1. titu. 11. lib. 4. Recopilat. & idem de stylo obseruatur in Gallia teste Boerio vbi suprà. n.33. Et qñ hoc remediũ ab actore eligit in eo proceditur forma, qua in via ordinaria diximus, in. 1. Parte. huius. 2. Tomi. Y entõces el juez haze los autos con los estrados del auditorio: vel poterit actor eligere alterũ remedium, scilicet, ꝙ ad primũ & secũdum decretũ ꝓcedatur, ad cogẽdum cõtumacem, vt sese representet, & tædio affectus veniat respõsurus, vt probatur in. d. l. cõsentaneum. & in. d. cap. quoniam frequenter. §. in alijs. & in. cap. 1. cap. prout. c. cõtingit. de dolo & cõtumacia. & in. tit. de eo qui mittitur in possessionẽ, & in. l. 2. tit. 11. lib. 4. Recopil. quod remediũ iure Regio appellatur Assentamiẽto, vt in. l. 1. & toto tit. 11. lib. 4. Recopi. & in tit. 8. p. 3. & in l. 2. tit. 4. lib. 2. fori. Et est aduertendũ ꝙ si actor elegerit vnum ex prædictis remedijs, & per illud nõ fuerit sibi satis cõsultum,

sultũ, poterit ad alterũ redire, argu. tex. in. l. 1. §. quid ergo. ff. de inspiciẽdo ventre. & docet Bart. in. d. l. consentaneũ. n. 17. & Panor. in. d. c. prout. n. 20. & Decius cõsil. 460. n. 9. volu. 2. etiã si procedatur aduersus minorem contumacẽ, vt in. l. 3. tit. 11. lib. 4. Recop. Sed quia remediũ missionis in possessionem ex. 1. &. 2. decreto difficilius est, ideo latius à nobis de eo agendũ erit. Ad cuius faciliorem explicationem nonnulla erunt prænotanda: primo quibus modis accipiatur decretum, quotuplex sit, & quid sit: secũdo quę requirãtur ad hoc vt perueniatur ad primũ & secundũ decretũ: tertio in quibus rebus & causis interponi possit: quartò quis possit missionem in possessionem ex. 1. &. 2. decreto facere: quintò quos effectus habet primũ & secũdum decretũ: sextò quæ sit forma & ordo fulminãdi processum in primo & secundo decreto.

17 Ad primũ deueniẽdo dicẽdũ est, decretũ varias acceptiões habere, vt resoluit Ias. in. l. ne quicq̃. §. vbi decretũ. ff. de offic. ꝓconsulis. & Vrcurrus in. d. §. Iulianus. n. 29. & plures alij quos refert & sequitur Dida. Perez in. l. 1. tit. 9. lib. 3. Ordi-

18 din. gl. 1. in princ. in nostra tñ specie decretũ sumitur pro iussu iudicis demittẽdo aliquẽ in possessionẽ bonorũ obcontumaciam rei, vt probatur in. l. cũ ꝓponas. & in Authen. ei qui. C. de bonis authoritate. iudi. possi. & notat gl. in. d. l. si finita. §. si plures. verb. Prius. & vtrobiq;

19 Doctores. Et in hac acceptione decretũ sumptũ duplex est, nẽpè primũ & secundũ, iuxta tex. in. d. l. si finita. §. Iulianus. quẽ ibi dicit vnicũ Imola: nam licèt fit dare. 1. &. 2. decretũ, nullus tñ tex. est in iure mẽtionem secũdi decreti faciẽs præter. d. §. Iulianus. vt notat etiã ibi Bologninus. nu. 18. & Vrcurrus. nu. 28. Et omissa definitione glo. in. d. §. si plures.

20 verb. prius. quã reprobãt ibi Bart. & alij cõiter. & si eã defendat Bologninus in d. §. Iulianus. n. 32. cuius defensionẽ impugnat ibi Vrcurrus. nu. 35. omissa etiã alia definitione Bart. quã improbãt Bologninus & Vrcurrus vbi suprà, licèt eã defendat Menoch. lib. 2. de arbi. cẽtu. 1. casu. 6. n. 1. reiectisq; alijs definitiõibus traditis à Bologninо & Vrcurro vbi suprà, existimo aptiorẽ definitionẽ esse,

21 q̃ primũ decretũ est, primus iussus iudicis cõtra reũ contumacem ad eius cõtumaciã compescendã in fauorẽ actoris, super missione in possessionẽ deliberatè factus: secũdum decretũ est, secũdus iussus iudicis cõtra reũ in priorẽ contumaciã perseuerãtem in fauorẽ actoris deliberatè factus, vt verus fiat possessor. Quæ definitio colligitur ex Speculatore in Rubr. de. 1. &. 2. decreto. Saliceto in. d. l. cũ ꝓponas. Marãta de ordine iudiciorũ. 6. p. memb. 2. n. 12. & Dida. Perez in. l. 1. tit. 9. lib. 3. Ordi. in gl. 1. q. 3.

22 Ad secundũ dicendũ est, plura requiri ad deueniendũ ad. 1. &. 2. decretũ. Primò enim requiritur ad interponẽdum

23 primũ decretum, q̃ reus peremptoriè fuerit citatus, & si nõ venerit vel miserit, q̃ missio in possessionẽ contra eum fiat, vt tędio affectus veniat respõsurus, iuxta tex. in. l. cũ legati. ff. quibus ex causis in possessionem eatur. & in. d. c. quoniam frequenter. §. in alijs. & gl. in. d. l. si finita. §. si plures. verbo, Prius. receptã cõmuniter ex Alexandro ibi. n. 8. & Bologninо vbi suprà. nu. 37. & Boerio in d. l. consentaneum. n. 113. & idem firmat gl. in. c. quoniam cõtra falsam. verbo, Dilationes. de probat. & glo. in. c. 1. de milite vasal. qui contu. in vsi. feud. & probatur in. l. præsenti. §. cũ autem. C. de his qui ad eccle. confug. & in. d. l. consentaneum. ibi, ternis literis, vel vno perẽptorio. & notat Dida. Perez in. d. l. 1. tit. 9. lib. 3. Ordi. q. 9. & Menochius lib. 2. de arbit. centu. 1. casu. 6. n. 3. & citatio

24 peremptoria dicitur, quãdo in citatione apponitur verbum, Peremptoriè, vt in. l. ad perẽptoriũ. ff. de iudi. & idem est qñ factæ fuerunt tres citationes, vt in. l. tres denũciationes. C. quomodo & qñ iudex, vel quãdo vnica pro tribus facta

esset

eſſet,ſecundum gl.in.d.c.quoniã cõtra falſam. verb.dilationes.& ibi Panor.& Gregorium Lupum in.l.1.tit. 8.par.3.in glo.verb. no queriendo.& idem eſt quando in ipſa citatione dicitur,quod aliter termino elapſo iudex procedet in cauſa,ſecundũ Bart. receptum communiter in.d.§.Iulianus. Dicitur etiam alijs modis peremptoria citatio, vt notat Didacus Perez vbi ſuprà col.mihi.1119.Nec huic veræ reſolutioni obſtat text.in.l. & poſt edictum.ff.de iudi. vbi probatur aliam quartam citationem requiri poſt edictum peremptorium,ergo videtur non ſufficere citationem perẽptoriam,ſed poſt eam eſſe neceſſariã
25 aliam citationem:nam reſpondetur, quòd illud quod dicitur in.d.l.& poſt edictum,intelligi debet ex vrbanitate,nõ tamẽ ex neceſsitate, ſecũdum gl.ibi,verb.debet.receptã à Bart. ibi, nu.1.&ab alijs relatis perBoeriũ in.d. l.cõſentaneũ.nu.64. & eandẽ ſolutionẽ aſsignat glo. in.c. de illicita. verb. perẽptorio.24.q.3. Quæ tamen interpretatio corrumpit literã illius, text. quia verbũ,Debet, magis ad neceſsitatẽ quã ad voluntatẽ refertur, vt notant Decius & alij cõmuniter in.c. intelleximus.de iudi. Quare tex.in.d.l. & poſt edictum. aliter interpretãtur Duarenꝰ in li.1.diſputa.c.7. Antoniꝰ Coſtanus & Cõciꝰ in.d.l.&poſt edictũ, & ita nõ obſtat tex.ille prędictę veræ opinioni:quę habet poſt citationem perẽptoriã ad interponendũ.1. decretũ aliã nouã citationẽ neceſſariã non eſſe,à qua vera opinione difficile eſſet recedere ſecundũ Vrcurrũ in.d.§.
26 Iulianꝰ.nu.45.in fine.De æquitate tamen canonica plerunq; in foro eccleſiaſtico poſt peremptoriã citationem,alia noua citatio fit, ſecundum Panor.in.c.cum dilecti.nu.18. de dolo & cõtumacia.& Auguſtinũ Beroi. in.d.c.quoniã contra falſam.nu.143.
27 Nõ etiã ſupradictæ veræ reſolutioni obſtat tex.in.l.2.C. quomodo & quãdo iudex,vbi probari videt, quòd ceſſante perẽptoria citatione ad ſententiã,id eſt, ad decretũ peruenit, ergo videt neceſſariã nõ eſſe peremptoriã citationem ad interponẽdum primũ decretum.Nam reſpondetur omiſsis duabus primis ſolutionibus glo. ibi verb.edicti. quia diuinationem cõtinẽt, & illum tex.reſtringunt:omiſſa etiã alia interpretatione Decij in.c. conſuluit.nu.10.de offi.deleg. quam ſibi tanquam nouam vendicat Vrcurrus in.d.§.Iulianus.nu.53.quia multũ reſtringit illum text. generaliter loquentem in quacunque cauſa tam plenaria quàm ſummaria:reiectaque alia ſolutione Decij vbi ſupra, quam ſibi tanquam nouã aſcribit Bologninus in.d.§.Iulianus nu.60. & eã optimè impugnat Vrcurrus vbi ſupra nu. 51. exiſtimo melius dicẽdum eſſe cũ glo.in.d.l.2.verb. edicti. in fine. ſcilicet,quod tex.ille loquitur quando ipſemet iudex monuit reum, vt ad ſe veniret, quæ monitio à iudice facta vim peremptorij habet. Quam interpretationem cõmuniter receptam eſſe teſtantur Panor.nu.2. in.c. quoniam abbas. de offi. deleg. Bologninus nu.58.& Vrcurrus nu. 48. in.d.§. Iulianus. & eandem interpretationem aſsignat glo.in. d.l. & poſt edictũ.verb.debet.&glo.in.c.conſuluit. verb.terminum.tametſi eam refutet Bologninus vbi ſupra.nu.59. per plura fundamenta,quibus ſatisfacere poteris ex notatis à Decio in. d.c. con-
28 ſuluit.& Vrcurro vbi ſupra nu.49.Ex qua vera reſolutione nouè intelliges text. in.c. fin. de eo qui mittitur in poſſeſsionẽ,ibi,poſt citationis edictũ, ſcilicet,quod tex.ille ꝓbat quod ſi ante citationẽ reꝰ abfuerit, nõ haberet locũ miſsio in poſſeſsionẽ ex.1.decreto:nã certi iuris eſt, neceſſariam eſſe

citationem peremptoriã ad interpo
nẽdum primum decretum, vt ſupra
reſoluim⁹, & ita nõ eſt neceſſaria ſup-
pletio glo. ad illum tex. nec aliæ inter
29 pretationes Pano. ibi. Cui intellectui
nõ obſtat tex. in. l. ignorare. C. de re-
ſtitutione militum. nã reſpondetur,
ibi citationem præceſsiſſe, ſaltem ad
domum, quia abſens inueniri nõ po-
terat, vt notat Panor. in. c. cauſamq;.
30 nu. 6. de dolo & cõtumacia. Cęterum
in foro ſeculari de iure hui⁹ regni ad
primum decretum neceſſaria nõ eſt
perẽptoria citatio, ſed ſufficit vnica
citatio, nẽpe quod reus citatus ſit in
cauſa principali, vt ad libellum reſpõ
deat, iux. tex. in. l. 1. tit. 11. li. 4. recopi.
per quem tex. ſublata ſunt verba illa,
quæ olim apponebãtur in. l. 1. tit. 9. li.
3. ordinamenti, ibi, Por tres emplaza
mientos. Et iuxta prædictã legẽ reco
pil. intelligi debet lex. 108. tit. 18. par.
3. & per eandem legem cõprobatur
opinio Bolognini in. d. §. Iulianus. nu.
45. aſſerentis, ad primum decretum
nullam citationem neceſſariam eſ-
ſe, ſed ſufficere citationem perẽpto-
31 riam in cauſa principali factam. Quę
citatio peremptoria ad deuenien-
dum ad. 1. decretum fieri debet de iu
re communi, in perſona rei, ſi inueni-
ri poſsit, aliãs ſi non inueniretur, nec
certum eſſet procuratorẽ dimiſiſſe,
ſufficeret citationẽ ad domum rei fie
ri, ſecundum gl. in. c. cauſamq;. verb.
ad domum. de dolo & contumacia, &
ibi Antoniũ de Butrio nu. 7. & Pano.
nu. 12. per tex. in. c. venerabilis. de do
lo & contumacia. & in. c. finali. de eo
qui mittitur in poſſeſsionẽ. cuius glo.
opinionem cõmunem eſſe teſtatur
Alexander in. l. 4. §. prætor ait. nu. 2. ff.
de damno infecto. quanuis Innocen-
tius & Pano. in. d. c. fin. indiſtinctè aſ-
ſerebant, prædictam citationem ſuffi
cere ad domũ rei fieri, per tex. in. l. ſci
re etiã. §. qui autẽ. ff. de excuſationib⁹
tutorũ. vbi dicitur citationẽ fieri de-
bere in faciẽ, vel ad domũ rei: ergo vi
detur ſufficere, ſi ad domũ rei fiat, quã
uis reus inueniri poſſet, cum in alter-
natiuis alterũ adimplere ſufficiat, vt
in. c. in alternatiuis. de regulis iuris.
in. 6. Sed ſuſtinendo prædictã cõmu-
nem opinionẽ dicendũ eſt, quod opi
32 nioni Innocentij & Pano. nõ ſuffraga
tur tex. in. d. l. ſcire etiã. §. qui autẽ. nã
alternatiua illius tex. potius eſt ordi-
nis, quã electionis: & ita quod ſenſus
illius tex. ſit, quod citatio primò fieri
debeat in perſona, ſi inueniri poſſet,
alioquin ad domũ fieri debeat, ſecun
dum cõmuniter omnes ex Panor. in.
d. c. cauſamq;. Cardinal. & doctor. in
clemẽtina. 1. nota. 10. de foro cõpetẽ
ti. Tiraquello de vtroq; retractu. titu.
1. §. 9. glo. 2. nu. 44. Tamen Gregorius
Lupus in. l. 1. tit. octauo. par. 3. in gl. 3.
in fine. receptus à Didaco Perez in. d.
l. prima. titu. 9. li. 3. ordinamenti. col.
33 1122. prædictas opiniones in hũc mo
dum componit, ſcilicet, quòd opinio
Innocẽtij & Pano. procedat in miſsio
ne in poſſeſsionẽ ex. 1. decreto: nã cũ
modici præiudicij ſit, ſufficiet ſi cita-
tio ad domũ fiat: cęterũ opinio cõmu
nis ꝓcedat in miſsione in poſſeſsionẽ
ex. 2. decreto, vel quãdo ꝓcedẽdũ eſ-
ſet in negotio vſq; ad ſentẽtiã diffini
34 tiuã. In foro tamẽ ſeculari de iure re-
gio ad interponẽdũ. 1. decretũ requi
ritur, quod illa vnica citatio, quæ in
cauſa principali fieri debet, in perſo
na ipſius rei fiat, per. text. in. d. l. 1. tit.
11. lib. 4. recopil. Secundò ad inter-
ponendum primum decretum re-
35 quiritur, quòd actor compareat in
termino citationis corã iudice incu
ſans cõtumaciam rei, aliãs cõtumax
non reputabitur, argumento tex. in.
l. properandum. §. & ſiquidem. C. de
iud. & in ſpecie firmat Bart. nu. 9. re-
ceptus ab Alex. nu. 24. & ab alijs cõ
muniter ex Bolognino nu. 71. in. d. §.

Iulia

Iulianus. Quinimo debet licẽtiatus actor à iudice recedere, ſecundum Bart.nu.10.Alex.nu.25.d.§.Iulianus, & ita in praxi obſeruat' inquocunq;
36 tribunali. Tertio ad primũ decretũ requiritur,quòd poſt illã peremptoriã citationem offeratur ab actore libellus in cauſa principali, nec neceſſe eſt libellum præcedere citationẽ, vel tenorẽ eius in citatione inſeri, ſecundũ Alex.in.d.§.Iulianus.nu.20.receptũ à Didaco Perez in.d.li.1.tit.9.li.3.
37 ordinamẽti.col.1122.q.13.nec etiã neceſſe eſt,poſt prædictã citationẽ, & libelli oblationẽ in cauſa principali aliũ libellum offerri,in quo debitor petat ſe mitti in poſſeſſionẽ ex primo decreto,ſecundũ Bart.nu.20. & alios cõmuniter ex Bolog.nu.89.in. d.§.Iulianus.Quod verũ eſt, ſi de libello ſolenni in ſcriptis intelligamus,tamen aliqualis petitio fieri debet à notario in actis redacta,qua actor petat ſe in poſſeſſionẽ mitti ex primo decreto, ſecundũ Imolã in.d.l.ſi finita.§.ſi plures,& Alex.in.l.1.ff.de edendo, & in. d.§.Iulianus.nu.36.& pro hac opinione facit tex.in.l.1.tit.11.li.4.recop.ibi,
38 y pidiere.Quartò requirit',quod quãtitas pro qua petatur primum decretũ excedat ſummã ſexcentorum marapetinorum: nã pro minori ſumma peti nõ poteſt,ſed p̃cedit' per captionẽ pignorum,vt probat text.in.l.15.
39 titu.8.li.2.recopil. Vltimò requiritur ad.1.decretum, quod præcedat ſemiplena cognitio d̃ debito,vel ſaltim q̃ actor præſtet iuramentum de calumnia antequã in poſſeſſionẽ mittatur, ſecundum glo.in.d.c.quoniã frequẽter.§.in alijs.verb.ſummatim, receptã à Panor.ibi nu.31. & probatur in.l.
40 2.titu.8.part.3. Quod iuramentum ab actore præſtãdum erit in ipſa miſſione,antequã mittat' in poſſeſſionẽ, etiã ſi prius in libello cauſæ principalis illud præſtitiſſet,ſecundum. Cinũ in.l.cũ proponas. C. de bonis autorit. iud.poſſid.Pano.in.d.§.in alijs.nu.31. & Alex.in.d.§.Iulian⁹.nu.37.Et ratio eſt quia miſsio iſta noua inſtãtia videtur,diſtincta ab inſtãtia cauſę princi-
41 palis: nã cauſa principalisiure actionis expeditur:at verò miſsio in poſſeſſionẽ iudicis officio nobili,vt reſoluit Iaſon in.l.iubere cauere.nu.10.ff.de
42 iuriſd.omni.iudi.Et an hoc iuramẽtũ de calũnia in ipſa miſsione præſtitũ ſufficiat ad totã cauſam principalem, ſi antea præſtitũ nõ erat, docet gl.in. d.c.quoniã frequẽter.§.in alijs.verb. ſummatim, recepta à Panor. ibi. nu.
31.in fine.Præcedentibus ſupradictis requiſitis,iudex profert ſententiam in-
43 terlocutoriam, qua pronunciat actorem mittẽdum eſſe in poſſeſſionem rei petitę,ſi actione reali actum eſſet; ſi verò actione perſonali actor ageret,mitti deberet in poſſeſſionẽ bonorum debitoris pro modo & quantitate debiti,iuxta text.in authen. ei qui.C.de bonis autoritate iudi. poſſid.& in.d.c.quoniam frequenter. §. in alijs.& in.l.2.titu. 8. part.3.& in.l. 1.tit.11.lib. 4.recopil. Quanuis olim agens actione perſonali mittendus erat in poſſeſſionem omnium bonorum debitoris, vt probatur in.l.1.ff. quibus ex cauſis in poſſeſſionem eat'.
44 Quæ miſsio primò fieri debet in bonis mobilibus,& eis deficientibus in immobilibus,& in eorum defectu in iuribus,actionibus, & nominibus debitoris, argumento text. in. l. à diuo Pio.§.in venditione.ff. de re iudi. & hunc ordinem præſcribit text.iuncta glo.ibi,verb.immobilium.in.d.c. quoniam frequenter.§.in alijs.& in.l. 2.titu.8.par.3.& lex.1.titu.11.li.4.recopila. & Auẽd. d.1.&.2.decreto.3.
45 part.nu.11. & nos infra latiùs dicem⁹ in.3.prænotatione. Quæ miſsio in poſſeſſionem ex.1.decreto ceſſaret ſi reus cor̃ iudice cõpareret,& expẽ-

sas reficeret, & præstaret sufficientē cautionē de stādo, & parēdo, recuperaret enim tunc possessionē simul cū fructibus illius rei, in quā fuerat missus actor, vt ꝓbat text. in d. c. quoniā frequenter. §. in alijs. & ibi glo. verb. cautione. text. in. c. 1. & 2. de eo qui mittit in possessionē. & tradūt doct. in d. § Iulianus. & ꝓbatur in l. 6. tit. 8. par. 3. quā cōparitionē, solutionē expensarū, & satisdationē reus tenet facere intra terminum vni⁹ anni à die missionis cōnumerādū, vt in l. siquis emptionis. §. penult. C. de prescriptione. 30. vel. 40. annorū. & in. c. 1. c. contingit. de dolo & cōtumacia. & in. c. 1. & 2. de eo qui mittit in possessionē. vel verius intra terminū à iudice suo arbitrio præfixū: potest enim iudex arbitrari de iure cōmuni intra quem terminū reus cōparere debeat ad prestādā cautionē, & expensas, & ad recuperādā possessionē, vt cū cōmuni resoluit Dida. Perez in. d. l. 1. tit. 9. li. 3. ordi. gl. 1. q. 20. vers. sed hodie, & Menochius li. 2. de arbitrarijs. centu. 1. casu. 466. nu. 13. De iure tamen regio in foro seculari reus tenetur cōparere intra vnū mēsem cū expensis, & cautione, quando actor fuit missus ex actione personali: quādo verò fuit actor miss⁹ in possessionē ex actione reali, re⁹ cōparere debet intra duos menses, iux. tex. in. l. 1. titu. 11. l. 4. recopil. quē etiā terminū vnius mensis, vel duorū mēsiū, à iure regio prescriptum reo ad recuperandā possessionē, iudex ex causa breuiare, & ꝓrogare poterit, argumento tex. in. c. cum venissent. de eo qui mittitur in possessionē, iuncta. l. à quo fundus. ff. de dāno infecto, & notat Georgi⁹ in clem. sæpe. q. 8. de verborū signif. & Romanus in singulari. 47 49. Pro qua vera opinione facit, q; iudex ex causa breuiare & ꝓrogare potest oēs dilationes à iure præscriptas, etiā sine ministerio iudicis, secundū. Pano. Felinū & Deciū nu. 13. in. c. cū sit Romana. de appel. Alex. nu. 5. in fine, & Vincētiū nu. 27. in. l. 2. ff. de re iudicata. etsi cōtrariū teneat Didac⁹ Perez in loco ꝓximè citato, nec supradictæ resolutioni obstat tex. in. d. c. cū venissent, de eo qui mittitur. vbi re⁹ cōparens intra annū, & cautionē præstās absq; solutione expensarū possessionē recuperat, ergo videt, necessū nō esse, quod cautionē & solutionem expensarū simul prēstet: nā respōdet 48 quod ibi reus negabat se contumacē fuisse asserens iuste per appellationē à iudicio recessisse. Ac ideo cū à principio nō cōstaret de legitimitate appellationis, prēstita cautione de stando, & parēdo, & dilata solutione expēsarū in euentū ꝓbationis cōtumacię, vel nō cōtumaciæ, re⁹ recuperat possessionē, si vero à principio constaret de illegitimitate appellationis re⁹ cōparens teneret præstare cautionē, & expensas etiā si ab actore nō peterēt secundū Alex. nu. 76. & Bolo. nu. 132. in. d. §. Iulian⁹. Cęterum si à principio cōstaret ꝺ legitimitate appellationis reus neutrū facere deberet, sed recu- 49 perare posset suā possessionem, cum missio in possessionē post legitimā appellationē nulla esset, sed veniret reuocāda per viā attentatorū, vt in. c. nō solū, de appel. in. 6. & facit text. in. c. 1. de sententia excomunicationis. li. 6. 50 Sed si reus intra terminum à iure vel à iudice præfixum nō cōparuerit præstās cautionē & expensas iudex tunc ꝓcedere poterit ad missionē in possessionē ex. 2. decreto, ad quā plura re- 51 quirūtur. Primo enim requirit, quod reus iterum citetur, vt ad primum decretū citatus fuit secundū glo. in. d. l. si finita. §. si plures. verb. prius. communiter receptam ex Alex. nu. 52. & Vrcurro nu. 73. in. d. §. Iulianus. De iure tamen regio, & in foro seculari hæc secunda citatio necessaria non est, vt

colli-

colligitur ex.d.l.1.titu.11.lib.4.reco-
52 pil. Secundo requiritur ad interponendum secundum decretum quod reus latitet iuxta text.in.l. Fulcinius. ff.quibus in causis in possessionē. Tertio requiritur, quod præcedat cognitio semiplena de debito secundū Bartolum in.d.§.Iulianus.nu.36. cōmuniter receptum ex Vrcurro ibi colu. 103. de iure tamen regio & in foro seculari ista cognitio necessaria non est, quia ipsamet lex hanc missionē ex secūdo decreto facit, vt cōstat ex.
53 d.l.1.tit.11.li.4.recop. Quarto requiritur quod elapsus sit terminus à iure vel à iudice prescriptus ad interponēdum hoc secundum decretū: quibus requisitis præcedentibus iudex profert sententiā, qua pronūtiat actorē mittendum esse in possessionem ex.
54 2.decreto, vt efficiatur verus possessor,& possit longo tempore dominiū acquirere iux.tex.in.l. prętoris.& in. d.l.si finita.§.Iulianus.ff.de dāno infecto.& in.d.c. quoniā frequenter.§. in alijs.& in.c.1.cū alijs,de eo qui mittitur.& in.l.1.tit.11.li.4.recopilationis.
55 Est tamen aduertendū quod in actione reali nō est locꝰ missioni in possessionē ex.2.decreto,nā per solum lapsum termini vnius anni à iure cōcessi missus ex.1.decreto efficitur verꝰ possessor,sed tantū in actione personali secundū glo.in.d.§.Iulianus. &cōmuniter omnes: quod verum est quādo in actione reali actor peteret post annum mitti in possessionem ex. 2. decreto vt verus efficeretur possessor. Tamen ad maiorem cautelā bene posset etiā post annum interponi vel ad hunc effectum vt iudex præfiniat certum terminum reo contumaci intra quem agere debeat de proprietate rei, aljas imponat ei perpetuū silentiū super illa re vel ad hūc effectū vt efficiatur verꝰ possessor ante lapsum anni, quādo à iudice terminus vnius anni fuit restrictus, vt intra illū reus deberet cōparere cū expensis & cautione secundū Pano.ind.§.in alijs.nu. 42.&.43.& Bologni.in.d.§. Iulianus. col.74.vbi testatur hāc esse cōmunē
56 opinionē. De iure tamen regio & in foro seculari elapso vno mēse in actione personali,& duobꝰ mēsibꝰ in actione reali sine interpositione.2. decreti missus ex.1. decreto statim efficit verus possessor iux. text.in.l.6. tit.8. par.3. & in.l.1.tit.11.li.4.recopil.
57 Ad tertiū deueniēdo dicēdū est missionē in possessionē fieri posse, si agatur actione reali in re petita, vt in toto tit.de eo qui mittit in possess.& in. d.c.quoniā frequenter.§.in alijs.& in. d.l.si finita.§.Iulianus,& in.l.2.titu.8. par.3.& in.l.1.tit.11.li.4.recopil. Sive rò agatur actione personali in omnibus bonis debitoris fieri potest, dummodo primo fiat in mobilibus & eis deficientibus in immobilibus iuribꝰ, actionibus,& nominibus debitorū argumēto text in.l.à diuo Pio.§.in vēditione. & ibi cōmuniter oēs. ff. de re iudicata.tex.iuncta gl.in.d.c.quoniā frequēter.§.in alijs.verb. immobiliū. & notat Grego.Lup.in.d.l.2.verb.entātos bienes. quin imo etiā in actione hypothecaria secūdū Alex. & Ias. nu.24.in.l.3.§.fin.ff. de aquirēda possessione &Menochiū in cōsilio. 104. nu.71. Prętera missio fit in seruis, vas
58 sallis &in bonis alienari prohibitis in vita possessoris: nā successori prædicta missio nō nocebit vt cū Baldo, Saliceto,& Grego.Lop.tenet Didacus perez in.d.l.1.tit.9.li.3.ordina.in glo.1.
59 q.26. In beneficio tamē ecclesiastico nō est locus missioni in possessionē, ex.1.&.2.decreto vt in.c.vnico,de eo qui mittitur in possessionem.lib.6. & notāt communiter doctor. Et inter alias rationes huius prohibitionis illa

potiſsima eſt ne detur vitioſus ingreſ
ſus cũ abſq; titulo & canonica inſtitu
tione beneficium obtinere nõ poſsit
vt in.c.1.de regulis iuris li.6.&in.c.ex
frequẽtibus.de inſtitutionib⁹.ſed miſ
ſio in poſſeſsionem ex.1.vel.2.decre-
to nõ eſt titulus beneficialis nec cano
60 nicus:nã tituli beneficiales ſunt per-
petui vt in.c.præcepta. 56.diſtinc. &
in.c.ſanctorũ.70.diſtinc. & in.c.1.de
capellis monachorum in. 6. & notat
Pano.in.c.ſi cõſtiterit.de accuſationi
b⁹ Gometi⁹ de expectatiuis nu.94.&
Caſsiodor⁹in deciſione. 12.de prębẽ
61 dis nu.8. miſsio autẽ ex primo decre-
to annalis eſt iux.tex.in. c. contingit
de dolo&contumacia.& in.d.c.quo-
niã frequẽter.§.in alijs ergo in bene-
ficialibus nõ habebit locũ miſsio ex.
1.decreto. Cui reſolutioni obſtare vi
det quod eadẽ ratione in reb⁹ profa-
nis nõ eſſet loc⁹ miſsioni in poſſeſsio-
62 nẽ ex.1.decreto cum abſq; titulo ha-
beri nõ poſsint vt in.l.nullo. C. de rei
vẽdicatione.&in.l.fin.C.vndevi.nec
63 fit ſatis ſi reſpõdeatur in rebus profa-
nis autoritatem iudicis loco tituli ha
beri iux.tex. in.l. iuſte poſsidet.& ibi
communiter doct. ff. de acquirenda
poſ.nã idem videtur dicendum eſſe
in beneficialibus quod autoritas iudi
cis excuſet iux.tex.in.c. cum dilectus
in fine de electione.& gl.in.c.1.verb.
repellendi.de conceſsione prębẽdæ.
64 aſſerentẽ ſententiã iudicis in benefi
cialibus trãſire in autoritatẽ rei iudi-
catę, quã dicit cõmuniter receptam
Coua.in.4.decretaliũ.2.par.§.12. nũ.
14.Quare pro reſolutione huius diffi
65 cultatis dicẽdũ eſt quod in rebus pro
fanis ius & dominiũ eorũ ſua natura
regulariter nõ acquirũtur niſi per tra
ditionẽ&acquiſitionẽ poſſeſsionis vt
in.l.nũquã nuda traditio. ff.de acqui
rẽdo rerũ dominio.&in.l.traditioni-
b⁹.C.de pactis.nã cũ ab initio omnia
bona eſsent cõmunia dominiũ eorũ
nõ acquirebatur niſi per apprehẽſio
nẽ rei vt in.l.1.ff. de acquirenda poſ-
ſeſsione.& in.§.ſingulorũ. inſtituris.
đ rerũ diuiſione. Cęterũ in beneficia
66 libus ſecus eſt quia ius &dominiũ eo
rũ non acquiritur ex ſola poſſeſsione
&traditione, ſed ita ab initio à Chri-
ſto ſunt inſtituta,vt fideliſsime à ſuis
vicarijs & prælatis diſpenſarẽtur iux.
illud Lucę.c.12.Quis putas eſt fidelis
67 diſpẽſator & prudens &c. Idcirco ex
ſola canonica inſtitutione&prouiſio
ne prælatorũ beneficia acquirũtur &
68 nõ ex ſola poſſeſsione.Quo fit autori
tatẽ iudicis de mittẽdo quẽ in poſſeſ-
ſionẽ ex.1. decreto in beneficialibus
nõ excuſare nec titulum canonicum
tribuere cum titulus beneficialis per
petuus debeat eſſe vt ſupra diximus
& hæc eſt vera ratio glo.fin. in.c. con
tingit. de dolo & cõtumacia in verſ.
ſed nunquid. in qua tantopere labo
rarũt doct.vt videre eſt perFelinũ in.
c.ſicut.nu.31. de re iudicata.Seluã in
tit.de beneficio.3.par.q.21.Coſmam
de pacificis poſſeſſoribus. verb. trien
nium.& Gometium in regula de triẽ
69 nali poſ.q. 26. Quæ vera reſolutio ne
dũ locum habet in beneficijs obtinẽ
dis verum etiã in iam obtentis,in qui
bus nõ erit loc⁹ miſsioni in poſſeſsio-
nem ex.1.decreto ſecundũ glo. in.d.
c.vnico. verb. obtinẽdis receptã cõ
muniter ex Panor.in.d. c. contingit.
nu.16.& Peruſino in.d.c.vnico.nu.4.
Tametſi prędicta gl. in fine dicat lite
rã illius.tex.in cõtrariũ facere,&quã
uis Panor.vbi ſuprà cõtra cõmunẽ te
neat, cuius fundamẽtis ſatis faciẽdũ
erit ex notatis per Peruſinum vbi ſu-
70 pra. Quinimo nec in fructibus bene
ficij miſsio in poſſeſsionem ex. 1. de-
creto fieri poteſt cum fructus ſint
acceſſorij ad beneficium vt in.c.fin.
de reſcript. lib. 6. & ita ſequi debent

natu-

natura sui principalis vt in.c.acceſsorium.de regulis iuris li.6.præterea fa-
71 cit quia in percipiendis fructibus potius attẽditur ad ius corporis ex quo percipiuntur,quam ad ius ſeminis vt probat.tex.in.l.qui ſcit.§.in alieno.ff. de vſuris.& in ſpecie ita firmãt Dominicus nu.7. Peruſinus nu.1. & alij cõmuniter in.d.c.vnico, quod verũ eſt & procedit in fructibus beneficij pẽ-
72 dẽtibus, at vero in fructib⁹ ſeparatis & perceptis miſsio ex.1.decreto fieri poteſt,quia tunc cõſiderantur vt proprietas arg.text.in.l. fin.§. penult.ff.
73 quæ in fraudem creditorum. ita etiã in proprietate eccleſiæ miſsio fit, vt in.c.1.de eo qui mittitur in poſ. facit
74 etiam quia in fructibus beneficij perceptis executio ſententiæ fit,vt probatur in. c. peruenit de fide inſtrumẽtor⁹ & notant ibi Panor. num. 12. & Bar-
75 batia nu.13. Præterea fructus beneficij percepti cauſa cuſtodiæ aſsignantur œconomo vt in. c. cum vos. de offi.ordi.& facit.text.concil.Trid. ſeſsione.23.de reformatione. c. 1.in fine.& in ſpecie ita firmant & prædictam opinionem intelligunt Speculator in tit.de.1.decreto. §. reſtat. nu. 9.& Baldus.in.d.c.contingit.nu.28.

76 Ad quartũ dicendũ eſt,primũ,& ſecundum decretũ interponi debere per iudicẽ merũ, vel mixtum imperiũ habentem,vt probatur in.l.iubere cauere.ff.de iuriſd.omni.iudi. vbi hanc teſtatur cõmunem opinionem Oroſcius.nu.7.& ab eodem iudice habenti merum, vel mixtum imperiũ prædicta miſsio reuocari debet iuxt. text.in.l.4.§.ſi forte. ff.de dãno infecto.& ibi notant Alex.& Angelus &
77 Paulus in.d.l.iubere cauere. quod verum eſt niſi in cauſa damni infecti quæ celeritatem deſiderat iuxta. text.in.d.l.4.§.1.& notat Didacus Perez in.d.l.1.titu.9.lib.3.ordina. glo.1.
78 q.4.ex qua reſolutione videtur cognitionẽ de mittẽdo in poſſeſsionẽ ex.1. decreto delegari nõ poſſe ab inferiori principe cum ea quæ ſunt meri,vel mixti imperij nõ delegẽtur, vt in.l.1. ff.de offi. eius cui man. eſt iuriſd. & ibi Oroſcius nu.4. cuius tamen contrarium probari videtur in. l. cognitio.§. vt poſſeſsio bonorum. ff.de offi.eius, quam difficultatem ſoluit Iaſon in.d.l.iubere.num.7.20.&.22. & Oroſcius nu.4. &.7. At vero de iure canonico omnes cauſas meri& mixti imperij delegabiles eſſe reſoluimus in principio.3.præludij huius.2.tomi & ita in foro eccleſiaſtico miſsio ex. 1.&. 2. decreto delegari poterit à quocunq; iudice eccleſiaſtico merũ vel mixtum imperium habente.

79 Ad quintũ deueniendo dicẽdũ eſt quod effectus. 1. decreti plures ſunt quos cõgerit Guido Papa in tit. de. 1. &.2.decreto. nu.17. Vrcurr⁹ in. d.l. ſi finita.§.Iulian⁹ à nu.256.& Alciat⁹ in ſua practica fol.62.col.1. inter quos il-
80 le præcipu⁹ eſt quod miſſus in poſſeſsionẽ ex.1.decreto in actione reali intra annũ efficitur ver⁹ poſſeſſor iux. text.in.l.ſiquis emptionis. C.de præſcriptione.30.&.40. annorum.dũ ibi imperator vtit illis verbis (prior poſſeſſor) quibus indicat ſecundũ miſsũ in poſſeſsionem in detrimentum primi poſſeſſoris verum effici poſſeſſorẽ cum prior ſupponat ſecundũ eiuſdẽ conditionis, primus enim præſuppo nit ſecũdum vt in.c.Ioſeph.de verborum ſignif.ad idẽ eſt.tex.in.l.à quo.ff. de dãno infecto.quẽ ad hanc opinionem citat glo. in. d.l. ſiquis emptionis.§.ſed&ſiquis.verb.poſſeſſor.facit etiam.tex.in.l.conſentaneum.C.quomodo & quando iudex &.text. in.c. paſtoralis.§.præterea.de offi.ordi.ibi (recuperare poteris poſſeſsionẽ amiſſam)quã opinionẽ probat glo. verb.

poſſeſſor in.d.l. ſiquis emptionis. §. ſed & ſiquis. & Bartolus in. d. §. Iulianus.num.49.& communem & veram eſſe teſtantur Alex. num. 11. Iaſon num.20. in.l. 3.§. genera. ff.de acquirenda poſſeſsione. Decius in.c.cõ ſultationibus.num.11.de offi.de leg. Neguſancius in titu. de pignoribus. 3.par.memb.2.nu.6.verſ. 6.quid.aſſe rentes miſſum in poſſeſsionem actione reali intra annum effici poſſeſſorem, reuocabilem tamen, poſt annũ vero irreuocabilem, quam opinionẽ communem legiſtarum eſſe firmãt Vrcurrus nu.222.&Bolog.nu.181.in.
81 d.§. Iulianus. Oppoſitam tamen ſententiam, imo miſſum in poſſeſsionem ex.1.decreto actione reali intra annum non effici verum poſſeſſorẽ ſed tantum cuſtodem probat. text. in.c.1.in. c. cum veniſſent. de eo qui mittitur in poſſeſsionem. vbi dicitur quod qui ex primo decreto mittitur in poſſeſsinẽ actione reali cauſa cuſtodiæ & rei ſeruandę miſſus cenſe-
82 tur: ſed qui cauſa rei ſeruandæ miſſus eſt in poſſeſsionẽ non poſsidet, ſed tãtum detinet iuxta text.in.l. ſi duo.§. creditores.ff.vti poſſedetis.& in.l.cũ legati.ff.quibus ex cauſis in poſſeſsionem. ergo non eſt verus poſſeſſor eandem opinionem probat tex.in.d. c.quoniam frequẽter. §. in alijs.dum æquiparat miſsionem factam actione reali, & miſsionem factã actione perſonali, ſed miſſus actione perſonali intra annum non eſt poſſeſſor, ſed tantum cuſtos vt ſtatim dicemus, ergo nec miſſus actione reali. Probat etiam tex.ille.in.d.§. in alijs.prædictã opinionem dum dicit miſſum in poſſeſsionem actione reali poſt annum effici verum poſſeſsorem, ergo intra annum non eſt poſſeſſor quod idem probat.tex.in.c.contingit.de dolo & contumacia.& hanc opinionem tenent gloſſæ canoniſtarũ Panor. & reliqui cononiſtæ communiter ſecundum Vrcurrum in. d §. Iulianus.nu. 223. quam ipſe ibi ſequitur: eandem probat Bolog.ibi.nu.181. Didacus Perez in.l.vnica.titu.9.libr.3.ordina. in glo.2.& Iacobus Menochius in titu. de retinẽda poſſeſsione. remedio.3. nu.112.& Iacobus Cuiacius lib.9.obſeruationum.c.32.&.33.& hæc vltima opinio comprobatur de iure regio per.text.in.l.2.titu.8.par.3. ibi, en tenencia, vbi Gregorius Lupus eam ſequitur & per.tex.in.l.1.titu. 11.lib. 4. recopil. Et ſuſtinendo hanc vltimã opinionem tanquam communiorẽ & veriorem fundamentis pro priori opinione legiſtarum adductis ſatisfacies ex traditis per Menochium in.d. titu.de retinenda poſſeſsione.reme-
83 dio.3.nu.211.&.212. Expellit tamen actor reum contumacem de poſſeſsione rei vt reus detentationem eius amittat & actor ea potiri poſsit ſecundũ glo.verb.tædio in.d.§.in alijs.& ibi Panor.nu.24. At vero miſſus ex actio
84 ne perſonali non expellit contumacem à poſſeſsione rei in qua fuit miſſus, quia non eſt detentator ſed tantum cuſtos ſecundum.d. glo. & Pan. ibi, de iure autem regio & in foro ſeculari actor miſſus tam actione reali, quam perſonali expellit reum à poſ-
85 ſeſsione rei & aufertur de manu eius & traditur actori vt colligitur ex verbis.d.l.1.titu.11.lib.4.recopil.ibi (que ſea pueſto el demandador en tenencia de tantos bienes &c.) & hanc differentiam inter ius commune & regium agnoſcit Auend.in tit.de. 1. &.
86 2.decreto.3.par.nu. 5. Cęterum miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto actione perſonali abſq; controuerſia dicendum eſt quod intra annum, non eſt poſſeſſor ſed tantum cuſtos vt probat.text.in.l.3.§.fin.ff.de acqui

renda

renda poſſeſsione.& in.l.ſi duo.§.creditores.ff.vti poſsidetis.&in.l.cũ legati.ff. quibus ex cauſis in poſſeſsionẽ. & huius concluſionis rationem aſsignat Menochius in.d.remedio.3.à nu.
87 168. Ex qua vera reſolutione conſequitur miſſum in poſſeſsionem ex.1. decreto ſiue actione reali ſiue perſonali intra annum non facere fructus ſuos illorum bonorũ, in quibus fuit miſſus: quia fructus ratione poſſeſsionis acquiruntur vt in. §. ſiquis à non domino.inſti.de rerum diuiſione. & in.c. conſultationibus.de iure patronatus. quam tamẽ poſſeſsionem miſ-
88 ſus non habet. Quo circa eo comparenti intra annum prẽſtanti expenſas & cautionem de ſtando & parendo actor miſſus actione reali tenebitur poſſeſsionem rei cum fructibus
89 perceptis reſtituere, miſs⁹ vero actione perſonali tenebitur computare fructus perceptos in ſortem principalem ſecundum glo.in. d. c. quoniã frequenter.§.in alijs.verb.tædio affectus.glo.fin.in.c.contingit. & ibi Panor.nu.16.de dolo & cõtumacia. Bologni.in.d.§.Iulianus.nu.194. & Felinum in.c.conſultationibus.col.4. de offi.deleg.& comprobatur ex.l.fin.ti
90 tu.8.part.3. Secũdo conſequitur, miſſum in poſſeſsionem ex.1.decreto intra annum nõ poſſe intentare remedium poſſeſsorium, vti poſidetis, vt reſoluit Menochius in.d.remedio.3. à nu.208. & plures alios effect⁹ huius inueſtigationis an miſſus in poſſeſsionem intra annum ſit poſſeſſor necne congerit Alex.in.d.l.3.§.fin. ff. de ac-
91 quirenda poſſeſsione. Supradictam tamen veram reſolutionem limitabis quando poſt litem conteſtatam reus contumax eſſet & actor actione reali ex primo decreto in poſſeſsionẽ miſſus eſſet, nam tunc verus poſſeſſor intra annũ efficeretur iuxta text. in.d.l.cõſentaneum. ſic intellectum à communi canoniſtarum & legiſtarũ vt reſoluit Menochius in.d.remedio. 3.nu.217.vbi nu.218. idem eſſe reſoluit quando poſt litem quaſi conteſtatam hoc contingeret per.tex.in.d.c. quoniã frequenter.§.in alijs quanuis Bolog.nu.184.&.185.& Vrcurrus nu. 225.in.d.§.Iulianus. hanc limitationẽ
92 improbent. Secundo prædictã reſolutionem limitabis quando actor miſſus eſſet in poſſeſsionem actione reali ob nimiã contumaciam rei, nã tũc intra annũ verus poſſeſſor eſſet iux. text.in.l.Fulcinius.§. fin.ff.quibus ex cauſis in poſſeſsionem eatur.qui.tex. ita intelligitur ſecundum communiter omnes ex Zaſio ibi & Vrcurro in. d.§.Iulianus nu.214.& Menochio in. d.remedio.3.nu.186.quidquid aliter. tex.illum intelligat Bolog.in. d.§. Iulianus nu. 171. cuius intellectum refutat ibi Vrcurt⁹ nu.215.&.216.Limitabis deniq; ſupractam reſolutionẽ vt per Menochiũ in. d.remedio. 3. à
93 nu.177. Effectus autem ſecũdi decredi plures ſunt inter quos ille potiſsimus eſt quòd miſſus in poſſeſsionem ex.2. decreto efficitur verus poſſeſſor & dominus, quãdo bona erant debitoris, alias tranfertur in eũ vſucapiendi conditio ſecundum glo.verb. capere.&ibi docto.communiter in.l. prætoris.ff.de dãno infecto glo. & doctor.cõmuniter ex Bolog. ibi nu. 19. & Vrcurro num.28.in.d.§.Iulianus.& communiter doctor.in.l.3.§.fin.ff.de acquirenda poſſeſsione.& hanc opinionem teſtantur cõmunem Didacus Perez in.d.l.vnica titu.9.lib.3.ordina.glo.1.q. 28. verſ. ſecundus effectus.& Bolonetus in.l.1.nu.149.ff.de acquirenda poſſeſsione. quam tamẽ communem opinionem neruoſe impugnant Vrcurrus in.d.§.Iulianus & Ioannes Bau variarum quæſt.lib. 1.c.

37. contendentes missum in possessionem ex. 2. decreto non effici statim dominum bonorũ ipsius debitoris: quare omissa interpretatione Vrcurri in d.§. Iulianus ad. tex. in. 1. ff. de fundo dotali. & in. l. prætoris. & in. l. si finita. §. Iulianus. ff. de dãno infecto. & in. l. 3. §. fin. ff. de acquirenda pos. & in. l. sed si res. ff. communi diuidendo. quibus iuribus probari videbatur supradicta cõmunis opinio, omissa etiã ad prędicta iura alia interpretatione Cõnani lib. 2. commentariorum. c. 6. Cuiacij in. l. 1. ff. de vsucapionibus & Rebardi lib. 2. variarum. c. 12. prædicta iura intelligi poterunt secũdum
94 Ioannem Bau in. d. q. 37. scilicet missum in possessionem ex. 2. decreto veram possessionẽ consequi qua possessione mediante per longum tempus conficit vsucapionem missus in possessionem, & per consequens dominus efficitur, & ita omnes supradictæ leges concedentes dominiũ ex. 2 decreto intelligendæ sunt mediante vsucapione per longum tempus vnde prædictus effectus. 2. decreti intelligi debet, scilicet, quod missus in possessionem ex. 2. decreto efficitur verus possessor, & exinde per longũ tempus dominium consequitur & in hunc sensum est accipiendus. tex.
95 in. d. §. Iulianus, vt dum inquit, missũ in possessionem non effici dominũ per longum tempus priusquam secũdo decreto à prætore dominus constituatur intelligi debet quod ex. 2. decreto dominus à prætore cõstituatur scilicet per longum tempus, nam ante secundum decretum incipere non potuit capere dominium etiam per longum tempus, sed secundo decreto interposito à prætore per longum tempus constituitur dominus.
96 Secundus effectus secundi decreti est, quod missus facit fructus suos secundum glo. Bartolum & reliquos cõmuniter in. d. §. Iulianus. nam ex. 2. decreto verus possessor efficitur vt su-
97 pradiximus & ratione possessionis fructus acquiruntur vt in. §. siquis à
98 non domino. insti. de rerũ diuis. Tertius effectus est, quod actor originarius efficitur reus, & reus efficitur actor quod est magnæ vtilitatis vt probat text. in. §. commodum. insti. de interd. & in. l. is qui destinauit. ff. de rei vendicatione & in specie fir-
99 mat Panor. in. d. §. in alijs nu. 4. Quartus effectus præcipuus est, quod missus in possessionem ex. 2. decreto nõ tenetur respondere reo super possessione sed tantum super proprietate vt in. d. c. quoniam frequenter. §. in alijs. tamen in aliquibus casibus nec dum super possessione verum etiam nec super proprietate tenetur mis-
100 sus respondere reo vt putà in causa damni infecti & in causa noxali & in causa de peculio secundum glo. in. c. contingit. verb. constituatur de dolo & cõtumacia. & glo. in. d. l. si. finita. §. si plus. verb. prius. & glo. in. l. 2. C. vbi in rem actio. & docet Bartolus in. l. iubere cauere. ff. de iurisd. omni. iudi.
101 Est & alius effect⁹. 2. decreti de iure regio scilicet quod per illud res debitoris in quarum possessionẽ fuit missus actor vendi possint & creditori satisfieri, & si minus debito valeãt reus teneatur ex alijs bonis supplere & soluere iuxta. text. in. l. 6. titu. 8. par. 3. & l. 6. titu. 27. par. 3. iuncta. l. 1. titu. 11. li. 4 recopil. Quibus omnibus supradictis cõstitutis deueniendũ est ad formam & praxim fulminandi processum in primo & secundo decreto & sic ad sextam prænotationem.
102 Ad sextum deueniendo dicendũ est quod forma & praxis fulminandi processum in hac via primi & secundi decreti quæ vulgo dicitur

de

de assentamiento est sequens.

DEspues q̃ el reo fue citado para q̃ respõdiesse ala demanda que le fue puesta por el actor o, a tal demãda que sobre tal cosa le queria poner y le fue mandado por el juez por tres terminos que respondiesse y no respondio, y le fueron accusadas las tres rebeldias por el actor: en las mas audiencias eccleſiasticas es stylo que se proceda por censuras contra el reo hasta que responda, y se da mãdamiẽto de prision contra el si es clerigo, y si es lego se prende con braço seglar. Y si no se pudo prender o ya que esta preso perseuera en su cõtumacia entonces el actor puede escojer vno de dos remedios o que se proceda contra el por la causa adelante pidiendo se le asseñalem los estrados con quiẽ se hagan los autos hasta sentencia difinitiua. Y entonces asseñalase los el juez y procede en la causa por sus terminos de la forma y manera que en la via ordinaria se procede contra el presente, o escoje el otro remedio de que se proceda por via de assentamiẽto que es de ser metido en la possessiõn de la cosa que pide si intẽta actiõ real, o en la possessiõ de los bienes del reo hasta quantia de su deuda y costas si intenta action personal como resoluimos en el principio desta segũda parte: y lo mismo podra hazer el actor luego que le son accusadas las tres rebeldias a reo quando en el tribunal eccleſiastico donde pide no ay stylo de que primero se proceda contra el reo por censuras. Y en el vno y otro caso la practica que en el proceder se tiene en el processo hecho por via de assentamiento es que dõde ay stylo de que primero se proceda por censuras luego que el reo esta preso o no puede ser auido y perseuera en su contumacia. Y dõde no ay este stylo de primero proceder por cẽsuras luego que le son acabadas de accusar las tres rebeldias al reo el actor parece ante el juez y presenta su pedimiento en la manera siguiente quando tenia puesta demanda al actor antes, y dize assi.

103 EN la ciudad de Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año en audiencia ordinaria ante el señor licẽciado fulano prouisor general de todo el obispado de la dicha ciudad y en presencia d̃ mi el presente notario y testigos infra escriptos parecio presente fulano clerigo, y dixo Que el tenia puesta demanda a fulano clerigo de esta diocesis para q̃ le pagasse ciẽ ducados que le deuia por razon de se los auer emprestado: la qual le auia sido notificada en su persona y mandado por su merced por tres plazos y termino peremptorio q̃ la contestasse y respondiesse a ella: el qual no parecio a ninguno de los terminos, y le fueron accusadas tres rebeldias y por ello esta descomulgado agrauado y reagrauado y preso en esta carcel epiſcopal como todo ello constaua de los autos hechos ante mi el presente notario: que en la mejor via e fórma que de derecho podia y deuia ponia al dicho fulano por demanda lo contenido en la demãda que le tenia puesta, o en el mandamiento de su merced que le auia sido notificado. Y jurauia y juro en forma de derecho in verbo sacerdotis por los ordenes de Sãt Pedro y Sant Pablo que los marauedis contenidos en la dicha demanda o mandamiento que le eran deuidos y no pagados, y que si presente estuuiera el dicho fulano le pusiera la misma demanda. Porende que pedia y pidio a su merced el suso dicho le hiziesse entero cumplimiẽto de justicia. Y por mayor breuedad pedia y

pidio

pidio, escogia y escogio via de assentamiento, y le mandasse meter en la possessiõ de los bienes del dicho fulano por la quantia de su deuda de principal y costas, y mandando assenãlar vn breue termino al dicho fulano, para que si dentro del pareciere y diere fiãças de estar à derecho, y purgare las costas sera oydo, donde no q̃ passado el dicho termino procedera a hazer justicia cõforme a derecho, y para ello mandasse dar su mandamiẽto en forma, y pidio iusticia y costas, y el officio de su merced imploro &c. Testigos fulano y fulano.

Empero si el actor no tenia puesta antes demanda al reo, si no le auia citado a que parecicsse a verse poner demanda sobre cien ducados, que le auia empreſtado y le deuia por tres terminos y plazo peremptorio como de stylo de todas las audiencias se dã las citaciones y mandamientos citatorios, entonces despues de auer acusado la rebeldia al reo, y procedido se por censuras donde ay el tal stylo y donde no lo ay luego despues de acusada la rebeldia el actor parece ante el juez y pone su demanda, en la forma siguiente.

Illustre Señor

104 FVlano clerigo vezino de tal lugar de esta diocesis parezco ante.v.m. y põgo demanda a fulano clerigo vezino del dicho lugar, y digo, Que por el mes de Março proximo passado deste presente año yo empreste al dicho fulano cien ducados en dinero de contado, y quedo de me los boluer y pagar para mediado el mes de Abril passado deste presente año. Y aunq̃ el plazo es passado y por mi fue requerido q̃ me los pague no lo ha querido ni quiere hazer sin cõtiẽda de juyzio. Antes auiẽdo le citado para q̃ pareciesse ante.v.m. a verse poner demanda sobre lo arriba cõtenido, y auiẽdo le sido notificada la dicha citatoria en persona por el cursor de esta audiencia episcopal no ha parecido, y le fue accusada la rebeldia, y por ello esta descomulgado, agrauado, y reagrauado y dado mandamiento de prision contra el, y por no auer podido ser auido no esta preso como todo ello cõsta de los autos dello hechos ante el presente notario. Porque pido a.v.m. del sobre dicho me haga entero cumplimiẽto de justicia, y si otro mas y mejor pedimiẽto es necessario el auido aqui por expresso, y pronunciando mi relaciõ por verdadera en quanto baste al vencimiento desta causa, por su sentencia q̃ental caso lugar aya condene al dicho fulano a que me de y pague los dichos ciẽ ducados, y costas. Y por mayor breuedad a.v.m. pido cõdene al dicho fulano por rebelde y contumaz, y me mande meter y meta en la possessiõ de los bienes del dicho fulano, por la quantia del principal y costas: por quãto yo quiero y escojo esta via de assentamiento. Y assi mismo mande.v.m. assenãlar al dicho aduerso vn breue termino para que pareciendo dentro del y purgando las costas, y dãdo caucio de estar a derecho conmigo sera oydo, dõde no passado el dicho termino procedera en la causa a hazer justicia cõforme a derecho: y para ello mãde dar su mãdamiento en forma. Sobre q̃ pido cũplimiẽto de justicia y las costas protesto y el officio de.v.m. imploro, y juro en forma de derecho in verbo sacerdotis por las ordenes de Sant Pedro y Sãt Pablo que los dichos cien ducados me son deuidos y no pagados, y que lo suso dicho no pido de malicia &c.

105 Presentado este escripto ante el juez si en su audiencia ay stylo de que se buelua a citar el reo, loqual de equidad del derecho canonico se suele

hazer

hazer como arriba diximus en la primera annotaciõ,en el primer requisito dl primer decreto;entõces el juez mãda q̃ se notifique al reo,o en su casa sino pudiere ser auido que para la primer audiencia perẽptoriamente parezca y responda.Y si no parece o no ay stilo de q̃ se buelua acitar el reo o el juez no quiere vsar de essa equidad presentado el dicho escripto dize que se le lieue el processo y que hara justicia.Y si mando citar al Reo el actor ha de pareçer a aquella audiencia y accusar la rebeldia al dicho reo de que no parece ni responde, y el juez dize q̃ la ha por accusada y manda que se le lleue el proceſſo y lo vera y hara justicia,y auiendo se le lleuado el proceſſo y visto en el auer precedido todos los requisitos necessarios q̃ arriba diximos para poderse interponer el primer decreto y hazerse assentamiento pronuncia su sentencia interlocutoria, por la qual mãda hazer
106 el dicho assentamiento. Que sentẽtia interlocutoria est &non diffinitiua,& ob id ab ipso iudice reuocari poterit quando constiterit indebitum fuisse,vt resoluit Pano.in.c. 1. nu. 10. de eo qui mittitur in possessionẽ.&
107 probat.l.2.tit.8.par.3.non tamẽ missio erit reuocanda nisi citato eo qui rem detinet secundum Panor. vbi supra col.5.& Auẽd.in.tit.de.1.&. 2. de
108 creto.3.par.nu.18. Et hinc est quod à tali sententia appellari non potest iux.conci.Trid.sessio. 24. de reform. c. 20. & firmat Auend. vbi supra nu. 10.in fine,à denegatione tamen missionis bene appellatur secundum eũ dem.ibi.num.11.Y el juez da la dicha sententia en la forma siguiente.

SENTENCIA INTERLOCVTORIA de assentamiento ex.1.decreto.

109 EN Salamãca a tãtos dias de tal mes y de tal año el muy magnifico señor licenciado fulano prouisor general en todo el obispado de Salamãca,auiẽdo visto este proceſſo y lo pedido por parte de fulano clerigo contra fulano clerigo dixo,Que attento q̃ el dicho fulano auia sido citado peremptoriamẽte en persona y le auia sido acusada la rebeldia y se auia procedido cõtra el por censuras hasta dar mandamiento de prision conforme a derecho y al stylo de esta audiencia, y que el dicho fulano le auia puesto su demanda y auia hecho la solennidad del juramento que el derecho requiere,y que auia pedido y escogido la via de assentamiento que su merced conforme a derecho le auia y vuo por rebelde al dicho fulano y le condenaua y condenò a que diesse y pagasse al dicho fulano los cien ducados,que en su demanda le pide,y mas le condeno en las cõstas, y mãdaua y mãdo meter en possession al dicho fulano de los bienes del dicho fulano, por su rebeldia y contumacia hasta en quantia de los dichos cien ducados, y costas para q̃ los tenga en tenencia,y custodia.Y mando q̃ se notificasse al dicho fulano si buenamẽte pudiesse ser auido,o si no en su morada,q̃ si quisiere parecer ante su merced dentro de quatro meses que purgando las costas y dando caucio de estar a derecho le oyria y guardaria su justicia,donde no passado el dicho termino procederia conforme a derecho.Y mando dar su mandamiento para que el alguazil desta audiencia hiziesse el dicho assentamiento y metiesse en la tenẽcia actual de los dichos bienes del dicho fulano conforme a derecho al dicho fulano. Assi lo pronuncio y mando y firmo de su nombre siendo testigos fulano y fulano.

Con-

110 Conforme à esta sententia el notario da mandamiento al alguazil de la audiencia episcopal firmado del Prouisor, en que se le manda que requiera a fulano clerigo que le de y pague tantos marauedis o tal cosa en q̃ esta condenado por demanda que contra el puso fulano y por su rebeldia se auia pedido se hiziesse assentamiento en sus bienes, el qual se auia fecho que el lo hiziesse en bienes muebles del dicho fulano si los hallasse, y sino en rayzes o en los demas derechos y actiones q̃ le hallasse, los quales depositasse en persona llana y abonada, para q̃ conforme a derecho fuessen dados al dicho fulano, y que notifique al dicho fulano si buenamente lo pudiere hallar y sino en su casa q̃ si quisiere parecer dẽtro de quatro meses ante el señor Prouisor dando fianças de estar a derecho y purgando las costas le oyra y guardara su justicia, donde no q̃ passado el dicho termino procedera contra el cõforme a derecho.

Y cõ el dicho mãdamiẽto el alguazil va al reo si esta preso en la carcel y le requiere cõ el, y si no lo cumple, o esta ausente va a su casa y si le halla bienes muebles por la quantia sacaselos, y depositalos en persona llana y abonada a laqual haze se constituya por depositario en forma de derecho y se obliga a acudir con ellos como tal depositario a la persona q̃ por el prouisor cada y quãdo le fuere mãdado. Y sino le hallo bienes muebles procura bienes rayzes o otros derechos y actiones y haze el dicho deposito en la forma dicha y hecho el dicho deposito, el actor parece ante el Prouisor y por peticion dize q̃ el alguazil en cumplimiento del mandamiẽto de su merced auia sacado bienes al dicho fulano por la quantia de su deuda y costas, y los auia depositado en fulano, y no se los auia dado ni entregado, que pedia a su merced q̃ se los mandasse dar y entregar, para que los tenga en guarda y custodia de su deuda. Y el prouisor se los manda dar y entregar dando fianças llanas y abonadas de que si el dicho fulano pareciere dentro del termino q̃ por el le fue puesto, y hiziere lo que conforme a derecho esta obligado q̃ los dichos bienes los tendra tales y tã buenos como quando los recibio y q̃ no los vendera ni disipara antes acudira con ellos y sus fructos a quien el dicho prouisor le mandare. Y luego el actor da fianças conforme a este auto del dicho prouisor. Las quales dichas fianças el juez manda dar para mayor seguro o quando ay sospecha de q̃ el actor disiparia o mal bararia los fructos de los bienes en q̃ se hizo el assentamiento attento que el actor metido en possessio ex primo decreto en los bienes del reo no haze los frutos suyos dentro del termino q̃ el derecho, o el juez da al reo para q̃ parezca y purgue las costas y de fianças de estar a derecho: y assi el actor esta obligado a cõseruar y guardar los dichos fructos para los restituyr al reo si pareciere dẽtro del termino vt in.l. Fulcinius in principio. ff. quib⁹ ex causis in possessionem. & in.l. prætor ait. ff. de bonis auto. iudi. possid. & in.c.2. iuncta glo.1. de sequestratione possessionum. & in.l. fin. tit. 8. part. 3. la qual dize que el actor deue de recebir los dichos fructos por escripto y guardar los y por esta razõ el juez manda dar las dichas fianças mayormente quando vuiesse sospecha que el actor los malbarataria vt tenet glo. fin. in.c. suscitata. de in integrum restitutione, quã probat Pano. in.c.2. de sequestratione possessionum nu.6. Y dadas las dichas fianças

el juez

el juez dize que mandaua y mando al notario que vaya juntamente con el alguazil y saquen los bienes del depositario y los den y entreguen al dicho actor, y van y los sacan y se los entregan por ante el dicho notario. Y si el reo dentro del termino del derecho o del que el juez le asseñalo pareciere ante el juez ha de presentar petició en que diga que el quiere estar a derecho con el dicho fulano sobre los cien ducados que le tiene puesta demãda, que el esta presto de dar fiãças de estar a derecho con el ante su merced y de purgar las costas: que atento que el dicho fulano tiene tales y tales bienes suyos en tenencia y custodia tãto tiempo ha, que pide a su merced que se los mande boluer y restituyr cõ mas los fructos. De la qual peticion el juez manda dar traslado a la parte del actor, el qual respõde a ella diziẽdo q̃ no ha lugar lo q̃ el reo pide por auerse le ya passado el termino o por otras exceptiones q̃ viere q̃ le cõuengan: y el juez mãda dar copia dẽsto al reo, el qual satisfaze alo alegado por el actor: y el juez manda q̃ se le lleue el processo y q̃ lo vera y hara justicia: y si hallare q̃ ha lugar lo que el reo pide pronuncia auto en q̃ manda que purgãdo las costas el reo y dando fianças llanas y abonadas de estar a derecho con el actor que el dicho actor le buelua sus bienes cõ los fructos, y procedese de ay adelãte en el negocio principal como diximos en la via ordinaria q̃ se trata entre presentes. Empero si el reo no parecio dẽtro del termino del derecho o del que el juez le asseñalo purgãdo las costas y dando fianças y pidiendo restitucion de sus bienes, entõces el actor (si auia intentado action personal como en la demanda de arriba intento o si auia intentado action real y el termino del derecho lo auia coartado el juez como arriba auemos fingido: o pretende que al reo se le asseñale cierto termino, para que dentro del trate de la propriedad de la cosa en que fue hecho el assentamiento y se le imponga perpetuo silencio sobre ella) parece ante el juez diziẽdo, que el fue metido en tenencia de tales y tales bienes de fulano en que fue hecho assentamiento para que los tuuiesse en guarda y custodia, y al dicho reo le auia sido por su merced asseñalado termino de quatro meses para que dentro del pareciendo y purgãdo las costas y dãdo fianças de estar a derecho le oyria y guardaria su justicia: el qual termino era passado y el dicho reo no auia parecido antes andaua latitando, que pedia y pidio a su merced le mandasse meter en la verdadera possession ex. 2. decreto y lo declarasse por verdadero poseedor de los dichos bienes &c. Y el juez entonces manda que se buelua a citar otra vez el reo en persona y sino en su casa para que venga y parezca a estar a derecho cõ el actor a la primera audiencia a la qual el actor parece y le accusa la rebeldia de no auer parecido y pide que se haga segun pedido tiene. El juez mãda que le de informacion de la deuda y de como el dicho reo anda latitando, y que el proueera justicia: y el actor da vno y dos testigos de la deuda, y con la fee del curssor de como ha ydo a buscar al reo a su casa y a otras partes y q̃ no lo ha hallado. Con esta probança semiplena de la deuda y con la informacion que se da de andarse escõdiẽdo el reo, manda que se le lleue el processo y pronuncia sentencia en la forma siguiente.

SEN-

Secundæ partis Tomi II.

SENTENTIA INTERLOCVTO-ria del. 2. decreto.

EN Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año el muy magnifico señor el licenciado fulano prouisor general en todo el obispado de la dicha ciudad auiendo visto este processo y lo pedido nueuamente por parte de fulano contra fulano dixo, Que atento q̃ eran passados los quatro meses que de termino auia dado al dicho fulano para que parecieſſe a estar a derecho con el dicho fulano y para ello dieſſe fianças y purgaſſe las costas y que dentro del no auia parecido antes perseueraua en su rebeldia y contumacia que el mandaua y mando meter en la possesion verdadera ex. 2. decreto al dicho fulano de los bienes que hasta entonces auia tenido en tenencia y custodia por el principal de su deuda y costas, y que le declaraua y declaro por verdadero posseedor dellos imponiendo perpetuo silencio al dicho fulano sobre la dicha possesion. Y mando que se notificaſſe al dicho fulano si buenamente pudieſſe ser auido o sino en su morada que dentro de quatro meses los quales le asseñalaua y asseñalo por termino y plazo peremptorio parecieſſe ante su merced a estar a derecho en razon de la propriedad de los dichos bienes con el dicho fulano que el le oyria y guardaria su justicia; con apercebimiento que si passado el dicho termino no vuieſſe parecido desde agora para entonces y desde entonces para agora le imponia y impuso perpetuo silencio sobre la propriedad de los dichos bienes. Assi lo pronũcio y mando y firmo de su nobre siendo testigos fulano y fulano.

Esto vltimo de la sentẽcia de asseñalarle termino para tratarse de la propriedad se pone quando por el actor se pide y ay razon para q̃ por el juez se prouea assi. Lo qual puede hazer y procede por lo que arriba resoluimos in ista. 2. part. in fine. 2. prænot. y como lo resuelue Didacus Perez in. l. 1. tit. 9. li. 3. ordin. in glo. 1. q. 28. vers. si vero interponatur. & Panor. in. d. §. in alijs nu. 33. & Auẽ. in. tit. de. 1. & 2. decreto in. 3. par. nu. 19. De otra suerte no le siendo asseñalado al reo cierto termino para tratar de la propriedad el actor estara obligado a responder al reo hasta tanto que la aya prescripto, la qual adquiere por espacio de diez años entre presentes y veynte entre ausentes desde el dia q̃ fue metido en la possesion por el segundo decreto secundum glo. & Bartol. ibi in. l. 2. C. vbi in rem actio. Anto. & Panor. nu. 33. in. d. §. in alijs. & Grego. Lup. in. l. 6. titu. 8. part. 3. in glo. verb. demandar el señorio. Et pro hac opinione facit quod resoluimus supra in ista. 2. par. 5. prænot. in. 1. effectu. 2. decreti. vbi diximus ex missione in possessionem ex. 2. decreto mediante illa possesione per longum tempus acquiri dominium: lo qual prueuan las leyes que alli alegamos segun alli entendimos. Otra manera de proceder ay en las causas ciuiles contra los deudores ausentes no rebeldes, que es quando sus bienes se proueẽ de defensor, con quiẽ se siguẽ las causas đ laqual diximos in. 3. par. 1. to.

FINIS SECVNDÆ PARtis huius Tomi. 2.

TERTIA PARS.

SECVNDI TOMI DE FORMA PROCEdendi via executiua in causis ciuilibus.

EX CAPITE VNICO SVMMARIA.

1 *Quæ executionem paratam habent de iure regio in foro seculari, habent etiam in foro ecclesiastico contra clericos, stylus tamen procedendi in foro seculari differt à stylo fori ecclesiastici.*

2 *Stylus procedẽdi in foro episcopali, & Scholastico Salmantino per viam executiuam latè refertur sermone Hispano.*

3 *Stylus cuiuslibet regionis cõsulẽdus & obseruãdus est.*

4 *Laicus pauper conuentus apud iudicem ecclesiasticũ, potest vti beneficio cessionis bonorum, clericus verò in sacris, aut beneficiarius pauper poterit vti beneficio cap. Oduardus. de solut. non tamen beneficio cessionis.*

5 *Clericus conueniri non debet vltra quàm facere possit, nec in carcerem pro debito pecuniario est detrudendus.*

6 *Beneficium cap. Oduardus. quibus clericis competat, & an renuntiari possit cum iuramento, & in quibus casibus locum non habeat, traditur.*

7 *Praxis quæ obseruatur in vtẽdo beneficio cap. Oduardus. & quæ alimenta relinquantur vtenti eo, præscribitur.*

8 *Libellus quo intentatur remedium cap. Oduardus Hispanè compositus.*

Caput Vnicum.

DIXIMVS in quarta parte primi tomi viam executiuam adinuentam fuisse in vtilitatem Reipublicę, vt creditoribus cõsuleretur, & citius ius suum ipsi consequi possent omissis solennitatibus & strepitu iudiciorum, dilationibus, & libellorum formulis, sola æquitate & veritate inspecta. Ac proinde licet de iure communi sententia diffinitiua quæ trãsijt in autoritatem rei iudicatæ, iuramẽtum decisorium, & confessio iudicialis haberent executionem paratam de iure tamen regio nedum prædicta, verumetiam publica instrumenta, obligationes & aliæ scripturæ secum trahunt executionem vt late resoluimus in dicta quarto parte. primi Tomi. Quod ius 1 regium etiam in hoc obseruat stylus fori ecclesiastici, & ita quæ in foro seculari paratam executionem habent vendi cãt etiam sibi locum in foro ecclesiastico, & contra clericos mandari executioni possunt, vt cum Bartolo in. l. cunctos populos. numero. 29. & Baldo. numero. 10. C. de Summa Trinit. & cum alijs pluribus resoluit Rodericus Suarez in. l. post rem iudicatam. in declaratione. l. Regni. extensione. 8. Couarruias in practic. quæstio. cap. 8. numero 5. verſiculo, quinta conclusio. & Dida-

cus Perez in.l.4.titulo.8.libro tertio ordinamenti.in gloſſa.1.columna.1086. verſiculo, vtrum autem & faciunt quę reſoluit idem Didacus Perez in. 3. quęſtione proœmiali. libro ordinamenti, dummodo talis executio coram iudice eccleſiaſtico petatur ſecũdum ſupra dictos DD.etiam ſi clericus laici hæres eſſet adhuc enim executio cõtractus & inſtrumenti publici,quo laicus obligatus eſſet petenda erit coram iudice eccleſiaſtico aduerſus clericum laici hæredem.ita reſoluit Couarruuias in practic.quæſtio.cap.8.numero.5.omnino videndus.& inibi. numero. 3. reſoluit quòd ſi lis executiua cœpta eſſet cũ defuncto laico apud iudicem ſeculare clericum eius hæredem teneri eandẽ proſequi coram eodem ſeculari,quo in loco agit de intellectu.l.venditor.ff.de iudi.&.l,57.titulo.6.part.1.& tradit Antonius Galleſius.in Tractatu ad formulam obligationis cameralis in. 2. particula.quæſtione.2.à numero.2. Cæterũ in forma,modo,& ordine procedendi in hac via executiua ſtylus fori eccleſiaſtici in pluribus diſſentit à ſtylo fori ſecularis,qua in re conſulendus erit ſtylus vniuſcuiuſque dioceſis,ego vero ſolum modo præſcribam formam & ſtylum qui in hoc frequentatur in tribunali epiſcopali & Scholaſtico Salmãtino, qui talis eſt.

Quando vno pide execucion por virtud de alguna ſentencia paſſada en coſa juzgada deſpues de auerle mandado el juez dar la dicha ſentẽcia ſignada en publica forma , preſenta la ante el dicho juez,y por virtud della pide execuciõ, y carta ſobre ſentencia para que el condenado pague y cumpla. Y quãdo por virtud đ alguna eſcriptura publica que trayga aparejada execucion delas que diximos in dicta quarta parte primi tomi.lleua la dicha eſcriptura al notario, y pide que le de carta ſobre contrato, y en entrambos caſos ſe le da la carta ſobre ſentencia,o ſobre contrato, en que ſe manda al reo,que pague al actor lo contenido en la dicha ſentencia,o en la dicha eſcriptura publica dẽtro de ſeys dias que la ſeñalan por tres plazos y termino peremptorio,o al dicho termino parezca ante el juez a dezir y alegar paga o quita,o otra excepcion legitima q̃ impida la execucion:la qual carta ſobre contrato ſe ha de notificar en perſona al reo,y notificada,la parte del actor ha de parezer al termino de los ſeys dias ante el juez en audiencia publica,y acuſa la rebeldia al reo de qué no ha cumplido,ni parece.Y ſi el dicho reo no parece a aquella audiencia , el actor pide ſe proceda contra el por cenſuras , y el juez dize que ha por accuſada la rebeldia,y ſi es el reo lego, da declaratoria o carta de benignidad,ſi el lego es perſona graue,y de ay adelante ſe procede contra el por cenſuras haſta braço ſeglar en la forma y manera que reſoluimos in prima parte huius ſecundi tomĩ capit.3.prope finem.Y ſi el reo es clerigo o eſtudiante,deſpues de la carta declaratoria daſe mandamiento para le ſacar prendas,o de priſion, haſta que pague el principal con las coſtas,pero ſi el reo deſpues de deſcomulgado parecio y pidio abſolucion purgando las coſtas mandan le dar abſolucion , purgando las,y entonces ſi es lego o clerigo que le competa excepcion de la declinatoria haze parecencia declinando , y oyẽ le ſobre la declinatoria,como diximos in dicta prima parte huius ſecundi tomi.cap.4.in verſicul.de comparitione rei citati habentis exceptionem dilatoriam.& in cap.6.in verſicul. libellus in exceptione declinatoria fori. Y đ la miſma ſuerte que alli diximos ſe procede haſta dar ſentencia interlocutoria en que ſe pronuncia por juez,y encarga al reo los diez dias de la ley del reyno,dẽtro de los quales ha de alegar y probar ſus excepciones que impidan la execucion,

cion, y si la prouare, el juez da sentencia absolutoria, en la qual declara no auer lugar la dicha execucion, y condena al actor en las costas: pero si dentro del dicho termino no prueua alguna excepcion legitima, aunque la prueue despues d̃ passado el termino no le aprouecha, como diximos in dicta quarta parte primi tomi. Y ansi el juez da sentencia condenatoria contra el reo en q̃ declara auer auido lugar la execucion pedida, y manda que se proceda por cẽsuras contra el reo, hasta tanto que sea enteramente pagado el actor de su deuda, y de las costas en que condena al reo, el qual si es lego procede se por cẽsuras hasta el braço seglar, las quales se dan segun y de la suerte que diximos in dicto. 3. capitulo. prope finem primæ partis huius secũdi tomi, y si es clerigo da se carta de benignidad cõ termino de veynte y quatro horas, para que pague y cumpla, donde no le descomulgan en la dicha carta, y despues d̃ la carta de benignidad se da mandamiento executorio para le sacar bienes, por la quantia dello, o en defecto dello prendelle, y se venden los bienes segun y de la manera que en el fuero real. Este esty lo se guarda en las dichas audiẽcias quã do se pide execucion por virtud de sentencia, y el reo parece declinando (como auemos dicho) pero quando parece al termino de la carta sobre contrato no declinando jurisdicion, la parte del actor acusa le la rebeldia al termino de los seys dias de la carta de sobre sentencia o de sobre contrato, y el reo haze parecencia, y luego el actor dize que atento que no ha cumplico lo contenido en la dicha carta que pide se le encargẽ los quatro dias, y el juez dize que se los encarga, para que dentro dellos alegue sus excepciones, y passados, la parte del actor parece a la primera audiencia, y dize que los quatro dias son passados, y el reo no ha prouado excepcion q̃ impida la execucion que pide se proceda contra el, y el juez manda que se le lleue el processo, y si prouare alguna legitima excepcion el reo dẽtro de los quatro dias el juez da sentencia absolutoria como arriba diximos, pero si hallare q̃ no probo alguna excepcion legitima, da sentencia condenatoria, y mada proceder por censuras cõtra el reo, el qual si es persona graue da se carta de benignidad, y despues si es lego procede se contra el por censuras hasta braço seglar, como arriba se dixo, y lo mismo se haze sin dar carta de benignidad quã do es lego y no persona graue, y si es clerigo o persona del estudio da se carta d̃ benignidad, y despues mandamiento executorio en sus bienes, o en su defecto de prision, y se venden como queda dicho. Este estylo se guarda quando se presenta carta sobre contrato o sobre sentencia, pero quando se presenta algũ conocimiento particular contra alguno da se mandamiento para que pague o parezca personalmente a reconocer a la primer audiencia, a la qual el actor parece, y le acusa la rebeldia, y si el reo haze parecencia, la parte del actor dize que no ha pagado ni reconocido, q̃ pide se proceda contra el, el juez dize q̃ en todo aquel dia reconozca, dõde no que manda que se de declaratoria, y si el reo era lego, y entro declinando, oyẽ le sobre la declinatoria, y el juez da sentencia interlocutoria, en que se pronuncia por juez, y manda que el reo toda via cumpla lo que le fue mandado por el dicho mandamiento en todo aquel dia, donde no, que se de declaratoria: y si no reconoce, procede se contra el hasta q̃ reconozca, pero si parecio a reconocer y nego ser la firma suya, ni deber cosa alguna, haze se la via ordinaria, como diximos in dicta quarta parte primi tomi. in capit. de his quæ executionẽ paratam habẽt, in versiculo sexto, quod escriptura, pero si el reo reconoce, la

parte del actor parece en la audiencia epiſcopal, y dize que el reo ha reconocido, que acepta ſu confeſsion y pide ſe condene, y el juez manda ſe le lleue el proceſſo, y viſto el reconocimiento, pronuncia auto en que le condena a q̃ dentro de ſeys dias pague, y al termino el actor parece en audiencia, y acuſa le la rebeldia, y pide q̃ ſe le de executoria de la ſentencia, y el juez ſe la manda dar con ſeys dias de termino, y el actor al dicho termino le acuſa la rebeldia, y ſi parece el reo encargan le los quatro dias, y ſino parece manda ſe dar carta declaratoria ſi es lego, y procede ſe por cenſuras haſta braço ſeglar, y ſi es clerigo da ſe carta de benignidad, y deſpues mandamiento executorio en ſus bienes, o a falta dellos que le prendan, y vendenſe como en el fuero ſeglar. Pero ſi parecio a los ſeys dias de la carta executoria el actor pide ſe le encargue los quatro dias para que alegue y prueue ſus excepciones, el juez ſe los encarga, y paſſados el actor parece y dize q̃ los quatro dias ſon paſſados, y el dicho reo no ha prouado excepcion que impida la execucion, que pide ſe proceda contra el, y el juez manda que ſe le lleue el proceſſo y da ſentencia, y ſe proce de de la manera q̃ arriba diximos quando ſe pide por carta de ſobre cõtrato, o de ſobre ſentencia. Eſte eſtylo ſe guarda en la audiencia epiſcopal Salmantina, quando ſe pide por conocimiento, y en algo ſe differencia del eſtylo de la del eſtudio, adonde deſpues que el conocimiento ſe reconoce, la parte del actor parece y acepta la confeſsion y pide ſe le encargue los diez dias, y el juez manda ſe le lleue el proceſſo, y lleuado encarga le los diez dias, y de alli adelante procede ſe ſegun y de la manera como quando ſe pidio por carta ſobre cõtrato. Y ha ſe de aduertir que la oppoſicion que el reo hiziere y la reſpueſta a ella y las ſentencias ſe han de ordenar y hazer en la forma y manera que diximos in dicta quarta parte primi tomi in cap. del proceſſo executiuo en Romance fulminado, ſaluo que en quanto alli diximos (me oppongo a vna execuciõ) aca ſe ha de dezir, me oppõgo a vna carta de ſobre contrato, o a vn mandamiẽto executorio, y aſsi miſmo ſi huuiere algun tercero oppoſitor que pretenda tener derecho a los bienes del executado ſe ha de guardar lo que in dicta quarta parte diximos in cap. de tertio oppoſitore, y la oppoſicion ſe ha de hazer como alli diximos in dicto capit. del proceſſo executiuo en romãce fulminado. ſupradictus ſtylus & forma procedendi in via executoria obſeruatur in epiſcopali & ſcholaſtica audientia Salmantina in alijs vero tribunalibus eccleſiaſticis proceditur eadem forma qua dictũ fuit in quarta parte primi tomi: nam ſi executio petatur contra clericũ & eius bona datur mandatum executorium ſicut in tribunalibus ſecularibus, ſi verò contra laicũ in caſibus in quibus eccleſiaſticus cognoſcere poteſt datur mandatum executorium cum inuocatione brachij ſecularis, & iudex ſecularis ad requiſitionem eccleſiaſtici mandat executioni prædictum mandatum, & deinceps proceditur ab eccleſiaſtico ſicut in tribunali ſeculari: ac ideo non eſt, vt. h. repetamus quæ in quarta parte. 1. tomi diximus. Si verò alius ſtylus obſeruetur in audientijs eccleſiaſticis, ille obſeruãduserit, ac proinde cauſidicus conſulere debet in primis ſtylum cuiuſcunque regionis vbi cauſas protegendas ſuſceperit: à praxi tamen ſupradicta tribunalium eccleſiaſticorum Salmãtinorum caueant iudices eccleſiaſtici, nec ea vtãtur quando executio realis vel perſonalis fieri poſsit, cum hodie Concilium Tridentinum, Seſsio. 25. de reformatione. cap. 3. mandet iudicibus eccleſiaſticis, vt in cauſis iudicialibus ſe abſtineant à cenſuris tàm in procedendo quàm in diffi-

diffiniendo negocia.

4 Y aduierte ſe que ſi el reo fuere pobre y no tuuiere bienes baſtantes para pagar al actor o aſus acreedores y eſtuuiere deſcomulgado o preſo, ſi fuere lego el tal reo podra vſar del beneficio de la ceſsion de bienes, como diximos in dicta quarta parte primi tomi in capit. de ceſsione bonorum. y la peticion que en tonces ha de dar y el proceſſo como ſe ha de fulminar ha de ſer en la forma q̃ diximos in dicta quarta parte. capit. del proceſſo de ceſsion de bienes. y podra tambien el tal reo vſar del beneficio de la eſpera de acreedores, como diximos in dicta quarta parte. capit. de dilatione quinquenij. y entonces la petició y proceſſo ſe ha de ordenar, como alli diximos in cap. del proceſſo de eſpera de acreedores. Pero ſi el tal reo fuere clerigo in ſacris, o beneficiado que tenga alguna renta eccleſiaſtica y eſtuuiere preſo o deſcomulgado y pobre o no tuuiere de que pagar, en tal caſo no ha ni deue vſar del beneficio y remedio de la ceſsion de bienes, ſino de otro beneficio y remedio que pone el capitulo Oduardus. de ſolutionibus. & lex. 23. titulo. 6. partita. 1. Nam licet beneficium ceſsionis bonorum inter laicos obſeruetur, inter clericos tamen obſeruari non debet, ſed aliud beneficium clericis inopia laborantibus proditum eſt ex capit. Oduardus. de ſolutionibus. quo ſuccurſum eſt vt clericus inops pro debito pecuniario non detrudatur in carcerem, nec in eo detineatur, nec excommunicetur, ſed ſolum modo cautio iuratoria de ſoluendo ære alieno cum ad pingiorem fortunam deuenerit ab eo exigatur, qui quidem text. ſatis indicat clericum inopem nõ teneri bonis cedere & ita firmant Panormitan. Imola, & Ancharranus ibi, quos cum alijs pluribus refert & ſequitur Couar. libr. 2. Varia. c. 1. n. 9. & alios refert & ſequit̃ Menoc. in libro ſecundo de arbitrarijs. centuria 2. caſu. 183. numero. 30. & Ioannes Gutierrez, de iuramento confirmatorio. 1. par. cap. 17. numero. 4. quanuis. gloſſ. 2. & 5. in d. cap. Oduardus. & ibi Hoſciẽſis, Ioannes Andreas, & Henricus oppoſitam ſententiam teneant, aduerſus quos tenent ſupradicti DD. relati, vbi Couarruuias hãc appellat veriorem & frequẽtiorem, & idem firmat Baeça in Tractatu de inope debitore. capit. 17. à numero. 1. & pro hac vera opinione facit, quòd clericus non eſt conueniendus 5
vltra quã facere poſsit deductis neceſſarijs alimentis ſecundum gloſſam Bartolum & alios ibi in. l. miles. ff. de re iudicata. verbo, Facere poteſt. & gloſſ. in capit. ſtudeat. 50. diſtinctio. ac ideo clericus pro debito incarcerari non poteſt ſecundum Panormitanum in dicto capit. Oduardus. numero. 8. & communiter omnes ex Domino Antonio de Padilla. in. l. 1. numero. 7. C. de iuris & facti ignorantia. & Didaco Perez in. l. 1. titulo. 3. libro primo ordinamenti. in verſicul. ex quibus aliud emanat priuilegiũ & ex Ioanne Gutierrez vbi ſuprà. numero. 17. referente Roderícũ Suarez, Gregorium Lupum, Couarruuiam, Baeçã, & alios plures eandem opinionẽ tenentes & aſſerentes ſe iam ita in praxi obtinuiſſe: nec prædictum priuilegiũ ſublatum eſt per Concilium Tridenti. Seſſio. 25. de reformatione. cap. 3. vbi mandatur quod quando executio realis vel perſonalis in actibus iudicialibus fieri poteſt iudices abſtineant à cenſuris eccleſiaſticis, nam dubitationis illud non eſt procedere quando clericus de iure capi poſsit. Aduertendum tamen eſt beneficium dicti capit. Oduardus. ſolum modo cõpetere clericis in ſacris, vel beneficiarijs, aut deputatis ſeruitio alicuius eccleſiæ, non autem clericis in minoribus ordinibus conſtitutis, vel ſcholaribus, vt reſoluunt Couarru. libro ſecundo Variarum. capit. 1. numero. 9. & Iacobus Menochius vbi ſuprà. & Ioannes

Gutierrez in dicto capit. 17. à numero. 10. pro qua opinione faciunt quæ resoluimus in secundo Præludio huius secũdi tomi prima parte. in versicul. secundo cognoscit. & in versicul. quinto cognoscit. Tametsi in scholaribus oppositum teneat Rebuffus in Authentica. habita. C. ne filius pro patre. priuileg. 112. quem refutant supradicti DD. Aduertẽdum etiam est, clericos non posse renũtiare beneficio dicti capit. Oduardus. & renunciationem de facto ab eis factam nullam esse, secundum Hoscienſem & Ioannem Andream in dict. cap. Oduardus. etiam si cum iuramento renunciatio facta fuerit, secũdum Couarruuiam vbi supr. quanuis Ioannes Gutierrez cõtrarium in hoc vltimo resoluat in dicto capit. 17. num. 35. nam negari nõ potest quin prædictum beneficium indultum sit in fauorem totius ordinis clericalis, vt ipsemet fatetur in dict. cap. 17. num. 34. ergo iuramento renuntiari non potest, argumento tex. in capit. si diligenti. de foro competenti. cui ipsi non facit satis: sufficit enim in aliquod dedecus ordinis clericalis prædictam renunciationem redundare, prout redundat, quanuis non sit tantum opprobrium, quantũ versaretur ex renunciatione fori, præsertim quod in hac specie attenditur ius publicum totius ordinis, cui pacto priuatorum iurato renuntiari non potest, vt in dict. capit. si diligenti. Aduertendum deinde est beneficium dict. cap. Oduardus. in pluribus casibus nõ habere locũ, & septem limitationes ad illum textum refert Ioannes Gutierrez vbi sup. dicto cap. 17. nu. 10. Et praxis quæ circa illud beneficium obseruatur, est quod clericus habẽs beneficiũ, à iudice petit quod annuos redditus sui beneficij adiudicet suis creditoribus, proportione quantitatis debitæ, dimissa sibi congrua portione ex eis, vnde alimenta percipere valeat argumento text. in cap. peruenit, de fideiussoribus. hanc praxim præscripsit Stephanus Aufrerius in additionibus ad Capellam Tolosanã in decisione. 246. consentiunt Couarru. & Menoch. vbi sup. Si verò debitor nõ sit beneficiarius, sed tantum in sacris constitutus, tunc petit à iudice, vt ab eo recipiat cautionem iuratoriam de soluẽdo ære alieno cum ad pinguiorem fortunam deuenerit & quod illum absoluat ab excommunicatione & à carceribus relaxet, iuxta formam. tex. in dict. cap. Oduardus. quod iudex facit præcedente ipsius clerici petitione, & confessione debitorum: nam adhoc vt gaudeat beneficio. d. c. Oduardus. debet debita confiteri, secũdũ glossam ibi. verbo, Recognoscentem. & tũc petitio concipienda erit forma sequẽti.

7

Libellus in beneficio cap. Oduardus.

Illustre Señor.

8 FVlano clerigo presbytero vezino desta ciudad de Salamanca preso en esta carcel Episcopal, o descomulgado, a pedimiento de fulano y fulano, sobre tanta cãtidad de marauedis que les deuo y confiesso deuer, digo que yo soy clerigo de Missa y pobre, que no tengo bienes de que poder pagar a los dichos mis acreedores, y assi conforme à derecho no puedo estar preso ni descomulgado por deudas, del qual priuilegio quiero gozar, y estoy presto de hazer la caucion juratoria de que los pagare quando Dios me diere con que, y mejorare mi estado, A v. m. pido que auida mi rela-

relacion por verdadera en quanto baſte por ſu ſentencia declare yo ſer clerigo de Miſſa pobre, y tal que deuo gozar del dicho priuilegio: y aſsi declarado mande rece bir y reciba de mi la dicha caucion juratoria que eſtoy preſto de hazer, y ſoltarme li bremente de la priſion en que eſtoy y abſoluiendo me de las cenſuras por v.m. contra mi dicernidas ſobre la dicha razon, y ſobre ello pido ſer me fecho cumplimiento de juſticia, y el officio de v.m. imploro, y las coſtas proteſto en caſo de contradiciõ, y juro en forma de derecho in verbo ſacerdotis por las ordenes de S. Pedro, y S. Pablo que eſto no pido de malicia, &c.

Eſte pedimiento ſe haze en eſta forma, quando el clerigo pobre no es beneficiado ni tiene renta eccleſiaſtica: pero quando tiene beneficio dize en la peticion que el eſta preſo o deſcomulgado por tantos marauedis que deue a fulano y fulano, y que el no tiene de que les pagar ſino es de los frutos y reditos de tal y tal beneficio que tiene, que el haze conſignacion de los dichos frutos y quiere que dellos ſe paguẽ los dichos ſus acreedores, dexãdo le a el dellos para ſu congrua ſuſtentacion, conforme a la calidad de ſu perſona, y que haziendo lo ſobredicho conforme al priuilegio que el derecho le concede, del qual quiere gozar, el no puede eſtar preſo ni deſcomulgado por deudas, y aſsi pide a ſu merced lo declare y mande ſequeſtrar y guardar los dichos frutos, nombrando vna perſona abonada que los coja y tenga en fiel depoſito, y dellos le de a el cada año tantos marauedis para ſus alimentos y congrua ſuſtentacion, que conforme a la calidad de ſu perſona ha meneſter, ſaluo la judicial taſſacion de ſu merced, y de los demas vaya pagando a ſus acreedores por ſus antiguedades haſta que enteramente ſeã pagados, y le mande ſoltar y abſoluer de las cenſuras en que eſta, &c.

Deſtos pedimientos manda el juez dar traſlado a los acreedores, para que aleguen contra ellos ſi quiſieren, y deſpuesde auerſe alegado por ambas partes y auer cada vno preſentado dos eſcritos, ſi ay algo que conſiſta en prueua recibelo el juez a prueua con vn breue termino, y procede ſe como en la via ordinaria, aunque mas ſummariamente, y el juez da ſu ſentencia conforme a lo proceſſado, &c.

Finis Tertiæ Partis huius Secundi Tomi.

QVARTA PARS

HVIVS SECVNDI TOMI, DE FORMA & ordine procedendi in causis criminalibus.

EX CAPITE VNICO SVMMARIA.

1 *EPiscopi & eorum vicarij generales & foranei, atque fiscales qualiter ministerium suum exercere debeant, & quod sit proprium Episcoporum munus, traditur.*

2 *Clericorum vita & conuersatio qualis esse debeat, & quomodo Concilium Tridentinum renouauit omnia quæ sancita antiquitus erant circa vitã & honestatem clericorum.*

3 *Episcopi in vigilare debent ne clerici sint criminosi, aut inhonesti, & qualiter se habere debeant in corrigendis vitijs & excessibus clericorum, docetur.*

4 *Episcopi & eorum officiales non debent procedere ad capturam clericorum, nisi prius recepta summaria informatione, & aliquo indicio ex ea contra clericum resultante, & quæ obseruanda sint in summenda prædicta informatione, & quanta damna oriantur ex eo quod passim cuilibet notario hæc informatio committatur, & quantum in hoc iudices præcauere debeant, latè resoluitur.*

5 *Clerici incarcerari non debent pro quolibet delicto, nisi quando qualitas criminis exposcat, & tunc quæ sint obseruanda, traditur. & num. 6. in fine.*

6 *Alguaceli & reliqui ministri laici Episcoporũ absq; metu excommunicationis capere possunt clericos de mandato iudicis ecclesiastici, & aliquando absque mandato.*

7 *Carceris plures species esse, & quando ad pœnam, & quando ad custodiam datur, demonstratur.*

8 *Clericus damnatus ad pœnam carceris perpetui an testari, & institui possit, traditur.*

9 *Indices ecclesiastici in actibus iudicialibus se abstinere debent à censuris tàm in procedendo quàm in diffiniendo, quando executio realis vel personalis fieri possit.*

Caput Vnicum.

HOC in loco latè agẽdum erat de modo & ordine procedendi in causis criminalibus apud ecclesiastica tribunalia agitandis, nisi à nobis latissimè de hoc actũ esset in quinta parte primi tomi, quæ ibi resoluta in præsenti recensenda erunt, cum stylus tribunalium secularium procedendi in causis criminalibus fere in omnibus conueniat stylo fori ecclesiastici, & eisdẽ modis quibus in foro seculari proceditur ad crimina increpanda & punienda, eisdem etiam proceditur in foro ecclesiastico, ac proinde ne membranas occupemus ad ibi tradita recurrendum erit. Quo in loco plura necessaria & vtilia ad huius praxis instructionem inueniẽtur, solummodo in præsenti nonnulla animaduersione digna notanda censui.

1 & in primis ad monendos censeo Episcopos, & eorum vicarios generales, & foraneos, qui Episcoporum locum tenent, vicesque gerunt, & penes quos totius diœcesis moderatio ac regimen, ex iuris permissione de Episcoporum mã

dato,

dato, consistit, iuxta ea quæ notauimus in procœmio huius secundi tomi in tertio præludio. & eorũ coadiutores sunt, per quosque ipsi episcopi munus suum exercere censentur, fiscales etiam qui loco officij episcoporum, seu vicariorum succedunt, & quod ex mandato episcoporum, vel vicariorum faciunt, ipsi episcopi, seu vicarij facere videntur, vt in dicto procœmio in quarto præludio diximus, quòd omnes & quilibet p munere sibi iniuncto diligenter curẽt, in omnibus laborent, & ministerium suum impleant super grege sibi cõmisso, ficut Apostolus præcipit. 2. Timoth. 4. Ioan. 10. & in cap. sit rector. 43. distinctione. in capit. Aduersus. 7. quæstione 1. & in capit. nisi. de renuntiatione. & in Concil. Tridentin. Sessione. 6. de reformatione. cap. 1. Implere autem illud se posse sciant, si summopere curent & intendant inuestigare ac corrigere vitia, delicta, & excessus suorum subditorum cum propriè id munus episcoporũ sit, vt in cap. qualiter & quando, el. 1. de accus. & in Conci. Trid. Sess. 14. de reformat. cap. 1. & 4. positique ipsi sint quasi insignum ad sagittam, vt inquit text. in cap. qualiter & quando el. 2. de accus. ac proinde vitã suam ita instituere debeãt vt irreprehensibiles, sobrij, casti, domui suæ bene præpositi sint, & familiares suos instruant & erudiant ne rixosi, vinosi, impudici, cupidi, elati, blasphemi, & voluptatum amatores sint, sed vitia fugiant, & virtutes amplectantur, & in vestitu, & cultu, & omnibus actibus prę ferant honestatem, quod eos facere maximè hortatur Concilium Tridentinum, Sessione. 2. in decreto de modo viuendi, nam cum integritas præsidentium salus sit subditorum vt inquit Cõcil. Trident. Sessione. 6. de reformatione. capit. 1. sic oportet eos vitam instituere, quia nihil magis alios ad pietatẽ, & Dei cultum instituit, quam vita & exemplum eorum qui ecclesię Dei præsident, & in altiorem locũ sublati sunt, in eos enim reliqui tanquam in speculũ oculos conijciunt, & ex eis sumũt quod imitentur, vt habetur Matth. cap. 5. Timoth. capit. 2. & in cap. qualiter. el. 2. de accus. & in capit. cleros. 21. distinctione. quam diligentiam prælati & eorum officiales præsertim adhibebunt in corrigendis vitijs, & excessibus clericorũ, iuxta text. in cap. irrefragabili. in principio de offi. ordi. & in Concil. Tridentin. Sessione. 14. cap. 1. & 4. Nam cum clerici in sortem Domini sint vocati vitã moresque suos oportet eos ita componere, vt habitu, gestu, incessu, sermone, alijsque rebus nihil nisi graue, moderatum, ac religione plenum præseferãt, & leuia crimina, quæ maxima in ipsis essent, effugiant, vt eorum actiones omnibus sint in exemplum, ob idque Conci. Trid. Sessio. 22. de reform. c. 1. renouauit quæ sancita & statuta erant à Sũmis Pontificibus, & sacris Concilijs, de clericorum vita, honestate, cultu, doctrina, luxu, commensationibus, choreis, aleis, lusibus, & alijs quibuscunq; crimi nibus, & eisdem pœnis, vel maioribus arbitrio ordinarij imponendis, decreuit, de quibus habetur in titul. de vita & honestate clericorum in Decretalibus, Sexto, & Clementinis, & in. c. nõ oportet, el 2. de consecratione. distin. 5. & in c. credo. 21. q. 3. Quamobrem idẽ Cõcil. Trid. Sess. 14. de reform. c. 1. Episcopis pręcipit q; diligenter intendãt ne clerici sint criminosi, nec inhonestam vitã agant: nam si prauis moribus viuãt quo modo redarguent laicos de ipsorum vitijs, & qua libertate poterunt eos corripere cum laici tacite respondere possint, clericos eadem commisisse quę viuperant, ad quam tamen correctionẽ & punitionem faciendam episcopi & eorum vicarij attendere & considerare debent, ea quæ eis admonet Cõcilium Tridentinum, Sessione. 13. de reform. c. 1. nẽpe q; vt facilius & cõmodius sibi

ſubiectos regere,& in vitæ & morum honeſtate continere poſsint, illud animaduertãt ſe paſtores,non percuſſores eſſe,& ita præeſſe ſibi ſubditis vt non in eis dominentur, ſed illos tanquam filios & fratres diligant elaborentque vt hortando & monendo ab illicitis deterreant,& quando eos peccare per fragilitatem humanam contingat Apoſtoli præceptio ab Epiſcopis ſeruetur,ſcilicet,vt illos arguant,obſecrent, increpent in omni bonitate & patientia,quia ſæpè plus operatur erga corrigendos beneuolentia quam auſteritas , plus exortatio quam comminatio,plus charitas quam poteſtas,& ſi ob delicti grauitatem virga opus fuerit tunc cum mã ſuetudine rigor,cum miſericordia iudicium,cum lenitate ſeueritas adhibenda ſit,exemplo pij paſtoris qui prius morbis ouium leuia fomenta adhibet, & poſtmodum vbi morbi grauitas poſtulat ad acriora & grauiora remedia deſcendit:hæc & reliqua Concilium Epiſcopis admonet . Idque etiam habetur apud Apoſtolum. Thimoth. 1.capit.1. & Timoth. 2. capit. 4. & in principio 45.diſtinctione.& in capit.vltimo.94. diſtinctione.& in capit. eſto ſubiectus. 95.diſtinctione.& in capit. reſecandæ. & in cap.corripiantur.24.quæſtione.3.

4 Quo circa admonendos etiam cenſeo Epiſcopos & eorum officiales quod quoties in eorum peruenerit notitiam aliquod crimen,vel exceſum à clerico, vel à laico in caſu quo de laici criminibus cognoſcere poſſunt (quorum meminimus in procœmio huius ſecundi tomi in præludio ſecundo)ad capturam perſonalem maximè clericorum non procedant ante receptam ſummariam informationem, ex qua aliquod inditium vel præſumptio reſultet contra capiendum,cum ad capturam peruẽiri non poſsit abſque aliqua informatione vel inditio,vt reſoluimus in dicta quinta parte primi tomi.§.de captura delinquentis:quòd præſertim obſeruandum erit in captura clericorum,quorum fama ex ea magis leditur , vt notat Bernardus Diaz in practica criminali capit. 112. in qua ſummaria informatione ſumenda , magnoperè obſeruent ea quæ in dicta quinta parte.§.de ſtylo ful minandi proceſſum per viam accuſationis reſoluimus,& quæ aduertit Bernardus Diaz in dicto capitulo. 112. vbi multum iudicibus commendat,ne prę dictam informationem, & examinationem teſtium,cuilibet notario commit tant,cum exinde plurima incommoda oriri ſoleant,ob idque curent quod ſem per fiſcales in eorum præſentia crimina denuntient, vt iudices perpendere poſsint grauitatem & ſpeciem delicti & qualitatem perſonæ contra quam fit denunciatio,vt iuxta eam futura componant,& intelligant quo zelo & qua probatione denuntians mouetur, & an informatio ſummaria, examinatio teſtium,& totum illud negotium committi poſsit notario coram quo denuntians facit denunciationem,quia in criminalibus cauſis ſumma opera & diligentia iudices eligere debent perſonam tabellionis:Multũ enim intereſt, quòd notarij animus non ſit corruptus precibus aut pretio aut alia affectione , ex quibus ſolent notarij arcana negotij pandere,teſtes negligenter examinare, ac varijs artibus & fallatijs ad ſuam prauam intentionem iudices ipſos trahere,& ob id delicta aliquando impunita remanent & aliquando pauperes rei indefenſi , qua in re video iudices nimia ignauia notandos eſſe , cum in eligendis notarijs prædictam diligentiam non exhibeant, imo ſemper huiuſmodi negotia criminalia committant, necdum cuilibet notario ſui tribunalis , verumetiam cuilibet notariorum officiali, quòd maximè dolendum eſt, propter quam plurima nocumenta & incommoda, quæ in dam-

num

num Reipublicæ, & etiam clericorum ex tali commiſsione oriri ſolent, nam cum ferè ſemper pauperes ſint prędicti officiales, facili negotio corrumpũtur, & diffidia negotia diſsimulant, & ſolicitudinem debitam in teſtibus examinandis non adhibent, reuelãtque negotium & depoſitiones teſtium ipſis denuntiatis, vt blanditijs & præcibus teſtes alliciant ad declarandas ſeu reſtringendas depoſitiones in iudicio plenario in fauorem reorum, quas in iudicio ſummario fecerant, & ex diuerſo ſi clerici denuntiati forſan negligentes fuerint in alliciendis prædictis officialibus munere pretio, vel aliquo modo, maxima damna, ſumptus & expenſas patiuntur, & teſtes in ſuis depoſitionibus excuſantes clericos denuntiatos, & in eorum fauorem dicentes examinare nollunt, quinimo eos multis vexationibus & moleſtijs fatigant, & afficiunt, & hinc non abre in Concil. Triden. Seſsione. 22. de reformatione. capit. 10. tribuitur poteſtas epiſcopis tanquam delegatis ſedis apoſtolicæ inquirendi ſufficientiam & fidelitatem notariorum, & in officio delinquentes ad tempus ſuſpendẽdi, vel perpetuo priuandi vſu exercendi notariatus officium. & in. l. 6. titulo. 2. libro ſeptimo Recopilationis. præcipitur tabellionibus ne ſuis officijs per ſuſtitutos deſeruiant. ac ideo ad hanc commiſsionẽ notario faciendam iudex diligenter cõſideret ea quæ docent text. gloſſ. & doctores in Clementina. 1. de officio & poteſt. iud. delegati. vbi Vitalinis in principio ſuper gloſſ. 1. notat, talem commiſsionem faciendam eſſe cum cauſæ cognitione & parte citata, & quod prius habenda eſt cognitio de idoneitate & honeſtate examinatoris, cui fieri debet dicta commiſsio. & Felinus in cap. cũ cauſam. numero. 36. de teſtib. ponit regulam, ſcilicet, quod iudex etiam in cauſa ciuili per ſeipſum debet examinare teſtes, & deinde ponit tres fallentias, & in ſecunda dicit quod quicquid ſit de iure, hodie tamen de conſuetudine inductũ eſt, quod iudex propter multitudinem negociorum hanc examinationem cõmittit notario, & refert Angelum dicẽtem per text. dict. Clementin. 1. iudicem poſſe hanc commiſsionem facere ſine conſenſu partium: nã vt inquit Frãcus in cap. mulieres. de iudic. in. 6. notabili vltim. electio tabellionis ad iudicẽ, & non ad partes ſpectat, & quòd iudex poteſt committere tam examinationẽ, quàm juramenta teſtium, quanuis Bartol. in Authentic. apud eloquentiſsimũ C. de fide inſtru. poſt gloſſ. ibi contrariũ teneat, vt refert Felinus vbi ſuprà. numero. 29. & 30. qui in numero. 21. ponit regulam, ſcilicet, quòd in cauſa criminali iudex hanc commiſsionem facere non poteſt, & ibi eidem regulæ adijcit fallentias, & notat Couarruuias libro ſecundo Variarum. capitul. 13. numero. 10. & Iacobus Menochius. de recuperanda poſſeſsione. remedio. 15. quæſtione. 26. numero. 358. & quando iudex talem commiſsionem fecerit diligenter conſiderabit, quæ ſuprà diximus, & de tali commiſsione conſtare debebit in proceſſu per ſcripturam manu alterius notarij ſcriptam, quàm illius qui examinabit teſtes virtute commiſsionis, ſecundum Thomam Grammaticum in conſilio. 67. inter criminalia. numero. 3. Lambertengum ſuper ſtatutis Mediolani. pagina. 366. numero. 43. & Auileſium in capit. prætorum. capit. 27. numero. 19. & nos ſuprà diximus in vltima annotatione ad totum opus. numero. 36. Alioquin ſi in proceſſu non conſtaret de tali commiſsione nullitas induceretur, ſecundum Iacobum Menochium in conſilio. 100. numero. 43. & nos diximus in prima parte primi tomi. 8. Temp. num. 136. & hîc pertinent quæ ibi reſoluimus à num. 133. Propterea vicarios admoneo, vt in hoc deſides nõ ſint, ſed per ſeipſos teſtes examinare

in

in cauſis criminalibus laborent,& omnia quæ in ſummario iudicio à teſtibus depoſita fuerint,eiſdem verbis groſsis, vel elegantibus,turpibus, vel honeſtis per notarium in ſcriptis reddigi faciãt, vt etiam admonuimus in dicta. 5.part. cap. 3. de ſtylo fulminandi proceſſum per viam accuſationis. quinimo in criminibus grauibus iudices prudentes ſolent ſecum adhibere aliquem virũ prouidum & honeſtum,in cuius pręſentia teſtes ſummariæ informationis examinent.& ita conſulit fieri Bernard. Diaz in dicto cap.112.

5 Admoneo etiam iudices quod poſtquam ex ſummaria informatione clericum culpabilem repererint,non ſemper illum in carcerem detrudant,&perſonam eius capiant,niſi grauitas delicti expoſcat,cuius pœna corporis afflictiua eſſet , in quo caſu locus eſt capturæ perſonæ poſt ſummariam informationem,vt reſoluimus in dicta quinta parte.§.de captura delinquentis. alioquin in leuibus criminibus citatio verbalis pſonalis ſufficiet,cũ in eis fuga timeri nõ poſsit,quam citationem verbalem perſonaliter fieri poſſe in cauſis criminalibus probat text.in capit.1.de iudi.lib.6. quòd in leuibus criminibus intelligendum eſſe reſoluit Bernardus Diaz in dicto capit.112.& idem obſeruandum eſſe probat Gregorius Lupus in.l.18.titulo.1.part.7.in gloſſ.2.per illam legem, quam ita ibi intelligit,& ad hanc citationem verbalem perſonaliter faciendam iudices debent cautos eſſe quod in ipſa citatione exprimãt generaliter cauſam, aſſerendo perſonaliter coram nobis cõpareas ſuper criminali cauſa reſponſurus,de qua increparis.& ita tenet Bal.in l.1.§.vſus.in fine.ff.de procur.Deciusin cap.perſonas.col.5.verſic.tertius caſus. de appel.& Tiraquel.de pœnis temperandis in præfatione.nu.59.ſed ſi criminis grauitas ſuaſerit clericum perſonaliter capiendum eſſe , diligenter iudices curent,quod clericus capiatur , qui de iure propter crimẽ capi,& in carcerem detrudi poteſt,iuxta tex.in cap.dilectis. & ibi Panor.& Decius de appella. quod tamen intelligendum eſt verum,niſi talis clericus nobilis eſſet,nam tũc in vinculis detineri non deberet , quia nobilis publico carceri mancipari nõ debet,ſed congruentior locus & honeſtior eſt ſibi aſsignandus,vt putà palatium poteſtatis,aut tota ciuitas ſecundum Iaſſo.in repetitione.l.admonendi.col.75. de iureiurando,quem ſequuntur Pala. Rub. in repetitione rubricæ.§.9.num.13.Matienço in Dialogo relatoris.1.p.c.9.nu. 11.&.12.& eſt lex.4.tit.29.par.7.& ibi optime Grego.Lup.in glo.verbo,Ome de buen lugar.& inverbo.lugar ſeguro. Quinimo etiam ſi crimen enorme eſſet, propter quod pœna corporis afflictiua veniret imponenda,adhuc tamen nobilis in carcere publico nõ eſſet detinendus,ſed fidis cuſtodibus dari poſſet, vt eleganter reſoluit Roderic. Suar. de fideiuſſore in cauſa criminali.col. mihi 14.verſiculo. ſed ego illam limitarem. Quod in ſacerdotibus obſeruaudũ erit cum per ſacerdotium quilibet efficiatur nobilis ſecundum Ioannem Andr. in cap.eo libentius de ſeruis non ordinandis,Tiraquelum de nobilitate. cap. 9.& Didacum Perez in.l.1.titulo. 3. libro primo ordinamenti.columna.109. in fine.hoc tamen obſeruari à iudicibus non video imo pro quocunque crimine in carcere publico clericos detinẽt, ac ideo multum in hoc aduertere debent vt ſtatim dicemus,ſed ſi nobilis ſuſpectus eſſet de fuga tunc cuſtodes poſſent illum in vinculis detinere, vt ꝓbat 6 l.6.tit.29.par.7. Ad quam tamen capturamiudices habere debent alguacelos & miniſtros fideles cum familia competenti , quibus ſalaria neceſſaria tribuantur,vt ob egeſtatem donis & muneribus non corrumpantur , qui licet laici ſint,de mandato tamen iudicis

abſque

abſque metu excommunicationis clericos capere poterunt, iuxta tex. in cap. vt famæ. de ſententia excommunicatio 7
nis. quinimo abſque mãdato iudicis ad vitandum delictum committendũ clericos capere poterunt ſecũdum Panormita. in cap. cum non ab homine & ibi Decium & Aretinum de iudicijs. quos ſequitur Bernardus Diaz in pracica criminali. cap. 114. & eandem opinionem tenent Iaſſon in principio inſtit. de actionibus. columna. 14. & in l. 2. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. & Boerius in l. conſentaneum. C. quomodo & qñ iudex. quinimo clericum de fuga ſuſpectum abſque mandato iudicis poſt delictum commiſſum miniſter iudicis eccleſiaſtici laicus capere poterit ſine metu excommunicationis ſecundum Panormitanum in cap. ſi vero. de ſententia excommunicationis. & Paridem de Puteo in tractatu de ſyndicatu. fol. 66. verbo, Captura. numero. 10. & communiter omnes ex Segura in l. ab exhęredati. num. 8. deleg. 2. Iaſſ. in. §. 1. nu. 69. inſti. de actionibus. & Didaco Perez in l. 17. titulo. 14. libro ſecundo ordinamẽti. verſiculo, caſu autem. & ſi Barbatiã & Aretinum contrarium tenentes refert Bernardus Diaz in. d. c. 114.

Aduertere inſuper iudices debẽt, quòd poſtquam cõſtiterit aliquem clericum delictum commiſiſſe, capiendumque eſſe, poſſe illum ab eccleſia extrahere ſi ad eã confugerit, vt reſoluimus in dicta quinta par. primi tomi, in. §. de delinquentibus ad eccleſiam cõfugientibus. in verſicul. trigeſimo ſecundo. & ſi iuxta qualitatem delicti, & delinquentis, iudices inſpexerint in carcere detrudendum eſſe, tunc curare debent, ne carcer immundus, nec corporis offlictiuus ſit, ſed erit aſsignandus ſecundum qualitatem delicti, & perſonæ ipſius delinquẽtis, vt diximus in dicta quinta parte primi tomi. §. de captura delinquentis. in verſicul. qui carcer delinquẽtibus: qua in re iudices conſiderare debebunt, quę reſoluit in ꝓpoſito Bernar. Diaz in practica crimi. capit. 116. vbi conſtituit triplicem ſpeciem carceris, afferens quòd aut carcer aſsignandus eſt ad ſolam cuſtodiam delinquentis, vt probatur in. l. aut damnum. §. ſolent. ff. de pœnis. l. 1. C. de cuſto. reor. quo caſu ſola fidelitas cuſtodum & ſecuritas loci attendenda eſt, ſine eo quod communicatio amicorum & alia ſolatia incarceratis tolantur: Hæc enim carceratis prohiberi nõ debent vt in. l. 2. cum gl. C. de cuſtodia reorum. & in. l. 6. titulo. 29. part. 7. ex cauſa tamen vt putà ante confeſsionem receptam aliquãdo iubetur cuſtodibus ne permittant aliquem caceratis loqui, ne inſtruantur ad negandum ſecundum Gregorium Lupum in dicta l. 6. in gloſſ. fina. qua in re cautos debere eſſe iudices admonet, quòd quando aliquis clericus primæ tonſuræ coram iudice eccleſiaſtico ſe offert timens iudices ſeculares, petenſque aduerſus eos inhibitionem, in carcere tutiſsimo detineant, & in carcerem ſolitum eum detrudant, non vero dimittant ſub fideiuſſoribus, aut in eccleſia, vel monaſterio ponant, nam præter incommoda plura, quæ inde euenire ſolent, & quæ notant Bernardus Diaz in dicto cap. 116. & Couar. in pract. quæſt. c. 33. nu. 4. à iudice ſeculari talis clericus capi poſſet, iuxta text. in l. 7. tit. 8. libro primo Recopila. & nos diximus in. 2. præludio. 2. tomi. in verſ. quarto cognoſcit in fine. & quod tunc iudices curent exigere à iudice ſeculari informationem criminis, quam aduerſus clericum habet, vt ex ea facilius ſe inſtruere poſsint, vt etiam aduertimus in. d. procem. in principio. Aut enim carcer aſsignandus eſt necdũ ad cuſtodiam, ſed etiam ad corporis afflictionem, quia iudex intendit ſola pœna carceris delictum punire. vt in ſpecie. l. ſi familia. ff. de iuriſdictione omnium iudicum. &. l. 2. C. de Sportul.

&

& tunc carcer extrictior,& aſperior dã dus erit,vt pœna commenſuretur delicto.aut tertio carcer in pœnam criminis per ſententiam aſsignandus eſt , & tunc dandus erit eo modo quo inducat pœnam condignam delicto : nam licèt de iure ciuili & regio carcer non detur ad pœnam,ſed ad cuſtodiam,vt in.l.incredibile.C.de pœnis. & in.l.aut damnum.§.ſolent.ff.de pœnis.& in.l.fin.C. de accuſat.& in.l.16.titulo.1.part.7.& in.l.4.&.6.titulo.29.par.7. tamen de iure canonico carcer ad pœnã datur,iuxta text.in cap.quanuis de pœnis. libr. 6. & in cap.vt commiſsi.de hæreticis.libr. 6.& in capit.nouimus.de verborum ſignificatione.& in Clementina.1.de hæreticis,quibus in locis conſtat pœnam perpetui carceris clericis imponi poſſe de iure canonico.& not.Innocen. in capit.qualiter & quando.el.2.numero.6. de accuſ.& Bart.in.l.imperium.numero.8. ff. de iuriſdictione omnium iudicum,quòd tamen intelligit verum eſſe Bal.in repetitione.l.1.col.9.C.de ſacro ſanct.eccleſ.in illis caſibus & delictis in quibus de iure ciuili imponitur pœna mortis,quem ſequitur Panormi.in cap. tuę.de pœnis.quorum intellectum probat Aretinus in cap.cum non ab homine.col.9.de iudi.quando propter delicti atrocitatem laico imponitur pœna mortis cum aliqua qualitate atroci vt puta ignis,ſagittæ,traditionis ab beſtias, membrorũ lacerationis,vel huiuſmodi,non aliàs,niſi in caſibus à iure expreſsis & Aretin.ſequuntur Bernar.Diaz in pract.crim.cap.129.& Greg.Lup.in.l. 4.tit.31.par.7.in gloſ.1.vbi refert Bald.
8 & Bernar.Diaz aſſerentes clericum dãnatum pœna perpetui carceris inteſtabilem eſſe actiuè & paſsiuè , ſed hodie attenta.l.4.Tauri.benè poſſe clericum ſic damnatum teſtari & inſtitui firmat Bernard. Diaz in dicto capit.129.cum quo tranſit Gregor.Lup.in dicto loco. Couarruuias tamen in Rubrica.de teſtamentis.3.part. numero. 27. contendit etiam ante prædictam.l.4.Tauri. & ea non ſtante clericum ſic damnatum teſtari poſſe.alias ſpecies carceris conſtituunt Bal.in.l.ſi captiui.numero.1.C. de epiſcop.& cler.& Angel.in tract.de maleſic.in verbo,Fama publica.nume.85. & Boſius in praxi crim.titu.de carcere. num.27.& Thomas Cerdan in tractatu de la viſita de carcel.cap. 4. Supradictis conſideratis à iudicibus eccleſiaſticis carcer imponendus erit clerico delinquenti,qui poſtquam in carcere fuerit detruſus ſi delictum requirat bona eius coram tabellione ex mandato iudicis ab alguacelo erunt cõfiſcanda,&per inuentarium penes aliquem tertium deponenda,quod intelligi debet prout reſoluimus in dict.par.5.primi tomi.in.§. de captura delinquentis in fine,vbi retulimus Bernard.Diaz in practica criminali.capit.124.agentem quando clerici pœna confiſcationis bonorum puniri poſsint.& poſtmodum iudices ſiue per viam accuſationis procedant , ſiue per viam denuntiationis,ſiue inquiſitionis, aſſumere debent eius confeſsionẽ , qua in re obſeruandum erit , quod reſoluimus in dicta quinta parte primi tomi in §.de confeſsione delinquentis.& deinde iudices in cauſa procedere debẽt forma & ordine , quo reſoluimus in dicta quinta parte primi tomi , ſi agatur per viam inquiſitionis,vt ibi diximus in capitul.de modo procedendi per viam inquiſitionis,ſi verò agatur per viam denuntiationis,vt diximus ibi in capitulo de modo procedẽdi per viam denũtiationis. & ſi p viã accuſationis procedatur,vt diximus ibi à.§.de ſtylo fulminãdi proceſſum per viam accuſationis cũ §§.ſequentibus.& proceſſus erit fulminandus vtroque caſu eo modo, quo ibi reſoluimus tam in libellis neceſſarijs cõcipiendis,quã in alijs, vſq; ad ſententiã torturæ,vel diffinitiuã,ad quæ ibi reſoluta recurrẽdũ erit,atq; ideo ſupradicta

in

in isto tractatu prænotasse sufficiant: interim tamen iudices ecclesiasticos admonens quod maximè curent se abstinere à censuris ecclesiasticis tam in procedendo quàm in definiendo in his causis criminalibus quando executio realis vel personalis fieri possit: alioquin si facile prædictæ executioni locus nõ esset, tunc eis licebit censuris ecclesiasticis aduersus delinquentes procedere, præcedente saltem bina monitione, etiam per edictum si id res postulauerit, & si hoc ita iudices obseruauerint satisfaciẽt mandato eisdem iniũcto à Concilio Tridentino, Sessione. 25. de reformatione. cap. 3. Sed si reus delinquens absens & contumax fuerit tunc in casibus, in quibus de iure canonico contra absentem procedi potest (quorum meminimus in dicta quinta parte primi tomi §. de modo procedendi contra reum absentem in principio) tunc enim erit fulminandus processus prout stylus cuiusque tribunalis obseruauerit, qui sunt ita diuersi quod longum esset recensere vniuscuiusque stylum.

Finis Quartæ Partis huius Secundi Tomi.

QVINTA

QVINTA PARS

HVIVS SECVNDI TOMI, DE MODO & forma procedendi in secunda instantia apud tribunalia eccleſiaſtica.

EX CAPITE VNICO SVMMARIA.

1 APpellatio an principis reſcripto vel lege tolli poſſit cũ iuſta cauſa vel ſine ea, & an in principe præſumatur, vel de ea conſtare debeat, & an tunc in aliquo caſu appellari poſſit, traditur.

2 Appellatio interpoſita in caſibus prohibitis à lege, vel principe habet effectum deuolutiuum tantum non ſuſpenſiuũ, ac ideo tunc innouata & attentata per iudicem à quo non reuocantur ante omnia per iudicem ad quem, licet alias reuocari debeant.

3 Appellatio ab interlocutoria in omnibus inſtantijs, & in vtroque foro ſublata eſt, & ibi explicatur Concilium Tridentinum, & regula cancellariæ Pij Quinti, & Gregorij Decimitertij, & etiam intra quod tempus finiri debeat.

4 Appellatio gradatim eſt interponenda non omiſſo medio, niſi ad Papam, Nuntium, aut ad Principẽ, vel eius cancellarias, & quid in appellatione interpoſita à vicario Epiſcopi, & à prælatis alijs inferioribus ſubiectis Epiſcopis, & quid quando prælati habeant iuriſdictionem ſecularem, traditur.

5 Appellatio in foro eccleſiaſtico intra decẽ dies à die intimationis ſententiæ interponi debet, quòd tempus & reliquæ iuris dilationes ex iuſta cauſa poſſunt à iudice reſtringi & prorogari.

6 Apoſtoli appellationis ſunt petendi, & intra quod tempus peti debeãt, & cuius expenſis ſint dandi, declaratur.

7 Appellans tenetur ſuis expenſis omnia acta proceſſus ad ſuperiorem deferre, & ſi reus eis vti velit pro rata ſoluet eas, & intra quod tempus notarius teneatur acta exhibere appellanti, & qua pœna iudex teneatur ſi impedierit ne acta appellanti tradantur, & ibi Concilium Tridentinum explicatur.

8 Appellatio in foro eccleſiaſtico coram quo iudice interponi debeat.

9 Libellus appellationis in foro eccleſiaſtico Hiſpanè cõpoſitus.

10 In libello appellationis à diffinitiua cauſæ grauaminis non ſunt exprimendæ, ſecus in appellatione ab interlocutoria.

11 Appellatio quando remaneat deſerta ex eo quòd appellans intra terminum non ſe præſentauit coram ſuperiore, vel non petijt apoſtolos, vel non fuit proſecutus appellationem.

12 Appellans coram ſuperiore cum teſtimonio ſuæ appellationis debet ſe præſentare petens ab eo, vt det ſibi mandatum inhibitionis, citationis, & compulſionis.

13 Superior appellanti coram ſe præſentanti dat ſolum modo mandatum citationis & compulſionis, inhibitionem differt donec acta proceſſus ad ſe deducantur & ex eis videat an à ſententia diffinitiua fuerit appellatum.

14 Inhibitio contra iudicem à quo quando, & in quibus caſibus dari debeat à ſuperiore traditur, & ibi declaratur Concilium Tridentinum, Seſſio. 13. de reform. cap. 3. & Seſſio. 24. de reform. cap. 10. & Seſſio. 25. de reform. cap. 14. circa non admittendam inhibitionem ſuperioris contra inferiorẽ in cauſis criminalibus.

15 Libellus grauaminum in foro eccleſiaſtico coram iudice appellationis porrigendus, Hiſpanè compoſitus.

16 Reuocatio attentatorum in quacunque parte litis ab appellante peti poteſt, licet tutius ſit quod in ipſo libello grauaminum petatur.

17 Libellus reſponſorius appellati in foro eccleſiaſtico Hiſpanè compoſitus.

18 Appellatio ab interlocutoria exactis proceſſus primæ inſtantiæ, & non ex nouis ſecundæ iuſtificari debet.

19 Iudex

19 *Index ad quem pronuntians se iudicem in causa appellationis interpositæ ab interlocutoria retinet etiã cognitionem negotij principalis, & super isto articulo ante omnia debet proferre sententiam.*

20 *Iudex ad quem præuidens appellationem ab interlocutoria esse iniustam debet pronuntiare se non esse iudicem remittens negotium ad inferiorem & appellantem in expensis condemnans.*

21 *Regula q̃ in secunda instantia non allegata allegabo & non probata probabo, qualiter intelligatur.*

22 *Sententia interlocutoriæ quibus iudex adquem pronuntiat se iudicem, vel non iudicem Hispanè composita.*

23 *Sententia interlocutoria qua iudex adquem recipit partes ad probandum Hispanè composita.*

24 *Sententia diffinitiua tàm confirmatoria quàm reuocatoria Hispanè composita. Et ibi stylus qui obseruatur quando iudex ad quem denegat appellationem.*

Caput Vnicum.

PRemissis ac repetitis in isto tractatu omnibus ijs, quæ in. 6. parte. 1. Tomi resoluimus, circa remediũ appellatiõis, eius definitionem, & quo iure esset inuenta, & quotuplex, & quos effectus habeat, & intra quod tempus interponi debeat, & in quibus causis permissa, vel prohibita sit interponi, & qualiter sit interponenda, quæ omnia ibi explicuimus in procemio cum sequentibus, & huic tractatui conducunt. Non nulla tamen in præsenti erunt prænotãda: & primum prænotare licèt, 1 appellationem principis rescripto, vel lege tolli posse, vt probat text. in. l. 1. §. interdum. ff. à quibus appellare licet. & in c. 1. de rescriptis. & in. c. pastoralis. de appellat. & in cap. super quæstionum. §. si verò de offic. delegat. & in. l. 13. tit. 23. partita. 3. & firmant Panor. Decius, Felinus, & Mantua. in Rubric. de appellationibus & cõmuniter omnes ex Rebuffo. in cõstit. secũdo tomo, titulo de rescriptis. in præfatione num. 161. Couarru. in practicis. qq. c. 23. num. 6. & Pinelo. in. l. 2. 1. par. Rubric. c. 2. nume. 21. C. de rescindenda venditione. Quod tamen à principe fieri debet iusta causa interueniente, alioquin princeps iniustè faceret, secundum Andream Isernia, & Mathæum de Afflict. in constitu. Neapo. in procœmio quæstione. 10. quos refert & sequitur Couar. in dict. c. 23. numer. 6. versiculo. septimo illud. Et causa iusta deberet cõstare principi, aliàs peccaret, secundum Couarruuias vbi suprà. Qui nimò apparere deberet, alioquin credẽdum non esset principi asserenti causam subesse, ex Felino. numero. 82. Beroio. numero. 182. Decio. nume. 28. in. c. quę in ecclesiarum. de constit. Alciato in regula. 3. præsump. 8. Nauarro in capit. si quando. de rescript. pagina. 63. numero. 7. & Menochio in Tractatu. de recuperan. possessione. remedio. 15. quæstione. 26. numero. 352. quidquid oppositum teneat Petrus Dueñas in reg. 43. Et hinc est, q̃ princeps ex iusta causa tollit appellationem in pluribus casibus, quorum aliquot congerit Petrus Dueñas vbi suprà. Cui veræ & cõmuni opinioni non obstat si dicatur, appellationẽ de iure naturali esse, quatenus est defensio, vt probat text. in. c. cum speciali. §. porrò de appellat. sed quæ iuris naturalis sunt à principe tolli non possunt, vt in Clementina. pastoralis. §. cęterum. de re iudicata. & in. §. sed naturalia. institut. de iure naturali, ergo &c. Nam omissis interpretationibus Baldi & Panormita. quas optime refutat Pinelus vbi suprà. respondendum est, q̃ sublata appellatione per legem vel principis rescriptum non censetur grauato sublata omnimoda defensio, cum recursum habeat ad superiorem per viam querelæ, secundum glos. 1. in. c. querelam. de procur. & in. l. 6. titulo. 18. libr. 4. Recopilat. & etiam per viã supplicationis, iuxta text. in. l. vnica. C. de sententijs præfectorum

præto. & gloſ. in. cap. ex literis. verbo, Supplicauit. de reſtit. Spolia. & in. l. 1. & 2. cum alijs titulo. 19. lib. 4. Recopilationis. & etiam per viam reſtitutionis, ſecũdum glo. in cap. apoſtolicæ. verbo, Retractari. 35. queſtione. 9. receptam à Felino & Ripa numero. 35. in. c. 1. de reſcript. Quinimo tunc grauatus appellare poſſet ſi manifeſtè grauaretur: nam tunc appellatio non cenſetur ſublata, vt firmat gloſſ. in. c. ex conqueſtione. verbo, Poſt. de reſtitutione Spoliat. receptam communiter ex Panormit. ibi numero. 5. & in. c. inter cætera. numero. 3. de re iudi. Bene verum eſt, ꝙ tũc appellatio non haberet effectum ſuſpenſiuũ, ſed tantùm deuolutiuum, iuxta text. in cap. paſtoralis. in principio. de appellationibus. & ibi notant Imola numer. 5. & Peruſinus numero. 6. & communiter omnes ſecundum Couarruuias vbi ſuprà. numero. 7. & idem probat text. in c. paſtoralis. §. præterea. de offic. delegadum ibi dicitur, quòd quando proceditur appellatione remota non ſuſpenditur iuriſdictio inferioris per appellationem, donec Papa cauſam committat, ergo à principio appellatio habuit effectum deuolutiuum, & non ſuſpenſiuũ, Quo fit ꝙ licet innouata, & intẽtata per iudicem à quo poſt appellationem à ſententia diffinitiua, vel intra tempus à iure conceſſum ad appellandum, reuocanda ſint remedio attẽtatorum per iudicem appellationis, vel per ipſum iudicem à quo iuxta tex. in. c. non ſolum. de appellationi. libr. 6. & ea, quæ reſoluit Couarruuias in practic. qq. c. 23. numero. 1. tamen attẽtata per iudicem à quo in caſibus, in quibus appellatio non eſt admittenda, vel quando proceditur cũ clauſula (appellatione remota) vt in tribunali ſcholaſtico Salmãtino, & in alijs, quibus hoc priuilegium competat, reuocanda non ſunt, etſi quis manifeſte grauetur, & cauſæ cognitio ad ſuperiorem deuoluatur per appellationẽ, quia tunc appellatio non habet effectum ſuſpẽſiuum, vt ſuprà reſoluimus, ac ideo iuriſdictio inferioris non fuit ſuſpenſa, ita concludit Couarru. in dict. capit. 23. numero. 7. Et ita ex ſupradictis conſtat, ꝙ quando per legem, vel principis reſcriptum appellatio tollitur, non cenſetur ſublata omnimoda defenſio, ſed ſolummodo iſte modus defenſionis per appellationem, nam eſſe plura tribunalia non reſcipit iuſtitiam cauſæ, ſed ſolũ quod conſideratur eſt, vt reus plene audiatur, & ei iuſtitia fiat, quæ tamen per prædicta remedia fieri poterit, ſecundũ Pinellum vbi ſuprà, numer. 22. Et hinc eſt in pluribus caſibus ſublatam eſſe à iure appellationem, vt diximus in. d. 6. p. 1. tomi in proœmio, numer. 19. vbi reſoluimus inter reliquos præcipuum eſſe, quando ab aliqua ſententia interlocutoria appellaretur, & in vtroq; foro eccleſiaſtico & ſeculari hoc prohibitum eſſe, nec dũ in interlocutorijs latis in. 1. inſtantia ab ordinarijs locorum, verum etiam in latis in. 2. & reliquis inſtantijs: pro hac extenſione adducẽtes regulam cancellariæ. 36. Pij ſummi Pontificis Quinti. & aliã regulam cãcellariæ. 35. Gregorij. XIII. ſummi Pontific. quam alij adducere ſolent pro contraria opinione, dũ illa regula inquit, ꝙ in cauſis in Romana curia pendentibus, & in futuris, à ſententia interlocutoria appellari non poſsit, ergo per argumentum ab ſpeciali videtur contrarium dicendum eſſe in alijs cauſis pendentibus extra curiam in. 2. & reliquis inſtantijs, vt putà in inſtantia Archiepiſcopi. Nuncij, & alterius delegati. Quod argumentum eis non ſuffragatur: nam maior ratio prohibitionis appellationis ab interlocutoria lata in ſecunda inſtantia Archiepiſcopi, Nuncij, vel delegati verſatur, quàm prohibitionis appellationis ab interlocutoria lata in ſecunda inſtantia curiæ Romanæ: nam ſecunda inſtantia Archiepiſcopi, Nuncij, vel delegati termi-

3

nari

nari debet intra vnum annum, vel saltem ex causa intra biennium, vt in cap. cùm sit Romana.in principio.de appel. & in Clementina. sicut. eodem titulo. & ita tempus illius instantiæ facilius cõ summeretur,in prosecutione harũ appellationum ab interlocutorijs , & negotium causæ principalis in diffinitum remaneret : cæterum secunda instantia curiæ Romanæ nullo tempore finitur , dummodo aliquis actus ibi intra annum factus fuerit , vt resoluimus in tertia annotatione de instantia huius totius operis,in versiculo,cęterum.vbi etiam diximus intra quem terminum hæc instãtia appellationis terminari debet, quod huic tractatui multum conducit. & supradictæ resolutioni sunt addenda à nobis resoluta in dicta sexta parte primi tomi. in procemio. numero. 28. Prænotandum etiam est, appellationem gradatim interponendam esse de minori iudice ad maiorem proximum & immediatum, non verò omisso medio ad alium superiorem distantem & non proximum, secundum Speculotorem in titulo de appellatio.§. nũc tractemus.in principio.& facit lex imperatores.ff.de appellat. Quæ resolutio vera est & procedit de iure ciuili, & in foro seculari:tamen de iure canonico & in foro ecclesiastico omisso medio ad Papam appellari potest , vt probat text.in cap.ad Romanam. 2. q.6.& in cap.si duobus.& in capit.solicitudinẽ de appellat.& notat Perusinus in capit. dilecti,el.3.eodem titulo.nisi appellaretur ab subdelegato delegati Papæ: quia tunc ad ipsum delegatum est appellandum,iuxta text.in capit.si delegatus. §. fina.de offi.delegat.libro sexto,& notat Perusinus in dicto capitulo. si duobus. columna penultima.Parimodo in foro ecclesiastico ad nuncium & legatũ Papæ omisso medio appellatur, secũdum Panormitanum & Perusinum in dicto capitulo.dilecti,el.3.& ita praxis obseruat,& etiam omisso medio in alijs casibus appellatur,quos congerit Maranta de ordine.iudi.6.part.memb.2.à numero.357.Et quod omisso medio ad Papã &ad eius legatum appellari possit,resoluit Couarruuias in practic.quæst.capit. 4.numero.9.vbietiam concludit,quòd in hisce regnis Hispaniarum omisso medio ad regem vel eius curiam appellari possit,per text.in.l.18.titulo.23.part.3. iuxta quam resolutionem intelligenda sunt superius adducta.Quo fit à sententia vicarij generalis episcopi appellandum non esse ad ipsum episcopũ , quia est vnum & æquale tribunal, vt resolui mus in secundo tomo huius operis in tertio præludio,vbi diximus à sententia vicarij foranei episcopi ad ipsum episcopum appellandum esse,quod etiam ad istum tractatum cõfert.Fit etiam à prælatis inferioribus & eorum officialibus subiectis episcopis ad ipsos episcopos appellandum esse,quia sunt proximi superiores,non verò ad archiepiscopos,iuxta tex.in c.Romana.§.ab archidiacono. de appel.in.6.quem innouat Conci.Triden.Sesio.22.de reformat.capit.7.Fit insuper ab episcopis habẽtibus ciuilem & secularem iurisdictionem appellandum esse ad archiepiscopos,nisi ex consuetudine priuilegio,siue iure alio speciali ad alium sit appellandum,iuxta tx. in dicto capit.Romana.§.debet.per quẽ text.defenditur.l.8.titulo.3.libro primo Recopilationis.dum statuit ab episcopis habentibus secularem iurisdictionem appellãdum esse ad ipsum regem, & eius curiam,nõ verò ad archiepiscopos vel ad alios iudices superiores ecclesiasticos,nam hoc competit regi Hispaniarũ iure quodam speciali ex eo quod cum temporalis & ciuilis potestas regni Hispaniarum sit penes ipsum, solũ regem,ab eoque in alios deriuetur, (vt resoluimus in prima parte primi tomi in primo Tempore)consequitur episcopos & prẹlatos ecclesiasticos iurisdictionem

nem secularem non aliundè habere quàm ex regia concessione, semperque apud ipsum regem mansisse hanc supremam iurisdictionem cognoscèdi de appellationibus à iudicibus inferioribus interpositis, & ita in hisce regnis appellandum est à prælatis habentibus secularem iurisdictionem ad ipsum regem, & eius tribunalia suprema, & non ad archiepiscopos, quia de iure hoc regi cõpetit, & defenditur ex dicto cap. Romana. §. debet. ibi, siue iure alio, cuius decisionem comprobat Concil. Tridentin. Sessione. 22. de reformatione. capit. 7. & ita resoluit Couarruuias in practicis quæstionibus. capit. 4. numero. 2. & Didacus Perez in. l. 5. titulo. 4. libro primo
5 ordinamenti. Prænotãdum insuper est quod in dicta sexta parte. in procemio. n. 14. & 15. resoluimus appellationẽ in foro ecclesiastico interponendam esse intra decem dies connumerandos à die intimationis sententiæ, quod quidem tempus ex iustâ causa à iudice restringi poterit secundum Panormitanum & Decium. numero. 19. versiculo, potuit in capit. cum sit Romana. de appellationibus. contra glossa. ibi. verbo, Recisius quinimo prædictũ tẽpus ex iusta causa etiã prorogari poterit secundum Feli. numero. 4. in dicto cap. cum sit Romana. cuius opinioni non obstat. tex. in capit. oblatum. de appellationibus. vbi tẽpus à iure cõcessum ad prosequendam appellationem nequit à iudice prorogari, etiam ex iusta causa: nam respondeo, quod ideo ibi denegatur potestas iudici prorogandi illud tempus, quia si iusta causa prorogandi extitisset, iã à lege facta est prouisio alterius anni per text. in dict. capit. cum sit Romana. & in capit. ex ratione. eodem titulo. ob idque iudicis prouisio cessat, argumento text. in. l. fina. C. de pactis conuent. vt optimè aduertit Decius in dicto capit. cum sit Romana. numero. 21. & Perusinus in cap. 1. §. siquis. numero. 5. de exceptionibus. libro sexto. & pro hac opinione facit, ꝙ iudex ex causa omnes dilationes à iure concessas etiam sine ministerio iudicis coarctare & prorogare potest, vt probant Panormitanus, Felinus, & Decius. numero. 13. in dicto capit. cum sit Romana. & Alexan. de re iudi. ff. l. 2. numero. 5. post Bartol. ibi. numero. 4. & idem tenet Antonius de Butrio in dicto cap. cum sit Romana. numero. 12. vbi eam testatur communem Augustinus Berosius. n. 61. quæ communis fundatur per text. in capit. inducias. el. 2. ibi si rerum vrgentissima. 3. quæstione. 3. & in. l. fin. versiculo, nisi rerum vrgent. C. de dilation. & si gloss. in dicto cap. cum sit Romana. verbo, recisius. sequantur Baldus in Authentica. ei qui. C. de temporibus appellat. & Bonifacius in Clementina. quandiu. numero. 49. de appellatio. & Gregorius Lup. in. l. 22. titul. 23. part. 3. in gloss. 5. vbi simpliciter transijt cum Baldo. & eidem consentit Didacus Perez in. l. 1. titulo. 16. libro tertio ordinamenti. in glo. verbo, Cinco dias. in versic. vtrum autem. qui in. l. 1. titulo. 3. lib. 3. ordinamenti. in gloss. 5. & in. l. 1. titul. 4. libro tertio ordinamenti. in glos. verbo, Da la ley. hoc ad vtramque partem disputat, & tandem concludit, iudicem non posse minuere vel prorogare dilationes à iure concessas sine ministerio iudicis, bene tamen posse cõcessas cum ministerio iudicis. Cuius fundamentis satisfieri potest dicendo, procedere nisi iusta causa interuenerit, ex qua iudex possit breuiare seu extendere prædictas dilationes. Prænotandũ rursus est,
6 ꝙ in. d. 6. p. 1. tomi. in procemio. numero. 40. prope finem, resoluimus, apostolos petẽdos esse in ipsa appellatione instanter instantius, &c. sufficereq; vno actu & cõtextu illos petere, quos tamẽ appellans tenetur petere intra triginta dies connumerandos à tempore, quo incipit currere, decendium appellationis, quod est à die intimationis sententiæ

tiæ, vt ſuprà reſoluimus, & quòd intra prædictum terminum Apoſtoli ſint petendi probat text. in cap. ab eo. de appel. libr. 6. & in Clementina. quanuis. eodẽ tit. vbi gloſſ. verbo, Tempore. tenet connumerandum eſſe illum terminum à tempore quo decendium appellationis currere incipit, niſi iudex à quo breuiorem terminum ad Apoſtolos recipiendos aſsignauerit appellanti, quod facere poterit, iuxta text. in dicta Clementina. quanuis. & ibi dicitur quod ſi intra terminum à iudice præfixum appellãs non comparuerit coram iudice, & petierit Apoſtolos ſibi tradi, appellatio remanebit deſerta: & idem quando iudex ſtatuerit terminum iuris incertum, ſi intra eum appellans non petierit Apoſtolos à iudice ſibi dari, vel ſi oblatos recipere recuſauerit. Et plura de iſtis Apoſtolis, vide apud Speculatorem in tit. de Apoſtolis. & Marantam. de ordine iudiciorum. 3. part. 6. partis. actu. 2. à numero. 208. vbi in numero. 213. poſt gloſſ. in dicta Clement. quanuis. verb. Oblatos reſoluit, Apoſtolos dandos eſſe expenſis ipſius appellantis, qui etiam hodie 7 omnia acta proceſſus geſta corã inferiori tenetur ſuis expenſis ad iudicem appellationis transferre: & ſi pars appellata comparuerit, cogenda erit pro portione ſua expenſas actorum, quæ translata fuerint, ſoluere, ſi illis vti voluerit, niſi ex loci conſuetudine ſeruetur, vt integrum onus ſoluendi expenſas appellanti incumbat. Et notarius cauſæ copiã prædictorum actorum congrua merce de ſibi ſoluta tenetur exhibere intra mẽſem, alioquin puniẽdus erit arbitrio ordinarij, & ſi ipſe ordinarius particeps fuerit huius impedimenti, ne acta integrè appellanti tradantur intra tempus debitum, ad dupli pœnam quanti ea lis fuerit, tenebitur, ita decretum extat in Cõcil. Tridẽ. Seſsio. 24. de reformat. capit. 20. prope finẽ. in verſ. prætereà. Quod procedit tã in cauſis ciuilibus quàm in criminalibus, de qnibus decretũ illud loquitur. Cui nõ obſtat aliud decretũ ipſius Cõcilij, Seſ. 13. de refor. c. 3. vbi dicitur, quod in cauſis criminalibus iudex à quo appellatum fuerit, acta proceſſus teneatur exhibere gratis ipſi appellanti, vt illa producat coram iudice appellationis, ergo videtur, quod non debeant transferri nec exhiberi expenſis ipſius appellantis: nam reſpondeo, quòd illud decretum debet intelligi ſcilicet ℘ iudex ipſe à quo nihil debeat poſtulare & recipere pro illa exhibitione actorũ, ſed gratis teneatur illa exhibere: cæterũ expenſas quæ factæ fuerint in itinere, & in tranſlatione ad iudicem appellationis, & quæ ipſi notario cauſæ pro labore, & ſuis ex portulis ſolui debuerint, pars appellãs ſoluere debebit, & in hac ſpecie intelligitur text. Con. Trid. in d. cap. 20. verſic. prætereà. & ita exiſtimo componenda eſſe prædicta decreta Cõcilij. Prænotandum deinde eſt, quod in dicta ſexta parte primi tomi, in procœmio. numero. 53. reſoluimus, appellationem interponendam eſſe coram iudice à quo: & eſt intelligẽdum, ℘ ſi iudex à quo appellationẽ deneget, nec ei deferat, imo in cauſa ꝓcedat innouãdo tunc appellãs mittit mãdatũ alicui procuratori cancellariæ vt à ſenatoribus regijs prouiſionem regiam obtineat, qua præcipiatur notario cauſæ, quod proceſſum originalem ad prædictam cancellariam remittat, & iudices eccleſiaſtici exortentur, quod excommunicatos abſoluant per ſpatium ſexaginta dierum. Et proceſſu ad cancellariam delato, auditores, eo viſo, an eccleſiaſticus vim intulerit appellanti in non deferendo eius appellationi, ſi eis conſtiterit vim illatã fuiſſe, proferunt ſententiam, qua declarant, vim illatam fuiſſe, & exhortantur iudicẽ, quod appellationi deferat, alioquin ſi eis conſtiterit vim illatam non fuiſſe à iudice eccleſiaſtico, eidem proceſſum remittunt, vt in cauſa procedat:

quam cognitionem per viam violentię auditores regij habent, per ea quæ resoluimus in prima parte. 1. tomi, in primo Tempore. n. 23. in versi. tertio modo dicti auditores, ac ideo in fine libelli appellationis ponitur clausula, Y protesto el auxilio real de la fuerça. Prænotandum denique erit ad istum tractatum, illud quod resoluimus in primo Præludio huius secundi tomi, in versiculo, ex supradicta resolutione. num. 13. & in versiculo quo fit Archiepiscopum. nu. 19. Omnibus supradictis ita constitutis, & consideratis erit deueniendum ad formam & modum procedendi in ista secunda instantia appellationis, & in primis libellus appellationis erit concipiendus forma sequenti.

LIBELLVS APPELLATIONIS.

Illustre Señor.

FVlano ante v.m. parezco, y digo que en la causa que entre mi y fulano se ha tratado y trata. v.m. dio y pronuncio cierta sentencia contra mi, y en fauor del dicho aduerso, en la qual en effeto v.m. mãdo tal y tal cosa, cuyo tenor auido aqui por repetido, y a el me refiriendo, hablando cõ el deuido acatamiento, la dicha sentencia es nulla, y do alguna iniusta y muy agrauiada digna de ser enmendada y reuocada por el superior. Lo primero por todas las razones de nullidad y agrauio que del processo resultan, y se pueden y deuẽ collegir que he aqui por insertas. Lo otro por todo lo general que se suele dezir y alegar que he aqui por expresso: y porque la dicha sentencia no fue dada a pedimiẽto de parte ni contra parte, en tiẽpo y forma ni yo fuy citado para verla dar, ni el processo estaua en estado de se sentenciar, ni se guardo el orden del derecho. Lo otro, porq̃ yo proue biẽ y cũplidamte mi intenciõ y demanda, y lo q̃ prouar me conuenia para obtener sentencia en mi fauor, y la parte contraria no prouo sus excepciones y defensiones, y assi deuiẽdo v.m. de dar mi intencion, y demanda por biẽ ,puada, y condenar al dicho aduerso, la dio por no ,puada, y le absoluio y dio por libre della. Lo otro por tal y tal razon, por las quales razones y cada vna dellas, y por las que ante el superior protesto dezir y alegar, que mas a mi derecho conuengan, sintiendo me agrauiado, saluo iure nullitatis, y otro deuido remedio, de v.m. y de la dicha sentencia, y de todo lo demas que en virtud della se hiziere y actuare, appello para ante el Señor Arçobispo de Sanctiago, y para ante sus vicarios, y para ante quiẽ y cõ derecho pueda y deua, y pido los apostolos desta mi appellacion sæpè, sæpiùs, & sæpissimè, instanter, instantius, & instantissimè, con todas las instancias y afincamientos que de derecho se requieren. Y si tacita o expressamente denegada me fuere esta appellacion, añadiendo agrauio a agrauio, y fuerça a fuerça, y appellacion a appellacion, iterum appello de la dicha tacita o expressa denegacion, segun y para ante quien de suso appelado tengo, y protesto el real auxilio de la fuerça, so cuya protection y amparo pongo esta presente causa, y pido lo por testimonio.

Singulæ clausulæ prædicti libelli explicantur in dict. 6. par. 1. tomi. in proœmio à. nu. 45. in versic. expositio libelli appellationis. præterquam illæ clausulæ. Lo primero, vsq; ad illam. Lo otro, por tal y tal razon, inclusiuè. In quibus clausulis exprimuntur causæ grauaminis: nam causa grauaminis in appellatione

ne à ſententia diffinitiua exprimi nõ debet, ſed tantum in appellatione ab interlocutoria ſententia, vt reſoluimus in dicta. 6. parte. in procœmio. nu. 34. in verſiculo, rurſus in appellatione. tamen in prædicto libello exprimuntur, non de neceſsitate, ſed vt facilius aduocatus & procurator appellantis inſtruantur, & intelligant quid allegare debeant in libello grauaminis coram ſuperiore. Nõ fuit etiam explicata illa clauſula, Appelo para ante el Señor Arçobiſpo. quæ procedit ex his, quæ ſupra in iſta parte reſoluimus, in verſiculo, prænotandum etiã eſt, nec etiam illa clauſula, Y para ante quien y con derecho, &c. quæ tamẽ procedit ex reſolutis in dicta ſexta parte primi tomi in procœmio. nume. 37. in verſiculo, ſimiliter ſufficit. Nec etiam fuit explicata illa clauſula, y pido los apoſtolos, &c. quæ tamen procedit ex his, quę reſoluimus ſupra in iſta parte. in verſiculo, prænotandum rurſus eſt. Nec etiã illa clauſula, Y proteſto el real auxilio, &c. quæ procedit ex his quæ ſupra in in iſta parte diximus, in verſiculo, prænotandum deinde eſt.

Supradictus libellus appellationis offerri debet coram iudice à quo, vt reſoluimus ſupra in iſta parte, in verſiculo, prænotandum deinde eſt, & ſi iudex à quo appellationem denegauerit, agendũ erit quod ibi diximus: ſi verò appellationi detulerit, aſsignans tempus appellanti ad petendos apoſtolos, & ad ſe præſentandum, & ad proſequendã appellationem coram ſuperiore, appellãs intra dictum terminum à iudice præfixum debet ſe præſentare cum teſtimonio ſuæ appellationis, quem terminum iudex à quo præfigere poteſt appellanti, ſiue appellationem deneget, ſiue concedat, vt diximus in dicta ſexta par. primi tomi. c. 1. de modo procedendi per viã appellationis in cancellarijs. nu. 2.
11 & ſi intra illum terminũ appellans non ſe præſentauerit, appellatio remanebit deſerta, iuxta tex. ſic intellectũ in. c. perſonas. de appel. nec appellãs ſatiſfacit, ſi iter arripiat ad ſuperiorẽ intra terminũ ſibi præfixũ, ſecundũ Panor. in d. c. perſonas. nu. 8. & Rotã antiquã. 537. & Rotã nouã. 155. Si verò terminus eſſet prę fixus ſolũmodo ad proſequẽdã appellationem, vt in cap. cũ cauſa. de re iudi. & in. c. ad hæc. 3. de appel. & in cap. ex parte. de reſcrip. ſatisfaceret appellans, ſi intra illum arriperet iter, vel iudices impetraret, iuxta text. in dict. c. cũ cauſa. & cõmuniter omnes, ſecundũ Decium in d. c. perſonas. num. 8. Cæterũ ſi iudex à quo nõ aſsignauerit appellanti terminũ ad petendos apoſtolos, neque ad ſe præſentandũ, neq; ad proſequendã appellationem, tũc appellãs tenetur intra triginta dies apoſtolos petere cum requiſitis debitis, alioquin appellatio remaneret deſerta, iuxta tex. in. c. ab eo. de appel lat. lib. 6. & in Clementina. quãuis. eodẽ tit. & intra annũ, vel ex cauſa bienniũ, tenetur appellationẽ proſequi, vt in. c. cũ ſit Romana. de appel. & in Clementina. ſicut. eodẽ tit. alioquin appellatio remaneret deſerta, vt in dictis iuribus probat. & receptis apoſtolis, id eſt, teſtimonio
12 appellationis, tũc appellãs cũ eis ſe prę-ſentat coram ſuperiori, petẽs vt illũ pro præſentato habeat in illo gradu appellationis, & ꝙ ſibi det mãdatũ inhibitionis contra iudicẽ inferiorẽ, & citationis contra partem appellatã, & cõpulſionis
13 contra norarium cauſæ. Et tunc iudex viſo teſtimonio appellationis, concedit ſolummodo mandatum compulſionis & citationis: & poſtquam proceſſus fuerit ad ſe delatus, viſo proceſſu ſi appellatio interpoſita fuit à ſententia diffinitiua, viſoque teſtimonio appellationis ritè & rectè interpoſitæ, concedit appellanti mandatum inhibitionis, quo inhibet iudici inferiori à cauſæ cognitione, niſi in caſibus in quibus appellatio de iure prohibita eſſet, etiam à
14 ſententia diffinitiua: nam tunc non

posset superior contra inferiorem inhibitionē dare, donec cognoscere cœpisset de causa iusta, vel iniusta appellationis, peracta ipsius processus. At verò si iam cognoscere cœpisset, bene posset inhibitionem concedere, ne sententia inferioris executioni mādaretur, vt probat text. in cap. Romana. §. si autem. de appellat. in. 6. quod comprobat Concilium Tridentinum, Sessione. 22. de reformat. cap. 7. not. Domi. d. c. Romana. §. quod si. numero. 4. vel nisi appellatio à sententia diffinitiua in causa criminali interposita esset, nam tunc hodie superior inhibitionē concedere non potest, nisi prius visis actis processus primę instantiæ, & ex eis iustificata causa appellationis, iuxta decretum Concilij Tridentini, Sessione. 13. de reformat. cap. 3. Et in hunc sensum est accipiendus tex. eiusdem Concilij, Sessione. 24. de reformatione. capit. 10. & Sessione. 25. de reformat. cap. 14. vbi dicitur quod non obstā te quacūque inhibitione superioris, sententia episcopi super visitatione, aut morum correctione, aut concubinatu executioni mandetur: debent enim iura illa intelligi, quando inhibitio à superiore data esset, absq; eo quod prius appellatio iustificata esset ex actis processus primæ instantiæ: & tunc in prædictis casibus, in quibus inhibitio dari nō potest, donec visa fuerint acta processus, & ex eis iustificata appellatio, iudex superior concedit solummodo mandatum compulsorium contra notarium, quo ei mā dat quod acta processus appellanti exhibeat soluta sibi debita mercede, quod facere tenetur sub pœna præscripta in Cō cilio Tridentino, Sessione. 24. de reformat. cap. 20. versic. porrò. Et insuper superior concedit appellanti mandatum citatorium, quo partē appellatam citat, ad hoc vt coram eo compareat, & post modum actis processus primæ instantiæ delatis ad superiorem, & per eum visis, si ex eis apparuerit causam iustificatam esse, tunc dat inhibitionem aduersus inferiorem: & hoc idem obseruandum erit, quando appellatio interposita fuit à sententia interlocutoria in casibus, in quibus hodie ab interlocutoria appellari potest, nam superior tūc inhibitionem dare non poterit, nisi prius visis actis processus primæ instantiæ, & ex eis appellatione iustificata, vt probat text. in dicto cap. Romana. §. quod si obijciatur. quem text. innouat Concilium Tridentinum, Sessione. 22. de reformat. cap. 7. Hoc vltimum verum esse existimo quando appellatum esset à sententia interlocutoria continenti grauamen irreparabile per diffinitiuam, nā tunc in ea specialiter & nominatim causa grauaminis est exprimenda, vt probatur in capit. 1. de appellat. in. 6. iuncta Clementina. appellanti. eodem titulo. ac ideo nisi de tali causa ex actis processus prius constet, superior non poterit inhibitionem dare: tamen si appellatio interposita esset ab interlocutoria habēte vim sententiæ diffinitiuæ, tunc superior poterit statim non visis prius actis processus, inhibitionem dare, nam sicut in appellatione à diffinitiua, causa grauaminis non debet exprimi, vt in. l. Scio. iuncta gloss. fin. ff. de appellat. glo. & communiter omnes in capit. cum in ecclesia. de appellat. ita etiam causa non est exprimenda in interlocutoria habēte vim diffinitiuæ per argumentum ab æquiparatis. & ita in terminis tenet Perusinus in capit. 1. numero. 6. de appellationibus. libro sexto. & communiter omnes secundum Decium in capit. per uenit. el. 2. de appellationibus. Quod verum est, nisi appellatio in aliquo casu prohibita esset à iure, vel à principe, quia tunc causa deberet exprimi, tam in appellatione à sententia diffinitiua, quàm in appellatione ab interlocutoria habente vim diffinitiuæ, secundum glossam in dicto capitulo. Romana. §. si autem. verbo, Mandetur.

com-

cõmuniter receptam ex Decio in cap. ad noſtram. num. 13. de appellat. tunc enim niſi appellatio prius iuſtificata eſſet ex actis proceſſus, inhibitio non eſſet danda, iuxta text. in dict. cap. Romana. §. ſi autem. Cæterùm ſi appellatum fuerit ab alijs ſententijs interlocutorijs non habentibus vim diffinitiuæ, nec continentibus grauamen irreparabile, ſuperior non debet inhibitionem dare, ſed tantum citationem & compulſionem, iuxta decretum Concil. Trid. ſeſsione. 24. de reformatione. capit. 20. in verſiculo, neq; appellationes ab eiſdem. Solent tamen nonnulli ſuperiores eo ipſo quòd appellans coram eiſdem ſe præſentat cum apoſtolis, ſi appellans eſt excommunicatus dare mandatum eidem, quo præcipiunt iudici inferiori quòd per quindecim dies, vel per aliud certum tempus excommunicatum abſoluat. Similiter idem præcipiunt quando cauſa criminalis eſt, & q̃ inferior ſuperſedeat executioni ſententiæ per certum tempus, quòd ſuperiores faciunt, vt interim acta proceſſus ad eos transferantur, & tunc ſi ex eiſdem conſtiterit appellationem iuſtificatam eſſe, tunc in totum inhibent inferiori, & conceſſo prædicto mandato citatorio, compulſorio vel etiam inhibitorio in caſibus, in quibus inhibitio dari põt appellans facit illud intimari iudici inferiori ne in cauſa procedat, & parti appellatæ, vt coram ſuperiore cõpareat & etiam notario cauſæ, primæ inſtantiæ, vt acta proceſſus ſibi exhibeat offerendo eidem debitam mercedem pro ſuis exportulis. Et ſi poſt intimationem inhibitionis inferiori factam (quando ab eius ſententia diffinitiua appellatum fuit in aliquo caſu prohibito appellari, vel in cauſa criminali, vt ſuprà reſoluimus, vel quando appellatum fuit à ſententia continente grauem irreparabile) inferior aliquid innouauerit, & attẽtauerit remedio attẽtatorum erunt per ſuperiorem reuocanda, iuxta text. in. c. non ſolum. in verſic. illa vero, iunctis verbis eiuſdẽ text. ibi, exceptis caſibus, de appel. in. 6. & explicat & reſoluit Couar. in pract. quæſt. c. 24. à n. 1. Illa verò quæ innouata fuerint per inferiorẽ, poſt appellationem à ſententia diffinitiua interpoſitam caſu quo appellari licet, & etiam ea quæ intra decẽdium ad appellandum cõceſſum ante interpoſitionem appellationis fuerint innouata reuocanda erunt per viam attentati, vt probat text. in dict. capit. non ſolum. in principio. & explicat & proſequitur Couar. in practicis. quæſt. cap. 23. per totũ & Herculanus in Tractat. de attentatis. ſi verò notarius noluerit acta proceſſus exhibere, tunc aduerſus eum erit procedendum pœnis in tali caſu præſcriptis à Concilio Triden. ſeſſ. 24. de reformatione. cap. 20. verſic. qui notarius. Sed ſi acta proceſſus appellanti exhibeat, illa eidem concedit clauſa & ſigillata, & cũ illis appellans vel eius procurator comparet coram ſuperiore offerẽs acta prædicta, & porrigens libellum grauaminum aduerſus ſentẽtiam inferioris forma ſequenti.

LIBELLVS GRAVAMINVM.

Illuſtre Señor.

15 FVlano en nõbre de fulano como mas aya lugar de derecho, parezco ante. v. m. en grado de appellacion, agrauio, nullidad, o ſimplè querella, o como mas a mi derecho conuenga alegando de la juſticia de mi parte, digo que ſiendo por. v. m. viſto el

sto el presente processo, hallara qne la sentencia enel dada y pronunciada por el Reuerendo prouisor de tal parte, juez à quo contra el dicho mi parte y en fauor de fulano parte aduersa es ninguna y do alguna, injusta y muy agrauiada, digna de ser emendada y reuocada por. v. m. y della deue ser dado por libre el dicho mi parte, declarando el dicho inferior auer hecho agrauio al dicho mi parte en la dicha sentencia, y que el dicho mi parte appello bien y justamente en tiempo y forma, lo qual assi pido, y v. m. deue hazer por lo siguiẽte. Lo primero por todas las razones de nullidad y agrauio que del processo se deuen colligir q̃ he aqui por expressas, y de nueuo ante. v. m. en esta instancia las digo y allego. Lo otro porq̃ la dicha sentencia no fue dada a pedimiento de parte, ni contra parte, en tiempo ni en forma, ni el processo estaua en estado de se poder sentenciar, ni el dicho mi parte fue citado para la verdar. Lo otro porque el dicho mi parte prouo bien y cumplidamente su intencion con mucho numero de testigos fidedignos, mayores de toda excepcion, y la parte contraria no prouo cosa que pudiesse impedir la justicia de mi parte. Lo otro por tal y tal razon. &c. Y assi deuiendo el dicho inferior sentẽciar en fauor del dicho mi parte le condemno: por lo qual sintiendo se agrauiado de la dicha sentencia appello para ante v. m. en tiempo y forma, y en la prosecucion de su appelacion tiene hechas las diligencias necessarias como del processo consta, porque pido a. v. m. que pronunciando se por juez desta causa declare el dicho juez inferior auer mal sentenciado, y la dicha mi parte biẽ appellado, mãdãdo dar la dicha sentencia por ninguna, o alomenos reuocando la como injusta y agrauiada, sobre que pido cũplimiento de justicia y costas, y el officio de v. m. imploro. &c.

Circa supradictum libellum erit aduertendum, q̃ si iudex inferior aliquid innouauit aliquo ex modis quibus dixi mus supra in ista parte, post libellum appellationis, in versiculo, supradictus libellus. in fine, ibi, & si post intimationẽ inhibitionis, &c. quod reuocari debeat
16 remedio attentatorum, tũc licèt in quacunq; parte litis reuocatio attentatorũ ab appellante peti possit, vt determinat Rota in decis. 57. &. 185. in nouis. quã probãt Ioan. And. Dominicus, Anchar. & Perusinus in. d. c. nõ solũ, & prædictã opinionẽ de iure veriorẽ esse, nec se vnquã de ea vidisse controuerti testatur Coua. in pract. quæst. c. 23. nu. 3. in fine. & Fran. Herculaneus in Tract. de attentatis. c. 11. num. 2. tamen tutiùs & cautius erit, quod eodem libello grauaminũ petatur reuocatio sentẽtiæ principalis latæ & attentatorũ, nec necesse erit in specie peti, q̃ ante omnia reuocẽtur attentata, imò satis erit simpliciter peti reuocationẽ attentatorũ. ita resoluũt supradicti DD. Quo circa qñ aliquid innouatũ fuerit in prædicto libello grauaminũ post illã clausulã, scilicet, Tiene hechas las diligẽcias necessarias, como del processo cõsta. adijcienda erit clausula sequẽs, Y sin embargo de la dicha appelacion, el dicho inferior innouo en la causa, procediẽdo a executar su sentẽcia, o haziẽdo tal y tal cosa despues del appelacion por mi parte interpuesta, y en el tiẽpo q̃ pudiera appelar, o despues q̃ le fue notificada la inhibitoria de v. m. en q̃ le inhibio, para q̃ no se entremetiesse en el conocimiẽto de la dicha causa, ni innouasse cosa alguna enella, porq̃ pido a v. m. q̃ reponiendo primero y ante todas cosas todo lo hecho, innouado, yatẽtado por el dicho inferior v. m. proceda en la dicha causa, y declare la dicha sentencia del dicho inferior por ninguna, o alomenos como injusta la reuoque, sobre que pido justicia, &c.

Supradictus libellus grauaminum producitur coram superiore, qui præcipit, copiam eius exhiberi appellato, & quòd ad primam audientiam respondeat, in qua comparet appellans incusans contumaciam appellato, ex eo q̃

non

non reſpondeat, & proceditur ſicut diximus in. 1. parte, huius. 2. Tomi. in cap. 5. de libelli oblatione, prope finem. in verſic. oblato prædicto libello actionis.

Et quando pars appellata voluerit reſpondere libello grauaminum appellantis, poterit cõcipere reſponſum forma ſequenti.

LIBELLVS RESPONSORIVS ex parte appellati.

Illuſtre Señor.

17 FVlano en nombre de fulano con proteſtacion que hago, de que por auto o autos que ante v.m. haga no ſea viſto darle, ni atribuyr le mas ni mayor juriſdicion de la que en tal caſo de derecho a v.m. cõpete, y eſſa no declinable, en reſpueſta de vn eſcripto de agrauios por parte de fulano preſentado parezco ante v.m. y digo, q̃ ſiendo por v. m. viſto el preſente proceſſo hallara que v. m. no es juez cõpetente, ni lo puede ſer deſta cauſa, ni de otra coſa tocante a ella, por quanto del auto por el Reuerendo prouiſor juez à quo, dado y pronunciado, no ſe pudo ni deuio appellar conforme à derecho y a lo nueuamente decretado en el Sacro Cõcilio de Trento, attento que el dicho auto y ſentencia fue interlocutoria, y tal que de derecho del no vuieſſe lugar appellaciõ: por lo qual v. m. ſe deue pronũciar por no juez deſta cauſa exonerando ſe della, y remitiendo el conocimiento al dicho Prouiſor, declarando mal appellado por la parte contraria, y condenandola en coſtas. Y caſo no confeſſado que lo ſuſodicho lugar no aya v. m. deue por ſu ſentencia confirmar la ſentencia dada y pronunciada por el dicho Reuerendo Prouiſor en fauor de mi parte, y contra el dicho aduerſo, declarando auer hecho juſticia, y lo que era obligado, y el dicho aduerſo auer mal appellado, lo qual aſsi pido, y. v. m. deue hazer por lo ſiguiente. Lo primero por todo lo general que ſe ſuele dezir y alegar, que he aqui por eſpreſſo, y por las demas razones que de la dicha ſentencia y ꝓceſſo ſe coligen, y por todo lo q̃ por mi parte fue dicho, y alegado y prouado ante el inferior, lo qual en eſta inſtancia reproduzgo: y que la dicha ſentẽcia fue dada conforme a derecho atento lo alegado y prouado, y la parte aduerſa fue citada para la ver dar, y por que el dicho mi parte prouo ſuficiente mente ſu intencion, y el aduerſo no prouo coſa que aprouecharle pudieſſe, y lo que hagora de nueuo dize y alega ya lo tiene alegado y articulado en la primera, y conforme a derecho no a lugar de lo alegar en eſta ſegunda, por que pido a. v. m. en todo haga ſegun e como de ſuſo pedido tengo, y en lo neceſſario el officio de. v. m. imploro pido juſticia y las coſtas proteſto &c.

Iſte libellus offertur coram iudice, & eius copia datur appellanti, qui ſi voluerit replicare poterit, cuius replicationis copia datur appellato, qui duplicare poterit: & cum duobus libellis ab vtraque parte productis concluditur per partes, & iudex pro cõcluſo habet, vt diximus in dicta prima harte huius ſecundi tomi in. §. ſententia interlocutoria. in medio. Et tunc proceſſus defertur ad iudicẽ, & ſi viſo ꝓceſſu iudex iuenerit appellatũ fuiſſe à ſentẽtia interlocutoria habente vim diffinitiuæ vel cõtinẽte grauamẽ irreparabile ꝑ diffiniuã: cõſtiterit
18 q; bene appellatũ fuiſſe ex primis actis ꝓceſſus primæ inſtãtiæ, nõ verò ex nouis, q̃a appellatio ab interlocutoria non põt iuſtificari ex nouis actis, ſed ſolũmõ

ex

ex primis, vt probat text. in Clementina. appellanti. de appellat. & Bartol. in. l. eius qui. numero. 8. ff. de appellat. & in l. ait prętor. numero. 4. ff. de minoribus. & pro regula ponit Socinus in regula 22. & Petrus Dueñas in regula. 47. quã ibi limitat septem modis. & si in aliquo casu, ex limitatis per Socinum & Dueñas, aliquid probari debeat, iudex appellationis recipit articulum illum ad probationem. Constitoque ex primis actis, vel ex nouis (casu quo locum habent)
19 bene appellatum fuisse, tunc iudex profert sententiam interlocutoriã, qua pronuntiat se iudicem esse illius causæ, retinens cognitionem causæ principalis, secundum glossam. in cap. vt debitus honor. verb. Alioquin. de appellat. & glos. 1. in cap. Romana. §. fin. eodem tit. lib. 6. Quam sententiam ante omnia iudex superior proferre debet, quia super illo grauamine fundatur sua iurisdictio, vt dicto cap. Romana. §. si verò. &. §. quod si obijciatur. Quando enim iurisdictio alicuius fundatur in aliqua qualitate, prius de illa constare debet, & iudex ꝑnuntiare se iudicem illius causę esse, iuxta tex. in cap. cum in iure. de offi. deleg. & in cap. 1. eodem titul. & lib. & in prędicta sententia iudex debet in negocio principali partes ad probationem recipere, quãdo locus probationi fuerit, sed
20 si ex primis actis processus vel ex nouis, in casu quo locum habuerint, constiterit male appellatũ fuisse à prædicta sententia interlocutoria, grauamenque nõ fuisse illatum ab inferiori, tũc iudex appellationis proferre debebit sentẽtiam qua cognitionem causæ ad inferiorem remittat, in expensis condemnando appellantem, vt probat text. in dicto cap. vt debitus. de appellationibus. & in cap. 1. eodem tit. lib. 6. in versicul. quod si appellator. Cæterùm si iudex inuenerit appellatum fuisse à sententia diffinitiua & nihil de nouo per partes in hac instãtia allegatum fuisse, quod non esset iam allegatum, articulatum, & probatum in prima instantia coram inferiori, tũc non recipit partes ad probationem, sed
21 profert sententiam diffinitiuam: nam licet regula vulgaris sit, quod in instantia appellationis non allegata allegabo, & nõ ꝑbata ꝑbabo, iuxta tex. in. l. per hãc. & ibi DD. C. de temporibus appellationum. & in cap. fraternitatis. de testibus. tamen illa regula vera est & procedit, quando nouæ probationes non essent super eisdem articulis vel directo contrarijs, sed super nouis articulis dependentibus ab veteribus facientibus ad causam, vt probat text. in Clementina 2. de testibus. Bartolus in dict. l. per hãc Panormit. & Felinus in dict. capit. fraternitatis. & tradit Petrus Dueñas in regula. 48. falentia. 1. & Ioannes Maticnço in dialogo relatoris. 3. par. capit. 46. cum nõnullis sequentibus. Sed si iudex inuenerit aliquid fuisse de nouo allegatum super repetita, & deducta in causa principali, vel allegatum in prima instãtia non fuisse articulatum, vel probatũ, tunc profert sententiam interlocutoriã qua partes recipit ad probationem, & vtroque casu sententia erit formanda modo sequenti.

Sentencia interlocutoria, qua iudex pronuntiat se iudicem.

22 EN Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año, el Señor Licenciado fulano, juez Metropolitano del Arçobispado de Sãctiago, auiẽdo visto el presente pro-

processo que en grado de appellacion ante el auia venido, entre partes de la vna fulano appellante, y de la otra fulano appellado sobre tal articulo dixo, que se deuia pronunciar y pronuncio por juez competente desta causa, y procediendo a hazer justicia en ella, q̃ deuia de declarar y declaro que el juez à quo, que della conocio en primera instancia, en dar y pronunciar tal auto y sentencia interlocutoria, que dio y pronuncio, hizo agrauio al dicho fulano, y assi declaro bien appellado por parte del dicho fulano y mal sentenciado, por el dicho juez inferior, y que deuia reuocar y reuoco el dicho auto y sentencia interlocutoria: en cuya cõsequencia dixo que retenia, y retuuo en si el conocimiento de la causa principal, y por estar concluſa para prueua dixo q̃ recebia, y recibio las partes a la prueua, con termino y espacio de nueue dias, saluo iure impertinẽtium & non admittendorũ, y que citaua, y cito a ambas las partes para que vengan a ver presentar, jurar, y conocer los testigos y las escripturas que la vna parte presentare contra la otra, y la otra contra la otra, assi lo pronuncio, y mando y lo firmo de su nombre siendo testigos fulano y fulano.

Sentencia interlocutoria, qua iudex pronuntiat se non esse iudicem.

65 ¶ Visto este processo que ante nos pende en grado de appellacion, entre partes de la vna fulano appellante, y de la otra fulano appellado. &c.

FAllamos, que nos deuemos pronunciar y pronunciamos por no juez desta causa attento que el Reuerendo Prouisor de tal parte juez à quo, que della conocio en primera instancia en pronunciar como pronuncio tal auto interlocutorio, no hizo agrauio al dicho fulano, ni el del pudo appellar, y procediendo a hazer justicia dezimos que deuemos de declarar, y declaramos bien pronunciado por el dicho Reuerendo juez à quo, y mal appellado por parte del dicho fulano: en cuya consequencia remitimos el conocimiẽto desta causa al dicho Reuerendo juez à quo, para q̃ proceda en ella conforme a derecho, y mas condenamos al dicho fulano en las costas desta instancia justamente hechas, cuya taxacion en nos reseruamos, assi lo pronunciamos y mandamos por esta nuestra sentencia juzgando. &c.

Sentencia interlocutoria, qua partes recipiuntur ad probationem.

EN Salamanca a tantos dias de tal mes y de tal año el señor Licenciado fulano juez Metropolitano del Reuerendissimo señor Arçobispo de Sanctiago, auiendo visto el presente processo, que en grado de appellacion ante su merced pende, entre partes de la vna fulano appellante, y de la otra fulano appellado dixo, que se deuia de pronunciar y pronuncio por juez competente desta causa, y procediendo en ella a hazer justicia, que deuia de recebir, y recibio a ambas las partes a la prueua sobre lo nueuamente allegado, y lo no prouado en la primera instancia, con termino y espacio de nueue dias, saluo jure impertinentium & non admittendorum, y mando

do citar a ambas las partes, para ver presentar, jurar y conocer los testigos y escripturas que la vna parte presentare contra la otra, y la otra contra la otra, assi lo pronuncio y mando, y firmo de su nombre siendo testigos fulano y fulano.

Deinceps in hac instantia procedendum erit forma & modo, quibus diximus in prima parte huius secundi Tomi. in. §. sententia interlocutoria qua iudex pronuntiat se iudicem esse, vsque ad finem totius illius partis. Et est aduertendum, q̃ etiam in ista instantia potest etiam opponi contra iudicem exceptio recusationis, quæ opponenda erit tempore, modo, & forma, quibus diximus in dict. prima parte huius secũdi Tomi. in cap. 6. de exceptionibus dilatorijs in principio. in versiculo, est etiam aduertendum. &c. & postquam deuentum fuerit ad conclusionem causæ, & ad citationem partium ad audiendam sententiam diffinitiuam, iudex viso processu, & attentis, & consideratis omnibus ijs, quæ diximus in prima parte primi Tomi in Tempore. 10. proferet sententiam diffinitiuam aut confirmatoriã vel reuocatoriam forma sequẽti.

Sentencia diffinitiua confirmatoria.

24 ¶ Visto este processo que ante nos pende en grado de appellacion entre partes, de la vna fulano appellante, y su procurador en su nombre: y de la otra fulano appellado y su procurador. &c.

FAllamos atentos los autos y meritos del, que la sentencia diffinitiua en el dada y pronunciada por el Reuerendo Prouisor de tal parte juez à quo, que desta causa conocio en primera instancia, fue justa y conforme a derecho dada y pronunciada, y que la deuemos confirmar y confirmamos segun y como en ella se contiene, y remitimos la execucion della al dicho Reuerendo juez à quo, para que lleue su sentencia à deuida execucion, y effecto: y mas condenamos al dicho fulano appellante en las costas desta instancia justamente hechas, cuya taxacion en nos reseruamos, y por esta nuestra sentencia diffinitiua juzgando assi lo pronunciamos y mandamos. &c.

Sentencia diffinitiua reuocatoria.

¶ Visto este processo, que ante nos pende en grado de appellacion, entre partes de la vna fulano appellante, y de la otra fulano appellado y sus procuradores, en sus nombres. &c.

FAllamos atento lo nueuamente allegado y prouado en esta instãcia, q̃ el dicho fulano appellante prouo bien y cumplidamente su intencion, y lo q̃ prouar le conuenia, y por tal bien prouada la damos y pronunciamos, en cuya consequencia dezimos que deuemos reuocar y reuocamos la sentencia diffinitiua en este processo dada y pronunciada por el Reuerendo Prouisor de tal parte, juez à quo, que desta causa conocio en primera instancia, y que deuemos absoluar y absoluemos al dicho fulano appellante de lo contra el pedido por parte del dicho fulano, assi lo pronunciamos y mandamos por esta nuestra sentencia diffinitiuamente juzgando sin costas. &c.

Vnaquæq; ex ſupradictis ſentẽtijs intimatur vtrique parti, & pars quæ ſenſerit ſe grauatam eſſe poterit ab ea appellare ad Nuncium vel ſummum Põtificem, vel ad alium iudicem proximum & immediatum ſuperiorem (ſi forte aliquis fuerit) ſi non fuerint tres ſententiæ omnino cõformes, alioquin non erit locus appellationi, vt in capit. ſua nobis. & ibi Panorm. Decius, & reliqui de appell. Et appellatio interponenda erit intra decem dies à die notificationis eodem modo, quo in iſta inſtantia diximus, & ſi iudex noluerit appellationi deferre, poterit appellans recurrere ad cancellariam Regiam per viam violentiæ, ſicuti ſupra diximus in iſta præſenti parte. Et interim debebit mittere ad impetrãdas literas & breue commiſsionis à Nuntio Hiſpaniæ, cum relatione negotij, ſententiæ, grauaminis, & appellationis, & literis commiſsionis impetratis, appellans tunc illas clauſas coram aliquo notario præſentat iudici commiſsionis, petensq; ab eo & requirẽs, quòd cognitionem cauſæ acceptet & impleat quòd ſibi in literis mandatur, & ſuum mandatum inhibitionis contra iudicem à quo & citationis contra partem appellatam, & cõpulſionis contra notarium concedat. Qui iudex delegatus prædictũ mandatum concedit cum inſertione literarũ apoſtolicarum, vel præcipiendo notario, quòd literas apoſtolicas originaliter intimet & indicet iudici à quo, vel parti quæ eas videre voluerit: & prædicto mandato intimato iudici, parti, & notario, deinde in cauſa proceditur, ſicut in iſta præſenti parte. Cæterùm ſi à prædicta ſententia non fuerit appellatum, vel iam quòd fuit, appellatio remanſerit deſerta, & ſententia tranſacta in rem iudicatam, poterit tunc executioni mandari, ſicut diximus ſuprà in Tertia parte huius Secundi Tomi. & idem erit quando fuerint tres ſententiæ diffinitiuæ conformes, iuxta text. in Clemen. 1. de re iud. & quæ reſoluit Couarr. in pract. quæſt. cap. 29. &c.

Finis huius Quintæ Partis Secundi Tomi.

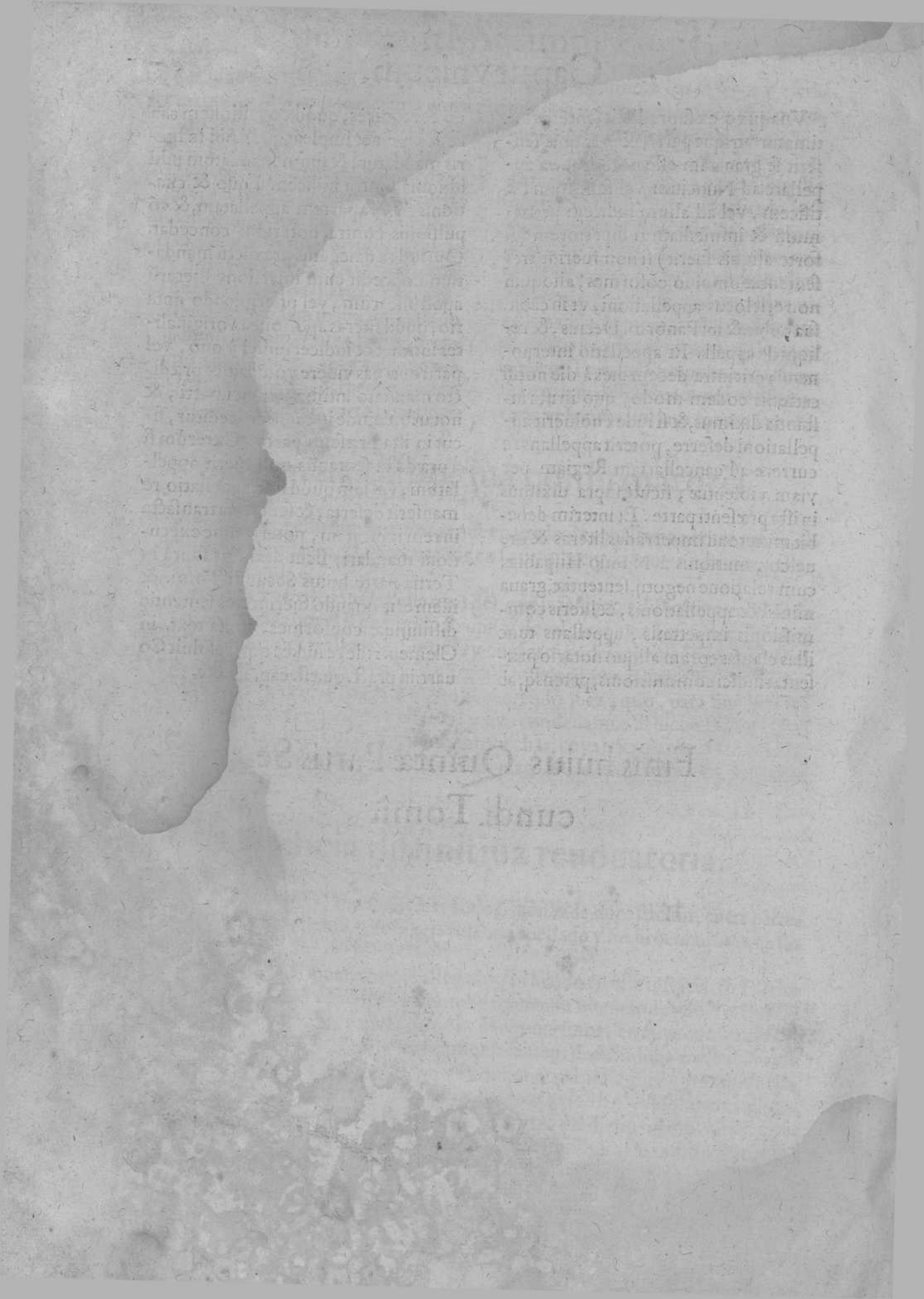

TERTIVS TOMVS, IN QVO CONTINETVR

breue compendium ad hodiernum ſtylum de actionibus, & earum formulis, & nonnullis alijs remedijs extraordinarijs.

Ex initio

SVMMARIA.

1 STudioſe agendum eſt vt ea, quæ promittũtur opere compleantur.
2 *In inſtituendis actionibus qui olim cadebat à ſyllaba cauſa priuabatur.*
3 *Nouiori iure, quibuſcunque verbis proponi poteſt actio.*
4 *Per titulum. C. de formulis ſublatis non cenſetur actio ſublata.*
5 *Sine actione nemo experitur.*
6 *Partem in iudicio ſine actione agentem, abſque alterius partis petitione ex officio iudex repellere poteſt.*
7 *Neceſſariũ non eſt nomen actionis exprimi ſed ſolum ſimpliciter factum narrari.*
8 *Si ſententia feratur ſuper libello, in quo factum ita inepte eſt enarratũ, vt ex eo actio colligi non poſſit, eſt ipſo iure nulla.*
9 *Si pars non opponat de nullitate ſententiæ, eo quod ineptitudo in libello verſatur, ſentẽtia poteſt executioni mandari.*
Intellectus verus ad. l. 1. §. 1. ff. ſi menſor falſum modum dixerit traditur.
10 *In plures ſignificationes accipitur actio.*
11 *Nihil aliud eſt actio quam ius perſequendi in iudicio quod ſibi debetur.*
12 *Actionum quædam ſunt natiuæ, quædam datiuæ nuncupantur,*
13 *Omnis actio, quæ præexiſtentem materiã, ex qua oriatur continet, natiua dicitur.*
14 *Datiua actio eſt ea, quæ ſine materia aliqua ſufficiente, ex æquitate prætoris conceditur: verius tamẽ eſt in puncto iuris, omnes actiones natiuas eſſe.*
15 *Effectus & differentia aſſignata per glo. in l. cum precario. ff. de precario, verus non eſt in puncto iuris.*
16 *Quædã actiones ſunt directæ, quædã vtiles.*
17 *Directæ actiones ſunt illæ, quæ in albo prætoris deſcriptæ erant, & ex mero iuris rigore naſcebantur.*
18 *Vtiles actiones illæ appellantur, quæ non ex iuris rigore, ſed æquitate ſuadente à prætore concedebantur.*
19 *Idem conſequitur quis per actionem vtilẽ, quod per actionem directam.*
Differentiæ inter vtiles, & directas actiones, traduntur remiſsuè.
20 *Quã plures actionũ diuiſiones fuerũt à Iuſt. traditæ in toto titu. de actionibus. inſt.*

INITIVM.

VPERIORI Anno proximo elapſo, dum inflorentiſsimo Salmãticẽſi gymnaſio publicè, magnoque cum audiẽtium applauſu, ſummoque meo labore, & exacta diligentia præſcriberem for-

mam, & ordinẽ iudiciorũ pollicitus fui, actionum materiã, & earum libellos ad breue cõpendiũ redigere iuxta ſtylum hodiernum. Ideo præſenti
1 anno. 1574. vt quod ore promiſi, opere adimpleã, decreui præſentẽ tractatum præſcribere, conſiderãs quantũ conducat, quamq; neceſſarius ſit negocijs forenſibus. Nã licet antiquæ actionum formulæ, quæ in proponẽdis actionibus præſcriptæ erant, (quę
2 ita obſeruabantur, vt qui cadebat à 8
ſyllaba, cadebat à cauſa, ne populus ad libitum ageret iuxta. text. in. l. 2. §.
3 deinde ex his. ff. de origine iuris) iam hodie ſublatæ ſint vtroq; iure per titu. C. de formulis ſubla. & per. tex. in.
4 c. dilecti. de iudi. ſic intelligendũ: nõ tamẽ cẽſetur ſublata actio, prout ſumitur pro iure agendi: imo vſq; adeo
5 neceſſaria eſt, vt ſine ea nemo experiri poſsit iux. tex. in. l. ſi pupilli. §. videam⁹. ff. de neg. geſt. & in. c. conſtitutis.
6 47. iũcta glo. 1. de elect. Quinimo abſq; actione agens officio iudicis ſine partis petitione à iudicio repellitur ſecundũ glo. in. l. vbi pactũ. C. de tranſactionib⁹ receptã cõmuniter ex Tiraq. in. l. ſi vnquã §. reuertat. nu. 281. C. de reuocãdis donat. quę etiam aptè in libello cõponi debet, nõ tamen exprimendo nomen actionis, quia
7 hoc neceſſarium non eſt, ſed ſolummodo narrãdo pure & ſimpliciter factum, ex quo reſultet nomen actionis iux. text. in. d. c. dilecti. de iudi. & glo. in auth. de exhibẽdis reis. §. 1. verbo. libellum. quam ſequitur Bart. nu. 18. & Oroſcius nu. 32. in. l. 1. ff. de edẽdo. & hanc teſtantur communẽ opinionem Panor. Dec. & Alcia. in. d. c. dilecti. & Iaſ. in. §. omnium. nu. 175. in ſti. de actionibus. explicat Maranta de ordin. iudic. 6. par. mẽbro. 5. nu. 5. Iuxta quam reſolutionem intelligi debet. text. in. l. omnes. §. fin. ibi, propoſita actione. C. de epiſcopis & clericis. & in. l. fin. C. de interdictis. & in. l. edita. C. de edend. & in. c. experientiæ. 11. quæſtione. 1. & in. c. octaua. 12. quæſtio. 2. & in. c. examinata. de iudi. & in. c. fin. de libel. oblatione. & in. c. 1. de mutuis petit. quibus iuribus probari videbatur nomen actionis exprimẽdum eſſe. Debent enim iura illa intelligi de petitione, in qua narratur factum aptè, ita vt ex eo nomẽ actionis reſultet. Alioquin enim ſi factum ineptè in libello narraretur, ita quod ex eo nulla actio colligi poſſet, ſententia lata ſuper tali libello inepto nulla eſſet, ſecundum. glo. in principio inſtit. de obligat. quam probat Baldus in. l. actori. & in. l. in bona fide. C. de rebus creditis. cuius glo. opinio etiam hodie procedit de iure regio, ſi ineptitudo libelli à parte opponeretur, ſecus tamen ſi oppoſita non eſſet, & de veritate cauſæ in proceſſu conſtaret, iuxta. text. in. l. 10. titu. 17. li. 4. recopil. Nec huic veræ reſolutioni obſtat. l. 1. ibi, nec tenere intentionem. ff. ſi menſor falſum modum dixerit. Nam omiſſo intellectu Bart. d. l. 1. nu. 19. ff. de edendo, & Felini. c. examinata de iudic. & Ripæ. l. edita. C. de edẽdo. dici poteſt quòd ideo ibi libellus viciatur, quia expreſse ibi prohibitum fuit actionẽ intentari in honorem agri menſoris, vt colligitur ex verbis illius text. ibi, beneficij loco, & ibi, honorarium. Ob idq; operæpreciũ duxi actiones, & earum libellos in iſto tractatu præſcribere iuxta praxim, quæ hodie in tribunalibus frequentatur. Ad cuius rei explicationem breuiter nonnul-
10 la erunt præmittenda. Primò quod actio habet plures ſignificationes, ſecundum Alber. in ſuo dictionario verb. actio, Alciatum in. l. edita. C. de edendo. & Benincaſium in princi.

princ.inſt.de act.à.nu.140.&Ambro ſiũCalepinũ in ſuo dictionario verb. ago,& verb.actio.In noſtra tamẽ ma
11 teria actio ſignificat ius perſequendi in iudicio, quod nobis debetur, iux ta.tex.in principio inſt. de actionib⁹ & in.l.nihil aliud.ff. de actionibus & obligat. & notant Bart. Bal. Angel. & omnes cõmuniter ex Zaſio in prin cip. col. 1.inſti. de actionibus,& ibi
12 Corraſius. nu. 3. & Benincaſius.nu. 272. & 220.Secundò quod actio alia eſt natiua,&alia datiua,ſecundũ glo. 1.in.l.ex legato nominis.C.de legat. quã teſtatur cõmunit. receptã Iaſon in.§.rurſus.nu.78.&.79.inſt.de actio. & Oroſci⁹ in.l.fin.ff.de edẽdo. & dñs Antonius de Meneſes à Padilla in.l. naturalis.§.at cũ do. ff. de præſcriptis verb.&Benincaſius in præfatione ad
13 tit.inſt.de acti. Actio natiua dicitur, quæ habet perſiſtẽtẽ materiã,ex qua oriatur,vt putà contractũ, vel obliga
14 tionem:datiua vero dicitur quæ hac materia caret,ſed ex æquitate præto ris datur. At vero in puncto iuris ve-rior opinio eſt,omnes actiones tantũ natiuas eſſe,cũ ſine perſiſtente mate ria nulla actio reperiatur, ſecundum Dec.& Alci.in.l.cũ mota.C. de trãſa-ction.Forcat.in dialogo.47.Duare.in princi.inſti.de action. verb. actionẽ,
15 &ibi Otomanũ.nu.14. Nec effectus illius cõmunis differentiæ inter natiuã,& datiuã,ſcilicèt, quod datiua ad hæredes nõ trãſit,verus eſt, ſecundũ Couarr.in reg.poſſeſſor.3.par.§.1.nu. 4.& Manuelé Coſtã in titu.de patruo
16 & nepote. fol. 8. Tertiò quod actio-nes aliæ ſunt directæ,&alię vtiles,iux ta.tex.in.l.actionis. ff. de actionib⁹ & oblig.& in.l. actio.ff. de negoc.geſt. & in.l.curatoris. C. eodẽ tit. & glo.1.
17 in.d.l.ex legato. Actiones directę ſũt, quæ antiquitus ex cõtractibus nomi natis vt putà ex emptione, & locatio ne, & ſimilibus deſcriptæ erant in al-bo prętoris iuxta.tex.in.l.2.§.deinde. ff.de origine iuris.& in.l.1.C.de inter di. Poſteà tamen,quia multo plura eſ ſent negotia,quàm actiones, vt in.l. 4.ff. de præſcriptis verb. & plures eſ-ſent contractus,qui nõ haberẽt certã formã actionum in albo prætoris deſ
18 criptã,prætor æquitate & publica vti litate ſuadente actiones cõmodas de
19 dit,quę vtiles appellantur.Regulari-ter tamen directæ & vtiles eandẽ na turam habent,vt probatur in.l.actio. ff.de neg.geſt. & notat Iaſon in.l. cũ fundus.§.ſeruum.ff. ſi certũ petatur. nu.14. Duarenus li.1.diſpũ.l.2. & in. l.iuris gentium.§.ſed ideo. ff. depact. Balduinus in.§.fin. verbo.vtilis.inſti. ad legem Aquil. & Connanus li.7.cõ mentariorum.c.15.nu.10.&differen tias inter vtiles & directas congerit Bartolus in.l.1.ff.de actio. & oblig. & Iaſon in.d.l.cum fundus.§.ſeruũ. nu.
15.&Carolus Ruinus in.l.1.C.qui ad
20 mitti.nu.482. Quarto,quod Iuſtinia nus in tit.de action.plures diuiſiones actionum conſtituit. Primo enim di xit, actiones alias eſſe reales, & alias perſonales,in.§.omniũ.inſti.de actio. dixit etiam alias eſſe miſtas, reales & perſonales ſimul, in.§.quædam.eodẽ titu. Secundò dixit, actiones quaſdã eſſe ciuiles,& quaſdã prætorias, in.§. ſed iſtæ. eodem tit. vbi prætorias ſub diſtinxit in reales, & perſonales. De realibus egit.in.§.nanq; ſicui.vſq; ad. §.in perſonam.eiuſdem tit.Et de per-ſonalibus prætorijs egit à.d.§. in per-ſonam,in quo tex.iuncto.§. pœnales iterum prætorias perſonales ſubdi-ſtinxit in perſonales, prætorias, rei perſequutorias: de quibus egit in. §. de conſtituta,& in.§.actiones: & in. §.item ſiquis.eodem titu.& in perſo-nales, prætorias, pœnæ perſequuto-rias, de quibus egit in.§. pœnales.

Tertiò dixit, actiones alias esse præiudiciales, & alias nõ præiudiciales, in. §. præiudiciales. eodem titu. Quartò dixit, actiones quasdam esse rei persequutorias tantum, quasdã persequutorias pœnæ tantum, quasdam persequutorias rei & pœnæ simul, in. §. sequens illa diuisio. de quibus egit à. §. rei persequẽdæ. vsque ad. §. quędã. Quintò dixit, actiones alias in simplum, alias in duplum, alias in triplũ, & alias in quadruplum dari in. §. omnes. eodem titu. quo in loco de omnibus egit, vsque ad. §. actionum. Sextò dixit actiones alias bonæ fidei esse, & alias stricti iuris, in. §. actionum. eodẽ tit. de quibus ibi egit. Septimò dixit, actiones alias arbitrarias esse, & alias nõ arbitrarias, in. §. præterea, quasdã. de quibus ibi egit vsq; ad. §. sunt prętere a. Octauò dixit, actiones alias priuilegiatas esse in. §. sunt præterea, vsq; ad finem tit. Quarum omnium naturam & formulam, sequens ordinẽ Iustiniani, explicabo in sequentibus resolutionibus.

Ex. Cap. Primo

SVMMARIA.

1 *PRimum caput de aliquibus actionibus tã personalibus, realibus, quàm mistis in re ciuili introductis.*

2 *Personalis actio est illa, quæ alicuius personã, vel eius hæredis non potest egredi.*

3 *Actio realis est, quæ cõtinet ius in ipsa re, eãque sicut lepra leprosum comitatur.*

4 *Per personalem actionem personam tantũ obligatam persequimur, at vero per realem quemcunque rei possessorem.*

5 *Vt personalis actio oriatur necessarium est contractum vel quasi contractũ, maleficiũ vel quasi maleficium adesse.*

6 *Realis actio tantũ nascitur ex iure quod in re habemus.*

7 *Per personalem actionem intendit quis, dari sibi oportere, quod dominij translationẽ significat.*

8 *Per realem actionem non nouum ius, sed vt id quod est declaretur, actor postulat.*

9 *Sicut personalis actio, condictio, ita & realis vendicatio nunc upatur.*

10 *Mistæ actiones eæ dicuntur, quæ simul & personales & reales sunt.*

11 *Speciem de per se non constituunt actiones mistæ, sed qualitate tantum differunt.*

12 *Ciuiles actiones sunt illæ, quæ ciuili iure, prætoriæ, quæ à prætore inductæ fuerunt.*

13 *Prætores possunt iura, & actiones dare.*

14 *Sicut ciuiles actiones perpetuò, ita prætoriæ per annum durare solent.*

15 *Quando honoraria actio est rei persequutoria perpetuò durat.*

Caput Primũ de nõ nullis actionibus personalibus, realibus, & mistis, à iure ciuili descendentibus.

1 DIximus in initio huius tractatus actiones esse personales nonnullas, alias reales, & alias mistas, & alias inductas esse à iure ciuili, & alias à iure prætorio cum Iustiniano in. §. omnium, iuncto. §. quædam. insti. de
2 action. Personalis actio est, quãdo ius inuenitur in ipsa obligatione, & comitatur personam obligati, vel eius hæredis, qui suam personam repræ-
3 sentat, nec vltra progreditur. Realis verò actio est, quando ius reperitur in ipsa re absq; obligatione, & rẽ ipsam comitatur, & datur contra quem cunq; rei possessorẽ. Ita colligitur ex. d. §. omniũ. in vers. nãq;, iuncto vers. aut cum eo. & ex. l. actionum genera. in principio. ff. de actionibus & oblig. & tradit Iason. nume. 2. & Gometius

tius nu.13.in.d.§.omnium.ex quibus constat personales actiones differre à realibus. Primò quia per personales consequimur ius cõtra solã personã, quæ contraxit, vel deliquit, vel cõtra eius hæredem, iux. tex.in.d.§.omnium.& in.d.l.actionũ. Per reales verò persequimur rẽ à quocunq; possessore, vt probatur in.d.iurib⁹: & ita natura ipsa differunt prędictę actiones. Secũdò differunt in origine, quia personalis oritur ex contractu, vel quasi cõtractu, ex maleficio vel quasi maleficio vt ꝓbatur in.d.§.omniũ.in illis verbis ibi, vel alijs quibusdãmodis secũdũ Iaſ.ibi nu.33.& Cuiaciũ. Realis autẽ oritur ex re vel iure, quod in re habemus, vt ꝓbatur in.d.l.actionũ.in principio.& in.d.§.omniũ.verſ.nãq; & verſ. aut cum eo. Tertio differũt in effectu, quia per personalẽ actor concludit, q; reus cõdẽnetur ad dandã sibi rẽ, vel ad dominium trãsferẽdum, aut ad aliquid faciẽdũ, vt ꝓbatur in.d.§.omniũ.verſ.nanq;.& in.§.appellamus.inſti.de action. At vero per realẽ actor petit, q; declaretur dñs illi⁹ rei, vt probatur in.l.Põponius.§.ſed & is.ff.de ꝓcuratoribus.& in.l.ex diuerſo.ff.de rei vendicatione. Quartò differunt in nomine, quia personales cõdictiones appellãtur, reales verò vendications, vt in.d.§.appellam⁹.& in.d.l.actionum.in principio. Mistæ autẽ actiones sunt; quæ nec mere reales, nec personales sunt, ſed simul reales, & personales, vt putà actio finium regundorũ, cõmuni diuidũdo, familiæ herciſcundæ. vt ꝓbatur in.§.quædã.inſti.de actio.& in.l.actionis.36.verſ. mistæ.ff.de actionibus & oblig. Quę tamen actiones mistæ nõ cõstituunt ſpeciẽ de per ſe, ſed differunt qualitate, ſecũdum Iaſonẽ in.d.§.omnium.nu.27.& in.l.2.nu.2.ff.de verborum. Gometium in.d.§.quædã. Mayneriũ in li.2.actionũ.nu.4.& hanc teſtatur cõmunem opinionem Iaſon in.l.ſi arrogator.num.45.ff.de adoptionibus. quanuis in ſpecie differre dicat glo.in.d.§.omnium.verb. ſumma. & alij cõmuniter, quos refert Iaſon ibi nu.26.& Alex.in.l.in actibus.ff.de in litẽ iurando. Rurſus actiones inductæ à iure ciuili dicuntur ciuiles, quia ex legibus ciuilib⁹ deſcẽdũt, prętorię verò quę à prętore ſunt comparatæ: tanta enim fuit prætoris autoritas, vt iura & actiones dare poſſet, iuxta. tex.in l.2.§.eo tẽpore.ff.de origine iuris.& in.§.prętorum.inſti.de iure naturali. Et actiones ciuiles differunt à prætorijs: quia ciuiles ſunt perpetuę, prętorię verò durant per annum. iuxta. text.in.l.in honorarijs.ff.de actionibus & oblig.& in principio, inſti.de perp. & temp. action. Quod verum eſt, quando prætoriæ ſunt pœnales, cæterùm quando ſunt rei perſecutoriæ perpetuò durant: vt probatur in.d.principio, de perp. & temp. action. Et an actiones deſcendentes, ab ſtatutis; & conſtitutionibus, cõditis à ducibus, marchionibus, epiſcopis, aut correctoribus ſint perpetuæ, vel annales, reſoluunt Iaſon in.§.ſed iſtæ.à nu.27.inſti.de action. Auileſius in.c.c.prætorum.c.17. Auendanius de mãdatis principũ. c.5.nu.9.&.10.& in.c.6.nu.4. Et de omnibus ſupra dictis actionibus perſonalibus, realibus; & mistis à iure ciuili, & à prætorio inductis ſigillatim ſuo loco à nobis erit dicendum, prius à perſonali incipiendo in genere &c.

Ex.§.Primo

SVMMARIA.

1 *OMnes actiones perſonales dicuntur condictiones.*

2 *Olim qui in personam agebat suo aduersario prius denuntiabat.*
3 *In personalibus actionibus instituendis denuntiatio non est hodie necessaria.*
4 *Condictionis appellatione omnis actio personalis continetur.*
5 *Certi condictio generalis est, competitque ex omni causa, qua quid certum petitur.*
6 *Condictio trahitur ad eas etiã causas, quibus non certum exigitur.*
7 *Personalis actio ad rem propriam fere nunquam datur.*
8 *Qui semel est dominus amplius dominus effici non potest.*
9 *Ad dandum competit actio personalis.*
10 *Verbũ dare, translationẽ dominij significat.*
11 *Cõtra furẽ actio personalis cõpetere põtest.*
12 *Omnis actio degenerat contra furem.*
13 *Dominium in furẽ translatũ esse fingitur.*
14 *Personalis actio ex contractu vel quasi, aut ex maleficio, vel quasi maleficio nascitur.*
15 *Libellus in actione personali sermone Hispano conceptus.*

§. 1. de personali actione.

1 PErsonalis actio appellatur cõdictio à verbo antiquo, cõdicere, quod significabat denũciare. Et hinc cõdictiones omnes actiones personales nucupantur, 2 ex eo quod olim, qui in personã ageret, denũciare suo aduersario solebat, vt certa die iudicio adesset. Nam postquã extra iudiciũ familiariter debitorẽ cõmonuerat, vt ei solueret, aduersario nõ satis faciẽte, dicebat eidẽ & denunciabat diẽ, qua in iudicio sistendũ esset. Et à tali prędictione, & denũciatione diei actiones in personã appellatæ fuerunt, condictiones: 3 quod nomen adhuc retinent. Licèt hodie talis denũciatio necessaria nõ sit: ac ideo improprie & abusiue actiones personales appellãtur, condictiones, quia solũmodo retinent vestigiũ nominis absq; effectu iuxta. tex. in. §. appellamus. insti. de actio. & resoluũt ibi Otoman. nu. 17. Misingeri. nu. 2. Ioãnes Corrasius nu. 5. & Brisonius li. 3. de verborũ significatione ver. cõdicere. Qua in re obseruãdũ erit, quod 4 licèt appellatione condictionis omnis actio personalis cõtineatur, iuxta. tex. in. l. actionum, in princi. 24. ff. de 5 action. & oblig. cũ ex omni causa contractu ve, quo certũ quid petitur cõpetat certi condictio, vt in. l. certi cõ 6 dictio. ff. si certũ petatur, tamen etiã trahitur ad eas actiones personales, quæ certũ nomen nõ habent: & dicitur condictio incerti, vt putà condictio ob causam, indebiti, sine causa, ex lege, & similes, secũdũ Brisoniũ, in. d. li. 3. verb. cõdictio, & Corrasiũ in. d. §. appellam⁹. nu. 7. Ex qua resolutione colligitur vis & effectus actionis per 7 sonalis, scilicet, q̃ per eã nemo potest rẽ propriã petere. iuxta. text. in. §. sic itaq; discretis. insti. de actionibus, ibi, si apparet dare oportere. Quod exponi debet, id est, si agat actione p̃sonali secundũ Fabrũ, & Angelũ ibi receptos à Misingerio ibidẽ. nu. 2. Quãuis aliter explicet Dynus recept⁹ ab Otomano, & Corrasio ibi: & quidquid aliter exponat ibidẽ Iason nu. 15. Et ita ibi constituitur Regula, nẽpe, quòd nemo potest rẽ suã ab alio cõdicere, id est, nemo potest actione personali rẽ propriam petere: quę regula etiã probatur in. l. fin. ff. vsufructuarius, quemadmodum caueat. Et ratio 8 prædictæ regulæ est, quia quod prõpriũ alicuius est amplius illi⁹ fieri nõ potest, vt probatur in. d. §. sic itaq;. ad quod. text. ille quotidie allegatur ex Iasone ibi nu. 3. p̃batur etiã in. l. 3. §. ex pluribus. ff. de acquirenda possessione. & in. l. nõ vt ex plurib⁹. ff. de regulis iuris. & in. l. p̃prias. C. delegatis.

Vnde

9 Vnde cũ actio personalis cõcludat ad dãdũ, vel ad faciendũ, vt probat.tex. in.d.§.sic itaq;.ibi, dare oportere, & in.§.omnium. in vers.nãq;.ibi, dare, aut facere, & in. d.§. appellamus ibi,
10 dare aut facere:& verbũ,dare,importet trãslationem dominij, vt probat text.in.d.§. sic itaq;.& in.l. vbi autem non apparet.§.fin.ff.de verb.oblig.& in.l.si ita distrahatur.in fine.ff.de contrahenda emptione. merito ergò res propria actione personali peti non potest. Quæ tamen regula fallit in fure: quia in odium furis introductum
11 est, vt quis rem propriam à fure condicere possit iuxta text.in.d.§.sic itaq;.ver.plane.&in.l.fin.ff.quẽadmodũ vsufructuarius caueat. Vbi iure cõsul
12 tus inquit, quod omnis cõditio degenerat contra furẽ:&ita condictio furtiua,quę est actio personalis,rei tamẽ persequutoria competit dño, quare petit rẽ,ppriã furto subtractã, vel eiꝰ ęstimationẽ. Quodspecialiter in odiũ furis cõtra naturã actionis personalis per cõdictionẽ furtiuã agitur ad dan
13 dũ. Fingitur enim dominiũ translatũ esse in furẽ, vt actioni personali locus sit, vt pluribꝰ actionibus teneri cõueniriq; possit pro re furtiua iuxta tex. in.d.§.sic itaq;.vers. plane. quẽ ità ibi intelligũt Faber, Angelus, Iason. nu. 34. & Plateanꝰ.n.3.& Corrasiꝰ. nu.4.
14 Rursus personalis actio descendit ex cõtractu, vel ex maleficio, iuxta tex. in.d.§.omniũ & in.l. actionum. ff. de actionibus & obligationibꝰ.descẽdit etiã ex quasi cõtractu, vel quasi maleficio, vt ꝓbatur in.d.§.omniũ.ibi,alijs quibusdã modis secundũ Iasonẽ ibi. nu. 33. Et ita quãdo aliquis alicui est obligatꝰ ad aliquid dãdũ, vel faciẽdũ ex cõtractu, vel ex quasi cõtractu, vel ex maleficio, vel ex quasi maleficio tenetur actione personali,&per eam conueniendus erit ab actore. Et libellus concipiendus erit forma sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE personali.

Illustre Señor.

15 FVlano,como mas aya lugar de derecho,parezco ante.v. m. y meq̃ rello,y pongo demanda contra fulano. Y contando el caso della digo,q̃ assi es,Que el dicho fulano y yo fuymos cõcertados,en q̃ yo fuesse a la villa de Madrid a lleuar cierto processo y otros recaudos, y que por el trabajo el me daria y pagaria diez ducados. Lo qual yo hize y cũpli de mi parte,y le traxe certificacion de la entrega de los dichos recados,y por ello esta obligado a me dar y pagar los dichos diez ducados en q̃ fuymos cõcertados. Y aunque por mi ha sido requerido muchas y diuersas vezes,que me pague los dichos diez ducados,no lo ha querido,ni quiere hazer,sin cõtienda de juyzio. Porque pido a.v. m.q̃ auida mi relacion por verdadera en la parte que baste para el vencimiento desta causa de lo sobre dicho me haga entero cumplimiento de iusticia: y por su sentencia, que en tal caso lugar aya, condene al dicho fulano a que me de y pague los dichos diezducados : y assi

condenado a ello le cõpela y apremie por todo rigor de derecho. Sobre que pido cũplimiento de justicia, y las costas, protesto: y el officio de.v.m.imploro. Y juro a Dios y a esta + que esta demanda no pongo de malicia &c.

Singulæ clausulæ generales huius libelli explicantur. sup. in. 1. par. 1. tomi in. §. tempore de libelli oblatione, quæ omnibus libellis & formulis actionum cõducunt: ac ideò earum expositio in isto tractatu repetenda nõ est.

Ex. §. Secundo

SVMMARIA.

1 *Soli domino competit actio furtiua contra furem.*
2 *Criminaliter potest fur accusari.*
3 *Quatuor actionibus tenetur reus ciuiliter conuentus.*
4 *Per condictionẽ furtiuam ipsa res subtracta petitur.*
5 *Condictio furtiua domino tantum, actio vero furti ei, cuius interest, competere potest.*
6 *Melius est condictione furtiua, quam rei vẽdicatione rem exigere.*
7 *Rei vendicatio cõtra possessorem tantũ competit.*
8 *Condictio furtiua competit cõtra furẽ & eius hæredem, etiam si possidere desierint.*
9 *Etiam si res apud furẽ sine culpa pereat competit aduersus ipsum condictio.*
10 *Fur semper in mora legali esse dicitur.*
11 *Etiam si res furtiua pereat, condemnandus est fur & tanti res æstimatur, quanti vnquam plurimi fuit à die commissi furti.*
12 *In condictione furtiua veniunt fructus tam percepti quam percipiendi.*
13 *Si fur offerat rem furtiuã & postea apud ipsum pereat, condictione liberatur.*
14 *Re apud furem perempta potest actor agere ad ipsam rem vel ad eius æstimationem.*
15 *Libellus in actione furtiua Hispano sermone confectus.*

§. 2. de actione furtiua

QVIA In. §. præcedenti diximus actionem furtiuam personalem esse, rei tamen persecutoriam, & de ea mentionem fecimus, ideò libuit eam hic inserere. Competit enim ista actio furtiua domino rei ad repetendam rem propriam furto subtractam, vel eius æstimationem. Et hoc specialiter inductum est contra naturam actionis personalis in odium furis, vt pluribus actionibus teneatur. Nam fur præter criminalem accusationem, qua impeti potest, iuxta text. in. l. fin. ff. de furtis. aljjs quatuor actionibus ciuiliter conueniri potest; scilicet, actione furti, quæ datur ad pœnam in duplũ, si furtum non sit manifestum; & in quadruplum, si sit manifestum, iuxta text. in. d. §. sic itaque. vers. planè, & in. §. ex maleficijs. insti. de actio. & in. §. vltimo, insti. de oblig. quæ ex delic. item rei vendicatione, & actione ad exhibẽdum, iuxta text. in. l. si pro fure. §. 1. ff. de condictione furtiua. De quibus actionibus suo loco agemus. Item & conueniri potest hac actione furtiua, de qua in præsenti agimus & in toto tit. ff. de condictione furtiua. per quam res ipsa furto sublata petitur, vt in. d. §. sic itaq;. §. plane & in. l. 1. ff. de condictione furtiua. Differunt tamen interse; quia ista cõdictio furtiua datur domino rei tantum, vt in. l. fin. ff. vsufructarius, quemadmodũ caueat. & in. l. 1. ff. de condictione furtiua.

tiua.actio verò furti datur non Dominis, si sua interfit, vt in.l. manifestissimi.§.sed cum.C.de furtis. & in.l.is, cu
6 ius.&.l.itaque.ff.eodem. Insuper cõmodius est domino agere condictione furtiua, quàm rei vẽdicatione, vt
7 in.l.in rem.ff.de rei vẽdicatione. Rursus rei vendicatio datur solummodò aduersus possessorẽ, vt in.l. actionũ. ff.de actionibus & obligationibus. & in.§.fin.insti.de oblig.quę ex delicto.
8 Condictio verò furtiua datur aduersus furem, & eius hæredem; tametsi rem surreptam non possideant, vt in. l.si pro fure.§.vltimo. ff. de condictio
9 ne furtiua. Præterea ista condictio cõpetit etiamsi res furtiua casu, & sine culpa furis pereat ad eius ęstimationem, vt in.d.l.si pro fure.§.fin. & in.l. in re furtiua.ff.de cõdic.furt.quia fur semper est in mora, vt in.l.inter stipu
10 lantem.§.Stichum. ff.de verborũ. &
11 in d.l.in refurtiua, & tunc res æstimatur tanti, quanti plurimi vnquã fuit à
12 die commissi furti, & veniunt fructus percepti & percipiendi, iuxta. text.
13 in.d.l.in refurtiua. nisi fur eam obtulerit & deinde perierit, quia tunc cessat condictio furtiua, vt in. d.l.in re
14 furtiua. Aduerte tamẽ quòd re perẽpta in electione actoris est agere ad ipsam rem tanquam peremptam, vel ad eius ęstimationẽ, secũdũ Bart.in.l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verborum. q. 6. receptum ab Alex. ibi, & à Mising.in.d.§. sic itaq;.nu. 20. Et libellus in hac actione furtiua cõcipi poterit forma sequenti.

LIVELLVS IN ACTIOne furtiua.

Illustre Señor.

15 FVlano parezco ante.v.m.y me querello, y pongo demanda contra fulano, y digo, que assi es, Que en vn dia deste presente mes de mayo, que se contaron ocho dias del, deste presente año de 1583. El dicho aduerso entro en mi casa con animo de hurtar lo que hallasse: y contra mi voluntad tomo y lleuo vna ropa mia nueua de raso negro, que valdria treynta ducados, y la trasporto adonde el quiso: la qual es obligado a me dar y boluer por ser como es mia, y me pertenecer jure dominij, vel quasi. Y puesto que a ello es obligado y por mi ha sido requerido, no lo ha querido ni quiere hazer: porque pido a.v.m. del sobredicho me haga entero cumplimiẽto de justicia: y si otro mayor pedimiẽto es necessario auido aqui por expresso, y mi relacion por verdadera, en quanto baste por su sentencia, que en tal caso lugar aya, condene al dicho ful: no a que me de, buelua, y restituya la dicha mi ropa que me lleuo, o treynta ducados por ella que valia a su iusta y commun estimacion &c. Y para ello pido cũplimiẽto de iusticia y el officio de.v.m. imploro y las costas, protesto. Y juro a Dios y a esta * que esto no pido de malicia. &c.

Ex. §. Tertio

SVMMARIA.

1 *REales actiones, rei vendicationes dicuntur, quæà verbo vendicare apellantur & denominantur.*

2 *Vendicare nihil aliud est, quàm propriam rem ab alio possessam in potestatem nostrã reducere.*

3 *Realis actio appellatur quando ius sine aliqua personæ obligatione in ipsa re reperiẽ. Requisita vt rei vendicatio competat, traduntur.*

4 *Rei vendicatio tantum competit domino vero, vel quasi.*

5 *Sufficit, vt rei vendicatio competat, habere quem dominium reuocabile.*

6 *Possessor maioratus potest rei vendicatione experiri, si ab alicuius rei possessione ceciderit,*

7 *Dominiũ vtile habenti cõpetere potest rei vendicatio.*

8 *Qui simpliciter in rei vendicationis libello dominium rei probaturum se dixerit etiam si vtile tantum probet, in causa obtinebit. Dominium duplex est, directum, & vtile, secundum communem doctorum contra Paul. Cast. Igneum, & Velascum.*

9 *Emphyteota potest agere rei vendicatione.*

10 *Locator ad longum tempus potest rei vendicationem intendere.*

11 *Sufficit quem esse dominum tempore sentẽtiæ vt in rei vendicatione obtineat, licèt tẽpore, quo intentauit rei vendicationem, non fuerit dominus.*

12 *In libello debet actor exprimere aduersarium rem possidere, aut eius rei nudũ esse detentatorem.*

13 *Nudus detentator si possessorem in iudicio nominet à rei vendicatione liberatur.*

14 *Verus possessor ibi debet causam prosequi vbi prius cœpta fuit per detentatorem.*

15 *Aduersus eum qui dolo desijt possidere rei vendicatio competit.*

16 *Actor debet certa demonstratione rem super qua agit, demonstrare.*

17 *In libello debet actor postulare, quod dominus rei petitæ declaretur.*

18 *Actor petere debet rem sibi cum fructibus tam perceptis quàm percipiendis, restitui.*

19 *Damnum & interesse potest petere actor sibi resarciri.*

20 *fructus, interesse, & damnum liquidari debent à iudice in ipsa sententia condemnatoria.*

21 *Libellus in actione reali Hispano sermone compositus.*

§. 3. de actione reali.

1 REALES Actiones appellãtur rei vẽdicationes iuxta. tex. in. l. actionum in principio. ff. de action. & oblig. & in. §. appellamus insti. de action. Et nuncupantur rei vendicationes

2 à verbo, vendicare; est enim vendicare rem ab alio possessam in ius potestatemq; nostram reuocare, vt probatur in. l. Quintus. 29. §. argento. &. §. cui legatum. ff. de auro & argento legato. & in. l. 66. ff. de rei vendicatione. Et inde vendicationes sunt actiones, quibus rem nostram esse intendimus. Ita explicant Otomanus, Misingerius, & Corrasius, in. d. §. appellamus. & Brisonius. li. 19. de verborum signif. ver. vendicatio.

3 Rursus reales actiones sunt quando ius reperitur absq; obligatione alicuius personæ, & rem ipsam comitatur, daturq; cõtra quẽcũq; rei possessorẽ, vt in. c. 1. suprà, in principio diximus. Et ad hoc, vt actio realis, id est, rei vẽdicatio alicui competat requiruntur

4 sequentia. Primò requiritur quod actor dicat se dominũ esse illius rei, & ad se pertinere iure dominij vel quasi vt in. l. in rem. ff. de rei vendicatione. & in. l. doce ancillam. C. eodẽ titu.

titu. & in. l. 25. titu. 2. part. 3. Et quid sit dominium tradit Bart. in. l. siquis vi. §. differētia. nu. 4. ff. de acquirēda possessione, cuius definitio cōmuniter recipitur secundum Ripam in rubrica extra. de causa possess. & ppri. & doctissimum Pinelum in Rubr. C. de bonis maternis. 1. parte. & illam diffinitionem Bartoli eleganter explicat more suo solito Doctissimus & pijssimus Doctor Nauarrus in relectione capituli non dicatis. 12. quæstione. 1.
5 in præmissis nu. 7. ver. vndecimo. Sufficeret tamen actori ad hanc actionem habere dominium reuocabile vt in. l. non ideo minus. ff. de rei vendicatione. Quo fit possessorem primogenij agere posse rei vendicatione pro suo maioratu: si à possessione caderet. secundum Palatium Rubeū in. l. 46. Tauri nu. 2. & Anto. Gomez
7 in. l. 40. Tauri nu. 76. Quinimo sufficeret actori habere vtile dominium vt in. l. superficiario. ff. de rei vendicatione & in. l. 1. ff. si ager vectigalis, vel emphy. & tenet glo. in. §. omnium. verb. possideat. insti. de action. communiter recepta ex Iasone ibi num. 66. & Greg. Lop. in. l. 1. titu. 28. part. 3.
8 in glo. verb. el señorio. Vnde qui in libello simpliciter dixerit, se rei dominum esse, & postea probauerit vtile dominium, obtinebit in causa iux. text. in. l. si mater. §. eandem causam. ff. de exceptione rei iud. & hāc dicit communem opinionem olim præceptor meus venerandus doctissimus Pinelus in. l. 1. C. de bonis maternis. 2. part. nu. 8. Quod intelligēdum est iuxt. id, quod resoluit Couarr. in reg. possessor. 3. part. §. 1. nu. 2. Et quod sit vtile & directum dominium docent Bart. & omnes in. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager vectigalis. & Parisius in cons. 50. num. 21. vol. 1. & probatur in authen. si vero dominus temporalis. C. de hære. vbi fit mentio dominij superioris: ergo est dominium inferius. Et ita agnoscit dominus Frā ciscus à Sarmiento, vbi alia genera dominij constituit in lib. 3. selectarum. c. 11. num. 27. quanuis Paulus Castren. in. d. l. si quis vi. §. differētia. & Igneus in. l. contractus. nu. 137. ff. de regulis iuris. & Velascus de iure emphyt. quęst. 13. teneant non esse
9 vtile dominium. Fit etiam ex superioribus emphyteotam posse agere rei vendicatione secundum Bart. in. l. si mater. §. eandem. nu. 2. ff. de except.
10 rei. iud. Fit insuper locatorē alicuius rei ad longum tempus posse agere rei vēdicatione, secundum. Bart. in. l. codicillis. §. instituto. ff. de legatis. 2. & communiter omnes ex Pinelo in. l. 1. C. de bonis maternis. 2. part. num.
11 18. Sufficeret denique actori dominum rei esse tempore sententiæ, etsi dominus non esset tempore, quo rei vendicationem intētauit, sed posteà lite pendente dominium superuenit secundum glo. fin. in. l. si rem. §. fin. ff. de pignoratitia actione, quā sequuntur Panor. & alij in. c. abbate sanè. de re iudi. Quod verum est secundum. id quod docet Bart. in. l. & an eadem. §. actiones. nu. 18. ff. de excep. rei iudi. & Iason. in. d. §. omnium. nu. 66. Secundo requiritur, quod actor in libel
12 lo dicat aduersarium possidere, vel rem detinere, vt probat. text. in. l. officium. ff. de rei vendicatione. & in. l. 1. C. de alienatione iudi. & in. c. examinata. de iud. & in. l. 25. titu. 2. part. 5. & firmat glo. in. d. §. omnium. verb. possideat. & ibi Iason. nu. 76. & Misinge. nu. 24. & Otomanus verb. de aliqua re. Quod verum est, & procedit
13 nisi verus possessor se offerat liti: quia tunc rei vindicatio cessat contra detentorem, vt in. l. 1. C. vbi in rē actio, & in. c. quoniam frequenter. §. quod.

si super

si super rebus. vt lite non contestata. & in.l.29.titu.2.part.3. Tenebitur ta-
14 men verus possessor se offerens liti causam prosequi coram iudice, vbi prius fuit cœpta, quando comparet pro defensione vtilis dominij nominantis eum, secus si pro defensione sui directi dominij. Ita resoluit Couarruuias in pract.quæstionibus.c.8.nu. 2.& probatur in.l.37.titut.6.part.1.
15 Pari modo rei vẽdicatio datur aduersus eum, qui dolo desijt possidere, vt in.l.quod si de dolo. ff.de rei vẽdic.&
16 in.l.30.tit.2.par.3. Tertio requiritur, quòd actor in libello rem, quam petit, per duo confinia declaret, vt probatur in.l.forma.ff.de censibus,&in. l.si in rem ff. de rei vendicatione. & in.l.25. titu.2.part.3. Quartò requiri
17 tur quod actor petat se dominum rei declarari iux.tex.in.l. ex diuerso. §.1.& ibi Bart.ff. de rei vendic. & Iason in.d.§.omnium.nu.172. Vltimò
18 requiritur, quod actor petat reum cõdemnari ad rei restitutionem cum fructibus perceptis, & percipiendis, vt probatur in.l.fructus.34.ff.de rei vẽdicatione, & in. l. si nauis. §. fin. ff. eodem titu. & in.l. 39.titu. 28. part. 3.& explicat Iason.in. d.§.omnium. nu.75. Couarr.lib. 1. variarum. c.3. nu.1.&.6.Pinelus in.l.2.C. de rescindenda venditione.2.part.c.4. nu.50. & Cõnanus lib. 8.commẽtariorum.
19 c.11.Quin imo actor petere poterit damnum,& interesse iux. text.in.l. non solum.ff.de rei vendic.in.l.39.titu.28.par. 3. Animaduertere tamen
20 hodie oportet, quod prædicti fructus, interesse, vel damnum à iudice liquidari debent in ipsa sententia, qua reum ad rei restitutionem condemnat, vt probatur in.l.52.titu.5.li. 2.recopil.& in,l.20.titu.9.lib.3.recopil. Et libellus in actione reali concipiendus erit forma sequenti,

LIBELLVS IN ACTIONE reali.

Illustre Señor.

21 FVlano vezino de tal parte, como mas aya lugar de derecho, parezco ante.v.m.y pongo demanda a fulano vezino de tal lugar, y digo que assi es, Que perteneciendome como me pertenece iure dominij, vel quasi, vn prado cerrado, que es en tal parte, de que son linderos de vna parte prado de fulano, y de la otra tierra de fulano, el dicho aduerso sin titulo ni causa, que bastante sea tiene entrado, y occupado el dicho prado, y lo tiene y possee, goza, y desfructa de tãto tiempo a esta parte. Y aunque por mi ha sido muchas y diuersas vezes requerido, que me lo dexe, buelua, entregue, y restituya, no lo ha querido, ni quiere hazer sin contienda de juyzio. Porque pido a.v.m. que, auida mi relació por verdadera, en quanto baste, y otro mas o mejor pedimiento necessario siendo por expresso, del sobre dicho me haga entero cumplimiẽto de justicia: y por su sentencia, que en tal caso lugar aya, me declare

por

por señor, vel quasi dl dicho prado, y assi declarado cõdene al dicho aduerso a que me de, buelua, entregue y restituya el dicho prado cõ mas los fructos, que desde el dia, q̃ se metio en el dicho prado ha rentado, y podido rentar y rentare hasta la real entrega, que estimo en tantas mil marauedis cada vn año: y mas le condene en todos los daños y menoscabos que el dicho prado tiene despues que el aduerso lo possee. Sobre que pido justicia, y costas: y el officio de. v. m. imploro, y juro enforma de derecho &c.

Ex. §. Quarto

SVMMARIA.

1 CONfessoriæ & negatoriæ actiones quæ pro seruitutibus competunt, reales sunt.

2 Seruitus alia est personalis, alia realis, & alia mista.

3 Personalis seruitus est, quæ debetur à persona personæ.

4 Res propria nemini seruire potest.

5 Seruitus realis est, quæ à re rei debetur.

6 Libellus in actione reali debet formari in prædio, & non in persona.

7 Realiũ seruitutum quædam Vrbanæ sunt, quædam rusticæ.

8 Vrbanæ seruitutes sunt illæ, quæ sunt constitutæ in ædificijs habitandi causa factis.

9 Vrbanũ prædiũ non locus sed materia facit.

10 Rustica seruitus illa dicitur, quæ constituta est in prædijs non habitandi, sed fructuũ percipiendorum causa.

11 Seruitus vtrùm sit Vrbana, vel rustica ex qualitate prædij dominantis cognoscitur.

12 Mista seruitus est, quæ debetur a re personæ.

13 Personalis seruitus cùm persona extinguitur.

14 Reales seruitutes vendicari possũt tãquam realia.

15 Seruitutũ quædam sunt continuæ, quædam quasi continuæ, quædam discontinuæ appellantur.

16 Continuæ seruitutes sunt, quæ factum hominis non requirunt.

17 Quasi continuæ sunt seruitutes, quæ post principiũ non requirunt factum hominis.

18 Discontinuæ seruitutes appellãtur quæ semper factum hominis desiderant.

19 Pro seruitutibus confessoria, & negatoria competit actio.

20 Confessoria actio illi competit, qui asserit sibi seruitutem constitutam esse & deberi.

21 Negatoria actio ei accommodatur, qui seruitutem deberi negat.

22 Negatoriæ & confessoriæ actiones pro iuribus incorporalibus competunt.

23 In libello confessoriæ allegare debet actor se dominum esse prædij dominantis, & ab alio prædio, suo seruitutem debitam esse.

24 Prædialis seruitus sine duobus prædijs consistere nequit.

25 Sufficit, quem esse dominum prædij dominãtis, vtile vel quasi dominium habere.

26 Vt actio confessoria competere possit sufficit quemlibet habere in prædio dominante.

27 Creditori competit confessoria actio.

28 Vsufructuarius etsi non proprio, domini tamen nomine, confessoria agere potest.

29 Agens confessoria actor demonstrare debet fundum dominantem per duo confinia, & eodem modo seruientem.

30 Actor si velit confessoria actione experiri allegare debet, se in quasi possessione seruitutis constitutum esse.

31 Confessoria actio pro seruitute constituta, nõ pro constituenda datur.

32 Dicere debet actor confessoria agens se ab aduersario seruitute vti prohiberi.

33 *In libello debet actor petere quod iudex declaret seruitutem suo prædio ab aduersarij fundo debitam esse.*

34 *Actor in confessoria actione instituenda potest fructus & damna postulare.*

35 *In libello confessoriæ actionis, petere debet actor quod iudicis officio ab aduersario suisque hæredibus caueatur, non fore se abipsis in futurum impediendum.*

36 *Creditor, Vsufructuarius & alij habentes ius in re si confessoria experiantur ius quod eis in re competit allegare tenentur.*

37 *Negatoria competit negãti seruitutem debitam esse.*

38 *Quanuis actor sit in possessione seruitutis, probare tenetur sibi debitam esse.*

39 *Omnis res libera præsumitur.*

40 *Agens negatoria allegare debet se dominũ prædij esse, item prædium liberum esse.*

41 *Si quis negatoria experiatur allegare tenetur aduersarium inquietare eum ratione seruitutis sibi non debitæ.*

42 *Actor negatoria agens potest petere non solum fructus & damna, sed etiam interesse.*

43 *Negatoriam intendens potest à iudice petere, vt ab aduersario cautionẽ exigat, quod nec ipse nec eius hæredes eum amplius inquietabunt.*

44 *Libellus in actione confessoria Hispano sermone formatus.*

§. 4. De actione confessoria, & negatoria.

1 ACtiones confessoria & negatoria reales sunt, & pro seruitutibus competunt, vt in §. æquè si agat, insti. de action. Pro quarum explicatione cõ-
2 stituendum erit, seruitutum tres esse species, scilicet, personalem, realem, & mixtam, vt probat. tex. iuncta glo. in l. 1. ff. de seruitutibus & in l. 1. titu. 31. part. 3. Cępola in titu. de seruit. vrba. præd. c. 1. nu. 1. & Ant. Gomez. 2. tomo variarum. c. 15. nu. 1. Personalis seruitus est, quæ à persona personæ debetur, vt puta, quando dominus alicuius serui cõcessit alteri operas in eodem seruo. Ita exemplificãt Faber & Iason, num. 8. in d. §. æquè si agat. Et in isto exemplo intelligi debet. d. l. 1. titu. 31. par. 3. quanuis Gre. Lupi ibi, intelligat in seruitute, quam debet seruus domino; quod tamẽ fal-
4 sum est cum in re propria seruitus cõstitui non possit, vt probatur in. l. in re communi. ff. de seruit. vrban. & tradunt Iason nu. 2. in. d. §. æque, si agat, Cæpola vbi supra. c. 7. & Anto. Go-
5 mez in. d. c. 15. nu. 1. Seruitus realis est, quæ debetur à re rei, vt seruitus vrbana, & rustica, quæ non debetur personæ, sed prædio vt. l. vnus ex socijs. ff. de seruit. rust. prædi. Et ideo li-
6 bellus & sententia in prædio, & non in persona debet formari vt in. l. qui aliena. §. fin. ibi. sententiæ prædio datur. ff. de nego. gestis Cæpola vbi supra. c. 2. nu. 1. Et definitionem seruitutis realis ponit Bart. l. 1. ff. de seruit. & explicat Cępola. d. c. 2. nu. 3. Meneses
7 in rub. C. de seruit. nu. 8. Et seruitutũ realium quædã sunt vrbanæ, & quæ
8 dam rusticæ. Vrbanæ sunt, quæ sunt constitutæ in ædificijs habitandi causa factis, siue in villa siue in ciuitate,
9 quia prædium vrbanum locus nõ facit, sed materia, vt in. l. vrbana prædia. ff. de verborum significatione.
10 Seruitutes rusticæ sunt, quæ constitutæ sunt in prædijs causa fructuum percipiendorum factis, vt. l. eo iure. §. stabula. ff. quibus modis pignus tacitè. explicat Cępola vbi supra. c. 11.
11 num. 2. Et distinguitur an sit vrbana, vel rustica ex qualitate prædij dominantis, cui seruitus debetur, non ex qualitate prędij debentis seruitutẽ vt. l. 1. §. area. ff. de seruit. rusti. prædi.
12 Cępola. d. c. 11. nu. 10. Seruitus verò

mista

miſta eſt, quæ debetur à re perſonæ, vt vſusfructus, vſus & habitatio: & iſtæ etiam dicuntur perſonales vt in.
13 l. 1. ff. de ſeruit. quia cum perſona extinguũtur, vt l. non ſolum la. 2. §. tale.
14 ff. de liberat. legat. Dicuntur etiam reales, quia tanquam realia vendicãtur, vt in. l. vti frui. in princip. ff. ſi vſus fructus petat. Et de his miſtis agit latè Cępola vbi ſupra. c. 3. cum tribus ſequẽtibus, & Anto. Gomez. d. c. 15.
15. nu. 2. Rurſus ſeruitutum quædam ſunt continuæ, quædam quaſi conti-
16 nuæ, & quædam diſcontinuæ. Continuæ ſunt, quæ habent cauſam continuam & perpetuam, & factum homi nis nõ ſemper requirunt, licet à principio requiratur ad conſtituendã ſeruitutem, vt ſeruitus aquæ ductus al-
17 tius nõ tollendi: tigni iniuncti. Quaſi continuæ ſeruitutes dicuntur, quæ poſt principium non requirunt factum hominis: non tamen ſemper ſunt in vſu actualiter, ſed potentialiter, vt ſeruitus ſtillicidij, aquæ ductus ex cælo cadentis, quia non ſemper
18 pluit. Diſcontinuæ ſeruitutes ſunt, quæ ſemper requirunt factum homi nis, vt ſeruitus itineris, viæ, & ſimiles. Hanc diſtinctionem ſeruitutum cõſtituit glo. in l. ſeruitutes, la grande. ff. de ſeruitut. & Cępola vbi ſupra. c. 19. Et præcipuus effectus huius diuiſionis verſatur circa præſcriptionem ſeruitutum, vt reſoluit Cępola in. d. c. 19. & Ant. Gomez. d. c. 15. à nu. 24. & Couarr. lib. 1. variarum. c. 17. nu. 11. Et quis poſsit conſtituere ſeruitutes, & quibus poſsint concedi, & in quibus rebus conſtituantur, & quomodo & qualiter conſtituantur, explicat Cępola latè vbi ſupra in. c. 14. cũ
19 ſequentibus. His ſic conſtitutis dicẽdum eſt pro ſeruitutibus proditas eſſe duas actiones, ſcilicèt, confeſſoriã
20 & negatoriam. Confeſſoria enim datur aduerſus eum, qui aliquem impe-
21 dit ſeruitute vti: negatoria vero datur neganti ſe ſeruitutem debere: & ita confeſſoria competit ad vendicandam ſeruitutem, negatoria autẽ ad vendicandam libertatem ſeruitutis. Ita probatur in. l. 2. & in. l. loci corpus. §. in confeſſoria. ff. ſi ſeruitus ven-
22 dicetur, & in. d. §. æquè ſi agat. Competunt etiam iſtæ actiones pro alijs iuribus incorporalibus: vt putà, ſi quis impediatur iure eligendi, decimandi, vel præſentandi, ſecundum glo. iuncto text. in. c. cum eccleſia. de cauſa poſſeſsionis, & proprietatis, & glo. in. c. examinata, de iudi. verb. poſsidebas. & glo. in. c. non eſt modo ramen verb. ſi vendicet. 16. quæſt. 1. & tradunt Iaſon num. 35. Gomecius num. 12. in. d. §. æquè ſi agat. & teſtatur cõmunẽ Rebuffus in titu. de decimis. quæſti. 9. nu. 11. & Iaſon in. l. ſi prius. nu. 3. & 4. ff. de noui operis. etſi contrarium ſentiat Couarr. lib. 1. variarum. c. 7. nu. 10. Et ad hoc vt alicui competat actio confeſſoria requirũ-
23 tur ſequentia. Primò quod actor in libello dicat ſe dominũ vel quaſi dominum prædij dominantis eſſe, præ-
24 dioq; ſuo ſeruitutem deberi: nam ſine duobus prædijs ſeruitus non conſtituitur, vt in. §. penult. inſtit. de ſeruit. ruſti. & in. l. quoties. §. 1. ff. de ſeruitutibus. & in. l. ergo. ff. de ſeruit. ruſticorum. Quo fit actorem debere eſſe dominum prędij dominantis, vt probatur. in. l. 1. & 2. & ibi glo. verb. altius. ff. ſi ſeruit. vendi. & notant cõmuniter omnes ex domino Antonio de Padilla in. l. 1. C. de ſeruit. & aqua.
25 nu. 58. Sufficeret tamen dominum directum, vel vtilem, aut quaſi dominũ eſſe, vt probatur in. l. in prouincia
26 li. §. ſi ergo. ff. de noui operis. vel ha-
27 bere ius in re dominante, vt eſt creditor, qui ſi impediatur vti ſeruitute debi-

debita rei ſibi pignoratæ agere poterit hac actione cõfeſſoria iuxta. tex. in.l.ei qui.ff.de ſeruit.& in.l.creditori.ff. de noui operis. Vſufructuarius tamen ꝓprio nomine hac actione experiri non poterit, vt probat in.l.1.in princip.ff.ſi vſusfruc. pet.nomine vero domini bene agere poterit,vt probatur in.l. vnica verſ.item Iuliano. ff. de remiſ.& reſoluit Corraſius in. l. ei qui.ff.de ſeruit.num.6. Et an vſufructuarius,vel alius habens vtile dominium conſtituere poſsit ſeruitutem tractat glo.& ibi Corraſius in.l. 3. ff. de ſeruit.& Boerius in deciſione.181. nu.2. Anto. Gomez in.l.4.Tauri nu. 84.& Pinelus in.l. 1. C. de bonis maternis.3.par.nu.71. Secundò requiritur quod actor per duo confinia declaret fundum dominãtem,& ſeruiẽtem iuxta.tex.in.l.forma.ff.de cenſibus. Tertiò requiritur quod actor in libello dicat,ſe eſſe in quaſi poſſeſsione ſeruitutis:quia iſta actio confeſſoria competit pro ſeruitute conſtituta,non verò pro conſtituenda,vt probat.tex.in.l. ſicuti.§. ſed ſi quæratur. ff.ſi ſeruitus vendicetur. Et quomodo,& qualiter quaſi poſſeſsio ſeruitutis acquiri poſsit,docet Bart.in.l. 1.C. de ſeruit. Iaſon in. d. §. æquè ſi agat. nu.41. dominus Ant. de Padilla in.l. 2.nu.3.C.de ſeruit.& aqua. Quartò requiritur quod actor dicat ſe ab aduerſario impediri vti prædicta ſeruitute, vt probatur in. l. ſi quis diuturno.§.fin.ff.ſi ſeruit.vend. Quinto requiritur quod actor à iudice petat quod declaret ſeruitutem debitã eſſe ſuo prædio à prædio aduerſarij vt in.l. ſicuti.§. ſi quæratur. ff. ſi ſeruit. vend. Sextò requiritur actorem petere fructus,& damna, nam hæc omnia in confeſſoria veniunt iuxta.tex. in.l.loci corpus.§.in confeſſoria.ff. ſi ſeruit. vend. & in. l. vti frui.§. in his. ff.ſi vſusfructuc. pet. Vltimò requiritur,quod actor petat, vt officio iudicis ſibi caueatur per impedientem. quod nec ipſe nec ſui hæredes in futurum,non impedient eum vti prædicta ſeruitute iux.text.in.l. egi.& in. l.harum.ff.ſi ſeruit.vend. Eſt aduertẽdum,quod quando confeſſoria intẽtatur à creditore vſufructuario vel ſuperficiario, neceſſe eſt dici ſe eſſe creditorem vſufructuarium,vel ſuperficiarium:&in hac actione libellus erit formandus modo paulò inferius præſcripto.

Negatoria actio competit neganti ſe ſeruitutem debere, vt ſupra dixi-
mus.In qua actione illud erit obſeruandum,quod licèt aduerſarius ſit in quaſi poſſeſsione ſeruitutis, per hoc tamen non liberabitur ab onere probandi,ſeruitutem conſtitutam fuiſſe etiam ſi actor non probet libertatem ſuæ rei : quia præſumptio iuris eſt, quemlibet fundum liberũ eſſe, vt probatur in.l.altiùs.C.de ſeruit. & in.l. ſicuti. §. ſed ſi quæratur, iuncta glo.ff.ſi ſeruit.vendic. & tradunt Tiraquellus de primog. quæſt. 17. op. 11.& Alcia.in reg.2.par. 2. Et ad hoc, vt competat hæc negatoria alicui requiruntur ſequentia. Primò requiritur , quod actor dicat ſe dominum vel quaſi dominum prædij eſſe,vt,in. l.2.in princip.ff.ſi ſeruit.vend. Secundò requiritur, quod dicat prædium ſuum liberum eſſe, vt in. l.loci corpus.§.competit.ff.ſi ſeruit.vend. Tertiò requiritur,quod dicat aduerſariũ perturbare, & inquietare eum ratione ſeruitutis ſibi non debitæ, vt in.l. ſi quis diuturno.§.fin.ff. ſi ſeruitus vẽdicetur . Quartò requiritur quod actor petat fructus intereſſe & damna,nam etiam in hac actione veniũt, vt in.d.l.loci corpus.§.in confeſſoria. Vltimò requiritur, quod petat quod aduer-

aduersarius præstet cautionem de non perturbãdo & inquietãdo eũ su per illa seruitute nõ debita, ad quod cõpelli potest iuxta text. in. d. l. harũ. & in. d. l. egit. Et libellus in hac actione erit formãdus, vt statim dicemus.

LIBELLVS IN ACTIONE confessoria.

Illustre Señor.

44 FVlano parezco ante. v. m. y pongo demanda a fulano, y contando el caso digo. Que siendo yo señor de vna tierra, q̃ es en termino de tal lugar, que son linderos de vna parte tierra de fulano y de otra tierra de fulano: y teniendo la dicha mi tierra seruidumbre de camino por vna tierra del dicho fulano, que es junto a la mia para la yr a labrar sembrar y beneficiar, y con el carro acarrear el pan y fructos que enella se cojen: y estando en possession, vel quasi de la dicha seruidumbre, el dicho aduerso contra todo derecho, sin titulo ni causa, que bastante sea me ha impidido, y impide vsar de la dicha seruidumbre, y no consiẽte que se passe por la dicha su tierra a la mia a hazer los aprouechamiẽtos necessarios: de lo qual se me han recrecido muy grandes daños, y menoscabos assi en la dicha tierra, como en los fructos de lla, q̃ estimo en veynte mil marauedis. Y aũque por mi ha sido requerido, q̃ no me impida ni perturbe en la dicha seruidumbre, antes me dexe passar por su tierra libremente, no lo ha querido ni quiere hazer sin contiẽda de juyzio. Porq̃ pido a. v. m. q̃, auida mi relacion por verdadera, en quanto baste, y otro mas o mejor pedimiento necessario siẽdo por expresso, por su sentencia, que en tal caso lugar aya, declare la tierra del dicho aduerso deuer la dicha seruidumbre de camino a la dicha mi tierra, y estar en quasi possession della: y assi declarado mande al dicho parte contraria que no me perturbe ni inquiete en el vso de la dicha seruidumbre y mas le condene en los daños fructos, e interesses y menoscabos, que por auerme impidido el vso de la dicha seruidumbre se me han seguido, y recrecido, q̃ estimo en los dichos veynte mil marauedis. Saluo en todo la judicial taxacion de. v. m. sobre que pido cumplimiento de justicia y costas y el officio de. v. m. imploro. Y juro a Dios y a esta + que esta demanda no pongo de malicia &c.

Otro si de su officio de. v. m. el qual para ello imploro, a. v. m. pido le cõpella y apremie a que me de sufficiente caucion y fianças que agora, ni en tiempo alguno, el ni sus herederos y successores, ni quien

del,y dellos vuiere titulo y cauſa en la dicha ſu tierra no me impidirá a mi ni amis ſucceſſores, ni aquiẽ vuiere titulo y cauſa en la dicha mi tierra el paſſo y camino por ſu tierra a la mia,y nos dexará paſſar libremẽte, y vſar de la dicha ſeruidumbre.Lo qual le mande.v.m.cumpla y guarde ſo graues penas,en las quales.v.m.deſde luego a el y a ſus ſucceſſores los aya por condemnados,lo contrario haziendo.Para lo qual &c.

LIBELLVS IN ACTIONE negatoria.

Illuſtre Señor.

45 FVlano vezino de tal lugar parezco ante.v.m.y pongo demãda a fulano y digo q̃ aſsi es,Que teniendo yo e poſſeyẽdo vnas caſas mias y como mias en eſta ciudad a tal parte,de q̃ ſon linderos caſas de fulano por vna parte,y por otra parte caſas de fulano:y por delantera calle publica,y ſiẽdo las dichas mis caſas libres y no deuiẽdo ſeruidũbre alguna el dicho aduerſo pretende que deuen ſeruidũbre a otras caſas ſuyas. Y aſsi queriẽdo yo alçar y reedificar mis caſas me ha impedido el edificio y que no las alce denũciãdome labor nueua:y por el dicho impedimiẽto no las he podido alçar. De lo qual en la dicha obra ſe me hã ſeguido đ daños y menoſcabos cinquẽta mil marauedis aſsi en los materiales, maeſtros y officiales, como en los alquileres . Y pueſto que muchas y diuerſas vezes por mi ha ſido requerido q̃ no me impida el dicho edificio no lo ha querido hazer ſin cõtienda de juyzio. Por q̃ pido a.v.m.q̃ auida mi relacion por verdadera en quanto baſte para el vencimiento deſta cauſa,por ſu ſentencia , que en tal caſo lugar aya , del ſobre dicho me haga entero cumplimiento de juſticia,declarando las dichas mis caſas ſer libres y no deuer ſeruidumbre alguna a las caſas del dicho aduerſo y mãdando le q̃ no me impida el alçar y edificar mis caſas y condenandole en los daños y menoſcabos que ſe me han ſeguido de auerme impedido el dicho edificio,que eſtimo en las dichas cinquẽta mil marauedis,ſaluo la judicial taxacion de.v.m.Sobre que pido juſticia y coſtas y el officio de.v.m.imploro. Y juro en forma de derecho &c.

Otro ſi a.v.m.pido q̃ de ſu officio,el qual para ello imploro , cõdene, cõpella y apremie al dicho fulano a q̃ me de ſufficiẽte caucio y ſeguro, q̃ agora ni en tiẽpo alguno el ni ſus herederos,ni quiẽ đl y dellos tuuiere titulo y cauſa alguna en las dichas ſus caſas no impidirá ami ni a mis ſucceſſores q̃ alcemos,y edifiq̃mos las dichas mis caſas. Y para ello &c.

Ex

Ex. §. Quinto

SVMMARIA.

1 *Actio mista est illa, quæ simul personalis & realis dicitur.*
2 *In mistis actionibus dignosci nõ potest quis actor aut quis reus dicatur.*
3 *Mista actio speciem diuersam non constituit sed tantum qualitate ab aliis segregatur.*

§.5. De actionibus mistis.

1 DIximus suprà in principio huius.c. actiones alias mistas esse, quę nec merè reales, nec mere personales sunt, sed simul reales, & personales, vt actio familiæ herciscundæ, & actio communi diuidundo, & actio fi-
2 nium regundorum. Et in his tribus actionibus vterq; actor & reus est iux. text. in. l. actionis verb. §. fin. ff. de action. & oblig. & in. l. 2. vers. in familiæ. ff. familiæ herciscundæ. Et quali-
3 ter inter se differant actiones reales, personales, & mistæ tradit Misingerius in. §. quædã. nu. 10. insti. de actio. Non tamen constituunt speciem de perse, sed differũt qualitate, vt in præcitato loco diximus: & de vnaquaq; sigillatim est dicẽdum. Et ob id licet omnes tres sint bonæ fidei vt in. §. actionum. insti. de act. nõ inferimus inter reliquas infra in. c. 6. de act. bonæ fidei.

Ex. §. Sexto

SVMMARIA.

1 *§. De actione familiæ herciscundæ.*
2 *Verbum (familiæ herciscundæ) exponi debet, (id est,) hæreditatis diuidendæ.*
3 *Familia præcipue hæreditatem significat.*
4 *Familiæ herciscundæ actio iure ciuili est introducta.*
5 *Inter actiones bonæ fidei familiæ herciscũdæ actio connumeratur.*
6 *Index in actione familiæ herciscundæ ex bono & æquo procedere potest.*
7 *Actione familiæ herciscundæ conuentus quamuis bonæ fidei sit possessor, fructus tamen communicare tenetur.*
8 *Si in re communis hæreditatis fructus sumptus fiant inter cohæredes sunt diuidendi.*
9 *In familiæ herciscundæ iudicio veniunt dãna à cohærede illata.*
10 *Actio familiæ herciscundæ competit non solum hæredibus iure ciuili sed etiam ex iure prætorio succedentibus.*
11 *Actio familiæ herciscundæ ex quasi contra etu nascitur.*
12 *Inter hæredes tantum familiæ herciscundæ iudicium datur.*
13 *Vtilis actio familiæ herciscundæ datur bonorum possessoribus & fidei commissarijs.*
14 *Index in familiæ herciscundæ iudicio æqualitatem in diuisione seruare debet.*
15 *Res diuidenda si commode diuisionem non recipiat, potest iudex ex officio integram rẽ alicui cohæredum assignare dummodo alteri æstimationem præstari iubeat.*
16 *Siue ex testamento siue ab intestato cohæredes esse debent, vt familiæ herciscũdæ actio competat.*
17 *Vt actio familiæ herciscundæ locum habere possit necessario requiritur, cohæredem fateri, proponentem suum cohæredem esse.*
18 *Si cohæres sit in possessione rerum hæreditariarũ etiam si aduersarius suum esse cohæredem neget iudicio familiæ herciscundæ locus fieri potest.*
19 *Libellus in actione familiæ herciscundæ sermone Hispano conceptus.*

§. 6. De actione familiæ herciſcundę.

ACtio familiæ herciſcundæ exponi debet, id eſt, hæreditatis diuidendę: nã familia inter reliquas ſignificationes hæreditatẽ ſignificat, vt in.l. pronunciatio. §. 1. ff. de verborum ſignifi. & in. l. fin. C. eodem titu. Herciſcere verbum apud veteres ſumitur prodiuidere, vt notat Corraſius in. l. frater à fratre. ff. de condictione indebiti. Briſonius in lib. 5. de verborum ſig. verbo, herciſcundæ. Et hæc actio inuẽta fuit à Iure Ciuili, vt in. l. 1. ff. familiæ herciſcundæ. Et eſt bonæ fidei, vt ꝓbat. tex. in. §. actionũ. inſti. de actio. Ac ideo in ea iudex habet facultatẽ ex bono & æquo, vt in. l. itẽ Labeo. §. 1. ff. familiæ herciſcundæ, & in. §. ſi familiæ. inſti. de offi. iudi. ob idq; in ea fructus veniunt, quãuis cohæres eos bona fide percipiat: nam tenetur eos cõmunicare cohæredibus, vt in. l. inter cohæredes. §. fructꝰ. ff. familiæ herciſcundæ. & in. l. non eſt. vbi glo. fin. C. eodem tit. & Rodericus Suarez in. l. 8. titu. de las herẽcias. lib. 3. fori. nu. 38. Quod procedit quando ex eis percipiẽs factus eſſet locupletior: in quo caſu loquitur Rodericus, & reſoluit Couar. lib. 1. varia. c. 3. nu. 6. Deinde ſumptus bona fide facti in re hæreditatis, ſunt diuidendi inter cohæredes vt in. l. 3. §. planè. cum. l. ſequẽti. ff. cõmuni diuidundo. & in. l. his conſequẽter. §. ſumptum. ff. familiæ herciſcundæ. Quinimo dãna à cohærede data in hac actione veniunt, vt in. l. & puto. §. ſed etſi dolo. cum. l. ſequente. ff. familię herciſcũdę. Rurſus hęc actio cõpetit cohęredi aduerſus cohęredẽ, vt res inter eos hęreditarię diuidãt, vt ꝓbat. tex. in. l. 1. & toto tit. ff. & C. familiæ herciſcundę. ſiue hæredes ſint de Iure Ciuili ſiue de iure prætorio, licet ipſa à Iure Ciuili deſcendat. Dicitur q; miſta, quia habet cõmune dominiũ cũ actionibus realibus ex parte agẽtis, qui ad rẽ ſuã, quã non poſſidet, agit, vt in. d. l. 1. habetq; cõmunẽ obligatiõnẽ cũ actionibus perſonalibus, quia oritur ex quaſi cõtractu, vt in. §. itẽ ſi inter. inſti. de oblig. quæ ex quaſi cõtractu. Adeũdo enim hæreditatẽ videtur hęredes cõtrahere vt in. l. apud Iulianũ. §. vltimo. ff. quibus ex cauſis in poſſe. eat. ac ideo requiritur quod ſint hęredes, ſiue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato, ſiue ex Iure Ciuili, ſiue prętorio, vt in. l. 2. in prin. ff. familiæ herciſcundæ. datur tamen actio directa de Iure Ciuili, vtilis verò de iure prętorio datur bonorũ poſſeſſoribꝰ & fidei cõmiſſarijs, quibꝰ hęreditas reſtituitur ex ſenatus cõſ. Trebel. vt in. l. ſed & ius. ff. familiæ herciſcundæ. Et aduertendum eſt, quod iudex in hac actione adiudicare debet ſingulas res ſingulis cohęredibꝰ: & ſi vna res precioſior alia adiudicata ſit vni, cõdẽnare debet illũ, vt reſtituat certã quãtitatẽ pecuniæ alteri, vt ęqualitas ſeruet, vt ꝓbat. tex. in. d. §. quædã. & in. §. ſi familię. inſt. de offi. iud. & in. l. itẽ Labeo. verſ. 1. ff. familię herciſcũdæ. & in. l. 10. tit. 15. par. 6. Quod verũ eſt, & procedit quando diuiſio rerũ cõmode fieri nõ poſſit, vt ꝓbatur in. §. eadem. inſti. de offi. iudicis. & notat Greg. Lu. in. d. l. 10. verb. o los dos. Et ad hoc quod hæc actio alicui cõpetat requirũtur ſequẽtia. Primò, quod ſint hæredes, ſiue ex teſtamẽto, ſiue ab inteſtato, ſiue de Iure Ciuili, ſiue de iure prætorio, vt in. l. 2. in princ. ff. familiæ herciſcundæ. Secundò quod ille, contra quem hæc actio proponitur fateatur proponentem eſſe ſuum cohęredem: alioquin ſi neget cohęredẽ eſſe,

esse, prius proponenda erit petitio hæreditatis, per quam declaretur hę res iuxta.tex.in.l. 1. ff. familiæ herciscundæ. Nisi hanc actionem proponens sit in possessione hæreditatis: nam tunc illa possessio sufficiet, etsi aduersarius neget eum cohæredem esse. Tertio proponens debet petere diuisionem prædictæ hæreditatis cũ fructibus, & damnis, in qua veniunt, vt supra diximus. Et tũc libellus erit concipiendus forma sequenti.

18

LIBELLVS IN ACTIONE familię herciscundę.

Illustre Señor.

19 FVlano parezco ante. v.m. y pongo demanda a fulano, y digo que es ansi, Que fulano en su testamento y postrimera voluntad, có q̃ murio, y passo desta presente vida instituyo por sus vniuersales herederos a mi y al dicho aduerso: y como tales quisimos y aceptamos la dicha herencia, y nos metimos y apoderamos en ella, tomãdo la possession de los bienes rayzes, muebles, y semouientes, deudas, derechos y actiones, oro, y plata, y moneda: lo qual todo ha estado y esta pindiuiso entremi, y el dicho aduerso. Y porq̃ ninguno es obligado a tener en cómunió su haziẽda có otro, antes de lo suso dicho suelẽ resultar rẽzillas y enojos; y por euitallos yo he requerido al dicho aduerso, q̃ partamos la dicha haziẽda por iguales partes: lo qual no ha q̃rido ni quiere hazer sin pleyto. Porq̃ pido a v.m. q̃ auida mi relació por verdadera, en quãto baste declare por su sentẽtia q̃ somos herederos vniuersales del dicho defuncto por iguales partes: y assi declarados cõdene al dicho aduerso a que de su parte nombre vn contador y partidor: que yo de la mia dest de luego nõbro a fulano, para q̃ el por mi nõbrado se junte con el q̃ nõbrare el dicho aduerso, y ambos ados juntos hagan la partija de los dichos bienes, y herẽcia, partiẽdo los y diuidiẽdo los entre nosotros por iguales partes, dando y adjudicando a cada vno lo q̃ le cabe de la dicha hazienda, y de los fructos y rentas della. Sobre q̃ pido cumplimiẽto de justicia y costas en caso de cõtradició, y el officio de. v.m. imploro &c.

Ex. §. Septimo

SVMMARIA.

1 *Communi diuidundo iudiciũ ad diuidendã rẽ titulo particulari communem, redditur.*
2 *Nemo in communione stare cõpellendus est cum communio discordias pariat.*
3 *Actio communi diuidundo mista est.*
4 *Communi diuidundo actio quãcunque possessorem singularem sequitur.*
5 *Ex quasi contractu nascitur communi diuidundo actio.*
6 *Bonæ fidei est actio cõmuni diuidundo.*
7 *Communi diuidundo directa actio ei, qui directum habet dominium competit.*

8 *Quasi dominiũ in re communi habenti, vtilis cõmuni diuidundo actio accommodatur.*

9 *Eodem modo in communi diuidundo iudicio procedere iudex debet, sicut in familiæ herciscundæ actione.*

10 *Sicut familiæ herciscũdæ actio pro titu. vniuersali communi datur, ita & communi diuidundo iudicium pro titu. particulari communibus accommodari solet.*

11 *Libellus in actione communi diuidundo.*

§. 7. De actione, communi diuidundo.

1 ACtio communi diuidundo competit ad diuidendam rem communem inter aliquos titu. particulari: quia nemo inuitus cogitur esse in communione cum alio, vt probatur in l. fin. C. communi diuidundo. Et 3 ista actio est mista, vt probat. tex. in. §. quædam. insti. de actionibus. nam exemplo actionis realis ratione dominij intenditur, & sequitur quemlibet possessorẽ titulo singulari, vt probatur in l. per hoc iudicium. ff. communi diuidundo. & in. l. 1. C. eodem titu. Et cum actione personali participat. quia habet personales præstationes: & ex quasi contractu nascitur, vt in. §. item si inter. insti. de oblig. quæ 6 ex quasi contrac. Est quæ bonæ fidei, vt probat text. in. §. actionum. insti. de action. Et est duplex, directa & 7 vtilis: directa enim competit ei, qui habet directum dominium rei communis, vt in. l. siquis putans. in princi. 8 ff. cõmuni diuidundo. Vtilis verò cõpetit habenti quasi dominium in re communi, vt probatur in. l. communi diuidundo. cum suis. §§. ff. communi diuidundo. Et in hac actione 9 sunt obseruanda omnia, quæ obseruari debent in actione familię herciscundæ, vt probatur in. §. eadem. insti. de offi. iud. & in. d. l. siquis putans. Dissentit tamen in pluribus ab actione familiæ herciscundæ, vt notant Iason nu. 52. & Misingerius nu. 10 36. in. d. §. quædam. Et præcipua differentia est, quod illa datur pro diuidenda re communi pluribus pertinenti titulo vniuersali: hæc verò datur pro diuidenda re communi pluribus pertinenti titulo particulari: vt putà si vna res legata sit vel donata duobus iux. tex. in. l. 2. C. communi diuidundo. Et libellus in hac actione erit formandus modo sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE, communi diuidundo.

Illustre Señor.

11 FVlano ante. v. m. parezco y pongo demanda a fulano, y digo que es assi, Que a mi y al dicho aduerso juntamente nos fue fecha donacion de vna casa a tal parte por fulano, la qual tenemos pro indiuiso. Y porque ninguno es obligado a estar en cõmunidad cõ otro por las rẽzillas, e incõueniẽtes, que dello suelen resultar, he requerido muchas vezes al dicho fulano, que partamos y diuidamos la dicha casa: el qual no lo ha querido ni quiere hazer. Porque pido a. v. m. q̃ auida mi relacion por verdadera, en quanto baste, y declarando la dicha casa

ser

ſer commun entre mi y el dicho aduerſo condene al ſobre dicho a que de ſu parte nombre vn official perito en el arte de carpinteria, que yo eſtoy preſto y aparejado de nombrar otro. Y aſsi nombrados. v m.má de a los dichos officiales que dentro de vn breue termino partan y diuidan por iguales partes la dicha caſa adjudicando a cada vno de noſotros lo que le conuenga. Sobre que pido juſticia. Y enlo neceſſario &c.

Ex.§.Octauo

SVMMARIA.

1 *FInium regundorum actio ijs competit, qui prædia ruſtica habẽt: daturque ad nouos terminos conſtituendos, aut antiquos reparandos.*
2 *Miſta eſt finium regundorum actio.*
3 *Fines magis fundo quam perſonæ adiudicantur.*
4 *Actio finiũ regundorum oritur ex quaſi cõtractu, vel ex quaſi delicto.*
5 *Finium regundorum actio duplex eſt, alia directa, alia vtilis.*
6 *Actio finiũ regundorũ non poteſt competere pro cõſtituẽdis finibus in prædijs vrbanis.*
7 *Actio finium regundorum datur etiam in rebus incorporalibus.*
8 *Ad iudicis officium ſpectat agros perſonaliter inſpicere.*
9 *Propter incommodam terminorum diuiſionem iudex poteſt maiorem fundi partem alicui aſsignare dummodo alteri æſtimatio præſtetur.*
10 *Quatuor ſunt à iure admuenta remedia pro finibus conſtituendis.*
11 *Si poſt litem conteſtatam aliquis terminum alicuius propria autoritate occupauit tenetur ad eius reſtitutionem cum de ſuo tantodem.*
12 *Qui terminum cõſtitutũ mouerit pœna. 50. aureorum plectendus eſt.*
13 *Vt actio finiũ regundorum cõpetat neceſſarium eſt actorem probare prædium in illo termino habere ſi ab aduerſario negetur.*
14 *Actor probare debet menſurã prædiorum.*
15 *Agrimenſor ad terminos conſtituendos cõſtitutus, iurare debet, non ſecundum veritatem, ſed ſecundum credulitatem ſuam.*
16 *Iudex debet ſecundum agrimenſoris ſententiam iudicare.*
17 *Declaratio actionis finium regundorum ſermone Hiſpano compoſita.*

§.8. De actione finium regundorum.

1 ACtio finium regundorũ cõpetit illis, qui habent prædia ruſtica confinia: & datur contra vicinũ poſſeſſorem ad conſtitutionẽ nouorũ terminorum, vel reparationẽ antiquorũ, 2 & ad præſtandum intereſſe. Et eſt miſta, realis, & perſonalis. Realis enim, quia reſtituit domino quod ſuum eſt, & ſequitur fundum: & magis fundo quàm perſonæ fines adiudicantur, vt in.l.ſed & loci.§.ſi aliter. 4 ff. finium regundorum. Perſonalis verò eſt, quia ex quaſi contractu, vel ex quaſi delicto vicinorum oritur, cum nitantur producere fines vltrò citroque latiùs quã par ſit, vt probatur in.l.1.ff.finiũ reg. & notat Benicaſius in.§.quẽdã.inſti.de actio.nu.527. 5 Et iſta actio eſt duplex, directa & vtilis, vt notant Miſinger. in.d.§.quædã nu.42. & Benicaſius in.§.actionũ.nu. 536.inſti.de action. Et eſt ſtricti iuris, vt firmat glo.in.d.§.actionum.verb. cõmuni diuidundo. & ibi Iaſon, & Be 6 nicaſius nu.534. Et Solummodo datur pro cõſtituẽdis finibus in prædijs ruſticis,

rusticis,non verò in vrbanis,iux. tex. in.l.4.§.fin.vers.hoc iudicium. ff. fin. regun.nisi ædificium esset loco termini: nam tunc idem iudicatur de ædificio quod de termino, vt in.l.2. ff.fin. regun. & explicat Beincasius
7 in.d.§. actionum.nu. 537. Datur etiã in rebus incorporalibus, vt puta proponendis finibus,iurisdictionibus,& territorijs, vt probatur in.c.super eo. de parochijs. & notat Misingerius in.d.§.quædam.nu.45. Et est aduertẽdum, quod si prædia non fuerint di-
8 stincta suis terminis, iudex personaliter accedere debet ad ea, & per agrimensorem sumptibus partium ea diuidere,& terminos ponere, iuxta declarationem agrimensoris, vt probatur in.l.si irruptione.ff.fini. regun.& in.c.quia indicante. & ibi optime Pa-
9 nor.de præscriptionibus. Quando autem esset obscuritas,& commode terminari non posset secundum terminos antiquos licitum erit iudici ex prædio vnius aliquid prædio alterius adiudicare, condemnando eum in certa quantitate pecuniæ danda cui pars prædij ablata fuit iux. tex.in.l.2. §.fin.cum.l.sequent.ff. finium regundorum.& in.§.si finium. inst. de offi.
10 iud.& in.l.10.titu.15. part. 6. Aduertendum etiam est pro finibus constituendis quatuor remedia in iure prodita esse. Primum est condictio ex.
11 l.si constiterit. C. finium regun. videlicet quando post litem contestatam aliquis occupauit aliquid de termino alieno,tunc ad restitutionẽ eius
12 cum tantodem de suo tenetur. Secundum est, actio.l. Agrariæ pœnalis quinquaginta aureorum in eum, qui terminum eiecerit, vel mouerit, vt in.l.1.ff.de termino moto. Tertiũ est,accusatio criminalis Adriani imperatoris,de quo in.l.1.& 2.ff.de termino moto. Quartum est, hęc nostra actio finium regundorũ,quæ ad hoc, vt competat alicui requiruntur se-
13 quentia. Primò, quod si reus neget actorem habere prædium in illo termino actor, ante omnia ostendat se
14 prædium habere. Secundò requiritur quod,actor probet mẽsuram prædiorum: & supradictis probatis iudex mittere debet agrimensorem, qui tenetur facere iuramẽtum de bene se gerendo in illa agrimensura, secundum.Bald. & Sali. in.l. hac edictali. §.
15 his illud. C.de secũdis nuptijs. Quod iuramentum debet esse de credulitate,non vero de assertione veritatis secundum communem ex Felino in.c.
16 proposuisti.de probat. Et facta relatione per agrimensorem iudex tunc profert sententiam, qua præcipit mẽsuram, & declarationem agrimensoris seruari. Quæ praxis probatur, & procedit ex.l.3.C.fini.regun. Sed hodie in aliquibus tribunalibus alia praxis obseruatur: & vt melius percipi possit eam sermone Hispano præscribam,quæ talis est.

17 QVeriendo alguno apear sus heredades que tiene, en algun lugar para saber las yugadas que tiene,y por adonde van sus lindes y mojones,y las tierras que son suyas,haze vn pedimiento a la justicia en la forma siguiente por via de auto.

EN Salamanca a tantos dias de tal mes,y de tal año,ante el señor Licenciado fulano teniente de corregidor, en la dicha ciudad, y en

pre-

presencia y por ante mi el presente scriuano, y testigos infra escriptos parecio presente fulano, vezino dꝫ la dicha ciudad, y dixo, Que porquã-to el tiene tantas yugadas de heredad y muchos prados de yerua en tal lugar desta jurisdiction, que le conuiene apear las dichas heredades, y prados para saber lo que hazen y pordonde van sus lindes, y mojones, attẽto que entiende que los vezinos y herederos del dicho lugar le tie nen occupada mucha parte de lo que le conuiene, que pedia y pidio a su merced mandasse hazer el dicho apeo, y nombrasse personas antiguas, que sepan los limites y mojones, y conozcan las dichas heredades, para q̃ se hallẽ a hazer el dicho apeo. Y para ello pidio justicia. &c.

Presentada esta peticion el juez responde, que nombre los señores que tienen heredades en el dicho lugar que confinen con las que quiere apear o en las comarcas del dicho lugar, que el esta presto de hazer ju sticia. Y luego el q̃ quiere hazer el dicho apeo presenta vn memorial ante el juez, donde nombra los señores y herederos que tienen hereda des en el dicho lugar, o en sus comarcas que confinen con las suyas. Y entonces el juez manda que se notifique a los dichos señores, que para tal dia fulano quiere apear las heredades y prados, que tiene en tal lu-gar, que parezcan y se hallen presentes a ver hazer el dicho apeo: dondeno que en su ausencia se hara, y les parara tanto perjuyzio como si estuuieran presentes. Y mãda assi mismo, que desto se ponga en los lu gares publicos acostumbrados vna carta de edicto general: por la qual el juez manda hazer saber a todas las personas que pretenden algun in teresse, como fulano quiere apear tales heredades y prados, que para tal dia se hallen presentes a ver hazer el dicho apeo, señalando el dia en que se ha de hazer. Y hecho esto para el termino del edicto y citaciõ el que pide el apeo parece ante el juez, y accusa la rebeldia a los citados, de que no han parecido a cõtradezir el dicho apeo, que pide a su merced lo mande hazer. Y entonces el juez manda que se de mandamiento pa ra que el concejo nombre dos personas antiguas que sepan de las here dades y hagan el dicho apeo: y que nombradas vengan primero ante el dicho juez a jurar, o la misma parte se las nombra. Y el juez las ha por nombradas y recibe dellas juramento, de que haran biẽ su officio, segun, y como entendieren, y creyeren conforme a sus consciencias, adjudicando a la dicha heredad lo q̃ le pertenece, y no quitãdo de vno para dar a otro. Y hecho el dicho juramento los nombrados comien-çan a hazer el apeo: y declaran como tal tierra es de tal heredad, y quan to haze en sembradura, y por donde van los mojones y lindes: y los se

ñalan haziendo mojones de nueuo. Y assi prosiguen hasta acabar el dicho apeo. Y si ay alguna contradicion en ello, porque otro dize que es la tierra suya, o q̃ la linde va por otra parte se ha de aueriguar primero aquella duda en juyzio plenario. Y si no vuiere alguna contradicion, el apeo se acaba, y es titulo sufficiente para el dueño de la heredad, attento que las partes fueron citadas.

CIrca superiorem praxin est aduertendum, quòd citatio, quæ fit partibus procedit ex l. 3. C. fin. regun. & ex traditis per Pano. in c. quia indicante. nu. 6. de præscriptionibus. Et edictum citationis procedit ex ijs, quæ notat glo. in extrauaganti ad reprimendum, quomodo in læsæ mai. crim. verb. per edictum, cum in præsenti citentur vicini illius loci, & etiã incerti contradictores, quorum interest: quo casu est locus citationi per edictum vt in l. si eo tempore. C. de remiss. pig. & tradit Felinus in c. quoniam frequenter. §. porro, vt lite non contestata. Deinde iuramẽtum agrimensorum procedit ex ijs, quæ notat Felinus in c. quia indicante de præscriptionibus num. 1. & Decius in c. proposuisti nu. 15. de probat. Et qua actione teneantur agrimensores, si dolo, vel lata culpa intulerint grauamẽ partibus, tradit glo. 1. in d. c. quia indicante, & ibi Panor. nu. 2. & 4. & Felinus nu. 2. Et prædicta agrimensuratio fieri debet expensis communibus, etiam si vna pars contradicat ei dem secundum Salicetũ in l. 3. C. finium regundorum, & Felinum in d. c. quia indicante. nu. 1.

Ex Cap. 2.

SVMMARIA.

1 *PRætoria dicitur actio, eo quod à prætore fuerit adinuenta.*
2 *Prætores non solum actiones, sed etiam iura reddere poterant.*
3 *Ius & actiones à prætore introductæ honorariæ alio nomine vocantur.*
4 *Honorabilem magistratum gerebat & administrabat prætor.*
5 *Prætoris officium in reddẽdis actionibus per quam vtile erat.*
6 *AEquitatem semper præ oculis habent prætores.*
7 *Prætoriarum actionum quædã reales, quædam personales dicuntur.*
8 *Prætoriæ actiones aliæ sunt reipersequutoriæ aliæ pœnæ tantum.*

Caput. 2. De nonnullis actionibus prætorijs.

EXemplo Iustiniani hactenus egimus de quibusdã actionibus, à Iure Ciuili inductis pro illa secunda diuisione, quam fecit in §. sed istæ. in sti. de action. Vnde continuando prę dictam diuisionem opportunè agendum erit in præsenti de actionibus
1 prætorijs, quæ ideò prætoriæ appellãtur, quia à prætore comparatæ fuerunt. Tanta enim fuit prætoris autoritas, quod iura, & actiones dare posset, vt probatur in l. 2. §. eo tempore. ff. de origine iuris. & in. §. prætorum, in sti. de iure naturali. quod ius honorarium appellabatur, & actiones honorariæ: quia prætores gerebant magistratum honorabilem, vt probatur in d.

in.d.§.prętorum.&in.l.in honorarijs. ff.de action.& oblig.reſoluunt Fortunius Garcia in.l.iuris gentium.§. prætor ait.nu.3.& 4.ff.de pactis. & Oroſcius in.l.1.de offi.prætor.nu.13.Fuitq; valde neceſſarium, prætores ius & actiones dare,quia cum prętor præuideret aliquod negotium emergens, pro quo actio data non erat à iure cõſultis,æquitate ſuadẽte diſponebat, & actionem præſtabat,ſemper enim prætor præ oculis æquitatem habebat,vt probatur in.l. quod ſi Epheſi.§. fin.ff.de eo,quod certo loco.& explicãt Gometius nu.22.& Iaſon.nu.26. in.d.§.ſed iſtæ. Et qualiter differant prætoriæ à ciuilibus, diximus ſupra. in.c.1.in princip. circa finem.Et harũ actionum prætoriarum quaſdam eſſe reales,& quaſdam perſonales dixit Iuſtinianus in.d.§.ſed iſtæ.Et quaſdã eſſe perſonales rei perſequutorias tãtum, quaſdam verò eſſe perſonales perſequutorias pœnæ tantum, dixit in.§.in perſonam. iuncto.§.pœnales, inſti. de action. De quibus omnibus ordinatim & reſolutiuè pro iuuenũ inſtructione à nobis erit dicendum in ſequentibus reſolutionibus, inchoando ab actionibus prætorijs realibus.

Ex.§. Primo

SVMMARIA.

1 *PVbliciana ſic fuit denominata, eo quòd à Publicio fuerit inducta.*
2 *Actio Publiciana ei competit, qui nondum eſt dominus effectus.*
3 *Habilis titulus & iuſtus ad dominij tranſlationem requiritur, vt actio Publiciana competere poſſit.*
4 *Si à pupillo vel furioſo quis rem habeat Publicianam intendere non poterit.*
5 *Qui emit à minore bona fide, exiſtimans maiorem eſſe, vti poteſt Publiciana.*
6 *Qui emit à furioſo, quem ſanæ mẽtis eſſe exiſtimat Publicianam habet.*
7 *Intelligitur verè text.in.l.2.§.ſi à pupillo.ff. pro emptore.& intellectus aliorum rei iciuntur.*
8 *Qui à furioſo, quẽ ſanæ mentis credidit eſſe rẽ emit attenta rei veritate, Publicianam non intendit.*
9 *Emens à furioſo, credens eum inumbratæ quietis, exiſtimatione & opinione conſiderata, Publicianam habere poteſt.*
10 *Rem ex titulo pignoris, precarij aut commodati detinentes non poſſunt Publicianam exercere.*
11 *Officium iudicis competit detentatoribus ad rerum reſtitutionem.*
12 *Non dominus debet eſſe is, qui Publicianam intendit.*
13 *Per traditionem à vero domino factam iure gentium dominium acquirimus.*
14 *Quod noſtrum eſt non poteſt amplius per vſucapionem noſtrum effici.*
15 *Ibi ceſſat Publiciana, vbi vſucapio locum habere non poteſt.*
16 *Vtilis dominus non Publiciana, ſed rei vendicatione agit.*
17 *Publicianam intendens probare debet titulũ & traditionem rei.*
18 *Solo iuramento proprio probantur quæ in cõ ſcientia conſiſtunt.*
19 *Ex iuſto titulo reſultat bona fides.*
20 *Traditionis tempore bonam fidem habere debet actor, vt Publicianã in iudicio deducat.*
21 *Duobus temporibus requiritur in emptionis contractu bona fides ab emptore.*
22 *Actor in libello Publicianæ petere debet, quod rẽ ad ſe pertinere iure dominij vel quaſi declaretur.*
23 *Dicere debet in libello Publicianæ actor, aduerſarium, aut poſſidere, aut dolo poſſidere deſiiſſe.*
24 *Publiciana non poteſt contra titulo poſſidẽtem competere.*
25 *Libellus in actione Publiciana Hiſpana lingua confectus.*

§. 1. De actione Publiciana, reali, prætoria.

1 PVbliciana actio sic appellatur, quia à Publicio prætore primo fuit in albo proposita, competitq; habenti à nõ domino ex iusto titulo rem nondũ vsucaptam, si eius possessionem aliquomodo amisit, vt probat text. in. §. nanq; sicui. insti. de action. & in. l. 1. ff. de Publi. & tradit glo. in. c. abbate sanè. verb. dominij. de re iudicata. li. 6. De qua actione vltra docto. in prædictis locis tractant Innocentius & Panor. nu. 8. & alij in. c. 2. de consuetudine. Et ad hoc, vt alicui competat
3 hæc actio requiruntur sequentia. Primò, quod actor habuerit rem illã ex titulo iusto, & habili ad transferendum dominium, siue lucratiuo, siue oneroso, vt probatur in. d. §. nanq; si cui. ibi, ex iusta causa, & in. l. eum qui.
4 §. 1. & in. l. quęcunq;. ff. de Publi. Quo fit, quod qui rem habuit à furioso vel à pupillo sine autoritate tutoris non habebit Publicianam, vt in. d. l. quæcunq;. §. fin. in fine, & in. l. 2. §. si à pu-
5 pillo. ff. pro emptore. Cæterum qui emit à minore, credens esse maiorẽ, habebit Publicianam iux. tex. in. l. 2. §. si à pupillo. ff. pro emptore. quia iustissim⁹ error, de quo ibi, causat bonã fidem, & ita vsucapionem & Publicianam. Nam ibi magis attenditur existimatio emptoris, quàm rei veritas. Et ita in. d. §. si à pupillo. legendũ est (vt hic plus non sit in re, quàm in existimatione) quemadmodum optime aduertit glo. ibi verb. in re. tamet si aliter intelligat Duarenus in addit. ad pand. Flor. & non aduertat Connanus lib. 13. commentariorum. c.
6 17. num. 2. Pari modo qui à furioso emit, credens esse sanæ mentis, habebit Publicianam iux. text. in. d. l. eum qui. in principio. Cui resolutioni non obstat text. in. d. §. si à pupillo. in fine. Nam reiecto intellectu finali. glo. in. d. l. eum qui. etsi communiter recipiatur ex Fulgosio & Cumano in. d. §. si
7 pupillo. quia diuinat, dicendum est, quod quando attenditur rei veritas
8 contractus non valet: ac ideò non debet aliquem producere effectũ. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. l. non putauit. §. non quæuis. ff. de contrahenda bulas. & per consequens nec vsucapionem, neq; euictionis actionẽ, nec Publicianã, nec accessionem possessionis vt. text. in. §. si à pupillo in fine
9 inquit. Quando vero attenditur existimatio & bona fides emptoris, tunc gratia vtilitatis, quia cõmunis error ius facit, vt in. l. Barbarius. ff. de officio prætoris. bona fides, & vsucapio, & Publiciana producitur. Et hoc discrimen inter rei veritatem, & existimationem voluit constituere iure consultus in. d. §. si à pupillo. dicens, quod vtilitatis gratia vsucapio procedat, licet emptio nõ valeat, vt ita magis attẽdatur existimatio emptoris & eius bona fides, quàm rei veritas.
10 Fit etiam ex supradicta resolutione, quod qui habuit rem ex titulo pignoris precarij, vel cõmodati Publicianã non habet, quia non sunt tituli habiles ad translationem dominij, vt in.
11 d. l. quæcunq;. §. 1. datur tamen ei officium iudicis ad restitutionem, vt in. l. & non tantum, & ibi glo. ff. de petitione hæreditatis. verb. non facile.
12 Secundò requiritur, quod res fuerit tradita actori à non domino, vt in. l.
13 1. ff. de Publiciana. Nã si tradita fuisset à vero domino translatum fuisset dominium in actorem, vt in. l. tradi-
14 tionibus. C. de pactis. & ita cessaret vsucapio, vt in. l. sequitur. §. lana. ff. de vsucapionibus. & per consequens nõ

daretur

daretur Publiciana, vt in. d.l.eũ qui. in principio. & tradunt Romanus, Alex. & Iaſ. in.l.rem, quæ nobis. ff. de acquirenda poſſeſsione. & Iaſon in.
15 d.§.nanq; ſicui.nu.17. Quo fit, quod ſi actor rem iam præſcripſiſſet non poſſet agere Publiciana, cum iam dominus rei effectus eſſet, vt probatur in. d.§.nanq; ſi cui, ibi. nedum dominus,
16 & in.d.l.1.ff.de Publiciana. Fit etiam habentem vtile dominium non poſſe agere Public. ſed rei vendicatione,
17 vt in.l.1.ff.ſi ager vectigalis. Non tamen requiritur, quod actor probet rem ſibi traditam eſſe à nõ domino, ſed tantum dicere debet ſe titulum & bonam fidem habere & rem ſibi traditam fuiſſe: teneturq; probare titulum habilem, & traditionem, non tamen bonam fidem, cum in intelle
18 ctu, & conſcientia conſiſtat. Et quæ in conſcientia conſiſtunt per noſtrã ſimplicem aſſertionem cum iuramẽto probantur ſecundum glo. magnã n.d.§.nanq; ſicui. & glo. in. c. ſignificaſti. 1. de homicidio. verb. ſi eſt ita.
19 Ex titulo nanq; habili bona fides reſultat, vt probatur in.l.penult. C. de iudictionibus. & in.c. ſi diligenti. de præſcriptionibus. & tradit Couarr. in regula poſſeſſor. 2. parte. §. 8. num. 2.
20 Tertiò requiritur, quòd actor habuerit bonam fidem tempore traditionis rei ſibi factæ quanuis venditor malam habuerit, vt in.d.l. eum qui. §. prætor. & notat glo. in.d. c. abbate ſa
21 nc. verb. dominij. In contractibus enim emptionis, & venditionis bona fides requiritur tempore contractus, & traditionis rei, vt firmat glo. in.d.§.prætor. nec mala fides tradentis nocebit accipienti, vt probat. tex. in.d.§.prætor, & reſoluit Couar. in.d. regu. poſſeſſor. 2. part. §. 11. nu. 6. Nec requiritur quod actor in libello dicat ſe credidiſſe venditorem non eſſe dominum illius rei tempore, quo ſibi eam vendidit ſecundum Fabrum, & cõmuniter omnes ex Couar. in. d.§.11.nu.6. quicquid glo. magna recepta à Iaſone ibi. nu. 82. in.d.§. nan-
22 que ſi cui. dicat. Quartò requiritur, quòd actor in libello petat declarari rem ſibi pertinere iure dominij, vel quaſi ſecundum glo. in.d.c. abbate ſanè. verb. dominij. & omnes communiter ex Iaſone in.d.§.nanq; ſicui. nu.
23 70. Vltimò requiritur, quòd actor in libello dicat aduerſarium poſsidere, vel dolo deſijſſe poſsidere, ſecũdum glo. magnam in.d.§.nanq; ſi cui. Eſt tamen aduertendum, quod licet rei vendicatio competat contra titulo poſsidentem vt in.l.officium. in fine.
24 ff. de rei vendicatione. Publiciana tamen non datur contra titulo poſsidẽtem, vt in.l.ſiue autem. §. ſi duobus. ff. de Publiciana. quod accipiendum erit iux. glo. magnam ibi. Et eſt ratio quia quando aliquis poſsidet cum titulo, habet duo, titulum, & poſſeſsionem: ac ideo nimirũ ſi excludat agentem Publiciana, habentem ſolummodo titulum ſecundum. Bartolum, & omnes ex Iaſone in. d. §. nanque ſicui. num. 19. Et libellus in hac Publiciana erit concipiendus forma ſequenti.

LIBEL-

LIBELLVS IN ACTIONE Publiciana.

Illustre Señor

25 EVlano parezco ante.v.m.y pongo demanda a fulano, y digo que assi es, Que yo compre vnas casas de fulano, que son en este lugar a tal parte, de que son linderos tales, por precio de mil ducados: los quales le pague: y el me entrego las dichas casas. Y al tiempo que se celebro la dicha venta el dicho fulano vendedor era auido y tenido por señor de las dichas casas, y como tal las tenia, y posseya, y alquilaua, y lleuaua los alquileres dellas. Y despues que el me las entrego, e yo con el dicho titulo, e buena fee tome y aprehẽdi la possession dellas, he de caydo de la dicha possession: y tiene y posee el dicho aduerso las dichas casas, sin titulo ni causa q̃ bastãte sea. Y aunque por mi ha sido pedido y requerido muchas y diuersas vezes a que me las de, buelua, entregue, y restituya con los fructos y rentas que ha gozado, y con los daños, y menoscabos que tienen, no lo ha querido ni quiere hazer sin pleyto. Porque pido a.v.m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte q̃ baste para el vencimiẽto desta causa, y por expresso otro mas o mejor pedimiento que necessario sea por su sentencia, que en tal caso lugar aya, del dicho aduerso me haga entero cumplimiento de justicia, declarando pertenecerme las dichas casas iure dominij, vel quasi, y condenando al dicho aduerso a que me las de, buelua, entregue, y restituya libres y desembargadas, con mas los fructos y alquileres que hã rentado y podido rentar en tantos años, que ha que las tiene, y los que rentaren hasta la real entrega, que estimo en cada vn año en tantas mil marauedis, con mas los daños y menoscabos, que las dichas casas tienen despues que vinieron a su poder, que estimo en tantas mil marauedis. Saluo en todo la judicial taxacion de.v.m. sobre que pido justicia, y costas, y el officio de.v.m. imploro. Y juro &c.

Ex. §. Secundo

SVMMARIA.

1 *REscissoria actio contraria est Publicianæ.*

2 *Ei tantum, qui dominium habet, competit actio rescissoria.*

3 *Rescissoria actio ei competit, qui necessaria non voluntaria absentia abfuit ad rem propriam ab alio vsucaptam vendicandam.*

4 *Actio rescissoria hæredibus absentis datur.*

5 *Quoties æquum prætori visum fuerit restitutionem*

tionem alicui dari, rescissoria actio accõmodatur.

6 *Rescissoria actio competit absenti cõtra præsentem & è conuerso.*

7 *Absentiarum quinque sunt genera.*

8 *Etsi in tribus absentiarum generibus læsus restituatur non tamen in alijs.*

9 *Duplex competit remedium per absentiam læso, rescindens & rescissorium.*

10 *Per rescindẽs remediũ vsucapio rescinditur.*

11 *Per rescissoriam actionem res ipsa vendicari debet.*

12 *Vnicum tantum esse remedium nempè reciss sorium, per quod & ipsa vsucapio rescinditur, & res vendicatur verius resoluitur.*

13 *Praxis obseruat quòd in libello actionis reciss soriæ vtrumque petitur, vt quòd vsucapio rescindatur, & res vsucapta vendicetur.*

14 *Duplex est actio rescissoria, institutoria, scilicet, & restitutoria.*

15 *Si propter absentiam destitit aliqua actio alicui competere per prætorem constituitur.*

16 *Si quis propter absentiam actionem amittat ei per prætorẽ restituitur actio rescissoria, proprius appellari deberet restitutoria.*

17 *Quæ requirantur vt actio rescissoria competat, traditur.*
Rescissoria actio intra quadriennium intentari debet.

18 *Intra vtilem annum proponi debebat olim actio rescissoria.*

19 *Propter suam vel aduersarij absentiam læsum se esse allegare, & probare debet actor rescissoria vtens.*

20 *Si præsens contra absentem restitui petat solum consideratur, quod non habuerit quem conuenire possit.*

21 *Si restituatur absens contra præsentem absentiarum distinctio considerari debet.*

22 *Remedium rescissorium iudicis officio nobili, vt pote restitutio expeditur.*

23 *Minorum restitutioni æquiparatur restitutio, quæ competit maioribus,*

24 *Minoris restitutio non actione, sed iudicis officio nobili expeditur.*

25 *Agẽs rescissoria in libello petere debet quod læsio rescindatur.*

26 *Contra vsucapientem debet rescissoriam proponere actor.*

27 *Remedium rescisionis, vt pote in rẽ scriptũ contra quemcunque possessorem transit.*

28 *In euentum vsucapionis rescissæ proponit actor rescissoriam actionem.*

29 *Si rescissorium remedium sit reale, quod dominus rei declaretur, debet in libello petere actor: si sit personale aduersarius debitor declarari debet.*

30 *Libellus in actione rescissoria Hispanè compositus.*

§. 2. De rescissoria actione.

1 ACtio rescissoria est contraria Publicianæ, per
2 quam quis agit ad vendicandam rem propriã post vsucapionem cõpletã ab aduersario, daturque ei, qui
3 propter iustam, & necessariam causam non autem voluntariam abfuit iux. tex. in. l. sed etsi per prætorem. §. fin. ff. ex quibus causis maiores. Com
4 petit etiã successoribus absentis secũ dũ Fabr. in. §. rursus. insti. de action.
5 Et deniq; datur quoties prætori videbitur æquum esse restitutionem dari: veluti si quis non necessariò, sed causa studiorum, vel peregrinationis absens læsus fuerit, vt in. l. nec non. ff. ex
6 quibus causis maiores. Et datur præsenti contra absentem, vt probatur in. d. §. rursus. Et etiam datur absenti contra præsentem, vt indicat. tex. in. d. §. rursus. ibi, quod genus actionis. & ibi ex eo notant Dynus, Bald. Fab. &
7 Mising. nu. 3. Pro cuius cognitione constituendum est quinque esse genera absentiarum, vt docet glo. magna in. l. fin. ff. de restitutione in integrum. & notant Iason. nu. 1. Gomezius. nu. 4. Mising. nu. 24. & Anto. Vsillo. nu.

8 lo.num.1.in.d.§.rursus. In tribus prio
ribus generibus absentiarum læsus
absens restituitur: in alijs duobus po-
sterioribus denegatur restitutio secũ
dum Bart.& alios in.d.l.fin. Iasonem.
9 nu.7.& Mising.nu.25 vbi supra. Præ-
terea erit constituendum secundum
docto. communiter, esse duplex re-
medium rescindens & rescissorium.
10 Rescindens est, per quod officio iudi
cis vsucapio, vel læsio rescinditur, &
læsus ponitur in eo statu, quo erat tẽ-
pore, quo læsio contigit: tãtum enim
affert restitutio, quantum abstulit læ
sio iux.tex.in.l.sed etsi per prętorem.
§.si feriæ.&.§.sed cum feriæ.&.§. quo
11 ties.ff.ex quibus causis maiores. Res-
cissorium autem est actio rescissoria,
quæ competit rescisso vsucapionis
obstaculo ad vendicãdã rem vsuca-
ptam secundum glo.in.d.§. rursus. &
Bartolũ in.l.ab hostibus.§. sed quod
simpliciter.num.5.&.9.ff. ex quibus
causis maiores.& Panor.in. c.tum ex
literis.nu.19.de in integrum restitu-
12 tione. Sed verior opinio est, vnicum
tãtum esse remedium, scilicet, resci-
sorium, quo vtrunque consequimur,
vt optime aduertit Otomanus in. d.
§.rursus verbo, rescissa, Maineri⁹ lib.
2.actionum.c.6. & Brisonius, de ver-
borum significatione verbo rescissa.
13 Et ita in libello vtrunq; petitur, vt pra
14 xis hodie obseruat. Ita tamen actio
rescissoria duplex est, scilicet, institu
toria, & restitutoria. Institutoria est
quando à principio nulla actio com-
petebat alicui, competeret tamen, si
15 præsens fuisset. Et quia per iustam ab
sentiam ius illud amisit, restituitur
per prætorem: ac ideò dicitur institu
toria, quia denuo à prætore fuit insti
tuta, cum antea non cõpeteret. De
qua est optimum exemplum in.l. Iu-
lianus.§.fin.& in.l.siquis Titio. & in.
l.siquis stipulatus. ff. ex quibus causis
maiores.& in.l.quanuis.§. si cum es-
16 sem.ff.ad Velleianum. Restitutoria
est, quæ à principio alicui compete-
bat, extincta tamẽ fuit per vsucapio-
nem. Quo casu rescissa vsucapione
propter iustũ impedimẽtũ, illa actio
quæ restituitur & rescissoria dicitur,
prius appellari deberet restituto-
ria: & de hac nos loquimur. Et ad hoc
vt alicui cõpetat, requiruntur sequẽ-
17 tia. Primò, quod intẽtetur intra qua-
driẽnium, vt probatur in.l. fin. C. de
temporibus in integ.restit.& in.l.26.
18 titu.29.par.3. Quanuis olim intra an
num vtilem intentari deberet vt pro
batur in.d.§.rursus, & in.l. in honora-
rijs.§.rescissa.ff. de action.& oblig. Et
an quadriennium currat à tempore
scientiæ resoluit Couar.in regula pos
sessor.3.part.§.3.nu.3.& Rebuffus ad.
ll.Gallicas.titu.de restitutione articu
19 lo.2.glo.2. Secundò requiritur, quod
actor in libello dicat se lęsum esse, si-
ue propter propriam absentiam, siue
propter absentiam aduersarij. Qua
20 in re aduertendum est, quod quãdo
datur præsenti contra absentem nõ
consideratur distinctio absentiarũ,
de quibus in glo.l. fin.ff. de restitutio
ne in integrum. Quia tunc solum-
modo consideratur, quod præsens
non habuit quem conuenire posset.
21 Quando verò datur absenti contra
præsentem, tunc distinctio absentia-
rum consideranda erit secũdum Dy-
num, Ang.Ias.nu.6.& Mising. nu.23.
in.d. §. rursus. vel sufficiet, quod
actor in libello dicat se lęsum esse pro
pter aliam iustam causam, vt in.l.1.
vers.item si qua. & in.d.l. sed etsi per
prętorem.§.item inquit.ff.ex quibus
causis maiores.& resoluit Coua.in.d.
reg.possessor.3.par.§.3nu.2. Tertio re
quiritur, quod actor imploret officiũ
nobile iudicis ad rescissionem læsio-
22 nis: quia hoc remedium officio iudi-

cis

cis expeditur, non verò iure actionis, vt ꝓbatur in.l. siquis stipulatus. ff. ex
23 quibus causis maiores. Nã restitutio, quæ cõpetit maioribus ęquiparatur restitutioni minorũ vt in.l. fin. C. de
24 tẽporibus in integrũ resti. Sed restitutio minoris officio iudicis experitur, in.l. quod si minor. §. fin. ff. de minori-
25 bꝰ & in.c. 2. de offi. iud. Quartò requiritᷣ, quod actor in libello petat quod læsio rescindatur, vt in.d.l. sed etsi per prætorem. §. si cũ feriæ. &. §. quoties.
26 Quintò requiritur, quòd actor hanc actionẽ proponat cõtra vsucapientẽ, vel præscribẽtẽ, vt in.d. §. rursus. & in. d.l. fin. C. de tẽporibus in integrũ. vel
27 contra tertiũ possessorẽ. Nã cum remedium restitutionis sit in rẽ scriptũ transit in quẽcunq; possessorẽ, vt probatur in.l. in causæ. §. interdum. ff. de
28 minoribus. Sextò requiritur, quod actor proponat hãc actionẽ in cuẽtũ vsucapionis rescissæ, vt probatur in. d. §. rursus. ibi, rescissa. & in. l. in hono-
29 rarijs. ff. de actionibus & oblig. Vltimò requiritur, quòd si remediũ rescissorium fuerit reale actor petat se declarari dominum illius rei: si verò fuerit personale petat quod declaretur debitorem esse sibi obligatum. Et libellus erit concipiendus forma sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE RESCISSORIA.

Illustre Señor

FVlano parezco ante. v.m. y pongo demanda a fulano, y digo, Que el dicho aduerso se ausento desta ciudad, y estuuo ausente tantos años: y al tiempo que se ausento lleuo consigo vna fuente de plata de bestiones sobredorada, que pesaua tãtos marcos: la qual era mia propria. Y agora que ha buelto le he pedido q̃ me de y buelua la dicha mi fuente, y dize que no esta obligado a ello, porque la ha posseydo tanto tiempo, q̃ basto para vsucapir, y adquirir el señorio della. Y pues yo he estado legitimamẽte impedido por su ausẽcia de no le auer podido pedir y demãdar hasta agora la dicha mi fuente, y a los impedidos segun derecho les cõpete el beneficio de la restitució, porende a. v.m. pido q̃ de su officio noble, el qual para ello imploro, por la clausula general, si qua mihi iusta causa, o por aquella via que mas aya lugar de derecho me restituya in integrũ contra la dicha vsucapion, quitando de medio qualquier lapso y transcurso de tiempo, que me pueda prejudicar, poniendome en aquel pũto; y estado, que estaua antes, y al tiempo q̃ el dicho aduerso se ausento deste lugar: y hecho esto me declare por señor de la dicha fuẽte, y condene al dicho aduerso aque me la de, buelua, entregue, y restituya. Y en lo necessario el officio de. v.m. imploro, pido justicia, y costas. Y juro a Dios y a esta ✠ q̃ esto no pido de malicia &c.

Ex. §. Tertio

SVMMARIA.

1 *PErsonalis dicitur actio reuocatoria in rẽ scripta.*
2 *Per reuocatoriam actionem reuocãtur omnia in fraudem creditorum alienata.*
3 *Prius est in bonis debitoris facienda excussio, quàm ad reuocatoriam actionem perueniatur.*
4 *Quocunque modo debitorum patrimonia diminuantur reuocatoria agi potest.*
5 *Duplex est alienatio, simulata, scilicet, & in fraudem creditorum facta.*
6 *Imaginaria alienatio adeo nullius est momẽti, vt nec iuramento valletur.*
7 *Alienatio, quæ in fraudem creditorum fit valida est ipso iure.*
8 *Triplex est actio reuocatoria, scilicet, Pauliana, Clauisiana, & Fabiana.*
9 *In fraudem creditorum alienata per Paulianam reuocari debent.*
10 *Si quid in fraudem patroni alienetur per Cal uisianam & Fabianam actionem reuocandum est.*
11 *Variis modis contingit alienatio fraudulenta.*
12 *Actionis reuocatoriæ materia, & quibus & contra quos, & à quo tempore, & quid in hac actione veniat, traditur remissiuè.*
13 *Requisita, vt actio reuocatoria competat, cõnumerantur.*
14 *Intra annum debet reuocatoria intentari, vtilem & non continuum.*
15 *Vtilis annus à tempore scientiæ currit.*
16 *Perpetua est reuocatoria actio, si titulo lucratiuo fiat fraudulenta alienatio.*
17 *Excussis prius debitoris bonis reuocatoria intentatur.*
18 *Creditorem se probare debet agens reuocatoria actione.*
19 *Tam creditori ex contractu, quàm ex delicto competit actio reuocatoria.*
20 *Creditori ex obligatione tantum personali reuocatoria datur.*
21 *In alienatione rei facta titulo lucratiuo requiritur quod fraus alienantis allegetur, & probetur, vt locus sit reuocatoriæ.*
22 *Si alienatio facta fuerit titulo oneroso, requiritur quod fraus alienãtis & recipientis allegetur, & probetur, vt reuocatoria locum habeat.*
23 *Lucratiuus titulus dicitur cum gratis aliquid nobis obuenit.*
24 *Titulus oneroſus appellatur quando partes ad inuicem aliquid rependunt.*
25 *Si patronus reuocauerit alienata à liberto in eius fraudem pretium emptoribus restituere cogitur.*
26 *Si pretium rei alienatæ in fraudem extat restituendum est emptori, vt reuocatoria agi possit.*
27 *Contra rem in fraudem alienatam accipientem vel eius hæredem, debet intendi reuocatoria actio.*
28 *Contra fraudatorem alienantem potest aliquando reuocatoria proponi.*
29 *Fructus rei alienatæ, qui tempore alienationis rei cohærebant, & percepti post litem cõtestatam possunt per reuocatoriam peti.*
30 *In reuocatoria actione non veniunt fructus percepti inter contestationis litis tempus, & alienationis.*
31 *Libellus in actione reuocatoria Hispano sermone formatus.*

§. 3. De actione reuocatoria.

1 ACtio reuocatoria à prætore inducta est personalis, in rem scripta secundum scribẽtes, eãque inter reales actiones prætorias Iustinianus immiscuit in. §. item siquis in fraudem. insti. de action. nõ quod sit realis sed propter similitudinem quam habet cũ prẽce dẽti. Nã sicut per rescissoriã vsucapio
2 valida rescindit, ita per hãc reuocatoriam

riam traditio rei in fraudem alicuius facta, quæ valida erat, reuocatur. Ita obseruant Misingerius num. 12. Mainerius libr. 2. actionum. c. 6. Competit enim ista actio reuocatoria quoties debitores fraudulenter alienant bona sua, ita vt parum aut nihil penes se relinquãt, quo suis creditoribus satisfaciant: tunc à prętore accõmodatur actio reuocatoria: qua permittit creditoribus, vt prius facta excussione in bonis debitoris, ac minus idoneis repertis pro satisfactione, rescissa bonorũ fraudulosa traditione, ea bona petere, perinde ac si alienata & tradita nõ fuissent, sed semper penes debitores remãsissent, iux. text. in. d. §. item si quis in fraudem. & in l. 1. ff. quæ in fraudem creditorum & in l. 1. C. de reuocandis his, quæ in fraudem. & in l. 7. titul. 15. par. 5. Et ista actio non modo competit creditoribus quando aliquid alienatum & traditum est in fraudem eorum à suo debitore, verũ etiã quoties fraudulenter minuitur patrimoniũ debitoris, quod multis ex causis contingere poterit, vt colligitur ex. l. 1. cum. 4. sequentibus. ff. quæ in fraudẽ cred. Et pro faciliori explicatione huius actionis constituendum erit, quod alienatio alia est simulata, & imaginaria, & alia est, quę fit in fraudem. Prior est nulla ipso iure, vt probatur in. l. emptor. iuncta glo. 1. ff. de aqua pluuia arcenda. & in. l. nuda. ff. de contrahenda emptione. Nec iuramento talis alienatio confirmatur. iuxta glo. 1. in. l. 3. C. plus valere quod ag. quã quod simu. quã testatur communiter receptã Alex. in. l. nemo potest. num. 16. ff. de legatis primo. & Alcia. in. c. cum contingat. de iure iurando. & Iason in. §. item si quis in fraudem. insti. de action. nu. 7. Quo in loco nu. 8. resoluit quæ exigantur ad probationem alienationis simulatæ. Posterior verò alienatio, quæ in fraudem fit, valida est mero iure: ideò per actionẽ reuocatoriam rescinditur. Quę actio triplex est, Pauliana, Clauisiana, & Fabiana. Prior datur ad reuocandã alienationẽ in fraudem creditorũ: & est, de qua nos loquimur & tit. quę in fraudẽ creditorũ. & tex. in. d. §. item si quis in fraudem. & in. d. l. 7. titu. 15. parti. 5. Posteriores verò cõpetunt patronis ad reuocandas res alienatas à libertis suis in fraudem eorum, vt in. l. 1. §. si pluribus. ff. si quid in fraud. patro. Ità resoluunt Iason num. 99. in. d. §. item si quis in fraudem. & Mainerius lib. 2. actionum. c. 7. Rursus constituendum erit, quod varijs modis res alienatur fraudulenter erga multos. Aliquando enim alienatur in fraudẽ patroni, vt in toto titu. ff. & C. si quid in fraud. pat. aliquando in fraudem filij arrogati, vt in. l. fin. §. fin. ff. si quid in fraudem patroni. aliquãdo in fraudẽ fisci, vt in. l. post contractum, & ibi Bartolus. ff. de donationibus. & in. l. 2. titu. 4. part. 5. & Anto. Gomez. 3. tomo variarum. c. 14. nu. 4. Aliquando alienatur à patre vel à matre in fraudem filiorum, vt in. l. 1. C. de inoffici. doti. & in. l. 1. C. de inoffic. donat. & tradunt Iason in. d. §. item si quis in fraudẽ. nu. 1. & Palatius Rubios in repetitione. c. per vestras. notabili. 3. §. 22. nu. 14. & dominus Antonius de Padilla in auth. res quę. nu. 24. C. cõmunia de legatis. Couar. in. c. Rainuti⁹. §. 10. nu. 7. de testamẽtis. Tiraquellus in. l. si vnquã. verb. donatione largitus. nu. 9. C. de reuocandis donationibus. & Auẽdani⁹ de exequẽdis mãdatis principũ. c. 14. nu. 6. Aliquando res alienatur in fraudem creditorum per debitorem: & de ista alienatione est noster sermo. Et de omnibus his

modis alienationis agũt Iaſon. à nu. 1. & Miſingerius à nu. 2. in. d. §. item
12 ſiquis in fraudem. Et huius actionis reuocatoriæ materiã, (quæ Pauliana appellatur) ponit & explicat Miſingerius in. d. §. item ſiquis in fraudem. à num. 19. Et quibus competat & contra quos, & à quo tempore, & quid in ea veniat, reſoluit Maineriuslib. 2. actionum. c. 9. cum duobus. ſequen
13 tibus. Et ad hoc quod alicui com-
14 petat requiruntur ſequentia. Primò, quòd actio reuocatoria intentetur intra annum vtilem, & non conti-
15 nuum: & ita currit à tempore ſcientiæ iuxta. text. in. l. 1. & in. l. ait prę tor. in principio. ff. quæ in fraudem creditorum, & in. l. 7. titul. 15. part. 5. & tradit Mainerius libr. 2. actionum. c. 10. Quod verum eſt quando alienatio facta eſſet titu-
16 lo oneroſo, nam quando titulo lucratiuo facta eſſet, perpetua eſſet actio, vt in. d. l. ait prætor. §. partum.
17 verſ. hæc actio. Secundò requiritur, quòd priuſquam reuocatoria intentetur excuſio fiat in bonis ipſius debitoris, & minus idoneis repertis pro ſatisfactione, tunc reuocatoria erit intentanda, vt in. d. §. item ſiquis in fraudem. & in. l. 1. C. de reuoc. his
18 quę in frau. credi. Tertiò requiritur, quòd actor dicat ſe creditorem eſſe, & ei aliquid ex illis bonis deberi, vt
19 in. l. 1. ff. quę in fraud. cred. ſiue ſit creditor ex contractu, ſiue ex delicto, vt in. l. ſi cum fideicommiſſaria. §. creditores. ff. qui & à quibus. &
20 in. l. 7. titul. fin. part. 5. Quartò requiritur, quòd ſit creditor ex obligatione perſonali tantum, vt in. d. l. 7. nam ſi ex reali eſſet compe-
21 teret ei actio realis. Quintò requiritur, quòd ſi alienatio facta fuerit titulo lucratiuo actor dicat debitorem alienaſſe rem in fraudem & ſufficeret ſola fraus alienantis.
22 Si verò facta fuerit titulo oneroſo actor debebit dicere vtrũq;, ſcilicet, alienantem, & recipientem in fraudem feciſſe. Alioquin enim ſi recipiens non fuiſſet particeps fraudis, hæc actio ceſſaret ſecundum. glo. in. d. §. item ſiquis in fraudem. verb. in fraudem. receptam ex Iaſone ibi num. 27. & Miſingerio. num.
23 25. Et titulus lucratiuus dicitur cum aliquid nobis gratis obuenit, vt puta ex donatione, vel legato. Titu-
24 lus oneroſus eſt quando non gratis, ſed viciſsim aliquid rependimus, vt putâ, in emptione, permutatione, & ſimilibus. Ita explicat Iaſon in. d. §. item ſi quis. num. 28. vbi idem Iaſon, & Miſinger. nume. 30. reſoluunt, qualiter fraus præſumatur, &
25 probetur. Sextò requiritur, quòd in caſibus, in quibus creditor tenetur reſtituere pretium emptori, vt in patrono reuocante alienationem liberti, vt in. l. 1. §. ſi quis in fraudem. ff. ſiquid in fraudem patro. Et in caſu quando emptor erat minor, quo non tenetur, niſi in quantum factus fuit locupletior, vt in. l. ait prætor. §. ſiquis particeps. verſ. ait prætor. & in. l. qui autem. §. ſi quid cum pupillo. ff. quæ in fraud. cred.
26 & in. l. 7. titu. 15. par. 5. Et in caſu quo pretium extaret, vt in. l. ex his. ff. quę in fraud. cred. Tunc in his caſibus actor debet prius offerre pretiũ. iux. text. in. l. ſingularis. & in. l. Iulianus.
27 §. offerri. ff. de actionibus empti. Septimò requiritur, quod actor hanc actionem proponat contra accipiẽ rem alienatam, vel contra eius hæ
28 redẽ, & aliquando contra ipſum fraudatorem alienantem, vt in. l. fin. §. fin. ff. quæ in fraud. cred. quod intelligendum eſt iuxta glo. in. d. §. item
29 ſi quis in fraud. Vltimo requiritur,

quod

quod actor petat fructꝰ rei, qui tempore alienationis cohęrebãt terræ, & partus ancillæ, quæ pręgnãs alienata fuit, & fructus perceptos post litẽ cõ-
30 testatam. Fructus vero, qui inter tẽpus alienationis, & cõtestationis fuerunt percepti restitui non debent, vt probatur in l. si fraudator. §. si procurator. vers. nõ solum. ff. quæ in fraud. cred. & in l. penult. titu. fin. part. 5. & explicat Mainerius lib. 2. actionum. c. 11. Libellusq; in hac actione reuocatoria concipiendus erit forma sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE REVOCATORIA.

Illustre Señor

31 FVlano parezco ante v. m. y põgo demãda a fulano y digo q̃ es assí, Que fulano vezino d̃ tal lugar me esta obligado a dar, y pagar cie̅ ducados d̃ vn esclauo, q̃ le vẽdi. Y sabiẽdo el dicho fulano q̃ me deuia los dichos cie̅ ducados, y q̃ no tenia otros bienes de q̃ me pagar, sino era vna huerta en tal parte d̃ tales linderos, cõ dolo y malicia, y para defraudarme a mi, y q̃ no vuiesse bienes de q̃ pudiesse ser pagado de mi deuda, vẽdio la dicha huerta al dicho aduerso, y se la dio y entrego, y el la tiene y possee; y la cõpro sabiendo y entendiẽdo q̃ el dicho fulano la vẽdia y enajenaua por defraudarme a mi. Y aunq̃ tẽgo hecha excussiõ en la persona y bienes del dicho fulano mi deudor por los dichos cie̅ ducados, no tiene bienes de q̃ yo sea pagado y enterado de mi deuda, como consta deste processo executiuo, autos, y sentẽcia, de q̃ ante. v. m. hago presentaciõ cõ la solẽnidad y juramẽto &c. Y assi el dicho aduerso como tenedor de la dicha huerta esta obligado a restituyrme la dicha huerta, pues la cõpro sabiẽdo q̃ se vendia para effecto de que no vuiesse bienes de q̃ yo fuesse pagado. Y aunq̃ por mi muchas vezes ha sido requerido, q̃ assi lo haga no lo ha querido ni quiere hazer sin pleyto. Porque pido a. v. m. que auida mi relaciõ por verdadera, en la parte que baste para el vencimiẽto desta causa, del sobredicho me haga entero cũplimiẽto d̃ justicia y por su sentẽcia q̃ en tal caso lugar aya reuoque y rescinda la dicha enajenaciõ y entrega de la dicha huerta, y la ponga en aquel punto y estado que estaua antes que se otorgasse. Y como si la dicha huerta estuuiera en poder del dicho fulano mi deudor, y entre sus bienes mande mejorar la dicha execucion y lleuar a deuido effecto la dicha su sentencia en la dicha huerta y en los fructos della pendientes al tiempo de la dicha venta y entrega, y en los que de aqui adelante cayeren y se cogieren hasta la real entrega y restitucion, que estimo cada año

en tantas mil marauedis: y me mande meter en la posseſsion de todo ello para que ſea enteramente pagado dela dicha deuda y coſtas, ſobre que pido juſticia, y el officio de. v. m. imploro, y las coſtas proteſto. Y juro en forma de derecho, que los dichos cien ducados me ſon deuidos y no pagados, y que eſta demanda no pongo de malicia &c.

Ex. §. Quarto

SVMMARIA.

1 *SEruiana actio à prætore inducta competit pro rebus coloni in fundo illatis, & inuectis, necnon pro fundi pensione.*
2 *Quasi Seruiana competit omnibus creditoribus ad pignora prosequenda.*
3 *Pignus aliud est prætorium, aliud iudiciale, aliudque conuentionale.*
4 *Cõuentionale pignus cõuentione cõtrahitur.*
5 *Conuentionale pignus aliud est expressum, aliud tacitum.*
6 *Quando expressis verbis de pignore est inter partes conuentio, expressum pignus appellatur.*
7 *Tacitum pignus appellatur id, quòd à lege absque partium conuentione inducitur.*
8 *Inuecta & illata sunt tacite hypothecata.*
9 *Fructus fundi locati censentur pro pensione tacitè pignorati.*
10 *Si tradatur res pignorata tunc temporis pignus dicetur, sin minus hypotheca appellabitur.*
11 *Pignus passim pro hypotheca vsurpatur, & econuerso.*
12 *Ex pignore tradito duplex actio oritur pignoratitia, scilicet, directa, & contraria.*
13 *Actio pignoratitia directa debitori ad pignus recuperandum competit.*
14 *Si creditori aduersus debitorem agere expediat contraria pignoratitia actio ei accommodatur.*
15 *Tã directa quã contraria pignoratitia actio inter bonæ fidei actiones connumeratur.*
16 *Seruiana actio competit creditori ad persequenda omnia inuecta & illata in fundo pro pensione, tacitè hypothecata.*
17 *Interdictũ Saluianum datur à prætore pro persequendis coloni rebus.*
18 *Inter se differunt Seruiana actio, & Saluianum interdictum.*
19 *Qui Seruianam proponit necesse habet, rem in bonis pignorantis tempore obligationis fuisse, probare.*
20 *Vt creditor in Saluiano interdicto obtineat sufficit probare rem possedisse debitorem tẽpore obligationis.*
21 *Seruiana actio contra quẽlibet possessorem datur.*
22 *Cautius est, Saluiano interdicto experiri, quam Seruiana actione.*
23 *In fundo rustici colores illatæ ità demum erũt obligatæ, si dominus fundi eas cognouerit & inuectas resciuerit.*
24 *Non requiritur domini scientia, vt res inquilini sint obligatæ.*
25 *Colonus est qui prædiũ rusticum conduxit.*
26 *Qui in ciuitate vrbanum prædium conducit is inquilinus appellatur.*
27 *Nemo rẽ conductã alteri locare prohibetur.*
28 *Res illatæ à secundo conductore in prædio vrbano tacite videtur etiam dño pignoratæ.*
29 *Res in prædio rustico à secundo conductore inuectæ non sunt domino obligatæ.*
30 *In actione Seruiana libellus non est necessarius.*
31 *In Seruiana actione summarie & captis statim pignoribus iudices procedunt.*
32 *Vt hypothecaria competat actio creditori, obligatam sibi rem esse oportet.*
33 *Si creditor agat Seruiana contra debitorem pignus possidentem sufficit probare, tẽpore obligationis debitorem rem possedisse.*
34 *Rem in bonis debitoris fuisse tempore obligationis probare tenetur Seruianam intendes.*

35 *Excusso prius principali debitore deuenitur ad tertios pignorum possessores.*

36 *Antiquiore iure in electione creditoris erat, vel personali vel hypothecaria actione experiri.*

37 *Si pactum de non alienãdo pignore fiat à creditore, etiam non excusso principali potest deueniri ad tertios possessores.*

38 *Quando tertius est possessor prædij, super quo annuus redditus est constitutus, etiam non excusso principali potest ad ipsum peruenire.*

39 *Excussio debitoris principalis, citato tertio possessore fieri debet.*

40 *Pecunia omnis soluta esse debet vt pignoratitia directa locum habeat.*

41 *Sufficit lite pendente pecuniam solui vt procedat pignoratitia.*

42 *Libellus in actione hypothecaria Hispane compositus.*

43 *Libellus in actione pignoratitia, directa Hispana lingua confectus.*

44 *Libellus in actione pignoratitia contraria cõtra debitorem.*

Ex. §. Quarto de actione Seruiana, Hipothecaria, Pignoratitia, directa, & contraria.

1 DVæ aliæ actiones reales à prętore fuerunt inuẽtæ, quarũ prior ꝓ persequendis rebus coloni vel inquilini pro mercede vel pẽsione obligatis domino prædij specialiter cõceditur, Seruianaq; appellatur, & eius definitionem, & naturam optimè explicant Misingerius nu. 9. & Otomanus verb. de rebus coloni. in. §. itẽ Seruiana, insti. de action. Posterior vero omnibus alijs creditorib⁹ cõceditur ad pignora hypothecasue persequẽdas: & quasi Seruiana vel hypothecaria nũcupatur. Cuius definitionẽ explicãt Maineri⁹ li. 2. actionũ. c. 12. Misingerius nu. 33. & Otomanus verb. creditoris pignora. in. d. §. item Seruiana. Et ꝓ harũ actionũ ꝓfecta cognitione cõstituẽdũ erit, quod pignus aliud est prętorium, aliud iudiciale, & aliud conuentionale, & vnumquodq; explicat glo. in. l. 1. in princi. verb. traditum. ff. de pignoratitia actione. Iason & Misingerius nu. 2. in. d. §. item Seruiana. In hisce vero actionibus intelligitur de pignore cõuentionali: & est illud quod ex cõuentione partiũ descendit, duplex, quod est expressũ, & tacitũ. Expressum dicitur, quando verbis expressis inter partes de pignore conuenit. Tacitum verò quando tacita partium conuentione legisque fictione contrahitur, vt accidit in rebus inuectis, & illatis in fundo, vel domo à conductore vel inquilino: quæ tacitè censentur obligatę pro mercede vel pensione fundi, vel domus vt probatur in. d. §. itẽ Seruiana. Idemque accidit in fructibus fundi locati, vt probatur in. l. in prędijs. ff. in quibus causis pignus vel hypoth. tacitè contra. & in. l. quãuis. C. in quibus causis pig. tac. contrah. Quinimo potest dñs fundi fructus retinere pro pensione, & prohibere ne colonus exportet, secundum Bald. in. l. æde. C. de locato. num. 1. in fin. Nec conductor facit suos nisi soluta pensione, secundum eundem Bald. in. l. 2. C. de rerum permut. per text. in. l. si seruus. §. locaui. ff. de furtis. Cautiùs tamen erit quod dominus fundi in contractu locationis retineat sibi dominium fructuum, quo vsq; satisfiat de pensione: & ita erit præferendus in solutione suę pẽsionis ex fructib⁹ fundi, etiã perceptis reliquis creditoribus⁹ anterioribus⁹ cõductoris. Et hãc cautelã menti tene, & ea vtere quãdo casus occurrerit. Et eã probat Cæ

2

pola in Cautela. 124. nu. 2. Neguſancius tract. de pignor. 4. part. membro vnico. à. nu. 33. & in. 5. part. mem. 2. nu. 17. & 18. & Couarr. lib. 1. var. c. 7. nu. 3. in fin. Contrahitur etiã pignus tacitum in alijs caſibus congeſtis à Mainerio lib. 2. actionum. c. 16. & pro iſto pignore tacito actio Seruiana cõpetit. Rurſus conuentionale pignus diſtinguitur in pignus, quod nudo conſenſu partium contrahitur, vt in. l. contrahitur. ff. de pignoratitia actio
10 ne. Et tunc hypotheca dicitur, aut in pignus, quod re ipſa, id eſt, per traditionem contrahitur, & tunc proprie pignus dicitur, vt probatur in. d. §. item Seruiana. & in. l. ſi rem alienam. §. 1. ff. de pignoratitia actione. & tradit Alciatus in. l. plebs. §. pignus. ff. de verborum ſig. Couar. in pract. quæſt. c. 13. nu. 7. verſ. ex quibus. & Mainerius in. d. c. 16. Conſtituendum etiam
11 erit, quod licet nomẽ pignoris, & hypothecæ paſsim in iure cõfundatur, & promiſcuè accipiatur, vt probatur in. l. 2. C. quæ res pig. oblig. poſ. & in. d. §. item Seruiana. tamen in hoc differunt, quod pignus proprie dicitur quando res mobilis traditur creditori vt in. d. §. item Seruiana. & in. d. l. ſi
12 rem alienam. §. 1. Et tunc ex eo duplex oritur actio, pignoratitia dire-
13 cta, & pignoratitia cõtraria. Directa cõpetit debitori aduerſus creditorẽ ſoluto debito, vt pign⁹ ſibi reddatur, vt probatur in. §. fin. quibus mod. re
14 contrah. oblig. Contraria verò competit creditori aduerſus debitorem quando malitioſe in pignore verſatus fuit dando orichalcum pro auro creditori: & per eam debitor compellitur addandum aliud pignus, vt probatur in. l. 1. in fine. & in. l. ſi rem alienam. in principio & in. l. ſiquis in pig
15 nore. §. fin. ff. de pignor. actio. Et vtraq; directa, & contraria eſt bonæ fidei, vt probatur in. §. actionum. inſti. de action. Hypotheca verò proprie dicitur quando ſolo cõſenſu partium cõtrahitur abſq; traditione, & ad res immobiles ſpectat: & ex ea oritur actio hypothecaria, quæ quaſi Seruiana dicitur, quando expreſſa conuentione partium contrahitur, vt in. d. §. item Seruiana. & in. d. l. ſi rem alienam. §. 1.
16 Ex quibus ſic cõſtitutis cõſtat, quòd actio Seruiana ſpecialiter competit creditori ad perſequendas res coloni, vel inquilini inuectas, & illatas in fundo, vel domo, quę tacite cenſentur obligatæ pro mercede, vel pen-
17 ſione. Et in hac ſpecie fuit aliud remedium inuentum à prætore, ſcili-
18 cet, interdictum Saluianum. Differunt tamen inter ſe, quia actio Seruiana eſt realis, & datur ad perſecutionẽ
19 rei pignoratæ, & actor tenetur probare, & docere de dominio debitoris. Saluianum verò interdictũ, eſt poſſeſſorium, & intentatur ad adipiſcendam poſſeſsionem rerum pignoratarum, vt probatur in. §. ſequens. verſ. interdictum. inſti. de interdictis. Et
20 in eo ſufficit, quòd actor probet debitorem poſſediſſe rem tempore obligationis contractę ſecundum glo. in. d. §. item Seruiana. verb. quaſi. receptam communiter ex Iaſone ibi, num.
21 92. Rurſus Seruiana datur aduerſus quemcunq; poſſeſſorem, vt in. l. Paulus. §. fin. ff. quibus modis pignus tacitè, & in. l. 2. C. ſi vnus ex pluribus, alias differentias cumulant Mainerius lib. 2. actionum. c. 12. & Miſin. in.
22 d. §. item Seruiana. nu. 43. reſoluentes cautius eſſe in hac ſpecie actorem in
23 tentare interdictum Saluianum. Et eſt aduertendum, quod res coloni inuectæ, & inductæ in fundo ſunt obligatæ pro penſione, & mercede, quando expreſſa conuentione id cautum fuit, vel domino ſciente fuerunt ibi illatæ,

24 illatæ, alioquin minime. Inuectæ verò ab inquilino semper sunt tacitè obligatæ, siue dominus scierit, siue ignorauerit, vt probatur. in. l. certi iuris. C. de locato. Et colonus & inqui-
25 linus differunt in hoc, quod colonus est qui prædium rusticum siue inciui-
26 tate siue in villa cõduxit: inquilinus verò, qui prædium vrbanũ siue in villa, siue inciuitate, vt probatur in. l. re pignoris. 37. ff. de acquirenda possessione. Ita communiter omnes resoluunt ex Iasone nu. 25. Mising. nu. 5. in. d. §. item Seruiana. & Maine. lib. 2. actionum. c. 12. contra glo. in. d. §. itẽ
27 Seruiana. verb. coloni. Quinimo si primus conductor locauerit alteri quod facere potest iux. text. in. l. nemo. C. de locato. & notat Anto. Go-
28 mez. 2. tomo variarum. c. 3. nu. 11. res illatæ à secundo conductore in prædio vrbano cẽsentur tacitè obligatæ dño per. text. in. l. solutũ. §. solutũ. ff. de pignoratitia. actione sic intelligẽdum secundum glo. ibi in. 1. solutio-
29 ne. At verò res illatæ à secundo conductore in prædio rustico non cẽsentur obligatæ domino iux. tex. in. l. si in lege. §. si colonus. ff. locati, quę iura ita componit glo. in. d. §. solutum. in. 1. solutione. quam probant ibi Bart. & communiter omnes ex Iasone in. d. §. item Seruiana. nu. 34. & Cõnano li. 4. commentariorum. c. 16. nu. 5. tametsi Maineriusli. 2. actionum. c. 12. contendat neutro casu res illatas à secundo conductore esse obligatas do-
30 mino primo locatori. In ista tamen
31 actione Seruiana libellus iux. cõmunem stylum non est necessarius, quia iudices procedunt summarie captis pignoribus ad eorum venditionem. Et ad hoc, vt alicui competant reliquæ actiones, scilicet, hypothecaria, quæ quasi Seruiana dicitur, & directa pignoratitia, & contraria pignoratitia, de quibus supra egimus, requirũ-
32 tur sequentia. Primò quod actor doceat de iure suo, & probet rem sibi esse obligatam, cum sit fundamentum suæ intentionis iux. text. in. l. actor quod asseuerat. C. de probationibus.
33 Secundo requiritur, quòd si agat cõtra debitorem possidentem rem sibi obligatam, tenetur probare debitorem rem illam non solum possidere, verùm etiam possediſſe tẽpore obligationis: quo casu sufficeret probare solam possessionem abſq; dominio, vt probatur in. l. si inter. §. 1. ff. de pignoribus. & in. l. si cum venditor. in principio. ff. de euictionibus. & resoluit Misingerius in. d. §. itẽ Seruiana. nu. 49. asserens cautius esse etiam in hac specie actorem allegare debitorem dominum esse pignoris, vel sal-
34 tim in bonis eius esse. Cęterũ quãdo actor agit cõtra tertiũ possessorẽ rei pignoratæ probare debet, quod tempore obligationis debitor erat dominus illius rei, vel saltim, quod res erat in bonis eius iux. tex. in. l. & quæ non dum. §. 1. & in. l. si superatus. ff. de pignoribus, & notat Mising. vbi supra
35 nu. 49. Tertiò requiritur, quod quando actor agat contra tertium possessorem priùs excussionẽ faciat in bonis ipsius debitoris principalis, & minus idoneis repertis: tunc agat contra tertium possessorem iux. text. in authen. hoc si debitor. C. de pignoribus. & in auth. sed hodie. C. de action. & oblig. & in. l. 14. titu. 13. part. 5. & notat Maineriuslib. 2. actionum. c. 18.
36 Per quæ iura corriguntur iura antiqua, quibus electio dabatur creditori, vel agendi contra principalem actione personali, vel contra tertium possessorem hypothecaria, vt dicebatur in. l. distractis. C. de pignoribus. Quæ iura sunt iam correcta per prædictas authen. Quibus non refraga-

tur: tex. in auth. de litigiosis. §. ad hoc autem. collatione. 8. nam debet intelligi secundum glo. 1. ibi, vel dic, secúdum Ioannem in. d. authen. hoc si debitor. communiter receptam ex Salicet o ibi nu. 2. & Fano de pignoribus. 8. par. membro. 1. nu. 17. Quod tamẽ intelligendum est, nisi appositum esset pactum, de non alienãdo rem hy-
37 pothecæ obligatam. Nam tunc nulla facta excussione poterit tertius possessor conueniri, vt docet Roderi cus Suarez in. l. post rem iudi. in declaratione. l. regni. limitatione. 1. nu. 13. receptus à Couar. lib. 3. variarum. c. 7. nu. 6. vbi aliter limitat. d. authen.
38 hoc si debitor, scilicet, quãdo tertius possessor esset prædij, super quo annuus redditus esset constitutus, vt in cẽsibus apud Hispanos quotidie fit. Et de isto articulo est vidẽdus nouissime Petrus de Salazar in titu. de vsu & consuetudine. c. 11. nn. 62. &. 63.
39 Et est aduertendum, quod prædicta excussio fieri debet citato illo tertio possessore, vt resoluit Iason in. §. item siquis in fraudem. nu. 84. & ibi Gome
40 cius nu. 38. insti. de action. Vltimò requiritur quod si debitor agat pignoratitia contraria contra creditorem ad reddendum sibi pignus, ante omnia debet soluere debitum iux. text. in. d. l. si rem alienam. §. omnis. ff. de
41 pigno. actione. sufficeret tamẽ quod lite pendente solueret, quãuis à principio quando intentauit actionem non soluisset, vt in. d. l. si rem alie-
42 nam. §. fin. Et libelli in his actionibus erunt concipiendi forma sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE hypothecaria.

Illustre Señor.

41 FVlano vezino de tal lugar parezco ante. v. m. y pongo demanda a fulano y contando el caso digo, Que yo le preste duziẽtos ducados, por le hazer buena obra. Y para seguridad de la dicha deuda me hypotheco vnas tierras que son a tal parte, que han por linderos. &c. Las quales tierras al tiempo, y sazon que me las hypotheco las tenia y possey a por suyas, y como suyas: y estauan entre otros bienes suyos labrádolas y desfructandolas y gozando el fructo dellas: y despues aca las vendio y enajeno al dicho fulano parte aduersa y al presente las tiene y possee. Y yo he pedido al dicho mi deudor los dichos duziẽtos ducados ante el señor teniente, y fue condenado a que me los pagasse, y la sentencia passada en cosa juzgada, y della me fue librada executoria y se hizo execucion en su persona, y bienes y se hallo que no tenia bienes algunos de que me pagar: y ansi le declaro por sentencia de juez competente segun parece por estas escripturas, processo y sentencia de que hago presentacion: y juro a Dios y aesta + que son buenas y ver

dade-

daderas, y como tales quiero vsar dellas. Y porq̃ las dichas tierras passaron con su carga, e hypotheca yo he requerido al dicho aduerso que me las dey entregue, para que yo las tenga en prendas e hypotheca hasta tanto que sea pagado de los dichos duzientos ducados, y nunca lo ha querido hazer sin pleyto. Porque pido a. v. m. que del sobre dicho aduerso me haga cumplimiento de justicia: y si otro mas o mejor pedimiento fuere necessario el auido aqui por expresso, pronunciando mi relacion por verdadera en quanto baste, por su sentencia, que en tal caso lugar aya condene, compela y apremie al dicho aduerso a que me de, y entregue las dichas tierras, para que yo las tenga en prendas e hypotheca, hasta tanto que me sean pagados los dichos duzientos ducados. Y en lo necessario. &c. Y juro. &c.

LIBELLVS IN PIGNORATITIA, directa, contra creditorem.

Illustre Señor

FVlano parezco ante. v. m. y digo, Que yo empeñe vn jarro de plata, que pesaua tantos marcos à fulano por cien reales que me empresto: el qual le entregue y el lo recibio iure pignoris. Y puesto caso que le he pagado los dichos cien reales del dicho empreſtido, el no me ha querido ni quiere boluer el dicho mi jarro de plata, q̃ le empeñe. Porque pido a. v. m. que auida mi relacion por verdadera en quanto baste condene al dicho aduerso a que me buelua, de, y entregue el dicho mi jarro de plata tal y tan bueno, como estaua al tiempo, que se lo empeñe. Y para ello &c. Y juro &c.

LIBELLVS IN ACTIONE pignoratitia, contraria contra debitorem.

Illustre Señor.

FVlano parezco ante. v. m. e digo. Que yo empreste al dicho fulano cien ducados por le hazer buena obra: y para seguridad de la dicha deuda me empeño vnas fuentes de plata, diziendo que eran de plata, y despues aca yo hize tocar las dichas fuentes y son de estaño. Y por ello el dicho aduerso es obligado a darme otra prenda tal y tan buena como las

mo las dichas fuentes si fueran de plata y de tãto peso y valor, paraque yo la tenga en prendas para seguridad de mi deuda. Y aunque por mi ha sido requerido que anſi lo haga no lo ha querido hazer. Porende a. v.m. pido que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste cõ dene al dicho aduerso a que tome y reciba las dichas fuentes, y me de otra prenda de plata que valga tanto como valieran las dichas fuentes si fueran de plata. Y para ello &c. Y juro &c.

Ex. §. Quinto

SVMMARIA.

1 §. *De personalibus actionibus prætorijs, & primo de constituta pecunia.*
2 *Actio de pecunia constituta personalis & prætoria dicitur.*
3 *Nuda pactio actionẽ ciuili iure nõ producit.*
4 *Aduersus eum, qui se soluturum, vel prose vel pro alijs nudo pacto constituit, competit actio de constituta pecunia.*
5 *Vt actio de constituto locũ habere possit nudo pacto constitutũ esse debet.*
6 *Speciale est, vt ex pacto nudo actio de constituta pecunia nascatur.*
7 *Constitutum est contractus nominatus elegans habens nomen.*
8 *Constitutũ potest fieri per inutilem stipulationem.*
9 *Si stipulatio inutilis sit ex cuius verbis apparet contrahentes stipulationem facere voluisse, non valet etiam tanquam constitutũ.*
10 *Si iuramentum interueniat etiam ex nudo pacto oritur actio iure ciuili.*
11 *Constitutum præcedere debet debitum ciuile, & naturale, vel naturale tantum.*
12 *Si debitum tantum ciuile præcedat non potest fieri constitutum.*
13 *Fideiussio accedit ciuili tantum obligationi.*
14 *Constitutum debet fieri post contractus obligationem.*
15 *Fideiussio obligationem præcedere & sub sequi potest.*
16 *Vt constitutũ fieri possit debitum præcedere oportet, quod nulla possit prætoria exceptione elidi.*
17 *Libellus in actione de constituta pecunia Hispano sermone formatus.*

§. De personalibus actionibus prętorijs, & primo de constituta.

1

2 ACtio de constituta pecunia est actio personalis prætoria: nam prætor naturali æquitati fauens eam introduxit, vt in. l. 1. in principio. ff. de constituta. præuidens ex nudo pacto actionem non oriri de iure ciuili iuxta. l. iuris gentium. §. sed cum nulla. vers. igitur nuda. ff. de pactis, & competit aduersus omnes qui ex nudo pacto constituerunt se soluturos, quod ipsi prius vel alij debebant Ita ex tex. in. §. de constituta. insti. de acti. colligũt omnes & explicat Misingerius ibi, à nu. 3. Ex qua resolutione constat quę requirantur ad hoc, vt actio de consti. pecu. competat. Nã primò requiritur quod constitutum fiat per pactũ nudum, alioquin si per stipulationẽ fieret non competeret, sed actio ciuilis ex stipulatu, vt in. d. §. de constituta. & notat glo. ibi verbo. nulla. docet Barto. in. l. 1. §. ait prætor. ff. de constituta pecu. glo. mag. in. d. vers. igitur nuda. & omnes ibi ex Iasone 6 nu. 21. & Mising. nu. 4. Quo fit ex pacto,

cto nudo actionem de constituta ori
ri: quod est speciale in hac actione
contra iuris regulas in. d. vers. igitur
nuda. firmat glo. ibi verb. nulla. d. §.
de const. & alij communiter ibi, ex
Ias. nu. 46. Misingerio nu. 17. Et plu-
res rationes specialitatis referunt.
doct. ibi, vt cõstat ex Ias. nu. 46. & Go-
mecio nu. 34. reprobantes rationem
glo. ibi verb. nulla. Barto. tamen in. d.
vers. igitur nuda. docet non esse spe-
ciale in constituto actionem oriri ex
nudo pacto, sed ex eo actionem ori-
7 ri, quia constitutum est contractus
nominatus habens nomen specifi-
cum, & elegãs, ac ideò producit actio
nem. Cuius opinionem dicit cõmu-
niter receptam Oroscius in. d. vers. igi
tur nuda. nu. 8. & defendit Gomeci⁹.
8 d. §. de constituta. num. 34. Quinimo
constitutum fit etiam per stipulatio
nem inutilem, vt docet glo. mag. in.
d. vers. igitur nuda. communiter re-
cepta, ex Iasone. in. d. §. de constit. nu.
9 24. Dum modo ex verbis contrahen-
tium non appareret animus stipu-
landi, quia tunc nec in vim pacti, nec
in vim stipulationis promissio vale-
ret, iuxta tex. sic intelligendum in. l.
1. §. eum qui. ff. de constit. pecu. ex Ia
sone. d. §. de constit. nu. 25. & Alcia. l.
1. §. siquis ita interroget. ff. de verb.
oblig. nu. 8. & Oroscio. d. vers. igitur
nuda. nu. 2. Alios plures casus in qui-
bus actio ex nudo pacto oritur con-
gerit glo. in. d. §. de consti. verb. nul-
la. quæ communiter reprobatur, qua
tenus inquit, actionem oriri ex dona
tione ex nudo pacto: quia non ex
nudo pacto, sed ex condictione ex le
ge oritur, ex Iasone. d. §. de consti. nu.
10 57. Adde tu alium casum, scilicet, ex
nudo iurato, vt resoluit Couar. in. c.
quanuis pactum. 2. par. §. 4. vers. quin
tò & præcipuè. & in. 1. par. §. 2. nu. 5.
& domi. Fran. à Sarmiento lib. 1. sele-
ctarum. c. 3. nu. 11. quia satisfaciunt.
l. si quis pro eo. ff. de fideius. & Corra-
sius in. l. admonendi. nu. 20. ff. de iur.
11 iur. Secundò requiritur, quod ad hoc
vt competat actio de cõstituta, quod
præcedat debitum naturale & ciuile
simul, vel naturale tantum, vel præto
12 rium tantum. Nec sufficit si debitũ
sit ciuile tantum vt in. l. 1. §. fin. & in.
l. 3. §. si quis autem. ff. de consti. pec. &
notat glo. d. §. de constit. verb. consti
tuerint. & explicant Ias. d. §. de cõsti.
nu. 33. Gomecius ibi, num. 21. & nu.
28. Mising. nu. 9. Ripa nu. 32. & Nouel
lus nu. 14. in rub. ff. de verb. obliga. Et
in hoc constituitur discrimen inter
constitutum & fideiusionem. Quia
constitutum non accedit debito ci-
13 uili tantum: fideiusio verò accedit,
vt explicat Ias. d. §. de constit. nu. 34.
& Gomecius à nu. 28. Mising. nu. 13.
14 Rursus differunt, quia constitutum
15 fit post obligationem contractus, fi-
deiusio ante obligationem, & post
obligationem, vt notat glo. in auth.
de fideiussoribus. §. 1. verbo fideius-
sore, quam notat Barba. in rubr. de fi-
deius. Ias. l. 1. in principio. ff. de lib. &
posthu. Hippolytus in rub. ff. de fide-
16 ius. à nu. 2. Vltimò requiritur, quod
debitum, super quo constitutum ve-
nit non possit elidi per aliquam exce
ptionem de iure prætorio, vt in. l. 3.
vers. si quis autem, & ibi glo. verbo
per exceptionem. ff. de consti. pecu.
& Iason. d. §. de consti. nu. 43. Et libel
lus in hac actione concipiendus erit
forma sequenti.

LIBEL-

LIBELLVS IN ACTIONE de constituta.

Illustre Señor.

17 FVlano vezino de tal parte parezco ante. v. m. y pongo demanda a fulano: y contando el caso digo, Que fulano vezino de tal lugar me deuia duziẽtos ducados por me los auer prometido: y sabiẽdolo el dicho fulano parte aduersa vino ami sin le dezir yo cosa alguna, y se me constituyo por pagador pincipal dela dicha deuda, y me los prometio de pagar para el dia de pascua florida proxima passada deste presente año. Y puesto que el termino es passado y por mi ha sido requerido q̃ me los pague no lo ha querido hazer. Porende a. v. m. pido que auida mi relacion por verdadera en quanto baste, del dicho aduerso me haga justicia condenandole a que me de y pague los dichos duzientos ducados. Y en lo necessario &c. Y juro &c.

Ex. §. Sexto

SVMMARIA.

1 §. *De actione de peculio.*

2 *Personalis, & prætoria est actio de peculio.*

3 *De peculio, actione potest cõueniri dominus vel pater ex filij aut serui contractu.*

4 *Peculiũ in varias significationes accipitur.*

5 *Proprie peculiũ est pusilla pecunia, quæ voluntate patris aut dñi filio vel seruo cõceditur, separatim à paternis aut dominicis rationibus.*

6 *In seruis vnicum tantũ peculium reperitur.*

7 *Filij fami. quatuor possunt habere peculia.*

8 *Filius fam. ex omni contractu obligari potest.*

9 *Sine voluntate patris potest filius conuenire cum aliquo artifice, quod ei seruiet.*

10 *Pater, & filius, necnõ dominus, & seruus, vna eaque persona existimantur.*

11 *Pater pro filio nec dominus pro seruo & ecõuerso conueniri possunt.*

12 *Si filius vel seruus peculium habeant exeorũ contractu poterunt conueniri, nedum pater, sed etiam dominus.*

13 *Voluntate patris vel domini peculium obtineri debet, vt actioni de peculio locus fiat.*

14 *Tantum in peculio profectitio filiorum de peculio actio locum habet.*

15 *Pater vel dominus nõ tenẽtur nisi quatenus patiuntur vires peculij ex contractu filij, vel serui.*

16 *In peculij æstimatione facienda prius deducendum est quod patri vel domino debetur.*

17 *Pro peculio castrensi vel quasi viuente filio non potest pater conueniri.*

18 *Filio ab intestato mortuo pater tanquam hæres de peculio castrensi conueniri potest.*

19 *In peculio aduentitio in solidum debet pater conueniri.*

20 *Quatenus est in peculio conuenitur pater vel dominus.*

21 *Si cum filio fam. impubere contractum sit, pater non potest conueniri nisi quatenus locupletius factum est peculium.*

22 *Vt actio de peculio locum habeat contractũ fuisse cum filio, vel seruo factum, probare actor debet.*

23 *Libellus in actione de peculio Hispano sermone confectus.*

§. 6. de

1 §. 6. De actione de peculio.

2 ACtio de peculio personalis est prætoria, concedi-
3 turq; aduersus patrẽ vel dominum ex filijfamil. vel serui contractu. Et glo. fin. in. §. actiones. insti. de action. Ias. à nu. 41. & reliqui enumerant alias quinq; formulas actionum, partim profluentes ex eodem fonte partim huc impertinentes: & remissiue de vnaquaq; earum agit Ias. in. d. §. actiones. à nu. 41.
4 Pro perfecta huius actionis cognitione, constitue, quòd peculium varias acceptiones habet, vt explicat glo. in rubri. ff. de peculio. Bal. l. fin. ff. quod cum eo. col. 2. &. 3. Otomanus verb. peculium, & Ambro. Calep. in dictio-
5 nario, verb. peculium. In nostra tamen materia peculium est quasi pusilla pecunia, siue patrimonium, quod voluntate patris, vel domini filiofamil. permittebatur separatim à rationib⁹ paternis, vel dominicis iuxta. tex. in. l. depositi. vers. fin. de pecu-
6 lio. Ac ideo peculium in personis seruorum erat tantum vnicum, & dici-
7 tur dominicum. In personis filiorum est quadruplex, scilicet, castrense, quasi castrense, profectitium, & aduẽtitium. Ita explicat glo. 1. in. l. cum oportet in princip. C. de bonis quæ li. & ibi Bartol. glo. in. §. 1. verb. castrensibus. inst. per quas personas nob. acqui. & glo. magna in. l. frater à fratre.
8 in princ. ff. de cond. indebiti. Rursus constitue, quod filius familias constitutus in patris voluntate, potest obligari ex contractu, vel delicto, etiã viuẽte patre, vt in. l. filius familias. 38. ff. de action. & oblig. & in. l. tam ex con-
9 tractibus. ff. de iud. Et hinc est quod sine iussu patris potest conuenire cũ aliquo artifice, quod ei seruiet, secundum Alberi. in. l. veluti. nu. 26. Iasonẽ nu. 16. Zasium nu. 3. Claudium nu. 8. & Ioannem Gutierrez, in titu. de iuramento cõfirmatorio. 1. par. c. 5. nu.
10 5. &. 6. Deniq; constitue, quod licet pater & filius, dominus & seruus censeantur vna & eadem persona, vt. l. fin. C. de impub. & alijs subst. & in. §. ei qui. institu. de inutilibus stipulat.
11 tamen nec pater ex contractu filij, nec dominus ex contractu serui, nec è diuerso conueniri possunt, vt in
12 titu. C. ne filius pro patre. Nihilominus tamen prætor æquitate motus introduxit, quod illa regula non procederet quando pater vel dominus aliquam pecuniam concedit filio vel seruo, cum qua ab eis negotiaretur. Nam tunc poterunt conueniri ex contractu filiorum vel seruorũ actione de peculio, ne contrahentes bona fide deciperentur. Quæ actio de peculio personalis prætoria est & per eam agimus aduersus patrem, vel dominum, vt soluat pro filio viuẽte, vel seruo, nobis ex contractu obligato, quatenus est in peculio. Ita ex tex. d. §. actiones colligitur, & explicat Mising. ibi, à nu. 13. Ex qua resolutione constat quæ requirantur ad hoc, vt
13 hæc actio alicui competat. Nam primò requiritur, quod volũtate patris, vel domini, filius, vel seruus habeant separatum peculium à rationibus paternis, vel dominicis, vt in. l. depositi.
14 vers. fin. ff. de peculio. Quo fit respectu peculij filiorum hanc actionem solummodo habere locum in pecu-
15 lio profectitio, & competit vsq; ad vires peculij, & quaten⁹ est in peculio,
16 vt probat tex. d. §. actiones. deducitque pater vel dominus quod sibi debetur, vel illis qui sunt in sua potestate, tutela, vel cura, vt in. l. sed si damnum &. l. peculium. 10. ff. de peculio.

In

17 In castrensi,& quasi castrensi páter viuente filio non conuenitur, sed filius ipse conuenitur,vt.l.4.&.l.actio-
18 nem. ff. de castrensi peculio. Filio mortuo pater conuenitur tanquã hęres,vt in titu. C. de hæred. act. & in
19 titul.ab hæred.& contra. In aduenticio verò pater conuenitur in solidum, tanquã legitimus administrator,& non peculio tenus,vt.l.1.C. de bonis maternis.l.fin.§.vbi autem. C. de bonis quę lib. Secundò requiritur quod peculium extet apud patrem, vel dominum, vel aliquo modo pos-
20 sit satisfieri:quia non possunt conueniri,nisi vsque ad vires peculij,& quatenus est in peculio,iuxta. d.§. actiones.&.§.sunt. insti.de acti. Quinimo pater & dominus deducunt quod sibi debetur,aut illis,qui sunt in sua potestate, tutela, vel cura, vt in.l.sed si damnum &in.l. peculium. 10. cum
21 suis.§§.ff. de peculio.Et si cum filio familias impubere fuerit contractum, pater non conuenitur,nisi quatenus peculium locupletius factum fuerit, vt in.l.1.§.sed cum impubere.ff.de pe
22 culio.Deniq; requiritur quod actor probet,quod primus contractus celebratus fuit cum filio familias, vel seruo, ex quo principalis obligatio orta fuit. Et libellus in hac actione de peculio concipitur forma sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE de peculio.

Illustre Señor

23 FVlano parezco ante.v.m.y digo que ansi es, Que fulano es padre legitimo de fulano:el qual con voluntad, y consentimiento de su padre tenia apartadamente ciertos bienes conque trataua y grãjeaua. Y teniendo el dicho trato y peculio yo contrate con el, y le vendi vn cauallo por cien ducados,y en este mismo tiempo el dicho fulano parte aduersa tomo al dicho su hijo el dicho peculio y bienes con que trataua y granjeaua,y assi por ello esta obligado a pagarme los dichos ciẽ ducados. Y aunque por mi ha sido requerido,que lo haga no lo ha querido hazer sin pleyto. Porque pido a. v.m. que auida mi relacion por verdadera en quanto baste del dicho aduerso me haga justicia condenandole como a tenedor del dicho peculio,a que me de, y pague los dichos cien ducados. Y para ello &c. Y juro.&c.

Ex. §. Septimo

SVMMARIA.

1 §. *De actione in factum ex iuramento descendente.*

2 *Actio in factum personalis est à prætore inducta.*

3 *Iuramentum est affirmatio,vel negatio sacræ rei actione firmata.*

4 *Triplex est iuramentum,promissorium,scilicet,confirmatorium,& litis decisorium.*

Cum

5 *Cum quid in futurum cum iuramento promittitur iuramentum promissorium appellatur.*

6 *Confirmatorium iuramentum est, quod ad actus confirmationum apponitur.*

7 *Litis decisorium iuramẽtum dicitur quod interponitur & præstatur ad litis decisionem.*

8 *Iure ciuili ex iuramento promissorio actio nascitur.*

9 *Officiales & fabriles operas solus libertus promittere potest.*

10 *Iuramentum litis decisorium triplex est, Voluntarium, necessarium & iudiciale.*

11 *Iuramentum quod à parte parti extra iudiciũ defertur Voluntarium dicitur.*

12 *Necessarium iuramentum illud appellatur quod in defectum probationum partibus iudex defert.*

13 *Iuramentum iudiciale est quod à parte parti in iudicio defertur.*

14 *Ex iuramẽto iudiciali in factũ actio oritur.*

15 *Iuramentum extra iudicium delatum nõ cõpellitur pars acceptare: sed potest eum recusare nec cogitur remittere.*

16 *In continenti debet iuramentum à parte acceptari Vt in factum actio detur.*

17 *Actualiter iurari debet Vt actio ex iuramẽto nascatur.*

18 *Ex iuramẽti remissione actio in factũ oritur.*

19 *Præstito Vel remisso iuramẽto nihil amplius de causa quæritur.*

20 *De periurio eius qui iurauit nõ est quærẽdũ.*

21 *Iure iurãdo dato non admittitur appellatio.*

22 *Periurus extraordinarie debet puniri.*

23 *Ad similitudinem rei iudicatæ oritur actio in factum.*

24 *In actione in factũ proceditur absq; libello per viam executiuam.*

1 §. 7. De actione in factum ex iuramento.

2 EST Alia actio personalis, prætoria, quæ in factũ dicitur, ex iure iurãdo orta. Procuius intelle-

3 ctu constituendum erit, quod Iuramentum est affirmatio, vel negatio sacræ rei atteſtatione firmata secũdũ Orosci. in summa titu. de iur. iur. §. 1. receptũ à Panor. Corseto & Alciato nu. 5. extra. in rubr. de iure iurãdo. cõ sentit Soto titu. de cauendo iuramento. abusu. c. 2. & in lib. 8. de Iustitia & Iure. quæst. 1. arti. 1. & Mising. ibi nu.

4 1. Et iuramentum est triplex, scilicet, promissorium, confirmatorium,

5 & decisorium litis. Promissorium est quando quid in futurum promittitur cũ iuramento: de quo loquit' text. in pluribus. cc. extra de iure. iurand.

6 Confirmatorium est, quod adhibetur ad confirmandum actum: de quo loquitur text. in authen. sacramenta puberum. C. si aduersus vend. & in. c. cum cõtingat. de iure iuran. & in. c. quanuis pactum, de pact. lib.

7 6. Decisorium litis est, quod fit ad litem decidendam: de quo loquitur text. in. §. item siquis postulante. & titul. C. de rebus cred. & iure iurand. Et nonnulli doct. constituebant differentiã inter hæc iuramenta, vide-

8 licèt quod ex iuramẽto promissorio de iure ciuili nulla oritur actio secundum Bart. & alios communiter in. l. siquis pro eo. ff. de fideiussor. per tex. ibi. Sed contrariũ verius est, imo iure ciuili ex iuramẽto promissorio actio nẽ oriri, secundum. glo. in. l. 1. C. de oper. liber. vt resoluit Coua. in. c. quã uis pactum. 1. par. §. 2. nu. 3. cum sequẽtibus. & 2. par. §. 4. nu. 15 vers. quinto & præcipue. de pactis in. 6. & dñs Frã. à Sarmiẽto li. 1. select. c. 3. à nu. 4. eam defendit respondentes text. in. d. l. siquis pro eo. scilicet, quod promissio fuit facta ab eo qui libertus non erat:

9 quia operas officiales solus libertus promittere potest vt in. l. 2. & l. ope-

10 ræ. & l. seruus. ff. de operis lib. Præterea iuramẽtum decisoriũ triplex est,

ſcilicet, voluntarium, neceſſarium,
11 & iudiciale. Voluntarium eſt, quod
12 defertur à parte parti extra iudiciũ. Neceſſariũ eſt, quod defertur à iudice in defectũ & ſupplemẽtũ probatio
13 nis. Iudiciale eſt, quod defertur à parte parti in iudicio. Ita glo. mag. in.l. 1. C. de rebus cred. & glo. d. §. item ſi quis poſtulante. verbo. non illud. & glo. in rubrica. ff. de iure iur. l. 1. titul. 11. part. 3. Et de voluntario, & neceſſario non loquitur text. d. §. item ſi quis, ſed ſolummodo de iudiciali iu-
14 ramento, ex quo oritur actio, in factũ, quæ perſonalis, prætoria eſt, qua agit is qui (deferente ſuo aduerſario in iudicio iuramentum ſibi in continenti) iurauit aliquid ſibi deberi, vel reum res ſuas poſsidere. Ita colligitur ex text. d. §. item ſi quis. &. l. 1. C. de rebus cred. & explicat Miſing. d. §. item ſiquis. à nu. 15. Ex quibus conſtat, quæ requirantur, vt hæc actio competat. Nam primò requiritur, quod iuramentum deciſorium dela-
15 tũ ſit in iudicio. Alias ſi extra iudiciũ deferatur, pars non cogitur illud acceptare, aut dimittere, vel defendere, vt in.l. iuſiurandum. 17. ff. de iure
16 iur. Secundò requiritur, quod quando fuerit delatum in continenti ſit acceptatum. Alioquin ſi ex interuallo acceptetur, non proficit niſi de nouo deferatur, vt in. l. ſi quis iuſiuran. C. de rebus creditis, & iure iu-
17 rando. Tertio requiritur, quod actualiter ſit iuratum, vt probat. tex. d. §. item ſiquis. vel quod ſit remiſ-
18 ſum à parte: nam ſicuti ex iuramẽto oriẽ actio in factũ, ita ex remiſsione vt in.l. non erit. §. fin. cũ. l. ſequẽti. ff. de iur. iur. & in.l. actori. C. de rebus
19 creditis. Et præſtito vel remiſſo iuramento nil amplius de veritate cauſæ quærendum eſt, an debeatur, & ex qua cauſa: ſed ſolummodo inquiri-
20 tur an ſit iuratum. Vſque adeo, quòd pars volens probare periurium audienda non eſt, nec periurio probato ea res tractari debet iuxta text. d. §. item ſiquis. & in. l. 1. C. de rebus
21 cred. Quinimo nec appellans auditur, vt in.l. generaliter. §. 1. C. de rebus cred. Nec obſtat. l. admonendi. ff. de iure iuran. quia loquitur in cauſa deciſa per iuramentum neceſſarium, vt intelligit Bald. in. l. 1. in principio. C. de rebus cred. & rationem aſsignat Alexã. receptus à Iaſone num. 37. in. d. l. admonendi, & Ri-
22 paibi, nume. 42. Extraordinarie tamen iſte periurus erit puniendus, vt in. l. quid ſi deferente. cum. l. ſequenti. ff. de dolo. & in. l. ſi duo pa-
23 troni. §. fin. ff. de iura. Et quia iſta actio in factum oritur ad ſimilitudinem rei iudicatæ vt in. d. l. actori.
24 ideo non eſt neceſſarius libellus, ſed per viam executiuam proceditur, vt reſoluit Iaſon. d. §. item ſi quis. in fine & Miſing. nu. 35. Et plures alios effectus iuramenti enumerat Iaſon, ibi à num. 87.

Ex. §. Octauo

SVMMARIA.

1 §. *De actionibus perſonalibus prætorijs pœnæ perſequutorijs.*
2 *Actio rei perſequutoria ideo dicitur quod per eam rem perſequimur.*
3 *Actio pœnæ perſequutoria ſic appellatur, ideo, quia per eam rem non tanquam debitũ, ſed tanquam pœnam petimus.*
4 *Actionum quædam ſunt pœnales ex parte rei conuenti, & ex parte actoris ſunt rei perſequutoriæ.*

§. 8.

1 # §. 8. De actionibus personalibus, prætorijs, pœnę persecutorijs.

IN tribus. §§. præcedentibus actum est de actionibus personalibus, prætorijs, rei persequutorijs, ex eo sic appellatis, quod per eas rem nobis debitam persequamur. Nunc autem agendum erit de personalibus, prætorijs, pœnæ persecutorijs, per quas pœnam persequimur propter aliquod delictum. Nam in eis rem non petimus tanquam principale debitum, sed tanquam pœnam, de quibus Iustinianus agit in. §. pœnales. insti. de action. & earum tria exempla ponit, scilicet, de actione in factum, ex albo corrupto, & de actione de in ius vocãdo, & de actione ne in ius vocati vi aut fraude eximantur, licet plures alias, & innumerabiles actiones pœnales prætor introduxerit, vt inquit text. in. d. §. pœnales. in fine. & aliquas enumerat glo. fin. ibi. Quarum tres sunt species, quædam est pœnalis ex parte rei cõuenti: & ex parte actoris est persecutoria rei, scilicet, quando reo nihil adest, actori tamen abest. Quædam vero est pœnalis ex parte actoris, & ex parte conuenti est persecutoria rei, vt quando actori nihil abest & reo adest. Tertia species est quando pœnalis est ex parte actoris & rei, vt quãdo actori nihil abest & reo nihil adest. Et harum trium specierum exempla ponunt Iason & Plateanus. nu. 1. Mising. nu. 4. Antonius vsillo, nu. 2. in. d. §. pœnales. Et de tribus exemplis à Iustiniano ibi positis à nobis agendum erit in sequentibus.

2

3

4

Ex. §. Nono

SVMMARIA.

1 *§. De actione in factũ, ex albo corrupto.*

2 *Album prætoris quædam erat tabula, in qua prætorum edicta, actiones, & interdicta erant constituta.*

3 *Triplex erat prætoris album.*

4 *Contra corrumpentem album prætoris quod gratia iurisdictionis perpetuæ propositum erat, in factum actio datur.*

5 *Actio de albo corrupto, vt pote popularis, cuilibet de populo competit.*

6 *Actionis de albo corrupto pœna est quinquaginta aureorum.*

7 *Cõtra mãdantẽ datur actio de albo corrupto.*

8 *Contra eum qui quocunque modo prætoris album corrumpit datur quinquaginta aureorum pœna.*

9 *Pœna falsi potest plecti album prætoris corrumpens.*

10 *Statuta, & ordinationes ciuitatum successerunt hodie loco albi prætoris iã abrogati.*

11 *Pœna quinquaginta aureorum contra albũ prætoris corrumpentem proposita, non fisco sed accusanti tribuitur.*

12 *Corrumpens album prætoris temporale, & speciale non puntur pœna. 50. aureorum.*

13 *Libellus in actione contra albũ prætoris corrumpentem.*

1 # §. 9. De actione in factum, ex albo corrupto.

2 ALbum prætoris erat quædam tabula dealbata, in qua prætores sua edicta, actiones, & interdicta palàm proponebant, vt omnibus innotescerent.: eratque triplex. Primum, in quo nomina decurionum, & magistratuum describebantur. Secundum, in quo edicta tempo-

3

ralia & ſpecialia proponebantur, vt citationes particulares. Tertiũ erat, in quo ponebantur edicta perpetua prætoris. Ita explicant Iaſ. nume. 7. Otoman. nu. 2. Miſing. nu. 10. & Briſonius lib. 1. de verborũ ſignificatione. verbo. album. Et de vltima ſpecie albi prætoris intelligitur iſta actio in factum, de albo corrupto, quæ datur contra corrumpentem illud, quod in albo prętoris propoſitum erat, cauſa iuriſdictionis perpetuæ: competit 5 6 que cuilibet de populo. Et pœna huius criminis eſt quinquaginta aureorum, quod probat. text. in. l. ſiquis id quod. iuncta glo. verb. quingentorum. ff. de iuriſdictione omni. iudi. & notant ibi Bartolus, Alex. & Socinus. num. 6. & 7. & Iaſon num. 10. Gomec. num. 5. & Miſinger. nume. 15. in. d. §. pœnales, & communiter omnes ex Decio in. l. ſemper in obſcuris. num. 5. ff. de regulis iuris. Quæ 7 actio datur etiam contra mandatorem, vt probat. text. in. d. l. ſiquis id 8 quod. competitque contra eum qui album corruperit, ſeu deleuerit, ſiue interlineauerit, ſiue corroſerit, ſiue raſerit, vt in. l. qui tabulas. ff. ad legem Aquiliam. & in. l. ſi quid. ff. de 9 falſis. poteritque etiam talis delinquens puniri pœna falſi, vt in. l. hodie. ff. de falſis. Et quanuis hodie in deſuetudinem abierit tale album prætoris, tamen loco eius ſucceſſerunt ſtatuta, & ordinationes ciuitatum, quæ tota die conficiun- 11 tur. Et eſt aduertendum, quod pœna quinquaginta aureorum, quæ in hac actione venit, applicanda erit parti agenti contra delinquentem, non verò fiſco, ſecundum glo. in. d. l. ſi quis id. verb. quingentorum. receptam à Bartolo ibi num. 3. Alex. num. 15. Iaſ. col. fin. & Socino num. 27. Ex quibus conſtat quæ requirantur ad hoc, vt iſta actio alicui contra aliquem competat. Nam requiritur, quod quis corrupiſſet ſeu deleuiſſet, ſiue interlineauiſſet, ſiue corroſiſſet, ſiue raſiſſet, vel id facere mãdaſſet, edictum perpetuum, & generale appoſitum in albo prætoris. Se- 12 cus vero ſi eſſet ſpeciale, & temporale: vt putà edictum de citando aliquẽ, vel ſimile iux. text. in. d. l. ſi quis id. ibi, perpetuæ iuriſdictionis cauſa. vbi ita intelligunt Bart. & reliqui doct. cõmuniter ex Iaſone in. d. §. pœnales. nu. 28. refutantes glo. in. d. l. ſiquis id. verb. perpetuæ. & glo. in. d. §. pœnales. verbo, ex albo. Et libellus in hac actione erit concipiendus forma ſequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE contra corrumpentem album prætoris.

Illuſtre Señor.

13 FVlano vezino deſta ciudad, y como vno del pueblo, y en aquella via y forma que mejor lugar de derecho aya, parezco ante. v. m. y accuſo a fulano vezino deſta dicha ciudad. Y cõtãdo el caſo, premiſſas las ſolẽnidades del derecho, digo q̃ anſi es, Que el ſobre dicho reo accuſado cõ poco temor de Dios y ſu cõſciẽcia, y en deſacato de la juſticia y

en gran

en grã daño y eſcãdalo de la republica,en vn dia deſte preſente mes de mayo,que ſe contaron ocho dias del,fue a las caſas de Conſiſtorio deſta dicha ciudad,y quito y rompio vn edicto y ordenança perpetua general por.v.m.y el Conſiſtorio deſta dicha ciudad fecha, en laqual ſe ordenaua y mandaua,que ninguno fueſſe oſado de meter vino fuera parte en eſta ciudad.Por lo qual auer aſsi fecho cometio graue y enorme delicto,digno de gran punició y caſtigo,e incurrio en pena de cinquenta ducados applicados al acuſador, conforme a derecho.Porque pido a.v.m.que auida mi relacion por verdadera, o la parte que della baſte del ſobre dicho me haga entero cumplimiento de juſticia,declarandolo por hechor y perpetrador del dicho delicto,y condenandole en la pena de los dichos cinquenta ducados, en que incurrio por quitar y rõper el dicho edicto y ordenãça applicandolos conforme a derecho,y en las demas penas contra los ſemejantes delinquentes eſtablecidas por fuero, e derecho,leyes y prematicas deſtos reynos . Sobre que pido juſticia y coſtas y el officio de. v.m.imploro. Y juro en forma de derecho&c.

Ex.§. Tertio

SVMMARIA.

1 §.*De actione de in ius vocando parentem aut patronum.*

2 *Contra vocantem parentem aut patronum, matrem,aut omnes aſcendẽtes vtriuſque ſexus vſque in infinitum , prodita eſt a prætore actio.*

3 *Regulariter inter patrem & filium lis nulla eſſe poteſt.*

4 *In certis caſibus poteſt filius patrem conuenire.*

5 *In quibus caſibus poteſt filius patrem conuenire, venia petita id facere debet.*

6 *Emancipatus filius patrem ſine venia in ius vocare nequit.*

7 *Libertus niſi venia petita patronum conueni re non poteſt.*

8 *Contra filium aut libertum parentes, aut patronos,in ius ſine venia vocantes pœna. 50. aureorum ipſis conceditur.*

9 *Si filium aut libertum vocationis ſine venia factæ ante litem conteſtatam pœnituerit nõ imponitur ipſis pœna. 50.aureorum.*

10 *In libello reſponſorio rei ſolet pœnalis actio proponi contra filiũ aut libertum ſine venia vocantes parentes, aut patronos.*

11 *Libellus in actione de in ius vocando patrem aut patronum Hiſpane compoſitus.*

1 §.3. De actione, de in ius vocando parentem,aut patronum.

2 ALia actio prætoria pœnalis prodita eſt cõtra vocã tẽ in ius ſine venia parẽtẽ,vel patronũ. Quod intelligẽdũ eſt parentẽ ſine venia in iudicium vocari nõ poſſe tã patrẽ, quã matrẽ,& omnes aſcendẽtes vtriuſq; ſexus vſq; in infinitũ,vt probat. text. in.l.quiq́ue litigandi. ff. de in ius vocando. & firmat glo. in. §. pœnales. inſtitu.de action. verbo, parentem. recepta cõmuniter ex Oroſcio nu.3.

3 in. l. quiq́ue litigandi. Licèt enim filius familias regulariter conuenire non posſit parentes ſuos, etiam cum venia, vt probatur in l. lis nulla. ff. de iudi. & in. l. fin. C. de in ius vocã-
4 do. in aliquibus tamen caſibus bene poterit eos in ius vocare. vt notat gl. in. d. l. lis nulla. & glo. in. c. fin. verbo, regulariter. de iudi. in. 6. & probat. l. 2.
5 &. 3. titu. 2. par. 3. dũmodo in prædictis caſibus filius prius à iudice petat veniam conueniendi ſuos parentes, ſecũdum glo. in. d. §. pœnales. verbo, cum id non impetraſſet. & glo. in. l. adoptiuum. verbo, vocari. ff. de in ius vocando. Et hanc communem opinionem eſſe teſtatur Iaſ. in. d. §. pœ-
6 nales. num. 87. Quinimo etiam filius emancipatus tenetur veniam petere ſi parentes in ius vocare velit, iux. text. in. l. 4. verſ. prætor. & in. l. adoptiuum. §. 1. ff. de in ius vocãdo. & in. l. 3. titu. 2. part. 3. & in. l. 4. titu. 7. part.
7 3. Idemq́; obſeruandum erit in liberto, in ius vocante ſuum patronum, vt probatur in. d. l. quiq́; litigandi. & in. d. §. pœnales iuncta glo. verb. patro-
8 no. Et qui abſq́; venia in caſibus permiſsis vocauerit parentem, vel patronum incidit in pœnam quinquaginta aureorum, & pro illa exigenda datur parenti, vel patrono aduerſus filium, vel libertum iſta actio pœnalis, prætoria, vt probatur in. l. in eum. ff. de in ius vocando. & in. §. fin. inſti. de pœna temere litigãtium. & explicat Felinus in. c. ad liberandũ. de Iudæis. Iaſ. nu. 43. & Miſing. nu. 29. in. d. §. pœ-
9 nales. A qua tamen pœna filius, vel libertus liberari poterit, ſi ante litẽ cõteſtatã eos vocationis pœnituerit, vel ſi vocati in termino corã iudice non comparuerint, aut ſi comparuerint prædictam pœnam non petierint, ſecundum glo. in. d. §. pœnales. verb. in ius vocaſſet. & ibi Iaſonem, num. 85. per. text. in. l. quanuis. ff. de
10 in ius vocando. Et iſta actio pœnalis intentari ſolet in libello reſponſorio rei, quem reus producit aduerſus actionem ab actore propoſitam. Nam poſtquã reus allegat ſuas exceptiones per verſ. (otroſi) petit quod actor puniatur in pœna quinquaginta aureorum, ob id quod ſine venia conuenit ſuum parentem, vel patronum. Aliquando vero iſta actio proponitur de perſe: & tunc libellus erit concipiendus forma ſequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE, de in ius vocando patrem, aut patronum.

Illuſtre Señor

11 FVlano vezino deſta ciudad, padre legitimo de fulano parezco ante. v.m. y accuſo al dicho fulano mi hijo. Y contando el caſo digo, Que el dicho mi hijo ſin pedir me la venia que cõforme a derecho es obligado me ha emplazado ante. v.m. y me puſo demanda y ha ſeguido, y proſeguido la cauſa haſta el punto y eſtado, q̃ eſta la dicha cauſa. La qual fue por mi conteſtada, y reſpondido a ſu demanda: y ha perſeue-

seuerado en el dicho pleyto sin se auer apartado del: por lo qual ha incurrido en pena de cinquẽta marauedis de oro. Porq̃ pido a. v. m. q̃ aui da mi relacion por verdadera en la parte que baste por su sentencia declare el dicho mi hijo auer incurrido en la dicha pena, y assi declarado le condene, compella, y apremie a que me la de y pague. Sobre que pido iusticia, y costas, y el officio de v. m. imploro. Y juro &c.

Eodem modo mutatis mutandis erit cõcipiendus libellus aduersus libertum in ius vocantem patronum sine venia &c.

Ex. §. Tertio

SVMMARIA.

1 *§. De actione, ne in ius vocati vi, aut fraude eximantur.*

1 *Si vocatus ad ius per aliquẽ impediatur ne veniat, actor aduersus impedientem iurare potest in litem quanti sua interfit vocatum nõ veniſſe.*

3 *Etiã si vi aliquem eximens pœnã soluat exẽptus ab actione non liberatur.*

4 *Si dolo tantum & fraude quis fecerit quominus in ius vocatus nõ veniat, pœnalis actio prætoria aduersus ipsum constituitur.*

5 *Libellus in actione contra, vi vel dolo eximẽtem vocatum in ius.*

1 §. 3. De actione, ne in ius vocati vi aut fraude eximantur.

2 Ocati in ius aliquando veniunt, vel nolentes venire ducuntur per familiam. Sed dum veniunt aut ducuntur eximuntur vi, vel aliter à manibus familiæ per aliquos, aduersus quos actio pœnalis in factum prodita est à prætore, in quantum actor in litem iurauerit sua intereſſe vocatum non veniſſe. Ita probat text. in. §. pœnales. ibi, vi exemerit, insti. de action. & in. l. 1. cum sequentibus. ff. nequis eum, qui in ius vocatus. 3 Vbi disponitur, quando hæc actio ceſſabit, & si vi eximens soluerit ex eo non liberabit debitorem principalem exemptum, vt probatur in. l. si per alium. §. fin. & in. l. fin. ff. nequis eum, qui in ius vocatus, 4 vi eximat. Si vero absque vi, sed solummodo dolo vel fraude quis faciat quominus in iudicium vocatus non veniat, actio prætoria pœnalis in factum competit, vt probat text. in. d. §. pœnales, ibi. cuius ve dolo. & in titu. ff. de eo per quem factum erit. Et in hoc differunt prædicti tituli, vt notat glo. in rubrica. ff. de eo, per quem factum erit. & glo. in. d. §. pœnales: verbo, item aduersus eum. & ibi explicat late Iaſon num. 92. Et ad hoc vt ista actio competat requiritur quod vi aut dolo quis exemerit vocatum, & quod ob id citatus non venit in ius, vt notat Miſingerius in. d. §. pœnales. nu. 53. Et libellus erit concipiendus forma ſequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE CONtra vi, vel dolo eximentem vocatum in ius.

Illustre Señor.

5 FVlano parezco ante v.m. y me querello, y pógo demanda a fulano: y contádo el caso digo q̃ assi es, Que auiẽdo yo sacado vn mandamiento de prision contra fulano por cien ducados, que me deuia y no me queria pagar: antes se andaua por ausentar desta ciudad, y lleuando le ya preso el alguazil mayor desta ciudad, el dicho aduerso le salio alcamino y con gran fuerça y volencia le quito el dicho preso, y hizo que huyesse y se retraxesse al monasterio de Sant Francisco desta ciudad. Por lo qual el dicho fulano mi deudor no parecio ante. v. m. e yo he dexado de cobrar mi deuda, y se me han seguido de daño, costas e intereſſes tantas mil marauedis. Porque pido a. v m. que auida mi relació por verdadera en la parte que baste del dicho aduerso me haga entero cumplimiento de justicia, y por su sentencia le cõdene a que me de, y pague los dichos cien ducados, con mas los daños, costas, e intereſſes que se me han recrecido de no se auer traydo a la carcel el dicho fulano, las quales estimo en tantas mil marauedis, saluo la judicial taxació de. v. m. Sobre que pido justicia y costas, y el officio de. v. m. imploro. Y juro a Dios y a esta + que los dichos cien ducados me son deuidos, y no pagados, y que de daños, costas, e intereſſes de no auerse puesto en la carcel el dicho fulano se me han seguido las dichas tantas mil marauedis, y que esta demanda no pongo de malicia &c.

Ex Cap. Tertio

SVMMARIA.

1 *Tertiũ caput de actionib⁹ præiudicialib⁹.*
2 *Actio quædã est præiudicialis, quædã non præiudicialis.*
3 *Præiudiciũ dictũ est à, præ, & à verbo, iudico.*
4 *Præiudiciales actiones, ideo sic appellantur quod eam habeant prærogatiuam, vt cum alijs concurrentes præferri debeant.*
5 *Varijs modis dicitur actio præiudicialis.*
6 *Cum de alicuius statu disceptatur præiudicialis actio appellatur.*
7 *Si concurrat cum alijs causis status quæstio, ante omnia terminanda est.*
8 *Tres sunt præiudiciales actiones, quibus de alicuius statu quæritur.*
9 *Quæstio an quis liber sit, vel seruus à iure ciuili descendit.*
10 *Præiudiciales actiones reales sunt.*

1 Caput. 3. De actionibus præiudicialibus.

2 IVstinianus imperator in. §. preiudiciales. insti. de actio. constituit aliam diuisionẽ actionum, asserens actionũ quasdam esse præiudiciales, quasdã verò

verò non. Et ob prędictam rationem in. d. §. annectit singularem tractatũ de actionibus præiudicialibus secundum Fabrum, Angelum & Iasonem ibi nu. 21. in probata ratione glo. 1. in
3 principio. Et pro perfecta harũ actionum cognitione constituendum est quod præiudicium dicitur à, præ, &, à verbo, iudico, as. Et inde præiudiciũ est res, quæ cũ statuta fuerit affert iudicaturis exemplum, quod sequãtur in eadẽ causa, vel in simili. Ità ex Asconio colligit Ambros. Calep. in suo dictionario, verbo, præiudiciũ. Mising. nu. 1. & Otoman. nu. 7. in. d. §. prędiciales. & pluribus iuribus firmat Brisonius lib. 14. de verborũ significatio
4 ne. verbo, præiudicium. Vnde præiudiciales actiones dicũtur, quæ in cognitione alicuius causæ habent aliquã prærogatiuam, ità quod præcedere
5 debeant si cum alijs occurrant. Et licet varijs modis actio præiudicialis dicatur, vt docet Bart. in. l. fundum. ff. de exceptionib. & in. l. siue cõtra. §. 1. ff. de liberis agnoscendis. & latè Ias.
6 in. d. §. præiudiciales. à nu. 1. tamẽ in nostra specie actio præiudicialis dicitur quando agitur de statu alicuius
7 personæ: nuncupaturq; præiudicialis, quia prędiudicat alijs quæstionibus inter actorem, & reum, vt decidi non possint, donec quęstio stat° finiatur. vt ꝓbat in toto tit. C. de ordine cognitionũ. & in. c. tuam. extrà eodẽ tit.
8 Et huiusmodi actiones de statu personæ sunt tres. Quarum prima est per quam quęritur an aliquis sit liber vel seruus. Secunda qua quæritur, an aliquis sit libertus, vel ingenuus. Tertia est, qua quæritur, vtrum quis sit filius
9 nec ne. Quarum prior à iure ciuili descendit, quia originaliter ex. l. duodecim tabularum iudiciũ liberalis causæ institutum fuit, licet ex post facto prætor nonnulla circa idem iudiciũ instituerit: de qua agitur in toto titu. ff. & C. de liberali causa. Reliquę duę posteriores prætoriæ sunt, vt de illa, qua quæritur, vtrùm quis sit libertus vel ingenuus, constat in titu. ff. si libertus ingenuus esse dicatur. de tertia verò, qua quæritur an quis sit filius nec ne, constat ex toto titu. ff. de liberis agnoscendis. Ex quo titu. oritur dubium, cum ibi senatusconsulta huius actionis meminerint, quare illam prætoriam appellet imperator in. d. §. præiudiciales? Qua in re dicendum erit originaliter prætorem eam introduxisse, licet ex post facto sena-
10 tus consulta addiderint plura. Et omnes supradictæ tres actiones sunt reales: quia dantur pro rebus incorporalibus, scilicet, pro iure, quod alicui cõpetit ex sua persona, vel alterius: vt quando agit pro iure ingenuitatis, filiationis, vel seruitutis secundum Ias. nu. 20. & Mising. nu. 10. in. d. §. præiudiciales. & Oldendorpium in explicatione acti. præiud. Et de vnaquaque à nobis agendum erit in sequẽtibus.

Ex. §. Primo

SVMMARIA.

1 *Liberalis causa dicitur cũ quæritur, vtrũ quis sit liber vel seruus*

2 *Actio præiudicialis competit ei, qui aliquẽ in possessione libertatis constitutum seruum suum esse asseuerat & econuerso.*

3 *Duplex est actio præiudicialis de liberali causa directa, scilicet, & vtilis.*

4 *Directa præiudicialis actio de liberali causa competit domino & seruo.*

5 *Actio præiudicialis, quæ liberalis causa nuncupatur vtilis, competit dominis prædiorum, aduersus adscriptitios, & similes, & è contra.*

6 *Si quis ex possessione seruitutis in libertatẽ*

proclamet, libertatem probare tenetur.

7 *Qui aliquem seruum esse suum cõtendit, probare hoc tenetur.*

8 *Lite ordinata super alicuius seruitute probãda liber nihilominus reputatur.*

9 *Petens aliquem in seruum suum, postulare debet in libello quod iudex declaret competere sibi ius in illo seruo, & seruus econtra.*

10 *Libellus in actione, qua dominus contendit seruum suũ esse, sermone Hispano formatus.*

11 *Libellus in actione, qua seruus contendit se liberum esse.*

§. 1. De actione præiudiciali, qua quæritur, vtrùm quis sit liber vel seruus.

1 ACtio præiudicialis, qua quæritur vtrũ aliquis sit liber vel seruus, nuncupatur liberalis cau-
2 sa: daturq; quãdo quis contendit eum, qui est in quasi possessione libertatis, suum seruum esse. Et è contrario datur quando quis cõtendit se liberum esse, cum tamen sit in quasi possessione seruitutis. Et in quo differat actio ista à rei vẽdicatione tradit Mising. in. §. præiudiciales.
3 nu. 15. inst. de action. Et hæc actio est
4 duplex, directa nempe & vtilis. Dire-
5 cta competit domino & seruo, vtilis verò dominis prædiorum aduersus colonos, adscriptitios, tributarios, originarios, siue censitos. Et ex diuerso datur his omnibus aduersus suos dominos secundum glo. mag. in. d. §. præiudiciales. & ibi Las. nu. 44. & Mi-
6 sing. nu. 18. Et circa hanc actionem aduertendum erit, quod quando aliquis ex seruitute in libertatem proclamat, & est in quasi possessione seruitutis, habetur loco actoris, & libertatem probare tenetur, vt probatur in. l. circa. 14. ff. de probationibus. & in. l. generaliter. 12. ff. de exceptionibus. interimque pro seruo reputatur, iuxta. tex. in. l. lite ordinata. iũcta
7 glo. fin. C. de liberali causa. Quando verò quis est in quasi possessione libertatis habetur loco rei: & qui cõtẽdit eum esse seruum, loco actoris: ac ideò probare debet eum esse seruũ, vt probatur in. l. quoties. 18. ff. de probation. & in. l. fin. ff. de liberali causa.
8 Et interim pro libero habetur, & pro curatorem constituere potest, iuxta. text. in. d. l. lite ordinata. iuncta glo.
9 fin. Et in hac actione requirit, quod in facti narratione agens dicat se esse in quasi possessione libertatis, vel seruitutis, & quod dominus agens in libello concludat, quod iudex declaret illud ius seruitutis sibi competere, & illum seruum in eius potestatẽ sibi ad iudicandum esse. Et ex diuerso seruus agens in libello concludat, quòd iudex declaret se liberũ, & sui iuris esse, & reum condemnet ne eũ impediat vti sua libertate. Nam cum ista actio sit realis, hoc in ea requiritur, vt in. l. ex diuerso. §. 1. ff. de rei vendicatione. Et libellus erit concipiendus forma sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE qua dominus contendit, quem seruum esse.

Illustre Señor.

10 FVlano parezco ante. v. m. y me querello y pongo demanda a fulano mi esclauo y digo, Que siendo el dicho fulano mi esclauo, y

auien-

auiendo me como tal de ſeruir, y eſtãdo en poſſeſsion, vel quaſi dello, en todas las coſas que vn eſclauo ſuele y acoſtumbra ſeruir a ſu ſeñor, ſe ha ydo y auſentado de mi caſa, diziendo, y jactandoſe que es perſona libre, y no ha querido boluer a ſeruirme, ni darme la obediencia, q̃ los tales eſclauos deuẽ a ſus ſeñores. Porque pido a. v. m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baſte, del dicho aduerſo me haga juſticia, declarando me por ſeñor, del ſobre dicho, y como tal eſclauo pertenecerme iure dominij, vel quaſi: y aſsi declarado me lo mande adjudicar, compeliendole y apremiandole a que me buelua a ſeruir en todo aquello que los eſclauos ſuelen, y acoſtumbran ſeruir a ſus amos. Sobre que pido juſticia y coſtas, y el officio de. v. m. imploro. Y juro. &c.

LIBELLVS IN ACTIONE, qua ſeruus contendit ſe liberum eſſe.

Illuſtre Señor

11 FVlano parezco ante. v. m. y pongo demanda a fulano, y digo que es aſsi, Que ſiendo yo como ſoy hõbre libre, no ſubjecto, ni deuiẽdo ſeruidumbre a alguna perſona, y eſtando en poſſeſsiõ, vel quaſi de mi libertad, el dicho aduerſo ſin titulo ni cauſa me anda inquietando, y perturbando en mi libertad, jactandoſe y diziendo, que yo ſoy ſu eſclauo, y que le deuo ſeruidumbre no ſiendo aſsi. Porque pido a. v. m. que auida mi relacion por verdadera, en quanto baſte del ſobre dicho me haga juſticia, declarandome por hombre libre, y no ſubjecto ni deuer ſeruidumbre al dicho aduerſo, ni a otra perſona alguna, y mandandole que no me inquiete, ni perturbe en mi libertad. Sobre que pido juſticia, y coſtas, y el officio de. v. m. imploro. Y juro. &c.

Ex. §. Secundo

SVMMARIA.

1 §. *De actione qua quæritur vtrum quis ſit libertus vel ingenuus.*
2 *Si ſeruus manumiſſus ſit, & ſe ingenuum eſſe dixerit patrono eius præiudicialis actio cõpetit.*
3 *Si ingenuꝰ quis à patrono eſſe negetur habet præiudicialem actionẽ contra ipſum.*
4 *Multa debet libertus patrono præſtare.*
5 *Patronus aliquem ingenuum in ſuum libertum petens, poſtulare debet in libello, quod patronus illius hominis à iudice declaretur.*
6 *Libertus ingenuum ſe eſſe contendens petere debet quod ingenuus declaretur, & quod deinceps ſuper ingenuitate à patrono non perturbetur.*
7 *Libellus in actione, qua quis contendit ſe patronum alicuius eſſe.*

§. 2.

§. 2. De actione, qua quæritur, vtrùm quis sit libertus, vel ingenuus.

Præiudicialis actio, qua quæritur, vtrũ quis sit libertus, vel ingenuus, cõpetit patrono, qui ex seruitute aliquem manumisit aduersus libertum manumissum, qui est in quasi possessione libertinitatis, & dicit se ingenuũ, & non libertum esse, & econtrario datur liberto qui se ingenuũ, & in quasi possessione ingenuitatis esse dicit aduersus eum, qui dicit, illum esse suum libertum. De qua actione agitur in toto titu. ff. si libertus ingenuus esse dicatur. Et ista actio est directa, inuenta à iure prætorio, vt probat tex. in. §. præiudiciales. insti. de action. Et ad hanc actionem proponendam sunt repetenda quæ diximus in actione præcedenti. Et circa eam est aduertẽdum, quod libertus tenetur præstare multa suo patrono, vt notat glo. verb. repleatur. in. §. sed nostra. insti. de successione libertorum. Debetq; patronus in libello huius actionis cõcludere quòd iudex declaret se illius rei conuenti legitimum patronũ esse, & illum suum libertum, condemnandumque ad obsequia patronis debita præstanda. Et ex diuerso libertus concludere debet, quòd iudex declaret se ingenuum esse, & quod iudex condemnet reum, quòd eum non perturbet in sua ingenuitate. Et libell⁹ erit cõcipiẽdus forma sequẽti.

LIBELLVS IN ACTIONE, QVA quis contendit se patronum alicuius esse.

Illustre Señor.

FVlano parezco ante. v. m. y me querello, y pongo demanda a fulano mi liberto, y digo, que es assi, Que teniendo yo y posseyendo al dicho aduerso, como mi esclauo, le di libertad, y le ahorre, y hize libre, y por la dicha razon gane el derecho de patronazgo, que los señores que ahorran, y dan libertad a sus esclauos conforme a derecho, suelen ganar, Y estando en la quasi possessiõn dello agora el dicho aduerso, mi liberto se jacta y alaba diziendo, que es ingenuo, y no obligado a las cosas que los libertos son obligados a sus señores: y se subtrahe dellas. Porque pido a. v. m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste del dicho aduerso me haga justicia, declarandome por legitimo patron del, y que el es mi liberto: y assi declarado le condene, cõpella, y apremie a que haga en mi seruicio todas aquellas cosas que los libertos son obligados a sus patronos. Sobre que pido justicia y costas, y el officio de. v. m. imploro. Y juro &c.

Libel-

Libellus ex parte liberti erit formandus mutatis mutandis, ſicut in actione præcedenti diximus, de libello ex parte ſerui.

Ex. §. Tertio

SVMMARIA.

1 §. *De actione præiudiciali, qua quæritur an quis ſit filius nec ne.*
2 *Præiudicialis actio, qua quæritur ſit quis filius, nec ne, accommodatur parentibus aduerſus ſuos liberos, pietatem & debitam reuerẽtiam eis non exhibentes.*
3 *Aduerſus parentes filios negantes præiudicialis actio datur.*
4 *Prætorio iure fuit adinuenta præiudicialis actio, qua quæritur ſit quis filius, nec ne.*
5 *Pater actionem præiudicialem intendens petere debet, quod patrẽ ſe legitimum eſſe à iudice declaretur.*
6 *Pater in libello concludere debet, quod filius condemnetur ad præſtandam ei reuerentiã, pietatem, obediẽtiam, & reliqua parentibus debita.*
7 *Filius in libello concludere debet, quod iudex declaret ſe eſſe filiũ legitimum talis patris & ex eo genitum, & quod ab eo agnoſcatur, nec in ſuo iure amplius perturbetur.*
8 *Filiatio qualiter probari debeat.*
9 *Genitus durante matrimonio inter aliquos, in tantum præſumitur eſſe eorum filius, quod matri aſſerenti adulterinum eſſe non eſt credendum.*
10 *Siquis fuerit in quaſi poſſeſſione filiationis alendus per patrem erit, durante lite filiationis: alioquin pater officio iudicis compellendus erit ad alimenta præſtanda.*
11 *Libellus in actione, qua quis contendit ſe eſſe filium alicuius ſermone Hiſpano conceptus.*
12 *Libellus in actione, qua quis contendit ſe patrem alicuius eſſe.*

1 # §. 3. De actione præiudiciali, qua quæritur, an quis ſit filius nec ne.

2 ACtio præiudicialis, qua quæritur an quis ſit filius: competit parentibus aduerſus liberos non exhibentes reuerentiam, & pietatem parentibus debitam: & ex diuerſo datur liberis aduerſus parentes non agnoſcentes partum matris, & aſſerentes non eſſe ſuos filios. Et vtroque caſu iſta actio directa eſt, vt firmat glo. mag. in §. præiudiciales. in ſti. de action. & de ea loquitur totus titu. ff. de lib. agnoſ. & tex. in l. 1. & penult. ff. de obſequijs à liberis. Et à iure prætorio fuit inuenta, vt probatur in d. §. præiudiciales. Et circa libellum huius actionis requiritur, quod pater in facti narratione dicat ſe eſſe in quaſi poſſeſſione filiationis: & quod concludat, quod iudex declaret, eum eſſe verum & legitimum parentem filij, & filium condemnet ad præſtandam eidem omnem reuerentiam, pietatem, obediẽtiam, & reliqua parentibus debita iuxta text. in l. liberto. cum l. ſequenti. ff. de obſequijs à liberis. Et econtra filius in libello concludere debet, quod iudex declaret eum legitimũ filium eſſe ex tali parente genitum, agnoſcendumque eſſe à ſuo parente, nec in poſterum perturbandum eſſe in ſuo iure. Cuius filiatio probanda erit probando matrimonium in facie eccleſiæ à ſuis parentibus contractum fuiſſe, & durante matrimonio domi natũ fuiſſe, iuxta text. in l. filium eum diſſnimus. ff. de ijs qui ſunt ſui vel alieni iuris. Ex qua probatione in tantum præſumitur filius eſſe, quòd credendum non erit matri aſſeue-

3 4 5 6 7 8 9

aſſeueranti illum filium adulterinũ eſſe, tutũq; filiũ in foro cõſciẽtiæ eſſe ſecundũ Salicetum in.l. ſi vicinis. C. de nuptijs. Ricardum in.4. diſti.15. quæſt.4.arti. 5. Boerium in deciſione.299. & Sotum li.4.de iuſtitia & iure. quæſt.7.arti.2. Et pendente lite ſuper filiatione ſi filius fuerit in quaſi poſſeſsione filiationis per patrem alẽ dus erit: alioquin per iudicis officiũ alimenta petenda erunt, & cum cauſæ cognitione ſummaria præſtanda, vt docet Bart.in.l. ſi neget. ff. de liberis agnoſcendis. & Miſing.in.d.§. præiudiciales.nu.29. Et libellus forma ſequenti concipiendus erit.

LIBELLVS IN ACTIONE, qua quis contendit ſe filium alicuius eſſe.

Illuſtre Señor

FVlano vezino deſta ciudad con licencia q̃ ante todas coſas a. v.m. pido, y ſiendo me concedida o injuſtamẽte denegada, como mas aya lugar de derecho, parezco ante. v. m. y pongo demanda a fulano mi padre, y digo que es anſi, Que el dicho fulano mi padre ſe caſo y ve lo in facie eccleſię con fulana mi madre: y durante entre ellos el dicho matrimonio me vuieron, y procrearon por ſu hijo legitimo, y por tal me reconocierõ, criaron, y alimentaron, llamandome ellos hijo, y yo a ellos padres: y en tal poſſeſsion, vel quaſi fuy e ſoy auido, e tenido, y cõmunmente reputado. Y deſpues aca el dicho mi padre me ha echado de ſu caſa diziendo que no ſoy ſu hijo, y no quiere ſuſtentarme ni darme los alimentos neceſſarios conforme a la qualidad de ſu perſona, y a la hazienda que tiene, aunque a ello es obligado. Porque pido a.v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte por ſu ſentencia declare ſer yo hijo legitimo de los dichos fulano y fulana mis padres, y ellos ſer mis padres legitimos, y eſtar obligados a hazer comigo todo aquello que los padres ſon obligados de hazer con ſus hijos legitimos: y aſsi declarado condemne al dicho mi padre a q̃ me reciba en ſu caſa y me de los alimentos neceſſarios conforme a la qualidad de ſu perſona y de la hazienda que tiene. Sobre que pido juſticia, y coſtas, y el officio de.v.m. imploro &c.

Otro ſi a.v.m. pido que de ſu officio, el qual para ello imploro, mande, compela, y apremie al dicho mi padre a que me de alimẽtos durante eſte pleyto, aſsi los que ſon neceſſarios para mi perſona, como para dar al letrado, eſcriuano, y procurador. Y para ello &c.

LIBEL

LIBELLVS IN ACTIONE, qua quis contendit, se patrem alicuius esse.

Illustre Señor

FVlano parezco ante.v.m. y pongo demanda a fulano mi hijo, y digo que es assi, Que yo me case, y vele como lo mãda la Sancta madre Iglesia con fulana mi legitima muger. Y estando assi casados vuimos y procreamos por nuestro hijo legitimo entre otros al dicho fulano, y por tal lo reconocimos, criamos, y alimentamos en nuestra casa, y en possession, vel quasi de nuestro hijo legitimo ha siempre estado y esta : y por tal es auido, y tenido, y communmente reputado: por lo qual me deue la obediencia y reuerencia paternal, y esta obligado a me alimentar, pues yo no tengo de q̃, y se subtrahe de lo hazer, diziendo que no soy su padre. Porque pido a. v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste por su sentencia me haga del dicho mi hijo justicia declarandome por su padre legitimo, y a el por mi hijo legitimo, y assi declarado lo condemne a que me de los alimẽtos necessarios y lo de mas q̃ los hijos suelen y deuen dar a sus padres. Sobre q̃ pido justicia, y costas y el officio de.v.m. imploro. Y juro &c.

Ex Cap. Quarto

SVMMARIA.

1 *Actiones quædam sunt persecutoriæ rei, quædam pœnæ, quædam pœnæ & rei simul.*

2 *Actiones persecutoriæ rei dicuntur, quibus petimus id quod ex patrimonio nostro abest.*

3 *Actiones persecutoriæ pœnæ dicuntur quibus meram pœnam persequimur, cum ad id agimus, quod ex nostro patrimonio non abest.*

4 *Actiones rei & pœnæ persecutoriæ simul dicuntur, quibus rem simul & pœnam persequimur ex quibusdam maleficijs.*

Caput. 4. De actionibus rei persecutorijs tantùm, & pœnæ persecutorijs tãtùm, & de persecutorijs pœnæ & rei simul.

1 ALiam diuisionem actionũ posuit imperator in. §. sequẽs. inst. de action. asserens actiones quasdam cõparatas fuisse ad persecutionẽ rei, quasdam ad persecutionem pœnæ, quasdam ad rei & pœnæ persecutionem simul. Rei persecutoriæ actiones dicũtur, quibus petimus id quod ex patrimonio nobis abest, vt probatur in. l. in honorarijs. ff. de action. & obligat. Et licet non omnis actio sit realis, sed quædam etiam sint personales,

nales, non tamen ſunt ita perſonales, vt per eas ſolum faciamus negocium perſonæ nihil amplius conſecuturi: ſed magis eſt, vt à perſona id conſequamur, quod nobis debitum eſt ex aliqua cauſa, ſiue ex contractu, quaſi contractu, delicto, vel quaſi delicto, vt probatur in. §. ſequens. inſti. de
3 obligationibus. Actiones pœnæ perſecutoriæ dicuntur, quibus meram pœnam perſequimur, cùm ad id agimus, quod ex noſtro patrimonio nõ abeſt, iuxta. tex. in. l. vnica. in fine. ff. ſi quis ius dicenti non obtemp. vt putà quando ex maleficio, vel quaſi, aut etiam ex conuentione, & creditoris non interſit, vt in ſpecie tex. §. alteri. inſti. de inutilibus ſtipulationibus.
4 Actiones verò perſecutoriæ rei & pœnę ſimul dicũtur, quibus rem ſimul, & pœnam perſequimur ex quibuſdã maleficijs, vt probatur in. §. ex maleficijs. inſti. de action. De perſecutorijs rei tantum explicatur in. §. rei perſecutoriæ. inſti. de action. Vbi dicitur rei perſecutorias eſſe omnes actiones reales, de quibus loquitur in. §. omnium, cum. §§. ſequentibus. inſti. de action. vſq; ad. §. in perſonam. & nos egimus ſupra in. c. 1. à. §. de perſonali. vſq; in finem illius. c. & in. c. 2. à. §. de actione Publiciana. cum alijs. Et etiam omnes actiones perſonales ex contractu deſcendentes, vt putà, ex mutuo, ſtipulatu, commodato, depoſito, mandato, pro ſocio, ex empto, vendito, locato, & conducto: de quibus à nobis agendum erit infra in. c. de action. bonæ fidei. per aliquos. §§. Et ita nunc agendum erit de perſecutorijs rei & pœnæ ſimul: quo in loco prius agemus de quadam actione, pœnæ perſecutoria tantum &c.

Ex. §. Primo

SVMMARIA.

1 *Actiones perſecutoriæ rei & pœnæ ſimul ex delictis procedunt.*
2 *Obligatus quis remanet ex delicto ſicut ex contractu.*
3 *Obligatio ex delicto procedens ciuilis eſt & non naturalis.*
4 *Actio duplex ex quolibet delicto oritur, vna parti læſæ & altera reipublicæ.*
5 *Iudex ex officio poteſt aduerſus delinquentem procedere ſi offenſus eum accuſare noluerit vel ab accuſare deſtiterit.*
6 *Delicta quædã publica, quædã priuata ſunt.*
7 *Delicta priuata non etiam publica per actiones experiuntur.*
8 *Actione ex delicto priuato deſcẽdente offenſus & non quilibet de populo agere poterit.*
9 *Furti actio, pœnæ perſecutoria & perſonalis eſt.*
10 *furti definitio.*
11 *Furtum, vt ſit, & actio furti competat, quæ requirantur.*
12 *Furtum vt committi dicatur non ſufficit ſola cogitatio furandi.*
13 *Furandi cauſa repertus in domo alicuius ſeq; ad id preparans, ſi tamen nihil furetur, nec furtũ cõmittit, nec pœna furti eſt puniendus.*
14 *Furtum in re propria non committitur.*
15 *Furtum non committitur ſi dolus deſit.*
16 *Furtum non committitur domino volente.*
17 *Furtum non committitur, niſi lucri faciendi gratia fiat.*
18 *Furti manifeſti, in quadruplum, non manifeſti in, duplum actio competit.*
19 *Furtiuæ rei æſtimatio ſecundum valorem cõmunem eſt facienda, non verò ſecundum affectionem quando actio furti in quadruplũ vel in duplum competit.*
20 *Actio furtiua datur etiam contra furẽ ad perſecutionem rei furtiuæ.*
21 *Furi vltra actiones contra ipſum competentes imponitur etiam pœna extraordinaria corporalis.*

22 *Furi quæ pœnæ de iure regio imponantur.*
23 *Actio vi bonorum raptorum est rei & pœnæ persecutoria: & datur aduersus raptorẽ, qui dolo malo rem violenter rapuit.*
24 *Actio vi bonorum raptorum competit etiã illis quorum interest res raptas non esse, licèt earum domini non sint.*
25 *Res in bonis alicuius dicitur esse, quãdo pro ea possessa habet exceptionẽ, & pro ea amissa competit sibi actio.*
26 *Res ex bonis alicuius dicitur esse quando ad ipsius custodiam, & periculum res spectat.*
27 *Actio vi bonorum raptorum competit etiã si res rapta sit commodata, pignorata, vel deposita cũ depositarius culpã repromiserit.*
28 *Actio vi bonorum raptorum in quadruplũ datur, in quo res furtiua computatur.*
29 *Actio vi bonorum raptorum intra annum in quadruplũ & post annũ in simplũ datur.*
30 *Annus, intra quem actio vi bonorum raptorum in quadruplum datur est vtilis.*
31 *Actio vi bonorum raptorum si dolus absit, cessat.*
32 *Error iuris licet à culpa non excuset, excusat tamen à dolo.*
33 *Actio vi bonorum raptorum etiam datur aduersus creditorem rapientem violenter à debitore rem sibi obligatam, nisi rapiat à debitore fugiente.*
34 *Lex Aquilia tria habet capita, quorum secũdum in vsu non est.*
35 *Actio legis Aquiliæ ex primo capite, cui, & aduersus quem competat.*
36 *Actione legis Aquiliæ ex primo capite agitur tantum ciuiliter ad damnum, nec delictum mortis consideratur.*
37 *Actio legis Aquiliæ ex primo capite etiã habet locum quanuis damnum leuissima culpa datũ sit, nisi culpa commissa sit in omittendo.*
38 *Actio legis Aquiliæ ex primo capite non habet locum si damnum casu datum sit.*
39 *Actione legis Aquiliæ ex primo capite tenetur qui arbores cædẽs prope viã publicam nõ clamans seruum transeuntem occidit.*
40 *Medicus propter ipsius imperitiam alienũ seruum occidens actione legis Aquiliæ ex primo capite tenetur.*
41 *Interesse non solum intrinsecum, sed etiã extrinsecum venit in actione legis Aquiliæ ex primo capite.*
42 *Seruum hæredem institutum occidens ante aditam hæreditatem actione legis Aquiliæ ex primo capite tenetur ad æstimationẽ totius hæreditatis.*
43 *Actio legis Aquiliæ ex tertio capite cui, & aduersus quem detur.*
44 *Actio legis Aquiliæ ex primo & tertio capite datur in duplum contra negantem, & in simplum contra confitentem.*
45 *Actio ex testamento est mista, rei persecutoria, & pœnæ in tantundem.*
46 *Actio ex testamento rei, & pœnæ persecutoria competit pro exigendis legatis relictis pauperibus, & alijs locis pijs.*
47 *Actio ex testamento rei & pœnæ persecutoria non competit pro legatis relictis fisco aut reipublicæ.*
48 *Actio ex testamento rei, & pœnæ persecutoria datur aduersus hæredes, & contra executores testamenti.*
49 *Legatum relictum ad pias causas habet executionem paratam.*
50 *Libellus nõ est necessarius ad petẽdum legatum pijs locis relictum cum via executiua peti possit à legatario.*
51 *Libellus in actione furti manifesti sermone Hispano conceptus.*
52 *Libellus in actione furti non manifesti.*
53 *Libellus in actione vi bonorum raptorum.*
54 *Libellus in actione legis Aquiliæ.*

§. 1. De actionibus persecutorijs pœnę, & rei simul.

ACtiones persecutoriæ rei, & pœnæ simul ex delictis procedũt. Pro quarũ explicatione est cõstituendum, q; sicut ex cõtractu quis remanet obligat⁹, vt in. §. omniũ. inst. de actio. ita & ex delicto, vt in prin. inst. de obli. quę ex delicto nasc. Quæ tamẽ obligatio

ciuilis & non naturalis est, secundū glo. in. §. ius autē gentiū. verb. omnes pœnę. insti. de iure naturali. Cuius opinionē verā dixerunt Pinelus in auth. nisi tricennali. C. de bonis maternis. nu. 32. & Couar. in. c. alma mater. 1. part. §. 10. num. 10. Tametsi oppositā sententia communis sit, cuius fundamentis satisfaciunt Pinelus, & Coua.
4 vbi supra. Rursus constituendū est, quod ex quolibet delicto duplex oritur actio, vna parti lęsæ, & altera reipub. cuius interest, ne delicta remaneāt impunita. Quo fit, quod si offensus noluerit delinquentem accusare, vel ab accusatione destiterit, iudex ex officio aduersus delinquentē pcedere poterit, vt in. l. cōgruit. ff. de offi. prędidis. & in. l. penult. tit. 1. par. 7. & in. l. 3. titul. 17. part. 3. & tradit Anto.
6 Gomez. 3. tomo variarū. c. 1. nu. 10. Insuper constituendū erit delicta quædā publica, & quædā priuata esse. De publicis delictis in præsenti agendū non est, cū per actiones non experiātur, vt in princip. insti. de publi. iudi. Sed tantum de priuatis delictis agē-
7 dum erit, quæ per actiones experiun-
8 tur, & pars offensa, & non quilibet de populo agere poterit, vt probatur in. l. fin. ff. de priuatis delictis. & ibi notat glo. & Bart. & Angel. in rub. ff. de publi. iudi. & Panor. in. c. cum. p. nu. 12. de accusatio. Et in primis supradictis sic constitutis agendum erit de actio-
9 ne furti, quæ pœnæ persecutoria personalisq; est, cum ex furti delicto des-
10 cēdat: Quod est contrectatio rei alienæ fraudulosa, inuito dño, lucri faciē di gratia iuxt. text. iuncta glo. in. §. 1.
11 instit. de oblig. quæ ex delic. nasc. Ex qua diffinitione cōstat, quæ requirāt ad hoc vt furtum sit, & actio furti cōpetat. Nā primò requiritur quod fiat amotio rei furtiuę de loco ad locum, vt in. l. 3. §. si rem. ff. de acquirēda pos-
12 sessione. Quo fit solam cogitationem furandi nō sufficere vt in. l. 1. ff. de fur-
13 tis: quinimo repertum in domo alicuius causa furādi, se eq; ad id prępārātē, non tamē adhuc aliquid furatum, furtum nō cōmittere nec pœna furti puniendum fore iuxta. text. in. l. vulgaris. §. qui furti. ff. de furtis. Secundò requiritur, quod contrectatio sit rei
14 alienæ: nam in re propria furtum nō committitur, vt in princi. instit. de vi bonorū raptorū. & in. l. 1. ti. 14. par. 7.
15 Tertio requiritur quod fraudulēter res sit subrepta: alioquin, si dolus desit, vt putà, quia credebat sibi licere rē illam subripere, vel dominum permissurum, furtum nō cōmittitur, vt probatur in. §. placuit. & ibi glo. institu. de oblig. quæ ex delic. nasc. tradunt Bart. in. l. inter omnes. §. recte. ff. de furtis. nu. 2. Panor. in. c. dudū. el. 2. nu. 18. de electione. & Ant. Gomez. 3. tomo. c. 5. nu. 1. Dummodo aliqua iusta causa concurreret ad id credendum, vt putà, quia anteà hoc dixerat, vel protestatus fuerat, coram aliquibus, vel amicus vel cōiunctus, vel res parua erat: alioquin contra furem præsumeretur iuxta. text. in. l. qui vas. §. ve-
16 tare. ff. de furtis. Quartò requiritur quod inuito dño res sit subrepta: nā domino volente furtum nō fit, vt notat glo. verbo. fraudulosa. in. §. furtum est. instit. de oblig. quę ex delicto nasc. In dubio tamen contra furem præsumitur, vt probatur in. d. l. qui vas. §. vetare. & explicant Bart. Pa-
17 nor. & Ant. Gomez vbi supra. Quintò requiritur, quod res subrepta sit lucri faciendi gratia: alioquin absq; lucro furtum nō cōmittitur, iuxta tex. in. l. 1. ff. de furtis. & in. l. 1. tit. 14. par. 7. Et supradictis requisitis cōcurrētibus datur actio furti dño ad solā pœnam
18 prosequendā: quæ in quadruplū est quando furtum fuit manifestum, nē-

pe cum

pe cum fur repertus fuit in ipso delicto, vel in alio loco, antea quam perueniret cum re furtiua ad locum quo portare destinauerat. Et datur in duplum quando furtum non fuit manifestum, vt puta quando fur non fuit deprehensus, dum furtum faceret, sed postea probatum fuit se fecisse, vt probat. tex. in. l. 3. cum tribus sequētibus. ff. de furtis. & in. l. 2. tit. 14. part. 7. Et quod actio furti detur in quadruplum, vel in duplum, in casibus supradictis, probat. text. in. §. ex maleficijs. & in. §. in duplum. & §. qua
19 drupli. instit. de actionibus. Et tunc æstimatio facienda erit secūdum cōmunem valorem rei furtiuæ non vero secundum affectionem iuxta. tex. in. l. in furtis, & in. l. siquis vxori. §. fin.
20 ff. de furtis. Et vltra prædictas pœnas datur contra furem actio furtiua ad persecutionem ipsius rei furtiuæ, vt diximus supra. in. c. 1. §. de actione furtiua. Imponiturq; etiam furi alia pœna extraordinaria corporalis, vt probatur in. l. fin. ff. de furtis. & in. l. 18. titu. 14. par. 7. & tradunt Anto. Gomez in. 3. tomo variarum. c. 5. à nu. 4. & dominus Anto. de Padilla in. l. transigere. à nu. 11. C. de transactionibus. & Iulius Clarus lib. 5. sententiarum. §.
22 furtum. à. nu. 7. Et pœnas furi imponendas hodie de iure regio præscribit. tex. in. l. 7. 8. & 9. tit. 11. lib. 7. recopil. & in. l. 5. titu. 17. lib. 5. recopil. & in. l. 1. & 4. tit. 23. lib. 8. recopil. & in. l. 20. titu. 3. li. 6. recopil. Et libellus in actione furti erit concipiendus, vt paulò inferius dicemus.

23 Secundò agendū erit de actione, vi bonorum raptorū, quæ mista est, scilicet, rei, & pœnæ persecutoria simul, daturq; aduersus raptorem, qui dolo malo rē violenter rapuit, vt probatur in princ. insti. de vi bonorū raptorum, & in. d. §. ex maleficijs. vers. vi antē bonorū. & in. l. fin. C. de vi bonorū raptorū. & in. l. 3. tit. 13. par. 7. & in.
24 l. 6. tit. 12. li. 8. recopil. & cōpetit omnibus illis quorū interest res raptas nō esse, & sic non requiritur, quod sit earū dominus, sed sufficit, quod sua interfit, siue res sit in bonis eius, siue ex bonis eius, vt probatur in. §. sanè. instit. de vi bonorum raptorū. & in. l. 1. §. in
25 hac actione. ff. eodē tit. In bonis eius res dicitur esse quando pro ea possessor habet exceptionē, & pro ea amissa cōpetit sibi actio iuxta. tex. in. l. rē in bonis. ff. de acquirendo rerū dominio. Ex bonis autē res dicitur esse quā
26 do ad eius custodiam, & periculū spectat vt in. d. l. rem in bonis. Et ita siue res esset cōmodata, siue pignorata, siue depositata, cū depositarius culpā re promiserit, hęc actio datur, vt proba
28 tur in. d. §. sanè. quæ actio in quadruplū datur in quo tamē res furtiua cōputatur. Itaq; pœna est tātū tripli, & cū persecutione ipsius rei furtiuę efficitur quadruplū, ac ideò mista appellatur, in. d. §. ex maleficijs. & in. l. 3. tit.
29 13. par. 7. Daturq; in quadruplū intra annū, post annum verò ad simplū tātum, vt probatur in princ. insti. de vi bonorum raptorū. & in. l. 2. in princi. ff. eodē tit. & in. l. res obligatas. & in. l. fin. C. eodē tit. & in. l. 3. titu. 13. par. 7.
30 Qui annus vtilis cēsetur, vt notat gl. in princ. instit. de vi bonorū raptorū. verbo, annū. cōpetitq; aduersus eū,
31 qui dolo rapuit. Alioquin si dolus defecerit cessabit etiā si raptor in iure errauerit credens rē esse suam, vt probatur in. §. ita tamen. inst. de vi bono
32 rum raptorū. Nā licet error iuris non excuset à culpa, bene tamen excusat à dolo, vt in. l. sed si lege. §. scire. ff. de petitione hæreditatis. & resoluit angelus. d. §. ita tamen. Et nedum aduersus raptorem rei alienæ, verum etiam aduersus creditorem rapien-

tem violenter à debitore rem sibi obligatam, hæc actio competit iuxta. tex. in. d. d. res obligatas, nisi creditor rapuerit à debitore fugiente iuxta. tex. in. l. ait prætor. §. sibi debitorẽ. ff. quæ in fraud. cred. & in. l. 10. tit. fin. part. 5. & tradit Hippolytus in singulari. 43. Et libellus in hac actione erit concipiendus forma paulò inferius præscripta.

Tertio erit explicanda actio legis Aquiliæ, quæ etiam mista est, vt probatur in. d. §. ex maleficijs. vers. sed & legis. Pro cuius cognitione constituẽ
34 dum est, quod lex Aquilia habet tria capita, quorum secundum in vsu nõ est, vt inquit. text. in. §. liberum. insti.
35 de. l. Aquilia. & actio legis Aquiliæ ex primo capite competit domino aduersus eum, qui dolo, culpa, siue iniuria seruum aut quadrupedem, quę in pecudũ numero est, & gregatim pascitur, occiderit, ad hoc quod damnũ, eiusq; ęstimationem resarciat in quãtum plurimi seruus, vel quadrupes fuerit in eo anno pręterito iuxt. text. in. l. 2. ff. ad legem Aquiliam. & in princ. insti. de lege Aquil. & in. l. 18.
36 titu. 15. part. 7. Qua actione agitur ciuiliter tantum ad damnum, nec delictum mortis consideratur iuxt. text. in. l. ex morte. C. ad legem Aquiliam. & in. d. §. liberum. iuncta glo. verbo.
37 capitalis. & in. l. 1. titu. 8. part. 7. Quæ actio vendicat etiam sibi locum si damnum leuissima culpa datum esset, vt ꝓbatur in. l. in lege Aquilia. ff. ad legem Aquiliam. nisi commissa esset in omittendo, quia tunc non sufficeret culpa leuissima, iuxta. text. in. l. si vsusfruct⁹. §. deniq;. ff. de vsufructu.
38 Nõ tamen habebit locum quãdo casu dãnũ datũ esset, vt in. §. iniuria. insti. de lege Aquilia. & in. l. 4. tit. 8. par. 7. Quo fit cædentẽ arbores prope viã publicã non clamãtẽ hac actione teneri, si seruũ transeuntem occiderit, quia sine culpa non est, vt inquit. tex. in. §. item si putator. insti. de lege
40 Aquilia. & in. l. 4. titu. 8. part. 7. Fit etiã medicum propter eius imperitiã occidentem seruum alienum, hac actione teneri, vt probat. tex. in. §. prætera. insti. de lege Aquilia. & in. l. 6. ti-
41 tu. 8. part. 7. Et aduertẽdum est, quod in hac actione nedũ venit interesse intrinsecum, verum etiam extrinse-
42 cum. Vnde qui occiderit seruum hæredem institutum ex testamento alicuius ante aditam hæreditatem hac actione tenebitur ad æstimationem totius hæreditatis iuxta. tex. in.
43 §. illud. insti. de lege Aquilia. Actio autem legis Aquiliæ ex tertio capite datur domino aduersus eum, qui dolo, culpa, vel iniuria vulnerauit, fregit, rupit aut læsit seruum, quadrupedem, vel alias res ad hoc, quod resarciat damnum & æstimationẽ in quantum in diebus triginta proximis res fuerit, vt ꝓbatur in. l. si seruus seruũ. §. tertio capite. ff. ad legem Aquiliã. & in. l. 1. & 2. C. eodem titu. & in. §. capite tertio, insti. de lege Aquilia, &
44 in. l. 18. titu. 15. part. 7. Et hæc actio tam ex. 1. quàm ex. 3. c. datur in duplum contra negantem. si ab actore probetur damnum datum fuisse. Cõtra confitẽtẽ verò datur in simplum, vt probat. text. in. d. §. ex maleficijs. & in. l. 2. §. 1. & in. l. inde Neratius. §. hæc actio. ff. ad. l. Aquiliam, & in. l. 16. tit. 15. part. 7. Vbi eleganter tradit Greg. Lup. Et libellus concipiendus erit forma infra pręscripta.

Vltimò explicanda erit actio ex testamẽto, qua petuntur legata relicta ecclesijs, vel alijs locis venerabilibus. Daturq́ue aduersus eum qui negat ex hæreditate, quam ipse adiuit, aliquid relictum fuisse ecclesiæ, vel fatetur legatum, tamen frau-

fraudulenter & ſine cauſa iuſta ſolutionẽ eius differt, donec in ius vo-
45 cetur. Et huiuſmodi actio miſta eſt, quia datur in duplũ, nẽpe ad perſecutionẽ ipſius rei legatæ, & ad tantundem pro pœna, vt probat. text. in. d. §. ex maleficijs. & ibi explicant Iaſ. nu. 22. & Miſing. nu. 42. & Coua. in. c. ſi hæredes. num. 5. de teſtamentis.
46 Quæ actio competit etiam pro exigendis legatis relictis pauperibus, & alijs locis pijs ſecundum Bald. in. l. vltima. §. cum autem. C. ad Trebellianum. receptum à Miſing. in. d. §. ex maleficijs. nu. 49. contra glo. ibi, ver-
47 bo, in iudicium. Pro legatis tamen relictis fiſco, aut reipub. hæc actio non competit ſecundum prædictam glo. receptam à Iaſone ibi, num. 41. & Mi-
48 ſing. nu. 49. Daturque aduerſus hæredes, & etiam contra executores teſtamenti, ſecundum omnes in. l. nulli. C. de epiſcopis & clericis. Bart. in. l. hæreditas, la. 2. ff. de hæredibus inſtituendis. & Iaſ. in. d. §. ex maleficijs.
49 nu. 22. Et cum legatum relictum ad pias cauſas habeat executionem paratam, & legatarius poſsit illud via executiua petere ſecundum Bald. in. l. hæreditas. §. defuncto. ff. de petitione hæreditatis. & Barb. in. d. c. ſi
50 hæredes col. 13. ideo in hac actione libellus non eſt neceſſarius: ſed legatarius debebit interpellare extraiudicialiter hæredem. Et ſi hæres legatum negauerit, vel eius ſolutionem ſine cauſa diſtulerit, tunc producet teſtamentum coram iudice petens contra hæredem vel executorem teſtamenti executionem in duplum ex eo, quod negauit legatum, vel ſine cauſa diſtulit eius ſolutionem.

LIBELLVS IN ACTIONE furti manifeſti.

Illuſtre Señor.

51 FVlano parezco ante. v. m. y me querello, y pongo demanda a fulano, y digo que aſsi es, Que el dicho reo accuſado entro en mi caſa tal dia, y de mi eſtudio me lleuo hurtado y contra mi voluntad vn derecho ciuil, porta negra y rubrica colorada, que valia treynta ducados. Y ſintiendolo ſali corriendo tras el a la calle dando vozes y le alcance y quite el dicho derecho, que me lleuaua hurtado, en lo qual cometio delicto, e incurrio en la pena del quatro tanto: la qual monta y ſumma ciento y veynte ducados, por valer el dicho derecho, que me hurto treynta ducados. Porque pido a. v. m. que auida mi relacion por verdadera en quanto baſte, declarando al dicho aduerſo por hechor y perpetrador del dicho delicto le condene a que me de, y pague los dichos ciento y veynte ducados del quatro tanto. Y en lo neceſſario &c. Y juro. &c.

LIBELLVS IN ACTIONE furti non manifesti.

Illustre Señor

52 FVlano parezco ante.v.m. y me querello y põgo demãda a fulano, y digo, Que el dicho aduerso entrò en mi casa, y cõtra mi volũtad tomo y lleuo hurtada vna escudilla de plata, q̃ pesaua ciẽ reales, y despues parecio en su poder: en lo qual cometio graue delicto, e incurrio en la pena del doblo, y me la es obligado a pagar. Por ende.a.v.m. pido que declarandolo por hechor y perpetrador del dicho delicto le condene en duzientos reales en q̃ se summa el dicho doblo, attento lo que valia la dicha escudilla, saluo la judicial taxacion de.v.m. Y en lo necessario &c. Y. juro. &c.

LIBELLVS IN ACTIONE, vi bonorum raptorum.

Illustre Señor

53 FVlano parezco ante v.m. y me querello y pongo demanda a fulano, y digo q̃ ansi es, Que el dicho aduerso en vn dia del mes de Mayo proximo passado deste presente año de setẽta y cinco años fue a mi casa, y entro en vna sala baxa, adõde yo estaua passeãdome, y echo mano a vna daga y me la puso a los pechos, y por fuerça y violencia sin resistencia alguna me tomo vna bolsa, q̃ tenia duzientos reales, y la lleuo robada. En lo qual cometio graue delicto, e incurrio enla pena del quatro tanto, en la qual se incluye el valor de lo que me lleuo robado. Por que pido a.v.m. que auida mi relacion por verdadera, en quanto baste declarando al dicho aduerso por hechor y perpetrador del dicho delicto le cõdene a que me buelua, y restituya la dicha bolsa con los dichos duzientos reales con mas el tres tanto que son seyscientos reales. Y en lo necessario el officio &c. Y juro &c.

LIBELLVS IN ACTIONE legis Aquiliæ.

Illustre Señor.

54 FVlano parezco ante.v.m. y põgo demãda a fulano, y digo, q̃ assi es, Que el dicho aduerso dio vna cuchillada a Iuã mi esclauo enla cara

que

que le llego al ojo derecho, y le corto cuero y carne, y saco mucha sangre, sin que el dicho mi esclauo hiziesse ni dixesse cosa alguna, por donde le vuiesse de venir mal ni daño. Y para curarle le dieron tantos puntos, y esta apique de muerte, y en caso que sane quedara tuerto del dicho ojo, y muy feo. Y por razon de la dicha fealdad, y falta del ojo esta el dicho aduerso obligado a darme y pargarme sesenta ducados que el dicho esclauo valdra menos de lo que valio treynta dias antes q̃ le hiriesse. Y en caso q̃ muera como los çurujanos entiendẽ esta obligado a me pagar cien ducados que el dicho esclauo valia el año proximo passado de setenta y quatro años, con mas lo que he gastado y gastare en curarle, y lo que he perdido, y perdere de su seruicio y obras, que protesto verificar en la prosecucion desta causa. Y aunque el dicho aduerso ha sido requerido no lo ha querido hazer sin pleyto. Porque pido a. v.m. que auida mi relacion por verdadera en quanto baste condemne al dicho aduerso a que me de y pague todo lo suso dicho. Y en lo necessario &c. Y juro &c.

Ex Cap. Quinto

SVMMARIA.

1 *Actiones vel in simplum, vel in duplum, aut triplum, aut quadruplum competunt: & in quo casu quælibet detur.*

Caput. 5. De actionibus, quę dantur in simplum vel in duplum, vel in triplum vel in quadruplum.

IVstinianus in. §. omnes. insti. de action. explicat quænam quantitas pœnarum, & pro quibus rebus statui & exigi soleat, constituendo propriam diuisionẽ. Quę diuisio est quadruplex: quia,
1 scilicet, actiones vel in simplum, vel in duplum, vel in triplum, vel in quadruplũ competũt. In simplum datur quando rem ipsam persequimur, vel aliquam pœnam sine aliqua re. In duplum, triplum, quadruplum datur cum præter rem ipsam exigitur aliquid, quod æstimationem eiusdem rei excedat duplo, triplo, aut quadruplo. Et harum actionum exempla subijciuntur in. d. §. omnes. & in. §. §. sequentibus. In. §. omnes. tantum exẽplificantur actiones, quæ in simplum dantur. Et de vnaquaque earum dicẽdum erit in. c. de actio. bonę fidei. cum suis. §§ infra. Et ita nunc agendum erit solummodo de actione ex stipulatu, quæ in simplum datur.

Ex. §. Primo

SVMMARIA.

1 *Actio ex stipulatu in simplum datur.*
2 *Stipulationis definitio.*
3 *Obligatio, & actio oritur attento iure regio ex sola pollicitatione, vel ex quolibet modo & simplici pacto, aut qualibet promissione absque solennitate verborum & stipulatione in actu & contractu, dummodo animus obligandi quomodocunque appareat.*
4 *Libellus in actione ex stipulatu.*

§.1. De actione ex ſtipulatu.

1 ACtio ex ſtipulatu datur in ſimplum, vt probatur in.§. omnes. inſti: de action.
2 orituꝛque ex ſtipulatione, quæ eſt contractus verborum, qui celebratur præcedente interrogatione creditoris,& ſubſequitur in cõtinenti reſponſione debitoris ſuper eadem re, & inter eaſdem perſonas, vt in.l.1.in princi.ff.de verb. obliga. & in.l.5.§.ſtipulatio. eodem titu. tex. in.l.1.§.verbis.ff.de action. & obliga. &.text.in.§.1.inſti. de verborũ oblig. &.l.1.titu.11.part.5. reſoluit Anton. Gomez.2.tomo variarum. c.9. nu.3.
3 Hodie verò de iure huius regni abſque ſolennitate verborum,& ſtipulatione in actu,&contractu oritur obligatio,& actio ex ſola pollicitatione, vel ex quolibet modo,& ſimplici pacto,vel ex qualibet promiſsione, dũmodo animus obligandi quomodocunq; appareat iuxta text.in.l.3.titu. 8.li.3.ordin.quæ habetur in.l. 2. titu. 16.li.5.recopil.& explicat Anto. Gomez.2.tom.c.9.nu.3. & Couar.lib.1. variarum.c.14.nu.13. & Didacus Perez in.l.3. titul.8.lib. 3.ordi.in. glo.1. Et libellus in ea erit concipiendus forma ſequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE, ex ſtipulatu.

Illuſtre Señor.

4 FVlano parezco ante.v.m y digo, Que eſtando juntos yo,y el dicho aduerſo le pregunte ſi me queria dar a Sticho, y el me reſpondio, que me lo prometia:e por ello quedo obligado a me lo dar y entregar. Y aunque por mi ha ſido requerido que lo cumpla no lo ha querido hazer. Porque pido a.v.m. que hauida mi relacion por verdadera en quanto baſte le condemne a que me de y entregue el dicho Sticho. Y en lo neceſſario &c. Y juro &c.

Ex.§. Secundo

SVMMARIA.

1 *Actio ſerui corrupti prætoria, directa, & vtilis eſt: & datur in duplum aduerſus eum qui dolo malo perſuadendo corrupit animum ſerui alterius, vt deterior fieret.*
2 *Actio ſerui corrupti datur in duplum nomine pœnæ, quanti ſeruus, ob id quod corruptus ſit deterior: & ſitæ ſtimatio omnium rerum, quas ſeruus ſecum abſtulit, & duplicatur.*
3 *Actio ſerui corrupti vtilis datur aduerſus eũ qui filium filiamue familiâs perſuadendo corrupit.*
4 *Actio vtilis ſerui corrupti non datur in duplum ſed ad intereſſe ex affectione patris de lato iuramento.*
5 *Actio vtilis ſeruî corrupti non ſolum datur patri, ſed etiam filio, vel filiæ corruptis.*
6 *Libellus in actione ſerui corrupti.*

§.2. De actione in duplum, & primo de actione ſerui corrupti.

Enu-

1 ENumerantur quinque actiones, quæ in duplũ dantur à Iuſtiniano in. §. in duplum. inſtit. de actio. De quarum quatuor egimus ſupra in. c. 4. in. §. de act. perſecuto. pœnæ, & rei ſimul. Ac ideò in præſenti ſolummodo erit agẽdum
1 de actione ſerui corrupti, quæ prætoria eſt, directa, & vtilis vt. l. vt tantum. in princi. ff. de ſeruo corrupto. proprie datur in duplum aduerſus eum, qui dolo malo perſuadendo corrupit animum ſerui alterius, vt deterior fieret, vt probat text. in. d. §. in duplum. & tex. in. l. 1. ff. de ſeruo cor-
2 rupto. Et datur in duplũ nomine pœnæ, quanti ſeruus, obid quod corruptus fit deterior, & fit æſtimatio omnium rerum, quas ſeruus ſecum abſtulit, & duplicatur, vt probat. tex. d. §. in duplum. & in. l. in hoc iudicio. ff.
3 de ſeruo corrupto. Vtilis verò datur aduerſus eum, qui filium filiam ve fa
4 milias perſuadendo corrupit, & tunc non agitur ad duplum, ſed ad intereſſe, ex affectione patris delato iureiurando, vt in. d. l. vt autem, in princip. & notat glo. d. §. in duplum. verb. æſti
5 matio. Et nedum datur patri. verùm etiam ipſi filio, vel filiæ corruptæ, vt cum alijs reſoluit Iaſ. in. §. omnes. inſti. de action. nu. 21. Miſing. nu. 5. d. §. in duplum. Et libellus in actione formatur modo ſequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE ſerui corrupti.

Illuſtre Señor.

6 FVlano parezco ante. v. m. y me querello, y pongo demanda a fulano, y digo, que anſi es, Que teniendo yo vn eſclauo, que ſe llama Franciſco, negro atezado de edad de veynte años de muy buenas coſtumbres, y muy fiel, y ſin tacha alguna, el dicho aduerſo le perſuadio, y aconſejo que ſe fueſſe y auſentaſſe de mi caſa, y me lleuaſſe hurtado lo que pudieſſe. Y por ſu conſejo, y perſuaſiones el dicho eſclauo ſe fue y auſento de mi caſa y me lleuo de mis bienes haſta en quantia de cinquenta ducados: y el dicho aduerſo le recepto en ſu caſa, y le dio fauor, y ayuda para hazer lo que hizo. En lo qual cometio delicto, y me eſtrago mi eſclauo que antes que ſe me fueſſe y lleuaſſe hurtado lo que lleuo valia ciẽ ducados, y ahora por auer ſe me ydo y eſtragado ha perdido de ſu valor cinquẽta ducados. Y por lo ſuſo dicho el dicho aduerſo eſta obligado a pagarme el dos tanto del valor, que el eſclauo ha perdido y de lo que me lleuo hurtado. Porque a. v. m. pido le condemne a que me pague el dicho dos tanto anſi del valor, que el eſclauo perdio, que ſon cien ducados, como de las coſas que lleuo, que ſon otros cien ducados. Y en lo neceſſario &c. Y juro &c.

Ex. §. Tertio

SVMMARIA.

1 *SPortulæ erant olim ſalaria præſcripta, quæ ſecundum quantitatem petitam dabantur executoribus iudiciorum, ante iudicium cœptum.*

2 *Petentes plus olim cadebant à cauſa tota.*

3 *Actio ex lege condictitia, cui, & aduerſus quem competat.*

4 *Actio ex lege condictitia datur in triplum, in quo ſimplum continetur.*

5 *Actio ex lege condictitia datur in quadruplum aduerſus executores extorquentes aliquid vltra ſportulas debitas.*

6 *Actio ex lege condictitia non ſolum competit quando plus re petitur, ſed etiam quando plus loco & cauſa petitur.*

7 *Inducię duplicantur quãdo plus tempore petitur, & ceſſat actio legis condictitię.*

8 *Petens plus ſi ante litem conteſtatam pœniteat excuſatur à pœna actionis ex lege condictitia.*

9 *Libellus in actione ex lege condictitia, quæ aduerſus plus debito petentem datur.*

§. 3. De actionibus, quę in triplum dantur.

IVſtinianus in. §. tripli. & in. §. ſiquis agens, cum quinq; §§. ſequentibus, inſti. de action. ponit exẽpla actionum, quæ in triplum dantur. Et primò ponit exemplum actionis, ex lege condictitia, in d. §. tripli. Pro cuius cognitione conſtituẽdum erit, quod olim
1 erant ſalaria præſcripta quæ ſportulæ dicebantur, & ſecundum quantitatẽ petitam dabantur executoribus iudiciorum ſtatim in ingreſſu litis ante iudicium cœptum. Et inde arripiebant anſam actores, vt reis incommodarent, petendo plus debito: vt ſic viatores, & executores acciperẽt ſuas ſportulas iuxta quantitatem petitam, & non iuxta id, quod verè debebatur. Ac ideo Iuſtinianus, vt obuiaretur huic improbitati ſtatuit pœnam in triplũ aduerſus actores plus debito petentes, in d. §. tripli. & in quadruplum aduerſus executores extorquẽtes aliquid vltra ſportulas de-
2 bitas in. §. item ex lege. olim enim plus petentes cadebant à cauſa tota, vt probat. text. in. §. ſiquis. inſtit. de
3 action. Et iſta actio ex lege condictitia competit ei, qui damnum paſſus eſt aduerſus actorem, qui per fraudẽ
4 plus debito petijt. Et datur in triplũ, in quo ſimplum continetur, vt pro-
5 bat. tex. d. §. tripli. Et aduerſus executores extorquẽtes aliquid vltra ſportulas debitas, datur in quadruplum, vt in. d. §. item ex lege. inſti. de actio-
6 nibus. Et nedum actio iſta competit quando quid plus re petatur, verum etiam quando plus loco, & cauſa petatur, vt in. d. §. tripli. & in. §. plus autẽ. cum aliquibus. §§. ſequentibus, inſti. de action. & in. c. vnico. extra de plus petitionibus. & in. l. 42. cum ſequenti
7 bus titu. 2. par. 3. Quando verò plus tempore aliquid petatur, id eſt, ante tempus, tunc inducię duplicantur, vt probatur in. d. iuribus, & ceſſat
8 iſta actio ex lege condictitia. Poſſet tamen plus petens à pœna huius actionis excuſari, ſi ante litem conteſtatam pœnituerit, vt firmat glo. 1. recepta communiter in. d. c. vnico. & notat Iaſ. in. d. §. tripli. num. 24. Quæ omnia conducunt deciſioni text. in. l. 7. & 8. titu. 21. li. 4. recopil. vt notat Didacus Perez in. l. 21. titu. 14. lib. 2. ordin. Et libellus in hac actione erit concipiendus forma ſequenti.

LIBEL-

Caput Quintum. §. 4.

LIBELLVS IN ACTIONE, ex lege condictitia, quæ aduersus plus debito petentem datur.

Illustre Señor

9 FVlano vezino de tal lugar parezco ante. v. m. y me querello, y pongo demanda a fulano, y digo, que assi es, Que el dicho aduerso por me hazer vexacion, y molestia me puso demanda ante. v. m. por duzẽtos ducados, que dixo le deuia de vn alcance de cuentas, que entre el y mi se hizieron, no le deuiendo en realidad de verdad mas de tã solamẽte cinquẽta ducados, porq̃ los de mas le tenia pagados, y dellos me tiene dadas cartas de pago, como cõsta por estas dos escripturas que de lo sobre dicho otorgò ante fulano escriuano publico del numero desta ciudad, de las quales hago presentacion con el juramento y solennidad necessaria &c. La qual demanda ha proseguido, y prosigue hasta el punto y estado, en que esta el processo de la causa: por lo qual cayo e incurrio en pena de quatro ciẽtos y cinquenta ducados, que es el tres tanto de la demasia que me pidio. Porque pido a. v. m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste del sobre dicho me haga entero cumplimiento de justicia: y por su sentencia que en tal caso lugar aya le condemne en los dichos quatrocientos y cinquenta ducados de pena, en que incurrio, mandandole que me los de y pague, pues cõforme a derecho lo he de auer: y assi condenado a ello le compella, y apremie por todo rigor, y remedio de derecho. Sobre que pido justicia, y costas, y el officio de. v. m. imploro. Y juro &c.

Ex. §. Quarto

SVMMARIA.

1 *Actio, quod metus causa, est personalis in rem scripta: & cui competat.*

2 *Actio quod metus causa intra annum in quadruplum data contumacia, & post annum in simplum datur.*

3 *Actio, quod metus causa, in quadruplum datur aduersus eum, qui iussu iudicis rem metu extortam non restituit actori.*

4 *Actio, quod metus causa, vt competere possit quæ requirantur.*

5 *Metus cadens in constantem virum requiritur, vt actio quod metus causa competat.*

6 *Metus reuerentialis patris, vel mariti non dicitur iustus, vt actum annullet, nisi minæ præcesserint ab eo, qui solitus sit eas ponere in executione.*

7 *Actio quod metus causa, vt competat requiritur, quod restituere debens sit in contumacia ex eo quod iussus à iudice rem restituere, eam non restituit.*

8 *Actio, quod metus causa, ex prima parte & secunda edicti quomodo competat.*

9 *Libellus in actione quod metus causa.*

§. 4.

§.4. De actione, quæ in quadruplum dantur & primo de actione, quod metus causa.

IVstinianus in.§. quadrupli. insti. de action. posuit exẽpla actionum, quæ in quadruplum dantur, nempe actionis furti manifesti. de qua supra egimus in. c. 4.§. de actionibus persecutorijs pœnæ, & rei simul. in vers. & in primis supradictis sic constitutis, &c. item actionis quod metus causa. & actionis de calumniatoribus, & actionis, quæ datur aduersus executores litium, extorquentes aliquid vltra sportulas debitas. Et de hac vltima actione aliquid tetigimus
1 in.§. præcedenti. In præsenti tamen agendum erit de actione, quod metus causa, quæ personalis est in rem scripta à prætore, competitq; ei, qui per metum cadentem in constãtem virum compulsus est ad alienãdum, vel dandum aliquid, ad hoc vt sibi res
2 restituatur: & data contumacia intra annum in quadruplum condemnetur, & post annum in simplum, vt probatur in. d.§. quadrupli. iuncto.§. item actio. institu. de action. & in. l. si cum exceptione.§. 1. &.§. post annum. & in.§. in hac actione. in fine, & in.§. hæc autem. ff.
3 de eo quod metus causa. Ex quibus constat hanc actionem in quadruplum dari aduersus eum, qui iudicis iussu rem ipsam actori non restituit eamq; pœnam restituentem euitare, vt latè explicãt Ias. in. d.§. quadru-
4 pli. à num. 47. & Mising. à nu. 1. Et ad hoc, vt ista actio competat, requirun
5 tur sequentia. Primò quòd actus gestus fuerit per metum cadẽtẽ in constantem virum, vel mulierem referẽdo singula singulis, vt probatur in. l. inter positas. C. de transactionibus. & in. c. cum locum. de sponsalibus. Et quis dicatur iustus metus, declarat Ias. in. d.§. tripli. Alex. & dominus Anto. de Padilla in. d. l. inter positas. & tex. in. l. 7. titu. 33. par. 7. &. l. 7. tit. 12.
6 li. 3. Et an metus reuerentialis patris, vel mariti dicatur iustus met⁹, & annullet actum tradit glo. in. l. 1.§. quæ onerandæ. verb. metu. ff. quarum rerum actio non detur. quæ resoluit talem metum reuerentialem sufficientem esse ad annullãdum actum. Sed contraria sententia vera & communis est secundum Panor. in. c. cum cõtingat. in princip. & ibi Alciatum nu. 1. &. 2. & Anto. Gomez. 2. tomo variarum. c. 14. nu. 27. Georgium Natam in. c. quanuis pactum. de pactis. lib. 6. & Bernardum Diaz. in regu. 532. & Couar. in. 4. de sponsalibus. 2. par. c. 3.§. 6. nu. 4. & plures alios, quos refert, & sequitur Ioannes Gutierrez de iuramento confirmat. 1. par. c. 1. nu. 15. Qui omnes prædictam glo. intelligunt procedere quando minæ præcesserunt, & qui illas fecit, solitus es-
7 set ponere minas in executione. Secundo requiritur, quod restituere debens fuerit in contumacia, vt puta, quia iussus à iudice rem restituere illam non restituit, vt probatur, in. d. l. si cum exceptione.§. 1. &.§. in hac actione. in fine. & in.§. hæc autem.
8 Nam ex. 1. parte edicti prætoris, quod metus causa, datur remedium ad rescindendum actum metu gestum, & ad restituendam rem metu alienatam, vt probatur in. l. 1. ff. de eo quod metus causa. Et ita actor prius ex illo remedio petere debet actum metu gestum rescindi, & rem sibi restitui. Et si intra tempus à iudice datum res non fuerit actori restituta, tunc ex. 2. parte edicti prętoris, scilicet, ꝙ me

tus

tus causa, datur intra annum actio in quadruplum, & post annum in simplum, vt probat text. in. d. l. si cum ex ceptione, §. 1. & in. §. post annum. Et vtraque actio in libello intentari poterit modo sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE, quod metus causa.

Illustre Señor.

9 FVlano vezino de tal lugar parezco ante. v. m. y me querello, y pógo demanda a fulano. Y contando el caso della digo, Que yo hize donacion al dicho aduerso de vn cauallo bayo, cabos negros, de edad de cinco años, que a su iusta, y commún estimacion vale duzientos ducados. La qual donacion le hize contra mi voluntad por fuerça, y miedo justo, tal que en qualquier varon constante pudiera caer, que el dicho aduerso me hizo, para que le hiziesse la dicha donacion, diziendo, que si no la hazia me mataria: y para ello puso mano a vn puñal, e lo saco, y puso a mis pechos. Y viéndome assi atemorizado, e considerando que es hombre que suele y a costumbra poner en execucion sus amenazas le hize la donacion del dicho cauallo, e se lo entregue: por lo qual esta obligado a me boluer y restituyr el dicho cauallo, que le done. Y aunque por mi ha sido requerido que me lo buelua, e restituya no lo ha querido ni quiere hazer sin pleyto. Porque pido a. v. m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste por su sententia, que en tal caso lugar aya pronuncie la dicha donacion ser ninguna: y dando la por tal, y por la misma sentencia condemne al dicho aduerso a que me de, buelua y restituya dentro de vn breue termino el dicho mi cauallo: y en caso que dentro del dicho termino no me lo entregare y restituyere, que me de y pague ochocientos ducados por la rebeldia, en q̃ estuuiere de no me lo boluer y restituyr dentro del termino q̃ por. v. m. le fuere señalado. Sobre que pido justicia y costas, y el officio de v. m. imploro. Y juro &c.

Ex. §. Quinto

SVMMARIA.

1 *Actio de calumniatoribus est personalis, & cui competat.*

2 *Actio de calumniatoribus intra annum in quadruplum, & post annum in simplum datur.*

3 *Calumniator non solum actione, de calumniatoribus sed etiam condictione, ob turpem causam potest conuenri.*

4 *Libellus in actione de calumniatoribus.*

§. 5.

§. 5. De actione contra calumniatores.

1 ACtio de calumniatoribus personalis est, concediturq; aduersus eũ qui pecuniam accepit, vt innocẽti in iudicio per calumniam negociũ faceret vel
2 nõ faceret. Et intra annum datur in quadruplum, & post annum in simplum, vt probatur in. §. quadrupli. iũcta glo. verb. deq; ca. insti. de actio. & in. l. 1. & 2. & in. l. in hæredem. ff. de
3 calũniatoribus. Et nedum ista actio datur contra calumniatorem, verũ etiam condictio ob turpem causam iuxta text. in. d. l. in hæredem. §. fin. Quinimò aduersus eum criminaliter poterit agi, vt probat text. in. l. fin. C. de calũniatoribus. & latè explicãt Ias. nu. 79. & Mising. nu. 27. in. d. §. quadrupli. Et libellus in hac actione erit concipiendus forma sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE, de calumniatoribus.

Illustre Señor.

4 FVlano parezco ante. v. m. y pongo demanda a fulano, y digo, que es assi, Que el dicho aduerso recibio duzientos ducados de fulano porque en vn pleyto q̃ traya comigo, en el qual el dicho aduerso era mi procurador, dexasse de hazer lo que a mi derecho tocaua, que fueron tales y tales diligencias: y ansi por su culpa y causa yo fuy condemnado, e seme siguio de daño e interesse dos mil ducados: por loqual el dicho aduerso esta obligado a me los dar y pagar con el tres tanto conforme a derecho. Porque pido a. v. m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baste del dicho aduerso me haga entero cumplimiento de justicia, y por su sentencia, que en tal caso lugar aya condẽne al dicho aduerso a que me dey pague el dicho daño e interesse, que estimo en los dichos dos mil ducados con mas el tres tanto, y a ello le compella y apremie por todo rigor y remedio de derecho. Sobre que pido justicia, y costas, y el officio de. v. m. implor o. Y juro &c.

Ex Cap. Sexto

SVMMARIA.

1 *ACtiones quædam sunt bonæ fidei, quædã stricti iuris.*
2 *Fides bona, varias habet acceptiones.*
3 *Fides bona in quolibet contractu requiritur.*
4 *Bona fides pro bono & æquo multoties vsurpatur.*
5 *Iudex liberam habet potestatem iudicandi in actionibus bonæ fidei quod iustum, & æquũ sibi visum fuerit.*
6 *Actiones stricti iuris quare sic appellatæ fuerint, & numero. 9.*
7 *Actiones bonæ fidei quare sic appellentur.*

8 *Iudex non habet tam amplam poteſtatem interpretandi & iudicandi ex bono & æquo in actionibus ſtricti iuris, ſicut in bonæ fidei actionibus.*

9 *Actio ſtricti iuris quare ſic appellata ſit.*

10 *Actiones ſtricti iuris, & actiones bonæ fidei, multas interſe continent differentias.*

11 *Dolus dans cauſam contractui bonæ fidei efficit eum nullum, & re integra deceptus nõ tenetur adimplere talem contractum.*

12 *Contractus ſtricti iuris licèt in eo dolus interueniat non eſt nullus: datur tamen exceptio doli decepto re integra, re verò non integra actio doli.*

13 *Dolus ſi non det cauſam contractui bonæ fidei, ſed ſolummodo incidat in cõtractum nõ facit contractum nullum, ſed damnum reſarcietur per actionẽ ex illo contractu propter dolum.*

14 *Dolus ſi incidat in contractibus ſtricti iuris damnum non reſarcitur per illum contractũ ſed reſcinditur per actionem, vel exceptionẽ de dolo.*

15 *Dolus dicitur dare cauſam contractui, quando vnus ex contrahentibus doloſis ſuaſionibus induxit aliũ ad ſecum contrahendum.*

16 *Dolus dicitur incidere in contractum, quando alias celebraturus contractum inductus fuit dolo, & machinatione, vt in ipſo contractu deciperetur.*

17 *Actionum ſtricti iuris, & bonæ fidei diuiſio an procedat de iure canonico.*

18 *Actiones bonæ fidei ſunt tantum decem & ſeptem & quæ ſint directæ quæ vero directæ & contrariæ.*

19 *Indefinita oratio æquipollet vniuerſali.*

20 *Actionis appellatione venit tã directa quã contraria.*

Caput. 6. De actionibus bonæ fidei.

1 ACtiones alias eſſe bonæ fidei, & alias ſtricti iuris dixit Iuſtinianus in. §. actionum. inſti. de actio. Quo in loco enumerat eas, quæ bonæ fidei ſunt, licet olim dubium eſſet de petitione hæreditatis, & ibi non enumeratas ſtricti iuris eſſe conſtat, ſecundum glo. 2. in. d. §. actionum. Et
2 pro perfecta huius rei cognitione cõſtituendum erit, quod bona fides varias habet acceptiones. Interdum enim deſignat purum illum, & ſyncerum animum ab omni dolo, fraude, & calliditate ſeparatum, vt in. l. ſi cũ fundum. ff. de cõtrahenda empti. & in. l. ſi mãdato. §. 1. ff. mandati. & in. l. medic⁹. ff. de vari. & extraord. cogni.
3 Et in hoc ſignificatu bona fides in quolibet contractu exigitur, vt in. l.
4 bonã fidẽ. C. de action. Nonnunquã bona fides pro bono & æquo vſurpatur, vt in. l. bona fides. ff. depoſiti. & in. l. ex maleficio. ff. de actio. & oblig.
5 Et in iſto ſenſu actiones bonæ fidei appellantur, in quibus iudex liberã poteſtatem habet iudicandi, quod ſibi bonum, & æquum viſum fuerit. Olim enim Romæ prętores non iudicabãt cauſas priuatas, ſed dabant iudices litigatoribus petentibus. Et tunc prætores in quibuſdam cauſis dabant formulã iudicibus in ea verba, quibus contrahentes vſi eſſent: & ita anguſtis, & ſtrictis finibus iudicum poteſtatem includebant, vt fas non eſſet eis à præſcripta formula recedere: ob
6 idq; actiones ſtricti iuris appellatæ fuerunt. In alijs autem cauſis multo laxiorem & latiorem poteſtatem prętores tribuebant iudicibus, vt iudicarent quod ſibi ex bono, & æquo viſum eſſet, vt colligitur ex Cicerone
7 in topicis ad Trebatium. Sunt ergo bonæ fidei actiones remiſſioris, & laxioris iuris ac ex æquitate pendentis: non quod vlla ſit actio malæ fidei, quoniam in omnibus negocijs bona fides deſideratur, vt in. d. l. bonã fidẽ. ſed ideò, quod iudex in cognitione po-

poteſt habere rationem earum rerum, quarum contrahentes non meminere, vt in.l.conſenſu.in fine.ff.de
8 action.& oblig. At verò actiones ſtricti iuris ſunt, in quibus iudices nõ habent tam ampiam interpretationẽ, & poteſtatem iudicandi ex bono, & æquo, ſed ſolummodo iuxta verba contrahentium, vt in.l.fin.C.de compen.& in.l. quia tantundem.ff.de negocijs geſtis. veluti in actione ex ſtipulatu iuxta.tex.in.l.quidquid.& in.l.ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. ff.
9 de verborum. Quam actionem ob hoc non bonæ fidei ſed ſtricti iuris Iuſtinianus dixit in.l.vnica.§.ſed etſi nõ ignoramus.C. de rei vxoriæ actione. Ita explicant Otomanus, Miſing.nu. 5.Corraſ.nu.4.in.d.§.actionum.& Briſon.in lib.2. de verborum. verbo, bona fides & verbo, æquum.& Couarr. in Regula, poſſeſſor.2.par.§.6.nu.4.
10 de Regul.iuris.in.6.Rurſus conſtituẽdum eſt plures differentias eſſe inter actiones bonæ fidei, & ſtricti iuris, quas glo.2.in.d.§.actionum.colligit.
11 Et prima differentia eſt, quod in contractibus bonæ fidei dolus dans cauſam contractui efficit contractum nullum ipſo iure: & re integra deceptus non tenebitur ad perficiẽdum. Re autem non integra vt quia traditio vel aliud ſecutum eſt, actio doli competit ad reſtituendam rem traditam, & ad reſcindendum cõtractum, quatenus de facto proceſsit iuxta.tex.in.l.& eleganter.in princip.ff.de
12 dolo malo. In contractibus verò ſtricti iuris dolus dans cauſam cõtractui non efficit contractum nullum: imo valet. Datur tamen exceptio doli aduerſus decipientem re integra: & ſi deceptus tradiderit, vel perfecerit, actio doli ei datur, vt notat glo.in.d.l. & eleganter.& Bart. in.l. ſiquis cum
13 aliter. ff. de verborum oblig. Cæterum ſi dolus non det cauſam contractui, ſed ſi ſolum modo incidat in cõtractum in contractibus bonæ fidei, non facit contractum nullum, imo
14 valet: reſarcitur tamen damnum per actionem ex illo contractu propter dolum. vt in.l. ſiquis affirmauerit. ff. de dolo malo.& in.l.Iulianus.§.ſi venditor.ff.de actio.empt. At verò in cõtractibus ſtricti iuris, ſi dolus incidat, damnum non emendatur per illum cõtractum, ſed reſcinditur per actionem, vel exceptionem de dolo, vt in. d.l.& eleganter.§.non ſolum.& in.d. l.ſi quis cum aliter. Ita reſoluunt glo. 2.d.§.actionum.Bart. Ange.Imola.& Cuma.d.l.ſiquis cum aliter.& cõmuniter omnes ex Ioanne Imola.c.cum dilecti. de empti. & vendi. Iaſo. d.§. actionum.à nu.28.late diſputat Beni
15 caſius ibi, à nu.232. Dicitur autem dolus dare cauſam contractui, quando vnus doloſis ſuaſionibus induxit aliquem ad ſecum contrahendum, vt putà, ad vendendum, vt illum deciperet, qui alias non fuiſſet venditurus, & dolo eius fuit principaliter inductus ad vendendum: quia dixit ſuum equum habere vitia latentia,
16 quæ ipſe ignorabat. Dolus vero dicitur incidere in contractum, quando quis alias erat venditurus, & ego dolo, & machinatione demonſtraui, quod pretium illius rei non valebat, niſi tantum, vt ſi valebat centum, & meis machinationibus oſtẽdi quod nõ valebat niſi quinquaginta, vel ſi vendidiſti mihi vineã, vel hortum, & anteaquã traderes excidiſti vites, aut arbores. Aliam differentiam ponit glo.2.d.§.actionum.ibi, vnde non veniunt vſuræ, quam explicat Miſing. ibi nu.16.& latè Benicaſius à nu.309. Aliam differentiam ponit eadẽ glo. ibi, item in actionibus ſtricti iuris fructus non veniunt: quam explicat Miſing

sing. ibi nu. 17. & Benicasius à nu. 327. Aliam differentiam ponit. d. glo. ibi, itē non venit interesse, quā explicat Mising. ibi nu. 26. asserens communi calculo hanc differentiam reprehendi: prosequitur latè Benicasius â nu. 338. Aliam differentiam ponit eadē glo. ibi, item in bonæ fidei, quā explicat Mising. à nu. 18. & Benicasius à nu. 365. Vltimā differentiā tangit prę dicta glo. ibi, item ex hoc. §. quam explicat Benicasius ibi, à nu. 388. Aliā differentiā constituit Dynus ibi, Misin. nu. 20. & Benicasius à nu. 390. Aliam differentiam ponunt Ioannes Faber, Angel. Ias. & Mising. ibi, à nu. 21. & Benicasius à nu. 405. Alia differētia enumeratur à Benicasio ibi, à nu. 424. & explicat Mising. nu. 25. Ponit etiam aliam Angelus ibi, & explicat Benicasius à num. 430. Alias plures differentias enumerat, & explicat idem
17 Benicasius ibi, à nu. 436. Et an diuisio actionum in actiones bonæ fidei, & stricti iuris procedat de iure canonico latè disputat Benica. in. d. §. actionum. à nu. 184. & dominus Franciscus à Sarmiēto lib. 3. selectarum. c. 3. à nu. 1. resoluit etiam de iure canonico esse actiones stricti iuris. Et an sint aliæ plures actiones bonæ fidei quàm in. d. §. actionum. enumerantur, resol-
18 uit idem Benicasius à nu. 151. Vbi resoluit, quod sunt tantum decem & septem, vt glo. 2. ibi enumerat. Et omnes sunt directæ, exceptis sex, quæ sunt directæ & contrariæ: vt sunt actiones mandati, commodati, depositi, pignorati, tutelæ, negotiorum gestorum. Et licet istæ contrariæ ibi nō exprimantur, nihilominus bonæ fidei sunt, & censentur ibi enumeratę, cum. tex. ille simpliciter mentionem faciat de actione mandati, depositi, commodati, pignoratitiæ tutelæ, & negotiorum gestorum: & sic intelligi debet tam de directis quam de
19 contrarijs: quia est oratio indefinita, & æquipollet, vniuersali, vt in. l.
20 si pluribus. ff. de leg. 2. cum appellatione actionis veniat tam directa, quam contraria, vt. l. 2. ff. de negot. gest. Visis itaque differentijs inter actiones bonæ fidei, & stricti iuris, veniendum est ad explicationem earum, quæ bonæ fidei sunt.

Ex. §. Primo

SVMMARIA.

1 *ACtio ex empto de iure ciuili inuenta est, & cui & aduersus quem competat.*

2 *Actio ex empto tres alias actiones in se continet, actionem de euictione, actionem redhibitoriam, & quanto minoris, & actionem præscriptis verbis.*

3 *Actione redhibitoria, & quanto minoris ad quid agatur.*

4 *Actio ex empto, vt competat quæ requirantur.*

5 *Emptionis cōtractus solo cōsensu perficitur.*

6 *Emptionis contractus requirit pretium ex parte emptoris in pecunia numerata consistens & ex parte venditoris, rem.*

7 *Pretiū in emptione sufficit quod referatur ad aliquid, quod certificari possit.*

8 *Dominium trāsfertur in emptorem ex re empta sibi tradita.*

9 *Emptori cui res empta est tradita competit rei vendicatio.*

10 *Emptio si ita fuerit celebrata, vt scriptura fieri debeat, ante scripturam perfectam poterunt partes pœnitere, & à cōtractu resilire.*

11 *Arrhæ conuentæ in contractu emptionis, si ab vno ex contrahentibus perdantur, aut ab alio multiplicatæ alteri reddantur, poterit dissentiens à contractu discedere.*

12 *Arrhæ si dentur nomine pretij non est locus pœnitentiæ in contractu emptionis.*

13 *Actioni ex empto locus nō est ante pretium*

ſolutum vel venditori oblatum.

14 *Iudex, cui conſtiterit pretium venditori non fuiſſe ſolutum, poterit emptorem compellere ex officio ad pretij ſolutionem antequam res ſibi tradatur.*

15 *Dominium pretij ſoluti requiritur quod ſit tranſlatum in venditorem, vt venditio & emptio celebrata dicatur, ita, vt ab ea reſiliri non poſsit.*

16 *Libellus in actione ex empto.*

§. 1. De actione ex empto.

1 ACtio ex empto ex iure ciuili inuenta eſt, vt in. l. proinde. in prin. ff. de ędili. edicto. daturq; ei, qui prędens, vel abſens, putà, per nuntiũ vel epiſtolã rẽ emit aduerſus venditorem, vt rem venditam tradat iuxta. tex. in. l. 1. ff. de con-

2 trah. empt. & iſta ſub ſe comprehendit tres alias actiones, ſcilicet, actionem de euictione, qua emptor agit contra venditorem, ſi res vendita ſibi euincatur, quia vẽditoris nõ erat, & actionem redhibitoriam, & quan-

3 tò minoris. Redhibitoria enim emptor agit infra ſex mẽſes ad reſcindẽdũ contractũ, ſi res vendita habuerit vitium latens, vt in. l. ex empto. §. redhibitione. ff. de action. empti. & quanto minoris agit emptor infra annum ad pretij diminutionem, vt probatur in. l. 1. & toto titu. ff. de ædili. edicto. & in. l. ſciendum. §. tempus. ff. eodem tit. & in. l. 2. C. eodem titu. & in. l. 64. & 65. tit. 5. part. 5. Et de hac actione redhibitoria, & quantò minoris, vltra doct. in prædictis locis agit Ant. Gomez. 2. tomo variarum. c. 2. à nu. 48. ex cuius reſolutione colliguntur requiſita ad prædictam actionem. Comprehendit etiam ſub ſe actio ex empto aliam, & tertiam actionem, ſcilicet, præſcriptis verbis, qua emptor agit aduerſus venditorem, ſi pacta adiecta emptioni non ſeruauerit, de qua infra agendum

4 erit. Et ad hoc, quod actio ex empto emptori competat requirũtur ſequẽ

5 tia. Primò quod cõtractus emptionis ſit perfectus: perficitur enim ſolo cõſenſu, vt probatur in prin. inſti. de emptione & venditione. & in. l. cõſenſu. ff. de acti. & oblig. & in. l. 10. titu. 5.

6 part. 5. In quo contractu duo requirũtur, nempe ex parte emptoris pretium certum in pecunia numerata conſiſtens, & ex parte venditoris res, iux. tex. in. §. pretium. & in. §. item pretium. inſti. de emptione & venditio. & in. l. 9. tit. 5. part. 5. & tradit Anto. Gomez. 2. tomo variarum. c. 2. nu. 1.

7 Sufficit tamen quod pretium referatur ad aliquid, quod certificari poſſit, veluti ſiquis dicat ſe vẽdere rẽ quã tii ipſe emit, vel quanti in tali arca vel loco ſit, vt probat. tex. in. l. hæc venditio. §. huiuſmodi. ff. de contrah. emptione & in. l. ſiquis fundum. ff. eodem titu. & in. l. ſi pater. §. fin. ff. de pact. dotal. & tenent Bart. & communiter doct. ibi. & conuenit. l. 10. titu. 5. par. 5. Secũdo requiritur, quod res vẽdita nõ ſit tradita emptori vere, vel fictè:

8 quia ſi tradita eſſet dominium eius in emptorem tranſlatum eſſet, vt in. l. traditionibus. C de pactis. & in. §. per traditionem. inſti. de rerum diuiſione. & in. l. 46. & 47. tit. 28. part. 3. Et

9 tunc competeret emptori rei vendicatio ſecundum glo. fin. in. l. ſi cũ fundum. verſ. fin. ff. de contrahenda emptione. & glo. in auth. ſacramenta puberũ. C. ſi aduerſus vẽditionẽ. & facit. l. Iulianus. §. ex vẽdito. ff. de acti. emp.

10 Tertio requiritur, quod quãdo inter partes fuit cõuẽtũ, q; in cõtractu emptionis ſcriptura interueniret, q; ſcriptura

ptura perfecta sit: alioquin ante eius perfectionẽ partes pœnitere,& resilire àcõtractu posset,vt pbat in princ. insti.de empti.&vẽditione.&ibi glo. verb.scriptura. & in.l. contractus. C. de fide instrumentorum.&in.l.6.tit.
11 5.part. 5. Pari modo pœnitentiæ locus esset,quando arrhæ in contractu interuenirent,si qui eas dedit perdere vellet, vel, qui accepit duplicatas restituere,vt in. d.princi. de emptio. & venditione.& in.d.l.contractus.& in.l.7.titu.5.part.5.Vnde optima cautela erit,quod ad hoc vt non sit locus pœnitentiæ,quod arrhæ dẽtur nomine pretij secũdũ glo.in.d. prin. verb. cõpellitur.Salicetum & docto.in.d.l. contractus.Quartò requiritur, quod emptor in libello narret qualiter res sibi fuit vẽdita,&quo pretio,rẽ per cõfinia vel aliter declarando, vt in.l. for
13 ma.ff.de censibus, dicensq; pretium à se integraliter fuisse solutũ,vel oblatũ:antea enim locus huic actioni nõ esset,iux.text.in.l.Iulian⁹.§.offerri.ff. de action.emp.Oportebit tamen vẽditori exceptionem pretij non soluti opponere : alioquin emptor obtinebit, vt cum alijs resoluit Iaſ.in. §. actionum.num.124.instit.de action.
14 Iudex tamen si sibi constiterit pretium non fuisse solutum ex officio poterit condemnare emptorem ad solutionem pretij antea quam res vẽdita sibi tradatur, vt probatur in.l. si pater.in fine.iuncta glos. C. de action. empt. & tradit Iaso. vbi supra. nume. 127. Vltimò requiritur quod emptor transtulerit in venditorem dominium pretij soluti: aliâs, si pecuniam alienam soluerit,& venditor eam nondum consumpserit ad rem venditam tradendam non tenebitur vẽditor, vt in. l. cum seruus. ff.mandati.& in.l.cum fundus.§. seruum.ff.si certum petatur. Et libellus in hac actione erit concipiendus forma sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE ex empto.

Illustre Señor.

16 FVlano parezco ante.v.m.y pongo demanda a fulano, y digo que assi es,Que yo compre por el mes de Mayo proximo passado deste presente año del dicho aduerso vnas casas, que son en esta ciudad a tal parte,q̃ han por linderos de vna parte casas de fulano,e por otra casas de fulano,y por delante calle publica. Las quales el me vendio, e yo del compre por precio de mil ducados,los quales le he dado,y pagado,y el de mi tiene recebidos,y agora no me ha querido ni quiere entregar las dichas casas,y los titulos dellas aunque a ello es obligado, y por mi muchas e diuersas vezes ha sido requerido. Porq̃ pido. a v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste,y otro mas, o mejor pedimiento siendo necessario aqui por expresso, por su sentencia del sobre dicho me haga justicia,y le condẽne a q̃ me de,y entre

gue las dichas caſas con los alquileres, que han rentado, y podido ren tar deſde el dia que ſe celebro la dicha venta, y los que rentaren haſta la real entrega, que eſtimo en tantas mil marauedis en cada vn año, con mas los daños e intereſſes, que de no me las auer entregado ſe me han ſeguido, q̃ eſtimo en tantas mil marauedis, ſaluo en todo la judicial taxacion de. v. m. y a ello le compella y apremie por todo rigor de derecho. Sobre que pido juſticia &c.

Ex. §. Secundo

SVMMARIA.

1 *Actio ex vendito cui, & ad quid cõpetat.*
2 *Vſuræ pretij veniunt in actione ex vendito poſt traditionem rei venditæ.*
3 *Actio ex vendito, vt competat, quæ requirantur.*
4 *Venditor non tenetur ad tranſlationem dominij, ſed ſolum ad nudam traditionem.*
5 *Venditor habens facultatem rem tradendi tenetur præciſe eam tradere, alioquin liberatur præſtando intereſſe.*
6 *Venditor tenetur rem venditam tradere cũ fructibus ſtantibus tempore contractus celebrati.*
7 *Fructus pendentes pars fundi dicuntur.*
8 *Venditor, ſi vendita res locata ſit, ſufficit quod actionem emptori cedat.*
9 *Venditor tenetur tradere emptori vacuam poſſeſsionem rei venditæ.*
10 *Venditor celans ſeruitutem quam res vendita debet tenetur actione quanto minoris: & de iure regio poterit contractus reſcindi.*
11 *Libellus in actione ex vendito.*

§. 2. De actione ex vendito.

1 ACtio ex vendito concedi tur venditori ad cõſequẽ da ea, quæ ei præſtare debet emptor. In qua actione venit pretium quanti res vendita eſt, vt probatur in. §. pretium inſtit. de emptione, & venditione. & in. l. 9. tit. 5. part. 5.

2 Item veniunt vſuræ pretij poſt diem traditionis iux. tex. in. l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de action. emp. Et ad hoc vt hæc actio venditori competat requiruntur ſequentia. Primò quod venditor in libello narret ſe talem rẽ vendidiſſe pro tali pretio, & eã tradidiſſe. vel ſe paratũ fuiſſe tradere, vt in. d. l. Iulianus. §. offerri.

4 Non tamen venditor tenetur ad trãſlationem dominij rei venditæ, ſed ſolũmodo ad nudam traditionẽ, vt in. l. ex empto in princ. ff. de acti. emp. vbi glo. verb. facere cogitur. rationẽ differentię aſsignat inter emptorẽ, & vẽditorem, & ſequitur ibi Bart. & Iaſo. in. l. rem traditã. ff. de verborũ oblig.

5 Et ſi venditor habet facultatem rem tradendi tenetur eam præciſe tradere: alioquin liberatur præſtando intereſſe ſecundũ glo. in. §. pretiũ verb. tradatur inſti. de empt. & vẽditione. quam reputat ſingularem Angel. in. §. actionum. inſtit. de action. & magis communiter receptam eſſe teſtatur Iaſ. ibi nume. 137. & Antonius Burgenſis in Rubri. de empt. & vendit. nu. 3. in probata glo. l. 1. in princ. verbo. agitur. ff. de actionibus empt.

6 Secundò requiritur, quod venditor rem venditam tradiderit cum fructibus ſtantibus tẽpore contractus celebrati, vt in. d. l. Iulianus. §. ſi fructibus. & in. l. fructus. C. de action. empti. &

7 in. l. 11. titulo. 15. part. 5. quia fructus pendentes pars fundi dicuntur.

vt

vt probatur in l. fructus. ff. de rei vendicatione. & resoluit Iaſ. in d. §. actionum. nu. 140. Anton. Gomez. 2. tomo variarum. c. 2. num. 11. & Couar.
8 lib. 1. variarum. c. 15. à nu. 1. Et ſi fundus locatus fuerit ſufficiet quod venditor actionem emptori cedat, vt in. d. l. Iulianus. §. ſi fructibus. & ibi glo. verbo. cedere. & notat Couarru.
9 in. d. c. 15. num. 3. Tertio requiritur quod venditor tradiderit emptori vacuam poſſeſsionem rei vẽditæ, vt in. l. 2. §. 1. ff. de action. emp. & notat Iaſ. in. d. §. actionum. nu. 141. & quod non celauerit ſeruitutem, quam res
10 vendita debet, aliâs emptor agere poterit actione, quanto minoris, vt in. l. 1. §. 1. ff. de action. empti. Et de iure regio agere poterit ad reſciſsionem contractus, vt in. l. 63. tit. 5. part. 5. Et libellus in hac actione erit concipiendus forma ſequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE ex vendito.

Illuſtre Señor

11 FVlano parezco ante. v.m. y pongo demanda a fulano, y digo, Que yo vendi al dicho aduerſo duzientos carneros anejos a precio cada vno de a dos ducados fiados a pagar para el dia de Nauidad proximo paſſado, fin del año de ochenta y vno. Los quales le entregue luego, y el de mi recibio, y ſe ha aprouechado dellos, gozando la lana y haziendo lo que por bien ha tenido. Y aunque el plazo de la paga es paſſado muchos dias ha, y ha ſido por mi requerido me pague el precio de los dichos carneros no lo ha querido, ni quiere hazer ſin pleyto. Porque pido a. v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte por ſu ſentencia, que lugar aya, del dicho aduerſo me haga juſticia, condenandole a que me de, y pague los marauedis que ſe montan en los dichos duzientos carneros, a dos ducados cada vno, cõ mas los intereſſes, daños, y menoſcabos, que ſe me han recrecido en no me auer pagado al plazo que era obligado: los quales proteſto liquidar en la proſecucion deſta cauſa. Sobre que pido juſticia, y coſtas, y el officio de. v.m. imploro. Y juro en forma de derecho &c.

Ex. §. Tertio

SVMMARIA.

2 *Actiones locati & conducti de iure ciuili ſunt, & directæ, & bonæ fidei.*
3 *Actio vtilis competit quando ille, qui ab alio conduxit, rem alteri locat.*
3 *Locator quis dicatur.*
4 *Conductor, quis dicatur.*
5 *Locator tenetur ad tradendam rem conductori, & ad præſtandam patientiam vſus, & fruitionis in re locata per tempus conuentum.*

6 *Conductor tenetur ad solutionem pensionis debito, & consueto, vel conuento tempore, & ad restituendam rem finito tempore locationis.*

7 *Locationis & conductionis non dicitur contractus quando pensio soluenda non consistit in pecunia numerata, sed contractus innominatus, ex quo actione, præscriptis verbis agitur.*

8 *Actio locati cui, & aduersus quem, & ad quid competat.*

9 *Actio locati datur locatori pro restituenda sibi possessione rei locatæ finito tempore locationis.*

10 *Locator finito tempore locationis libere poterit conductorem expellere & rem alteri locare.*

11 *Scholares in re conducta alijs pro eodem pretio præferuntur.*

12 *Locatori actio locati non competit ante tempus finitum locationis, nisi in quatuor casibus.*

13 *Actio locati vt cõpetat quæ requirantur.*

14 *Libellus non est necessarius quando agitur pro pensione à conductore soluenda, quia iudices captis pignoribus procedunt contra cõductorem.*

15 *Actio conducti cui & aduersus quẽ, & ad quid detur.*

16 *Locationis contractus dissoluitur si res locata absque culpa locatoris perempta fuerit.*

17 *Locator, si res locata absque eius culpa & dolo euicta fuerit præstare interesse tenetur tradendo rem æque idoneam conductori.*

18 *Locator non tenetur ad interesse nec conductor ad pensionem quando propter iustum naturæ, vel terty impedimentum res locata tradi non potest.*

19 *Conductor recedens à domo conducta propter pestem non tenetur ad pensionem.*

20 *Conductor recedens à domo conducta propter iustum metum illusionum & nocturnorum tumultuum pensionem soluere non tenetur.*

21 *Infirmus famulus non potest petere mercedem pro tempore quo fuit ægrotus.*

22 *Libellus in actione locati.*

23 *Libellus in actione conducti.*

§. 3. De actionibus locati, & conducti.

1 ACtiones locati & cõducti de iure ciuili sunt: tum propter similitudinem, quam habent cum actionibus empti, & venditi. vt in. l. 2. ff. locati. & in princip. in stitu. de locatione, & conductione. & in. l. 1. tit. 8. par. 5. tũ etiam, quia ita Vlpian⁹ inquit in. l. 1. §. 1. ff. de superficiebus. Et vtraq; directa est & bonæ fidei, vt probat. text. iũcta. glo. 2. in. §. actionum. instit. de action. Aliquando vero vtraq; vtilis est: veluti quando qui rem, quam ab vno conduxit alteri locat, quod facere potest, nisi aliud conuenerit, vt in. l. nemo. C. de locato & conducto. & in. l. si tibi. la. 2. & in. l. si cui locauero. ff. locati. & notat Antonius Gomez. 2. tomo variarum. c. 3. nu. 11. Pro quarum cognitione constituendum est, quod locator dicitur ille, qui dominus rei est, vel habet aliquod ius in re, propter quod illam locare potest: conductor vero dicitur ille, qui accepit rem conductam à domino, vel ab habente ius locandi. Et locator tenetur ad tradendam rem, & ad præstandam patientiam vsus, & fruitionis in re locata per tempus conuentum: conductor vero tenetur ad solutionem pensionis debito, & consueto tempore, & ad restituendam rem finito tempore locationis iuxta. text. in. l. ex conducto. in principio. ff. locati. & in. l. conductores. C. de locato. Rursus constitue, quod in contractu locationis pensio soluenda consistere debet in pecunia numerata: aliàs si consistat in alio genere, vt putà

in

in certa parte frumenti, olei, vini, vel ſimili, tunc non eſt proprie contractus locationis, & conductionis, ſed innominatus, & agetur actione, præſcriptis verbis. Aſsimilatur tamen contractui locationis, vt probatur in.l.1.§. ſiquis ſeruum. ff. depoſiti. & in.l.ſi olei. C. de locato. & in.§.1. inſti. de locatione, & conductione. & notat glo. in. l. licet. C. de locato. & Bart. in.l. merces. §. bis maior. ff. locati. His ſic conſtitutis dicēdū eſt, quod actio locati cōpetit locatori, qui prædium vrbanum, vel ruſticum, rē mobilem, operamue ſuam locauit aduerſus cōductorem pro re locata deteriori facta, aut pro mercede, vel pēſione ſoluenda, vt probatur in. l. ædē. C. de locato. & in.l. ſi vulneraueris. ff. locati. & in.l. Pomponius. La. 1. ff. in quibus caſi. taci. pig. vel hypotheca contrah. Daturque etiam locatori pro reſtituenda ſibi poſſeſſione rei locatæ finito tempore locationis, vt in. l. videamus. §. qui vim. ff. locati. & in.l. ſiquis conductionis. & in. l. conductores. C. de locato. Et tunc locator liberè poterit per hanc actionem conductorem expellere, & rem alteri locare, vt in.l. ne cui liceat. C. de locato. & in.l. 18. titul. 8. part. 5. & notat Antonius Gomez. 2. tomo variarum. c. 3. num. 5. Quod in ſcholaribus conductoribus ceſſat, qui in re conducta alijs pro eodem pretio præferuntur iuxta. text. in. c. 1. & ibi glo. & communiter docto. extra, de locato. & in.l. fin. titu. fin. part. 2. Quo fit ante tempus locationis finitum hanc actionem locatori non competere, niſi in quatuor caſibus, quorum meminit. text. in. d.l. ædem. & in. c. propter. §. 1. extra, de locato. & in. l. 6. titu. 8. part. 5. & notat Anton. Gomez in. d. c. 3. nu. 6. & Couarru. lib. 2. variarum. c. 15. num. 4. Ex quibus conſtat quod ad hoc, vt actio locati competat requiritur, Primò, quod pēſio vel merces cōſtituta ſit in pecunia numerata, vt ſupra diximus. Secundò requiritur quod tēpus locationis finitū ſit, præterquā in prædictis quatuor caſibus. d.l. ædē. Et eſt aduertendum, quod quādo locator pro pēſione ſibi ſoluēda agit, libellus neceſſarius non eſt: quia iudices procedunt captis pignoribus, vt ſupra reſoluimus in. c. 2. in. §. de actionib⁹ ſeruiana hypothecaria &c. Quādo verò agit pro dānis, vel reſtituenda libellus erit concipiēdus forma paulò infetius præſcripta. Actio verò conducti datur conductori aduerſus locatorē ad hoc, vt res ſibi cōducta tradatur, & vt ſibi liceat vti, vel frui re cōducta, vel vt locator præſtet id, quod in cōtractu locationis conuenit iuxta tex. in. l. ex conducto. ff. locati. Tenetur enim præciſe locator ad rem tradendam cōductori ſi facultatem tradendi habuerit: cęterum ſi res perēpta caſu fortuito abſq; culpa locatoris fuerit contractus ab vtraq; parte diſſoluitur, vt in. l. itē quæritur. §. exercitu. & in. l. habitato res. §. fin. ff locati. Si vero res euicta fuerit abſq; dolo, & culpa locatoris præſtare intereſſe tenebitur locator tradendo rem ęque idoneam conductori, vt probatur in. l. ſiquis domū. & ibi glo. & doctor. ff. locati. Sed ſi res tradita nō fuit non tamē culpa & dolo locatoris, ſed ex alia iuſta cauſa vel impedimento tertij, aut naturæ, vel fuit tradita, tamen ea vti non potuit conductor propter impedimentum tertij, vel naturæ, tunc locator non tenebitur ad intereſſe, nec conductor ad penſionem, vt probatur in. l. fundus. & in. l. ſi vno. §. item cum quidam, & in. l. habitatores. §. vltimo. & in. l. ſi merces. verbo. vicino.

& in.l.item quæritur.§.exercitu.ff.locati.& in.l.21.titu.8.part.5.Quo fit quod si cõductor à domo receſſerit propter peſtem vel aerem corruptũ non tenebitur penſionem ſoluere ſecundum Panor.in.c.propter ſterilitatem.nu.8.de locato. Fulgoſium in.l.cum in plures.ff.locati. & eleganter Couar.in pract. quæſtio.c.30.nu.3. Idem etiam obſeruandum erit quando conductor à domo receſſerit propter iuſtum metum,ex eo quod oſtentis euidentiſsimis, tetris imaginibus,aſsiduiſq; vmbrarum illuſionibus,& nocturnis tumultibus vexaretur,ſecundum Ripam in*titu. de peſte.2.par.nu.17.per.tex.in.d.l.habitatores.§.fin.Et ita in Granatenſi prætorio fuiſſe iudicatum refert Couar.li.4.variarum.c.6. Fit etiam famulum infirmum petere non poſſe mercedem pro tempore,quo fuit infirmus, ſecundum Bart. in.l.ſi vno.§.item cũ quidam.ff.locati.& Iaſ.in.l.diem functo.ff.de offi.aſſeſ.& alios communiter ex Panor.in.c.1.num.9.de clerico ægrotante.tametſi oppoſitam ſententiã tenuerit glo.in.l.arboribus.§.de illo.ff.de vſufructu. Et libellus in hac actione erit concipiendus forma infrà præſcripta.

LIBELLVS IN ACTIONE locati.

Illuſtre Señor.

22 FVlano parezco ante.v.m.y pongo demanda a fulano, y digo que es aſsi,Que yo alquile vnas caſas mias eneſta ciudad a tal calle que han por linderos tales,por precio en cada vn año de cien ducados,y ſe las arrende por tiempo y eſpacio de tres años,los quales ſon ya paſſados. Y auiendo ſe las deshauziado por el tiempo acoſtumbrado, que en eſta ciudad ſe ſuelen deshauziar las caſas,diziendole que no queria las vuieſſe por mas tiempo, ſino que me las dexaſſe libres y deſembargardas,y ſiẽdo a ello obligado no lo ha querido hazer, ni ſalirſe dellas. Porque pido a.v.m.que auida mi relacion por verdadera en quanto baſte del dicho aduerſo me haga juſticia, y por ſu ſentencia le condẽne, a que me buelua,entregue,e reſtituya,y dexe libres y deſembargadas las dichas mis caſas,tales y tan buenas como eſtauan al tiempo que yo ſe las di,y el las entro a viuir,y a q̃ me pague los daños, intereſſes y menoſcabos que ſe me han ſeguido por no me auer dexado las dichas caſas en tiempo deuido,que eſtimo en quarenta mil marauedis, con lo que de aqui adelante corriere al dicho reſpecto, haſta que cumpla lo ſuſo dicho.Sobre que pido juſticia.&c.

LIBEL-

LIBELLVS IN ACTIONE conducti.

Illustre Señor.

23 FVlano parezco ante.v.m.y pongo demãda a fulano, y digo que es assi, Que el dicho aduerso se concerto comigo, y me arrendo vna dehesa suya que tiene ental parte, de que son linderos tales, la qual me arrendo a pasto, y labor por precio de cien mil marauedis en cada vn año, por espacio de tres años. Y es assi que llegado el tiempo, en que me auia de entregar la dicha dehesa y dexarmela libre, y desembargada, para que yo la pudiesse labrar y pastar con mis ganados, y estando a ello obligado no lo ha querido hazer; antes la come con sus ganados, y la tiene occupada, de suerte que yo no puedo aprouecharme della. Por que pido a.v.m. que auida mi relacion por verdadera en quanto baste del dicho aduerso me haga justicia y le condemne a que me dey entregue la dicha dehesa, y me la dexe libre para que yo la pueda labrar y pastar por el tiempo del dicho arrendamiento, e no la dexãdo libre le cõdemne en los daños, intereses, y menoscabos que se me han seguido y siguieren, en todo el tiempo que no me dexare desembargada la dicha dehesa, que estimo en tatos mil marauedis, saluo la judicial taxacion de.v.m. Sobre que pido justicia &c.

Ex. §. Quarto

SVMMARIA.

1 *Actio negotiorum gestorũ est bonæ fidei.*
2 *Negotium alienum geri quatuor modis dicitur.*
3 *Actio negotiorum gestorum est duplex, directa, & contraria.*
4 *Actio negotiorum gestorũ directa aduersus quem, & ad quid competat.*
5 *Actio negotiorum gestorum directa potest intentari statim cœpta administratione antequam finiatur.*
6 *Actio negotiorum gestorum nõ solum domino, sed etiam cuilibet, cuius interest cõpetit.*
7 *Actio negotiorum gestorum directa, vt cõpetat requiritur absentia vel ignorãtia eius, cuius negocia gesta sunt.*
8 *Mandatum inducitur ex præsentia & taciturnitate domini.*
9 *Actio negotiorum gestorum cessat quando mandatum interuenit.*
10 *Actione negotiorum gestorum directa agẽs quid concludere debeat in libello.*
11 *Negotiorum gestor tenetur de dolo lata culpa & leui, & de leuissima quando alius diligentior vellet administrationem suscipere.*
12 *Negotiorum gestorem excusat a leui & leuissima culpa synceritas affectionis, & imminens rei necessitas.*
13 *Actio negotiorum gestorum contraria cui, & aduersus quem, & ad quid detur.*
14 *Negotium à principio vtiliter gestum esse sufficit licet prosper euentus non fuerit secutus.*
15 *Actio negotiorũ gestorũ cõtraria datur etiã aduersus furiosum, & aduersus hæreditatẽ*

iacentem, quanuis delatam pupillo extraneo hæredi: secus verò pupillo suo hæredi, nisi quatenus locupletior factus fuisset.

16 *Hæreditas non iacet cum pupillo suo hæredi defertur.*

17 *Hæreditas habet dominum pupillum ipso iure quando suo hæredi defertur.*

18 *Negotia gesta nomine hæreditatis pupillo suo hæredi delatæ nomine pupilli gesta cẽsentur, & obligatio ipsum pupillum tangit.*

19 *Libellus in actione directa negotiorum gestorum.*

20 *Libellus in actione contraria negotiorum gestorum.*

§. 4. De actione negotiorum gestorum.

1 ACtio negotiorum gestorum bonæ fidei est, vt probatur in. d. §. 2 actionũ. Pro cuius cognitione constituendũ est, quod quatuor modis dicitur negotium alienũ geri, vt notat glo. in.l. si pupilli. §. item quæritur. in fine. verbo. ipso gestu. ff. de neg. gest. quã explicant Bartho. ibi, & Ias. nu. 172. & Mising. nu. 29. in. d. §. actionum. & Brisonius lib. 7. de verborum sig. verb. gerere. Quæ actio duplex est, directa, scilicet, & contraria, vt probatur in. §. 1. insti. de oblig. quæ ex quasi contra- 4 ctu. & in. l. 2. ff. de neg. gest. Directa enim competit aduersus eum, qui spõte negotia absentis gessit, ad hoc, vt rationẽ suæ administrationis reddat, & ratione reddita condemnetur in id, quod non vt oportuit gessit, & in id, quod ex tali gestione retinet, iuxta. tex. in. l. 2. ff. de neg. gest. vel vt soluat vsuras pecuniæ, quæ demptis necessarijs sumptibus supereſt, vt in. l. qui aliena. in princi. ff. de neg. gest. 5 Potestq; actio ista intẽtari statim cœpta administratione, antea quã finiatur, vt docet Barto. in. l. nã & Seruius. §. qui negotia. ff. de neg. gest. & in. l. non quasi. §. hanc stipulationem. ff. 6 rem pupilli saluam fore. Daturq; hæc actio directa nedum domino cuius negotia gesta sunt, sed etiam cuilibet, cuius interest isto iudicio experiri, vt probatur in. l. actio. ff. de neg. 7 gest. Et ad hoc, vt competat requiritur absentia, vel ignorantia eius, cuius negotia gesta sunt iuxta. text. in. §. 1. insti. de oblig. quæ ex quasi con- 8 tractu. & in. l. 2. ff. de neg. gest. Alioquin si dominus præsens esset. & taceret, mãdatum induceretur, vt probat. tex. in. l. si remunerandi. §. si passus. & in. l. qui patitur. ff. mandati: & 9 quando mandatum interuenit, actio negotiorum gestorum cessat, per. text. in. §. 1. insti. de oblig. quæ ex qua 10 si cõtractu. Secũdò requiritur, quod actor in libello concludat, quod iudex reum condemnet ad reddendã sibi rationem administrationis, & ad damna, & interesse, si sua culpa, vel dolo, negotium minus bene gestum fuerit, vt docet Bart. in. l. sed an vltrò. 11 §. 1. ff. de neg. gestis. Nam negotiorũ gestor tenetur de dolo, lata culpa, & de leui secundum glo. in. §. 1. verb. ad exactissimam. insti. de oblig. quæ ex quasi contractu. quinimo de leuissima tenetur, quando alius diligẽtior vellet administrationem suscipere, vt probat. tex. in. l. si negotia. & in. l. si pupilli. §. videamus. ff. de neg. gest. 12 A leui tamen & leuissima culpa excusaret synceritas affectionis, & imminens rei necessitas, iuxta. text. in. l. 3. 13 §. interdum. ff. de neg. gest. At verò actio contraria negotiorum gestorũ datur gestori aduersus dominum, & eum, cuius negotia vtiliter gessit, ad sibi præstandum id, quod necessario, vel vtiliter in rebus gestis impendit,

vt

vt probatur in l. ex duobus. in princ. & in l. quæ vtiliter. in prin. ff. de neg. gest. & etiam ad hoc, vt liberetur ab obligatione pro domino negotiorũ suscepta, & indemnitas rerum gestarum sibi præstetur, iuxta. text. in l. si quis mandato. ff. de neg. gest. & in l. 2. C. de sententijs, quæ sine certa quã
14 titate. sufficietq; negotiũ à principio vtiliter cœptum esse, licet prospere euentus non fuerit secutus, vt probatur in l. sed an vltro. §. 1. ff. de neg.
15 gest. Daturque prędicta actio aduersus furiosum, vt in l. 3. vers. etsi furiosi. ff. de neg. gest. & etiam aduersus hęreditatem iacentem, quanuis delata esset pupillo, vt in l. nã & Seruius. §. 1. ff. de neg. gest. Quod intelligi debet quando hęreditas delata esset pupillo extraneo hæredi: quia tunc censetur iacens, & iure ordinario gestor agit aduersus eam: sufficitq; negotiũ vtiliter cœptum fuisse, licèt ex post facto nulla vtilitas secuta fuisset. Cæterum si hæreditas delata esset pupillo suo hæredi, nõ conueniretur actione negotiorum gestorum iure ordinario, sed quatenus locupletior facta fuisset: iuxta. text. in l. 2. C. de neg.
16 gest. Et est ratio, quia hoc casu hæreditas non iacet, vt firmat glo. in l. cũ hæreditas. verb. successeritis. C. depositi. & notat Ias. in l. in suis. nu. 10. ff. de liberis & posth. & Gozadinus in l.
17 qui se patris. nu. 64. C. vnde liberi. Et ita hæreditas habet dominum pupil-
18 lum ipso iure, & negotia pupilli gesta censentur, obligatioq; ipsum pupillum tangere videtur, argumento. tex. in l. quæ vtiliter. §. fin. ff. de nego. gest. & eorum quæ tradit Bart. receptus in l. necessarijs. in princ. ff. de acquirenda hæreditate. Ac ideo hæreditas iacens delata pupillo suo hæredi hac actione cõueniri debebit quatenus factus fuerit locupletior. vt in. d. l. 2. Et libellus in hac actione directa, & contraria concipiendus erit forma sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE directa negotiorum gestorum.

Illustre Señor.

19 FVlano parezco ante. v. m. y pongo demanda a fulano, y digo, Que estando yo ausente desta ciudad el dicho aduerso de su propria voluntad sin mandato ni poder mio se entremetio a entẽder en mi haziẽda, y a grangearla y administrarla, cogiendo y cobrando los fructos y rentas della, y encerro el pã, y vino que se cogio, en estos dos años proximos passados, y lo vendio, e hizo dello lo que por bien tuuo. Por lo qual es obligado adarme cuenta con pago, assi de lo que administro, como de lo que por su culpa dexo de administrar, pues ya que se entremetia en la administracion de la dicha hazienda la auia de administrar toda ella: y si el no se entremetiera vuiera otro que la administrara. Por que pido a v. m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste del dicho aduerso me haga justicia y le condene a que me de cuẽta

ta con pago de todo el tiempo, que entendio en la cobrança y administracion de la dicha mi hazienda que fueron los dichos dos años: y assi mismo le condemne a que por quanto por su culpa dexo de labrar tal huerta y tal viña tal año y por ello recibieron daño y detrimento en quantia de tantas mil marauedis me pague el dicho daño y lo demas que por su culpa quedo por arrendar, y labrar, pagandome la renta de todo ello, que estimo en tantos ducados, saluo la judicial taxacion de.v.m. Sobre que pido justicia &c.

LIBELLVS IN ACTIONE contraria negotiorum gestorum.

Illustre Señor

20 FVlano parezco ante.v.m. y pógo demanda a fulano, y digo, Que estando el dicho aduerso ausente desta ciudad por le hazer bien, y buena obra y porque su hazienda no se le perdiesse yo entendi en la administracion della, y se la beneficie y arrende, y repare de muchas cosas que tenia necesidad, sin las quales no rentara cosa alguna: y en los dichos reparos gaste de mi hazienda mas de duzientos ducados, como parecera aueriguadas las quentas, los quales esta obligado a me pagar el dicho aduerso, por se auer gastado en prouecho de su hazienda. Porque pido a. v. m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste del dicho aduerso me haga justicia, y le cõdene a que me de y pague los dichos duzientos ducados que en la administracion y reparos de la dicha su hazienda gaste. Sobre que pido justicia &c.

Ex. §. Quinto

SVMMARIA.

1 *ACtio mandati duplex est, directa, & contraria, & vtraque bonæ fidei.*
2 *Actio directa mandati cui, & aduersus quem competat & ad quid detur.*
3 *Actio mandati contraria cui, & aduersus quem, & ad quid detur.*
4 *Actio contraria mandati vt competat requiritur quod mandatum fuerit gratuitum.*
5 *Actio mandati in quo differat ab actione negotiorum gestorum.*
6 *Libellus in actione directa mandati.*
7 *Libellus in actione contraria mandati.*

§. 5. De actione mandati.

1 ACtio mandati duplex est, directa, & contraria & vtraq; bonæ fidei iuxta. text. & ibi Angelum Ias. & alios in.
2 §. actionum inst. de action. Directa datur mandatori, & eius hæredi aduersus

sus eum, qui mandatum suscepit, & non expleuit, vt in.l.si mandauero. §. fin. & in.l. inter causas. §. qui suscepit. ff. mandati. vel illud expleuit dolose, & negligenter cum damno mandantis, vt in.l. præterea. & in.l. si procuratorem. §. 1. ff. mandati. vel excesit fines mandati, vt in.l. diligenter. ff. mãdati. & in. §. is qui. insti. de mandato. & in.c. cum dilecta. de rescriptis. notat Ias. in.l. si procurator. col. 1. C. de procurator. & Alciatus in.l. fin. C. de neg. gest. daturq; mandatori ad hoc vt mãdatarius restituat quidquid ad eum ex mandato peruenit, si res tradita sibi fuit, aliâs cedat actionẽ, quam habet ad persequendam rem, vt in.l. si procuratorem. §. dolo. ff. mandati. si verò mandatarius negligens fuerit restituat id quod mandatoris interfuit iuxt. tex. in. d.l. si procuratorem. §.

3 1. Contraria autem actio mãdati datur mandatario, eiusq; hæredi aduersus mandatorem, & eius hæredem ad hoc vt impleto mandato restituant omnes impensas, quas necessario, & vtiliter mandatarius fecerit iux. tex. in.l. idem quod. §. idem Labeo. & in.l. si vero non remunerandi. §. fin. ff. mãdati. quod procedit etiam si infeliciter negotium successerit absque sua culpa, vt in.l. qui mutuam. §. fin. ff. mãdati. Requiriturque ad hoc, vt hæc

4 actio mandati competat, quod mandatum fuerit gratuitum iux. tex. in. §. in summa. insti. de mandato. & in.l. 1. ff. mandati. & in.l. 2. tit. 3. par. 5. Et differt ista actio ab actione neg. gestorum in eo, quod illa sponte suscipitur domino ignorante: hæc verò nõ suscipitur, nisi iussus vel rogitus domini præcesserit. Et libellus in hac actione erit formandus modo sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE directa mandati.

Illustre Señor.

6 FVlano parezco ante. v. m. y pongo demanda a fulano, y digo, Que yo rogue al dicho fulano, que me cõprasse tal heredad, que ha por linderos tales, por precio de dos mil ducados: y assi mismo me cõprasse tal viña a tal parte, que ha tales linderos y haze tantas alançadas por precio de quinientos ducados, y le di y entregue el dinero para lo vno y lo otro, y el de mi lo recibio, y quedo conmigo de comprar la dicha heredad y viña. Y es assi que el compro para si la dicha heredad, y la tiene y posee, y la viña por su culpa la dexo de cõprar, y se vendio a otro, del qual no se puede auer: y por no la auer comprado se me ha seguido de daño e interesse mas de duzientos ducados, por confinar la dicha viña con otra mia y tener gran necesidad della para la incorporar en la mia. Por lo qual esta obligado a me dar y entregar la dicha heredad, y a pagarme los dichos duzientos ducados que se me han recrecido de daños, e interesses en no me auer comprado la dicha viña. Por que pido

a. v. m.

a.v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte del dicho aduerſo me haga juſticia y por ſu ſentencia le condemne a que me de y entregue la dicha heredad con mas los fructos que ha rentado, y podido rentar y que rentare haſta la real entrega, que eſtimo en duziẽtos ducados cada vn año, y aſsi miſmo a que me de y pague los dichos duzientos ducados de daño e intereſſe, que ſe me han recrecido de no me auer comprado la dicha viña. Sobre que pido juſticia &c.

LIBELLVS IN ACTIONE, contraria mandati.

Illuſtre Señor

7 FVlano parezco ante.v.m.y pongo demanda a fulano y digo, Que el dicho aduerſo me rogo que fueſſe a la ciudad de Plaſencia y le cõ praſſe quinientos carneros anejos a precio de a dos ducados cada vno. E yo lo hize aſsi, que fuy a la dicha ciudad de Plaſencia y compre los dichos quinientos carneros y los traxe a eſta ciudad de Salamanca y ſe los entregue y el dellos ſe contẽto, y en yr a hazer la dicha compra me detuue quinze dias, y gaſte en coſtas del camino y en paſtores y en otros gaſtos neceſſarios quarẽta ducados que puſe de mi caſa: y de mas de los dichos gaſtos puſe de mi bolſa duzientos ducados para acabar de pagar los dichos carneros, lo qual todo es obligado de me dar y pagar el dicho aduerſo. Y aunque por mi ha ſido requerido que lo haga no lo ha querido hazer ſin pleyto. Porque pido a.v.m. que auida mi relacion por verdadera en quanto baſte del dicho aduerſo me haga juſticia, y le condẽne a que me de y pague los dichos quarẽta ducados que hize de gaſtos con mas los duzientos ducados que puſe de mi caſa para acabar de pagar los dichos carneros. Sobre que pido juſticia &c.

Ex. §. Sexto

SVMMARIA.

1 *ACtio depoſiti eſt bonæ fidei.*

2 *Depoſitum eſt quando quis rem ſuam alteri cauſa cuſtodiæ dat, quo caſu recipiens tenetur eam reſtituere ex actione depoſiti.*

3 *Depoſitum aliud eſt iudiciale aliud extraiudiciale.*

4 *Depoſitum iudiciale dicitur quando res, de qua eſt controuerſia deponitur vbi iudex ſtatuit.*

5 *Depoſitarius à iudice electus ſemper præſumitur idoneus.*

6 *Depoſitarius electus à iudice ſi poſtmodum idoneus non fuerit repertus iudex tenebitur ad intereſſe parti læſæ, niſi à principio idoneum elegit, vel probationem ſuæ idoneitatis recepit.*

7 *Depoſitum extraiudiciale dicitur quando abſque*

absque controuersia quis causa custodiæ deponit rem suam penes aliquem.

8 *Depositum extraiudiciale aliud est voluntarium, & aliud necessarium.*

9 *Depositum voluntarium dicitur, quando quis ex sua voluntate deponit rem custodiendam penes aliquem, & tunc depositarius tenetur ad simplum.*

10 *Depositarius negans rem penes se depositã fuisse efficitur infamis secuta sententia iudicis.*

11 *Compensatio non admittitur à depositario.*

12 *Depositum necessarium dicitur quando vrgente necessitate veluti incendij, naufragij, tumultus, vel ruinæ quis deposuit rem suam penes aliquẽ vt periculum imminẽs euitaret.*

13 *Actio depositi competit in duplum aduersus negantem depositum necessarium.*

14 *Depositarius tenetur de dolo & lata culpa.*

15 *Depositarius non tenetur de leui, vel leuissima culpa, vel casu fortuito, exceptis quibusdam casibus.*

16 *Actio depositi alia est directa, & alia contraria.*

17 *Actio depositi directa cui, & aduersus quẽ, & ad quid detur, & quando sit rei & pœnæ persecutoria.*

18 *Actio depositi rei persecutoria est perpetua pœnæ vero persecutoria est annalis.*

19 *Iuratur in litẽ in actione directa depositi.*

20 *Actio depositi contraria cui, & aduersus quem, & ad quid competat.*

21 *Actio depositi contraria, vt competat quæ requirantur.*

22 *Actione depositi cõtraria nõ agitur nisi expresse res causa custodiæ sit data, & recepta à depositario tacitè vel expresse cõsentiente.*

23 *Deponente hospite apud nautam, cauponẽ, vel stabularium arcam, fardelum, vel aliam rem ligatam, si postmodum illigata reddat tenebitur stationarius actione depositi contraria, & stabitur iuramento hospitis super rebus contentis in fardelo.*

24 *Actio depositi contraria, vt competat requiritur quod gratis rem recipiat depositarius quia alias erit contractus innominatus, vel locationis.*

25 *Depositum proprie non cadit in rebus immobilibus.*

26 *Depositum de iure communi habet executionem paratam quando per instrumentum publicum de depositio constat.*

27 *Testium receptio non est admittenda anteà tem contestatam.*

28 *Instrumentum omne publicum, attento iure regio, habet executionem paratam.*

29 *Depositum confitens in instrumento publico potest conueniri via executiua, licet tale instrumentum non habeat clausulam guarentigiam: & idẽ erit in scriptura priuata à parte recognita.*

30 *Scriptura priuata habet vim publici instrumenti si recognita sit à parte in iudicio.*

31 *Scriptura priuata cum subscriptione trium testium habet vim publici instrumenti, non tamen potest executioni mandari si negata sit à debitore, licet à testibus sit recognita: facit tamen plenam probationem.*

32 *Libellus in actione depositi voluntarij, & necessarij.*

§. 6. De actione depositi.

1 ACtio depositi etiam bonæ fidei est, vt constat ex. §. actionum. insti. de action.

2 Pro cuius cognitione erit constituendum, quod depositum est quando quis rem suam alteri causa custodiæ dat: quo casu recipiens tenetur eam restituere ex actione depositi iuxta. tex. in. l. 1. & toto titu. ff. & C. depositi. & in. c. 1. & 2. extra, de depos. & in. §. præterea. insti. quibus modis re contrah. oblig. & in. l. 1. & toto tit. 3. part. 5. & notat Ant. Gomez. 2. tomo variarum. c. 7. nu. 2. & Brisonius lib. 4. de verborum sig. verb. depositum.

3 Rursus constituendum est, quod depositum aliud est iudiciale,

4 & aliud extraiudiciale. Iudiciale dici

tur

tur quando res, de qua est controuersia, deponitur vbi iudex statuit vt in. l. senatus. in fine. ff. de offi. præs. & in. l. si fideiussor. §. vltimo. ff. qui satisdare cogãtur. & in. l. 1. §. penulti. ff. de liber. exhi. & tradit Brisonius vbi supra. Et tunc iudex eligere debebit depo-
5 sitarium, & à iudice electus semper præsumitur idoneus iuxta tex. in. l. si
6 soluturus. ff. de solutionibus. Qui depositarius si postmodum idoneus nõ fuerit repertus iudex tenebitur ad interesse parti læsæ secundum Bart. in. d. l. si soluturus. Bald. in. l. acceptam. C. de vsuris. & Auiles. in. cc. prætorũ. c. 10. in glo. verb. fiable. num. 1. à qua obligatione iudex liberabitur quam do à principio idoneum depositariũ elegit, vel probationem suæ idoneitatis recepit secundum Auiles plures alios doctor. referentem, vbi su-
7 pra. nu. 2. Extraiudiciale depositum est quando absq; controuersia quis causa custodiæ deponit rem suam penes aliquem: & tunc ipse depositariũ eligere poterit argumento text. in. l. ita autem. in princ. ff. de administratione tutorum. & in l. debitor. ff. de neg. gest. & tradunt Bart. & Bald. vbi supra, & Auilesius in. d. c. 10. in glo.
8 verb. no obrare. nu. 2. Præterea constituendum est, quod depositum extraiudiciale aliud voluntarium, &
9 aliud necessarium est. Voluntarium dicitur quãdo ex sua voluntate quis deponit rem custodiendam penes aliquem: & tunc depositarius tenetur ad simplum, id est, ad rei restitutionem, quo casu statim res restitui debet etiam si à prædone, seruo, filio vel simili persona deposita sit, vt probatur in. l. 1. §. si prædo. & in. l. quod
10 seruus. ff. depositi. Et si rem penes se depositam fuisse negauerit depositarius infamis efficitur secuta sententia iudicis, vt probatur in. l. qui depo-
11 situm. C. depositi. nec tunc admittitur compensatio à depositario opposita. vt probatur in. l. penulti. C. depositi. & in. l. fin. & ibi Bart. C. de compẽsationib⁹. & in. c. 2. §. fin. de deposito. & in. §. in bonæ fidei. instit. de action. & ibi Ias. nu. 33. & Greg. Lup. in. l. 5. ti-
12 tu. 3. part. 5. in glo. 5. Necessarium de posito est quando vrgente necessitate veluti incendij, naufragij, tumultus, vel ruinæ quis deposuit rem suam penes aliquem, vt imminẽs pe-
13 riculum euitaret: quo casu aduersus depositarium negantem penes se rẽ depositam fuisse, actio depositi à prætore inuenta datur in duplum iuxta. tex. in. l. 1. §. 1 ff. depositi. & in. §. rei persequendæ. & in. §. in duplum. & in. §. sed furti. insti. de act. & in. l. 8. titu. 3. part. 5. Et horum quatuor casuum rationem reddit Mising. in. d. §. rei persequendæ. nu. 39. Duarenus lib. 1. dispunctionum. c. 11. & Benicasius in.
14 d. §. actionum. nu. 492. Insuper constituendum est, quod depositarius solummodo tenetur de dolo, vt probatur in. l. si vt certo. §. nunc videdum. ff. commodati. & in. l. 5. §. si vestimenta. ff. depositi. & in. l. contractus. 24. ff. de regulis iuris. & in. §. præterea. inst. quibus modis re cõtrah. oblig. De lata culpa etiam tenetur, vt in. l. 1. C. depositi. & firmat glo. in. d. §. præterea. verb. dolo. quia lata culpa dolo comparatur iuxta. tex. in. l. quod Nerua. ff. depositi. Nec obstat quod in prædictis iuribus dicitur depositariũ solummodo, vel duntaxat de dolo teneri: nam respondetur quod illæ dictiones taxatiuæ non excludunt similes casus secundum glo. in. l. ob æs
15 alienum. C. de prædijs minorum. Nõ tamen depositarius tenetur de leui, leuissima, vel casu fortuito, vt ex prædictis iuribus notant omnes ibi, præsertim Cagnolus, & Decius nu. 1. in.

d. l.

d.l.cõtractus. Bene verũ eſt, quod in aliquibus caſibus depoſitarius de leui culpa.& caſibus fortuitis tenetur, quos cõgerit glo.in.d.§.præterea.verbo.dolo.& glo.in.l.1.§.ſępe.ff.depoſiti.Panor.nu.3. & alij in.c.2.de depoſi
16 to.& eſt.l.3.&.4.tit.3.par.5.Supradictis ita conſtitutis dicendũ eſt, quod actio depoſiti eſt directa & cõtraria.
17 Directa enim datur aduerſus depoſitariũ ad perſequendã rẽ depoſitã cũ fructib⁹,& omni cauſa vt in.l.1.§.hãc actionẽ.ff.depoſiti.&in.l.5.&.8. tit.3. par.5.Et eſt ciuilis rei perſecutoria,in quatuor tamẽ caſibus: nẽpe quando cauſa incẽdij,naufragij, vel ruinę vel tumultus res fuit depoſita, prętoria eſt,&eã prętor induxit,daturq; in duplũ aduerſus depoſitariũ negantẽ rẽ depoſitã: & eſt miſta rei & pœnę pſecutoria,vt in.l.1.§.1.ff.depoſiti.&in.d.§.rei perſequẽdæ.§.in duplũ.&.§.ſed furti.inſtit. de action. &in.l.8.titu.3.
18 par.5.Quo fit ad perſequẽdã rẽ depoſitã,hãc actionẽ perpetuã eſſe: cũ ſit ciuilis:ad perſequendã verò pœnã annalẽ eſſe,cũ ſit prætoria, vt in.l. quòd
19 tumultus. ff.depoſiti.Et in hac actione directa iuratur in litẽ, vt probatur
20 in.l.1.§.ſi rẽ.ff.depoſiti. Contraria autem actio depoſiti competit depoſitario,& eius hæredi aduerſus deponentẽ,& eius hæredem,ad hoc,vt ſibi reſtituat id quod neceſſario, & vtiliter impenſum fuit in re depoſita, vt pro-
21 batur in.l.ei apud. ff. depoſiti. Et ad hoc,vt hæc actio cõpetat requirũtur
22 ſequẽtia.Primò quod res depoſita ex preſſe data ſit cauſa cuſtodiæ, & ſuſcepta à depoſitario,tacite,vel expreſſe cõſentiẽte. Alioquin, ſiquis ponat rẽ in domo alterius ipſo ſciẽte & patiente hæc actio nõ dabitur vt in.d.§. præterea.& reſoluit Iaſ.in.§.ſequens. nu.30.inſtit.de action. & Anto. Go-
23 mez in.2.tomo variarũ.c.7.nu.2.Vn de hoſpiti deponenti apud nautam, cauponem,ſtabularium,arcam fardelum, vel aliam rem ligatam , ſi poſtmodum illigata reddatur ſtationarius hac actione tenebitur , & ſtabitur iuramento hoſpitis ſuper rebus contentis in fardelo , ſecundum. Bart.in.l.in actione.nu. 22. & ibi Iaſ. num.40.ff. de in litem iurando. per. text.in.l.1.§.ſi ciſta. ff. depoſiti. quod procedit etiam ſi clauis cellulæ tradita fuerit hoſpiti ſecundum glo. in. l.ſi.§.1. verbo.itẽ ſi prædixerit.ff.nautæ,cauponæ,& ſtab. & Iaſo. in. d.l.in actionib⁹.nu.43.& in.d.§.ſequẽs.nu.
24 29.Secundò requiritur quod depoſitarius gratis rem depoſitam recipiat, alias vel erit cõtractus innominatus, vel locationis,vt in.l.1.§. ſiquis ſeruũ. ff.depoſiti.& notat.Iaſ.in.d.§.ſequẽs.
25 nu.30. Tertiò requiritur,quod res depoſita ſit mobilis,vel ſe mouens:nam in re immobili proprie non cadit depoſitum:impropriè tamen bene cadit iuxta.text.in.l.licet.§. rei depoſitæ.ff.depoſiti. Quo fit quod ſi alicui commendetur roca vel caſtrum, dicitur depoſitarius caſtillarius ſecundum Plate. & Angel. in. d. §. ſe-
26 quens . Et eſt aduertendum, quod depoſitum de iure communi habet executionem paratam , vt notant doctor. in. l. penult. C. depoſiti . ac ideo libellus neceſſarius non eſt:debet tamen per inſtrumentum publicum de depoſito conſtare ſecundũ. Angel.in.l.ſi depoſita.C. depoſiti. Si vero per teſtes probari debeat tunc
27 via ordinaria agendum erit: quia ante litem conteſtatam ad receptionem teſtium non peruenitur iuxta
28 titulum vt lite non conteſtata.Obſeruabis tamen in praxi quod cũ hodie iure regio omne inſtrumentum publicum executionem paratam habeat,vt in.l.1. &.2. titu.21.lib.4. recopil.

29 copil. opinio Angeli ꝓcedere poterit, quãdo in instrumẽto publico aliquis cõfiteret se depositũ recepisse, licet in tali instrumento clausula guarentigia apposita non esset, nec in eo cõtineretur, quod depositarius promisit, depositum reddere: nam adhuc via executiua aduersus eum procedi
30 poterit. Idemq; obseruandum erit in scriptura priuata, recognita à parte in iudicio secundum Bald. in.l.1. C. de executione rei iudi. iuxta glo. in.l. sed etsi possessori. §. cum hæreditate. ff. de re iud. quia talis scriptura habet vim instrumenti publici, vt in.l. publica. ff. depositi. & in.l. cum de indebito. C. de probationibus. & in.l. 119. titu. 18. part. 3. & notat Rebuf. in titu. de chirographorum, & scedularum recog. in summa à nu. 44. Couar. li. 2. variarum. c. 11. nu. 4. & Auend. in. cc. prætorum. 2. part. c. 30. num. 1. Et hodie est expressa. l. 5. titu. 21. lib. 4. re copil. & nos supra diximus, in. 4. part. 1. tomi. in. c. de his quæ execut. para. in vers. sexto quod scriptura priuata.
31 Quinimo idem iuris esset si depositum probaretur per scripturam priuatam cũ subscriptione triũ testiũ, quia talis scriptura habet vim instrumẽti publici, vt in.l. scripturas. C. qui potiores in pig. & in.l. 31. titu. 13. par. 5. Si tamen talis scriptura trino teste subscripta negata esset à debitore quãuis recognita esset à testibus nõ posset executioni mandari iuxta ea quę resoluim⁹ in. d. 4. par. 1. tomi in. d. vers. sexto. sed tunc via ordinaria agẽdum erit: & talis scriptura à testibus deponentibus se vidisse eam scribere, cognita plenã probationem facit, vt probat Rebuf. vbi supra nu. 29. & ꝓbatur in.l. 114. & 118. & 119. tit. 18. part. 3. & firmat Auẽd. vbi supra. nu. 4. & 5. Vnde in supradictis casib⁹, quibus via executiua procedi potest libellus necessarius non erit: in alijs vero formandus erit modo sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE depositi voluntarij, & necessarij.

Illustre Señor.

32 FVlano parezco ante. v. m. y põgo demãda a fulano, y digo, Que en vn dia del mes de mayo proximo passado deste presente año d. 74. q̃ se contaron ocho dias del se encendio gran fuego en mi casa, y temiẽdome que no se podria atajar, y que mis bienes correrian riesgo los saque todos, que son los contenidos en este memorial, de que hago presentacion con la solennidad y juramẽto necessario &c. y los puse y deposite para que se me guardassen en casa del dicho aduerso y en su poder, y el los recibio, y se constituyo por depositario dellos: y assi mismo muchos dias despues del dicho fuego puse y deposite vna fuente de plata que pesaua tantos marcos en manos del dicho aduerso, para que me la guardasse, y el la recibio de mi en fiel encomienda, y guarda. Por lo qual esta obligado a me boluer y restituir todos los dichos bienes, que el dia del fuego en el deposite, y la fuente de plata que despues le di en guarda. Y aunque por mi ha sido requerido muchas

chas vezes q̃ me lo buelua todo y reſtituya no lo ha querido ni quiere hazer, antes niega auer yo en el hecho los dichos depoſitos. Porq̃ pido a.v.m.q̃ auida mi relaciõ por verdadera en la parte q̃ baſte, del dicho aduerſo me haga juſticia y le condéne a q̃ me buelua y reſtituya los bienes q̃ en el depoſite el dia del fuego, tales y tan buenos como de mi los recibio con mas otro tanto que me eſta obligado a boluer en pena por auerme negado el dicho depoſito neceſſario: y aſsi miſmo le condemne a que me buelua la dicha fuente, y en defecto de no me la dar me pague ſu juſto valor de peſo, que eran tantos marcos, y de hechura que eſtimo en tantas mil marauedis, y mas le cõdemne en las penas en que caen y incurren los depoſitarios, que no acuden con los depoſitos que en ellos fueron fechos. Sobre que pido juſticia &c.

Otro ſi a.v.m. pido proceda breue y ſumariamẽte en eſta cauſa pues la calidad della lo requiere, por ſer de depoſito. Y para ello &c.

Ex. §. Septimo

SVMMARIA.

1 *ACtio pro ſocio eſt bonæ fidei.*
2 *Societas contrahitur conſenſu, re, verbis & per nuntium & in perpetuum, vel vſque ad certum tempus, vel ex tempore, vel ſub conditione.*
3 *Societas non poteſt contrahi in perpetuum ſine temporis præfinitione.*
4 *Societas poteſt contrahi ſuper omnibus bonis præſentibus vel futuris, vel ſuper, vna tantũ negotiatione.*
5 *Societas ſuper omnibus bonis ſimpliciter contracta etiam ad futura extẽditur, præter donationem, hæreditatẽ, legatũ, vel aliã ſpeciẽ vltimæ voluntatis, niſi id exprimatur.*
6 *Socij pactiones inter ſe factas obſeruare debent.*
7 *Societas quatuor modis diſſoluitur.*
8 *Actio pro ſocio cui, & aduerſus quẽ, & ad quid detur.*
9 *Actio pro ſocio datur ad diuerſos effectus.*
10 *Actione pro ſocio agens quid debeat in libello concludere.*
11 *Actio pro ſocio intentatur ſocietate finita quando agitur pro habenda vtili ratione lucri, & damni inter ſocios diuidendi, & hoc caſu quid libellus continere debeat.*
12 *Socij debent æqualiter lucra, & damna inuicem communicare, niſi aliud conuentum ſit.*
13 *Libellus in actione pro ſocio eſt concipiendus nomine ſingulorum ſociorum, non verò ſocietatis.*
14 *Libellus in actione pro ſocio in primo, & ſecundo caſu.*
15 *Libellus in actione pro ſocio ad diſſoluendã ſocietatem.*

§. 7. De actione pro ſocio.

1 INter actiones bonæ fidei actio pro ſocio connumera
2 tur in.d.§.actionũ. Pro cuius elucidatione cõſtituendũ eſt, quod ſocietas cõtrahitur conſenſu, re, verbis, & pernũciũ, ꝓbat. text. in.l. ſocietatem coire. iuncta.l. qui ad mittitur. ff. pro ſocio. & in princi. inſti. de oblig. ex cõſen. iũcta glo. verb.
3 ſocietatibus. l. 1. titu. 10. part. 5. & in perpetuum, id eſt, quoad vitam contrahentium, vel vſque ad certum tẽpus, vel ex tẽpore, vel ſub cõditione

cõtrahi poteſt.l.1.ff. pro ſocio.l.1.tit. 10.part.5. Non tamen in perpetuũ, ſi ne præfinitione tẽporis cõtrahitur.l.
4 nulla. ff. pro ſocio. & ſuper omnibus bonis præſentibus, & futuris, vel ſuper vna tantum negotiatione contrahitur.l.ſocietas contrahitur.ff.pro ſocio.in prin.inſt.de ſocietate.l.3. tit.
5 10.part. 5. Et ſi ſimpliciter contracta fuerit ſuper omnibus bonis, ad bona futura nihilominus extẽditur.l. ſi ſocietatem. l. ſiquis ſocietatem. ff. pro ſocio. & firmat glo. in.l. fin. C. quæ res pignori obligari. Non tamen extenditur ad bona quæſita per donationem, hæreditatem, legatum, vel aliam ſpeciem vltimæ volũtatis.l.coire, cum ſequentibus.ff.pro ſocio. niſi ſpecialiter, & expreſſe inter ſocios actum fuerit, ſocietatem extendendã eſſe ad bona titulo lucratiuo quæſita.l. 3. verſ. cum ſpecialiter. & ibi glo.ff.pro ſocio. Paulus Caſt. cõſ.185. col.fin.Barb.conſ.22.vol.1. Alex. cõſ. 47.col.2.tomo.2.& conuenit.l. 6. &. 9.titu.10.part.5.& reſoluit Ant. Gomez.2.tomo vari. c. 5. nu. 3.&. 4. tametſi contrarium teneant Carolus Ruinus conſ.104.col.4.vol.1.Decius conſi.66.colu. 2.& Aimon Craueta
6 conſi.26.colu 2.Et pactiones inter ſocios initæ obſeruandæ erunt, vt probatur in princi. inſti. de ſocietate. &
7 in.l.1.tit.10.part.5.Quæ ſocietas quatuor modis diſſoluitur, vt in.l.ſocietatem. ff.pro ſocio.& in.§.ſoluitur.inſti.de ſocietate.& in.l.10.titu.10.par.
8 5.Ex quo contractu ſocietatis oritur actio pro ſocio, quæ competit ſocijs inuicem, quoties oportuerit alterum alteri aliquid ex bono, & æquo præſtare. Eſtque directa ex vtraq; parte, vt in.§.ex quibuſdam.inſti.de pœna temere litigantiũ. Et datur ad di-
9 uerſos effectus, aliquãdo ad ſocietatẽ cõtractã adimplendam, & conficiendam, veluti, vt fiat ceſsio iurium, & collatio rerũ in communi, ſecũdum conuentionẽ ſocietatis, quo caſu intentari illico ſocietate inita poterit. Aliquando vero datur ad perſonales præſtationes: putà ad fructus, & reditus perceptos in communi diuidẽdos, & ad lucra, impenſas, & dãna cõmunicãda: quo etiam caſu, durante ſocietate poterit intẽtari.l.pro ſocio. §.ſi Titium.l.cum duobus.§.item reſpõdit.ff. pro ſocio. In quibus caſibus
10 requiritur, quod actor dicat in libello inter ſe, & reum initam fuiſſe ſocietatem vnius rei, vel omnium bonorum, exprimendo ſpeciem eiuſ-
11 dem ſocietatis. Aliquando, & tertiò datur pro habenda vtili ratione lucri, & damni, inter ſocios diuidendi. l.verum.§.ſi.cum.l.ſequenti &. in.l.tã diu.ff. pro ſocio. quo caſu intentari non poteſt, niſi ſocietate finita, vt in. d.l. tãdiu. & ibi glo. verb. data. & reſoluunt Iaſ.in.§.ſequens.nu.37.& Miſing.in.§.rei perſequendæ. nu. 58. inſti.de action. quo caſu requiritur in libello expreſsio cauſæ, per quam finita fuit, & expreſsio formæ ſocietatis, id eſt, partium lucri, & damni, quæ vnicuiq; ex ſocijs conuenire de-
12 bent. Alioquin ſi nihil inter ſocios conuenit, æqualiter lucra, & damna communicanda erũt: ſi vero aliquid conuenit, pactiones erunt obſeruandæ. text.in.l. ſi non fuerit.ff. pro ſocio. & in principio, inſtit.de ſocie-
13 tate. in.l. 1. titu. 10. part. 5. Requiriturq; in hac actione, quod libellus concipiatur nomine ſingulorum ſociorum, non vero ſocietatis, ſecundum Bald.in Rubrica. C. pro ſocio. & Iaſ.in.d.§. ſequens.nu.41.& erit formandus modo ſequenti.

LIBEL-

LIBELLVS IN ACTIONE pro socio in. 1. & 2. casu.

Illustre Señor

14 FVlano parezco ante. v. m. y pongo demãda a fulano, y digo, Que entre mi y el dicho aduerso fue fecha y cõtrahida compañia de todos nuestros bienes muebles, rayzes, semouientes, deudas, dineros y actiones que a la sazon teniamos y adelante tuuiessemos. Y assi es q̃ yo cumpliendo lo que era de mi parte obligado meti todos los mis bienes en la dicha cõpañia, y cedi los derechos y actiones que me pertenecian, y di poder al dicho aduerso in rẽ propriam paraque en nombre de la dicha compañia pudiesse cobrar las dichas deudas: y el dicho aduerso siendo obligado a hazer otro tãto, y a guardar la dicha compañia y meter en ella sus bienes, y ceder sus actiones y derechos que le pertenecian no lo ha querido ni quiere hazer sin pleyto, antes los fructos que ha cogido de los dichos bienes de compañia, y las ganancias que se hã seguido no lo ha querido communicar y lo occulta. Porque pido a. v. m. que auida mi relacion por verdadera en quanto baste por su sentencia condemne al dicho fulano a que cumpla y guarde la dicha compañia, mandandole ceder sus derechos y actiones y communicar los fructos y ganancias. Sobre que pido justicia &c.

LIBELLVS IN ACTIONE PRO socio in. 3. casu ad dissoluendam societatem.

Illustre Señor.

15 FVlano parezco ante. v. m. y pongo demanda a fulano. y digo, Que entre mi y fulano defunto, y fulano, y fulano vezinos desta ciudad fue fecha y cõtrahida compañia de todos nuestros bienes auidos y por auer para q̃ juntamẽte todos tratassemos con ellos y pusiessemos vna tienda de paños, y sedas en la rua desta ciudad, con que lo que se ganasse y adquiriesse en el dicho trato se partiesse entre todos por yguales partes. La qual compañia ha durado por espacio de tãtos años: y agora fulano vno d̃l los dichos cõpañeros es muerto, y passado desta presente vida: y por su muerte se dissoluio y acabo la dicha cõpañia. Por lo qual fulano y fulano como tales cõpañeros, y fulano y fulano como herederos d̃l dicho fulano defunto estã obligados a jũtarse comigo, para q̃ assi todos jũtos hagamos cuẽta d̃ todos los marauedis y bienes q̃ en la dicha

cõpañia hay, y hecha la dicha cuẽta partamos los dichos bienes, y ganã cias, q̃ vuiere cõforme a los capitulos de la dicha cõpañia. Y aũque por mi hã ſido muchas vezes requeridos q̃ ſe nõbraſsẽ contadores para las dichas cuentas no lo han querido ni quieren hazer ſin pleyto. Porque pido a. v. m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte por ſu ſentencia condemne a los dichos aduerſos a que de ſu parte dẽtro de vn breue termino nombren contadores, que ſe junten con fula no: que yo de mi parte deſde luego nombro para hazer las dichas cuentas, con apercebimiento que no los nombrando. v. m. de ſu officio los nombrara, y reſeruando en ſi nombramiẽto de tercero en caſo de diſcordia, y anſi miſmo ſeñalando a los dichos contadores nombrados lugar y hora en q̃ ſe juntẽ cada dia haſta fenecer y acabar las dichas cuẽtas mãdandoles q̃ adjudiquẽ a cada vna de las partes lo q̃ ha de auer cõforme a los capitulos de la dicha compañia. Sobre q̃ pido juſticia &c.

Otro ſi hago preſentacion deſta eſcriptura publica de compañia cõ el juramento y ſolennidad neceſſaria &c. de la qual me pretendo aprouechar en lo que es y ſer pudiere en mi fauor, e no en mas, ni aliende. Y para ello &c.

Ex. §. Octauo

SVMMARIA.

1 *ACtio tutelæ eſt bonæ fidei & alia eſt directa & alia contraria.*
2 *Actio tutelæ directa à iure ciuili deſcendit, contraria verò à iure prætorio.*
3 *Actio directa tutelæ cui, & aduerſus quẽ, & ad quid competat.*
4 *Tutor rationem reddere debet per inuentarium in principio adminiſtrationis factum.*
5 *Tutor ſi inuẽtarium bonorũ pupilli nõ cõfecerit, juratur in litẽ contra eum in quod pupilli intereſt.*
6 *Pupillus tranſmittit iuramentum in litem, in ſuos hæredes contra tutorem.*
7 *Tutor tenetur de dolo, lata culpa, & leui.*
8 *Actio tutelæ contraria, cui & aduerſus quẽ & ad quid detur.*
9 *Actio, pro tutelæ, quæ dicatur, & à quo inuenta fuerit.*
10 *Actio, pro tutelæ, eſt directa & cõtraria, & cui, & aduerſus quem quælibet competat.*
11 *Libellus in actione directa tutelæ.*
12 *Libellus in actione contraria tutelæ.*
13 *Libellus in actione directa, pro tutelæ.*

§. 8. De actione tutelæ.

1 ACtio tutelæ bonæ fidei eſt vt in. d. §. actionũ. & eſt directa & cõtraria. l. 1. de cõtraria tutelæ, & vtili actione. §. tutores. inſtit. de oblig. quæ ex quaſi
2 contractu naſc. Directa à iure ciuili deſcendit. §. 1. inſti. de tutelis. contraria vero à iure prætorio. l. 1. ff. de contraria tutelæ & vtili. Directa cõpetit
3 pupillo finita tutela, vt rationem ſuę adminiſtrationis reddat, nec antea datur. l. ſi tutor. 9. §. ſi teſtamento. l. niſi finita. in princ. ff. de tutel. & ratio. diſtrah. l. aduerſus. &. l. rationes. C. de adminiſtratione tutorũ. Et quibus modis tutela finiatur traditur in toto titu. inſt. quibus modis tu
4 tela. & in. l. fin. titu. 16. par. 6. quam ra

tio-

tionẽ tutor reddere debet per inuentarium, quod in princ. administratio nis facere tenetur, vt in. l. fin. in fine. C. de arbi. tutel. & in. l. 15. tit. 16. par. 6.
5 & ibi Greg. Lup. Alioquin si inuentarium non cõfecerit iuratur in litem contra eum in id, quod pupilli interest. l. tutor qui repertoriũ. 8. in prin. ff. de administratione tutorum. Contra hæredes tutoris in litem non iura
6 tur. l. fin. C. de in litem iurando. Ipsi tamen pupilli bene transmittunt hoc iuramentum in litem in suos hæredes, probat Paulus Castrensis in. l. si per aliũ. §. fin. ff. nequis eũ, qui in ius
7 voca. teneturq; tutor de dolo lata culpa & leui. l. 1. in princ. ff. de tutel. & ra
8 tion. distrah. Cõtraria actio tutelæ datur tutori aduersus pupillum, vt resciuat sibi quod impẽdit in administratione & liberet eum ab obligatione quã pro eo cõtraxit. l. 1. ff. de cõtraria tutelæ, & in. d. §. tutores. & est etiam bonę fidei secundũ glo. receptam in.
9 d. §. actionum. verb. tutelæ. Alia etiã actio inuenta fuit à prætore, quæ actio, pro tutelæ, dicitur: & est directa, & contraria. Directa datur pupil
10 lo aduersus eum, qui se pro tutore gessit: cũ re vera non esset tutor, ad hoc, vt rationẽ sibi reddat, quę statim cognito errore intẽtari potest. l. 1. §. 1. &. §. cũ eo. ff. de eo qui pro tutore. Contraria verò actio, pro tutelę, cõpetit ei qui se pro tutore gessit ad impẽsas vtiliter, & necessario in administratione factas: quæ etiam deprehenso errore statim moueri potest. l. 1. ff. de contraria tutelæ. Et libellus in hac actione cõcipiẽdꝰ erit modo sequẽti.

LIBELLVS IN ACTIONE directa tutelæ.

Illustre Señor

11 FVlano parezco ante. v. m. como curador ad litem, que soy de fulano, y pongo demanda a fulano, y digo, que es assi, Que auiẽdo que dado el dicho mi menor de edad de cinco años al tiẽpo q̃ murio y passo desta presente vida fulano padre legitimo del dicho mi menor, el dicho aduerso fue pueydo por la justicia desta ciudad por tutor ꝺla persona y bienes ꝺl dicho mi menor, y le fue decernida la dicha tutela como cõsta desta escriptura, de q̃ hago presentaciõ, cõ la solẽnidad y juramẽto necessario &c. y como tal tutor del dicho mi menor accepto la herẽcia y bienes del dicho su padre y ha regido y administrado sus bienes y haziẽda hasta agora. Y porq̃ el dicho mi menor es ya ꝺ catorze años cũplidos y la dicha tutela acabada, quiere que los dichos sus bienes le seã entregados y el dicho aduerso le de cuenta con pago de la dicha su hazienda y de los fructos y rentas della: a lo qual el dicho aduerso esta obligado. Y aunq̃ ha sido por el dicho mi menor muchas vezes requerido q̃ lo haga no lo ha querido hazer sin pleyto. Porq̃ pido a. v. m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste, por su sentẽcia, q̃ en tal caso lugar aya, cõdemne al dicho aduerso a que de cuẽta cõ pa-

go por inuẽtario legitimamẽte fecho al dicho mi menor de la dicha su hazienda, y fructos della, que han rentado y podido rentar, y que rentaren hasta la real entrega: y en defecto de no lo hazer ansi defiera el juramento in litẽ al dicho mi menor hasta en quãtidad de quatro mil ducados, q̃ la dicha haziẽda, y sus fructos valdria mãdãdo assi mismo al dicho aduerso, que dentro de vn breue termino nõbre vn contador de su parte, que se junte con fulano: al qual yo desde luego nõbro por parte del dicho mi menor, para que ambos a dos juntos hagan las dichas cuentas, con apercebimiento que no lo nombrando. v.m. lo nombre de su officio, y reserue en si el nombramiento de tercero en caso de discordia señalandoles lugar y hora, donde cada dia se junten a hazer las dichas cuẽtas hasta las fenecer y acabar. Sobre q̃ pido justicia &c.

LIBELLVS IN ACTIONE contraria tutelæ.

Illustre Señor.

12 FVlano parezco ante. v.m. y pongo demanda a fulano, y digo, Que al tiẽpo que fulano padre legitimo del dicho aduerso murio y passo desta presente vida el dicho aduerso quedo de edad de ocho años, y el dicho su padre en su testamento con que murio me dexo por su tutor, y yo accepte el dicho officio, y le lleue a mi casa, y he tenido cuenta con su persona, y administrado su hazienda hasta agora que el dicho aduerso es de edad de catorze años cumplidos, y el dicho mi officio se ha acabado. Y en todo el dicho tiempo que he sido su tutor he gastado de mi hazienda en sus alimentos y otras cosas vtiles y necessarias mas de quatrocientos ducados: y siendo obligado a me los dar y pagar no lo ha querido hazer sin pleyto, aunque por mi el y su curador han sido muchas vezes requeridos. Porque pido a. v.m. que auida mi relacion por verdadera en quanto baste por su sententia que lugar aya condemne al dicho aduerso, y a su curador en su nombre a que me dẽ y paguen los dichos quatrocientos ducados, y a ello les compella y apremie por todo rigor de derecho. Sobre que pido justicia &c.

LIBELLVS IN ACTIONE directa, pro tutelæ.

Illustre Señor

13 FVlano parezco ante. v.m. como curador ad litem de fulano, y pongo demanda a fulano, y digo, Que al tiempo que fulano defunto padre

dre

LIBELLVS IN ACTIONE contraria commodati.

Illustre Señor.

7 FVlano parezco ante v.m.y pógo đmãda a fulano, y digo, Que auié do me el dicho aduerso empreſtado vna mula regalada de cola corta, vaya para yr a la feria de Medina del Campo, y andar alla en ella haziendo mis negocios todo el tiempo que duraſſen los pagos: y auiendo ya quatro dias que yo para el dicho effecto la tenia en mi caſa, y auié do gaſtado cõ ella en curarla de vn muermo que le dio y en herraduras y otras coſas neceſſarias tantos reales, el dicho aduerſo me tomo la dicha mula y no me dexo yr en ella la dicha jornada ni aprouecharme đ lla para el effecto q̃ me la auia empreſtado. Por lo qual he dexado de yr a la dicha feria a entender en mis negocios, y ſe me hã ſeguido de intereſſes, daños, y menoſcabos por auerme tomado la dicha mula, y no auerme đxado vſar đlla tãtos ducados: y ſiẽdo obligado a me los pagar cõ mas los gaſtos neceſſarios q̃ hize con la dicha mula, y auiendole requerido muchas vezes q̃ me los pagaſſe no lo ha querido hazer ſin pleyto. Porque pido a.v.m. que auida mi relacion por verdadera en quãto baſte del dicho aduerſo me haga juſticia y le condene a que me de y pague los daños, intereſſes y menoſcabos, q̃ ſe me han ſeguido por auerme tomado la dicha mula y eſtoruado el vſo della, que eſtimo en tantos ducados, ſaluo la judicial taxacion de.v.m. y aſsi miſmo le condemne a que me de y pague los dichos gaſtos que cõ la dicha mula hize. Sobre que pido juſticia &c.

Ex. §. Decimo

SVMMARIA.

1 *Actio, præſcriptis verbi, in duobus caſibus eſt bonæ fidei, quando agitur de æſtimato, & quãdo agitur de permutatione.*

2 *Cõtractus innominati ex quo dicti fuerint.*

3 *Contractus innominati in quibus ſpeciebus conſiſtant.*

4 *Actio præſcriptis verbis datur in contractibus innominatis, do vt des, facio vt facias, & do vt facias: actio vero de dolo in contractu facio, vt des.*

5 *Actio, præſcriptis verbis, in multis caſibus habet locum.*

6 *Actio de dolo datur in cõtractu innominato, facio vt des, quando ex facto meo nihil tibi adeſt, ſed ſi tibi ex facto meo aliquid adeſt, & tunõ des actio, præſcriptis verbis, cõpetit.*

7 *Actio, præſcriptis verbis, ceſſat quando dolus interuenit.*

8 *Actio, præſcriptis verbis, ex quolibet contractu innominato deſcendens eſt ſtricti iuris præter quam in duobus caſibus.*

9 *Actio, præſcriptis verbis, æſtimatoria cui, & aduerſus quem, & ad quid competat.*

10 *Libellus in actione, præſcriptis verbis, æſtimato-*

matoria alternatiue concipiendus est.

11 *Actio, præscriptis verbis, æstimatoria datur vtilis cum merces interuenit.*

12 *Actio, præscriptis verbis, ex permutatione descendes, cui, & aduersus quem, & ad quid competat.*

13 *Permutationis contractus est quando vna species pro alia datur, quando vero genus pro genere, vel specie, aut species pro genere, est contractus innominatus.*

14 *Actio, præscriptis verbis, ex permutatione descendens, vt competat requiritur quod implementum fuerit secutum ex parte agẽtis.*

15 *Libellus in actione, præscriptis verbis, ex permutatione descendente est concipiendus alternatiue.*

16 *Libellus in actione, præscriptis verbis, æstimatoria.*

17 *Libellus in actione, præscriptis verbis ex, permutatione.*

§. 10. De actione præscriptis verbis.

1 IN duobus casibus actio præscriptis verbis, est bonæ fidei. Primus est, quando agitur de æstimato. Secundus est, quãdo de permutatione agitur. Pro quorum cognitione constituendum est, quod cùm plura essent negotia quam vocabula inductum fuit
2 quod essent quidam contractus, qui innominati dicerentur ex eo quod non haberent nomen specificum & elegans. l. natura. ff. de præscriptis verbis. quo casu agendum erit vel præscriptis verbis, vel actionibus quæ in factum appellantur. l. 1. &. 2. ff. de præ
3 scriptis verbis. Qui contractus innominati consistunt in his speciebus scilicet, do vt des, facio, vt facias, do vt facias, facio vt des. l. naturalis. in princip. ff. de præscrip. verbis. l. iuris gentium. §. 1. ff. de pactis. &. l. fin. titu. 6.
4 part. 5. Et in tribus prioribus exẽplis actio præscriptis verbis, datur, in quarto verò competit actio de dolo. d. l. naturalis. §. quod si faciam. & ibi notant Bart. & alij. Et licet in pluribus casibus locus sit actioni, præscriptis verbis, vt ex superioribus patet, & explicat Anto. Gomez. 2. tomo variarum. c. 8. Duarenus li. 1. disputationum. c. 11. Balduinus in. §. fin. insti. de lege Aquilia. & Otomanus de verbis iuris. verb. præscriptis verbis, tamẽ in supra dicto posteriori exẽplo, nempe in cõtractu, facio vt des, sola actio de dolo datur, vt in. d. l. naturalis. §. quod si faciam. quã ita intelligit glo. in. d. §. actionum. verb. ex permutatione. Quod intelligunt verum esse doctor. communiter ex Alexandro in. l. cum proponas nu. 5. C. de dolo. & Benicasio in. d. §. actionum. nu. 618. quando ex facto meo nihil tibi adest, tunc actio sola de dolo datur, & ita procedit. tex in. d. §. quod si faciam. Cæterũ si ex facto meo aliquid adest tibi. & tu non des, tunc actio, præscriptis verbis, datur vt in. l. cum mota. in fine. C. de transactionibus. Et ita doctor. communiter componunt text. in. §. quod si faciam. cum. text. in. d. l. cum mota. qui tamen intellectus cõmunis multũ restringit. text. indistincte loquentem in. d. §. quod si faciã. Vnde verius dici potest, quòd in omnibus supra dictis quatuor exẽplis, & speciebus contractus innominati datur actio, præscriptis verbis, vt in. d. l. cum mota, & in. d. l. iuris gen-
7 tiũ. At verò si in aliquo ex dictis quatuor cõtractibus innominatis dolus interuenerit dabitur actio de dolo, & cessabit actio ciuilis, præscriptis verbis, vt in. d. l. naturalis. §. at cum do. in fine. & in. l. solent. ff. de præscriptis verbis. ob idq; in. d. §. quod si faciam. cessat ciuilis actio, præscriptis verbis, quia ille qui dare debebat fuit in dolo in-

lo inducens alium ad faciendum id quod alias facturus nõ erat, si promissum non daret alter, qui postmodum promissum dare cessauit, ac proinde fuit in dolo, & cessat actio, præscriptis verbis, & datur sola actio de dolo. Rursus constituendũ est, quod actio, præscriptis verbis, ex quolibet contractu innominato descendens est stricti iuris, præterquam in duobus casibus supra dictis, scilicet, quando ex æstimato, vel quando ex permutatione agitur: nam tunc bonę fidei est propter similitudinem, quam habet cum contractibus bonæ fidei secundum Ias. in. d. §. actionum. & Alex. in. l. in actionibus. ff. de in litem iurãdo.

9 Et actio, præscriptis verbis, æstimatoria competit ei, qui rem aliquam alteri certa æstimatione dat, aut vtendã aut vendendam, ad hoc, vt accipiẽs, aut eandem rem restituat, vel dictã æstimationem det. l. 1. cum suo. §. ff.

10 de æstimat. actione. Ac ideò libellus alternatiue erit concipiendus, nempe quod reus restituat rem vel eius æstimationem, vt notat Bart. per. tex. ibi, in. l. 1. ff. de æstimat. actione. Nec refert an quis rem recipiat cum mer-

11 cede aut sine mercede: nam si merces interuenerit dabitur vtilis æstimatoria. l. 2. ff. de æstimatoria actione. Fuitq; necessarium hanc actionẽ introducere, quia olim dubitabatur, an esset contractus emptionis, locationis, vel conducti. l. 1. ff. de æstimat.

12 actione. At verò actio præscriptis verbis ex permutatione descendẽs competit ei, qui rem suam animo permutandi dedit ad hoc, vt rẽ ex permutatione ab altero consequatur, vel inte-

13 resse sibi restituatur. Pro cuius elucidatione est constituendũ, quod contractus permutationis est quãdo vna species pro alia datur: alioquin si genus pro genere, vel genus pro specie, vel species pro genere daretur, esset contractus innominatus, do vt des, vt in. l. naturalis. §. at cũ do. ff. de præscrip. verbis. glo. in. l. 1. C. de rerum permutatione. & in. l. 1. ff. eodem tit. l. 1. titu. 6. part. 5. Anto. Gomez. 2. tomo variarum. c. 8. nu. 6. in fine. &. Mi-

14 singerius in. d. §. actionum. nu. 91. Et ad hoc vt hæc actio competat requiritur, quod implementum fuerit sequutum ex parte agentis. l. ex placito. C. de rerum permutatione. Hodie vero de iure regio ante implemẽtum ex aliqua parte actio ista oritur. l. 2. titu. 16. lib. 5. recopil. Anto. Gomez d. c. 8. nu. 4. & Didacus Perez. in. l. 3. titu. 8. lib. 3. ordin. vers. dubitari

15 non insubtiliter. Et in hac actione libellus alternatiue erit concipiendus secundum glo. in. l. cum precibus. C. de rerum permutatione. & Bart. in. l. vnica. C. de sententijs, quæ pro eo quod interest.

LIBELLVS IN ACTIONE, præscriptis verbis, ex æstimato.

Illustre Señor.

16 FVlano parezco ante. v. m. y pongo demanda a fulano, y digo, Que yo di al dicho aduerso vna ropa de terciopelo, para que la vendiesse, o vsasse della, estimada y apreciada en trezientos reales: y sino hallasse quien se los diesse por ella o no quisiesse vsar della, que me la boluiesse.

Y

se. Y agora el dicho aduerso ni quiere darme los dichos trezientos reales, ni boluerme la dicha ropa aũque a ello es obligado, y por mi ha sido requerido. Porque pido a.v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste condemne al dicho aduerso a que me de, y buelua la dicha ropa o me pague los dichos treziẽtos reales. Sobre que pido justicia &c.

LIBELLVS IN ACTIONE, prescriptis verbis, ex permutatione.

Illustre Señor

17 FVlano parezco ante.v.m.y pongo demanda a fulano, y digo, Que el dicho aduerso y yo fuymos concertados de trocar vn cauallo mio, castaño claro por otro su cauallo rucio rodado: e yo cumpliendo de mi parte lo que era obligado le di y entregue el dicho mi cauallo, y el de mi lo recibio, y se dio por cõtento y entrego, y esta obligado a darme y entregarme el dicho su cauallo, y no lo ha querido, ni quiere hazer sin pleyto. Porque pido a v.m. que auida mi relacion por verdadera, en la parte que baste le compella à que me pague el interesse que por no me lo entregar se me ha seguido, que estimo en tãtos ducados, saluo la iudicial taxacion de v.m. Sobre que pido justicia &c.

Ex. §. Vndecimo

SVMMARIA.

1 *ACtio petitionis hæreditatis est bonæ fidei, & cui, & aduersus quem, & ad quid competat.*
2 *Actio petitionis hæreditatis est mista, personalis & realis.*
3 *Actio petitionis hæreditatis in rem, plures habet effectus actionis personalis.*
4 *Actio petitionis hæreditatis, vt competat quæ requirantur.*
5 *Libellus in actione petitionis hæreditatis quid continere debeat.*
6 *Actio petitionis hæreditatis vt competat requiritur, quod actor sit hæres.*
7 *Actio petitionis hæreditatis non competit instituto in quota bonorum cum sit legatarius.*
8 *Actio petitionis hæreditatis intentari debet contra possidentem titulo pro hærede vel pro possessore.*
9 *Actio petitionis hæreditatis non competit possidenti hæreditatem, vel partem eius titulo singulari.*
10 *Libellus in actione petitionis hæreditatis.*

§. II. De actione petitionis hęreditatis.

1 ACtionem petionis hęreditatis inter actiones bonæ fidei connumerat imperator in.d. §.actionum.& competit hæredi, qui hæreditatem adijt & possessionem non fuit adeptus aduersus possidentem pro hærede, vel pro possessore, ad hoc, vt actor hæredita-

ditatem totam, vel partem cum acceſsionibus conſequatur, ita explicant Iaſo. à nu. 186. & Miſing. à nu. 104. in d. §. actionum. Et hæc actio eſt vniuerſalis. l. 1. ff. de rei vendicatione. l. item videndum. §. vltimo. cum. l. ſequenti. ff. de petitione hæreditatis. & eſt miſta, perſonalis, & realis. tex. §. quædam. inſti. de action. l. hæreditatis petitionem. C. de petitione hæred. quanuis proprie in rem actio ſit ex parte poſſeſsionis aduerſarij, plures effectus habens actionis perſonalis. l. ſed etſi. §. petitio. ff. de petitione hæred. & ibi Bart. & communiter omnes ex Iaſ. in d. §. quædam. nu. 42. Et ad hoc, vt hæc actio, competat, & recte intentetur requiruntur ſequentia. Primò quod actor in libello concludat, quod iudex declaret eum hæredem eſſe, & hæreditatem ad ſe pertinere. l. ex diuerſo. §. 1. ff. de rei vẽdicatione. & quod petat, vt iudicis officio ſibi reſtituat quidquid reus ex hæreditate poſſederit. l. licet. ff. de petitione hęreditatis. l. 1. §. 1. ff. ſi pars hęreditatis petatur. Quo fit in libello neceſſariam non eſſe expreſsionem ſingularum rerum, ſed ſufficere actorẽ petere ſe hæredem defuncti declarari, & ad eum hæreditatem pertinere, reumq; officio iudicis damnari ad reſtitutionem omnium rerum ad illã hæreditatem pertinentium ſecundũ glo. communiter receptam in. l. 1. ff. de edendo. Panor. in. c. 2. de libelli oblatione. & eſt. l. 26. titu. 2. par. 3. reſoluit Couar. in practi. quæſtionibus. c. 12. nu. 1. reprobata glo. in. c. 2. de libelli oblatione. Secundò requiritur, quod actor ſit hæres, ſiue ex teſtamẽto, ſiue ab inteſtato, ſiue vniuerſalis, ſiue in aliqua parte hæreditatis. l. 1. 2. & 3. ff. de petitione hæreditatis. ſiue ſit hæres immediatus, ſiue mediatus, veluti hæres primi hæredis. l. fin. C. de hæredibus inſti. Si tamen eſſet inſtitutus in quota bonorum, tũc hæc actio non competeret: quia eſſet legatarius. l. ſiquis ſeruum. §. fin. cum. l. ſequenti. ff. de legatis. 2. Iaſo. in. d. §. actionum. nu. 193. Tertio requiritur, quod iſta actio intentetur cõtra poſſidentem hæreditatem, titulo pro hęrede, vel pro poſſeſſore. l. regulariter. l. pro hærede. ff. de petitione hæred. etiam ſi vnicam tantum rem, & minimam poſſederit. l. ſi hæreditatẽ. ff. de petitione hæred. quam optimè explicat Anto. Gomez in. l. 45. Tauri nu. 166. & Couar. in pract. quæſtio. c. 12. nu. 6. At verò contra poſſidentem aliquam hæreditatem vel partẽ eius titulo ſingulari hæc actio non competit. l. hæreditatis petitionem. & ibi doctor. C. de petitione hæred. Coua. in. d. c. 12. nu. 2. Et veram rationẽ differentiæ aſsignat Miſing. in. d. §. actionum. nu. 112. & plures limitationes ponit Iaſ. in. l. 1. col. 2. C. de inofficioſo teſtamẽto Socinus in regula. 297. incipienti, petitio. Couar. in. d. c. 12. & Miſing. in. d. §. actionum. num. 113. Et plura in praxi vtilia circa hanc actionẽ petitionis hęreditatis congerũt Anto. Gomez in. l. 45. Tauri à. nu. 153. & Coua. in. d. c. 12. Et libellꝰ in hac actione erit cõcipiẽdꝰ forma ſequẽti.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

LIBELLVS IN ACTIONE hæreditatis.

Illuſtre Señor

10 FVlano parezco ante. v. m. y pongo demanda a fulano, y digo, que anſi es, Que fulano vezino deſte lugar en ſu teſtamento, y poſtrimera vo-

ra voluntad, conque murio, y passo desta presente vida me dexo por su vniuersal heredero: cuyos bienes y herẽcia yo tengo acceptada, cõ beneficio de inuentario, y necessario siendo de nueuo la accepto con el dicho beneficio de inuentario, el qual estoy presto de hazer luego que los bienes vinieren a mi poder. Y al tiempo que el dicho fulano murio dexo muchos bienes muebles, rayzes, semouientes, deudas, derechos, actiones, joyas de oro, y plata, y moneda amonedada: en los quales bienes el dicho aduerso pretẽdiẽdo ser heredero del dicho defunto se metio, y a podero, y los tiene occupados. Y aũq̃ le cõsta dl dicho testa mẽto en el qual yo fuy instituydo por vniuersal heredero, y cõforme a ello es obligado a restituyrme la dicha herencia no lo quiere hazer sin pleyto. Porq̃pido a.v.m.q̃ auida mi relaciõ por verdadera en la parte q̃ baste, por su sentencia q̃ en tal caso lugar aya me declare por vniuersal heredero del dicho defuncto, y como a tal pertenecerme todos sus bienes, y herẽcia: y assi declarado cõdemne al dicho aduerso de su officio, el qual para ello imploro, a q̃ me de, entregue y restituya todos los dichos bienes, y herencia, q̃ assi tiene occupada, cõ mas los fructos que ha rentado y podido rentar y rentare hasta la real entrega y restitucio, que estimo en tãtas mil marauedis cada vn año, y en tantas fanegas de pan y tantos menudos. Sobre que pido justicia &c.

Ex. §. Duodecimo

SVMMARIA.

1 *Actio pro dote olim duplex fuit, quædam ex stipulatu, quædam rei vxoriæ actio, & quælibet cui cõpetebat, & quo casu.*
2 *Actio pro dote rei vxoriæ sublata est & in actionem ex stipulatu transfusa.*
3 *Actio ex stipulatu pro dote est bonæ fidei, actio vero ex stipulatu stricti iuris.*
4 *Actio ex stipulatu pro dote subrogata fuit in locum actionis rei vxoriæ.*
5 *Subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur.*
6 *Actio ex stipulatu pro dote ex vtroque latere tam mariti quam vxoris est bonæ fidei.*
7 *Actio ex stipulatu pro dote plura habet priuilegia.*
8 *Hypothecam tacitam habet mulier in bonis mariti pro dote sibi restituenda, & è conuerso maritus pro dote sibi promissa cõsequẽda.*
9 *Creditoribus mariti præfertur mulier in dote sibi restituenda.*
10 *Creditoribus anterioribus habentibus expressam hypothecam nõ præfertur mulier in dote sibi restituenda.*
11 *Actio ex stipulatu pro dote dupliciter competere potest marito quando sine consensu patris mulier contraxit, vel quando dos à patre vel extraneo sibi fuit promissa.*
12 *Maritus potest aduersus socerum agere pro dote sibi constituenda, quando filia sine patris consensu nupsit.*
13 *Dotare filias est paternum officium.*
14 *Bart. & sequacium opinio, quod pater non teneatur filiam absque eius consensu nubentem dotare impugnatur.*
15 *Pater tenetur filiã tradere marito, & constituere ei dotem.*
16 *Maritꝰ tenetur alimẽta præstare suæ vxori.*
17 *Actio ex stipulatu pro dote promissa, vt cõpetat*

petat requiritur quod matrimonium fuerit sequutum.

18 *Actio ex stipulatu pro dote promissa est vniuersalis potestque dupliciter intentari.*

19 *Socer sine venia non potest à genero conueniri.*

20 *Actio ex stipulatu pro dote repetenda dupliciter potest contingere, vel soluto matrimonio, vel constante, quando maritus ad inopiam peruenerit.*

21 *Dos aduentitia, & profectitia quæ dicatur.*

22 *Dotem aduentitiã sola vxor repetere potest soluto matrimonio: extraneus tamẽ quando id pactus fuit.*

23 *Dos profectitia à parentibus non potest repeti, nisi id pacti fuerint, vel filia consenserit, aut non contradixerit.*

24 *Dos repeti potest constante matrimonio, si maritus ad inopiam peruenit: quo casu res mobiles statim, immobiles vero intra annũ restituendæ sunt.*

25 *Maritus & eius filij hæredes pro dote restituenda non possunt conueniri, vltra quam facere possint, secus vero extranei hæredes vel maritus putatiuus.*

26 *Libellus in actione pro dote non promissa.*

27 *Libellus in actione pro dote promissa.*

28 *Libellus in actione pro dote repetenda.*

29 *Contractus bonæ fidei id proprium habent, vt contrahentes non modo in id quod actum est, sed in illud quod ex bono & æquo præstari oportet obligentur.*

30 *Iudici libera facultas tribuitur à lege æstimandi, quod bonum & æquum est in contractibus bonæ fidei, secus vero in contractibus stricti iuris.*

31 *Compensatio admittitur in actionibus bonæ fidei, & stricti iuris ipso iure, attenta noua lege Iustiniani.*

32 *Compensatio non admittitur in depositi actione.*

33 *Compensatio ipso iure competere dicitur quãdo à reo fuerit in iudicio opposita, ita vt de ea iudici constare possit.*

34 *Iudex non debet abuti potestate sibi concessa æstimandi ex bono & æquo in actionibus, bonæ fidei sed in quantum poterit certam tenetur proferre sententiam.*

§. 12. De actione pro dote.

1 ANtiquitus duæ actiones pro dote, vel exigenda, vel repetenda concessæ fuerũt: vna ex stipulatu dicebatur, altera verò rei vxoriæ actio. Prior enim dabatur marito pro exigenda dote sibi promissa, vt in l. ad exactionem. C. de dotis promissione. nec sibi competebat, nisi dos esset promissa. l. vltima. in principio. C. de repudijs. Posterior verò dabatur mulieri soluto matrimonio ad repetendas res dotales, etiam si de restitutione dotis nihil sibi cautum esset. l. si duo patroni. §. penultimo. in fine. ff. de iure iurando.

2 Hanc posteriorem actionem rei vxoriæ Iustinianus sustulit cum omnibus suis qualitatibus, & in actionem ex stipulatu transfudit: vt sic vtroq; casu actio ex stipulatu competat, & marito pro exigenda dote, & mulieri pro repetenda: & si nulla stipulatio interueniat per. l. vnicam, in princi. C. de rei vxoriæ actione. & text. in. §.

3 fuerat. inst. de actio. Et actio ex stipulatu pro dote bonæ fidei est. Nã licet actio ex stipulatu stricti iuris sit. l. quia tantũdem. ff. de neg. gest. l. quid quid adstringendæ. ff. de verborũ. ta-

4 mẽ quia actio ista subrogata fuit in locũ actionis rei vxorię, quæ bonę fidei erat, accepit eius naturã & conditionẽ: ac proinde bonę fidei est tex. in. d. §. fuerat. & in. d. l. vnica. §. sed si nõ ignoramus. C. de rei vxorię actione. Nã

5 subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur. l. quod debitori. ff. de donat. causa mortis. l. si creditori.

ditori.ff.de legatis.1.&. d.l. vnica.in
6 principi.& vtroq; latere tam mariti
quam vxoris bonæ fidei eſt vt ex.d.§.
fuerat.notant ibi Iaſ.nu. 16. Miſing.
& Corraſ. nu. 5. & communiter om-
nes in. d.l. vnica.§.ſed etſi ignora-
7 mus. Quæ actio plura priuilegia ha-
bet,de quibus in.l.1.ff.ſoluto matri-
monio. & in.l. aſsiduis. C. qui potio-
res in pig. & apud Campetium, &
Bald. Nouellũ in titul. de dote. Quo
rum duo recenſentur in. d. §. fuerat.
8 Primum eſt tacitæ hypothecæ quam
mulier habet in bonis mariti pro do-
te ſibi reſtituenda, & econuerſo ma-
ritus pro conſequenda dote ſibi pro-
miſſa.d.l.vnica.§.1.de quo priuilegio
vltra doctor.in.d.§.fuerat,agit elegã-
9 ter Couar.lib.1.variarum.c.7. Secun
dum priuilegium eſt prelationis,quo
mulier præfertur omnibus alijs cre-
ditoribus mariti,vt in. d.§. fuerat. &
in.d.l.aſsiduis.& explicat Couar.in.d.
c.7.à nu. 1.Cauebis tamen à Miſing.
num.13.& à Corraſ.nu.8.in.d.§.fue-
rat.teſoluentibus mulierem haben-
tem tacitam hypothecam præferen-
dam eſſe creditoribus anterioribus
10 habentibus expreſſam:nam contra-
ria opinio verior & communis eſt ſe-
cundum Couar.d.c.7.nume.1. verb.
tertia concluſio .& probatur de iure
11 regio in.l.33.titu.13.part. 5. Et quan-
do actio iſta ex ſtipulatu marito da-
tur poteſt dupliciter contingere. Pri
mo modo quoties filia matrimoniũ
contraxit ſine conſenſu patris.Secun
do modo quoties dos fuit promiſſa à
12 patre,vel ab alio.In primo caſu gener
agere poteſt aduerſus patrem,vt con
ſtituat ſibi dotem ſecundum glo.in.
l.obligamur.verb.lege. ff. de action.
& oblig. quam teſtatur communiter
receptam Alexander conſ.169.nu.2.
li.7.Socinus conſ.57.nu.2.lib.4. Aret.
conſ.39.col.antepenul. Iaſ. in authẽ.
præterea.nu.8.C. vnde vir. & in.d.§.
fuerat.nu.97.&Greg.Lup.in.l.8.titu.
11.part.4.in glo.verb.el padre.Alcia.
13 li.8. parergon.c.3.Et pro hac opinio-
ne facit, quia officium paternum eſt
filias dotare.l. qui liberos. ff. de ritu
nuptiarum.l.fin. C. de dotis promiſ-
ſione.&firmat glo.1.in.c.hoc ſanctũ.
32.q.2.& in.c. de raptoribus.36.q.1.
verb. excuſata. Et iſta opinio verior
eſt ſecundum Couar.in.4.2.part.c.3.
§.8.nu. 7. Nec ab hac opinione rece-
dendum eſt ſecundum Bald. Nouel-
lum in.l.1.nu.343.ff.ſoluto matrimo
14 nio.quanuis Bart. in.l.obligamur. ff.
de act.& oblig. teneat patrem non te
neri dotare filiam ablq; eius conſen-
ſu matrimonium contrahentem:cu-
ius opinionem ſequitur Aretinus in.
l.qui ſuperſtitis.nu.3.ff. de acquiren-
da hæreditate. Iaſ.in. l. diuortio. in
princi.nu. 20. ff. ſoluto matrimonio.
Alex.conſ.33.nu.3.lib. 4. & conſ.61.
nu.4.li.7. Palatiº Rubios in repetitio
ne.c.per veſtras not.3.§.3.nu.1.&.7.
&.§.4.nu.1.&.5.&. §. 7. de donat. in
15 ter vir.&vxor.Nam contra eos facit,
quod pater ad duo tenetur, ſcilicet,
ad tradendam filiam marito,&ad cõ
ſtituendam ei dotem,probatur in.d.
l.qui liberos. vnde licet ceſſet prima
obligatio,quia iam filia nupta eſt, nõ
tamen ceſſat ſecunda de conſtitutio
ne dotis, vt cum pluribus reſoluit
Couar. vbi ſupra in.d. c.3.§.8.num.7.
Cautius tamen in hoc caſu crederem
eſſe ſi mulier tempore cõtractus ma-
trimonij promitteret dotem ſuo vi-
ro:quia in iſto caſu Bart.& omnes cõ
ſentiunt aduerſum patrem agi poſ-
ſe, vt dotem filiæ conſtituat : & ſi
dos promiſſa non fuerit agendum
16 erit nomine vxoris : alioquin viro
imputandum eſſet, quod vxorem
ſine dote acceperit, & eidem ali-
menta admiſtrare teneretur.l.fin.C.
de

de repudijs, & in authen. de nuptijs. §. sic itaque. collatione. 4. resoluunt Paulus Castrensis in. l. si socer. in principio num. 4. ff. soluto matrimonio. Alex. cons. 7. nu. 11. li. 2. Ias. in authẽtica præterea. nu. 8. C. vnde vir & vxor. & Guilier. Bened. in. c. Rainutius.

17 verb. dotem. num. 41. Secundo verò modo quando dos fuit promissa à patre, vel ab alio tunc requiritur, quod constet dotem fuisse promissam, & matrimonium subsecutum: quia talis promissio habet conditionem annexam, si matrimonium subsequatur, secundum glo. in. l. 2. §. creditum. ff. si certum petatur. verb. post nuptias. nam ante matrimonium dos non dicitur. l. 3. &. l. promittendo. ff.

18 de iure dotium. Et tunc actio ista vniuersalis est, vt omnes agnoscunt in rubrica. ff. soluto matrimonio. Intentaturque dupliciter. Quia si dos promissa esset per instrumentum publicum, vel aliam scripturam executionem paratam habentem iuxta. text. in. l. 2. &. 5. titu. 16. lib. 5. recopil. via executiua procedendum erit: si vero aliter promissa esset, libellus concipiendus erit forma paulo inferius præscripta. Vtroque tamen casu si aduersus patrem agatur, priùs venia

19 petenda erit: quia socer sine venia à genero conueniri non debet, secundum glo. receptam in. l. generaliter. ff. de in ius vocando. etiam si affinitas dissoluta esset secundum Alex. in. d. l. generaliter. per. text. in. l. fin. C. de

20 iure dotium. Quando verò actio ista datur pro repetenda dote contingere etiam potest dupliciter. Primo mo

21 do soluto matrimonio: quo casu aut loquimur de dote aduentitia, vel de profectitia. Aduentitia dicitur, quæ non ex paternis bonis, sed aliunde

22 ab extraneo data fuit: & tunc sola vxor soluto matrimonio repetere poterit: extraneus tamen quando id pactus fuerit, poterit repetere in. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxoriæ. Profectitia verò dos dicitur, quæ à patre

23 vel à parente proficiscitur, nec à parentibus repeti poterit, nisi id pacti fuerint, vel nisi filia consenserit, aut non contradixerit. l. 2. §. quod si in patris. &. §. voluntatem. ff. soluto matri-

24 monio. Secundo modo dos repetitur constante matrimonio, si maritus ad inopiam vergat. l. si constante. in principio & ibi Ias. ff. soluto matrimonio. l. vbi. C. de iure dotium. glo. in. c. ex parte. de consuetudine. & vtrobique doctor. & Palatius Rubios in repetitione. c. per vestras. in principio. §. 17. num. 1. cum sequentibus, & tunc res dotales diuersimodè restituuntur: nam immobiles statim restitui debent, alioquin vsuræ debentur, mobiles verò intra annũ, vt in. l. vnica. §. cum autem. C. de rei

25 vxoriæ. Aduertendum tamen erit, quod maritus, & eius filij hæredes cõueniri non debent pro dote restituẽda vltrà quam facere possint. l. maritum. l. etiam filios. in principio. ff. soluto matrimonio. & in. §. item si de dote. insti. de action. vbi Ias. & Petrus Plateanus optimas limitationes ponunt. Extranei verò hæredes hoc priuilegio non gaudent vt in. d. l. maritum, & in. l. quia tale. ff. soluto matrimonio: nec etiam maritus putatiuus, vt cum pluribus resoluit Couar. in quarto. de sponsa. 2. part. c. 6. §. 8. nu. 26. vbi à nu. 24. plura in proposito cõgerit. Et libelli in hac actione concipiendi erunt forma sequenti.

LIBELLVS IN ACTIONE,
pro dote non promiſſa.

Illuſtre Señor.

26 FVlana con licencia expreſſa que de mi marido fulano tengo, como mas aya lugar de derecho, parezco ante. v.m. pidiendo, como ante todas coſas a. v.m. pido, licencia para lo infra eſcripto: y ſiẽdome cõcedida o injuſtamente denegada me querello, y põgo demanda a fulano mi padre legitimo, y digo q̃ anſi es, Que yo eſtoy caſada y velada como lo mãda la Sancta madre Igleſia cõ fulano mi legitimo marido: elqual es hijo dalgo y mi igual: y al tiempo que con el me caſe no lleue conmigo dote ni agora la tengo, con que pueda el dicho mi marido alimẽtarme, y ſuſtentar las cargas del matrimonio. Y aſsi el dicho mi padre conforme a la diſpoſiciõ del derecho eſta obligado a me dotar y dar dote competente ſegun la qualidad de ſu perſona, y la quantidad de ſu hazienda y al numero de hijos que tiene, a lomenos haſta lo que me puede caber de legitima. Y auida conſideracion de todo lo ſuſo dicho el dicho mi padre eſta obligado a dotarme en tantos ducados. Porque pido a. v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte, por ſu ſentencia, que lugar aya, y de ſu officio el qual para ello imploro condemne, compella, y apremie al dicho mi padre a que me dote en tãtos mil ducados: e aſsi condemnado le mande me los de y entregue, para que dellos el dicho mi marido me alimente, y pueda ſuſtentar las cargas del matrimonio. Sobre que pido juſticia &c.

LIBELLVS IN ACTIONE,
pro dote promiſſa.

Illuſtre Señor.

27 FVlano con licencia, que ante todas coſas pido a. v.m. y ſiendo me concedida, o injuſtamente denegada, me querello, y pongo demãda a fulano padre legitimo de fulana mi legitima muger, y digo que anſi es, Que el dicho fulano me mãdo y prometio en dote y caſamiento con la dicha mi muger tantos mil ducados pagados en eſta manera. En tal heredad q̃ eſta en tal lugar, de q̃ ſon linderos tales, que fue eſti-

eſtimada y taſſada en tantas mil marauedis, y la reſta me prometio en dineros de contado. Y pueſto que yo ſoy caſado y velado con la dicha fulana de tantos años a eſta parte, viuiendo y haziendo vida maridable de conſuno en vna caſa, el dicho fulano no me ha querido dar ni pagar el dote que me prometio y mando con la dicha ſu hija, aunque por mi ha ſido requerido muchas y diuerſas vezes no lo ha querido hazer ſin pleyto. Porque pido a. v. m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte por ſu ſentencia que lugar aya, condemne al dicho fulano a que me de, pague y entregue la dicha heredad con mas los fructos, que ha rentado, y podido rentar, y que rentare haſta la real entrega, que eſtimo en cada vn año en tantas mil marauedis, y tantas fanegas de pan: y aſsi miſmo le condemne à que me de, y pague los dichos marauedis que es obligado a me dar en dinero de contado, con mas los intereſſes que ſe me han ſeguido, por no me auer pagado, que eſtimo en tantas mil marauedis: ſaluo en todo la judicial taxacion de. v. m. Sobre que pido juſticia &c.

LIBELLVS IN ACTIONE, pro dote repetenda.

Illuſtre Señor

26 FVlana biuda muger que fuy de fulano defuncto parezco ante. v. m. y pongo demanda a fulano heredero del dicho mi marido, y digo que es aſsi, Que yo fuy caſada y velada como lo manda la Sancta madre Igleſia con el dicho fulano mi marido, el qual es ya defuncto, y paſſado deſta preſente vida. Y al tiempo que con el me caſe y vele lleue en dote y caſamiento y el conmigo recibio tantas mil marauedis, y en ſu teſtamento y poſtrimera voluntad, con que murio dexo por ſu vniuerſal heredero al dicho fulano: el qual quiſo y accepto ſus bienes y herencia, y aſsi es obligado a pagarme, y reſtituyrme la dicha mi dote: mayormente que ha mas de vn año, que el dicho mi marido es muerto y el matrimonio diſſuelto. Y aunque por mi ha ſido requerido que me lo pague no lo ha querido hazer ſin pleyto. Porque pido a. v. m. q̃ auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte por ſu ſentencia, que lugar aya condemne al dicho aduerſo a que me de, buelua y reſtituya tá tas mil marauedis de la dicha mi dote, y a ello le compella, y apremie por todo rigor de derecho. Sobre que pido juſticia &c.

Otrosi attento que el tiempo, en que es obligado el dicho aduerso a pagarme la dicha mi dote es ya passado, y no tengo otra cosa de que me alimentar, si no della a. v. m. pido que de su officio, el qual para ello imploro condemne al dicho fulano, a que en el entretanto que no me pagare la dicha dote me de alimentos conforme a la qualidad de mi persona, y la quãtidad de la dicha mi dote. Sobre que pido justicia &c.

HActenus in isto. c. 6. cum suis. §§. egimus de actionibus bonæ fidei, omissis actionibus, familiæ herciscũdæ, communi dividundo, finium regundorum, & pignoratitia: quia de tribus dixeramus in. c. 1. in. §. de acti. mista. & deposteriori in. c. 2. in. §. de acti. Seruiana. hypothecaria, pignoratitia. &c. Circa quas omnes actiones bonæ fidei animaduertere libet, quod earum vis & natura est, quod in eis libera potestas permittitur iudici ex bono & æquo æstimandi quantum oportet
29 reum dare actori: nam contractus bonę fidei hoc peculiare habent, vt contrahentes non modo in id, quod actum est, sed & in illud, quod ex æquo & bono præstari oportet inuicem obligentur, licet à contrahenti
30 bus non sit expressum. Et inde est, quod vbi de illis controuersia in iudicio oritur, lex tribuit liberam facultatem iudici æstimandi, quoniam reũ actori dare oportet non attenta stricta iuris ratione, & subtilitate verborum, sed ex bono & æquo, id est, ex naturali æquitate, & absoluta quadã bonitate iuxta text. in. l. 2. in fine. ff. de act. & oblig. & in. §. vltimo. instit. de oblig. quæ ex cons. Quod in actionibus stricti iuris non obseruatur, in quibus iudex non potest transilire verba conuentionis. l. quidquid ad stringendæ. ff. de verborum. l. quia tã
31 tũdem. ff. de neg. gest. Quo fit quod in actionibus bonæ fidei compensatio admittitur, ita, quod siquis agat actione bonæ fidei, & decẽ petat de beatq; reo quinq; iudicis officiũ erit in quinq; solummodo condemnare, facta compensatione cum alijs quinque, quæ reo debebantur secundum Iustinianum in. §. in bonæ fidei. insti. de action. referentem iuris antiqui differentiam circa hanc compensationem inter actiones bonæ fidei, & stricti iuris. Nã olim in actionibus bonæ fidei ipso iure compensatio admittebatur, id est, eo ipso quòd iudex intelligebat locum esse compẽsationi statim actio minuebatur ad quantitatem debitam absq; eo quod reus peteret: in actionib⁹ stricti iuris, etiã iudice sciente locum esse compensationi, non admittebatur compensatio, nisi reo opponente exceptionẽ doli, dicendo, dolo facis, quia petis quod statim restituturus es. Quã tamen differentiam iuris antiqui idem Iustinianus sustulit in. l. fin. C. de cõpens. vt ipse met refert in. d. §. in bonæ fidei iudicijs. constituens regulã generalẽ, scilicet, quod omnis actio cuiuscunq; generis sit, hodie ipso iure per compensationem tollitur in tantum, quantum compensari de-
32 bet, excepta sola depositi actione: idemque statuit in. d. l. fin. & probatur in. l. penultima. C. de deposito. &
33 in. c. bona fide. extra de deposito. Intellige tamen compensationem ipso iure competere, si opposita fuerit à reo in iudicio, vt sic de ea facto vel

voce

voce hominis iudici constare possit, quia iudex diuinare nequit. l. si cõ ster. C. de comp. l. si putator. ff. ad. l. Aquiliam, & firmat glo. in. d. §. in bonæ fidei. verb. ipso iure. & ibi communiter omnes. Differt tamen in hoc ius nouum à veteri, quia antiquitus solenniter opponenda erat doli exceptio: hodie verò sufficit quibuscunque verbis hanc compensationem iudici significare. Et quid sit compensatio, & in quibus admittatur, vel reijciatur tradunt doctor. communiter, præsertim Plateanus Mising. Otomanus, & Corrasius in. d. §. in bonæ fidei. Et cum compensatio semper opponatur per viam exceptionis, ideo libellus in ea formandus non erit. Quibus omnibus supra dictis addendum est, quod licet in actionibus bonæ fidei iudex habeat amplissimam facultatem æstimandi ex bono & æquo, quantum oporteat reum dare actori, non tamen debet hac potestate abuti: sed tenetur in quantum potuerit certam proferre sententiam. text. in. §. curare. insti. de action. l. 1. & 2. C. de sent. quæ sine cer. quant. c. graue. 11. q. 3. & c. vltim. 33. distinctione. & tradũt vtrobique doctor. & in c. 2. de libel. oblat.

34

Ex. §. Septimo

SVMMARIA.

1 *Actionum arbitrariarum materia quam subtilis, & difficilis sit.*

2 *Actiones bonæ fidei, & actiones arbitrariæ, multas inter se patiuntur differentias.*

3 *Iudex non habet potestatem arbitrandi ex bono, & æquo in actionibus arbitrarijs, nisi præter earum naturam sequuta mora rei vel contumacia non parentis iussui iudicis.*

4 *Arbitrium quid sit in actionibus arbitrarijs.*

5 *Actiones arbitrariæ quare sic dicantur.*

6 *Actionum arbitrariarum quæ sit natura.*

7 *Actio de eo quod certo loco est arbitraria.*

8 *Libellus in actione arbitraria de eo quod certo loco, est concipiendus alternatiue, nisi in mora sit debitor constitutus: & quid tunc libellus continere debeat.*

9 *Libellus in actione arbitraria de eo quod certo loco.*

Cap. 7. De actionibus arbitrarijs.

1 MAteria actionum arbitrariũ est subtilis, scabrosa, & hactenus male cognita secundũ. Iaſ. in. §. præterea. insti. de action. vbi Ioannes Faber inquit, quod in ea desiderat magis discere quam docere, & Misin. testatur in ei⁹ explicatione omniũ ferè docto. ingenia defeciſſe. Quamobrẽ pro eius ꝑspicua cognitione. cõstituẽdũ est, quod postquam Iustinianus in tit. actionũ explicuerat vim, & naturã actionum bonæ fidei, quæ est vt iudici permittatur facultas ampla æstimandi ex bono & æquo quantũ actori reum dare oporteat, & hoc ex propria vi & natura actionis bonæ fidei, etiam si à contrahentibus non fuerit expressum, quod in stricti iuris actionibus cessat, cũ in eis à verbis contrahentiũ nõ sit recedendũ, vt habetur in. §. in bonæ fidei. instit. de action. & nos diximus in. §. præcedenti, tamen idẽ Iustinianus (propter aliquod accidens veluti propter morã rei non soluentis loco destinato aut propter cõtumaciam rei non parentis iussui iudicis) introduxit in. §. præterea. insti. de action. quod actiones stricti iuris arbitrariæ fierent, & in eis iudex posset ex bono & æquo arbitrari, neg lecta subtilitate verborum,

quemadmodũ actori satisfieri oportet. Quo fit differentiam esse inter actiones bonæ fidei, & inter actiones arbitrarias: nam in bonæ fidei actionibus statim iudex ex earum natura habet potestatem condemnandi ex bono & æquo: in arbitrarijs vero hanc potèstatem non habet, nisi præter earum naturam, sub secuta mora rei non soluentis, vel contumacia non parentis iussui iudicis. Et plures alias differentias esse inter prædictas actiones resoluit Otomanus in.d.§.præterea. à nu. 21. Rursus constitue, quod arbitrium in ista materia, nihil aliud est quàm interlocutio iudicis præcedens sententiam diffinitiuam: ita ex Theophilo in. d.§. præterea colligunt ibi Otomanus, Plateanus, Mising. & Corrasius. Et inde actiones arbitrariæ dicuntur, quæ ab arbitrio, id est, interlocutione iudicis pendent. Et ita in arbitrarijs duæ sententiæ feruntur, scilicet, interlocutoria & diffinitiua: si enim reus conuentus ex interlocutione iudicis satisfaciat effugiet pœnam condemnationis: si verò nõ satisfaciat condemnandus erit per diffinitiuam. His sic constitutis naturam actionum arbitrariarũ indicat Iustinianus in.d.§.præterea. constituens regulam generalem, scilicet, quod in arbitrarijs actionibus reus ante sententiam diffinitiuam soluens ex arbitrio, id est, interlocutione iudicis absolui debet, at vero non soluens condemnari. Quam naturam optime explicat Mising. in.d. §. præterea. num. 7. vbi Iustinianus supra dictæ regulæ exempla subijcit recensendo nominatim actiones arbitrarias: quæ solum modo sunt in illo. text. enumeratæ, & quæ cum eis magnam similitudinem habent, & omnes includuntur in supra dicta regula, vt agnoscunt Mising. num. 11. & Corrasius num. 4. in.d.§. præterea. reprobantes illos, qui falsò existimant omnes actiones arbitrarias censeri ob rei contumaciam: & vnũ quodlibet earum exemplum declarant Otomanus, Plateanus, Mising. & Corrasius ibidem resoluẽtes actionem, de eo quod certo loco, arbitrariam esse, vt optimè cum Duareno aduertit Mising. nume. 17. & Corras. nu. 10. Et libellus in ea concipiendus erit alternatiue secundum glo. in.l. 3. in princip. verb. adiectione. ff. de eo quod certo loco. & glo. in.§. plus autem. verb. sine commemoratione. insti. de action. quam formam probant Bart. & omnes in. d.l. 3. Quod verum est, quando debitor non esset in mora constitutus: cæterũ, si in mora esset deberet libellus præcisè concipi, debebitq; actor mẽtionem facere de loco solutioni destinato, & qualiter reus fuit interpellatus, vt ad illum locum accederet, & noluit: debebitq; implorare officium iudicis, vt reum condemnet ad interesse. probat. text. in.d.§. præterea. & in.l. 1. & l. arbitrari. ff. de eo quod certo loco. & vtrobiq́ue tradunt doctor. Et tunc libellus concipiendus erit forma sequenti. Et aduertendum est quod in actionibus arbitrarijs iudex curare debet quantum poterit, vt certam sententiam proferat, vt diximus in fin.§. præcedentis.

LIBEL-

LIBELLVS IN ACTIONE, arbitraria de eo, quod certo loco.

Illustre Señor.

9 FVlano parezco ante.v.m.y pongo demanda a fulano y digo, que es assi, Que yo empreste al dicho fulano tantos ducados, los quales me auia de pagar en la feria de la ciudad de Plasencia, que se haze el dia de Sant Andres del mes de Nouiẽbre, y auia de ser la dicha paga el dicho dia de Sant Andres del mes de Nouiembre passado deste presente año .de 1574. y assi a ello se obligo por quanto yo tenia necessidad de mis dineros para comprar en la dicha feria quatro varas de puercos. Y aunque le requeri que fuesse a la dicha feria a pagarme en ella los dichos ducados, no lo hizo ni se hallo en la dicha feria para que yo alli se los pudiesse demandar: y por no lo auer hecho dexe de emplear los dichos mis dineros y comprar con ellos los dichos puercos, de lo qual se me siguio de daño e interesse tantos ducados. Porque pido a. v.m.que auida mi relacion por verdadera en la parte que baste por su sentencia que lugar aya, cõdemne al dicho fulano a q̃ me de, y pague los dichos ducados que assi le empreste, y de su officio, el qual para ello imploro le condemne en el dicho daño e interesse, que de no me auer pagado en la dicha feria se me siguio, que estimo en tantos ducados, y mas le condemne en las costas y daños q̃ se me han seguido y siguen en venirle a demandar a este lugar por ser como soy forastero, lo qual estimo en tanto, saluo en todo la judicial taxaciõ de. v.m. Sobre que pido justicia &c.

Ex Cap. Octauo

SVMMARIA.

1 *Actionum aliæ sunt persecutoriæ in solidum, aliæ in tãtum, in quãtum reus facere potest, & priuilegiatæ dicuntur.*

2 *Reus in actionibus priuilegiatis quo priuilegio gaudeat.*

3 *Actiones priuilegiatæ frequentius per viã exceptionis opponuntur.*

Cap. 8. De actionibus priuilegiatis.

1 IVstinianus imperator posuit aliam diuisionem actionum in. §. sunt præterea. insti. de action. asserẽs, actiones alias esse persecutorias in solidũ, alias verò non, sed in quantum reus facere po-
2 test, & priuilegiatæ dicuntur: nam in

eis hoc priuilegio gaudet reus, vt nõ conueniatur in ſolidum eius, quod debet, ſed in quantum facere poſsit. Et harum actionum exempla poſuit Iuſtinianus in.d.§. ſunt præterea. & in.§§. ſequentibus. vſque ad finem illius tituli. Et quia per viam exceptionis opponuntur libelli in eis nõ erũt formandi: in ceſsione tamen bonorũ libellus porrigitur, qui formandus erit, vt diximus, in. 4. part. 1. tomi. in. c. de ceſsione bonorum. & in. c. del proceſſo de ceſsion de bienes.

Cap. 9. & Vltimum

de diuerſis remedijs ex varijs vtriuſque iuris deciſionibus.

Ex. §. Primo

SVMMARIA.

1 *REmedium. l. diffamari cui & contra quẽ, & ad quid competat, traditur.*

2 *Remedium. l. diffamari in omnibus cauſis tã ciuilibus quam criminalibus, tam realibus, quam perſonalibus petitorijs, & poſſeſſorijs locum habere cum communi doctor. & in praxi obſeruari defenditur, contra dominum Franciſcum à Sarmiento ad certas tantum cauſas illud remedium reſtringentem.*

3 *Requiſita neceſſaria vt remedium. l. diffamari. intentari poſsit, referuntur.*

4 *Remedium. l. diffamari. coram quo iudice debeat proponi, reſoluitur.*

5 *Libellus in remedio. l. diffamari. Hiſpanè compoſitus.*

§. 1. De remedio. l. diffamari. C. de ingen. & manu.

1 HIVius. l. remedium competit aduerſus diffamantẽ, vel iactãtem ſibi aliquod ius, vel actionem contra aliquẽ competere: daturq; diffamato ad hoc, vt iudex diffamantem compellat ius illud, vel actionem intra certum diem in iudicium deducere adiecta comminatione imponendi eidem perpetuum ſilẽtiũ, ſi intra terminum à iudice præfixum actionem non intentauerit. Et ad hanc concluſionẽ tex. iſte paſsim ab ſcribentibus notatur præſertim à Bal. Saly. & Fulgo. in præſenti. Inno. & alijs in. c. conquerente. de officio ordi. Couar. libr. 1. varia. c. 18. nu. 1. Domino Franciſco Sarmient. lib. 1. ſelect. c. 2. nu. 1. Molina. lib. 3. de primog. Hiſpa. c. 14. à. nu. 9. & ab alijs pluribus relatis à Collectanea iuris. nu. 228. cui. l. de iure re

2 gio conuenit. l. 46. titu. 2. par. 3. Remediumq; huius. l. conuenit omnibus cauſis tam ciuilibus, quam criminalibus, tam realibus quã perſonalibus, petitorijs, & poſſeſſorijs, vt communiter omnes ſupra citati agnoſcunt, teſte Ant. Gabriele. lib. 2. de commu. titulo de actio. concluſ. 6. Et ita remedium huius. l. in praxi obſeruatur ſecundum Greg. Lup. d. l. 46. glo. 1. Sed ex hac communi interpretatione iuris notiſsima principia corrũpunt, cũ ordo, & natura iudiciorum ſubuertatur, & infinitæ lites ſuſcitentur calũniandiq; via aperiatur: quia actor nemo inuitus agere compellitur. l. vnica. C. vt nemo inuit. agere. & l. creditor. C. de pigno. alioquin, magis pati quam agere diceretur, ac proinde prius in iudicio comparet, & ab eo iudiciũ inchoatur. l. in tribus. ff. de iudi. Eſt enim in poteſtate actoris quã do velit experiri. l. qui in alterius. ff. de reg. iur. reus vero ad iudicium inuitus trahitur. l. inter ſtipulantem.

§. Sti-

§. Stichum. ff. de verb. oblig. Quam obrem dominus Sarmi. vbi supra, à supra. d. communi interpretatione huius. l. recedit asserens solùmodo eius remediũ competere in causis de quibus loquitur, videlicet in causa status, & sic in actionibus, quæ pro iuribus incorporalibus dantur, veluti pro seruitutibus, & iuribus respicientibus statum personarum, ingenuitatem, libertatem, & seruitutẽ, quia in eis possessio, vel quasi in patientia aduersarij innitur. l. etsi forte. §. 1. ver si. sed si patiente. ff. si seruit. vendi. l. quoties. ff. de seruitut. notat Bart. in. l. naturaliter. nu. 27. ff. de vsucap. & talis patientia pro titulo habetur vt resoluunt Anto. de But. in. c. peruenit. de censi. Feli. in. c. si diligenti. nu. 7. de prę̃scrip. Fran. Balb. tit. de præscrip. 1. par. 3. part. princip. q. 10. nu. 7. Vnde cum ex verbali iniuria, vel iactatione in prædictis maxima læsio sequeretur, cũ ex ea impatientia aduersarij colligeretur, & ità possessor ad iudicium prouocare posset. l. fructuario. §. sicut. ff. si vsusfruct. petatur. d. l. etsi forte. §. sciendum. Et in materia status multum efficere posset existimatio, quę ex diffamatione facilè oriretur. l. si vicinis. C. de nup. c. per. tuas. de prob. mirum non est, si contra præd. iuris principia remedium huius. l. in his causis inductum esset, ita nostram. l. interpretatur Dominus Francis. Sarmi. vbi supra à nu. 10. & ante eũ, eundem intellectũ assignauerit Bald. in. l. si ea. C. qui accus. nõ pos. Molina tamẽ vbi supra nouissimè interpretationem communem huius. l. & prædictam praxim, ab impugnatione Domini Franciſci Sarmiento defendit, asserens in hac. l. probari beneficiũ eius ad omnes causas trahi: quam communem praxim nos etiam sequimur, & licet fateamur in hac. l. non probari, opinamur tamen suaderi posse ex pluribus iuribus relatis à glo. in hac. l. verbo. sentẽtiam. Et de iure regio præd. praxis cõmunis expressè probatur in. l. 46. de fendiq; potest ex eo, quod in odium diffamantis, & se iactantis ad obuiandam eius calumniam subueniendũque illis, qui iactatione, vel infamia molestantur, & timent vexari actionibus non opportuno tempore intẽtatis, sed tẽpore quo diffamatus legitimis exceptionibus, & probationibus destitutus fuerit, praxis & stylus beneficium huius legis in omnibus causis, & litibus recepit, tametsi hoc contra iuris principia inductum esset. Multoties enim legislatores aliqua ratione ducti multa constituerunt contra iuris principia, quod iuris consulti sentiunt: dum dicunt (cõtra strictã rationem disputandi multa esse in iure admissa). l. ita vulneratus. in fi. ff. ad. l. Aquil. l. siquis seruo. C. de furt. c. cũ vniuersorum. de rerũ permut. c. si beneficia. de præb. in. 6. c. si ciuitas. de sententia excom. in. 6. text. sic intelligendus in. c. penul. de sententia excom. Et ad hoc, vt remedium huius. l. intentari possit. requiruntur sequentia. Primò quod causæ cognitio præcedat, ex qua summarie constet de iactatione, vel infamatione facta sine causa secundum Bart. in. l. Titia. in fi. ff. de accusat. Angel. in princip. insti. de except. num. 23. Alex. in. l. si finita. §. eleganter. nu. 26. ff. de damno infec. Inno. in. c. abbate. de verb. signifi. & Coua. in. d. c. 18. nu. 2. Secundò requiritur ad hoc vt perpetuum silentium diffamanti imponatur, quod bina monitio à iudice præcedat secundum Ange. in authe. de hæredibus & Falci. §. siquis autem. coll. 1. Cœpola. caut. 110. & Matthæ. de Afflic. decis. 264. quorum opinio

3

in praxi tutior est, secundum Gregorium Lupum in.d.l.46.vers.e si por auentura.Roma.tamen.in.l. quãdiu. nu. 12. ff. de acqui.hære. Alex.l. vlti. col.1.ff.de ferijs. & Feli. in. c. accepimus. nu.6. de fide inst. contendunt vnicam monitionem sufficere, quorum opinionem apud nos praxim recepisse testatur Couar.in.d.c. 18.nu.
4 2.Debetq; remedium huius.l. proponi coram iudice ordinario ipsius diffamati, nam attenta origine causæ is,qui nunc litem incipit verè reus est: ac ideo eius iudex adiri debet, acsi actor proponeret actionem aduersus eum, cum eius forũ sequi debeat,& in specie firmat Panor. in.c.si quis contra clericum.num.2.de foro comp.& plures alij quos refert,& sequitur Couar.vbi supra.nu.4.&.5. Et in isto remedio libellus erit concipiẽdus forma sequenti.

LIBELLVS IN REMEDIO.

l.diffamari.C.de ingenuis.

Illustre Señor.

5 FVlano como mas aya lugar de derecho parezco ante. v.m. y me querello,y pógo demanda contra fulano. Y contando el caso della digo,que es assi,Que a mi noticia nueuamente es venido, que el dicho fulano sin causa que legitima,y bastante sea,se anda iactando, y alabando q̃ yo soy su esclauo, o que le di ciertas cuchilladas, o que tiene cierta action y demanda contra mi sobre tal casa que tengo y posseo, y que me ha de poner demanda, y acusar sobre ello, de lo qual resulta notable infamia,daño, y perjuyzio contra mi,estando como estoy libre.Porque pido a.v.m.que auida summaria informacion de la dicha iactancia,le señale vn breue termino dentro del qual le mande me pó ga la dicha demanda,y pida lo que quisiere, que yo estoy presto de le respõder cõ apercibimiento,que no la poniendo dentro del dicho termino.v.m.le imponga perpetuo silencio,para que agora ni en tiempo alguno no se pueda mas querellar de mi,ni pedirme cosa alguna,en razon de lo suso dicho,poniendole pena para que desista de la dicha iactancia.Sobre que pido cumplimiento de justicia,y las costas protesto,y el officio de.v.m.imploro. Y juro a Dios,y a esta ✝ que esta demãda no pongo de malicia.

Ex.§. Secundo

SVMMARIA.

1 *REmedium.l.si contendat.ff. de fideiuss. differt à remedio.l. diffamari. quanuis aduocati eis promiscue vtantur.*

2 *Remedium.l.si contendat.cui & cõtra quẽ, & ad quid competat,traditur, & eius communis praxis defenditur.*

3 *Plures exceptiones quæ ex remedio.l.si contendat.intentari possunt, cumulantur.*

4 *Libel-*

4 *Libellus in remedio. l. si contendat. Hispano sermone compositus.*

§. 2. De remedio. l. si contendat. ff. de fideiussoribus.

1

Btinuit vsus aduocatorum beneficium. l. diffamari. misceri cum beneficio huius. l. ad faciliorem litis expeditionem, cum tamen inter se differant: illud enim absque diffamatione præcedente proponi nequit, hoc verò diffamationem non requirit, vt ex ista. l. planè deducitur, & firmat Alex. in. l. si finita. §. eleganter. à num. 22. ff. de damno infec. & resoluit Couar. lib. 1. vari. c. 18. nume. 3. in-

2 fi. Competitque remedium huius. l. habenti exceptionem aduersus creditorem ad hoc, vt eam in iudicium deducere possit per viam actionis, officium iudicis implorando, vt declaretur illam sibi competere, seque liberum esse ab actione, quæ actori aliquomodo compere videbatur, vt ex isto text. deprehenditur, ex dictione, (etiam) quę est implicatiua. Et hanc. l. iuncta glo. 1. ad hoc notabilem dicunt Barto. Paul. Ang. & Bald. in præsen. idem Bart. in. l. si finita. §. eleganter. num. 4 & ibi Alex. nume. 26. ff. de damno infec. ad idem est text. iuncta glo. fin. in. l. Aurelius. §. centum. ff. de liber. legata. & in. l. si duo patroni. in princip. ff. de iureiur. & in. l. vt frui. §. vtrum. ff. si vsusfructus. petat. Vbi ille, cui competit aliquod ius potest petere, vt declaretur sibi competere, facit text. in. l. si pater. C. qui bonis ced. poss. & ibi notat Bart. notat Panor. nu. 2. & Maria. Soci & Feli. in. c. siquis contra clericum. de foro comp. Feli. in. c. significauit. nume. 5. de testi. Roderi. Suarez. allega. 4. à nu. 5. Coua. d. c. 18. nu. 3. vbi testatur communi omnium consensu receptum esse, & Molina de Hispa. primo. lib. 3. c. 14. num. 6. &. 22. Sed attenta hac communi interpretatione, & praxi, iuris principia notissima corrumpuntur. Et primò iuris principium, quod tractus futuri temporis non spectat ad iudicis officium. vt in. l. 1. §. 1. ff. de vsur. l. non quemadmodũ. ff. de iudicijs. Sed ante actionis propositionem nemo exceptionibus vti potest, cum exceptio sit actionis exclusio, vt in. l. 2. ff. de excep. ergo antequam actio proponeretur exceptio iudicis officio intentari nequit. Secundò quia non est in potestate rei prouocare aduersarium ad iudicium, vt in. l. purè. §. fin. ff. de doli excep. nã nemo inuitus agere, vel accusare compellitur. vt in. l. vnica. C. vt nemo inuit. Quare Ioãnes de Imola in præs. ex Saly. l. 2. in principio. ff. sol. matri. idem Saly. in. l. si pater. C. qui bon. cede. oppositam sententiam defendunt, asserentes in hac. l. non probari communẽ intellectum, & praxim. Nihilominus communis erit obseruanda: nec obstant in contrarium adducta: nam non constituitur hic, quod reus possit ius futurum in iudicium deducere, sed quod possit ius de præsenti sibi competens per viam exceptionis vel per viam actionis proponere. Rursus hac. l. nõ dicitur, quod reus possit compellere actorem agere in iudicio, sed quod reus possit agere contra actorem inuitum officio iudicis, vt declaretur exceptionem sibi competere: ita satisfacit Paul. hic, & Alex. d. §. eleganter. num. 26. Moli. d. c. 14. nume. 22.

& sic tex iste nil deuiat à iuris regulis, vt firmat dominus Francis. Sar-
3 miento lib. 1. selecta. c. 2. num. 13. Vnde si plures fideiussores pro eodem interuenirent, singuli in solidum tenerentur, tamen ex epistola diui Adriani exceptio diuisionis eis competeret, vt in. l. inter fideiussores. supra isto titulo. §. si plures. inst. eo. Et si vnus ex eis vellet antequam conueniretur proponere suã exceptionem officio iudicis, vt declaretur sibi competere & diuisionem fieri, & pro reliqua parte silentium creditori imponi, benè poterit per remedium huius. l. Et pari modo poterit intentari exceptio. l. 8. titu. 12. par. 5. similiqúe modo poterit intentare aliam exceptionem, quando creditor distulit petere à debitore principali, & ob eius negligentiam debitor non soluendo effectus est: de qua exceptione vide Gome. 2. tomo vari. c. 13. num. 9. Eodem modo intentabitur exceptio nouationis, de qua in. l. vbicunque. ff. de fideiusso. l. nouatio. C. eo. Nouatio tamen non censetur facta nisi expressè agatur inter partes. l. fin. C. de nouat. & exceptio pacti de non petendo, inter debitorem, & creditorem, vt in. l. fin. ff. de pact. & aliæ quam plures exceptiones. Et libellus forma sequenti formabitur.

LIBELLVS IN REMEDIO.

l. si contendat. ff. de fideiusso.

Illustre Señor

4 FVlano como mas aya lugar de derecho parezco ante. v. m. y digo, Que fulano en cierta scriptura se obligo a fulano por cien mil marauedis y dio consigo por sus fiadores a mi y a fulano y a fulano. Y agora parece ser, que el dicho fulano principal ha venido en quiebra, y diminucion, y se ha ausentado y no tiene de que pagar, y los dichos fulano y fulano son abonados, y tienẽ de que pagar sus partes: y conforme a derecho a mi me compete la excepcion de la diuisiõ de manera q̃ aya de pagar la dicha deuda como vno de tres fiadores, y temo que el dicho fulano accreedor, me querra pedir por el todo, o que aguarda a que los demas ayan venido en quiebra y diminucion, de suerte que no tengã de que pagar sus partes. Porende de su officio de. v. m. (el qual para ello imploro) pido y supplico a. v. m. declare competerme la excepcion de la diuision: y assi declarado desde luego la mande hazer, dandome por libre de las demas partes, y sobre ellas en quanto a mi toca imponer perpetuo silencio al dicho accreedor. Y para ello &c.

Ex. §.

Ex. §. Tertio

SVMMARIA.

1 *REmedium. l. in omnibus. ff. de iudic. cui & aduerſus quem, & ad quid, & quando competat, docetur, & communis huius. l. intellectus defenditur.*

2 *Poſſeſſorem maioratus vel bonorum reſtitutioni ſubiectorũ non teneri cauere de reſtitutione faciendaſequẽti in gradu, nec ſucceſſorem ſuper hoc audiendum eſſe in vita poſſeſſoris, Anto. Gomez & alios tenuiſſe contra Palat. Rubios Roder. Suarez & alios, refert autor.*

3 *Filius vel ſucceſſor in maioratu poteſt in vita patris vel poſſeſſoris iuſta cauſa interuenente ex remedio. l. in omnibus. agere vt ſibi caueatur de reſtituendis bonis tempore debito, & vt ſucceſſor declaretur.*

4 *Inaduertenter Palat. Rub. Rod. Suarez & ſequaces fuiſſe reprehenſos ab Anto. Gomez & ſuis ſequacibus, cum omnes idem reſoluant, optime aduertit autor.*

5 *Libellus in remedio. l. in omnibus. Hiſpanè cõpoſitus.*

§. 3. De remedio. l. in omnibus. ff. de iudicijs.

1 EX hac. l. proditum eſt aliud beneficiũ, quo quis agere poterit aduerſus eum, qui ad diem, vel ſub conditione ad aliquid dãdum, vel faciendum tenetur, vt cautionem præſtet: quod die vel conditione aduenìente illud adimplebit. Nec intelligas hoc beneficio ita generaliter, & indiſtinctè vti poſſe, niſi tum demum quando iuſta cauſa ſuſpicionis fugæ, dilapidationis, vel ſimilis ſuperuenerit: vt exiſto text. deprehenditur; ibi (ex iuſta cauſa) alioquin non procedet, iuxta receptam ſententiam Bart. & Pauli hîc, Ripæ, & aliorum in. l. 2. in principio. num. 39. ff. ſolu. mat. Iaſ. in. l. dedi. nu. 14. verſ. tu reſponde. ff. de cond. cauſa data. Qua interpretatione communi admiſſa, euitabis difficultatem ex quodam iuris axiomate. l. non quemadmodum. 35. ſupra hoc titulo. quod vltra. docto. ibi ornat Ange. in. §. prę iudiciales. colu. pen. inſt. de actio. Matia. c. ſignificantibus. nu. 7. de libe. oblat. Nicell. in concor. glo. 95. nam illud ceſſat, quando iuſta cauſa ſuperuenerit per iſtum text. Rurſus euitabis aliam difficultatem ex. l. dedi. 3. ff. de con. cauſa data. vbi ſi dedi tibi decem ne me cõuenias in iudicio, non poſſum petere, vt caueas mihi, quod me non conuenias: & ita non potero vti remedio huius. l. ſi intelligas illud ibi eſſe: quia iuſta cauſa ſuſpicionis non ſuperuenit: ſicuti in ſpecie noſtræ legis, ſecũdum Paul. Caſtren. Cuius intellectus planus eſt ex Iaſ. d. l. dedi. num. 14. reiectis alijs ab eo ibi relatis, vt hinc caueas à glo. 1. in præſ. in fi. & à glo. in. l. 2. in principio, verſ. nos igitur. ff. ſolu. mat. dũ aſſerunt remediũ huius. l. ſolummodo procedere in contractibus bonæ fidei, non verò in actionibus ſtricti iuris, vt in. d. l. dedi. quarũ glo. opinionem conatur defendere Ioannes Crotus alios referens in. d. l. 2. in principio. num. 55. ff. ſoluto matrim. Nãimo huius. l. remedio locus eſt tam in actionibus ſtricti iuris, quam in bonæ fidei, per text. in. l. ſi creditores. ff. de priuil. credit. l. vniuerſa. C. de preci. impe. offe. l. quod ſi in diem. in princ. 18. ff. de peti. hæred. firmat Bart. hic. & in. d. l. dedi. num. 3. & in. l. ſiuè apud acta. C. de tranſact. Roma.

ſing.

sing. 646. & communiter omnes ex Ripa.num.34.Iaſ.num.16.d.l.2.in principio Iaſ.d.l.dedi.nume.14.Pala. Rub.in repet.c.per veſtras.§.31.in principio.Afflic.deciſ.108.num.3.& Ancon.titul.de merca.2.part.num. 32. Pari modo euitabis aliam difficultatem ex l.2.C.de hære.vel act.vend. ſecundum Bart.d.l.in omnibus. Inſu
2 per cauebis à Palatio Rub.in repet. c.per veſtras.§.44.à nu.2.dum indiſtincte reſoluit poſſeſſorem maioratus vel bonorum reſtitutioni ſubiectorum teneri cauere de reſtituendo ſequenti in gradu quando caſus reſtitutioni venerit, audiendumque eſſe ſucceſſorem in vita poſſeſſoris: pro quo facit reſolutio Matth. de Afflic.279.& reſoluiſſe Roderi. Suarez.in alleg.4 receptum à Coua.lib. 1.vari.c.18.num.8.& à Siman.libr.1. de primogen. Hiſp. c. 28. teſtantur Anto. Gomez.in.l.40.Tau.num.79. Pinc.in.l.1. C. de bon. mater.3.part. num.78.Mencha.li. 1.de ſucce.crea. §.6.nume.46. & Moli.lib. 3. de Hiſp. primog.c.14.à num.10.Sed præd. reſolutio.Pala. Rub.falſa eſt, & contra text.in.d.l. non quemadmodum. & repugnat iuris principio, quo habetur damnandam eſſe præmaturam ſpem eius, qui tractat de ſucceſsione viuentis.l. 1.§. ſi impuberi. ff. de colla.bono.l.2.§.interdū. ff. de vulg. Quamobrem Anto. Gomez Mencha. Pinel. & Moli. vbi ſupra immemores Pala. Rub. reprehendunt Roderi.Xua.Coua. & Siman. & tenent filium vel alium maioratus ſucceſſorem viuente poſſeſſore agere non poſſe, vt mortuo poſſeſſore declaretur ad ipſum agentem ſpectare ſucceſsionem, & ſibi cauere de
3 beri de reſtituendo. Et ita ex decreto Pinciani prætorij deciſum fuiſſe teſtatur D. Ant. à Padilla in. l.1. C. de fidei com. num. 31. Nihilominus tamen Anto.Gomez. & eius ſequaces fatentur filium vel ſucceſſorē iuſta cauſa ſuperueniente ad hoc admittendum fore ex remedio noſtræ.l. veluti ſi poſſeſſor bona dilapidaret, vel prætenderet bona reſtitutioni ſubiecta eſſe libera, & ea alienare inciperet: pro qua opinione facit. l.1. titul.2 part.3.& notat ibi Greg. Lup.
4 glo.fin. Quo fit inaduertenter,& immerito Rode. Xua. & eius ſequaces reprehenſos fuiſſe à ſupra d. doctoribus,cum Rode. & ſequaces loquantur in caſu, quo iuſta cauſa ſuperuenit: vt colligitur ex ſerie facti, ſuper qua allegationem format, & ex iuribus,quæ ipſe citat. Et ita in effectu idem cum Anto.Gomez. & ſequacibus reſoluit. Et qualis debeat eſſe iſta cautio tradit Iaſ. in. l.diuortio. §. interdum.num. 8. & in.l. ſi conſtante. num.16.ff.ſol.matri. & latius in.l.ſancim°.C.de verb. ſig.& Pala. Rub. vbi ſupra in.d.§.44.nu.4.&.5. Et libellus in hoc remedio erit forma ſequenti concipien

dus.

LIBELLVS IN REMEDIO.

l.in omnibus.ff.de iudic.

Illuſtre Señor.

5 FVlano como mas aya lugar de derecho parezco ante. v.m. y pongo demanda a fulano. Y contando el caſo digo, que es aſsi, Que

el

el dicho aduerſo tiene y poſſee tales heredades, y bienes, de que ſon linderos tales, los quales ſon de mayorazgo y ſubiectos à reſtitucion, y deſpues de ſus dias ſoy llamado a ellos conforme a la voluntad y diſpoſicion de fulano inſtituydor del dicho mayorazgo. Y es aſſi que agora el dicho aduerſo poſſeedor de los dichos bienes ſe anda jactando y alabando que los dichos bienes ſon libres, y que ſe pueden vender, y enagenar, y me temo que los vendera, y los ha començado a diſsipar, y maltratar. Porque pido a.v.m. que auida mi relacion por verdadera en la parte que baſte por ſu ſentencia, que en tal caſo lugar aya, del dicho aduerſo me haga entero cumplimiento de juſticia declarando deſde luego los dichos bienes ſer de mayorazgo ſubiectos a reſtitucion, e inagenables, y mandando al dicho aduerſo, que no los enagene, ni diſsipe, y aſsi miſmo declarando pertenecerme a mi deſpues de la muerte del dicho aduerſo, y condemnandole a que me de ſufficientes fianças, para que venido el tiempo de la dicha reſtitucion me los reſtituyra tales y tan buenos como eſtauan al tiempo, y quando los recibio, e ſin deterioracion, ni menoſcabo alguno. Sobre que pido cumplimiento de iuſticia, y las coſtas proteſto, y el officio de. v.m. imploro. Y juro a Dios y a eſta * que eſta demanda no pongo de malicia.

Ex. §. Quarto

SVMMARIA.

1 *REmedium. l. denuntiamus. C. de ijs qui ad eccleſias conf. cui & contra quem & ad quid competat, traditur.*

2 *Quæ requirantur vt remedium. l. denuntiamus. detur.*

3 *Propter ſolas minas non eſt quis compellendus cautionem præſtare de non offendendo aduerſario ni ſolitus eſſet eas ad exequutionem trahere.*

4 *Cautio fideiuſſoria de non offendendo præſtanda erit, ſi a parte petatur, iuratoria vero ſi ex officio iudicis procedatur, & ita componuntur gloſſæ quædam.*

5 *Cautio de non offendendo præſtanda erit etiam illi qui cauſam inimicitiæ dedit, quanuis nonnulli contrarium velint.*

6 *Cautio de non offendendo nedum pro minante, verum pro ſuis amicis, cognatis, & familiaribus præſtanda eſt.*

7 *Libellus in remedio. l. denuntiamus. Hiſpanè compoſitus.*

§. 4. De remedio. l. denuntiamus. C. de his qui ad eccle. confug.

1 REmedium huius. l. cõ petit ijs: qui timent ab aliquo iniuriam ſibi irrogari; quem timorem vt excutiant, poſtulant à iudice, incutientem timorem, compelli cautionem ſufficientem præſtare

ſtare de non offendendo ſibi. Circa quod vltra Bart.& docto. hîc legendus eſt idem Bart. in.l.illicitas. §. ne potentiores. ff. de officio præſi. Floria. in. l. æquiſsimum. ff. de vſufruc. Bal.in aut.habita.num.13.in fi.C. ne fili.pro pat. Plaça de delic.libr. 1.c.7. Meno.libr.2. de arbit. centu. 2. caſu. 139.cum duobus ſequentibus. circa quod ſequentia aduertenda ſunt. Primò, quod quando aliquis requirit cautionem ſibi præſtari ab eo, quem timet: prius offerat & præſtet ſummariam informationem, ſuper inimicitia : ita Ioannes de Imola. in.l. 2.§. fin. ff. ſol. matri. & plures refert, qui communiter profitentur cauſæ iuſtæ cognitionem præcedere debere, Plaça vbi ſupra nume. 1. verſ.ſecundo hanc ſententiam. Me-
3 no.vbi ſupra.caſu.140.num.4. Et aduertendum eſt: quod ſolæ minæ non ſufficiunt, vt quis hanc cautionem exigere valeat ſed opus eſt probari, quod minans exequutioni mandare minas ſolitus ſit,vt reſoluit Abba.in. c.1.nu.3.de offi.deleg.& in.c.Abbas. quod merus cauſa.num.4.dicit communẽ Felinus in Rub. de tregua, & pace.in principio.Plaça & Meno.vbi
4 ſupra. Et aduertendum etiam eſt; quod præcedente partis petitione, iudex debet condemnare reum ad præſtandam cautionem cum fideiuſſoribus,ſi autem ex officio procedat poterit eum condemnare ad præſtandam iuratoriam cautionẽ, iuxta quod conciliantur glo. contrariæ ad inuicem.in.c.ex tranſmiſſa.& in.c.literas.de reſti.ſpolia.& in.c.de benedicto.33.q.2.dicit communem Feli.vbi ſupra.num.10.Plaça.vbi ſupra. num.
5 2.Si tamen qui cautionem prædictã petit,cauſam inimicitiæ præſtiterit, eam non poſſe petere videtur, vt reſoluit Ang.in.l. qui bona.§. qui damnum.ff.de damno infec. Paul. & Roma.ibidem. dicentes eſſe bonum intellectum ad text.in.d.c. literas. Sed contrarium tenendũ eſt : imò quod etiam hoc caſu cautio præſtanda ſit, quæ opinio & verior, & communior eſt: ſecundum Alex. in. d. l. qui bona.§.ſiquis iuſta.Feli.vbi ſupra:pro quibus eſt text.in. l. æquiſsimum. ff. de vſufructu. Plaça vbi ſupra. num.8.
6 verſ.his prænotatis. Item aduertẽdũ eſt hanc cautionem non ſolum pro perſona conuenti rei verùm etiam pro amicis,cognatis, & familiaribus præſtandã eſſe: ex Bart. in. d. l. illicitas.§. ne potentiores. dicit communem Feli.d.Rubrica de tregua & pace.nume. 11. Quod remedium ſequenti modo libello formandum erit.

LIBELLVS IN REMEDIO.
l.denunciamus.C. de his qui ad eccle.

Illuſtre Señor

FVlano vezino de tal lugar ante.v.m.digo, Que yo tengo enemiſtad con fulano vezino de tal lugar,el qual ha dicho y publicado ante muchas y diuerſas perſonas,que me ha de matar,o herir malamente,y es hombre que acoſtumbra a poner ſus amenazas en execucion, y

yo

yo ſoy hombre pacifico y que quiero biuir y eſtar en paz. Porende a. v. m. pido como mejor aya lugar de derecho, que auida mi relacion por verdadera, o la parte que baſte condemne al dicho fulano a que me de ſeguridad con baſtantes fianças legas, llanas, y abonadas eneſta ciudad, de que por ſu perſona, ni de ſus deudos, ni parientes, amigos o criados no me offendera, herira, ni matara por todo el tiempo, que el derecho en tal caſo diſpone. Para lo qual y en lo neceſſario el officio competente de. v. m. imploro, &c.

LAVS DEO.

yo soy hombre pacifico y que quiero biuir y estar en paz. Porende a. v. m. pido como mejor aya lugar de derecho, que auida mi relacion por verdadera, o la parte que baste condemne al dicho fulano a que me de seguridad con bastantes fianças legas, llanas, y abonadas en esta ciudad, de que por su persona, ni de sus deudos, ni parientes, amigos o criados no me offendera, herira, ni matara por todo el tiempo, que el derecho en tal caso dispone. Para lo qual y en lo necessario el officio competente de. v. m. imploro, &c.

LAVS DEO.

INDEX OMNIVM, QVAE in his tribus tomis praxis eccleſiaſticæ & ſecularis continentur, ordine Alphabetico digeſtus.

A.

ABlatiuus abſolutus conditionem denotat. 1. tomo. folio. 64. columna. 1. num. 173.

Abſens accuſatus qualiter condemnandus, & audiendus ſi venerit. 1. tom. fol. 164. col. 2. nu. 17. & 18.

Abſens accuſatus ſi fuerit, an ad defenſionem eius procurator vel defenſor admittatur, & quid allegare poſsit. 1. to. fol. 164. colu. 1. nu. 15. & an idē ſit in iudicibus fraternitatis vulgo de la hermandad.

Abſens delinquēs ſi fuerit qualiter procedatur cōtra eū, & quando. 1. tomo. folio. 162. col. 3. nu. 1. vſque ad num. 5. & quæ ſit iure regio ſeruanda forma. fol. 163. colu. 1. à nu. 6. vſq; ad num. 19. & vide. fol. 167. col. 3. num. 42. & 43. & fol. 168. col. 2. nu. 1.

Abſens cuius bonis curator datur præſumitur viuus potius quam mortuus. 1. tom. foli. 80. col. 3. nu. 9.

Abſens probatur mortuus, qui per quinquennium viuere ignoratur ibi col. 4. nu. 12.

Abſentis & captiui bonis curator datur, exiſtētibus creditoribus, & quando dari debeat. 1. tom. fol. 80. col. 2. nu. 5. 6. 7. 8.

Abſentis bonis quando curator detur, creditoribus poſtulantibus ibi col. 4. nu. 14. & 15.

Abſentis heredem petēs quid iure regio teneatur probare ibi nu. 11. & 13.

Abſentis conſaguinei præferuntur in cura bonorum eius ſuſcipienda. 1. tomo. fol. 81. colu. 2. nu. 20. vbi nu. 21. traditur qualis eſſe debeat conſanguineus.

Abſentiarum, quæ ſint genera & quando abſens reſtituantur. 3. tomo. pagi. 31. colum. 2. num. 7. & 8.

Abſolutus à crimine in foro interiori, poteſt in foro exteriori accuſari, licet publicam pœnitentiam fecerit. 2. tom. fol. 9. colu. 2. nu. 53.

Accipere dare ve prohibitus, gratis dare vel accipere non cenſetur prohibitus. 1. tomo. fol. 13. col. 3. nu. 55.

Accuſare non poteſt inimicus, fol. 36. colu. 3. num. 5. in. 1. tom.

Accuſare tuta conſcientia quando quis poſsit 1. tom. fo. 116. col. 1. nu. 4.

Accuſare omnes cur non poſsint. 1. tomo. folio. 117. col. 1. nu. 10.

Accuſare prohibitus, ſuam ſuorum ve proſequendo iniuriam poteſt accuſare, & quando quis dicatur proſequi ſuorum iniuriam ibi nu. 11. 12. & 13.

Accuſare poteſt vxor de morte mariti & in accuſatione filijs & reliquis conſanguineis præfertur ibi colu. 2. nu. 14.

Accuſare illi permittitur, & in accuſatione præfertur, qui maiori dolore afficitur ibi nu. 15.

Accuſare quando plures conſanguinei prætendunt, pares vel diſpares gradu quid obſeruandū ibi nu. 16. & 17. & quid in remiſſione delicti nu. 19.

Accuſare ſi plures extranei conantur quid facere teneatur iudex. 1. to. fol. 117. col. 3. nu. 18

Accuſare quando poſsit clericus laicum coram ſeculari iudice ibi nu. 20. & 21.

Accuſare nemo cōpellitur. 1. to. folio. 140. col. 2. nu. 2.

Accuſatio quid ſit & quando per viam accuſationis procedatur. 1. to. fo. 116. co. 3. nu. 1. & 2

Accuſatio eſt licita, & neceſſaria aliquando de præcepto. 1. to. fol. 116. col. 3. nu. 3.

Accuſatio in priuatis delictis non eſt neceſſaria de præcepto, ſecus in publicis quibuſdā caſibus. 1. to. fol. 116. col. 1. nu. 6.

Accuſatio nihil habet commune cum cæteris iudicijs, & quid ſit ibi col. 4. nu. 7.

Accuſatio in publicis & priuatis delictis cui cōpetat ibi nu. 8.

Accuſatio aut ciuilis aut criminalis eſt, & quæ ciuilis criminalis ve ſit. 1. tomo. fol. 117. col. 4. nu. 26. & 27.

Accuſatio delicti quo ſpatio temporis præſcribatur. 1. to. fol. 120. col. 3. nu. 83. & 84.

Accuſatio ſolennis in forma qualiter concipienda. 1. tom. fo. 142. colu. 1. nu. 1. & 2.

Accuſatio nomen accuſatoris debet continere, & quare. 1. to. fol. 143. col. 1. nu. 6. & 7.

Accuſatio per procuratorē proponi nō poteſt, & quando poſsit. 1. to. fo. 143. col. 3. nu. 9. 10.

INDEX.

11.&12.alias proceſſus eſt nullus.

Accuſatio à quibus perſonis per procuratorẽ interponitur petita iudicis licentia ibi.colu. 4.nu.13.

Accuſatio quid continere debeat.1.to.fo.144. colu.1.à nu.18.ad.nu.22.

Accuſationis pẽdentia accuſatũ infamat, & reſtitutionẽ retardat.1. to.fo.36.colu.4. nu.8.

Accuſationis libellus quibus modis concipi poſsit.1.to.fo.118.co.2.nu.32.

Accuſator debet eſſe legitimus,& quis ſit.1.to. fo.117.col.1.nu.9.

Accuſator poteſt agere ciuiliter vel criminaliter,& quid ciuiliter agendo conſequatur.1. tom.fo.118.col.1.nu.29.30.&.31.

Accuſator ſi dicat commiſſum fuiſſe delictũ tali menſe & anno& non probetur,reus abſoluitur.1.tom.fol.144.

Accuſator an teneatur ſe ſubſcribere ad pœnã talionis.1.to.fol.145.col.1.à nu.52.

Accuſator cur non debeat ſimpliciter dici commiſiſſe delictum ad ſui defenſionem ſed præmittendo negationem.1.to.fol.147. col.2.nu.81.& an ex tali confeſsione pœna ordinaria puniatur.nu.83.

Accuſator calumnioſus vide,calumnioſus accuſator.

Accuſatorij libelli concluſio.1.to.fol. 150.col. 1.nu.3.& fol.151.col.4.nu.2.

Actio adeo neceſſaria eſt, vt ſine ea nemo experiri poſsit, & à iudicio, officio iudicis repellitur,ſine actione agens.3. tom. pa. 2.col.1.nu.5.&.6.

Actio in libello apte componi debet, narrando factum ex quo actio reſultat, licet nomẽ actionis non exprimatur,ibi nu.7.&.8.

Actio habet plures ſignificationes ibi colum. 2.nu.10.

Actio ſignificat ius perſequendi in iudicio quod debetur.3.to.pa.3.col.1.num.11.

Actio aut natiua,aut datiua eſt, & quæ natiua, quæ ve datiua ſit ibi à nu. 12.

Actio aut directa aut vtilis eſt & quæ directa queuè vtilis ſit,&in quo differãt ibi à nu.16.

Actio aut realis,aut perſonalis eſt, ciuilis , aut prætoria,præiudicialis vel nõ,rei, pœnę ve, rei&pœnæ ſimul perſecutoria,in ſimplum, duplum,triplum,vel quadruplum, bonę fidei,ſtricti iuris,arbitraria,vel nõ, priuilegiata,& quæ ſit earum differentia & diffinitio. 3.tom.pa.3.col.2.num.20.& pag.4.colu.2.à num.1.vſque ad.nu.15.

Actio perſonalis vnde nomen ſumpſerit,vis& effectus eius quis ſit.3.tom.pa.6.colu.1.à nu. 1.vſque ad nu.7.

Actio perſonalis concludit ad dandum , qua actione propria res non petitur niſi à fure petatur.3.tom.pa.7.col.1.nu.9.10.11.&.12.

Actio perſonalis vnde deſcendat ibi colum.2. num.14.

Actio perſonalis prætoria pœnæ perſecutoria diuiditur.3.to.pa.51.col.1.à nu.1.

Actio perſonalis quo tempore præſcribatur.1. tom.fol.97.col.2.nu.14.

Actio realis quæ dicatur & vnde. 3.tomo.pa. 10.colu.2.nu.1.2.&.3.& quæ requirantur vt competat à nu. 4.

Actio confeſſoria & negatoria reales ſunt, & pro ſeruitutibus competunt.3.tom .pag.14. col.1.nu.1.& pag.15.col. 1.nu. 19.

Actio confeſſoria & negatoria cui , aduerſus quem,ad quid,& pro quibus competant. 3. tom.pa.15.col.1.nu.20.21.&.22.

Actio confeſſoria vt competat,quid actor dicere debeat ibi nu.23.& 24.

Actione confeſſoria qui agere poſsint ibi col. 2.nu.25.26.27.&.28.

Actio confeſſoria vt competat quid actor in libello debeat declarare &petere.3.to.pag.16. col.1.à nu.29.vſq; ad nu.36.

Actio confeſſoria pro ſeruitute conſtituta non pro conſtituenda competit ibi nu.31.

Actio negatoria vt competat quæ requirantur ibi col.2.à nu.37.

Actio negatoria cui competat. 3. tomo. pa. 16. col.2.nu.37.in qua actione licet aduerſarius ſit in quaſi poſſeſsione ſeruitutis non liberatur ab onere probandi nu.38.

Actio mixta quæ ſit,& in quibus differat à realibus & perſonalibus actionibus, & in ea vterque actor & reus eſt.3.tom.pa.16. colu. 1.nu.12.&.13.

Actio familiæ herciſcundæ vnde dicatur & deſcendat.3.to.pa.20.col.1.nu.1.2.3.&.4.

Actio familiæ herciſcundæ eſt bonæ fidei &in ea veniat ibi à nu.5.vſque ad nu.9.

Actio familiæ her.cur mixta dicatur, & cui cõpetat ibi nu.10.&.11.

Actio familiæ herciſcundæ ſi intentetur quo modo iudex ſingulas res teneatur adiudicare ibi col.2.nu.14.&.15.

Actio familiæ herciſcundæ vt competat quæ requirantur ibi à nu. 16.

Actio familiæ herciſcundæ directa de iure ciuili, vtilis de prætorio datur ibi nu.12. &. 13.

Actio cõmuni diuidundo eſt mixta,& bonę fidei,directa aut vtilis,ad qd cõpetat & cui,& in quo differat ab actiõe familię herciſcũdę.3 tom.

tom.pa.22.col.1.à nu.1. vſq; ad nu.10.
Actio finium regundorum cui, & contra quẽ competat, eſt directa aut vtilis, ſtricti iuris, & pro quibus rebus detur, & quid iudex ea intentata obſeruare debeat traditur.3.tomo. pa.23.col.2.à nu.1.ad nu.9.
Actio finium regundorum vt competat quæ requirantur.3.to.pag.24.col.2.à nu.16.
Actio prætoria quare ſic appelletur, & in quas ſpecies diuidatur.3.to.pa.26.colu.2.à. nu.1.
Actio Publiciana quare ſic appelletur cui competat & quæ requirantur vt competat. 3. to. pa.28.col.1.à nu.1.
Actio Publiciana non competit habenti rem ſcienter,à furioſo, vel pupillo, ſine auctoritate tutoris ibi à nu.4. ad nu. 9.
Actio Publiciana non competit habenti vtile dominum vel habenti rem ex titulo pignoris, precarij vel commodati.3.to.pa.28. col. 2.nu.10.11.&.16.
Actio Publiciana non competit poſt præſcriptionem,nec domino ibi nu.12.13.14.&.15.
Actio Publiciana non datur, cõtra titulo poſſidentem & quare.3.to pa.29. col.2. nu.24.
Actio reſciſſoria cui competat & quando.3.to. pa.31.col.2.à nu.1.ad.6.
Actio reſciſſoria aut inſtitutoria aut reſtitutoria.3.tom.pag.32.col.1.nu.13.14.&.15.
Actio reſciſſoria vt cõpetat quæ requirantur, ſiue quando datur præſenti contra abſentẽ, ſiue è contra.3.tom.pa.32.col.2.à nu.17.
Actio reuocatoria eſt prætoria in rẽ,quæ quando competit,& cui, & pro quibus rebus explicatur.3.tomo.pag.34.colu.2. nume. 1.2. 3.&.4.
Actio reuocatoria Pauliana, Caluiſiana,aut Fabiana quando competat.3.tom.pa. 35. colu. 2.nu.8.9.10. &.12.
Actio reuocatoria vt competat quæ requirantur.3.to.pag.36.col.1.à nu. 13.
Actio Seruiana,vel quaſi Seruiana cui petat.3. tom.pa.39.col.1.nu.1. &. 2. vbi alia traduntur remiſ.
Actio pignoratitia directa,aut contraria cui cõ petat.3.to.pa.40.à nu.12.ad.nu.15.
Actio hypothecaria quæ dicatur propriè ibi num.15.
Actio Seruiana cui & ad quid competat & in quo differat à Saluiano interdicto. 3. tomo. pag.40.col.2.á nu.16.ad nu.22.
Actio Seruiana quo modo intentetur qualiter in ea procedatur & an neceſſarius ſit libellus.3.to.pa.41.col.1.nu.30.&.31.
Actio,quaſi Seruiana,derecta pignoratitia,contraria pignoratitia, hypothecaria, vt competat quæ requirantur.3.tomo.pag. 41. colu. 1.á num.31.
Actio de conſtituta quæ prætoria eſt cui competat & quæ requirantur vt competat. 3.to. pa.44.col.2. nu.1.
Actio de conſtituta pecunia competit ſi debitum præcedat, non ſi ſequatur tomo.1.fol. 35.colu.1.nu.54.& fol.58.col.3.nu.102.
Actio de conſtituta nudo pacto contrahitur, præcedente interrogatione ſtipulatio erit ibi nu.56.
Actio de conſtituta vt competat neceſſe eſt, primum debitum non poſſe elidi exceptione prætoria,ibi nu.57.&.3.tom.pa 45.num. 16.& quod poſt debitum ſequatur.1.tomo. fol.49.col.4.nu.27.& 28.
Actio de peculio quæ perſonalis prætoria eſt aduerſus quem concedatur.3.to.pag.47.co. 1.nu.2.3.&.12.
Actio de peculio vt competat, quæ requirantur, & quid obſeruandum ſit intentata hac actione ſiue peculium ſit caſtrenſe vel quaſi ſiue profectitium.3.to.pa.47. col.2.à nu.13.
Actio in factũ exiuré iurando quæ ſit & vnde orta.3.to.pag.49.col.1.nu. 2. & quæ requirãtur vt competat, &an ſit neceſſarius libellus.3.to.pa.50.col.1.à nu.15.
Actio contra corrumpentem album prætoris cui competat & contra quem&quæ requirãtur vt competat.3.to.pa.51.colu.2.à nu.2.
Actio contra eximentem vi aut fraude in ius vocatum,quæ requirantur vt competat, & quæ ſit eximentis pœna.3. tom. pa.55.colu. 1.à num.2.
Actio contra vocantem in ius parentem aut patronum.3.to.pag.53.col.2.à.nu.2
Actio præiudicialis,quæ dicatur,quare ſic appelletur,quæ ſit,vnde deſcendat.3.tom. pa. 56.col.1.à nu.1.
Actio præiudicialis qua quæritur vtrum quis ſit liber vel ſeruus quando detur, in quo differat à rei vendicatione, quotuplex ſit, & quæ requirantur vt detur.3. to. pa. 58.col.1. à num.1.
Actio præiudicialis qua quæritur vtrum quis ſit libertus vel ingenuus,cui competat,vnde deſcendat,& quo modo intentetur. 3. to. pag.6.col.1.à nu.1.
Actio præiudicialis qua quæritur an quis ſit filius vel non,cui & contra quem cõpetat,vnde ſit inuenta, quæ requirat libellus huius actionis.3.to.pag.61.col.2.à.nu.1.
Actio pœnæ perſecutoria vel rei, vel rei & pœ

næ simul. quæ sit. 3. tom. pa. 63. col. 2. à nu. 1.
Actio furti cui competat & quæ veniant in ea actione, & quæ requirantur vt competat. 3. to. pag. 8. col. 2. à nu. 1. & pa. 66. colu. 1. à nu. 10. ad nu. 17.
Actio furti cui & ad quid detur, quæ sit eius pœna, & in ea qualiter æstimatio fiat ibi co. 2. à nu. 18. ad. nu. 22.
Actio vi bonorum raptorum quæ sit, cui & aduersus quẽ competat & qua pœna. 3. to. pa. 67. col. 1. nu. 23. ad nu. 33.
Actio legis Aquiliæ quando habeat locum, cui & aduersus quos competat, quæ veniant in hac actione, & quæ sit eius pœna. 3. tom. pa. 68. col. 1. à nu. 34. ad. nu. 44.
Actio ex testamento pro legatis ecclesijs vel alijs venerabilibus locis relictis, aduersus quem, & pro quibus rebus & ad quid competat, 3. tom. pa. 68. col. 2. à num. 44.
Actio in simplum, duplum triplum vel in quadruplum quando detur. 3. tomo. pa. 71. col. 1. nu. 1. & pa. 72. col. 1. à nu. 1. & pag. 73. col. 1. à nu. 1. & pa. 74. col. 1. à nu. 1. & pa. 76. col. 1. à nu. 1.
Actio ex stipulatu quo modo competat. 3. to. pa. 72. col. 1. nu. 1. & 2.
Actio serui corrupti directa vel vtilis cui & aduersus quẽ competat, & quid veniat in hac actione. 3. tom. pa. 73. col. 1. nu. 1.
Actio ex lege condictitia cui, quando, & aduersus quem competat & intra quod tempus. 3. tom. pa. 74. col. 1. à num. 1.
Actio quod metus causa cui, ad quid, intra quod tẽpus & aduersus quem competat, & quæ requirãtur vt cõpetat. 3. to. pa. 76. à nu. 1
Actio contra calumniatores cui, & intra quod tempus competat. 3. to. pa. 78. col. 1. à. nu. 1.
Actio stricti iuris & bonæ fidei, quæ sint, cur sic appellentur, quę inter eas differentia versetur. 3. tom. pa. 79. col. 1. à nu. 1. 7. 8. & 10. & quid in his actionibus iudex debeat obseruare pag. 118. col. 1. à nu. 29. &, nu. 34. & pa. 119. col. 2. à nu. 1.
Actio bonæ fidei an sit aliqua quæ non contineatur in. §. actionum. de actionibus & quæ sit directa & directa contraria. 3. to. pag. 81. col. 2. nu. 20.
Actio ex empto quæ iuris ciuilis est, cui & ad quid competat. 3. to. pa. 82. col. 1. nu. 1. & 2.
Actio ex empto continet sub se actionem de euictione, & actionem redhibitoriam, quanto minoris, & præscriptis verbis, quæ quib' competant legitur ibi nu. 2. & 3.
Actio ex empto vt competat quę requirantur. 3. tom. pa. 82. col. 2. à nu. 5.
Actio ex vendito cui & ad quid & pro quo cõ petat, & quæ requirantur vt competat. 3. to. pa. 84. col. 1. à nu. 1.
Actio locati & conducti bonę fidei sunt, interdum directæ interdum vtiles, & cur sint iuris ciuilis. 3. to. pa. 86. colu. 2. nu. 1. & 2.
Actio locati cui contra quẽ & pro quibus reb' competat. 3. to. pa. 87. col. 1. à nu. 8.
Actio locati ante finitũ locationis tempus non cõpetit exceptis quibusdã casibus ibi nu. 12
Actio locati vt cõpetat quę requirantur, & qualiter in ea procedatur ibi col. 2. nu. 13. &. 14.
Actio cõducti cui & ad quid cõpetat ibi nu. 15.
Actio negotiorum gestorũ est bonæ fidei, directa aut contraria, directa cui, ad quid & quã do competat, & quæ requirantur vt competat. 3. to. pa. 90. co. 1. à nu. 1. ad nu. 12. cõtraria cui, aduersus quem & ad quid competat ibi col. 2, à nu. 13.
Actio negotiorũ gestorum in quo defferat ab actione mandati. 3. to. pa. 90. colu. 2. nu. 7. & 8. & pa. 93. col. 2. nu. 5.
Actio mandati bonæ fidei est, directa aut contraria, & cui, aduersus quem, & ad quid competat, & quæ requirantur vt competat, & in quo differat ab actione negotiorum gestorum. 3. tom. pa. 92. col. 1. à num. 1.
Actio depositi est bonæ fidei. 3. tom. pa. 95. co. 2. num. 1.
Actio depositi est directa aut contraria. 3. tom. pa. 97. colu. 1. nu. 16.
Actio depositi directa cõtra quẽ & ad quid cõ petat, quãdo ciuilis, prætoria, aut mixta sit, an in ea iuretur in litem ibi nu. 17. 19. &. 23.
Actio depositi contraria cui, aduersus quem ad quid competat, & quæ requirantur in ea ibi à num. 20,
Actio pro socio bonæ fidei est, directa ab vtraque parte, quæ vnde oriatur, cui, quando, ad quid competat, qualiter libellus in ea concipiatur lege. 3. tom. pa. 100. col. 1. à nu. 8.
Actio tutelæ bonę fidei est, directa & contraria. 3. tom. pag. 102. colu. 2. à nu. 1. vbi dicitur cui competat, & quando & de actione pro tutelæ disputatur.
Actio cõmodati quæ tam directa quam contraria bonæ fidei est, cui, & ad quid competat & vnde descendat. 3. tom. pag. 105. col. 1. nu. 1.
Actio præscriptis verbis quando bonæ fidei quando stricti iuris sit. 3. to. pa. 108. col. 1. nu. 1. & col. 2. nu. 7.
Actio præscriptis verbis æstimatoria cui competat, qualiter in ea libellus concipiatur,

quare

INDEX.

quare introducta. 3.to.pa.109.col.1.à nu.9.

Actio præſcriptis verbis ex permutatione deſcendens cui competat & ad quid, & quæ requirantur vt competat, & qualiter in ea libellus concipiendus ibi col.2.à nu.12.

Actio petitionis Hereditatis quæ bonæ fidei eſt, vniuerſalis, mixta, perſonalis, & realis, cui, aduerſus quem, ad quid cõpetat, & quæ requirantur vt competat, & quo modo in ea concipiatur libellus. 3.tomo.pag.110. colu. 2.à num.1.

Actio pro dote exigenda vel repetẽda ex ſtipulatu dicitur, & rei vxorię, quæ quibus cõpetat, & an bonę fidei ſit, & quæ habeat priuilegia declaratur. 3. tomo. pag.113. à nu.1. ad num.7.

Actio ex ſtipulatu pro dote quãdo marito cõpetat. 3.tom.pag.114.col.1.à nu.11. & quando competat, & quibus modis intentetur. fol.115.col.1.à nu.17.

Actio de dolo non perpetuatur per litis contestationem.1.tom.fol.44.col.2.à nu.12.

Actiones deſcendentes ab ſtatutis cõditis á ducibus, marchionibus epiſcopis, aut correctoribus an ſint perpetuæ.3.tom.pag.3.colu.2. num.15.

Actiones arbitrariæ quæ dicãtur quæ earũ ſit natura, quo modo in eis libellus concipiatur, in quo differant ab actionibus bonæ fidei.3.tom.par.119.col.2.nu.1.

Actiones priuilegiatæ quæ dicantur, & an ſit in eis libellus neceſſarius.3.to.pag.121.colu. 2.à nu.1.

Actionum tam realium quã perſonalium cauſa propinqua & remota quæ ſit, & cauſam remotam in actionibus perſonalibus in realibus propinquam exprimendam.1. to. fol. 33.col.2.à.nu.23.

Actionum formulæ ſublatæ ſunt, non tamen actio pro vt ſumitur pro iure agendi.3.tom. pag.2.col.1.nu.1.2.&.3.

Actionum diuiſio ſcilicet bonæ fidei, & ſtricti iuris, an iure canonico procedat 3. tomo.pa. 81.col.1.nu.17.

Actionum appellatione tam directa intelligitur, quam contraria ibi col.2.nu.20.

Actor quæ attendere debeat & actoris offi. traditur.1.tom.fol.7.col.2.nu.6.&.7.

Actor quæ debeat conſiderare ante quam reum conueniat.1.tom.fol.23.col.2.à nu.80. & fol.28.col.1.à nu.42.ad.nu.56.

Actor forum rei ſequiritur, & quando non ſequatur.1.tom.fo.39.col.2.num.55.& fol.90. col.4.num.3. vbi traditur quid obſeruetur ſi reus plures iudices habeat. & fol. 14. colu.1. num.1.&.2.

Actor intra quod tempus exceptionibus rei reſpondere, & inſtrumenta producere teneatur, & quæ ſit huius rei praxis. 1. to. fol. 49. col.4.à nu.32.ad.39.

Actor quod tempus habeat ad reſpondendũ ſi libellus rei cõtinet reconuẽtionẽ ibi nu.34.

Actor plura habet remedia contra contumacẽ reũ cui conceditur ſi non ſit vno remedio ſatis proſpectum alio vti. 1. tom. fol.77. colu. 1.nu.1.&2.

Actor inuitus agere non compellitur.3. tomo. pa.122.col.2.nu.2.

Actor quibus vtatur remedijs aduerſus contumacem.2.to.2.pa.c. vnico nu.10.etſi nõſit ei vno ſatis cõſulẽ alterũ eligere poteſt. nu.16.

Adulterij crimen ſola trãſactione non remittitur.1. tom. fol.147.col.2.nu.2.

Aduocati falſum ſtylum citantes, ac ſi falſam legem citauerint puniuntur.1.tom.fol.1.co. 3.num.12.

Aduocati officium laudabile.1.to.fol.11. colu. 2.num.3.

Aduocati quæ debeant obſeruare ibi nu. 4.

Aduocati non debent eſſe hæretici, infideles, excommunicati, infames, procuratores ibi nu.7.

Aduocati ante quã accedant ad officiũ aduocationis quæ debeãt obſeruare ibi à nu. 9.

Aduocati hodie debent eſſe graduati, approbati, examinati, & in principio ſui officij & cu iuſlibet anni debent iurare de bene exercendo officio.1.tom.fol.11.col.4.à nu.11.

Aduocati de conſuetudine in tribunalibus inferioribus nec examinantur nec iuramentũ preſtant ibi num.17.

Aduocati quæ in exordio litis iurare debent. 1.tomo.fol.12.colu.1.num.18.

Aduocati circa obſeruationem iuris regni quæ tenẽtur obſeruare ibi à nu.22.

Aduocati facientes articulos ſuper eiſdem primæ inſtantiæ vel directo contrarijs, qualiter puniantur.1.tomo.folio.178. colum.2. num.17.

Aduocati clientulo victoriam cauſæ ne promittant, ne iniquam cauſam defendant, ſi contra fecerint mortaliter peccant, & ad reſartionem damni tenentur fol.12.colu.4.nu. 38.& 39.tom.1.

Aduocati quiâ principio iuſtam cauſam putarunt, ex poſt facto iniquam eſſe cognoſcentes quid facere debeant ibi nu. 40.

Aduocati an poſsint cauſam dubiã defendere

INDEX.

ibi nu.42.remiſ.

Aduocati qui iniuſtam cauſam eſſe intelligunt clientulo non poſſunt conſulere vt faciat pactum vel tranſactionem ibi nu.41.

Aduocati ſuper cauillationes, vel conſulendo clientulo vt veritatem neget, iuſtam cauſam, abſtulerint, aduerſario reſarcire damnum tenentur, & arbitrio iudicis ſuſpenſi ſunt.1. tom.fol.13.col.1.num.43.

Aduocati qui iuſtam cauſam ſua negligentia, vel imperitia amittunt, ad intereſſe tenentur cum duplo, & mortaliter peccant, quãdo ſe iactant peritos, ſecus ſi clientuli eorum ignorantiam cognoſcebãt.1. tom.fol. 13.colu.1. nu.44.

Aduocati cauſas ſumma debent fidelitate defendere, & ſi arcana ſui clientuli parti aduerſæ reuelauerint ad quid teneantur. 1. to.fol. 13.col.2.nu.45.&.46.

Aduocati nec in ſecunda inſtantia debent parti aduerſæ fauere & qui ſemel cauſam protegendam ſuſcipiunt, non poterunt illam deſerere ibi num.47.

Aduocati poſſunt ſine reuolutione librorũ, iuſtum patrocinium vendere æquo ſtipendio ibi nu.48.&.49. qui plus debito exigũt mortaliter peccant.nu.50.

Aduocati an poſsint aliquid vltra ſalarium à lege taxatum ſalua conſcientia percipere, ſi vltro oblatum ſit.1.tom.fol.13.col.3.nu.51.60. &.61.

Aduocati olim de quota litis paciſci non poterant, & quid hodie ſeruetur.folio.14.colu.2. num.63.

Aduocati victoriæ nomine nihil poſsunt percipere ibi nu.64.

Aduocati gratis tenentur præſtare patrocinium pauperibus, in locis quibus publico ſtipendio non ſunt conducti aduocati pro pauperibus ibi nu.65.

Aduocati in libellis ne citent iura, ne patrocinentur contra legẽ expreſſam regni, & ſumma diligentia, à tabellionibus, procuratoribus, & alijs expertis de ſtylo audientię inquirant.1.tomo.folio.14.col.2.num. 66.67. &.68.

Aduocati vtriuſque partis quæ attendere debeant facta publicatione.1.tom. fol. 65. col. 2.à num.1.

Aetas quo modo probetur.tom.1. fol. 62.colu. 3.num.163.remiſ.

Agentis perſona ante omnia legitimãda. 1. to. fo.92.co.3.nu.7.quod in iudicio quãtũcunque ſummario procedit.fol.93.col. 1. nu.22.

Allegata probare eſt de ſubſtãtia iudicij. 1. to. fol.53.col.2.nu.2.

Aggreſſor graui⁹ punitur illo qui in ipſa rixa dilinquit. 1.to.fo.144.col.2.nũ.23.&.24.

Agrimenſuratio cuius expenſis fieri debeat, qua actione teneatur agrimenſor qui dolo vel culpa intulerit grauamen partibus.3.to. pa.26. col.1.&.2.

Alcaldes de corte y chancillerias in criminalibus, quo modo procedant.1.tomo. fol. 168. col.2.nu.1.

Alcaldes del crimen, de hijos de algo, alcaldes maiores regni Galleciæ de quibus cognoſcant.1.tom.fol.21.col.3.à nu. 40. ad nu. 49. & ab eis in quibus cauſis appelletur & ad quos iudices ibi nu.46.

Alendus eſt filius à patre lite pendente ſuper filiatione ſi in quaſi poſſeſsione ſit filius. 3.to. pa.62. col.1.nu.10.

Alienatio aut ſimula. aut in fraudem.3. to. pag. 35.col.1.nu.5.

Alienatio ſimulata eſt inualida nec iuramento firmatur.ibi nu.6.

Alienatio in fraudem eſt valida ibi colum.2. num.7.

Alienatio infraudem quibus modis contingat ibi nu.11.

Alguazeli epiſcopi laici ſine metu excõmunicationis poſſunt de manu iudicis capere clericum & quando ſine mandato. 2.to. 4. par. c.vni.nu.6.

Animus occidendi vel non deprehenditur ex inſtrumento percuſsionis.1.to.fol.133.col.2. nu.127.&.128.

Animus iniuriandi in delictis requiritur. 1. tom.fol.144.col.4.nu. 88.

Appellare qui poſsint.1.tomo.fo.116.colu.4. nu.1.

Appellare tertio, princeps ex plenitudine poteſtatis concedere poteſt.1.to.fo.4. nu.8.

Appellare cõdẽnatus regulariter poteſt, & quibus caſib⁹ nõ.1.to.fo. 161.co.3.nu.130.remis.

Appellare tertio non licet.1.tom. fo. 183. colu. 1.nu.9.

Appellari à ſententia interlocutoria non continenti grauamẽ irreparabile per diffinitiuã minime poteſt & quod ſit grauamen, & quãdo ab interlocutoria appellatur quid iudex ad quem teneatur facere.1.to.fol.117. col.2. nu.20.ad nu.24.&.fol.182.col.3.nu. 10.

Appellari ab interlocutoria iure canonico poteſt, & quid circa hoc conc. trid. diſponat. 1. tom.fol.117.col.4.à nu.25.ad nu.28.

Appellari non poteſt à ſententia qua quis mit

titur in poſſeſsionem ex primo decreto. 2. tom. 2. par. c. vni. num. 108.

Appellari non poteſt à vicarijs generalibus epiſcoporum ad ipſos epiſcopos ſecus à vicario foraneo epiſcopi. 2. tomo. fol. 10. col. 1. num. 4. &. 5.

Appellans condẽnatus interim quo ad iudicem appellationis remittitur in carcere retinendus eſt. 1. tomo. folio. 117. colu. 4. num. 113.

Appellans quomodo ſe debeat præſentare, & quid petere. 2. tom. 5. par. c. vni. nu. 12.

Appellans debet ſe præſentare cum teſtimonio appellationis intra terminum præfixũ à iudice, & quid ſi non præfixerit terminũ & qui termini ſint tã iure regio quã canonico prefixi. 1. to. fol. 175. col. 2. à. nu. 1. ad. 6.

Appellans quando ſententia confirmatur condenatur in expenſis, ſecus quãdo reuocatur. 1. tom. fol. 182. col. 3. nu. 9.

Appellans iudici conuitiari non debet nec è cõtra ſine pœna. 1. to. fol. 174. col. 1. nu. 45.

Appellans omnia acta proceſſus ſuis expenſis deferre tenetur ad ſuperiorẽ & reus ſi ei svti volet pro rata ſolũit. 2. to. 5. pa. c. vni. nu. 7.

Appellanti præſentato corã auditoribus regijs cum teſtimonio appellationis, datur prouiſio regalis, quæ dicitur vulgò mejora, & quid debeat continere, & quid impetrans facere debeat. 1. tom. fol. 176. colu. 1. à. nu. 9. ad num. 12.

Appellanti intra quod tempus notarius teneatur acta exhibere, & iudices qui impedierint qua pœna teneãtur. 2. to. 5. parte. c. vni. num. 7.

Appellanti quid à iudice ad quem tribuẽdum. 2. tom. 5. par. c. vni. num. 13.

Appellãtis intereſt ſcire coram quo iudice debeat comparere. 1. tom. fol. 173. col. 1. nu. 39.

Appellatio quo iure inuenta ſit & an lege tolli poſsit. 1. tom. fol. 170 colu. 1. nu. 6. &. 7.

Appellatio aut iudicialis aut extraiudicialis quæ ſit ibi col. 2. nu. 8. &. 9.

Appellatio extraiudicialis quotuplex & an proprie appellatio ſit ibi nu. 10.

Appellatio & prouocatio idẽ ibi eodẽ. nu. 10.

Appellatio habet duos effectus ſuſpenſiuum, deuolutiuumque & quis ſuſpenſiuus deuolutiuus ve dicatur. 1. tom. fol. 170. col. 13. nu. 11. 12. & 13.

Appellatio reſpectu futuri euentus ſuſpendit, reſpectu præſentis extinguit iuriſdictionẽ, eodem. nu. 12.

Appellatio intra quod tempus interponenda tam iure canonico quam ciuili vel regio ibi colu. 4. nu. 14. &. 15.

Appellatio à ſententia vltimæ executionis habet effectum deuolutiuũ tantum non ſuſpẽſiuum. 1. tom. fol. 100. col. 1. nu. 43.

Appellatio à iudicibus facillime concedenda. 1. tom. fol. 161. col. 4. nu. 131.

Appellatio in omnibus cauſis interponi poteſt, ab omnibus perſonis & ab omnibus iudicibus exceptis quibuſdã caſibus remiſſis traditis. 1, tomo. folio. 171. colu. 1. nume. 17. 18. &. 19.

Appellatio quo modo interponenda. 1. tomo. fol. 172. col. 2. nu. 29. ad. nu. 32.

Appellatio ab interlocutoria ſemper in ſcriptis proponenda. 1. tomo. folio. 172. colu. 3. num. 33.

Appellatio quæ debeat continere ibi colu. 4. nu. 36. 37. &. 38.

Appellatio alternatiua an & quando valeat. 1. tom fol. 173. col. 1. nu. 39.

Appellatio quando valeat ſi in ea apoſtoli non petantur. 1. tomo. foli. 173. colu. 1. nu. 39.

Appellatio de minori ad maiorem iudicem fieri debet ibi. nu. 43.

Appellatio gradatim non omiſſo medio faciẽda ſed ad Regẽ omiſſo medio iure regio appellatur ibi nu. 43. &. 2. to. 5. pa. c. vni. n. 4

Appellatio à diffinitiua etiam ex cauſis ſecundæ inſtãtiæ iuſtificatur ſecus ab interlocutoria. 1. to. fol. 174. col. 1. nu. 47. 48. &. 49.

Appellatio ſentẽtiã nullat non confirmat ibi col. 2. nu. 50. &. 51.

Appellatio iure regio ad quos iudices faciẽda ſecundum varietatem cauſarum ibi. nu. 52.

Appellatio coram quo Iudice & intra quod tẽpus interponenda. 1. tom. fol. 174. colu. 3. nu. 53. & fol. 175. col. 4. nu. 4.

Appellatio deſerta quando declaranda & ex quibus cauſis. 1. tom. fol. 175. col. 4. nu. 7.

Appellatio iure regio non admittitur in cauſis non excedentibus ſummam. 400. marapetinorum, & quando admittatur. 1. to. fol. 184. col. 3. nu. 1. &. 2.

Appellatio ad conſiſtorium quando facienda vel non ibi col. 4. nu. 3.

Appellatio ad conſiſtorium intra quod tempus interponenda & præſentatio facienda. 1. tom. fol. 185. col. 1. nu. 4. &. 5.

Appellatio ad conſiſtorium quo modo interponitur ibi à nu. 7. vbi praxis & termini huius inſtantiæ traduntur.

Appellatio in dubio non deſerta declaranda.

1.tom.fol.190.col.2.num.17.
Appellatio victoris si deserta efficiatur poterit adhærere appellationi victi non ex sua persona sed ex persona victi. 1. to.fol. 199. col. 3.num.106.&.107.
Appellatio an sit admittenda vel non, superior cognoscit. 1.tom.fol. 201. col.3.nu.135.
Appellatio an & quando tolli possit per principem vel legem.2.to.5. part. c. vnico.nu.1.
Appellatio in casu prohibito quē habeat effectum, & an tūc attentata per iudicē à quo reuocantur.tom.2.par 5.c.vni. nu.2.
Appellatio ab interlocutoria indistincte sublata est.2.tom.3.par.c.vni. nu.3. vbi tractatur intra quod tempus finiatur.
Appellatio in foro ecclesiastico intra quod tēpus interponenda, & an possit terminus per iudicem restringi.2.to.5.par.c.vni.nu,5.
Appellatio in foro ecclesiastico coram quo iudice interponenda ibi nu. 8.
Appellatio à diffinitiua causas grauaminis nō debet continere, secus ab interlocutoria. 2. tom.5.par.c.vni.nu.9.&.1.tom. fol.172.col. 3.nu.34.&.35.
Appellatio quando dicatur deserta, aliqua negligentia appellantis ibi. nu.11.
Appellatio ab interlocutoria quibus actibus processus iustificetur.2.to.5 par.c. vni.nu. 18.
Appellatione à iudice denegata quid obseruādum sit.2.to.5.par.c.vni.nu.24.
Apellationem esse generale bonum mundo, theriacam cōtra venenum primi iudicis, portum securū nauigantibus.1.to.fol.170.col.1. num.2.&.3.
Appellationem ab interlocutoria quando iudex iniustam esse intelligat quid teneatur facere.2.to.5.par.c.vni.nu.20.
Appellationis remedium valde frequens, & necessariū hominibus vt fol. 1.to.5. fol. 169. col 4.nu.2.
Appellatio diffinitur.1.to. fo.170.col. 1.nu.4. &.5.
Appellationis testimonium quo modo prestādum & petendum.1.to. fol. 174. col.4. nu. 54.&.55.
Appellationis ab interlocutoria iudex retento processu quid teneatur ante omnia obseruare.2.tom.par.5.c. vni.nu.19.
Apostoli appellationis qui dicantur & eorum quæ species sint.1.tom.folio.173.col.1. num.41.&.42.
Apostoli appellationis petendi intra quod tēpus sint, & cuius expensis dandi.2.to. 5. par. c.vni.nu.6.
Archiepiscopus habet iurisdictionem in episcopos suffragraneos, non tamen in subditos episcoporum, nec eos ordinare potest.2. tom.fol.3.col.2.à nu.13.ad.18.
Archiepiscopus in diœcesi episcoporū suffraganeorum non potest constituere officialē foraneum ad cognoscēdum de causis appellationum.2.tom.fol.3.col. 2. nu.19.
Argumentum à contrario sensu non sumendum, ad correctionem regulæ prohibentis. 1.tom.fol.171.col.3.nu.24.
Argumentum de tempore ad locum validum est.1.tom.fol.134.colu.4.nu. 150.&.fol.137, col.1.in principio.
Armorū vsus clericis prohibitus.1.to.fol.209. colu.3.nu.10.
Armorum vsus regulariter est iure regio prohibitus.1.to.fol.208.col.3.nu.6.
Armorum appellatione tam offensibilia quā defensibilia continentur eodem.nu.6. vbi. num.7.plura de armis traduntur.
Armatus præsumitur se prius ad rixam parasse.1.tom.fol.144.col.2. nu.27.
Articuli vulgo interrogatorios appellati quomodo concipiendi.1.tom. fol. 57. col.2.nu. 60.&.61.
Articuli de iure communi ab interrogatorijs differunt ibi, col.4.nu.62.
Articuli dantur, vt per eos testes examinentur. 1.tom.fol.59.col.4.nu.128.
Articuli directo contrarij qui dicantur.1. tom. fol.178.col.2 nu.17.
Articulorum forma ex parte actoris.1.tom.fo. 57.col.4,nu.63.
Articulorum copia an sit parti aduersæ danda. 1.tom.fol.59.col.4.nu.129.
Articulos qui facit non censetur fateri id quod dicit, nisi propositionibus ponat, secus qui positiones facit.1.tom. fol.59.col.3.nu.122. 123.&.124.
Articulus quid sit. 1. tomo. folio. 57. colu.3. num.61.
Assassinus est inimicus diffidatus reipu. & potest vbique occidi.1. tomo.fol.133.colu. 4.num.133.
Assassinus quis dicatur ibi, & à nu.134. ad num.140.
Atroces causæ & graues quæ dicantur.1. tom. fol.154.col.1. nu.34.
Attentatorum reuocatio quando petenda. 2. tom.3.par.c.vni.nu.16.
Auditor cameræ apostolicæ est iudex delegatus.2.tom.fol.13.col.3.num.22.
Auditores cancellariæ, de quibus causis cognoscant.

noſcant.1.tomo.fo.21.col.1.nu.35.36.&.33
Auditores Regij abſque timore excõmunicationis examinãt literas apoſtolicas,&earum executionem ſuſpendunt,quando conceſſę fuerunt contra leges regni,& quando contra leges conceſſę dicãtur.ibi nu.37.&.38.col.2.
Auditores ſuſpẽdunt executionem literarum apoſtolicarum, præmiſſa ſupplicatione ad Papã,quam debent proſequi, alioqui excõmunicationem non euadunt.ibi, nu.39
Auditores Hiſpalẽſes de quibus cauſis cognoſcant.1.to.fo.21.col.4.à.nu.50.ad nu.58
Auditores Canariæ de quib⁹ cauſis cognoſcãt. 1.to.fol.22.col.1.nu.58
Auxilium ſecularis iudicis quando inuocandum.2.to.fo.17.col.4.nu.18

B

BEneficialium ius nõ acquiritur ex ſola poſſeſsione.to.2.par.2.cap.vnico,nu.66
Beneficia ſola canonica inſtitutione acquirun tur.ibi . num. 65
Beneficij fructus iam percepti œconomo aſsignari poſſunt cauſa cuſtodiæ.ibi.nu.75
Blaſphemia quid ſit.1.to.fo.211.col.1.nu.14
Blaſphemi qua afficiantur pœna. eod. nu.14. remiſ.
Bona fides reſultat ex titulo habili.3.to.par. 29 col. 1. num. 19
Bona fides in contractibus emptionis & vendi tionis requiritur tempore contractus,& traditionis.ibi. nu.21
Bona fides quas habeat ſignificationes. 3. tom. par.79.co.2.a num. 2.

CAlumniæ iuramentum de conſuetudine huius regni in tribunalibus ſecularibus non ſeruatur.1.to. fo.34.col.1.nu.40
Calumniæ iuramentũ non eſt de ſubſtantia iudicij,niſi à parte petatur,& ideo tacite omiſſum non inducit nullitatem, ſed non poteſt expreſſe renuntiari. ibi col.2. nu.46.&. 47.
Calumnioſus accuſator qualiter puniendus. 1. to.fo.145.col.2.num.54. & 55
Capituli Oduardus de ſolutionibus remedium to.2.par.3.cap.vnico.à num.4.ad num.7
Captiui bonis curator datur, & abſentis quando ex actis proceſſus de abſentia cõſtat, adueſus quem actor ſuam actionem proponit, quando procuratorem non relinquere, vel de proximo venire nõ ſperatur.to.1. fo. 80.col.2.nu.5.6.7. &. 8
Captus carceribus non præcedentibus indicijs, eximi poteſt à priuato impune, ſi aufugerit non habetur pro confeſſo.to.1.fo.122. col.1. num. 5
Captura delinquentium, vide in verbo,delinquentes.
Carcer delinquẽtibus arbitrio iudicis aſsignatur. to.1.fo.122.col.3. nu.10.
Carcer non ad pœnam,ſed ad cuſtodiã eſt conſtitutus.ibi.num. 11.
Carcer mulieris, vide mulieres,carcerari pro debitis quæ perſonæ non poſſunt.1.to.fol.94. col.1.nu.33
Carcerari pro delicto nobilis & mulier poſſunt to.2.fo.16.col.4.nu.3.&.4
Carcerari pro debito non poteſt clericus. to. 2. par.3.cap.vnico.nu.5
Carcerati cauſa pia eſt, & celeriter expediẽda. to.1.fo.137.col.3.num.fi.
Carceribus fractis fugiens pœna capitis punitur,& pro confeſſo habetur.to.1.fo.122.col. 3.nu.7.8.&.9
Carcer is plures ſpecies eſſe, & quando ad pœnam quando ad cuſtodiam dentur. to.2.par. 3.cap.vni.num.5
Carceris cuſtos qui mulierem carceratam carnaliter cognouerit,qua pœna puniatur.1.to. fo.122.col.4.nu.14.15.&.16
Carceris cuſtos quæ debeat curare,ibi. nu. 17
Cauſa iuſta efficit,vt licite poſsit à iure cõmuni recedi.to.1.fo.119.col.3.nu.63.
Cauſa multis modis ſumitur: & in propoſito quomodo ſumatur,& quid comprehendat. to.1.fo. 5.col.2.nu.2.& .3
Cauſæ breues quæ dicantur.1.to.fo.172. col.2. num.32
Cauſæ graues & atroces quæ dicantur. tom. 1. fo.154.col.1.nu.34
Cauſæ ſola veritate attenta terminandæ. to. 1. fo.50.col.3.nu.36
Cauſæ omnes ad forum eccleſiaſticum pertinentes in prima inſtantia coram ordinarijs terminandæ intra biẽnium,nec poſſe quenquam de eis ante appellationem cognoſcere exceptis quibuſdam caſibus.2. to.fol. 12. col.1.nu.1.2.3.4.&.5.&.fo.13.col.1.à num. 14.&.15
Cauſæ iure regni quo ordine terminentur.to.1 fol.12.col.3.nu.36.&.37
Cedens bonis omnia bona creditoribus dimittere debet & quid poſsit retinere.to.1.fo.102 col.4.nu.9.
Cedens bonis cautionem de ſoluendo ære alie-

no cum ad pinguiorem peruenerit fortunã præſtare debet & tunc non eſt obligatus, niſi in quantum facere poteſt. tomo. 1. fol. 101. col. 4. nu. 10. &. 11.

Ceſsio bonorum non liberat à naturali vel ciuili obligatione ſed tantũ exceptionẽ parit, & ideo in animæ iudicio tenetur cedens licet actu ignominioſo ceſſerit. to. 1. fol. 103. col. 1. num. 12. 13. &. 14.

Ceſsio ipſo iure cenſetur facta ſi per ſpacium ſex menſium debitor in carcere maneat, & tunc erit creditoribus tradẽdus, & qui præſentur, in quo conſuetudo ſeruatur. 1. tomo. fol. 103. col. 2. nu. 22. &. 23.

Ceſsio bonorum non habet locum in crimina libus quacumque pœna impoſita. 1. tom. fo. 160. colu. 3. nu. 119. & quid iure regio ſtatutũ num. 120.

Ceſsio bonorum abſque actu ignominioſo eſt facienda, præcedente condemnatione, vel confeſsione iudiciali. tom. 1. fol. 102. col. 4. nu. 7. &. 8.

Ceſsio bonorum quid ſit, quid operetur, quæ ad eius validitatem requirantur, & quis poſſit bonis cedere. tom. 1. fol. 102. colu. 3. nu. 4. remiſ.

Ceſsione facta non liberatur fidei iuſſor. to. 1. fol. 103. col. 1. nu. 16.

In ceſsione bonorum quid olim & hodie ſtatutum ibi col. 2. nu. 20. &. 21.

Ceſsionem facere non poteſt niſi qui carcere detinetur, ad inſtantiam creditorum vel ad petitionem vnius: quæ ceſsio omnibus præiudicat abſque citatione tom. 1. fol. 102. col. 3. num. 5. &. 6.

Ceſsionarius dicitur creditor. 1. tom. fol. 87. co. 2. nu. 33.

Ceſsionis beneficio renuntiari non poteſt, & an iuramento poſsit. 1. tomo. fol. 103. col. 1. num. 15.

Ceſsionis beneficio non gaudet debitor obligationis deſcendentis ex delicto ibi nu. 17.

Ceſsionis beneficio vti non poteſt qui prius petierat quinquẽnalis delationis beneficiũ. 1. tom. fol. 103. col. 4. nu. 6.

Ceſsionis bonorum proceſſus tom. 1. fol. 108. col. 3. nu. 1.

Citandi ſunt omnes de quorum præiudicio principaliter, non ſecundario agitur. tom. 1. fol. 31. col. 1. nu. 39. &. 40.

Citandi modi in foro eccleſiaſtico traduntur. 2. tom, fol. 14. col. 4. à num. 2.

Citari debet reus perſonaliter vt habeatur pro confeſſo non facta conteſtatione intra nouẽ dies, vel eius procurator ſpecialiter conſtitutus ad illam cauſam. 1. tom. fol. 45. col. 3. nu. 33. &. 34.

Citaſſe aliquem aſſerenti nuntio creditur. 1. to. fol. 30. col. 3. nu. 31. & quid iure regio ſeruetur ibi à nu. 32.

Citatio para remate in executionibus quo modo facienda tom. 1. fol. 95. col. 1. à nu. 43.

Citatio quid ſit. 1. tom. fol. 29. col. 3. nu. 1.

Citatio omni iure introducta eſt ibi colu. 4. num. 7.

Citatio neceſſaria eſt ad iudicia inchoanda ibi num. 3.

Citatio tolli nec per legem nec per principem poteſt ibi nu. 9. &. 10.

Citatio à iure diuino & naturali deſcendit ſed forma citationis à iure poſitiuo ibi nume. 7. &. 11.

Citatio prima eſt de iure naturali ideo tolli nõ poteſt, ſecus reliquæ citationes præparatoriæ ſententiæ. 1. tom. fol. 30. colu. 1. nu. 12.

Citatio pluribus caſibus neceſſaria nõ eſt quia defenſio reo non cõpetit. 1. tom. fol. 3c. col. 1. nu. 13. remiſ.

Citatio aut realis aut verbalis eſt & quæ realis verbaliſue ſit ibi nu. 14. 15. &. 16.

Citatio verborum alia iuris altera hominis, hominis plures ſpecies citationis traduntur tom. 1. fol. 30. col. 2. à nu. 10. ad nu. 38.

Citatio ſi facienda ſit extra locum iudicis licet intra territorium neceſſarium eſt mandatũ in ſcriptis ibi col. 3. nu. 27. vbi traditur quid ſeruetur apud Luſitanos.

Citatio etiam in criminalibus abſque iudicis mandato non procedit adeo vt ſi nuntius ſine mãdato aliquẽ perſonaliter caperet eius confeſsio eſſet nulla ibi num. 28. &. 29.

Citatio quibus caſibus ſine mandato per nuntium fieri poteſt ibi nu. 30. remiſsiue.

Citatio interponi debet à iudice competente licet citatus à non competente teneatur comparere ad allegãdum priuilegium, niſi notorie conſtet de incompetentia iudicis ibi nu. 41. &. 42.

Citatio vt firma ſit decerni debet per iudicem ad inſtantiam partis quod præſumitur ſemper quando citatio in actis proceſſus inuenitur, niſi iudex ex officio procedat. 1. to. fol. 31. col. 2. nu. 43. ad nu. 47.

Citatio in criminalibus qualis eſſe debeat. 1. tom. fol. 163. col. 2. nu. 8.

Citatio eſt fundamentum ordinis iudiciarij. par. 1. 2. to. cap. 2. nu. 1. &. 2. vbi plura de citatione remiſsiuè.

INDEX.

Citatio per edictum quando fiat, sit licita quæ requirantur vt fiat, ibi, vsque ad nu. 11

Citatio quando fiat per proclama. 2. to. fo. 15. col. 3. num. 12

Citatio per tabellionem, vel notarium quando fiat. ibi. num. 14

Citatio quando remaneat circumducta & sublata, vt reus sit de nouo citandus. 2. to. fol. 17. col. 1. à num. 7. ad. 10

Citatio ad duo arctat, scilicet ad cõparendum, & in termino cõparendum, ibi, col. 2. nu. 11

Citatio est nulla actore & reo non comparente, ibi, col. 3. nu. 12

Citatio peremptoria, quando dicatur. 2. p. cap. vnico. num. 24

Citatio noua post peremptoriam, plerumque datur. ibi. num 26

Citatio peremptoria iure regio ad primum decretum non est necess. ibi, nu. 30

Citationi destinatus nuntius absque cõmissione, & mandato iudicis citare non potest, 1. to. fo. 30. col. 3. nu. 26

Citationis per nuntium tam intra, quam extra ciuitatem praxis. 2. to. fo. 15. col. 4. à num. 15. ad num. 24

Citatus remanet ipso iure excõmunicatus per incusationem contumaciæ termino elapso, neque auditur non solutis expensis. 1. to. fol. 17. col. 3. num. 13. & 14

Ciuitate interdicta suburbia interdicta non videntur. 1. to. fo. 41. col. 3. nu. 69

Clausulę omnium libellorũ sententiarum petitionũ, & aliorum actuum iudicialium huius operis explicãtur in singulis libellis, vbi continentur, vbi an sint necessariæ, vel in vsu, & alia plura leges.

Clerici in spiritualibus, à seculari potestate iure diuino, in cæteris causis iure positiuo sunt exempti. 2. to. fol. 4. col. 4 num. 2

Clerici primæ tonsuræ vt gaudeant priuilegio fori quid requirat Conci. Triden. 2. to. fol. 5. col. 1. num. 6

Clerici primæ tonsuræ casu quo amiserunt priuilegium fori, & vltimo supplicio damnãtur non degradantur. ibi, col. 2. num. 8

Clerici si post delictũ cõmissum assumpserũt ordines an possint à seculari iudice puniri. eod. num 8. remis.

Clerici si à laico instituantur heredes testamenti publicatio coram seculari iudice facienda est. 2. to. fo. 8. col. 2. nu. 42

Clerici pauperes conuenti pro debitis quo beneficio vtantur. 2 to. 3 p. cap. vnico. nu. 4.

Clerici non possunt conueniri vltra quam facere possunt, nec pro debito incarcerari. ibi. numero. 5.

Clerici an possint renuntiare beneficio, capit. Oduardus, etiam cum iuramento in quibus casibus locum nõ habeat. ibi. num. 6. vbi nume. 7. praxis præcipitur.

Clerici vt incarcerẽtur quid obseruãdum. 2. to. par. 4. cap. vnico. num. 2.

Clerici non pro quolibet delicto incarcerandi sunt, & quando sint incarcerandi quæ obseruentur. ibi num. 5

Clerici damnanti pœna perpetua carceris, an possint testari, & institui. ibi. nu. 8

Clericorum vita & conuersatio qualis esse debeat.

Coarctata negatiua quomodo probanda. 1. to. fo. 146. col. 3. num. 68

Commodatum à precario in quo differat. 3. to. pagin. 105. col. 2.

Commodatarius quando de dolo & culpa teneatur, & quid si res perempta sit apud eum ibi, pagina. 106. nu. 4. & 5

Comparitio literarum semiplenã tantum probationem inducit. 1. to. fo. 87. col 1. nu. 27

Comparatio coram iudice non inducit expressum consensum prorogationis iurisdictionis eius. 2. to. fo. 13. col. 4. nu. 24

Comparitio an tribuat iurisdictionem. 2 to fo. 18. col. 2. num. 3.

Compensatio in deposito nõ admittitur. 3. to. pagi. 96. col. 2. num. 11. & pagi. 118. col. 2. numero. 32

Compensatio est solutio. 1. tomo. fo. 96. col. 4. num. 8

Compensatio quando in actionibus bonæ fidei, & stricti iuris admittatur, & quando & quid sit. 3. to. pagi. 118. col. 2. à nu. 31.

Coloni res quando sint obligatæ pro mercede. 3. to. pag. 40. col. 2. nu. 23

Coloni res inuectę in fundo rustico quãdo sint tacite pro mercede obligatę. 3. to. pagin. 40. col. 2. num. 23

Colonus quis dicatur, & in quo differat ab inquilino. 3. to. pag. 41. col. 1. nu 25. & 26

Conci. Triden. conseruator Rex Hispaniarum est. 2. to. fo. 12. col. 2. num. 9. & 10

Condemnatus in ciuilibus, vel criminalibus, intra quod tẽpus soluere teneatur. 1. to fol. 160. col. 2. num. 115. 116. & 117

Conclusio in libello quibus casibus necessaria non sit de iure cõmuni. fo. 33. col. 4. num. 32. 1. to. remissiue.

Con-

INDEX.

Concluſio tam ex parte actoris quam rei eſt ne ceſſaria. 1. tomo. fol. 49. col. 4. num. 30.

Concluſio an ſit de ſubſtantia proceſſus. 1. to. folio. 69. col. 4. nu. 2.

Concluſio à iudice inuitis partibus fieri poteſt colu. 2. nu. 41. in fol. 4. 1. tom. & colu. 4. num. 3.

Concluſio quid ſit. 1. tom. fol. 69. colu. 3. nu. 1.

Concluſio in criminalibus licet de iure non ſit neceſſaria ea tamen in praxi vtuntur aduocati. 1. to. fol. 145. col. 1. nu. 49. &, 50.

Cõcluſione facta ad diffinitiuam, poteſt de iure allegari cuius allegationis copia parti nõ datur niſi in actis proceſſus redigatur. 1. to. fol. 70. colu. 3. num. 7. & 8.

Cõcluſione facta peti poteſt reſtitutio & quid iure regio ſeruetur ibi nu. 9. & 10.

Concluſione facta poteſt deferri iuramentum dummodo ante concluſionem ſit petitum & quæ requirantur ad hoc vt deferatur & alia plura remiſsiue ibi nu. 11.

Concluſione facta admittitur probatio per cõfeſsionem partis aduerſæ ibi colu. 4. nu. 12.

Concluſione facta admittitur probatio per euidentiam rei & aſpectum loci. 1. tom. fol. 71. col. 1. nu. 14.

Concluſione facta ad indagandam veritatem iudex poteſt inquirere & probationes admittere ibi nu. 15.

Quod procedit etiã in cauſis criminalibus vbi ad defenſionem rei omnis probatio admitti tur ibi, nu. 16.

Concluſione facta in criminalibus recipiũtur teſtes. tomo. 1. fol. 144. colu. 3. à. nu. 3.

Concluſionis forma quæ hodie ſeruanda ſit. 1. tom. fol. 69. nu. 3. vbi plura remiſsiue.

Cõcluſionis petitionis copia exhibẽda eſt parti aduerſæ. 1. tom. fol. 70. col. 1. nu. 5.

Concubinarij materia tractatur remiſ. 1. tom. fol. 210. col. 1. nu. 12.

Conditionis appellatione quid contineatur. 3. tom. pag. 6. col. 2. à nu. 4.

Conductor locare poteſt alteri niſi aliter conuenerit. 3. tom. pa. 41. col. 1. nu. 27. & pag. 86. col. 2. num. 2.

Conductor quis dicatur & ad quid teneatur ibi nu. 4. & 6.

Conductor qui propter peſtem à domo receſſit, non tenetur penſionem ſoluere, & propter alias cauſas contentas in. 3. tomo. pagi. 88. col. 1. & 2.

Confeſsio partis in actis iudiciarijs attenditur tãquam probatio. 1. to. fol. 99. colu. 4. nu. 39.

Confeſsio à minore ſine curatore eſt nulla licet ſponte fiat. 1. to. fol. 138. col. 2. nu. 6. & 7.

Confeſsio ſola delinquentis non ſufficit ad cõdemnationem, niſi de delicto conſtet, ſed cõfeſsio clerici ſufficit. 1. tom. fol. 139. col. 2. nu. 20. & 21. vbi plura de confeſsione.

Confeſsio in tortura facta niſi ſequatur rati habitio non ſufficit, & requiritur quod indicia legitima præcedant. 1. tom fol. 153. colu. 1. à nu. 23.

Confeſsio in tortura facta an ſufficiat non ſecuta ratificatione quando reus in iudicio prius fuit confeſſus ibi nu. 26.

Confeſsionem iudex ab incarcerato priuſquã aliquis cum eo loquatur debet recipere. 1. to. fol. 137. col. 3. nu. fi.

Confeſsionem iudex à delinquente quo modo recipere debeat. 1. to. fol. 138. col. 2. à nu. 1. & vide nu. 13. & 14.

Confeſsionẽ delinquentis ſolus tabellio aſſumere non poteſt ibi nu. 2.

Confeſsioni delicti à minore factæ curator nõ ſtatim præſtet autoritatem. 1. to. fol. 139. col. 2. eod. nu. 21. quia non valet confeſsio.

Confeſsionis ratificatio intra quod tempus facienda. 1. tom. fol. 153. col. 2. à nu. 27.

Confeſſus in cauſis ciuilibus pro condemnato habetur, ſecus in criminalibus vbi requiritur condemnatio iudicis. 1. to. fol. 139. col. 1. nu. 18. & 19.

Confeſſus minor cum autoritate curatoris an reſtituatur ibi colu. 3. nu. 22.

Confiſcationis bonorum pœna iure regio locum non habet niſi in caſibus à iure expreſſis & plura de confiſcatione remiſ. 1. tomo. fol. 122. col. 4. nu. 19.

Confiſcationis pœna an puniantur clerici ibi nu. 20.

Conſilium Indorum eſt regium & ab eo non appellatur. 1. tom. fol. 193. col. 2. nu. 57.

Conſtitutio, vide lex.

Contumacia aut vera aut ficta quæ ſit, & quando cõmittatur. 2. to. fol. 16. col. 4. nu. 1. & 2.

Contumacia quando ſit delictũ ibi nu. 3. & 4.

Contumacia creſcente debet creſcere pœna & quo modo contra contumacem clericũ procedatur & quibus remedijs. 2. to. fol. 17. col. 1. à nu. 15. fol. 31. colu. 4. nu. 6.

Contumace reo exiſtente quomodo contra eũ procedatur. 1. tom. fol. 77. col. 1. à nu. 1. & 2. to. 2. par. c. vni. nu. 10. & 15.

Contumace reo exiſtente in reſpondendo quid iudex debeat facere. 2. to. fol. 22. col. 1. num. 43.

Contumacem, eſſe reum neceſſe eſt poſt litem con-

conteſtatam vt procedatur ad ſentẽtiam diffinitiuam, iure communi, ſecus regio. 1. tom. fol. 77. col. 2. nu. 6. &. 5.

Contumax non dicitur ante incuſationem cõtumaciæ. 1. to. fo. 45. col. 1. num. 25. & fol. 16. col. 4. num. 14

Contumax verus non auditur appellans. 1. to. fo. 46. col. 1. num. 40. &. 41.

Contumax qua pœna puniatur. 2. tom. fo. 17. col. 1. nu. 4. &. 5

Contumax vt quis reputetur quid requiratur. ibi. num. 6.

Contumax vſque ad primum & ſecundum decretum compellitur vt tẽdio affectus veniat reſponſurus. 2. par. cap. vnico. nu. 15. in. 2. to.

Vide verbum miſsio, & decretum conuentio vide pactum.

Crimina quædam ſunt quorum accuſatio cuilibet competit: & tamen non ſunt publica. 1. to. fo. 118. col. 3. à num. 41. vbi exempla traduntur.

Crimina publica à priuatis differunt, & eſt magni effectus an ſint publica vel priuata. 1. to. fo. 119. col. 1. num. 49. & vide num. 52

Crimina publica ſunt omnia quæ continentur in rubricis incipientibus ad legẽ. ibi. nu. 48

Crimina omnia publica dicuntur iure canonico. ibi num. 50

Crimina quædam ſunt publica quædam priuata, & quæ ſint & cur ita appellentur. 1. to. fo. 118. col. 2. à num. 32. ad num. 40 ~~44~~

Crimina occulta quæ dicãtur. 1. to. fo. 113. col. 1 num. 12

Crimen publicum, aut latiſsime, aut late, aut ſtricte dicitur. 1. to. fo. 118. col. 4. à nu. 44

Crimen licet morte delinquentis extinguatur quo ad alias pœnas non tamen quo ad pœnam pecuniariam. 1. to. fol. 4. col. 2. nu. 29

Criminalibus in cauſis licet ad inſtar ciuilium procedatur earum tamen terminis ſunt breuiores, & in eis feriatis diebus proceditur.

Criminalibus in cauſis omnis probatio poſt cõcluſionem in cauſa admittitur ad defenſionem rei. 1. to. fo. 71. col. 1. nu. 14

Culpa dolo comparatur. 3. to. pagi. 96. col. 2. num. 15

Curator bonis dandus debet eſſe maſculus, fœmina ſi mater non ſit incapax eſt. 1. to. fo. 80 col. 4. num. 16

Curator bonorum qualis eſſe debeat. 1. tom. fo. 81. col. 1. num. 17

Curator non præſumitur ſuſpectus ex quo deſideret curam. ibi. nu. 18

Curator bonis dandus quid ante adminiſtrationem teneatur facere. ibi. nu. 19

Curator bonorum defuncti quid teneatur facere ante adminiſtrationem. 1. to. fol. 81. col. 3. num. 22

Curatori bonorum abſentis non datur decima 1. to. fo. 81. col. 2. num. 21

Curator abſentis, vide abſentis curator.

Cuſtos carceris vide carceris cuſtos.

D

DAre verbum importat tranſlationem dominij. 3. to. pagi. 7. col. 1. num. 9

Debitor bona poſsidens nunquam ducitur ad carcerem, niſi pro fiſcali debito. 1. to. fol. 101. col. 2. num. 3. & 4

Debitor olim iure regio creditoribus tradebatur, vt eis ſeruiret donec arbitrio iudicis debitum eſſet ſolutum, & quid poſtea pragmaticis ſit cautum. 1. to. fo. 103. col. 3. nu. 20. &. 21.

Decimæ qua actione petantur. 2. to. fol. 20. col. 1. num. 4

Decimę, aut prædiales, aut perſonales, aut mixtæ. & vbi ſoluantur. 2. to. fo. 20. col. 3. à nu. 6

Decimæ vbi ſolui debent quando quis audierit diuina officia in vna parochia in hyeme, & in alia in æſtate, vel ſi habuerit plura domicilia in diuerſis parochijs, vel quando dubitetur cuius parochię domus ſit. 2. to. fo. 20. col. 3. à num. 10.

Decimæ de omnibus rebus debentur, niſi conſuetudine aliud ſeruetur. 2. to. fol. 20. col. 4. num. 14

Decimæ de fructibus arborum debentur, licet vno anno plures colligantur fructus. 2. to. fo. 21. col. 1. num. 19. &. 20

Decimæ debentur de prouentibus omniũ molendinorum, de furnis, piſcarijs, paſcuis, lacte, caſeo, butyro quòd fit ex lacte, & fructibus animalium, & quando ſoluantur. 1. to. fol. 21. col. 1. à num. 21. ad nu. 29

Decimæ agnorum quando ſoluendæ. ibi, col. 2 num. 30

Decimæ debentur de prædijs de nouo ad cultu ram redactis, item ex omni negocio artifico & militia. 2. to. fol. 21. col. 3. num. 31. &. 33

Decimę perſonales in toto orbe Chriſtiano ex conſuetudine nõ ſoluũtur, & quid in Hiſpania ſeruetur. 2. to. fo. 21. col. 3. nu. 34. &. 35

Decimæ nulla deducta expenſa ſoluendæ, qui contra fecerit peccat mortaliter. 2. to. fo. 21. col. 3. nu. 36. 37. &. 38

INDEX.

Decimarũm ſolutio ſit ſecundum conſuetudinem. 2. tom. fol. 20. col. 3. nu. 7.

Decimas integre non ſoluens quibus teneatur pœnis. 2. to. fol. 21. col. 4. nu. 39.

Decimas non ſoluens eſt in peccato, licet ab eo non petantur ibi nu. 41.

Decimas ſubtrahentes, aut impedientes excõmunicantur. 2. to. fol. 20. colu. 1. nu. 5.

Decretum primum iure regio citationem primam non requirit. 2. tom. 2. par. 2. c. vni. nu. 30.

Decretum varijs modis accipitur in iurẽ. 2. to. par. 2. c. vni. nu. 17. & in propoſito quo modo accipiatur nu. 18.

Decretum quotuplex ibi nu. 19.

Decretum varijs modis diffinitur, & quæ ſit aptior primi & ſecundi decreti definitio. to. 2. par. 2. c. vni. nu. 20. &. 21.

Decretum primum ſecundum ve vt interponatur quæ requirantur ibi nu. 22. &. 23.

Decretum primum vnica citatione fit iure regio ſi in perſona fiat ibi nu. 34.

Decretum primum vt interponi poſsit quæ requirantur ibi nu. 23. 35. &. 36. &. 39.

Decretum primum an requirat libellum. 2. to. par. 2. c. vnico. nu. 37.

Decretum primum pro qua petatur quantitate ibi nu. 38.

Decretum ſecundum vt interponatur quæ requirantur. tom. 2. par. 2. c. vni. nu. 52. 53.

Decretũ primum ſecundum ve per quem iudicem interponendũ to. 2. par. 2. c. vni. nu. 76.

Vide miſsio in poſſeſsionem vel miſſus.

Decuriones à cõſiſtorio deputati, in cauſis quibus ad conſiſtorium appellatur ſimul cum iudice ordinario loci cognoſcunt. 1. tom. fol. 185. col. 4. nu. 11. &. 12.

Decuriones an poſsint cognoſcere de cauſis excedentibus ſummam decem millium marapetinorum, & ſi cognoſcant an ſententia valeat & quãdo. 1. to. fol. 185. co. 1. à nu. 7. &. 17.

Defendendo ſe qui delictum commiſit non punitur. 1. to. fol. 146. col. 3. nu. 72.

Defendendo ſe qui occiderit clericum nec excommunicatus nec irregularis efficitur ibi col. 4. nu. 73.

Defenſio eſt iuris naturalis neminique denegãda. 1. to. fol. 29. col. 3. nu. 3. 4. &. 5. & fol. 146. col. 3. nu. 72.

Defenſio cum moderamine inculpatæ tutelę dicatur. 1. to. fol. 146. co. 4. nu. 75. &. 76.

Defenſio non ſolum pro ſe verũ pro rebus & cõ ſanguineis eſt licita. 1. to. fo. 146. co. 4. nu. 74

Defenſio qualiter probetur. 1. tom. fol. 147. co. 2. num. 104.

Defenſionis modum excedens non ordinaria ſed mitiori pœna puniẽdus. 1. to. fo. 147. col. 1. à num. 77.

Defuncti creditores quo modo contra eũ ſiue publica ſiue priuata habeãt inſtrumẽta quo modo actionem intentare debeant contra eius bona c. 1. fol. 81. col. 2. nu. 22.

Defuncto quando fiſcus ſucceſſerit circa creditores quid obſeruandum ibi col. 4. nu. 23.

Delegatus principis dignior eſt ordinario. 1. tom. fol. 125. col. nu. 14.

Delegatus ab alio, quam à principe poteſt poſt litem conteſtatam cauſam alijs committere ſecundum communem lege regia probatã licet contraria communis ſit verior iure communi. 1. tom. fol. 44. col. 3. nu. 18.

Delegari ab epiſcopis vel alijs iudicib' eccleſiaſticis poſſunt cauſæ mixti & meri imperij iure pontificio ſecus ciuili. 2. tom. fol. 9. col. 4. nu. 1. &. 2.

Delicta quæ leuia quæ grauia, grauiora & grauiſsima ſint, & cur ita appellentur. 1. to. fol. 119. colu. 2. à num. 53. ad num. 60. & fol. 120. col. 1. num. 68.

Delicta an ſint leuia, grauia vel grauiſsima arbitriũ iudicis eſt, ſed alij ex qualitate criminis cognoſcenda affirmant. 1. tom. fol. 119. col. 3. nu. 65. &. 66.

Delicta grauia quæ à regio ſenatu eſſe, reſponſum fit interrogante rege ibi nu. 67.

Delicta ordinaria vel extra ordinaria quæ ſint. 1. tom. fol. 120. col. 1. nu. 69.

Delicta nominata & innominata quæ ſint & cur ita appellentur ibi nu. 70. &. 71.

Delicta capitalia vel non capitalia quo modo cognoſcantur. 1. tomo. col. 2. à num. 72. ad. num. 76.

Delicta mere eccleſiaſtica, vel ſecularia vel mixta quæ ſint. 1. tomo. folio. 120. colu. 3. à nu. 77. ad nu. 82.

Delicta quædam publica, quædam priuata ſunt, & in priuatis ſola pars offenſa agere poteſt. 3. tomo. pag. 66. colu. 1. nume. 67. &. 68.

Delicti atrocitas quibus modis contingat. 1. tom. fol. 144. col. 4. nu. 41.

Delicti perſecutio, partilęſæ, & reipu. datur. 3. tom. pa. 66. col. 1. nu. 4.

Delictorum inueſtigatio potiſsima pars. eſt bonæ regendi remp. tom. 1. folio. 111. colum. 3. num. 1.

Delictorũ materia nimis mutata eſt conſuetudine, & ſtatutis. 1. to. fol. 119. col. 2. nu. 52.

Deli-

INDEX.

Delictorũ executio & publicatio diu fieri debet. 1. to. fol. 119. col. 3. nu. 62.

Delictorũ executio si non fiat ad quid teneatur judex non impediente justa causa. 1. to. fol. 119. col. 3. nu. 64.

Delicto commisso judex & tabellio quem debent ordinẽ seruare. 1. to. fol. 121. co. 1. à nu. 2.

Delictum constare debet prius esse commissum, quam judex ad aliquem actum perueniat. to. fol. 120. col. 4. nu. 1.

Delictum aliquando pluribus pœnis punitur & tunc quid seruandum. 1. to. fol. 144. col. 4 nu. 43. & 44.

Delinquentem si judex ab ecclesia de facto extraxerit, ante quam de immunitate constet, quid judex ecclesiasticus & clerici circa defensionem ecclesiæ obseruent, quomodo judex laicus puniatur, & ecclesia ante omnia restituatur. 1. to. fol. 126. col. 2. num. 15. & 16.

Delinquentes quando personaliter capi & in carcerari possint. 1. tom. fol. 122. col. 1. num. 1. 2. & 3.

Delinquentis capti bona sunt confiscanda à judice coram tabellione & deponẽda. 1. to. fo. 122. col. 4. nu. 18.

Delinquens capi potest absque aliqua citatione indicijs ex summaria informatione resultãtibus si pœna corporalis sit. 1. to. fo. 221. col. 1. num. 5.

Delinquens absque mandato judicis capi non potest ab aliquo publico officiali, nisi in fraganti delicto. 1. to. fol. 122. col. 2. nu. 5.

Delinquens ad ecclesiam confugiens inuitus non extrahitur nisi quibusdam casibus. 1. to. fol. 125. col. 2. nu. 1.

Delinquens ab ecclesia extrahitur quando constat eum non posse gaudere immunitate ecclesiæ etiam sine licentia episcopi vel rectoris ibi. nu. 2.

Delinquens si dubitetur an possit gaudere immunitate ecclesiæ quid faciendum. 1. tom. fol. 125. col. 3. nu. 3.

Delinquens confugiens ad sacerdotem portãtem sacram euchariſtiam, gaudet immunitate ecclesiæ. 1. to. fol. 128. col. 2. nu. 36. vbi duæ fallentiæ ponuntur.

Delinquens confugiens ad ecclesiam quem judex persequebatur, gaudet immunitate, itẽ si se exemerit, ab eius manibus, vel si carceres fregerit, & confugerit, vel si juramentum de redeundo prestiterit custodi, vel si paratus ad mortem, cũ ad suppliciũ duceretur aufugerit, ad ecclesiã. 1. to. fol. 128. co. 32. nu. 40. ad. nu. 45.

Delinquens ad ecclesiam confugiens immunitate gaudet licet inueniat eam clausam, & manu portas apprehendat. 1. tom. fol. 129. col. 1. num. 46.

Delinquens si perueſtem extensam ab ecclesia extrahatur restituitur, ibi. n. 47.

Delinquens gaudet immunitate si cũ ad supplicium ducebatur obuiam habuit cardinalem, qui galerum purpureum in capite eius poni fecerit ibi. nu. 48. vbi. nu. 49. dicitur pœnã fore mitigandam.

Delinquens confugiens ad personam vel statuam principis vel palatia aliorum nobilium an gaudeat immunitate. 1. to. fol. 129. col. 2. a nu. 50. ad. nu. 52.

Delinquens ad ecclesiam confugiens non debet violenter extrahi quantumcunque graue sit crimen, nisi publicus latro vel nocturnus depopulator agrorum sit. 1. to. fol. 129. col. 3. nu. 55. 56. & 63.

Delinquens qui negauit delictum potest si cõuictus fuerit probare, ad sui defensionem fecisse. 1. to. fol. 147. col. 1. nu. 8.

Delinquẽs nõ tenetur veritatem fateri nisi quãdo juste interrogatur. 1. to. fol. 139. col. 1. nu. 13. 14. & 15

Delinquens quando injuste interrogatur non potest simpliciter negare veritatem, sed cum subter fugio verborum, alias si cum juramento neget peccat mortaliter ibi. num. 16. & 17.

Delinquens potest petere à judice vt precipiat parti offensæ, accusationem proponere, in tentando si opus fuerit remedium legis diffamari. 1. tomo. fol. 140. colum. 3. numero 4. & 5.

Delinquens absens vide absens. reliqua vide verbo, immunitas.

Denunciandi maleficia officiales quis possit creare. 1. tomo. fol. 114. colum. 2. numer. 3. & 4.

Denuntiatio definitur ibi. nu. 2.

Denuntiatio fit dupliciter ibi. nu. 3.

Denuntiationes requisitæ in matrimonio vt omittantur an possit episcopus, vel eius vicarius dispensare. 2. to. fol. 10. col. 3. num. 12. ante medium.

Denuntiationis variæ species in jure reperiuntur ibi. nu. 2.

Denuntiationis processus. describitur. 1. to. fol. 114. col. 4. nu. 1.

Denũtiationis libellus an sit necessarius. ibi. n. 2

Denuntiationis per viam quomodo procedatur. 1. to. fol. 115. nu. 7. 8. 9.

INDEX.

Denuntiationis calumnioſæ actor punitur. 1. tom. fol. 114. col. 4. nu. 4.

Denuntiationis modus procedendi eſt ordinarius. 1. tom. fol. 114. col. 1. nu. 1.

Depopulator nocturnus agrorũ quis dicatur. 1. tom. fol. 130. col. 1. nu. 67.

Depoſitio teſtium vide teſtium depoſitio.

Depoſitarius depoſiti extraiudicialis à parte eligitur. 3. tom. pa. 96. col. 1. nu. 7.

Depoſitarius ad quid teneatur ibi nu. 9.

Depoſitarius qui rẽ negauerit apud ſe depoſitam infamis efficitur ibi col. 2. nu. 11.

Depoſitarius negans rem apud ſe depoſitam quando in duplum teneatur & quare. 3. to. pa. 96. colu. 2. nu. 13.

Depoſitarius de dolo & lata culpa tenetur, ſed non de leui, leuiſsima, aut caſu fortuito ibi nu. 14. & 15.

Depoſitarium eligere debet iudex qui ſemper idoneus prẽſumitur, etſi non fuerit tenetur iudex & quando nõ teneatur. 3. to. pag. 96. colu. 1. num. 5. & 6.

Depoſitũ quid ſit. 3. to. pag. 95. col. 1. nu. 2.

Depoſitũ aut iudiciale aut extraiudiciale eſt, ibi nu. 3.

Depoſitum iudiciale quod dicatur ibi nu. 4.

Depoſitum extraiudiciale quod dicatur. 3. to. pa. 96. col. 1. nu. 7.

Depoſitum extraiudiciale aut voluntariũ eſt aut neceſſarium & quod voluntariũ & quod neceſſarium ſit ibi nu. 8. 9. & 12.

Differentia inter ius canonicum & ciuile to. 1. fol. 112. col. 2. nu. 4.

Dilatio probationum vide dilationum probatio.

Dilationem lege conceſſam iudex ex cauſa abbreuiare poteſt. 1. to. fol. 37. colu. 3. nu. 20.

Dilatione conceſſa non tenetur debitor aliquã præſtare cautionem de ſoluendo intra tempus dilationis. 1. to. fo. 103. col. 4. nu. 5.

Dilationis termino elapſo non poteſt debitor vti beneficio ceſsionis ibi nu. 6.

Dilationis quinquennalis beneficium vt cõcedatur debitori quę debeant concurrere. 1. to. fol. 103. col. 3. à nu. 1.

Dilationis quinquẽnalis proceſſus deſcribitur to. 1. fol. 109. col. 3. à nu. 1.

Diſcuſsio authenticæ. hoc ſi debitor. C. de pignoribus habet locum in hypotheca dotali fol. 101. col. 3. nu. 5.

Diſpenſatio cum cauſæ cognitione & ſumma maturitate facienda. 2. to. fol. 10. col. 3. num. 12. in medium.

Diuinã maieſtatem lædere grauius eſt quam temporalem. 1. to. fol. 154. col. 4. nu. 50.

Diuinum ius à Pontifice Romano ex cauſa poteſt interpretari. 1. tom. fol. 40. colu. 3. num. 48.

Diuiſio huius operis. 1. tomo. fol. 1. colum. 4. num. 25.

Dolore intenſo promotus non eſt in plenitudine intellectus. 1. to. fo. 147. col. 1. nu. 79.

Dolus dans cauſam contractui quando contractum ipſo iure annullet. 3. tomo. pag. 8. colu. 1. à nu. 11.

Dolus quando dicatur dare cauſam cõtractui, vel incidere in contractum ibi colu. 2. num. 15. & 16.

Dominium vtile vel directum quid ſit. 3. tom. pag. 11. col. 1. nu. 8.

Dotales res mobiles, vel immobiles quo modo reſtituantur. 3. to. pag. 115. col. 2. nume. 24

Dos ſoluto aut cõſtãte matrimonio quomodo repetatur. 3. to. pag. 115. col. 1. à nu. 20

Dos profectitia aut aduentitia quæ ſit & cui competat repetitio. 3. tomo. pag. 115. colum. 1. à nu. 20.

Dotis cauſa an pertineat ad eccleſiaſticum iudicem ſitque mixti fori. 2. tom. fol. 6. col. 3. num. 22.

Dotis priuilegia duo traduntur. 3. tomo. pag. 114. col. 1. à num. 7.

Dotis quæ ſint actiones. 3. tomo. pag. 113. col. 2. num. 1.

Duple de cabeça valor perpenditur fo. 195. co. 4. nu. 76. tom. 1.

E.

ECcleſia per deſuetudinem perdidit ius exigendi pœnam pecuniariam triginta librarum argenti à iudicibus extrahentibus delinquentes de eccleſia. 1. to. fol. 129. col. 3. nu. 16. in medio.

Eccleſia deſtructa abſque autoritate epiſcopi, ſi ſpes reædificationis eſt omnia priuilegia retinet. 1. to. fol. 128. col. 3. nu. 38

Eccleſiarum immunitas vide immunitas.

Eccleſiaſticus iudex, vide iudex.

In eccleſia delinquens quando extrahatur ſi ad eã cõfugiat vel non, vide delinquens.

Ad eccleſiam fugiens, non debet ibi catenis vel alio modo ligari, nec obſideri de iure, ſecus de cõſuetudine, donec cauſa immunitatis terminetur. 1. to. fol. 125. col. 3. nu. 4. 5. 6. & 7. & fo. 136. col. 3. nu. 174. cum tribus ſequẽtibus.

Eccleſijs debitus honor propter reuerentiã nõ eſt ob culpam hominum auferendus. 1. to.

fo.128.col.3.num.39
Emptio conſenſu perficitur, & quæ requirantur in emptione, & quando ſit locus pœnitentiæ.3.to.pag.82.col.2.à num. 5
Epiſcopi authoritate locus conſtructus religioſus efficitur, nec poteſt ad vſus humanos redire.1.to.fo.127.col.4.nu.28
Epiſcopi ſunt procuratores, & defenſores rerũ eccleſiarum ſuarum diœceſium, & pro eis agere poſſunt, ſine conſenſu capituli.2.to.fo.11.col.1.num.1.&.2
Epiſcopi & eius officiales quid faciant antequam procedant ad clericorum capturam.2.to.part.4.cap.1.num.4
Epiſcopi qualiter ſe habere debeant incorrigẽdis exceſsibus clericorum.2.to.part.4.cap.vnico.num.3
Epiſcoporum munus quod ſit, & quid teneantur facere.2.to.fo.11.col.2.nu.3.&.4 & eodem.to.2.par.4.cap.vni.num.1
Epiſcopus poteſt abſoluere excõmunicatum à Prælato inferiori.2.to.fo.2.col.4.à nu.9
Epiſcopus non poteſt de ſubdito alterius epiſcopi cognoſcere, neq; eum ordinare, & quid facere teneatur in ſua diœceſi.2.to.fo.2.col.1, num.1.2.3.&.4
Error communis facit ius.3.tom.pag.28.col.2.à num.9.
Error iuris licet non excuſet à culpa excuſat à dolo.3.to.pag.67.col.2.à nu.32
Euchariſtiæ ſacramentum ad clericum portantem confugiens delinquens gaudet immunitate.1.to.fol.128.col.2.num.36
Exceptio non in genere, ſed in ſpecie proponẽda eſt.1.to.fol.46.col.3.nu.22
Exceptio declinatoria fori quomodo proponenda ſit.2.to.fol.23.col.2.num.2
Exceptio peremptoria quid ſit.1.to.fo.47.col.3.num.1.
Exceptio & actio ſunt correlatiua.1.to.fol.36.col.2.num.2
Exceptio criminis non admittitur contra ſpoliatum.ibi.col.3.num.4.&.5
Exceptio omnimodæ incompetentiæ in quacunque parte litis opponitur.1.to.fo.37.col.4.num.24.&.25
Exceptio incompetentiæ cum qua proteſtatione proponenda ſit.1.to.fo.38.col.3.num.30.&.31
Exceptio excõmunicationis opponitur agenti ad repellendum eum à iudicio.1.to.fo.40.col.4.nu.57
Exceptio dilatoria cum intra nouẽ dies ſit probanda neceſſarium eſt in libello exceptionis litem conteſtari, & qua ratione.1.to.fol.39.col.1.num.32.33.&.34
Exceptio excõmunicationis dilatoria eſt, & ante litis conteſtationem opponenda.1.to.fol.40.col.4.nume.57.&.58.tamẽ poteſt in quacunque parte litis opponi, licet ſcienter à reo fuerit omiſſa.1.tom.fo.41.col.1.num.59.&.60.
Exceptio loci non tuti in quacunque parte litis opponi poteſt.ibi nu.61.vbi nu.62.ponitur differentia inter hanc & illã exceptionẽ.
Exceptio litis pendentiæ dilatoria eſt, & ante conteſtationem opponenda.1.to.fo.42.col.4.num.81
Exceptio nullitatis ex defectu incompetentiæ iudicis in quacunque parte litis, & quocunque tempore opponitur.1.to.fo.23.col.3.num.83.84.&.85
Exceptio dilatoria, vel declinatoria eſt ante litis conteſtationem opponenda.1.to.fol.35.col,3.nu.66.& fol.37.col.2.nu.14.vbi limitationes traduntur.
Exceptio dilatoria intra quod tempus ſit proponenda ibi nu.16.& fo.39.col.1.nu.32
Exceptio dilatoria differt nõ tamen extinguit negotium.1.to.fo.37.col.2.nu.12.vbi nu.13 harũ dilatoriarum tres ſpecies proponũtur.
Exceptio peremptoria intra quod tempus opponenda regulariter, vel quando opponitur ad excludendum factum, & intentionem agentis ſine actione.1.to.fol.46.col.4.num.55.& fol.37.col.1.nu.9.&.10
Exceptio recuſationis quæ declinatoria eſt primo loco opponenda.1.to.fo.37.col.4.nu.21
Exceptio declinatoria fori ſeu incompetentiæ deinde opponenda eſt ne aliam exceptionẽ opponens, videatur in iudicẽ non ſuum conſentire.ibi.num.22.vbi à num.24.limitationes lege.
Exceptione peremptoria oppoſita in vim dilatoriæ ad impediendum ingreſſum litis ſi in ea ſuccubuit reus, poterit poſt litem conteſtatam eandem opponere in vim peremptoriæ, & nouos teſtes ſuper ea producere.1.to.fo.48.col.1.num.7
Exceptionem excõmunicationis obijciens tenetur exprimere, an ſit maior, vel minor, & nomen excõmunicatoris.to.1.fol.41.col.2.num.63
Exceptiones ſi reus non probauerit intra terminum à iudice conceſſum expenſis dãnatur.1.to.fo.48.col.2.nu.11.vbi traduntur huius regulæ limitationes remiſsiue.
Exceptiones ſi teſtibus vel inſtrumentis probandæ

INDEX.

bandæ ſint, quid obſeruari debeat. 1. tom. fo. 48. col. 2. num. 13. & 14

Exceptiones obijci poſſunt publicatis atteſtationibus. ibi num. 16. vbi dicitur quid in minore obſeruetur.

Exceptiones dilatoriæ in foro eccleſiaſtico intra quod tempus proponendæ. 2. to. fol. 23. col. 2. num. 1

Exceptiones plures dilatorias habens debet prius opponere exceptionem recuſationis iudicis, & ſuper illa tantum erit procedendũ 2. to. fol. 23. col. 2. num. 2

Exceptiones litis finitæ quomodo opponãtur. 1. to. fo. 47. col. 4. num. 3. & 4

Exceptiones quæ requirunt altiorem indaginem ſi ante litis conteſtationem opponãtur non impediunt litis ingreſſum: ſed reſeruãtur ad merita cauſæ, niſi opponens ſtatim oferat earum probationem. 1. to. fo. 47 col. 4. nume. 5

Exceptiones litis finitæ quando opponuntur in vim peremptoriarũ ad merita cauſæ, debent obijci poſt litem conteſtatam ante ſententiam diffinitiuam, ibi. num. 8

Exceptiones peremptorias, quaſdam opponi poſſe poſt diffinitiuam. ibi numero. 9. remiſsiue.

Exceptiones peremptoriæ intra quod tempus ſint opponẽdæ, tam iure huius regni quam Portugaliæ. ibi. col. 2. num. 10

Exceptiones aliæ peremptoriæ, dilatoriæ alię, quæ iure primæuo peremptoriæ reſcriptiones, & dilatoriæ tranſlationes appellabantur quibus hodie anomalas, ſeu miſtas addiderunt doctores. 1. tomo. fol. 37. col. 2. nume. 10. & 11.

Exceptiones declinatorias fori, vt quis nõ poſſit opponere traditur cautela, & contra cautela. 1. to. fo. 38. col. 2. nu. 27. & 28.

Exceptiones dilatoriæ plures vno libello poſſunt cumulari. 1. tomo. fol. 39. col. 1. numero. 38

Exceptiones miſtæ quæ aliarum naturam nõ ſequuntur, vt exceptio excommunicationis in quacunque parte litis opponuntur. tom. 1. fo. 43. col. 1. num. 82. & aliæ plures ibi nominatæ. num. 83

Exceptiones opponens peremptorias ſi perſona ſit, quæ reſtitui poteſt tranſactis viginti diebus reſtituitur cum denegatione alterius reſtitutionis. 1. to. fol. 48. col. 3. num. 15

Exceptiones quæ executionẽ impediunt ponuntur in verbo (executionem impediunt.)

Exceptionis definitio. 1. tomo. fol. 36. col. 2. numero. 1. & 2

Exceptionis dilatoriæ cognitio fit ſummariè 1. to. fo. 39. col. 2. num. 36

Exceptionum peremptoriarum quæ litis finitæ ſint. 1. to. fo. 47. col. 3. num. 2

Exceptionum dilatoriarum cognitio, & pronunciatio ſummarie ante diffinitiuam ſententiam ventilanda. 1. tomo. fol. 43. col. 1. num. 84

Exceptionum dilatoriarum tempus per iudicem an poſsit abbreuiari. 1. tom. fo. 37. col. 3 à nu. 18. vbi nu. 20. reſpondetur poſſe.

Excipere quis poteſt licet accuſare non poſsit 1. to. fo. 36. col. 4. num. 6

Excipiendo qui crimen obijcit non dicitur accuſare. ibi. num. 7

Excõmunicatio eſt maior pœna omnibus quę ſint in eccleſia. 1. to. fo. 41. col. 3. nu. 66

Excommunicatio minor quæ nihil vltra peccatum mortale operatur ſufficiens nõ eſt ad contumaces refrenandos, ibi, num. 68

Excommunicationis cum fit mentio de maiori intelligitur. fo. 41. col. 2. nu. 64

Excõmunicationis remedio, vt hodie vti poſsit quæ requirat concilium Tridentinum. to. 2. par. cap. vni. nu. 7

Excõmunicationis ſententia in ſcriptis ferenda, & quæ debeant procedere. 2. tom. fol. 15. col. 4. num. 16. 17. & 18

Excõmunicatus maiori excõmunicatione nõ habet poteſtatẽ ſtandi in iudicio. fo. 40. col. 1 num. 40. tom. 1

Excõmunicatus cogendus eſt ſuis aduerſarijs reſpondere quando conuenitur licet ipſe nõ poſsit conuenire. ibi num. 42. & 43

Excõmunicatus in iudicium venire compulſus omni defenſione vti poteſt. ibi. nu. 44. & 45

Excommunicatorum participationem in actibus diuinis iure diuino, in actibus humanis iure humano prohibitum. Ibidem. fol. 40. col. 2. nu. 46. & 47

Excõmunicatus perſiſtens in excõmunicatione ſiue clericus ſiue laicus fuerit quo remedio afficiendus. to. 2. par. 2. c. vni. nu. 9

Excõmunicatus per procuratorem reſpondere tenetur de honeſtate, ſed in cauſis arduis nõ compellitur procuratorem cõſtituere. fo. 40 col. 2. nu. 50. 51. & 52. in to. 1. ſed verior ſententia eſt etiam in arduis debere procuratorem conſtituere. ibi. nu. 53. & 54. & ſequẽ.

Excõmunicato communicans peccat. fol. 41. col. 1. num. 60. ibi.

Excommunicatus iure veteri vitandus erat eo ipſo quod cõſtabat eum eſſe excommunicatum,

tum, hodie poſt publicationem. ibi. col. 4. nu.70.71.&.72
Excommunicatus non eſt vitandus ante denũ tiationem quamuis excõmunicatio duobus teſtibus famaue probetur.ibi nu.73. &.74
Excõmunicatio eſt neruus eccleſiaſticæ diſciplinæ ad cõpeſcendos contumaces.tomo.2. par.2.cap.vni.num.7
Excõmunicatus etiam nominatim, & ſpeciatim ante denuntiationen non eſt vitandus. ibi.fol.42.col.2. num.75. &76
Excõmunicatus ita notorie vt nulla poſsit excuſatione celari etiam ante denũtiationem vitandus eſt.ibi nu.77.&78
Excõmunicatus notorius neceſſario denuntiãdus nõ eſt.ibi col.4.nu.78.& 79
Excõmunicatus à iudicio, vel alia cõmunione ante denuntiationem vitandus non eſt niſi notorie excõmunicatus eſt.ibi,nu.8
Excõmunicatus ab inferiore epiſcopo poteſt ab epiſcopo abſolui.2.to.fo.2.num. 9
Excuſsio prius eſt in bonis debitoris facienda quam reuocatoria intentetur.3.tom.pag.36. col.1,num. 17
Excuſsio prius faciẽda in bonis debitoris cum citatione tertij poſſeſſoris quam agatur contra tertium poſſeſſorem.3.to.pagi.41.col. 2. nu.35.&39.niſi ſit appoſitũ pactũ de nõ alienando rem obligatam. num.36. &. 37
Executioni,vt mandetur inſtrumentum non certæ & liquidæ quantitatis: item conditionem, vel diem habens quæ obſeruanda ſint in praxi.to.1.fo.85. col.4 à nu. 15. vſque ad nume.18.& fo.92.col.3.nu.16
Executionem legatarius an poſsit contra hæredem petere.to.1.fol.86. col.1.nu.19.&.20
Executionem habet paratam ſcriptura priuato à reo coram iudice recognita iure Regio, ſecus cõmuni iure.to.1.fol.86.col.2. num. 21. vbi num.26.ponitur quid obſeruandum ſit quando reus talem ſcripturam negauerit.
Executionem paratam habet legatum ad pias cauſas.3.to.pag.69.col.2.nu.49.& 50
Executioni mandari nõ poteſt ſcriptura priuata pro recognita habita ob cõtumaciam rei. to.1.fol.86.col.3.nu.25.&fo.89.col.3.nu.54
Executioni mandari nõ poteſt ſcriptura priuata debitoris à tertio ſubſcripta ſi à debitore negetur, etiam ſi trino teſte notata ſit. to.1. fol.87.col.1.nu.29.& 30
Executioni mandatur inſtrumẽtum quod habet diem paratam nõ ſolum ad petitionem nominati in eo verum etiam ad petitionem ceſsionarij.to.1.fo.87.col.2.nu.32. & 34.
Executio fit contra hæredes defuncti pro hereditarijs portionibus,niſi aliquod prę legatũ, vel melioratio fuerit facta, vel executio petatur in re ſpecialiter hypothecata,to.1.fol. 87.col.4.num.37.38.&.39
Executio contra hæredẽ nõ poteſt peti intra tẽpus cõficiendi inuentariũ neq; poſt, vltra vires hęreditarias.to.1.fo.87.col.4.nu.40.& 41
Executio cõtra hæredes poſt dies decẽ à morte defuncti peti poteſt,to.1.fo.88,col. 1.nu.41
Executio peti non poteſt cõtra illum cuius cõ ſanguineꝰ vel affinis mortuus fuit intra nouẽ dies a morte defuncti.to.1.fo.88.col.4.nu.47
Executio per viã actus petitur libellũ offerri litẽue cõteſtari nõ eſt neceſſe.to.1.fol.90.co.3 nu.1.vbi late traditur,quo ordine ſit via executiua procedẽdũ,&qualiter intẽtatur.nu.13
Executio ſententiæ extra territoriũ iudicantis quomodo faciẽda.to.1.fo.91.col.1.nu. 5. vel ſi virtute contractus petatur coram iudice loci contractus.nu.6. &7
Executio virtute cõtractus peti poteſt corã iudice loci cõtractus ſi ibi inueniatur debitor, ſi nõ inueniatur etiã ad requiſitionẽ iudicis nõ remittitur per iudicẽ ſui domicilij, niſi in dicto contractu reus ſe ſubmiſerit foro loci contractus vel alijs caſibus,& tũc quomodo fiat executio.to.1.fo.91.col.1.nu.8.9. &.10
Executio virtute cõtractus in quo reus renũciauit proprio foro ſe ſubmittẽs foro aliorũ iudicũ quomodo faciẽda.to.1.fo.91.col.3.nu.12
Executio coram quo iudice petẽda.to.1.fol.90 col.3.à nu.1.vſque ad num. 14
Executio qualiter petẽda,t.1.fo.92.col.4.n.18
Executio in perſona & bonis debitoris faciẽda eſt ſi perſonali actione tenetur, ſed quando hypothecaria intẽtatur in rehypothecata,fieri debet.to.1.fo.92.col.3.nu.26.& 27
Executio tã pro quãtitate debiti, quã pro expẽſis fit.ibi.nu.28. & quæ expẽſarum appellatione contineantur.nu.29
Executio prius in mobilibus rebus facienda cũ fideiuſſore de euictione ſi in immobilibus prius fiat eſt nulla quibus deficientibus realiter reus capitur,niſi ſit perſona priuilegiata,& quæ ſint perſonæ priuilegiatæ.tom.1. fo.94.col.1.nu.32.33.&.34
Executio in quibus rebus fieri non poſsit. to.1. fo.94.col.1.nu.34
Executio inſtrumenti æquiparatur executioni ſententiæ.1.to.fo.101.col.2. nu.3
Executio realis vel perſonalis cum fieri poteſt abſtinendum eſt à cenſuris eccleſiaſticis. to. 2.par.4.cap.1.num.9

INDEX.

Executio fieri poteſt in fructibus beneficij iam perceptis.to.2.par.2.cap.1.num.74

Executionē habet paratam iuramentū deciſo riū à parte parti delatū.to.1.f.89.col.3.nu.52

Executionem habet paratam confeſsio partis in iudicio facta ibi.nu.53.& ibi,quæ debeat confeſsio continere, vt exequi poſsit, & an ficta confeſsio ob contumaciam partis exequi poſsit.ibi num.54

Executionē habet paratam trāſactio coram iudice,vel tabellione facta.ibi.nu.55.&.56

Executionem paratam quæ habeant remiſsiue.to.1.fol.89.col.4.nu.56

Executionem petēs debet proteſtari ſe eſſe paratum recipere in ſolutionem debiti omne quod ſolutū apparuerit,& cur id fieri oporteat.to.1.fo.92.col.4.nu.18.19.&.20

Executionem petens debet iurare de malitia. eod.num.18.&.21

Executionē exceptio impediens legitima eſſe debet.to.1.fo.95.col.2.nu.49

Executionem impediunt exceptio ſolutionis pacti de non petendo vſurarum,ideſt,quod ſit vſurarius contractus,vel vi,aut metu celebratus falſitatis contra ſubſtantiam inſtrumenti ſecus cōtra acceſſoria veluti hypothecam,vel pœnam.to.1.fo.96.col.1.nu.1

Executionem impedit exceptio nullitatis inſtrumenti prouenientis ex defectu ſolēnitatis veluti ſi contractus à filio familias ſcholari,vel pupillo ſine authoritate fuerit celebratus patris,vel tutoris,aut cuſtodis, vel cū ſolutio deſtinatur in tēpus quod debitor exti terit hęres alicuius,to.1.f.96.col.2.nu.3.&.4

Executionem impedit exceptio quod ſolutio deſtinata ſit cum aliquis vxorem duxerit, vel ſi obligatio à muliere facta ſit ſine conſenſu mariti,quæ exceptiones oppoſitæ licet non probatæ intra decem dies oppoſitionis admittuntur. dicto num.4

Executionem impedit exceptio non numeratæ pecuniæ ſi intra biennium opponatur quo caſu probatio contrarij incumbit creditori.to.1.fo.96.col.3.num.5

Executionem impedit exceptio rei non traditæ.ibi. num.6

Executionem impedit exceptio reconuentionis ſi durante iudicio executorio de ea conſtet iudici.ibi num.7

Executionem impedit exceptio omnis probabilis in continenti.eod.num.7

Executionem impedit exceptio compenſationis,ibi.col.4.nu.8.

Executionem impedit petitio reſtitutionis in integrum per minorem facta contra inſtrumentum,vel ſententiam.ibi.nu.9

Executionē impedit exceptio quod cauſa debiti in inſtrumento non contineatur.tom.1. fol.97.col.1.num.10

Executionem impedit exceptio quod inſtrumentum non eſt publicum, nec authenticū niſi contrarium àproducente probetur intra decem dies præterquā ſi agatur de modico præiudicio.to.1.fo.97.col.4.nu.16

Executionem impedit exceptio quod dies ſolutionis nō ceſsit quinimo iudex ex officio debet repellere creditorem ante diem agentem,niſi debitor ſit ſuſpectus de fuga. Ibidē nu.7.17.18.&.19.& fo.101.col.4.nu.7

Executionem impedit exceptio pendentiæ compromiſsi.to.1.fo.97.col.4.num.20

Executionem petitam virtute cōpromiſsi, vel ſentētiæ arbitri quæ exceptiones impediāt remiſsiue.to.1,fo.98.col.1.nu.21.& ibi quæ requirantur pro forma, vt ſententia arbitri exequatur.

Executionem impedit exceptio quod ſumma pro qua petitur non eſt comprehenſa in inſtrumentorIbidem.nu.23

Executionem ſententiæ criminalis quælibet legitima exceptio impedit. Ibidē, nu.24

Executionem impedit exceptio iuramenti appoſiti in contractu de ſe valido inter laicos in foro eccleſiaſtico non impedit, imo ius exequēdi perpetuatur, neque decēnio amittitur.to.1.fol.98.col.2.num.25

Executionem impedit exceptio quę oritur in ipſa executione factione miſsionis alicuius ſolennitatis.ibi.nu.26

Executionem impedit exceptio quod inſtrumentum prędictum non eſt principale quā uis de eius tenore teſtes deponant citata parte. ibi.nume.27

Executionem impedit exceptio quælibet quę impediret in prouincia in qua fuit celebratū inſtrumentū.to.1.fo.98.col.3.nu.28.&.29

Executionem impedit litis pendentia coram iudice eccleſiaſtico ſuper relaxatione iuramenti appoſiti in contractu de ſe valido,vel ſuper contractu vſurario.tom.1.fo.98.col.3. num.30.&.31.

Executionē impedit quælibet exceptio quæ de iure communi opponi poterat ſi creditor renunciauerit beneficio legum Regni. to.1. fol.99.col.1.num.32

Executionem impedit quod illud reddit inefficax. Ibidem.num.33

Executionem impediunt plures exceptiones legitimæ

legitimæ intra decẽ dies probati quæ referũ tur remissiue.to.1.fo.99.col.2.nu.34
Executionẽ non impedit exceptio quæ ante sententiam (cuius virtute exequutio petitur) fuit apposita, & nihilominus condemnatio secuta. Ibidem, num.35
Executionem impedientes exceptiones per partis contẽptum elapsis decem diebus probari nequeunt.to.1.fo.99.col.4.nu.39
Executionem impediẽtes exceptiones quãdo quis vult testibus lõge absentibus probare, quid obseruetur.to.1.fo.100.col.1.nu.40
Executionem paratam quæ habeãt.to.1.fo. 83 col.1.num.2.& fo.84.col 3.num.1
Executionem paratam quæ hodie habeant, & quo ordine in via executionis procedatur, & quę executionem impediant traditur remissiue.ibi.col.3. num.6
Executionem paratam habet sententia in authoritatẽ rei iudicatæ transactæ: de qua executione arguitur ad executionẽ instrumẽti. to.1.fol.84.col.3,nu.1.2.&.3
Executionem paratam habet sententia arbitri arbitratoris, & amicabilis compositoris, de iure Regio, secus de iure communi. Ibidem, col.4.num.4
Executionem paratam habent de iure Regio instrumenta publica, & quæ non habeant. Ibidem,num.6
Executionem paratam an habeant instrumenta publica carentia clausula guarẽtigia.to.1. fol.85.col.1.à nu.9.vsque ad.12.vbi num.10. ponitur formula clausulæ guarentigiæ.
Executionem paratam habent in foro ecclesiastico quæ de iure Regio in foro seculari, licet diuersus sit procedendi stylus.2.tom.part.3. cap.vni.num. 1
Executionẽ petens debet iurare de malitia.to. 1.fol.92. col.4.nu.18.&.21
Executione facta siue probatæ sint siue non exceptiones quid à iudice faciendum.to.1.fol. 100. col.1.nu.41. 42.&.43
Executione facta si ab vltimæ executionis sentẽtia fuerit appellatũ quid seruetur. ibi col. 2. num.43.& 44
Executione petita iudex corã quo petitur potest recusari.to.1.fo.100.col.3.nu.45.& 46
Executione facta quãdo tertius opponitur, vide oppositio tertij, vel oppositor tertius.
Executione facta prœconia in bonis mobilibus & immobilibus, quo ordine proferenda. to. 1. fol. 105.col.1.à num.6
Executioni mandatur instrumentum non solum contra contentum in illo verum contra eius hæredes pro hæreditarijs portionibus si prius hæres citetur, & liquidetur esse hæredem.to.1.fo.87.col.3.num.3 .& 37.& fo.89 col.1.num.48.vbi praxis ponitur, & fol.92. col.3.num. 17
Executionem habet paratam depositum.to.3 pag.97.col.2.num.26.& instrumentum publicum num.28.& depositum quando habet. à num.29
Executioni mandatum instrumentum contra tertium singularem successorem, & possessorem si specialis hypotheca contineatur in instrumento, & in eo debitor promiserit se rem illam non alienaturum secus contra. to. 1.fol.89.col.1.num.49
Executioni mandatur instrumentum nudo pacto compactum.tomo.1. fo.89. col.2.nu.51
Executione petita iudex quid debeat obseruare.to.1.fo.93.col.1.num.22.&.24
Executionis vltimæ citatio, idest, de trance y remate, in persona rei fieri debet, sed si latitet, vel abiit contumaciter ad domum fieri sufficit, & intra quod tempus citatus reus debeat comparere, vel si non comparuerit quid sit obseruandum.to.1.fol.95. col.1. nu. 43. &. 45
Executionis exceptio impeditiua intra decem dies proponi, & probari debet, neque sufficit testes esse iuratos intra illos, nisi examinati fuerint, nam postea examinari non possunt, nisi culpa iudicis, vel notarij non fuerint examinati quæ culpa non præsumitur nisi præuia protestatione. to.1.fo.99.col.4. num.37.& 38
Executioni bona mandata, & in publica subhastatione distracta si non sufficiãt ad solutionem datur præceptum iudicis contra fidei iussorem de eiectione, idest, de saneamiẽto. to.1.fo.100.col.3.num.47
Executionis via cur inuenta.tom.1.fol.83.col. 1. num. 1.
Executioni non mandatur instrumentum, nisi sit originale. to.1. fol.85.col. 3.num.12
Executioni mandari potest instrumentum publicum licet in ea non fuerit appositum verbum promitto. ibi. num. 13.
Executiua via prosequi potest, qui ordinaria prius egerat reficiẽdo expensas parti aduersæ. tomo.1.fo.90.col. 3. num.2.& fo.98.col. 4.num. 31
Executiua via coram diuersis iudicibus simul intentari potest, neque litis pendentia coram vno impedit executionem petitam coram alio.to.1.fol.90.col.4.num.4

INDEX.

Executiua via efficitur ordinaria tertio oppoſitore interueniente. tomo.1. fol.101.col.1.numero. 1. &. 2

Executorium mandatum iudicis quæ continere debeat.tom.1.fo.93.col.2.nu. 23

Executorium mandatum manu iudicis, & tabellionis ſcriptũ abſque debitoris citatione creditori datur, vt eo quãdo voluerit vtatur. Ibidem,num.24.& ſi prius executori detur executio erit nulla.fo.94.col.3.nume.38. & ibi quando poſsit appellari ab eo mandato, & quando non.

Executorium mandatum ſine citatione decerni obtinuit praxis.to.1.fo.92.col.3. nu.25

Executori non debentur ſportulæ donec integre ſatisfactum ſit creditori de principali & expenſis. to.1.fo.92.col.4.num.30. vbi plura de ſportulis remiſsiue.

Executori non debentur ſportulæ ſi tempore quo requiritur debitor ab eo cum executorio præcepto velit in continenti ſoluere, vel oſtendat ſoluiſſe, niſi in itinere factæ, vel in expeditione præcepti.ibi.nume.30. in fine. & num.31. & quando dicatur in continenti ſoluere.num.32

Executori debetur decima poſt factam executionem licet terminus ſolutionis à creditore prorogetur debitori.eod.num.32

Executata bona diſtracta non poteſt debitor retrahere intra quadriennium vt vulgares dicunt, niſi id iudices ſupremi ex iuſtis cauſis fecerint, & quæ ſint iuſtæ cauſæ, to.1.fo.100 col.3.num. 49

Executata bona, & diſtracta debitor poteſt retrahere immobilia intra nouem dies, mobilia intra triduum.to.1.fo.100.col.3.nu. 48

Executatorum bonorum quæ publica ſubhaſtatione vendũtur debetur gabella, licet executio per ſuperiorem fuerit reuocata quamuis Salmanticæ contrarium ſeruetur.tom.1. fol.106.col.3.nume.13. ſed debitori tenetur ſoluere creditor gabellam. Ibidem.

Executatus ſi dicat ſe habere teſtes abſentes quomodo illi concedatur terminus.tomo.1. fo.107.col.1.num.7

Executato reo decem dies qui ſibi concedũtur ad probandas ſuas exceptiones à die oppoſitionis currunt licet ante præconia ſe oppoſuerit, & qui terminus in Luſitania concedatur.tom.1.fo.95.col.2.num.40.cum tribus ſequentibus.

Executata bona mobilia ſiue immobilia, quo ordine ſubhaſtanda. tomo. 1. fol. 94. col. 4. numero. 39. & quid iure communi obſeruatur. fol. 95. col. 1

Exequendi inſtrumenti ius prouinciæ in qua fuit celebratum obſeruatur. tom.1.fol. 98. col.3.num.28. & 29

Exequi ſcriptura priuata vt poſsit quæ requirantur. tomo. 1. fo. 87. col. 1.nume.30. remiſsiue.

Exequendi ius contra ſingularem ſucceſſorem, etiam ſi ex ſententia procedat non tranſit. tomo.1.fo.89.col.2.num.50

Exequi ſentẽtiam poteſt vnus iudex alterius. tom.1.fo.91.col.1.num.6

Exequi vt poſsit ſcriptura priuata recognita debet eſſe, & quid requiratur, vt recognoſcatur.tom.1,fol.92.col.2.num. 14. & ſi à reo negata fuerit via ordinaria eſt agendum. Ibidem,num.15

Exequi non poteſt inſtrumentum de petitione minoris, banniti, excommunicati, filijfamilias, & mulieris coniugatæ.tomo.1.fo.92 col.3. num. 17

Exequendi ius præſcribitur decennio. tom. 1. fo.97.col. 1. num. 11. & exceptio elapſi decennij à die quo agi potuit impedit executionem. Ibidem.

Exequendi ius quamuis decennio præſcribatur peti tamẽ poteſt debitum via ordinaria. Ibidem,num.12.& 13

Exequendi ius decennio amittitur etiam in annuis redditibus verum ius exequendi non præſcribitur decẽnio ratione futurorum annorum. Ibidem num. 15

Exequendi ius etiam contra eccleſiam decennio præſcribitur. Eodem num.

Exilij pœnam ſi non obſeruauerit delinquens duplicatur tempus, & ſi exiliũ fuerit decennij perpetuatur, ſi perpetuum pœna mortis imponitur. 1. tomo. fol. 160. nume. 109. &. 110.

Exilij ad tempus appellatione ſi non exprimatur tempus decennium ſubintelligitur. ibi num.111.

Exilij pœna impoſita ſi nõ dicatur ad tempus perpetuum exilium erit. ibi.nu. 112

Exilij tempus debet eſſe continuum, & plura de exilio remiſsiue.ibi.col.2,nu.113.& 114

Expenſarum condemnatio licet faciendæ ſit iudex tamen non tenetur victum victori in expenſis condẽnare, niſi fuerint petitæ. to.1 fol.34.col.1.num.37

Expenſarum taxatio reſeruatur iudici proferenti ſententiam. tomo. 1. fol. 74. colũ. 1. numero.24

Expenſarum condemnatio nedum propter ca-

lumniam

umniam litigantis, verum etiam propter teneritatem fit. tom. 1. fol. col. 1. num. 24
Expensarum condēnatione non excusatur qui ex calumnia iurat. eodem num. 24
Expensarum condēnatio in dubio de expensis lite factis, non de personalibus intelligitur. eod. num. 24.
Expensarum probatio per allegantē se illas fecisse fieri debet, quæ probatio aliquando iumento fit, & taxantur arbitrio iudicis. eodem num. 24
Expensarum appellatione in executione quæ contineantur. 1. to. fo. 92. col. 3. nu 29
Expensarum post litem contestatam facturam condēnationem bene potest iudex facere, licet à parte nō fuerint petitæ. 1. tomo. fo. 34 col. 1 numero. 38.

F

Fama publica quam inducat probationem per se, & cum alijs adminiculis. 1. tom. fo. 58. col. 3. num. 104. &. 105
Fidiussor, ante & post obligationem interuenire potest constitutor post obligationē tantum. 1. to. fo. 35 col. 1. num. 55
Filiatio quomodo probetur, & probata non creditur matri contrarium asserenti, & lite pendente super filiatione filius alendus est à patre si in quasi possessione sit. 3. tom. pag. 61. col. 2. num. 8. 9. &. 10
Filiæ absque voluntate patris contrahenti matrimonium an dos debeatur, & quando. 3. tomo. pag. 114. col. 1. à nu. 12
Filiusfamilias patrem non potest conuenire, nisi venia à iudice petita. 1. to. fol. 24. col. 4. num. 4. idem in filio emancipato, & genero seruandum. num. 6. &. 7. & si contra fecerint quomodo puniendi. num. 10
Filiusfamilias sine patris consensu, etiam in aduentitijs aliquem cōuenire non potest, licet pater in his non habeat vsufructum, nisi pater sit absens, & filius maior. to. fol. 25 col. 1. num. 15. 16. 17. & 18. & forma qua pater petit nomine filij.
Filiusfamilias super bonis castrensibus, vel quasi, beneficialibus, vel spiritualibus absque patris consensu potest conuenire extraneū. tom. 1. fo. 25. col. 3. num. 20
Finibus constituendis quatuor remedia sunt iure prodita, & quæ sint. 3. tomo. pagin. 24. col. 1. num. 10
Fiscales episcoporum qualiter suum ministerium exercere debeant. tomo. 2. parte. 4. capitu. vnic. num. 1
Fiscalis quis possit creari, & quis creare fiscales. 1. tom. fo. 114. col. 2. à num. 3 ad num. 6.
Fiscalis quando non admittatur ad denuntiandum, & quando in expensis condemnetur. ibi. eodem num. 6
Fiscalis episcopi esse debet sacerdos, & qualis. tomo. fol. 11 col. 2. nume. 6. & 7. & quid in eorum creatione seruandum. col. 3. num. 8. &. 9.
Fori & styli legibus vt causa terminetur quid requiratur. 1. tom. fol. 12. col. 2. numero. 29. & quid significent forus & stylus. num. 33. remissiuè.
Foro generali derogatur municipali. 1. to. fo. 12 col. 3. num. 34. forum rei actor sequitur. 1. to. fo. 23. col. 1. num. 75
Forum quibus modis quis sortiatur. ibi. nume. 76. & quid si reus plures iudices habuerit. ibi. num. 77
Forum sortitur quis ratione contractus. 1. tom. fo. 91. col. 1. num. 7
Formæ omissio reddit actum nullum. 1. to. fol. 64. col. 1. nu. 175. & fo. 198. col. 2. num. 98
Fructus pendentes pars fundi dicuntur. 3. tom. pag. 84. col. 2. nu. 7
Fructus animalium quotuplex. 2. tom. fol. 21. col. 2. num. 28
Fur quibus actionibus conueniatur. 3. tom. pagi. 8. col. 2. à num. 2
Furtum diffinitur, & quid requiratur, vt furtū sit traditur. 3. to. pag. 66 col. 1. num 9
Furtum manifestū, aut nec manifestum quod sit, & quæ eorum pœnæ, 3. tom. pa. 66. col. 2. à num. 18. ad num. 22

G

Genus prædicatur de suis speciebus, & remoto genere remouentur species, & ad positionem generis sequitur positio specierum. 1. to. fo. 195 col. 2. nu 71. 72 &. 74
Gratuita an simulata oblatio sit, ex circunstantia temporis, personarum, & quantitatis muneris oblati deprehenditur. 1. to. fo. 14. col. 1. num. 60
Grauamen irreparabile quod sit. 1. tom. fo. 171 col. 2. num. 22

H

Hæredes debent requiri omnes priusquam bonis curator detur. 1. to. fo. 28. co. 2. nume. 48. & fo. 81. col. 2 num. 22

INDEX.

Hæres contumax in adeundo, vel repudiando habetur pro adeunte, vel repudiante quo ad creditores hoc petentes. 1. tomo. fol. 28. col. 3. num. 50. & 51

Hæredi petenti tempus ad adeundum, vel repudiandum conceditur. Ibi num. 52. & 53.

Idem seruatur in muliere petenti tempus ad acceptanda iucra constante matrimonio quæsita. num. 55. Ibidem.

Hæreditas vacans quæ dicatur. 1. tomo. fol. 80. col. 1. num. 1

Hæreditas vacans si fisco deferatur, non est bonis curator dandus, sed aduersus fisci procuratorem creditores agunt. Ibidem. col. 2. nume. 3.

Hæreditate non adita curator bonis datur vrgentibus creditoribus. Ibi. nu. 4

Hæreditarius creditor prius petit mandatum iudicis cõtra hæredes, vt repudiet, vel adeat. 1. to. fo. 2 . col. 2. nu. 48. & qualiter petatur. nu. 49. & quid debeat iudex prouidere. nu. 50

Homicida proditorius vel aleuosus quis dicatur. 1. tom. fo 132. col. 4. à nu. 115.

Homo habet triplex caput. 1. to. fol. 120. col. 2. num. 73

Honor iudicandi omni lucro præfertur. 2. to. in præludio vltimo nu. 21

Hospitatoris materia remissiue traditur. 1. to. fol. 210. col. 3. num. 13

I

IMmunitas sacris locis in eorum honorẽ concessa est. to. 1. fo. 125. col. 2. num. 1. & fo. 127 col. 2. num. 20

Immunitas concessa confugientibus ad ecclesiam quæ sit & quotuplex. 1. tomo. fol. 126. col. 3. num. 17. & 18

Immunitas concessa confugientibus ad ecclesiam scilicet quod si ab ea exierint voluntarie non dãnentur ad mortem in vsu nõ est. 1. to fo. 127. col. 2. num. 21

Immunitas prima ecclesię in vsu est scilicet de linquentem inuitum ab ecclesia non deduci. num. 22

Immunitas ecclesijs quare concessa sit. Ibid. col. 3. num. 23

Immunitas ecclesijs concessa fuit, vt tutamen miseris præberet non vt occasionem malis. Ibi. col. 4. num. 25. & 26

Immunitas nedum ecclesijs verum quadraginta passibus circum ecclesiam matricem concessa est. Itẽ palatio episcopi si sit intra quadraginta passus ecclesiæ matricis, & sacerdoti sacram eucharistiã. 1. to. fol. 128. col. 2. nu 34. 35. & 36. & col. 4. nu. 44

Immunitas ecclesiæ an competat, vel nõ, qui iudicet. 1. to, fo. 125. col. 4. à nu. 8. ad nu. 12

Immunitas quibus locis conceditur. 1. tom. 1 127. col. 3. num. 24

Immunitas consuetudine regitur. Ibid. col. numero. 25

Immunitas nõ censetur concessa in prẹiudiũ creditoris. 1. tom. fo. 134. col. 4. num. 150

Immunitate gaudet hospitale autoritate episcopi constructum. Ibi num. 27

Immunitate gaudent eremitæ & oratoria onstructa episcopi authoritate, secus si priata sint, qua in re statur consuetudini. Ibi nm. 29. & 30

Immunitate gaudet monasterium, & omnia contenta intra septa & ambitus eius. 1. om. fo. 129. col. 1. nu. 31. & 32

Immunitate gaudet cœmiteriũ ecclesię. ibi. 1. 33

Immunitate gaudet ecclesia totaliter destructa absque autoritate superioris quãdo est pes reædificationis. ibi col. 3. num. 38

Immunitate gaudet ecclesia interdicta. ibi, numero. 39

Immunitate an gaudeat transfuga, exul periudicis sententiã debitor ære alieno grauatus, disputatur. 1. to. fo. 134. col. 3. nu. 146. & 147 & col. 4 nu. 150. respondetur gaudere.

Immunitate an gaudeat debitor obnoxius publicis tributis, mercator, campsor, versuram faciẽtes, obligatus ad ratiocinia effractor carceris, relaxatus à carceribus cum iuramento de redeundo cito. fol. 135. col. 2. à nu. 155. ad nu. 164. vbi respondetur gaudere.

Immunitate an gaudeat, qui verbis dolosis inductus à iudice exijt ab ecclesia præstita securitate, vel qui propter terrorẽ exijt. 1. to. fo. 136. col. 1. nu. 166. & 167

Immunitate an gaudeat laicus occidens clericum disputatur. 1. tomo. fo. 136. col. 2. nu. 179 & 170. & 171

Immunitate an gaudeat qui ob metum famis exijt ab ecclesia. Ibi. à nu. 173. ad nu. 178

Immunitate an gaudeat iudex qui tempore syndicatus recessit à syndicatu, & ad ecclesiam confugit. Ibi. col. 4. num. 179

Immunitate non gaudet latro publicus, nocturnus depopulator agrorũ, & cur nõ gaudeant. 1 to. fo. 130. col. 1. à nu. 64. ad num. 69

Immunitate non gaudet qui animo deliberato occidit secundum plures, sed contraria sententia est verior. 1. tomo. fol. 133. col. 4. à num. 133

Immunitate non gaudent perſonæ eccleſiaſticæ. fol. 134. columna. 2. numero. 141. in tom. 1.

Immunitate non gaudet, raptor virginum. ſecundum ius ciuile ſecus ſecundum iusca nonicum ibi. nu. 142.

Immunitate non gaudent, concrematorecclesiæ ſpoliator per vim, deſtructor eccleſię, vel frãgens eius portas, trãfuga qui ſe in eccleſia injuſte defendit, qui arma prohibita intra eccleſiam habet, nam quo ad arma non habet immunitatem. 1. tomo. fol. 134. columna tertia. à numero. 143. ad numero. 149

Immunitate non gaudet, qui cum eſſet in eccleſia voluntarie exit, & captus fuit à iudice. 1. tom. fol. 136. col. 1. nu. 165.

Immunitate non gaudet, qui mandato papę extrahitur ab eccleſia. 1. to. fol. 136. co. 2. numero. 168.

Immunitate non gaudet euellens limites. 1. tom. fol. 136. col. 3. nu. 172.

Immunitate gaudere quo modo poſsit ſeruus confugiens ad eccleſiam. 1. tom. fol. 135. col. 3. num. 159.

Immunitate quando delinquens non gaudet impune hoc cognito extrahitur à iudice ſecular, quod ſi eccleſiaſticus impediat quid obſeruandum ſit dicitur. 1. to. fol. 137. co. 3. num. 181. &. 182.

Immunitate non gaudet fur, ſimplex de conſuetudine, ſecus de iure itẽ committens crimen intra eccleſiam licet ad aliã cõfugerit, ſi tamen crimen graue ſit, & non ſolum priuatur immunitate quo ad illud delictum ſed etiam quo ad omnia, prius aut poſterius cõmiſſa. 1. to. fol. 130. col. 2. à nu. 70. ad. nu. 74

Immunitate non gaudet adulterium committens intra eccleſiam, raptores virginum intra eccleſiam, ſubripientes monialem à monaſterio cõmittens furatũ intra eccleſiam, vel extra ſi cum furtiua re ad eccleſiã confugerit, delinquens prope eccleſiam vel cœmiterium deliberate, exiſtens in eccleſia qui mandauit delictum committi extra eccleſiam, qui ſagitta lapide vel alio modo percuſsit exiſtentem in eccleſia, licet delinquens ſit extra, qui mandauit percuti exiſtentem in eccleſia, qui per vim extrahit exiſtentem in eccleſia, & poſtea percuſsit vel mandauit alicui vt faceret. 1. tom. fol. 131. co. 2. à nu. 85. ad. numero. 102.

Immunitate non gaudet ſacrilegus qui ſacrilegium commiſit intra eccleſiam, infideles, hęreticus, apoſtata ideſt el renegado, blaſphemus Dei, & virginis Mariæ, maleficus, percutiens imagines, mala ſacrificia faciẽs, excõmunicatus interdict⁹, qui proditorie aut inſidioſe aliquem occidit, ſuſpenſus, ſecundum opinionem aliquorum ſed contraria eſt verior. 1. tom. fol. 132. col. 1. à nu. 103. ad. nu. 114.

Immunitate non gaudet qui veneno aliquem occidit, occidens patrem, vel filium, qui ducit inſidioſe aliquem ad locum in quo occidatur, ſocius qui in itinere occidit conſociũ qui proditorie vulnerauerit, quamuis non ſecuta fuerit mors, ſi animo occidendi fecit, apud Luſitanos licet occidẽdi animũ non habuerit. 1. to. fol. 133. col. 1. à nu. 120. ad 129. vide delinquens

Incarcerari vide carcerari

In continenti ſoluere quando quis dicatur. 1. to. fol. 92. col. 4. nu. 32

Indiffinita æquipollet vniuerſali. 3. to. pag 81 col. 2. num. 59.

Indicia legitima quæ ſint. 1. to. fol. 154. colu. 1. num. 37

Indicia legitimè probanda ſunt & quæ ſit eorum legitima probatio. ibi co. 2. à. nu. 38. ad num. 41.

Infirmus famulus non poteſt petere mercedẽ pro tẽpore quo fuit infirmus. 3. tom. pag. 88 colum. 2.

Inhibitio contra iudicem à quo quando & in quibus caſibus dari debeat à ſuperiore. 2. to. par. 5. c. vni. nu. 14.

Inhibitio non admittitur ſuperioris contra inferiorem in caſibus criminalibus. 2. to. par. 5. ca. vnico. nu. 14

Inimicum occidens quocumque modo an dicatur proditor vel aleuoſus. 1. to. fol. 122. co. 4. à num. 115.

Iniuria remiſſa non cenſentur remiſſa damna & intereſſe. 1. to. fol. 147. col. 1. nu. 88.

Iniuria priuata pacto remittitur, & an remiſſa poſsit iudex ex officio procedere. 1. to. fol. 147. col. 1. à num. 85

Iniuriarum æſtimatio quo modo facienda in libello. 1. to. fol. 145. col. 2. à nu. 57.

In ius vocari ſine venia qui non poſſunt, & quę pœna ſit contra ſine venia vocantes, & quo modo à pœna liberari poſſunt. 3. tom. pag. 53. col. 2. à nu. 2.

In ius vocatum qui dolo aut vi exemerit qua teneatur pœna, & quæ ſit differentia inter vi & dolo eximentem. 3. tomo. pag. 55. col. 1. à num. 2.

infamia &c. dici vſ 22ª 3. n. 73 et fin. ñ 49

INDEX.

Innominati contractus quare sic appellentur, in quibus consistant speciebus, quæ actio pro eis competat. 3. tomo. pagi. 108. col. 1. à nume. 2

Inquilini res in vrbano prædio inuectæ semper sunt tacitè obligatæ pro mercede, & res conductoris à conductore secus coloni. 3. to. pag. 41. col. 1. num. 23. 24. 28. &. 29

Inquilinus quis dicatur, & in quo differat à colono. ibi. num. 25. &. 26

Inquisitio specialis generaliter est prohibita, nisi in aliquibus casibus congestis, in. 1. tom. fol. 113. col. 2. num. 15

Inquisitio generalis cum fit omnes testes, etiã minus idonei recipiuntur. ibid. col. 2. numero. 14

Inquisitio de omni crimine permissa est, vtroque iure præcedente infamia, vel præsumptione sufficienti. 1. tomo. fol. 3. col. 4. numero. 18.

Inquisitio generalis non est iudicium, sed præparatoria. fo. 2. col. 4. nu. 8. &. 12

Inquisitio contra certam personam facta iudicium est, fo. 3. col. 1. num. 12. 1. tom.

Inquisitio generalis aut specialis quæ sit. 1. to. fo. 112. col. 1. num. 2. &. 3

Inquisitio generalis iure canonico semper permissa est, ciuili, vel regio quando fit traditur 1. to. fo. 112. col. 2. num. 4

Inquisitio pteſt esse generalis respectu personæ, & specialis respectu delicti. 1. to. fo. 112. col. 3. num. 5

Inquisitionem facere ex officio quibus casibus possit iudex. ibi numero. 5. 6. 7. &. 8. remis.

Inquisitionis generalis & specialis plures differentiæ. 1. to. fol. 113. col. 3. num. 16

Inquisitionis processus. 1. tomo. fol. 113. col. 3. à numero. 1

Inquisitionis, & accusationis differentiæ. 1. to. fo. 113. col. 4. num. 2

Inquisitionis remedium extraordinarium esse pluribus rationibus defenditur. 1. tom. fo. 3. col. 2. num. 13.

Inquisitionis modo quando iudex procedere dicatur. 1. to. fo. 112. col. 1. num. 1.

Inquisitionis plures sunt species, ibidem. col. 2 numero. 2

Inquisitionis generalis testes à iudice quomodo interrogandi. ibi. col. 4. num. 9. & 10

Inquisitores hæreticę prauitatis tradentes curiæ seculari hæreticum cur irregularitatem non incurrant. 1. tomo. fol. 117. col. 4. numero. 24. & 25

Instantia quid sit, & quotuplex. 1. tomo. fol. 5. col. 3. num. 6. 7. &. 8

Instantia prima in ciuilibus triennio, in criminalibus biennio finitur, quod in Regno ex consuetudine non seruatur, sed erit tutius in tra dicta tempora concludere protestando fatalia. 1. to. fol. 5. col. 4. num. 9. & 10

Instantia iure canonico perpetua est. ibi nu. 11 & quid hodie Conci. Trid. innouatũ sit. fo. 6. col. 1. nu. 12. &. 2. to. fo. 11. col. 4. nu. 1. &. 2

Instantia appellationis quo temporis spatio finienda. 1. tomo. fol. 6. col. 2. nume. 13. &. 14. 15. & 17. 18. &. 19

Instantia appellationis causarum ciuilium de quibus decuriones cognoscunt quo spatio terminãdæ, & an elapso termino competat restitutio vel sententia sit nulla. 1. to. fol. 6. col. 3. num. 20. 21. &. 22

Instantia. 2. non recipit probationes super eisdem articulis, vel directo contrarijs, & qua pœna teneatur aduocatus qui articulos fecerit super talibus probationibus, & quando admittantur huiusmodi probationes, & qui sint articuli directo contrarij. 1. tom. fo. 178. col. 1. num. 16. 17. &. 18

Instãtia secunda allegantur & probantur non allegata & probata. ibi. nu. 16. &. 2. to. part. 5 cap. vnico. num. 21

Instrumento producto intra terminum quod non erat originale creditur licet post tempus originale producatur. 1. tomo. fol. 199. col. 1. num. 101

Instrumenta authẽtica iure communi non habent executionem paratam iure communi, secus iure Regio. 1. tomo. fol. 83. col. 3. numero. 5. &. 6

Instrumenta in iudicio intra quod tempus sint producẽda. 1. to. fo. 64. col. 2. nu. 179. &. 180

Instrumenta corã quo iudice producenda sunt & an sufficiat coram tabellione produci. 1. to. fol. 60. col. 2. nu. 138

Instrumenta ante litem conteſtatam producta post modum debent reproduci. ibi. col. 3. eodem numero.

Instrumenta vsque ad conclusionem in causa produci possunt cum iuramẽto partis quod de nouo inuenta sunt. 1. tomo. fol. 64. col. 2. numero. 179

Instrumentis qui vtitur in iudicio, quæ debeat obseruare. 1. to. fol. 35. col. 1. nume. 58 & 59. & fo. 38. col. 3. num. 14

Instrumentis in iudicio productis copia parti datur, sine die, nisi aliquis cum iuramento asserat se velle cum iuramento instrumenta de falso redarguere.

1.tom.fol.30.col.4.num.4.
Instrumentum reprobari potest duobus testibus etiam non instrumentalibus.1.to.fol.53. nu. 7. & quid si pro instrumento sint aliqui testes.num.9.
Instrumentum quodlibet quatuor testibus improbatur.1.to.fol.117.col.1.nu.35.
Interdictum Saluianum cui & ad quid competat & in quo differat à Seruiana actione. 3. tomo.pag. 40.col.2.à numero.16. ad numerum.22.
Interrogari à iudice iuste quem quando dicatur 1.to.fol.138.col.4.nu.12.
Interrogatoria vulgò quæ (Præguntas) appellantur.1.tomo.fol.57.colum.4.nu.62. & an eorũ copia parti aduersę detur fol. 59. col. 4.à nu. 129.
Interrogatorium quid sit.1.tom.fol. 57. col. 4. num.61
Reliqua vide in verbo, Articuli,
Inuentarium intra quod tempus ab hærede cõficiendum sit.1.tomo.fol.87.columna.4.numero.40
Inuitus quis an compellatur agere vel iudicium suscipere. 2. tomo. pag. 31.colum.3.a. num.1.
Irregularis non efficitur clericus qui aliquem accusauit cum protestatione quod iudex ad pœnam sanguinis, mortis, mutilationis ve membrorum non procedat, licet iudex contra faciat & clericus id optauerit vel certo scierit.1.tomo.fol.117.columna.3.nu.21.22. &.23.
Irregularitatem cur fugiant inquisitores tradentes hæreticum occidendum. 1.tom.fol. 117.col.4.nu.24.&.25.
Iudex in primis debet inspicere an mandatum. Procuratoris sit sufficiens fol.8. columna. 4. num.14.
Iudex litem suam facit si per imperitiam male iudicat & parti ad interesse teneturnisi in difficili lege errauerit.1.to.fol.22.col.3.nu.64
Iudex causæ præparantis debet etiam esse iudex causæ præparatæ.1.tomo.fol.125. col.4. num.9.
Iudex qui defendendo doctrinã sui præcepto ris errauerit si contra communem opinionẽ non fuerit securus erit ibi.nu 68.& 69.
Iudex qui propter imperitiam profert sententiam nullam ad damna & expensas tenebitur, & quid si permalitiam vel dolum fecerit, precibus pretio ve corruptus ibi.columna.4.numero.70.& 71.& quid si in criminalibus nu.72.
Iudex dolo vel culpa iudicans ad quid teneatur ibi.num.73.
Iudex pro absente debet supplere defensiones fol.29.columna.3.num.6.
Iudex intra quod tempus teneatur proferre sententiam interlocutoriam, qua recipiat partes ad probationem, & qua pœna si requisitus non fecerit teneatur fol.53.col.1.numero.1.&.2.
Iudex habito processu non debet festinare & statim proferre sententiam sed prius diligenter inquirere processum, alias sententia erit nulla fol.72.col.2.num.1.
Iudex antequã sententiam proferat quę debeat obseruare ibi.col.3.nu.3.&4.
Iudex in dubijs pro reo iudicet ibi.eodem. numero.4.
Iudex in iudicijs duplicibus vt quilibet litigantium est actor & reus quæ debeat obseruare ibi. nu.5.
Iudex postquam fuerit satis instructus de meritis causæ quæ debeat obseruare fol.72. col. 4.num.6
Iudex debet à muneribus quæ excęcant oculos sapientium & mutant verba iustorum abstinere ibi.nu.7.&.8.
Iudex quæ debeat ante oculos habere ibi. numero. 10.& 11.
Iudex non incurrit pœnam l.regia impositam si intra.2oxties à die conclusionis non proferat nisi à parte fuerit requisitus fol.73.columna. 2.num.18.
Iudex prius quam executionẽ fieri iubeat quæ debet obseruare fol.93.col.1.nu.2.
Iudex ex officio potest impertiri officium suũ aduersus agentem sine actione ad vtilitatem priuatam fol.96.col.3.nu.4.
Iudex ex officio in quolibet crimine priuato potest procedere.1.tom.fol.119.columna.1. num.50.& 51.
Iudex ex officio repellit agentem ante diem fol.97.col.4. nu.18
Iudex ex officio cum procedit fiscalem creare potest.2.to.fol.11.col.2.nu.5.
Iudex ex officio quomodo procedere debeat quando ad notitiam peruenit delictum aliquod commissum fuisse fol.121.columna.1. num.2.1.to.
Iudex ex officio tenetur procedere aduersus delinquentem si offensus noluerit.3.to. pag. 66.col.1.nu.5.
Iudex ex officio antequam procedat aduersus delinquentem requirat offensum an velit querelare.1.to.fol.140.col.1.num.1.

qui

qui si in termino noluerit amplius non auditur, & vnica tantum monitio sufficit. fol. 140. col. 4. num. 8. 6 & 7.

Iudex in prolatione sententiæ Deum præ oculis habere debet, & esse magis pronus ad lenitatem quam ad seueritatem, magis clemens quam atrox, pœnam eligere minorem, nã maiorem honorem consequitur absoluẽdo quam condẽnando. 1. to. fol. 154. col. 3. à nu. 97. vsque ad num. 103

Iudex qui dolo, ignorãtia, calore iracundiæ aliquem condẽnauerit qua pœna puniatur. ibi col. 3. nu. 105. 106. 107

Iudex ecclesiasticus quãdo inuocat brachium seculare, quomodo auxiliũ exhibere teneatur Iudex secularis, vel ècontra. 1. tom. fol. 1. col. 2. num. 5

Iudex ecclesiasticus de quibus causis cognoscat. 2. to. fol. 4. col. 4. num. 1. & 2

Iudex ecclesiasticus cognoscit de clericis cõiugatis primæ tonsuræ, tam in ciuilibus quam in criminalibus iure antiquo: & quid circa hoc Conci. Tride. sit innouatum. 2. to. fol. 5. col. 1. num. 6. & num. 7

Iudex ecclesiasticus cognoscit, an reus captus per iudicem secularem sit clericus, & debeat gaudere priuilegio fori, quod cum contigerit, quæ praxis seruetur traditur. 2. tom. fo. 5. col. 2. à nu. 9. vsque ad num. 14

Iudex ecclesiasticus cognoscit de causa possessoria cuiuscunq; rei spiritualis, vel quasi spiritualis licet nihil proprietatis annexum habeat. 2. to. fo. 6. col. 1. num. 15

Iudex ecclesiasticus cognoscit de bonis proprijs ecclesiæ, & de bonis patrimonialibus clericorũ aduersus laicũ reum in casibus à iure expressis, nisi reus laicus neget res esse ecclesiæ, vel clerici: nam tunc non cognoscit, & quando cognoscat, licet neget laicus, & quid iure regni & Lusitano seruetur. 2. tom. fo. 6. col. 1. nu. 16. 17. 18. & 19

Iudex ecclesiasticus cognoscit de causa dotis principaliter, & de per se nota inter laicos, maxime si dos à vidua petatur. ibi. col. 3. nume. 21

Iudex ecclesiasticus cognoscit de causis decimarũ, etiam aduersus laicos, tã quo ad quæstionẽ iuris, quã facti, potest etiã inuocari auxiliũ iudicis secularis contra nõ soluentem, & secularis quãdo de causa decimarũ possit cognoscere. ibi col. 4. nu. 22. 23. & 24

Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine vsurarum & simoniæ, etiam aduersus laicum. ibi num. 25. 26. & 27

Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine hæresis, & secularis iudex tenetur cum fuerit requisitus punire delinquentes. 2. to. fol. 7. col. 1. nu. 28. & 29. & 30

Iudex ecclesiasticus cognoscit de adulterio quãdo agitur ad pœnitentiã, vel separationem tori, sed quando ad pœnam sanguinis, secularis si ad aliam pœnam, vterq;. 2. tom. fol. 7 col. 2. num. 31

Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine concubinatus aduersus laicos. Ibidem.

Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine falsi circa literas apostolicas concubinatus sortilegic diuinationis, pacis fractę sacrilegij Sodomię perjurij, & de quocunque alio peccato inter laicos. 2. to. fo. 7. col. 3. nu. 32. vsq; ad. 36

Iudex ecclesiasticus cognoscit de iuribus hæreditarijs quando clericus stetit heres laici si lis non sit cum defuncto certa. 2. to. fol. 8. col. 2. nume. 40. & 41. licet testamenti publicatio sit coram seculari facienda, vt ibi. nu. 42

Iudex ecclesiasticus cognoscit, an laicus delinquens debeat gaudere immunitate ecclesiæ. ibi. col. 3. num. 43

Iudex ecclesiasticus cognoscit de executione testamentorum, sed & secularis licet defunctus prohibeat. ibi. nu. 44. 45. & 46

Iudex ecclesiasticus quando cognoscit aduersus laicos siue ciuiliter, siue criminaliter quomodo procedere contra illos debeat. tom. 2. fol. 9. col. 2. num. 54. 55. 56

Iudex omnia iustè facere præsumitur. 1. to. fo. 206. col. 2. nu. 13. in fine.

Iudex vnicuique ius suum seruare debet. 1. to. fol. 211. col. 3. num. 17. & ibi si contra fecerit ad quid teneatur.

Iudex tenetur seruare literas suæ commissionis, & mandata Regia. 1. tomo. fo. 212. col. 3. num. 21.

Iudex qui vltra quantitatẽ sibi permissam aliquid perceperit, vel eius familia licet ipse ignoret qualiter puniatur. ibi num. 23. & 24

Iudex potest ex causa omnes dilationes à iure præscriptas, coarctare, vel prorogare. tom. 2 par. 2. cap. vnico, num. 47.

Iudex alius ordinarius, alius extraordinarius. 1. to. fol. 19. col. 2. num. 3

Iudex ordinarius alius summus, alius inferior. eodem num.

Iudex extraordinarius quis sit. 1. tomo. fol. 22. col. 2. num. 60

Iudex ecclesiasticus cognoscit de crimine blasfemiæ etiam inter laicos. 2. to. foli. 8. col. 4. num. 47

Iudex

INDEX.

Iudex tenetur in ſyndicatu vide ſyndicatu.

Iudex contra fori conſuetudinem iudicans iniquè agit & litem ſuam facit.to.1.fol.1. col. 3. num.7.&.10.

Iudices eccleſiaſtici qualiter ſe abſtinere debeant à cenſuris eccleſiaſticis tam in procedendo quam in definiendo.2.tom.part.4. c. vni.num.9.

Iudices tenentes locum correctorum apud Hiſpanos ordinariam habent iuriſdictionẽ. to. 1.fol.20.col.1.nu.8.

Iudices plures & magiſtratus Hiſpanorũ enarrantur.tom.1.fol.2.col.2.nu. 59.

Iudices quales eſſe debeant tom.1.fol.22. co. 2. num.61.

Iudices inferiores non debent recedere ab obſeruatione legum quantumcunq; durę ſint tom.1.fol.46.col.1.nu.45.

Iudices ordinarios ſi quis plures habuerit in electione actoris eſt coram quo velit reum conuenire to.2.fol.12.col.1.nu.7. & fol. 14. col. 2.num.3

Iudices tempore adminiſtrationis pro rebus à ſe male geſtis non conueniuntur ſed poſt depoſitum officium tenentur rationem reddere.tom.1.fol.204.col.1.num.1.&.2.

Iudices cum à principe creantur quam debeãt cautionem prẽſtare & ad quid teneantur fideiuſſores & an poſsint conueniri ante ipſos iudices tom.1.fol.204.col.2.num. 3. 4. &.5.

Iudici non creditur in præiudicium partis to.1. fol.6.col.2.nu.16.

Iudicibus experiẽtia eſt ſumme neceſſaria to.1 fol.22.col.2.nu.62.&.63.

Iudicis officium eſt prẽcauere ne dãna & ſcandala in repu.oriãtur.to.1.fol.209.co.3 .nu.10

Iudicis officiũ quid ſit.to.1.fol.7.col.2.num. 9.

Iudicis officium locũ tenentis correctoris correctore etiã mortuo duratibi.nu. 9.

Iudicis voluntas prẽcipitata,eſt nouerca iuſtitiæ.to.1.fol.72.col.3.nu.2.

Iudici melius conuenit peccare in miſericordia quã in ſeueritate to.1.fol.159.col.3.num.104

Iudicis officium eſt curare vt peccata puniantur to.1.fol.211.col.1 in principio

Iudicis decreta ſuper prædijs minorum vel eccleſiarum diſtrahendis ad exequẽdas ſententias contra eos latas actus iudicij non ſunt. tom.1.fol.2.col.4.nu.9.

Iudicãdũ nõ ſolũ legibus & conſuetudine verũ etiã ſtylo & vſitata praxi to.1.fol.1.co.2. n.4

Iudicium plures habet ſignificationes.tom.1. fol.2.col.3.nu.1.

Iudicium ordinarium in duodecim tempora diuiditur.to.1.fol.18.in principio

Iudiciũ ſignificat diſcuſsionẽ cauſę vel proceſſum judicialem to.1.fol.2.col.3 num. 2.

Iudiciũ ſecundũ propriã & originariã acceptionẽ non habet plures ſignificationes ibi nu.3

Iudicium proprie ſignificat actum iudicis quatenus iudex eſt.ibi nu.4.

Iudiciũ magis proprie ſignificat opinionẽ qua aliquid à quocunq; etiam nõ iudice determinatur ibidem. nu. 5.

Iudiciũ pro diſcuſsione vel proceſſu ſumptum varie à doctoribus definitur to.1.fol.2.col.4. nu.6.& ibi communis judicij definitio & impugnatio definitionis.

Iudicij definitio à Curtio tradita impugnatur. tom.1.fol.2.col.4.nu.7.&.8.

Iudicij definitio cõmunis defenditur à Nauarro.quibus expoſitionibus additis to. 1.fol.3 col.1.num.10.

Iudicij definitio vera ab authore traditur. ibidem.num.11.

Iudicio prohibitus cõparere ob delictũ tenetur procuratorẽ cõſtituere to.1.fol.40.co.4.n.55

Iudicium diuiditur in ordinarium & extraordinarium to.1.fol.3.co.1.nu.13.& ibi.nu.14. 15.&.16.quid ſit ordinariũ & extraordinariũ iudiciũ & qualiter definiatur oſtenditur.

Iudiciũ aliud eſt ciuile aliud criminale & aliud mixtum to.1.fol.3.col.4.nu.19.

Iudicium ciuile quod ſit ibidem nu. 20.

Iudicium criminale quod ſit to.1. fol. 4. col. 1. num.23.&.24.

Iudicium non dicitur criminale quando pœna ex cõtractu partiũ applicatur fiſco to.1. fol. 4.col.1.num.25.

Iudicium mixtum quid ſit.to.1.fol.4.col.2. nu. 26.cum ſeq.

Iudicium aut ordinarium aut ſummariũ ibidẽ. nu.30.& quid ſummarium nu. 31.

Iudicium aliud eccleſiaſticũ aliud ſeculare ibidem.nu.32.

Iudicij plures ſunt diuiſiones ibidem num. 33. remiſsiue

Iudiciũ à litis cõteſtatiõe incipere & à diſcuſſione cauſę denominari ibidem num. 35. & 36.

Iudicium à citatione incipere iure probatur ſed proprie à litis cõteſtatiõe incipit,improprie vero à citatione to.1.fol.4.col.4.nu.38.& 39. & fol.29.col.3.num. 2.

Iudicium quando dicatur cęptum.to.1.fol.193. col.3.num.59.

Iudicium,cauſa,lis,controuerſia, inſtantia inter ſe differunt,& ſi aliquãdo confundantur to.1.fol.5.col.2.nu.1.

Iudi-

INDEX.

Iudiciorum publica authoritas obſeruanda. to.1.fol.40.col.1.num.41

Iudicij de ſubſtantia ſunt iudex, acta, & reus. tom.1.fo.6.col.4.num.1

Iudicia omnia originem à iure diuino, modum & formam à iure poſitiuo trahunt. tomo.1. fol.4.col.3.num.34

Iuramenti relaxationis praxis. 2. tomo. fo.7. col.4.num.38

Iuramenti relaxatio ad effectũ agendi ſi à nuncio petitur nõ eſt neceſſaria partis citatio, ſecus ſi ab epiſcopo, vel eius vicario. ibi. eo. nu.

Iuramenti relaxationem petens quid debeat obſeruare eodem num.

Iuramenti relaxatio, & reſciſsio contractus ſimul an poſsit à iudice eccleſiaſtico peti. ibi. nume. 39.

Iuramento probantur quæ in conſcientia conſiſtunt. 3. to, pag. 29. col. 1. nu. 18

Iuramentum quid ſit & quotuplex. 3. to. pagi. 49. col. 2. num. 3

Iuramentum promiſſorium confirmatorium, & deciſorium quod ſit. ibi. numero. 4. 5. 6. & 7.

Iuramentum promiſſorium actionem parit. ibi. num. 8

Iuramentum deciſorium aut volũtarium, aut neceſſarium, aut iudiciale. ibi numero. 10. 11 12. & 13.

Iuramentum malitiæ. 1. to. fol. 34. col. 1. nu. 39.

Iuramentum quando à teſtibus præſtandum eſt quæ forma ſeruanda ſit. 1. tomo. fol. 60. col. 3. num. 142

Iuramentum in ſupplementum probationis quando & quibus caſibus, & an à iudice ex officio poſsit deferri. 1. tomo. fo. 70. col. 4. numero. 11

Iuramentum de veritate dicenda deferendum eſt cuique reo tam maiori quam minori, & vterque veritatem confiteri tenetur. 1. tom. fo. 138. col. 4. nu. 9

Iuramentum iudiciale parit actionem. 3. tom. pag. 50. col. 1. num. 14. vbi num. 15. alia de iuramento iudiciali traduntur.

Iuriſdictio perpetuatur ſola citatione, tam iure cõmuni quã regio. 1. to. fo. 5. col. 1. nu. 40

Iuriſdictio totaque ciuilis poteſtas in Hiſpaniarũ regnis penes ſolum Regem conſiſtit. 1. to. fo. 20. col. 2. nu. 12

Iuriſdictio quam in regno habet nobilis competit iure priuilegij, vel præſcriptionis. ibi col. 3. num. 13

Iuriſdictio eccleſiaſtica lege euangelica Petro & ſucceſſoribus mandata ab eis commiſſa eſt Prælatis inferioribus. 2. tom. fol. 2. col. 2. numero. 1

Iuriſdictionem ordinariam qui habent in diœceſi epiſcopi cuius inferiores ſunt quibus rebus poſsint eam exercere, & qualiter eis cõpetat. 2. to. fo. 2. col. 3. num. 5

Iuriſdictionem prorogare non poteſt clericus ſine licentia ſui epiſcopi. 2. to. fol. 13. col. 2. num. 17.

Iuriſdictionis qui principium non habet, neque prorogationem habere poterunt, quia ſolo conſenſu quis iudex fieri non poteſt. 1. to. fo. 37. col. 4. num. 25

Iuriſdictionis præuentio ſola citatione adquiritur. 2. to. fo. 12. col. 2. nu. 8

Iuriſdictionis prorogatio quid ſit. 2. tom. fo. 13. col. 1. num. 12

Iuriſdictionis prorogatio non poteſt fieri, niſi iudex aliquam iuriſdictionem habuerit, & partium conſenſus interuenerit. ibi num. 13. & col. 2. num. 17

Iuriſdictionis prorogatio delicti expreſſo non tacito conſenſu fit. 2. tomo. fol. 13. colũ. 3. numero. 13

Reliqua circa iuriſdictionis prorogationem, in verbo prorogatio iuriſdictionis inuenies.

Ius parti quæſitum tolli non poteſt. 2. tomo. fo. 13. col. 2. num. 19.

L

Laici ex delegatione Summi Pontificis poſſunt cognoſcere de cauſis vere ſpiritualibus. 2. to. fo. 4. col. 4. num. 2. & 3

Latro publicus quis ſit, & an gaudeat immunitate eccleſiæ. 1. tomo. fol. 130. col. 1. numero. 64

Legata ad pias cauſas habent executionem paratam quæ quomodo petenda ſint traditur. 3. tomo. pag. 69. col. 2. num. 49. & 50

Lenonis materia traditur remiſsiue. 1. to. f. 210. col. 1. num. 12

Lex declaratoria extendi debet ad caſum ſimilem. 1. tom. fol. 117. col. 4. num. 27

Lex rebus non verbis imponi debet. 1. tomo. fol. 59. col. 2. num. 118

Lex duodecim tabularum qua fuit cautum ne quis pro pecunia credita detineretur vinculis lege Petilia ſublata fuit. 1. tomo. fo. 112 col. 2. num. 1

Lex loquens in materia iuris cõmunis excipit aliquos caſus non firmat regulam in non numeratis. 1. to. fo. 137. col. 2 nu. 181

Lex noua correctoria loquens in vno ex caſibus

ſibus æquiparatis de iure antiquo extendi debet ad aliũ caſum æquiparatũ. 1. to. fol. 117. col. 1. nu. 16.

Lex nedum corrigitur per poſteriorem tempore verum etiam per poſteriorẽ ordine quod in noua collatione legum Regni peculiare eſt, & quid quando de die promulgationis non cõſtat. 1. to. fol. 12. col. 2. nu. 26. 28. &. 29. vbi dicitur hoc procedere niſi prior loco ſit æquior.

Lege aliquid prohibente ſi cõtra prohibitionẽ fiat an & quando valeat actus. 2. to. fol. 3. co. 1. nu. 11. &. 12.

Legis Aquiliæ capita explicantur. 3. to. pag. 68 col. 1. à nu. 34. ad numerum. 44.

Legis extenſio faciẽda eſt quando maior fauor vertitur in extenſione quam in reſtitutione eius. 1. tomo. fol. 172. columna. 1. numero 28.

Legis prior pars per poſteriorem corrigitur. 1. to. fol. 12. col. 2. nu. 27.

Libelli oblatio vim citationis non habet, ſecus ſi per tabellionem de mandato iudicis intimatio libelli fiat. 1. tomo. fol. 30. col. 4. num. 35. &. 36.

Libelli diffinitio. 1. tomo. fol. 32. colum. 2. numer. 1.

Libelli vel alterius petitionis inſcriptio apponi debet cum titulo congruenti dignitati iudicis ſecundum ſtylũ Regionis. 1. to. fol. 34 col. 3. num. 50. vbi num. 51. aliquę inſcriptiones traduntur.

Libello oblato ab actore quid iudex & quid tabellio obſeruare teneantur. 1. to. fol. 35. col. 2. num. 59. &. 60.

Libellus ſi narrationem contrariam vel diuerſam contineat, quid ſeruandum. 1. to. fol. 33. col. 4. nu. 31.

Libellus debet continere nomen Rei & id quod petitur. 1. tomo. fol. 33. colum. 1. num. 15. &. 16.

Libellus conſtat ex facti narratione Cauſa facti & concluſione ibi nu. 17. vbi ponitur qualis eſſe debeat narratio facti.

Libellus debet continere cauſam ſufficientem qua petitur non tamen nomen actionis ibi. num. 22.

Libellus ab aduocatis ſcribi debet clarus, certus concludens, & compendioſus ſecundum ſtylũ Regionis. 1. to. fol. 32. col. 3. nu. 5. 6. &. 7

Libellus quæ debeat continere traditur remiſſiue ibi. num. 8.

Libellus nomẽ actoris debet continere vel procuratoris eius nomine ibi. num. 9.

Libellus de iure communi in ſcriptis eſt offerendus, de iure Regio in ſupremis tribunalibus idem ſeruatur, in inferioribus, arbitrium iudicis eſt dummodo interueniat aliqualis petitio, ſuper qua iudex poſsit ſuam ſententiam fundare. 1. to. fol. 32. co. 2. nu. 3. & 4. & fol. 33. col. 1. nu. 14.

Libellus nomen iudicis debet continere. 1. to. fol 34. col. 2. nu. 48. & quid hodie ſeruetur. num. 49.

Libellus de iure Regni debet eſſe ſubſcriptus manu aduocati cogniti ibi col. 4. nu. 52.

Libellus Reſponſerius debet continere nomẽ actoris & Rei. 1. tomo. fol. 49. colum. 1. numer. 18.

Libellus non continens cauſam reijcitur vel ſi in eo deficiat aliquid ſubſtantiale. 1. to. fol. 49. col. 3. nu. 26.

Libellus in eccleſiaſticis quomodo concipiendus. 2. tom. fol, 19. col. 2. nu. 1.

Libellorũ ſingulæ clauſulę explicantur in hoc opere poſt formã eorũ hiſpano ſermone traditam.

Reliqua. vide in verbo actionum.

Libertus multa patrono tenetur præſtare. 3. to. pag. 60. col. 2. nu. 4.

Licentia vxori ad agendum quando & quomodo præſtari debeat. 1. tom. fol. 27. col. 3. à. num. 35.

Licentia alicuius in aliquo actu requiſita expreſſe & non tacite præſtanda eſt. 1. tom. fol. 26. col. 2. num. 28.

Lis proprie eſt cauſa ipſa deducta in iudicium ante litem conteſtatam improprie autem ſumitur pro iudicio. 1. tomo. fol. 5. colum. 3. numer. 4.

Lis quando dicatur cępta. 1. tom. fol. 193. col. 3. num. 59. &. 60.

Lis habetur pro conteſtata ſi comparuerit Reus licet ſine licentia receſſerit. 1. tom. fol. 45. col. 4. nu. 34. & 35.

Lite non conteſtata ſententia ferri non poteſt. 1. to. fol. 193. col. 4. nu. 61.

Lite non conteſtata intra nouem dies licet pro confeſſo habeatur Reus, poteſt tamen in ſe aſſumere onus probandi ſuam innocentiam. 1. tomo. fol. 45. columna. 4. numer. 39.

Lite non conteſtata intra nouem dies Reum pro confeſſo haberi non ſeruatur apud ſupremos iudices, ſeruari tamen debet apud inferiores. 1. tomo fol. 46. col. 1. num. 44. &. 45.

Lite non conteſtata nõ proceditur ad receptionem

nem testium, vel sententiam diffinitiuam. 2.to.pag.2.c.1. num.12. &.1.tom.fo.44.col. 3.num.20

Litem contestari reus à iudice compelli potest 1.to.fo.148.col.4.nu.5

Litem si reus non contestetur pro confesso habetur.Ibi.nu.6.

Litem contestãdo potest quis exceptiones peremptorias allegare simul,1.to.fo.46.col.4. num.56.

Lites quam citius fieri potest sunt expediẽdæ. 1.to.fo.63.col.1.post sententiã restitutionis.

Litis contestatio est fundamentum & lapis angularis totius iudicij,& quæ ante litem contestatam fiunt ante iudicium fieri dicuntur 1.tomo.fo.4.col.4.nu.36. &.37. & fol.44. col.1.num.3

Litis contestationis effectus licet sit præcludere viam obijciẽdi exceptiones dilatorias tamen in libello exceptionis dilatoriæ cessat hic effectus, quia principalis intentio est ex ceptionem obijcere. 1. tomo. fol.39. col. 1. num.34.

Litis contestatio intra nouem dies facienda est à die intimationis libelli.1.tomo.fo.43. col. 2. num.85

Litis contestationis diffinitio. 1. tomo. fol.43. col. 4.num.1

Litis contestatio est actus substantialis iudicij neque à partibus remitti potest, & si omitta tur processus erit nullus. ibi num.2.&.5. & fol. 44.col.1.num.4. &. 1.to.fol.148. col.4. num.5.

Litis contestatio in causis summarijs solo iure Regio est necessaria.1.tomo.fol.44. col. 1. num.7

Litis contestatio quinquaginta casibus necessaria non est.ibi.col.2.nu.8.remissiue.

Litis contestationis plures effectus traduntur. ibi à num.9

Litis contestatio precludit viam opponẽdi exceptionis dilatorias, ibi eodem num.9

Litis contestatione omnis personalis actus perpetuatur vsque ad quadraginta annos,si contestatio valida sit. 1.tomo.fol. 44. col.2.nume. 10. &. 11

Litis contestatio interrumpit quamlibet præscriptionem. ibi. col.3. num.13

Litis contestatione aduersarius constituitur in mala fide quantum ad fructus, ibi nu.14

Litis contestatio constituit in mora aduersarium.1.to.fo.44.col.3.num. 16

Litis contestatione facta de calumnia iuratur, & testes recipiuntur quod ante fieri nequit. Ibidem. num.19

Litis cõtestatione reus iudici subijcitur,& actori obligatur per eam quæ via clauditur multis malitijs.Ibi.col.4.num.21

Litis contestatione causa efficitur vsuraria quę prius non fuerat.ibi.num, 22

Litis contestationis plures effectus traduntur: vt in eod.num.22.remissiue.

Litis contestatio de iure cõmuni,& Regio quãdo fieri debeat.ibi nu.23.&. 24

Litis contestatione intra nouem dies non facta licet reus pro confesso habeatur est necessaria sententia interlocutoria hoc declarans. 1.tom.fo.45.col.1. nu.26. & si moratur reus antequam à iudice pro confesso declaretur pœna ad hæredes non transit.ibi. col. 2. nu. 28.& ab illa sententia potest appellari. ibi. num.39

Litis contestationis terminus an possit per iudicem restringi. 1.to. fol. 45. col.1. nu.26

Litis contestatione intra nouem dies non facta quamuis reus pro confesso habeatur nõ pro hibetur intra viginti dies obijcere exceptiones peremptorias.Ibi.col.2.num.29

Litis cõtestatione nouem assignati currunt de momento ad momentum, ideoque die feriato potest contestatio fieri. ibi.col.3. num. 31. &. 32.

Litis contestatio quamuis fieri intra nouem dies debeat tamen quando per reconuentionem aliquid petierit reus non tenetur intra illud tempus lis non est contestanda. ibi. num.33

Litis contestatio in causis criminalibus etiam ciuiliter intentatis, vel in causis iniuriarum ciuiliter,vel criminaliter intentatis licet nõ fiat intra nouem dies non habetur reus pro confesso.1.to.fo.45.col.4.num.36

Litis contestatione intra nouem dies nõ facta reus habetur pro confesso licet actoris libellus sit ineptus quamuis de iure cõmuni contrarium probetur.ibi.nu.37,&.38

Litis cõtestatio in causis gabellarum intra tres dies facienda est.1.to.fol.46.col.1.nu. 46

Litis contestatio de iure cõmuni quomodo fiebat, & quomodo hodie fieri debeat, ibi col. 2,num.47.&.48

Litis contestatio qualiter fieri debeat ibi à nu. 49. ad numerum. 52

Litis cõtestatio super inepto libello est nulla. ibi.col.4.num.54

Literarum apostolicarum executio quãdo per consiliũ regium impeditur quæ praxis seruetur. 2.to. fo.12.col.2.num.11

Locationis

INDEX.

Locationis pensio debet esse in pecunia, aliàs erit contractus innominatus. 3. Tom. pag. 86. col. 2. num. 7.

Locationis finito tempore potest locator expellere cõductorem q̃ cessat in scholaribus qui alijs præferuntur pro eodẽ precio. 3. Tomo. pag. 87. col. 1. num. 10. &. 11.

Locator quis dicatur & ad quid teneatur. 3. tomo. pag. 86. col. 2. num. 3. &. 5. & pag. 87. col. 2. num. 16. &. 17.

Ludentes qualiter puniuntur. 1. tom. fol. 210. col. 3. nu. 12. vbi plura de ludis prohibitis & habentibus tabullaria ad ludos traduntur remissiuè.

M.

MAgistratus cur creati fuerint. 1. to. fo. 19. col. 2. num. 2.

Magistratus tot cur apud Hispanos creati sint & qui. 1. tom. fol. 20. col. 3. à. num. 14.

Magistratus administratio quo tempore duret. 1. to. fo. 205. col. 1. num. 6.

Maioratus successor quando possit cõtra possessorem intentare remedium legis in omnibus. ff. de iudicijs & petere, vt sibi caueatur de bonis restituendis tempore debito. 3. to. pag. 128. á. n. 2.

Maleficia mens & animus distinguunt. 1. tom. fol. 144. col. 3. n. 30. &. col. 4. n. 38.

Maleficorũ materia remissiue traditur. 1. to. fol. 210. col. 1. num. 12.

Mandatum speciale quæ negotia exigant. 1. to. fol. 8. col. 4. n. 15. remissiue.

Mandatum cum clausula generali capit restrictionem ab his quæ speciatim præcesserunt. 1. tom. fol. 9. col. 1. nu. 19.

Mandatum cum clausula generali solum comprehendit lites præsentes, & futuras ex præsentibus pendentes, ibi. col. 2. n. 23.

Mandatum cum clausula generali, y contra qualesquier personas non cõprehendit vniuersitatem, ciuitatem, vel collegium. 1. tom. fol. 9. col. 3. num. 25.

Mandatum quibus personis non sit necessariũ ad comparendum in iudicio pro aliis. 1. to. fol. 10. col. 1. num. 37. remissiuè.

Mandatum ad validitatem processus sufficit offerri etiam post conclusionem in causa, & ideo iudex priusquã declaret processum nullũ ex defectu mandati inuestigabit an procurator mandatũ habuerit, ibi. col. 1. num. 38. &. 39.

Mandatum speciale quibus casibus requiritur coniunctus non admittitur. 1. tom. fol. 190. columna. 2. un. 20.

Maritus & eius hæredes pro restituenda dote non conueniũtur vltra quam facere possunt. 3. tomo. pag. 115. col. 2. num. 25.

Metus qui debeat esse, vt actus annulletur actione quod metus causa. 3. tomo. pag. 76. col. 2. num. 5.

Metus reuerencialis an dicatur iustus metus & annullet contractum, ibi. nu. 6.

Minor annis vigintiquinque non habet personam legitimam standi in iudicio, & quando possit. 1. tomo. fol. 25. col. 4. num. 21. & 22. &. & fol. 138. col. 2. num. 5.

Minor quando agere vult petit curatorem, vel tutorem ad lites. & inuitus compellitur tutorẽ in litem suscipere. 1. tom. fol. 26. col. 1. nu. 23. &. 24.

Minor citatus ad legitimè comparendum si comparuerit sine tutore, vel curatore petente actore etiam inuito curator datur. 1. tom. fol. 28. col. 1. n. 44.

Minor annis. 25. restituitur aduersus lapsum temporis litis contestationi præfiniti, cum aduersus veram confessionem restituatur. 1. tomo. fol. 46. columna. 1. numero. 41. 42. &. 43.

Minor restituitur aduersus probationem & allegationem omissam. 1. to. fol. 61. col. 1. nu. 148. nisi facta publicatione petatur, ad probandum exceptionem declinatoriam, vel dilatoriã, ibi. nu. 150. & quid si petatur post publicationem ad allegandum nouam exceptionem. 1. tomo. fol. 62. columna. 2. numero. 161.

Minor non restituitur aduersus probationem & allegationẽ omissam contra criminaliter accusatum, item si minor fit iurisperitus. 1. tomo. fol. 61. col. 2. n. 149. &. 150.

Minor in litem non procuratorem, sed curator accipit, ibi, col. 3. n. 153.

Minor ob negligẽtiã curatoris restituitur, ibi. num. 154.

Minor ex aspectu dinoscitur. 1. tom. fol. 138. col. 2. num. 4.

Minori delinquenti curator datur, & quomodo. 1. tomo. fol. 38. col. 3. num. 7. &. 8.

Minoris confessio absq; curatore facta est nulla. 1. tom. fol. 138. col. 2. num. 5. licet sponte fiat. num. 8.

Minuta quæ dicãtur. 2. tomo. fol. 21. colum. 1. num. 18.

Misericordiæ plura tradũtur. 1. tomo. fol. 159. col. 3. num. 104.

Missio in possessionem ex primo decreto fit

INDEX.

in foro eccleſiaſtico præcedente perẽptoria citatione, in ſeculari regio iure vnica tantũ citatione. 1. tomo. folio. 77. columna. 3. numero. 9.

Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto in foro eccleſiaſtico iure communi fit ſi reus perẽptorie perſonaliter, ſi poteſt, citatus fuerit, vel ſi inueniri non poſsit ad domum citatio fiat, tamẽ in foro ſeculari iure regio perſona liter eſt citandus reus. ibi. nu. 10.

Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto fit à iudicibus criminum ſtantibus in chancellarijs Valliſoleti & Granatæ in cauſis ciuilibus, de quibus cognoſcunt licet reus nõ perſonaliter, ſed ad domum citatus fuerit, tamẽ ab alijs iudicibus inferioribus non niſi perſonaliter citetur. ibi. columna. 3. numero 11.

Miſsio in poſſeſsionem ex ſecundo decreto in foro eccleſiaſtico prævia citatione ſicut ex primo fit, ſecus in ſeculari. ibi. nu. 17.

Miſsio ex ſecundo decreto in foro eccleſiaſtico fit cum ſemiplena cognitione de debito, ſecus in ſeculari. 1. tomo. fol. 78. columna. 1. nume. 18.

Miſsio in poſſeſsionem ob contumaciam rei, an de commiſsione & licentia iudicis fieri poſsit iure communi erat controuerſum, ſed iure regio ceſſat controuerſia quo per alguacelum actor mittitur in poſſeſsionem. 1. to. fol. 78. col. 1. nu. 20.

Miſsio ex primo decreto iure communi contra minorem fieri nequit, in ſeculari foro iure regio fit. ibi. nu. 21.

Miſsio ex primo & ſecundo decreto, vt fiat quæ ſeruetur praxis. ibi col. 2. nu. 22. & 23. cum ſequentibus.

Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto ab alguacelo, in quibus rebus facienda, & qualiter actor in poſſeſsionem mittendus ſit, ſi cautionem de fructibus reſtituendis pręſtiterit. ibi. col. 4. nu. 27. & 28.

Miſsio in poſſeſsionem antequam fiat iuramẽtum ab actore, quale præſtandum ſit. 2. to. folio. 34. col. 1. nu. 40.

Miſsio in poſſeſsionem ſi facta fuerit, iuramentum de calumnia præſtitum, an ſufficiat ad totam cauſam. ibi. columna. 2. nu. 42.

Miſsio in poſſeſsionem iudicis officio nobili expeditur. ibi. nu. 41.

Miſsio in poſſeſsionem, in quibus rebus faciẽda ſit. ibi. nu. 44.

Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto quãdo ceſſet. ibi. nu. 45. & quid teneatur reus facere, vt recuperet poſſeſsionem. ibi. numero. 46.

Miſsio in poſſeſsionem poſt legitimam appellationem nulla eſt, & per viam attentatorum reuocanda. 2. tomo. folio. 34. columna. 4. numero. 49.

Miſsio à iudice quando facienda ſit. ibi. numero. 50.

Miſsio in poſſeſsionem ex ſecundo decreto vt interponatur quæ requirantur. 2. to. fol. 35. col. 1. à nu. 51.

Miſsio in poſſeſsionem ex ſecundo decreto nõ habet locum in actione reali, ſecus in perſonali. ibi. nu. 55.

Miſsio in poſſeſsionem in quibus rebus fierĩ debeat, & in quibus non. ibi. colamna. 2. numero. 57.

Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto, eſt annalis. ibi. col. 3. nu. 61.

Miſsio per iudicem fieri iuſſa non excuſat nec titulum canonicum tribuit. ibi. columna. 4. num. 68.

Miſsio in beneficialibus obtentis & obtinendis non habet locum. ibi. nu. 69.

Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto etiã fieri non poteſt in fructibus beneficij. ibi. numero. 70.

Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto fierĩ poteſt in fructibus beneficij iam ſeparatis nõ etiam in pendentibus. 2. tomo. folio. 36. col. 1. num. 72.

Miſsio fieri poteſt in proprietate eccleſiæ. ibi. num. 73.

Miſsio in poſſeſsionem ex primo decreto ab inferiore principe, ſecundum ius ciuile delegari non poteſt ſecus ſecundum ius canonicum. ibi. col. 2. nu. 78.

Miſsio in poſſeſsionẽ ex primo decreto, quos effectus habeat. ibi. nu. 79.

Miſsione in poſſeſsionem facta ex primo decreto in foro eccleſiaſtico ſufficit reum comparere intra annum præſtando expenſas & cautionem, in ſeculari autem ſi actio perſonalis ſit intra vnum menſem, ſi realis intra duos. 1. tomo. folio. 77. columna. 4. numero. 12. 13. & 14.

Miſsione facta in foro eccleſiaſtico in actione reali repellitur reus coũtumax à detentione rei, ſecus in actione perſonali, in foro tamen ſeculari actor miſſus in poſſeſsionem expellit reum à poſſeſsione rei. 1. tom. fol. 78. col. 1. num. 19.

Miſsione facta in rebus non ſufficientibus ad debitum reus ex alijs bonis tenetur. 1. tomo.

fol.

fol.79.col.1.nu.30.
Miſsione facta ex actione perſonali ſi bona vẽ denda ſint, eligente actore, reus ſi inueniri poteſt citandus eſt, ſi non ad domum. ibi. numero.31.
Miſsione facta, bona qualiter ſint in publica ſubaſtatione vendenda. ibi, eodem numero.
Miſsione in poſſeſsionem ex primo decreto facta, vt actor efficiatur verus poſſeſſor de iure communi ſecundum decretum erat neceſſarium, ſecus de iure regio. 1.tomo. folio.77.columna.4.numero.15. & fol.79.colum.1.num.29.
Miſsionem petens tenetur in fine libelli iurare rem, vel quãtitatem quam petit debitam eſſe. 1.tomo.fol.78.columna.3.nume.24. &.29.
Miſsionis in poſſeſsionẽ ex primo decreto ſententia quæ debeat continere, ibi. numero 26.
Miſſus in poſſeſsionẽ ex primo decreto quando efficiatur verus poſſeſſor. 1.tom.fol.79. col.1.num.30.
Miſſus in poſſeſsionem ex ſecundo decreto efficitur verus poſſeſſor & poteſt longo tempore dominium acquirere. 2.tomo. fol. 35. col.1.num.54.
Miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto an & quando efficiatur verus poſſeſſor. 2.tomo. folio.36.columna.2.numero. 80. & 81.
Miſſus in poſſeſsionem cauſa rei ſeruandæ non poſsidet, ſed tantum retinet, ibi.col.3.numero.82.
Miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto in actione reali vel perſonali, quid faciat, & an cuſtos poſſeſſor ve ſit. 2.tomo. fol.36.col.4. num.83.84.&.85.
Miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto ex quacumque actione intra annum non facit fructus ſuos. 2.tomo.folio.37.columna.1. num.87.
Miſſus in poſſeſsionem quando tenetur poſſeſsionem reo reſtituere. 2.tom.fol.37.col.1. num.88.
Miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto cõputare tenetur fructus in ſortem principalem, & quando, ibi.num.89.
Miſſus in poſſeſsionem ex primo decreto non poteſt intra annum intẽtare remedium poſſeſſorium, ibi. num.90.
Miſſus in poſſeſsionẽ ex primo decreto actione reali, vel perſonali, quando verus poſſeſſor efficiatur, ibi. nu.91.&.92.&.93.
Miſſus in poſſeſsionem ex ſecundo decreto, ita demum efficitur dominus ſi per longum tempus vſucapiat. 2.tomo.fol.37.colum.3. num.94.
Miſſus in poſſeſsionem, ex ſecundo decreto facit fructus ſuos, ibi.nu.96.
Miſſus in poſſeſsionem, ex ſecundo decreto efficitur reus, & reus contumax efficitur actor, ibi.col.4.nu.98.
Miſſus in poſſeſsionem, ex ſecundo decreto ſuper proprietate non ſuper poſſeſsione reſpondere tenetur, ibi.num.99. Idem eſt in cauſa damni infecti, noxali, & de peculio. num.100.
Miſſus in poſſeſsionem, ex ſecundo decreto poteſt facere, vt vendantur res debitoris, in quarum poſſeſsionem fuit miſſus, vt ei ſatisfiat, & ſi minus debito valeant quòd debitor ſuppleat de aliis bonis, ibi.nu.101.
Miſſus cum aliquis fuerit in poſſeſsionem, non eſt reuocãda poſſeſsio niſi citato eo qui rem detinet, ſecundo tomo.fol.39.colum.2.numero.107.
Mittendum in poſſeſsionem actorem poſtquam iudex pronuntiauerit, quæ praxis ſeruetur. ibi.col.3.num.109.
Miſti fori crimen à iudice eccleſiaſtico punitum à ſeculari puniri poteſt, quando prima pœna non fuit cõmenſurata delicto. 2.tom. folio.8. columna.4. à numero.49. ad numerum.53.
Monaſterium conſtitui non poteſt ſine autoritate epiſcopi. 1.tom. fol.128.col.1.numero.31.
Mors ſecura quando dicatur. 1.tomo.fol.132. columna.4.à numero.118.& fol.133.col.1. num.121.122.123.&.124.
Mulier habens tacitam hypothecam non præfertur creditoribus habentibus expreſſam. 3.tomo.pag.114.col.1.num.9.&.10.
Mulier ſine licentia expreſſa mariti in iudicio eſſe non poteſt, alioquin eſſet nullus proceſſus, quæ licentia præſumitur ex diuturnitate temporis immemorialis, item teſtibus probatur, & epiſtola, vel Nuntio conceditur, ſed non à marito excommunicato. primo tomo. folio.26.col.2.num.27.29. 30.&.31.& in initio litis conceſſa licentia non requiritur nouus conſenſus mariti ad prolationem ſententiæ. folio.27.colum.2. num.33.

Mulier ſine licentia mariti, agit contra ipſum pro dote ſibi reſtituenda ſi maritus ad inopiam vergat. 1.tomo.folio.27.columna.3. num.41.

Mulier, carceribus ſeparatis à carceribus virorum includi debet. 1.tomo.folio.122.col.3. num.12.

Mulier carceribus publicis non cuſtodienda, ſed in aliquo monaſterio, ſi honeſta ſit, alias in carcere publico, ſed ſeparato à carceribus virorum, ibi.num.13.

Mulier pro delicto in carcerem detrudi poteſt. 2.tomo.folio.16. columna. 4. numero.3. &.4.

Munera excecant oculos ſapientium & mutant verba iuſtorum, & acceptio eorum prę uaricatio veritatis eſt.1.tomo.folio.72.columna.4.numero.8.9.& 10.

N.

NAturæ lex quæ omnibus defenſionem pollicetur frangenda non eſt. tomo.1. fol.40.col.2.num.45.

Negotiorum geſtor de dolo & culpa leui & aliquando leuiſsima tenetur. tertio tomo, pagina. 90. columna. 2. numero. 11. & 12.

Negocium alienum geri quibus modis dicatur.ibi.col.1.num.2.

Negocium ab initio vtiliter eſſe cœptum ſufficiet licet euentus proſpere non fuerit ſecutus.3.tomo.pag.91.columna.1.numero.14. &.15.

Nobiles in carcere detineri poteſt donec conſtet de nobilitate.1.tomo.fol.212.colum.2. num.20.

Notorium per negationem non efficitur dubium. 2.tomo.folio.6.columna.2.numero.17.

Noualia quæ dicantur.3.tomo.fol.21.col.3. num.32.

Nulla eſt ſententia lata ſuper libello inepto ſi ineptitudo libelli à parte opponatur.3.tomo.pag.2.col.2.num.8.

Nulla eſt ſententia quando iudex habito proceſſu ſtatim pronuntiat, præſumetur namq; male inſtructus de cauſa.fol.72. col.2.numero.1.tom.1.

Nulluseſt proceſſus geſtus cum procuratore generali in cauſis requirentibus ſpeciale mandatum etiam ſi talis datus ſit generaliter ad omnia quæ exigunt ſpeciale mandatum. primo tomo. folio.9. columna. 1. numero.16.

Nullus eſt proceſſus ſi oppoſita exceptione in competentiæ, iudex non pronuntiando ſuper ea adulteriora proceſſerit. 1.tomo.folio.39.col.2.num.37.

Nullitas actus inducitur ſi in proceſſu non cõſtet de commiſsione à iudice notario facta examinationis teſtium. 1.tomo.fol.60.colum.2.num.136.

Nullitas aduerſus ſententiam iure communi perpetuò opponi poterat tamen de iure regio non opponitur niſi intra ſexaginta dies à die intimationis ſententiæ ſiue agatur de nullitate per viã actionis ſiue per viam exceptionis. 1.tomo.folio.75. columna.1.nu-7.&.8.

Nullitas quando dicatur tractati principaliter, & quando incidenter, & quando impedire debeat executionem ſententiæ remiſsiuè traditur. 1.tomo.fol.75.nu.10. vbi plura de nullitate remiſsiuè.

Nullitate pendente ex probabili ratione tempus appellationis non currit. ibi. colum. 2. num.9.

Nullitatis cauſa qualiter tractanda. 1. tomo. fol.75.colum.3.nu.12.

Nulla ſunt omnia acta proceſſus hæreditate iacente ante curatorem bonis datum. 1.tomo. folio.81.columna.4.num. 23. etiam ſi actor habeat inſtrumentum guarentigium contra defũctum.

Nullus eſt proceſſus per procuratorem geſtus in criminalibus cauſis.1.tomo.fol.143. col.3.num.14.& ibi an nullitas opponi neceſſe ſit.

Nullitas proueniens ex defectu in competentiæ iudicis in quacunque parte litis, & quocunque tempore poteſt opponi. 1.tomo. folio.23.columna.3.numero.83.84. &.85.

Nuntio afferenti iniuriam recepiſſe à citato, niſi teſtibus probet, non creditur.primo tomo. folio, 30. columna. 3. numero.32.

O.

OBligationem habens ſolutione poſteriorem quæ fuit celebrata prius præfertur

fertur habenti obligationem priorem & posteriorem tempore. tomo.1. folio.101. columna.3.numero.5. versiculo, Aduerte etiam.

Obligatur quis non solum ex contractu, sed etiam ex delicto quæ obligatio ciuilis est. 3.tomo. pagina. 65. columna. 2. numero. 1.

Obligatus quis, vt censeatur per promissionem vel pactum requiritur quod causa apposita sit.tomo.1.folio.97.columna.1.numero.10.

Offensus tenetur remittere rancorem non vero satisfactionem & damnum iniurię.1.tomo.fol.116.col.3.nu.4.

Oppositore tertio interueniente in executione, causa executiua efficitur ordinaria, assignaturq; illi terminus ordinarius iure regio secus iure communi.tom.1.fol.101.col.1. num.2.

Oppositor tertius quando admitti debeat remissiue, ibidem.num.2.

Oppositor tertius impedit executionem ab alio petitam,& pignorum possessionem, vel venditionem, quanuis se opposuerit post sententiam vltimæ executionis, ibi. eodem numero.

Oppositor tertius prior in obligatione posterior vero in solutione præfertur illi qui prior solutione posterior obligatione fuit vbi supra,columna.3.numero.5.&.6.&.7. versic.aduerte.

Oppositore tertio interueniente licet causa efficiatur ordinaria quo ad ordinem procedendi,tamen non efficitur quo ad decisionem,ibi.col.4.numero.7.versi.aduertendum.

Ordinarij iudices apud Hispanos de quibus causis.nec in prima, nec in secunda instantia cognoscunt.1.tom.fol.20.columna.2. num.10.

Ordinarijs iudices à quibus cõstitui possint, ibi.num.11.

Ordinarius iudex quibus modis dicatur. 2.tomo.folio.12.col.1.num.6.

P.

PActum nudum de iure regio parit actionem.1.tomo.fol.89.columna.2.numero.15.& vide.3.tomo.pagina.72.colu.2. num.3.

Pactum nudum iure ciuili quando actionem pariat.3.tomo.pag.44.col.2.num.6. & pag.45.col.1.num.9.

Patris offitium est filiam dotare licet sine patris voluntate contraxerit.3.tom.pag.114. col.1.à num.12.

Peccatum committens spe absolutionis virtute indulgentiarum,non potest absolui ex vi ipsarum.1.tom.fol.131.col.3.num.94. &95.

Peculium quid sit,& quotuplex,& quas acceptiones habeat.3.tom.pag.47.col.1.n.4. 5.6.&.7.

Periurij crimen à quo iudice puniatur. 2.tomo. folio.7. columna. 3. numero. 35. & 36.

Permutatio quãdo contrahatur.3.tom.pagi. 109.col.2.num.13.

Pignus aut prætorium,aut iudiciale,aut conuentionale est. 3.tomo.pagina.39.col.2. num.3.&.4.

Pignus conuentionale,aut expressum, aut tacitum,& quod sit expressum,aut tacitum, & in quibus casibus locum habeat.ibi. numero.4.vsq; ad.num.10.

Pignoris & hypothecæ nomen confunduntur in iure,& in quo differant & quid proprie pignus dicatur.3.tomo.pag.40.col.1. num.10.&.11.

Pœna del desprez y del homicillo non debetur quando fuit nullus processus. 1. tomo. fol.166.col.3.num.36.

Pœna in dubio de minori intelligitur. 1.to. fol.41.col.2.num.65.

Pœna licet ipso iure imponatur necessaria est sententia declaratoria.1.tom.fol.45.col.1. num.27.

Pœna cur requiratur.1.tomo.fol.119.col.3. num.60.

Pœnam ordinariam lege impositam iudex quibus casibus moderare possit.1.tomo.folio.159.columna.2.numero.92.remissiue.

Pœnæ duæ quando concurrunt ad vindictã vna per aliam tollitur, & quando non tollatur.2.tomo.folio.8.columna.1.numero.52.

Pœnæ pecuniariæ in corporalem commutatio, non procedit in nobilibus.1.tomo.folio.103.col.2.num.19.

Pœnæ commensurari debent delicto.1.tom. fol.127.col.1.num.18.& qualiter proportionandæ.ibi.num.19.

Pœnæ pecuniariæ in corporalem commu-

tatio ob inopiã rei omittenda est, quando pars cui applicatur pœna dissentit, secus si fisco applicatur, quæ cõmutatio fit etiam si reus in vno numo contumaciter deficiat. 1. to. fo. 160. col. 4. num. 121. 122. &. 123.

Pœnæ commutatio pecuniariæ in corporalem non fit quando reus est soluendo malitque pœnam corporalem subire nam cogitur soluere. ibi. num. 124.

Positio quid sit & quid operetur. 1. tomo. folio. 58. col. 3. num. 106. &. 108.

Positio differt ab articulis. ibi, columna. 4. numero. 107. & folio. 59. columna. 2. numero. 121.

Positiones prius fiunt quam articuli, sed praxi receptum est, vt simul concipiantur. ibi num. 107. &. 108.

Positiones qui facit cẽsetur fateri illud quod ponit, nisi pars aduersa neget positiones, secus qui articulos, nisi eos propositionibus ponat. 1. tomo. fol. 58. columna. 3. numero. 122. cum sequentibus, maximè. numero. 224.

Positiones non possunt poni ex parte accusati. 1. tomo. folio. 148. columna. 2. numero. 2.

Positionibus qualiter respondendum. 1. tomo. fol. 58. col. 3. à num. 110.

Positionibus respondere iussus à iudice secularis si simpliciter non respondeat pro confesso habetur. 1. tomo. fol. 59. colum. 1. & num. 115. & confessio illa ficta, quid operatur. ibi, nume. 119. quod in criminalibus causis, vel vbi de dolo agitur non procedit. ibi nume. 116. nec si à iudice personaliter coram tabellione interrogetur. ibi nu. 120. etiam si de commissione iudicis à notario interrogetur. nume. 121. contra quam fictam confessionem probatio admittitur. num. 117.

Positionibus statim sine termini præfixione respondendum est, & sine consilio aduocati, quod in rustico limitatur. 1. to. fol. 59. colnmna. 3. nu. 125.

Positionibus cum iuramento respondenti falsum pœna hodie imponitur. 1. to. folio. 59. col. 3. nu. 126. & 126.

Positionũ loco succedunt articuli quos pars aduersa confitetur, & illi quos negat articulorum loco. 1. tomo. folio. 58. columna. 3. num. 109.

Postulare quid sit. 1. tomo. folio. 11. col. 2. nume. 2.

Potestas spiritualis & secularis inter se sunt distinctę inuicemque in subsidium altera ab altera fauetur. 2. to. fol. 1. nu. 1. 2. 3. & 4. & in quo differant in exhibendo fauore. ibi col. 3. à num. 5.

Praxis vera quotidiano vsu forensi acquiritur. 1. to. fol. 1. col. 4. num. 23.

Præcarium à commodato in quo differat. 3. to. pag. 105. col. 2. num. 3.

Prælatus absque mãdato capituli potest agere causam ecclesiæ quæ non sit ardua. 1. to. fol. 9. col. 4. nu. 34.

Prælatus quando esse potest in iudicio sine mandato capituli potest solus procuratorem constituere. ibi nu. 36.

Præiudicium vnde dicatur. 3. to. pag. 57. col. 1. nu. 3.

Præscriptio currit contra mulierem coniugatam in rebus non dotalibus, item contra filiũ in bonis quorum vsusfructus patri non acquiritur. 1. to. fol. 26. col. 3. nu. 32.

Præscriptionis plures casus remissiue. 1. to. fol. 49. col. 3. nu. 25.

Præses quid obseruare debeat. 1. to. folio. 210. col. 3. nu. 113.

Præsumitur semel bonus semper bonus. 1. to. fol. 146. col. 1. nu. 65. quod semper nisi contrarium probetur presumitur. 1. to. fol. 69. col. 1. nu. 40.

Præsumitur honoratũ & nobilẽ non fecisse aliquid mali. ibi col. 2. nu. 66.

Præsumitur semper iudicem benè administrasse. 1. to. fol. 211. col. 3. in principio.

Præsumptiones iuris per probationem in cõtrarium cessant. 1. to. fol. 146. col. 2. nu. 66.

Præsumptio iuris est quẽlibet fundum esse liberum. 3. to. pag. 16. col. 2. nu. 39.

Prætoris album quod erat, & quotuplex, & quæ pœna contra corrumpentem erat, vel mandantem & cui applicanda: & quæ requirantur vt actio contra corrumpentem competat & quid hodie in locum albi successerit. 3. to. pag. 51. col. 2. à nu. 1.

Prętor iura & actiones dare poterat. 3. to. pag. 26. col. 2. nu. 2. & cur. ibi. à num. 3.

Probatio plena & semiplena quæ sit. 1. to. fo. 53. col. 3. num. 5.

Probatio testium, instrumentorum probationi præfertur. ibi. nu. 6. licet quælibet probatio sit legitima & sufficiens. nu. 8.

Probatio quando est facienda extra regionem vel vltra mare quid seruandum. 1. to. folio. 55. col. 2. nu. 37. & qui terminus concedatur,

tur,& quid requiratur.ibi.col.3.num.38.
Probatio valet,etiam nullo termino à iudice assignato & præfixio termini quid operetur.1.to,fol.56.col.3.nu.45.&.46.
Probationis commissio in foro ecclesiastico qualiter fiat.2.to.fol.27.col.3.à num.38.
Probationis definitio & quid appellatione probationis veniat.1.to.fol.53.col.1.nu.3.
Probationis modus per inspectionē oculorū iudicis nunquam censetur exclusus.1.to.folio.62.col.4.post sententiam restitutionis.
Probationes impertinentes non sunt admittēdæ.1.to.fo.56.col.4.num.50.
Probatorio termino elapso si petatur restitutio,& competat quid seruandum.1.to.fol.61.col.1.nu m.149.
Probatorius terminus arbitrarius.2.to. fol.25.col.1.nu.41.
Probationum quæ sint species.1.to.fo.53.columna.3.num.4.
Probationum dilationes quæ olim fuerint. ibi num.22.&23.24.&.29.
Probationum secunda & tertia dilatio, quando non concedatur.1.to.fo.54.col.4.n.28.
Probationum dilatio quanta esse debeat in vnaquaque causa.ibi nu.30.&.31.
Probationum dilatio quæ quarto plaço dicitur quomodo cōcedatur,item prorogatio quarti placi.1.to.fol.61. col.1.nu.145.& 146.itē arbitrio iudicis conceditur.n.144.
Probationum dilationes vtroque iure quomodo concedantur.1.to.fol.55.à nu.33.& fol. 147.col.4.nu.20.&2.to.fo.25.col.1.n.42.
Processus executiuus.1.to.fo.104.co.1.à.n.1.
Processus cessionis bonorum.1.to.fo.108.columna.1.nu.1.
Processus quinquenalis dilationis.1.to.folio. 109.col.3.à nu.1.
Processus per viam inquisitionis.1.to. folio. 113.col.3.à num.1.
Processus per viam denuntiationis.1.tom.folio.114.col.4.à num.1.
Processus per viam accusationis.1.to.fo.120. col.4.à nu.1.
Processus contra reum accusatum.1.to.folio. 164.col.4.à nu.20.ad nu.41.
Processus per viam primi & secundi decreti. 2.to.fol.37.col.4.à nu.102.
Processus gestus cū minore sine tutore vel curatore est nullus.1.to.fo.28.col.1.nu.43.
Procurator rei propriæ,impropriè dicitur,& disposita in procuratore ad lites non habet locum in procurarore in rem propriam.1.to.fol.8.col.1.num.2.&3.
Procurator ad lites aut ad negotia constituitur, & procurator ad lites quando possit substituere.ibi num.4.5.&6.
procurator ad lites debet cōparere cū mādato dñi alias processus est nullus.ibi.col.2.n.7.
procurator pōt à iudice cōpelli de officio vt mādatū ostēdat.ibi numer.9.&.quid iure regni.nu.9.
procurator cum libera administratione expedire potest omnia quæ speciale mandatum exigunt nisi in rebus valde præiudicialibus.1.to.fol.9.col.1.nu.17.&.18.
procurator constitutus contra Titium in certa causa,& in omni alia intelligitur cōstitutus contra eundē & nō aliū.ibi col.2.n.21.
procurator constitutus contra vnum & alios non censetur constitutus contra digniores. ibi num.22.
procurator ad lites qualis esse debet & quis esse non possit.ibi col.3.à num.26.
procurator ad præparatoria,tenetur defendere dominum in præparatis.1. tom. fol. 10. col.1.num.40.
procurator primæ instantiæ appellare,non autē prosequi appellationē tenetur.ibi.n.41.
procurator in quibusdam casibus officiū potest exercere licet non ostendat mandatum si postea apparet,1.tomo.folio.19.colum. 1.à num.12.
procurator nedum tenetur iurare in animam domini verumetiam in animam sui.1.to.folio.10.col.1.num.42.
procurator de calumnia quomodo iurare debeat.1.to.fol.34.col.4.nu.44.
procurator post litis cōtestationem efficitur dominus litis, nec potest nisi ex certis causis reuocari,potestq; vt dominus litis alios substituere.1.tom.fol.44.col.3.n.16.&17.
procurator ecclesiæ laicus esse potest. 2. to.folio.11.col.2.nu.7.10.&.11.
procurator ex generali mandato non potest aliquid facere ex quo dominū obliget ad pœnam,licèt mandatum habeat clausulam & generaliter ad omnia quæ spetiale mandatū exigūt.1,to.fol.198.col.1.n.4.5.6.&.7.
procuratore constituto si personaliter quis super aliquo actu cōparuerit, videtur procuratorem reuocasse, nisi apposuerit clausulā, No reuocādo mis procuradores.1.tom.folio.32.col.1.num.11.
procuratorem habere mādatum,& si tabellio dicat fidēq; præstet,non sufficit.1.to.fo.8.

columna.4.numero.13.
Procuratoris mandatum non probatur præsumptiue ex alegatione diuturni temporis. ibi.num.12.
Procuratoris mandatum licet de iure per testes, probari possit, stylo receptum est nō nisi instrumento probari, ibi. columna.3. numero.11.
Procuratoris deffinitio, ibi.columna.1.numero.1.
Procuratoris officiū est vile,& ideo aduocatus non potest esse procurator, licet si officiū procurationis a Principe conceditur officium nobile est. 1.tomo.folio.10. columna.2.numero.43.44.& 45.
Procuratoris officiū de iure canonico est nobile,& non potest illud exercere in famis ibi,numero.46.
Procuratoris officium est nobile vbi certus numerus procuratorum est, ibi. numero. 47.
Procuratoris offitio qui vtitur, non amittit priuilegia nobilitatis licetà Principe non concedatur ibi, numer.48.
Proditor quis dicatur. 1.tomo.fol.132.col.4. à.numer.115.
Proditio quid sit attento iure communi & regio,& quæ eius pœna. 1.tom.folio.144. columna.3.à numero.31.ad numerū.34.
Profanæ res absque titulo haberi non possunt 2.tomo.folio.35. columna.3. numer. 62.
Proprium quod est amplius propiumesse nō potest. 3.tomo.pagina. 6.columna.2.numero.8.
Prorrogatio quarti placi vide probationum dilatio,
Prorrogationis iurisdictionis,consensus ambarum partium expressus non tacitus requiritur.1.tomo.folio.99.columna.1.numero.31.
Prouisio regia ordinaria quæab auditoribus in causis ecclesiasticis,ante grauamen illatum datur defenditur.1.tomo.folio.21.columna.1.numer.24.
Publicatio testium quomodo facienda est.1. tomo. folio.63. colum.1. à nu.165.
Publicatio cur fieri debeat,ibi.columna.3.numero.169.&.184.
Publicatio an sit de substantia iudicij, ibi numer.170.&.171.& quid de iure regio. numero.172.
Publicatio in criminalibus est de substantia iudicij & eius omissio reddit processum nullum.1.tomo.folio.64.columna.1. numero.177.
Publicatio testium à solo iudice est facienda, quamuis delegauerit receptionē testiū ibi.col.4.num.182.&183.
Publicatio in foro ecclesiastico quomodo facienda.2.tomo.folio.29.columna. 2.numero.44.
Publicatione facta testes recipiuntur.1.tomo fol.63.columna.1.numer.165.& fol.149. col.2.numer.2.
Publicatione omissa an reddatur processus nullus, ibi, columna.3.numero.70.&.71.
Publicationis plura traduntur. 1.tomo.folio 64.col.4.num.183.
Publicatione renūtiatur productioni testium non vero instrumentorum,& aliquando testes producti in termino probatorio examinantur intra dies publicationis iusu iudicis ibi,columna.1.& 2.numer. 177.&.178.
Publicatione facta probatio non precluditur minori ibi,col.3.num.81.
Publicatione facta in criminalibus testes recipiuntur officio iudicis tam contra,quàm in fauorem rei.1.tomo.fol.149.col.3.anumero.3.

Q.

QValitas ad iuncta verbo est regulāda secundum tempus verbi cui adijcitur.1. tom.fol.198.col.2.numer.97.

R.

RAti habitio mariti confirmat actum ab vxore sine eius licentia factum iniudicio antequam exceptio nullitatis opponatur. 1.tomo.folio.27.columna.2.numero. 34.
Recissorium remedium & rescindens quod sit.3.tomo.pagina.32.columna.1.nu.10.11. &.12.
Reconuentio, mutua petitio intra quod tēpus opponenda est,& alia plura de reconuentione remissiuè. 1.tomo.fo. 48. columna.2.numero.12.& folio. 49. columna. 4. numero.29.
Recusatio iudicis quando proponenda, & quid in recusatione auditoris regis seruandum.1.tom.fol.71.col.2.nu.18.&.19.
Recusatio iudicis in scriptis proponenda est. 1.tom.fol.71.col.1.nu.23.
Recusatio quamuis de iure canonico remoueat iu-

ueat iudicem ordinarium in totum à cognitione cauſæ de iure regio vel ciuili recuſatus a ſummit ſecum ſotium,& qualis eſſe debeat ſotius,& quid ſi inter ſe diſcordent, 1. tom. fol.71.col.1.numer.24.25.&.26.

Recuſatio generalis iudicum vel literatorum alicuius loci tanquam vaga & incerta nō admittitur ibi column.2.nume.30.

Recuſatio quomodo apud Luſitanos fiat,remiſſiuè eodem numer.30.

Recuſatio præſidis & auditorum regis quomodo facienda, & quæ pœna ſit in poſita non probanti recuſationem,& qualiter deponēda pecunia.1.to.fol.180.column.1.à.nu.1. ad numer.5.

Recuſatio iudicis quando fieri poſſit,omni iure.1.tomo.fol.71.col.2.numer.18.&. 19.& quid in præſide & regis auditoribus.fol.181. columna.3.in fine.verſiculo aduierteſe.

Recuſatio iure canonico non niſi ante litem conteſtatam proponitur,& quando poſt litis conteſtationem proponatur,de iure regio ſemper in quacunq; parte litis.2.tom.fo.23. col.3.numer.6.&.7.

Recuſatio quid ſit & quo iure inuenta, & an poſſit per principem tolli.1.to.fol.24.colūna.4.numer.25.&. 26.

Recuſatione facta quid ſeruandum.1.tomo.folio.72.col.1.numer.32.

Recuſationis cauſa quomodo tratanda &à quibus.2.tomo.folio. 24.colum.2.à nume.16.

Recuſationis cauſa friuola & iniuſta non obſtante iudex eccleſiaſticus in cauſa procedit ibi columna.3.num.22.& 23.

Recuſationis ſtylus in foro eccleſiaſtico traditur.2.tomo.folio. 25.columna.1. numero.1,

Recuſationis cauſa à minore non probata reſtitutio conceditur iure canonico ſecus iure regio.2.tom.pagina.23.col.3.num.8.

Recuſationis in foro eccleſiaſtico iudices arbitri,ſi intra terminum præfixum cauſam nō terminauerint,quid obſeruādum ſiue iudex delegatus ſiue ordinarius recuſetur.2.tomo. folio.23.col.4.à numer.12.

Recuſationis cauſa legitima iure canonico exprimenda eſt ſecus iure ciuili vel regio quo ſoluta de calumnia iuratur licet à parte non petatur:& quid ſi regius auditor recuſetur.1. tomo.fol.71.col.2.nu.20.&.21.& fol.179. col.4.verſiculo acaeſce.&.2.to.fol.23.col.2. numer.4.vbi nu.5.cauſæ recuſationis traduntur.

Recuſationis cauſa corā quo iudice proponēda ſiue delegati ſiue ordinatij.2.to.foli.23. columna.4.numero.9.

Recuſato iudice ſocius aſſummitur à iudice ſeculari recuſato in cauſis ciuilibus expenſis recuſantis,qui ad hoc compellitur per captionem pignorum.1.to.fol.71.col.2.nu.27. & quid in criminalibus ſeruetur,& qualiter iurent ibi,numer.28.&.1.to.fol.155.col.1. à numer.52.ad num.57.

Recuſato iudice in criminalibus quid iure regio ſeruetur.1.tomo.fol.155.col.2.à nu.53. ad num.56.& quid ſi in loco decuriones nō ſint,numer.57.

Rei vindicatio vt competat quid requiratur. 3.to.pag.10.col.2.n.4.5.6.&.7.&.n.12.13. &.14.& fol.12.col.1.à.n.16.ad.numer.20.

Rei vindicatio competit contra titulo poſſidentem.3.to.pag.29.col.2.nu.23.

Rei vindicatio datur cōtra illū qui dolo deſijt poſſidere.3.to.pag.12.colum.1.num.15.

Rei vindicatione agere poteſt poſſeſſor primo genij.3.to.pag.11.col.1.num.6.

Rei vindicatione agere poteſt emphiteuta & qui ad longum tempus conduxit ibi, col.2. numero.6.&.10.

Rei vindicationi non obſtat actorē dominum nō fuiſſe dū ſit ſententiæ tempore ibi.n.11.

Rei officiū quod ſit.1.to.fol.7.col.2.nume.9.

Rem in bonis vel ex bonis eſſe quādo dicatur, 3.to.pag.67.col.2.numer.25.26.&.27.

Remediū legis diffamari intentans quē iudicē adire debeat.1.to.fol.23.col.2.n.78.&.79.

Remedium legis diffamari cui,contra quē,adquid,in quibus caſibus competat & quæ requirantur vt cōpetat.3.to.pag.122.columna.2.à numer.1.

Remediū legis ſi cōtendat.ff. de iuſſoribus declaratur.3.to.pa.125.col.1.n.1.& ibi dicītur in quo differat à remedio legis diffamati.

Remediū legis in omnibus.ff.de iudicijs quādo & quibus caſibus competat.3.to.pa.127. columna.1.à numer.1.

Remediū legis denūtiamus.C.de his qui ad eccleſias conf.cui,ad quid, quādo,quomodo, competat & proponatur,& quæ obſeruāda à iudice.3.to.pag.129.col.2.à num.1.

Remediū legis denūtiamus.an poſſit intētare qui cauſam inimicitiæ dedit.3.to. pagi.130. col.2.num.5.

Renuntiare iuri pro ſe introducto quilibet poteſt.1.to.fol.47.col.1.n.fin.ſed in dubio non preſumitur. eo.to.1.fol.99.col.1.in medio.

Renuntiatio eſt ſtricti iuris, & in eā non veniunt

niunt niſi quæ exprimuntur.1.to.fol.99.columna.3.nu.31.
Replicationis libello intra quod tempus ſit reſpondendum.1.to.fol.50.col.4.nu.37.& ſequentibus.
Repreguntas, vide interrogatorium.
Repulſas obijciens non admittitur de iure regio, niſi elapſis quindecim diebus poſt factam publicationem licet perſona priuilegiata reſtitutionem poſtulauerit.1.to.fo.68.col.2.nu.32.
Repulſas non poteſt quis opponere contra teſtes à ſe productos licet ille teſtis, contra ſe per aliam perſonam producatur.1.tomo.folio.67.columna.4.numero.26.& 27. quod quando ceſſet traditur.fo.68.col.1.num.28.& 29.
Repulſæ contra perſonas & dicta teſtium quo tempore opponendæ.1.to.fol.65.col.3.nume.7.
Repulſæ non poſſunt opponi in ſecunda inſtãtia contra teſtes productos in prima. ibi. eodem numro.7.
Repulſæ licet probatæ non ſint non reſtituitur minor, vel alia perſona quæ poteſt reſtitui. ibi num.8.
Repulſæ licet non opponantur à parte iudex poteſt ex officio repellere teſtem inhabilẽ, ſi ex actis proceſſus conſtet de inhabilitate concernẽte odium teſtis, vt quia ſit infamis, ebrius, ſecus ſi concernat fauorem partis, vt quia ſit amicus, vel inimicus.1.to.fol.65.col.4.num.9.&10.
Repulſæ non generaliter, ſed ſpecialiter exprimendæ & probandæ ſunt.1.tomo.folio.66.columna.1.numero.11,& cum proteſtatione quod non facit animo iniuriandi teſtem.fo.67.col.4.nu.22.
Repulſæ quæ opponi poſſunt contra perſonas & dicta teſtium.1.tomo.folio.67.col.1.nume.15.
Repulſæ quanuis odioſæ ſint, tamen à iudice admittendæ ſunt, alias appellari poteſt. ibi col.4.nu.23.
Repulſæ quibus caſibus admittendæ non ſunt. ibi.nu.25.
Repulſæ non admittuntur contra teſtes, quibus probantur repulſæ.1.tomo.folio.68.columna.2.numero.30.& 31.& folio.69.col.1.num.38.
Repulſæ legitimæ admittendæ ſunt,& earum probationi qui terminus aſſignetur.1.tomo.folio.68.columna.2.numero.33.& teſtes iurant & examinantur & fit publicatio vt in negotio principali.folio.68.columna.1.numero.37.
Repulſis probatis, iudex non debet curare de generali probatione facta ſuper bonitate teſtium partis aduerſæ.ibi.nu.39.
Repulſis oppoſitis in criminalibus quæ iudex teneatur obſeruare.1.tomo.folio.155.col.2.nu.58.vide in verbo teſtes.
Reſtitutio ſemel conceditur. 1. tomo. fol. 61. col.2.num.150.
Reſtitutio pro modica leſione non conceditur, ibi.col.4.num.155.
Reſtitutio minori de iure ſpetiali conceditur non de iure ordinario. ibi, num. 155.
Reſtitutio officio iudicis nobili conceditur. ibi. num. 157.
Reſtitutio aduerſus omiſſam allegationem & probationem quomodo petatur & concedatur.1.tom.fol.61.col.1.à nu.148.
Reſtitutio aduerſus allegationem & probationem omiſſam conceditur ſimul ac conſtiterit petentem reſtitutionem eſſe minorem, nec requiritur probatio leſionis.1.tomo.fol.62.colu.1.nu.158.&.160.
Reſtitutio in integrum non conceditur, niſi probetur leſio & etas, quando actus de ſui natura leſionem non inducat, ſecus quando minor facit actum ex quo nulla vtilitas, ſibi prouenit, ſed potius damnum, ibi.num.159.& 160.
Reſtitutio aduerſus probationem & allegationem omiſſam intra quod tempus ſit petenda, ibi.num.161.& fol.64.col.3.num.181. vbi remiſsiuè traditur quando prædicta reſtitutio denegetur, & quando in foro eccleſiaſtico petitur.2.tomo.pag.29.columna.1.numero.43.
Reſtitutio aduerſus allegationem & probationem omiſſam mulieri & ruſtico non conceditur, & quando concedatur.1.to.fol.64.col.3.nu.181.
Reſtitutio non conceditur ad probandas repulſas teſtium non probatas in termino.1.tomo.fol.65.col.4.num.8.
Reſtitutio tantum affert quantum abſtulit leſio.3.tomo.pag.32.col.1.numero.10. vide verbo minor.
Retrahi res de abolengo non poteſt ab illo qui mandatum habuit ad retrahendum & intra annum comparuit ſi poſt annum demandato docuit. 1.tomo. fol.198.columna.3.numero.99.

INDEX.

Reus intra quod tempus debeat respondere. 1. to. fol. 35. col. 1. num. 61. & si negauerit vel confessus fuerit quid obseruetur. ibi numer. 65. & 66.

Reus extra iudicialiter prius ab actore monēdus est non ex iuris necessitate, sed ex vrbanitate, & quid operetur præfacta monitio, & an præsumatur. 1. tomo. folio. 24. col. 2. num. 1. 2. & 3.

Reus conueniendus si absens captiuusve sit, quid fieri debeat. 1. tomo. folio. 29. col. 1. nume. 56.

Reus efficitur actor in obijciendis exceptionibus. 1. to. fol. 49. col. 1. nu. 19.

Reus summarie narrare debet factum, ex quo resultat exceptio. ibi columna. 2. numer. 21. & 22.

Reus in dubio absoluendus est, & in dubio pro eo iudicandum, & quid in casibus in quibus vterque litigantium actor & reus est. 1. to. fo. 72. col. 3. nu. 5.

Reus pluribus & diuersis exceptionibus vti potest. 1. tomo. folio. 147. columna. 1. numero. 80.

Reus quibus casibus à carceribus relaxari sine fideiussoribus possit. ibi columna. 3. numero. 90.

Reus non potest suis defensionibus & termino probatorio in criminalibus renuntiare & cur. 1. tomo. folio. 148. columna. 4. numero, 4.

Reus pōt suis defensionibus renūtiare in criminalibus quibus venit tantum imponēda pœna pecuniaria, vel alia non irrogans infamiā ibi numero. 6. & folio. 167. columna. 4. numero. 1. vbi numero. 2. ponitur forma procedendi per renuntiationem terminorum.

Reus vsque ad executionem sententiæ potest suam probare innocentiam. 1. tomo. fo. 149. col. 1. nu. 7.

Reus potest post sententiam condemnatoriam contra se latam suam probare innocentiam per euidentiam facti quo casu iure communi executioni sententiæ supersedetur, iure regio reuocatur. 1. tomo. folio. 149. columna 3. numero. 6. & 7.

S.

Sacrilegus quis dicatur. 1. tomo. fol. 132. col. 1. num. 104.

Satisdationem cum interponi iubet lex, nō liberatur quis licet idoneus sit. 1. tomo. folio 205. col. 1. nu. 3.

Scholaris prefertur ceteris in locatione dōmus pro eodem pretio. 3. tomo. pagina. 87. col. 1. nu. 10. & 11.

Scholaris vt gaudeat priuilegio fori quæ requirantur. 2. tomo. folio. 26. columna. 1. nume. 31.

Scriptura priuata in iudicio à parte recognita habet vim publici instrumenti. 1. to. fol. 86. col. 3. nu 22.

Scriptura priuata à debitore recognita retrotrahitur ad diem quo fuit celebrata in præiudicium recognoscentis, non autem in præiudicium aliorum creditorum prælationem habentium nisi scriptura fuerit trino teste notata & subscripta cum hyppotheca alicuius rei. 1. tomo. folio. 87. columna. 2. numero. 31.

Scriptura priuata an exequi possit, vide executio.

Secularis potestas, vide potestas.

Sententia contra notorium stylum lata est nulla. 1. to. fol. 1. col. 3. nu. 11.

Sententia lata sine citatione, est nulla. 1. to. fol. 70. col. 2. nu. 6.

Sententia à iudice ferenda est in scriptis clara & certa. 1. tomo. folio. 73. columna. 1. numero. 12. & 13.

Sententia quibus casibus in scriptis nō fertur. ibi nu. 13.

Sententia debet esse conformis libello & quando non. ibi. nu. 14.

Sententia quid sit, quibus verbis, in cuius persō nam, proferenda, quid continere debeat, in quo differat diffinitiua ab interlocutoria. ibi col. 2. nu. 15.

Sententia diffinitiua proferēda est intra viginti dies à die conclusionis. ibi num. 16. vbi nume. 17. traditur pœna contra iudicem cōtra facientem.

Sententia diffinitiua cui intimanda, & quando exequenda. 1. tomo. folio. 74. col. 3. num. 25. & col. 4. nu. 1.

Sententia quanuis habeat executionem paratam à parte tamen petenda est executio, & quomodo petatur. ibi nu. 2. 3. & 4.

Sententia nulla à iudice retractari potest. 1. to. fol. 75. col. 1. nu. 5. 6.

Sententia arbitri vt exequatur quid requiratur. 1. tomo. folio. 98. columna. 1. numero. 22.

Sententia in criminalibus quomodo proferenda, & quæ iudex antequam proferat attendat. 1. tomo. folio. 159. col. 1. numero. 94. 95. & 98.

Sen-

INDEX.

Sententia condemnatoria mortis vel alia corporis afflictiua quando exequenda, vel non 1.tomo.fol.161.columna.1.à numero.126. ad num.134.

Sententia exequenda est publicè & aliquando in loco commissi delicti ob criminis exagerationem.ibi columna.4.num.134.

Sententia interlocutoria quæ diffinit principale negocium, vel nō diffinit quæ dicatur & an ab ea appellari possit vel supplicari. 1. tomo.folio.196.columna.1.numero.81.& 82.

Sententia lata super possessorio an sit interlocutoria.ibi columna.2.numero.82.&.83.

Sētētiæ criminalis executionē impedit quæli bet legitima exceptio.1.tomo.folio.98.columna.1.nu.24.

Sententiæ executio à qua fuit appellatum ad iudicem proferentem remittitur quando cō firmarur.1.tomo.folio.182.columna.3.nu mero.8.

Sententiæ conformes quæ dicantur. 1. to.fol. 200.col.3.à num.118.

Sententiæ nullitas, vide nullitas.

Sententiæ executio, vide executio.

Seruitus aut personalis aut realis est aut mista, & quæ sint.3.to.pag. 14.col.1.nu.2.3.5. 12.13.&14.

Seruitutes constitui à quibus & quibus, & in quibus rebus, quomodo & qualiter.3.tomo pag.15.nu.16.

Seruitus non cōstituitur sine duobus prædijs. ibi.col.2.nu.24.

Seruitus rei propriæ non est.3.to.pag.14.colū na.2.nu.4.

Seruitutis quasi possessio quomodo & qualiter acquiratur.3.tomo.pag.16.columna.1. num.31.

Seruitutum realium, quæ vrbanæ & quæ rusti cę sunt, & quæ sint inter eas differentię.3.to mo.pag.14.columna.2.à numero.7.ad numerū.11.

Seruitutum quædam sunt continuæ, quædam quasi continuæ, quædā discontinuæ & quæ sint.3.tomo.pag.15.à numero.15.ad numerū.18.

Seruus reputatur mortuus.1.tom.fol.120.col. 2.nu.74.

Societas quibus modis contrahatur, in quibus rebus, & ad quod tempus.3.tomo.pag. 99. columna.2.numero.2.3.4.&.5.

Societas si omnium bonorum simpliciter contrahatur quæ bona comprehendantur. 3. tomo.pag.100.col.1.nu.5.

Societas quibus modis dissoluatur, & quæ ex ea actio oriatur.ibi.à nu.7.

Societatis pactiones obseruādæ sunt.ibi.col.2. nu.12.

Sortilegus.1.tomo.folio.210.columna.1.num. 12.remissiue.

Species vt cognoscatur cognosci genus necesse est.1.tomo.folio.195.columna.2.nnmero.73.

Spes propriè dicitur de causa probabili de præsenti, 1. tomo.folio.9.columna-3.numero. 24.

Spiritualis potestas, vide potestas.

Sportularum conuentio à iudicibus cum tabellionibus non est facienda. 1. tomo.folio 214.columna.1.in fine. versiculo articulus iste.

Stabularij materia traditur.1.to.fol.210.col.3. num.13.remissiue.

Stylo vt causa decidatur quid obseruandum. 1. tomo.fol.12.col.2.nu.29.

Stylus quid sit, & ad quid pertineat, & potest vt lex alegari.1.to.fol.1.nu.5.col.2.

Stylus sæpè derogat leges.ibi nu.6.

Stylus vnde procedat.ibi col.3.nu.8.

Stylus succedit deficiente lege.ibi nu.9.

Stylus & praxis interpretantur leges. ibi. numero.13.

Stylus seruandus cum iudex ad quem denegat appellationem.2.tomo.par.5.numero.24. cap.vnico.

Stylus procedēdi in via executiua in foro epis copali, scholastico ve Salmantino.2.to.par 3.cap.vni.nu.2.

Stylus cuiuslibet regionis in tribunalibus ecclesiasticis consulendus & obseruandus est. ibi.nu.3.

Subrogatum sapit naturam eius in cuius locū subrogatur.3.to.pag.113.col.2.nu.5.

Suorum iniuriam prosequi quando quis dicatur.1.to.fol.117.col.1.nu.12.&.13.

Supplicatio secunda locum habet in causis in quibus cognoscit iudex, qui vulgo dicitur de Vizcaya, & in causis cœptis in audientijs noui regni Indorum.1.to.folio.192.col.4. numero.48.

Supplicatio interposita in audientijs noui regni Indorum, in quibus differat ab ea quę in castella interponitur.ibi.nu.52.

Supplicatio secunda admittitur in consilio supremo Indorum.1.to.fol.193.col.2.nu.57.

Supplicatio secunda vt possit interponi quando lis dicatur cœpta.ibi.à numero.57.ad numerū.62.

Sup-

INDEX.

Supplicatio. 2. vt admittatur quæ cauſa eſſe debeat. 1. tomo. fol. 194. colu. 2. num. 63. 64. &. 65

Supplicatio ſecunda non admittitur quando agitur contra plures pro ſummis diuerſis, quarum quælibet non attingit ſummam iure regni neceſſariam licet ſimul iunctæ excedant ibi num. 64. &. 65. niſi in caſu tradito. num. 70

Supplicatio, ſecunda vt admittatur quanti valoris res eſſe debet & quomodo æſtimanda ibi à. nu. 63. ad nu. 69

Supplicatio. 2. habet locum indiſtincte quãdo ſuper iuriſdictione litigatur. 1. tomo. folio. 195. col. 2. nu. 71. &. 72

Supplicatio in quibus caſibus nõ admittatur. 1. tom. fol. 182. col. 2. nu. 1. &. 2

Supplicatio intra quod tempus & qualiter proponenda. 1. tomo. folio. 183. colum. 1. num. 3

Supplicatio. 2. cum pœna mille quingentarum duplarum, quid ſit. 1. tomo. folio. 189. col. 1. num. 2

Supplicatio. 2. à quibus interponi poteſt ibi num. 3

Supplicatio. 2. à procuratore nõ poteſt interponi qui nõ habet ad id ſpeciale mandatum, licet habeat cũ clauſula ad omnia quę ſpeciale mandatum exigunt ibi num. 4. &. 5. &. 11

Supplicatio. 2. vt poſsit à procuratore interponi quæ requirantur. 1. to. fol. 189. col. 3. nu. 9. &. 10

Supplicatio interpoſita à procuratore vt valeat quando debet de mandato conſtare. 1. tom. fol. 190. col. 1. à nu. 12

Supplicatio. 2. à coniuncta perſona interpoſita quando valeat ibi col. 2. nu. 19. &. 21

Supplicatio 2. vt interponi valeat quæ requirantur ibi col. 3. nu. 22

Supplicatio. 2. non admittitur à iudicibus qui vulgo alcaldes de corte dicuntur quando confirmatur ſententia. 1. tomo. folio. 190. col. 4. nu. 27

Supplicatio. 2. quando admittatur lite conteſtata coram inferiore iudice. 1. tomo. folio. 191. col. 1. à nu. 29. & nu. 33. &. 34

Supplicatio. 2. non habet locum in audientijs Galleciæ, Canariæ, Hiſpalis ibi colum. 4. num. 38.

Supplicatio. 2. non admittitur à ſupremis conſiliarijs ordinum ibi col. 3. num. 35

Supplicatio. 2. non habet locum in cauſis nobilitatum. 1. tom. fol. 192. col. 1. nu. 39

Supplicatio. 2. an habeat locum in cauſis cœptis in conſilio de contaduria ſuper quibus prima & ſecunda ſententia lata fuit ibi col. 2. num. 41

Supplicatio. 2. vt interponi poſsit rei valor quo tempore attendi debet. 3. tomo. fol. 195. colu. 3. à nu. 75. ad nu. 79

Supplicatio. 2. vt admittatur, à ſententia diffinitiua interponi debet, & poſtquam latæ fuerunt duæ ſententiæ diffinitiuæ ibi colu. 4. nu. 8

Supplicatio. 2. vt in criminalibus admittatur quid requiratur. 1. tomo. folio. 196. colu. 3. num. 86

Supplicatio. 2. interponi poteſt licet cauſa principalis non attingat quãtitatem iure requiſita ſi ratione acceſſorij poſsit interponi. 1. tom. fol. 197. col. 1. nu. 89. & licet à principali non ſit appellatũ ſupplicatio admittitur ſuper liquidatione fructuum ibi co. 2. nu. 91

Supplicatio. 2. intra quod tempus interponenda, & an reſtitutio admittatur cõtra lapſum termini. 1. tom. fol. 197. col. 3. nu. 92

Supplicatio. 2. vt admittatur intra quod tempus cautio præſtanda ſit de ſoluendis mille quingentis duplis auri de cabeça ibi colu. 4. num. 93. vbi & nu. 94. dicitur quid infiſco & paupe ſeruetur & qualiter inſtrumentum cautionis coram auditoribus exhibẽdũ 1. tom. fol. 198. col. 2. nu. 96

Supplicatio. 2. nõ admittitur præſtitis fidei iuſſoribus intra tempus, ſi poſt tẽpus non idonei apparuerint, licet alij idonei dẽtur. 1. to. fol. 198. col. 4. nu. 101

Supplicatio. 2. eſt remedium exorbitans & extraordinarium. 1. tomo. fol. 199. colum. 2. num. 103

Supplicatio facta ab vno ex litigantibus prodeſt alteri qui non ſupplicauit eod. nume. 103. ad nu. 109

Supplicans quando recedere à ſupplicatione poſsit impune ibi nu. 104

Supplicatio, appellatio à pari procedunt ibi num. 108

Supplicatione interpoſita ſi non fuerit cautio interpoſita in termino non admittitur reſtitutio licet à minore petatur. 1. tom. fol. 200. col. 1. num. 110

Supplicatio. 2. intra quod tempus interponenda ibi nu. 111

Supplicatio. 2. non obſtat quin ſententia executioni mandetur & cum qua cautione ibi nu. 112. & num. 117

Supplicatio. 2. non admittitur latis duabus ſententijs conformibus ſuper poſſeſsione

INDEX.

& quare & ſuper poſſeſsione maioris quantis non ſint conformes ibi col.2.nu.114.115. & 116. & quando conformes ſint.num. 117. & 118. quod ſit cum cautione, de qua ibi.

Supplicatio.2.ad regem dirigenda quo modo ſit, & intra quod tempus, & elapſo termino quando reſtitutio competat.1.to.folio.200. col.4.num.121.122.& 123

Supplicatione. 2. interpoſita quibus cauſa committenda & qualiter terminanda ibi nume.114

Supplicatione. 2. interpoſita quando ſententia confirmatur vel reuocatur quid obſeruatur. 1.tom.fol.121.col. 2.à nu.128

Supplicatione. 2. interpoſita copia parti datur & quid allegari ſoleat.1.tomo.folio.102. à num.141

Supplicatio.2. in omnibus pendet à voluntate regis .1.tomo. folio.121. columna.4.numero.138

Supplicationi ſecundæ an ſit locus quis iudicet, & an ſupplicatio ab eo admittatur ibi num.134

Supplicans quando poſsit ſine pœna à ſuppli catione recedere ibi nu.133

Supplicans non euadit pœna ſententia in totum confirmata, licet in aliquo modificata ſit niſi adeo eſſet magna modificatio vt ſolum eius reſpectu poſsit poſtulari ibi num.131.&.133

Supplicari ſecundo non poteſt.1. tomo folio. 183.colu.3.num. 9. & quando poſsit ibi col. 4.num.10.11.&.12

Syndicari iudex defunctus qualiter debeat & an hæredes teneantur remiſ.1.tomo.fol.206. colu.4.nu.19

Syndicari debẽt iudices fraternitatis, ſimul cũ reliquis iudicibus.1.tomo.fol.219.colu.3.circa medium verſiculo, contenta.

Syndicator iudex in concipiendis articulis quid debeat obſeruare, quos & quot teſtes recipere, & qualiter examinare, & eorum copiam præbere.1.tomo.folio.217. colum.1.&.2

Syndicator iudex quo modo procedere, quas pœnas imponere, & quas executare, non obſtante appellatione, debeat.1.tomo.fol.219. col.1.à nu.39

Syndicator quid obſeruare teneatur & ſyndicatus ſtylus traditur.1.tomo. folio.207. colu. 4.num.1.2.&.3

Syndicatores iudices cur creati.1.tom. fol.205. colu.1.num. 6. & quid teneantur obſeruare & an ſyndicentur ibi nu.8

Sydicatu tenetur iudex qui conuictum legitimis fecit torqueri .1. tomo.folio.152 col. 1.num.8

Syndicatu tenetur iudex qui abſque indicio vel fama ad capturam delinquentis peruenerit.1.tom.fol.122.col.1.num.3

Syndicatu tenetur iudex qui reũ à carceribus caſibus permiſsis ſub fidei iuſſoribus non relaxauerit.1.tom.fol.147.col.4.num.93

Syndicatu tenetur iudex qui dolo aut culpa iudicauit.1.tom.fol.22.colum.3.num.73.& folio.206.col.4.nu.18. & ad quid.

Syndicatu quibus modis procedatur.1. tomo. fol.211.col.2.num. 15

Syndicatu tenetur iudex qui non tribuit parti ius ſuum, & qui ſententiam iniuſtam protulerit quando teneatur.1.tomo.fol.211.colu. 3.nu.17.& 18

Syndicatu tenetur iudex ad intereſſe quando aliquem iniuſte in carcerem mancipauit. 1. tom.fol.212.colu.2.num.19

Syndicatu tenetur iudex negligens in reddẽdo iuſtitiam partibus & ſi non ſeruauerit literas ſuæ commiſsionis & regia mandata ibi num.20

Syndicatu tenetur iudex qui executionem ſententiæ non fecit diu non impediente iuſta cauſa.1.tom.fol.119 col.3.nu.64

Syndicatui quo temporis ſpatio ſtandum ſit, & an termino elapſo poſsit conueniri 1.tomo.folio.205.colum.2.num.9.10.&.11. & quando poſsint iudices ante tempus recedere & cauſas per procuratores, agere num.12.& qua pœna teneãtur ſi receſſerint & quando impune recedant nu. 13

Syndicatus tempore fauendum eſt magiſtratibus à ſyndicatoribus, & qui eos offenderint puniuntur ac ſi tempore adminiſtrationis fecerint.1.tomo.fol.206.col.2.nu.14.&.15

Syndicatus tempore magiſtratibus pro ſe & ſua familia tenetur reſpõdere ſi ciuiliter agatur ibi nu.16.& qualiter nu.17.&.18

Syndicatus quid proprie dicatur. 1. tomo.fol. 205.col.1.nu.7

Syndicus quis dicatur eod.num.7

Syndicus conſtitutus ad certa negotia mandatum ſpeciale requirentia & generaliter ad omnia non poteſt donare vel renuntiare. 1. tom.fol.9.col.2.num.20

T.

TAbellio pluribus nominibus nuncupatur. tomo.fol.15.col.1.num.5

INDEX.

Tabellio qualis esse debeat, & qui non possint esse ibi col.2.à nu.8. ad.12

Tabellio nõ tenetur gratis seruire, & quando teneatur ibi num.21

Tabellio vltra mercedẽ taxatã etiã spõte oblatũ nõ potest recipere.1.to.fo.16.co.2.ànu.22

Tabellio in fine instrumenti tenetur apponere quod accepit ibi nu.25

Tabellio quid in regiſtro, instrumentis & actis iudicialibus teneatur obseruare ibi num.26. &.28

Tabellio qui protocolum partibus tradit peccat mortaliter.1.to.fol.16.colu.3.nu.29

Tabellio quando confectionem instrumenti potest alijs committere ibi col.4.nu.30

Tabellio qualiter debeat traducere instrumentũ de protocolo tabellionis mortui ibi nu.31

Tabellio tenetur recitare partibus instrumentum ibi num.32

Tabellio si frater vel patruelis actoris sit apud eum intentari non potest.1.tomo.folio.17. col.1.nu.38

Tabellio qui non est & tabellionis officio fungitur morte punitur ibi colum.2.nume. 40.&.41

Tabellio si vt suspectus sit à partibus recusatus quid obseruetur ibi nume.42. 43. &.44.

Tabellio quæ debeat scire, & si errauerit in cõficiendo instrumento qualiter puniatur remisiue ibi num.45

Tabellionis definitio. 1.to.fol.15. col.1.nu.1

Tabellionis officium quando sit vile & quando non ibi à nu.4.ad.7

Tabellio à quo possit creari ibi colum. 2.num. 13.14.&.15

Tabellioni in ciuilibus examen testium committitur & an eidem testanti credatur. 1. to. fol.17.col.1.nu.35.&.36

Tabelliones inuiti omnia acta & instrumenta conscribere compelluntur.1.tomo.fol.15. col.2.num.19

Tabelliones qui mandato superioris non obtemperant, nisi nimis occupati sint officio priuantur ibi nu.20.

Tabelliones à pluribus debent abstinere. 1. to. folio.17.col.1.nu.37.&.38

Tabellioni an potius quam testi credatur. 1.to. fol.16.col.4.nu.33.&.34.

Tabellionibus regijs nisi pestis tempore fides non adhibetur, vbi certus est numerus tabellionum.1.tom.fol.16.col.1.nu.18

Tabellionum creatio an consuetudine introduci possit ibi num.16

Tabellionum creationi quæ debeant concurrere ibi nu.17

Terminus probatorius vide probatorius termi nus & probationum dilatio.

Tertius oppositor vide oppositor tertius.

Testamenti insinuatio coram seculari iudice facienda est licet clericus hęres sit. 2. tom. fol.8.col.2.num.42

Testes non sunt de necessitate præcisa iudicij & sine testibus sententia valet. 1. tomo. fol.7.col.1.à num.2.ad num.5

Testes á quibus producendi, vel citãdi & quid si sponte se offerant.1.tomo.fol.54.nu.17.& 18.& fol.60.col.1.nu.132

Testes compellũtur per iudicem testificare. 1. tom.fol.54.col.1.nu.16

Testes falsi qua teneantur pœna, & quę in testibus requirantur ibi col.2.nu.21.remiſ.

Testes quando possunt examinari.1.tom.fol. 56.col.3.nu.47.&.48

Testes quando litigantes debent cognoscere. 1.tom.fol.58.col.1.nu.55.&.56.&.folio.211. col.3.nu.16

Testes à quo sint examinandi & corã quo iura re teneãtur 1.to.fol.60.col.1.nu.133.134. &. 135.&.136.& quid in criminalibus seruatur. 1.tom.fol.148.col.2.num.2

Testes si absunt in loco remoto vel sunt impediti à quo sunt examinandi. 1. tomo.fol. 60.num.136.&.137

Testes intra quod tempus & qualiter examinãdi sint ibi col.4.nu.143

Testes elapso termino probatorio nõ possunt produci nisi per restitutionem. 1. tomo.fol. 61.col.1.nu.147.&.148

Testes de quibus debeant rebus deponere. 1. tom.fol.67.col.1.nu.17

Testes si de occultis deponant delinquentes non sunt puniendi.1.to.fol.113.colum.1.nu. 11.& quando possint num.13

Testes si in summario iudicio examinati sint, vt fidem faciant quid requiratur.1.tom. fol. 148.col.3.à num.1

Testes in summaria informatione quo modo examinandi.1.tomo.folio.121.colum.2. num.9.&.10

Testes summariæ quãdo possint pro reproductis haberi.1.tom.fol.148.colu.3.à.nu.1

Testes summariæ in plenaria ne vacillent possunt ad primam depositionẽ referri & ideo prima eis exhibetur attestatio & quid in crimine hæresis seruetur ibi col.4. nu.6

Testes si in criminalibus vel ciuilibus arduis à iudice tabellioni examinandi committãtur

INDEX.

qua pœna iudex & tabellio teneatur, 1. tom. folio. 215. colu. 3. in principio

Teſtis vnius teſtimonio nulla cauſa terminatur, & quando vnius dicto creditur, & quæ cauſæ requirant plures duobus teſtibus. 1. tom. fol. 53. col. 4. nu. 10. 11. &. 12

Teſtis nõ precibus ſed pretio corrumpitur, & ideo pars poteſt teſtem inſtruere. 1. tom. fol. 54. col 2. num. 19. &. 20

Teſtis iuramentum per procuratorem præſtare non poteſt, & forma iuramenti pręſtandi à teſte. 1. to. fol. 60, col. 3. nu. 142

Teſtis idoneus ſupplet defectum nõ ideonei. 1. tom. fol. 65. col. 3. nu. 5

Teſtis inhabilis à iudice de officio repellendus eſt ibi col. 4. nu. 9. &. 10

Teſtis de auditu quando fidem faciat. 1. tomo. fol. 67. col. 1. nu. 18

Teſtis de credulitate deponens niſi rationẽ reddat cõcludentẽ non facit fidẽ ibi col. 3. nu. 19

Teſtis de occultis interrogatus poteſt vti ſubterfugio verborum iudicemque eludere. 1. tom. fol. 112. col. 4. nu. 9. &. 10

Teſtibus quanta ſit fides adhibenda iudex melius quã alius ſcire poteſt. 1. tom. fol. 121. col. 2. num. 9. &. 10

Teſtium officium. 1. to. fol. 7. col. 3. nu. 10

Teſtium multitudo refręnãda & quid hodie ſeruetur, & in Luſitania. 1. tom. foli. 54. colu. 1. num. 13. 14. &. 15

Teſtium productioni pars quæ renuntiauerit amplius non auditur, niſi ignoret alios teſtes habere & quid iure regio ſeruetur ibi col. 4. nu. 25. 26. &. 27

Teſtium depoſitio eſt nulla ſi parte non citata fiat. 1. to. fol. 57. col. 1. nu. 54. vbi à nu. 55. & 56. fallentiæ traduntur, & quid operetur citatio prædicta.

Teſtium obiectiones intra quod tempus opponendæ ſunt ibi nu. 56. &. 57

Teſtium depoſitio ſine iuramento non valet & quando valeat. 1. to. fol. 60. col. 3. num. 139

Teſtium iuramentum depoſitionem debet præcedere, niſi ſtatim poſt depoſitionem, ſequatur ibi nu. 140. &. 141

Teſtium contrarietas vitanda eſt. 1. tom. folio. 65. col. 3. num. 4

Teſtium repulſæ vide repulſæ teſtium

Theorica abſque praxi & ſtyli peritia parum prodeſt. 1. tom. fol. 1. col. 3. nu. 15

Theoricam vel praxim qui ignorant tanquam aliquo orbati pede claudicantes nec ius reddere nec aduocare poſſunt in initio operis nu. 1. 2. &. 1. &. 1. to. fol. 1. col. 2

Titulus lucratiuus & oneroſus quis dicatur. 3. pa. 36. nu. 23. &. 24

Tituli beneficiales ſunt perpetui. 2. tomo. par. 2. c. vnico. nu. 60

Tortura quando adhibenda & cur inuenta. 1. tom. fol. 151. col. 3. à nu. 4

Tortura adhibita ſtantibus legitimis probationibus ſi reus neget an elidãtur & eneruẽtur legitimę probationes. 1. fol. 152. col. 1. nu. 10

Tortura quibus attentis adhibenda. 1. tom. fol. 155. col. 3. num. 65

Torturę ſententia appellationem recipit cũ cõtineat dãnum irreparabile niſi friuolaſit appellatio. 1. to. fol. 157. co. 3. nu. 79. &. 80

Torturæ ſententia coram quibus exequenda, ibi, nu. 82. &. 83

Torturæ cum eſt locus quæ iudex debeat ante torturam facere & qualiter reum interrogare. 1. tom. fol. 157. col. 4. nu. 91. &. 92

Torturæ ratificatio quo modo facienda. 1. to. fol. 158. col. 3. nu. 94

Torturæ ratificatio à minore ſine curatore fieri nequit. 1. to. fol. 158. col. 4. nu. 93

Torqueri reus ad petitionem partis, & ex officio iudicis præciſe tenetur 1. to. fol. 152. col. nume. 11. &. 12

Torqueri ſecundo, tertio ve, poteſt qui in ratificatione negauit quarto non poteſt pro vno delicto ibi colu. 3. nu. 18. 19. &. 20

Torqueri bis poteſt reus vltra primam torturã in criminalibus proditionis, falſæ monetæ furti, rapinæ in alijs criminibus ſemel poſt primam torturam ibi nu. 20. &. 21

Torqueri reus non in omnibus caſibus ſed in grauibus & atrocibus debet. 1. to. fol. 154. co. 1. num. 32. &. 33

Torqueri nemo poteſt niſi præcedentibus legitimis indicijs & quæ ſint legitima indicia & eorum quæ probatio requiratur ibi num. 35. 36. 37. &. 38

Torqueri quilibet poteſt qui nõ reperitur prohibitus ibi col. 3. nu. 42. &. 43

Torqueri quæ perſonæ non poſſint ibi à num. 44. ad nu. 48

Torqueri an poſſit clericus vel monachus ibi num. 49.

Torqueri indiſtincte omnes poſſunt etiã ſi minores ſint in crimine leſę maieſtatis diuinæ vel humanæ ibi colu. 4. nu. 50

Torqueri qui non poſſunt an poſſint terreri. 1. tom. fol. 55. col. 1. nu. 51

Torqueri vt poſſit quis quæ iudex animaduertere debeat & ſi per imperitiam vel dolo torqueri fecerit aliquem ad quid teneatur ibi.

colu.

INDEX.

col.2.à nu.59.ad num.64

Torquendi ſi ſint plures à quo incipiendum & qualiter tormentũ adhibendum. 1.tom. fol. 157.col.3.à nu.85.ad nu.90

Torturæ ſententia à qua eſt appellatũ exequẽda non eſt & quando ſit ibi nu.81

Tortus non legitime iterum poteſt torqueri & tortus legitime quando poſsit. 1.tomo.fol. 152.col.3.à nu.13.ad num.17

Tortus reus ſi negauerit delictum vel non perſeuerauerit in confeſsione tempore ratificationis abſoluẽdus eſt vel ſaltim ratione indiciorũ pœna arbitraria cõdẽnãdus ibi nu.22

Tormenti executio qualiter facienda 1.tomo. fol.158.col.1.nu.93

Tormentorum genera quæ magis frequenter à iudicibus ordinarijs frequentantur tradun tur.1.to.fol.157.col.1.nu.76

Tormentorum inuſitatas ſpecies iudex non imponat & quando debeat imponere.1.to. fol.155.col.4.nu.66.&.67

Tormentorum quę genera in his regnis frequẽ tentur ibi nu.68

Tormẽtorum del ſueño Italiano y de las tablillas forma traditur 1.tom.fol.156.colu.3.nu. 72.& fol.177.col.1.nu.73

Vide in verbo confeſsio in tortura.

Trãsfuga quis dicatur 1.to.fo.134.co.3.nu.146

Triplicatio& quadruplicatio iure cõmuni conceditur iure regio tantum duplicatio admittitur.1.tom.fol.51.col.3.num.44.&.47.& quid in foro eccleſiaſtico ſeruetur. 2. tomo. fol.26.col.4.nu.35.&.36

Tutor per inuentarium tenetur reddere ratio nem alioquin iuratur in litem quod iuramentum hæredibus pupilli tranſmittitur cõtra hæredes tutoris non.3.tom.pag. 102.col. 2.num.4.5.&.6

Tutor de dolo & lata culpa tenetur. 3. to.pag. 103.col.1.nu.7

Tutela quibus modis finitur.3. tom.pag. 102. colu.2.nu.3.

V.

VAgabundus quis dicatur.1.tomo. fol.210. colu.1.num.11

Venditor ad quid teneatur.3.tom.pa.84. colu. 2.à num.4

Venia petita à iudice quæ perſonæ conuenien dæ ſunt & quæ pœna contra conuenientes aliter ſit 1.tomo.fol.44.col.4.à nu.4.ad numerum.13.& ibi abſq; citatione veniam eſſe concedendam traditur. & forma traditur petitionis veniæ.

Venia petita ſocer conueniendus eſt .3. tomo. pag.115.col.1.nu.19.

Via ordinaria ab executiua diuerſa eſt & alterius electione altera non tollitur 1.tom.fol. 90.col.4.nu.2

Vicarius perpetuus eccleſię pro ſua vicaria agere poteſt ſine mandato rectoris 1.tomo. fol. 9.col.4.nu.35

Vicarius generalis epiſcopi eſt ordinarius. 1. tom.fol.20.nu.6

Vicarius epiſcopi vices eius gerit ibi nu.7.&.2. tom.fol.10.nu.3.&.4

Vicarius ordinarius mortuo epiſcopo non poteſt exercere officium iã extinctũ ibi nu.9

Vicarius generalis epiſcopi ex generali commiſſione ab epiſcopo facta non poteſt beneficia conferre niſi ſpecialiter mandetur,poteſt tamẽ inſtituere præſentatum à patronis & conſtituere œconomum eccleſiæ patronatę vacantis.2.tom. fol.10.co.2.nu.6.7.&.8

Vicarius eſpiſcopi nõ poteſt ex generali commiſsione corrigere aut punire exceſſus ſubditorum nec priuare quenque officio aut ad miniſtratione aut inquirere de criminibus ad punitionem eorum,ſecus vt epiſcopo nũciet.2.to.fo.10.col.2.nu.9.10.&.11

Violentia à iudice eccleſiaſtico facta proceſſus ad cãcellariã regiam quo modo deferatur & quæ ſeruetur praxis.2.to.fol.26.co.3.nu.34

Vniuerſitatis procurator vel ſyndicus non ſingulæ perſonæ conueniendæ ſunt & ſi ſolus ſyndicus citetur ſententia valet fol.28.col.2. num.45.46.&.47

Vſufructuarius ſuo nomine non poteſt agere confeſſoria & an poſsit ſeruitutem conſtituere.3.tom.pag.16.col.1.nu.28

Vſurariorũ pœna 1.to.fol.213.col.1.nu.26

Vſurarius manifeſtus quibus modis dicatur eo dem nu.col.3.in princi.

Vſurarum crimen an ſit miſti fori 2.to. fol.6. col.4.nu.25.& to.1.fol.213.colu.1.nu.25.

Vſurarum probatio quæ ſufficiat 1. tomo.fol. 213.col.4.nu.27.&.28

Vultu crimen non prodere eſt difficile. 1.to. fol.121.col.3.nu.10.

Vxor ſuccedit viro ab inteſtato deficientibus cognatis excluſo fiſco. 1.tomo. folio. 80. colu.1.num.2.

Vxor pro dote quãdo cæteris creditoribus preferatur ibi nu.3

Vxor non impedit executionem in bonis mariti factam quando ipſa habet rem ſpecialiter hypothecatam,& quãdo præferatur ibi num.4

LIBELLI, PETITIONES, INTERROGATORIA, SENTENTIÆ, & alij actus iudiciales omnes, qui sermone Hispano in hoc opere continentur, particulari indice ostenduntur.

Ex primo Tomo.

Argos contra el corregidor, y respuesta a ellos. fol. 216. colu. 3. nu. 31. & 32.
Interrogatorium. fol. 57. colu. 3. num. 6.
Interrogatorio sobre el articulo de la restitucion. fol. 66. col. 1. nu. 162
Interrogatorio de tachas de testigos. fol. 68. co. 3. num. 36
Interrogatorio de la residencia contra el corregidor y sus juezes. fol. 211. col. 3. nu. 16
Interrogatorio de descargos. folio. colum. 1. num. 33.
Libellus quando filius vel alius venia petita aliquem conuenire debet. folio. 25. colum. 1. num. 14
Libellus quando pater petit nomine filij in rebus aduentitijs fol. 25. col. 3. nu. 19.
Libellus quando mulier petit licentiam à iudice vt possit quem conuenire ex eo quod maritus sit absens fol. 27. col. 3. nu. 40
Libellus quando creditor hereditarius petit hę redem adire vel repudiare tomo. 1. folio. 28. colu. 1. nu. 49
Libellus in actione de constituta pecunia fol. 34. col. 3. nu. 53
Libellus exceptionis declinatorię fori fol. 38. colu. 1. nu. 29
Libellus plurium dilatoriarum exceptionum fol. 39. col. 3. nu. 39
Libellus ad litem contestandam fol. 46. colu. 1. num. 51
Libellus exceptionis peremptoriæ oppositæ ante litem contestatam ad impediendum litis ingressum fol. 47. col. 3. nu. 6
Libellus responsorius rei ad petitionem actoris cum exceptionibus peremptorijs & reconuentione fol. 48. col. 3. nu. 17
Libellus replicationis actoris ad libellum rei fol. 50. col. 1. num. 35
Libellus duplicationis rei ad replicationem actoris tom. 1. fol. 51. col. 1. nu. 41
Libellus de bien probado fol. 66. col. 1. nu. 13
Libellus quo actor petit curatorem dari bonis captiui vel absentis fol. 81. col. 3. nu. 24.
Libellus oppositionis contra executionem fol. 106. colu. 1. nu. 10
Libellus denuntiationis folio. 114. colum. 3. num. 5
Libellus accusationis criminaliter intentatę, fol. 142. col. 1. nu. 3
Libellus accusationis ciuiliter intentatæ ibi, col. 3. nu. 5
Libellus responsorius rei criminaliter accusati fol. 145. col. 3. nu. 61
Libellus allegationis ex parte rei criminaliter accusati fol. 153. col. 1. nu. 31
Libellus appellationis folio. 173. col. 3. nu. 44
Libellus de agrauios fol. 177. nu. 14. y respuesta a el. num. 14
Libellus de opposicion de tercero folio. 107. colu, 3. nu. 17
Libellus de esperas fol. 110. col. 1. nu. 2
Libello de accusacion y demanda a instancia de parte contra el corregidor en residencia publica, fol. 220. col. 1. nu. 45
Mandamiento executiuo fol. 101. colu. 1. nu. 5. & ibi como el alguazil haze la execucion.
Peticion de execucion por conocimiento fol. 104. col. 1. nu. 1
Peticion de execucion por instrumento publico ibi col. 3. nu. 4
Petitio termini vltra marini folio. 25. colum. 3. num. 41
Petitio restitutionis aduersus omissam probationem fol. 61. col. 3. nu. 152
Petitio conclusionis ad diffinitiuam folio. 76. col. 1. nu. 4
Petitio nullitatis fol. 75. col. 1. nu. 11
Peticion de cesion de bienes fo. 108. col. 3. nu. 1
Peticion de tormento fol. 161. col. 3. nu. 31
Pedimiento del querellante para que el juez mande llamar a pregones al reo fol. 165. col. 1. num. 23

Pre-

INDEX.

Pregon y Rebeldias contra el auſente accuſado.fol.165.col.3.num. 25. &.28. &.fol.166. col.1.num.33.

Pregon de Reſidentia fol.208.col.1.num.4.

Pregon de las coſas tocantes al gouierno de la Republica ibi col.3.nu.5

Preſentacion en grado de appellacion.fol.176. col.1.nu.8.

Preſentacion en conſiſtorio.fol.185. col. 1. numero.6.

Proceſſo executiuo en romãce fol.104. col. 1.a num.1,

Proceſſo de ceſsion de bienes fol.108.col.1.numero.1

Proceſſo de eſperas de acreedores. fol. 109. col. 3.nu.1.

Proceſſo, de reſidencia fol.204.col. 1.a.num. 1.

Relacion del Relator.fol.177.col.3.num.15.

Recuſatio iudicis.fol.67.col.1.num. 14. & fol. 71.col.3.nu.31.

Requirimiento para que el juez ſentencie fol. 73.col.1.nu.19.

Supplicationis forma & Reſponſio ad ſupplicationem. fol.183 col.1 nu.4. &.5

Supplicationis ſecundæ libellus.1.to fol. 202. col.3.nu.140.

Sentencia interlocutoria de prueua.fol.53. col. 1.nu.1.

Sententia reſtitutionis aduerſus probationem & allegationem omiſſam fol.62.columna.3. num.164.

Sentencia qua conceditur terminus vltramarinus.fol.56.col.1

Sentencia perquam teſtes recipiuntur ad repul ſarum probationem.fol.68.col.1.nu. 35.

Sentencia concluſionis ad diffinitiuam. fol.70. col.1.nu.7

Sentencia diffinitiua in fauorem actoris fol.73. col.3 nu.21

Sentencia abſolutoria in fauorem Rei ibi. numero.22

Sentencia abſolutoria ab inſtantia iudicij. fol. 74.col.1.nu.23.

Sentencia nullitatis.fol.75.col.3. nu.13.

Sentencia in qua declaratur non eſſe locum nullitati.ibi.nu.14

Sentencia en que ſe da por libre el executado. fol.106.col.3.nu.11

Sentencia de trance y Remate ibi. numero. 12

Sentencia de remate en que el juez recibe a prueua en via ordinaria al reo quando ſus teſtigos eſtan auſentes.fol.107.columna.1.numero.16

Sentencia diffinitiua de ceſsion de bienes. fol. 109.columna.1.numero.3

Sententia qua conceditur dilationis beneficiũ debitoris & qua denegatur fol.111. col.3.numero.4.&.5.

Sententia de tormento de agoa y cordeles. fol. 155.col.3. nu.69.

Sententia tormenti de garrucha fol. 156. col. 1. num.70

Sententia tormenti de ladrillo y ſueño al eſtilo eſpañol ibi.nu.71

Sententia tormenti nõ exprimendo genus tormenti fol.157.col.1.nu.75.

Sententiæ tormenti executio quomodo practicanda fol.158.col.1.nu.93

Sententia diffinitiua cõdẽnatoria fol. 159. col. 3.num.8.

Sententia diffinitiua in cauſa mortis. fol.161. col.1.nu.125.

Sentẽcia de la pœna del deſprez. fol.166. co. 1.num.30.

Sentencia de la pœna del homicillo.ibi. col. 3. num.35.

Sentencia y auto enque ſe manda poner la acuſacion fol. 167.col.1.nu.38.

Sentencia y auto quod curator bonis abſentis vel captiui datur fol.82.col.1.nu.25

Sententia contra Reum abſentem accuſatum. fol.167.col.1.nu.38.

Sentencia diffinitiua in ſecunda inſtantia fol. 182.col.1.nu.6

Sentencia confirmatoria ibi.nu.7.

Sentencia diffinitiua en reuiſta. fol. 183. col. 3. num.8

Sentencia reuocatoria conſiſtorij.fol.185.col.3. num.15

Sentencia contra el corregidor. fol. 218. col 4. nu.38.y carta para ſu Mageſtad. fol. 219.col. 3.num.43

Ex ſecundo Tomo.

Comparitio rei citati ſimpliciter facta fol.18.col.1.num.5

Comparitio rei citati habentis exceptionem dilatoriam ibi.columna.3.numero.6.

Interrogatorio en el articulo dela declinatoria fol.25.col.3.nu.30.

Interrogatorio del actor enel negocio principal.fol.26.col.3.nu.37.

Interrogatorio de repregũtas por parte del reo alas preguntas præſentadas por el actor. fol. 28.col.1.num.39

INDEX.

Libellus in causa decimali. folio. 19. colum. 3. num. 3

Libellus recusatio iudicis tam ordinarij quam delegati à papa fol. 24. col. 3 num. 27

Libellus in exceptione declinatoria fori. folio. 25. col. 3. nu. 29

Libellus in beneficio cap. Oduardus. fol. 43. col. 3. num. 8.

Libellus quo actor petit se mitti in possessionem ob contumaciam rei folio. 38. colum. 3. num. 104

Libellus appellationis. 5. par. c. vnico. nu. 9

Libellus grauaminum coram iudice appellationis prosequendus ibi nu. 16

Libellus responsorius appellati ibi nu. 17

Sententia interlocutoria qua iudex pronunciat se esse iudicem folio. 26. colum. 3. nume. 2. & fol. 54. col. 3. nu. 22. & 24

Sententia interlocutoria de assentamiento ex primo decreto fol. 39. col. 1. nu. 109

Sententia interlocutoria secundi decreti foli. 40. col. 3. in principio.

Sententia interlocutoria qua iudex pronuntiat se non esse iudicem, folio. 55. colum. 1. in medio.

Sententia interlocutoria qua partes recipiuntur ad probationem ibi in fine

Sententia confirmatoria & reuocatoria ibi colum. 3

Ex tertio Tomo.

Libellus in actione personali pag. 7. num. 15

Libellus in actione furtiua pagi. 9. num. 15

Libellus in actione reali pag. 12. col. 1. num. 21

Libellus in actione confessoria pagi. 17. nu. 44

Libellus in actione negatoria pag. 18. nu. 45

Libellus in actione familię herciscundę pagi. 21. num. 19

Libellus in actione communi diuidundo pag. 22. nu. 11

Praxis in actione finium regundorum pagi. 24. num. 17

Libellus in actione Publiciana pag. 36. nu. 25.

Libellus in actione rescissoria pag. 33. nu. 30

Libellus in actione reuocatoria pag. 36. nu. 31

Libellus in actione hypothecaria pag. 42.

Libellus in actione pignoratitia directa contra creditorem pag. 43

Libellus in actione pignoraticia contraria contra debitorem pag. 43

Libellus in actione de constituta pagi. 46. num. 17

Libellus in actione de peculio pag. 48. num. 23

Libellus in actione contra corrumpentem album prætoris pag. 52. nu. 13

Libellus in actione de in ius vocando patrem aut patronum pag. 54. nu. 11

Libellus in actione contra eximentem vi aut dolo in ius vocatum pag. 56. nu. 5

Libellus in actione qua dominus contendit quem seruum esse pag. 58. nu. 10

Libellus in actione qua seruus contendit se liberum esse pag. 59. nu. 11

Libellus in actione qua quis contendit se patronum alicuius esse pag. 60. nu. 7

Libellus in actione qua quis contendit se filiũ alicuius esse pag. 62. nu. 11

Libellus in actione qua quis contendit se patrem alicuius esse pag. 63. nu. 12

Libellus in actione furti manifesti pagi. 69. num. 51

Libellus in actione furti non manifesti pagi. 70. num. 52

Libellus in actione vi bonorum raptorum ibi nume. 53

Libellus in actione legis Aquiliæ ibi num. 54

Libellus in actione ex stipulatu pagi. 72. nu. 4

Libellus in actione serui corrupti pag. 73. nu. 6

Libellus in actione ex lege cõdictitia aduersus plus debito petentem pag. 75. nu. 9

Libellus in actione quod metus causa pag. 77. num. 9

Libellus in actione de calumniatoribus pagi. 78. num. 4

Libellus in actione ex empto pag. 85. nu. 16

Libellus in actione ex vendito pag. 85. num. 21

Libellus in actione locati pag. 88. nume. 22

Libellus in actione conducti pag. 89. nu. 23

Libellus in actione directa negotiorum gestorum pag. 91. nu. 19

Libellus in actione contraria negotiorum gestorum pag. 92. num. 20

Libellus in actione directa mandati pagi. 93. nume. 6

Libellus in actione contraria mandati pag. 94. num. 7

Libellus in actione depositi voluntarij & necessarij pag. 98. num. 32

Libellus in actione pro socio & ad dissoluendam societatem pag. 101. nu. 14. &. 15

Libellus in actione directa tutelæ pagi. 103. num. 11

Libellus in actione contraria tutelæ pag. 104. nume. 18

Libel-

INDEX.

Libellus in actione directa pro tutelæ ibi. numero.13.

Libellus in actione commodati directa pag. 106.num.6.

Libellus in actione commodati contraria pag. 107.num.7.

Libellus in actione prescriptisverbis ex estimato pag.109.num.16.

Libellus in actione prescriptis verbis ex permutatione pag.110.nu.17.

Libellus in actione petitionis hæreditatis pag. 111.num.10.

Libellus in actione pro dote nõ promissa pag. 116.num.26.

Libellus in actione prõ dote promissa ibi numero.28.

Libellus in actione pro dote repetẽda pag.117. num.29.

Libellus in actione arbitraria de eo quod certo loco pag.121.num.9.

Libellus in remedio.l.diffamari.C. de ingenuis pag.124.nu.5.

Libellus in remedio.l.si contendat.ff.de fideiussoribus pag.126.nu.4.

Libellus in remedio.l.in omnibus.ff.de iudicijs pag.128.nu.5.

Libellus in remedio.l. denuntiamus. C. de his qui ad eccles.conf.pag.130.nu.7.

FINIS.

EX IVRE CIVILI PONTIficio & regio ſequẽtes loci, in hoc opere explicantur.

Ex iure ciuili.

Ex.2.§. deinde Cornelius.ff. de origine iuris.1.tomo.fol.122. col.3.num.12

Lex fin.ff.de ferijs.1.tomo.foli. 54.colu.3.nu.23.&.24

Lex ſi cui eorum.§.affinitates.ff. de poſtulãdo 1.tom.fol.24.col.1.num.9

Lex minor.25.annis cui fidei commiſſum. ff. de minoribus.1.tom.fol.86.col.2.num.19

Lex in omnibus.l.non quemadmodum.35.ff. de iudicijs.3.tom.pag.127.co.1.nu.1

Lex & poſt edictum.ff.de iudicijs.2.tomo.fol. 33.col.1.nu.25

Lex hęres abſens.ff.de iudicijs in principio.2. tom.fol.8.col.2.num.41

Lex.1.ff. ſi menſor falſ.modi.3. tomo.pagi.2. col.2.num.8

Lex dedi.3.ff.de condi.cauſa,data.3.tom.pag. 127.col.1.num.1

Lex naturalis.§.at cum do.ff.de pręſcriptis verbis.3.tomo.pag.108.à num.5

Lex.3.§.ſi pupillus.ff.de tutelis.1.tomo.folio. 26.col.1.num.25

Lex ſcire etiam.§.qui autem.ff.de excu.tut.2. tom.fol.33.col.4.num.32

Lex Caius.ff.ad.S.C.Syllanianum.1.to.folio. 4.col.2.num.18

Lex poſt legatum.§.his vero.ff.de his quæ vt indig.1.tom.fol.54.col.1.nu.17

Lex ſi finita.§.Iulianus.ff.de damno infecto. 2.tomo.fol.37.colu.3.num.95

Lex cum prolatis,lex præſes.ff.de re iudicata. 1.tom fol.63.col.4.num.171

Lex ait prætor.§.1.ff.de re iudicata.1.tom.fol. 86.col.2.nu.19

Lex ſiquis pro eo.ff.de fideiuſſoribus.3.to.pa. 49.col.2.num.8.&.9

Lex.1.C.de legatis tom.1.fol.86.col.2.nu.19

Lex in exercendis. C. de fide inſtrum.tom.1. fol.53.col.4.num.8

Lex fin.§.donec.&.§.& ſi præfatam.C.de iur.deliber.tom.1.fol.88.col.2.nu.43.&col. 3.num.45.&.46

Lex omnes.§.fi.verſ.propoſita actione.C. de epiſ.& cler.tom.3.pag.2.colum.1.num. 7.&.8

Lex.1.C.quando actio ciuilis præiudicet criminali.tomo.1.fol.118.col.1.num.31.&.32

Lex.quoniam auth.hodie.C.de cuſtodia reorũ tom.1.fol.122.col.3.nu.12

Lex.non dubium.C.de legibus tom.2.folio.3. col.2.num.12

Lex.fin.C.de interdictis tom.3.pag.2.colum. 1.num.7.&.8

Lex.edita.C.de edendo.ibidem.

Lex.diffamari.C.de ingenuis & manumiſsis tomo.3.pag.122.colu.1.à nu.1

Lex.denuntiamus.C.de his qui ad eccleſias cõfug.tom.3.pag.129.col.2.à.nu.1

Lex.3.C.quorum appell.non recip.1.to.foli. 219.col.1.nu.41

Lex.2.C.quomodo & quando iudex.tomo.2. fol.33.colu.2.nu.27

Lex.ignoret.C.de reſti.mili.ibidem, colum.3: num.29

Auth.hoc ſi debitor.C.de pigno.tomo.3.pag. 41.col.2.num.35

Auth.ſed hodie.C.de action.& oblig.ibidem.

Auth.qui ſemel.C.quomodo & quando iudex.tom.2.fol.32.col.1.nu.13

Auth.vt cum de appell.cognoſ.§.ſancimus collatione.8.to.1.fol.88.col.2.nu.43.45.&.46

Auth.de mandatis principũ.§.ſed neque.verſ. nec.collatione.3.tomo.1.folio.129.colum. 3.num.57

Auth.de litigioſis.§.ad hoc autem coll.8.tom. 3.pag.41.co.2.nu.35.§.ſic itaque diſcretis.inſtitu.de actionibus.tom.3.pag.7.colu.2.nu. 13.&.14

Ex iure Canonico.

C.ſiquis obiecerit.1.quæſti.3.tomo.1.fol.13, col.4.num.58

C.ſi.ead.cauſa.& quęſti.ibidem num.58

INDEX.

Cap.1.4.quæstio.4.to.1.fol.6.col.4.à num.1.
Cap.non sunt audiendi.10.quæst.3.to.1.fo.138.
col.2.num.10.& 11.
Cap.nullo.12.quæst.1.ibidem.
Cap.quis aliquando.versi. itē illud.de pœnitentia dist.1.ibidem.
Cap.2.9.quæst.3.to.2.fol.3.co.3.nu.16.
Cap.admonere.33.quæst.2.fol.9.co.2.nu.53.
Cap.experientiæ.11.quæst.1.to.3.pag.2.col.1.num.7.&.8
Cap.octaua.12.quæst.2.ibidem.
Cap. qualiter & quãdo.1. &. 2.de accusationibustom.1.fol.3.col.3.infin.
Cap.forus de verb.signifi.to.1.fol.6.co.4.nu.1
Cap.item cum quis.de resti.spol. to. 1. fol. 36. col.3.nu.4
Cap.intelleximus de iudicijs.to.1.fol.40.co.1.nu.40.& col.3.nu.52.& 53.
Ca.2. de procurato.to.fo.1.40.co.4.n.54.& 55
Cap.cumnon ab homine.de sent.exco.to.1.fo.42.col.1.nu.74
Cap.cũ Ioannes.de fide instrum.to.1.fo.53.co.4.num.9
Cap. in causis.13.de testibus to.1.fol.54.col.3.num.23.& 24.
Cap.inter alia de immunit.eccles.to.1.fol.116.col.4.nu.17. & fol.129.col.4.nu. 61. & fol. 137.col.2.nu.181.
Cap.ecclesiæ.de immu.eccles.to.1.fol.127.co.3 num.24.
Cap.1.de homicidio.tomo.fol.132.col.3.ànumero.113.
Cap. ab ecclesiarum.deofficio ordi to.2. fol.2. col.3.nu.5.& fol.3.col.1.nu.11.
Cap.decernimus deiudicijs.tom.2.fol. 5. col.1. num.4.
Cap.fina.de libelli oblatione.to.3.pag.2.col. 1. num.7.&.8.
Cap.examinata de iudicijs. ibidem.
Cap.1.de mutuis petit. ibidem.
Cap.2.de ordine cogni.to.1.fol.196. col.2. nu. 82.& 83.
Cap.cum veniissent.de institutio.ibidem.
Cap.præterea de vsuris.tom.1.fol.213.col.1.numero.26.
Cap.quoniam frequenter.§.porro.vt lite nõ cõtest.tom.2.fol.32.col.2.nu.14.
Cap.cum olim.de testibus. ibidem
Cap.fin.de eo qui mittitur in poss.tom. 2. fol. 33. col.2.nu.28.
Cap. cum veniissent de eo qui mittitur. in pos. to.2.fol.34.col.4.nu.47.& 48.
Cap.vnico de eo qui mittitur. in poss.lib.6. to. 2.fol.32.columna.1.numero. 13.
Cap.felicis.§. per hoc.de penis lib.6.to.2.fo.8. col.2.nu.41
Cap.1.de exceptiõn.lib.6.tom.1.fol.40.col.4 num.46
Cap.ex eo de regulisiur.li.6.to.1. fol.175.co.3. num.3.
Extrauag. ad euitandum scãndalum Martini. quinti.tom.1.fol.41.col.4.nu.72.

Ex cõcilio Tridẽtino.

Cap.20. sess.24. de reform[illegible]. to. 2.fol. 12.col.1.num.6.cum se[illegible] tomo. 1.fol. 171.col.4.à nu.25
Cap.6.& cap.8.sess.22.de reform.tom.2.fol.8. col.3.nu.45.& 46.
Cap.3.sess.25.de reform.to.2. fol.31.col.4 numero.8
Cap.1.sess.13.de reform.in fine.to.1. fol. 171. col.4.à num.25
Cap.1.& 4.sess.14.de reform.to.2.fol.45. col. 1.& 2.
Cap.1.sess.6.de reform.ibidem
Cap.1.sess.13.de reform.ibidem.

Ex iure Regio.

Lex.fi.titu.13.part.1.tom.1.fol.88.col.3. nu 44.45.& 46.
Lex.7.titulo.6.par.6.ibidem.
Lex.13.titul 9.part.7.ibidem.
Lex.3.titulo.15.part.5.tom.1.fol.103. co.1. numero.12
Lex.5.titu.29.part.7.tomo.1.fol.122.col.3.numero.12
Lex.4.titu.24.part.3.tom.1.fol.[illegible].colum.3. numero.22
Lex.1.tit. 7.part.7.tom.1.fol.1.co.3.nu[illegible]
Lex.7.titul.6.part.6.tomo.1. fol.88. col[illegible] mero.44
Lex.3.titu.13.lib.3.ordin.nodie.l.6.tit.15.li. recop.tom.1.fol.97.col.2.[illegible]15
Lex.59.Tauri.[illegible]die.l[illegible].4.recop.o[illegible] fol.27.col.3.nu.3[illegible]
Lex.1.titu.16.lib.2.[illegible] fol[illegible] num.12.
Lex.19.tit.16.lib.2.recop.to.1.fol[illegible] à nu mero.51.
Lex.8.titu.6.lib.3.l.5.tit.1.lib.[illegible].l.1.tit.[illegible] y mand[illegible]os que los escriuanos lib.4. recop.tomo.1.fol.14.col.1.num.62
Lex.2.titu.17.lib.4.recop.to.1.fol.23.co.3.n

INDEX.

Lex.10.titu.7.lib.4.recop.tom.1.fol.29.colu. .num.10

Lex.5.titu.21.lib.4.recop.tom.1.fol.86.colu.3. num.23.&.24

Lex.20.titu.21.lib.4.recop.tom.1.fol.91.colu. 3.num.12.&.13

Lex.27.titu.1.lib.3.recop.ibidem.

Lex.9.titu.16.lib.5.recop.tom.1.fol.103.colu. 2.num.18

Lex.1.titu 24.lib.4.recop.tom.1.fol.122.colu. 3.num.

Lex.3.t .recop.tom.1.fol.163.colu. 1.r

Lex .recop.tom.1.fol.185.colu. 1...d

Lex.1.& itu.20.lib.4.recop. tomo. 1. folio. 190.co..3.num.22

Lex.5.titu.12.lib.2.recop.tom.1.fol.192. colu. 2.num.43

Lex.8.&.9.titu.20.lib.4.recop.tom.1.fol.196. colu.2.nu. 82.83.&.84

Lex.3.titulo.20.libr.4.recopi. ibidem colum. 4.num.89

Lex.3.titu.3.lib.4.recop. tomo. 1. folio.31.col. 2.num.47

Lex.1.tit.2.li.4.recop. to.1. fol.35. col.1.nu.59

Lex.27.titu.1.lib.3.recop.tom.1.folio. 21. col. 3.num.44

Lex.1.titu 4.libr.4.recop.tom.1.folio. 45. col. 4.num.37

Lex.4.titu.4.lib.4.recop.tom.folio. 46. colu. 1.num.44

Lex.2.titu.21.lib.4.recop.tom.1.folio.85.colu. 1.num.11

FINIS.

Excusus fuit liber iste Salmanticæ Anno.1583. die Mercurij vigesima septima mensis Aprilis.

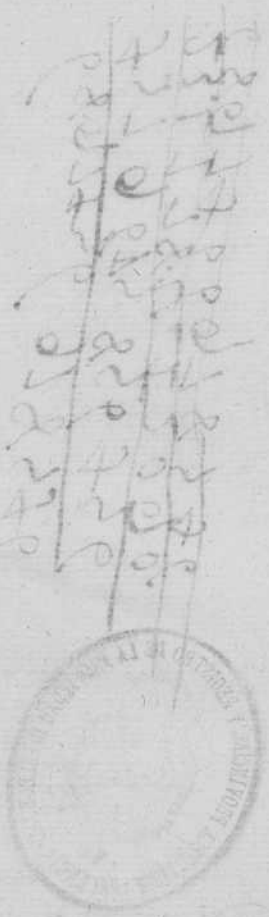

BIBLIOTECA PROVINCIAL Y REGISTRO DE LA PROPIEDAD INTELECTUAL - PALENCIA

Religiosos, p
asi y de dom

1.476